M 13-16-F.

# PROSPERI FAGNANI

## COMMENTARIA IN QVINQVE LIBROS DECRETALIVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

# PROSPERI

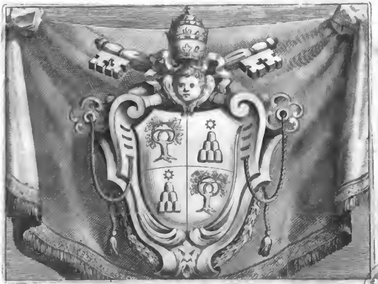
# FAGNANI

## COMMENTARIA

### IN PRIMAM PARTEM

### PRIMI LIBRI

### DECRETALIVM.



ROMAE, Expenſis Ioannis Caſoni. MDCLXI.

*CVM PRIVILEGIIS, ET SVPERIORVM PERMISSV.*

13. 16. F. 13

Digitized by Google

# SANCTISSIMO
## AC BEATISSIMO PATRI ET D. N.
# ALEXANDRO VII.
## PONT. MAX.
### PROSPER FAGNANVS F.

*QVOD tuum eſt, Tibi reddo, Beatiſſime Pater, in libros Decretalium vigilias, & commentationes meas; tributum veriùs, quàm munus; atque id ipſum leue, & mole maius, quàm virtute; tamen fortaſſe haud ingratum, cui ſupplet pietas, atque obſequium, quod ab ingenio, vel ab induſtria non datur.*

*Anni ſunt octo ſupra viginti, cum me triſtis oculorum caſus ſecedere in ſolitudinem aliquam improuiſò coëgit, vt qui diù alijs vixeram, grauiſſimarum rerum curis implicitus, exſolutus tandem ac liber mihi viuerem aliquando, & negocium otio, laborem quiete commutarem. At non deſidere inter hortorum delicias molliter, neque ſopore inerti, aut nihil agentem marceſcere conſilium fuit; ſed relegentem ſedulò ſtudiorum meorum curſus, ſubnotare quæ obſeruaueram, dictare quæ partim lectione, partim vſu didiceram, & quanquàm alienis vtentem oculis, alienis vtentem manibus, impenſiùs tamen vacare meditationi, & libris, atque hæc ipſa ab humana ſapientia leuamenta animo, & ſolatia quærere, cum à Diuina multò plura, ac maiora ſuppeterent; vt iam, Superis gratia, meam illam acerbiſſimam calamitatem, quam in oculis ferrem, nec intelligerem, nec ſentirem. Itá opus paulatim ad iuſtam ſuam magnitudinem creuit, & conſtare mihi ſeceſſus mei ratio, atque aliquod operæpretium cæpit; tametſi breuis admodum, nec multorum annorum quies illa, ac ſolitudo, in quam me dederam; cum neque ab ſupremis VRBANI temporibus, & toto deinceps INNOCENTII Pontificatu, & mox tuo, Beatiſſime Pater, ab vmbratili ſtudio in ſolem, ac puluerem rurſus vocor, vt qualemcumque nauare operam Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, vel in hac orbitate mea, pergam, quam nauaſſe me annis propè quinquaginta iam puto, & immortales æterno Numini gratias ago, agamque dum viuam, cuius & hoc maximum in me beneficium eſt.*

*Nunquam tamen ea mihi mens fuit, vt prodire in lucem paterer, quicquid illud erat lucubrationum; quas laborioſè quidem, & temporis impenſa multiplici, non tamen ſuis numeris omnibus abſolutas compoſuiſſem; ſed veluti priuatum quoddam inſtrumentum, ac familiarem ſupellectilem intra domeſticos parietes mihi haberem, vt inſeruiret vſui, non pompæ. At contra nimis vrgebant crebræ amicorum, ſiue admonentium, ſiue etiam obiurgantium voces; aiebant enim, oportere opus eſſe publici Iuris, quod non pauca contineret, Scriptoribus alijs non animaduerſa; quæ ſi vulgarentur, haud minimi momenti in rem communem*

*futura,*

Digitized by Google

*futura, vtpotè varijs Congregationibus, quibus ipſe per multos annos fueram à Secretis, accuratè diſcuſſa, & examinata ſapienter; quarum nempè decreta, vt altiori ſancita conſilio, ac propemodum Oraculorum inſtar, haberi ſolent. Nec talentum, ſi quod à Domino acceptum ſit, defodiendum ſub terram, ſed mercatura, quæſtuque aliquo exercendum, vt multiplicetur & fœnus afferat; lumenque accendi, non vt ſub modio lateat, ſed vt luceat omnibus, qui in domo ſunt; relinquendum etiam aliquid poſteris, quo & ipſi iuuari ſe ſentiant, & nos aliquando vixiſſe ſciant, neque ſocordiæ, neq; inertiæ deditos; eoſq; hæredum loco habendos, in quos tranſmittamus, quantum quantum nobis eſt, ingenij, ſiue doctrinæ patrimonium; cùm veriſſimum illud ſit, quod aiebat legum noſtrarum ſplendor Baldus;* quemadmodum triſte eſt diuiti ſinè hærede decedere, ita miſerum habenti à Deo gratiam intellectus, Poſteris ſuis, ideſt ſtudioſis, nihil ſcriptum dimittere.

*Quæ tamen amiciùs, quàm veriùs, nec tam iudicio, quàm beneuolentia quadam erga me decantata ſæpiùs ac repetita, apud conſcium imbecillitatis ſuæ animum vix vllam habere vim potuiſſent, niſi maior auctoritas, & qua nulla in terris ſanctior, hoc eſt tua, Beatiſſime Pater, dubium aliàs, ac reluctantem impuliſſet. Nam cum is aliquando incidiſſet ſermo, vt plus nimio exuberantem neotericorum voluminum copiam haud ita multùm probare Te diceres, cum typorum expedita facilitas tot quotidie immaturos ingeniorum fœtus, ac veluti abortiuos paſſim fundat, cum neque ipſi vetera meliùs, neque noua, ſi quæ ſunt ingenioſiùs, ac ſapientiùs, & quæ probari ſemper ad lydium lapidem digna ſint, procudamus; ſcilicet hunc mihi putaui clypeum adamantinum, quò me aduersùs illos nimiùm amantes, ac ſtudioſos mei, tueri poſſem, ſi quid vltra contenderent; vt omni editionis conſilio abiecto, labores meos mecum tumulatos præoptarem, non veritus hunc animi mei ſenſum, ea data occaſione, aperire vltrò Sanctitati tuæ. ſed Tu, Beatiſſime Pater, mitiſſimi ingenij Princeps, qua comitate es, vt alter Moyſes, incomparabili, ac propè Diuina, ſtatim reprehendens, longè aliter, ac benigniùs cenſere Te de ſtudijs, ac rebus meis affirmaſti; quin imperare, ne vltra differrem, addito in rem veteri verſiculo,*

Stultus ſapienter tacet, ſapiens ſtultè;

*& quæ meminiſſe equidem ſinè multo rubore non poſſum. Itaque opus, cui nulla, niſi ab indulgentiſſima Clementia tua ſpes, quod tuo iuſſu, & Te auctore exit, quod vitalem ſpiritum a Te ducit, tuum planè eſt, Beatiſſime Pater, & Sanctitati tuæ tot nominibus debitum, vt à me prorſùs nihil habeat, præter ſimplicem nuncupationem & nudum nomen; imò hoc quoquè tuum, & qualecumque Tibi à me tributum penditur, de tuo eſt. Nam profectò cum mecum repeto, quod facere ſæpiſſimè ſoleo; innumera ſunt, Beatiſſime Pater, eaquè ampliſſima, cùm in meos, quos tam inſigniter, & tam liberaliter ornatos voluiſti, tum in meipſum beneficia, quem tam frequenter, & tam humaniter ſanctioribus conſilijs de rebus maximis atque grauiſſimis, & ſuauiſſimis colloquijs tuis, ex tuo ſacro pendentem ore, & Pontificiæ ſapientiæ reſponſa admirantem, adhibere non dedignaris, & in iſta ſuperemi-nenti, ac Cœlo proxima dignitate compati infirmitatibus meis; vt quod olim dixiſſe fertur Gratianus Cæſar, multò equidem iuſtiùs, ac reuerentius apud Sanctitatem tuam vſurpem;* cum ſoluam quod debeo, adhuc debeam quod ſoluo; *atque illud veriſſimè;*

Quod ſpiro, & placeo, ſi placeo tuum eſt.

*Sed*

Digitized by Google

Sed & opus ipſum ſponte ſua humiliter ſupplex ibat ad Te, patrocinij indigens, & mutuari ſibi ſplendoris particulam geſtiens, properabat ad Solem; atque ità, Beatiſſime Pater, ſicubi per imbecillitatem humani ingenij ſim lapſus, ſi quid per occupationes, & has oculorum meorum tenebras minùs viderim, aut ſi opinionum quarundam laxior nouitas parùm mihi placita interdùm auctores, atque aſſertores ſuos offendat; habeam ab appellatione Auguſtiſſimi nominis cum facili venia grande præſidium, & cum præſidio aliquod fortaſſe duraturum ad poſteros decus; atque hoc ſaltem titulo opus videatur in pretio eſſe, quod tanto Pontifici dedicatur; in quo videlicet quicquid vſpiam nobilitatis, ingenij, pietatis, doctrinæ, prudentiæ, maieſtatis, venerabundi ſuſpicimus; in quo magnos illos rediuiuos Leones, Gregorios, Damaſos, Alexandros, Pios gratulamur; quem niſi aliter conſtaret, arcano quodam Diuinitatis conſilio, certantibus purpuratorum Patrum ſtudijs, ad vnum votis omnibus extollendum, in Apoſtolico faſtigio conſtitutum; ſatis tamen heroica illa, & ſupra humanam Virtus, & factorum immortalium gloria oſtenderet. Neque illa ſunt, ad quæ obſtupeſcimus, quamquam præclara & maxima, ſtratæ viæ, laxata fora, exculti fontes, ornata Templa, Sapientiæ ædes toto ambitu perfectæ, nouæ paratæ bibliothecæ, amphitheatrales Vaticanæ areæ additæ porticus, & tot ſuperinducta ornamenta VRBI, vt iam non marmorea, ſed prope aurea dici debeat, & veterem illam magnificentiam prouocare in certamen poſſit; Neque hæc ipſa rerum incrementa, prolatis imperij finibus, & Caſtrenſi Ducatu Eccleſiaſtica ditione nuper aucta, & PII Prædeceſſoris ſanctiore, ſepoſito omni carnis affectu, ſaluberrimis declarationibus explicata, & extenſa; ſed Viri ſapientes liberaliter habiti, ſed reformati hominum mores, ſed inſtaurata tam in Clero ſæculari, quàm regulari diſciplina, ſed excubantes pro ſalute publica perpetuò vigiles curæ, ſed per omnes partes diffuſa, & nunquam defeſſa charitas. Nam, vt cætera ſileantur, meminimus, Beatiſſime Pater, in quantas rerum, ac temporum difficultates initia Pontificatus tui inciderint, & quæ ſubitò inexpectata agrorum ſterilitas, excidia populis illatura, meminimus; & qua prouidentiſſima vigilantia tua conuectis è longinquo frugibus expleta horrea, fami occurſum, annonæ vilitas reſtituta, obliti non ſumus; Neq; obliuiſci illud poſſumus, quamquam animus meminiſſe horret, quæ peſtilens lues non fines modò, ſed ipſam imperij ſedem inuaſerit; tum quæ paſtoralis ſolicitudinis, paternæque curæ documenta ſint edita, quid humanis diuiniſque conſilijs ſit actum, memoria tenemus nunquam obliteranda, nihil vt excogitari potuerit ampliùs, ſiue ad placandum iratum Numen, ſiue ad illam tam ſæuam, & tam facilè renaſcentem hydram penitùs obtruncandam; vt non mirum, ſi tot ampliſſimis tuis meritis Senatus, Populuſq; Romanus Statuam in Capitolio decreuerit; quam tamen modeſtia tua recuſauit, Beatiſſime Pater; qui benefeciſſe contentus, & omnia in Deum referens, vnde omne datum optimum, animorum monumenta maluiſti, quàm marmorum.

Adhuc in oculis, atque auribus vibrat recens ab extremo Aquilone turbo, qui Poloniam, illud Catholicæ Religionis propugnaculum, propè concuſſit; hinc Coſacco, & Moſcho, inde Tartaro, & Sueco, vt conſpiratione facta, inferentibus bella; tum quantum temporalium auxiliorum, quantum ſpiritualium, per Sanctitatem tuam ſubminiſtratum periclitanti Regno ſit, pariter ſcimus, Beatiſſime Pater; vt illas è Cœlo triumphales palmas, laureaſque pepererint, quibus ſecuri iam plaudimus, religioſiſſimo atque inuictiſſimo Regi gratulantes, victoria parta longè pulcherri-

ma

*ma, tot captis militaribus ſignis, tot commeatibus, tormentis, omniq; militari apparatu in poteſtatem redacto, fuga, cæde perculſis hoſtibus, ac profligatis . Sic* Tibi militat Æther; *ſic tua vota Cœlos penetrant, Beatiſſime Pater; vt etiam alibi auditus es, & quam anhelanti corde tot profuſis* Nocturnis lacrymis, *tot vocibus, ac ſuſpirijs*, Gemituque diurno *expoſcebas; pro qua tot difficillimis itineribus, ac legationibus exantlatis, tot congreſſibus, ſinè ſucceſſu quidem, at non ſinè ingenti gloria habitis, laboraueras, redditam Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitatem beatiſſimorum temporum vides; nimirùm vt veriſſimus olim auguratus es Vates,*

. . . Ego pacem faciens Deus; illius ergo
Vnius hæc donum;

*Et vnius donum Deiparæ, cui ſoſpitæ, ac tutelari magnæ æternæ* Pacis *(inter primas Sanctitatis tuæ curas nec taciti mirabamur) & repetita toties ſuppliciter vota, & ſplendidè operoſis cultibus renouata ſunt templa. Nam cœtera humanarum contentionum molimina, ac tentamenta vix vllius ponderis, ac verè fluxa euaneſcunt, niſi Numine impellente, cuius in manu, ac poteſtate ſunt cogitationes Regum,*

Cuius ad arbitrium flectuntur corda potentum.

*vt non niſi magnis Cœlitibus hanc tantam gratiam debeamus, quòd ipſi tandem, ipſi miſerti terrarum, ac tuis euicti precibus, exoptatiſſimam felicitatem tuo ſæculo reſeruauerint, vt Te MAXIMO OPTIMOQVE PONTIFICE imperante, ſublatis bellorum tumultibus, vt quondam Auguſti æuo, catenata diſcordia, Iano clauſo, voluerint*

Europam pacare omnem, & componere certis
Legibus Auſtriacam Borboniamque domum.

*Atque illud conſequens ſit, vt ſtabilem in ſocietatem conſpirantibus animis, Imperator ſemper* Auguſtus, *& conſanguinei Reges Regum maximi, quos nouus iungit è Cœlo amor, iungant ſacrum in bellum fœderata arma, quibus non modò tot iam annos laboranti Cretæ ſuppetias ferant, ſed & Solymas repetant, Græciam vindicent, Thraciam proterant; Tuis hic quoquè, Beatiſſime Pater, haud dubiè non tam paternis monitis, quàm exemplis excitati, quem ſubmiſſis in Aegeum claſſibus, expeditis in Illyrium militibus, auctoritate, pecunia, conſilio, cæteroq; omni ſtudio, atq; ope iuuiſſe rem Venetam ſciunt, & noua quotidie meditantem ſubſidia, vbicumq; res poſcat, aduerſùs communem hoſtem intelligunt. Sed iſta æternis monumentis conſignanda, & clarioribus ingenijs celebranda ſunt, Beatiſſime Pater, quibus dicendi facultas maior, & copia. Me quidem familiariùs compellando Sanctitatem tuam progreſſum, reuerentia inhibet, pudor retrahit. Igitur ſcripta hæc qualiacumq; typis commiſſa, tuo certè iuſſu in publicum prodeuntia, obſequij humillimi & deuotiſſimæ venerationis in Sanctitatem tuam pignora, quæ ſeruitutis & mancipij iure ad Te ſpectant, quæ vt votiuæ quædam tabulæ templis appenſa, Tibi offeruntur, & dedicantur; ea ætatis aliquid, & famæ ſperauerint, ſi Tu, Beatiſſime Pater, qua benignitate, & clementia auctorem complecteris, operi benedixeris, & quod verè tuum eſt, tuum dici patiaris.*

*Deus Optimus Maximus, quem præſidem, ac rectorem Eccleſiæ ſuæ dedit, Sanctitate, ſapientia, prouidentia SVMMVM, ſoſpitem, atque incolumem ſui muneris cuſtos clementiſſimus diutiſſimè velit,*

Et SYDVS æternùm triumphet;

*vt Te regnante, Innocentia, Religio, Concordia, Fides, Vbertas, Salus, Felicitas regnet, &* ſupereffluat lætitia, & dilatetur cor tuum.

ALE-

Digitized by Google

# ALEXANDER PAPA VII.

## Ad futuram rei memoriam.

CVM ſicut dilectus filius Ioannes Caſoni Bibliopola in Alma Vrbe commorans Nobis nuper exponi fecit, ipſe quoddam opus *Proſperi Fagnani Commentaria* in quinque libros Decretalium inſcriptum, & in ſeptem volumina in folio comprehenſo illius Indice diſtinctum typis impreſſerit, vereatur autem, ne poſtquam in lucem prodierint, alij qui ex alieno labore lucrum quærunt eadem opera imprimi facere curent in ipſius Ioannis præiudicium. Nos eius indemnitati, ne ex impreſſione huiuſmodi aliquod diſpendium patiatur prouidere, illumque ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, & à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti alijſque Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa làtis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes huiuſmodi ſupplicationibus inclinati eidem Ioanni, vt decennio proximo durante à primæua Commentariorum, dummodo tamen illa reſpectiuè à dilecto filio Magiſtro Sacri Palatij approbata ſint, impreſſione computandum, nemo tàm in Vrbe, quàm in reliquo Statu Eccleſiaſtico mediatè, vel immediatè Nobis ſublecto Commentaria prædicta, ſub prætextu additionum, vel compendij ſine ſpeciali dicti Ioannis, aut ab eo cauſam habentium licentia, imprimere, vel ab alio, aut alijs impreſſa vendere, ſeu venalia habere, aut proponere poſſit, & valeat Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus præſertim librorum impreſſoribus, & Bibliopolis ſub quingentorum ducatorum auri de Camera, & ammiſſionis librorum, & typorum omnium pro vna Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, & pro alia eidem Ioanni, ac pro reliqua tertijs partibus accuſatori, & Iudici exequenti irremiſſibiliter applicandorum, & eo ipſo abſque vlla declaratione incurrendis pœnis, ne dicto decennio durante Commentaria huiuſmodi, aut aliquam eorum partem ſub prætextu additionum, vel compendij, tàm in Vrbe, quàm in reliquo Statu Eccleſiaſtico prædictis ſine huiuſmodi licentia imprimere, aut ab alijs impreſſa vendere ſeu venalia habere, vel proponere quoquomodo audeant, ſeu præſumant, mandantes propterea dilectis filijs noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis, ſeu eorum Vicelegatis, aut Præſidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, & alijs Iuſtitiæ miniſtris Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, & locorum Status noſtri Eccleſiaſtici prædicti quatenus eidem Ioanni, ſeù ab eo cauſam habentibus prædictis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes quandocumque ab eodem Ioanne requiſiti fuerint pœnas prædictas contra quoſcumque inobedientes irremiſſibiliter exequantur, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis etiam in ipſis libro, & opere impreſſis, manu alicuius Notarij ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum in Arce Gandulphi diœceſis Albanenſis ſub Anulo Piſcatoris die xx. Maij MDCLXI. Pontificatus Noſtri Anno ſeptimo.

Loco Sigilli ✠ ſub dicto Anulo Piſcatoris

*S. Vgolinus.*

✠ ✠ SVM-

Digitized by Google

## SVMMA PRIVILEGII
# CÆSAREÆ MAIESTATIS.

LEOPOLDVS diuina fauente gratia Electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus,&c. Diplomate ſuo ſanxit ne quis præter Ioannis Caſoni Bibliopolæ Romani conſenſum Opus inſcriptum *Proſperi Fagnani in quinque libros Decretalium Commentaria* ſeptem tomis cum Indice diſpertitum, vllo modo vendat, ediue curet, aut alibi terrarum impreſſum in has Imperij noſtri ditiones aſportari, aut venale haberi curet intra terminum annorum decem à die primæ editionis finitæ. Qui ſecus faxit, confiſcatione librorum & alijs pœnis latius in literis noſtris expreſſis mulctabitur. Datum in Arce Poſonij die 6. Octobris 1659.

## SVMMA PRIVILEGII
# REGIS CHRISTIANISSIMI.

LVDOVICI XIV. Franciæ, & Nauarræ Regis Chriſtianiſſimi diplomate cautum eſt, ne quis in ipſius regno, alijſque locis eius ditioni ſubiectis librum cui nomen *Proſperi Fagnani in quinque libros Decretalium Commentaria*, ſeptem tomis diſtinctu[illegible]cudat, vendat, vel excudendum, vendendumque quouis modo ac ratione curet abſque co[illegible]u dicti Proſperi Fagnani, aut aliorum quibus ip[illegible]e conceſſerit ſub pœnis in originali contra delinquentes latis. Datum Lutetiæ Pariſiorum die 6. Iulij 1660.

## SVMMA PRIVILEGII
# SERENISSIMI VENETIARVM DVCIS.

IOANNIS Piſauro Dei gratia Venetiarum Ducis &c. auctoritate ſancitum eſt ne quis librum intitulatum *Proſperi Fagnani in quinque libros Decretalium Commentaria* intra terminum annorum decem à die primæ editionis expletæ in terris nobis ſubiectis, edere, vendere, aut edi vendique curare abſque Ioannis Caſoni librarij Romani expreſſo conſenſu intentet, alioquin pœnis in litteris noſtris contentis mulctabitur. Datum in noſtro Ducali palatio die 23. Auguſti 1659.

## SVMMA PRIVILEGII
# SERENISSIMI SABAVDIÆ DVCIS.

CAROLI Emanuelis Dei gratia Sabaudiæ Ducis &c. diplomate cauetur ne quis in terris ditionis ſuæ librum cui titulus eſt *Proſperi Fagnani in quinque libros Decretalium Commentaria* ſeptem tomis diſtinctum abſque conſenſu Ioannis Caſoni Librarij Romani imprimere, vendere, imprimique aut vendi curare intra terminum annorum decem à die finitæ primæ editionis computandum intentet, ſub pœnis plenius in originali diplomate contentis. Sub Datum Taurini die prima Aprilis 1661.

*Hæc prima editio abſoluta fuit die 29. Septembris 1661.*

Im-

*Imprimatur*

Si videbitur Reuerendiſſimo Patri Magiſt. Sacri Palatij Apoſtolici.

*M. A. Oddus Epiſcopus Peruſinus Viceſg.*

VIdi iuſſu Reuerendiſsimi P. Raimundi Capiſucchi Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, ac maxima cum voluptate perlegi *Commentarios*, *ſiue Lecturas in quinque Decretalium* libros compoſitas ab Illuſtriſſimo, ac Reuerendiſſimo Domino Proſpero Fagnano Viro integerrimo, ac ob profundam Vtriuſque Iuris, aliarumque ſcientiarum peritiam, & res in Vrbe præclarè geſtas nulli prorſus ignoto; vt qui per multos annos Sacrarum Congregationum Concilij, & Epiſcoporum, ac Regularium ſucceſſiuè fuit, nunc verò Sac. itidem Congregationis ſuper ſtatu, ſeu reformatione Regularium, necnon S. Viſitationis Apoſtolicæ ſimul eſt à Secretis, & inſuper S. Pœnitentiariæ Apoſtolicæ Sigillator: Quas Lecturas in omnibus inueni conſonas Orthodoxæ fidei, bonis moribus, Sacris Canonibus, œcumenicis Concilijs Summorum Pontificum Conſtitutionibus, ac Sacrarum Congregationum, præſertim ſuperius expreſſarum, decretis, & declarationibus; nec non in penetrandis, & enucleandis intimis, ac genuinis cuiuſque Sacri textus ſenſibus adeò ſingulares, & efficaces, vt Iuris lumen, Anima Canonum, difficilis, & anfractuoſi forenſium Diſceptationum itineris fidiſsimus, ac certiſsimus Dux non immeritò nuncupari valeant, vti quicquid Eccleſiaſtico in primis foro vſui eſſe poteſt locupletiſsimè continentes. Præcipuè admiratus ſum inſignes de Annatis, & opinione probabili Tractatus. Quorum alter in materia pernece ſſaria, adeoque deſiderata nihil omnino deſiderandum relinquit: alter verò ſolidam rationum, ac fundamentorum catenam delectatione præcipuam, vtilitate præclaram exhibet contra ſenſim ſerpentem Animarum perniciem antidotum, remediumque præſentaneum, & efficax. Quare opus cenſui digniſsimum, quod, ſi eidem Reuerendiſsimo videbitur, ad communem omnium, & ſingulariter in eodem Eccleſiaſtico foro verſantium commoditatem quamprimum in lucem edatur. In quorum, &c. Datum ex Eccleſia S. Mariæ de Populo hac die 19. Septembris 1659.

*Fr. Hieronymus Nicolius Romanus, Ord. Eremitarum S. Auguſtini Congr. de Obſer. nuncup. Lombardiæ, Sac. Theol. Lector, I.V.D. nec non eiuſdem Congregationis in Romana Curia Procurator Generalis.*

*Imprimatur*

Fr. Raimundus Capiſuccus Magiſt. Sac. Pal. Apoſt.

Digitized by Google

# RVBRICAE,

# ET CAPITVLA

## HVIVS PRIMAE PARTIS

### PRIMI LIBRI DECRETALIVM.


de *Conſtitutionibus*. pag. 16

Canonum Statuta. 16
Cum acceſſiſſent. 143
Cum M. 149
Cum omnes. 124
Eccleſia S. Mariæ. 159
Ex parte. 167
Ne innitaris. 31
Quæ in Eccleſiarum. 130
Quoniam. 172

de *Conſuetudine*. 252

Conſuetudines. 252
Cum dilectus. 266
Quanto. 259
Venerabilis. 265

de *Poſtulatione Prælatorum*. 275

Bonæ memoriæ. 275
Etſi vnanimiter. 282

de *Reſcriptis*. 188

Ad audientiam, il primo. 206
Ad audientiam. 230
Cauſam quæ. 207
Cœterum. 188
Dilectus. 247
Eam te. 202
Edoceri. 245
Inter cœteras. 196
Nonnulli. 220
Super litteris. 210

de *Summa Trinitate, & fide Catholica*. 1

Damnamus. 12
Firmiter. 1

# AVTHORIS MONITIO
# AD LECTOREM.

QVAE in his Commentarijs Reſponſa S. Congregationis Eminentiſſimorum Patrum Concilij Tridentini Interpretum ſparſim pro re nata referuntur, quamquam ferè omnia exſcripta fideliter, dum eidem S. Congregationi eſſem à Secretis; ea tamen minimè habenda pro authenticis, ſcire debes, quando Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, & Secretarij ſubſcriptione, ſignoque carent. Neque aliud mihi conſilium, aut voluntas alia; imò ſi quid fortaſſe vel Amanuenſis incuria, vel imperitia Typographi, vel imbecillitate humanæ mentis exciderit, nota & animaduerſione dignum, id totum eiuſdem Sacræ Congregationis auctoritati, iudicio, cenſuræ vltrò ſubijcimus.

Digitized by Google

Digitized by Google


PROSPER FAGNANVS VTRIVSQ.
SIGNATVRÆ REFERENDARIVS

Digitized by Google

# PROSPERI FAGNANI
## COMMENTARIA
## IN PRIMAM PARTEM
## PRIMI LIBRI
## DECRETALIVM.

### DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

### *Cap. Firmiter.*

*SVMMARIVM.*

1 *CONCILIVM Lateranenſe ſub Innocentio III. cur ſimpliciter Generale Concilium fuerit appellatum. & n. 12.*
2 *Conciliorum generalium præſtantia, quibus ex cauſis ſit deſumenda.*
3 *Nicani Concilij authoritas, & præeminentia quæ. & num. 6.*
4 *Fides una eſt ſimplex, & incommutabilis, quæ in omnibus univerſalibus Concilijs declaratur.*
5 *Conciliorum quatuor univerſalium dignitas.*
6 *Miraculum in Nicæna Synodo.*
7 *Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices, vel eorum Legati præfuerunt, an, & quomodo univerſalia, ſeu generalia nuncupari poſſint.*
8 *Oecumenicum Concilium quod dicatur.*
9 *Concilia œcumenica quæ, & quot in Eccleſia fuerint hactenus celebrata.*
10 *Concilia omnia univerſalia ſolius Romanæ Eccleſiæ authoritate fiunt, & roborantur.*
12 *Firmitas quid ſit.*
13 *Fidei diffinitio quæ. & num. ſeq.*
14 *Spes eſt euvidorum.*
15 *Fidei articulos explicitè credere, an neceſſarium ſit ad ſalutem cuilibet habenti uſum liberi arbitrij, an verò ſufficiat illos credere implicitè, & num. ſeqq. uſque in finem.*
16 *Pueris, & ſtultis baptizatis ſuffragatur meritum Chriſti, cuius facti ſunt participes in perceptione Sacramenti.*
17 *Fides implicita, & explicita quid ſit.*
18 *Adulti omnes etiam ſimplices, & laici tenentur explicitè credere Deum eſſe, & eſſe remuneratorem omnium bonorum.*
19 *Laicis, & ſimplicibus an ſufficiat implicitè credere articulos fidei. & num. 41. & ſeqq.*
20 *Erranti in fide non imputatur, ſi ex ſimplicitate deficiat, & fidem ſuam ſupponat fidei Eccleſiæ.*
*Hæreticus, & erraticus, qualiter differant. ibid.*
21 *Clerici inferiores, qualiter teneantur laicos excedere in cognitione diſtincta fidei. & num. 50.*
22 *Clericis an liceat explicitè cognitioni articulorum fidei præponere alia opera pietatis, aut alias ſcientias.*
23 *Prælati Eccleſiarum, & alij curam animarum habentes, & officium docendi fidem, tenentur explicitè ſcire articulos Symboli Patrum, & Athanaſij. num. ſeq. & num. 49.*
24 *Epiſcopi tenentur de fidei articulis reddere rationem omnem omni poſcenti, & hæreticos perſequi, & confutare.*
25 *Epiſcopus ordinandus ſuper quibus examinari debeat ex decreto Concilij Carthaginenſis IV.*
26 *Symbolum quid ſit, & quotuplex.*
27 *Symbolum Apoſtolorum ubi, quando, & cur ab Apoſtolis compoſitum fuerit.*
28 *Symbolum unde dictum.*
29 *Fidei articuli in Symbolo Apoſtolorum comprehenſi quot numerentur, & qualiter ſinguli ſingulis Apoſtolis attribuantur.*
30 *Symbolum Nicænum, ubi, quando, & cur dictum.*
31 *Spiritum Sanctum à Filio procedere, quando, & cur ab Eccleſia diffinitum fuerit. & num. ſeq.*



Digitized by Google

32 *Symbolum maius cuius authoritate decantetur in Miſſa.*

33 *Symbolum* Quicumque vult, *vbi, & cur editum ab Athanaſio, & quomodo Eccleſiæ authoritate receptum fuerit.*

34 *Symbolum fidei ordinare Summi Pontificis munus eſt, non priuatorum Patrum. & n. 38.*

35 *Symbolo Apoſtolorum alia Symbola à diuerſis Concilijs fuerunt addita ad explanationem veritatis, & excluſionem errorum inſurgentium. & num. ſeq.*

36 *Conſtitutio, de qua hic, an congruè dici poſſit quartum Symbolum.*

37 *Fidei profeſſionis formula à Pio IV. præſcripta Symbolum appellari poteſt.*

38 *Papa poteſt fidei Symbolum ordinare, etiam ſine Concilio.*

39 *Articulus fidei quid ſit:*

40 *Articulus fidei tripliciter accipitur.*

41 *Fidei articulos, qui continentur in Symbolo Apoſtolorum explicitè credere vnicuique neceſſarium eſt ad ſalutem.*

42 *Laicos non teneri ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, eſt hæreſis.*

43 *Fidei obiectum duplex.*

44 *Myſteria Chriſti præcipuè quæ ab Eccleſia ſolemnizantur tam maiores, quàm minores tenentur explicitè credere.*

45 *Symbolum Apoſtolorum, & Orationem Dominicam omnis Chriſtianus ex neceſſitate ſalutis tenetur memoriter retinere; Symbolum verò Patrum Sacerdotes, & omnes gradus Eccleſiæ. & n. 50.*

46 *Concilij Foro-Iulienſis decretum de Symbolo fidei exponditur.*

47 *Confeſſores ex Concilio Prouinciali Mediolanenſi, quomodo prohibeantur abſoluere pœnitentes, qui memoriter neſciunt Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & præcepta Decalogi.*

*Compatres fidei rudimenta ignorantes quomodo ex Concilio Mediolanenſi prohibeantur infantes de ſacro fonte ſuſcipere. ibid. verſ.* Item in Concilio.

48 *Concilia Prouincialia Mediolanentia approbantur per literas in forma Breuis. alia recognoſcuntur & emendantur à S. Congregatione Concilij.*

49 *Epiſcopi legem ſcire debent ſcrutabiliter, non perfunctoriè.*

50 *Clericis an ſufficiat habere fidem implicitam de articulis ab Eccleſia diffinitis.*

51 *De articulis circa fidem continentibus ſententiam veram, ſed ab Eccleſia non diffinitam an liceat dubitare, aut contrarium aſſerere.*

52 *Propoſitionum in fide peccantium gradus varij.*

53 *Errare, id eſt aliud pro alio putare in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, an, & quando liceat.*

54 *Propoſitiones multæ ab Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis cenſura temeritatis notantur in articulis non diffinitis, ſi ratione, & authoritate ſint deſtitutæ.*

55 *Actus fidei duplex.*

1 FIRMITER. Hæc Con-
ſtitutio inſcribitur, *In-
nocentius III. in Conci-
lio Generali*, id eſt, in
Concilio Lateranenſi IV.
vbi enim in ſacris Cano-
nibus ſimpliciter fit men-
tio de Generali Cōcilio,
etiamſi nomen Pontificis
non exprimatur, intelli-
gitur de hoc Lateranenſi, vt in c. Quia nonnul-
li, infra de Cler. non reſid. in c. 2. de ſtat. Mo-
nach. vtrobique in ſupraſcriptione, & ſæpè ali-
bi; & in corpore in c. Eccleſia veſtra, il 2. de
elect. in c. Quamquam, in c. Si cui, eod. tit. lib. 6.
& in c. final. de Capell. Monacho. vbi gloſ. 1.
dicit Concilium Innocentij ſic ſemper appellari.
Non tamen putes ita appellatum fuiſſe ex præe-
minentia, ſeu prærogatiua authoritatis, vt ali-
qui perperam opinati ſunt. Nam etſi hæc Sy-
nodus, vt ait Surius in illius præfatione, in pri-
mis inſignis fuerit, & verè œcumenica, eique
interfuerint Epiſcopi 412. inter quos Patriarcha
Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus,
Archiepiſcopi tum Latini, tum Græci ſeptua-
ginta, ac prætcrea Abbates, & Priores vltra
2 octingentos: tamen ſi præſtantia Conciliorum
ſumenda eſſet ex numero Patrum, Concilium
hoc præferendum eſſet Nicæno, & ex quatuor
Lateranenſibus prima authoritas tribuenda eſ-
ſet Lateranenſi II. ſub Innocentio II. in quo fue-
runt Epiſcopi circiter mille, vt teſtatur Abbas
Vſpergenſis in Chronic. & habetur in hiſtoria
eius Concilij tom. 3. Concil. p. 2. pag. 489. Et
3 tamen vt de Nicæna Synodo ſcribit Leo epiſt. 53.
ad Anatolium; [Nulla ſibimet de multiplica-
tione Congregationis Synodalia Concilia blan-
diantur, neque trecentis illis decem & octo Epi-
ſcopis quantumlibet copioſior numerus Sacer-
dotum vel comparare ſe audeat, vel præferre,
cum tanto diuinitus priuilegio Nicæna ſit Syno-
dus conſecrata, vt ſiue per pauciores, ſiue per
plures eccleſiaſtica iudicia celebrentur, omni
penitus authoritate ſit vacuum quidquid ab il-
4 lorum fuerit Conſtitutione diuerſum.] Ex parte
autem materiæ tametſi vna & eadem ſit fides
ſimplex, & incommutabilis, quæ in omnibus
vniuerſalibus Concilijs declaratur, ac diffini-
tur, vt infra in §. Vna verò. & in Extrauag.
Vnam ſanctam. de maior. & obed. & explicat
*D. Thom. in 1. p. q. 36. art. 2. ad 2.* & Turrecrem.
in c. Domino Sancto, n. 2. & 7. verſ. Nobis autem
5 videtur, 50. diſt. Tamen præſtat authoritas qua-
tuor Conciliorum Nicæni, Conſtantinopolita-
ni, Epheſini, & Calcedonenſis, quæ, vt Iſidor.
ait lib. 1. etymolog. c. 16. totam principaliter
fidem complectuntur, quaſi quatuor Euangelia,
vel totidem Paradiſi flumina. In eis enim diffi-
nita ſunt altiora fidei principia, & Religionis
Catholicæ fundamenta, maioreſque & pernicio-
ſiores fidei hoſtes conuicti, & proſtrati fuerunt
Arius, Eunomius, Macedonius, Neſtorius,
Eutyches, & Dioſcorus, impiaque eorum dog-
mata condemnata, vt in c. Canones; & ibi Tur-
recr. in 2. p. n. 1. verſ. In oppoſitum, & in c. San-
cta Romana, 15. diſt. Ac propterea ſicut Euan-
gelij quatuor libros, ita quatuor hæc Concilia
ſe ſuſcipere, & venerari fatetur Gregor. lib. 1.

Re-

Regeſt. epiſt. 24. quia in eis veluti in quadrato
lapide fidei ſtructura conſurgit, vt refertur in c.
6 Sicut, ead. diſt. Quod ſi in præeminentia Con-
ciliorum, ſicut arguit Turrecr. loc. cit. haben-
da ſit ratio Sanctitatis Patrum, in Nicæna Sy-
nodo, vt Ambroſius inquit, lib. 1. c. 1. de fid. ad
Gratian. Auguſtum, trecentidecem & octo Sa-
cerdotes tanquam Abrahæ electi iudicio con-
ſona fidei virtute victores velut trophæum toto
orbe ſubactis perfidis extulerunt, & inter hos
quamplurimi Confeſſionis gloria, martyrio, &
miraculis clari, vt videre eſt in hiſtoria eius
Concilij tom. 1. Concil. par. 1. pag. 263. & in no-
tis pag. 298. & vberius apud Cardin. Baron. ad
annum 325. à n. 20. vſque ad num. 48. Ex quibus
duo Epiſcopi iam vita functi à reliquis Patribus
ad ſepulcrum requiſiti propria manu ſubſcripſe-
runt Synodo in hæc verba: [ Chryſanthus, &
Muſonius, qui cum Patribus omnibus in ſan-
cta prima œcumenica Nicæna ſynodo conſen-
ſimus, quamuis corpore tranſlati, manu tamen
propria nos quoque libello ſubſcripſimus ] vt
refert Nicephorus lib. 8. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ
cap. 23. Vnde non mirum ſi hæc Synodus ab Eu-
ſebio lib. 3. de vita Conſtantini, & Auguſt. lib. 1.
de Bapt. c. 18. Orbis terræ Concilium appella-
tur; & alibi, Verbum Domini, Diuinum, &
Sanctiſſimum Oraculum Spiritus ſancti, vt apud
Athanaſium epiſt. ad Epiſcopos Afric. Leonem
Epiſt. 53. ad Anatolium, & Cyrillum 1. de Tri-
nit. & ſimpliciter Magnum Concilium in c. Non
7 oportet, 7. q. 1. & in VI. Synodo Act. 18. Deni-
que ſi in dignitate Conciliorum ſpectanda ſit
antiquitas, iuxta textum in c. Domino Sancto,
in fin. 50. diſt. eodem modo inter omnia Conci-
lia vniuerſalia ſupremum locum obtinuit Nicæ-
num, quod fuit primum œcumenicum in Eccle-
ſia celebratum. Nam quatuor Apoſtolorum
Concilia, quorum prima eſt authoritas, & Con-
cilia nationalia, quibus Summi Pontifices per
ſe, vel per ſuos legatos aliquando præfuerunt;
quamuis vniuerſalia, ſeu generalia appellari
poſſint ſecundum hoc, quod ab vniuerſalis Ec-
cleſiæ capite congregata de vniuerſalibus rebus
tractent, & generaliter omnes fideles ad legum
ſuarum obſeruantiam adſtringant ſecundum
Turrecrem. in d. c. Canones in 1. parte n. 3. diſt.
15. ideoque Concilium Turonenſe ſimpliciter
dicatur Generale Concilium in c. 1. de Vſur. vt
ibi per gloſ. in ver. Concilij, & Card. in Clem.
vnic. n. 6. de Imm. Eccleſ. & Athanaſius Apolog.
2. Generale Concilium appellet primam Syno-
dum Alexandrinam, cui tantùm interfuerunt
Epiſcopi, qui Alexandrino Primati parebant,
vna cum Oſio Cordubenſi Epiſcopo Syluestri
8 Papæ legato; tamen dici non poſſunt œcume-
nica, ſeu vniuerſalia ab vniuerſitate orbis; quia
œcumenicum Concilium eſt cui Epiſcopi totius
Orbis, niſi legitimè impediantur, intereſſe poſ-
ſunt, ac debent, cuique nemo alius, quàm Ro-
manus Pontifex per ſe, vel per legatos ſuos præ-
ſidet. Quod etiam ab Auguſtino plenarium
Concilium appellatur, vt per Turrecrem. in d. c.
9 Canones in 1. parte n. 3. In præcedentibus au-
tem annis, vt inquit Iſidor. ibidem relatus, per-
ſecutione feruente docendarum plebium mini-
mè dabatur facultas; inde Chriſtianitas in di-
uerſas hæreſes ſciſſa eſt, quia non erat licentia
Epiſcopis in vnum conueniendi, niſi tempore
Conſtantini Imperatoris, ſub quo Sancti Patres
in Nicæno Concilio de omni terrarum orbe
conuenientes ſecundum poſt Apoſtolos Symbo-
lum tradiderunt. Itaque quod ſpectat ad anti-
quitatem, Concilium Innocentij Tertij fuit ha-
bitum anno Domini 1215. Pontificatus illius de-
cimo octauo, & fuit duodecimum œcumenicum.
Nam ante illud præceſſerant Nicænum ſub Syl-
ueſtro, Conſtantinopolitanum ſub Damaſo,
Epheſinum ſub Cœleſtino, Calcedonenſe ſub
Leone, Conſtantinopolitanum II. ſub Vigilio,
Conſtantinopolitanum III. ſub Agathone, Ni-
cænum II. ſub Adriano I. Conſtantinopolita-
num IV. ſub Adriano II. quæ octo ex ordine re-
cenſentur in c. Sancta, 16. diſt. & collecta fuerunt
intra quingentos quadraginta quinque annos
ſecundum Cardin. Alban. in tract. de poteſt. Pa-
pæ, & Concilij par. 2. n. 33. Concilium enim
Sardicenſe in numero vniuerſalium Concilio-
rum non computamus; quia etſi fuerit verè
œcumenicum ſub Iulio I. ex 376. Epiſcopis con-
gregatum, vt probant Baron. ad. ann. 347. n. 7.
8. & 9. & Bellarm. lib. 1. de Roman. Pontif. c. 21.
tamen fuit appendix Nicænæ Synodi, & tantum-
modo illius Canones explicauit, vt patet ex no-
tis ad illud Concilium tom. 1. par. 1. pag. 445. &
idem dicimus de oecumenico Ariminenſi ſub
Liberio I. in quo tantùm Nicæna fides fuit con-
firmata, vt in notis ad idem Concilium eod.
tom. pag. 482. Item Concilium Innocentij præ-
ceſſerunt Lateranenſia ſub Caliſto II. Innocentio
II. & Alexandro III. Poſt illud verò ſex tantùm
celebrata fuerunt, nempè duo Lugdunenſia,
ſub Innocentio IV. & Gregorio X. Viennenſe
ſub Clemente V. Florentinum ſub Eugenio IV.
Lateranenſe nouiſſimum ſub Leone X. & Tri-
dentinum, quod fuit decimum octauum & vl-
timum occumenicum ſub Paulo III. Iulio III.
& Pio IV. Omittimus enim Conſtantienſe ſub
Martino V. & Baſileenſe ſub Eugenio IV. quia
etſi fuerint œcumenica, tamen ex parte repro-
bata fuerunt, vt dixi in c. ſignificaſti infra de
elect. & in c. 1. de ſchiſmat. Hæc de ratione an-
10 tiquitatis. In reliquis verò vna & eadem eſt
authoritas, qua vniuerſa Concilia congregan-
tur, & roborantur. d. c. Significaſti, ibi; *Cum*
*omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ authorita-*
*tem & facta ſint, & robur acceperint*. c. 1. & per
totam 17. diſt. & docet D. Thom. in 2. 2. q. 1. art.
10. & Turrecr. in c. Sancta Romana. n. 3. 15. diſt.
idemque & vnus Spiritus Sanctus, vtpotè ma-
giſter veritatis eſt inſpirator mentium Patrum
in Concilio, ac illuſtrator, & doctor ſecundum
illud ad Hebr. 11. *Viſum eſt Spiritui Sancto, &*
*nobis*. Vnde & eodem Spiritu Sancto Canones
vniuerſalium Conciliorum conditi ſunt. c. Vio-
latores 25. q. 1. quare hoc reſpectu inter Conci-
lia vniuerſalia non conſtituitur differentia. Tur-
11 recr. loco cit. Dicendum eſt igitur hac tantùm
ratione Concilium hoc Innocentij ſimpliciter
fuiſſe appellatum generale, quia cum paulò an-
te fuiſſet celebratum aliud Concilium Latera-
nenſe ſub Alexandro III. idque iam vbique ap-
pellaretur Concilium Lateranenſe, etiam ſine
vlla Pontificis mentione, vt in c. 2. in inſcript.
de Stat. Monach. & in c. Quod Dei timorem, in
corpore eod. tit. & alibi ſæpè ad conſtituendam

differentiam inter hæc duo Concilia, & maio-
ris facilitatis gratia hoc poſterius fuit ſimplici-
citer nuncupatum Generale, quod inſinuatur
in Clem. vnic. de Immun. Eccleſiar. in illis ver-
bis: *in Lateranenſi, & generali Concilijs*, vbi in
ſpecie hoc obſeruat Cardin. nu.6. & ante eum
Hoſt. in c. fin. de Capell. Monach. n. 1. dicens:
*& Lateranenſe generale fuit, quod Dominus Ale-
xander III. tenuit, & ſimiliter generale fuit quod
Dominus Innocentius III. celebrauit*; Vtrumque
ergo ſic appellari poteſt. Ad differentiam au-
tem Concilium Alexandri vocatur Lateranenſe
proprie, & Concilium Innocentij Generale. Hæc
de nuncupatione generalis Concilij.

An autem Conſtitutiones in Concilio editæ
denominandæ ſint à Papa, vel à Concilio, di-
cam infra in c. 1. de Pact. vbi Abb. & DD. tra-
ctant materiam. Rurſus an Conſtitutiones edi-
tæ à Papa in Concilio cenſeantur Conciliares
ad effectum derogationis, examino in c. Ex par-
te. de Capel. Monach.

12 His circa inſcriptionem expeditis, hæc Con-
ſtitutio diuiditur in duas partes principales. In
prima vſque ad §. Vna vero, tractat de Summa
Trinitate, & eius operibus; de fide Catholica,
& articulis fidei. In 2. de Sacramentis Eucha-
riſtiæ, Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Coniugij, nec
aliter ſolet ſummari.

In principio textus nota illud verbum, *fir-
miter*, ideſt conſtanter, & ſine vlla hæſitatione,
ſecundum illud Iacobi 1. *Poſtulet autem in fide
nihil heſitans*. Fides enim ambiguum non ha-
bet, aliàs ſi habet, fides non eſt, ſed opinio,
vt Bernard. inquit lib. 5. de conſideratione ad
Eugenium III. & Turrecr. in Summ. de Eccleſ.
lib.2. c.99. & dubius in fide infidelis eſt. c. 1. in-
fra de Hæret. c. Apertè, & ibi gloſ. in ver. titu-
13 babat. 24. q.1. gloſ.2. & Hoſt. hic in princ. Io.
Andr. ſupra in rubr. n.11. & Bald. n.5. Firmitas au-
tem ſecundum Iſidorum hic relatum à Io. Andr.
& Bellam. in princ. eſt animæ conſtantia, qua
quis rei apprehenſæ ita tenaciter adhæret, vt ab
ea aliquo impulſu euelli, vel ſeparari non poſ-
ſit. Tanta enim debet eſſe fidelium conſtantia,
vt prius auferatur vita, quàm fides. c. Conue-
nior. 23. q.8. Vnde fides prout accipitur hic,
ita diffinitur per gloſ. Hoſt. & Io. Andr. ſupra
in rubr. *Fides eſt voluntaria certitudo abſentium
infra ſcientiam, & ſupra opinionem conſtituta*;
quam quidem certitudinem ac firmitatem inſi-
nuat Apoſtolus ad Hebr. 11. cum ait: *Fides eſt
ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non
apparentium*. Nam per *argumentum* intellectus
inducitur ad alicui firmiter adhærendum. Vn-
de alia littera habet, *conuictio*, quia ſcilicet
per authoritatem diuinam intellectus credentis
conuincitur ad aſſentiendum his, quæ non vi-
det, vt explicat D. Thom. in 2. 2. q. 4. art. 1.
Quod enim fide tenetur, propter fidei certitudi-
nem exiſtimatur impoſſibile aliter ſe habere, vt
idem ait q. 1. art. 5. ad 4. Declaratio tamen
Apoſtoli non videtur proprie diffinitio, ſed
quædam notificatio fidei, cùm non ſit conuer-
tibilis cum ſuo diffinito, ſecundum gloſ. ſupra
in rubr. & Hoſtien. n. 4. Nam ſpes ſimiliter eſt
ſubſtantia ſperandarum rerum, & tamen non
eſt fides. Deinde diffinitio hæc videtur tantum
loqui de futuris; cum tamen fides ſit tam de
præſentibus, quàm de præteritis, & futuris, eo
quod habet ſe ad omnia. Ad præterita, quia
credendum eſt Chriſtum fuiſſe natum, & paſſum.
Ad præſentia, quià credendum eſt in Sacramen-
to Altaris Chriſti corpus, & ſanguinem ſub ſpe-
ciebus panis, & vini veraciter contineri. Ad fu-
tura, quia credere debemus ipſum venturum,
14 & iudicaturum viuos, & mortuos. Addo quòd
multa ſunt credenda, quæ tamen non ſunt ſpe-
randa, vt infernus, & alia id genus, de quibus
non poteſt eſſe ſpes, ſed timor, vt per D. Tho-
mam in 2.2. q.23. art. 2. Quia ſpes eſt cupido-
rum, c.1. §. fin. de elect. lib.6. vbi id notat Ar-
chid. in ver. Spem. n.7. & dicit extenſionem
appetitus in id, quod appetibile eſt, vt idem
S.Thom. declarat in 3. diſt.26. q. 1. art. 1. Do-
ctores tamen communiter ſaluant diffinitionem
Apoſtoli, vt dicit Abb. ſupra in rubr. n.12. eam-
que in ſpecie tuentur ibi Io. Andr. n. 15. Anton.
de Butr. n. 3. Bellam. n.5. & Card. n.6. qui am-
plius in quæſtione ſequenti impugnat ſupradi-
ctam diffinitionem gloſſæ Bernardi. Verùm ſo-
lutiones eorum non adæquant intellectum quo
ad præterita, & inappetibilia, de quibus quam-
uis eſſe poſſit argumentum non apparentium,
non tamen poteſt eſſe ſubſtantia ſperandarum
rerum. Vnde de his conſule Theologos in 3.
diſt. 23. & præſertim S. Thomam ibi q. 2. art. 1.
vbi ait, prædictam aſsignationem Apoſtoli eſſe
rectam, & propriam diffinitionem fidei quan-
tum ad ea, quæ exiguntur ad modum diffini-
tionis. & in 2.2. q.4. art.1. vbi oſtendit illam eſſe
perfectiſſimam diffinitionem, & omnes alias
diffinitiones, quæ de fide dantur, vt ab Augu-
ſtino tract.40. in Ioann. à medio tom. 1. à Da-
maſceno lib.4. c.12. & à Dionyſio c. 7. de diuin.
nominib. eſſe explicationes huius, quam ponit
Apoſtolus. De varijs autem acceptionibus fi-
dei vide ſupra in rubr. per gloſ. Hoſt. num.3. Io.
Andr. n.14. Bellam. n 4. Card. n. 5. in 5. quæſt.
& per Syluestrum, & Summiſtas in ver. Fides.

15 In textu, ibi (*Credimus*) Quæro an cuilibet
habenti vſum liberi arbitrij neceſſarium ſit ad
ſalutem explicitè credere articulos fidei, an ve-
ro ſufficiat illos credere implicitè.

Extra controuerſiam eſt, cuilibet vſum ratio-
nis habenti neceſſarium eſſe ad ſalutem articu-
los fidei credere, vt in Symbolo Athanaſij.
*Quicumque vult ſaluus eſſe*. & in verſ. *Hæc eſt
fides, quam niſi quiſque, &c.* Nam ſine fide im-
poſſibile eſt placere Deo. ad Hebr. 11. & pri-
ma ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire. c. Pri-
ma ſalus, 25. q. 1. Dixi cuilibet vſum rationis ha-
16 benti, quoniam, vt inquit D. Thom. in 3. diſt.
25. q. 2. art.1. q. 1. Pueris, & ſtultis baptizatis
ſuffragatur meritum Chriſti, cuius facti ſunt
participes in perceptione Sacramenti; quia me-
ritum proprium habere non poſſunt, cum non
habeant vſum liberi arbitrij, quod exigitur ad
meritum. At verò quicumque vſum liberi arbi-
trij habent, tenentur ad merita Chriſti & me-
ritum proprium addere; meritum autem conſi-
ſtit in actu virtutum; vnde ad ſalutem ipſorum
oportet vt ſit & actus, & habitus virtutum.
Actus autem virtutum dependet ab actu fidei,
quæ intentionem dirigit; vnde in omni, qui ha-
bet liberum arbitrium, exigitur ad ſalutem eius,
vt habeat actum fidei, & non ſolum habitum.

Hæc

Digitized by Google

Hæc D. Thomas. In modo tamen credendi eſt diuerſitas ſecundum perſonarum diuerſitatem, vt hic per Compoſt. in princ. Vnde dubitant hic Doctores, an cuilibet adulto neceſſarium ſit articulos fidei explicite credere.

17. Ad euidentiam præmittendum eſt cum Archid. in c. Canones, n.7. 15. diſt. Implicite credere eſſe generaliter credere, quod Catholica tenet vel credit Eccleſia, & in hoc conueniunt omnes. Explicitè autem credere eſt ſpecialiter, & actualiter credere, ſecundum eum; quod fuſius explicat Caiet. in 2.2. q. 2. art. 5. ſed Io. Andr. ſupra in rubr. n.25. Bellam. n. 3. Cardin. n.13. Abb. n. 5. dicunt, Explicitè credere eſt ſcitè articulos explicare, diſtinguere, & defendere. Verùm magis videtur congruere declaratio Archid. quia multi ſunt articuli, quos etiam rudes, & ſimplices tenentur explicite credere, vt inferius patebit; & tamen nec ſciunt, nec poſſunt illos explicare, aut defendere. Vnde, vt inquit S. Thom. in 3. diſt. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 4. ea quæ ſunt ſupra rationem ad fidem pertinentia, non ponuntur hominibus ſimplicibus ita quod res ipſa diſcutiatur, ſed in verborum enigmate, quibus aſſentiant. Præterea, reſpondere, & confutare circa fidei articulos, eſt peculiaris obligatio Epiſcoporum, c. Excommunicamus, il 1. infr. de Hæret. & patebit paulò infr. in 5. concl. n.24. Reliqui verò ad id non tenentur, & tamen obligantur ad credendum explicitè, vt inferius dicemus n.41. Ergo explicitè credere non eſt ſcitè articulos fidei explicare, & defendere, vt dicunt Io. Andr. & alij ſupra relati.

His præcognitis, quoad quæſtionem propoſitam gloſ. 1. ſupr. in rubr. ſic ait: Principales autem articuli fidei noſtræ ſunt ſeptem, ſecundum quod ſeptem ſunt dona Spiritus Sancti, quos quilibet Chriſtianus ſcire tenetur, Clerici explicite, Laici implicite, & credere ſicut tenet Eccleſia, & ſunt hi; Incarnatio, ſiue Natiuitas, Baptiſmus, Paſſio Chriſti, ſiue Mors eius, Deſcenſus ad inferos, Reſurrectio, Aſcenſus in Cœlum, Aduentus eius in iudicium. Innocentius verò hic latius diſtinguit, ex cuius dictis eliciuntur concluſiones infraſcriptæ.

18. Prima Concluſio eſt; Omnes adulti, etiam ſimplices, & laici tenentur explicite credere Deum eſſe, & eſſe remuneratorem omnium bonorum. Ita Innocentius hic, & Io. Andr. ſupra in rubr. n.27. Cardin. n. 15. & Abb. nu. 6. Hæc enim ſunt mentibus hominum infixa, vt in pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*. Secundum Compoſtell. hic. nu. 4. & hæc prima concluſio nullam habet dubitationem: nam, vt inquit Apoſt. ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator eſt*. Addit Hoſt. ſup. in rubr. n.52. *& punitor omnium malorum*, & bene, quia contrariorum eadem eſt ſcientia, ſeu ratio cognoſcendi, vt habetur 1. Topic. c. 52. & Inſtit. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. in princ. verſ. Nam ſi cognouerimus, & ibi Aretin. Id quod alijs verbis explicat Syluester in ver. fides, n. 6. ex mente S. Thomæ in 2. 2. q. 2. art. 8. ad primum, dicens, teneri quemlibet Chriſtianum explicite credere Deum eſſe, & prouidentiam eius.

19. Secunda Concluſio: Simplices, & fortè omnes laici non tenentur alios fidei articulos à ſupradictis explicitè credere, ſed ſatis eſt, vt credant verum eſſe quidquid credit Eccleſia Catholica. Quod procedit etiam quoad laicos, quibus Deus dedit talentum perſpicacis ingenij; nam quamuis melius faciant ſi ſuum ingenium impendant in cognitione diſtincta fidei; tamen, vt inquit Innoc. hic n.6. non videntur peccare ſi ei non intendant, ſed videtur eis ſufficere, vt talenta eis credita non abſcondant in terra, ideſt in terrenis, ſed bonis operibus inſiſtant. Cuius dictum totidem verbis ſequuntur ſupra in rubr. Hoſt. n.17. Io. Andr. n.27. & 31. Butr. n. 10. verſ. Imò & ſecundum eos. Card. n 16. verſ. de laicis autem. Imol. n.13. verſ. de laicis. Abb. nu. 7. & Bellam. hic num. 9. verſ. Verum tamen dicit. Idemque de Laicis litteratis concludit hic Compoſt. n.11. Nam etſi ex dono ſcientiæ, quam à Deo habent, & ex debito rationis videantur teneri ad diſtinctam cognitionem articulorum fidei, tamen non peccant mortaliter ſi ignorant; vel ſi de his quærendis non ſint ſolliciti; quia eorum profeſſio ad hoc non eſt. Ita Compoſt. quem referunt, & ſequuntur Io. Andr d. n. 31. Butr. Card. Imol. & Bellam. in locis proximè citatis. Verùm hæc ſecunda concluſio cum prædictis ampliationibus quam ſit periculoſa patebit ex his, quæ dicemus infra n.41. & ſeqq.

20. Tertia Concluſio. Secundum Innoc. hic n.7. Si quis habeat fidem implicitam, eo quod credat quidquid Eccleſia credit, ſed falsò opinetur ratione naturali motus Patrem eſſe maiorem, ſeu priorem Filio, vel tres perſonas eſſe tres res à ſe inuicem diſtinctas, non eſt hæreticus, nec peccat, dummodo errorem ſuum non defendat, & hoc ipſum credat, quia credit Eccleſiam ſic credere, & ſuam opinionem fidei Eccleſiæ ſupponit; nam etſi malè opinetur, tamen hæc non eſt fides ſua, imo fides ſua eſt fides Eccleſiæ, vt infra eod. c. Damnamus, circa fin. Ad hoc c. Dixit Apoſtolus. & ibi gloſ. in ver. pertinaci, 24. q. 3. & idem hic repetit Compoſt. n.16. Bellam. n 10. verſ. Item quæro. & ſupra in rubr. Hoſtien. n.18. Io. Andr. n.30. Bald. n. 12. Card. n. 14. Butr. n. 11. & Abb. nu. 7. & in hoc vltimo conſentit B. Thomas in 2.2. q.2. art. 6. ad 2. dum ait; non imputari laicis ſi non inueniuntur pertinaciter peruerſæ doctrinæ adhærere, ſed in talibus ex ſimplicitate deficiant. & ibi Caiet. & idem S. Thom. 1. Corinth. c. 11. lect. 4. & in 3. ſent. diſt. 25. q. 2. art. 1. q. 3. ad primum, & ſæpe alibi. Direct. Inquiſ. par. 2. q. 4. Alphonſ. Caſtr. lib. 1. c. 9. de Iuſta Hæret. punit. Albertin. tract. de agnoſcen. aſſert. q. 12. n. 4. & q. 23. n. 3. Nauar. in manual. prælud. 1. n. 10. verſ. Nonò infertur. Vnde Bald. hic nu. 1. dicit eſſe differentiam inter erraticum, & hæreticum; nam ſimplices homines ſunt erratici, quia errant, & tamen non ſunt hæretici, quia nolunt diſcedere à Chriſto. Super quibus tamen conſule Franciſcum Pegniam in direct. par. 1. in quæſt. 7. ſchol. 20. vbi in hac materia diſtinctè tradit regulas, quibus in foro exteriori vtendum ſit in caſibus contingentibus.

21. Quarta Concluſio. Clerici inferiores ſi ſint pauperes, quos oportet victum proprijs manibus quærere, c. Clericus. 91. diſt. & ideo non poſſunt ſtudijs vacare, quia non habent magiſtros,

Digitized by Google

ſtros, vel expenſas; ſatis eſt vt ſciant fidei articulos ſicuti ſimplices laici, & aliquantulum plus. arg. c. Clericus. in fin. 21. diſt. ſicut de Sacramento Altaris, quia oportet eos credere in eo Sacramento confici verum Corpus Chriſti, & hoc ideò, quia circa illud quotidie verſantur pluſquam laici. Ita Innoc. hic n. 4. Compoſt. n.8.& Bellam.n.9. verſ. Si verò loquimur, & ſup. in rubr. Hoſt. n.16. adijciens turpe eſſe, & opprobrioſum ignorare id, circa quod quis quotidie verſatur. l.2. §.Seruus autem Sulpitius. ff. de orig. Iuris, Io. Andr. n.30. Butr. n. 10. Card. n.15. verſ. de Clericis verò inferioribus, Imol. n.12. & Abb.n.6. Sin autem Clerici habeant magiſtros, & expenſas ad diſcendum, tunc peccant, niſi in cognitione diſtincta fidei magis proficiant, quàm laici, ſecundum Innoc. & alios locis citatis. Gemin. in c. Canones, 15. diſt. dicens peccare Clericum, qui habet vnde viuat, ſi magis explicitè neſciat quæ ſunt fidei, quàm laici; quem refert, & ſequitur ibi Præpoſitus n.11.
22 Quod tamen procedit niſi ſubſit aliqua rationabilis cauſa cur Clerici habentes magiſtros, & expenſas non profecerint in cognitione diſtincta fidei, puta propter duritiem ingenij, vel quia oportuit eos circa alia opera pietatis intendere, veluti circa exhibita neceſſaria confratribus, pauperibus, vel hoſpitibus, aut circa alia opera charitatis. Ratio eſt ſecundum Innoc. hic n.5. quia cum eiuſmodi Clerici non teneantur ad explicitam cognitionem articulorum, benè licet eis explicitæ cognitioni præponere alia opera pietatis. Codex enim eſt mendoſus in ver. *poſtponere*. & corruptè etiam refertur ab Eymerico in Direct. Inquiſ. par.1. in princ. pag. 19. legendum eſt enim *præponere*: alioquin ratio illa, cum non teneantur, non congrueret, & Innoc. eſſet ſibi contrarius; vnde ſic refertur à Io.Andr. ſupra in rubr. n.30. Butr. n.10. Card. n.16. & Bellam. hic n.9.

Debebit autem Sacerdos ſecundum Innocentium diligenter ſcrutari cauſam cur Clerici non proficiant, & pro modo ignorantiæ, vel negligentiæ eis pœnitentiam iniungere. Addit Innoc. ex cauſa poſſe Clericos ſine peccato ſcientiæ fidei præponere alias ſcientias, vt ſi velint addiſcere ſcientiam Iuris, vt pauperes in iudicio defendant, ne opprimantur. Et ſequitur hic Compoſt. n. 10. dicens, Clericos teneri magis intendere circa cognitionem fidei, quàm Iuris, & aliarum ſcientiarum, niſi obediendo Superiori, vel ex alia cauſa circa alias ſcientias intendant; & conſentiunt alijs locis citatis. Verum hæc quarta Concluſio dum in ſua diſtinctione, & declaratione excuſat Clericos à cognitione explicita, ſeu diſtincta articulorum fidei, ſi ita generaliter accipiatur, itidem non vacat periculo, & confunditur in his, quæ dicemus infra num.41. & num.50.

23 Quinta & vltima Concluſio, ex Innoc. n.2. & Compoſt. n.5. Prælati Eccleſiarum quicumque curam animarum habentes debent excedere hanc fidei menſuram: oportet enim eos explicitè, & diſtinctè ſcire articulos fidei, qui continentur in Symbolo, *Credo in vnum Deum*, & in Symbolo, *Quicumque vult*, c.1. & per tot. 38. diſt. Idemque de omnibus habentibus officium docendi fidem, ſcilicet Sacerdotibus, Profeſſoribus, Doctoribus, & Prædicatoribus, ex D. Thom. in 3. diſt.25. q.2. art.1. q.3. S. Bonau. & Richar. tradit Syluest. in ver. fides. num.6. verſ. Quilibet autem habens officium docendi. Inter
24 hos autem Epiſcopi debent alios excedere in huiuſmodi cognitione, quia tenentur de his articulis reddere rationem omni poſcenti, §. Ecce. 36. diſt. c.Omnes, 38. diſt. &, vt inquit Hoſt. ſup. in rubr. n.13. Scire debent circa prædicta opponere, & reſpondere, & Hæreticos perſequi, & confutare. c. Excommunicamus, il 1. §. Adijcimus & §. penult. infra de Hæret. Quamuis non teneantur ex tempore ad omnia reſpondere, ſed ex deliberatione, ac ſi oportuerit, etiam cum aliorum conſilio, ſecundum prædictos, cum quibus concordant Io.Andr. Butr. Cardin. & alij locis præallegatis. Rationem reddit D. Thomas in 2.2. q.2. art.6. quia ſicuti Superiores Angeli, qui inferiores illuminant, habent pleniorem notitiam de rebus diuinis, quàm inferiores, vt dicit Dionyſ. c.12. cæleſt. Hierarchiæ ita etiam ſuperiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorem notitiam de credendis, & magis explicitè credere,
25 & ſequitur Direct. Inquiſ. par.1. quæſt. 4. Quid autem in ſpecie oporteat Epiſcopos explicitè ſcire, conſtat ex Concilio Carthaginenſi IV. c.1. ſub Anaſtaſio ab Epiſcopis 214. [inter quos Auguſtinus] celebrato, & approbato à Leone III. quod habetur tom. 1. Concil. par.1. pag.588. & plenius ex Pontificali Romano in rubr. de ordinatione electi in Epiſcopum;

Cæterum etſi cum Innocentio in prædictis concluſionibus tranſeant communiter Canoniſtæ tamen quia illius doctrina in aliquibus patitur difficultatem; pro clariori quæſtionis ſolutione obſeruandum eſt ante omnia quid, & quotuplex ſit Symbolum. Item quid ſit articulus, & quot modis accipiatur.

26 Symbolum, quod ſpectat ad rem præſentem, nihil eſt aliud, quàm collectio ſententiarum fidei, vt patet ex D.Thoma in 2.2. q.1. art. 9. & S.Antonin. par.4. tit.8. c.4. §. 3. vel ſecundum Io. Gerſonem in Compendio Theologiæ, eſt omnium credendorum ad ſalutem ſpectantium compendioſa collectio, nam, vt ait Caſſianus lib. 6. quidquid per vniuerſum diuinorum voluminum corpus immenſa diffunditur copia, totum in Symbolo colligitur breuitate perfecta. Et eſt triplex ſecundum Præpoſitum in c. Canones. n.8. 15. diſt. & Concilium Lingonien. anno 1404. vt in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ Laurentij Bucchelli lib.1.c 24. de Symbolis fidei pag. 11. littera B.

27 Primum Symbolum eſt Apoſtolorum, videlicet ab Apoſtolis compoſitum in Conuentu habito in Iudæa anno Chriſti 44. vt apud Cardin. Baron. eod. anno n.14. Nam, vt ſcribit Beatus Clemens in epiſtola ad Iacobum fratrem Domini, Chriſto reſurgente, & aſcendente in cælum, miſſo Sancto Spiritu, collata Apoſtolis ſcientia linguarum, adhuc in vno poſiti Symbolum, quod fidelis nunc tenet Eccleſia, vnuſquiſque quod ſenſit docendo condiderunt, vt diſcedentes ab inuicem, hanc regulam per omnes
28 gentes prædicarent. Vnde ſecundum gloſ. ſup. in rubr. circa fin. & Hoſt. n.21. & gloſ. in c. Canones. in ver. Apoſtolos, & ibi etiam Archid. n.5.

15.

Digitized by Google

15. diſt. dictum eſt Symbolum, quia vnuſquiſ-
que Apoſtolorum partem ſuam contulit. Sym-
bolum enim Grecè, Latinè collatio dicitur, vt
patet ex eadem epiſtola Clementis, ex Caſſian.
lib. 3. de Incarn. c. 3. & Ruffin. in expoſ. Sym-
boli. Ideoque in c. 13 ſeſſ. 24. Concil. Trid. Pa-
rochianorum Symbola appellantur contributio-
nes illæ, quas Parochiani pro ſua quiſque par-
te tenentur in vnum conferre pro augendis re-
29 ditibus exiguis Parochialium Eccleſiarum.
Quam ob cauſam reſpectu cauſæ efficientis,
idest duodecim Apoſtolorum, qui eadem diuina
inſtinctu Spiritus Sancti Symbolum ediderunt,
fidei articuli dicuntur eſſe duodecim, ſecundum
Hoſtien. ſup. in rubr. n. 21. Butr. n. 15. Card. n.
11. & alios communiter. Nam Petrus dixit,
*Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creato-
rem cæli, & terræ*. Andreas, *Et in Ieſum Chri-
ſtum filium eius vnicum Dominum noſtrum*, Ia-
cobus, *Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, na-
tus ex Maria Virgine*. Ioannes, *Paſſus ſub Pon-
tio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus*. Tho-
mas, *Deſcendit ad inferos, tertia die reſurrexit à
mortuis*. Iacobus Alphæi, *Aſcendit ad Cœlum,
ſedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis*. Phi-
lippus, *Inde venturus eſt iudicare viuos, & mor-
tuos*. Bartholomæus, *Credo in Spiritum Sanctum*
Matthæus, *Sanctam Eccleſiam Catholicam*. Simon
*Sanctorum communionem, remiſſionem peccato-
rum*; Iudas Iacobi, aliàs Thadæus (Iudam
vocat Lucas 6. Thadæum Matthæus 10. & Mar-
cus 3. & 10.) *Carnis reſurrectionem*. Matthias,
*Vitam æternam*. Alij vero aliter prædictos ar-
ticulos attribuunt Apoſtolis, vt patet in verſi-
bus, quos recenſet Cardin. ſup. in rubr. n. 11. in
fin. qui conſonant cum ſententia D. Thomæ in
3. diſt. 25. q. 1. art. 2. Sed in hoc ſecundum B. Tho-
mam non eſt magna vis. Reſpectu autem cauſæ
materialis fidei articuli à Theologis, & Cano-
niſtis communiter dicuntur eſſe quatuordecim,
quorum ſeptem reſpiciunt Diuinitatem, & alij
ſeptem Humanitatem, vt per Hoſt. ſupra in ru-
br. n. 26. Butr. n. 15. Card. n. 12. Et hanc diuiſio-
nem ponit etiam D. Thom. loco cit. dum ait ar-
ticulos fidei dupliciter diſtingui: Vno modo
quantum ad ipſa credibilia, & ſic ſunt quatuor-
decim: Alio modo quantum ad ipſos, qui arti-
culos diſtinxerunt, & ſic ſunt duodecim Apo-
ſtolorum. Sed alij aliter diuidunt, vt per Hoſt.
in ſumma huius tit. §. Quoties. In hac tamen
diuerſitate videtur ſufficere Catholicis ſtare
Symbolo prout iacet, & ſic ponere tantum
duodecim articulos, vt inquit Cardin. num. 12.
in fin.

30 Secundum Symbolum eſt Nicænum, quod
ſcilicet trecenti, & octodecim Patres authori-
tate B. Syluestri Papæ in Nicæa Bithyniæ vrbe
congregati in prima vniuerſali Synodo edide-
runt aduerſus Arij impietatem, qui coæternum
Patri Filium non agnoſcens diuerſas in Trinita-
te ſubſtantias aſſerebat, vt in c. Quidam, verſ.
31 Ariani. 24. q. 3. & in d. c. Canones. 15. diſt. non
autem aduerſus Græcos, qui non credebant Spi-
ritum Sanctum à Filio procedere, vt incautè ſcri-
pſit gloſ. Bernardi ſupra in rubr. circa fin. &
Hoſt. n. 21. Hoc enim primum explicitè diffini-
tum fuit in tertia Synodo vniuerſali, ideſt Ephe-
ſina contra Neſtorium, vt refert, in c. De Spi-
ritu, de conſ. diſt. 5. nimirum quia hic error de
proceſſione Spiritus Sancti prius nondum irre-
pſerat, & ideo in Nicæno Symbolo, quod in-
cipit, *Credimus in vnum Deum*, nulla de hoc
fit explicita mentio. Et in Symbolo ſecundæ
Synodi vniuerſalis, ideſt primæ Conſtantinopo-
litanæ tantùm legitur, *Credimus in Spiritum
Sanctum Dominum, & viuificantem, ex Patre pro-
cedentem, cum Patre, & Filio adorandum, & glo-
rificandum*. Sed hæc verba, *Filioque*, apud Latinos
authoritate Leonis Primi ab Hiſpanis Epiſcopis
primum fuerunt in Symbolo expreſſa ad confu-
tandos Hæreticos Priſcillianiſtas, vt patet in no-
tis ad Concilium Conſtantinopolitanũ I. tom. 1.
Concil. par. 1. pag. 544. col. 1. Quod dilucidè
poſt gloſ. in d. c. de Spiritu, in ver. ex Deo Pa-
tre, explicat D. Thomas. in 1. p. q. 36. art. 2. ad
2. dicens: [Quia in tempore antiquorum Conci-
liorum nondum exortus fuerat error dicentium
Spiritum non procedere à Filio, non fuit neceſ-
ſarium, vt hoc explicitè poneretur. Sed poſtea
inſurgente errore quorundam in quodam Con-
cilio in occidentalibus partibus congregato ex-
preſſum fuit authoritate Romani Pontificis, cu-
ius authoritate etiam antiqua Concilia congre-
gabantur, & confirmabantur: continebatur ta-
men implicitè in hoc ipſo, quod dicebatur Spi-
ritus Sanctus à Patre procedere.] Hæc D. Tho-
mas. Vnde in Concilio Florentino ſeſſ. 6. diffi-
nitum eſt explicationem verborum illorum, *Fi-
lioque*, veritatis declarandæ gratia, & imminen-
te tunc neceſſitate licitè, ac rationabiliter Sym-
32 bolo fuiſſe appoſitam. Itaque hoc Symbolum
Nicænum eadem fere verborum ſerie, & ſenten-
tia penitus eadem ſeruata in Synodo Conſtanti-
nopolitana prima aduerſus Macedonium repe-
titum eſt, & ex Decreto ipſius Synodi Damaſus
Papa conſtituit, vt caneretur in Miſſa poſt Euan-
gelium, vt referunt Rupert. Tungren. de Can.
obſer. prop. vlt. & Archid. in d. c. Canones, &
ibi etiam Præpoſitus nu. 9. verſ. Et notandum
quod Damaſus Papa conſtituit 15. diſt. Sed in
hoc grauiter aberrant; quia, vt ſcribit Magiſter
in 1. ſent. diſt. 11. Cum Leo III. à Carolo Magno
rogatus fuiſſet, vt verba prædicta, *Filioque* ad
Symbolum adderentur, non modo renuit id fa-
cere, ſed etiam Symbolum abſque eo addita-
mento in argentea tabula exaratum in Altari
poſt corpus S. Pauli cuſtodiri voluit, ne quibuſ-
libet liberum eſſet aliquid ad Sanctum Symbo-
lum ſuperaddere. Sed cum poſtea Franci, alijq;
omnes Boreales populi offenderentur, & peri-
culum Schiſmatis ſubeſſet, quod Romana Ec-
cleſia publicè confiteri nollet eam doctrinam,
quam ad probandos Catholicos, & confligen-
dos hæreticos Magnus Leo ante tot ſæcula Hi-
ſpaniarum Epiſcopis tradidiſſet: placuit tandem
Benedicto VII. vt idem Symbolum cum expreſ-
ſione eorumdem verborum *Filioque* ad petitio-
nem Henrici Imperatoris Romæ publicè decan-
taretur in Miſſa, & incipit, *Credo in vnum
Deum*, vt teſtatur Bern. Abbas Augienſis de
reb. ad Miſſ. ſpectan. vide Cardin. Baron. anno
447. num. 12.

33 Tertium eſt Symbolum Athanaſij, quod ca-
nitur inter horas canonicas, ſcilicet in Prima
Dominicali, & incipit, *Quicumque vult*. Siqui-
dem Athanaſius Romam à Iulio Pontifice voca-
tus,

tus, vt iudicaretur, eum Euſebianorum aduen-
tum annum integrum, & ſex menſes expectaret,
hoc fidei Symbolum Romæ ſcripſit, ac tanquam
Catholicæ fidei ſuæ profeſſionem publicè edidit:
fabula enim eſt quod ab aliquibus aſſeritur hoc
Symbolum ſcriptum fuiſſe ab Athanaſio Treue-
tis in puteo latitante. Baron. anno Chriſti 340.
n. 14. Quod quidem Symbolum vna cum actis
Nicænæ Synodi in Archiuio Romano diu aſſer-
uatum, tandem poſt multa annorum curricula
tradi meruit Eccleſiæ recitandum, vt in notis ad
Concilium Romanum II. tom. 1. par. 1. Concil.
34 pag. 420. col. 1. Atque ita quamuis Athanaſius
cum non eſſet Summus Pontifex, ſed Alexandri-
nus Patriarcha, authoritatem non haberet Sym-
bolum ordinandi; tamen vt aduertit D. Thomas
in quæſtione de Potentia Dei. q. 10. art. 10. &
Præpoſ. in c. Canones. n. 10. 15. diſt. hoc non
fecit per modum cuiuſdam doctrinæ, vt ex ipſo
modo loquendi apparet: ſed quia integram
fidei veritatem eius doctrina breuiter contine-
bat, authoritate Sedis Apoſtolicæ recepta eſt,
vt quaſi regula fidei habeatur. Et propterea in
omnibus codicibus legitur, Regula, non Sym-
bolum, & regulam fidei vocat Eugenius IV. in
decreto fidei edito in Concilio Florentino. §. ſex-
to. ibi, *compendioſam illam fidei regulam*. Quo-
niam Symbolum fidei edere Summi Pontificis
munus eſt, non priuatorum Patrum. S. Anto-
35 nin. p. 4. tit. 8. c. 4. §. 3. Symbolo autem Apoſto-
lorum addita ſunt duo Symbola antedicta, vt
inquit D. Thom. in 2. 2. q. 1. art. 9. non quia mi-
nus plenè, aut inſufficienter fides Catholica
continetur in Symbolo Apuſtulorum, ſed ad ex-
planationem veritatis, & excluſionem errorum
vnde gloſ. ſup. in rubr. & Hoſtien. n. 21. dixe-
runt Conſtitutionem, de qua hic, eſſe quartum
Symbolum, quod ab Innocentio in generali
Concilio editum fuit contra Albigenſium, &
Almeriei hæreſes, & Abbatis Ioachimi errores.
Etenim, vt ait S. Thom. in 2. 2. q. 1. art. 9. ad 2. &
Turrecr. in c. Canones. n. 15. diſt. 15. in omni-
bus Symbolis eadem fide docetur veritas, ſed
ibi oportet populum diligentius inſtrui de fidei
veritate, vbi errores inſurgunt, ne fides ſimpli-
cium per Hæreticos corrumpatur. Et hæc fuit
cauſa quare neceſſe fuit edere plura Symbola,
quæ in nullo alio differunt, niſi quod in vno
plenius explicantur, quæ in alio continentur
implicitè; ſecundum quod exigebat Hæretico-
rum inſtantia. Itaque gloſ. & Hoſtien. Conſti-
36 tutionem, de qua hic, congruè appellant Sym-
bolum, ſed non bene dicunt eſſe quartum, quia
alia quoque in præcedentibus Concilijs edita
fuerunt, & quinque Symbola vniuerſalium Con-
ciliorum fuerunt recitata in Concilio Lateranen-
ſi ſub Martino I. vt patet tom. 2. par. 2. Concil.
pag 452. Et propterea S. Thom. in 1. p. q. 36. ar. 2.
ad 2. ſcripſit in ſingulis ferè Concilijs inſtitutum
fuiſſe Symbolum aliquod propter aliquem er-
rorem, qui in eo Concilio damnabatur, ſequens
tamen Concilium non faciebat aliud Symbo-
lum, quàm primum, ſed id quod implicitè
continebatur in vno Symbolo, In alio explana-
37 batur contra hæreſes inſurgentes. Vnde non
incongruè Symbolum appellari poteſt etiam
forma profeſſionis fidei à Pio IV. præſcripta in
Conſtitutione, quæ incipit, *In Sacroſancta*, edi-
ta Idibus Nouembris 1564. In ea enim inſertum
eſt ad litteram Symbolum maius, & alij multi
articuli explicitè poſiti, & in fine, ſicut in Sym-
bolo Athanaſij dicitur, *Hæc eſt fides*, &c. Nam
& Symbolum appellatur fides, vt in c. Quiſque,
iuncta gloſ. in ver. ad fidem, de vit. & honeſt.
Clericor. Io. Andr. ſupr. in rubr. n. 14. & Bellam.
n. 4. fides, ideſt collectio articulorum fidei. c.
Hæc eſt fides. 24. q. 1. ſecundum gloſ. ibid. &
38 Hoſtien. n. 4. Spectat enim ad Summum Roma-
num Pontificem, etiam ſine Concilio, fidei Sym-
bolum ordinare, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 1. ar.
10. Quoniam ad eius authoritatem pertinet edi-
tio Symboli, ad cuius authoritatem finaliter
pertinet determinare ea, quæ ſunt fidei, vt ab
omnibus inconcuſſa fide teneantur. Hoc au-
tem pertinet ad authoritatem Summi Pontificis,
ad quem maiores, & difficiliores Eccleſiæ quæ-
ſtiones referuntur. c. Multis. 17. diſt. c. Hæc eſt
fides. c. Et eſt aliud. c. Quotiens, & per tot. 24.
q. 1. & c. Maiores. in princ. de Bapt. & patet in
Symbolo Athanaſij, quod non authoritate ali-
cuius generalis Concilij, ſed Romani Pontificis
tantummodo traditum eſt. Id ipſum docuit
idem S. Thom. in opuſc. contra error. Græcorum,
vt refert Syluester in ver. fides. n. 2. Atque ita
Symbolum dicit eſſe fidei profeſſionem. Turrec.
in c. Canones. par. 1. n. 9. ad 3. 15. diſt. Hæc de
Symbolis.
39 Articulus verò fidei eſt indiuidualis veritas de
Deo ſupra ratiuuem nos arctans ad credendum,
vt diffinit Richard. de S. Victore relatus ſup. in
rubr. à Io. Andr. n. 22. Bellam. n. 5. & Card. nu.
11. & à D. Thoma in 3. diſt. 25. q. 1. art. 1. niſi
quod S. Thom. omittit verba, *ſupra rationem*,
quæ tamen videtur ſupponere in 3. argumento
contrario, & loco illius verbi, *indiuidualis*, po-
nit, *indiuiſibilis*. Nam articulus nomen Græcum
eſt, & importat indiuiſionem; vnde membra,
quæ non diuiduntur in alia membra, dicuntur
articuli, & ſecundum iſtum modum concluſio-
nes quæ inquiruntur in aliqua ſcientia, vel ali-
quo tractatu, dicuntur articuli, quia ex eis ſi-
cut ex quibuſdam principijs indiuiſibilibus con-
ſurgit tota collectio, quæ tractatum perficit, &
ſic in iudicijs ea, quæ per teſtes probata ſunt, vel
probanda, dicuntur articuli; prout hæc notan-
tur in c. 2. in gloſ. in ver. articulis. de teſtib. lib.
6. & à D. Thom. loco citato, & latius in 2. 2. q. 1.
art. 6. vbi etiam poſt gloſ. prælleg. explicat quot
modis dicatur fidei articulus.
40 Accipitur autem fidei articulus tripliciter ſe-
cundum Vincentium, & Alanum in c. Cum
Chriſtus, infr. de Hæretic. quos ibi ſequuntur
Hoſt. Io. Andr. Butr. Cardin. & reliqui omnes,
& Archid. in c. Canones, n. 6. & ibi etiam Præ-
poſ. n. 11. 15. diſt.

Primò ſtrictè. & ita dicuntur fidei articuli
illi tantùm, qui in Symbolo Apoſtolorum con-
tinentur.

Secundò largiùs prout accipitur in prædicta
Decret. Cum Chriſtus, & ſecundum hoc com-
prehendit omnia, quæ ſunt determinata, ſeu
diffinita à Summis Pontificibus, vel generalibus
Concilijs, qualis eſt articulus tres perſonas eſſe
æquales, & alij plures, de quibus hic in textu,
& in c. prox. infr. eod. in c. 1. 2. & 3. diſt. 15. & in
c. penult. & vlt. de conſecr. diſt. 3.

Ter-

by Google

Tertiò largiſſimè ſecundum quod compre-
hendit omnem ſententiam veram circa fidem,
ſiuè ſit diffinita, ſiuè non, quem aliter articula-
ria fidei appellat Speculat. in tit. De diſpenſ. le-
gat. §. Nunc breuiter verſ. 2. contra, vt referunt
Io. And. & alij in d. c. Cum Chriſtus.

41. Quibus ſuppoſitis, vt iam ad propoſitam
quæſtionem accedamus, fidei articulos ſtrictè
ſumptos, qui ſcilicet continentur in Symbolo
Apoſtolorum, Alanus, & Vincentius in d. c. Cum
Chriſtus, affirmant vnicuique intellectum ha-
benti neceſſarium eſſe ad ſalutem explicitè ſcire,
c. Ante viginti, c. Baptizandos, & c. Prima igi-
tur. de conſecr. diſt. 4. Quorum ſententiæ acce-
dunt in eod. c. cum Chriſtus, Io. Andr. num. 2.
Card. n. 3. Butr. n. 4. Ancbar. n. 1. Itaque vt vi-
des, Vincentius, & Alanus non diſtinguunt in-
ter articulum, quod Deus ſit, & ſit remunera-
tor omnium bonorum, & alios articulos Sym-
boli Apoſtolorum, ſicuti faciunt Innoc. Com-
poſt. & alij, de quibus ſupra in 1. 2. & 3. Concl.
n. 18. & ſeqq. ſed abſolutè aſſerunt hos articulos
explicitè credere neceſſarium eſſe ad ſalutem
vnicuique intellectum habenti.

Porrò prima opinio, quod omnibus Laicis
ſufficiat credere Deum eſſe, & eſſe bonorum re-
muneratorem, alios verò articulos ſufficiat illis
implicitè credere; Item opinio gloſſæ Bernardi
ſupra in rubr. quod Incarnationem, Paſſionem,
& Reſurrectionem, & alia Chriſti myſteria Lai-
ci non teneantur credere niſi implicitè, non va-
cat periculo erroris, vt propterea non ſine cau-
ſa Innoc. & Compoſt. vſi fuerint dictione illa,
*Fortè ſimplices, & fortè omnes Laici*, quam poſt
ea repetierunt Hoſt. Io. Andr. & reliqui Cano-
niſtæ citati ſupra in 2. Concluſ. nu. 19. Quoniam
vt efficaciter probat S. Thom. in 3. diſt. 25. q. 2.
art. 1. q. 1. in quocumque habente vſum liberi ar-
bitrij exigitur ad ſalutem eius, vt habeat actum
fidei, & non ſolum habitum, fides autem non
poteſt exire in actum niſi aliquid determinatè,
& explicitè cognoſcendo, quod ad fidem per-
tineat. Et ideo omni ei, qui habet vſum liberi
arbitrij, habere fidem explicitam quantum ad
aliquid, eſt de neceſſitate ſalutis. Quod clarè
etiam ſupponit Tridentina Synodus, dum in c.
2. ſeſſ. 5. præcipit quibuſcumque curam anima-
rum habentibus, vt per ſe, vel alios idoneos, ſi
legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Domi-
nicis, & feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas
pro ſua, & earum capacitate paſcant ſalutari-
bus verbis, docendo quæ ſcire omnibus neceſ-
42 ſarium eſt ad ſalutem. Vnde non immeritò Ey-
mericus in direct. Inquiſ. par. 2. q. 10. de Hære-
ſibus ab Inquiſitionibus Aragoniæ damnatis D.
Papæ mandato; Octaua, inquit, hæreſis eſt,
quod Laicus non tenetur ad aliquem fidei arti-
culum explicitè credendum, ſed ſufficit ſibi iſta
concluſio in genere, quod credat omne illud,
quod credit Sancta Mater Eccleſia Dei. Hæc
autem determinatio, & explicita cognitio eſſe
debet principaliter quantum ad ea, quæ ſunt
veluti vniuerſalia principia, ac prima Catho-
licæ fidei fundamenta. Stultum enim eſt di-
cere, vt inquit Sylueſter redarguens errorem
Summæ Roſellæ in ver. Fides. nu. 6. in fin. Quod
ſcilicet liceat vtenti ratione, & adulto ignorare
Chriſti Natiuitatem, & mortem Crucis, quam
impoſſibile eſt talem ignorare, niſi omninò
ſuam contemnat ſalutem, & aures verbis diui-
43 nis obturet. Quamobrem S. Thom. in 2. 2. q. 2.
art. 5. Obiectum, inquit, fidei per ſe eſt id, per
quod homo beatus efficitur. Per accidens au-
tem, & ſecundariò ſe habent ad obiectum fidei
omnia, quæ in Sacra Scriptura diuinitus tra-
dita continentur, ſicut quod Abraham habuit
duos filios, quod Dauid fuit filius Iſai, & alia
huiuſmodi. Quantum ad prima credibilia,
quæ ſunt articuli fidei, tenetur homo explicitè
credere, ſicut & tenetur habere fidem. Quan-
tum autem ad alia credibilia non tenetur homo
explicitè credere, ſed ſolum implicitè, vel in
præparatione animi, in quantum paratus eſt
credere quidquid Diuina Scriptura continet; ſed
tunc ſolum huiuſmodi tenetur explicitè credere,
quando hoc ei conſtiterit in doctrina fidei con-
44 tineri, & in 2. 2. q. 2. art. 7. Poſt tempus autem
gratiæ reuelatæ tam minores, quàm maiores
tenentur habere fidem explicitam de myſterijs
Chriſti, præcipuè quantum ad ea, quæ in Eccle-
ſia ſolemnizantur, & publicè proponuntur.
Idemque de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis do-
cuit art. 8. Itaque S. Thomas concordat cum 2.
opinione Vincentij, & Alani, dum docet tam
maiores, quàm minores, idest tam Clericos,
quàm Laicos, & tam litteratos, quàm rudes te-
neri ex neceſſitate ſalutis explicitè credere arti-
culos fidei, & præcipuè myſteria, quæ ab Ec-
cleſia ſolemnizantur, vt explicat Turrecr. in c.
Symbolum n. 4. de conſecr. diſt. 4.

45 Sed ne in re tam graui tam inſignis diſcre-
pantia inter primarios Canoniſtas vllum dubi-
tandi locum relinquat, iam proferamus quid
ſuper hoc diffinitum fuerit probatorum Conci-
liorum, & Sanctorum Patrum decretis. In
Concilio Foro-Iulienſi in cauſa Sanctiſſimæ Tri-
nitatis, & Incarnationis Verbi Diuini habito
ſub Adriano Papa I. Anno Domini 791. & Ca-
roli Magni 23. tom. 3. Concil. par. 1. ſect. 2. pag.
137. col. 1. poſt declarationem articulorum fidei
ita ſcriptum eſt. [ Hanc igitur Catholicæ fidei
ſinceriſſimam puritatem volumus omnes Dei
Sacerdotes, omneſque gradus Eccleſiæ ſummo
cum ſtudio, & abſque vllo vitio, itaut ne vnus
quidem apex intermittatur, vel augeatur, di-
ſtinctè, & ſenſatim diſcendo memoria retinere,
& poſteris diſcenda relinquere ] & paulò infra.
46 [ Symbolum verò, & orationem Dominicam
omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas,
omnis ſexus, omniſque conditio, maſculi, fœ-
minæ, iuuenes, ſenes, ſerui, liberi, pueri,
coniugati, innuptæque puellæ; quia ſine hac
benedictione nullus poterit in Cælorum regno
percipere portionem. ] Hæc ibi. Per Symbolum
autem fidei intellige Symbolum Apoſtolorum,
ad quod omnia alia Symbola tanquam Catho-
licæ expoſitiones redeuntur, & quod implici-
citè continet quidquid ab alijs explicitè dige-
ſtum poſtea fuit. S. Thom. in 3. diſt. 25. q. 1. art.
1. q. 3. ad 2. Cum enim ad hoc memoriter te-
nendum Synodus obliget omnem ætatem, ſe-
xum, conditionem, videtur ſolum intellexiſſe
de Symbolo Apoſtolorum, quod facilius addi-
ſcitur, quàm Symbolum Patrum Nicænæ Syno-
di, quod vix memoria retinetur ab hominibus
prouectis. Ac propterea cum in Symbolo Apo-



Digitized by Google

ſtolorum contineantur omnia neceſſaria pro omnibus, non videtur Concilium loquens de omnibus hominibus voluiſſe obligare ipſos ad Symbolum continens neceſſaria ad explicite credendum ſolummodo à maioribus. Adde quod Synodus loquitur aduerſatiue ibi, *Symbolum verò*, atque ita contra diſtinguit Symbolum Patrum, de quo prius mentionem fecerat, ab alio Symbolo obligando ad illud memoriter retinendum Sacerdotes, & gradus Eccleſiæ tantum; ad hoc vero indifferenter omnes. Quæ diſtinctio inepta eſſet ſi omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio teneretur Symbolum Patrum addiſcere, atque ita vſus vniuerſalis obtinuit, quia minores, & Laici addiſcere non conſueuerunt niſi Symbolum Apoſtolorum. Quod aduertendum duxi, ne alicui ſuboriatur ſcrupulus, quod cum Synodus initio expreſſerit de Symbolo Patrum, poſtea ſimpliciter repetendo verbum *Symbolum*, videatur, de eodem Symbolo Patrum intellexiſſe. In Concilio itidem Moguntiaco I. celebrato anno ſalutis 813, tempore Leonis Papæ III. & Caroli Magni Imperatoris, c.45. to.3. Concil. par.1. ſect.2. pag 201. col. 2. ſic legitur. [ Symbolum, quod eſt ſignaculum fidei, & Orationem Dominicam diſcere ſemper admoneant Sacerdotes Populum Chriſtianum; volumuſque vt diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſiue in ieiunio, ſiue in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, vt filios ſuos mandent ad ſcholam, ſiue ad monaſteria, ſiue foras Presbyteris, vt fidem Catholicam recte diſcant, & Orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant, & qui aliter non poterit, vel in ſua lingua hoc diſcat.]

Et in Concilio Rhemenſi habito eodem anno ſub eodem Pontifice, & Imperatore c.1. eodem tom.3. par.1. ſect.2. pag.203. col.1. [ Eſt de fidei ratione, vt vnuſquiſque iuxta intellectum ſuæ capacitatis Domino largiente diſceret, & intelligeret, atque operibus pleniter obſeruaret. ] & c.2. [ Vt orationem, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus diſcipulos ſuos orare docuit, verbis diſcerent, & ſenſu bene intelligerent, quia illam ignorare nulli Chriſtiano licet.] Item Iſidor lib.2. de offic. c.21. quem refert Iuo par. 1. de Bapt. c.88. Competentibus ſalutare Symbolum traditur quaſi commonitorium fidei, & ſanctæ confeſſionis indicium, quo inſtructi agnoſcant quales iam ad gratiam Chriſti exhibere ſe debeant. Et Auguſtinus lib.1. de Symbol. c. 1. relatus itidem ab Iuone par.1. c.8. [ Incipite regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cum acceperitis, in corde ſcribite, & quotidie dicite apud vos, antequam dormiatis Symbolo ve-
47 ſtro vos munite.] Amplius in Concilio Mediolanenſi V. in tit. Quæ ad prædicationem verbi Dei, & doctrinam Chriſtianam pertinent, ſtatutum eſt his verbis. [ Ad ſalutem cum omnibus fidelibus neceſſarium ſit Chriſtianæ fidei rudimenta ſcire, omnibus ſinguliſque animarum curatoribus, & cæteris Confeſſarijs ſiue Secularibus, ſiue Regularibus in virtute ſanctæ obedientiæ id præcipimus, vt faciant antequam confeſſiones audiant, Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & decem præcepta Dei, quæ in Decalogo continentur, vt pœnitentes recitent, ac ipſis audientibus referant. Quarum rerum ſi quos ignaros, rudeſque offenderint, hanc eorum ſpiritualem ſocordiam acriter reprehendant, oſtendantque quàm grauis eſſe debeat illorum conſcientiæ ignoratio rerum ad ſalutem, quæ tantopere neceſſariæ ſunt. Cum autem eos abſoluunt, præter alias pœnitentias, id etiam imponant, vt quatuor hæc ſaltem potiſſima doctrinæ Chriſtianæ capita inpoſterum accurate ediſcant, certò illis pro arbitratu ſuo præfinito congruo tempore, quo tamen ob neceſſariam aliquam cauſam ſemel, aut ad ſummum iterum prorogari liceat: eo autem temporis ſpatio confecto, ſi eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confeſſionem audiant niſi conſilio, & aſſenſu aut Vicarij foranei, ſi Diœceſani ſunt, aut illorum quos huic curæ in ciuitate Epiſcopus præfecerit, ſi in ciuitate viuunt. Si qui vero ſemel ita admiſſi ad Sacramentum Pœnitentiæ eos poſtea in rudi hac, craſſaque ignorantia perſiſtere compertum erit, de iis ad Epiſcopum ipſum referatur antequam amplius admittantur, qui illorum ſaluti diligentius, & efficacius conſulat, vt viderit in Domino expedire. ] Hæc ibi.

Item in Concilio Prouinciali Mediolanenſi II. Decreto 10. Statutum eſt, vt ea cura ſit Parochis, vt quos Compatres ita imperitos nouerint vt Symbolum fidei, ſiue ea quæ in Symbolo continentur, ignorent, illos eo officio ſuſcipiendi de baptiſmo infantes fungi ne patiantur. Et cum actum eſſet in Sacra Congregatione Concilij de correctione huius Decreti, Patres cenſuerunt addendum, quando in ipſo actu baptiſmi commode haberi poſſet copia peritorum: his rationibus, quia compatres docere tenentur infantes fidei rudimenta; Vnuſquiſque enim obligatus eſt munus ad quod obligatur exercere. c. Vos ante omnia de conſecr. diſt.4 huius enim ſacræ tutelæ adminiſtratio non eſt committenda ijs, qui eam gerere, aut fideliter non valent, aut ſedulò, ſeu accurate non quærunt. Leuatio enim ſi non eſt de neceſſitate Sacramenti, eſt tamen de rationabili admodum conuenientia. Sed cum baptizati nutriuntur inter fideles, vbi huiuſmodi, quæ pertinent ad Chriſtianam fidem publicè, & omnibus nota ſunt; ideo excuſantur Compatres, quia parentes præſumuntur hæc diligentius docere pueros ſuos; Et ideò huiuſmodi pædagogia non indigemus. Turrecr. in d.c. Vos autem de conſecr. diſt 4.

48 Quo loco omittendum non eſt, Concilia Prouincialia Mediolanenſia conſueuiſſe approbari à Summo Pontifice per litteras in forma Breuis, cùm tamen alia Prouincialia Concilia non confirmentur, ſed tantummodo recognoſcantur, & emendentur à S. Congregatione Concilij ad præſcriptum Conſtitutionis Sixti V. ſuper inſtitutione eiuſdem Congregationis.

Ex quibus dilucide apparet omnes Chriſtianos vſum rationis habentes teneri explicite ſcire ſaltem Symbolum Apoſtolorum, & Orationem Dominicam ex neceſſitate ſalutis, & quoad hoc nullam eſſe conſtituendam differentiam inter Clericos, & Laicos, inter litteratos, ac rudes. Hactenus de articulis ſtrictè ſumptis.

49 Quod ſi fidei articuli accipiantur ſecundo modo,

Digitized by Google

modo, id eſt largius, prout comprehendunt omnia, quæ à Pontifice Maximo, vel generalibus Concilijs ſunt diffinita. Prælati quidem, & alij curam animarum, vel officium docendi habentes, tenentur huiuſmodi articulos explicitè ſcire, cum legem ſcire debeant non perfunctoriè, ſed ſcrutabiliter, c. Omnes, 38. diſt. c. Qui [E]piſcopus, 28. diſt. ſecundum Innoc. & alios [ſu]pra relatos in 5. concluſ. n. 23. & in hoc conue[n]iunt omnes tam Canoniſtæ, quàm Theologi.

50 Reliquis verò ſufficit fides implicita, dummodò in contrarium ſpecialiter non ſentiatur, ſecundum Archid. in c. Canones, n. 7. 15. diſt. & conſentit gloſ. in c. Cum Chriſtus, in ver. Sub anathemate, infr. de Hæret. Itaque Archid. ſimpliciter, & abſolutè tener ſatis eſſe hos articulos ab Eccleſia diffinitos implicitè credere, nulla facta diſtinctione inter Laicos, & Clericos. At Innocentius conſentit quoad laicos, vt non teneantur explicitè: ſed quoad Clericos dicit, ſi ſint pauperes, & rudes, ſatis eſſe vt ſciant fidei articulos ſicuti ſimplices laici, & aliquantulum plus, & exemplificat in articulo de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, qui explicitè non habetur in Symbolo Apoſtolorum. Sed infra in §. Vnà verò. Si verò habeant Magiſtros, & expenſas, dicit eos peccare niſi magis proficiant, quàm laici in explicita cognitione fidei. Diſtinctio Innocentij abſque dubio eſt tutior, & magis etiam conſonat verbis Concilij Foro-Iulienſis paulò ſuperius relatis n. 45. quæ obligant non tantùm Dei Sacerdotes, ſed omnes gradus Eccleſiæ ad diſcendum diſtinctè, & ſenſatim, ac memoriæ retinendum Symbolum Patrum, Magiſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & alios articulos ibi declaratos. Verba enim illa, *omnes gradus Eccleſiæ*, comprehendunt non tantum Diaconos, & Subdiaconos, ſed etiam Clericos inferiores. c. Clerus. 21. diſt. c. Si officia. & c. Ordinatos. 59. diſt. cum multis ſimil. Et eodem modo Concilium Rhemenſe c. 1. de quo ſupra n. 46. verſ. & in Concilio, per illa verba *iuxta intellectum ſuæ capacitatis* deſignat differentiam inter maiores, & minores.

51 Demum ſi fidei articuli accipiantur tertio modo, id eſt largiſſimè ſecundum quod comprehendunt omnem ſententiam veram circa fidem, ſiue ſit diffinita, ſiue non, Alan. & Vincent. in d. c. Cum Chriſtus. de Hæret. dicunt ſecundum hanc acceptionem licitum eſſe de articulis fidei dubitare, ſi nondum diffiniti fuerint, quemadmodum licebat dubitare de iam diffinitis ante diffinitionem, allegant c. Dixit Apoſtolus. 24. q. 1. inferentes propterea ante diffinitionem prædictæ Decretalis *Cum Chriſtus*; videlicet quod Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens, licuiſſe contrarium aſſerere. Quibus videtur ſuffragari quod ait Auguſtinus relatus à Præpoſ. in c. Sicut. 15. diſt. Euangelio non crederem, niſi Eccleſia illud reciperet; Vnde enim nobis conſtaret quod illud Chriſti Euangelium foret, niſi propter Eccleſiæ approbationem. Et cum opinione Alani, & Vincentij tranſit gloſ. in c. Canones. in ver. Eutychem, 15. diſt. Archid. nu. 7. & Præpoſ. n. 11. & in d. c. Cum Chriſtus. Io. Andr. n. 2. in fin. vbi exemplificat in Extrauag. Benedicti XI. incipien. *Benedictus Deus*. qua diffinitum eſt animas iuſtorum ſimul atque è corporibus migrauerint, diuinam eſſentiam clarè videre, ſi nihil tamen habeant quod pœnis Purgatorij expiandum ſit. Et ſequuntur Butr. n. 4. Anchar. n. 2. & Card. n. 3.

Verùm hæc doctrina eo modo quo proponitur à Canoniſtis, niſi aliqua explicatione, vel interpretatione adiuuetur, eſt valdè periculoſa. Primò enim Vincentius, & Alanus ſupponunt hunc articulum de duabus naturis, & quod Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo, non fuiſſe diffinitum ante d. c. Cum Chriſtus. de Hæret. quod tamen eſt falſum, quia multa ante ſæcula fuit diffinitum in quarta vniuerſali Synodo Calcedonenſi, cuius diffinitio in quinto poſtea, & ſexto vniuerſalibus Concilijs renouata fuit, prout refertur in Decreto fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino in vnione Armenorum cum Eccleſia Latina, §. Secundò tradimus eis diffinitionem. tom. 4. Concil. par. 1. pag. 612. col. 2. Idemque habetur in Concilio Carthaginenſi IV. c. 1. cuius verba ſuperius retulimus n. 35.

52 Deinde quia propoſitionum contra articulos in hac latiſſima ſignificatione plures ſunt gradus; Hæretica, erronea, ſapiens hæreſim, piarum aurium offenſiua, temeraria, ſcandaloſa, bonis moribus contraria, blaſphema, ſchiſmatica, ſeditioſa, iniurioſa, hæreticis fauens, ac ſi quæ ſunt ſimiles, quarum cognitio magna ex parte à Theologis petenda eſt, quorum eſt propoſitionum qualitates, & gradus diiudicare, & expendere, & de his conſule Turrecr. in Summ. de Eccleſ. lib. 4. par. 2. c. 11. Albertin. in tract. de agnoſc. aſſer. quæſt. 6. Melchiorem Canum lib. 12. c. 11. de locis Theologicis. Alphonſum Caſtrum lib. 1. c. 3. de iuſta hæretic. punit. Simancam Cathol. Inſtit. tit. 54. Et præter hæreſim multæ propoſitiones notantur cenſura in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. contra Vvicleff. & ſeſſ. 15. contra Ioannem Hus, & in Conſtitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaelem Baium. Ideoque Bald. in c. Ne innitaris, n. 14. de Conſtitut. dixit hodie eſſe proximum hæreſi affirmare corpus Beatiſſimæ Virginis non fuiſſe aſſumptum in cælum. Præterea aliæ dantur propoſitiones hæreticæ etiam in articulis ab Eccleſia non diffinitis, quales ſunt propoſitiones contra traditiones Apoſtolorum, vt in Decreto de Canonicis ſcripturis ſeſſ. 4. Concil. Trident. & contra ea, quæ de fide Sancti Patres vnanimi omnium conſenſu docuerunt, vt declarat Turrecr. in Summa de Eccleſ. lib. 4. par. 2. c. 10. & Melchior Canus de locis Theologicis lib. 12. c. 7. Non ergo ſequitur, Articulus non eſt ab Eccleſia diffinitus; ergo licet contrarium aſſerere, aut de eo dubitare.

53 Imò quod magis eſt, etiam in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, ita demum licitum eſt quidquid libet affirmare, ſi materia ſit indifferens. Quo ſenſu Auguſtinus in c. In quibus. 22. q. 2. ait; In quibus rebus nihil intereſt ad capeſſendum regnum Dei, vtrum credantur, an non, vtrum vera putentur, an falſa, in his errare, id eſt vnum pro alio putare, non arbitrandum eſt eſſe peccatum, aut ſi eſt, minimum eſſe, atque leuiſſimum. vbi gloſ. 1. id

explicat duobus exemplis, & Turrecr. addit tertium, An Cælum ſit rotundum, & alia plura.
54 Auguſtinus in Enchirid. c. 21. At vero in materia graui Theologica etiam non diffinita, nec ad mores ſpectante aliquid affirmare, quod ſit deſtitutum ratione, & authoritate ex ſolo proprio iudicio, imprudentia, negligentia, inconſideratio, præcipitatio, & temeritas eſſe poteſt, quia in rebus momenti leuiter, & temere abſq; rationis regula iudicatur, vt patet ex D. Thoma in 2. 2. q. 53. & 54. Ideoque in Officio S. Inquiſitionis cenſura temeritatis notantur multæ propoſitiones conſimiles, ſi ſolo proprio iudicio ſine authoritate, & ratione excogitatæ ſint, vt apud Cordubam lib. 1. par. 17. §. 13. veluti ſi quis aſſereret locum Paradiſi Terreſtris eſſe extra Portam Pincianam, aut Iudicium finale intra decennium futurum, licet ignoretur qua hebdomada. Quo exemplo vtitur Suarez tom. 2. de Gratia. diſp. 19. ſect. 2. n. 20. Quod igitur dixerunt Doctores in d. c. Cum Chriſtus. de Hæret. & in d. c. Canones. 15. diſt. De articulis continentibus omnem ſententiam veram circa fidem licitum eſſe dubitare, aut etiam contrarium affirmare ſi nondum fuerint diffiniti, declarandum eſt procedere quoad hoc tantùm, vt ſic dubitare, vel affirmare non ſit formaliter hæreſis, ſecundum ea, quæ ex mente S. Thomæ in 1. p. q. 31. art. 4. & in 2. 2. q. 11. art. 1. & 2 explicat Eymericus in Direct. Inquiſ. par. 2. qu. 2. non autem intelligi debet procedere quoad hoc, vt liceat contrarium aſſerere abſque peccato, aut cenſura erroris, vel temeritatis, &c. vt ex prædictis conſtat. Sed hæc meſſis Theologorum. Quocirca nos Canoniſtæ decidamus quæſtiones noſtras, & Theologi decidant quæſtiones ſuas, quia non eſt ſine culpa ponere falcem in meſſem alienam, vt de Legiſtis, & Canoniſtis dicebant in c. fin. infra de condit. appoſ. Butr. n. 8. in fin. & Alex. de Neuo n. 26.

55 In textu ibi *Confitemur* nota actum fidei duplicem eſſe, vt docet hic D. Thomas, ſcilicet corde credere, & ore profiteri ſecundum illud ad Roman. 10. *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Ad primum referuntur verba illa huius Conſtitutionis *firmiter credimus*. Ad ſecundum referuntur immediatè ſequentia, *ſimpliciter confitemur*.

Reliqua ad expoſitionem huius Conſtitutionis, vide hic per Hoſtien. Io. Andr. & Collectar. & præcipuè per D. Thomam in ſua gloſ. quæ habetur opuſc. 23. Nam vt inquit hic Bald. in princ. ea quæ continentur in hoc capitulo, pertinent ad apicem Theologiæ, contra quam perniciosè erratur.

# DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

## *Cap. Damnamus.*

### *SVMMARIVM.*

1 *HAEreticus cenſeri non debet errans in fide, ſi Romana Eccleſia fidem ſuſcipere ſit paratus. & n. 20.*

2 *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera vnione, & non ſimilitudinaria, vel collectiua ſunt vna ſubſtantia, quæ non eſt generans, nec genita, nec procedens. & n. 27.*

3 *Nec per hoc in Trinitate Dei eſt quaternitas. & num. 27.*

4 *Damnare, & reprobare an, & in quo differant.*

5 *Nullum ſimile eſt idem.*

6 *Veritas quid ſit.*

7 *Errorem in fide nulli fas eſt defendere.*

8 *De fide publicè diſputare an, & quando liceat.*

9 *Ioachimus Abbas dicitur habuiſſe ſpiritum Prophetiæ, & nn. ſeqq.*

10 *Prædixit Ordines Prædicatorum, & Minorum.*

11 *De illius vaticinijs iudicium, & nn. ſeqq.*

12 *Non Prophetico ſpiritu aliqui futura prædicunt, ſed coniectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum peruenit, aliquando fallitur.*

13 *Prout fecit Ab˙as Ioachimus ex ſententia D. Thomæ.*

14 *Hæreſes plures Ioannis de Parma de Doctrina Abbatis Io:chimi.*

15 *Libro damn:to non cenſetur damnatus illius Author, ſi librum ſupponat correctioni Romani Pontificis.*

16 *Sed damnato Authore eius quoque libri cenſentur d:mnati.*

17 *Etiamſi aliàs ſint boni.*
*Declaratur n. 18.*

18 *Hæretici dictum, & ſi bonum ſit, reprobatur quantum ad hoc, vt authoritatem in ſe contineat: aliàs quaſi verum, non tamen authorizabile, approbatur.*

19 *Libros Hæreticorum continentes hæreſim, vel de Religione tractantes, qui legunt, aut retinent, excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

20 *Ioannes de Poliaco Doctor Pariſienſis non fuit hæreticus, quia licet errorem ſuum defendere niteretur, tamen ſe ſubmiſit definitioni Apoſtolicæ Sedis.*

21 *Hæreſis initium eſt error in intellectu: Hæreſis complementum eſt pertinacia in voluntate.*

22 *Pertinax quis.*

23 *Doctores Catholici in principio, vel in fine librorum ſuorum, quam faciant proteſtationem ad euitandam hæreſim. & nn. ſeqq.*

24 *Ioachimus Abbas non fuit hæreticus, ſed erraticus. & n. 26.*

25 *Eiuſdem Epiſtola, qua ſcripta ſua Apoſtolico ſubiecit examini, refertur.*

26 *Ioachimus declaratur Catholicus ab Honorio III. licet eius libellus fuerit à Concilio damnatus.*

27 *Errores illius qui fuerint.*

28 *Almerici Hæreſes quæ.*



Digitized by Google

1 DAMNAMVS. Licet quis erret in fide,
non debet hæreticus cenſeri, dum
tamen fidem Romanæ Eccleſiæ ſu-
ſcipere ſit paratus, vel ſe illam tene-
re fateatur. hoc dicit ſecundum Abb. Antiq.
num. 3. Sed ſecundum Ioann. Andr. cum quo
concordant Bellamer. Butr. Cardin. Anchar.
Imol. Abb. Sicul. & Ioan. de Anan. Summatur
2 ſic, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera
vnione, & non ſimilitudinaria, vel collectiua
ſunt vna ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura; quæ
ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec
procedens, quia illi actus non ſubſtantiæ, ſed
3 perſonis debent attribui. Neque per hoc in
Trinitate Dei eſt quaternitas. Contrarium ſen-
tientes Hæretici ſunt, niſi ſe Romanæ Eccleſiæ
correctioni ſubmittant, hoc dicit. Diuiditur
in duas partes principales. Prima damnat do-
ctrinam Abbatis Ioachim. Secunda ibi, *Repro-
bamus*, damnat doctrinam Almarici, Item pri-
ma pars facit quinque. Primò, reprobat opinio-
nem ipſius Ioachim contra Magiſtrum Senten-
tiarum, quam proſequitur exprimens motiua,
& rationes ipſius. Secundo ibi, *Nos autem*,
approbat, & probat illam Sententiam Magiſtri,
quam damnabat Ioachim, Tertio ibi, *eum er-
go*, Reſpondet illi authoritati, qua Ioachim
principalius mouebatur. Quarto ibi, *ſi quis*,
damnat tenentes illam opinionem reprobatam.
Quinto ibi, *In nullo*, proteſtatur pro Monaſte-
rio ipſius Abbatis Ioachim, & pro intellectu
huius capituli, vide Archidiaconum in cap. In
Chriſto Pater, n. 1. de conſecrat. diſt. 2. & Mel-
chiorem Canum de locis Theologicis lib. 12.
cap. 7. verſ. Secunda præſcriptio.

4 Nota primò, ex principio textus, verba *damna-
mus*, & *reprobamus*, hic poni tanquam diuerſa.
Nam damnare eſt rem perpetuò, ſine ſpe ſuble-
uandi, tormentis, & ignominiæ ſententialiter
deputare. Reprobare autem eſt rem euidenti-
bus rationibus ream probare, ſeu demonſtrare;
vnde dicunt quidam, damnat ſententiam, vel
opinionem, & reprobat rationes, ſecundum Io.
Andr. hic n. 6. Bellam. n. 1. & Abb. in 1. notab.
Licet alij exiſtiment hæc verba fuiſſe hic incul-
cata ad maiorem exaggerationem, ſeu aggra-
uationem.

5 Secundo nota ibi, *vnitatem huiuſmodi non
veram, ſed ſimilitudinariam*. Illud, quod eſt
per ſimilitudinem, non eſſe per eſſentiam, &
veritatem, quia nullum ſimile eſt idem. l. actio-
nis verbo, §. 1. cum gloſ. in verb. obtinent, ff.
de verb. obligat. & veritas ſecundum Io. Andr.
hic n. 11. eſt perpetuæ exiſtentis rei tanta ſolidi-
tas, vt cæteris defluentibus, ipſa in ſuo eſſe
remaneat inconcuſſa; imo concuſſionibus, ſi
dici fas ſit, amplius roboratur. Alias veritatis
definitiones recenſet S. Thom. in 1. p. q. 16. ar. 1.
in corp.

7 Tertio nota ibi, *defendere, & approbare præ-
ſumpſerit*; nulli fas eſſe defendere errorem in
fide, vt hic, & in cap. Qui aliorum, 24. q. 3. &
in cap. Excommunicamus, il 2. §. Credentes. de
8 hæreticis. Imò nec diſputare de fide publicè
turbis coadunatis, tumultus, ſiue perfidiæ
defendendæ cauſa, vt l. penult. C. de Summa
Trinitate Innocent. hic n. 1. & Io. Andr. n. 31. Sin
autem ad confuſionem hæreticorum, vel ad fi-
dem clarificandam de fide aliquis diſputaret,
vt fecit B. Sylueſter, non eſſet malum, vt hic
dicunt Compoſtell. in ſm. Hoſt. n. 21. in verb.
*Defendere*. Qui ad hoc allegat cap. Inter, §.
Præcipitas. de purgat. Canon. Io. Andr. d. n. 31.
& Bellam. n. 6. in verb. *Defendere*. Butr. n. 25.
facit ſecundum eos cap. 2. §. 1. de Hæret. lib. 6.
& eſt ex mente D. Thom. in 2. 2. q. 10. ar. 7. ad 2.
dum dicit d. l. penult. Martiani Auguſti per Ca-
nones confirmatam prohibere publicam diſpu-
tationem de fide, quæ procedit ex dubitatione
fidei, non autem illam, quæ eſt ad fidei confir-
mationem, de quo dic plenius vt hic per Bellam.
n. 11. An autem hoc vendicet ſibi locum in Cle-
ricis tantum, an verò etiam in laicis, pendet ex
intellectu tex. in d. cap. 2. §. Inhibemus. de Hæ-
ret. lib. 6. ad quod vide quod ſcripſi in cap. Cum
veniſſent, n. 113. de Iudicijs.

9 Quarto nota in verſ. *In nullo tamen*, Abba-
tem Ioachim fuiſſe Inſtitutorem celebris Mona-
ſterij Florenſis, quod eſt in Calabria, vnde ille
fuerat oriundus, qui etiam multos libros com-
poſuit, & futura prædixit, & fuit tempore Vr-
bani III. in Martiniana 1188. vt refert Albertc.
de Roſate in ſuo Dictionario in ver. *Abbas*. Et
ſic annis 27. ante Concilium Innocentij III. qui
illius errores damnauit, vt hic in littera. De
iſto Ioachim, vt inquit Io. Andr. hic n. 9. Quo-
modo diuinitus habuit donum intelligentiæ, &
ſpiritum Prophetiæ, vide in hiſtorijs lib. 30.
10 cap. 40. & ſuper Daniele prophetauit Ordinem
Prædicatorum, & Minorum. De eodem ſic le-
gitur in Regiſtro mundi impreſſo Norimbergæ
anno Salutis 1493. ad annum à creatione Mun-
di 6344. fol. 204. [ Ioachim Abbas Calaber ad
Vrbanum Pontificem Veronæ acceſſit. Is maxi-
mæ doctrinæ, & excellentiſſimi, ac prope diuini
ingenij vir hac ipſa tempeſtate apud Guillelmũ
Regem, & Calabros omnes clarus, & inclytus
fuit. Qui ſpiritu Prophetiæ, vt aiunt, repletus
futura quaſi præſentia diſſerebat, cum priùs
non multum ab homine Doctore didiciſſet, do-
num intelligentiæ, vt ferunt, diuinitùs accepit,
adeo vt facundè Scripturarum difficultates eno-
daret. & cum plurimum eruditus eſſet, non-
nulles in ſacros Codices edidit Commenta-
rios, & quàm maximè in Apocalypſim, vbi &
multa prædixit, & potiſſimum de Ordinibus
Mendicantium. Item contra Petrum Lombar-
dum Theologum librum compoſuit, qui poſtea
damnatus, & reprobatus fuit, ſicut patet in
principio Libri Decretalium. Fertur quoque
multa ſcripſiſſe, libroſque ſuos Domino Papæ
emendandos obtuliſſe: & ei multa de futuris
reſerata aiunt de duobus Regibus Franciæ, &
Angliæ apud Meſſanam hyemantibus. Aliquan-
do interrogatus quid ſibi de expeditione Sara-
cenorum ſperandum eſſet, reſpondit, nondum
adeſſe tempus qui Ieruſalem recuperari poſſet.
Super his autem quæ ſcripſit de futuris tempo-
ribus, nos rerum incertarum præſagium relin-
quere conuenit iudicio poſteriorum. Alia quo-
que perpulcra ſcripto mandauit.] Hæc ibi. Si-
militer Card. Bellarm. de Scriptor. Eccleſ. [ Ioa-
chimus (inquit) Abbas Florenſis Monaſterij vi-
uebat anno 1198. Scripſit in Iſaiam, & Iere-
miam, & Apocalypſim, & concordiam Teſta-
menti veteris, & noui, quæ omnia extant. Cir-
cum-

Digitized by Google

circumferuntur quædam vaticinia ſub eius nomi-
ne de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam
fidem mereantur, aliorum ſit indicium. Illud
mirum eſt, quod cum ea vaticinia ad ſolos quin-
decim Pontifices pertineant; tamen curioſitas
hominum ad noſtra vſque tempora extendere
12 illa conatur.] Hæc ille. Verum Sanctus Tho-
mas in 4. ſentent. diſtinct. 43. art. 3. q. 2. ad 3.
relatis verbis Auguſtini 18. de Ciuitate Dei di-
centis aliquos exquiſitè, & ingenioſè futura
prædicere, non prophetico ſpiritu, ſed conie-
ctura mentis humanæ, quæ aliquando ad ve-
rum peruenit, aliquando fallitur; ſic ait. [Et
13 ſimiliter videtur eſſe de dictis Abbatis Ioachim,
qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera
prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.] Hæc
14 S. Thomas. Romæ Alexander IV, condemnauit
librum quemdam Euangelium æternum com-
muniter appellatum, cuius Author, vt fertur,
fuit quidam Io. de Parma Monachus, in quo li-
bro plures hæreſes ſunt repertæ, & in ſpecie,
quod doctrina Abbatis Ioachim excellit doctri-
nam Chriſti, & conſequenter nouum, & vetus
Teſtamentum. Item quod adueniente Euange-
lio Spiritus Sancti, ſiue clareſcente opere Ioa-
chim, quod ibidem dicitur Euangelium æter-
num, ſiue Spiritus Sancti, euacuabitur Euange-
lium Chriſti. Refertur ab Eymerico in Directo-
rio Inquiſitorum par. 2. q. 9. pag. 188. col. 2. lit-
tera C. & ibi vide de Ioachimo aliam inſaniam
in vigeſima hæreſi.

15 Quinto nota ibi, *Cum ipſe Ioachim omnia
ſcripta ſua nobis aſſignari mandauerit*. Et ſigna
regulam, quod damnato libro, non cenſetur
damnatus illius Author, ſi librum ſupponat cor-
rectioni Romani Pontificis, vt hic apertè proba-
tur. Nam libellus Abbatis Ioachim damnatur
à Concilio, vt in principio textus; & tamen ip-
ſe Ioachim non damnatur, quia libellum ſuum
ſubiecit cenſuræ Apoſtolicæ Sedis, vt hic patet,
16 & latius dicam infra in 6. notab. Verum hæc re-
gula non conuertitur, quia damnato authore,
eius quoque libri cenſentur damnati, vt cap. Fra-
ternitatis. de hæretic. Nam, vt ibi dicitur, cum
Cæleſtinus, atque Pelagius in Epheſina Synodo
ſint damnati, quomodo poterunt illa capitula
recipi, quorum damnantur authores? Concor-
dat cap. Nullus. 3. qu. 4. & cap. Canones. 16.
17 diſt. Quod locum habet etiamſi eorum libri
aliàs ſint boni, quia nihilominus non ſunt reci-
piendi, vt firmat gloſ. vnica in d. c. Fraternita-
tis. cum qua concordant ibi Innoc. n. 1. verſ.
Si tamen publica perſona accuſata, Butr. nu. 3.
verſ. *Solutio*.

18 Verum, vt inquit Hoſt. hic n. 19. licet etiam
ex dictis hæreticorum partem ſumere vbi bene
dixerunt, vt cap. Si quid veri 37. diſt. & cap. 1.
in princ. 19. diſt. Dictum tamen hæretici repro-
batur, etſi bonum ſit quantum ad hoc vt pro
iure habeatur quaſi authoritatem in ſe conti-
neat: aliàs quaſi verum, non tamen authoriza-
bile, approbatur. Et ita intelligas iura, quæ
in hoc contraria videntur, ſecundum Goffred.
& Hoſtienſem, cum quibus concordant hic Io.
Andr. num. 44. Bellamer. num. 13. circa finem
verſ. Dictum tamen hæretici.

19 Sed hodie in prima excommunicatione Bullæ
Cœnæ excommunicantur hæreticorum libros
hæreſim continentes, vel de Religione tractantes
ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter le-
gentes, retinentes, imprimentes, ſeu quomo-
dolibet defendentes ex quauis cauſa publicè,
vel occultè, quouis ingenio, vel colore. Erit
ad hanc excommunicationem incurrendam
quatuor conditiones requiruntur. Prima ſcili-
cet vt libri ſint hæreticorum. Secunda, vt hære-
ſim contineant, vel de religione tractent. Ter-
tia, vt ſcienter legantur, retineantur, impri-
mantur, vel defendantur. Quarta, vt id fiat ſi-
ne licentia Sedis Apoſtolicæ.

20 Sextò nota ibi, *Apoſtolicæ Sedis iudicio appro-
banda, & corrigenda*. Errantem in fide non
eſſe hæreticum, ſi errorem ſuum ſupponat iudi-
cio Sedis Apoſtolicæ, vel fidem Romanæ Eccle-
ſiæ ſe tenere confiteatur. Ad idem cap. Hæc eſt
fides. 24. q. 1. cap. Dixit Apoſtolus. qu. 3. vbi
dicitur; Qui ſententiam ſuam quamuis falſam,
atque peruerſam, nulla pertinaci animoſitate
defendunt, quærunt autem cauta ſolicitudine
veritatem, corrigi parati cum inuenerint, ne-
quaquam ſunt inter hæreticos deputandi. Ideo-
que in Extrauag. Vas electionis. de Hæreticis.
Io. Poliach Doctor Pariſienſis non fuit hæreti-
cus, quia licet in Conſiſtorio Papæ articulos,
quos docuerat, defendere niteretur, aſſerebat
tamen ſe paratum credere, & tenere in præmiſ-
ſis, & alijs, quæ credenda, & tenenda eſſe Se-
des Apoſtolica definiret. vt ibi legitur, & hic
notant gloſ. in verb. *Corrigenda*. Abb. Antiq.
nu 3. Hoſt. n. 18. Io. Andr. & Bellam. in princ.
Butr. nu. 17. Abb. Sicul. nu. 5. & reliqui omnes.
21 Ratio huius aſſertionis eſt, quia hæreſis eſt er-
ror in fide cum pertinacia. cap. Qui in Eccle-
ſiam. 24. q. 3. Archid. in cap. Hæreſis num. 1.
ead. cauſ. & quæſt. Syluester in verb. Hæreſis,
2. n. 1. vnde ſecundum Archidiac. ad rationem
hæretici duo concurrunt; vnum eſt error in in-
tellectu, quod eſt hæreſis initium; alterum per-
tinacia in voluntate, quod eſt hæreſis comple-
22 mentum. At pertinax dici non poteſt, qui er-
rorem ſuum corrigere paratus eſt, & profitetur
ſe credere quod credit Sancta Mater Eccleſia.
Turrect. in Summ. de Eccleſ. lib. 4. cap. 1. par. 2.
S. Anton. in 2. p. tit. 12. cap. 5. Pertinax enim
idem eſt ac durus, irreuocabilis, indocilis,
obſtinatus, vt dicit gloſ. in Clement. vnic. §.
Porro, in verb. Pertinaciter, de Summ. Trinit.
& Fide Cath. & dicitur pertinax quaſi propoſiti
tenax, ſeu multum tenax. Facit tex. in l. 3. §.
Tutore, ff. De ſuſpect. Tutor.

23 Hinc DD. Catholici cautè in principio, vel
in fine librorum ſuorum conſueuerunt appone-
re proteſtationem, quod omnia eorum dicta,
aut ſcripta correctioni Sanctæ Eccleſiæ Catholi-
cæ ſubijciunt, & per hoc euitant omne pericu-
lum hæreticæ prauitatis, licet in eorum ſcriptis
aliqui ſint errores ab Eccleſia damnati, prout
fecit Abbas Ioachimus dictans epiſtolam pro-
pria manu ſubſcriptam, in qua firmiter confeſ-
ſus fuit, ſe illam fidem tenere, quam Romana
tenet Eccleſia, quæ, diſponente Domino, cuncto-
rum fidelium mater eſt, & magiſtra, vt dicitur
in textu ad fin. & notant Butr. hic n. 27. plenè
Cardin. in Clement. 1. §. Porro, nu. 50. de Sum.
Trinit. & Fide Cathol. deciſion. conſ. 8. Grauia
ſunt nu. 128. vol. 1. dicens de hoc eſſe tex. aper-
tum,

Digitized by Google

rum, & ad litteram in hoc cap. Nauarr. conſ. 6. Hypoteſ. n. 14. de Hæretic. Io. à Royas in tract. de Hæretic. par. 1. nu. 62. & hanc cautelam tradidit Barthol. Veronenſis cautela 155. Tenor autem Epiſtolæ Abbatis Ioachimi eſt eiuſmodi.

25 *Vniuerſis, quibus litteræ iſtæ oſtenſæ fuerint frater Ioachim dictus Abbas de Flore, æternam in Domino ſalutem.*

[ Sicut ex litteris D. Papæ q. Clementis, quæ apud nos ſunt, percipi poteſt, ex mandato D. Papæ Lucij, & D. Papæ Vrbani niſus ſum aliqua ſcriptitaſſe, & hucuſque quod occurrit ad gloriam Dei ſcriptitare non deſino. Denique librum concordiæ quinque luminibus comprehenſum, expoſitionem Apocalypſis octo partium titulis inſignitam, Pſalterium decem chordarum tribus voluminibus inciſum, prout Deus melius inſpirauit, & facultas ingenij afficit, ad conſummationem conduxi, præter alia, quæ in paruis libellis, ſeu contra Iudæos, ſeu contra Catholicæ fidei aduerſarios comprehendi. Et dum ſum in hoc corpore præſeruatus, ad ædificationem fidelium Christi, & maximè Monachorum, dare operam non poſtpono. Quia verò pro anguſtia temporum non potui hucuſque opuſcula ipſa præter librum concordiæ Apoſtolico culmini præſentare, vt ab eo corrigerentur, ſi qua ibi (quod non abnuo, etſi mihi conſcius non ſim) occurrerint corrigenda, & incertus eſt homini numerus dierum ſuorum; ſi me contigerit prius egredi ex hac luce, quàm poſſim ſecundum quod accepi in mandatis, ſiquidem ea conditione ſuſcepi dictanda, vt omnes quidem libros ei, cui datum eſt omnimodè magiſterium, præſentarem: Rogo ex parte Dei omnipotentis Coabbates meos, & Priores, & cæteros fratres metuentes Deum, & ea qua poſſe videtur auctoritate præcipio, quatenus præſens ſcriptum, aut exemplar habentes ſecum, ac ſi pro teſtamento opuſcula, quæ hactenus confeciſſe videor, & ſi quid me de nouo vſque ad diem obitus mei contigerit ſcriptitare, quàm citiùs potuerint collecta omnia relictis in ſalua cuſtodia exemplaribus, Apoſtolico culmini repræſentent, recipientes ab eadem Sede vice mea correctionem, & exponentes ei meam circa ipſam deuotionem, & fidem, & quod ea ſemper paratus ſim, quæ ipſa ſtatuit, vel ſtatuerit, obſeruare, nullamque meam opinionem contra eius defendere ſanctam fidem, credens ad integrum quæ ipſa credit, & tam in moribus, quàm in doctrina ſuſcipiens correctionem, abijciens quod ipſa abijcit, ſuſcipiens quod ſuſcipit ipſa, credens firmiter non poſſe portas inferi præualere aduerſus eam, etſi ad horam turbari, & procellis agitari contingat, non deficere fidem eius vſque ad conſummationem ſæculi.

Hoc ſcriptum feci ego Ioachim Abbas, & propria manu roboraui anno Dominicæ incarnationis 1200. & ſic me tenere conſiteor, ſicut in eo continetur. ]

26 Stante igitur hac proteſtatione, Ioachim non fuit hæreticus, ſed erraticus, quia noluit diſcedere à Chriſto, ſecundum ea quæ tradit Bald. in c. 1. num. 1. ſupra eod. & ita declarauit Honorius Papa III. anno Domini 1221. ad ſupplicationem Abbatum, & Conuentuum de Ordine Floris, cuius declaratio extracta ex Regiſtro eiuſdem Honorij in Bibliotheca Vaticana, ſic ſe habet. [ Honorius, &c. Cuſentino Archiepiſcopo, & Epiſcopo Biſiniacenſi. Ex parte, & infra. Licet igitur prædictus libellus, ſiue tractatus condemnatus fuerit in Concilio memorato; quia tamen idem Ioachim omnia ſcripta ſua Romano mandauit Pontifici aſſignari Apoſtolicæ Sedis iudicio approbanda, ſeu etiam corrigenda, dictans Epiſtolam, cui propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter eſt confeſſus, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt, & Magiſtra. Fratern. V. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publicè nuntiari, quod eum verum Catholicum reputamus, & Regularem obſeruantiam, quam inſtituit, ſalutarem, eos, qui Ordini memorato ex hoc detrahere, vel inſultare præſumpſerunt modo præm. ſub Apoſt. obſeru. caſtigantes. Dat. Later. 13. Kal. Ianuarij anno 5. ]

27 Septimo nota, ex prima parte Textus duos errores iſtius Abbatis Ioachim. Primus error fuit, quia redarguebat de hæreſi Petrum Lombardum Sententiarum magiſtrum, qui lib. 1. ſent. diſt. 5. dixerat, quòd ſumma quædam res eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens: ex hoc enim Ioachimus arguebat Petrum adſtruere quaternitatem, quod eſt falſum. Secundus error fuit in vnione ſubſtantiæ Diuinæ quoad perſonas Trinitatis, quam vnionem ipſe Ioachim aſſerebat non veram, & propriam, ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariam. & vtrumque errorem damnat Concilium, & Ioachimi fundamenta euertit, vt in tex. & notat Hoſtienſ. in princ. & Io. Andr. nu. 19. in verb. Quaternitas, vbi de primo errore, & n. 16. in verb. Potiſſimum, vbi de 2.

Vltimò nota, ex 2. par. tex. doctrinam impij Almarici fuiſſe damnatam à Concilio, quod ea potiſſimum de cauſa fuit ab Innocentio III. celebratum. Cur autem Concilium appellet hanc doctrinam non tam hæreticam, quàm inſanam, facilè intuebitur, qui ipſius Almarici errores legerit. Fuit Almaricus natione Gallus, patria Carnotenſis, Lutetiæ Pariſiorum impietatis Doctor, Inter veſanos mentis eius errores recenſentur præcipui qui ſequuntur. Primò dicebat Corpus Chriſti non aliter eſſe in pane Altaris, quàm in alio pane, & in qualibet alia re, tranſubſtantiationem denegans. Secundo, Deum ſic locutum fuiſſe in Ouidio, ſicut in Auguſtino. Tertio, negabat reſurrectionem corporum, Paradiſum, & Infernum, ſed qui in ſe Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in ſe Paradiſum: qui verò mortale peccatum haberet, eundem infernum habere in ſe, non aliter, quam dentem putridum in ore. Quarto, Altaria Sanctis dicata, & Imagines thurificare, Sanctorumque inuocationes idololatriam eſſe aſſerebat. Quinto, non ſolum cum Armenis Adam, & Euam nunquam carnali copula iungendos ſi permanſiſſent in ſtatu illo, in quo Deus illos creauit; verum etiam ſexuum differentiam nullam, ſed hominum multiplicationem æquè, ac Angelorum futuram affirmabat.

Sexto

Sexto, aſſerebat Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aere. Septimo, illud quod alijs eſt peccatum mortale, factum in charitate non eſſe peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octauo, affirmabat Ideas, quæ ſunt in mente Diuina, & creare, & creari poſſe, cum tamen ſecundum Auguſtinum in mente Diuina nihil ſit niſi æternum, & incommutabile. Nono, ſomniabat mentem contemplatiuè, vel Beati perdere ſuum eſſe in proprio genere, & redire in illud eſſe Ideale, quod habuit in mente Diuina. Decimo, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipſum conuerti, vt ſint vnum indiuiduum cum ipſo; vnde per conſequentiam negabat in reſurrectione duplicem fore ſexum. De his, & pluribus alijs veſanis erroribus, vnà cum complicibus ab Epiſcoporum, & Theologorum Pariſienſium Concilio conuictus, ex mœrore animi interijt, eiuſque cadauer iuſſu Philippi Gallorum Regis poſtea exhumatum, & flammis exuſtum eſt anno Domini 1208. Suprafcriptas hæreſes recenſet Prateolus de Sectis hæretic. lib. 1. & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores huius Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in Speculo Hiſtoriali. lib. 30. cap. 7. quorum etiam meminit Eymericus in Director. Inquiſit. par. 2. q. 7. n. 3. & nonnullas referunt Genebrard. lib. 4. Etymologiarum, S. Anton. 4. p. tit. 11. cap. 7. §. 1. verſ. Reprobatur etiam. Hoſt. hic nu. 16. & 22. Io. Andr. n. 36. & 37. Bellam. n. 9. & Butr. n. 29. Vide notas ad Concilium Lateranenſe IV. tom. 3. Concilior. p. 2. pag. 697. littera F.

# DE CONSTITVTIONIBVS,

## *Cap. Canonum ſtatuta.*

### *SVMMARIVM.*

1 *Intellectus varij ad hoc capitulum, & nn. ſeqq. vſque ad n. 10.*
*Canonum ſtatuta, de quibus loquitur hac Conſtitutio, quot modis accipiantur. ibid.*
2 *Præcepta moralia legis veteris immutabilia ſunt.*
3 *Præcepta ceremonialia fuerunt viua vſque ad Paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & mortifera poſt diuulgationem Euangelij.*
4 *Præcepta Iudicialia enacuata ſunt per aduentum Chriſti, & quamuis non ſint mortifera, ſunt tamen mortua.*
5 *Infideles ad fidem, & obſeruantiam nouæ legis non coguntur inuiti. & n. 78. & 88.*
6 *Conſtitutiones Canonum ligant omnes, & eorum ritu tam in procedendo, quam in decidendo iudicia ſunt regulanda.*
7 *Actionis verbum hic poſitum quo ſenſu accipiatur, & n. 9.*
8 *Canones tranſgredi non licet in Eccleſiaſticis negocijs, vel iudicijs, & proprium ſenſum ſequi.*
9 *Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſeruandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.*
10 *Meldenſis Concilij cauſa, & authoritas quæ.*
11 *Canonis appellatione in latiori ſignificatione venit omnis Conſtitutio Eccleſiaſtica. & n. 18.*
12 *Rex Angliæ ſi de iure faciat mentionem, de ſuo iure regio intelligitur.*
13 *Conciliorum Prouincialium decreta in Gregoriana compilatione inſerta vim habent generalium Conſtitutionum.*
14 *Concilia Prouincialia etiam per Sedem Apoſtolicam confirmata regulariter non obligant extra prouinciam. & nn. ſeqq.*
15 *Confirmatio dat robur actui confirmato, ſed illum non extendit.*
16 *Rex in ſuo Regno eſt Monarcha, & totum continent.*
17 *Papæ iuriſdictio non reſtringitur ad limites alicuius territorij.*
18 *Decretalis epiſtola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & ſanctio in quibus differant.*
19 *Canon ſtrictè accipitur pro Conſtitutione in Generali Concilio edita.*
20 *Canones qui dicantur ex ſtylo Concilij Tridentini.*
21 *Canonis nomine frequentius vſurpantur Conſtitutiones in corpore iuris clauſæ. & nn. ſeqq.*
22 *Iuris Canonici corpus quæ complectatur. & n. 46.*
23 *Clauſula, [In his, quæ ſacris Canonibus, Tridentini Concilij decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis non aduerſantur,] de quibus Canonibus intelligatur.*
24 *Declarationes Apoſtolicæ, an dicantur ſtatuta Canonum. & n. ſeq. vſque ad n. 27.*
*Statuere ex propria ſignificatione eſt ius nouum inducere. ibid.*
25 *Canones fidei non continent ius nouum, ſed iuris diuini declarationem.*
26 *Statuere, & decernere ſe compatiuntur etiam cum verbo declarare.*
27 *Canonum appellatione, an veniant ſtatuta Epiſcopi. & n. ſeq. vſque ad n. 37.*
28 *Quid in materia odioſa, & pœnali, Et quid in materia fauorabili. n. 30.*
29 *Ius municipale non eſt ius commune.*
31 *Canonis appellatione in materia fauorabili venit etiam Conſtitutio Capituli. & n. 33.*
32 *Abſoluere poteſt inferior ab excommunicatione lata à Canone tam Papæ, quam Epiſcopi, ſi illius conditor abſolutionem ſibi non reſeruauit.*
33 *Diſpenſare qui poteſt ſuper irregularitate impoſita à Canone, poteſt diſpenſare cum Monacho irregulari ex celebratione poſt incurſam excommunicationem latam ex Conſtitutione Ordinis.*
34 *Conciliorum Prouincialium decreta an poſſint Canones appellari.*
35 *Canonis appellatione indiſtinctè venit ſtatutum Epiſcopi, ſi à Papa ſit confirmatum.*
36 *Et idem ſi ſtatutum ſit ſecundum terminos iuris communis.*
37 *Gratiani dicta non ſunt pro Canonibus recipienda.*
38 *Leges Ciuiles in volumine Decreti inſertæ, ſi ſint contrariæ Canonibus, non ſunt ſeruandæ in foro Eccleſiæ. & n. 45.*
39 *Nec cenſentur canonizatæ, niſi quæ à Papa Canonibus inſeruntur.*
40 *Rubricæ Decreti non ſunt authenticæ excepta prima. & nn. ſeqq.*
41 *An illarum author fuerit Gratianus.*
42 *Rubrica prima Decreti quo ſenſu dicatur authentica.*
43 *Paleæ non habent Canonis authoritatem, unde dictæ.*

Digitized by Google

- dictæ, & quis fuerit illarum author.
44 Grattianus quid egerit coram Pontifice, vt ſe Decreti authorem oſtenderet.
45 Leges Ciuiles Canonibus non contrariæ ſeruari debent etiam in foro Eccleſiæ.
46 Decreti liber in quibus hodiè intelligatur approbatus.
47 Canones omnes ſunt in præcepto.
48 Canonum tranſgreſſores ex contemptu, vel neglectu, aut concupiſcentia qualiter peccent, & puniantur.
49 Cauſæ Eccleſiaſticæ decidendæ ſunt ſecundum Canones, & non ſecundum leges.
50 Cauſa etiam in foro ſæculari ſecundum Canones eſt decidenda, ſi de re Eccleſiaſtica agatur actione reali, ſecus ſi actione perſonali.
51 Sed in præparatorijs iudicij indiſtinctè ſeruandæ ſunt leges fori, vbi cauſa ventilatur.
52 Iudex an debeat iudicare ſecundum conſcientiam, an verò ſecundum acta, & probata. & n. ſeq.
53 Iudicis conſcientia triplex.
54 Princeps iudicare poteſt ſecundum conſcientiam, adhibita tamen cautela hic poſita.
55 Conſtitutiones Canonicæ ligant omnem creaturam.
Et an hoc ſit reſtringendum ad ſubditos. ibid. & n. ſeq. vſque ad n. 93.
56 Canonum Conditori, & Vicario creatoris ſubiecta eſt omnis creatura.
57 Princeps non adſtringitur legibus ſuis, vel Prædeceſſorum vi coactiua; adſtringitur tamen vi directiua rationis iure naturali, & diuino, & n. ſeq. vſque ad n. 64.
58 Prædeceſſorum ſuorum ſtatuta cuſtodiat, qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat mandata ſeruari.
59 Lex non habet vim coactiuam, niſi à Principis poteſtate.
60 Papa quamuis non conſtringatur lege poſitiua, aſtringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum.
61 Papa an ligetur c. Omnis vtriuſque, de pœnit. & remiſſ.
62 Nemo cogitur à ſeipſo, ſed tamen à ſeipſo dirigitur, & obligatur.
63 Nulla authoritas, vel Senatus poteſt facere, quin Princeps ſit animal rationale, vel vt ſit ſolutus legibus naturæ.
64 Pagani, & Infideles an, & in quibus ſubſint iuriſdictioni Eccleſiæ. & n. ſeq. vſque ad n. 93.
65 Oues Chriſti ſunt omnes tam fideles, quam infideles per creationem, licet non ſint de ouili Eccleſiæ.
66 Papa non ſolum ſuper fideles, ſed etiam ſuper infideles iuriſdictionem habet de iure, licet non de facto.
67 Gentilis poteſt licitè puniri per Papam, ſi contra legem naturæ faciat, vt ſi colat Idola.
68 Iudæi poſſunt per Papam iudicari, ſi contra Euangelium faciant in moralibus, vel hæreſes circa ſuam legem inueniant. & n. 83.
69 Thalmud Iudæorum librum plures Romani Pontifices iuſſerunt concremari.
70 Infidelibus detinentibus terram, in qua iuriſdictionem habuerunt Chriſtiani Principes, Papa poteſt prohibere ne iniuſtè diuexent Chriſtianos, & contra facientes iuriſdictione, & dominio priuare.
71 Item poteſt infidelibus præcipere, vt admittant Prædicatores Euangelij in terris eorum iuriſdictioni ſubiectis.
72 Papa contra Infideles mandatis eius inobedientes poteſt iuſtè bellum indicere.
73 Papa in criminibus Eccleſiaſticis exercere poteſt iuriſdictionem contra infideles, ſicut contra fideles.
74 In mixtis verò locus eſt præuentioni inter Papam, & Imperatorem.
75 Infidelium dominium, ſeu prælatio ſuper fideles poteſt iuſtè tolli per ſententiam, & ordinationem Eccleſiæ.
76 Eccleſia authoritatem Dei habet ſuper regna.
77 Infideles non ſunt directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chriſto, & ſerui Diaboli.
78 Infideles Eccleſia non excommunicat.
79 Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.
80 Statuendi poteſtas à iuriſdictione dependet.
81 Iuris Canonici ſtatuta ligant omnem creaturam in materia eidem adaptabili.
82 Præſcribens contra iuriſdictionem Imperatoris non remanet Acephalus, ſed ſubeſt Papæ.
83 Iudæi delinquentes contra Legem Moyſis per Legem Canonicam puniuntur.
84 Item ſi obſint fidelibus, vel delinquant in opprobrium Chriſtianæ Religionis.
Item ſi Dominicis, & feſtis diebus mercimonia vendant, & artificia, ſeu opera mechanica exerceant. n. 85.
Item ſi in die Paraſceues oſtia, vel feneſtras apertas habeant, aut in publicum proſiliant. & num. 86.
85 Palentinum Concilium tempore Vrbani VI. celebratum nullam habet authoritatem.
87 Iudæi non ligantur c. Omnis vtriuſque, de pœnit. & remiſſ.
88 Iudæi ſi matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem conuerſi non ſeparantur, & eorum proles legitima eſt.
89 Nec tenentur ſeruare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in matrimonijs contrahendis.
90 Matrimonium validè ab infidelibus contractum poſt conuerſionem non eſt iterandum coram Parocho, & teſtibus.
91 Iudæi in ſucceſſionibus vtuntur lege veteris Teſtamenti.
92 Laici in merè temporalibus, & prophanis non ligantur Conſtitutionibus Canonicis, niſi in terris Eccleſiæ.
93 Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ante publicationem non ligant.
94 Conſtitutiones particulares reſpectu certorum locorum, vel perſonarum ad alia loca, vel alias perſonas non extenduntur.
95 Conſtitutiones per contrariam legem, vel conſuetudinem abrogatæ non ſunt ſeruandæ.
96 Et illis vtentes incidunt in pœnam falſi.
97 Conſilij lex regulariter non eſt obligatoria.
98 Conſilij legem non ſeruans ex contemptu mortaliter peccat.
99 Conſilium reuerentiæ quod dicatur.
100 Verba hortatoria impropriantur quando ſubiecta materia eſt de præcepto.
101 Reſidere tenentur Epiſcopi apud ſuam Cathedralem temporibus Aduentus, Quadrageſimæ, &c. nec ſufficit vt in Diœceſi reſideant.
102 Eccleſia Romana authoritatem Canonibus impertitur, ſed non eis alligatur.

*Declaratur num. 106.*

103 *Papa an poſſit ſolo verbo facere ſacerdotem, vel Epiſcopum. & nu ſeqq.*

104 *Imperator vnico verbo, etiam procedendo, & extra ordinem prolato poteſt facere quem Doctorem.*

105 *Prouiſus ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.*

107 *Lex eſt omne, quod ratione conſiſtit.*

108 *Iudex ex magna cauſa poteſt tranſgredi Canones,*
*Contrarium n. 114. vſque in fin.*

109 *Pœna mortis ex ſtatuto impoſita commutari poteſt ratione ætatis in pupillo, qui homicidium perpetrauit. & n.117.*

110 *Pœnas legum licet exacerbare propter caſum terribilem.*

111 *Degradari an poſſit Clericus, & tradi curiæ ſæculari pro crimine parricidij, ſi non ſit incorrigibilis.*

112 *Mortuus ob criminis immanitatem poteſt tradi beſtijs in cibum.*

113 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus ex magna cauſa neceſſitatis, & vtilitatis contra Generale Concilium ex ſententia Rotæ.*
*Contrarium n.121.*
*Declaratur n.122.*

114 *Epiebeia an, & quando Iudicibus vti liceat.*

115 *Innocentij doctrina de arbitrio tranſgrediendi leges expenditur. & n.ſeq. vſque ad n.121.*

116 *Iudices poteſtatem habent ex cauſa pœnas temperandi, & exacerbandi.*

117 *Minor etiam proximus pubertati pro homicidio numquam poteſt affici vltimo ſupplicio.*

118 *Minor vigintiquinque, & maior quatuordecim annis pro atrocibus delictis non punitur pœna mortis.*
*Et quid in atrocioribus, ibid.*

119 *Et quid in atrociſſimis.*

120 *Parricidium dolo malo, aut ex inſidijs patratum ruſticitatis, vel ætatis excuſatione non eſt velandum.*

121 *Diſpenſare nequeunt Epiſcopi contra Canones, niſi quatenus reperiatur eis à iure permiſſum.*

1 CANONVM STATVTA. Varias habet
lecturas, quarum tres recenſet Abb.
Antiq. hic in princ. Prima lectura eſt
eorum, qui intellexerunt Statuta Ca-
nonum de præceptis Legis veteris, de quatuor
Euangelijs, & quatuor Concilijs Generalibus,
quæ ſicut quatuor Euangelia Catholica venera-
tur Eccleſia, c. Sicut, 15. diſt. Quo ſenſu verba
textus ibi, ab omnibus exponuntur ſine vlla
exceptione & ceſſat contrarium, de quo hic in
gloſ. 4. Quia etiam Papa, & Imperator legem,
& Euangelium ſeruare tenentur. c. Sunt qui-
dam, 25. qu.1. & ſecundum hoc Decretalis ſic
ſummari poteſt. Canones veteris, & noui Teſta-
menti, & quatuor vniuerſalium Conciliorum
ab omnibus ſeruari debent.

Verum hic primus intellectus nullatenus vide-
tur recipiendus. Primò, quia nimis reſtringit
hanc litteram, quæ generaliter loquitur de Sta-
tutis Canonum, quorum appellatione in ſui la-
titudine comprehenduntur omnes Conſtitutio-
nes eccleſiaſticæ, vt in Summa 3. diſt. & ex
communi vſu loquendi quæ in corpore iuris ſunt
clauſæ, vt dicam infra n. 1. notab. Secundò,
quia eſſet de indubitabili. Nemini enim du-
bium eſſe poteſt, quin omnes lege diuina ad-
ſtringantur. c. Quæ contra, 8. diſt. Tertiò, quia
eſſet contra mentem Gregorij Noni, qui pro-
pterea ſuæ compilationi præpoſuit hunc Cano-
nem in his, quæ pertinent ad ius humanum, vt
omnes intelligerent Decretales in hoc volumine
inſertas ab omnibus eſſe cuſtodiendas, vt ſupra
2 in proœmio in fin. Quarto, quia non omnia
præcepta legis veteris obligant poſt legem euan-
gelicam, ſed moralia dumtaxat, quæ immuta-
bilia ſunt. § His itaque, & ibi gloſ. 1. 6. diſt.
S. Thomas in 4. Sentent. diſt. 2. qu.1. art.4. q.1.
3 ad 2. Ceremonialia enim fuerunt viua vſque ad
paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & morti-
4 fera poſt diuulgationem Euangelij. Iudicialia
verò ſunt euacuata per aduentum Chriſti. Et
quamuis non ſint mortifera, ſunt tamen mortua,
vt idem docuit in 1. 2. qu.103. art. 4. & q.104.
5 art.3. Quinto, & vltimo alijs omiſſis, quia ni-
hilominus hic intellectus non ſoluit contrarium
de infidelibus, qui ad fidem, & obſeruantiam
nouæ legis non compelluntur inuiti. c. De Iu-
dæis, & c. Ad fidem, 45. diſt. c. Sicut, infra de
Iudæis. Ad quod vide quod dicam infra n. 78.
& 88.

6 Secunda lectura eſt Vincentij, qui intellexit
hoc capitulum de Statutis localibus, ita vt ex-
ponatur ab omnibus, ſcilicet ſubditis iuriſdi-
ctioni Iudicis ſtatuentis, vt c. Cum longe, 63.
diſt. & c. Nihil, infra, de elect. Sed huic lecturæ
à fortiori obſtant prima, & tertia conſideratio,
de quibus in præcedenti intellectu. Licet proba-
biliter dici poſſit has duas lecturas fuiſſe poſitas
à Doctoribus non excluſiuè ad Conſtitutiones
eccleſiaſticas generales, ſed comprehenſiuè;
ita vt ſit ſenſus, vt Canones tam iuris diuini,
quam iuris poſitiui eccleſiaſtici, ſiue ſint gene-
rales, ſiue locales, reſpectiuè ab omnibus ſint
ſeruandi.

Tertia, & communis lectura eſt, vt textus
intelligatur de ſtatutis ab Eccleſia generaliter
editis, vt per gloſ. 1. & Hoſtien. in princ. & hoc
modo ſecundum Io Andr. Cardin. & Anchar.
hoc dicit. Conſtitutiones Canonum ab omni-
bus ſunt ſeruandæ. Vel plenius ſecundum An-
ton. de Butr. Io. de Imol. Abb. Io. de Anan.
Alexand. de Næuo, Feliu. & Dec. Iuris Canoni-
ci ſtatuta omnes ligant, & eorum ritu tam in
pronunciando, quam in decidendo iudicia ſunt
regulanda. Et quamuis hoc ſummarium impu-
gnet Auguſtin. Bero. eo quod etiam in proce-
dendo à iudicibus eccleſiaſticis ſeruandi ſint
Canones: tamen reuerà hunc ſenſum habuerunt
Doctores, dum dixerunt tam in pronunciando,
quàm in decidendo, hoc eſt tam inter lo-
quendo, quam diffiniendo; & ſic tam in ordi-
natorijs iudicij, quam in deciſorijs. Ad hoc
l. Quod iuſſit. cum ibi notatis per Barth. ff. De
re iudic. Præterquam quod non ſemper in præ-
paratorijs ſeruandi ſunt Canones, ſed leges fo-
ri, vbi iudicium ventilatur, vt dicam infra in
3. notab. Clarius tamen ſic ſummat Aretin. &
bene. Statuta Canonica ligant omnes, & ſe-
cundum ea debent Iudices procedere, & iudica-
re, non ex ſuo capite. Quod vltimum eſt ex
mente gloſſæ, & Innocentij, qui exponunt ver-
ba, ſuo ſenſu, ſcilicet malo.

Quar-

Digitized by Google

7 Quarta lectura eſt Petri de Anchar. in repet.
huius cap. n. 31. qui expoſuit verbum, *actioni-
bus*, non prout ſonat in ius, id eſt pro iure pro-
ſequendi in iudicio, quod ſibi debetur. vt in l.
Extat, ff. Quod met. cauſ. & inſtit. de Action.
in princ. quemadmodum intellexerunt gloſ. In-
noc. & Io. Andr. qui expoſuerunt verbum,
*Actionibus*, ſcilicet ciuilibus, & *Iudicijs*, ſcilicet
criminalibus: hoc enim eſſet nimis reſtringere
hunc textum, ſcilicet ad ciuiles, & criminales
cauſas in iudicio ventilandas, & ad iudicem
tantum, vt in ipſis iudicijs non ducatur ſuo ſen-
ſu. Sed expoſuit verbum, *Actionibus*, prout ſo-
nat in factum, & in exercitio facti, & in acti-
bus hominum explicandis, etiam eum priuatis
perſonis extra iudicium, vt in teſtamentis, con-
tractibus, & alijs quibuſcumque diſpoſitioni-
bus occultis, vt in eis ducatur quis authoritate
Canonica, & non ſpiritu ſuo, cum priuata di-
ſpoſitio non poſſit generalem Conſtitutionem
Canonis immutare, c. Requiſiſti, de teſtamen.
& l. Nemo poteſt, ff. De legat. 1. Verbum au-
tem *Iudicijs*, intellexit in ſua propria ſignifica-
tione, prout refertur ad ciuiles, & criminales
cauſas, in quibus nec litigatores, nec Iudices
duci debent priuato ſenſu, ſed Canonum autho-
ritate. c. Ne innitaris, infr. eod. Et ita de de-
cretis Concilij Tridentini ſanxit Pius IV. in Bul-
la Confirmationis, quæ incipit *Benedictus Deus*.
ibi, *eadem decreta, & ſtatuta in iudicio, & extra
illud diligenter obſeruent*. Et hoc ſenſu ſecundum
8 Anchar. text. ſummatur ſic. Nemini licet in ec-
cleſiaſticis negotijs, vel iudicijs tranſgredi Ca-
nones, & proprium ſenſum ſequi. Vel aliter
ſecundum Beroium, Statuta Canonum in om-
nibus negotijs eccleſiaſticis ab omnibus ſeruan-
da ſunt: intelligendo verbum, *negotijs*, largè
pro quibuſcumque actibus tam extraiudiciali-
bus, quam iudicialibus. iuxta textum in c. Fo-
tus, §. Negotium, infra, de verbor. ſignificat.

9 Et hinc ſumi poteſt quinta, & nona lectura
ad hunc textum accipiendo verbum, *actionibus*.
adhuc in latiori ſignificatione, non ſolum pro
actibus humanis extraiudicialibus externis, vt
in l. Hæredes palam, & ibi gloſ. in ver. Actionis,
ff. De teſtam. & in Auth. Hoc ius porrectum.
C. de ſacroſ. Eccleſ. Sed etiam pro actibus inter-
nis, ſecundum ea quæ ſcripſi in c. Dolentes,
nu. 58. & 64. infra, de celebr. Miſſar. ita vt Con-
ſtitutiones Eccleſiaſticæ obligent etiam ad cul-
pam, vt in c. Nulli fas. 19. diſt. & in c. Viola-
tores, 25. qu. 1. cum alijs adductis per Archid.
in c. Deteſtanda, n. 4 de conceſſ. præb. lib 6. &
latius dicam infra n. 47. & num. 107. in ſeptima
declaratione, & meritò, quia legum eccleſia-
ſticarum præcipuus finis eſſe debet ad æternam
felicitatem, & ſalutem dirigere, vt per D. Tho-
mam in 1. 2. q. 90. art. 2. & alios, quos ſequitur
Rota deciſ. 107. n. 16. par. 7. recent. & ſecundum
hunc intellectum textus hoc intendit. Conſti-
tutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſeruandæ
tam in foro externo, quam in foro conſcien-
tiæ.

Diuiditur in duas partes iuxta tertiam, &
communem lecturam. Prima ponit dictum in
genere. Secunda illud declarat, & exponit in
ſpecie, ibi, *& nemo*.

10 Deſumpta eſt hæc Conſtitutio ex Concilio
Meldenſi c. 34. alias 20. ſub Sergio II. ab Epiſco-
pis Galliæ Meldis inchoato anno 845. & abſolu-
to Pariſijs anno ſequenti; eo quod cum Reges
Francorum res eccleſiaſticas laicis poſſidendas
tradidiſſent, ea re cognita, Epiſcopi Galliæ ad
diuinam indignationem auertendam, & miſe-
ricordiam implorandam hanc Synodum con-
gregarunt, in qua temporum iniquitatem in
primis deplorarunt, tribuentes huic ſacrilegio
cauſam malorum, quibus eo tempore vniuerſa
Gallia à Northmannis, alijſque barbaris natio-
nibus infeſtabatur. Mox pro rebus Eccleſiæ con-
ſeruandis plura decreta ediderunt, vt patet ex
Synodi præfatione tom. 3. Concilior. par. 1. ſect. 2.
pag. 349. & 350. Quæquidem decreta à Sede
Apoſtolica confirmata fuiſſe fatetur in ſua Præ-
fatione Benedictus Leuita, & patet ex inſcriptio-
ne, quæ habetur poſt præfationem Concilij
pag. 346. Quare dum Beroius hic n. 3. aſſeruit
Papam huic Concilio Meldenſi interfuiſſe, lap-
ſus eſt ignorantia Hiſtoriæ, quia Sergius II.
nunquam legitur profectus in Galliam, vbi Sy-
nodus coacta fuit, vt patet ex Anaſtaſio Biblio-
thecario in illius vita, quæ refertur eodem to. 3.
Concil. par. 1. ſect. 2. pag. 341. ex Platina, & alijs
Hiſtoricis.

11 Nota primò ex principio textus, appellatione
Canonis in latiori ſignificatione venire omnem
Conſtitutionem eccleſiaſticam, vt patet in Sum-
ma 3. diſt. ibi, *Conſtitutio eccleſiaſtica Canonis
nomine cenſetur*. & ibi hoc notat gloſſa ab om-
nibus approbata in c. De libellis, verſ. Quam
ob cauſam, 20. diſt. & firmant hic Card. Imol.
Abb. Aretin. Alexan. de Neuo, Felin. & Bero.
omnes in 1. notab. poſt Io. Andr. n. 2. & ſic Ca-
nones appellantur omnes leges Eccleſiæ, ſicut
Conſtitutiones Iuris ciuilis dicuntur leges ſæcu-
li, ſecundum Abbat. n. 1. in fin.

12 Sed aduerſus hanc expoſitionem inſurgit De-
cius hic in 1. notab. quia cum textus ſimpliciter
de Canonibus loquatur, & hæc Conſtitutio edi-
ta fuerit in Concilio Meldenſi, vt patet ex ſu-
praſcriptione, conſonat, vt ſecundum qualita-
tem Concilij loquentis intelligatur; & ſic de
Canonibus conciliaribus, per id, quod notat
Bald. in c. Cum venisſent, nu. 2. infra de eo qui
mittit in poſſeſſ. vbi quod ſi Rex Angliæ faciat
mentionem de iure, de ſuo regio intelligitur.
Et quamuis ſubdat propter ſubiectam materiam
quod hic ſtatuitur locum habere in qualibet
Conſtitutione eccleſiaſtica, tamen contendit
hoc non probari per hoc capitulum ob præmiſ-
ſam rationem.

13 Verum huic obiectioni reſpondeo hunc Ca-
nonem vim habere generalis Conſtitutionis, non
ex Concilio Meldenſi, ſed ex hac Gregoriana
compilatione, vt ſupra in proœmio quod inde
etiam conuincitur, quia in hoc volumine inſer-
ta ſunt multa decreta Conciliorum Prouincia-
lium, vt ſcripſi in c. 1. n. 1. & n. 75. infra, de pa-
14 ctis. Quæquidem decreta etſi canonum nomi-
ne cenſerentur, vt in c. Regula, §. Porrò. 3. diſt.
& latius dicam infra nu. 34. tamen non habent
vim obligandi extra prouinciam. c. 2. 5. qu. 2.
15 c. Decernimus, 3. qu. 9. etiamſi poſtea fuerint
per Sedem Apoſtolicam confirmata; quia con-
firmatio, niſi aliud in litteris ſit expreſſum, dat
robur, ſed non extendit actum confirmatum.

Sexto, aſſerebat Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aere. Septimo, illud quod aliàs eſt peccatum mortale, factum in charitate non eſſe peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octauo, affirmabat Ideas, quæ ſunt in mente Diuina, & creare, & creari poſſe, cum tamen ſecundum Auguſtinum in mente Diuina nihil ſit niſi æternum, & incommutabile. Nono, ſomniabat mentem contemplatiui, vel Beati perdere ſuum eſſe in proprio genere, & redire in illud eſſe Ideale, quod habuit in mente Diuina. Decimo, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipſum conuerti, vt ſint vnum indiuiduum cum ipſo; vnde per conſequentiam negabat in reſurrectione duplicem fore ſexum. De his, & pluribus alijs veſanis erroribus, vnà cum complicibus ab Epiſcoporum, & Theologorum Pariſienſium Concilio conuictus, ex mœrore animi interijt, eiuſque cadauer iuſſu Philippi Gallorum Regis poſtea exhumatum, & flammis exuſtum eſt anno Domini 1208. Supraſcriptas hæreſes recenſet Prateolus de Sectis hæretic. lib. 1. & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores huius Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in Speculo Hiſtoriali. lib. 30. cap. 7. quorum etiam meminit Eymericus in Director. Inquiſit. par. 2. q. 7. n. 3. & nonnullas referunt Genebrard. lib. 4. Etymologiarum, S. Anton. 4. p. tit. 11. cap. 7. §. 1. verſ. Reprobatur etiam. Hoſt. hic nn. 16. & 22. Io. Andr. n. 36. & 37. Bellam. n. 9. & Butr. n. 29. Vide notas ad Concilium Lateranenſe IV. tom. 3. Concilior. p. 2. pag. 697. littera F.

# DE CONSTITVTIONIBVS.

## *Cap. Canonum ſtatuta.*

### *SVMMARIVM.*

1 *INtellectus varij ad hoc capitulum, & nn. ſeqq. vſque ad n. 10.*
*Canonum ſtatuta, de quibus loquitur hac Conſtitutio, quot modis accipiantur. ibid.*
2 *Præcepta moralia legis veteris immutabilia ſunt.*
3 *Præcepta cæremonialia fuerunt viua vſque ad Paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & mortifera poſt diuulgationem Euangelij.*
4 *Præcepta Iudicialia euacuata ſunt per aduentum Chriſti, & quamuis non ſint mortifera, ſunt tamen mortua.*
5 *Infideles ad fidem, & obſeruantiam nouæ legis non coguntur inuiti. & n. 78. & 88.*
6 *Conſtitutiones Canonum ligant omnes, & eorum ritu tam in procedendo, quam in decidendo iudices ſunt regulanda.*
7 *Actionis verbum hic poſitum quo ſenſu accipiatur. & n. 9.*
8 *Canones transgredi non licet in Eccleſiaſticis negocijs, vel iudicijs, & proprium ſenſum ſequi.*
9 *Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſeruandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.*
10 *Meldenſis Concilij cauſa, & authoritas quæ.*
11 *Canonis appellatione in latiori ſignificatione venit omnis Conſtitutio Eccleſiaſtica. & n. 18.*
12 *Rex Angliæ ſi de iure faciat mentionem, de ſuo iure regio intelligitur.*
13 *Conciliorum Prouincialium decreta in Gregoriana compilatione inſerta vim habent generalium Conſtitutionum.*
14 *Concilia Prouincialia etiam per Sedem Apoſtolicam confirmata regulariter non obligant extra prouinciam. & nn. ſeqq.*
15 *Confirmatio dat robur actui confirmato, ſed illum non extendit.*
16 *Rex in ſuo Regno eſt Monarcha, & totum continens.*
17 *Papæ iuriſdictio non reſtringitur ad limites alicuius territorij.*
18 *Decretalis epiſtola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & ſanctio in quibus differant.*
19 *Canon strictè accipitur pro Conſtitutione in Generali Concilio edita.*
20 *Canones qui dicantur ex ſtylo Concilij Tridentini.*
21 *Canonis nomine frequentius vſurpantur Conſtitutiones in corpore iuris clauſæ. & nn. ſeqq.*
22 *Iuris Canonici corpus quæ complectatur. & n. 46.*
23 *Clauſula, [In his, quæ ſacris Canonibus, Tridentini Concilij decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis non aduerſantur,] de quibus Canonibus intelligatur.*
24 *Declarationes Apoſtolicæ, an dicantur ſtatuta Canonum. & n. ſeq. vſque ad n. 27.*
*Statuere ex propria ſignificatione eſt ius nouum inducere. ibid.*
25 *Canones fidei non continent ius nouum, ſed iuris diuini declarationem.*
26 *Statuere, & decernere ſe compatiuntur etiam cum verbo declarare.*
27 *Canonum appellatione, an veniant ſtatuta Epiſcopi. & n. ſeq. vſque ad n. 37.*
28 *Quid in materia odioſa, & pœnali. Et quid in materia fauorabili. n. 30.*
29 *Ius municipale non eſt ius commune.*
31 *Canonis appellatione in materia fauorabili venit etiam Conſtitutio Capituli. & n. 33.*
32 *Abſoluere poteſt inferior ab excommunicatione lata à Canone tam Papæ, quam Epiſcopi, ſi illius conditor abſolutionem ſibi non reſeruauit.*
33 *Diſpenſare qui poteſt ſuper irregularitate impoſita à Canone, poteſt diſpenſare cum Monacho irregulari ex celebratione poſt incurſam excommunicationem latam ex Conſtitutione Ordinis.*
34 *Conciliorum Prouincialium decreta an poſſint Canones appellari.*
35 *Canonis appellatione indiſtinctè venit ſtatutum Epiſcopi, ſi à Papa ſit confirmatum.*
36 *Et idem ſi ſtatutum ſit ſecundum terminos iuris communis.*
37 *Gratiani dicta non ſunt pro Canonibus recipienda.*
38 *Leges Ciuiles in volumine Decreti inſertæ, ſi ſint contrariæ Canonibus, non ſunt ſeruandæ in foro Eccleſiæ. & n. 45.*
39 *Nec cenſentur canonizatæ, niſi quæ à Papa Canonibus inſeruntur.*
40 *Rubricæ Decreti non ſunt authenticæ excepta prima. & nn. ſeqq.*
41 *An illarum author fuerit Gratianus.*
42 *Rubrica prima Decreti qua ſenſu dicatur authentica.*
43 *Paleæ non habent Canonis authoritatem. unde dictæ.*

dictæ, & quis fuerit illarum authoꝛ.

44 Gratianus quid egerit coram Pontifice, ut ſe Decreti authorem oſtenderet.

45 Leges Ciuiles Canonibus non contrariæ ſeruari debent etiam in foro Eccleſiæ.

46 Decreti liber in quibus hodiè intelligatur approbatus.

47 Canones omnes ſunt in præcepto.

48 Canonum tranſgreſſores ex contemptu, vel neglectu, aut concupiſcentia qualiter peccent, & puniantur.

49 Cauſæ Eccleſiaſticæ decidendæ ſunt ſecundum Canones, & non ſecundum leges.

50 Cauſa etiam in foro ſæculari ſecundum Canones eſt decidenda, ſi de re Eccleſiaſtica agatur actione reali, ſecus ſi actione perſonali.

51 Sed in præparatorijs iudicij indiſtinctè ſeruanda ſunt leges fori, vbi cauſa ventilatur.

52 Iudex an debeat iudicare ſecundum conſcientiam, an verò ſecundum acta, & probata. & n. ſeq.

53 Iudicis conſcientia triplex.

54 Princeps iudicare poteſt ſecundum conſcientiam, adhibita tamen cautela hic poſita.

55 Conſtitutiones Canonicæ ligant omnem creaturam.

Et an hoc ſit reſtringendum ad ſubditos. ibid. & n. ſeq. vſque ad n. 93.

56 Canonum Conditori, & Vicario creatoris ſubiecta eſt omnis creatura.

57 Princeps non adſtringitur legibus ſuis, vel Prædeceſſorum vi coactiua; adſtringitur tamen vi directiua rationis iure naturali, & diuino, & n. ſeq. vſque ad n. 64.

58 Prædeceſſorum ſuorum ſtatuta cuſtodiat, qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat mandata ſeruari.

59 Lex non habet vim coactiuam, niſi à Principis poteſtate.

60 Papa quamuis non conſtringatur lege poſitiua, aſtringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum.

61 Papa an ligetur c. Omnis vtriuſque, de pœnit. & remiſſ.

62 Nemo cogitur à ſeipſo, ſed tamen à ſeipſo dirigitur, & obligatur.

63 Nulla authoritas, vel Senatus poteſt facere, quin Princeps ſit animal rationale, vel vt ſit ſolutus legibus naturæ.

64 Pagani, & Infideles an, & in quibus ſubſint iuriſdictioni Eccleſiæ. & n. ſeq. vſque ad n. 93.

65 Oues Chriſti ſunt omnes tam fideles, quam infideles per creationem, licet non ſint de ouili Eccleſiæ.

66 Papa non ſolum ſuper fideles, ſed etiam ſuper infideles iuriſdictionem habet de iure, licet non de facto.

67 Gentilis poteſt licitè puniri per Papam, ſi contra legem naturæ faciat, vt ſi colat Idola.

68 Iudæi poſſunt per Papam iudicari, ſi contra Euangelium faciant in moralibus, vel hæreſes circa ſuam legem inueniant. & n. 83.

69 Thalmud Iudæorum librum plures Romani Pontifices iuſſerunt concremari.

70 Infidelibus detinentibus terram, in qua iuriſdictionem habuerunt Chriſtiani Principes, Papa poteſt prohibere, ne iniuſtè diuexent Chriſtianos, & contrafacientes iuriſdictione, & dominio priuare.

71 Item poteſt infidelibus præcipere, vt admittant Prædicatores Euangelij in terris eorum iuriſdictioni ſubiectis.

72 Papa contra Infideles mandatis eius inobedientes poteſt iuſtè bellum indicere.

73 Papa in criminibus Eccleſiaſticis exercere poteſt iuriſdictionem contra infideles, ſicut contra fideles.

74 In mixtis verò locus eſt præuentioni inter Papam, & Imperatorem.

75 Infidelium dominium, ſeu prælatio ſuper fideles poteſt iuſtè tolli per ſententiam, & ordinationem Eccleſiæ.

76 Eccleſia authoritatem Dei habet ſuper regna.

77 Infideles non ſunt directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chriſto, & ſerui Diaboli.

78 Infideles Eccleſia non excommunicat.

79 Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.

80 Statuendi poteſtas à iuriſdictione dependet.

81 Iuris Canonici ſtatuta ligant omnem creaturam in materia eidem adaptabili.

82 Præſcribens contra iuriſdictionem Imperatoris non remanet Acephalus, ſed ſubeſt Papæ.

83 Iudæi delinquentes contra Legem Moyſis per Legem Canonicam puniuntur.

84 Item ſi obſint fidelibus, vel delinquant in opprobrium Chriſtianæ Religionis.

Item ſi Dominicis, & feſtis diebus mercimonia vendant, & artificia, ſeu opera mechanica exerceant. n. 85.

Item ſi in die Paraſceues oſtia, vel feneſtras apertas habeant, aut in publicum proſiliant. & num. 86.

85 Palentinum Concilium tempore Vrbani VI. celebratum nullam habet authoritatem.

87 Iudæi non ligantur c. Omnis vtriuſque, de pœnit. & remiſſ.

88 Iudæi ſi matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem conuerſi non ſeparantur, & eorum proles legitima eſt.

89 Nec tenentur ſeruare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in matrimonijs contrahendis.

90 Matrimonium validè ab infidelibus contractum poſt conuerſionem non eſt iterandum coram Parocho, & teſtibus.

91 Iudæi in ſucceſſionibus vtuntur lege veteris Teſtamenti.

92 Laici in merè temporalibus, & prophanis non ligantur Conſtitutionibus Canonicis, niſi in terris Eccleſiæ.

93 Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ante publicationem non ligant.

94 Conſtitutiones particulares reſpectu certorum locorum, vel perſonarum ad alia loca, vel alias perſonas non extenduntur.

95 Conſtitutiones per contrariam legem, vel conſuetudinem abrogatæ non ſunt ſeruandæ.

96 Et illis vtentes incidunt in pœnam falſi.

97 Conſilij lex regulariter non eſt obligatoria.

98 Conſilij legem non ſeruans ex contemptu mortaliter peccat.

99 Conſilium reuerantiæ quod dicatur.

100 Verba hortatoria impropriantur quando ſubiecta materia eſt de præcepto.

101 Reſidere tenentur Epiſcopi apud ſuam Cathedralem temporibus Aduentus, Quadrageſimæ, &c. nec ſufficit vt in Diœceſi reſideant.

102 Eccleſia Romana authoritatem Canonibus impertitur, ſed non eis alligatur.

7 Quarta lectura eſt Petri de Anchar. in repet. huius cap. n. 31. qui expoſuit verbum, *actionibus*, non prout ſonat in ius, id eſt pro iure proſequendi in iudicio, quod ſibi debetur, vt in l. Extat, ff. Quod met. cauſ. & inſtit. de Action. in princ. quemadmodum intellexerint gloſ. Innoc. & Io. Andr. qui expoſuerunt verbum, *Actionibus*, ſcilicet ciuilibus, & *Iudicijs*, ſcilicet criminalibus: hoc enim eſſet nimis reſtringere hunc textum, ſcilicet ad ciuiles, & criminales cauſas in iudicio ventilandas, & ad iudicem tantum, vt in ipſis iudicijs non ducatur ſuo ſenſu. Sed expoſuit verbum, *Actionibus*, prout ſonat in factum, & in exercitio facti, & in actibus hominum explicandis, etiam cum priuatis perſonis extra iudicium, vt in teſtamentis, contractibus, & alijs quibuſcumque diſpoſitionibus occultis, vt in eis ducatur quis authoritate Canonica, & non ſpiritu ſuo, cum priuata diſpoſitio non poſſit generalem Conſtitutionem Canonis immutare, c. Requiſiſti, de teſtamen. & l. Nemo poteſt, ff. De legat. 1. Verbum autem *Iudicijs*, intellexit in ſua propria ſignificatione, proue refertur ad ciuiles, & criminales cauſas, in quibus nec litigatores, nec Iudices duci debent priuato ſenſu, ſed Canonum authoritate. c. Ne innitaris, infr. eod. Et ita de decretis Concilij Tridentini ſanxit Pius IV. in Bulla Confirmationis, quæ incipit *Benedictus Deus*, ibi, *eadem decreta, & ſtatuta in iudicio, & extra illud diligenter obſeruent*. Et hoc ſenſu ſecundum
8 Anchar. text. ſummatur ſic. Nemini licet in eccleſiaſticis negotijs, vel iudicijs tranſgredi Canones, & proprium ſenſum ſequi. Vel aliter ſecundum Beroium, Statuta Canonum in omnibus negotijs eccleſiaſticis ab omnibus ſeruanda ſunt: intelligendo verbum, *negotijs*, largè pro quibuſcumque actibus tam extraiudicialibus, quam iudicialibus, iuxta textum in c. Forus, §. Negotium, infra, de verbor. ſignificat.

9 Et hinc ſumi poteſt quinta, & nona lectura ad hunc textum accipiendo verbum, *actionibus*, adhuc in latiori ſignificatione, non ſolum pro actibus humanis extraiudicialibus externis, vt in l. Hæredes palam, & ibi gloſ. in ver. Actionis, ff. De teſtam. & in Auth. Hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. Eccleſ. Sed etiam pro actibus internis, ſecundum ea quæ ſcripſi in c. Dolentes, nu. 58. & 64. infra, de celebr. Miſſar. ita vt Conſtitutiones Eccleſiaſticæ obligent etiam ad culpam, vt in c. Nulli fas. 19. diſt. & in c. Violatores, 25. qu. 1. cum alijs adductis per Archid. in c. Deteſtanda, n. 4 de conceſſ. præb. lib. 6. & latius dicam infra n. 47. & num. 107. in ſeptima declaratione, & meritò, quia legum eccleſiaſticarum præcipuus finis eſſe debet ad æternam felicitatem, & ſalutem dirigere, vt per D. Thomam in 1. 2. q. 90. art. 2. & alios, quos ſequitur Rota deciſ. 107. n. 16. par. 7. recent. & ſecundum hunc intellectum textus hoc intendit. Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſeruandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.

Diuiditur in duas partes iuxta tertiam, & communem lecturam. Prima ponit dictum in genere. Secunda illud declarat, & exponit in ſpecie, ibi, *& nemo*.

10 Deſumpta eſt hæc Conſtitutio ex Concilio Meldenſi c. 34. alias 20. ſub Sergio II. ab Epiſcopis Galliæ Meldis inchoato anno 845. & abſoluto Pariſijs anno ſequenti; eo quod cum Reges Francorum res eccleſiaſticas laicis poſſidendas tradidiſſent, ea re cognita, Epiſcopi Galliæ ad diuinam indignationem auertendam, & miſericordiam implorandam hanc Synodum congregarunt, in qua temporum iniquitatem inprimis deplorarunt, tribuentes huic ſacrilegio cauſam malorum, quibus eo tempore vniuerſa Gallia à Northmannis, alijſque barbaris nationibus infeſtabatur. Mox pro rebus Eccleſiæ conſeruandis plura decreta ediderunt, vt patet ex Synodi præfatione tom. 3. Concilior. par. 1. ſect. 2. pag. 345. & 350. Quæquidem decreta à Sede Apoſtolica confirmata fuiſſe fatetur in ſua Præfatione Benedictus Leuita, & patet ex inſcriptione, quæ habetur poſt præfationem Concilij pag. 346. Quare dum Beroius hic n. 3. aſſeruit Papam huic Concilio Meldenſi interfuiſſe, lapſus eſt ignorantia Hiſtoriæ, quia Sergius II. nunquam legitur profectus in Galliam, vbi Synodus coacta fuit, vt patet ex Anaſtaſio Bibliothecario in illius vita, quæ refertur eodem to. 3. Concil. par. 1. ſect. 2. pag. 341. ex Platina, & alijs Hiſtoricis.

11 Nota primò ex principio textus, appellatione Canonis in latiori ſignificatione venire omnem Conſtitutionem eccleſiaſticam, vt patet in Summa 3. diſt. ibi, *Conſtitutio eccleſiaſtica Canonis nomine cenſetur*, & ibi hoc notat gloſſa ab omnibus approbata in c. De libellis, verſ. Quam ob cauſam, 20. diſt. & firmant hic Card. Imol. Abb. Aretin. Alexan. de Neuo, Felin. & Bero. omnes in 1. notab. poſt Io. Andr. n. 3. & ſic Canones appellantur omnes leges Eccleſiæ, ſicut Conſtitutiones Iuris ciuilis dicuntur leges ſæculi, ſecundum Abbat. n. 1. in fin.

12 Sed aduerſus hanc expoſitionem inſurgit Decius hic in 1. notab. quia cum textus ſimpliciter de Canonibus loquatur, & hæc Conſtitutio edita fuerit in Concilio Meldenſi, vt patet ex ſua praſcriptione, conſonat, vt ſecundum qualitatem Concilij loquentis intelligatur; & ſic de Canonibus conciliaribus, per id, quod notat Bald. in c. Cum veniſſent, nu. 2. infra de eo qui mittit in poſſeſſ. vbi quod ſi Rex Angliæ faciat mentionem de iure, de ſuo regio intelligitur. Et quamuis ſubdat propter ſubiectam materiam quod hic ſtatuitur locum habere in qualibet Conſtitutione eccleſiaſtica, tamen contendit hoc non probari per hoc capitulum ob præmiſſam rationem.

13 Verum huic obiectioni reſpondeo hunc Canonem vim habere generalis Conſtitutionis, non ex Concilio Meldenſi, ſed ex hac Gregoriana compilatione, vt ſupra in proœmio quod inde etiam conuincitur, quia in hoc volumine inſerta ſunt multa decreta Conciliorum Prouincialium, vt ſcripſi in c. 1. n. 1. & n. 75. infra, de pa-
14 ctis. Quæquidem decreta etſi canonum nomine cenſerentur, vt in c. Regula, §. Porrò, 3. diſt. & latius dicam infra nu. 34. tamen non habent vim obligandi extra prouinciam, c. 2. 5. qu. 2.
15 c. Decernimus, 3. qu. 9. etiamſi poſtea fuerint per Sedem Apoſtolicam confirmata; quia confirmatio, niſi aliud in litteris ſit expreſſum, dat robur, ſed non extendit actum confirmatum.



Digitized by Google

l. Aureſius, §. Teſtamento, il 1. ff. De liberat.
legat. & notat Bald. per illum textum in l. 1. in
fin. C. Si aduerſ. rem indic. Paul. de Caſtr. in
conſ. 187. Notandum eſt, in princ. lib. 2. Rot. in
recent. deciſ. 175. n. 8. par. 5. & deciſ. 58. nu. 30.
p. 6. & coram Gregor. XV. deciſ. 267. nu. 1. Vnde
Concilia prouincialia Mediolanenſia quamuis
fuerint confirmata per litteras in forma Breuis,
receptum eſt vt vim obligandi non habeant ex-
tra illam prouinciam, & nihilominus Canones
prouinciales, ſicut & aliæ Conſtitutiones parti-
culares in corpore iuris clauſæ non controuerti-
tur quin habeant vim generalium Conſtitutio-
num, niſi appareat de contraria Principis vo-
luntate, prout apparet in c. Non autem, 7. q. 1.
& in c. Et temporis qualitas, 16. q. 1. & in c. Secun-
dum, 19. diſt. & ſæpe alibi; & ita declarat Ho-
ſtien. in c. Cum ſuper, nu. 1. de ſepultur. allegat
§. Sed & quod Principi, inſtit. de iur. natur.
l. Si Imperialis, C. de legib. c. Conſtitutus, in
fin. de conceſſ. præben. Idemque firmant in d.
c. Cum ſuper, Io. Andr. & Anton. de Butr. quos
refert, & ſequitur ibi Felin. nu. 16. verſ. Hanc
fallentiam intellige. Archid. poſt Hugon. in c.
16 De his, il 2. in princ. 50. diſt. Et propterea non
applicatur doctrina Baldi, quia Rex Angliæ po-
teſt ius condere in ſuo Regno dumtaxat, in quo,
vt Bald. inquit, eſt Monarcha; & totum conti-
nens, ſed non extra illud. l. fin. ff. De iuriſd.
omn. iudic. & notat idem Bald. In Auth. Hoc
amplius, n. 10. verſ. Quæro an filij Regis, C. de
fideicom. Bart. in l. 1. in princ. ff. Quod quiſque
iur. Butr. in c. Tuam, in 2. notab. infra, de ord.
cognit. & docet S. Thom. in 1. 2. qu. 96. art. 5.
17 At ſummus Pontifex poteſt Conſtitutiones face-
re in vniuerſo orbe etiam ſine Concilio. c. Cun-
cta per mundum. ibi, *etiam ſine vlla Synodo præ-
cedente*. 9. qu. 3. c. Ad Apoſtolicæ, de re iudic.
lib. 6. & ibi notat gloſ. 1. Gemin. col. 3. verſ. In
ea gloſſa. & Philipp. Franc. n. 3. verſ. In gloſſa
ibi, *præſente*. cum iuriſdictio Papæ non reſtrin-
gatur ad limites alicuius territorij, vt poſt In-
noc. in c. 1. n. 2. & Butr. n. 31. de offic. deleg. di-
xit Marian. Socin. conſ. 237. Difficultatem, n. 1.
col. 2. verſ. Quia cum iuriſdictio, lib. 2. & Aym.
conſ. 128. Proponitur, n. 2.
18 Non igitur mirum ſi Canonis nomen hic largè
accipiatur pro omni Conſtitutione eccleſiaſtica,
quæ varijs nominibus nuncupatur: nam ali-
quando dicitur decretalis epiſtola, aliquando
decretum, aliquando dogma, aliquando man-
datum, aliquando interdictum, aliquando ſan-
ctio. Ad hoc c. Si quis dogmata, 25. q. 2. Epi-
ſtola decretalis dicitur quam Papa ſtatuit ſolus,
vel cum Cardinalibus ad conſultationem alte-
rius. Decretum verò id, quod ſtatuit Papa de
Cardinalium conſilio ad nullius conſultationem.
Dogma eſt id, quod conſiſtit in doctrina fidei
Chriſtianæ. Mandatum, quod conſiſtit in do-
ctrina morum. Interdictum quando fit prohi-
bitio nulla pœna adiecta. Sanctio verò cum
pœna adijcitur: & ita hæc ſingula explicat, &
iuribus comprobat gloſ. 1. in Summa. 3. diſt. &
ſequitur Imol. hic n. 1. Licet hæc multoties con-
fundantur, & vnum pro altero vſurpetur, vt ibi
19 notat Hugo. & Præpoſ. in fine. Canon ſtrictè
ſumitur pro Conſtitutione in generali Concilio
edita, vt c. Habeo, 16. diſt. ibi, *oportebat enim
vt Synodus Canones Eccleſiaſticos promulgaret*.
c. Nicæna Synodus, 31. diſt. ibi, *poſuit leges,
quas Canones vocamus*. § 1. in princ. 21. diſt. &
notat gloſ. præalleg. in Summa, 3. diſt. verſ. Ca-
non dicitur, & ibi Archid. Bellam. hic n. 1. Abb.
Aretin. & alij in 1. notab. & cum hac opinione
omnes tranſire teſtatur Anton. Burgos in repet.
huius cap. n. 1. tomo 2. Repeten. fol. 76. Licet
Io. Baptiſta Ferrett. in ſua repet. nu. 1. pluribus
contendat Canonis appellatione propriè lo-
quendo comprehendi omnem Conſtitutionem
eccleſiaſticam generalem. Canon autem Græ-
cè, Latinè regula nuncupatur. c. Canon, 3. diſt.
& regula dicta eſt eo quod rectè ducat, vel quod
regat, & normam rectè viuendi præbeat, vel
quod diſtortum, prauumque corrigat, vt legi-
tur in c. Regula, ead. diſt.
20 Ex ſtylo Concilij Tridentini Canones appel-
lantur qui continent diffinitiones in materia
dogmatum, vt patet ex ſeſſ. 6. 7. 14. & 21. cum
trib. ſeqq. in quibus diſtinguuntur. & ſeorſim
ponuntur Canones fidei, & decreta de reforma-
tione. Licet à Concilio quandoque dicantur
Canones etiam extra materiam fidei, vt patet in
fine prooemij c. 1. ſeſſ. 14. ibi, *hos, qui ſequuntur,
Canones ſtatuendos, & decernendos duxit*. Nam
quatuordecim capita quæ ſequuntur, non ad
fidem, ſed ad reformationem ſpectant. ad idem
c. 16. ſeſſ. 23. ibi, *veſtigijs Sexti Canonis Concilij
Calcedonenſis inhærendo*.
21 Cæterum Canonis nomine frequentius vſur-
pantur illæ tantum Conſtitutiones, quæ in cor-
pore iuris ſunt clauſæ, vt c. Si Romanorum,
19. diſt. At verò Bullæ, Motus proprij, Breuia,
Regulæ Cancellariæ, Decreta Conſiſtorialia,
& alia huiuſmodi, quæ eduntur à Summis Pon-
tificibus ſine Concilio, & ſunt extra corpus iu-
ris, non conſueuerunt Canones appellari. Et
22 propterea Gregorius XIII. in Conſtitutione
quæ incipit, *Cum pro munere*, ed. die 1. Iu-
lij 1580. ſub corpore Iuris Canonic complecti-
tur tantummodo Decretum Gratiani, vna cum
Decretalibus Gregorij IX. in hac compilatione
inſertis, librum Sexti, Clementinas, & Extra-
uagantes. Sed & Franciſcus Boattinus Doctor
antiquus relatus hic per Io. Andr. n. 1. dicebat
poſt tractatum fidei poſitam fuiſſe hanc Conſti-
tutionem, quæ oſtendit ſeruandas Conſtitutio-
nes infra ſcribendas: & ita intellexit verba illa,
*Canonum ſtatuta*, pro Conſtitutionibus clauſis in
23 corpore iuris. Prout etiam intellexit Tridentina
Synodus in c. 20. ſeſſ. 25. de reform. dum diſtin-
xit ſacros Canones à generalibus Concilijs, &
alijs Conſtitutionibus Apoſtolicis. Vnde etiam
in confirmationibus Priuilegiorum, & Statuto-
rum, quæ hodie à Sede Apoſtolica conceduntur
in forma communi, conſueuit apponi hæc clau-
ſula, *dummodo tamen ſacris Canonibus, Triden-
tini Concilij decretis, & Conſtitutionibus Apoſto-
licis non ſint contraria*. Canonibus, id eſt reda-
ctis in corpus iuris; Conſtitutionibus Apoſto-
licis, id eſt Extrauagantibus in corpore iuris
non inſertis: Non enim ſunt audiendi qui dixe-
runt illa verba, *ſacris Canonibus*, eſſe intelli-
genda de Canonibus Concilij Tridentini, vt pro-
baui in c. Tuorum, n. 26. infra, de priuil.
24 QVÆRO, quid de declarationibus Apoſto-
licis, an dicantur ſtatuta Canonum?

Non

Digitized by Google

Non videtur, quia ſtatuere ex propria ſignifi-
catione eſt ius nouum inducere. Clem. fin. §. fin.
de reſcript. gloſ. in Extrauag. Suſcepti in ver.
Statuimus. Io. XXII. de elect. Aretin. conſ. 72.
In caſu ſupradicto, col. fin. verſ. Nam iſta duo,
n. 46. vbi quod vbicumque Princeps vtitur ver-
bo *Statuimus*, vel *Sancimus*, ſemper inducit ius
nouum. At declaratio ius nouum non inducit,
ſed tantum explicat iam ſtatutum, l. Hæredes
palam, §. Quod verò, & §. Sed etſi notamus,
& ibi Bart. Bald. Paul. de Caſtr. & cæteri no-
tant, ff. De teſtamen. c. Cum tu, cum ibi no-
tatis, de Vſur. & dicam plenius in c. fin. nu. 12.
infr. eod.

Reſpondeo dicendum: Si declarationes edan-
tur immediatè à Summo Pontifice, abſque du-
bio veniunt Canonis appellatione, & faciunt ius
quoad omnes, c. 1. de bigam. lib. 6. c. 1. de pri-
uileg. eod. libr. d. c. fin. & l. fin. C. De legib.
25 Quinimò in Concilio Tridentino Canones pro-
priè accipiuntur pro declarationibus: nam dif-
finitiones fidei quæ à S. Synodo Canones appel-
lantur, non ſunt ius nouum, ſed iuris diuini de-
clarationes. c. Sunt quidam. 25. q. 1. d. c. Cum
tu, & ibi gloſ. in verb. Siue poſt, de Vſur. Io.
Andr. Butr. & Anch. in c. Cum Chriſtus, om-
nes in princ. de Hæret. & fuſiùs dicam in eod.
26 c. fin. nu. 55. infra, hoc tit. Nec obſtat verbum
*Statuere*, quia conſonat etiam cum verbo
*Declarare*. c. Conſtitutionem ibi, *Declarantes
decernimus*. de ſent. excomm. lib. 6. & c. 1. &
ibi Gemin. in 2. notab. de Cler. ægrot. eod. lib.
Clem. 2. & ibi gloſ. in ver. Decernimus. de ap-
pellat. Quamobrem declarationes huiuſmodi
non incongruè dici poſſunt Statuta, ſeu Conſti-
tutiones declaratoriæ, vt notat Io. Andr. in c. 1.
in princ. in ver. Diffinimus, de priuil. lib. 6. di-
cens non eſſe curandum quod ille textus dicat,
Decernimus, quia licet ſit declaratio, tamen
eſt Conſtitutio, & cum eo tranſeunt ibi Gemin.
& alij. Quod ſi declarationes emanauerint non
ab ipſomet Summo Pontifice, ſed ab alio, Apo-
ſtolica tamen authoritate, vt ſunt declarationes
S. Congregationis Concilij, dicam pleniſſimè in
prælleg. c. fin. infr. eod.
27 2. QVÆRO. Quid de ſtatutis Epiſcopi, an
veniant Canonum appellatione?
28 Pro ſolutione diſtingue. Nam aut verſamur
in materia odioſa, aut in materia fauorabili.
Primo caſu Canonum appellatione propter ex-
cellentiam comprehenduntur tantummodo pro-
mulgati à Papa, non autem ab inferioribus, vt
probat textus in Clem. 1. poſt princ. de priuileg.
vbi Canon, & ſtatuta inferiorum ponuntur tan-
quam diuerſa, & materia eſt pœnalis. & ita ibi
hoc notat Paul. de Eleazar. & reputat ſingulare
29 Cardin. in 26. quæſt. & in hoc primo caſu in-
telligi debet Bald. hic n. 4. dum ait ſtatutum
Epiſcopi non poſſe dici ſtatutum Canonum,
quia alias ſequeretur. vt ius municipale eſſet
ius commune, quod eſt falſum. Et quamuis
hoc Baldi argumentum pluribus hic impugnet
Andreas Barbatia contendens non eſſe abſo-
num vt ius municipale dicatur ius commune;
tamen illius obiectis cumulatè reſpondet Anton.
Burgos in repet. huius cap. nu. 7. & ante eum
Dec. n. 4. qui tamen limitat hoc primum mem-
brum, vt non procedat vbi concurrit omnimo-
da ſimilitudo, & identitas rationis eo præcipuè
fundamento, quia tunc etiam in materia odio-
ſa fit extenſio ad caſum, qui ſub lata ſignifica-
tione vocabuli continetur. l. Filium habeo, ff.
Ad Macedon. l. 2. §. Quod ſi Curatores, ff. Ad
Tertull. & notat Butr. in c. fin. in materia exten-
ſionis in 1. fallen. infr. de conſuet. Gemin. in
c. 1. col. 3. circa med. verſ. Fallit primo hæc re-
gula, de tempor. ordinat. lib. 6. & cum Decio
conſentit hic Alexan. de Neuo n. 7.
30 In ſecundo caſu, videlicet cum materia eſt
fauorabilis, ſtatutum Epiſcopi largè poteſt di-
ci Canon; & ita notabiliter diſtinguit, & de-
31 clarat Calder. in conſ. 16. incip. An Canonis ap-
pellatione. hoc tit. vbi ex facto reſpondit, ap-
pellatione Canonis largè comprehendi etiam
Conſtitutionem Capituli in materia illa fauora-
bili abſolutionis, licet ſecus dicat eſſe ſi mate-
ria ſit prohibitoria, & pœnalis, & ſicut eſt dicta
Clem. 1. de priuileg. & conſentit Abbas in c. Nu-
32 per, nu. 5. infra, de ſent. excomm. vbi tenet re-
gulam illius textus, quod ab omni excommuni-
catione lata à Canone poſſit quis inferior abſol-
uere, quoties conditor Canonis abſolutionem
ſibi non reſeruauit, habere locum tam in Ca-
none Papæ, quam in Canone, ſeu ſtatuto cu-
iuſcumque Epiſcopi, vel alterius Prælati. Ne-
que verò ex hoc læditur iuriſdictio Epiſcopi, vt
putauit hic Anton. Burgos n. 22. Etenim cum
Epiſcopus ſtatuti conditor abſolutionem ſibi
non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facul-
tatem alijs relaxandi, vt dicitur ad litteram in
d. c. Nuper, & ſic iſta relaxatio procedit ex ta-
cita voluntate Epiſcopi; volenti autem non fit
iniuria. l. 1. §. Vſque adeò, ff. De iniur. gloſ. in
Extrauag. Dierum, Io. XXII. in ver. Detinuit,
33 de pœnis, & ob eamdem rationem cum facul-
tas diſpenſandi ſit fauorabilis, & latè interpre-
tanda, vt notat Io. Andr. in c. fin. num. 3. & ibi
etiam Felin. n. 7. infra, de ſimon. habens facul-
tatem diſpenſandi ſuper irregularitate impoſita
à Canone, poteſt diſpenſare cum Monacho ir-
regulari ex celebratione poſt incurſam excom-
municationem latam ex Conſtitutione Ordinis,
vt idem Calder. conſuluit in conſ. 19. incip. Ab-
bas habet priuilegium. in tit. De regular. Eam-
dem diſtinctionem an materia ſit fauorabilis,
vel odioſa, probarunt hic Alex. de Neuo n. 13.
34 Felin. n. 2. & Dec. num. 7. Et quamuis Beroius
n. 14. illam impugnet ductus authoritate gloſſæ
in Summa 3. diſt. & gloſ. 1. in c. 2. de maior. &
obed. quæ ſimpliciter dicunt Epiſcopos poſſe
condere Canones epiſcopales, & Archiepiſco-
pos prouinciales: tamen illæ gloſſæ accipiunt
Canones largè ſumpto vocabulo, quod patet
ea ratione, quam immediatè ſubijciunt, vide-
licet, quia quilibet populus, vel Eccleſia poteſt
ſibi ſtatuere aliquod ius. Nec obſtat textus, in
quo præcipuè ſe fundat Bero. in c. Regula, §.
Porrò, 3. diſt. Quoniam dum dicitur ibi, Ca-
nonum alij ſunt decreta Pontificum, alij Conci-
liorum; & Conciliorum alia ſunt vniuerſalia,
alia prouincialia: hoc non probat Conciliorum
prouincialium ſtatuta eſſe Canones, nec ille
§. Hoc dicit, ſed Gratianus ibi diſtinxit, quia
illa prouincialia interdum fiunt authoritate
Papæ, quo caſu non ambigitur quin ſint decre-
ta Pontificum, alias non, vt ibi apertè ſentit
Ge-

Digitized by Google

Gemin. nu. 3. in fin. Sed ſtatuta illorum Conci-
liorum, vbi non interuenerit authoritas Papæ,
non eſſe Canones, oſtendit littera ibi in fine,
dum dicit, *hæc de generalibus regulis ſunt*, &c.
& ita illum textum ad hoc ponderant Anton,
Burgos in repet, huius cap. nu, 14. & Io. Bapti-
ſta Ferrett. nu. 3. verſ. Non obſtat tertia ratio;
35 Et hinc collige primam limitationem ad præ-
dictam concluſionem Baldi quod appellatione
Canonis non veniat ſtatutum Epiſcopi, vt ſcili-
cet non procedat ſi ſtatutum à Papa ſit confir-
matum, quia ratione confirmationis efficitur
ſtatutum Papale, vt notant Bald. & Salyc. in
l. Ex placito, C. De rer permut. & in ſpecie
noſtra poſt Gemin. vbi ſupra firmant hic Alex.
de Næuo n. 8. & Anton. Burgos n. 7. ex cuius di-
36 ctis n. 9. collige & aliam limitationem, videli-
cet vt non procedat ſi ſtatutum Epiſcopi ſit ſe-
cundum terminos iuris communis, quia tunc
dicitur ius commune. l. Ius autem ciuile, ff. De
inſt. & iur. gloſ. notab. in c. 1. in ver. Facti, de
Conſt. lib. 6.
37 3. QVÆRO. Quid de dictis Gratiani, an
veniant Canonum appellatione.
Breuiter negat Io. Andr. in c. 2. n. 24. infr. de
reſcript. dicens Gratiani dicta non eſſe pro Ca-
nonibus recipienda, & quotedie reprobari. &
ſequuntur ibi Abb. nu. 9. & communiter Docto-
res. Petr. de Anchar. in repet. huius cap. n. 48.
& Gratiani errores plures commemorat Barthol.
Cæpol. de cognit. libror. Iur. Canon. n. 14. in-
ter tractat. commun. tom. 1. fol. 185. & nouiſſi-
mè Cardin. Bellarmin. de Scriptor. Eccleſ. in
ver. Gratianus, pag. 319. & gloſſas plurimas,
quæ Gratiani opiniones reprobant; cumulat
Felin. in d. c. 2. n. 43. verſ. Opinionem Gratiani.
38 Vnde ſecundum eos leges Ciuiles in volumine
Decretorum inſertæ, ſi ſint contrariæ Canoni-
bus, non ſunt ſeruandæ in foro Eccleſiæ. Gene-
raliter enim decreta Conciliorum, Decretales,
& leges Ciuiles à Gratiano ibidem inſertæ non
aliam habent authoritatem, quam leges ipſæ,
decreta, vel decretales, vt notat idem Io. Andr.
vbi ſupra, & in addit. ad Specul, in tit. De ap-
39 pellat. § In quibus, verſ. Sed pone. & illæ tan-
tum leges cenſentur canonizatæ, quæ à Papa
Canonibus inſeruntur, vt in c. In primis, & ibi
notat gloſ. in ver. Capitali, 2. qu. 1. & Io. Andr.
in d. c. 2. n. 25. Præpoſ. in proœm. Decreti nu. 2.
poſt Archid. in c. Quicumque, 11. qu. 1. Rota
deciſ 353. n. 59. par. 6. recent.
40 Ex his deducitur primo vt rubricæ, quæ ſin-
gulis capitulis Decreti reperiuntur præpoſitæ,
Canonis authoritatem non habeant; & hoc
41 multiplici ratione. Prima ratio, quia alius fuit
conditor Decreti, alius Rubricarum, vt inquit
Speculat. in tit. De diſput. & allegat. Aduocat.
§. fin. nu. 15. quibus verbis non obſcurè inſinua-
uit Canones Decreti fuiſſe Summorum Pontifi-
cum, & Conciliorum; Rubricas verò ipſius Gra-
tiani. Quod patet ex eo quia dixit conditor, &
non compilator, vt ibi accuratè obſeruat Io.
Andr. in addit. littera H. Idemque ſenſit Ge-
min. in c. Quis neſciat, n. 3. 9. diſt. Et quamuis
nonnulli opinentur Rubricarum authorem fuiſſe
quendam Gratiani diſcipulum, qui vocabatur
Palea, vel alium, vt refert Io. Andr. vbi ſupra,
idque verius putet Barthol. Cæpol. in d. tract.
de cognit. libror. Iur. Canon. num. 17. verſ. Sed
aduertendum, poſt Felin. in c. 2. num. 44. verſ.
Rubricæ, infra, de reſcript. tamen quiſquis fue-
rit illarum author, certè neuter potuit illis tri-
buere Canonis authoritatem, quam non habe-
bat. c. Translato, infr. eod. l. fin. C. De legib.
& in hoc conſentiunt omnes ſupra citati; qui-
bus adde Baptiſtam de S. Blaſio in rubr. Decre-
ti nu. 15. & 16. tom. 1. Repeten. fol. 3. Secunda
ratio, quia aliquæ ex prædictis rubricis ſunt fal-
ſæ, & non conuenientes Magiſtro ſuo, vt patet
in c. Chartæ, 9. qu. 9. & in c. Placuit, ii 2. 26.
qu. 3. Tertia ratio, quia non ſunt poſitæ per om-
nia, & vbique in eodem libro, vt dicunt Io. de
Imol. in rubr. ff. De verb. obligat. & Io. de Anan.
in rubr. infra de teſtamen. quos refert Cæpol. d.
n. 17. Vltima ratio, quia ſecundum eos ſumma-
ria ſunt, & non rubricæ, & ideò multi appellant
rubrum, & non rubricam, ad quod allego Lau-
rentium ad fin. Commenti ſui ſuper rubrica De-
creti. Ad hoc tamen vide quod notat ibi Ba-
ptiſta de S. Blaſio nu. 15. verſ. Tu autem dicas.
42 Ab his excipe primam rubricam Decreti, quæ
à DD. habetur pro authentica, cum ſit genera-
lis ad totum decretum, vt notant Specul. & Io.
Andr. locis citatis, & Butr. ſupra in proœmio,
§. Sanè, n. 30. & intellige authentica, id eſt vera
rubrica compoſita à Gratiano Decreti authore,
non autem authentica, id eſt habens Canonis
authoritatem, vt declarat Abb. ſupra in proœm.
circa fin. & Baptiſta de S. Blaſio vbi ſupra n. 15.
verſ. Adde tamen. Aliæ autem rubricæ Decre-
talium, Sexti, Clementinarum, & Extrauagan-
tium, necnon legum Ciuilium proculdubio ſunt
authenticæ, & allegari poſſunt ad deciſionem
cauſarum, ſi orationem perfectam habeant, vt
ſcripſi in c. Cum creatura, nu. 30. infra, de ce-
lebr. Miſſar. vbi etiam n. præced. idem firmaui
de rubricis Miſſalis Romani.
43 Deducitur ſecundo, vt illa capitula Decreti,
quæ inſcribuntur *Palea*, non ſint pro Canonibus
recipienda: etenim illorum author ab aliqui-
bus fuiſſe dicitur quidam Gratiani diſcipulus,
qui vocabatur Pochapalea; vnde à nomine au-
thoris Palea ſunt appellata, vt refert Io. Andr.
in addit. ad Specul. in tit. De diſput. & allegat.
Aduocat. §. fin. littera H. Baptiſta de S. Blaſio
in rubrica Decreti in 24. quæſtione num. 42. Alij
dicunt huiuſmodi capitula ab interpretibus fuiſ-
ſe ad marginem Gratiani adſcripta, & ple-
rumque in emendationibus, & antiquioribus
exemplaribus omiſſa, vt obſeruat Anton. Cont.
in emendatione Decreti, & poſt eum Io. Caluin.
44 in Lexic. in ver. Palea. Alij demum referunt ne-
gotium ſic proceſſiſſe, videlicet. Cum Gratia-
nus Romam veniſſet pro confirmatione ſui De-
creti obtinenda, librumque tradidiſſet cuidam
Cardinali vt Summo Pontifici probandum præ-
ſentaret; Cardinalis alienæ gloriæ auidus per-
ſpecta operis nobilitate, ſe illius authorem
oſtendere animo inſtituit, & propterea multa
Sanctorum Patrum, & Pontificum dicta Decre-
to addidit. Itaque mota de authore operis quæ-
ſtione, ſiſtitur vterque coram Pontifice. Gra-
tianus vt ſe authorem oſtendat, ſummatim De-
creti ordinem, ſingulas partes, & Capitula me-
moriter recitat. Sed cum additiones ſibi igno-
tas prætermitteret, & ex hoc Cardinalis argue-
ret

Digitized by Google

ret eum conuincit, quod libri author non eſſet:
Gratianus reſpondit, vbi huiuſmodi capitula
reperiuntur, Palea eſt, nec de grano meo. In-
deque factum vt nomen paleæ ſortita fuerint.
Et quamuis alij aliter ſentiant, hanc tamen di-
cit veriorem ſententiam Barthol. Cæpol. in tract.
de cognit. librot. Iur. Canon. in princ. Sanè de
his nihil certi affirmare poſſumus. Illud tamen
ferè apud omnes in confeſſo eſt, Gratianum non
fuiſſe illarum authorem. Quod inde conuinci-
tur, quod in vetuſtis, & emendatioribus Codi-
cibus, vt prædixi, non reperiuntur. Sed quiſ-
quis fuerit illarum author, ſiue Gratianus, ſiue
illius diſcipulus, ſiue interpretes, illud certum
eſt, nullum ipſorum potuiſſe Paleis conferre
authoritatem Canonis, vt de rubricis Decreti
dictum eſt ſupra num. 41. & propterea Paleæ non
habent gloſſas, nec ſuper illis Hugo, Archid.
& alij Commentaria ediderunt. Quod ſignum
eſt ab illis non fuiſſe habitas pro authenticis, vt
arguit Baptiſta à S. Blaſio ſuper rubricis Decre-
ti in 6. quæſtione nu. 9. Et quamuis aliqui etiam
Canones reperiantur ſine gloſſis, vt patet in c.
Si quis laicus, & c. vlt. 22. qu. 5. hoc tamen in
Paleis regulare eſt. arg. l. Nam ad ea, ff. De
legib. Neque dicas Ioannem Theutonicum Pa-
leas non gloſſaſſe, eo quod in ſuo libro illas non
haberet. Hoc enim eſt falſum, quia de illis
mentionem fecit in c. Precariæ, in gloſ. 1. 10.
qu. 2. Quo fit vt minoris etiam authoritatis ha-
bitæ fuerint, quam dicta Gratiani, ſuper qui-
bus expoſitores gloſſas edere non ſunt dedigna-
ti. Quare Paleas non eſſe pro Canonibus reci-
piendas cenſuit Thomas Conanus in proœmio
Decreti nu. 624. tom. 1. Repeten. fol. 22. allegat
Abb. & Felin. in c. 2. infra, de reſcript. qui ta-
men loquuntur de dictis Gratiani, & non de Pa-
leis. Adde quod Archid. & alij Decreti inter-
pretes paſſim dicunt, Palea eſt non habens legis
authoritatem, & plerique illas non allegant tan-
quam Capitula, ſed dicunt vt in illa Palea, vt
gloſ. 1. in d. c. Precariæ. Hoſt. in c. Nauiganti,
num. 5. de Vſur. & alibi ſæpe Doctores. Sed &
Archidiac. in c. Presbyter, in princ. 91. diſt.
dicit; Hoc capitulum habetur hic pro Palea;
ſed pro grano ponitur extra de celebr. miſſar.
cap. 1.

45 Verumtamen Præpoſ. in c. In primis, §. De
perſona n. 14. 2. q. 5. affirmat Paleis, & textibus
Paleæ, niſi detur ius in oppoſitum, communi-
ter credi, ex notatis per Io. Andr. & communi-
ter Doctores in d. c. 2. de reſcript. Sed certè Io.
Andr. ibi n. 2. Abb. n. 9. & alij non loquuntur de
paleis, ſed de legibus ciuilibus à Gratiano volu-
mini Decreti inſertis, quæ non ex vi inſertionis,
ſed quia etiamſi ſint extra corpus Decreti, ta-
men ſeruari debent etiam in foro Eccleſiæ ſi ca-
nonibus non ſint contrariæ. arg. c. Paſtoralis,
infra, de fid. Inſtrum. & tenent in c. 1. infra,
de noui oper. nunciat. Abb. Antiq. num. 2. Io.
Andr. nu. 5. & communiter Doctores. Anchar.
hic in 1. quæſtione nu. 44. Rot. deciſ. 172. n. 58.
46 par. 1. recent. Et quamquam hodie Decretum
Gratiani vt pars iuris Canonici ſit approbatum
per Gregorium XIII. vt dixi ſupra n. 22. tamen
videtur intelligendum quoad dicta Sanctorum
Patrum, & Romanorum Pontificum, c. Si Ro-
manorum, 19. diſt. Sed quoad leges Ciuiles
Canoni non inſertas, quoad rubricas, & dicta
Gratiani, vel alterius non habentis poteſtatem
condendi Canones, liber non videtur authenti-
cus, licet ſit magiſtralis, vt notat Io. Andr. in
d. c. 2. n. 2. ſupra de reſcript. quem ibi commu-
niter Doctores ſequuntur, & Baptiſta de S. Bla-
ſio in rubrica Decreti in 6. quæſt. n. 10.

47 Secundò nota Canones omnes eſſe in præce-
pto, vt hic probatur ponderando verbum impe-
ratiuum *cuſtodiantur*. nam quod imperatur,
præcipitur, & quod præcipitur, imperatur. c.
Quiſquis præceptis, 14. q. 1. & c. In his, de ver-
bor. ſignif. vt hic per Ægid. Bellam. in 2. notab.
48 & Anchar. num. 90. Vnde infertur, vt Canones
obligent non tantum ad pœnam, ſed etiam ad
culpam. In quo tamen ſic poteſt diſtingui ſe-
cundum Collectar. hic n. 21. & Bellem. in 22. q.
Nam aut quis venit contra Canones ex contem-
ptu credens Eccleſiam non habere condendi po-
teſtatem: & punietur vt hæreticus. c. Nulli fas.
19. diſt. & melius in c. 1. 22. diſt. Aut quis venit
contra Canones præcipientes, vel prohibentes,
quia non curat ſe legi ſubijcere: & tunc eſt pro-
priè contemptus, & inobedientia, & mortale
peccatum. & talis dicitur tranſgreſſor, & puni-
tur pœna depoſitionis, c. Dudum II. 2. de elect.
& §. vlt. 4. diſt. & conſentit gloſ. in c. Generali,
in ver. Inhibemus, de elect. lib. 6. & Anchar.
hic nu. 82. Subdunt tamen Collectar. & Bellem.
huiuſmodi contemptum non conuinci de æqui-
tate niſi poſt monitionem, ſecundum ea, quæ
colligit idem Collect. in c. Nouit. de iudic. Aut
denique venit quis contra Canones, propter
concupiſcentiam, vel iram, aut negligentiam:
& non dicitur tranſgreſſio, nec per conſequens
peccatum mortale, vt poſt D. Thom. notat Ar-
chid. in c. Quicumque, 81. diſt. Sed ad hoc vi-
de tu Abb. hic num. 9. & quod infra attingam,
nu. 107. in ſeptima declaratione, & adde ſecun-
dum Compoſtell. hic n. 1. quod qui Canones non
habet, redarguendus eſt de neglectu: qui habet,
& non ſeruat, de temeritate increpandus eſt.
c. Si decreta, 20. diſt. Qui verò in contemptum
Eccleſiæ Romanæ non ſeruat Canones, hæreti-
cus eſt cenſendus. c. De libellis, ead. diſt.

49 Tertio nota ibi, *& iudicijs eccleſiaſticis*. cau-
ſas eccleſiaſticas, vel Eccleſiæ decidendas eſſe
ſecundum Canones, & non ſecundum leges.
50 Vnde deducebat Gulielmus Naſo, vt ſi de re
eccleſiaſtica ageretur in foro ſæculari ſecundum
ea, quæ notantur in c. Cum ſit generale, infra,
de foro compet. Iudex deberet iudicare non ſe-
cundum leges Ciuiles, ſed ſecundum Canones,
vt in præſcriptione, per hunc textum, & per
c. Lege Imperatorum, 10. diſt. & c. 1. de noui
oper. nunciat. & ſequuntur hic Io. Andr. nu. 7.
Bellem. ante n. 1. in ver. Eccleſiaſticis. Anchar.
n. 2. & Io. de Imol. nu. 2. verſ. Nota quod Cano-
nes. Hoc tamen intelligunt Doctores verum
eſſe, ſi agatur actione reali de re iam quæſita Ec-
cleſiæ. Secus ſi ageretur ſimpliciter actione per-
ſonali, ſeu de re acquirenda, quia tunc iudican-
dum eſſet ſecundum leges fori, vbi iudicium
agitatur: & ita, dictum Gulielmi declarant, &
diſtinguunt hic Butr. nu. 15. in fin. verſ. Vnum
non omitto. Aretin. & Alexan. de Neuo ambo
nu. 6. & Decius in ſecunda lectura nu. 8. allegant
Hoſtien. in Summa de conſuet. §. fin. verſ. Sed
quid

Digitized by Google

quid ſi Clericus. Qui tamen loquitur in alio ca-
51 ſu, vt inferiùs attingam. Cæterum hæc diſtin-
ctio vendicat ſibi locum in deciſorijs Iudicij
dumtaxat, non autem in præparatorijs, in qui-
bus ſemper, & indiſtinctè ſeruandæ ſunt leges
fori, vbi cauſa ventilatur, vt plenè tractatur in
c. Quod clericis, infra, de foro compet. & per
Io. Andr. in addit. ad Specul. in tit. De conſtit.
in princ. & hic notant Abb. nu. 3. Butr. Aretin.
& Alex. de Neuo locis citatis, & de communi
teſtatur Dec. d. n. 8. & in hoc caſu loquitur Ho-
ſtien. vbi ſupra, videlicet in oblatione libelli, &
ſic in præparatorijs iudicij, non autem in deci-
ſorijs, prout loquuntur Doctores in præcedenti
declaratione. Hanc tamen materiam latius pro-
ſequere, vt per Anchar. in repet. huius capitis in
1 quæſt. & per Io. Andr. & Doctores in d. c. 1.
de noui oper. nunciat.

52 Quarto nota ibi *non ſui ſenſu*, argumen-
tum, quod iudex non debet iudicare ſecundum
conſcientiam, ſed ſecundum allegata, & pro-
bata, vt c. Iudicet, 3. qu. 7. & §. Si quando au-
tem, 2. qu. 1. c. Paſtoralis, §. Quia verò, vbi
gloſ. vlt. infra, de off. deleg. l. Illicitas, §. Ve-
ritas, & ibi Bart. & Legiſtæ, ff. De offic. præ-
ſum. gloſ. in c. Summoperè, in ver. Et contra,
11. qu. 3. Specul. in tit. De diſput. & allegat. Ad-
uoc. §. Satis, nu. 13. Hæc tamen eſt ardua quæ-
ſtio, in qua, vt inquit Io. Andr. ibidem in addit.
littera F. Doctores ſacræ paginæ tenent contra-
ria, & Legiſtæ in varias ſcinduntur opiniones,
53 quas ibi ſummatim recitat. Ipſe tamen diſtin-
guit in Iudice triplicem conſcientiam. Prima
eſt, quam ſacerdos habet vt Deus per confeſſio-
nem ſibi factam in foro Sacramentali. Secunda
eſt, quam habet vt homo ex aliquo ſenſu corpo-
reo. Tertia eſt, quam habet vt Iudex per pro-
bata coram ipſo. Primam ſequi debet indiſtin-
ctè, in foro ſcilicet pœnitentiali, nec illam pro-
dere propter veritatem ſibi notam vt homini,
c. 1. de offic. ordin. & c. Omnes, de pœnit. & re-
miſſ. Secunda, & tertia ſi ſibi inuicem aduer-
ſentur, quia veritas aliter ſibi nota eſt vt homi-
ni, aliter nota vt Iudici ex probationibus in
cauſa factis. In hac perplexitate conſulit Io.
Andr. vt pro viribus nitatur veritatem, quam
nouit vt homo, ad concordiam reducere cum
veritate, quam nouit vt Iudex. Quod ſi ad
hanc concordiam peruenire non poſſit, tunc ſi
eſt ordinarius, vel delegatus à Principe, cau-
ſam alteri ſubdeleget, vt c. Paſtoralis, de offic.
deleg. Si verò ſit delegatus ab alio quam à Prin-
cipe, vel exequutor, vel natura cauſæ ſubdele-
gationem non patiatur, inſtet quantum poteſt
apud ſuperiorem vt ipſum exoneret à iudican-
do, vel exequendo. d. c. Paſtoralis, §. Quia ve-
rò, & eſt communis opinio, vt ibi teſtatur Imola
num. 49. in fin. Sin autem nec id aſſequi poſſit,
tamdem ſequatur iura, & iudicet ſecundum
acta, & probata, nec ſit clementior lege. Facit
c. Iudicantem, 30 qu. 6. & §. Si verò. Auth. de
Iudic. & in hoc reſidet hic Petr. de Anchar.
nu. 41 & fuſius in re per. c. Poſſeſſor, in 6. quæſt.
principali, de reg. iur. lib 6. Et quamuis Ioan.
Andr. vbi ſupra ſubdat in hac perplexitate tole-
rabilius eſſe non pronunciare, & patienter pœ-
nam pati, c. Inquiſitioni, de ſenten. excomm.
quàm contra conſcientiam iudicare: & Io. Cal-
der. & Abb. in d. § Quia verò, dicant tutius
eſſe ſequi conſcientiam informatam de veritate,
quam allegata, & probata: tamen prima opi-
nio vera eſt, & tenenda, quia iudicare pertinet
ad Iudicem ſecundum quod fungitur publica
poteſtate; & ideo informari debet in iudicando
non ſecundum id, quod ipſe nouit tanquam
priuata perſona, ſed ſecundum id, quod ſibi
innoteſcit tanquam perſonæ publicæ, vt docet
S. Thomas in 2. 2. q. 67. art. 2. Cuius ſententiam
ex principijs more ſuo probat egregiè, & ab
obiectis tuetur Cardin. Caietan. dicens eam de-
duci ex Ambroſio, & Auguſtino, & teneri ab
Alexandro de Ales, Richardo, Petro de Palu-
de, Petro de Tarantaſia, & alijs Magiſtris.
Quam etiam magis communiter ſequuntur Do-
ctores noſtri, vt atteſtantur complures, quos
refert Couarr. variar. reſol. lib. 1. c. 1. poſt nu. 6.
& Iul. Clar. in Praxi crimin. §. fin. qu. 8. num. 5.
verſ. Sed pone. & latius qu. 66. n. 2. verſ. Scias
54 autem. Eam tamen limita vt locum non habeat
in ſupremo Principe, qui poteſtatem habet le-
gis condendæ, & conditis derogandi. Is enim
vtique poterit, imo & debebit ſententiam dicere
iuxta propriam, & particularem ſcientiam con-
tra allegata, & probata, vt firmant Cyn. Bart.
& alij in l. 1. C. Vt quæ deſ. Aduoc. Alber. in
l. Illicitas, §. Veritas, ff. De off. Præſid. Felin.
in d. §. Quia verò, nu 23. verſ. Secundo limita.
Dec. conſ. 463. num. 24. & ſeqq. Rolan. conſ 70.
nu. 20. lib. 1. Cacheran. deciſ. Pedemon. deciſ. 1.
nu. 44 & Couarr. variar. reſol. c. 1. nu. 7. ad fin.
verſ. Princeps. Conſulit tamen Caietan. d. ar. 2.
vt Princeps veritatem ſibi notam palam teſte-
tur, vt euitet ſcandalum, & populo ſatisfaciat;
vel certè condemnet culpabilem ſecundum acta,
eique gratiam faciat, vt conſulit Couarr. loco
citato.

55 Vltimo nota principalem regulam huius tex-
tus videlicet Conſtitutiones Canonicas ligare
omnem creaturam. Concordat c. Si quis om-
nem, 1. qu. 7. c. Si Romanorum, 19. diſt. & c.
56 fin. inſt. eod. Et quamuis gloſſa exponat verba
illa, *ab omnibus*, ſcilicet ſubditis: tamen vt in-
quit Innoc. hic nu. 1. hæc non eſt bona gloſſa,
quia conditori Canonum, & Vicario Creatoris
omnis creatura ſubiecta eſt. Et hoc dictum In-
nocentij quotidie à Doctoribus allegatur, &
probatur, vt per Abb. hic nu. 2. Idque eſſe ex ne-
ceſſitate ſalutis, diffinitum eſt in Extrau. Vnam
ſanctam, de maiorit. & obed. docet S. Thomas
contra errores Græcorum qu. 72. & poſt eum
gloſſa in Clem. fin. in ver. Eccleſiæ, de hæret. &
plura Doctorum dicta ad hoc cumulat more
ſuo Felin. hic in 2. notab. nu. 5. in fin. Verùm
Hoſtien. nu. 5. ſentit cum gloſſa, quia per eam
excludendi excluduntur, ſcilicet ſucceſſores, vt
in c. Innotuit, §. Quamuis, infra, de elect. &
ipſe legislator, c. Cuncta per mundum, 9. q. 3.
& l. Princeps, ff. De legib. Item pagani, & infi-
deles, qui in ſpiritualibus non ſunt ſubiecti. c.
Gaudemus, in 1. reſponſ. de Diuort. ſed ſubſunt
tantum in temporalibus. Alijs igitur, quam
ſubditis non poteſt quis legem imponere. l. Ne-
minem, C. De inceſt. nupt. vnde nec par ad-
ſtringitur, d. c. Innotuit, & l. Nam magiſtratus,
57 ff. De arbitr. Tu aduerte, quia verba huius Con-
ſtitutionis, Canonum ſtatuta ab omnibus cu-
ſto-

ſtodiantur; conueniunt legislatori, & ſucceſſo-
rıbus, §. His ita, 25. qu.2. Nam quamuis Prin-
ceps ſit ſolutus legibus quoad vim coactiuam,
tamen ad illarum obſeruantiam adſtringitur vi
directiua rationis, quia & ipſe tenetur ex ratio-
nis dictamine cuſtodire leges tam à ſeipſo, quàm
à ſuis Prædeceſſoribus latas, vt de vtriſque eſt
textus in l. Digna vox, C. de legib. De legisla-
tore ibi, *Maieſtate regnantis legibus alligatum*
*ſe Principem profiteri; adeò de authoritate iuris*
*noſtra pendet authoritas; & reuera maius imperio*
*eſt ſubmittere legibus Principatum*. Et de ſucceſ-
ſoribus ibi, *Quod nobis licere non patimur, alijs*
*indicamus*, id eſt ſucceſſoribus, vt exponit gloſ-
ſa fin. & eſt expreſſum in c. vlt. de reſcript. lib.6.
ibi, *Quod nobis licere non patimur, noſtris ſuc-*
*ceſſoribus indicamus*. & notat Calder. conſ.256.
58 circa med. alias t 1. de priuileg. Iuſtitiæ enim,
ac rationis ordo ſuadet, vt qui ſua à ſucceſſori-
bus deſiderat mandata ſeruari, deceſſoris ſui
procuidubio voluntatem, & ſtatuta cuſtodiat.
c. Iuſtitiæ, 25. qu. 1. c. Iuſtum, 9. diſt. c. De-
ceſſorum, 25. qu.2. alioquin, vt Gregorius ait;
[ Si ea deſtruerem, quæ anteceſſores noſtri ſta-
tuerunt, non conſtructor, ſed euerſor eſſe iuſtè
comprobarer, teſtante Veritatis voce, quæ ait,
Omne regnum in ſeipſo diuiſum non ſtabit, &
omnis ſcientia, & lex aduerſum ſe diuiſa de-
ſtruetur. ] refertur in c. Si ea deſtruerem, ead.
59 cau. & quæſtione. Vnde S. Thomas in 1.2.q.96.
art.5. ad 3. [ Princeps, inquit, dicitur eſſe ſolutus
à lege quantum ad vim coactiuam legis; nullus
enim propriè cogitur à ſeipſo. Lex autem non
habet vim coactiuam niſi à Principis poteſtate.
Sic igitur Princeps dicitur eſſe ſolutus à lege,
quia nullus in ipſum poteſt iudicium condem-
nationis ferre, ſi contra legem agat. Sed quan-
tum ad vim directiuam legis Princeps ſubditur
legi propria voluntate ſecundum quod dicitur
extra de Conſtit. c. Cùm omnes. Quod quiſque
iuris in alterum ſtatuit, ipſe eodem iure vti de-
bet: & Sapientis dicit authoritas, *Patere le-*
*gem, quam tu ipſe tuleris*. Improperatur enim
his à Domino, *qui dicunt, & non faciunt, & qui*
*alijs onera grauia imponunt, & digito nolunt ea*
*mouere*, vt dicitur Matth. 23. 4. Vnde quantum
ad Dei iudicium Princeps non eſt ſolutus à lege,
quantum ad vim directiuam eius, ſed debet vo-
luntarius, non coactus legem implere. ] Hæc
S. Thomas, cui ſubſcribit ibidem Caietan. oſten-
dens legem humanam habere vim obligatiuam
Principis ab æterna lege, à qua deriuatur, &
Principem teneri ſuas leges in foro conſcientiæ
obſeruare iure naturali, & diuino: & ſequun-
tur Sot. de iuſt. & iur. lib. 1. art. 7. concl. 3. Cor-
raſ. lib. 2. Miſcell. c. 25. Nauarr. in c. Si quando,
except. 8. nu. 12. & 13. de reſcript. & Couarr. in
c. Alma mater, par. 1. §. 1. nu. 3. & 4. de ſenten.
60 excomm. lib. 6. Et propterea quamuis Papa non
conſtringatur lege poſitiua, adſtringitur tamen
mente legis, & æquitate naturali determinante
aliquid circa peccatum, vt videtur ſentire Io.
61 Andr. in c. Significaſti, de foro compet. ſuper
verb. Iuriſdictioni, dum dicit mentem c. Om-
nis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. fortè
adſtringere Papam quoad Deum, & conſentit
Imol. hic nu. 8. dicens Papam malè facere ſi præ-
dictum canonem non ſeruet, licet in eo non

habeat locum pœna ibi ſtatuta: & expreſſius
Gemin. in d. c. Iuſtum, 9. diſt. vbi affirmat Pa-
pam peccare ſi canonem illum non ſeruet ex
quadam ratione naturali, quæ ita aſtringit Pa-
pam, ſicut alium. Licet aliud videatur ſentire
Anton. de Butr. in d. c. Omnis vtriuſque, nu. 18.
Ex quibus apparet etiam Principem compre-
hendi ſub verbis generalibus huius Conſtitutio-
nis, cùm & ipſe teneatur ſuas, & ſuorum præ-
deceſſorum leges cuſtodire ex vi dictaminis ra-
62 tionis naturalis: & propterea non bene gloſſa
propter Papam, & Imperatorem reſtringit hunc
63 Canonem ad ſubditos. Nam, vt Caietan. inquit
loco cit. [ Quamuis nemo cogatur à ſeipſo, ta-
men à ſeipſo vtique dirigitur, & obligatur. ]
& vt verbis Baldi vtar in l. 2. C. De ſeruit. &
aqua; [ Nulla authoritas, vel Senatus poteſt fa-
cere, quin Princeps ſit animal rationale, vel ſo-
lutus legibus naturæ. ] Ad hoc c. Nos ſi incom-
petenter, 2. q. 7.
64 Quo verò ad Paganos, & Infideles, primum
omnium expendenda eſt littera Sacri Concilij
Tridentini ſeſſ. 14. cap. 2. De differentia Sacra-
menti Pœnitentiæ, & Baptiſmi. ibi, *Cùm Ec-*
*cleſia in neminem iudicium exerceat, qui non prius*
*in ipſam per Baptiſmi ianuam fuerit ingreſſus*.
Deinde libet referre ad litteram verba Innocen-
tij in c. Quod ſuper his, num. 3. infra, de voto,
quia ſunt magni ponderis, & valdè exemplaria.
[ Credimus (inquit Innocent. imo ſcimus ſecun-
dum Hoſtien. & Io. Andr.) quod Papa, qui eſt
Vicarius Ieſu Chriſti, poteſtatem habeat non
tantum ſuper Chriſtianos, ſed etiam ſuper infi-
deles. Etenim cum Chriſtus plenam receperit
poteſtatem, vnde in Pſalmo, *Deus iudicium tuum*
*Regi da*; non videretur diligens Pater familias,
niſi Vicario ſuo, quem in terra dimittebat, ple-
65 nam poteſtatem ſuper omnes dimiſiſſet. Item
Petro, & Succeſſoribus eius dedit claues Regni
Cælorum, & dixit, *Quodcumque ligaueris*. Item
alibi, *Paſce oues meas*. Omnes autem tam fi-
deles, quam infideles oues ſunt Chriſti per crea-
tionem, licèt non ſint de ouili Eccleſiæ; & ſic
66 per prædicta apparet, quod Papa ſuper omnes
habet iuriſdictionem, & poteſtatem de iure, li-
67 cet non de facto. Vnde per poteſtatem quam
habet Papa, credo quod Gentilis, qui non ha-
bet legem niſi naturæ, ſi contra legem naturæ
facit, poteſt licitè puniri per Papam. Arg.
Gen. 19. vbi habes quod Sodomitæ, qui contra
legem naturæ peccabant, puniti ſunt à Deo.
Cum autem Dei iudicia ſint nobis exemplaria,
non video quare Papa, qui eſt Vicarius Chriſti,
hoc non poſſit, & etiam debeat, dummodo fa-
cultas adſit. Et idem dico ſi colant idola: na-
turale enim eſt vnum, & ſolum Deum Creato-
68 rem colere, & non creaturas. Item Iudæos po-
teſt iudicare Papa ſi contra legem Euangelij fa-
ciunt in moralibus, ſi eorum Prælati eos non
puniant; & eodem modo ſi hæreſes circa ſuam
69 legem inueniant: Et hac ratione motus Papa
Gregorius, & Innocentius (loquitur de ſeipſo,)
mandauerunt comburi librum Thalmud, in
quo multæ continebantur hæreſes, & mandaue-
runt puniri illos, qui dictas hæreſes ſequeren-
tur, vel docerent. Hunc librum teſte Hoſtien.
in d. c. Quod ſuper his. Iudæi vocant *Calcha-*
*muth*, ſeu *Thalmuth*, ſecundum Io. And. & An-



Digitized by Google

ton. de Butr. vel *Calmochani*, ſecundum Petr.
de Anchar. de quo Cardin. teſte habetur in Spe-
cul. Hiſtorial. c.27. n. 128. & ſeqq. Thalmud ap-
pellatur in Conſtitutione Innocentij IV. quæ in-
cipit, *Impia Iudeorum perfidia*. in Bullar. to.1.
pag.62. vbi plenè videas de hoc execrabili libro,
& in Conſtitutione Iulij III. *Cum ſicut nuper*.
eod. tomo 1. pag.716. & Clementis VIII. *Cum*
*Hebræorum*. tomo 3. pag.25. Proſequitur Inno-
centius, & licet aliquando Papa omittat pœnas
iuſtas, & debitas omnibus prædictis inferendas,
eſt vel quia facultatem non habet (ſcilicet de
facto) vel propter pericula, & ſcandala,
quæ inde obueniunt, vel euenire timerentur;
poteſtas tamen faciendi eſt apud eum, & infra;
70 Contra Infideles, qui nunc tenent terram, in
qua iuriſdictionem habuerunt Chriſtiani Prin-
cipes, poteſt Papa iuſtè facere præceptum, &
Conſtitutionem quod non moleſtent Chriſtianos
iniuſtè, qui ſubſunt eorum iuriſdictioni. Imo
quod plus eſt, poteſt eos eximere à iuriſdictione
eorum, & dominio in totum. c. Cum ſit, c. Ex
ſpeciali, c. 1. & fin. infra, de Iudæis, c. Manci-
pia, & c. ſeq. 54. diſt. Imo ſi malè tractarent
Chriſtianos, poſſet eos priuare per ſententiam
iuriſdictione, & dominio, quod ſuper eos ha-
bent, quamuis id facere non debeat, niſi ma-
71 gna ſubſiſtente cauſa. Item licet non debeant
infideles cogi ad fidem, quia omnes libero ar-
bitrio relinquendi ſunt, & ſola Dei gratia in
hac vocatione valeat. c. De Iudæis, 45. diſt. ta-
men mandare poteſt Papa infidelibus, vt admit-
tant Prædicatores Euangelij in terris ſuæ iuriſdi-
ctionis; Nam cum omnis creatura rationabilis
facta ſit ad Deum laudandum, vt in 2. ſentent.
diſt. 1. c. Etſi quæritur. Si ipſi prohibent Prædi-
catores prædicare, peccant contra Deum, &
legem naturæ, vt Anton. de Butr. interpretatur;
72 & ideò puniri poſſunt. In omnibus autem præ-
dictis caſibus, & alijs, vbi licet Papæ aliquid
mandare, ſi non obediant, compellendi ſunt
brachio ſæculari, & indicendum eſt bellum per
Papam, & non per alios, vbi quis de iure ſuo
contendit. Ita Innocent. quem totidem verbis
referunt, & ſequuntur in eod. c. Quod ſuper his,
de voto, Hoſt. nu. 14. Io. Andr. nu. 10. Anton.
de Butr. num. 9. Cardin. nu. 14. Petr. de Anchar.
73 nu. 23. Io. de Anan. nu. 13. & Abb. nu. 12. qui
amplius diſtinguit an crimina ſint eccleſiaſtica,
& in his affirmat Papam poſſe exercere iuriſdi-
ctionem contra infideles, ſicut contra fideles,
ideoque Eccleſiam poſſe in Iudæos animaduer-
tere ſi delinquant contra matrimonium, vt in
74 c. In nonnullis, de Iudæis. Sin autem crimina
non ſint Eccleſiaſtica, Imperator exercebit iu-
riſdictionem; in mixtis verò locus erit præuen-
tioni, ad notata per eum in c. Cum ſit generale,
de foro competen. Ideoque in crimine vſurarum
ſe ingerit Eccleſia etiam contra infideles, vt in
75 c. Poſt miſerabilem, & c. fin. infr. de Vſur. Et
cum prædicta Innocentij doctrina conſentit
etiam D. Thomas in 2.2. qu. 10. art. 10. vbi do-
cet ius dominij, vel prælationis, quod habent
infideles ſuper fideles, poſſe iuſtè tolli per ſen-
tentiam, vel ordinationem Eccleſiæ authorita-
76 tem Dei habentis. vbi Caietan. in 3. concluſ.
dicit ſemper eſſe memorandum hoc S. Thomæ
dictum, ſcilicet quod Eccleſia authoritatem Dei
habet ſuper regna. Subdit tamen S. Thomas,
quod & Innocentius aduertit Eccleſiam quan-
doque hoc facere, & quandoque non. In illis
enim infidelibus, qui etiam temporali ſubie-
ctione ſubijciuntur Eccleſiæ, & membris eius,
hoc ius Eccleſia ſtatuit. In illis verò infideli-
bus, qui temporaliter Eccleſiæ, vel eius mem-
bris non ſubiacent prædictum ius Eccleſia non
ſtatuit ad ſcandalum vitandum, licet poſſet in-
ſtituere de iure.

77 Neque obſtat quod ſecundum Apoſtol. 1. ad
Corinth. 5. ad Eccleſiam non ſpectat de his, qui
foris ſunt iudicare, c. Multi, 2. qu. 1. *foris*, id eſt
extra Eccleſiam, ſecundum gloſ. Hugon. Ar-
chid. & Turrecr. Infideles enim ſecundum D.
Thomam relatum ibi à Turrecr. nu. 10. non ſunt
directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chriſto, &
ſerui diaboli; ideòque diuino iudicio relinquun-
78 tur. Id, inquam, non obſtat, quia vt reſpon-
det Innocentius, quem cæteri ſequuntur in d. c.
Quod ſuper his, n. 9. de Voto, & Dec. hic n. 59.
illa authoritas ita debet intelligi, vt non debea-
mus infideles iudicare excommunicando, vel
compellendo ad fidem, ad quam ſola Dei gra-
tia vocantur. c. De Iudæis, 45. diſt. Eodem mo-
do reſpondet gloſ. in d. c. Multi, in ver. Iudica-
re, 2. qu. 1. & Turrecr. nu. 10. vbi reddit ratio-
nem, quia tales infideles iudicium, & pœnam,
qua excluderentur à communione fidelium, &
Eccleſiæ, non multum curarent, tanquam illi,
79 qui Eccleſiam non venerantur. Cum igitur, vt
ex prædictis appareat, Apoſtolico omnis anima
ſiue fidelis, ſiue infidelis ſubiecta ſit; conſequi-
tur hinc vt omnes ligentur eius ſtatutis; quia
forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.
c. Vt animarum, de Conſt. lib. 6. & notat Ar-
chid. in c. Quo iure, num. 18. 8. diſt. Specul. in
tit. De Conſtit. §. 1. & hanc regulam poſuit Cal-
dec. conſ. 34. quod incipit. Statuto, de Teſtam.
Anton. de Butr. in rubr. de Conſuet. nu. 7. Dec.
in c. Decernimus, num. 197. de Iudic. Cardin.
80 Seraph. deciſ. 1018. nu. 6. & ſtatuendi poteſtas
à iuriſdictione dependet. c. A nobis, il 2. de
ſent. excomm. d. c. Vt animarum, l. fin. & ibi
notat Bald. ff. De iuriſd. omn. Iudic. Bart. in
l. Omnes populi, in 1. quæſt. in princ. ff De iuſt.
& iur. Abb. in c. Eccleſia S. Mariæ nu. 10. infra
eod. & ideo quicumque poteſtati ſubiecti ſunt,
ſubduntur legi, quam fert illa poteſtas, vt inquit
S. Thom. in 1. 2. qu. 96. art. 5.

81 Concludendo pro conciliatione gloſſæ & In-
nocentij, arbitror ſic diſtinguendum. Aut quæ-
ritur an Conſtitutiones Canonum ligent omnes
in vniuerſum in materia eis adaptabili: & te-
nendum eſt ligare omnem creaturam, & in hoc
rectè Innocentius redarguit gloſſam, quod re-
ſtringit textum ad ſubditos: in hoc enim gloſſa
ſupponit extare aliquos, qui non ſint ſubditi:
at hoc eſt manifeſtè falſum, quia nullus in or-
be reperitur, qui non ſubſit Apoſtolico, & in
materia ſibi adaptabili eius Conſtitutionibus
non ligetur, ſiue eccleſiaſticus, ſiue laicus; ſiue
Princeps, ſiue ſubditus; ſiue Chriſtianus, ſiue
infidelis. Ad hoc c. Nouit. de Iud. c. Solitæ,
de maior. & obed. c. Pro humani, de homicid.
lib 6. & quod notat Innocen. in c. Ad Apoſtoli-
82 cæ, de re iudic. eod. lib. Ideoque procedit præ-
ſcriptio exemptionis ab Imperatore, nec præ-
ſcri-

Digitized by Google

ſcribens remanet acephalus, quia ſubeſt Papæ, & ad eum recurritur pro iuſtitia obtinenda aduerſus eos, qui in terris Superiorem non habent, vt tradit Cardin. in Clem. Paſtoralis, §. Rurſus, in 2. not. de re iudic. Abb. in c. 1. nu. 2. & 6. & ibi etiam Felin. in 2. notab. de probat. & idem Felin. hic nu. 10. verſ. Et pro iſtis facit. Et pro-
83 pterea ſi Iudæi delinquant contra legem Moſaicam, per legem Canonicam puniuntur, vt per Petr. de Anchar. in repet. c. Ea quæ, de regul. iur. lib. 6. quem refert, & ſequitur Felin. hic num. 38. & idem ſi obſint fidelibus, c. Si inimicus, 93. diſt. Petr. Brixien. in Repert. in ver. In-
84 fidelis. Aut ſi delinquant in opprobrium Chriſtianæ Religionis, vt in c. Sæpè, 28. diſt. & notat Anchar. vbi ſupra verſ. Sextò quæro, & in conſ. 15. incipien. Spiritualis iudea. Alios caſus recenſent. Gemin. in c. Multi, 2. qu. 1. & Syl-ueſt. in ver. Iudæus, verſ. Quartò quæro, nu. 7.
85 & ſeqq. Vnde in Concilio Palentino celebrato anno Domini 1388. tempore Vrbani Papæ VI. in rubrica de ferijs per infideles colendis, ſic legitur. [Cedit in opprobrium Religionis Chriſtianæ quod Iudæi, & Saraceni inter Chriſticolas habitantes diebus Dominicis, & feſtiuis mercimonia vendere, & artificia, ac mechanica opera exercere publicè non verentur. Cum autem in diuinæ maieſtatis offenſam non ſine à Chriſti fidelibus aliquatenus tolerandi, ipſis Iudæis, & Saracenis ne mercimonia vendere, aut qualitercumque artificia, ſeu opera mechanica exercere præſumant diebus Dominicis, & feſtiuis, qui per Chriſtianos coluntur, diſtrictius inhibemus, & ad id compelli per locorum Ordinarios, ac Iudices ſæculares, ſub quorum iuriſdictione Iudæi, & Saraceni viuere dignoſcuntur, per ſubtractionem communionis fidelium, & alias pœnas temporales, authoritate, qua fungimur, præcipimus, & mandamus. Quod ſi ſæculares iudices negligentes fuerint in præmiſſis, ad hoc per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur.] Hæc ibi. Aduerte tamen quia huius Concilij, ſeu potius conciliabuli nulla eſt authoritas. Fuit enim celebratum à Petro de Luna Pſeudo-Cardinali in Hiſpaniarum partibus Legato Clementis VII. Antipapæ, vt patet ex illius præfatione, & ſubſcriptione tomo 7. Concil. pag. 975. & 978. Ex rationabili tamen conſuetudine receptum eſt, vt infideles apud Chriſtianos commorantes ad dies feſtos ſeruandos teneantur, vt teſtatur Betrach. in tract. de Gabell. par. 7. quæſt. 1. & pro ſtatu Eccleſiaſtico extat Conſtitutio Pauli IV. *Cum nimis abſurdum.*
86 §. 5. in Bullar. tom. 1. pag. 721. facit textus in c. Quia, & in c. In nonnullis, infra, de Iudæis. vbi interdicitur Iudæis, & Saracenis, ne in die Paraſceues oſtia, vel feneſtras apertas habeant, aut in publicum prodiant; & præcipitur, vt præſumptores huiuſmodi condigna animaduerſione compeſcantur.
87 Aut quæritur an ſingulæ Conſtitutiones Canonicæ ligent omnes in materia eis non adaptabili. Et dicendum eſt non ligare, non quia ſubditi non ſint, ſed quia materia eis non congruit, ideoque in eo particulari caſu non ſubijciuntur legi. Nemo enim dixerit Iudæus, & Paganos ligari edicto generalis Concilij, de confitendo ſemel in anno, & communicando in Paſchate.

Quod accidit, non quia infideles non ſint ſubditi Eccleſiæ, ſed quia Sacramentorum perceptio eis non adaptatur. c. fin. cum ibi notat. de Presbyt. non baptiz. cum baptiſmus ſit ianua omnium Sacramentorum. § Verum, 32. diſt. Vnde meritò illa Conſtitutio reſtringitur ad fi-
88 deles. Et propterea ſi Iudæi matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem conuerſi non ſeparantur. c. Gaudemus, infra, de diuort. c. De infidelibus, de conſang. & affinit. & eorum proles legitima eſt, c. fin. Qui fil. ſint legit. nam cum habeant legem veteris Teſtamenti, cui ſubijciuntur, non tenentur ſeruare Canones de matrimonio loquentes, ſecundum Archid. poſt
89 Hugon. in c. Multi, nu. 6. 2. qu. 1. ac proinde nec tenentur ſeruare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in c. 1. ſeſſ. 24. de refor. ma-
90 trim. Imò nec poſt conuerſionem tenentur iterum contrahere coram Parocho, & teſtibus, quia non contrahunt de nouo, ſed perſiſtunt in iam contracto, vt conſuluit Nauarr. conſ. 4. de pact. in antiq. impreſſ. & in nou. conſ. 2. incip.
91 Iudæus, & Iudæa, de conuerſ. infidel. Et in ſucceſſionibus ſimiliter vtuntur lege veteris Teſtamenti, vt per Florian. in l. Maximum vitium, C. De liber. præterit. vbi teſtatur ita fuiſſe conſultum in hæreditate Iudæi triginta millium ducatorum, vt refert hic Felin. num. 37. adijciens idem procedere in Cathecumeno, poſt Gemin. in c. Audite, in 2. notab. 34. diſt.
92 In his igitur caſibus, & alijs conſimilibus fideles non ligantur ſtatutis Canonum, quia materia eis non congruit. Nec mirum; nam nec laici fideles in merè temporalibus, & prophanis ligantur Conſtitutionibus Canonicis, niſi in terris Eccleſiæ. c. Quoniam, 10. diſt. c. Si duobus, de appellat. gloſ. in c. Per venerabilem, in ver. Habeat poteſtatem, qui fil. ſint legit. Anton. de Butr. in c. fin. nu. 13. infr. eod. & ſcripſi in c. 1. nu. 26. & ſeqq. infra, de pact. Et tamen non propterea vitiatur regula huius textus, nec licet abſolutè affirmare laicos Chriſtianos non ſubeſſe Romano Pontifici, aut non adſtringi ſtatutis Canonicis. Quæ diſtinctio in effectu eſt ex mente Baldi hic num. 9. dicentis: Aut eſt talis Conſtitutio, quæ poſſit adaptari omnibus; & tunc eſt verum quod dicit Innocentius. Aut non poteſt adaptari omnibus, puta infidelibus; & tunc bona eſt dicta gloſſa.
93 Nunc principalis regula huius textus, quod Conſtitutiones Canonum ab omnibus ſint ſeruandæ, multipliciter declaratur hic a gloſſa, & Doctoribus.

Primò enim declaratur vt procedat dummodò Conſtitutiones ſint publicatæ, quia alias non ligant. §. Leges, 4. diſt. c. 1. & ibi gloſſa in ver. Solemniter, de poſtul. Prælat. c. 2. vbi etiam gloſſa in ver. Duos menſes, de ſenten. excomm. DD. & præſertim Felin. nu. 7. in c. 2. infr. eod. Quinimo publicationem eſſe de eſſentia legis, docet S. Thom. in 1. 2. qu. 90. art. 4. & Nauarr. conſ. 1. verſ. Quintò dico, hoc tit. De conſtit. & tenent Paul. & Matth. relati à Cardin. in proœmio Clementin. in ver. Vniuerſitati, num. 1. De hoc ſcripſi latius in d. c. fin. nu. 43. & ſeqq. infr. eod. vbi etiam poſui an declarationes requirant publicationem.

94 Declaratur ſecundo, vt procedat in Conſtitutionibus generalibus tantum, non autem in Conſtitutionibus particularibus reſpectu certarum perſonarum, vel locorum. c. Cum longè, 63. diſt. c. Nihil, infra, de elect. & notant hic gloſ. 1. & omnes. Quomodo autem agnoſcatur an Conſtitutio ſit generalis, declarat gloſſa in c. Vt circa, in ver. Perpetuò, de elect. lib. 6. & proſequitur Bald. in l. 3. nu. 2. C. De legib. & Felin. hic nu. 15.

95 Declaratur tertiò, vt non procedat in Conſtitutionibus abrogatis per contrariam legem, vel conſuetudinem: illæ enim non ſunt ſeruandæ. c. 1. 26. diſt. c. vlt. 36. qu. 2. gloſ. 2. Innoc. in
96 princ. Abb. num. 3. in gloſ. 2. & DD. hic. Imò vtens Conſtitutionibus à lege abrogatis incidit in pœnam falſi, vt eſt textus in §. Hinc igitur, in prima Conſtitutione, Cod. & notant gloſ. & Bart. in l. fin. ff. De falſis, Aretin. in §. In perſonam, & ibi etiam Iaſ. nu. 19. inſtit. de action. Dec. hic in prima lectura, nu. 37. Præterquam in aliquibus caſibus, quos poſt Butr. & Imol. recenſet hic Felin. nu. 19. & Dec. d. nu. 37. verſ. Et procedit dicta concluſio, & nu. ſeqq. An autem Conſtitutio Eccleſiaſtica liget ab initio, antequam à ſubditis recipiatur, an ne tollatur per non vſum; relatis octo Canoniſtarum opinionibus, examinaui latiſſimè in c. 1. à nom. 16. vſque in fin. infra, de tregua, & pace.

97 Declaratur quartò, vt locum habeat in Conſtitutionibus, quæ præcipiunt, aut prohibent; ſecus ſi ſimpliciter conſulant, vel adhortentur, quia lex conſilij regulariter non eſt obligatoria. c. vlt. §. Quod præcipitur, 14. qu. 1. §. Hæc etſi legibus, 4. diſt. gloſ. 2. Abb. & omnes hic; niſi in tribus caſibus. Primus eſt, cum quis adſtrinxit ſe conſilio, vt in Religioſis ſolemniter profeſſis. c. Cum ad monaſterium, de ſtatu Monachorum, qui tamen non obligantur ex vi Canonis conſulentis, ſed ex vi voti, ſecundum Butr.
98 Imol. & Felin. hic. Secundus eſt, cum quis venit contra legem conſilij ex contemptu; quia mortaliter peccat, vt notat gloſ. vn. in c. Quis autem, 10. diſt. Tertius eſt cum lex continet conſilium reuerentiæ, c. Ad aures, & ibi gloſ. in
99 ver. Conſilio, de ætat. & qualit. Dicitur autem conſilium reuerentiæ quando materia eſt neceſſitatiua, ſed lex ob reuerentiam eius cui loquitur, vtitur verbis conſultiuis, non præceptiuis, vt hic declarant Doctores, & in ſpecie Abb. n. 4. & Felin. nu. 23. Exemplum ſumi poteſt ex decretis Concilij Tridentini in c. 5. verſ. Quod auxilium, ſeſſ. 25. de Regular. & in c. 20. ſeſſ. 25. de reſor. & ex decreto de recipiendis, & obſeruandis decretis Concilij, verſ. Supereſt nunc vt Principes omnes, & ex Bulla Pij IV. confirmationis Concilij, quæ incipit *Benedictus Deus*. verſ. Ipſum verò chariſſimum filium noſtrum Imperatorem. Cæterum his caſibus obligatio non oritur
100 ex conſilio, ſed ex natura rei: nam verba hortatoria impropriantur, quando ſubiecta materia eſt de præcepto, vt eſt textus in c. Rogo, & ibi notat gloſ. 1. 11. quæſt. 3. & in c. 1. in ver. Hortamur, vbi gloſſa exponit, id eſt, præcipimus, infra, de teſtib. & ſequitur Abb. in c. Nam concupiſcentiam, nu. 3. infra hoc tit. Vel certè, vt ait ibi Dec. nu. 21. verba hortatoria tunc non impropriantur, quia non eſt inconueniens aliquem hortari ad illud, quod facere tenetur. c. Peruenit, 84. diſt. & ideò verbum, *rogo*, & verbum, *hortamur*, in locis præallegatis propriè intelliguntur, & non inducunt præceptum, ſed per alia iura materia præcepti eſſe dicitur; vt ibi per eum.

101 Hinc S. Congregatio Concilij alias declarauit Epiſcopos temporibus præſcriptis in c. 1. verſ. Eoſdem interim admonet, ſeſſ. 23. teneri apud ſuam Cathedralem Eccleſiam reſidere, nec ſatis eſſe vt in Diœceſi reſideant; nam etſi decretum illud vtatur verbo *admonet*, quod eſt conſilij, non præcepti; tamen obligatio reſidendi in Cathedrali Eccleſia ſurgit ex diſpoſitione antiquorum Canonum, quos Tridentina Synodus ibi penitus non ſuſtulit, ſed tantum moderata eſt; nempe ex c. Placuit, 7. qu. 1. & ex c. Epiſcopus, de conſecr. diſt. 5. vt ſcripſi plenè in c. Qualiter, à num. 57. vſque in fin. infra, de Clericis non reſiden.

102 Declaratur quintò regula huius textus, vt locum non habeat in Summo Pontifice: ipſe enim non ligatur ſtatutis Canonum; cum ſit ſupra omne ius humanum poſitiuum. c. Propoſuit, de conceſſ. præben. §. His ita, 25. qu. 1. vbi ſic legitur:

[ Sacroſancta Romana Eccleſia ius, & authoritatem Sacris Canonibus impertitur, ſed non eis alligatur. Habet enim ius condendi Canones, vtpote quæ caput eſt, & cardo omnium Eccleſiarum, à cuius regula nemini diſſentire licet. Ita ergo Canonibus authoritatem præſtat, vt ſeipſam non ſubijciat eis.] Hæc ibi. Et docet S. Thomas, quodl. 4. art. 13. Vnde Bald. in c. 1. circa fin. verſ. Secundo caſu, de alien. feudor. [ Deus, inquit, Papæ, & Imperatori leges ſubiecit, & eorum celſitudini nulla lex imponi poteſt,] allegat textum in Authen. de Conſul. & in l. fin. C. De legib. Et propterea Papa poteſtatem habet diſpenſandi pro loco, & tempore in omnibus ſtatutis Eccleſiæ, vt per D. Thomam vbi ſupra, & in 1. 2. qu. 96. art. 5. ad 3. Vnde etiam ſimplici ſacerdoti committere poteſt vt conferat Chriſma, vt per DD. in c. Quanto, infra, de conſuet. & eſt diffinitum in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. §. Secundum Sacramentum. De quo attente ſcripſi plenè, in c. vnico, §. Per frontis Chriſmationem, infra, de Sacra Vnctione, & compluria his ſimilia in propoſito congerunt hic Felin. nu. 23. verſ. Fallit quartò, & Dec. num. 50.
103 qui amplius affirmant Papam poſſe vnico verbo facere Sacerdotem, vel Epiſcopum, allegant Angelum hoc dicentem de ſacerdote in l. 2. in princ. C. de crimin. ſacrileg. & de Epiſcopo, in
104 l. 1. nu. 2. in fin. C. de ſenten. paſſ. Exemplo Imperatoris, qui vnico verbo etiam procedendo, & extra ordinem prolato poteſt facere quem Doctorem, vt in prædictis iuribus, & de ſeruo liberum, vt in l. Apud eum, ff. De manumiſſ. vindicta. Sed aduerte, quia hoc dictum Angeli eſt erroneum: nam Sacramenta omnia, & conſequenter eorum eſſentialia inſtituta ſunt immediatè à Chriſto, vt docet S. Thom. in 3. par. qu. 60. art. 3. & 5. & eſt hodie diffinitum à Tridentina Synodo de Sacramentis in genere ſeſſ. 7. de Sacram. can. 1. & in ſpecie de Sacra Ordinatione ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. can. 3. & ideò

it

in Sacramentis requiruntur res, & verba deter-
minata ex ipſa Chriſti inſtitutione, vt per eum-
dem D. Thomam d. qu. 60. art. 7. Vnde ſine ma-
teria, & forma Sacramenti eſſentia non perfici-
tur, vt ſimiliter diffinitur in Concilio Florenti-
no in Decreto fidei Eugenij IV. §. Quintò, & in
Trid. ſeſſ. 14. c. 2. de differen. Sacram. Pœniten.
& Baptiſ. ibi, *Materia, & forma quibus Sacra-
menti eſſentia perficitur*. Neque Eccleſiæ relicta
eſt poteſtas à Domino ſuper Sacramentorum
ſubſtantia, c. Sunt quidam, 25. qu. 1. & conſtat
ex decreto Concilij Tridentini in c. 2. in princ.
ſeſſ. 21. de commun. ſub vtraque ſpecie. Vnde
hanc doctrinam plenè confutaui in c. vn. nu. 19.
105 & 67. de Sacr. Vnct. Porrò reſpectu Epiſcopi di-
ctum Angeli ſaluari poteſt tantummodo in non
conſecrato. Poteſt enim Papa vnico verbo eum
facere Epiſcopum, id eſt conferre illi Cathedra-
lem Eccleſiam, vt quotidie facit per propoſitio-
nem in Conſiſtorio. Sed tamen ſi prouiſus ante
conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed ele-
ctus, vt notat Abb. in c. Tua nuper, num. 2. de
his quæ fiunt à Prælatis. Anton. de Butr. conſ. 19.
incip. Quia hic agitur, num. 3. verſ. Hoc enim
verbo. Habet enim poteſtatem iuriſdictiona-
lem, quæ ex ſimplici iniunctione hominis con-
fertur, non autem poteſtatem Sacramentalem,
quæ non confertur niſi per conſecrationem,
c. Tranſmiſſam, & c. Quod ſicut, §. Super eo,
de elect. Et declarat S. Thomas in 2. 2. quæſt. 39.
art. 3. Sed reſpectu Sacerdotis dictum Angeli de
Peruſio nullo modo ſaluari poteſt. Ignoſcen-
dum eſt tamen Legiſtæ, quia in hoc articulo
lapſi ſunt etiam grauiores Canoniſtæ, quorum
opiniones retuli in d. c. vnico, de Sacra Vnct.
106 Cæterum quod pertinet ad hanc quintam decla-
rationem dic etiam Summum Pontificem com-
prehendi ſub regula huius textus ſecundum
quod ei proportionabiliter conuenit: & ita non
quoad vim coactiuam, cum nemo cogi poſſit à
ſeipſo, vel à pari; ſed benè quoad vim directi-
uam, quia poteſt quis dirigi, vel obligari etiam
107 à ſeipſo, vt latè oſtenſum eſt ſupra num. 57. &
ſeqq. & cum Princeps ſubijciatur rationi, con-
ſequens eſt vt ſubijciatur & legi, quia lex eſt
omne quod ratione conſiſtit, c. Conſuetudo,
1. diſt. Vnde Seneca in epiſtola ad Lucullum re-
latus à gloſ. in c. Ex eo, in ver. Quam rationis,
de elect. lib. 6. Si vis, inquit, omnia tibi ſubijce-
re, te ſubijcias rationi.

Declaratur ſextò principalis regula huius tex-
tus, vt non procedat in infidelibus ſecundum
Hoſt. & alios hic. Sed hæc declaratio non eſt
vera, quia in materia eis adaptabili etiam infi-
deles ſubijciuntur Conſtitutionibus Canonum,
vt patet ex dictis ſupra à nu. 64. vſque ad nu. 93.

Declaratur ſeptimò, vt non procedat in foro
conſcientiæ, vt videtur tenere Abb. in c. 1. n. 19.
de reſtit. in integrum. Sed hanc declarationem
oſtendi falſam eſſe in c. fin. num. 25. & ſeq. infr.
eod. & in c. 2. à nu. 20. de regular. vbi fusè pro-
baui decreta Apoſtolica habere vim obligandi
in foro conſcientiæ etiam ſub reatu mortalis
peccati.

108 Declaratur vltimò prædicta regula, vt non pro-
cedat ſi iudices ex magna cauſa tranſgrediantur
Canones, vt videtur ſentire Innoc. hic num. 2.
verſ. Quamuis, & idem credimus. Quod ex ſe-
quentibus confirmatur, nam Legatus ex iuſta
cauſa ſeueritati iuris communis derogare po-
teſt, vt eſt expreſſum in c. fin. de translat. Epiſc.
& Magiſtratus propter metum periculi, vel
ſcandali poteſt legem tranſgredi, ſecundum
Bald. in l. Si quis filio, §. Hi autem, nu. 4. ff. De
iniuſt. teſtam. Et excuſatur in Syndicatu qui ob
multorum ſalutem tranſgreditur ſtatuta, vt idem
tradit in l. Obſeruare, in 10. quæſtione, ff. De
109 offic. Proconſul. Item ratione ætatis poteſt com-
mutari pœna mortis ex ſtatuto impoſita in
pupillo, qui homicidium perpetrauit, vt per
110 eumdem in l. Etſi ſeuerior, nu. 10. C. De infam.
& è conuerſo propter caſum terribilem licere
pœnas legum exacerbare ſcripſit idem Bald.
in c. Obertus. Qualiter olim feudum alien.
111 poſſet. Ideoque propter homicidium horribile,
puta parricidium, clericus degradari poteſt, &
tradi Curiæ ſæculari, etiamſi non ſit incorrigi-
bilis, & ſic non ſeruata forma c. Cum non ab
homine, de iudic. vt concludit Petr. de Anchar.
conſ. 158. Ex narratis, nu. 5. & ſeqq. & in c. Ea
quæ, in 19. quæſtione de reg. iur. lib. 6. Abb. in
c. At ſi clerici, n. 41. de iudic. & Felin. hic n. 49.
Qui tamen articulus eſt admodum controuer-
ſus, & extant vtrinque Doctores, de communi
& veriori opinione atteſtantes, vt refert Bernar-
dus Diaz in Practica Crimin. Canon. c. 90. de
Parricid. & dicam latius in d. c. Cum non ab ho-
mine, à nu. 36. vſque ad nu. 105.

112 Et eodem modo propter immanitatem crimi-
nis fertur ſententia contra mortuum, ſecundum
gloſ. in §. Interdum autem, in ver. Damnata,
inſtit. de hæredit. quæ ab inteſt. de fer. Et pro-
pter eamdem immanitatem reus mortuus tradi
poteſt beſtijs in cibum, vt per gloſ. vn. in l. vn.
ff. Arbor. furt. cæſar. Sic noſtris temporibus vi-
dimus cadauer Marci Antonij de Dominic olim
Archiepiſcopi Spalaten. Hæreſiarchæ relapſi in
Arce S. Angeli vita functi, poſtea in Area Campi
Floræ vna cum illius Imagine publicè concre-
matum fuiſſe, ob quam immanitatem etiam pe-
cus traditur morti, vt in c. Mulier, 15. quæſt. 1.
Alia his ſimilia ponit Ludou. Roman. conſ. 428.
incipit. In terminis propoſitæ conſultationis,
nu. 13. & in l. Si verò, §. De viro, in 42. fall. ff.
ſol. matrim.

113 Et eadem ratione Epiſcopum ex magna cau-
ſa neceſſitatis, & vtilitatis poſſe contra Conſti-
tutiones Canonum etiam Generalis Concilij di-
ſpenſare, decidunt Domini de Rota deciſ. 262.
incip. In religioſo; alias eſt 5. de iure patron. in
nou. per c. Tali, & c. Exigunt, 1. qu. 7. & c. Pro-
poſuiſti, de præben. allegant Ioannem de Li-
gnano in c. At ſi clerici, de iudic. & eos ſequun-
tur Roman. conſ. 325. incip. Quoad primum
conſultationis articulum, nu. 7. verſ. Hinc eſt
quod notabiliter concludunt Domini de Rota,
& d. conſ. 428. nu. 14. Abb. in c. Cum dilectus,
nu. 5. de elect. & Felin. hic, qui à nu. 48. longam
ſeriem cumulat caſuum conſimilium, & latius
Hippol. de Marſil. in l. 1. col. 9. §. fin. ff. de quæſt.
& Iaſ. in l. Omnes populi, nu. 11. ff. De iuſt. &
iur. Generaliter autem quæ veniant conſideran-
da in pœnis temperandis, vel exacerbandis, lu-
culenter declarat Marian. Socin. in c. Licet, à
num. 22. infra, de pœnis, & ante eum Henric.
Boich, in c. In Archiepiſcopatu, col. 2. verſ.

Et

Digitized by Google

Et in hac cauſæ conſideratione, de raptor.
114 Cæterum aduerte, quia in his caſibus per Iu-
dices propriè non tranſgrediuntur Canones,
ſed potius interpretantur mentem, & rationem
legis ad illum caſum non extendi. Quod egre-
giè explicat S. Thom. in 2. 2. qu. 120. art. 1. ait
enim. [ Quia humani actus, de quibus leges
dantur, in ſingularibus contingentibus conſi-
ſtunt, quæ infinitis modis variari poſſunt, non
fuit poſſibile aliquam regulam legis inſtitui,
quæ in nullo caſu deficeret; ſed legiſlatores at-
tendunt ad id, quod in pluribus accidit, ſe-
cundum hoc legem ferentes; quam tamen in
aliquibus caſibus ſeruare eſt contra æqualitatem
iuſtitiæ, & commune bonum, quod lex inten-
dit. Sicut lex inſtituit vt depoſita reddantur,
quia hoc vt in pluribus iuſtum eſt; contingit
tamen aliquando eſſe nociuum, putà ſi furioſus
depoſuit gladium, & eum repoſcat dum eſt in
furia, vel ſi aliquis repoſcat depoſitum ad pa-
triæ impugnationem. In his ergo, & ſimilibus
caſibus malum eſt ſequi legem poſitam; bonum
autem eſt prætermiſſis verbis legis ſequi id, quod
poſcit iuſtitiæ ratio, & communis vtilitas. Et
ad hoc ordinatur Epicheia, quæ apud nos di-
citur æquitas. ] Hactenus D. Thomas, vbi Car-
dinalis Caietan. latius explicat quid ſit Epi-
cheia: & ſubdit his caſibus legis interpretatio-
nem authoritatiuè quidem ad Principem perti-
nere, ſed doctrinaliter ad legis peritos. Id ip-
ſum docuit idem S. Thomas in 2. 2. qu. 147. ar. 4.
dicens: [ Statuta communia proponuntur ſe-
cundum quod multitudini conueniunt; & ideò
legiſlator in eis ſtatuendis attendit id, quod
communiter habetur, & in pluribus accidit. Si
quid autem ex ſpeciali cauſa in aliquo inuenia-
tur, quod obſeruantiæ ſtatuti repugnet, non in-
tendit talem legiſlator ad ſtatuti obſeruantiam
obligare. ] Hæc ibi. Itaque in his tantum
abeſt vt Iudices faciant contra leges, vt potius
contra eas facerent, ſi poſthabita ratione ſe-
querentur corticem verborum; quia non du-
bium eſt in legem committere eum, qui verba
legis amplexus, contra legis nititur volunta-
tem, vt in l. Non dubium, C. De legib. quem
textum ad hoc adducit S. Thomas d. quæſt. 120.
art. 1. ad primum, & hoc eſt quod ſenſit hic In-
nocentius nu. 2. non enim dicit Iudices poſſe ex
cauſa leges tranſgredi, vt refertur à Felino hic
num. 48. quinimò eodem nu. 2. recenſet opinio-
nem illorum qui dixerunt adminiſtratores, &
ordinarios quandoque licitè tranſgredi leges
ratione caſuum emergentium, & ſic ex rationa-
bili cauſa per textum in Auth. Iuſiurandum,
quod præſtatur ab his, circa princ. collat. 3. &
hanc opinionem reprobat dicens: hoc non pla-
cet; nam ſicut in eadem Auth. continetur, vtri-
que parti tam in priuatis, quam in publicis con-
tractibus iurant ſeruare iuſtitiam. Vnde dici-
mus quod adminiſtratori non licet à Iuſtitia
115 diſcedere. Non obſtat prædicta Authentica vbi
dicit, ſeruabo æquitatem ſecundum quod mi-
hi viſum fuerit iuſtum. Quia illud intelligitur
extra iudicium, vt in officijs dandis; vel etiam
in Iudicijs in his, quæ commiſſa ſunt eius arbi-
trio, vt inducijs dandis, & ſimilibus. l. 1. ff. De
iur. deliber. & c. De inducijs, 3. qu. 3. & in di-
ſpenſationibus, c. Exigunt, 1. qu. 7. & in pœnis
ſaltem in extraordinarijs criminibus. Ita Inno-
centius, qui, vt vides, reſtringit ſe ad ea, quæ
commiſſa ſunt Iudicis arbitrio. Et ſequitur io-
116 tidem ferè verbis Compoſtell. nu. 9. Et quamuis
poſtea ſubdant ſe idem credere in criminibus
ordinarijs ſi Iudex ex cauſa viderit pœnas tem-
perandas; hoc tamen ideò dixerunt, quia iura
tribuunt Iudicibus hanc facultatem pœnas tem-
perandi, & augendi, vt in iuribus per eos cita-
tis. Nam in l. Aut facta, §. fin. ff. De pœnis.
legitur. [ Nonnunquam euenit, vt aliquorum
maleficiorum ſupplicia exacerbentur, quoties
nimirum multis perſonis graſſantibus exemplo
opus ſit. ] Et in c. Vt conſtitueretur, 50. diſt.
dicitur, [ detrahendum eſſe aliquid ſeueritati,
vt maioribus malis ſanandis charitas ſincera
ſubueniat. ] In c. Tanta, 86. diſt. [ parcitur ſene-
ctuti, & ſimplicitati, ] & in c. Circumcelliones,
23. qu. 5. Auguſtinus ait; [ Imple Chriſtiane Iu-
dex pij patris officium. Sic ſuccenſe iniquitati,
vt conſulere humanitati memineris, nec in pec-
catorum atrocitatibus exerceas vlciſcendi libi-
dinem; ſed peccatorum vulneribus curandi ad-
hibeas voluntatem. ] Ad idem textus in l. Re-
ſpiciendum, ff. De pœnis, & in l. Etſi ſeuerior,
C. De infam. cum concordan. de quibus ibi per
gloſ. & DD. & generaliter ſtatuitur in l. Hodie,
ff. De pœnis. Vnde Bald. in d. l. Etſi ſeuerior,
num. 3. Videtur, inquit, ſeruare legem, quia ex
generali poteſtate ſibi conceſſa per d. l. Hodie,
alterat pœnam.
117 Et ſecundum hæc Iudex, qui in crimine ho-
micidij non procedit ad pœnam mortis contra
pupillum, vt in exemplo ſuperius relato per Bald.
& per Felin. hic nu. 48. non tranſgreditur, quin
potius exequitur leges, quia minor etiam proxi-
mus pubertati, & doli capax pro homicidio
nunquam debet affici pœna capitis, ſed mitio-
ri citra mortem, & membri mutilationem. text.
eſt in c. 2. in fin. de delict. puer. & ibi notat gloſ.
in ver. Inultum, & alij communiter. Dec. in l. Fe-
rè in omnibus, num. 2. ff. De reg. iur. & in caſu
contingenti conſuluit Anchar. conſ. 283. incip.
Iure ſtricto. Auguſtin. ad Angel. de malef. in
ver. Scienter doloſè, poſt num. 6. vbi refert ſe
liberaſſe quemdam, qui in ripa Padi baiulum
interfecerat, & alia exempla recenſet Clar. in
Practic. Crimin. §. fin. qu. 60. verſ. Sed in om-
118 nem caſum. Quinimò nec maior quatuordecim
annis, & minor viginti quinque pro atrocibus
delictis plecti poteſt pœna ordinaria mortis, &
in atrocioribus ſuccurritur ei, quatenus inter-
dum ad mediocrem pœnam miſeratio ætatis Iu-
dicem perduxerit, vt eſt caſus in l. Auxilium,
§. In delictis, ff. De minor. & in homicidio vo-
luntario reſpondit Rolan. à Valle conſ. 77. Quia
formata, nu. 3. & ſeq. lib. 3. Theſaur. deciſ. Pe-
dem. 161. nu. 4. vbi reprobat contrariam obſer-
uantiam Senatus Pedemontani, affirmans illam
eſſe nimis rigoroſam, & humano Iudice indi-
gnam, & nu. 5. dicit concluſionem minorandæ
pœnæ procedere etiam in atrocioribus. Gram-
mat. deciſ. 23. nu. 11. vbi allegat Dec. conſ. 535.
loquentem in pluribus abortibus, & nu. 12. at-
119 teſtatur de communi. In criminibus tantum
atrociſſimis maiori quatuordecim annis non
ſuccurritur, vt probat textus in d. §. In delictis,
verſ. Sed vt ad legis, & tenet gloſ. in d. l. Fere
in

in omnibus, ff. De reg. iur. & in d. §. In delictis,
in ver. Atrncintribus, quæ ita exponit textum
illum, prout etiam exponunt Alber. num. 3. Io.
de Anan. in d. c. 2. num. 8. verſ. In gloſ. fin. de
delict. puer. & Franc. Cald. in Repet. l. Si Cura-
torem, in ver. Vel aduerſarij dolo, nu. 61. C. De
120 in Integr. reſtitut. & in parricidio exemplificat
D. Auguſtin. in libro quæſtionum noui & veteris
Teſtamenti, in hæc verba. [ Non enim velan-
dum eſt excuſatione ruſticitatis, vel ætatis par-
ricidium, quod dolo malo, aut ex inſidijs pa-
tratum probatur.] Vnde Vincen. de Franch. de-
ciſ. 230. incip. Minori non ſuccurritur, refert
quemdam nobilem, qui parricidium veneno
commiſerat, quamuis decimum octauum annum
non compleuiſſet, tamen à magna Curia con-
demnatum fuiſſe amputatione capitis, vtque
illius corpus includeretur in ſacco, ſeu dolio, &
in mare proijceretur, ita vt ſepultura careret,
iuxta textum in l. Pœna parricidij, ff. Ad leg.
Pomp. de Parricid. & Conſilium confirmaſſe
huiuſmodi ſententiam, quæ ob criminis imma-
nitatem in die feſto ipſorum Tribunalium fuit
executioni demandata quoad capitis amputa-
tionem ſub die 16. Iunij 1580. cætera Prorex re-
miſit ad quorumdam nobilium ſupplicationem.
Sequitur prædictam deciſ. Menoch. de arbitr.
Iudic. lib. 2. centur. 4. caſu 356 nu. 18. & nouiſ-
ſimè Farinacc. in Praxi Crimin. qu. 92. nu. 127.
& ſeq. vbi pluribus relatis affirmat hanc opi-
nionem eſſe communiter receptam, & ſeruari
poſſe in iudicando duobus concurrentibus, vi-
delicet vt delinquens ſit maior annis quatuorde-
cim & Principe conſulto. Hunc articulum ple-
nè examino in d. c. Cum non ab homine, de
Iudic. in quæſtione. An nouitius minor vigin-
tiquinque annis qui ſuperiorem regularem
interfecit, à Religione tradi poſſit, aut debeat
Curiæ ſæculari.
121 Tenendum eſt igitur Ordinarijs, & Epiſcopis
nullatenus licere iura tranſgredi, aut contra
Conſtitutiones Canonum diſpenſare, niſi à iure
reperiatur illis expreſsè permiſſum, vt eſt tex-
tus in c. Dilectus, infra, de tempor. ordinat. vbi
poſt Lauren. & Io. hanc regulam ponunt Innoc.
nu. 2. in ver. Diſpenſatio, Abb. Antiq. in ver.
Permiſſa, Hoſt. nu. 2. in ver. Huiuſmodi diſpen-
ſatio. Io. Andr. nu. 7. Bellem. nu. 1. Butr. nu. 6.
verſ. Quinto nota regulam. Cardin. nu. 2. Abb.
nu. 3. latè Archid. in c. Licet Canon, nu. 3. verſ.
Et ibi aſſertiuè dixit, de elect. lib. 6. & ita com-
muniter teneri teſtatur Abb. in c. At ſi Clerici,
§. De adulterijs, nu. 6. verſ. Quandoque Conſti-
tutio loquitur generaliter, de Iudic. Epiſcopi
enim ſunt cuſtodes Canonum, & magiſtri, c.
Cum quibus, 24. qu. 3. & debitores ſacras regu-
las cuſtodire, c. Cum ſimus, 9. qu. 3. ad idem
iureiurando ſe adſtringunt, c. Ego N. de iureiur.
Vnde nulli Pontificum licet Sedis Apoſtolicæ de-
creta in totum, vel in partem qualibet occaſio-
ne conuellere, vel mutare, vt legitur in c. Inſti-
tutionis, 25. qu. 2. cum concord. de quibus per
Archid. loco cit. per Feder. de Sen. conſ. 57. in-
cip. Quæſtio talis eſt, per tot. & Petr. de Anchar.
hic nu. 188. verſ. In contrarium, & nu. 190. verſ.
Accedit his vtilis quæſtio, & ſcripſi plenius in
eod. c. Dilectus. Hactenus de opinione Innoc-
centij.

122 Deciſio autem Rotæ ſupra de iurepatr. in nou. quod Epiſcopus ex magna cauſa neceſſitatis, & vtilitatis poſſit contra Canones generalis Concilij diſpenſare; an, & quando procedat, dixi latè in c. fin. infra, de fil. Presbyter. vbi poſui octo requiſita, quæ debent ſimul concurrere ad hoc vt prædicta doctrina tutò ſeruari poſſit in practica.

# DE CONSTITVTIONIBVS.

## *Cap. Ne innitaris.*

*S V M M A R I V M.*

1 *Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ.*
2 *Prudentia ſua inniti quis dicatur.*
3 *Sapientia, vel ſtultitia hominis ex dictis, vel factis dignoſcitur.*
4 *Factis magis ſpectanda ſunt, quàm verba.*
5 *Sanctorum Patrum dictis an, & quando ſit ſtandum.*
6 *Papæ interpretatio præualet dictis Sanctorum Patrum, & contraria opinio Abbatis refellitur tanquam erronea.*
7 *Eccleſiæ Romanæ doctrina eſt regula fidei.*
8 *Hieronymi authoritas cur præualuerit ſententiæ Concilij.*
9 *Sanctorum Patrum dicta in philoſophicis non ſunt maioris authoritatis, quàm dicta Philoſophorum, quos ſequuntur.*
10 *Iudex non debet iudicare ſecundum propriam opinionem, ſed ſecundum Decreta Patrum, & aliorum habentium authoritatem legis condendæ.*
11 *Opinio propria, & ſingularis erronea eſt, & potius eſt quædam ſuperſtitio.*
12 *Captioſi, & nimirum de ſe præſumentes volunt omnes opiniones ſuas alijs præualere.*
13 *Opinionem probabilem an ſequi liceat in quacumque materia; latiſſimè diſcutitur, & nn. ſeqq. vſque ad n. 403.*
14 *Diuiſio tractatus de opinione probabili.*
15 *Opinio etiam minus probabilis eligi poteſt in materia ad fidem, aut mores non pertinente, & num 19.*
*Declaratur n. 517.*
16 *Opiniones diuerſas ſi Sancti inter ſe habeant in his, quæ ab Eccleſia non ſunt diffinita, licitum eſt cuilibet quod vult dicere.*
17 *Mariæ Virginis corpus aſſerere non fuiſſe aſſumptum in Paradiſum, hodie eſt proximum hæreſi.*
18 *Opiniones non probabiles an ſequi liceat in articulis non diffinitis, remiſſiuè. & n. 117.*
20 *Opinionem alicuius Magiſtri eligens contra manifeſtum ſcripturæ teſtimonium, ſiue contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteſt ab erroris vitio excuſari.*
21 *Opinio illa ſemper eſt præferenda, quæ habet pro ſe legem, vel probatam conſuetudinem.*
22 *Opinio quid ſit. & n. 78. & 91. & ſeq. & n. 127.*
23 *Doctrinæ de libera electione opinionis probabilis origo, & progreſſus. & n. ſeq.*
25 *Probabilitatis gradus tres.*

*Re-*

26 *Referuntur Authores doctrinæ de libera electione opinionis probabilis, & eorum aſſertiones. ibid. & nn. ſeqq. vſque ad n.44.*

27 *Videlicet licere omnibus illam ſequi, & in omni materia.*

28 *Et in ſpecie id licere Lectoribus, & Magiſtris.*

29 *Item Aduocatis etiam in cauſa ſanguinis. & n.381. & 390.*

30 *Item Conſiliarijs, & Conſultoribus animarum. & num. 354.*

31 *Item Iudici etiam contra communem. & nu. 298. & num.355.*

32 *Ita vt reo non liceat appellare, etiamſi pro ſe habeat probabiliorem.*

33 *Item Medico. & n. 293. & n.373.*

34 *Item Regi in bello gerendo. & n.306. & n.375.*

35 *Item Sacerdotibus in eſſentialibus Sacramentorum, & illorum adminiſtratione. & num. 393. & & num. 376.*

36 *Ita vt liceat conſecrare in materia incerta.*

37 *Et Confeſſarius teneatur ſequi opinionem probabilem pœnitentis, etiamſi credat eam eſſe falſam. & num. 305.*

39 *Et Eccleſia tribuat iuriſdictionem ad abſoluendum Sacerdoti eligenti opinionem probabilem. & num. 380.*

40 *Et ſequi liceat opinionem minus tutam.*
*Etiam in articulo mortis.*

41 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum eſt valdè vtilis Chriſtianæ Reipublicæ, & ſaluti animarum. & nn. ſeqq.*
*Imò valdè pernicioſa, vt latè oſtenditur n. 293. & numeris ſeqq. vſque ad n.340. & n.401.*

42 *Reſtitutio pecuniæ an poſſit fieri per partes inuito domino.*

43 *Famulus an poſſit ducere concubinam in domum heri abſque peccato.*

44 *Opinionem probabilem ſecundum ſe an in moralibus ſequi liceat, præſcindendo à quacumque probabilitate opinionis oppoſitæ. Latè diſcutitur vt numeris ſequentibus, vſque ad n.123.*

45 *Referuntur fundamenta pro opinione affirmatina. & nn. ſeqq. vſque ad n.59.*
*Referuntur fundamenta pro opinione negatiua à n.59. vſque ad n.111.*
*Soluuntur contraria à n.111. vſque ad n.121.*
*Et quid ſi fiat reflexus ad opinionem oppoſitam. num. 109.*

46 *Opinionem probabilem eligens in actionibus humanis non agit temerè, ſed prudenter. & n.56.*
*Contrarium n.66. & 69. & 70. & ſeqq. & n.111.*

47 *Certitudo moralis de honeſtate operationis ſufficit ad honeſtè operandum.*

48 *Certitudo alia ſupernaturalis, alia naturalis, alia moralis.*

49 *Leges illæ optimè ſunt conſtitutæ, quæ quàm pauciſſima reliquerunt arbitrio iudicantium.*

50 *Certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quærere.*

51 *Moralis materia non nititur certa demonſtratione, ſed coniecturis groſſis, & figurantibus.*
*Declaratur n.99.*

52 *Certitudo eſt determinatio intellectus ad vnum.*

53 *Prudentia eſt de non neceſſarijs.*
*Declaratur n.116.*

54 *Prudentia hominis non eſt omnino certa propter variabilitatem ſingularium.*

55 *Deus, & lex non obligant ad impoſſibile.*

57 *Opinio tutior ex Canonum præſcripto non eſt eligenda niſi res dubia ſit.*
*Declaratur n.118.*

58 *Opinionem probabilem eligens non eſt in dubio, licet ſit cum formidine partis oppoſitæ.*
*Declaratur n.73.*

60 *Actus humanos, vt ſint recti, & habeant bonitatem moralem, præcedere debent verbum verax, & conſilium ſtabile. & n.87.*

61 *Veritas eſt indubitata rei certitudo.*

62 *Opinio probabilis indubitatam rei certitudinem habet. & n.71.*

63 *Veritas nec fallit, nec fallitur: opinio ſecus.*

64 *Veritas manet, & inualeſcit in æternum.*

65 *Opinio ſtabilitatem non habet, ſed variabilis eſt.*

66 *Prudentia quid ſit.*
*Opinio intellectus, & fides in quibus differant, ibid.*

67 *Prudentia eſt generalis regula humanorum actuũ, & complexiua omnium virtutum moralium.*

68 *Intellectus rectus eſt qui dirigitur à prudentia, ſcientia, & opinione vera, non rectus verò qui dirigitur ab eorum contrarijs.*

69 *Opinio contra diſtinguitur à virtutibus intellectualibus. & n. 85. & 87.*

70 *Certitudo ſaltem moralis de rectitudine, & honeſtate operationis requiritur ad rectè, & honeſtè operandum. & n.98.*

71 *Opinio probabilis moralem certitudinem non habet. & n. 72. & 76.*

78 *Opinionis diffinitio quæ. & n.91. & 92.*

79 *Intellectus rectus, & non rectus qui dicatur ex ſententia Alexandri de Ales, & D. Thomæ. & num. 80.*

81 *Iudicium duplex in quolibet ratiocinato.*

83 *Intellectus inclinatur in obiectum ſuum per modum naturæ.*

84 *Veritatem amat omnis homo natura non degenerans, & eam ſcire ſuper omnia deſiderat. & num. 115.*

86 *Intellectus ſpeculatiui, & practici virtus in quo conſiſtat.*

87 *Iudicij bonitas non conſiſtit in ſola veritate, ſed in eo, quod ſit firmum, & ſtabile.*

88 *Scrupulus mors eſt conſcientiæ, ſi applicatio ad opus fluctuat circa rectum, & obliquum. & n.96.*

89 *Fluctuans quantum ſapit fluctuationis, tantum ſapit indeterminationis. & n.96.*

91 *Opinio probabilis habet inſeparabiliter annexam formidinem.*

92 *Opinio eſt credulitas cum aliqua leui dubitatione, & tenet medium inter ſuſpicionem, & plenam probationem. & n.261.*

93 *Formido quid ſit.*

94 *Suſpicio eſt credulitas ex leuibus coniecturis, & tenet medium inter dubitationem, & opinionem. & n.261.*

95 *Scrupuloſa cum conſcientia operari peccatum eſt, niſi prius error deponatur. & nn. ſeqq. & n.246.*

96 *Coniux qui habet conſcientiam impedimenti ex credulitate leui, non poteſt exigere debitum, niſi prius deponat ſcrupulum. & n.241.*

97 *Opinionibus contrarijs ſi quis adducatur in ſuſpicionem, quod actus ſit illicitus, ex ſententia D. Thomæ non poteſt actum illum explicare abſque peccato.*

99 *Certitudinem ex probabilibus ſufficere in moralibus quomodo ſit intelligendum, plenè explicatur.*

*tur. vt nn. ſeqq. vſque ad num. 121.*

100 *Ariſtoteles in 1. Ethicar. cap. 3. expenditur.*

101 *Salomonis iudicium non fuit probabile, ſed omninò certum.*

102 *Sententia diffinitiua fertur ex violenta præſumptione.*

103 *Probationes plures imperfectæ ſimul iunguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem.*

104 *Probationes duæ ſemiplenæ faciunt vnam plenam.*

105 *Teſtis vnus, & confeſſio facta abſente parte, plenè probat.*

106 *Probatio plena conficitur ex diuerſis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eumdem finem.*

107 *Probatio plena conſurgit ex pluribus præſumptionibus ad idem tendentibus, & ex pluribus adminiculis, quando vnum alteri adminiculatur.*

108 *Iudex inquiſitor veritatis debet cuncta rimari, nec ſe adſtringere ad vnam ſpeciem probationis.*

109 *Opinio probabilis poteſt amplecti, quando contraria, vteumque tutior, eſt rationibus deſtituta.*

110 *Opinio probabilis reſpectu non probabilis poteſt dici probabilior.*

112 *Certitudinem moralem habere de omnibus eligibilibus eſt ſupra humanam facultatem. & nn. ſeqq.*

113 *In moralibus periculum eſt diuerſa ſentire, & admodum vtile veritatem inueſtigare.*

114 *Ad veritatem nati homines, & vt plurimum veritatem conſequuntur.*

116 *Prudentiæ materia ſunt agibilia ſecundum quod ſunt obiectum rationis, ſcilicet ſub ratione veri.*

118 *Opinionem tutiorem ſequi tenetur non tantum qui dubius eſt, ſed etiam qui formidat.*

121 *Ex opinionibus duabus oppoſitis æquè probabilibus an liberum ſit cuilibet ſequi vtramque vel alteram, quam maluerit. Latè diſcutitur. vt nn. ſeqq. vſque ad n. 253.*

122 *Referuntur fundamenta pro opinione affirmatiua.*

*Referuntur fundamenta pro opinione negatiua. à n. 123. vſque ad n. 252.*

*Soluuntur contraria n. 252.*

*Propoſitiones duæ contradictoriæ poſſunt eſſe probabiles. n. 121. & n. 131.*

125 *Opiniones oppoſitas qui iudicat eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed dubius. Latè firmatur, vt nn. ſeqq. vſque ad n. 171.*

126 *Opiniones contrarias æquè probabiles eumdem intellectum poſſe ſimul opinari non tantùm moraliter, ſed etiam naturaliter, & phyſicè eſt impoſſibile. & nn. ſeqq.*

127 *Opinari quid ſit.*

128 *Intellectus cap. Ego ſolis, 9. diſt.*

129 *Opinari non eſt in nobis, neceſſe enim falſum, aut verum dicere. & nn. 136. & 139. & nn. 154. & ſeqq.*

130 *Propoſitionem iudicare probabilem, & iudicare propoſitionem probabiliter eſſe veram multum differunt, & in quibus. & nn. ſeqq.*

131 *Opiniones duæ contradictoriæ poſſunt iudicari probabiles, ſed non poſſunt iudicari probabiliter eſſe vera. & nn. ſeqq.*

132 *Probabile eſt hoc eſſe verum, vel licitum, & probabile eſt hoc eſſe falſum, vel illicitum non ſunt contradictoria.*

133 *Contradictoriæ propoſitiones non poſſunt vnquam verificari etiam reſpectu duarum cauſarum. & nn. ſeqq.*

134 *Contradictoria ſimul eſſe vera, non poteſt eſſe in mente hominis, etiamſi voce proferatur.*

135 *Contradictoria duo iudicari non poſſunt ſimul probabiliter eſſe vera, etiam ex diuerſis principijs. & refellitur contraria opinio.*

136 *Aſſenſus duo contrarij opinatiui ſimul eſſe non poſſunt in eodem intellectu, vnus ſcilicet ex principijs intrinſecis rationum, & alter ex principio extrinſeco authoritatis.*

137 *Intellectus ſpeculatiuus, & practicus an, & in quibus differant. & n. 218.*

138 *Opiniones diuerſæ in nobis quotidie generantur propter diuerſa phantaſmata.*

*Doctorem non eſſe ſibi aliquando contrarium, eſt ferè impoſſibile. ibid.*

139 *Opiniones contrarias qui iudicat eſſe æqualiter probabiles, non poteſt earum alteram opinari. & n. ſeq.*

*Imaginari quidem poſſumus vt volumus, ſed non opinari. ibid. & 140.*

140 *Fingere aliud eſt, & aliud opinari. & n. 141.*

142 *Problema quid ſit.*

143 *Intellectus non habet libertatem opinandi vt libet, ſed cogitur obiecto ſe conformare, & nn. 154. & ſeqq.*

144 *Sententia certa in re dubia ferri non poteſt.*

145 *Problemata quomodo intelligantur dubitationem habere.*

146 *Dei iudicium ſemper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur.*

147 *Dubitatio vnde oriatur. & nn. ſeqq. & n. 162.*

150 *Dubitatio quid ſit. & n. 153. & 159.*

151 *Dubium quid. & n. 158.*

152 *Dubius ſimile quiddam ligatis patitur.*

154 *Quieſcere oportet in paritate contrariorum motuū, quod pluribus exemplis oſtenditur.*

155 *Intellectus ita mouetur ab obiecto veri, vt appetitus ſenſitiuus bruti ab obiecto delectabili.*

156 *Voluntas habet libertatem contrarietatis: intellectus ſecus.*

157 *Dubitans applicat animum ſuum ad plura, & neſcit quid eligat.*

158 *Dubium eſt motus indifferens in vtramque partem contradictionis.*

160 *Probationes etiam certæ, & liquidæ per contrarias ſimiles conquaſſantur.*

161 *Legatum Sempronio amico relictum, ſi duo ſint Sempronij, æqua charitate coniuncti, cui debeatur.*

162 *Dubitatio ſit ex principijs tam intrinſecis rationum, quàm extrinſecis authoritatum, ſi vtrinque ſint æquales. & nn. ſeqq. vſque ad n. 171.*

163 *Innocentij, Hoſtienſis, & Io. Andr. authoritas quanta ſit.*

164 *Archidiaconi opinio ſuper ſexto libro Decretalium præualet communi.*

165 *Gloſſæ authoritas quæ, & n. 352.*

166 *Doctoris vnius authoritas per contrariam authoritatem alterius eneruatur.*

167 *Opinionum veritas, aut falſitas non ſeorſim eſt perpendenda, ſed per differentiam, & comparationem ad oppoſita.*

168 *Intellectus Diuinus, & Angelicus cognoſcunt compoſitionem, & diuiſionem per intellectum ſimplicis quidditatis.*

*Intellectus humanus cognoſcit componendo, diuidendo, & ratiocinando. ibid.*

169 *Dubium iuris dicitur cum rationes pro, & contra congruunt, vel vbi ſunt diſcordes Doctorum opi-*

*opiniones, nec conſtat de communi. & n. 183.*

170 *Iudex cum varia ſunt opiniones, nec diſcernitur quæ ſit verior, ſi vnam ſequatur, an faciat litem ſuam.*

171 *Opinionem tutiorem in dubio eſſe eligendam, eſt velut quoddam Sacrorum Canonum axioma. & nn. ſeqq. vſque ad n. 191.*

172 *Et refellitur illorum opinio, qui dicunt hoc non eſſe in præcepto, ſed in conſilio tantùm. & nn. ſeqq. vſque ad n. 191.*

173 *Poſſidentis melior eſt conditio in materia iuſtitiæ, & in foro iudiciali, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ, & refellitur opinio contraria, vt n. 192. vſque ad n. 211.*

174 *Referuntur aliquot Theologorum aſſertiones de conſcientia dubia, videlicet,*

*Dubitans an ſit excommunicatus, ſiue dubium ſit iuris, ſiue facti, non debet ſe habere pro excommunicato, nec tenetur petere abſolutionem. ibid.*

175 *Item dubitans an lex imponens pœnam excommunicationis, ſit vſu recepta, poteſt exiſtimare non eſſe receptam.*

176 *Item dubitans an caſus ſit reſeruatus, poteſt ab illo abſoluere.*

177 *Item dubitans, an commiſerit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri.*

178 *Item dubitans de legitima poteſtate Prælati, non tenetur illi obedire.*

179 *Item dubitans an beneficium ſit tenue, non tenetur officium recitare.*

180 *Item dubitans in die Iouis an media nox ſit tranſacta, poteſt comedere carnes; ſecus ſi dubitet in die Sabbathi.*

181 *Aſſertiones ſupraſcriptæ confutantur, & nn. ſeqq. vſque ad n. 212.*

182 *Dubia cum conſcientia operari non licet, niſi prius dubium deponatur.*

183 *Cardinales, cum rationes ſunt vtrinque probabiles, quomodo debeant in Conſiſtorio reſpondere.*

184 *Opinio tutior in dubio debet eligi ex præcepto. & nn. ſeqq. vſque ad n. 191.*

185 *Excommunicatum vitare iubetur Epiſcopus quoties abſolutio eſt dubia.*

186 *Dubitans de validitate ſponſalium cum puella ſeptennio proxima ſeparatur ab illius conſobrina, quam poſtea duxit in vxorem.*

187 *Presbyteri ordinati ab Epiſcopis incognitis, de quibus dubium eſt an ſint Epiſcopi, ſunt iterum ordinandi,*

188 *Paruuli à parentibus ſubtracti, de quibus dubitatur an ſint baptizati, ſunt iterum baptizandi.*

189 *Eccleſia, de qua incertum eſt, an fuerit conſecrata, iterum conſecrari debet.*

190 *Matrimonium, de quo dubitatur an valeat, non eſt iterum contrahendum, ſed præſumitur pro illius validitate.*

192 *Epiſcopus quamuis ſit in poſſeſſione communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus, eò quod in dubio non geſſit ſe pro excommunicato.*

193 *Mulier dubitans de morte prioris coniugis non poteſt pergere in poſſeſſione debitum exigendi à ſecundo marito.*

194 *Interdictum* vti poſſidetis *datur vel cum poſſeſſor ab alio turbatur, vel cum duo contendunt de poſſeſſione.*

195 *Interdictum* retinendæ, *vt locum habeat, quæ ſint probanda,*

196 *Opinio tutior in dubio eligenda in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali tantùm, in foro autem iudiciali vbi agitur ad pœnam, eligenda eſt benignior. & nn. ſeqq. vſque ad n. 201.*

*Declaratur n. 204.*

197 *Iudex in dubio non debet iudicare quemquam irregularem, ſed quilibet in dubio tenetur ſe irregularem iudicare.*

198 *Opinio tutior cur eligenda ſit in foro conſcientiæ, non autem in foro fori.*

199 *Interpretatio in dubio contra tertium facienda eſt in meliorem partem, contra ſeipſum in deteriorem. & cur.*

200 *In obligationibus quæ concernunt Deum, tutius eſt præſumere quem ligatum, quàm ſolutum.*

201 *In iudicio propriè non eſt reperire partem tutiorem.*

*Iudex condemnando innocentem, peccat contra proximum, abſoluendo nocentem, peccat contra Rempublicam, ibid.*

202 *Satius tamen eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari. & n. 267.*

203 *Pars tutior in foro conſcientiæ eſt etiam fauorabilior.*

204 *Iudex an aliquando teneatur ſequi opinionem tutiorem.*

205 *Poſſeſſorium datur etiam in incorporalibus, in cauſis tamen ciuilibus, non autem criminalibus.*

206 *Pars tutior in moralibus eſt eligenda de iure naturali, & Diuino, contra quod nulla poſſeſſio, aut præſcriptio, vel conſuetudo ſuffragari poteſt. & nn. ſeqq. vſque ad n. 211.*

207 *Periculo mortalis peccati ſe exponere eſt peccatum mortale.*

208 *Etiam vbi actus de genere ſuo non eſt peccatum mortale. & n. 213.*

209 *Interdictum* vti poſſidetis *non datur in materia nutritiua peccati.*

210 *Nec quando ius reſiſtit.*

211 *Poſſeſſio in foro conſcientiæ non ſtat pro libertate humana, ſed pro obligatione abſtinendi ab actu illicito.*

212 *Opinio tutior in dubio eligenda eſt ſiue dubium ſit facti, ſiue iuris, vel perſonæ, & nn. ſeqq. vſque ad n. 218.*

*Et tam in dubio iuris practico, quàm ſpeculatiuo. num. 218.*

*Et in omni materia etiam extra caſum irregularitatis, n. 220.*

213 *Cum conſcientia erronea etiam erroneitate iuris operari non licet abſque peccato.*

214 *Dubium iuris habens an ſit excommunicatus, tenetur ſecuriorem partem eligere.*

215 *Amylum an ſit materia conueniens ad faciendum panem conſecrabilem.*

216 *In dubijs omnibus tres maximæ ſunt ſeruandæ ex ſententia Scoti.*

217 *Dubium perſonæ quo ſenſu accipiatur à Iuriſcritis.*

219 *Intellectum eſſe certum practicè, & dubium ſpeculatiuè, vel è conuerſo non eſt poſſibile.*

220 *Opinio tutior in dubio eligenda eſt in omni materia, vbi vertitur ſalutis periculum. & refellitur contraria opinio.*

221 *Furioſus habens lucida interualla ad Subdiaconatum promotus, an teneatur continere.*

222 *Ratio generalis ampliat dictum ſpeciale.*

223 *Lex etiam pœnalis dicitur fauorabilis, & extendenda*

*denda vbi agitur de ſecuritate animæ.*
224 *Ratio ſi ſit expreſſa in Canone, vbicumque ratio illa viget, caſus dicitur à iure expreſſus.*
225 *Certus eſt moraliter, non autem dubius qui iudicat vnam opinionem eſſe altera probabiliorem.*
*Opinio vehemens pro certitudine habetur. ibid.*
226 *Circumſtantiæ notabiliter aggrauantes an ſint neceſſariò in confeſſione aperiendæ ab eo, qui putat vtramque opinionem eſſe probabilem, vel vnam altera probabiliorem.*
227 *Confiteri ſtatim an ſit in præcepto poſt lapſum in mortale.*
228 *Opinio probabilior eligi poteſt quamuis contraria ſit tutior, dummodo deponatur conſcientia opinionis oppoſitæ.*
329 *In opinione deligenda ſeruandæ ſunt regulæ iuris, cum non apparet quæ opinio ſit tutior. & nn. ſeqq. vſque ad n. 242.*
*Et quæ ſint eiuſmodi regulæ. n. 231.*
230 *Pars tutior in dubio quæ dicatur.*
231 *Præſumptio validitatis actus eſt aliarum præſumptionum regina.*
232 *Opinio fauens matri* ... *iuium præferenda eſt* ... *m. communi.*
233 *Iudex tenetur ſequi communem opinionem, aliàs facit litem ſuam. & n. ſeq. & n. 275.*
234 *Opinio communis habet vim conſuetudinis. & numer. 277.*
235 *Opinionibus diſcrepantibus ſi res prorſus ambigua ſit, abſtinendum eſt à conſilio, & iudicio, & conſulendus eſt Princeps. & n. 244.*
236 *Opinio, & veritas ſi inuicem ſe confundant, poteſt Iudex differentiam diuidere.*
237 *Opiniones ſi vtrinque ſint probabiles, inducendæ ſunt partes ad concordiam.*
238 *Arbitrium liberum, & abſolutum nullis ſubiacet regulis iuris poſitiui.*
239 *Arbitrij verbum in dubio viri boni, & à iure regulatum ſignificat.*
240 *Clauſula* arbitrio Rotæ, *quid importet.*
241 *Intellectus c. Inquiſitioni, de ſent. excom.*
242 *Intellectus c. Illud, de Cler. excom. miniſtran.*
243 *Depoſitionis pœna infligi non poteſt niſi pro culpa mortali.*
245 *Intellectus c. Veniens, de Presbyter. non baptiz.*
*Ordinatus ante baptiſmum an recipiat characterem. ibid.*
246 *Opinionem habens quod actus ſit licitus, ſi etiam habeat ſcrupulum de oppoſito, agit contra dictamen conſcientiæ. & n. 249.*
247 *Et multò magis ſi de oppoſito habeat opinionem æquè probabilem. & nn. ſeqq.*
248 *Scrupulus eſt credulitas ex leuibus coniecturis, & plus credulitatis habet, quàm dubitatio, & minus, quàm opinio. & n. 261.*
250 *Medicus peccat ſi propinet medicinam dubitans an ſit profutura, vel nocitura, etiamſi magis credat eam proficere debere. & n. 293.*
251 *Scrupulos vincendis ſaluberrimum eſt remedium contra illos operari.*
*Declaratur. ibid.*
253 *Opinionem minus probabilem, & minus tutam an ſequi liceat, relicta probabiliori, ac tutiori plenè examinatur. vt nn. ſeqq. vſque ad n. 403.*
254 *Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmatiua, & n. ſeq.*
*Referuntur quadraginta duo fundamenta pro opinione negatiua, à n. 256. vſque ad n. 392.*
*Referuntur, & expenduntur Authores pro eadem ſententia. à n. 340. vſque ad n. 392.*
*Soluuntur contraria. n. 392. vſque ad n. 402.*
255 *Nemo tenetur ad id quod perfectius eſt, ſed ſufficit, vt ſequatur perfectum, ac tutum.*
*Declaratur. n. 293.*
*Formido non præiudicat morali certitudini. d. n. 255. verſ. Mouentur ſeptimo.*
*Contrarium. n. 398. verſ. Ad ſeptimum.*
*Declaratur. ibid. verſ. Ad rationem quintam.*
257 *Intellectus non habet libertatem opinandi vt libet, ſed violenter inclinatur in eam partem, in qua ſunt fortiora motiua.*
258 *Dictamen rationis quid ſit.*
259 *Ratio eſt dux intellectus.*
260 *Conſcientia quid. & n. ſeq.*
261 *Credulitas quotuplex, & per quos gradus ad plenam credulitatem perueniatur.*
*Fides, opinio, ſuſpicio, & dubitatio in quibus differant. ibid.*
262 *Ignorantia vincibilis, & affectata æquiparatur ſcientiæ.*
263 *Argumentum à communiter accidentibus validum eſt.*
264 *Quæſtio omnis, in qua de peccato mortali quaritur, niſi expreſſè veritas habeatur, periculosè determinatur.*
365 *Roboam reprehenditur quod ſecutus fuerit conſilium iuuenum, derelicto conſilio ſeniorum.*
266 *Senum gloria eſt canities.*
267 *Lex naturæ eſt impreſſio Diuini luminis in rationali creatura.*
268 *Lumen naturale intellectus eſt manifeſtatio veritatis.*
269 *Opinionem erroneam ſequens alicuius Magiſtri ex ſimplicitate non excuſatur.*
270 *Dubijs in rebus non eſt de facili præſtandus aſſenſus.*
271 *Doctor referens plures opiniones in dubio, quam cenſeatur approbare.*
272 *Doctor qui ſimpliciter approbat vnam opinionem, cenſetur contrariam refellere.*
273 *Idem ſi dicat vnam opinionem eſſe probabiliorem, ſeu veriorem. & n. ſeq.*
274 *Intellectus c. Cum Marthæ, §. Quæſiuiſti, de celebr. Miſſar.*
275 *Opinio communis eſt probabilis, & amplectenda in iudicando, & conſulendo.*
276 *Niſi contraria ſit probabilior, ſeu verior. n. 438.*
278 *Rationem dimittens propter authoritatem humanam, incidit in inſipientiam beſtialem.*
279 *Opinionem communem ſequens, poſthabita veriori, excuſatur à pœna in foro externo, ſed non excuſatur in foro conſcientiæ.*
*Opinio communis inducit errorem probabilem. ibid.*
280 *Theodoſij Imperatoris edictum de opinione præferenda in diſcordia Iuriſconſultorum.*
181 *Probatio plenior abſorbet, & confundit minus plenam directè oppoſitam. & n. ſeq.*
282 *Teſtes plures in concurſu præualent paucioribus.*
283 *Rationes duæ vincunt vnam, & ratio fortis minus fortem tollit.*
184 *Opinio in concurſu probabilioris non eſt probabilis, ſed reprobabilis.*
285 *Pars maior, ac ſanior præualet in omnibus actibus Vniuerſitatis.*

286 *Conſtitutiones nonnullorum Ordinum præcipiunt ſuis ſubditis Regularibus, vt in controuerſijs moralibus ſequantur opiniones magis probabiles.*

287 *Epiſcopi Graſſenſis Synodalis admonitio ad Confeſſarios nimis indulgentes, qui laxiores, minuſque probabiles opiniones ſequuntur.*

288 *Opinio ſemper eligenda, per quam Deus magis glorificatur, & quæ maiorem habet conformitatem cum arcta via Euangelij.*

289 *Immunis eſt à peccato relinquens opinionem, quam veram credit, & magis tutam, vt ſequatur contrariam, eſt propoſitio non toleranda.*

290 *Certis incerta præponens in rebus ad ſalutem animæ pertinentibus grauiter peccat.*

291 *Periculum qui non æſtimat imprudens, ac temerarius eſt, quod pluribus exemplis oſtenditur.*

292 *Doctrina de electione opinionis minus probabilis continet multa abſurda, quæ hic referuntur à n. 293. vſque ad n. 340.*

293 *Medicus præbens ægroto medicamentum, quod probabilius poſſet obeſſe, peccat contra Iuſtitiam, & contra Charitatem. & nn. ſeqq.*

294 *Periculo ſe committens ſtultus & fatuus dicitur.*

295 *Medicus ſalutis gratia eſt.*

296 *Sacerdotes, & Paſtores Eccleſiæ ſunt Medici ſpirituales, qui medentur languoribus animæ.*

297 *Mors æterna longè magis eſt formidanda, quàm mors temporalis.*

298 *Iudicem poſſe iudicare pro parte minus probabili, oſtenditur eſſe abſurdum & nn. ſeqq. & n. 355.*

299 *Iudex eſt miniſter Dei, & debet conformare iudicium cum veritate.*

300 *Nec poteſt contra eam pronunciare cum libera conſcientia, & ſecura.*

301 *Iudicium fori contentioſi non differt à iudicio in foro animæ quoad obligationem eligendi opinionem magis probabilem.*

302 *Acceptio perſonarum grauius eſt peccatum in diſpenſatione rerum ſpiritualium, quàm temporalium.*

303 *Opinionem ne dum probabilem, ſed nec probabiliorem ſequi licet in adminiſtratione Sacramentorum, quando ſuppetit materia certa.*

304 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis inuertit ordinem iudicij in foro pœnitentiali, & n. ſeq.*

305 *Confeſſor ſecundum aliquos non poteſt denegare abſolutionem eligenti opinionem minus probabilem, & minus tutam. Et denegando peccat mortaliter etiamſi credat pœnitentis opinionem eſſe falſam. ibid.*

306 *Bellum ex vtraque parte iuſtum non datur. & num. 318.*

307 *Poſſeſſor dicitur habere potiora iura, etiamſi nullum ius habeat.*

*Rex, qui pacificè regnum poſſidet, in paritate opinionum vtrinque probabilium, iniquum eſt vt de ſua poſſeſſione vi deijciatur. ibid.*

308 *Bellum à ſpoliato moueri poteſt ſolum incontinenti, non autem ex interuallo.*

309 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis publicam pacem multoties turbat, & inflammat Principes ad bella gerenda.*

310 *Bellum eſt perditio animæ, corporis, & ſubſtantiæ.*

311 *Opinionum oppoſitarum vtcumque probabilium oportet unam eſſe veram, & alteram falſam, & qui conſulit, vel iudicat ſecundum vtramque, neceſſariò pro vna parte eligit falſum tam materialiter, quàm formaliter. & n. ſeq.*

312 *Probabilitas indifferenter ſe habet ad verum, & falſum.*

313 *Aduocato non licet pro vtraque parte ſcienter patrocinari. & n. 315.*

314 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum vix ad praxim deduci poteſt ſine ſcandalo.*

315 *Contrarietas turpis eſt in Doctore.*

316 *Amicis duobus in contrarijs opinionibus exiſtentibus, ſanctum eſt pro veritate pugnare.*

317 *Opinionibus diſcrepantibus conari quis debet habere Iudicem propitium, non tamen claudicantem.*

318 *Defenſio non competit ei, qui poteſt iuſtè, & impunè offendi.*

319 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis conuellit libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam.*

320 *Reddit hominem ignauum, remiſſum ab omni ſtudio contemplandæ veritatis abducit* [illegible]

*Relaxat fidelium conſcientias. & n. 320. & n. 33*[illegible]

*Parit eſſe* [illegible] *ultitudinem n. 330. & 32*[illegible]

*Aperit* [illegible] *temerarijs, & ſcandaloſis. n. 33*[illegible] *& 33*[illegible]

*Non tollit ſcrupulos, ſed habeat conſcientias* [illegible] *num. 40*[illegible]

321 *Actus argumentandi eſt apud infinitos, concluſio reſpondendi, & medicina ſanandi apud paucos.*

322 *In occaſione proxima peccati ex ſententia cuiuſdam Theologi licitum eſt perſeuerare ob ſui, vel alterius commodum ſpirituale, vel temporale.*

324 *Concubinarius ex cuiuſdam Theologi ſententia non tenetur concubinam è domo expellere, ſed tantum polliceri ſe cum ipſa non peccaturum, quando ea dimiſſa teſtius vitam duceret.*

325 *Miſſam audiens, & diuinum officium recitans cum diſtractione voluntaria non ſatiſfacit præcepto Eccleſiæ.*

326 *Regularibus nefas eſt reluctari Papæ reformationem inducenti.*

327 *Opinionem minus probabilem Confeſſor poteſt eligere, cùm per eam eximit pœnitentem ab aliqua obligatione, ex quorumdam Theologorum ſententia.*

328 *Et tenetur opinionem liberantem, & laxiorem indicare pœnitenti de illo interroganti.*

329 *Propoſitum habens varios Doctores conſulendi donec aliquem iuxta deſiderium ſuum reſpondentem inueniat, an ſit tutus in conſcientia.*

330 *Opinionum probabilium hodie tam ingens eſt numerus, vt libera illarum electio videatur fouere quamdam veluti libertatem conſcientiæ. & nn. ſeqq.*

331 *Doctoris vnius authoritas an faciat opinionem probabilem ex eo, quod generaliter ſic doceant quatuor, vel quinque Doctores.*

332 *Opiniones probabiles efficere, vt quod olim peccatum erat, hodie amplius non ſit, aſſertio eſt non toleranda.*

333 *Opinionem erroneam ſequens alicuius Magiſtri à peccato non excuſatur.*

334 *Probabilitatum vſus eſt commentum Diaboli ad eneruandam vim præceptorum. & n. 337.*

335 *Opiniones plurimæ hic referuntur, quæ non ſunt tolerandæ, & tamen hodie à quibuſdam Theologis probabiles reputantur.*

336 *Aſſertiones multæ, quas Parochi Pariſienſes, &* Ro-

Rothomagenſes, Claro Gallicano authoritate Superiorum damnandas propoſuerunt, referuntur.

337 Mechlinienſis Archiepiſcopi Epiſtola ad Sacram Congregationem Inquiſitionis aduerſus Confeſſores, qui nimis laxant habenas peccatoribus, innixi pernicioſis opinionibus quorumdam Theologorum refertur. & nn. ſeqq.

339 Aſſertiones ſeptemdecim referuntur excerpta ex libris nonnullorum Theologorum, quas facultas Theologica Louanienſis indicauit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas.

Gandauenſis Epiſcopi Epiſtola, & aſſertiones viginti ſex ad eius requiſitionem cenſuratæ à facultate Theologica Louanienſi. ſub d. n. 339. verſ. His addimus.

340 Propoſitiones ſex à Congregatione S. Officij qualificatæ. ſub d. n.339. verſ. His demum adijcimus.

341 Agere incertum, & dimittere certum in materia morali eſt peccatum mortale.

342 Pars periculoſa in controuerſijs moralibus quæ dicatur ex ſententia Henrici Gandauenſis.

343 Iudex, gloſſis diſcrepantibus, eligere debet opinionem, cui magis ratio intellectus ſui conſentit.

344 Sententia iudicis ſequentis vnam opinionem in materia, in qua eſt magnus conflictus, valet, ſi non appareat quæ ſit communior, & illa non ſit apertè falſa.

345 Opinio verior, & probabilior à Iuriſperitis pro eodem accipitur.

346 Opinio tutior ſequenda eſt vbi agitur de periculo animæ, etiamſi oppoſita ſit ſatis probabilis ex ſententia Henrici Boich, & Bellamera.

347 Opinionem communem Curia non ſequitur vbi contraria eſt verior.

348 Opinio communis iudicanda non eſt ex multitudine, ſed ex pondere Authorum materiam diligenter inquirentium.

349 Doctoribus antiquis magis deferendum eſt, quàm modernis, & quatuor numeris ſeqq.

350 Antiqui magni, & veræ Philoſophiæ Authores.

351 Doctores antiquos relinquens, vt modernis adhæreat, non rectè ſapit.

352 Gloſſæ authoritas omnes alias antecedit.

353 Intellectus Clem.1. § fin. de Sum. Trinit. & fide Cathol.

354 Opinionem probabilem relicta probabiliori, ac tutiori ex ſententia multorum Theologorum noſtri temporis ſequi non licet conſiliario, ſeu conſultori animarum.

355 Item nec Iudici. & nn. ſeqq. vſque ad n.373.
Item nec Medico. n.373. & nn. ſeqq.
Item nec Regi in bello gerendo. n.375.
Et multò minus in eſſentialibus Sacramentorum, n.376. & nn. ſeqq. vſque ad n.381.

356 Iudex in cauſis criminalibus ſequi poteſt opinionem probabilem, quæ fauet reo, relicta probabiliori, quæ fauet Fiſco, ſi probabilitas verſetur circa factum.

357 Imo tenetur eo caſu reum abſoluere, ex ſententia nonnullorum Theologorum.
Contrarium defenditur ſiue probabilitas verſetur circa factum. n.358. & nn. ſeqq. Siue circa ius. n.366. & n. ſeq. vſque ad n.373.

358 Iudex ſpectare non debet an probationes Fiſci præponderent probationibus rei, ſed an ex proceſſu reſultet probatio ſufficiens ad condemnandum. & nn. ſeqq.

359 Accuſatore non probante, reus abſoluitur.

360 Etiamſi reus nihil probauerit.

361 Exceptio negatiua pro parte rei non eſt probanda.

362 Accuſatus, vel inquiſitus etiam poſt accuſationem, vel inquiſitionem non præſumitur culpabilis niſi delictum probetur.

363 Iudex abſoluto proceſſu offenſiuo, ac defenſiuo quomodo ſe debeat gerere in reo condemnando, vel abſoluendo.

364 Probationes in criminalibus debent eſſe luce clariores.

365 Indicia etiam vehementia ad infligendam pœnam ordinariam non ſufficiunt.

367 Iudices proniores eſſe debere ad abſoluendum, quàm ad condemnandum, & conſimiles regulæ quando habeant locum.

368 Læſæ Maieſtatis crimen an committat occidens Conſiliarium Principis.

369 Andreas de Iſernia Reginæ Ioannæ Conſiliarius Neapoli trucidatur.

370 Fur de iure an ſit ſuſpendendus pro vnico furto magnæ quantitatis.

371 Rapiens publicam meretricem an incidat in pœnam raptus.

372 Et quid in muliere rapiente virum.

373 Medicus peccat, ſi ſcienter applicat infirmo medicamenta dubia, etiamſi credat ea probabilius profutura.

374 Ægrotum melius eſt in manu Creatoris relinquere, quàm periculo exponere dubitabilis medicinæ.

376 Opinione probabili vti non licet in eſſentialibus Sacramentorum niſi in caſu extremæ neceſſitatis.

377 Periculum graue facit, vt formido præponderet opinioni.

378 Baptizandus eſt puer in periculo mortis conſtitutus, ſi quid appareat extra vterum.

379 Sacerdos exiſtens in peccato mortali ſi tempus ita vrgeat, vt non ſit locus pœnitentiæ, poteſt miniſtrare Sacramentum abſque peccato.

380 Sacerdoti eligenti opinionem probabilem Eccleſia minimè tribuit iuriſdictionem ad abſoluendum, niſi error ſit communis, & titulus putatiuus proueniat à legitimo Superiore.

381 Aduocato an, & quando liceat patrocinari ſecundum opinionem probabilem. & nn. ſeqq. vſque ad n. 392.

382 Aduocatus in cauſa, in qua vtrinque ſunt opiniones æquè probabiles ſi proponat clientulo rem tanquam certam, mentitur, & tenetur ei ad damna, & intereſſe.

383 Sed non prohibetur in cauſa dubia patrocinari ſi aperiat clientulo rem dubiam eſſe.

384 Temerè litigare non dicitur qui dubius eſt, ſed qui ſcit ius non habere.

385 Lites plerumque de re dubia inſtituuntur.

386 Aduocati recti meliorem vitam faciunt, quàm fratres Prædicatores, vel alij Religioſi.

387 Aduocato non licet patrocinari pro parte minus probabili contra probabiliorem.

388 Etiamſi pandat clientulo rationes aduerſarij eſſe probabiliores.
Etiamſi non ſit cauſa ſanguinis, vel maioris partis bonorum. n. 390.

389 Aduocatus, qui in principio litis credidit rationes ſui clientuli eſſe probabiliores, ſi in proceſſu appareat contrarium, tenetur cauſam deſerere, aut illum ad concordiam inducere.

391 Furti actio datur etiam pro re minima.

Opi-

Digitized by Google

392 Opinionem minus probabilem ſequens, ac minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, eſt maximè imprudens, ac temerarius.
394 Verum eſt bonum intellectus; falſum autem eſt malum ipſius.
395 Veritas potiſſimum indaganda eſt in foro conſcientiæ, qui dicitur forus veritatis.
396 Conſcientia eſt quædam conſonantia, & harmonia cum veritate.
397 Lex conſcientiæ debet dici lex Evangelica à Patre luminum oriens.
Conſcientia eſt Angelus mentis præſes. ibid.
398 Ratio naturalis ſe ipſam oſtendit, & veritatem occultam non ſinit.
Formido duplex. ibid. verſ. Ad rationem quintam.
399 Intellectus c. Litteras, de reſtit. ſpoliat. & n. ſeq.
400 Opiniones diſtinguens, & ad concordiam reducens, non videtur alias opiniones reprobare.
Medium non opponitur extremis, ſed extrema ipſa inuicem opponuntur, & mutuò ſe perimunt. ibid.
402 Epilogus principalium trium quæſtionum, & praxis ſeruanda in opinione deligenda cum ſecuritate conſcientiæ.
403 Opinionem probabilem an faciat authoritas vnius Doctoris. Latè diſcutitur, & nn. ſeqq. vſque in finem.
Quid ſi authoritas illa ſit rationibus deſtituta. n. 406. & nn. ſeqq. vſque ad n. 418.
Et quid ſi nitatur graui aliquo fundamento. n. 417. & nn. ſeqq.
Et quid de authoritate alicuius, qui ſit princeps in aliqua facultate. n. 420.
Et quid ſi opinio vnius Doctoris ſit contra legem Dei, vel Eccleſiæ. n. 425.
Et quid ſi contra communem aliorum opinionem. n. 433. & 442.
Et quid ſi opinio ſingularis ſit verior, quàm opinio communis. n. 438.
Et quid ſi ab vtraque parte ſint totidem Authores æqualis ponderis, & rationes æquè ſuaſibiles. num. 444.
Et quid ſi pro vna parte ſint Doctores numero plures, & pro contraria grauiores. n. 445.
Et quid ſi vtrinque Doctores ſint æquales numero, ſed pondere inæquales. n. 447.
Et quid ſi pro vna parte ſtet authoritas vnius grauis Doctoris, & pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes vtrinque ſint æquales. n. 448.
405 Opinionem probabilem facit authoritas vnius Doctoris etiamſi contineat errorem contra ius diuinum.
Contrarium. n. 412. & n. 425. & 432.
406 Opinionem probabilem in moralibus non facit ſola authoritas vnius Doctoris vtcumque grauis, & probi.
407 Probabilia ſunt quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut Sapientibus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis. & n. 421. & 434.
408 Doctorum dictis in tantum eſt credendum, in quantum Canonicis ſcripturis deſeruiunt.
409 Vox vnius, vox nullius.
410 Doctori atteſtanti de conſuetudine vel de communi vſu loquendi non creditur.
411 Cardinalis Zabarella nunquam voluit in opinionibus cedere niſi vrgente ratione.
415 Teſti vnico atteſtanti de morte mariti non eſt credendum.
416 Ingenio non procedendum, ſed authoritatibus inſiſtendum.
417 Opinionem probabilem facit authoritas vnius Doctoris probi, & docti, ſi nitatur graui aliquo fundamento, & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas mouens.
418 Opinionem ſequens alicuius Magiſtri non ſubtiliter indagatam, quæ poſtmodum apparet falſa, excuſatur à peccato quamdiu falſa non apparuerit.
419 Nec peccat mortaliter qui ſequitur intellectum alicuius grauis Authoris etiamſi erret, dummodo error verſetur circa ſubtilitates legum.
420 Opinionem probabilem facit ſola authoritas vnius Sapientis clariſſimi, & principis in aliqua facultate.
422 Locus ab authoritate infirmus, & inartificialis.
423 Authoritatis pondus inclinat ad actum, præcipuè ſi graue ſit.
424 Authoritas magni Doctoris in tantum facit aliquam probabilitatem, in quantum præſupponitur in ſcientia verſatus, vel ſapienter loquutus.
425 Opinio vnius Doctoris quantumuis grauis, & pij ſi ab Eccleſia ſit reprobata, aut ſit contra ius diuinum, eſt improbabilis, & falſa.
426 Ius ignorare licet indoctis, ac rudibus, non autem eis, qui ſua prudentia inſtructi ſunt.
427 Illiteratus debet conſulere peritiores: alioquin ex iuris ignorantia non excuſatur. & n. ſeq.
428 Simoniam committens non excuſatur ex eo, quod ſe peccare non crediderit.
429 Ignorantia nulla inuincibilis eſt peccatum.
430 Ignorantia craſſa, & ſupina neminem excuſat.
431 Et quæ dicatur huiuſmodi ignorantia.
432 Opinionem ſequens errantis Magiſtri in ſpectantibus ad fidem, & bonos mores, ex ſimplicitate, & iuris ignorantia non excuſatur.
433 Opinionem probabilem non reddit ſola authoritas vnius Doctoris, ſi in contrarium ſit communis opinio.
Niſi ille Doctor ita ſolueret argumenta contraria; & confirmaret ſua, vt ſuam redderet aut certam, aut longè probabiliorem. n. 438.
434 Vox communis præfertur dictis paucorum.
Rarò benè loquitur qui contra omnes loquitur. ibid.
435 Opinio communis non dicitur quæ plures Doctores habet eam ſequentes perfunctoriè.
436 Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum, ſi eam non confirment optimis rationibus.
437 Opinio communiter cenſetur ſi ſit approbata à ſex Doctoribus claſſicis rem ex profeſſo tractantibus, quàm ſi à quinquaginta ſola ferè authoritate priorum ductis.
439 Opinioni, quæ melioribus rationibus fulcitur iuſtius, & æquius eſt inhærere, licet Imperator ſit in opinione contraria.
440 Verbo credendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum.
441 Ab opinione communi recedere non licet niſi habenti pro ſe rationem certam, & conuincentem.
442 Opinionem probabilem non facit authoritas vnius Doctoris, quando in contrarium ſunt plures æqualis, vel maioris ponderis.
443 Niſi opinio paucorum eſſet validioribus rationibus munita.
444 Opinionem vnius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum ſequi non licet, quando in contrarium
ſunt

Digitized by Google

*ſunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes vtrinque pares.*

445 *Idem ſi pro vna parte ſint Doctores numero plures, & pro contraria grauiores.*

*Secus ſi Doctores vtrinque ſint pares numero, ſed grauiores pro vna parte. n.447.*

446 *Dignitas perſonarum compenſatur cum numero.*

448 *Opinionem probabilem reddit authoritas vnius grauis Doctoris, ſi pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes vtrinque ſint æquales.*

449 *Probationes cum vtrinque ſunt æquales, qualibet minima præſumptio pro vna parte facit eam præualere.*

1 NE INNITARIS. Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. Butr. Card. Imol. Anchar. Abb. & alios communiter, vel ſecundum Aret. In iudicando non debet quis ſequi ſenſum proprium, ſed regulas Patrum, ſiue Conſtitutiones; vel generalius, In quocumque negotio debent magis ſeruari Conſtitutiones, quàm ſenſus proprius. Sunt duæ partes. Prima ponit verba Salomonis Prouerb.3. Secunda expoſitionem Hieronymi ibi: *Prudentia ſua*.

2 Nota primò ſecundum Ant. de Butr. ſignificatum horum verborum: *Non facias ſecundum prudentiam tuam*; intelliguntur enim de prudentia à iure non informata. Vnde gloſ.3. Hoſtien. Io. Andr. Imol. & Abb. interpretantur verba, *Prudentia tua*, ideſt in malo, vt in c. Sciendum, 8. qu. 1. Exemplificant Abb. Antiq. & Io. Andr. ſi alicui dicatur; Non debes hoc facere, quia contra ius, & reſpondeat ille, non curo, quia mihi videtur ita fieri debere: hic proprium ſenſum præponit Patrum conſtitutis; contra quem Auguſtinus in lib. 50. homiliarum, homilia 28. [Vis videre (inquit) quid ſit homo? omnis homo mendax. Homo ergo ſi vult eſſe aliquid boni, non ſit de ſuo: ſi de ſuo eſſe voluerit, mendax erit: ſi verax eſſe voluerit, de Deo, non de ſuo erit.] Et in lib. de vera Innoc. cap.311. [Nemo habet de ſuo niſi mendacium, & peccatum; ſi quid autem habet homo veritatis, & iuſtitiæ, ex illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, vt ex eo quaſi guttis quibuſdam irrigati, non deficiamus in via.]

3 Secundò nota, ex illis verbis, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, ex dictis, vel factis cognoſci hominis ſapientiam, vel ſtultitiam. Ad hoc l. Quidam in ſuo, ff. De condit. inſtit. vt hic per Butr. in 3. notab. magis tamen in hoc

4 ſpectanda ſunt facta, quàm verba. l. Si tamen, §. Ei qui, ff. De ædil. edict. l. De quibus, in fin. ff. De legib. c. Dilecti, infra, de Appellat. cum Concordant. de quibus ibi plenè per gloſ. in ver. Facto prouocare.

5 Tertiò nota, ſtandum eſſe dictis SS. Patrum. Intellige ſecundum Innoc. & Compoſtell. ſi ſint ab Eccleſia recepta; & qui dicit quod ipſi dicunt, non poteſt de temeritate redargui, niſi ab ipſiſmet fuerint retractata, ſicut Auguſtinus multa de dictis ſuis retractauit; vel niſi ſint per Eccleſiam correcta, c.1. 16. diſt. Et cum Innoc. & Compoſtell. tranſeunt hic Hoſt. Io. Andr. Butr.

6 Card. Imol. & reliqui omnes. Vnde patet erroneum eſſe quod Abb. dixit n.3. verſ. Vltimo quæritur, videlicet dictum vnius Sancti adiutum authoritate noui, vel veteris Teſtamenti præualere Papæ interpretationi. Et quod dixit in c. Significaſti, num.3. de elect. in concernentibus fidem, etiam dictum vnius priuati præferendum eſſe dicto Papæ, ſi ille moueretur melioribus rationibus, & authoritatibus noui, & veteris Teſtamenti. Imò enim in dubijs doctrina Eccleſiæ Romanæ, quæ principaliter eſt in Papa, eſt regula fidei. c. Omnes, 22. diſt. c. Quis, in fin. 11. diſt. c.1. & ſeq. 12. diſt. & ad ipſum pertinet huiuſmodi dubia determinare. c. Multis, 17. diſt. c. Hæc eſt fides, c. Et eſt aliud, c. Quoties, & per totam, 24. q.1. c. Maiores, inſ. de Baptiſ. & docet S. Thom. 2. 2. qu. 1. art.10. Vnde meritò hanc Abbatis doctrinam confutat Syluest. in ver. Opinio nu. 2. in fin. verſ. Quod autem dicit

8 Panorm. Nec obſtat, quod authoritas Hieronymi præualuerit ſententiæ Concilij, vt in c. Tria, 36. qu.2. Nam, vt notat gloſ. & Turrecrem. in c. Placuit, ead. cauſ. & quæſt. hoc prouenit quia dictum Hieronymi non ſolum fundatur, & roboratur veritate veteris Teſtamenti, ſed etiam

9 innititur authoritati Meldenſis Concilij. In philoſophicis verò, quæ ad fidem non ſpectant, dicta SS. Patrum non ſunt maioris authoritatis, quàm dicta Philoſophorum quos ſequuntur, vt per D. Thomam in 2. ſentent. diſt. 14 art. 2. in corp. & in reſponſ. ad 1.

10 Vltimò nota, Iudicem non debere iudicare ſecundum propriam opinionem, ſed ſecundum decreta Patrum, & aliorum habentium poteſtatem legis condendæ. Concordat text. in c.1. ſup. eod. ibi: [Et nemo in actionibus, vel iudicijs Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, vel eorum authori-

11 tate ducatur.] Nam, vt inquit hic Bald. num.2. erronea eſt conſcientia propria, & ſingularis, quæ eſt potius quædam ſuperſtitio. l. Quæ ſub

12 conditione, ff. De condit. Inſtit. Vnde Anton. de Butr. Io. de Imol. & Alex. de Neuo dicunt hunc textum eſſe allegabilem contra captioſos, qui plus de ſe præſumunt, quàm ſit in rei veritate, & volunt omnes opiniones ſuas alijs præualere.

13 QVÆRO generaliter vtrum in omni materia ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem?

14 Præſens diſputatio, ſeu potius tractatus de opinione probabili diuiditur in quinque partes principales. In prima nu. 13. proponitur quæſtio generalis vt ſupra, videlicet, Vtrum in omni materia ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem. Et num.15. diſcuritur quid tenendum in materia ad fidem, aut mores non pertinente. Et num.19. quid in articulis ab Eccleſia diffinitis. Et num.23. Quid in materia morum, & ponitur origo, & progreſſus doctrinæ de libera electione opinionis probabilis. Et à num.25. vſque ad nu. 44. recenſentur Authores probabilitatum, & eorum variæ opiniones. In ſecunda parte principali à num. 44. vſque ad nu.131. ponitur prima quæſtio. An in moralibus ſequi liceat opinionem probabilem ſecundum ſe, præſcindendo à quacumque probabilitate opinionis oppoſitæ. Et à d. nu. 44. vſque ad num.59. ponuntur vndecim argumenta pro opinione affirmatiua. Et à nu. 59. vſque ad nu. 98. ponuntur vigintiſex argumenta pro opinione negatiua,

Et

21 eſt ab erroris vitio excuſati. Itaque ſemper
præferri debet opinio, quæ habet pro ſe legem,
vel probatam conſuetudinem, vt ait Syluest. in
ver. *Opinio*; eod. nu. 2. Et idem eſt ſi intellectus
moueatur ab ipſo obiecto, ſiue quia ſit per ſeip-
ſum cognitum, vt in primis principijs, quorum
eſt intellectus, ſiue per aliud, vt patet de con-
cluſionibus, quarum eſt ſcientia, vt idem D.
Thom. declarat in 2. 2. qu.1. art.4. Sed hic non
eſt caſus noſter, quia verſamur in opinione.
22 Opinio autem dicitur cum intellectus declinat
in vnam partem contradictionis, cum formidi-
ne tamen alterius; nam ſi id fieret cum certitu-
dine, non eſſet opinio, ſed fides, vt per D. Thom.
d. art.4. & Syluestrum loc. cit.

23 Secundus caſus eſt cum articuli non ſunt à le-
ge determinati, nec publicè tenentur ſecundum
authoritatem Eccleſiæ. Et tunc quæſtio eſt ar-
dua noſtris temporibus excitata, & valdè peri-
culoſa, An in materia morum ſequi liceat quam-
cumque opinionem probabilem. Dixi, noſtris
temporibus, quia doctrina de libera electione
opinionis probabilis in moralibus hoc ſæculo
introducta eſt, & quaſi parua ſcintilla in ma-
gnum incendium excreuit. Nam illius ſectato-
res nullum afferunt ex Magiſtris, qui ante cen-
tum annos eam tradiderit; non quia Scriptores
illorum temporum de tali doctrina non cogita-
uerint; incredibile enim eſt tot viros illumina-
tiſſimos, ac acutiſſimi ingenij, qui de humanis
actibus, & virtutibus moralibus ex profeſſo diſ-
ſeruerunt, vim probabilitatum per tot ſæcula
non agnouiſſe: ſed quia cognouerunt iudicium
probabile non poſſe aſſumi pro regula rectè ope-
randi. Quare hæc doctrina ex hoc ſolo redditur
valdè ſuſpecta, quod ſit noua, & à conſuetudine
Eccleſiæ exorbitans, dicente Apoſtolo ad He-
bræos 13. 9. *Doctrinis varijs, & peregrinis nolite
abduci*. & Hieronymo in Epiſtola Apologetica
contra Origenem, quæ eſt 33. lib.5. [Cur poſt
quadringentos annos nos docere niteris quod
ante neſciuimus? Cur profertur in medium
quod Petrus, & Paulus edere noluerunt? vſque
ad hanc diem ſine hac doctrina Mundus Chriſtia-
nus fuit.] Hæc Hieronymus. Ad hoc c. Quis
neſciat, 11. diſt. c. Quod dilectio, in fin. de con-
ſang. & affinit. & c. Cum conſuetudines, de con-
ſuet. vbi Io. Andr. nu.7. Mutationes, inquit, pe-
riculoſæ ſunt, vt docet Aphoriſmus; & eſt con-
tra Doctores, qui pernicioſas nouitates inueniunt.
Confert text. in l. 2. in fin. ff. De Senator. per
quem Bald. in l. vlt. nu. 9. ff. De pœn. iudic. qui
male iudicat, dicit, præſumi imperitiam in eo
qui tenet nouas, & inſolitas opiniones, & eum
ſequitur Andreas Siculus in Repet. rubr. de fide
inſtrum. col. 7. verſ. Quot autem modis. Porrò
concors antiquorum ſententia fuit, ad hoc vt
quis rectè, & prudenter operetur, neceſſariò re-
quiri, vt habeat certitudinem, ſaltem mora-
lem, de rectitudine, & honeſtate operationis,
eamque certitudinem nullatenus reperiri in opi-
nione probabili, quæ fallibilis eſt, & ſe habet
ad verum, & falſum, ac proinde vitioſum eſſe
illam aſſumere pro regula, & fine humanorum
actuum, ita vt cum primum peruenerimus ad
gradum probabilitatis, illicò ſiſtamus pedem,
nec vlterius progrediamur: quin potius in con-
trouerſijs moralibus, in quibus vertitur ſalutis
periculum ſumma ope nobis enitendum eſſe, vt
certitudinem, exploſa omni formidine, habea-
mus, & veritatem aſſequamur. Et hanc Theo-
ricam tradiderunt plurimi ex Claſſicis, & pri-
marijs Magiſtris, quorum verba ad calamum
referemus infra à nu.79. vſque ad n. 98.

24 Verùm poſt multa ſæcula irrepſit alia doctri-
na, videlicet ad rectitudinem operationis non
requiri iudicium certò, & euidenter dictans
actionem licitam eſſe, ſeu honeſtam, ſed ſufficē-
re probabile iudicium cum formidine partis
oppoſitæ. Et in hac ſententia dicitur fuiſſe Io.
Gerſon Cancellarius Pariſienſis in tract. de præ-
par. ad Miſſam, conſider.3. Alphab.37. litera S,
& eam probarunt Gabriel Vaſquez in 1. 2. q.19.
art.6. diſp.62. cap.5. num. 26. Io. Salas ibidem
qu.21. tract.8. diſp. vnic. ſect.4. nu.4. & Thomas
Sanchez in Decal. lib. 1. c. 9. nu. 58. Et pluribus
tuetur nouiſſimè Candidus Philalethus, ſeu po-
tius Andreas Blancus è Societate Ieſu de opi-
25 nionum praxi in prima quæſtione. Et poſito hoc
principio recentiores Theologi ſtatuerunt tres
gradus probabilitatis.

Primus gradus eſt, cum quis in aliquo articu-
lo, ſeu controuerſia morali agnoſcit vnam opi-
nionem eſſe probabilem, nempè illam, quæ af-
firmat actum eſſe licitum, & ſubeſt peccati pe-
riculo; nec vlterius inquirit, an opinio contra-
ria ſit æquè probabilis, aut probabilior, poteſt
tuta conſcientia opinionem illam probabilem
ſequi. Et in hoc primo gradu conueniunt Theo-
logi noſtri temporis ferè omnes. Sed ab hoc
primo gradu probabilitatis noſtro ſæculo fa-
ctus eſt tranſitus ad ſecundum multò laxiorem,
& grauioribus difficultatibus, & periculis inuo-
lutum; videlicet cùm in aliqua morali contro-
uerſia duæ ſunt opiniones oppoſitæ æquè proba-
biles, vel quaſi, liberum eſt vnicuique amplecti
alterutram quam maluerit, etiam poſthabita
opinione tutiori, & ſpecificante actum pro illi-
cito.

Et quia abyſſus abyſſum inuocat ab hoc ſecun-
do probabilitatis gradu Scholaſtici noſtri ſæculi
proceſſerunt ad tertium, diſſeminantes doctri-
nam nouam, & anteactis ſæculis inauditam;
nempè cum in aliqua quæſtione de moribus duæ
ſunt opiniones contrariæ, quarum vna eſt pro-
babilis, & minus tuta, quia affirmat actum eſſe
licitum, & ideo ſubeſt peccati periculo; Altera
verò eſt probabilior, ac tutior, quia affirmat,
& ſpecificat actum pro illicito, integrum eſt cui-
libet amplecti opinionem minus probabilem, &
minus tutam, poſtpoſita opinione probabilio-
26 ri, ac tutiori. Et huius ſententiæ Authores ſunt
Medina, qui primus videtur ſcripſiſſe in defen-
ſionem probabilitatum, in c.2. quæſt.19. art.6.
dub. penult. Vaſquez, Suarez, Gregorius de
Valentia, Azorius, Ledeſma, & alij ad nume-
rum ſeptemdecim, quos refert, & ſequitur San-
chez in Decal. tom.1. lib.1. c 9. nu. 4. Idque hoc
tempore receptum eſſe teſtatur Petrus de Lorca
in 1. 2. tom. 1. de actibus humanis, diſput.39.
membr. 1. Quinimò ita tenere omninò ferè om-
nes Scholaſticos affirmat nouiſſimè Ludouicus
à Cruce ſuper Bulla Cruciatæ in tract. de opi-
27 nione probabili, dub.1. nu.6. Et hoc procedere
non ſolum in materia Iuſtitiæ, ſed etiam in alia
quacumque ſcripſerunt Vaſquez in 1. 2. qu. 19.

art.6. diſput.63. nu.1. in princ. & Sanchez d. c.9.
num.22.
28 Mirum autem eſt quàm longè, latèque hos
gradus poſtea dilatauerint. Nam in ſpecie di-
xerunt licere vti hac doctrina tam Lectoribus,
& Magiſtris in Scholis, vt Salas in 1.2. diſp.vnic.
59 ſect.6. nu.69. & Sanchez vbi ſupra nu.26. quàm
Aduocatis, quos poſſe patrocinari ſecundum
opinionem probabilem, omiſſa probabiliori
etiam in cauſa ſanguinis, vel ciuili omnium bo-
norum, tradiderunt Villalob. in Sum. tom.1.
tract. c. diff. 14. num. 5. Turrian. in 2. 2. tom.2.
quæſt. 72. art.3. Lorca in part. 2. tom.1. diſp.39.
membr.2. Vaſquez in 1. 2. diſp.19. art.6. & diſp.
64. c.1. num. 3. & alij, quos refert, & ſequitur
Sanchez in Decal. lib.1. d. c.9. nu.53.
30 Id ipſum de Conſiliarijs, & Conſultoribus
animarum cenſuerunt Vaſquez in 1. 2. diſp. 62.
c. 9. num. 47. & Salas in 1. 2. tract. 8. diſp. vnic.
ſect. 9. nu.85. Imò Sanchez d. c.9. num. 20. dicit
poſſe Conſultores animarum modò iuxta vnam,
modò iuxta aliam opinionem conſulere, & quan-
doque prudenter facere minus probabilem, &
minus tutam opinionem conſulendo, quando
iudicat probabiliorem difficilem fore pœniten-
ti, vel conſilium petenti, & citat in eamdem
ſententiam Vaſquez d. diſp.62. c.9. nu.67. Addit
Sanchez d. c. 9. nu.29. in conſcientia tutum eſſe
illum, qui propoſitum habet varios Doctores
conſulendi, donec aliquem iuxta deſiderium
ſuum reſpondentem inueniat.
31 Iudicem quoque ſequi poſſe opinionem pro-
babilem etiam contra communem, & probabi-
liorem, tenet Ledeſma aſſerens hanc eſſe ſenten-
tiam multorum noſtræ ætatis, tom. 2. tract. 8.
c. 22. poſt 11. diffinit. & alij apud Sanchez in
prælleg. c. 9. num.46. qui hanc opinionem dicit
probabilem: & ſequuntur ſex alij diligenter con-
quiſiti ab Antonino Diana, vt ipſe ait in tract. 13.
reſol. moral. reſol. 3. vbi propterea poſt multos
refert liberum eſſe iudici ex duabus opinionibus
probabilibus quam maluerit eligere & ſecun-
dum eam iudicare pro amico, imò ſecluſo ſcan-
dalo, nunc ſecundum vnam, nunc ſecundum
aliam etiam omiſſa probabiliori, & communio-
ri, nec teneri in ſyndicatu, & exemplificat in
decem caſibus congeſtis à Ioanne Sancio in pra-
ctica diſp.44. num.72. in fin & allegat Io. Vale-
rium cum alijs ab eo relatis in differentijs vtriuſ-
que fori in ver. Opinio, differ.3. nu.1. & idem
tenet Sanchez vbi ſupra nu.45. ſi vtraque opinio
32 ſit probabilis. Sunt etiam qui opinantur quo-
tieſcumque Iudex fert ſententiam, ſecundum
opinionem etiam minus probabilem, non eſſe
licitum reo, qui habet pro ſe probabiliorem
opinionem, appellare, vt apud eumdem Dia-
nam par.3. tract.5. reſol.104.
33 Similiter, & Medicum quamuis probabilius
iudicet medicinam fore noxiam ægroto, tamen
ſi contrarium quoque putet probabile, dixerunt
poſſe illam abſque peccato propinare, idque
non ſolum ſi aliud certum remedium non ſuppe-
tat, & ſalus ægri ſit deſperata, vt Gregorius de
Valentia in 2. 2. diſp. 3. qu. 10. punct.2. col. vlt.
paulò ante verſ. Altero modo: vbi ait, hoc caſu
eſſe intelligendum quod fertur ex Galeno, In-
terfice audacter: & Sanchez in Decal. tom.1.
lib.1. d. c.9. nu.39. addens in fine hoc caſu Me-
dicum non ſolum poſſe, ſed teneri medicamen-
tum hoc minus tutum, & periculoſum adhibere:
verum etiam ſi præſtò ſit aliud certum medica-
mentum, vt tenent Azor. tom. 1. lib.2. Inſtit. mo-
ral. c.17. qu.11. Aragon. in 2.2. quæſt. 64. art.4.
dub. penult. Salas in 1. 2. qu.2. art.8. diſp. vnic.
ſect.15. nu.158. quos refert, licèt non ſequatur,
Sanchez loco proximè citato, nu.41.
34 Sed & Regem poſſe bellum gerere, ſi vtrinque
ſint opiniones probabiles, & probabilitas ver-
ſetur circa ius, pluribus nititur probare Io. San-
cius in pract. diſp.44. nu.58.
35 Quinimò propoſitam doctrinam putarunt
multi habere locum etiam in eſſentialibus Sacra-
mentorum, & illorum adminiſtratione adeo vt
in ordine ad Deum, & virtutem Religionis, vel
reuerentiam debitam Sacramento tradiderint
36 in Sacramentis omnibus fas eſſe vti opinione
probabili, & minus tuta, ac propterea licere
Sacerdoti conſecrare etiam in materia incerta,
eo quod probabile à nonnullis id reputetur, ta-
metſi contrarium ſit probabilius, & Miniſter ſe
exponat periculo faciendi irritum Sacramentum,
vt inter alios cenſet Petrus de Lorca in p. 2. de
actib. human. diſp. 39. membr.2. Nec diſſentit
Sanchez in Decal. tom.1. lib.1. d. c.9. nu.33. ait
enim probabilius eſſe in Sacramentorum admi-
niſtratione licere vti opinione minus probabili,
relicta probabiliori, ac tuta, non obſtante ir-
ritandi Sacramenti periculo, dummodo non ſit
contra communem Eccleſiæ conſuetudinem, aut
contra obligationem Charitatis erga proximum,
vt explicat nu.33. adducens pro eadem ſententia
Vaſquez, Salon, Salas, & Sayr.
37 Amplius ſcripſerunt aliqui, Sacerdotem tene-
ri in Sacramento Pœnitentiæ ſequi pœnitentis
opinionem, etiamſi pœnitens eligat minus pro-
babilem, & minus tutam, & denegantem ex
hoc capite abſolutionem, mortaliter peccare,
vt Sanchez in ſæpius citat, cap.9. nu.27. & 29. &
38 Io. Sancius in Selectis diſp. 33. nu.54. quamuis
credat pœnitentis opinionem eſſe falſam, vt
dicemus infra in 3. quæſt. in 35. fundamento
num.305.
39 Quid plura non dubitarunt aliqui affirmare
Sacerdoti eligenti opinionem minus probabi-
lem circa ſuam iuriſdictionem, poſthabita pro-
babiliori, Eccleſiam aſſiſtere, ac iuriſdictionem
tribuere ad abſoluendum Sacramentaliter, licèt
Sacerdos verè iuriſdictionem non habeat, eo
quod ex electione illius opinionis oriatur titulus
putatiuus cum communi errore tribuente iuriſ-
dictionem ad præſcriptam l. Barbarius, ff. De
off. Prætor. adeo vt Ludouicus à Cruce in ſuis
diſputationibus moralibus ſuper Bulla Cruciatæ
in tit. De opin. probab. dub. vlt. glorietur ſe,
dum eſſet Compluti, ſuaſiſſe hanc opinionem
Patri Suarez, qui in eam vſque diem ſenſerat non
licere in Sacramento Pœnitentiæ vti iuriſdictio-
ne probabili; eumque poſtea illam typis man-
daſſe 4. tom. de pœnit. diſp. 26. ſect 6. num.7.
Quam tamen opinionem Suarez dicit tantum
eſſe probabilem, non autem ſequitur: ſed multi
alij ſequuti ſunt nempè Villalob. in Sum. tom.1.
tract.1. dub.13. nu.5. Leſſius lib 2. de Iuſt. & Iur.
c.29. dub.8. nu.68. Sanchez in Decal. to. 1. lib.1.
d. c.9. nu.35. & de matrim. lib.3. diſp.22. nu.vlt.
& alij apud Dianam reſol. moral. tract. 13. re-
ſol.2.

Digitized by Google

fol. 2. verſ. Et tandem, vbi propterea infert non
peccare Sacerdotem non approbatum, qui præ-
ſente approbato abſoluit pœnitentem in articu-
lo mortis conſtitutum: nec Parochum audien-
tem confeſſiones ſibi non ſubditi, in alia Diœceſi
abſque approbatione Ordinarij eiuſdem Diœce-
ſis: item nec Sacerdotem, qui ex opinione pro-
babili abſoluit à reſeruatis.

40 Nec deſunt qui putant licere ſequi opinionem
minus probabilem, & minus tutam in Sacra-
mento Pœnitentiæ, etiam in mortis articulo, vt
contra Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 2. c. 1. nu. 6.
firmat Io. Sancius in Selectis diſp. 19. nu. 8.

41 Ex quibus vides quam largè propalata ſit hæc
doctrina probabilitatum in perniciem anima-
rum. Et nihilominus illius defenſores paſſim
conclamant eam eſſe valdè vtilem, ac proficuam
Chriſtianæ Reipublicæ, & quaſi antidotum ſalu-
berrimam conſcientijs fidelium curandis; audi-
uimus enim nonnullos Theologos affirmare gra-
tulandum eſſe huic ſæculo, quod inuenta ſit via
medendi morbis animarum longè vberiori, ac
feliciori ratione, quàm medeatur corporibus
medicina naturalis: quandoquidem Medicus
corporis ſi ægroto egenti remedijs calidis appli-
cat frigida, vel è conuerſo, non minuit vim
morbi, ſed auget. At non ſic in medico ſpiri-
tuali animarum, qui poteſt applicare contraria
remedia probabilium opinionum, quæ omnia
42 ſint profutura. En tibi exempla. Tenetur pœ-
nitens reſtituere aureos centum, confeſſor ſua-
det vt ſtatim integrè reſtituat; neque enim eſt
capax abſolutionis qui cum poſſit totum reſti-
tuere, ſine iuſta cauſa vult differre, aut facere
reſtitutionem per partes, ſecundum veram opi-
nionem, de qua per Archid. in c. Si res, nu. 5.
14. quæſt. 6. Io. Maior in 4. diſt. 15. quæſt. 26. &
Sotum de iuſt. & iur. lib. 4. qu. 7. art. 4. poſt D.
Thom. in 2. 2. q. 62. art. 8. Concilium Senonenſe
anno 1542. ibi: *Non abſoluantur, niſi promit-
tant reſtituere bona fide quam citiſſime poterunt
alienum*. vt in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ lib. 2.
tit. 7. de Pœnitentia, cap. 116. & c. 117. At pœ-
nitens vix ad hanc reſtitutionem inducitur.
Quare medicus ſpiritualis applicat illi contra-
rium remedium opinionis probabilis, dicens
poſſe eum differre, aut per partes reſtituere, vt
interea aliquid inde emolumenti ſibi percipiat,
ſi dominus nolit dilationem parum ſibi noxiam
concedere, quod tenet Nauarr. in Manual. c. 17.
nu. 63. verſ. Infertur nono. Imò eum poſſe ab-
ſolui etiamſi abſque vlla iuſta cauſa diu differat
reſtitutionem; dummodo habeat animum reſti-
tuendi, cenſet Molina de iuſt. tom. 2. tract. 2. di-
ſput. 153. nu. 2. quem refert, & ſequitur Diana
reſol. moral. tract. 17. nu. 2. reſol. 3. vbi ait ſe li-
beraſſe pœnitentem, qui ſæpius confeſſus fuerat
ſe animum reſtituendi habere, ſed tamen cum
poſſet, nunquam reſtituerat, adijciens: Notent
hanc Deciſionem Confeſſarij, nam multos tollit
ſcrupulos maximè in confeſſione Nobilium,
qui per multos menſes ſine aliqua iuſta cauſa
43 differunt reſtitutionem. Similiter Confeſſor præ-
cipit famulo, ne de cætero ducat concubinam
in domum heri, ne præbeat illi occaſionem rui-
næ, cùm id nefas ſit ſecundum opinionem, quæ
procul dubio verior, ac tutior eſt. Arg. c. Nul-
lus. ibi, *ſubintroductam mulierem*. c. Præter
hoc, & c. Interdixit, 32. diſt. & c. 1. de cohabit.
cleric. & mulier. & colligitur ex D. Thoma in 4.
diſt. 38. qu. 2. art. 1. ad 4. & in 2. 2. qu. 43. art. 1.
ad 3. & Syluestro in verbo Occaſio. Sed ægrè
hoc præceptum fert famulus, timens ne eijcia-
tur à domino. Vnde medicus animarum porri-
git illi contrarium medicamentum opinionis,
quam tenet Azorius tom. 3. Inſtit. moral. lib. 12.
cap. vlt. qu. 8. id eſt, licere famulo bona inten-
tione deducere concubinam hora certa in do-
mum heri, vel in alium locum, vbi ſcit eam ſo-
litam cum illo peccare. Quinimo idem de ijs,
qui lucri cauſa non ſolum aſſociant, ſed etiam
ſella geſtatoria portant meretrices in domum
amaſij, dicit ſe conſultum reſpondiſſe Diana
alios referens reſol. moral. par. 3. tract. 6. reſol. 11.
Vtrumque igitur remedium ſecundum eos libe-
rat pœnitentem à ſcrupulis, affertque illi ſere-
nitatem conſcientiæ. Hinc Baſſeus in ver. Con-
ſcientia, apud Caramuelem in Theol. Regular.
diſp. 6. [Ex opinionum varietate, inquit, iu-
gum Chriſti ſuauiter ſuſtinetur: poſſet namque
euenire pleroſque hominum rebelles ſe prode-
re, ſi ad aliquid determinatè agendum, vel om-
mittendum conſtringerentur eo modo, quo te-
nemur mandata naturalia Dei implere, quod
in illis decretum iam ſit determinatè, & abſque
opinionum varietate quod agere oporteat, vel
minus. Prouidentia ergo ſuperna cautum eſt,
vnicam tantùm viam operationum mortalium
non dari, ſed rectam inueniri poſſe actionem ſi-
ue iuxta vnam, ſiue alteram opinionem operen-
tur mortales, ſicuti eſt melius herclè plures eſſe
vias ad Matritum ducentes, quàm ſi vnica tan-
tùm reperiretur, nam illam vel nimis latam eſſe
oporteret, aut per eam tranſeuntes impediri, &
cum moleſtia pergere eſſet opus: hanc non ſo-
lum moleſtiam inueniendam eſt notum, con-
ſtringendo homines vnicam tantùm opinionem
in ſuis actionibus, ſiue omiſſionibus amplexari;
verum non nauaturos operam, & conſequenter
peccaturos potius, quàm ſibi placidam rem de-
ſinerent, vel à ſibi exoſo abſtinere retraheren-
tur. Huic damno bonitas Diuina medens di-
uerſa ingenia hominibus contulit, quibus di-
uerſa inter ſe iudicia rerum ferrent, & ſe rectè
operari arbitrarentur. Deo namque nullum
emolumentum accreſcit, quod quis operetur
iuxta vnam, vel aliam opinionem, ſolum deſi-
derat mandatum ſuum non infringi. Cum igi-
tur iuxta opinionem probabilem operans, Dei
præceptum non infringat, Dei non intereſt quid-
quam, quod iuxta vnam, vel aliam opinionem
operatio deducatur.] Ita Baſſeus. Et idem Ca-
ramuel vbi ſupra. [Ergo, inquit, Eccleſia Ca-
tholica felicior debet dici, quod exuberet ſan-
ctiſſimis, & doctiſſimis viris, qui introduxerunt
benignas opiniones, quia damnarentur pluri-
mi, quos ſententiæ probabilitas ſaluat, nec in-
de Eccleſia infelix, quod Doctores opinentur
paſſim, ſed & inde felicior, quod benignius, &
facilius ſuos poſſit ad lauream empyream pro-
mouere.] Idipſum, & iiſdem ferè verbis repe-
tit Spinula De libera, & prudenti electione di-
ſput. 3. in fin. & allegat Henriquez in proœmio
Summæ.

Ego verò quamuis agnoſcam quam durum ſit
impetum fluminis ſiſtere, & doctrinam hanc

prurientem auribus Principum, & priuatorum, ac ferè omnium mentibus infixam conuellere; tamen fretus clementia Dei, qui veritatem diu latere non ſinit, in medium afferam quæ magis conducere videbuntur ad illius manifeſtationem. Et quia ſuperius num. 25. diſtinxi tres gradus probabilitatis, proſequendo ordinem ibi propoſitum, totam hanc materiam ad mores pertinentem ſubdiuidam in quatuor principales quæſtiones, ex quarum reſolutione, ni fallor, clarè apparebit quantum à ſemita veritatis receſſerint Nouatores probabilitatum. In prima examinabitur quid dicendum ſi in aliqua controuerſia morali quis agnoſcat vnam tantùm opinionem eſſe probabilem, non reflectendo ad contrariam. In ſecunda quid ſi agnoſcat duas opiniones oppoſitas eſſe æquè probabiles, vel quaſi. In tertia quid ſi agnoſcat vnam opinionem eſſe probabilem, & alteram probabiliorem. In quarta diſcutietur an authoritas vnius, vel alterius Doctoris reddat opinionem probabilem.

44 QVÆRO igitur primò, an in moralibus ſequi liceat opinionem probabilem ſecundum ſe, præſcindendo à quacumque probabilitate opinionis oppoſitæ. Quod eſt quærere, An opinio probabilis per ſe ſit regula morum, ſeu an in morali materia licitum ſit opinari.

45 Sententiam affirmatiuam ſequuntur recentiores Theologi ferè omnes, vt conſtat ex dictis ſupra num. 24. & nu. 25. necnon Iuriſperiti, qui ſcripſerunt non peccare eum, qui agit, conſulit, aut iudicat ſecundum opinionem probabilem. Oldrad. conſ. 286. In electionis, nu 5. verſ. Sed qui admittunt. Gemin. conſ. 66. Pro declaratione n. 6. Et pro ea adducuntur præcipuè fundamenta infraſcripta.

46 Et primò in actionibus humanis qui eligit quod probabile eſt, non agit temerè, ſed prudenter. c. Ego ſolis, verſ. Vel probabiles rationes, 9. diſt. c. 1. de homic. lib. 6. ibi, *probabilibus conſtiterit argumentis*. l. nam de ætate, ff. De probat. l. Ob carmen, §. fin. ff. De teſtib. l. Milites, C. De quæſtion. cum ſimilibus, & probatur apertiùs in l. 4. C. Manda. iuncta l. Eum quem temerè, ff. De iudicijs.

47 Secundò, ad hoc vt quis licitè, & honeſtè operetur, ſatis eſt vt moralem certitudinem habeat de rectitudine, & honeſtate operationis: Sed qui ſequitur opinionem probabilem, habet certitudinem hanc moralem de rectitudine, & honeſtate ſuæ operationis: Ergo licitè, & honeſtè operatur.

48 Maior probatur, quia certitudo eſt in triplici differentia, vt notat S. Antoninus p. 1. tit. 3. c. 10. reg. 4. & poſt eum Angelus, & Syluester in ver. Opinio, & Card. Paleottus de Sacri Conſiſtorij conſult. par. 5. qu. 13. verſ. Attamen. Alia enim eſt ſupernaturalis, id eſt fidei, alia naturalis, alia moralis, ſeu ciuilis. Quod etiam innuit S. Thom. in 3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3. & diſt. 26. qu. 2. art. 1. Et quidem ad ſupernaturalem certitudinem impoſſibile eſt cuncta referre, quia non omnes articuli ſunt ab Eccleſia diffiniti. c. Canones, & ibi gloſ. in ver. Eutychen. Archid. num. 7. & Præpoſ. nu. 11. 15. diſt. c. Cum Chriſtus, & ibi Io. Andr. nu. 2. in fin. Butr. n. 4. Anchar. num. 3. & Card. nu. 3. infr. de hæret. Et
ſcripſi pleniùs in c. 1. nu. 51. ſup. de Sum. Trinit.
49 & fide Cathol. Quod etiam patet exemplo legum
Ciuilium. Nam etſi leges illæ optimè ſint conſtitutæ ſecundum Ariſt. 1. Rhetor. quæ in omnibus, qui incidere poſſunt caſibus, ſancitæ ſunt, quæque quàm pauciſſima reliquerunt ijs, qui iudicant: tamen omnia lege comprehendi non potuerunt. Quod & ante ipſum docuit Plato lib. 9. de legib. affirmans, impoſſibile eſſe magna, paruaque omnia lege determinare, Itaque neque leges, neque ſenatuſconſulta ita ſcribi poſſunt, aut omnes caſus, qui quandoque inciderint, comprehendantur, vt & Iulianus ait in
l. Neque leges, & in l. Non poſſunt, ff. De legib.
50 Similiter ad naturalem certitudinem impoſſibile eſt omnia referre, quia non omnia patent per rei euidentiam; nam teſte Philoſopho in 4. Metaph. c. 2. in princ. Impoſſibile eſt omnium habere demonſtrationem; ideoque, vt idem ait in 2. Metaph. text. 16. certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quærere, ſed in ijs, quæ non habent materiam, id eſt in mathematicis, quæ abſtrahunt à materia. Neceſſe eſt igitur
pleraque referre ad certitudinem ciuilem, ſeu
51 moralem. Huiuſmodi autem certitudinem non oportet eſſe demonſtratiuam, ſeu mathematicam, cum moralia ſaltem vt in pluribus non ſint demonſtrabilia, vnde ſatis eſt, vt ſit talis, qualem requirit moralis materia, nam vt habetur in 1. Ethic. c. 3. Diſciplinati eſt in vnaquaque re certitudinem requirere iuxta exigentiam materiæ; ſimile enim vitium eſt, mathematicum quærere perſuadentem, & moralem demonſtrantem. Et concordat S. Thom. in 2. 2. qu. 60. ar. 3. in reſp. ad 1. dum ait; In humanis actibus inuenitur aliqua certitudo, non quidem ſicut in demonſtrationibus, ſed ſecundum quod conuenit tali materiæ.

Minor probatur, quia cum in moralibus haberi non poſſit omnimoda certitudo per rei euidentiam, vt proximè oſtenſum eſt, ſufficit certitudo ex probabilibus ſecundum Philoſ. 1. Eth. d. c. 3. vbi habetur in morali materia ſatis eſſe pingui quadam Mineruа, & adumbrata figuratione verum oſtendere, atque de ijs, quæ plerumque eueniunt ratiocinari, & ex ijs ſimilia etiam concludere. Et idem tetigit in 2. Ethic. c. 2. & conſonant iura ciuilia in l. Non poſſunt, ff. De legib. & in l. In obſcuris, ff. De regul. iur. & notat Nicolaus de Lyra ſup. cap. 9. Sapientiæ, in hæc verba: [ Agibilia humana, ſaltem vt in pluribus talia ſunt, vt quoad ea non habeatur demonſtratio, ſed tantùm probabilis ratio, quæ non facit intellectum aſſentire ſimpliciter vni parti, ſed cum formidine alterius.] & ſequuntur S. Antoninus, Angelus, Syluester, & Palæottus in locis proximè citatis, non enim, inquiunt, conſurgit certitudo moralis ex euidentia demonſtrationis, ſed ex probabilibus coniecturis groſſis figurantibus magis ad vnam partem, quàm ad aliam ſe habentibus. & idem Syluester in ver. Opinio ante num. 2. vbi ait: Non eſt in dubio qui probabilibus rationibus flectitur ad vnam partem, & tenet iſtc certum ſe moraliter, cum in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus.] Ergo qui opinionem probabilem ſequitur, moralem habet certitudinem de rectitudine, & honeſtate ſuæ operationis, & conſe-

quen-

quenter rectè, & cum virtute operatur.
52 Tertio, certitudo nihil eſt aliud, quàm determinatio intellectus ad vnum, vt diffinit S. Thom.
in 3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3. Solus autem
ille qui dubius eſt manet ſuſpenſus, & ad neutrum ſe determinat, vt dicemus infra num. 151.
cum duobus ſequentibus, & num. 158. formido
autem, quæ ineſt iudicio probabili, non eſt tantæ potentiæ, vt excludat aſſenſum determinatum
ad partem oppoſitam, ſed hoc tantùm operatur, vt intellectus per actum reflexum iudicet rationes illius partis, cuius aſſenſum habet, non
eſſe euidentes, ſeu infallibiles, ſed tantùm probabiles.

Quartò, Iudicium probabile in actibus humanis ad mores non pertinentibus reputatur ſufficiens ad prudenter agendum; alids enim vix
quidquam rectè ageretur propter incertitudinem
rerum practicarum, & patet ex dictis ſupra in
primo argumento. Ergo debet etiam in moralibus reputari ſufficiens ad honeſtè operandum,
cum nulla afferri poſsit ſufficiens ratio diuerſitatis, vulgata lege Illud. ff. Ad l. Aquileiam, cum
ſimil.

53 Quintò, Prudentia eſt de non neceſſarijs, vt dicitur in 6. Ethic. c. 5. & eſt in opinatiua parte
animæ, & circa obiectum contingens aliter ſe
habere, vt docet S. Thomas in 1. 2. qu. 57. art. 4.
ad 2. & conſiderat non ſolùm vniuerſalia, ſed
etiam ſingularia, vt idem docuit in 2. 2. qu. 47.
54 art. 3. ideoque prudentia hominis non eſt omnino certa propter variabilitatem ſingularium, vt
dixit in eod. art. 3. ad 2. Ergo habere certum, &
infallibile iudicium de omnibus eligibilibus eſt
ſupra humanam facultatem, ac proinde dicendum eſt ſufficere iudicium probabile de rectitudine operationis.

55 Sextò, Deus, & lex non obligant nos ad impoſſibile. c. Erit autem lex, 4. diſt. l. Titius, §.
fin. ff. De excuſ. tutor. l. Quæ ſub conditione, §.
Quoties, ff. De condit. inſtit. cum ſuis concordant. Sed in moralibus non poſſumus eligere
certo ſcita, vt oſtenſum eſt ſupra nu. 51. Ergo ſatis eſt vt eligamus probabiliter opinata.

Septimò, In ſpeculatiuis licet abſque periculo
erroris, & deceptionis opinari, & defendere
quaſcumque opiniones, modò illæ ſint probabiles. c. In quibus, 22. quæſt. 2. & dictum eſt ſup.
nu. 15. Ergo & in moralibus idem licet abſque
periculo peccati, cum de ſimilibus idem iudicium ſit habendum, c. Inter corporalia, §. Sicut
enim, de tranſlat. Epiſcopi.

56 Octauò, Cum obiectum prudentiæ ſit variabile,
& contingens aliter ſe habere, vt paulò ſupra
oſtenſum eſt in quinto argumento, neceſſe eſt vt
intellectus qui à tali obiecto mouetur, ſit cum
formidine quod aliter ſe habere poſſit; & conſequenter qui eligit quod eſt probabile, prudenter agit, quamuis ſit cum formidine partis oppoſitæ.

57 Nonò, Ex Canonum præſcripto ille ſolum tenetur ſequi partem tutiorem, qui verſatur in
dubio, nempe quia ſuſpenſus manet, & neutri
extremo aſſentitur, vt c. Ad audientiam. ibi,
*cum in dubijs ſemitam debeamus eligere tutiorem.*
c. Significaſti ibi, *in hoc dubio.* & c. Petitio, ibi,
*in huiuſmodi dubio.* de homic. cum concordant.
58 de quibus, infra nu. 113. Sed ille qui adhæret
opinioni probabili, non verſatur in dubio, quia
non manet ſuſpenſus, imò aſſentitur vni parti
contradictionis, licet cum formidine alterius,
vt patet ex diffinitione opinionis, & notat Bald.
in l. Cum antiquioribus, in 3. q. nu. 6. C. De iur.
deliber. Ergo non tenetur ſequi partem tutiorem, & conſequenter poteſt adhærere opinioni
ſpecificanti probabiliter actum pro licito, quamuis habeat formidinem partis oppoſitæ, quia
non exponit ſe periculo peccati, quæ ſola ratio
conſideratur in electione partis tutioris, vt in
d. c. Significaſti. ibi: *pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.*
c. Si quis poſitus, & c. Si quis autem, de pœnit.
diſt. 7. Et hanc differentiam inter eum, qui dubius eſt, & eum, qui opinatur probabiliter, &
cum formidine, conſtituunt præter alios modernos Petrus de Lorca in 1. 2. tom. 1. de actib. human. diſp. 39. membr. 1. & Suarez to. 5. de Cenſur. diſp. 40. ſect. 5.

Vltimò, Niſi liceret quamcumque opinionem
probabilem eligere, peccarent docentes opiniones probabiles pro parte minus tuta, quia præberent occaſionem, vt qui eorum opinionibus
vterentur, errarent. c. Error, & ibi Hugo, Archid. & Præpoſ. c. Quid enim prodeſt, & c. Conſentire, 83. diſt. c. Quod autem, 24. qu. 3. Eſt
autem abſurdum viros doctos, & pios condemnare cum ſcholæ plenæ ſint probabilibus ſententijs contrarijs, & diſſentientibus. Integrum
enim eſt iudicium, quod plurimorum ſententijs
confirmatur. c. Prudentiam, De off. Deleg. &
quod à pluribus quæritur ſapientibus, facilius
inuenitur. c. De quibus, 10. diſt. & per ampliores homines perfectiſſima veritas reuelatur. l. vlt.
ad fin. C. De fideicom. & c. Extra conſcientiam.
64. diſt. Et confirmatur, quia illa regula morum
eſt tuta, quæ ab omnibus Doctoribus comprobatur. Arg. c. In canonicis, cum gloſ. in verb.
Præponat, 19. diſt. S. Thom. in 1. 2. qu. 5. art. 3.
in tertio argumento contrario. Sed omnes Doctores in materia morali videntur admittere doctrinam probabilem cum rectitudine conſcientiæ, vt proximè dictum eſt. Ergo probabilis
doctrinæ vſus eſt admittendus.

59 Sed prædictis minimè obſtantibus, adhærendum videtur contrariæ ſententiæ, quæ licet Authoribus modernis ſit ferè deſtituta, innititur
tamen ſapientiæ antiquorum, & fulcitur ſolidiſſimis fundamentis.

60 Primo enim roboratur authoritate diuinæ Scripturæ, Eccleſ. 32. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium
ſtabile.* Ex quo loco expoſitores deſumunt duo
eſſe neceſſaria in iudicio, quod præcedit imperium prudentiæ, ad hoc, vt opera noſtra ſint recta, & habeant bonitatem moralem. Primum
eſt veritas deſignata per illa verba, *verbum verax;* ſecundum, ſtabilitas, ſeu firmitas rationum
ſignificata per verba ſequentia, *conſilium ſtabile,*
ſecundum Ianſenium, Vtrumque autem requiſitum deficit in opinione vtcumque probabili.
Ergo noſtra opera, quæ opinioni probabili innituntur, nec recta ſunt, nec bonitatem habent
moralem.

61 Minor probatur, quia veritas eſt indubitata
rei certitudo, vt diffinit gloſ. in Extrau. Io. XXII.
62 Sedes Apoſtolica. in ver. Veritatem, de conceſ.
præ-

Digitized by Google

præbend. Opinio autem vtcumque probabilis indubitatam hanc certitudinem non habet; imò quod opinamur incertum eſt, vt ex Donato ſcribit Io. Caluinus in ver. Opinari, & habetur
63 in primo poſter. c. 26. Item veritas nec fallit, nec fallitur: opinionem verò fallere ſæpè contingit, & falli, quæ ſunt verba text. in c. A nobis, il 2. de ſent. excom. Item ad veritatem cognitam ſe determinat intellectus ſimpliciter, & abſque vlla formidine, & in illa totaliter quieſcit tanquam in ſuo fine, vt patet in 5. Metaphyſ. text. 3. opinioni verò, & probabilitati intellectus non aſſentitur ſimpliciter, ſed cum formidine partis alterius, vt ait Nicolaus de Lyra, de quo infra in ſeptimo fundamento n. 72. & D. Thom. in 2. 2. qu. 1. art. 4. & Bald. in l. Cum antiquioribus, in 3. qu. nu. 6. C. De iure deliber. nec quieſcit in illa, ſed fluctuat, ſecundum Card. Caiet. infra allegat. in 20. fundamento, & vbi eſt opinio, ibi eſt vacillatio, inquit S. Bonauentura in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24 verſ. Item opinio, ante nu. 33. & probatur clarè in primo Magnorum moralium c. 33. ante medium, vbi ſic legitur; [ Exiſtimatio eſt, qua in omnibus ſerimur ancipites, ea ne ita, an ſecus. ] Vnde opinionem à veritate meritò contradiſtinxit Innocentius III. in d. c. A nobis, & ibi Canoniſtæ, & Ariſt. in 6. Ethic. c. 3. in princ. Igitur in opinione probabili deeſt
64 primum requiſitum veritatis, deeſt etiam ſecundum ſtabilitatis, quia *veritas manet, & inualeſcit in æternum, & viuit, & obtinet in ſæcula ſæcu-*
65 *lorum*. 3. Eſdræ 4. 38. c. Conſuetudo, 8. diſt. opinio vero variabilis, & fallibilis eſt, vt in d. c. A nobis, & in 6. Ethic. d. c. 3. & 5. & in 1. poſter. d. c. 26. vbi dicitur opinionem eſſe circa verum, aut falſum, contingens aliter ſe habere. Vnde opinio, quæ hodie videtur vera, tractu temporis fortè apparebit falſa, ſicut accidit in pluribus opinionibus, quæ olim reputabantur probabiles, & poſtea detectæ ſunt falſæ. Ad hoc c. In multis, de ætat. & qualit. c. vnic. in princ. de Bigam. lib. 6. d. l. Cum antiquioribus, C. De iure deliber. cum multis ſimilibus. Quinimo de pluribus articulis ad fidem pertinentibus, antequam diffinirentur ab Eccleſia, extabant opiniones diuerſæ inter Sanctos Patres, & liberum erat vnicuique quicquid vellet dicere, vt ait hic Innoc. & poſt eum Hoſt. nu. 3. & alij ſupracitati num. 16. Et tamen poſteaquam articuli fuerunt ab Eccleſia diffiniti, vel approbati, opiniones illæ apparuerunt falſæ, & erroneæ, vt de corpore B. Mariæ in cælum aſſumpto, notat Bald. hic num. 14. & de duabus naturis in Chriſto notant Canoniſtæ in cap. Cum Chriſtus, de hæret. Declaratio enim Eccleſiæ nouum ius non induxit; ſed quod prius latebat, manifeſtauit. l. Hæredes palam, § Quod vero, & §. Sed etſi notam, ff. De teſtam. Gemin. conſ. 72. num. 1. plenè Philippus Probus ad Monac. in c. 1. de priuil. lib. 6. Quare cum opinio probabilis nec veritatem habeat, nec ſtabilitatem, conſequens eſt, vt opera humana, quæ fundantur in iudicio probabili, non ſint recta, & Deo grata, nec habeant bonitatem moralem, cùm contradicant Diuinæ Scripturæ, c. Quiſquis præceptis, 14. qu. 2.

Et confirmatur ex verbis D. Bernardi in regulam S. Benedicti c. 38. vbi propoſita quæſtione, An ſicut peccat qui operatur bonum, quod putat malum, ita mereatur qui operatur malum, quod putat bonum, ſic fatur: [ Ego, vt interior oculus verè ſimplex ſit, duo illi eſſe neceſſaria arbitror, charitatem in intentione, & in intellectu veritatem. ] Ex quibus verbis arguitur ſic. Ad rectitudinem conſcientiæ ex D. Bernardo exigitur electio veritatis: Sed qui pro regula morum eligit opinionem probabilem, non eligit veritatem, cum iudicium probabile, ſeu opinatiuum indifferenter ſe habeat ad verum, & falſum, vt ſupra proximè monſtratum eſt: Ergo qui pro regula morum vtitur opinione probabili, non agit ſecundum rectitudinem conſcientiæ. Præterea oculus agentis rectè debet eſſe cautus, vt falli non poſſit, ſecundum D. Bernardum: Sed eligens opinionem probabilem non eſt cautus, vt falli non poſſit, cùm opinionem fallere ſæpè contingat, & falli, vt in d. c. A nobis, il 2. de ſent. excom. Ergo qui pro regula morum vtitur opinione probabili, non agit rectè.

66 Secundo probatur hæc ſententia authoritate Ariſtotelis 6. Ethic. cap. 5. vbi diffinit prudentiam eſſe habitum cum ratione vera circa bona humana actiuum: Opinio autem probabilis non fundatur in ratione vera, ſed fallibili, cùm ſe habeat ad verum, & falſum, vt primo Magnorum moral. c. 33. & in 6. Ethic. c. 3. & in d. c. A nobis, & generatur argumentis ineuidentibus, & rationibus, quæ non concludunt omnino, ſed perſuadent dumtaxat, vt fatentur ſequaces probabilitatum, inter quos Petrus de Lorca tom. 1. diſp. 39. in princ. & vtitur coniecturis groſſis, & figurantibus, vt aſſerunt S. Antoninus, & alij ſupracitati in ſecundo argumento contrario n. 51. Hinc præclarè S. Bernardus de Conſideratione ad Eugenium lib. 5. c. 2. [ Intellectus (inquit) rationi innititur, fides authoritati, opinio ſola veriſimilitudine ſe tuetur. Habent illa duo certam veritatem, ſed fides clauſam, & inuolutam, intelligentia nudam, & manifeſtam: cæterùm opinio certi nihil habens, verum per veriſimilia quærit potius, quàm apprehendit. Omnino in his cauenda confuſio, ne aut incertum opinionis fides figat, aut quod firmum, fixumque eſt fidei, opinio reuocet in quæſtionem. Et hoc ſciendum, quia opinio ſi habet aſſertionem, temeraria eſt; fides ſi habet hæſitationem, infirma eſt; item intellectus ſi ſignata fidei tentet irrumpere; reputatur effractor, ſcrutator maieſtatis. Multi ſuam opinionem intellectum putauerunt, & errauerunt. Et quidem opinio poteſt putari intellectus, intellectus autem opinio non poteſt. Vnde hoc accidit? Profectò quia hæc falli, & fallere poteſt, ille non poteſt; aut ſi falli potuit, intellectus non fuit, ſed opinio; verus nempè intellectus certam habet non modo veritatem, ſed notitiam veritatis. Poſſumus ſingula hæc ita diffinire: Fides eſt voluntaria quædam, & certa prælibatio nec dum propalatæ veritatis: Intellectus eſt rei cuiuſcumque inuiſibilis certa, & manifeſta notitia; Opinio eſt quaſi pro vero habere aliquid, quod falſum eſſe neſcias. Ergo vt dixi fides ambiguum non habet, aut ſi habet, fides non eſt, ſed opinio. ] Hæc D. Bernardus. Ergo iudicium probabile, ſeu opinatiuum eſt extra ſphæram prudentiæ; ac proinde qui pro regula ſuorum actuum aſſumit opinionem probabilem, non agit prudenter, nec ha-

bet virtutem moralem, eum prudentia ſit generalis regula humanorum actuum, & completiua omniom virtutum moralium, vt dicitur in 6. Ethic. d. c.5. & docet S. Thomas in 2. 2. qu.166. art.2.ad 1. & in 3.ſent.diſt.9. q.1. art.1. & diſt.27. qu.2. art.4. qu.2.

68 Tertiò probatur ex eod. Ariſt. in 2. de Anima, text.152. vbi ait: [ Intelligere, in quo eſt rectè quidem prudentia, & ſcientia, & opinio vera, & non rectè autem contraria horum; ] ideſt intellectus rectus eſt qui dirigitur à prudentia, ſcientia, & opinione vera: non rectus verò qui dirigitur ab eorum contrarijs, vt ex mente Alexandri de Ales, & S.Thomæ patebit infra in 12. & 13. argumento.

Dixit autem *opinio vera*, vt excluderet opinionem probabilem, de qua dubium eſt an vera ſit, vel falſa cùm ſe habeat indifferenter ad vtrumque vt ex dictis patet. Ergo intellectus, qui dirigitur ab opinione probabili, eſt non rectus, & à ratione virtutis excluditur. Hinc Lactantius Firmianus lib. 3. Inſtitut. c.25. in princ. [ Stultiſſimum (inquit) eſt præceptis velle parere, quæ vtrum vera ſint, an falſa dubitatur. ]

Quarto, Prudentia, quæ virtus eſt intellectualis, habet pro obiecto verum, & vtitur medijs per ſe ducentibus ad ipſum, non autem per accidens, quia vt dicitur in 6. Ethic. c. 5. eſt habitus cum ratione vera: ergo non poteſt vti principio, quod ſit ſibi cognitum probabiliter tantum, cum probabilitas ſe habeat ad verum, & falſum, vt habetur in 6. Ethic. c.3. & in 1. Magnor. moral. d. c.33.

69 Quinto, Opinio ſeu iudicium probabile non eſt virtus, nec inter virtutes à Philoſopho connumeratur, vt patet in 1. Poſterior. c.26. & in 6. Ethic. c. 3. vbi opinio contradiſtinguitur à virtutibus intellectualibus ob eam rationem, quia fieri poteſt, vt in opinione mentiamur: Item vt diſſerit Franciſcus Piccolomineus in philoſophia morali, gradu 5. c.54. [ Prudentia eſt prima, & communis regula omnium actionum, & propterea ſupra ſe aliam regulam non habet; rectius enim cæterarum vſus prudentiæ ſubijcitur: probabile autem habet ſupra ſe probabilius, & certitudinem moralem, ac proinde ad prudentiam non pertinet.] Ergo qui in actibus humanis vtitur opinione probabili, non agit prudenter, & cum virtute.

70 Sexto, Ad hoc vt quis rectè, & prudenter operetur, neceſſariò requiritur vt habeat certitudinem ſaltem moralem de rectitudine, & honeſtate operationis. c. Si quis poſitus, & c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſt.7. c. Iuuenis, verſ. In his, de ſponſal. Medina in 1. 2. qu.19. art. 5. Suarez de actib. human. diſp. 2. ſect. 2. Salas in 1. 2. tract. 8. ſect.4. Leſſius de iuſt. & iur. cap.1. Et eſt communis ſententia; imò nonnulli exiſtimant eſſe de fide propter illud, Rom.14. *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*. vbi gloſſa dicit: Fides noſtra vult vt homo agat hoc quod bene intelligit eſſe agendum, & peccatum eſt quod aliter fit, quàm probatum eſt. Ad idem cap. Quoniam omne, de præſcript. & S. Ex his, 28. quæſt. 1. S. Thom. in præalleg. loco Apoſtoli, & quodlib. 8. art.13. Sed qui vtitur opinione probabili, non habet hanc moralem certitudinem. Ergo non agit rectè, & prudenter.

71 Minor probatur, quia opinio incerta eſt, cum ſe habeat ad verum, & falſum: nam, vt inquit Ariſtoteles ſæpius allegatus in 1. Magnor. moral. cap.33. Exiſtimatio eſt qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita, an ſecus. Quem locum exponens Io. Caluinus ait, Opinionem eſſe qua ad vtramque partem declinamus, puta ad hoc ita eſſe, & non eſſe. Vnde exiſtimatione, & opinione fieri poteſt vt mentiamur, vt dicitur in 6. Ethic. d. c. 3. eamque fallere ſæpè contingit, & falli, vt in d. c. A nobis, il 2. de ſent. excom. Item ſemper eſt cum formidine partis oppoſitæ, vt patet ex illius diffinitione formidans autem ſe omnino ad vnam partem non determinat, ſed fluctuat, & titubat, vt eſt textus in l. fin. ibi, mente titubanti, & ancipiti animo. C. De condict. indebit. & oſtenſum eſt ſupra on. 63. & conſequenter moralem certitudinem non habet, cùm certitudo ſit determinatio intellectus ad vnum, vt per D. Thom. ſupracitatum in 3. ſent. diſt.23. qu.2. art.2 qu.3. & apertius de veritate q.14. art.1. vbi ſic fatur: [Quandoque intellectus inclinat magis in vnam, quàm in aliam, ſed tamen illud inclinans non ſufficienter mouet intellectum ad hoc, quod determinet ipſum ad vnam partem totaliter.] Vnde accipit quidem vnam partem, tamen ſemper dubitat de oppoſita; & hæc eſt diſpoſitio opinantis, qui accipit vnam partem contradictionis cum formidine alterius.

Et confirmatur, quia dictamen rectæ rationis debet conformari legi æternæ tanquam primæ regulæ. S. Thom. in 1.2. qu.19. art.6. Sed dictamen cum formidine morali repugnat conformari legi æternæ, quia hæc eſt immutabilis, diſt. 5. in princ. & diſt. 6. §. His itaque. Iudicium verò opinatiuum in ſuo conceptu formali eſt variabile, & fallibile, habetque defectibilitatem moralem, quia ita creditur verum, vt etiam moraliter poſſit eſſe falſum, vt in ſuperioribus monſtratum eſt. Ergo dictamen opinatiuum moralem certitudinem non habet, & conſequenter non eſt per ſe conforme rectæ rationi.

38 Septimo, In actibus humanis iudicium, quod eſt incertum, non poteſt habere moralem certitudinem: ſed iudicium probabile propter formidinem, quam intrinſecus habet infixam, eſt incertum: ergo moralem certitudinem habere non poteſt. Maior patet, quia repugnat in humanis actibus aliquid eſſe ſimul certum, & incertum. c. Si quis autem, in extremis verbis, de pœnit. diſt.7. & d. §. Ex præmiſſis, 30. qu. 5. ficut repugnat, vt quis ſimul ſit ſecurus, & timidus, tutus, & formidans, ſtabilis, & fluctuans. Hæc enim ſunt oppoſita, quæ ſe motuò deſtruunt, l. Vbi repugnantia, ff. De regul. iur. & ibi declarat Cagnol. nu. 2. Decian. conſ.49. nu.11. lib.3. & patet ex Philoſ. in 4. Metaphyſ. c. 6. circa medium.

Minor eſt Nicolai de Lyra in oppoſitum multiplatè relati in ſecundo argumento contrario ſub num.51. nam poſtquam dixit probabilem rationem non facere vt intellectus aſſentiatur vni parti ſimpliciter, ſed cum formidine alterius, immediatè ſubiungit. [ Et hoc eſt quod dicit, cogitationes enim mortalium ſunt timidæ, quia ſunt obnoxiæ formidini, & per conſequens ſunt incertæ prouidentiæ noſtræ, niſi dirigantur dono ſapientiæ Diuinæ. ]. Hæc ille. Pondera illa verba;

ba; *& per conſequens*, quæ clarè demonſtrant judicium probabile ex eo, quod ſit obnoxium formidini, in neceſſariam conſequentiam eſſe timidum, & incertum; & ſic non habere moralem certitudinem requiſitam ad honeſtè operandum. Hinc rectè Breſſerius de conſcientia lib. 3. c. 5. nu. 64. [Omnis opinio (inquit) etiam probabilis eſt incerta quatenus incertum eſt abſolutè quod opinamur.] Quinimò opinionem probabilem definiunt aliqui ex modernis eſſe illam, quæ ex rationabili motiuo procedit citra certitudinem; vt nouiſſimè Honoratus Fabri de opin. prob. pag. 21.

73 Octauò, Qui facit actum probabiliter illicitum, diſcrimini ſe committit, & mortaliter peccat, vt eſt text. in c. Inquiſitioni, de ſent. excom. Vbi eſt expreſſum mortaliter peccare eum, qui facit actum illicitum ex conſcientia credulitatis probabilis. Et probatur à fortiori in c. Ad audientiam, in c. Significaſti, il 2. & in c. Petitio, de homicid. Sed qui facit actum probabiliter licitum, facit actum probabiliter illicitum, cum probabilitas ſe habeat indifferenter ad vtrumque extremum, vt in 6. Ethic. c. 3. & 5. & in 1. Magnor. moral. c. 33. & in 1. Poſter. text. 44. vbi probabile, ſeu opinabile diffinitur eſſe illud, quod ita creditur eſſe, quod tamen aliter ſe habere poteſt. Ergo qui facit actum probabiliter licitum, committit ſe diſcrimini, & mortaliter peccat. Quo argumento vtitur in effectu Card. Caiet. vt patebit infra in 21. fundamento.

74 Nonò, Si dominus adminiſtrationem, & diſpenſationem bonorum ſuorum committeret ſeruo, qui ex imprudentia, vel infidelitate ſolitus eſſet falli, & fallere: vtique ab omnibus iudicaretur imprudens, eiuſque fatuitati imputaretur, ſi ſeruus ſubſtantiam diſsiparet. Et idem eſſet in ægroto, ſi pro cura ſui corporis vteretur opera Medici imperiti, & infidelis: & in nauigante ſi nauis regimen committeret nautæ, qui ex imperitia rei nauticæ, vel dolo malo ſolitus eſſet falli, & alios fallere, & quandoque mentiondo nauigantes in interitum perducere: Ergo multò magis iudicandus eſt imprudens Chriſtianus, qui pro directione, & regula conſcientiæ ſuæ vtitur medio opinionis probabilis, quam mentiri, & fallere ſæpè contingit, & falli, vt legitur in ſæpius allegato cap. A nobis, il 2. de ſent. excom. & in 6. Ethic. d. c. 3. in princ. cum anima corpori, ac rebus omnibus ſit præponenda, c. Sedulò, 38. diſt. & l. Sancimus, C. De Sacroſ. Eccleſ.

75 Decimò, Ex ſententia eorum, qui defendunt
probabilitates, authoritas vnius grauis Docto-
ris facit opinionem probabilem, l. Septimo men-
ſe, ff. De ſtat. homin. vt dicemus infra in 4. qu.
76 in princ. & tamen text. in l. fin. C. de inſtit. &
ſubſtit. opinionem grauiſſimi Iuriſconſulti Pa-
piniani dubitationem appellat: Ergo opinio vt-
cumque probabilis certitudinem non habet: alio-
quin textus ille incongruè dubitationem appel-
77 laret opinionem tanti Iuriſconſulti, cuius quan-
ta eſſet authoritas, patet ex edicto Theodoſij in-
ferius relato num. 280. Et ita illum textum, ad
oſtendendum in opinione probabili non adeſſe
certitudinem, ponderat Bald. in l. Cum in anti-
quioribus, in 3. qu. nu. 6. C. De iur. deliber. Ad
idem text. in c. Fraternitatis, de frigid. & maleſ.
vbi articulus dicitur dubitabilis non obſtante
opinione probabili, ponderando eum, vt dicam
infra in 2. quæſt. principali nu. 14. verſ. Probatur
quinto.

Vndecimo, Omnis opinio probabilis ſecundum Authores contrariæ ſententiæ eſt eligibilis. Sed omnis opinio controuerſa eſt probabilis: Ergo omnis opinio controuerſa eſt eligibilis. Minor eſt eorumdem aduerſariorum, quia omnis opinio controuerſa habet aliquos Doctores pro ſe. Doctores autem non modò plures, ſed etiam vnus ſecundum eos facit opinionem probabilem, vt dictum eſt in præcedenti argumento, & conſequenter ſi licet ſequi quamcumque opinionem probabilem, licet etiam ſequi quamcumque opinionem controuerſam: At abſurdiſſimum eſt Chriſtianos in moralibus, in quibus vertitur ſalutis periculum, poſſe eligere quamcumque opinionem, de qua inter Doctores ſit controuerſia; cùm præſertim ex opinionibus controuerſis ſemper altera ſit falſa, vt in 4. Metaph. c. 1. & 6.

78 Duodecimo, Et fortius, ſi liceret ſequi quamcumque opinionem probabilem, liceret ſequi abſolutè quamcumque opinionem, quia opinabile, & probabile pro eodem accipiuntur, nec poteſt eſſe opinio propriè, niſi ſit probabilis. Quod ſic oſtendo. Omnis opinio eſt aſſenſus intellectus pro vna parte contradictionis cum formidine alterius, vt communiter diffiniunt Philoſophi. Non poteſt autem quis vni extremo aſſentiri niſi ex probabilibus rationibus, quia intellectus mouetur ab obiecto, nec eſt ei liberum opinari, ſecundum Ariſtotelem in 3. de Anima text. 153. & latius explicabitur infra in 2. quæſt. nu. 129. Vnde & Bald. in d. l. Cum in antiquioribus in 3. qu. nu. 6. C. De iur. deliber. dicit, opinionem eſſe quando quis ex probabilibus coniecturis credit id, quod eſt verum, licèt certitudinaliè non nouerit. De natura igitur opinionis eſt, vt habeat pro ſe rationes mouentes intellectum ad aſſentiendum, & conſequenter ſi licet ſequi quamcumque opinionem probabilem, licet etiam ſequi abſolutè quamcumque opinionem. Quid autem abſurdius quam inter Catholicos liberam eſſe quamcumque opinionem ſequi pro libito voluntatis? eſſet enim quaſi renouare errorem Protagoræ, qui dicebat opinione omnia conſtare; quem errorem confutat Ariſtoteles in 4. Metaph. c. 3.

Decimotertio, Probatur hæc ſententia ab alijs pluribus abſurdis, & inconuenientibus, quæ ex doctrina de libera electione opinionis probabilis conſequuntur in detrimentum conſcientiarum, vt diffuſè patebit infra in 3. qu. à nu. 293. vſque ad nu. 340.

79 Decimoquarto, Probatur ex Alexandro de Ales in Sum. p. 1. qu. 16. de falſit. membr. 2. in reſponſ. ad quæſt. collateralem, vbi ſic ratiocinatur: [Ad ſecundum eſt dicendum, quod eſt intellectus rectus, & non rectus: rectus eſt cum eſt ad quod natus eſt, ſcilicet ad cognoſcendam rem ſecundum quod eſt. Vnde intellectus dicitur ab intus loquendo, quia intuetur prout ſe habet veritas interius: & hoc modo nihil contemplatur intellectus quod non ſit verum. Intellectus non rectus eſt cum incidit in quod natus non eſt, non eſt autem natus, vt iudicet per veri appa-

Digitized by Google

apparentiam . ] Hæc ille . Sed intellectus qui iu-
dicat ſecundum opinionem probabilem , non in-
tuetur veritatem interius , nec cognoſcit rem
ſecundum quod eſt , ſed ſecundum veri apparen-
tiam , cum probabilitas indifferentee ſe habeat
ad verum , & falſum , vt patet in 6. Ethic. c. 3. &
in 1. Poſter. c. 26. Ergo intellectus iudicans ſe-
cundum opinionem probabilem eſt non rectus ,
& rectè iudicat .

80 Decimoquintò , Probatur ex D. Thoma in 2.
2. qu.51. act.2. ad 2. vbi ad modum Alenſis Ma-
giſtri ſui ratiocinatur dicens : [ Rectum iudi-
cium in hoc conſiſtit , quod vis cognoſcitiua ap-
prehendit rem aliquam prout in ſe eſt . quod
quidem prouenit ex recta diſpoſitione virtutis
apprehenſiuæ ; ſicut in ſpeculo ſi fuerit bene di-
ſpoſitum imprimuntur formæ corporum ſecun-
dum quod ſunt ; ſi vero ſpeculum fuerit malè di-
ſpoſitum , apparent ibi imagines diſtortæ , &
malè diſpoſitæ . ] Hæc S. Thomas . Sed iudi-
cium , quod innititur opinioni probabili ex vi
cognoſcitiua , non apprehendit rem prout in ſe
eſt , nec ſub ratione veri , cum res poſsit aliter ſe
habere , vt in 1. Poſter. d. cap.26. & ſupra proxi-
mè dictum eſt . Ergo iudicium quod innititur
probabilitati , ex mente D. Thomæ rectum non
eſt , ſed potius diſtortum , & male diſpoſitum .

81 Decimoſextò , Probatur ex ſimilibus verbis
D. Bonauenturæ in 2. ſent. diſt.7. art.3. quæſt. 1.
nu.52. quæ ſic ſe habent : [ Dicendum quod de-
ceptio , & error oritur ex deordinatione , ſiue
deuiatione iudicij . Iudicium autem eſt duplex
in quolibet ratiocinato ; vnum quod eſt cogno-
ſcendorum quod eſt veri ſub ratione veri : aliud
agendorum quod eſt veri ſub ratione boni . ]
Hæc ibi . Sed iudicium de rectitudine operatio-
nis , quod fundatur in opinione probabili , non
cognoſcit verum ſub ratione veri , quia opinio
poteſt eſſe falſa ; nec cognoſcit verum ſub ratio-
ne boni , quia operatio , quæ innititur opinioni
fallibili , poteſt in ſe eſſe mala . Ergo iudicium
de rectitudine operationis quod fundatur in opi-
nione probabili , deuiat à recto , & ex mente
S. Doctoris deceptionem , & errorem inducit .

82 Decimoſeptimò , Probatur ex Scoto quolib.18.
ſub littera E , vbi ait : [ Alia agunt ex cognitio-
ne intellectiua , quæ ſola propria eſt iudicatiua
de tali conuenientia . Et talia nata ſunt habere
regulam intrinſecam rectitudinis in ſuo actu : &
in ſolis iſtis poteſt eſſe actus bonus habens boni-
tatem moralem . ] Ita Scotus . At iudicium pro-
babile non habet regulam intrinſecam rectitu-
dinis in ſuo actu , ſed vtitur principio fallibili , &
indifferenter ſe habente ad rectum , & obliquum ,
teſte Philoſ. in 1. poſter. cap.26. & in 6. Ethic.c.3.
Ergo in tali iudicio non poteſt eſſe actus bonus
habens bonitatem moralem .

83 Decimoctauò , Probatur ex eodem Scoto in
collat.12. poſt princ. cuius hæc ſunt verba : [ In-
tellectus inclinatur in obiectum ſuum per mo-
dum naturæ : Ergo ſicut natura determinatur
ad vnum , ita intellectus ad vnum obiectum præ-
ciſè inclinatur . Ergo ſicut natura non quietatur
niſi in illo , ad quod determinatur , ita nec intel-
lectus quouſque habeat illud , ad quod ſummè ,
84 & maximè inclinatur . ] Hactenus verba Scoti .
Sed intellectus ſummè , & maximè inclinatur ad
cognitionem veritatis , quia , vt inquit S. Tho-
mas in princ. Opuſc 73. de Vſuris . [ Omnis ho-
mo natura non degenerans veritatem amat , &
eam ſcire ſuper omnia deſiderat . ] Ergo quan-
diu intellectus non habet id , ad quod inclinatur ,
ſcilicet veritatem , manet inquietus , & fluctuans ,
nec præciſè ſe determinat , & per conſequens
non habet moralem certitudinem requiſitam ad
rectè operandum , cum certitudo ſit determina-
tio intellectus ad vnum , vt per D. Thomam ſæ-
pius citatum in 3. ſent. diſt.23. qu 2. art.2. qu.3.

85 Decimononò , Probatur ex Patribus Salman-
ticenſibus tom.1. ſup. 1. 2. D. Thomæ ad qu. 57.
art. 5. nu.8. vbi ſic diſſerunt : [ Quoniam iudi-
cium omninò practicum præcedens immediatè
imperium prudentiæ eſt actus virtutis intelle-
ctualis , nempe ſyneſis , vel gnome , quæ iungun-
tur prudentiæ ad rectè iudicandum ( eadem ra-
tio eſt de conſilio , quod eſt actus eubuliæ deſer-
uientis ad rectè iudicandum . ) Ergo debet eſſe
perpetuò verum , aliàs prædicta virtus non eſſet
diſpoſitio ad optimum , nec differret ab opinio-
ne , quæ eſt aliquando ad falſum , ob idque à ra-
86 tione virtutis excluditur . ] Et in eodem articu-
lo nu.4. [ Sicut ergo virtus intellectualis ſpecula-
tiuæ in eo conſiſtit , vt intellectus per ſe fallibi-
lis rebus neceſſarijs , & infallibilibus conforme-
tur : ita virtus practica in eo ſita eſt , vt res , ſeu
actiones ex ſe contingentes , formæ infallibili ,
per quam intellectus practicus in eas influit , adæ-
quentur . ] Et in articulo 6. eiuſdem quæſtionis
87 nu.8. [ Iudicium ſtrictè ſumptum eſt determina-
tè de vnico medio ; & ideo bonitas eius non con-
ſiſtit in ſola veritate , ſed in eo , quod ſit firmum ,
& ſtabile . ] Hactenus verba Salmanticenſium .
Sed iudicium probabile non eſt perpetuò verum ,
& infallibile , nec habet ſtatum , quia eſt aliquan-
do ad falſum , vt habetur ex Philoſ. in 1. poſter.
c.26. idemque opiniones plurimæ , quæ olim æſti-
mabantur probabiles , poſtea apparuerunt fal-
ſæ , vt fuſiùs oſtenſum eſt ſupra in 1. argumento .
Ergo iudicium probabile ſicut opinio ex mente
eorumdem Patrum à ratione virtutis excludi-
tur .

88 Vigeſimò , Probatur ex Cardinali Caiet. in
opuſc. tom.1. tract. vlt. reſp.13. dub. vlt. vbi hæc
ſcribit : [ Si applicatio ad opus fluctuat circa
rectum , vel obliquum , mors ſcrupulus eſt con-
ſcientiæ , contra quem illicitè agitur , & obliqui-
tas mortalis incurritur . ] & infra . [ Hinc enim
fit , vt vacillatio conſcientiæ in applicatione de-
formem reddat actionem , quoniam fit applica-
tio modo quo non debet ; debet enim potentia
rationabilis determinari ad vnum , ſi rectè exire
debet in actum : alioquin diſcrimini exponitur
vtriuſque oppoſiti ſi fluctuante illa quis vtitur .
89 Fluctuans enim quantum ſapit fluctuationis , tan-
tum ſapit indeterminationis , ac per hoc indebi-
ti modi operandi . ] Hæc Caietanus . Sed po-
tentia rationabilis , quæ in applicatione ad opus
vtitur opinione probabili , vtique fluctuat , & va-
cillat circa rectum , vel obliquum , cum proba-
bilitas ſit cum formidine & indifferenter ſe ha-
beat ad vtrumque extremum . Nam , vt inquit
Ariſtoteles aliàs citatus in 1. Magnorum mora-
lium c.33. [ Exiſtimatio , ſeu opinio eſt , qua in
omnibus ferimur ancipites ea ne ita , an ſecus . ]
Et vbi eſt opinio , ibi eſt vacillatio , vt inquit S.
Bonauentura ſupracit. nu. 63. Ergo formido il-

la, ſeu ſcrupulus eſt mors conſcientiæ, & qui cum tali indeterminatione operatur, ſecundum Caietanum exponit ſe diſcrimini, & indebito modo operatur, ideoque deformitatem mortalem incurrit.

90 Vigeſimoprimò, Probatur ex eodem Caiet. in Sum. in ver. Opinionis vſus, ad fin. vbi diſertis verbis aſſerit iudicium practicum ad operandum debere eſſe certum, ita vt omnem contrariæ partis formidinem excludat, etiamſi ſecundum propriam opinionem quis operetur. Idque probat efficaciter hoc argumento. [Quando potentia rationabilis ſolum practicè probabiliter iudicat aliquid eſſe licitum, iudicat etiam probabiliter aliquid eſſe illicitum: At iudicans probabiliter aliquid illicitum eſſe, & id faciens, peccat, vtpote qui peccandi periculo ſe exponit. Ergo, &c.] Et cum Caiet. concordant Iacobus Almaynus tract. moral. c. 14. Summa Armilla in ver. Opinio, num. 2. Nauar. in c. Si quis autem, nu. 58. & ſeqq. de pœnit. diſt. 7.

Vigeſimoſecundo, Probatur ex verbis Gregorij de Valentia tom. 2. diſp. 5. punct. 2. quæ ſunt huiuſmodi. [Ad rationem virtutis intellectualis pertinet, vt habitus ſecundum rationem ſuam ſpecificam incliuet determinatè ad verum, quod non conuenit opinioni acquiſitæ, etiamſi contingat eſſe veram. Nam etiam tunc conſiderata ſecundum ſuam ſpeciem, circumſcripta differentia indiuiduali, indifferens eſt ad verum, & falſum oſtenſum.]

Vigeſimotertiò, Probatur ex Leonardo Leſſio de iuſt. & iur. lib. 2. de Prudentia dub. 2. vbi ait, [Opinionem honeſti non eſſe iudicium prudentiæ, quia non ita fertur in ſuum obiectum, vt non poſſit eſſe falſa, quam ob cauſam non eſt virtus, vt rectè Ariſtoteles in 6. Ethic. c. 3. Non obſtat, quod opinio interdum ſit vera, quia id non habet ex intrinſeco modo tendendi in ſuum obiectum, ſed per accidens, & fortuitò; nam ſicut eſt vera, ita poterat eſſe falſa, nulla facta in ea variatione.] Et paulò ante dub. 1. num. 2. [Certa (inquit) eſt notitia honeſti, & turpis: ita enim prudentia fertur in ſuum obiectum, vt ex modo iudicandi falli non poſſit circa proprium obiectum, quia euidenter cognoſcit eſſe turpe, cuius ſignum eſt, quod is, qui iudicat aliquid eſſe honeſtum, vel vtile, de quo dubitat, vel formidat an in eo peccet, ſit imprudens, & imprudenter iudicet, nempè quia iudicium prudentiæ debet eſſe certum excludens omnem rationabilem formidinem.]

91 Vigeſimoquartò, Probatur, quia opinio probabilis eſſentialiter, & inſeparabiliter habet annexam formidinem, vt admittunt Authores contrariæ ſententiæ, & probatur in 1. Magnor. moral. c. 33. & 5. Ethic. c. 3. in princ. in ſæpius citato c. A nobis, il 2. de ſent. excom. in l. fin. Cod. De inſt. & ſubſt. & patet ex illius diffinitione quam communiter tradunt Philoſophi. Opinio enim dicitur aſſenſus intellectus pro vna parte contradictionis non omnino firmus, & certus, ſed cum formidine alterius, vt per D. Antoninum in 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10. Syluest. in ver. Opinio, In princ. Sotus in 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 3. verſ. Tunc ergo. Nauar. in c. Si quis autem, num. 11. & ante eos D. Bonauentura in 3. ſent. diſtin. 24. qu. 24. verſ. Item opinio, ante num. 33. [Opinio (inquit) eſt acceptio vnius partis cum formidine alterius, & vbi eſt opinio, ibi eſt va-

92 cillatio.] Et ſecundum Legiſtas in l. Admonendi, ff. De iureiur. Opinio eſt credulitas cum aliqua leui dubitatione, & tenet medium inter ſuſpicionem, & perfectam probationem, vt ibi per Bart. nu. 21. & 22. Alioquin excluſa formidine non eſſet opinio probabilis, ſed veritas, & certitudo, ſeu opinio vera, vt patet in 3. de Anima text. 152. Nec eſſet ſecundus gradus probationis, vt dicunt Legiſtæ, ſed eſſet perfecta credulitas, ſeu perfecta probatio ſecundum Bart. vbi ſupra num. 23 Itaque quiſquis habet opinionem, neceſſariò habet formidinem, quia cui conuenit diffinitio, conuenit & diffinitum, l. 1.

93 §. Dolum, ff. De dolo, & notant omnes in l. Omnis diffinitio, ff. De regul. iur. Quod cum ita ſit, inquiro quid ſit formido illa, quæ intrinſecè ineſt opinioni? Ariſtoteles paulò ſuprà citatus in 1. Magnorum moral. cap. 33. [Exiſtimatio (inquit) ſeu opinio eſt, qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita an ſecus.] Quare ſecundum eum formido, quæ ineſt opinioni, eſt paſſio, quæ nos facit ancipites, ideſt ambiguos, & titubantes, an res ita ſe habeat necne, iuxta text. in l. fin. C. De condit. indeb. Vnde in effectu talis formido nihil eſt aliud, quàm dubium poſitiuum, & formale, aut ſaltem ſuſpicio quædam, ſeu ſcrupulus, & leuis credulitas, ne pars oppoſita ſit vera, vt explicant Theologi, & patebit infra nu. 261. Hæc enim ſunt ſynonyma, & idem

94 importantia: & ſuſpicio illa, ſeu formido tenet medium inter dubitationem, & opinionem, plus enim credulitatis habet, quàm dubitatio, & minus, quàm opinio, cum ſit credulitas ex leuibus coniecturis, vt inquit Syluester in verb. Opinio, in princ. & notat Bart. in d. l. Admonendi, nu. 21.

95 His poſitis probatur hæc ſententia ineuitabili hoc argumento. Quiſquis habet ſuſpicionem, formidinem, ſcrupulum, ſeu leuem credulitatem, quod aliqua actio ſit illicita, non poteſt manente tali formidine abſque peccato operari, & actionem illam ad praxim deducere. Sed qui habet opinionem probabilem affirmantem actū eſſe licitum, neceſſariò habet ſuſpicionem, formidinem, & ſcrupulum, ſeu leuem credulitatem de oppoſito, ideſt quod ille actus ſit illicitus, vt euidenter oſtenſum eſt ſupra, & admittitur ab aduerſarijs. Ergo qui habet talem opinionem probabilem, non poteſt ſecundum eam licitè operari, & actum illum ad praxim deducere abſque peccato.

Maior propoſitio probatur per textum rotundum, qui cauillari non poteſt, in c. Per tuas, il 2. de ſimon. vbi deciditur eſſe peccatum mortale operari contra conſcientiam ſcrupuloſam, ſeu ex credulitate leui, niſi prius formido, ſeu error deponatur, vt plenius explicabitur infra in 2. quæſtio 6. principali fundamento pro opinione negatiua num. 249. & tradunt Innoc. Io. Andr. & alij ibi allegati. Ecce igitur ibi textus expreſſus, quòd agens contra conſcientiam ſcrupuloſam, & cum formidine mortaliter peccat; hoc enim important illa verba, *ædificat ad gehennam*, vt notat Abbas in c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.

96 Ad idèm eſt textus apertus in c. Inquiſitioni, de ſenten. excom. vbi proponitur dubium, An conſulat qui habet conſcientiam de impedimento diri-

Digitized by Google

derimente poſſit reddere, & exigere debitum coniugale. Et deſtinguitur, An talis habet huiuſmodi conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, an verò ex credulitate leui, & temeraria. Et in hoc vltimo caſu textus dicit: Ad Paſtoris ſui conſilium (conſcientia leuis, & temerariæ credulitatis exploſa) licitè poterit non ſolum reddere, ſed exigere debitum coniugale. Pondera illud verbum, *exploſa*, quod clarè innuit, vt qui habet conſcientiam ex credulitate leui, ſeu formidine de nullitate matrimonij propter impedimentum dirimens, minimè poſſit abſque peccato exigere debitum coniugale, niſi prius formidinem illam, ſeu leuem credulitatem explodat, ideſt deponat, ſeu abijciat, & repellat, vt ibi per gloſ.

Et ratio deciſionis eſt, quia ſecundum Caietanum ſupracitatum nu.88. qui formidat, vacillat, & fluctuat: & qui fluctuat, ad neutram partem ſe determinat: Qui autem ſine hac determinatione operatur, certitudinem non habet de honeſtate ſuæ operationis, cùm certitudo nihil ſit aliud, quàm determinatio intellectus ad vnum, vt per D. Thom. vbi ſup. nu.52. & ſine hac certitudine exponit ſe diſcrimini, & leuis illa credulitas, ſeu ſcrupulus eſt mors conſcientiæ. Patet igitur apertiſſimè peccare eum, qui operatur cum ſuſpicione, ſeu formidine, quod actus ſit illicitus, & conſequenter eodem modo peccare eum, qui operatur ſecundum opinionem probabilem affirmantem actum eſſe licitum, cùm neceſſariò habeat formidinem de oppoſito, id eſt quod actus ille ſit illicitus, vt ſupra proximè oſtenſum eſt.

97 Vigeſimoquinto, Cum iuribus vt ſupra ponderatis concordat S. Thomas quodlib. 8. art. 13. vbi in puncto videtur determinare hanc quæſtionem: nam ſecundum eum is, qui habet certitudinem, quod ſibi liceat habere plures præbendas, & ex contraria opinione Magiſtrorum in quamdam dubitationem inducitur, ſi manente tali dubitatione, plures præbendas habet, periculo ſe committit, & ſic proculdubio peccato, vtpote magis amans beneficium temporale, quàm propriam ſalutem. Ibi enim Doctor Angelicus pro dubitatione videtur intelligere non verum dubium, ſed formidinem, quæ aliquo modo certitudinem tollat: ait enim [ex conſcientia quem obligari ad peccatum ſiue habeat certam fidem de contrario eius, quod agit, ſiue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione: at cùm opinione non ſtat dubitatio vera, & propria, ſed tantùm formido, cum opinio includat aſſenſum pro vna parte contradictionis cum formidine alterius, dubitatio verò excludat aſſenſum ab vtroque extremo: nam vt habetur in 3. Metaphyſ. c. 1. quatenus dubitat, eatenus ſimile quiddam ligatis patitur, vtroque enim modo impoſſibile eſt ad vlteriora procedere.] Hæc ibi: Et propterea S. Thomas cum myſterio non dixit ſimpliciter in dubitationem inducitur, ſed in quamdam dubitationem; innuens per hoc ſe non loqui de dubitatione propriè ſumpta, ſed de formidine, quæ ineſt opinioni; ſed hunc locum latius expendemus infra nu.270.

98 Vigeſimoſexto, & vltimò. Pro maiori dilucidatione veritatis ante omnia ſupponendum eſt illud principium tanquam certum, & infallibile: videlicet in actibus humanis, ad hoc, vt quis rectè, & cum virtute operetur, requiritur, vt habeat certitudinem ſaltem moralem de rectitudine, & honeſtate operationis, ſecundum illud Auguſtini: Tene certum, dimitte incertum, vt in c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſt.7. Idque
99 apud omnes eſt in confeſſo. Sed defenſores probabilitatum enixè contendunt in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, idque potiſſimum deducunt ex Ariſtotele ſupracit. in 3. Ethic. c.3. Et ex hoc fundamento apud eos ſolido, & inconcuſſo deducunt omnes ſuas concluſiones, videlicet qui in actibus humanis eligit quod eſt probabile, non agit temerè, ſed prudenter: eligit perfectum, ac tutum: non committit ſe diſcrimini: ſequitur dictamen rationis, & alia plura id genus. Quare vis tota præſentis diſputationis verſatur in intelligentia aſſerti principij, quod in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus; nam euerſo hoc fundamento totam hanc machinam probabilitatum corruere neceſſe eſt. Et quidem nos credimus in eo magnam latere fallaciam, ſeu æquiuocationem. Quod vt pro noſtri ingenij tenuitate quantum Deus dederit, dilucidè oſtendamus, accuratè obſeruandum proponimus aliud eſſe in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, & aliud in moralibus ſufficere certitudinem probabilem. Hæc enim duo differunt vt cauſa, & effectus. Nam primum denotat cauſam, per quam certitudo moralis in nobis generatur, & in eſſe producitur: ſecundum verò denotat effectum, ideſt ipſam moralem certitudinem in nobis iam generatam, & in eſſe productam. Itaque cùm dicimus, in moralibus ſufficit certitudo, quæ oritur, & generatur in intellectu ex argumentis, & rationibus probabilibus, propoſitio vera eſt, quia plures rationes probabiles ſunt aptæ natæ producere, ac generare in potentia rationabili moralem certitudinem de honeſtate operationis abſque vlla formidine partis oppoſitæ; ſi rationes illæ ſint tanti ponderis, vt efficaciter moueant intellectum ad iudicandum rem ita ſe habere, vt probatur in c. Ego ſolis, verſ. Alios autem, 9. diſt. Et hæc eſt illa certitudo ſurgens ex probabilibus, quæ in morali materia ſufficit ad rectè operandum. Cum verò dicimus, in moralibus ſufficit certitudo ex probabilibus, ſi intelligamus, ideſt in moralibus ſufficit certitudo probabilis, propoſitio eſt falſa, quia iſta certitudo probabilis non datur, imò implicat contradictionem, vt ſit certitudo, & ſit probabilis, quia certitudo eſt præciſa determinatio intellectus ad vnum, vt in ſuperioribus dictum eſt. Probabilitas autem indeterminatè, & indifferenter ſe habet ad rectum, & obliquum. Vnde iudicium probabile non eſt iudicium prudentiæ cùm non habeat pro obiecto verum, & ſub ratione veri, ſed eſt iudicium obnoxium formidini, timidum, & incertum, atque indeterminatum, fluctuans, & inſtabile, quod non intuetur veritatem interius, nec cognoſcit rem ſecundum quod eſt, ſed ſecundum veri apparentiam; & ideo fallit, & fallitur, & à ratione virtutis excluditur non habens bonitatem moralem, vt ex authoritatibus tantorum Patrum, & Magiſtrorum primæ claſſis diffusè oſtenſum eſt ſupra. Quapropter tantum abeſt, vt in moralibus ſufficiat certitudo probabilis, vt po-

tins opponantur, ac mutuò ſe deſtruant certitu-
do, & probabilitas, Nec aliud ſeoſit Ariſtote-
100 les exaduerſo eitatus in 1. Ethic. c. 3. Si ſeduló
expendantur illius verba; ait enim [ In morali
materia ſatis eſſe vt verum oſtendatur pingui
quadam Minerua, & adumbrata figuratione, at-
que de ijs, quæ plerumque eoeniunt ratioeinari,
& ex ijs ſimilia etiam coocludere.] Quibus ver-
bis tantùm intendit, vt in materia morum non
requirantur probationes per rei euidentiam, ſeu
demonſtrationem, ſed ſatis ſit verum oſtendere
per coniecturas probabiles, arguendo etiam à
communiter accidentibus, & à ſimilibus. Quod
& nos fatemor. Verumtamen oportet ſecuodum
Ariſtotelem vt his coniecturis, & argumentis
probabilibus oſtendatur verum, & ſic non ſuffi-
cit vt oſtendatur probabile, quod longè diſtar,
& contradiſtinguitur à vero, vt pluribus mon-
ſtratum eſt ſupra in 1. fuodamento, nu.60. Qua-
re ſi tu probabilibus tuis ratiocinationibus oſtē-
dis opinionem probabilem, non ſatisfacis
menti Ariſtotelis requirentis, vt oſtendas verum:
quia loco veri, quod eſt obiectum virtutum in-
tellectualium, & eſt immutabile, æternum, &
infallibile, atque excludens omnem formidinem,
vt ex dictis conſtat; tu oſtendis opinionem pro-
babilem, quæ à ratione virtutis excluditur, &
eſt fallibilis, & cum formidine. Vnde perperam
ex eo loco deducunt defenſores probabilitatum
in moralibus ad rectè, & prudenter operandum
ſufficere opinionem probabilem: hoc enim nun-
quam ſomniauit Ariſtoteles, quin potius opi-
nionem exeluſit, & contradiſtinxit à prudentia,
& alijs virtutibus intellectualibus ea ratione,
quia in opioione fieri poteſt vt mentiamur.
Quocirca ex mente ipſius in morali materia vti
poſſumus rationibus, & argumentis probabili-
bus tanquam medijs, & inſtrumentis ad oſten-
dendum verum, & tanquam cauſis generantibus
io nobis moralem certitudinem. Sed tamen il-
lud verum oſtenſum, & certitudo ex probabili-
bus conſurgens debet eſſe ſine omni formidine
partis alterius, cum veritas, & certitudo formi-
dinem non admittant; ideoque oon ſufficit in
ſententia Ariſtotelis iudicium probabile, quod
ſe habet ad verum, & falſum, & de cuius ratio-
ne intrinſeca eſt, vt formidinem, & fluctuatio-
nem includat. Similiter cum S. Antoninus, &
alij ex aduerſo eitati nu.55. dicunt moralem cer-
titudinem conſurgere ex coniecturis probabili-
bus, groſſis, & figurantibus: Hæc verba non
importanr, vr in moralibus ſufficiat certitudo
probabilis, ſed tantùm, vt in moralibus ſuffi-
ciat illa certitudo, quæ conſurgit, ideſt naſci-
tur, ſeu generatur ex huiuſmodi probabilibus
coniecturis, & argumentis. Et eodem modo
dum leges, & Canones decidunt quæſtiones, &
cauſas ex argumentis probabilibus, non inten-
dunt, vt ſufficiat iudicium probabile ad iudi-
candum, & decidendum; ſed tantùm vt ex pro-
babilibus rationibus ſimul iunctis poſſit Iudex
ita illuminatus formare iudicium certum, & in-
fallibile de rei veritate; quia nimirum etſi argu-
menta huiuſmodi ſeorſim conſiderata oon con-
cludunt omnino, nec ſint euidentia, ſed tantùm
probabilia: tamen ſi ſimul iungantur, & ſint
multi ponderis, ſunt apta nata generare talem
certitudinem, vt virtus apprehenſiua cognoſcat,
& apprehendat abſqoe vlla trepidatione rem ita
ſe habere: atque ita cauſæ ſunt probabiles, ſed
effectus ex illis reſultans eſt omninó certus, &
infallibilis. Et hoc innuit textus in c. Iudican-
tem, 30. qu. 5. in illis verbis: [ vt ibi actio am-
barum partium illumioata ſit plenior.] Itaque
ſi ratiooes probabiles ſint plures, & tanti pon-
deris, atque momenti, vt illis intellectus ſine
vlla formidine acquieſcat, & iudicet rem ita ſe
habere: hæc eſt moralis certitudo, quæ ſufficit
ad rectè operandum: Si verò rationes illæ ſiue
quidem plures, & probabiles, ſed tamen non
adeó firmæ, & efficaces, vt adæquent omnino
intellectum, ſed tantum perſuadeant, adeo vt
intellectus eis non aſſentiatur ſimpliciter, & ab-
ſolutè, ſed tantùm cum formidioe, & fluctua-
tione, ne pars oppoſita ſit vera; hæc eſt opinio
probabilis, quæ non ſufficit ad bonitatem mo-
ralem, vt ſolidis fundamentis, & authoritatibus
maiorum noſtrorum in ſuperioribus monſtratum
eſt. Quare oon eſt bona conſequentia, Certitu-
do moralis conſurgit, ideſt naſcitur, & genera-
tur in nobis ex probabilibus; Ergo probabilia
ſunt moraliter certa. Quia in primo caſu conſi-
deratur illud totum, & aggregatum perfectum,
quod reſultat, & emergit ex pluribus ſingulati-
bus imperfectis. In ſecundo autem caſu conſi-
derantur ipſa ſiogularia per ſe imperfecta, & in-
ſufficientia. Quo fit, vt ſi aliqua propoſitio ha-
beret pro ſe vnam tantùm ratiooem, ſeu præ-
ſumptionem non conuincentem, ſed ſolum pro-
babilem, propoſitio illa non eſſet moraliter cer-
ta, quia eſſet cum formidine partis oppoſitæ:
ſecus verò ſi ratio, ſeu præſumptio illa eſſet con-
uincens, quia etſi non haberet euidentiam de-
monſtrationis, tameo ſufficeret ad generandam
101 moralem certitudinem, vt eſt textus in c. Affer-
re, de præſumpt. vbi proponitur iudicium Salo-
monis, qui ex præſumptione violenta pronun-
ciauit pro matre, dicens: *Date huic infantem*
*viuum, & non occidatur; hæc eſt enim mater eius.*
Vnde iudicium Salomonis oon fuit probabile,
ſed omnino certum, noo quidem certitudine
102 mathematica, ſed morali. Ideoque Io. Andr.
& cæteri Canoniſtæ poſt eum ſic ſummant illum
textum, videlicet ex violenta præſumptione fer-
tur diffinitiua, concordat textus in c. Litteris,
eod. tit. ibi: ex huiuſmodi violenta, & certa ſu-
ſpicione fornicationis poteſt ſententia diuortij
promulgari. Surgit igitur certitudo moralis ex
vnica præſumptione violenta, vel ex pluribus ra-
tionibus, & argumentis probabilibus ſimul iun-
ctis, quæ tamen ſeorſim conſiderata non ſunt
certa, ſed ſolum probabilia, & cum formidine
partis oppoſitæ. Et hæc eſt ipſa veritas, nam &
103 in iudicijs plures probationes imperfectæ ſimul
iunguntur ad faciendam plenam, & perfectam
probationem ſecundum illud vulgatum, *Et quæ*
*non proſunt ſingula, multa iuuant.* l. 2. §. Ætas, &
ibi gloſ. in ver. Legitimis, ff. De excuſ. tutor. l. In-
ſtrumenta, vbi etiam gloſ. in ver. Alijs quoque,
C. De probat. gloſ. in c. Cum cauſam, in ver. Ad-
104 minicula, eod. tit. De teſtib. Et duæ probationes
ſemiplenæ etiam diuerſi generis ſimiliter iun-
guntur ad faciendam vnam plenam probatio-
nem, vt notat Bart. in l. Admonendi, num. 4.
verſ. Veritas eſt, quod duæ ſemiplenæ faciunt
105 vnam plenam, ff. De iureiur. Vnde vnus teſtis,
qui

Digitized by Google

qui facit ſemiplenam, & confeſſio facta abſente
parte, quæ facit aliam ſemiplenam, ſimul iun-
cta plenè probant. Caſus eſt in c. Cum dilectus,
de ſucceſſ. ab inteſt. & notat Bart. vbi ſupra.
Item vnus teſtis, & fama publica eo caſu, quo
faceret ſemiplenam, vt in c. 1. de Appellat. &
notatur in l. 3. §. Iiſdem quoque principijs, ff. De
teſtib. & per Bart. loc. cit. Et idem patet in fa-
ma, & ſcriptura priuata recognita per compara-
tionem, quæ tanquam ſingula non faciunt niſi
ſemiplenam, & tamen coniuncta faciunt vnam
plenam, vt per Alex. conſ. 103. Inſuper eo. nu. 5.
verſ. Tertio præſuppono, lib. 7. & in alijs pluri-
bus exemplis, quæ cumulat Antonius Gabriel
106 commun. concluſ. 5. per tot. Plena enim proba-
tio conficitur ex diuerſis probationibus imper-
fectis, cum tendunt ad eumdem finem: nam iun-
guntur ſcripturæ plures, teſtes, fama, confeſſio,
& alia adminicula ad vnum perfectum, vt notat
Bald. conſ. 397. Punctus talis, nu. 2. verſ. Prædi-
107 ctæ conſultationi, lib. 3. Sed & ex pluribus præ-
ſumptionibus tendentibus ad idem conſurgit
plena probatio, l. Excipiuntur, ff. Ad Sillan. cum
concordantibus, vt per Ludouic. Roman. conſ. 7.
Viſis neceſſarijs, nu. 3. & Crauet. conſ. 158. n. 11.
Quinimo plena probatio reſultat etiam ex plu-
ribus adminiculis quando vnum alteri admini-
culatur, Socin. conſ. 98. col. 6. lib. 1. Et quod ex
pluribus vehementibus adminiculis Iudex red-
datur certus, ita vt poſſit cauſam decidere. Eſt
textus in d. c. Cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.
108 Nam vt formaliter ait Bald. in d. c. Cum cau-
ſam, nu. 1. & 2. de probat. Iudex inquiſitor ve-
ritatis debet cuncta rimari, nec adſtringere ani-
mum ſuum ad vnam ſpeciem probationis, quia
vna ſpecies coadiuuat alteram, & confirmat, vt
l. 3. §. 1. ff. De teſtib. Sicut in corpore humano ex
membris multis ſibi inuicem cohærentibus fit
perfectum corpus, vt l. Rerum mixtura, ff. De
vſu cap. & in melodijs ex multis conſonantijs
conſtat harmonia. Vnde in probationibus ſur-
git certitudo ex diuerſis coniecturis, quia cedunt
ad eamdem concluſionem finalem, & habent
cauſas, & ſimilitudines, & conſonantias con-
textas, & inuicem colligatas, l. Qui ſententiam,
C. De pœn. in illis verbis, *conſpirantes, concor-
danteſque in vnum rei finem tendunt*. Quamob-
rem ſicut in iudicijs plures probationes ſemi-
plenæ, & imperfectæ præſumptiones, & admi-
nicula diſiunctim conſiderata, & tanquam ſin-
gula plenam probationem non faciunt, neque
ex illis Iudex informat cum certitudine animum
ſuum, ſed dubius remanet; nam, vt ait Bald.
in l. In bonæ fidei, num. 15. C. De reb. cred. du-
bius eſt qui applicat animum ſuum ad ſemiple-
nam probationem: & tamen ex illis ſimul iun-
ctis conſurgit plena probatio, & certitudo iudi-
cialis ſufficiens ad cauſam ſine vlla trepidatione
decidendam iuxta textum in d. c. Cum dilectus;
ita & in moralibus plures coniecturæ, & argu-
menta probabilia, quamuis per ſe ſingula non
generent in nobis aſſenſum omnino certum, ſed
ſolùm cum formidine contrarij: tamen ex om-
nibus ſimul iunctis conſurgit certitudo moralis,
quæ licèt non ſit demonſtratiua, nihilominus
excedit limites probabilitatis, & eſt extra om-
nem formidinem. Et hoc ſenſu veriſſima eſt pro-
poſitio, quod in moralibus ſufficiat certitudo
ex probabilibus, ideſt certitudo illa, quæ reſul-
tat, generatur, & in eſſe producitur ex pluribus
coniecturis imperfectis, & argumentis probabi-
libus, quæ per ſe ſola, & tanquam ſingula non
ſunt moraliter certa, nec ſufficiunt ad honeſtè
operandum. Atque hanc ſententiam ex recen-
tioribus amplectitur Antonius Merenda in ſuo
opere de conſilio, vbi innumeris ferè Sacræ Scri-
pturæ locis iuxta Sanctorum Patrum interpre-
tationem accurato ſtudio impugnat, & prorſus
damnat vſum probabilitatum eo modo, quo ad-
mittitur à modernis, & concordant Carena de
offic. Sanct. Inquiſ. par. 2. tit. 5. §. 4. & Iulius Mer-
corus in tractatu poſt ſcripta noſtra impreſſo de
Probabilitate opinionum par. 1. vbi facili, &
clara methodo eruditè, ac ſtrenuè pro eadem
ſententia pugnat.
109 Supereſt nunc, vt reſpondeamus ad argumen-
ta contraria, pro quorum ſolutione primum om-
nium aduertere oportet duobus modis poſſe
contingere, vt ex opinionibus oppoſitis aliquis
iudicet vnam tantùm eſſe probabilem. Primo,
ſcilicet cum examinatis accuratè motiuis vtriuſ-
que partis, agnoſcit rationes ſuaſibiles, & au-
thoritates mouentes ſtare pro illa tantùm opi-
nione, quæ affirmat actum eſſe licitum, contra-
riam vero eſſe rationibus, & authoritatibus de-
ſtitutam. Et hoc primo caſu admittimus licere
opinionem illam ſequi quamuis oppoſita ſit tu-
tior. Ratio eſt tum quia opinio illa propriè non
debet dici probabilis, ſed magis opinio vera,
de qua loquitur Philoſophus in 2. de Anima,
text. 152. Non enim poteſt eſſe cum formidine
ne pars oppoſita vera ſit, cum intellectus co-
gnoſcat oppoſitam eſſe deſtitutam rationibus, &
authoritatibus; & ideo illi non conuenit diffi-
nitio opinionis, quæ eſt acceptio vnius partis
cum formidine alterius, vt per D. Bonauentu-
ram in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24. verſ. Item opinio,
ante nu. 33. Tum quia cum in moralibus non re-
quiratur certitudo euidens, ſeu mathematica,
imo vitioſum ſit illam quærere, teſte Philoſopho
in 1. Ethic. c. 3. & plenius dictum eſt ſup. nu. 50.
& 51. Is, qui determinat ſe ad vnum ſine vlla
formidine contrarij, vtique moralem habet cer-
titudinem requiſitam ad rectè operandum, vt
per D. Thom. in 3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.
Tum quia alioquin nihil agere poſſemus, & Deus
requireret à nobis impoſſibilia: etenim omni-
no impoſſibile eſt omnium eſſe demonſtratio-
nem, vt legitur in 4. Metaph. c. 2. poſt princ.
Tum quia cum ex duabus opinionibus de eodem
oporteat vnam eſſe veram, alteram falſam, vt
per D. Thomam quodlib. 8. art. 13. Is, qui iudi-
cat vnam partem eſſe falſam eo quod non habeat
pro ſe vllas rationes ſuaſibiles, vel authoritates
alicuius momenti; in neceſſariam conſequen-
tiam iudicat eſſe veram illius contradictoriam.
110 Tum denique quia ſi licitum eſt ſequi opinio-
nem probabiliorem, cuius oppoſita eſt proba-
bilis, vt patebit infra in 3. quæſt. principali,
multo fortius licitum eſt ſequi probabilem, cu-
ius oppoſita eſt improbabilis: nam reſpectu im-
probabilis opinio probabilis dici poteſt proba-
bilior. Clem. vnic. §. fin. verſ. Opinionem ſe-
cundam, de Sum. Trinit. & fide Cathol. c. Ca-
pellanus, verſ. Sed poſterior ſententia de ferijs,
cum concordantibus, de quibus infra num. 279.
verſ.

verſ. Decimumnonum fundamentum. Et hoc primo caſu qui ſequitur opinionem ſpecificantem actum pro licito, non eſt imprudens, nec exponit ſe diſcrimini, neque ex contrarietate opinionum in aliquam dubitationem adducitur, ſed eſt certus moraliter, & ſine omni formidine. Vnde non intrant doctrinæ S. Thomæ, Scoti, & aliorum, quos ſuperius citauimus pro opinione negatiua, nec vendicant ſibi locum rationes in ea ponderatæ. Et quamuis opinio oppoſita ſit tutior, tamen non tenetur aliquis eam ſequi quando eſt falſa, ſeu improbabilis, imò ſi eam ſequeretur, eſſet ridiculus tanquam vir modici judicij, & trepidans, vbi non eſt timor. Vnde idem S. Antoninus in 1. part. tit. 3. c. 10. curans ſcrupuloſos, ait non obligare ita Dei, & Eccleſiæ præcepta, vt eorum obſeruantia quis fiat ridiculoſus, ſaltem apud diſcretos, & bonos. Et S. Ambroſius in pſalm. 118. [ Non ſit ergo (inquit) irrationabilis timor, nec eſt ſapientia ſine timore Dei, ita timor ſine ſapientia eſſe non debet. ] Huc etiam ſpectat illud Eccleſiaſt. 7. *Noli eſſe iuſtus multùm*. Et in terminis huius primi caſus non reperi quamquam contradictorem ex antiquis, aut modernis ſcriptoribus. Secundo modo poteſt vna tantùm opinio iudicari probabilis, quando intellectus flectitur ad vnam partem dumtaxat propter rationes, quas habet ſuaſibiles, vel authoritates mouentes, nec conuertit ſe ad partem oppoſitam, diſcutiendo, & examinando illius motiua, ſed dicit, Sufficit mihi, vt opinio, quam ſequor, probabilis ſit ad hoc vt rectè, ac prudenter agam, vel ſaltem vt errorem declinem: de oppoſita nihil curo, nec volo indagare an illa etiam ſit probabilis, vel probabilior. Et hic quidem aſſumit probabilitatem pro fine, & regula ſuarum operationum, quod minimè licet. Et in hoc ſecundo caſu procedit quæſtio ſuperius diſcuſſa, & concluſiones in ea firmatæ. Quibus ita conſtitutis, non obſtant contraria.

111 Ad primum namque reſpondetur negando aſſumptum; imò enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit quod probabile eſt, imprudenter agit, quia tenetur pro regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt obiectum prudentiæ, & tamen eligit probabile, quod ſe habet ad verum, & falſum. Item tenetur eligere quod eſt perpetuò verum, & ſtabile: & nihilominus eligit opinionem probabilem, quæ hodie videtur vera, & aliquando poterit detegi falſa. Item vt prudenter agat tenetur iudicare de re ſecundum quod eſt: & tamen iudicat ſecundum quod putatur eſſe probabiliter & ſecundum apparentiam. Item debet eſſe certus ſaltem moraliter de rectitudine ſuæ operationis; quam tamen certitudinem non habet iudicium probabile, ſed fluctuat, & vacillat cum trepidatione, & ſcrupulo. Item debet vti principio infallibili; & vtitur opinione probabili, quam mentiri, & fallere ſæpè contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimittere incertum; & tamen eligit iudicium probabile, quod eſt obnoxium formidini, & ideo eſt timidum, & incertum. Item tenetur agere cum virtute: & ſequitur opinionem, quæ à ratione virtutis excluditur. Item vtitur iudicio probabili, ſeu opinatiuo, quod tanquam incertum, & indifferens ad verum, & falſum non poteſt eſſe obiectum prudentiæ. Item tenetur eligere bonum, & rectum; & tamen eligit probabile, quod ſe habet indifferenter ad rectum, & obliquum. Item ne ſit imprudens tenetur cauere periculum: & nihilominus eligendo quod probabile eſt exponit ſe diſcrimini: prout hæc omnia, & alia plura his ſimilia patent per vigintiſex fundamenta ſuperius allata. Igitur hæc propoſitio, Qui in actibus humanis eligit quod probabile eſt, non agit temerè, ſed prudenter, eſt omninò falſa. Et ad Iura ciuilia, & canonica, quæ decidunt cauſas, & quæſtiones ex argumentis probabilibus, reſponſum eſt ſupra in vltimo fundamento, nu. 100. verſ. Et eodem modo dum leges, & canones.

Ad ſecundum reſpondetur negando minorem, quia iudicium probabile moralem certitudinem non habet, vt plenè probatum eſt ſuprà in 6. & 7. fundamento, & in 20. cum quatuor ſequentibus. Ad id verò quod ſubiungitur in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, latiſſimè reſponſum eſt ſupra in vltimo fundamento, à n. 98. vſque ad nu. 111. vbi euidenter oſtenditur æquiuocatio, quæ irrepſit in intelligentia huius propoſitionis, & nu. 100. explicatur locus Ariſtotelis in 1. Ethic. c. 3. Diſcrimen igitur eſt inter iudicium certum moraliter, & opinionem; quia iudicium certum moraliter nullam formidinem habet de falſo. Vnde ſi errat, hoc eſt omnino per accidens, & præter intentionem. At opinans ratione formidinis, quam habet, quod res poſſit aliter ſe habere, quàm appareat, aliquo modo præuidet errorem, qui etiamſi raró accidat, non poteſt dici per accidens, & præter intentionem euenire. Ita Iulius Mercorus poſt ſcripta noſtra viſus in Tractatu de probabilitate opinionum par. 1. art. 14. verſ. Verum.

Ad tertium reſpondetur negando minorem: Nam qui opinatur probabiliter vnam partem contradictionis, ad illam ſe non determinat ſimpliciter, & abſolutè prout requiritur ad hoc, vt eius operatio ſit recta, ſed ſolum illi aſſentitur cum formidine, & fluctuatione quæ moralem certitudinem tollit, vt in ſuperioribus probatum eſt, & præſertim in 7. & 20. fundamento.

Ad quartum reſpondetur negando antecedens; imò enim etiam in his, quæ ad mores non ſpectant, incautè, & imprudenter agit qui pro regula ſuorum actuum vtitur iudicio probabili, quod ſæpè fallit, & fallitur. Deinde reſpondetur negando conſequentiam, quia ab alijs actibus humanis non rectè infertur ad actus morales, in quibus vertitur periculum ſalutis æternæ. Ad hoc bonus textus in d. c. Significaſti, il 2. de homic. ibi: [ pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. ]

112 Ad quintum, & ſextum reſpondetur negando eſſe ſupra humanam facultatem habere moralem certitudinem de omnibus eligibilibus. Primum enim hoc eſt contra Diuinam ſcripturam, quæ Eccleſ. 37. requirit, vt ante omnia opera verbum verax præcedat nos, & ante omnes actus conſilium ſtabile, vt fusè explicatum eſt ſupra in 1. fundamento nu. 60. Quare ſi Deus non requirit à nobis impoſſibilia, vt dicitur in argumento contrario, & tamen requirit, vt ante omnia opera ad veritatem perueniamus, conſequens eſt vt ad veritatem peruenire in actibus humanis nequa-

quam

Digitized by Google

quam ſit impoſſibile, ſeu ſupra humanam facul-
tatem. Atque ita argumentum aduerſariorum
in oppoſitum retorquetur. Deinde hoc eſt con-
tra Cyprianum in ſermone de Baptiſmo, vbi ait:
[Neque lex tua ſcripta à lege naturali in aliquo
diſcrepat, ſed reprobatio mali, & electio boni
ſic animæ rationali infixæ ſunt diuinitus, vt de
hoc nemo rectè cauſetur, quia nulli ad harum
rerum proſequutionem deeſt ſcientia, ſiue po-
tentia; quia & quod agendum eſt ſcimus, & quod
113 ſcimus facere poſſumus.] Hæc Cyprianus.
Præterea hoc eſt contra ſcholaſticos primæ Claſ-
ſis, quos ſupra retulimus in 14. & in ſequentibus
fundamentis, qui vno ore affirmant, veritatem
in omnibus quærendam eſſe, ac certum eſſe te-
nendum ad hoc, vt actus noſtri ſint recti, & ha-
beant bonitatem moralem. Quibus addimus
D. Thomam in opuſc. 73. de Vſuris poſt princ.
vbi ſic ait: [Quoniam verò in dubijs, quorum
veritas agnita ſalutaris eſt, & incognita pericu-
lum ingerit humanæ ſalutis, admodum vtile eſt
veritatem inueſtigare: & temporibus noſtris au-
diuimus multas controuerſias inter Doctores,
non ſolum in naturalibus, verum etiam in mo-
ralibus, in quibus periculum eſt diuerſa ſentire,
& opinari, & præcipuè in illa parte Iuſtitiæ, quæ
commutatiua dicitur à Philoſophis.] Hæc ibi.
Rurſus hoc eſt contra Philoſophorum traditio-
nes, vt quid enim diffinirent prudentiam eſſe
habitum cum ratione vera circa bona humana
actiuum, & illius obiectum eſſe verum ſi eſſet ſu-
114 pra vires humanas verum attingere? Quippe ad
veritatem nati homines, & vt plurimum verita-
tem conſequuntur, vt inquit Ariſt. lib. 1. Rheto-
ricor. cap. 1. Faciat ergo vnuſquiſque quod in ſe
eſt, vt verum aſſequatur, ideſt, vtatur ratione,
per quam poteſt comprehendere verum, & inno-
115 cet adiutorium Dei prout hæc verba exponit
Alex. de Ales in 2. par. Sum. qu. 29. num. 8. §. 1.
Demum imaginariam hanc impoſſibilitatem aſ-
ſequendi veritatem funditus euertunt aurea verba
S. Thomæ in princ. Opuſc. 73. de Vſuris, quæ ſic
ſe habent. [Omnis homo natura non degene-
rans veritatem amat, & eam ſcire ſuper omnia
deſiderat, quam ſi quis concupiſcit vero corde,
& eam quæſierit in ſimplicitate cordis, ipſa
ſeipſam manifeſtabit: Et Deus, qui hoc pro-
miſit, verax eſt, & eam præbet diligentibus ſe,
ſicut ſcriptum eſt Sap. 6. Præoccupat eos, qui ſe
concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat. Eccleſ. 1.
*Fili concupiſcens ſapientiam accede ad illam, & Do-
minus præbebit illam tibi*. Inuoco ipſam, ne me
errare permittat in periculum animæ meæ, & in
laqueum aliorum, ſed illuminare dignetur ocu-
los caliginoſos ipſo ſuo lumine, ſine quo nemo
valet ad lumen veritatis vſquequaque pertinge-
re. Amen.] Hactenus verba S. Thomæ. Con-
fundantur ergo, & erubeſcant ſequaces proba-
bilitatum qui aſſerunt eſſe ſupra facultatem hu-
manam habere certitudinem de eligibilibus, &
ad veritatem peruenire, & ideo Deum ad hoc
non obligare, ne requirat à nobis impoſſibilia.
Imò enim ex prædictis conuincitur id non mo-
do eſſe poſſibile, ſed etiam facile, vt plurimum
contingens, & ſecundum naturam. Et hic iun-
ge quæ dicentur infra in 3. quæſt. in reſponſione
116 ad 6. argumentum nu. 394. & ſeqq. Neque ob-
ſtat quod prudentia ſit de non neceſſarijs, &
verſetur circa obiectum contingens aliter ſe ha-
bere, & circa particularia, quæ non ſunt ſcibi-
lia. Quoniam, vt inquit S. Thom. in 2.2. qu. 47.
art. 5. ad 3. Agibilia ſunt materia prudentiæ ſe-
cundum quod ſunt obiectum rationis, ſcilicet
ſub ratione veri. Præterea etſi agibilia ſint con-
tingentia, tamen, vt inquit Schola Salmanti-
cenſis ſuperius relata in 19. fundamento num. 85.
Virtus intellectua practici in eo ſita eſt, vt res,
ſeu actiones ex ſe contingentes, formæ infallibi-
li, per quam intellectus practicus in eas influit,
adæquentur. Habet igitur prudentia aliquod iu-
dicium certum & infallibile, quo etiam in obie-
cta fallibilia infallibiliter tendat. Atque ita obie-
ctum prudentiæ eſſe certum tenent communiter
Doctores, & in ſpecie Caiet. in 2.2. qu. 47. art. 3.
Medina in 1.2. qu. 19. art. 6. Azor. inſtit. moral.
par. 1. lib. 3. cap. 25. qu. 2. poſt Alexandrum de
Ales in Sum. par. 2. qu. 16.
117 Ad ſeptimum reſpondetur diſtinguendo ante-
cedens. Nam aut quærimus de Lectoribus, &
Magiſtris, qui habent onus docendi in ſcholis: &
tales ſi pro regula eorum doctrinæ ſpeculatiuæ
aſſumerent, & docerent opiniones probabiles,
quæ ſe habent ad verum, & falſum, & multoties
falluntur, & fallunt, vix poſſent à deceptionis
periculo excuſari ex his, quæ ſcripſit S. Bonauen-
tura ſupra cit. in 16. fundamento. Aut quæritur
de alijs, qui onus docendi non habent: Et hi nil
mirum ſi poſſunt amplecti quaſcumque opinio-
nes probabiles, quia in ſpeculatiuis, vbi de nul-
lius præiudicio agitur, licitum eſt eligere opi-
niones ne dum probabiles, ſed etiam falſas; vt
eſt text. in c. In quibus, 22. qu. 2. & ſcripſi ple-
nius in c. Firmiter, à nu. 53. ſup. de Sum. Trinit.
& fide Cathol. Quæ diſtinctio in effectu eſt S. Tho-
mæ in quodlib. 3. art. 10. Deinde reſpondetur à
ſpeculatiuis non poſſe inferri ad moralia, in qui-
bus agitur de peccati periculo, vt dictum eſt ſup.
in reſponſ. ad 4. argum.

Ad octauum patet reſponſio ex dictis ſupra in
reſponſione ad 5. & 6. verſ. Neque obſtat, quod
prudentia.

118 Ad nonum reſpondetur negando maiorem,
quia ex precepto Sacrorum Canonum tenetur
eligere partem tutiorem non ſolum is, qui du-
bius eſt, vt in iuribus in contrarium allegatis,
ſed etiam is qui habet formidinem ex credulita-
te leui, vt ſunt textus clari in c. Per tuas, il 2. de
Simon. & in c. Inquiſitioni, de ſentent. excom.
ponderando illos vt dixi ſupra in 24. fundamen-
to num. 95. & 96. ratio eſt, quia etiam ſic formi-
dans, & fluctuans exponit ſe diſcrimini, vt ibi
dixi verſ. Et ratio deciſionis eſt, & conſtat ex di-
ctis in 6. & 7. fundamento & in hoc caſu etiam
loquitur S. Thomas quodlib. 8. art. 13. vt plenè
oſtenſum eſt in fundamento 25. nu 77

119 Ad vltimum reſpondetur doctrinam hanc de
libera electione opinionis probabilis eſſe nouam
in Eccleſia, & noſtro ſæculo introductam, vt ſu-
120 pra diximus nu. 23. Nam veteres Scholaſtici op-
poſitum docuerunt tradentes Theoricas, quæ
vſui probabilitatum omnino aduerſantur, vt con-
ſtat ex dictis ſup. in 14. fundamento cum pluri-
bus ſequentibus. Quocirca non poſſumus doctri-
nam recentiorum Theologorum approbare, & in
redarguamus, & improbemus doctrinam Anti-
quorum Sapientum conſuetudine Eccleſiæ per
tot

Digitized by Google

tot ſæcula roboratam, qui contrarias regulas
tradiderunt. Conſultius autem eſt à Modernis
recedere, & Veteribus numero pluribus adhæ-
rere ſecundum illud Iob 12. 12. 13. *In antiquis
eſt ſapientia*. & fusè patebit infra nu. 349. Atque
ita regula, quod à pluribus quæritur ſapienti-
bus, facilius innenitur, & aliæ in argumento
contrario adductæ in oppoſitum retorquentur.
Et ex his expedita ſit hæc prima quæſtio.

121 Venio nunc ad ſecundam quæſtionem princi-
palem, videlicet. An ex duabus opinionibus
oppoſitis æquè probabilibus, vel quaſi, liberum
ſit cuilibet ſequi vtramque vel alteram, quam-
maluerit.

122 Pro ſeutentia affirmatiua, quam ſequuntur
recentiores Theologi ſupracitati per diſcurſum
à nu. 25. & præſertim nu. 30. & 31. ſuppoueudum
eſt non implicare duas contradictorias opinio-
nes eſſe probabiles; nam probabilem eſſe nihil
eſt aliud, quàm veram apparere ex aliquo fun-
damento non leui. Poteſt autem vtraque con-
tradictoria per diuerſa motiua, ſiue media co-
gnoſcendi apparere vera, & ſic à potentia ra-
tionabili iudicari probabilis. Et quamuis Vaſ-
quez in 1. 2. qu. 19. art. 6. diſp. 62. c. 3. nu. 10. &
Azor. inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 16. qu. 2. & 3.
& c. 17. qu. 7. dicant non poſſe eumdem intelle-
ctum per propria, & intrinſeca rei principia,
id eſt per cauſas rei, aut effectus illius, aut ab-
ſurda, & impoſſibilia inde deducenda, iudica-
re vtramque opinionem probabilem, quia id
eſſet intellectum duobus contradictorijs aſſenti-
ri, ſed bene poſſe per extrinſeca principia, id eſt
Doctorum authoritatem iudicare contrariam
opinionem eſſe probabilem: tamen eos refellit
Sanchez in Decal. lib. 1. c. 9. num. 12. vbi aſſerit
etiam ex principijs intrinſecis poſſe intellectum
vtramque partem contradictionis opinari, ſeu
illi aſſentiri, quia non repugnat ex eiſdem prin-
cipijs diuerſimode intellectis, ſeu applicatis con-
trarias opiniones oriri.

Et poſito hoc fundamento probatur hæc ſen-
tentia ex omnibus argumentis ſuperiùs adductis
in præcedenti quæſtione pro parte affirmatiua
à nu. 45. vſque ad nu. 59. Nam vnumquodque il-
lorum, videlicet qui eligit probabile, prudenter
agit, non exponit ſe diſcrimini, habet certitu-
dinem in moralibus requiſitam ad honeſtè ope-
randum, & reliqua omnia vendicant ſibi locum,
etiamſi vtraque opinio ſit æquè probabilis; ſi-
quidem qui eligit alteram, vel vtramque, adhuc
eligit quod probabile eſt. Non enim vna deſinit
eſſe probabilis ex eo, quod contraria ſimiliter
probabilis ſit, cum non implicet vtramque par-
tem contradictionis eſſe probabilem, vt dictum
eſt ſup. proximè in ſuppoſito.

123 Verùm his non obſtantibus, contrarium vi-
detur tenendum, videlicet ex duabus opinioni-
bus oppoſitis æquè probabilibus, vel quaſi, ne-
quaquam eſſe liberum ſequi alterutram, & lon-
gè minus vtramque. Probatur autem hæc ſen-
tentia 26. fundamentis ſuperius adductis in 1. q.
pro parte negatiua à nu. 59. vſque ad num. 121.
cum enim ſingula probent non eſſe licitum ſequi
opinionem ſpecificantem actum pro licito, quan-
do illa ſola agnoſcitur eſſe probabilis, eo quod
intellectus non reflectat ad contrariam, nec con-
ſideret, an pro illa extent rationes, vel autho-
ritates mouentes: à fortiori probant non eſſe li-
citum ſequi opinionem probabilem, quando op-
poſita agnoſcitur eſſe æquè probabilis. Vnde
ſuppoſita veritate concluſionis firmatæ in 1. qu.
hæc 2. quæſtio eſt de indubitabili.

Sed nihilominus quatenus etiam eius veritas
euocaretur in dubium, adhuc tamen ex illa non
liceret inferre ad caſum præſentem. Ratio di-
uerſitatis eſt, quia cum vna tantùm opinio iudi-
catur eſſe probabilis iuxta terminos quæſtionis
præcedentis, intellectus non eſt propriè dubius,
ſed illi aſſentitur licet opinatiuè, & cum formi-
dine partis alterius. At verò cum vtraque opi-
nio eſt probabilis iuxta terminos huius quæſtio-
nis, intellectus propter æquilibrium rationum
manet ſuſpenſus, & dubius, ac neutri aſſentitur,
vt mox probabitur latiſſimè à nu. 125. vſque ad
nu. 171.

124 Primum igitur, & principale fundamentum
pro hac ſententia conſtituitur in tribus conclu-
ſionibus infraſcriptis.

Prima Concluſio eſt: Qui iudicat duas opi-
niones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel
quaſi æqualiter, non eſt certus moraliter de illa-
rum veritate, ſed dubius.

Secunda Concluſio: Qui dubius eſt, in mo-
rali materia, in qua vertitur ſalutis periculum,
tenetur ex præcepto ſequi opinionem tutiorem.

Tertia Concluſio: Si minimè appareat quæ-
nam opinio ſit tutior, tenetur ſequi regulas à
Iure præſcriptas. Hæ tres concluſiones, in qui-
bus conſiſtit vis tota præſentis diſputationis, ſunt
ſingillatim probandæ.

125 Prima Concluſio, id eſt, qui iudicat duas opi-
niones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel
quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed
dubius.

126 Probatur primo, Quia vt idem intellectus ſi-
mul opinetur duas opiniones contrarias æquè
probabiles, non tantùm moraliter, ſed etiam
127 naturaliter, & phyſicè eſt impoſſibile. Quod ſic
oſtenditur, nam opinari nihil aliud eſt, quàm
ex probabilibus coniecturis credere, ſeu iudica-
re rem veram eſſe, illique aſſentiri, non quidem
cum omnimoda certitudine, ſed cum formidine
partis oppoſitæ, id eſt formidando, ne pars op-
poſita vera ſit. Quod ſatis clarè adnotauit Bald.
in l. Cum in antiquioribus, in 3. qu. no. 6. C. De
iur. deliber. dicens: Opinio eſt quando quis ex
probabilibus coniecturis credit id, quod eſt ve-
rum, licet certitudinariè non nouerit, & docuit
S. Bernardus lib. 5. de conſideratione cap. 2. ibi,
[Cæterùm opinio certi nihil habens, verum per
veriſimilia quærit potius, quàm apprehendit.]
Et apertius ibi: [Opinio eſt quaſi pro vero ha-
bere aliquid, quod falſum eſſe neſcias.] Vnde
in effectu opinio aliud non eſt, quàm iudicium
128 probabile de veritate alicuius rei. Et probatur
in c. Ego ſolis, 9. diſt. ponderando illa verba,
[Non ideò verum putem, quia ipſi ita ſenſe-
runt, ſed quia mihi per probabiles rationes
quod à vero non abhorreat, perſuadere potue-
runt.] Nam verbum, *putem*, deſignat iudicium,
quod fit de propoſitionibus Scriptorum, & ſe-
quentia verba: *per probabiles rationes, perſua-
dere potuerunt*, denotant hoc iudicium non eſſe
ſcientificum: ſed opinatiuum, & probabile,
cum nitatur rationibus probabilibus, quæ non
con-

conuincunt omninò, ſed perſuadent dumtaxat.
Demum verbum illud, *verum*, nec non verba,
*quod à vero non abhorreat*, demonſtrant tale iu-
dicium eſſe de veritate rei, quia intellectus cre-
dit quod eſt verum, ſeu putat eſſe verum, quam-
uis certò non nouerit; ſicut enim propoſitio ne-
ceſſaria generat aſſenſum neceſſarium de veritate
illius, ita probabilis propoſitio generat aſſen-
129 ſum probabilem de eiuſdem veritate. Idque non
obſcurè innuit Ariſt. in 2. de Anima, text. 153.
dum ait: [Opinari non in nobis eſt, neceſſe enim
falſum, aut verum dicere.] Quæ ratio inepta
eſſet, niſi iudicium opinatiuum penderet à veri-
130 tate obiecti. Atque hinc notabiliter deducitur,
vt aliud ſit propoſitionem iudicare probabilem,
& aliud eam opinari, ſeu iudicare probabiliter
eſſe veram. Inter hæc enim quatuor ſunt diffe-
rentiæ, ad quas oportet diligenter aduertere,
quia illarum confuſio multos traxit in errorem.
Prima differentia eſt, quia cùm iudicamus pro-
poſitionem eſſe probabilem, hoc iudicium non
cadit ſuper illius veritate, ſed ſuper probabili-
tate; non enim iudicamus eam eſſe veram, ſed
tantùm eſſe probabilem. At contra, cùm pro-
poſitionem opinamur, iudicium noſtrum eſt de
illius veritate, quamquam cum formidine par-
tis oppoſitæ, quia opinando quis credit quod
verum eſt, ſeu putat eſſe verum, quamuis, vt
cum Baldo loquar, certitudinariè non nouerit.
Secunda differentia eſt, quia propoſitionem iu-
dicare probabilem, non eſt illi præbere aſſenſum
opinatiuum, ſeu probabiliter ei aſſentiri tan-
quam veræ, cùm hoc iudicium, vt prædixi, non
ſit de veritate propoſitionis, ſed tantùm de il-
lius probabilitate: ideoque multas opiniones
probabiles iudicamus, & tamen eas non ſequi-
mur, vt docet experientia, & patet in exemplo
P. Suarez, de quo ſupra nu. 39. Sed è conuerſo,
propoſitionem opinari, ſeu iudicare probabili-
ter veram eſſe, vtique eſt illi aſſenſum præbere,
licet non cum omnimoda certitudine, cùm opi-
nio ſit aſſenſus pro vna parte contradictionis
cum formidine alterius, vt diffiniunt Philoſo-
phi. Tertia differentia, quia cùm iudicamus
propoſitionem probabilem eſſe, huiuſmodi iu-
dicium eſt euidens, & ſcientificum, non opina-
tiuum; certò enim cognoſcimus rationes illius
eſſe ſuaſibiles, & non conuincentes; vnde non
opinamur eſſe probabiles, ſed ſcimus; neque
enim opinari ſimul idem, & ſcire contingit, vt
dicitur in 1. Poſter. cap. 26. Idque fatentur vel
ipſi defenſores probabilitatum, vt apud Sanchez
in Decal. lib. 1. c. 9. nu. 18. in fine, dum aſſerunt,
ad hoc vt liceat ſequi opinionem probabilem,
neceſſariò requiri vt omnino certum ſit eam
probabilem eſſe; & alioquin ſi ſufficeret iudi-
cium opinatiuum de probabilitate illius, dare-
tur opinio opinionis, & probabilitas probabi-
litatis, & fieret proceſſus in infinitum. Contra
verò, cum propoſitionem opinamur, ſeu veram
eſſe credimus, eique aſſentimur cum formidine
partis alterius, certum eſt hoc iudicium non eſſe
ſcientificum, quia opinio contradiſtinguitur à
ſcientia, & alijs virtutibus intellectualibus, vt
in 6. Ethic. c. 3. in princ. & in 1. Poſterior. c. 26.
& fuſius probatum eſt ſup. num. 69. & 85. & 87.
131 Quarta demum differentia conſurgens ex prædi-
ctis, eſt quia cum vnam partem iudicamus eſſe
probabilem, poſſumus ſimiliter probabilem iu-
132 dicare illius contradictoriam. Ratio eſt, quia
cùm hoc iudicium non ſit de veritate propoſi-
tionis, ſed de illius probabilitate, vt dictum eſt
in prima differentia, & probabilitas æque con-
uenire poſſit vtrique parti contradictionis: con-
ſequens eſt vt nihil repugnet quominus intel-
lectus iudicare poſſit duas contradictorias ſimul
eſſe probabiles: quamquam enim impoſſibile
ſit vt idem intellectus ſe determinet ad contra-
dictoria, putans aliquid eſſe verum, & falſum,
licitum, & illicitum: tamen hæ duæ propoſitio-
nes, Probabile eſt hoc eſſe verum, vel licitum,
&, Probabile eſt hoc eſſe falſum, vel illicitum,
non ſunt contradictoriæ, quia vtrumque ſimul
poteſt eſſe probabile, cùm probabilitas, vt præ-
dixi, æque conueniat vero, & falſo; ac proinde
non implicat, quin intellectus poſſit vtramque
partem contradictionis ſimul iudicare probabi-
lem; idque admittunt authores vtriuſque ſen-
tentiæ. At è conuerſo cùm opinamur vnam par-
tem contradictionis, eique aſſentimur opinati-
uè, & probabiliter, minimè poſſumus illius con-
tradictoriam ſimul opinari, & in praxi ſequi,
quia cùm iudicium opinatiuum cadat ſuper ve-
ritate propoſitionis, vt diximus in prima diffe-
rentia, ſicut eſt impoſſibile vt duæ contradi-
ctoriæ ſint veræ, ita impoſſibile eſt vt illas ſi-
mul opinemur, ſeu veras eſſe iudicemus, etiam
probabiliter, & cum formidine: idque clarè do-
cuit Ariſtoteles in 4. Metaph. c. 1. circa med vbi
ſic ait: [Impoſſibile namque eſt quempiam
idem putare eſſe, & non eſſe.] Loquitur ergo
ibi Philoſophus de iudicio opinatiuo, & cum
formidine, ponderando illud verbum, *putare*;
nam quod opinamur putamus, quod putamus
incertum eſt, inquit Donatus apud Ioannem
Caluinum in ver. Opinari. Igitur ſecundum Ari-
ſtotelem non eſt poſſibile vt idem intellectus ſi-
mul opinetur, ſeu iudicet cum formidine vtram-
que partem contradictionis eſſe veram. Et pro-
pè finem, idem docuit apertiſſimè his præciſis
verbis: [Impoſſibile eſt ſimul eundem idem
arbitrari eſſe, & non eſſe; ſimul etenim habe-
ret opiniones contrarias qui de ea re haberetur
mendax.] Patet ergo euidenter in ſententia
Ariſtotelis eſſe impoſſibile vt quis ſimul habeat
duas contrarias opiniones, & opinetur, ſeu iu-
dicet etiam cum formidine duo contradictoria
eſſe vera. Præterea impoſſibile eſt vt iudicemus
ſiue cum formidine, ſiue ſine formidine aliquid
eſſe, quod certò ſcimus non ſic eſſe, vt patet in
4. Metaph. cap. 6. ſed certò ſcimus vtramque
contradictoriam non eſſe veram, vt in eodem
cap. 6. Ergo ſiue cum formidine, ſiue non, vtram-
que veram iudicare non poſſumus; & conſequen-
ter ſi cum formidine iudicamus vnam determi-
natè veram, neceſſe eſt vt cum formidine iudi-
133 cemus alteram determinatè falſam. Quod adeò
verum eſt, vt nec per diuerſa media poſſimus
vtrique ſimul aſſentiri. Ratio eſt, quia vtraque
per diuerſa media vera eſſe non poteſt: nam
vt ratiocinatur Gregor. Ariminen. qu. 2. prolog.
in princ. [Propoſitiones contradictoriæ non poſ-
ſunt vnquam verificari, etiam reſpectu duarum
cauſarum, quia alioquin tu, & ego poſſemus fa-
cere, vt duo contradictoria eſſent vera, quod
nec Deus facere poteſt cum toto mundo.] Vnde

ſicut vtraque etiam per diuerſa media vera eſſe
non poteſt, ita neque per diuerſa media vtraque
credi poteſt, quia id quod non poteſt eſſe, neque
poteſt verum iudicari, vt in 4. Metaph. d. c. 6.
134 Ideoque Durandus in prolog. qu. 1. nu. 21. ait:
Æſtimare contradictoria ſimul eſſe vera, non
poteſt eſſe in mente hominis, etiamſi voce profe-
tatur.] & Angelus in conſ. 87. incipien. Hic pun-
ctus, circa fin. [Nec legislator (inquit) nec Deus
ipſe poteſt actum repugnantem in eſſe produce-
re.] cuius dictum ſequitur Decius in l. Vbi re-
135 pugnantia, ff. De regul. iur. Atque ita non poſſe
intellectum phyſicè, & naturaliter loquendo
vtramque partem contradictionis opinari, neque
ex principijs intrinſecis rationum, neque ex
principijs extrinſecis authoritatum. Tradide-
runt idem Gregor. de Arimino in prolog. art. 1.
qu. 2. & Durandus loco citato, qui ad hoc citat
etiam Ariſtotelem, & S. Thomam. & in hoc æqui-
uocarunt Vaſquez in 1. 2. qu. 19. art. 6. diſp. 62.
c. 3. num. 10. & ex illo Azor. Iuſtit. moral. lib. 2.
c. 16. qu. 2. & 3. & c. 17. quæſt. 7. qui ſcripſerunt
duos contrarios probabiles aſſenſus circa eam-
dem propoſitionem moralem haberi à nobis
poſſe, alterum ſcilicet ex principijs extrinſecis
rationum, alterum verò ex principijs extrinſecis
authoritatum. Et Sanchez in Decal. lib. 1. c. 9.
nu. 12. qui confutando Vaſquez amplius affirma-
uit etiam per intrinſeca principia poſſe intelle-
ctum vtramque partem contradictionis opinari,
& vtrique aſſentiri, quia non repugnat ex eiſdem
principijs diuerſimodè intellectis, ſeu applicatis
contrarias opiniones oriri. In hoc, inquam,
æquiuocarunt, quia pro eodem acceperunt poſ-
ſe intellectum præbere opinatiuum aſſenſum
vtrique parti contradictionis, & poſſe vtramque
partem contradictionis iudicare probabilem,
cum tamen hæc duo multum differant, vt in ſu-
perioribus monſtratum eſt. Nam primùm in-
tellectus nullo modo poteſt, etiam naturaliter &
phyſicè; poteſt autem ſecundum, quia vt prædi-
ximus præbere aſſenſum opinatiuum vni parti
contradictionis, ſeu vnam partem opinari, eſt
iudicare illam eſſe veram, licèt cum formidine
partis alterius: nam aſſenſus opinatiuus eſt iudi-
cium probabile dictans rem ita eſſe. Non poteſt
autem quis ſimul iudicare rem probabiliter eſſe,
& probabiliter non eſſe, ſed cum vnam partem
iudicat probabiliter eſſe veram, neceſſe eſt vt
eius contradictoriam iudicet probabiliter eſſe
falſam; Quia ſicut duæ contradictoriæ veræ ſi-
mul eſſe non poſſunt, ita nec poteſt intellectus
iudicare ſiue per aſſenſum probabilem, ſiue per
aſſenſum neceſſarium illas veras eſſe; ſed ſi vni
aſſentitur tamquam veræ, oportet vt alteri aſſen-
tiatur tamquam falſæ. At verò iudicare propo-
ſitionem probabilem, non eſt præbere illi aſſen-
ſum opinatiuum, quia hoc iudicium non eſt de
veritate propoſitionis, ſed de illius probabilita-
te; quæ tamen confundunt Vaſquez, & Sanchez,
non conſtituentes inter hæc duo aliquam diffe-
rentiam, ad quod ſi aduertiſſent, in prænomi-
natam æquiuocationem non incidiſſent. Vnde
iure optimo illorum errorem redarguit, & latè
confutat Andreas Blancus ex eadem Societate
Ieſu, ſub nomine Candidi Philalethi, in libello, ſeu
tractatu de opinionum praxi, quæſt. 3. per to-
tam, & præcipuè pag. 48. verſ. Dicendum, &
quæſt. 5. pag. 77. verſ. Aduerte primo, & pag. 84.
verſ. Confirmatur, & verſ. Secundò, & in 3. Co-
rollario, pag. 171. verſ. Nam quoad illud. Cui
libello præter ipſum Andream ſubſcripſerunt,
eiuſque doctrinam probarunt alij octo non ob-
ſcuri nominis Sacræ Theologiæ Profeſſores, &
136 Magiſtri, vt patet in princ. libelli: & ante eum
id ipſum aduertit Caſtro Palao par. 1. diſp. 2. §. 2.
num. 4. vbi impugnando Sanchez, ait: [Neque
ab intrinſecis, neque ab extrinſecis motiuis pro-
cedere poſſunt in eodem intellectu duo aſſenſus
probabiles contrarij, quia intellectus non habet
libertatem, propoſita veritate obiecti, niſi vt aſ-
ſentiatur parti, quam veram exiſtimat, qualis
eſt vna tantùm pars, & hæc ſola probabilior:
Et Sanchez æquiuocauit dum fecit tranſitum à
probabili obiecto ad probabile iudicium; nam
ſtat quidem de obiecto contrario, ſeu in contra-
rium mouente formari poſſe iudicium, quod ta-
le obiectum ſit ex vtraque parte probabile: ſed
hoc eſt iudicium euidens de probabilitate hone-
ſtatis, quod eſt inſufficiens ad honeſtè agendum,
& non eſt illud iudicium probabile de veritate
honeſtatis, quod tanquam neceſſarium ad hone-
ſtè agendum requiritur ab omnibus; quod cum
haberi non poſſit, niſi de vna parte contradictio-
nis, manifeſtum eſt nondum inueniſſe Sanchez
quomodo vtramque poſſit quis opinari, & in
praxi ſequi. Hæc ille.] & concordant Layman
lib. 1. Theol. moral. tract. 1. cap. 5. Breſſerus lib. 3.
de conſcientia, & nouiſsimè Iulius Mercorus in
tractatu de probabilitate opinionum par. 2. ar. 1.
vbi pluribus oſtendit repugnare rationi, vt idem
intellectus ſimul poſsit aſſentiri aſſenſu opinati-
uo vtrique parti contradictionis. Et pro hac
ſententia allegat etiam D. Cardinalem de Lugo
diſput. 10. de fide, ſect. 1. num. 14. affirmantem
[æquiuocationem pati qui confundit hæc duo,
credere concluſionem illam eſſe probabilem, &
credere probabiliter illam, quæ ſunt valdè di-
uerſa; nam qui tenent aliquam propoſitionem
probabilem, concedunt ſimul contrariam eſſe
probabilem, non tamen credunt veram etiam
aſſenſu probabili; alioquin haberent aſſenſus
duos probabiles de obiectis contradictorijs.]
137 Hæc ibi. Nec admittenda eſt conſideratio Vaſ-
quez, quod licèt intellectus ſpeculatiuus opine-
tur ex intrinſecis principijs vnam opinionem eſſe
veram, tamen intellectus practicus hic, & nunc
poteſt aſſentiri opinioni oppoſitæ, & in praxi il-
lam ſequi ex principio extrinſecu, eo quod pro-
bati Authores eam ſequantur. Quoniam, vt in-
quit S. Thomas in 1. par. qu. 79. art. 11. [Intel-
lectus practicus, & ſpeculatiuus non ſunt diuerſæ
potentiæ, quia, vt dicitur in 3. de Anima. Intel-
lectus ſpeculatiuus per extenſionem fit practi-
cus: Vna autem potentia non mutatur in aliam,
& infra. Secundum autem hoc differunt intel-
lectus ſpeculatiuus, & practicus, nam intelle-
ctus ſpeculatiuus eſt qui quod apprehendit, non
ordinat ad opus, ſed ad ſolam veritatis conſide-
rationem: Practicus vero intellectus dicitur qui
hoc quod apprehendit, ordinat ad opus: & hoc
eſt, quod dicit Philoſophus vbi ſupra, quod ſpe-
culatiuus differt à practico fine, vnde à fine de-
nominatur vterque, hic quidem ſpeculatiuus, ille
vero practicus.] Hactenus verba D. Thomæ.
Cum ergo intellectus ſpeculatiuus ex ſola verita-
tis

Digitized by Google

tis conſideratione ſecundum propria, & intrinſeca rei principia apprehendit vnam opinionem probabiliter eſſe veram, non poteſt intellectus practicus ſimul apprehendere probabiliter eſſe veram illius contradictoriam, eamque ad opus ordinare ex principio extrinſeco, eo quod eam ſequantur probati Authores, vt putat Vaſquez; Tum quia hoc modo eadem potentia intellectus ſpeculatiui, & practici apprehenderet, & opinaretur duo contradictoria eſſe ſimul vera, quod nec Deus etiam per diuerſa media facere poteſt, vt inquiunt Durandus, & Gregorius de Arimino ſupracitati nu. 133. Tum quia intellectus practicus hoc modo, non ordinaret ad opus opinionem, quam intellectus ſpeculatiuus apprehendit probabiliter eſſe veram, ſed potius illam deſtrueret opinando, & ad praxim ordinando illius contradictoriam; nec iſto modo practicus intellectus eſſet extenſio intellectus ſpeculatiui, ſed magis eſſet illius deſtructio, & vna potentia in aliam tranſiret, contra doctrinam Ariſtotelis, & S. Thomæ.

138 Fateor quidem intellectum poſſe ſucceſsiuis temporibus nunc adhærere vni opinioni, & paulo poſt, relicta illa, adhærere oppoſitæ, c. Certæ, 12. qu. 1. c. Beatus, 22. quæſt. 2. & habetur, 35. qu. 9. per tot. c. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. c. Non debet, de conſang. & affinit. & tradit Anchar. conſ. 210. Inter contraria num. 1. quia propter diuerſa phantaſmata quotidie generantur in nobis opiniones diuerſæ, ſecundum Philoſ. 3. de Anima, cuius authoritate ſe excuſat Quintilianus Mandoſius, quod à priori ſententia deſciuerit, in reg. 32. de impetr. benef. vac. per obit. famil. Card. qu. 21. num 5. Quinimo vt Socinus ait conſ. 150. nu. 1. lib. 1. Variabilis eſt opinio ſpeculatiua, & ideo quaſi impoſsibile eſt doctorem non eſſe ſibi contrarium aliquando. Verùm vt ſimul, & ſemel idem intellectus opinetur, & in praxi ſequatur duas contrarias opiniones æquè probabiles, non tantùm moraliter, ſed etiam naturaliter, & phyſicè eſt impoſsibile, vt ex prædictis conſtat; & conſequenter in æqualitate contrariarum opinionum intellectus eſt in pendenti, & manet ſuſpenſus, ac dubius, l. Duo iudices dati, iuncta gloſ. 1. ff. De re iudic. l. In ambiguo, ff. De reb. dub. l. fin. C. De condit. indeb. gloſ. 1. & Bal. nu. 1. in l. De ſtatu, ff. De teſtam. Bart. in l. Admonendi, nu. 20. ff. De iureiur. S. Thom. in 3. ſent. diſt. 17. qu. 1. art. 4. Durand. ibidem qu. 2. ad 2. S. Antonin. in 1. p. tit. 3. c. 10. §. 9. Sotus in 4. diſt. 27. qu. 1. art. 4. Nauar. in c. Si quis autem, num. 12. de pœnit. diſt. 7.

139 Probatur ſecundo hæc prima concluſio, quia ſecundum Philoſophum opinari non eſt liberum: neceſſe eſt enim vt potentia rationabilis moueatur ab obiecto; vnde ſi motiua intellectum mouentia perſuadent aliquid eſſe verum, non poteſt intellectus exiſtimare, ſeu opinari illud eſſe falſum, neque è conuerſo: & cum ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat vnam eſſe veram, alteram falſam, vt inquit S. Thomas quodlib. 8. art. 13. naturaliter impoſsibile eſt, vt intellectus ſimul opinetur vtramque vt euidenter monſtratum eſt in præcedenti argumento. Et ſimiliter impoſsibile eſt, vt opinetur earum alteram, quam maluerit, quia cum rationes vtrinque ſint æqualis ponderis, intellectus inſtar ſtateræ habentis ab vtraque parte pondera æqualia, ſtat in pendenti, vt dicta l. Duo iudices. ibi: *vtramque in pendenti eſſe*. ff. De re iudic. nec poteſt flecti, & inclinari magis in vnam partem, quàm in alteram, quia non habet ſufficientia motiua ad iudicandum probabiliter veram magis hanc, quàm illam, quod eſt opinari. Vnde oportet intellectum quieſcere, quod euidentius monſtrabitur infra in 14. argumento primæ concluſionis à nu. 154. Hoc poſito. Si quis, reluctante rationabili potentia, adhuc vellet opinari, & ſequi vtramque opinionem æquè probabilem, aut earum alteram: hic ſanè proditor eſſet perſpicaciæ ſui intellectus, nec putaret ſic componendo ſe verum dicere, ideoque non opinaretur, ſed fingeret, quia non moueretur ab obiecto, ſed à voluntate, vt patet exemplo ſtateræ exiſtentis in æquilibrio, quæ ſi paulisper à manu moueretur, iam non libraret æqua lance, nec verum diceret, ſed magis fingeret. Quippe tam in ſtatera, quàm in intellectu pondera ſunt inde-

140 pendenter à libertate; Nam imaginari quidem poſſumus vt volumus, non autem opinari, quia imaginari eſt fingere pro libito voluntatis, & componere ad ipſius imperium: ſed opinari eſt non pro arbitrio fingere, ſed examinare, & ſequi rationum monumenta, à quibus intellectus determinatur ad hoc, vel illud opinandum, ita vt non ſit in voluntatis arbitrio. Idque apertè docuit Ariſtoteles 2. de Anima, text. 153. nam ſecundum eum [Non eſt eadem imaginatio, & opinio; hæc enim paſſio in nobis eſt cum volumus; licet namque cum libet fingere quidquid volumus, ſicut qui in memoratiuis verſantur, & ſimulacra faciunt, opinari autem non in nobis eſt; neceſſe enim eſt aut falſum, aut verum di-

141 cere.] Hæc ibi. Porrò intellectus in intelligendo eſt veluti pictor, qui efformat rerum imagines: Et quidem interdum eſt pictor fingendo ad libitum, ſecundum illud Horatij

*Pictoribus, atque Poetis*
*Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.*

& tunc neque verum, neque falſum dicit, ſed fingit, vt libet: ideoque nec dicetur falſa imago Chimeræ, ſeu Hippocentauri, interdum verò eſt pictor imitando, puta hominis, vel leonis imaginem exprimendo: & tunc dicitur ſemper verum, vel falſum exemplar, ſecundum quod conformatur, vel non conformatur prototypo, & in hoc ſecundo caſu non eſt liber, ſed omnino ſequi debet prototypum; quod ſi non ſequatur, ſed ad libitum voluntatis pingat, iam non imitatur, nec exprimit verum, ſed fingit. Nam exemplatum quatenus diſcrepat ab originali, eſt adulterum, & falſum, vt in Authen. de Tabellion. §. Illud quoque, iuncta gloſ. in ver. Adulterum, & notaut Bald. conſ. 405. Punctus quæſtionis, circa fin. verſ. Ex his apparet, lib. 4. & conſ. 307. Proponitur quid, in fin. lib. 5. Angelus conſ. 347. Pater ſtipulatus, nu. 1. Ergo ſimiliter cum motiua ad iudicandum vtrinque ſunt æqualia, ſi intellectus non vult fingere, ſed verum dicere, & iudicium ſuum obiecto conformare, tunc neceſſariò dubitat.

142 Probatur tertiò eadem concluſio authoritate Ariſtotelis 1. Topic. c. 9. in princ. vbi ſic differit; [Sunt autem problemata, & de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi; dubitationem enim habent

vtrum ſic ſe habeant, an non, eo quod de vtriſ-
que ſunt rationes ſuaſibiles.] Hæc ibi. Ecce
igitur textus clarus, à defenſoribus probabili-
tatum, quod ſciam, adhuc non ponderatus, in
quo propoſitio dicitur dubitationem habere,
cum pro vtraque parte ſunt rationes probabiles,
ſeu quod idem eſt, ſuaſibiles. Nec obſtat ſi Au-
thores contrariæ ſententiæ dicant hunc locum
Ariſtotelis non procedere quando intellectus præ-
bet aſſenſum opinatiuum propoſitioni problema-
ticæ, & ex probabilibus rationibus ſe determi-
nat ad vtramque partem, vel ad alteram quam
maluerit, quaſi tunc, quamuis propoſitio ſit in
ſe dubia, tamen intellectus in illius apprehen-
ſione, & intelligentia non ſit dubius, ſed mora-
liter certus. Id, inquam, non obſtat, tum quia
naturaliter eſt impoſſibile, vt intellectus præbeat
aſſenſum opinatiuum duabus propoſitionibus
contradictorijs, vel earum alteri, quando ra-
tiones vtrinque ſunt pares, vt euidenter mon-
ſtratum eſt in duobus argumentis præcedentibus.
Tum quia cùm propoſitio propter æquilibrium
rationum ſit in ſe dubia ſecundum Theoricam
Ariſtotelis, oportet & intellectum in illius intel-
143 ligentia eſſe dubium. Ratio eſt euidens, quia
cùm intellectus non habeat libertatem opinandi
vt libet, ſed cogatur obiecto ſe conformare, vt
ex Philoſopho oſtenſum eſt in præcedenti argu-
mento, & docet S. Thomas in 1. ſent. diſt. 48.
art. 3. ad 1. vtique propoſitioni in ſe dubiæ mi-
nimè poteſt aſſentiri, nec eam iudicare proba-
biliter veram eſſe, quod eſt opinari, ſed violen-
ter cogitur eam iudicare ſicut in ſe eſt; alioquin
iudicaret eſſe quod non eſt, nec opinaretur, ſed
fingeret. Si igitur vult obiecto ſe conformare, &
non fingere, neceſſe eſt vt dubitet, quia in re
144 dubia non poteſt eſſe moraliter certus. Et hoc eſt
quod Canones atteſtantur, in re dubia ſenten-
tiam certam ſciri non poſſe, c. Habuiſſe, 33. diſt.
c. Graue, 11. qu. 3. gloſ. in c. Ad audientiam,
in ver. In dubijs, de homic. & in c. Licet cauſam,
145 in ver. Vti poſſidetis, de probat. Vel dic melius.
Problemata dubitationem non habent intrinſe-
cè, & ſecundum rei veritatem, ſed ſecundum
apprehenſionem, & intelligentiam humanam,
c. Intelligentia, de verb. ſignific. Vnde cùm di-
cimus res eſſe dubias, vt in titulo ff. De reb. dub.
hoc non ideo dicimus, quod verè, & intrinſecè
ita ſit, ſed impropriè loquimur, & ſecundum
noſtrum modum intelligendi: nam veritas cuiuſ-
que rei in ſe certa eſt, & infallibilis; ſed intel-
lectus humanus eſt dubius, quia propter eius
imbecillitatem non intuetur rem ſicut in ſe eſt,
& ideo contraria ratiocinatur, & dubitat: & hoc
eſt quod ait Philoſophus loco citato dum dixit:
ſunt autem problemata, de quibus contrarij ſunt
ſyllogiſmi, id eſt de quibus intellectus contra-
rios format ſyllogiſmos: nam ſyllogizare, & ra-
tiocinari eſt operatio intellectus humani. Quo
fit, vt in Deo, cui nihil eſt abſconditum, ſed
omnia ſunt plana, & aperta, c. Deus omnipotens,
21. qu. 1. c. Nouit, de Iudicijs, non ſint proble-
mata, neque probabilia, neque ſyllogiſmi, quia
intellectus diuinus cognoſcit per intellectum ſim-
plicis quidditatis, non autem componendo, &
ratiocinando, vt docet S. Thomas in 1. p. q. 85.
art. 5. & ſicut legitur in c. A nobis, il 2. de ſent.
146 excom. Iudicium Dei ſemper innititur veritati,
quæ numquam fallit, nec fallitur. Iudicium ve-
rò Eccleſiæ nonnumquam opinionem ſequitur,
quam fallere ſæpè contingit, & falli. Et patent
exempla in c. Lator, & in c. Conſanguinei, de
re iudic. & in c. Fraternitatis, de frigid. & malef.
& in c. Si quis non recto, 24. quæſt. 3. Dum ergo
Ariſtoteles dixit, problemata dubitationem ha-
bere propter rationes vtrinque ſuaſibiles, nihil
aliud ſenſit, quàm intellectum in apprehenſione,
& intelligentia problematum eſſe dubium pro-
pter rationes, quas cognoſcit eſſe ex vtraque
parte probabiles, & de quibus contrarios for-
mat ſyllogiſmos. Quare ibi eſt textus incuta-
bilis, quod is, qui iudicat duas opiniones oppo-
ſitas eſſe æqualiter probabiles, non eſt moraliter
certus, ſed dubius. Idque diſertis verbis docuit
S. Thom. de Veritate quæſt. 14. art. 1. ait enim.
[ Intellectus noſter reſpectu partium contradi-
ctionis ſe habet diuerſimodè: quandoque enim
non magis inclinatur in vnam, quàm in aliam,
vel propter defectum mouentium ſicuti in pro-
blematibus, de quibus rationes non habemus,
vel propter apertam æqualitatem earum, quæ
mouent ad vtramque partem; & ita eſt dubitan-
tis diſpoſitio, quæ fluctuat inter duas partes con-
147 tradictionis.] Hæc S. Doctor. Sed & Syluceſter
in Sum. in ver. Dubium, in princ. inquit: [ Pri-
mò dubitat de aliquo, vel circa aliquod quan-
do habet rationes ad vtramque partem æquali-
ter, aut quaſi æqualiter mouentes, ita quod non
inclinatur ad hoc magis, quàm ad illud notabi-
liter: ] & Card. Palcottus de ſacr. Conſiſtor.
conſulta. par. 4. qu. 4. poſtquam declarauit quid
ſit ſcientia, ſuſpicio, & ſcrupulus, in verſ. Et
tamen; ſic ait: [ Aliquando rationes vtrinque
æquales ſeſe offerunt, ita vt animus non magis
in vnam, quàm in alteram inclinet partem: &
tunc oritur propriè dubitatio. ] & infra: [ Po-
teſt dubitatio ex ipſiſmet rationibus oriri, quæ
vtrinque probabiles occurrunt; perſæpè enim
accidit, vt parem vim habere videantur, diſtra-
hiturque animus in deliberando vtrum hanc, an
illam partem amplecti debeat. ]

148 Probatur quartò hæc prima concluſio in c.
Nerui, 13. diſt. vbi pluribus exemplis oſtendi-
tur, eum qui agitatur contrarijs opinionibus,
& per rationes ſuaſibiles impellitur in vtramque
partem, propriè habere conſcientiam dubiam,
atque perplexam. Quem textum ad propoſi-
tum noſtrum ponderat Petrus de Ancharano
conſ. 210. incipien. Inter communia.

149 Probatur quintò in c. Fraternitatis, de frigid.
& malefic. vbi lata fuerat ſententia ſeparationis
thori ex errore probabili, vt patet ibi: *Senten-
tiam diuortij per errorem licèt probabilem, noui-
mus eſſe probatam*. Et tamen Innoc. III. dicit
rem tunc temporis fuiſſe dubiam, vt conſtat ex
illis verbis: *quandiu articulus iſte dubitabilis erat*.
Quem textum ad hoc ſimiliter ponderat Oldrad.
conſ. 286. incipien. In electionis, nu. 5. verſ. Sed
qui admittunt.

Probatur ſextò in c. Illud, de præſumpt. vbi
in articulo, An inter liberam, & ſeruum fuiſſet
contractum matrimonium nec ne, ponderantur
rationes pro vtraque parte probabiles; & tamen
res dubia æſtimatur, vt patet ibi, *in huiuſmodi
dubitatione*.

Probatur ſeptimò efficaciter in c. Inquiſitioni,
de

de ſent. excom. inducendo illud, vt patebit infra in ſecundo fundamento principali pro hac ſententia.

Probatur octauò in c. Illud, de elec. excom. miniſtr. & in c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. ſint legit. nec non in c. Veniens, de Presbyt. non baptizat. quos Canones itidem expendimus infra in 3. 4. & 5. fundamento.

Probatur nonò in c. Litteras, de reſtitut. ſpoliat. vbi Papa quamuis habeat omnia iura in ſcrinio pectoris, c. 1. hoc titulo, lib. 6. & l. Omnium, C. De teſtam. tamen vbi videt opiniones Doctorum probabiles, reputat illam materiam dubiam, nec libenter illis detrahit. Atque ita illum textum ad hoc allegat Petrus Epiſcopus Brixien. in Repert. in ver. Opinio.

150 Probatur decimò, quia vt ex Ariſtotele deducit Bald. in l. De ſtatu nu. 1. ff. De teſtam. Dubitatio eſt æqualitas contrariarum ratiocinationum: unam, vt ait Syluester in ver. Opinio, nu. 1. dubitatio non habet rationem probabilem ad alteram partem tantùm, ſed ad vtramque æqualiter, vel quaſi, & ſecundum D. Thom. in 3. ſent. diſt. 17. qu. 1. art. 4. ſignat motum rationis ſuper vtraque parte contradictionis cum formidine determinandi alterum. Sed qui ii dicat æquè probabiles eſſe opiniones inter ſe oppoſitas, æqualiter ratiocinatur contraria, cum pro vtraque parte formet argumenta, & ſyllogiſmos, ſecundum Philoſophum ſupracitatum 1. Topic. c. 9. in princ. vel certè vtrinque habet rationes æquales cum formidine ſe determinandi ad alterum, ſecundum S. Thomam: ergo dubitationem habet.

151 Probatur vndecimò, quia dubium eſt cùm intellectus inter duas partes conſtitutus, quarum altera affirmat, altera negat, remanet ſuſpenſus, & neutri aſſentitur, quia non habet ſufficientia motiua pro vna parte magis, quàm pro altera, quæ inclinent, & moueant ad aſſenſum, c. In canonicis, verſ. Si autem, 19. diſt. l. In ambiguo, ff. De reb. dub. & notat gloſ. in Rubrica ff. De iur. & fact. ignoran. & Bart. in l. Admonendi,
152 nu. 19. & 20. ff. De iureiuran. Idcoque, vt inquit Ariſtoteles 3. Metaph. c. 1. quatenus dubitat, eatenus ſimile quiddam ligatis patitur, vtroque enim modo impoſſibile eſt ad vlteriora procedere. vbi S. Thom. [Dubitatio (inquit) de aliqua re hoc modo ſe habet ad mentem, ſicut vinculum corporale ad corpus, & eumdem effectum demonſtrat; in quantum enim aliquis dubitat, in tantum patitur aliquid ſimile his, qui ſunt ſtrictè ligati: ſicut enim ille, qui habet pedes ligatos non poteſt in anteriora procedere ſecundum viam corporalem, ita ille, qui dubitat, quaſi habens mentem ligatam, non poteſt ad anteriora procedere ſecundum viam ſpeculationis.] Hæc B. Thomas. Sed inter duas opiniones oppoſitas æquè probabiles intellectus non habet ſufficientia motiua cur magis flectatur ad vnam, quàm ad alteram propter æquilibrium rationum. Ergo dubitat, & ſimile quiddam ligatis patitur.

Probatur duodecimo quia, ex communi Theologorum ſententia, in actibus humanis ad hoc vt quis honeſtè operetur neceſſe eſt, vt habeat certitudinem ſaltem moralem de honeſtate operationis, c. Si quis poſitus, & c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſt. 7. & conſtat ex dictis ſupra in præcedenti quæſtione in 6. fundamento, nu. 79. & nu. 98. Talis autem certitudo haberi non poteſt de vtraque contradictoria, in qua ex vna parte affirmatur honeſtas operationis, ex altera negatur, quando vtraque eſt æquè probabilis, quia de neutra poteſt haberi, & intellectus fluctuat inter vtramque, vt inquit Boetius decil. 11. nu. 28. Ergo remanet conſcientia æquilibris: vt loquitur Ioannes Gerſon. apud Gabriel. diſt. 25. qu. 8. art. 2. dub. 2. vel vt Sylueſter loquitur in ver. Dubium, & in ver. Opinio, tunc ſumus in dubio probabili prout hoc diſtinguitur à dubio ſcrupuloſo. Ad hoc bonus text. in c. Inquiſitioni, verſ. In ſecundo autem caſu, de ſent. excom.

Probatur decimotertio, quia vbi eſt contrarietas opinionum, non poteſt quis vtrique aſſentiri, cùm impoſſibile ſit, vt de ſe determinet ad oppoſita etiam probabiliter, & cum formidine, vt ſæpius repetitum eſt, & probatur in 4. Metaph. c. 6. & in l. In ambiguo, ff. De reb. dub. in l. Inter me, & te, ff. De except. rei iudicatæ, in l. Pomponius, §. Si is, in fin. de Procurato. & in l. 1. & ibi gloſ. vlt. c. De furtis. Vnde cum non poſſit eſſe certus, & determinatus ad pugnantia, neceſſariò ſequitur, vt ſit dubius, l. Si-
153 quidem, C. De except. & hoc eſt quod voluit Bald. in rubric. C. De probat. dum dixit, dubitationem nihil aliud eſſe, quàm paſſionem animi cum præciſa ignorantia extremorum. Verè enim qui agnoſcit motiua ab vtraque parte eſſe æqualiter mouentia, agitatur inter duo extrema, & præciſè ignorat vtrumque: cùm nemo poſſit intelligere contradictoria eſſe ſimul vera, ſecundum Ariſt. in 4. Metaph. c. 1. circa med. & propè fin. & d. cap. 6. Facit textus in l. Vbi repugnantia, & ibi Decius, num. 4. ff. De regul. iur.

154 Probatur decimoquartò hæc prima concluſio, quia in paritate contrariorum motuum oportet quieſcere; idcoque corpus in vacuo nunquam mouebitur, vt dicitur 4. Phyſicor. quoniam non eſt cur magis determinetur ad hanc partem ſpatij, quàm ad alteram: & corpus ſi eſſet ex æquo graue, & leue, neque aſcenderet, neque deſcenderet, ſiquidem non eſſet potior ratio cur determinaretur ad aſcenſum, quàm ad deſcenſum. Et ob eamdem rationem ſi bruto eſurienti proponerentur duo pabula in æquali diſtantia, ita vt omnia eſſent paria, brutum ad nullum pabulum moueretur, & fame periret. Quod clarè docuit Ariſtoteles aſſignans rationem quietis terræ in medio lib. 2. de cælo text. 93. in hæc verba: [Quemadmodum de capillo eſt ſermo validè quidem, ſed ſimiliter vndique extenſo, quod non diſrumpetur, & de eſuriente, ac ſitiente vehementer quidem, ſimiliter autem, & ab eſculentis, & poculentis æqualiter diſtante: etenim hunc quieſcere neceſſarium eſt.] Hæc ibi. Quod euidenti etiam experientia comprobatum eſt, vt dicitur in Aſino Buridani. Et Bartholomæus Medina in 1. 2. qu. 13. art. 2. in ſolutione primi, teſtatur ſe noviſſe hominem quemdam dementem, qui propoſitis duobus pomis in æquali diſtantia, cruciabatur vt comederet, & non poterat niſi ab alio applicaretur potiùs ad vnum, quàm ad aliud. Ergo ſimiliter neceſſarium eſt intellectum quieſcere, vbi rationes vtrinque ſunt æqua-

Digitized by Google

æquales; cùm non ſit potior ratio quare flecta-
tur in vnam, quàm in aliam partem: intellectus
enim ita mouetur ab obiecto veri, ſicut appeti-
tus ſenſitiuus bruti ab obiecto delectabili. S.Tho-
mas in 1. 2. quæſt. 13. art. 2. in corp. & ad 2. Et
quemadmodum brutum non agit liberè, ſed na-
turaliter, cum ſit determinatum ad vnum par-
ticulare ſecundum ordinem naturæ, vt ibi dici-
tur: ſimiliter & intellectus; quoniam patitur
ab intelligibili, vt ſenſus à ſenſibili, vt patet in
3. de Anima text.3. Vnde ſicut ſenſum factum in
actu per ſpeciem ſenſibilem neceſſe eſt ſentire,
ita & intellectum factum in actu per ſpeciem in-
telligibilem neceſſe eſt intelligere, vt inquit
S. Thomas contra Gentiles lib. 1. c.46. in 2. no-
356 tab. Et quamuis voluntas propoſitis duobus bo-
nis per intellectum poſſit vnum eligere, & alte-
rum refutare, cùm habeat libertatem contra-
rietatis, l. Libertas, ff. De ſtat. homin. & docet
S. Thom. in 1. p. qu.83. art. 1. tamen ſecus eſt in
intellectu, quia non agit liberè, ſed cogitur ab
intelligibili, licèt voluntas non cogatur ab ap-
petibili, vt idem docuit in 1. ſent. diſt. 48. art. 3.
ad 1. ait enim: [Defectus intellectus non eſt in
poteſtate noſtra, ſicut defectus voluntatis, quia
intellectus violenter cogitur quandoque rationi-
bus, vt in 5. Metaph. non autem voluntas.]
Quamobrem ſicut brutum cùm obiectum dele-
ctabile vtrinque eſt æquale, neceſſariò quieſcit,
vt dictum eſt, ita & intellectum præ dubio quie-
ſcere oportet, cum obiectum veri ex vtraque
parte eſt æquale: nam dubitatio ligat rationem,
ne poſſit procedere, vt habetur in 3. Metaph.
text. 1. & tradit idem S. Thom. in 3. ſent. diſt.17.
qu. 5. art. 4. Quod enim in appetitu eſt perſecu-
tio, & fuga, in intellectu eſt affirmatio, vel ne-
gatio, vt docet Ariſtoteles lib.6. Moral. c.2. Vn-
de ſicut appetitus in obiectorum ſenſibilium
æqualitate nec perſequitur, nec fugit, ſed quie-
ſcit, ita & intellectus in æqualitate obiectorum
intelligibilium nec affirmat, nec negat, ſed ne-
ceſſariò hæret.

357 Probatur decimoquintò, quia certitudo nihil
eſt aliud, quàm determinatio intellectus ad vnum,
vt diffinit S.Thom. aliàs citatus in 3. ſent.diſt.23.
qu. 2. art. 2. qu. 3. Non poteſt autem intellectus
ad vnum ſe determinare cum motiua hinc inde
ſunt æqualia, quia non eſt ratio cur ſe determi-
net ad vnam partem magis, quam ad alteram;
& ideo cogitur quieſcere, vt ſupra proximè pro-
batum eſt. Ergo certitudinem non habet, ſed
dubitat: nam, vt ait gloſ. prima in l. De ſtatu,
ff. De teſtam. dubitans applicat animum ſuum
ad plura, & neſcit quid eligat, & Bart. in l. Ad-
monendi, ff. De iureiuran. [Dubius (inquit)
dicitur qui non certitudine ſcit, ſed applicat ani-
mum ſuum ad ſemiplenam probationem.] &
eum ſequitur Bald. in l. In bonæ fidei, nu.15. C.
de reb. cred.

Probatur decimoſextò, quia iudicare vtram-
que partem contradictionis eſſe æqualiter pro-
babilem, eſt iudicare vtramque non minus ap-
parere veram, quàm falſam: nam quælibet ex
proprio motiuo apparet vera, & ex motiuo ſuæ
oppoſitæ apparet falſa; vnumquodque enim
motiuum quantò magis ſuam partem facit ap-
parere veram, tantò magis ſuam oppoſitam fa-
cit apparere falſam, cap. Hoſpitiolum, in fin.
32. diſt. l. 1. ff. De his qui ſunt ſui, vel alien. iur.
& docet Card. Caietan. ſupracit. nu.88. Cum igi-
tur ex vtraque parte motiua ſint æqualia, vtra-
que pars æqualiter apparebit vera, & æqualiter
apparebit falſa: Sed nullus poteſt opinari de
propoſitione, quæ ſibi æqualiter apparet vera,
& æqualiter ſibi apparet falſa, cum opinari ſit
iudicare propoſitionem veram cum ſola formi-
dine quod ſit falſa, vt oſtenſum eſt ſup. num. 127.
Ergo cum intellectus iudicat vtramque partem
contradictionis eſſe æqualiter probabilem, de
neutra poteſt opinari, ſed neceſſariò dubitat.

358 Probatur decimoſeptimò, & vltimò eadem
Concluſio, quia vt Iſidorus ſcripſit in lib. Ety-
mol. Dubium eſt motus indifferens in vtramque
partem contradictionis, vel, vt ait Bald. in d. l.
De ſtatu, nu.2. ff. De teſtam. Dubitatio eſt æqua-
litas contrariorum motuum mentis, & tenet me-
dium inter errare, & ſcire. Quamuis autem
aliqua opinio per ſe ſolum conſiderata videatur
probabiliter vera, eo quod habeat pro ſe rationes
congruas, & ſuaſibiles; tamen cùm primum ap-
paret oppoſitam quoque eſſe probabilem, ra-
tiones illius confunduntur per rationes alterius;
& fit æqualitas contrariorum motuum mentis;
& ſic dubitatio, quæ nihil eſt aliud, quàm æqui-
librium intellectus inter duo extrema. Text. eſt
360 clarus in l. Si pater, ff. De hæred. inſtit. Quem-
admodum probationes etiam certæ, & liquidæ
per contrarias ſimiles conquaſſantur, ſecundum
gloſ. communiter approbatam in c. Licet cau-
ſam, in ver. Vti poſſidetis, de probation. Felin.
& Dec. in c. In præſentia, ſub num.12. eod. tit.
361 Seraph. deciſ.619. num. 3. & 9. Exemplum deſu-
mi poteſt ex quæſtione facti in l. Si ita fuerit le-
gatum. ff. De reb. dub. Si legatum Sempronio
amico fuerit relictum, & duo ſint Sempronij
æqua charitate coniuncti, quæritur cui legatum
debeatur? Vnus Sempronius deducit aſſiduam
cum teſtatore familiaritatem, mutua obſequia,
& beneficia, & alia plura his ſimilia. Habet er-
go hic Sempronius rationes probabiles, ob quas
ei legatum adiudicari debeat: Sed & alter Sem-
pronius probat amicitiam pluribus argumentis
eiuſdem ponderis; vnde & hic habet pro ſe ra-
tiones ſuaſibiles, ſi ſeorſim expendantur. Verùm
ſi conferantur inuicem rationes vtriuſque res
prorſus dubia eſt. Vis cognoſcere quàm dubia?
Legatum præ omnimoda ambiguitate, & incer-
titudine vitiatur, & neutri debetur, vt ibi deci-
ditur, & concordat text. in l.3. §. Si duobus, ff.
De adimen. lega. ſimile in l. Si duo, ff. Vti poſſi-
detis, & in c. Tuæ fraternitatis, de præben. ſic
cum duo Iudices dati contrarias ſententias de-
derunt, Modeſtinus ait vtramque ſententiam
in pendenti eſſe, l. Duo Iudices dati, iuncta
gloſ. 1. ff. De re iudica. & ſcripturæ diuerſæ fidem
ſibi inuicem derogantes ab vna, eademque par-
te prolatæ nihil firmitatis habere poterunt, dicit
text. in l. Scripturæ, C. De fid. inſtrum.

362 Quemadmodum autem ſit æquilibrium intel-
lectus, & dubitatio ex principijs intrinſecis ra-
tionum vtrimque parium, vt plenè oſtenſum eſt
ſupra, ita & ex principijs extrinſecis authorita-
tum, ſi ex vtraque parte ſint æquales, c. In Ca-
363 nonicis, verſ. Si autem, 19. diſt. Accipe exem-
pla; Tenet aliquam opinionem Innocentius Pa-
ter, & Organum veritatis, vt ait Archid. in c. 2.
col. 2.

col. 2. propè fin. verſ. Quamuis Hoſtienſis, de
except. lib. 6. Item Pater Iuris, & Canoniſtarum
ſecundum Speculat. in proœmio Specul. & Ro-
man. in repetit. l. Si vero, ſ. De viro in 54. fal-
lent ff. ſolut. matrim. Tu illicò aequieſcis illius
authoritati, & opinionem illam probabilem re-
putas, ad text. in l. Septimo menſe, ff. De ſtat.
homin. At poſtea reperis oppoſitum ſentire Ho-
ſtienſem, quem idem Speculat. vbi ſupra lumen
Iuris appellat: vel Ioannem Andream, qui Iuri-
dicæ ſcientiæ Iuris Canonici Pater dicitur à Bald.
in princ. lectur. feudor. Pater, & Illuminator Iu-
ris Canonici à Federico de Sen. conſ. 14. incip.
Monachus Peruſinus, in fin. Princeps Canoni-
ſtarum, & fons, & tuba vtriuſque Iuris à Iaſ. in
l. 1. in 2. lectur. C. De Sum. Trinit. & fide Cathol.
& in l. Sancimus, C. De teſtam. poſt Card. in
proœm. Clem. §. Cupiunt. in princ. Iam ergo au-
thoritate quoque Hoſtien. & Io. Andr. tu æqua-
liter perſuaſus neſcis quò flectas animum, ſed
fluctuas inter vtramque, vt inquit Boer. deciſ. 55.
num. 28. & dubiam reputas Innocentij opinio-
nem, quam ob illius authoritatem antea proba-
164 bilem iudicaueras. Rurſus vides vnam ſenten-
tiam probari ab Archidiacono, cuius dicta non
in gloſ. ſed in text. profitetur ſe recipere Io. Andr.
in proœm. Sexti in gloſ. 1. & cuius opinio etiam
ſingularis ſuper Sexto libro Decretalium præua-
let communi, ſecundum Felinum in c. 1. num. 54.
in 4. limit. ſup. eod. vbi allegat deciſ. Rotæ 348.
165 in antiq. Sed deinde occurrit gloſ. contrarium
ſentiens, cuius opinio ſimiliter communi opi-
nioni dicitur eſſe præferenda à Iacobo Butrigar.
in l. 1. C. Qui pro ſua iuriſdictione, & notat Bal.
in l. Cum hæreditas, C. Depoſi. & Felin. poſt
166 alios loc. cit. in 2. limit. Ecce iam vides autho-
ritatem vnius eneruari per contrariam authori-
tatem alterius, & ius eſſe turbidum, l. 1. §. No-
ſtrum ibi: *cum per contrarias interpretantium
ſententias totum penè ius conturbatum eſt*. C. De
veter. Iur. enuclean. Vnde iure optimo Capyc.
deciſ. 10. nu. 18. in fin. [Ex quo (inquit) ſaltem
de iure articulus principalis cauſæ eſt intricatus
ob varias Doctorum opiniones, ius ipſum red-
167 ditur incertum, & dubium.] Et cum ſequuta
eſt Rota deciſ. 659. par. 2. recent. Opinionum
igitur veritas, aut falſitas non ſeorſim eſt per-
pendenda, ſed per comparationem ad oppoſi-
ta, vt habetur in 3. Metaph. c. 1. maximè in ex-
tremis verbis, & probatur in d. c. In canonicis,
19. diſt. in c. Capellanus, de ferijs, in l. 1. ff. De
contrahen. empt. & in ſ. Item pretium inſtit. eod.
in c. vlt. de Presbyter. non bapt. & in c. 1. de ſent.
& re iudic. lib. 6. ibi: *Stateram geſtent in mani-
bus, lances appendant æquo libramine*. & tradit
Card. Paleot. de Sacr. Conſiſtor. conſult. par. 4.
quæſt. 4. ait enim: [Si conſiliarius perplexita-
tem inde profluere ſentiat, quod in vtramque
partem pares ſe offerant rationes, poterit tunc
rationes ipſas inter ſe conferre, & tanquam in
libra lances impoſitas vtra lanx deprimat conſi-
168 derare. Ratio eſt, quia, vt ait D. Thomas in 1. p.
qu. 85. art. 5. [Solus intellectus Diuinus, & Ange-
licus cognoſcunt compoſitionem, & diuiſionem,
& ratiocinationem, non componendo, & ratio-
cinando, ſed per intellectum ſimplicis quiddita-
tis. Intellectus autem humanus cognoſcit com-
ponendo, & diuidendo ſicut & ratiocinando.]

Et infra in reſponſione ad primam: [Compoſi-
tio (inquit) & diuiſio intellectus per quamdam
differentiam, vel comparationem fit.] & art. ſeq.
in reſp. ad 2. ſimiliter docet veritatem, & falſita-
tem. Item opinionem, & ratiocinationem eſſe
in intellectu ſecundum compoſitionem, & diui-
169 ſionem. Vnde rem dubiam eſſe cum rationes
pro, & contra congruunt, dixit Alberic. in Di-
ctionar. in ver. Dubitabile. Aut vbi ſunt conſi-
lia, & diſcordes Doctorum opiniones, vt inquit
Bart. in l. Qui Romæ, ſ. Duo fratres, nu. 9. ff.
De verb. obligat. in 1. oppoſit. per notata in
l. Ideo, ff. De legib. in l. Cum de nouo, C. eod.
in prima Conſtitutione Codicis, in §. Quibus, in
gloſ. in ver. Et ita, & ſequuntur Antonius de Bu-
trio, & Petr. de Anchar. conſ. 210. Inter conſi-
lia Ancharani incip. Inter contraria, per tot. vbi
pluribus probant rem dubiam eſſe, cum pro
vtraque parte ſunt opiniones, & rationes æquè
probabiles. Alex. conſ. 222. Viſa facti narratio-
ne, nu. 10. verſ. Et opiniones Doctorum faciunt
rem ambiguam, lib. 2. Raphael. Cumanus conſ.
154. Viſis in fin. & Marcabr. ab Anguil. conſ. 66.
num. 443. vbi ait: dubium probabile Iuris dici
cum variæ ſunt opiniones Doctorum, & non con-
ſtat de communi, & Card. Paleot. de Sacr. Con-
ſiſtor. conſult. par. 5. qu. 13. verſ. Primò igitur,
vbi itidem affirmat ſtatum quæſtionis dubium à
Doctoribus conſtitui, cùm vtrinque habet ratio-
nes, ſiue authoritates. Et eſt text. in l. Sed etſi
lege, §. Adeo autem, ff. De petition. hæred.
Vnde mos eſt Doctorum in his caſibus dicere
hæc, vel ſimilia verba: Negari non poteſt, quin
articulus ſit dubius, cùm rationes, & authori-
tates vrgeant pro vtraque parte, vt per Cuman.
& Alex. locis citatis, & per alios Doctores paſſim
in conſilijs, & lecturis, idque haud obſcurè inſi-
nuat Conc. Trid. ſeſſ. 18. in princ. ibi: *Catholicæ
fidei doctrinam multorum inter ſe diſſidentium opi-
nionibus pluribus locis inquinatam, & obſcuratam.*
Igitur ob contrarias rationes, vel authoritates
æqualis ponderis animus indifferenter ſe habet
ad vtramque partem contradictionis. Quæ qui-
dem indifferentia, & rationum, vel authorita-
tum æqualitas neceſſariò parit dubitationem ſe-
cundum Iſidor. S. Thom. & alios præcitat.

Veriſſima eſt igitur prima concluſio ſuperius
propoſita nu. 125. id eſt. Qui indicat duas opi-
niones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel
quaſi æqualiter; non eſt moraliter certus, ſed
170 dubius: licet fateamur cùm variæ ſunt opinio-
nes Doctorum, nec diſcernitur quæ ſit verior, &
magis recepta, in foro externo, iudicem qui
vnam ex his opinionibus ſequutus eſt, non eſſe
puniendum, licèt alter eo prudentior, & do-
ctior fortè ſecundum aliam iudicaſſet; nam opi-
nionum multiplicitas excuſat, ne litem ſuam
feciſſe dicatur, vt in ſpecie declarat Bald. in c. 1.
§. Iudices, num. 4. de pace tenen. in viib. feudor.
& in l. Obſeruare, ſ. Proficiſci, qu. 30. de offic.
Proconſ. tametſi adijciat eſſe arbitrarium iudi-
cibus ſyndicantibus an eo caſu, qui ſic iudica-
uit excuſatione dignus ſit. Et ſequitur Menoch.
de arbitr. lib. 2. cent. 4. qu. 33. nu. 19.

171 Secunda autem Concluſio, videlicet: Qui du-
bius eſt in morali materia, in qua vertitur ſalutis
periculum, tenetur ex præcepto ſequi partem
tutiorem, apud ſacros Canones eſt veluti quod-
dam

Digitized by Google

dam axioma ; & habetur diſertis verbis in c. Ad
audientiam , de homic. ibi : [ Quia verò vtrum
ex occaſione vulneris deceſſiſſet dubium habe-
tur, cum in dubijs ſemitam debeamus eligere
tutiorem , vos conuenit iniungere Presbytero
memorato, vt in ſacris Ordinibus non miniſtret.]
in c. Significaſti , il 2. eod. tit. in illis verbis :
[ Quod ſi diſcerni non poſſit ex cuius ictu per-
cuſſus interijt , in hoc dubio tanquam homicida
haberi debet ſacerdos , & ſi fortè homicida non
ſit , à ſacerdotali officio abſtinere debet , cum
in hoc caſu ceſſare ſit tutius , quàm temerè cele-
brare. ] Et in c. Petitio , eod. tit. ibi : [ Si de
interfectione cuiuſquam in illo conflictu tua
conſcientia te remordet , à miniſterio Altaris
abſtineas reuerenter , cum ſit conſultius in hu-
iuſmodi dubio abſtinere , quàm temerè celebra-
re. ] Ad idem text. in c. Si quis poſitus , de pœ-
nit. diſt. 7. vbi Auguſtinus ait : [ Vis ergo à du-
bio deliberari? Vis quod incertum eſt euadere?
Age pœnitentiam dum ſanus es. ] & in c. Si quis
autem , ead. diſt. [ Duæ res ſunt : Aut ignoſci-
tur tibi , aut non ignoſcitur : quid horum tibi
futurum ſit , neſcio . Ergo tene certum , dimitte
incertum . ] & concordat cap. Iuuenis, de ſpon-
ſal. ibi : [ In his , quæ dubia ſunt , quod certius
exiſtimamus , tenere debemus . ]
172 Sed inſignem hanc regulam Canonum plures
Theologi ex recentioribus multifariam conan-
tur euertere . Obijciunt enim primo , quod in re
dubia tutiorem partem eligere non ſit præcepti,
ſed conſilij tantùm . Sic Suarez de conſecr. par. 5.
diſp. 40. ſect. 6. nu. 9. & ſeqq. Sanchez in Decal.
tom. 1. lib. 1. c. 10. nu. 11. & 64. Malder. in 1. 2.
173 diſp. 84. quæſt. 19. art. 5. Mouentur præcipuè hoc
fundamento , quia cùm quilibet ſit in poſſeſſio-
ne ſuæ libertatis , & famæ , in dubio non debet
ſpoliare ſe hac poſſeſſione iudicando ſe culpabi-
lem , aut nexu alicuius obligationis innodatum ,
cùm ſecundum regulam Iuris in pari cauſa me-
lior ſit conditio poſſidentis , l. Res alienas, C. De
rei vendicat. l. Siue autem , §. Si duobus, & ibi
Bald. ff. De public. in rem act. c. Si à Sede , de
præben. cum concordan. de quibus per Dec. in
l. In pari , ff. De regul. iur. Quam regulam habe-
re locum non ſolum in materia Iuſtitiæ , ſed
etiam in materia aliarum virtutum, & in foro
animæ putat idem Sanchez vbi ſupra num. 10.
Suarez de Relig. par. 2. lib. 4. de voto , c. 5. nu. 7.
Henriq. in Sum. lib. 8. c. 3. in gloſ. littera P , &
alij multi.
174 Mirum autem eſt tam leui fundamento quàm
graues , & periculoſas quæſtiones decidant , in-
ter quas non parui ſunt ponderis infraſcriptæ .
Qui dubius eſt an inciderit in excommunicatio-
nem , ſiue dubium ſit iuris , ſiue facti , non de-
bet ſe habere pro excommunicato , nec tenetur
petere abſolutionem , quia cùm ſit in poſſeſſione
communicandi cum fidelibus , non debet in du-
bio ea poſſeſsione priuari . Sanchez loco citato
nu. 56. Layman. lib. 1. tract. 5. c. 5. §. 4. num. 38.
175 Et eadem ratione dubitans an lex imponens pœ-
nam excommunicationis ſit vſu recepta , poteſt
iudicare non eſſe vſu receptam , & contra legem
operari , nec propterea incidit in excommunica-
tionem . Azor. tom. 1. inſtit. moral. lib. 2. c. 19.
qu. 12. quem citat Salas par. 2. quæſt. 21. tract. 8.
176 diſp. vnic. ſect. 18. num. 169. Item dubitans an
caſus ſit reſeruatus , poteſt ab illo abſoluere :
Suarez de cenſur. tom. 5. diſp. 40. ſect. 6. num. 4.
& de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 15. Emanuel Sá in
177 in ver. Caſus reſeruati num. 5. Item qui dubitat
an commiſerit peccatum mortale , non tenetur
illud confiteri . Io. Præpoſ. in 3. par. D. Thom.
quæſt. de integrit. Confeſſ. dub. 3. num. 17. Hen-
riq. in Sum. lib. 8. De Euchariſtia , c. 45. nu. 3. in
178 gloſ. littera P . Item dubitans de legitima po-
teſtate Prælati , non tenetur illi obedire . Vaſ-
quez in 1. 2. qu. 19. art. 6. diſp. 62. c. 6. in fin. Sa-
las in 1. 2. qu. 21. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 8. nu. 78.
179 Item dubitans an beneficium ſic renue , necne ,
non tenetur officium recitare . Salas d. tract. 8.
180 diſp. vnic. ſect. 17. nu. 154. in fin. Item dubius in
die Iouis an tranſacta ſit media nox , poteſt tuta
conſcientia comedere carnes : At verò in die
Sabbathi dubitans ſimiliter an media nox exceſ-
ſerit, carnes comedere non poteſt . Sanchez de
matrim. tom. 1. lib. 2. diſp. 41. num. 40. Layman.
lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 4. num. 36. Villalob. in Sum.
tom. 1. tract. 1. diff. 21. nu. 7. Rationem diuerſita-
tis afferunt planè ridiculam , quia in primo ca-
ſu , cum in die Iouis vnuſquiſque poſſideat ſuam
libertatem veſcendi carnibus , in dubio manu-
teneri debet in ea poſſeſsione contra diem Ve-
neris , ſeu contra præceptum abſtinentiæ , pro
quo nulla eſt poſſeſsio , & propterea comedens
non peccat , cum in pari cauſa melior ſit condi-
tio poſsidentis . In ſecundo autem caſu in die
Sabbathi poſſeſsio ſtat pro præcepto , vnde pec-
cat qui carnes comedit , quia ſpoliat Sabba-
thum , ſeu præceptum ſua poſſeſsione abſtinentiæ
à carnibus .
181 Porrò hæc doctrina multò pernicioſior eſt ſa-
luti animarum illâ quàm nunc tractamus de
electione opinionis probabilis , quia in contra-
rietate probabilium opinionum habet quis ali-
quam rationem apparentem exiſtimandi tem
182 non eſſe dubiam , ſed moraliter certam . At hæc
theorica liberè profitetur licitum eſſe operari
cum conſcientia abſolutè dubia contra manife-
ſtum Sacrorum Canonum teſtimonium , & con-
tra vnanimem Theologorum, & Canoniſtarum
ſententiam , c. Nerui , 13. diſt. c. Illud. de Cler.
excom. miniſtr. cum multis concordan. Innoc.
Io. Andr. & DD. in c. Per tuas , il 2. de Simon.
Butr. & Anchar. conſ. 210. inter conſilia ipſius
Ancharani per tot. Nauar. in manual. c. 27. nu-
183 mer. 188. verſ. Primum quod Iudex . Ideoque
Card. Paleot. de Sacr. Conſiſtor. conſultat. par. 4.
quæſt. 4. poſteaquam in verſ. Et tandem aliquan-
do , docuit dubitationem propriè oriri , quando
in vtramque partem ſe offerunt rationes æquè
probabiles : in verſ. Sed patet , ſic ait : [ Conſi-
liarius dubitationem , qua antea detinebatur ,
quærat ab animo ſuo expellere priuſquam ſen-
tentiam ferat , ſimulque ſtudeat ſibi in mentem
inducere , aut certè opinari , ſecundum quam
ſuffragium ferre ſtatuit , veram eſſe : alioquin
conſcientiæ dubiæ contrauenions , peccato ſe
inuolueret, vt Doctores affirmarunt . ] & infra
verſ. Certè . [ Cùm res prorſus dubia eſt propter
rationes vtrinque probabiles , & Conſiliarius
non poteſt dubitationem depellere , conſulit , vt
in Conſiſtorio reſpondeat , ſibi non liquere . ] &
eſt doctrina D. Thomæ in ſæpius citato quodl. 8.
art. 13. dicentis , [ ex conſcientia aliquem obli-
gari

Digitized by Google

gari ad peccatum ſiue habeat certam fidem de contrario eius, quod agit, ſiue etiam habeat opi-
184 nionem cum aliqua dubitatione.] Veritas igitur eſt regulam de tutiori parte in dubio eligenda in his, quæ animæ ſalutem reſpiciunt eſſe abſolutè in præcepto. Quod ſatis probant Canones præallegati num. 173. & proximè citandi, qui vtuntur verbis non ſimplex conſilium, ſed obligationem importantibus, videlicet, Via eſt tutior eligenda: Pars ſecurior eſt tenenda: Semitam debemus eligere tutiorem: Quod certius exiſtimamus tenere debemus, & alijs huiuſmodi. Præterea in c. Illud, de Cler. excom. miniſtr. deciditur de rigore deponendum eſſe Epiſcopum, qui in dubio illo tutiorem partem non elegit. Ergo electio huiuſmodi eſt in præcepto, quia pro transgreſsione Conſilij Epiſcopus deponi non potuiſſet, c. Quiſquis præceptis, 14. qu. 1.
185 Rurſus in c. Sicut nobis de ſent. excom. Epiſcopus iubetur excommunicatum vitare quoties ab-
186 ſolutio eſt dubia. Et concordat textus in c. Per tuas, eod. tit. ſimiliter in d. c. Iuuenis, de ſponſal. Vir, qui contraxit matrimonium cum puella nondum ſeptemni, de qua propterea dubitatur an eſſet viri potens, necne, iubetur ſeparari ab eiuſdem puellæ conſobrina, quam poſtea duxit in vxorem. Et redditur principalis ratio, quia in his, quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus. Ergo hæc regula abſque dubio eſt in præcepto, quia ſi eſſet in conſilio tantùm, vir non potuiſſet à ſecunda vxore iudicio Eccleſiæ ſeparari. Idem ſuadetur in d. c. Ad audientiam, de homic. in illis verbis: *Poteris concedere, vt minoribus Ordinibus ſit contentus.* quæ ſatis apertè indicant neceſsitatem diſpenſationis, ſine qua non licuiſſet in mi-
187 noribus Ordinibus miniſtrare. Hinc iura præcipiunt, vt ſacerdotes ordinati ab Epiſcopis incognitis, de quibus dubium eſt an ſint Epiſcopi necne, debeant iterum ordinari, vt Gregorius III.
188 ſanxit in c. Presbyteris, 68. diſt. & idem ſtatuit in c. Paruulos, de conſecrat. diſt. 4. de paruulis qui à parentibus ſubtracti ſunt, & ignoratur an ſint baptizati, vt ſcilicet iterum ſint baptizandi, vtroque enim caſu abſque dubio tutius eſt, vt propter periculum ſalutis animæ Sacramentum iteretur. Hinc etiam cùm Sanctiſsimus reieciſſet ad Sacram Congregationem Concilij infraſcriptum dubium Vicarij Viennenſis, videlicet, An conſtitutus in minoribus Ordinibus de Baptiſmo dubitans, iterum baptizatus ſub hac conditione ſi baptizatus es, non te rebaptizo, in Ordinibus prius ſuſceptis miniſtrare, aut ab integro ordinari debeat. Sacra Congregatio cenſuit debere ei iterum ordines conferri, ex c. Veniens, de Presbyt. non baptiz. ſed ſub conditione ſi non erat baptizatus quando primum eidem
189 collati fuerunt. Et eodem modo iterum conſecrari debet Eccleſia, de qua incertum eſt an fuerit conſecrata, c. Solemnitates, de conſecr. diſt. 1.
190 At è conuerſo cum dubium eſt an matrimonium ſit validum, non eſt iterum contrahendum, ſed præſumitur pro matrimonio, c. Si quis acceperit, 33. quæſt. 1. Cuius differentiæ rationem aſsignans gloſ. in d. c. Presbyteris, in ver. Et conſecrentur, quia, inquit, ſine omni periculo eſt ſi Sacramenta illa iterentur: ſed periculum eſſet ſi iudicaretur non eſſe matrimonium, vbi eſt,

Indiſtinctè igitur in dubio pars tutior eligenda eſt, quæ neceſsitas ſurgit principaliter ex obligatione qua quis tenetur vitare periculum peccati, vt mox dicemus.
191 Nec quidquam obſtat, quod in pari cauſa melior ſit conditio poſsidentis. Siquidem hæc regula procedit in materia Iuſtitiæ, & in foro Iudiciali dumtaxat, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ, ſecundum veriorem ſententiam, quam ex recentioribus tuentur Vaſquez in 1. 2. diſp. 65. c. 3. & diſp. 66. c. 1. Sayr. in Claui regia, lib. 1. c. 13. nu. 9. & 36. Salas in 1. 2 quæſt. 21. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 25. num. 252. Azor. inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 18. qu. 4. & lib. 11. c. 15. qu. 2. Et tenent communiter Canoniſtæ, quos inferius citabimus, num. 196.
192 Eamque probant textus expreſsi 1. in d. c. Illud, de Cler. excom. miniſtr. vbi quamuis Epiſcopus ille eſſet in poſſeſsione libertatis communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus, propter ea quod in dubio non geſsit ſe pro excommunicato, nec abſtinuit à Diuinis. Secundo in
193 c. Dominus, de ſecundis nuptijs, vbi deciditur mulierem dubitantem de morte prioris coniugis, non poſſe pergere in poſſeſsione debitum exigendi à ſecundo marito. Tertiò in c. Inquiſitioni, de ſent. excom. vbi coniux dubitans probabiliter de impedimento dirimente, ſimiliter prohibetur debitum exigere, non obſtante exigendi poſſeſsione. Quartò in d. c. Significaſti, il 2. de homic. vbi non obſtante ratione adducta, quod in dubio nemo debeat ſe iudicare culpabilem, & ſpoliare ſe ſua poſſeſsione, ſtatuitur, vt ſi diſcerni non poſsit ex cuius ictu percuſſus interijt, in hoc dubio tanquam homicida haberi debeat ſacerdos, etſi fortè homicida non ſit, &c. Et concordant textus præallegati num. 171. in quibus deciditur in dubio ſacerdotes debere ſe reputare irregulares, & à miniſterio Altaris abſtinere, nec vlla habetur ratio poſſeſsionis ſuæ libertatis, quæ profectò ſi attendenda eſſet, nunquam daretur caſus, vt quis teneretur tutiorem partem eligere, & hoc præceptum tam crebrò à Sacris Canonibus inculcatum, eſſet ludibrio poſitum, vt cum Baldo loquar in c. 1. nu. 1. in
194 fin. de pace iuram. firman. Præterea in interdicto Vti poſsidetis, ſeu Retinendæ, Prætor tuetur poſſeſſorem, ne à litigatore de ſua poſſeſsione vi deijciatur, l. 1. in princ. ff. Vti poſsidetis, & datur hoc interdictum vel cum poſſeſſor ab alio turbatur, l. vnic. C. eod. Lap. alleg. 73. in quæſt. num. 3. verſ. Iſte videtur, & nu. 4. verſ. Tertium probat. Vel cum duo contendunt de poſſeſsione. Bartol. in d l. 1. §. Huius autem interdicti. Anchar. conſ. 274. Ad declarationem in princ. Ergo hoc habet locum dumtaxat in materia Iuſtitiæ, quæ eſt in ordine ad alium, non autem in alijs virtutibus, quæ ſunt in ordine ad ſeipſum, quia nemo in ſua poſſeſsione à ſe ipſo perturbatur, nec de illa ſecum contendit, aut litigat. Nec, vt ait Vaſquez in 1. 2. diſp. 65. c. 3. verſ. Qui vero priorem, poteſt quis contra Deum opponere, quod melior ſit conditio poſsidentis. Et ſanè. Quis imaginari vnquam poterit Deum litigare, & contendere nobiſcum de anterioritate, & poterioritate poſſeſsionis, quinimo & ſuccumbere in cauſa ſi noſtra poſſeſsio anterior ſit? Ad
195 hæc, quæ traduntur à Doctoribus de hoc inter-

dicto Vti poſſidetis, veloti quod in eo probanda ſint duo extrema, alterum vt actor poſſideat aute litem conteſtatam, alterum vt inquietetur ab aduerſario, Angel. Aret. conſ. 19. Videtur omninó, in princ. Quod vterque ſit actor, & vterque reus, d.l.3. & §. penult. Inſtit. de Intrd. Alex. conſ. 88. Quoniam, in princ. lib.5. & alia his ſimilia: Item regulæ, quod cum ſunt partium iura obſcura, reo fauendum ſit potius, quám actori, c. Cùm ſuot partium, de reg. iur. lib. 6. & l. Fauorabiliores, ff. Eod. & quod accuſatore non probante, abſoluendus ſit reus etiamſi nihil præſtiterit, c. vn. vt Eccleſiaſtica beneficia. Hæc, inquam, omoia nullateuus verificari poſſunt in foro conſcientiæ, ſed in materia Iuſtitiæ,
196 & in foro fori dumtaxat. Ac propterea in dubio tenetur quis ſequi partem tutiorem, & æſtimare ſe culpabilem tantummodo in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali, vbi non agitur ad pœnam propriè; non autem in foro contentioſo, vbi agitur meré ad pœnam imponendam, vt diſtinguit Abb. in c. Ad audientiam, num.2. de homic. vbi etiam Marian. Socin. qu. 3. nu. 18. & ſeqq. & Felin. num. 1. Et in c. Significaſti, il 2. eod. tit. Idem Abb. nu.4. Io. de Anan. nu.23. Marian. Socin. nu 4. & in ver. Dubium, Roſella in
197 princ. Angel. num.2. Syiueſt. qu.4. nu.7. & eſt ex mente aliorum in d. c. Ad audientiam, qui in hac materia conſtituunt duas regulas, alteram negatiuam, id eſt, Iudex in dubio non debet Iudicare quamquam irregularem; alteram affirmatiuam, id eſt quilibet in dubio tenetur iudicare ſe irregularem, & abſtinere á miniſterio Altaris, vt Hoſt. in fin. Io. Andr. nu.5. Anton. de Butr. in fin. Anchar. num.15. Io. de Anan. in fin. Prima enim regula procedit io materia Iuſtitiæ, & in foro iudiciali, vbi agitur ad pœnam. Secunda veró in foro pœnitentiali, vel quaſi, in quo neceſſarió ad euitandum periculum pars tutior eſt aligenda, vt declarat ibi Card. num. 77. Maiol. de Irreg. lib. 4. c. 2. nu.3. reg.7. & lib.5. c.51. nu.10. verſ. Secundó limitatur, Nauar. in
198 manual. c.27. nu.194. Vnde patet non concludere illationem Suarez de cenſur. d. diſp.40. ſect.6. num. 3. & Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c.10. num. 42. videlicet Iudex noo cogitur imponere pœnam, quæ per ſententiam imponenda eſt, donec in ſuo foro certus ſit de delicto. Ergo nec reus cogetur in conſcientia exequi in ſe pœnam legis, donec in eodem ſoro conſcientiæ ſit cer-
199 tus de delicto. Quandoquidem plurimum intereſt inter vtrumque caſum, & rationem differentiæ dilucidé aſſignat D. Thom. in 2. 2. qu.60. art.4. dicens: [ Vbi non apparent manifeſta indicia de malitia alicuius, debet vnuſquiſque eum vt bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium eſt; alioquin iniuriatur ei, & contemnit ipſum. Nullus autem debet alium contemnere, aut nocumentum quodcunique inferre abſque cauſa cogente. At veró circa ſe ipſum homo debet dubia interpretari in peiorem partem ſecundum illud Iob 9. *Verebar omnia opera mea*. Eo quod cum debemus noſtris malis adhibere remedium, expedit ad hoc, vt ſecurius remedium apponatur vt ſupponatur Id, quod eſt deterius.] Hæc D. Thomas. Idem voluit gloſ. in c. vnic. in ver. Æſtimare, de ſcrutinio, quæ conciliando iura in articulo An quis in dubio præſumatur culpabilis, necne, hoc, inquit, generale eſt, vt vbi vertitur periculum animæ, præſumatur in deteriorem partem, de ſponſal. c. Iuuenis, & 68. diſt. c. Presbyteri. Sed circa iudicia præſumitur potius iuſtum, vel bonum, quám é conuerſo, 86. diſt. c Si quis, 11. qu. 3. c. In cunctis, 22. qu.4. c. Innocens, & ff. De probar. l. Ab ea parte. Quam gloſſam dicunt notabilem Abb. in d. c. Ad audientiam, num.2. &
200 Marian. Socin. nu. 20. de homic. Et idem notat Petrus de Anchar. in c.2. nu.2. in 3. notab. infra de obſeru. ieiun. dicens: [ Licét in alijs facienda ſit benigna ioterpretatio, ne quis ſit obligatus in dubio, vt l. Arrianus, de act. & obligat. & c. Ex litteris, de probat. tamen in obligationibus, quæ concernunt Deum, tutius eſt præſumere quem ligatum, quam ſolutum, vt ibi no-
201 tat Hoſt.] Ad hæc in iudicio neutra pars periculo vacat, nam ſi iudex damnat innocentem, peccat contra proximum, cui ſine cauſa iniuriatur, l. 1. ff. De iniurijs, S. Thom. vbi ſupra. Si abſoluit criminoſum, peccat contra Rempublicam, cuius intereſt, ne delicta remaneant impunita, c. Vt famæ, de ſent. excom. Ergo cum in Iudice non ſit propriè reperire partem tutiorem, in dubio ſeruandæ ſunt regulæ á iure præſcriptæ, vt dicemus infra in 3. concluſ. nu. 235. & præferendum quod eſt benignius, & fauorabilius. l. Maiorem, ff. De pact. ibi: Sin autem omnia vndique in vnam æqualitatem concurrant, humanior eſt ſententia á Prætore eligenda, l. Semper in dubijs, ff. De regul. iur. c. In pœnis, eod. tit. lib. 6. ſecundum Innocentium
202 in d. c. Ad audientiam, in fin. nam ſatius eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quám innocentem damnari, vt legitur in l. Abſentem. ff. De pœn. Et quamuis Couarr. & multi Theologi appellent tutiorem partem, & illam, cui ineſt minus mali, propriè tamen illa dici non debet pars tutior, quia veré vtrinque imminet periculum, licét inæquale, vt dicam infra num. 229. At veró in foro animæ periculum regulariter eſt ex vna parte dumtaxat, c. Significaſti, il 2. de homic. ibi: [ Pro eo, quod in altero nullum, in reliquo magnum periculum timetur:] nam reus iudicando ſe culpabilem, nulli periculo ſe exponit, nec cuiquam infert iniuriam, quæ non fit volenti, & conſentienti, l. Cum donationis, C. De tranſ. l. 1. §. Vſque adeo, ff. De iniur. cum concordan. Sed iudicando ſe innocentem, exponit ſe periculo peccati, & infert iniuriam Deo, cuius præceptum contemnit ſecundum D. Thom. quodlib. 8. art. 13. Ergo tenetur abſoluté ſequi partem tutiorem. Quam differentiam claré etiam poſuit Abb. in d. c. Significaſti, nu.4. dicens, in foro conſcientiæ debere quem cenſeri irregularem, quia in ceſſatione á miniſterio altaris nullum ſubeſt periculum: ſed ſi agretur ad pœnam, ibi ſubeſt periculum, quia innocens non debet puniri, vt alius nocens relinquatur impunitus. Et idem dixit in d. c. Ad audientiam, nu.2. eod. tit. Vnde Innoc. in c. Cum tu, in fin. de teſtib. docet abſoluté in foro externo amplectendam eſſe partem benigniorem; in foro autem conſcientiæ, tutiorem. Et ſequuntur ibi Hoſt. nu.2. Io. Andr. in fin. Card. nu.1. in 1. oppoſ. in fin. Boich nu. 2. & Beljame. num.2. Nec prædictis aduerſatur c. Eſtote miſericordes, infr. de

Digitized by Google

de regul. iur. vbi indiſtinctè cauetur, vt dubia in meliorem partem ſint interpretanda. Quoniam vel intelligitur in foro externo iuxta primum membrum Innocentij: vel ſi intelligatur in foro conſcientiæ, verbum illud, *meliorem*, exponi debet, id eſt *ſecuriorem*, pro eo, quod in altero nullum, in altero veró magnum periculum timeatur: vt ibi declarat gloſ. 2. com-
503 muniter approbata. Imó ſi benè aduertatur, pars tutior in foro conſcientiæ eſt etiam fauorabilior; negari enim non poteſt quin vtilius, & fauorabilius ſit incedere per viam tutam, quàm per viam periculoſam, vt ex ſe patet. Vnde gloſ. in c. vnic. in ver. Æſtimare, de ſcrutinio, poſteaquam dixit generale eſſe, vt vbi vertitur periculum animæ, præſumatur in deteriorem partem, ſtatim ſubdit: ſed licèt videatur deterior, tamen melior, & tutior eſt, allegat ſimile de
504 conſecr. diſt.4. c. Paruulos. Porro ſi daretur caſus, vt etiam reſpectu Iudicis verè vna pars eſſet tutior, ita vt altera pars vacaret omni periculo, tunc electio tutioris partis eſſet in præcepto, etiam in foro iudiciali propter identitatem rationis; Et in hunc ſenſum admitti poteſt opinio illorum Theologorum qui ſcripſerunt regulam de tutiori parte eligenda procedere in vtroque foro, vt Vaſquez in 1. 2. qu. 19. art.6. diſp 65. c. 3. verſ.
505 Qui veró priorem. His accedit, quod etſi in quæſtione illa, An poſſeſſorium detur in incorporalibus, præualuerit opinio affirmatiua Innocentij, & Canoniſtarum, in c. Querelam, de elect. contra opinionem negatiuam Legiſtarum, de qua per Specul. in tit. De reſt. ſpoliat. in 4. p. §. Nunc dicamus, tamen controuerſia hæc procedit in cauſis ciuilibus tantùm; At veró in criminalibus, quamuis inquiſiti allegare ſoleant, delictum non præſumi niſi probetur, eo quod vnuſquiſque præſumatur bonus, quandiu non probetur malus, & alia id genus: tamen non eſt hactenus auditum apud Iuriſconſultos vt in hac materia allegauerint poſſeſſionem; imó ſi reus accuſatus, vel inquiſitus de homicidio, furto, vel rapina peteret ſe abſolui, eo quod ſit in poſſeſſione non committendi huiuſmodi facinora, & Iudex pronunciaret eum eſſe manutenendum in dicta poſſeſſione, eſſet profectó ridiculus. Quare ſi vbi agitur de crimine, ineptè allegatur poſſeſſio in materia iuſtitiæ, etiam in foro iudiciali; multò ineptiùs allegatur in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ, in quo non benignior, ſed tutior pars eligenda eſt, vt oſtenſum eſt ſupra. Præterea vis agnoſcere in quantas abſurditates te conijciat aſſertio tua, quod in foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſſione ſuæ libertatis, & ſumæ contra Deum, & legem? attende diligenter.

Iudicium conſtat ex tribus perſonis, id eſt iudice, actore, & reo, c. Forus, §. In omni, de ver. ſignif. l. Vbi, C. Ad legem Corneliam, de falſ. l. Inter litigantes, ff. De iudic. Tu dicis hoc iudicium de poſſeſſione agi inter Deum, & hominem. Inquiro, Quis erit iudex, qui in hac cauſa pronunciet, & hominem in ſua poſſeſsione contra Deum manuteneat? Bart. in tract. quæſtionis ventilatæ coram Ieſu Chriſto inter Virginem Mariam ex vna parte, & Diabolum ex altera, facit Diabolum actorem, & humanum genus reum, eiuſque aduocatam Beatiſsimam Virginem, & iudicem Ieſum Chriſtum: Tu veró conſtituis Deum actorem, & hominem reum, ſed iudicem non deſignas.

Item interdictum retinendæ datur, cum duo contendunt de poſſeſsione ne veniant ad arma, l. Æquiſsimum, ff. De Vſufr. Iaſ. in l. Quidam exiſtimauerunt, col. 3. nu.4. ff. Si cert. peta. Tu vero, qui dicis hoc interdictum habere locum inter Deum, & hominem de poſſeſsione contendentes in foro animæ, conſidera an inter tales perſonas, & in tali foro ſubſit huiuſmodi periculum ad arma veniendi.

Item iudicium retinendæ eſt ſummariſſimum. Rota diuerſ. deciſ 641. nu.8. par.1. & momentaneum. Cagnol. in l. In pari, nu.6. ff. De reg. iur. Cæſar de Graſsis deciſ 22. alias 2. nu.5. de reſtit. ſpoliat. & eſt præparatorium iudicij poſſeſſorij principalis, atque plenarij. Bero. conſ.11. nu.1. lib.1. & datur quouſque cauſa cognoſcatur in pleno poſſeſſorio, vel petitorio, & ideo alicubi appellatur, l. Interim, quia expectat aliud iudicium poſt ſe. Rota in Tiraſonen. Decimarum coram Cardinali Marquemontio impreſſa apud Marcheſanum de Commiſ. p. 2. fol. 1262. nu. 2. Couar. pract. quæſt. cap.17. in Rubr. & num.2. Dic ergo tu, qui aſſeris hoc iudicium agitari inter Deum, & hominem, ſi in eo Deus ſuccumbat, & potior ſit conditio hominis ſuam libertatem poſsidentis, quo pacto ſuccurratur Deo, & coram quo ius ſuum proſequetur in pleno poſſeſſorio, vel in petitorio iudicio, ad præſcriptum legis Exitus, ff. De acquir. poſſeſſ.

Item regula iuris, quod potior ſit conditio poſsidentis, procedit tantum in dubio, vt notat gloſ. 1. ad fin. in c. In pari, de reg. iur. lib.6. & cum iura partium ſunt obſcura, vt c. Inter dilectos, de fide inſtrum. Idque ſatis clarè admittunt aduerſarij, dum ad elidendam regulam, quod in dubio pars tutior ſit eligenda, opponunt ei contrariam regulam, quod imo in dubio ſit melior poſsidentis conditio. At quomodo fieri poteſt, vt res dubia ſit, & obſcura ex parte Dei, cui omnia ſunt plana, & aperta, c. Deus Omnipotens, 2. qu.1. c. Nouit, de off. Delegati. Neque infiſtas dicendo rem eſſe obſcuram ex parte hominis; quoniam hoc non ſufficit cum prædicta regula non intret niſi quando iura ſunt obſcura ab vtraque parte; alioquin ſi ius actoris ſit clarum, & liquidum, & ius rei conuenti ſit dubium, ac turbidum, non pro reo, ſed pro petitore, eſt pronunciandum. Arg. d. c. Inter dilectos, de fide inſtrum. & l. Res alienas, C. De rei vendic. à contrario ſenſu, & notat Bald. conſ.459. Qualiter probentur, num.2. verſ. Sed quid eſt, lib.3.

Item poſſeſſorium non datur contra titulo poſſidentem, quando titulus eſt iuſtus, & cum bona fide, c. Licet cauſam, de probat. Alexand. conſ.89. Excellentiſsimi, nu. 7. verſ. Accedo ad poſſeſſorium, lib. 5. Vnde etiam ſi ſolo poſſeſſorio agatur, qui iuſtificat poſſeſsionem ſuam cum titulo, præferri debet. Bald. conſ.161. in fin. verſ. Illud etiam, lib. 3. Quinimo poſſeſsio titulata quantumcumque iunior præfertur non titulatæ, quia magis dicitur iuſtificata per punctum rationis. d. c. Licet cauſam. Bart. in l. Si duo, col. 2. ff. Vti poſsidetis, Bald. in l. Qui accuſare, in vlt. notab. col. fin. C. De edendo. Poſſeſsio autem

I a ex

ex parte Dei præterquamquod eſt antiquior, vt inferius dicemus, ſemper eſt cum titulo iuſto, & cum bona fide, quia *Domini eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuerſi qui habitant in eo*, vt in Pſ. 23. Nullo igitur caſu dari poteſt contra Deum potioritas poſſeſsionis ex parte hominis.

Item regula quod melior ſit conditio poſsidentis non obtinet, niſi cum iura vtrinque ſunt paria, vt l. In pari cauſa, ff. De reg. iur. c. In pari, eod. tit. lib. 6. l. Siue autem, §. Si duobus, ff. De public. in rem act. l. Si ſeruum ſtipulatus, §. Sequitur, in fin. ibi: Cum par vtriuſque cauſa eſt, quare non potentior ſit qui tenet, quàm qui proſequitur, ff. De verb. oblig. At quomodo poteſt eſſe par cauſa inter Deum, ſeu legem præcipientem, & libertatem hominis, cum Deus, & lex imperium, & poteſtatem habeant conſtringendi libertatem hominis. l. Leges Sacratiſſimæ, C. De legib. & homo cum tota ſua libertate vim nullam habeat reſiſtendi ſecundum illud Geneſis, 50. 19. *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati*. c. Qui reſiſtit, 11. qu. 3. c. Quiſquis præceptis, 14. qu. 1.

Item interdictum retinendæ non datur contra ſupremum ſuperiorem. Menoch. de retinend. quæſt 2. num. 152. numquid ergo dabitur homini contra Deum, qui vt dicitur Deuter. 10. 17. *eſt Deus deorum, & Dominus dominantium?*

Item hoc interdictum datur poſſeſſori quantumcumque iniuſto, quia etiam prædo in ſua poſſeſsione eſt manutenendus. c. In literis, cum materia, de reſtit. ſpoliat. d. l. Res alienas, Cod. De rei vendic. Prædo autem, & qui rem alienam iniuſtè detinet, vtique eſt in peccato mortali quandiu non reſtituit, vt in regula Sexti: Peccatum non dimittitur, &c. At quomodo poteſt cadere in mentem hominis, vt in quæſtione inter Deum, & hominem, & in foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſsione mortalis peccati? Certum eſt enim non dari poſſeſsionem cauſatiuam peccati; quinimo iudex etiam ex officio, & nemine petente debet amouere à tali poſſeſsione. Gemin. conſ. 76. in princ. plenè Menoch. de retinend. remed. 3. nu. 156. Ruin. conſil. 28. lib 4. Igitur Interdictum retinendæ in foro conſcientiæ locum non habet.

Item regula Sexti, de qua in d. c. In pari, eſt complicata; ſic enim ſe habet: In pari delicto, vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis. Et quoad delictum gloſſa exemplificat in duobus caſibus, primo in eo, qui repetit pecuniam, quam dedit pro iniquo iudicio. c. Non ſanè, 14. qu. 5. Secundo in eo qui vſuras quas ſoluit repetit. c. Quia fruſtra, de vſur. At hi duo caſus locum non habent in foro conſcientiæ; nam quoad primum quamuis ille, qui dedit pecuniam pro iniquo iudicio repetere non poſsit, & potior ſit conditio iudicis poſsidentis in foro externo; tamen ſecus eſt in foro animæ, quia non poteſt pecuniam malè acceptam ſibi retinere, vt in Extrauag. prima Bonifacij VIII. de ſent. excom. & in Bulla Sanctiſs. Domini Noſtri Alexandri VII. de datis, & promiſsis. Et quoad ſecundum Vſurarius quamuis vſuras, quas ſoluit, repetere non poſsit, tamen ille qui accepit non poteſt eas ſibi retinere in foro conſcientiæ, ſed tenetur pauperibus erogare; vt in c. Cum tu, de vſur. Quare cum regula in pari delicto, non habeat locum in foro conſcientiæ; Ergo nec in pari cauſa, quia vna determinatio reſpiciens duo determinabilia, debet vtrumque æqualiter determinare, vulgata l. Iam hoc iure, ff. De vulgar.

Item cum hæc regula, vt prædixi, locum habeat tam in pari delicto, quàm in pari cauſa; Si tu pertinaciter contendis, eandem regulam habere locum etiam in foro conſcientiæ, & cum vertitur quæſtio inter Deum, & hominem: Ergo ſupponis in Deo poſſe cadere delictum. Quod eſt non tam impium, quàm impoſſibile, cum potentia Dei non ſe extendat ad peccatum. gloſ. in c. Firmiter, in ver. Omnipotens, ſupr. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. S. Thom. in 1. par. qu. 25. art. 3. ad 2. Card. Bellarm. in c. Per principalem, nu. 87. verſ. Secundo igitur hoc probo, 9. quæſ. 3.

Item vt dicunt aduerſarij, In dubio nemo debet ſpoliari ſua poſseſſione. Inquiro à quo? Non à Deo, quia Deus neminem ſpoliat, nec nocet, nec nocere patitur aliquem iniuſtè. c. Secundum, 11. quæſt. 3. Cum non ſit auctor mali, gloſ in c. Nabuchodonoſor, in ver. Cum vero, 28. qu. 4. ad ſumma Iuſtitia, c. Quicumque, 11. q. 3. Neque à ſe ipſo ſpoliari quis poteſt inuitus, quia nemo cogitur à ſe ipſo, S. Thomas in 1. 2. q. 96. art. 5. ad 3. Facit textus in c. Debitum, cum concord. de quibus ibi in gloſ. 4. de Baptiſ.

206 Ac demum, alijs omiſsis, regula de tutiori parte in dubio eligenda, habet fundamentum in iure naturali diuino, quo prohibentur omnes exponere ſe periculo diuinæ offenſæ, ſeu propriæ ſalutis, ſecundum illud Eccleſ. 3. 27. *Qui amat*
207 *periculum in illo peribit*. Vnde S. Thomas quodl. 8. art. 13. in princ. ait: [Quicumque committit ſe diſcrimini in his, quæ ſunt ad ſalutem, peccat.] & quodlib. 9. art. 15. in 4. argumento contrario: [Quicumque (inquit) committit ſe diſcrimini, & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter.] & quodlib. 3. art. 9. ad 3. [Quicumque non cauet pericula, videtur contemnere id, cuius detrimentum pericula inducere poſsunt.]
208 Et Scotus in fine ſecundæ quæſtionis prologi ſententiarum notabiliter ait: [Multa in actibus humanis ſunt dubia, vtrum ſint peccata mortalia, etiam ſuppoſitis omnibus doctrinis Doctorum, & Expoſitorum, tamen non eſt dubia via ſalutis, quia à talibus tanquam periculoſis debet homo ſibi cauere, & ſe cuſtodire, ne, dum exponit ſe periculo, incidat in peccatum. Quod ſi noluerit quærere ſalutem, ſed non curando, exponit ſe periculo, vbi fortè actus de genere ſuo non eſt peccatum mortale, tamen peccabit mortaliter ſeſe periculo exponendo.] Et in 4. diſt. 17. quæſt. vnic. dicit: [Vbi via eſt facilior, id eſt magis in poteſtate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omiſſa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiorem, & quia tunc ſe exponeret periculo ſalutis ſuæ, & videtur eſse contemptor propriæ ſalutis.] Hactenus verba Scoti. Et hanc rationem periculi conſiderant Sacri Canones in præcepto de electione partis tutioris, vt patet ex verbis dicti cap. Significaſti, il 2. de homic. pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. & in c. Inquiſitioni, de ſent. excom. ibi: *Ne contra iudicium conſcientiæ committat offenſam.*

*ſum*. & in Clem. Exiuii §. Item præter ea, de
verb. ſignif. ibi : [ In his, quæ animæ ſalutem
reſpiciunt, ad euitandos graues remorſus con-
ſcientiæ pars tutior eſt tenenda. ]. Et hæc eſt ra-
tio cur non liceat operari cum conſcientia du-
bia ſecundom communem opinionem, de qua
ſupra n. 182. At contra ius diuinum, & vbi agi-
tur de materia peccati, certum eſt, nullam poſ-
ſeſſionem, imo nullam præſcriptionem aut con-
ſuetudinem ſuffragari poſſe. c. fin. vbi DD. de
conſuetudine. Et propterea ſecundum S. Tho-
mam quolib. 8. art. 13. qui poſſidet plores præ-
bendas, & propter contrarietatem opinionum
in dubitationem adducitur, non poteſt, manen-
te tali dubitatione ſe in ea poſſeſſione conſerua-
re, quia periculo ſe committit, & ſic procul du-
bio peccato, vt pote magis amans beneficium
temporale, quam propriam ſalutem. Ergo
perperam allegatur poſſeſſio ad vitandum præ-
ceptum Sacrorum Canonum de tutiori parte
209 in dubio eligenda. Neque enim interdictum Vti
poſſidetis, dari poteſt in materia nutritiua pec-
cati, & contra ius diuinum. Menoch. de reti-
210 nend. 4. 24. n. 156. Nec quando ius reſiſtit. Sera-
phin. decis. 1463. n. 2.

Vides ergo quam multæ ſequantur ineptiæ,
& abſurditates ex tua aſſertione, quod homo in
foro conſcientiæ ſit manutenendus in poſſeſſio-
ne ſuæ libertatis contra Deum, & legem, adeo
vt valde mirandum ſit, quod nonnulli Confeſſo-
res in foro Sacramentali talem theoricam in pra-
xi ſeruare, & docere non vereantur in perniciem
211 animarum. Et nihilominus etiamſi concedere-
mus in dubio iudicandum, eſſe pro poſſeſſore,
non ſolum in materia Iuſtitiæ, & in foro iudi-
ciali, ſed etiam in materia aliarum virtutum,
& in foro conſcientiæ, quod eſt omnino falſum:
tamen obſeruandum eſt in foro interno, & in
materia aliarum virtutum poſſeſſionem non ſta-
re pro libertate humana, ſed pro Deo, & lege:
quandoquidem in ipſo inſtanti, in quo homo in-
cipit habere vſum rationis, & eſſe doli capax,
reperitur ligatus nexu obligationis ſeruandi
præcepta diuinæ legis, & contra eam non pec-
candi, vt legitur, & notatur in c. 1. de Delict.
puetor. & conſequenter non exponendi ſe pecca-
ti periculo. Lex autem præcedit peccatum, quia
vt dicitur 2. ad Romanos 8. *ſine lege peccatum
mortuum erat*. Ergo poſſeſſio ſemper eſt pro
Deo, & lege, non autem pro libertate hominis;
ac proinde inepte allegatur ex parte hominis,
quod potior ſit conditio poſſidentis, quia poſ-
ſeſſio ſtat ſemper pro obligatione abſtinendi ab
actu, de quo dubium eſt an ſit licitus, vel illici-
tus, vt optime deducit Candidus Philalethus in
prælleg. tract. de opinionum praxi. quæſt. 7. ver.
Dico quinto. pag. 148. & verſ. Dices in materia
Iuſtitiæ. pag. 149. & verſ. Minor probatur, pag.
151. Exemplificat in eo, qui emiſit votum, &
dubius eſt an illud adimpleuerit nec ne: poſſeſ-
ſio enim ſtat pro præcepto, & non pro libertate,
cum præceſſerit obligatio. Et quamuis contra-
rium potet in eo, qui dubius eſt an votum emi-
ſerit, quia tunc ſecundum eum poſſeſſio ſtat pro
libertate, & non pro præcepto, tamen hoc ſta-
re non poteſt: ponamus enim re vera hominem
emiſiſſe votum, ſed poſtea non bene recordari,
& dubitare an illud emiſerit nec ne, ſane ſi dicat
homo, ego prorſus ſum dubius an votum emiſe-
rim, & in hoc dubio nolo me ſpoliare poſſeſſio-
ne meæ libertatis, cum nulla lex me conſtringat
ad vouendum, c. Integritas. 32. q. 1. Quia
Dominus exigit oblatum, ſed non exigit offe-
rendum c. Nuptiarum in fin. 27. q. 2. contra
Deus dicit, ſi tu es dubius, ego certus ſum te
vouiſſe, & ideo nulla eſt poſſeſſio ex parte tua:
Sequere ergo in tuo dubio partem tutiorem, &
*redde Altiſſimo vota tua*, vt in pſalmo 49. 14. &
in cap. Per tuas de voto. Quod ſi adhuc inſiſtat
homo, & dicat, forte ego non voui, & Deus
ſcit me non vouiſſe, & ideo volo pergere in
poſſeſſione libertatis meæ. Contra eſt, quia
forte tu vouiſti, & Deus ſcit te vouiſſe, & ſic in-
certa eſt tua poſſeſſio: quia ſi vouiſti, poſſeſſio
ſtat pro Deo, & præcepto, ſecundum illud pſal.
75. 12. *Vouete & reddite*: ſi non vouiſti, poſſeſ-
ſio ſtat pro tua libertate: tu dubius es quid ege-
ris, & incertus es ita ne ſit, vel non: quomo-
do ergo potes perſeuerare in poſſeſſione ſi du-
bitas te poſſidere, cum ſe poſſeſſionem amittat,
qui ſuſpicatur ſe poſſe repelli, l. 3. §. Si quis nun-
tiet. & ibi gloſ. in ver. amiſiſſe. & l. Si id quod,
in princ. & §. fin. ff. de acquir. poſſeſ. l. 1. § huc
autem, ff. de vi, & vi armata. Quare ſi tu facis
actum, de quo dubitas an ſit contra votum nec
ne, vtique exponis te periculo mortalis peccati,
& ideo mortaliter peccas, etiamſi actus ex ſuo
genere non ſit malus, ſecundum D. Thomam,
& Sententium proxime citatos, nec tibi ſuffragari
poteſt prætenſa poſſeſſio libertatis, cum incerta
ſit, & dubium non tollat. Quod tamen ex abun-
danti dictum ſit, quia re vera ineptiſſima eſt
hæc contemptio de potioritate poſſeſſionis inter
Deum, & hominem, & ideo nihil obſtat regu-
læ Sacrorum Canonum de optione partis tu-
tioris.

212 Obiiciunt ſecundo, quod prædicta regula de
tutiori parte in dubio eligenda procedat tantum
in dubio facti, in quibus terminis loquuntur. c.
Ad audientiam, c. Significaſti. il 2. & c. penult.
de homic. non autem in dubio iuris. Quod te-
nent Suarez tom. 5. de conſecr. diſp. 40. ſect. 5.
& Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 37. Ca-
terum nullam rationem diuerſitatis aſſignant, &
in contrarium eſt textus in c. Illud. de Cler. ex-
com. miniſtran. vbi in dubio iuris, an ſententia
excommunicationis lata à Delegato non præ-
miſſa monitione, & ante intimationem liget
nec ne, deciditur tutiorem partem eſſe eligen-
dam. Nec refert, quod ille textus procedat in
dubio iuris perſonæ, id eſt cum ius eſt quidem
certum in ſe ipſo, ſed quis putat illud eſſe du-
bium, & habet conſcientiam erroneam, vt vi-
detur ſentire ibi gloſ. in fin. non autem in dubio
iuris abſoluto, vt diſtinguit Suarez d. q. 5. verſ.
Vlterius aduertere oportet, & Sanchez vbi ſu-
pra. Siquidem neque inter hos duos caſus aſſi-
gnari poteſt vlla ſufficiens ratio differentiæ: nam
cum ius eſt abſolute dubium, aut quis credit il-
lud eſſe certum, aut credit eſſe dubium: ſi credit
eſſe certum, tunc res eſt extra terminos præſen-
tis controuerſiæ, quia is non verſatur in dubio,
& ideo poteſt ſequi opinionem minus tutam,
etiamſi illa ſit falſa, quia excuſatur propter igno-
rantiam iuris obſcuri, & intricati, ſecundum
Innocentium in c. Per tuas. il 2. de Simon. aut
credit

Digitized by Google

credit illud eſſe ius dubium ſicuti eſt, & tunc du-
bium iuris abſolutum concurrit cum dubio per-
ſonæ, cum quo operari non licet abſque pecca-
to, vt fatentur ijdem Suarez, & Sanchez. Imo
213 etiamſi ius ſit certum, & clarum, & quis ope-
retur ſecundum illud; tamen ſi opinetur eſſe du-
bium, peccat propter conſcientiam erroneam,
& ſcrupuloſam, vt eſt textus ſecundum verum,
& communem intellectum in d. c. Per tuas. ex
quo Butr. colligit in 3. not. peccare agentem
contra conſcientiam ſcrupuloſam etiam erro-
neitate iuris. Ergo multo magis peccat ſi non
ſolum conſcientia, ſed etiam ius ipſum ſit du-
bium, quia in primo caſu agit contra conſcien-
tiam, quæ dubia eſt, ſed non contra legem, quæ
in ſe eſt clara. At in 2. cum dubiũ ſurgat ex vtro-
que capite, agit non ſolum contra conſcientiã, ſed
etiam contra legem, vt declarat S. Thom. quodlib.
3. q. 12. art. 27. & quodlib. 8. art. 13. Quamobrem
Petrus de Lorca in 1. 2. diſp. 38. memb. 2. dicit hanc
doctrinã de opinione partis tutioris eſſe vniuer-
ſalem tam in dubijs iuris, quam in dubijs facti,
vel perſonæ propter identitatis rationem peri-
culi vitandi, & eſſe vnanimem omnium ſenten-
tiam, quam tradit S. Thom. d. quodlib. 8. art. 13.
Adrian. quodlib. 2. Couar. in Clem. Si furioſus. in
princ. n. 3. & omnes Summiſtæ in ver. Dubium.
Maiol. de Irreg. lib. 5. c. 51. n. 2. verſ. 2. limita-
tur Paulus Burgos. eod. tract. par. 1. q. 3. nu. 10.
& tuetur Vaſquez in 1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 65.
n. 9. & 13. & diſp. 66. c. 1. per totum. Præterea
etiam in dubio iuris abſoluti tutiorem partem
eſſe eligendam probant quatuor textus ad litte-
ram. Primus eſt in Clem. Exiui. §. Item præter-
ea de verb. ſignif. vbi in quæſt. meri iuris, an
Fratres Minores teneantur ſub præcepto morta-
lis peccati ad ea obſeruanda, quæ in regula ver-
bo imperatiui modi negatiuè, vel affirmatiuè
appoſito inſeruntur, Pontifex vtitur eadem re-
gula ibi: [Nos itaque attendentes, quod in his,
quæ animæ ſalutem reſpiciunt, ad vitandos gra-
ues remorſus conſcientiæ, pars ſecurior eſt te-
nenda.] Secundus eſt in c. Veniens. de Presbyter.
non baptiz. vbi ſimiliter in dubio iuris abſoluti,
an ordinatus ante baptiſmum receperit chara-
cterem; Innoc. III. reſpondit: [In hoc dubita-
bili caſu quod tutius eſt ſequentes, mandamus,
quatenus ipſum per ſingulos ordines vſque ad Sa-
cerdotiũ promouere procures. Tertius eſt in c. Cũ
deſideres, verſ. ſecundæ quæſtionis. de ſent. ex-
com. vbi conſultus Pontifex de dubio iuris meri,
an communicare liceat cum eo, quem fama vul-
garat percuſſiſſe clericum, reſpondit in tutio-
rem partem ab eius participatione abſtinendum
eſſe. Quartus eſt in c. fin. 14. diſt. ibi: [In ijs,
214 quæ dubia fuerint, aut obſcura, id nouerimus
ſequendum,] Et propterea in dubio iuris de-
bere quem ſecuriorem partem eligere, & repu-
tare ſe excommunicatum, tenet gloſ. fin. in cap.
Conſuluit de reg. quæ quamuis de dubio genera-
liter loquatur, tamen propriè intelligenda eſt
de dubio iuris, cum alleget iura, quæ de dubio
iuris loquuntur, nempe d. c. Illud. & c. Per tuas.
de ſent. excom. Idem tenent Hoſt. & Io. Andr.
in c. fin. ambo n. 3. de bigam. Butr. in d. c. Illud
in fin. Card. in Clem. 1. q. 25. n. 19. in fin. de Se-
pult. Soc. in d. c. Per tuas. n. 18. Syluester in ver.
Abſolutio, 3. n. 14. dub. 10. Rota deciſ. 1. n. 5. in
fin. de bigam. in nouis. De dubio iuris videlicet
an liceat habere plures præbendas, ſimiliter lo-
215 quitur S. Thom. in præalleg. quodlib. 8. art. 13. &
quodlib. 9. art. 15. prout etiam loquitur Scotus in
4. diſt. 11. q. 6. cujus hæc ſunt verba: [Hic bre-
uiter poteſt dici, quod cum certum ſit farinam
tritici purgatam ſecundum communem purga-
tionem eſſe materiam conuenientem ad facien-
dum panem conſecrabilem, & dubium ſit an
amylum ſit huiuſmodi materia, & pars negati-
ua multa ſit probabilior, non ſine peccato quis
ſe exponit tali dubio, maximè ille, qui præpa-
216 rat hoſtias conſecrandas. [Et diſt. 3. q. 2. vbi ſic
differit. [Et vniuerſaliter in omnibus dubijs,
quantum ad materiam, & formam ſunt tres ma-
ximæ. Prima eſt iſta, Si poſsibilitas adeſt, tu-
tiſsima via eſt eligenda. Secunda, Si non adeſt
poſsibilitas, viæ tutiſsimæ proxima eſt eligenda.
Tertia eſt iſta, Ceſsante impoſsibilitate, cautè
eſt ſupplendum, quod impoſsibilitas prohibe-
bat.] Hæc Scotus. Et pondera illa verba
*vniuerſaliter in omnibus dubijs*, quæ procul du-
bio includunt etiam dubium iuris, & non re-
ſtringuntur ad materiam, & formam Baptiſmi.
de quo Scotus loquitur. Et ita hunc locum in-
tellexit Tartaretus hanc quæſtionem exponens
217 in §. ſi quis quærat à Scoto. Quo loco omitten-
dum non eſt, diſtinctionem inter dubium iuris,
facti, & perſonæ ad alios effectus admitti etiam
à Iuriſperitis, vt notatur in c. vlt. in glo. in ver.
Ambiguis 33. diſt. & per Card. Mantic. de tacit.
& amb. conuen. lib. 1. tit. 15. nu. 16. ſed tamen
dubium perſonæ apud eos non dicitur cum per-
ſona dubitat, ſed cum perſona dubitatur, iuxta
textum in cap. Quidam, 5. q. 1.
218 Obijciunt tertio, quod regula de electione
partis tutioris procedat in dubio iuris practico,
non autem ſpeculatiuo, itaut ſpeculatiuè, & in
abſtracto ſi quis dubitet an contractus aliquis ſit
licitus, nec ne, liberè amplecti poſsit opinio-
nem minus tutam: ſed ſi poſtea velit hic, & nunc
eumdem contractum celebrare, tunc omnino
teneatur ſequi partem tutiorem: & è conuerſo,
ſi practicè ſit certus, licitè poſsit illum celebra-
re. Ita Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 2.
& de matrim. lib. 2. diſp. 41. n. 6. Laym. in Theo-
logia morali lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. n. 8. Becanus
in 1. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. n. 4. & conſentit Suarez
219 de cenſ. diſp. 40. ſect. 6. n. 8. Sed profectò ſecun-
dum hanc doctrinam licitum eſt aliud ſentire, &
aliud operari, & poteſt Magiſter in ſcholis ſpe-
culatiuè docere opiniones illas, quas nec ipſe,
nec auditores in practica ſequi poſſunt abſque
peccato. Quod valdè abſurdum eſt, & contra
text. in c. Error. c. Quid enim, & c. Conſentire
83. diſt. Item ſupponit hæc doctrina ex diuerſis
principijs poſſe aliquem eſſe certum practicè,
licet ſpeculatiuè ſit dubius, quod eſt impoſsibi-
le, cum intellectus practicus nihil aliud ſit, quàm
extenſio intellectus ſpeculatiui, nec differat ab
eo niſi reſpectu finis, ſecundum S. Thom. in 1. p.
q. 79. art. 11. Vnde hanc diſtinctionem latè con-
futauimus ſupra n. 126. & præſertim n. 136. &
n. 137. eamque reprobat Corduba lib. 3. q. 5. &
ineptam dicit, ac ſimiliter refellit efficaciter Pe-
trus de Lorca in 1. 2. de actib. hum. diſp. 38.
membr. 1.
220 Obijciunt quarto, quod eadem regula de tu-
tiori

tiori opinione in dubio eligenda limitanda ſit ad
terminos c. Ad audientiam, & c. Significaſti,
il 2. & c. penult. de homic. vt procedat tantùm
in irregularitate, aſſerentes ita Pontifices ſta-
tuiſſe in odium homicidij, & propter ſpecialem
indecentiam, quam habet ad miniſterium Sa-
crum. Ita Suarez d. diſp. 40. ſect. 6. nu. 4. & 13.
& Sanchez d. c. 10. nu. 48. & videtur ſenſiſſe Na-
uar. in c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7. nu. 41.
dum ſcripſit, tam in foro conſcientiæ, quàm
exteriori in dubijs tutiorem partem eſſe eligen-
dam vi præcepti in caſibus à iure expreſſis: quaſi
ſentiat extra illos non ſemper eſſe præceptum,
ſed conſilium, vt dixerat num. 34. Verùm hæc
obiectio facilè diluitur. Primo, quia Canones
præcipiunt, vt eligatur pars tutior in omni ma-
teria, vbi vertitur ſalutis periculum, vt in ex-
communicatione eſt textus in d. c. Illud, de cler.
excom. miniſtr. In matrimonio in c. Iuuenis, de
ſponſal. In Pœnitentia in c. Si quis poſitus, & in
c. Si quia autem, de pœnit. diſt. 7. In Sacramen-
to Ordinis in c. Veniens, de Presbyter. non ba-
ptiz. In Baptiſmate in c. Paruuli, de conſecr. di-
ſtin. 4. & generaliter vbi agitur de præcepto ſub
culpa mortali, In Clem. Exiui, §. Item præter-
ea, de verb. ſignif. & in alijs iuribus ſupracita-
221 tis. Vnde & Sacra Congregatio Concilij aliàs
conſulta An furioſus habens dilucida interualla
ad Subdiaconatus Ordinem promotus continere
teneatur, reſpondit, Aut tempore ordinationis
non agitabatur furore, durantibus nempè diluci-
dis interuallis: & teneri, aut agitabatur: & non
teneri, niſi ante furorem habuiſſet animum ſu-
ſcipiendi, aut non conſtat ſanæ, an inſanæ men-
222 tis tunc eſſet: & item teneri. Deinde quia etſi
prædicti Canones Ad audientiam, Significaſti,
& penult. de homic. loquantur in materia irre-
gularitatis, quia ita contingit caſus: tamen non
deducunt deciſionem ex indecentia miniſtrandi
in ſacris Ordinibus cum dubio irregularitatis,
prout facere debuiſſent ſi deciſionem deduxiſſent
ex natura Sacramentalium: ſed fundantur in
principio illo, & ratione vniuerſali, quod vbi
vertitur ſalutis periculum, in dubio pars tutior
eſt eligenda. Vnde extendendi ſunt ad latitudi-
nem ipſius rationis, quia quandocumque ratio
legis, vel Canonis eſt amplior, vel generalior
dicto, ſeu diſpoſito, tunc ad amplitudinem ra-
tionis extenditur ipſa diſpoſitio. Textus eſt in
l. Regula, §. fin. & ibi Bart. & Bald notant ff. De
iuris, & facti ignor. & in l. Nomen debitoris, §.
fin. ff. De lega. 3. cum concord. de quibus per
Abb. in c. Sicut, num. 8. de teſtib. & Euerardum
in ſua Centuria legali, in loco à ratione legis
223 larga, &c. Præſertim quia cùm hoc caſu agatur
de ſecuritate animæ, lex etiam pœnalis dicitur
fauorabilis, & extendenda ea rationis identita-
te, vt in c. penult. qui filij ſint legit. adnotarunt
Hoſt. in fin. Io. Andr. nu. 5. Anton. de Butr. n. 9.
Anchar. nu. 5. Abb. nu. 5. & ſeq. Præpoſ. num. 3.
Bart & DD. in Authent. Sacramenta puberum,
C. Si aduerſus vendit. Et ita iura illa intelligunt
Expoſitores, dum ex eis colligunt regulam ge-
neralem, quod in dubijs ſpectantibus ad ſalu-
tem animæ, & vbi agitur de materia peccati pars
tutior eſt eligenda, vt in d. c. Ad audientiam,
de homic. Hoſt. nu. 3. in fin. & nu. 4. Butr. nu. 1.
Abb. eod. num. verſ. Aut agitur in foro pœni-
tentiali. Io. de Anan. num. 1. verſ. Aut agitur,
Marian. Socin. nu. 4. 18. 19. & 20. & Felin. nu. 1.
& in d. c. Significaſti, il 2. eod. tit. Idem Hoſt.
nu. 9. in fin. 10. & 15. & Marian. Socin. nu. 4. Et
in verb. Dubium, Angel. nu. 2. Sylueſt. quæſt. 4.
nu. 7. Tabien. qu. 2. nu. 3. & generaliter in omni
dubio etiam extra materiam irregularitatis lo-
quuntur S. Thom. & Scotus, quorum verba ſu-
perius retulimus nu. 207. & 208. & 216. Nec diſ-
224 ſentit Nauar. loco præalleg. quia cùm ratio illa
de tutiori parte eligenda ad euitandum pericu-
lum peccati ſit expreſſa in Canone, vbicumque
viget illa ratio, caſus dicitur à iure expreſſus,
vt per Calder. conſ. 147. in princ. aliàs vnic. Vt
lite pendent.
225 Obijciunt denique quod ſi hæc ratio periculi
indiſtinctè eſſet attendenda, non liceret ſequi
opinionem etiam probabiliorem, quando con-
traria eſt tutior. Et tamen hoc licitum eſſe fa-
tentur omnes tam Theologi, quàm Iuriſperiti.
Et conſtat ex c. Placet, in fin. de Conuerſ. con-
iugat. & c. Nicæna, 31. diſt. cum multis ſimili-
bus. Sed & hæc obiectio facilè diluitur, quia
idcirco non tenemur ſequi opinionem tutiorem
quando oppoſita eſt verior, ſeu probabilior, quia
tunc nullo modo verſamur in dubio, ſed flecti-
mur ad illud extremum, quod probabilius iudi-
camus, & ſumus moraliter certi, nam & opinio
vehemens pro certitudine habetur ſecundum
gloſ. in l. Irrepudianda, in ver. Certus, ff. De
acquiren. hæred. Bald. in l. Si quis extraneus, §.
Sciendum, ff. eod. & in l. Cùm in antiquioribus,
in 3. quæſt. num. 6. C. De iur. deliber. Anchar.
conſ. 354. Viſis diligenter, num. 4. verſ. Et quod
vehemens opinio. Facit text. in c. Veniens, in
fin. ibi: *Et hæc præſumptio pro certitudine ſit ha-
benda*. de Presbyter. non baptiz. & in c. Dixit
Dominus, 32. qu. 1. & in c. Afferte, de præſumpt.
cum multis ſimilibus. Non igitur mirum ſi eo
caſu non ſit locus diſpoſitioni Sacrorum Cano-
num, qui non arctant ad electionem ſecurioris
opinionis, niſi cum res dubia eſt, vt patet ex di-
ctis ſupra nu. 57. vel cum intellectus fluctuat in-
ter vtrumque extremum, vt dictum eſt nu. 118.
At ſecus eſt cum quis iudicat æquè probabilem
vtramque opinionem, quia tunc cum ſit dubius,
vt abundè probatum eſt ſupra in prima Conclu-
ſione à nu. 125. vſque ad nu. 171. tenetur omnino
ſequi opinionem tutiorem. Ita Syluester in ver.
Opinio, num. 1. iuncto verſ. Non obſtat, paulò
ante num. 2. & clarius in ver. Dubium, quæſt. 2.
nu. 2. dicens: [Si detur caſus quod opinio ſecu-
rior ſit minus probabilis notabiliter, non eſt
eligenda neceſſariò, quia iam ceſſat ratio dubij;
ſi autem probabilitas hinc inde eſſet æqualis,
tutior eligenda eſt neceſſariò quando ex electio-
ne alterius imminet periculum peccati mortalis.]
Hæc ille. Et ſequitur Nauar. in manual. c. 27.
226 nu. 184. Hinc in quæſtione illa, An circumſtantiæ
notabiliter aggrauantes ſint neceſſariò in con-
feſſione aperiendæ, cùm res ſit admodum con-
trouerſa, eo quod partem affirmantem teneant
Antiſiodorus, Alenſis, Marſilius, Caietanus,
Victoria, Sotus, Suarez, & alij multi: partem
verò negantem ſequantur S. Thom. S. Bonauen-
tura, Scotus, Durandus, Paludanus, Gabriel,
227 Adrianus, Turrecremata, S. Antoninus, Sylue-
ſter, Couarruuias, & plerique alij: vtique in
hoc

hoc conflictu qui iudicat æquè probabilem eſſe vtramque opinionem, tanquam dubius tenetur omnino ſequi tutiorem, ne in re grauiſſima exponat ſe ſalutis periculo. At verò ſi iudicet probabiliorem eſſe ſententiam D. Thomæ, quam communiorem, & probabiliorem dicit Nauar. in manual. c.6. nu.6. verſ. Infertur octauò, & cui apertè hodie ſuffragatur Decretum Conc. Trident. ſeſſ. 14. dè Pœnitentiæ Sacramento, c.5. vt ſcripſi pleniùs in c. Omnis vtriuſque, nu.48. infra de pœn. & remiſſ. vtique poterit illi tutò adhærere, licèt contraria ſit tutior, quia cùm ſit certus moraliter, iam ceſſat ratio periculi, vt ex
227 prædictis patet. Similiter B. Thomas tenet poſt lapſum in mortale, non oportere confiteri ſub præcepto ſtatim habita copia Confeſſoris, niſi in pauciſſimis caſibus. qui ab ipſo recenſentur in 4. diſt.17. quæſt.3. art.1. qu.4. & cum eo tenet Riccardus. Sed Vgo de S. Victore, & B. Bonauentura ſunt in hoc contrariæ opinionis. Neutra autem illarum reprobatur, etſi B. Thomæ opinio communiter teneatur, quæ tamen minus tuta videtur. Qui ergo ſequitur opinionem S. Thomæ tanquam probabiliorem vtcumque minus tutam, non peccat. Ita formaliter B. Antoninus in 1.par. tit.3. c.10. de conſcientia, reg.4.
228 In varietate igitur opinionum indiſtinctè poteſt quilibet amplecti probabiliorem, dummodo tamen non habeat conſcientiam opinionis oppoſitæ, ſed credat eam ſolam, quam ſequitur eſſe veram: Si enim contingeret, vt is, qui ſequitur opinionem probabiliorem ſpecificantem actum pro licito, ex reflexu ad contrariam opinionem probabilem, inciperet fluctuare, ac formidare de veritate probabilioris, manente tali fluctuatione, ac formidine non poſſet opinionem illam vtcumque probabiliorem amplecti, ſed teneretur ſequi partem tutiorem, vt à peccati periculo ſe eximeret: alioquin haberet conſcientiam ex credulitate probabili, ſeu ex credulitate leui, qua manente, operari non licet. c. Inquiſitioni, de ſent. excom. & c. Per tuas, il 2. de Simon. vbi hoc tenet Io. Andr. col.3. ſub nu.7. verſ. Dicendum eſt igitur, & ibi etiam Butr. nu.9. Abbas in c. Litteras, num.4. de reſtit. ſpoliat. vbi [ nota (inquit) quod etiam ad Eccleſiæ præceptum non debet quis venire contra conſcientiam probabilem, & quod veniens contra conſcientiam ædificat ad gehennam, id eſt peccat mortaliter,] & fuſius dictum eſt ſupra nu.95. & 96. Et in hoc præciſo caſu loquitur S. Thom. in prælleg. quodlib.8. art. 13. ſi ſeduló illius verba expendantur. Agit enim de illo, qui ex conſcientia habet certitudinem de opinione, quod liceat habere plures præbendas; & tamen ſi ex contraria opinione Magiſtrorum adducatur in quamdam dubitationem, id eſt formidinem, & ea manente, plures præbendas habeat, exponit ſe diſcrimini, & procul dubio peccato, vt latius dictum eſt ſupra in 25. fundamento nu.97. Ex quibus itidem conſtat de veritate ſecundæ concluſionis, id eſt in dubijs, vbi vertitur ſalutis periculum, pars tutior neceſſariò eſt eligenda.

229 Tertia nunc ſequitur concluſio, videlicet cum ex duabus opinionibus oppoſitis non appareat quæ ſit tutior, in ea deligenda ſeruandæ ſunt re-
230 gulæ à iure præſcriptæ. Quo loco præmittendum eſt, à Theologis partem tutiorem appellari non tantùm illam, in qua nullum peccatum eſt, ſed etiam illam, in qua minus malum reperitur ſi neceſſarium ſit ex duobus vnum eligere, vt explicat Couar. in 2. par. de matrim. c.7. §.2. num.7. Cæterùm propriè illa dici non debet pars tutior, ſed potius minus periculoſa, quia verè vtrinque imminet periculum, licèt alterum ſit altero grauius, ſicut ex duobus malis, quod leuius eſt, non dicitur melius, ſed minus malum, vt in c. Duo mala, & c. Nerui, 13. diſt. Et cum nihil ſine captione inueſtigari poteſt, quod minus habet captionis non dicitur æquius, ſed minus captioſum, vel minimum habens iniquitatis. l. Quoties nihil, ff. De reg. iur. & notat gloſ. in d. c. Nerui, in ver. Minimis. Præterea ſæpè contingit, vt pro vtraque parte ſubſit æquale periculum peccati, veluti cum dubium eſt an valeat primum, vel ſecundum matrimonium: quis ex concurrentibus præeligendus ſit tanquam dignior: cui facienda ſit reſtitutio ſi duo contendant de dominio rei furto ſubtractæ; cuius ſumptibus Eccleſia ſit reparanda: & in alijs huiuſmodi caſibus.

Quibus præhabitis ſtatuitur tertia concluſio, videlicet cum res dubia eſt (quemadmodum oſtendimus eſſe, cùm ſunt opiniones vtrinque probabiles) liberum non eſt alterutram eligere, Sed in optione opinionis, ſi non appareat quæ tutior ſit, ſeruandæ ſunt regulæ à iure præſcri-
231 ptæ. Iura enim in his quaſdam regulas tradiderunt, quas in dubijs ſequi oporteat, quæ ſparſim habentur in titulis de reg. iur. de reb. dub. de legib. & paſſim alibi. Quales ſunt: In dubio iudicandum vt actus valeat potius, quàm pereat. l. Quoties, & l.2. ff. De reb. dub. quam reginam omnium interpretationum appellat Card. Mant. de coniectu. vltim. volunta. lib. vlt. tit. vlt. nu.13. Item in dubijs præferendum quod in regione in qua actum eſt, frequentatur. l. Semper in ſtipulationibus, ff. De reg. iur. Imò in opinionibus deligendis primo loco ſpectandam eſſe antiquam, & probatam conſuetudinem, quia minimè mutanda ſunt quæ certam ſententiam ſemper habuerunt, l. Minimè, ff. De legib. cenſet Matthæus Matthesil. in ſuo opuſculo electionis verioris opinionis, & Sylueſt. in ver. Opinio, nu.2. Item vbi contrariæ extant ſententiæ, pronunciandum eſt pro poſſeſſore. l. Res alienas,
232 C. De rei vendic. Et potius pro reo, quàm pro actore, niſi in cauſa fauorabili, puta matrimonij, libertatis, dotis, ſeu teſtamenti, vt legitur in c. fin. de re iudica. per quem textum præferendam eſſe opinionem, quæ fauet matrimonio etiam contra communem, ſcripſerunt Hoſt. & Abb. in c. Si vir, de cognat. ſpirit. Barboſ. conſil.60. Scriptum, lib.7. & Dec. in c.1. nu. 95. ſup. eod. Idemque de opinione, quæ fauet poteſtati Clauium, ſcripſit idem Hoſt. in c. Ruſſus. Qui Clerici, vel vouen. & ibi etiam Io. Andr. propè fin. & Felin. in d. c.1. num.54. verſ. Quintò limita.

233 Aliàs vbi ſunt opiniones diſcordes, Iudex tenetur ſequi communem. c. Nouimus. ibi: *Et quorundam ſit opinio à pluribus approbata*, de ver. ſignif. c. De iudicijs. ibi: *in quo plurimi concordant*, 3. qu.3. c. In canonicis, 19. diſt. & l. 1. de
234 off. quæſt. Bald. poſt Io. Andr. hic num. 8. vbi reddit rationem, quia communis opinio habet

vim

vim conſuetudinis. Gemin. conſ.48. Pro exami-
natione, nu. 5. verſ. Item quia maior numerus
Doctorum. Dec. poſt alios, in d. c. 1. num. 93.
ſup. eod. Alioquin facit litem ſuam ſecundum
Angel. Aret. in conſ.9. Videtur primò, num. 10.
verſ. Et clarum eſt in Iure. Decian. conſ. 111.
num.17. lib.7. Felin. in d. c.1. nu.54. verſ. Et vbi
DD. diſcrepant, & dicitur per imperitiam iudi-
care. Bald. in l. Propterea per illum textum,
ff. De Senat. & Alex. conſ.95. Viſis proceſſibus,
nu. 6. lib.2. Rurſus in dubijs præferendum quod
benignius eſt, quod veriſimilius, quod plerum-
que fieri ſolet, l. Semper in dubijs, l. In obſcu-
ris, & l. Quoties idem. ff. De reg. iur. & quam-
plures aliæ his conſimiles, quæ compendioſè
recenſentur à Matth. Mattheſil. in d. opuſc. ele-
ctionis verioris opinionis inter tractatus commu-
nes.

Sed huiuſmodi regulæ funditus euerterentur,
& fruſtra legiſlatores in iis præſcribendis tanto-
pere laboraſſent, ſi pro cuiuſque arbitratu lice-
ret ſequi quamcumque opinionem probabilem.
235 Et tamen vt Ambroſ. ait in c. Iudicet, 3. qu.7.
[Bonus Iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & do-
meſticæ propoſito voluntatis, ſed iuxta leges,
& iura pronunciat.] Quod adeò verum eſt, vt
Matth. Mattheſil. vbi ſup. num. 10. Si res prorſus
ambigua ſit, cenſeat aut Principem eſſe conſu-
lendum, aut omninò abſtinendum à conſilio, &
iudicio: ſed ſi omnino, inquit, ſint penitus pa-
ria, quod rarò accidit, dimittas conſulere cum
ſigillo in tali dubio, & ſi ſis Iudex, neutram
opinionem ſequaris. Idem ſenſit gloſ. in c. Licet
236 cauſam, in ver. Vti poſſideris, de probat. Et in
his caſibus cùm veritas & opinio inuicem ſe
confundunt, poſſe iudicem diuidere differentiam
propter conflictum argumentorum; declarat Iu-
lianus in l. Si Pater, ff. De hæred. inſtit. vbi Bald.
Imol. & alij, quemadmodum Tiberius Impera-
tor feciſſe dicitur in l. Et hoc Tiberius, ff. eod.
& vbi probationes hinc inde factæ ſe obſcurant,
& confundunt, tranſigi debere ſcripſit Bald.
conſ.352. in fin. lib.4. latè Boer. deciſ.42. nu.39.
237 Quinimo partes eſſe reducendas abſolute ad con-
cordiam, & diuiſionem, cum vtrinque ſunt opi-
niones probabiles, ſi materia ſit diuiſibilis, ex
facto in terminis noſtris reſponderunt Ant. de
Butr. & Petr. de Anchar. conſ. 210. inter conſ.
Anchar. incipien. Inter contraria, per totum.
Sequitur Felin. in c.1. nu.55. verſ. Secundò nota,
ſup. eod. & Boer. deciſ.155. nu.24. verſ. Ideo in
tanto diſcrimine opinionum, poſt Bald. quem
citat in conſ. 164. Quædam nomine Catharina,
ante finem exordij, lib. 3. Idque exemplo Salo-
monis, qui dubius cuius eſſet filius, qui proba-
tur, dixit: *Date dimidiam partem vni, & dimi-
diam alteri*, vt in c. Afferte. de præſumpt. Quam-
uis enim vt aduertunt Butr. & Anchar. loc. cit.
nu.3. Salomon reſpectu diuiſionis pueri hoc ten-
tando dixerit, tamen reſpectu iuſtitiæ ſententiæ
ſuæ hoc ſenſit, quod vbi dubia ſunt iura partium
propter conflictum opinionum, per medium di-
uidere æquitatem habet. Ex quibus conſtat
quàm variè loquantur moderni Theologi à Iuri-
ſtis: illi enim cenſent poſſe iudicem indiſtinctè
eligere quamcumque opinionem modò ſit pro-
babilis, quin etiam hodie iudicare ſecundum
vnam, & cras ſecundum aliam, vt dictum eſt
ſup. nu.31. Hi verò contra affirmant cùm omnia
vtrinque ſunt paria, neutram ſequi licere; ſed
potius eſſe conſulendum principem, aut contro-
uerſiam tranſactione dirimendam. Neque ob-
ſtat, quod in quamplurimis caſibus iura decer-
nant eſſe locum iudicis arbitrio, c. De cauſis,
§.1. de off. deleg. l.1. §.1. ff De iur. deliber. cum
238 multis ſimilibus. Quoniam etſi in abſoluto, &
libero arbitrio nullam regulam, nullam nor-
mam, nullam legem, ſaltem poſitiuam obſerua-
re neceſſe ſit, ſecundum Bartol. in Extrauag. Ad
reprimen. in ver. Videbis, num. 2. & Dec. in l. 1.
nu. 14. ff. De iuriſd. omn. iud. Ita vt qui plenum
habet arbitrium, poteſtatem habeat præferendi
iniquum æquo, iuxta l. Fideicommiſſa, §. Quam-
quam, de leg. 3. ac proinde non habeat hic ne-
ceſſe ſequi iuris, rationis, & æquitatis canones,
vt inquit Iaſ. in l. Si ſic legatum, num. 25. & 26.
de leg. 1. Aliud tamen dicendum eſt in arbitrio
boni viri, quod non abſolutum, ſed regulatum
dicitur, vt per Iaſ. & alios ſupracit. Vnde Bald.
in c. 1. §. Iudices, nu. 5. de pace iuram. firman.
ſcriptum reliquit iudicem hunc arbitrari debere
ſecundum mentem legis, iuris, ac rationis, ac
239 demum ſecundum æquitatem. Non ergo ſequi-
tur: Iudex in articulis à lege non diffinitis ha-
bet arbitrium: ergo poteſt ad libitum ſequi
hanc, vel illam opinionem: Etenim arbitrij
verbum, viri boni arbitrium, & à iure regula-
tum ſignificat. Aret. in l. Videamus, §. Defer-
re, nu. 7. ff. De in litem iur. Iaſ. poſt multos in
d. l. Si ſic legatum, nu. 10. de leg. 1. Felin. in c. 1.
col. 7. circa med. ſup. eod. ſemperque bonum,
& æquum ſignificat, ſecundum Baldum in c. Niſi
cum pridem, col. vlt. de renunc. Et quotieſcum-
que committitur per clauſulas, *prudentiæ tuæ,
iudicio tuo, diſcretioni tuæ*, quod frequentiſſi-
mum eſt apud ſacros Canones, boni viri arbi-
trium intelligitur eſſe collatum, vt pluribus exem-
plis comprobat Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 1.
qu. 8. per totam. Et in dubio cenſeri conceſſum
arbitrium à iure regulatum, non autem libe-
rum, ſeu plenum, crebrior ſententia eſt, vt mul-
tis relatis teſtatur idem Menoch. qu. 9. num. 1. Et
240 propterea cum à Signatura committitur cauſa
cum clauſula, *arbitrio Rotæ*, ſeruatur, vt arbi-
trium huiuſmodi debeat eſſe iuri, & legibus con-
ſonum, vt in terminis huius clauſulæ fuit reſo-
lutum in cauſa Hiſpalen. penſionis coram de
Graſſis, 4. Nouemb. 1575. in impreſſ. deciſ. 200.
alias 7. de ſent. & re iudic. & coram Card. Sera-
phin. deciſ. 1017. nu. 2. Stat igitur pro hac ſenten-
tia primum, & principale fundamentum videli-
cet. Qui iudicat duas opiniones eſſe æqualiter
probabiles, vel quaſi, non certus moraliter, ſed
dubius eſt, vt probatum eſt in prima concluſio-
ne à nu. 125. vſque ad nu. 171. Qui autem dubius
eſt, tenetur ex præcepto ſequi opinionem tutio-
rem, vt oſtenſum eſt in ſecunda concluſione à
nu. 171. vſque ad nu. 229. Quod ſi non appareat
quæ tutior ſit in opinione deligenda, tenetur ſer-
uare regulas à iure præſcriptas, vt conſtat ex di-
ctis in tertia concluſione à nu. 229.

241 Secundò principaliter pro hac ſententia pon-
derandus eſt textus in c. Inquiſitioni, de ſent. ex-
com. qui apertè probat omnes tres concluſiones
ſuperius firmatas. Ibi enim proponitur quæſtio,
An coniux qui habet conſcientiam impedimen-

ti dirimentis poſſit exigere, ac reddere debitum coniugale: & diſtinguuntur tres caſus. Primus eſt cum pro certo ſcit impedimentum. Secundus eſt cum de impedimento habet credulitatem leuem, & temerariam. Tertius eſt cum de illo habet credulitatem probabilem, & diſcretam. Prima igitur concluſio, id eſt, Qui verſatur inter contrarias opiniones probabiles, non eſt certus, ſed dubius, probatur clarè in ea Decretali, tum quia certitudo impedimenti quæ ponitur in primo caſu contradiſtinguitur à credulitate, ſeu opinione probabili, quæ ponitur in tertio caſu: tum quia coniux, qui habet conſcientiam impedimenti ex credulitate probabili, in hac fluctuatione animi, An matrimonium ſit validum, vel nullum, poteſt reddere debitum, licet poſtulare non debeat, vt ibi eſt deciſum in vltimo caſu. Ergo non eſt moraliter certus, ſed dubius. Conſequentia patet, quia ſi certus eſſet de impedimento dirimente, nec poſſet debitum exigere, nec reddere ſine mortali peccato, vt ibi deciditur in princ. & in c. Litteras, de reſtit. ſpoliat. Secunda itidem concluſio, quod in concurſu opinionum probabilium eligenda ſit tutior, probatur ibidem, quia coniux, qui pro vna parte probabiliter putabat matrimonium à ſe legitimè contractum eſſe validum, & pro alia habebat conſcientiam impedimenti dirimentis ex credulitate probabili, debitum exigere non poteſt, cum hoc proculdubio ſit tutius, ne, vt ibi dicitur, contra legem conſcientiæ committat offenſam. Tertia demum concluſio, quod vbi non conſtat quæ opinio ſit tutior, in eligenda opinione ſeruandæ ſint regulæ iuris, in eo textu probatur, quia coniux in conflictu probabilium opinionum nullitatis, & validitatis coniugij, debitum coniugale reddere poteſt, ne contra legem coniugij committat offenſam. Ergo quamuis peccatum eſſe poſſet tam in reddendo, quàm in denegando debitum coniugale, quia ſi matrimonium erat validum, non licebat denegare, ſi matrimonium erat nullum, non licebat reddere: tamen cum vtrinque eſſet probabilis opinio validitatis, & nullitatis coniugij, in eo dubio Pontifex decidit eſſe eligendum quod fauorabilius eſt matrimonio; iuxta reg. c. fin. de re iudic. ideoque debitum eſſe reddendum, ne contra legem coniugij committatur offenſa. Ad idem eſt textus Lucij III. in c. Dominus, de ſecund. nuptijs. ibi: [ Si verò aliquis, vel aliqua de morte prioris coniugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, qui ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen nouerit nullatenus exigendum. ] Affirmare etiam poſſumus eo caſu tutiorem partem eſſe, vt reddatur debitum ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 230.

242 Tertiò principaliter pro eadem ſententia eſt text. in præalleg. c. Illud, de cler. excom. miniſtr. vbi Epiſcopus credidit ſe non fuiſſe ligatum excommunicatione Delegati Apoſtolici, eo quod ſententia lata fuerat non præmiſſa monitione, & ad eius notitiam non peruenerat niſi per famam, ac propterea probabiliter opinatus fuit ſibi licere diuina officia etiam ſolemniter celebrare. Et tamen textus decidit eum de rigore iuris eſſe deponendum. [ Quia (inquit) cùm in dubiis via tutior ſit eligenda, & ſi de lata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potius ſe abſtinere, quàm Sacramenta Eccleſiaſtica pertractare, licèt cum ipſo tanquam non omninò culpabili propter huiuſmodi probabilitatem miſeri-
243 corditer diſpenſent. ] Patet igitur ex ea Decretali credulitatem, ſeu opinionem probabilem non excuſare à mortali peccato eum, qui tutiorem partem non eligit: pœna enim depoſitionis infligi non poteſt, niſi pro culpa mortali, vt notat gloſ. 3. in c. Sicut noſtris. & ibi Hoſtien. nu. 5. & DD. infra de iureiuran.

244 Quartò principaliter afferuntur verba Deuteronomij 17. 8. relata in c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. ſint legit. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris, & iudicum inter portas videris verba variari, venies ad Sacerdotes, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore, &c. & facies quæcumque dixerint, ſequeriſque eorum ſententiam.* Ex prioribus enim verbis apparet rem ambiguam effici, cum iudicium, ſeu intellectus in varios ſenſus, ſeu opiniones diſtrahitur, iuxta text. in c. Nemi, 13. diſt. Et ex poſterioribus conſtat in hac opinionum varietate non eſſe liberum amplecti quamcumque. Sed opus eſſe ad Sedem Apoſtolicam recurrere, vt ibi exponitur, & illius ſententiam ſequi. Quo loco in hac ipſa materia opinionum vtitur S. Thomas quodl. 4. art. 14. de quo tamen dic vt ſcripſi in c. Cum veniſſent nu. 42. & 51. infra de iudic. & adde quod dictum eſt ſup. nu. 235.

245 Quintò principaliter adducitur textus in c. Veniens, de Presbyter. non baptiz. vbi in articulo, An ordinatus ante Baptiſmum receperit Ordinis characterem, pro parte negatiua affertur ratio, quod cum Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum, ante illius ſuſceptionem deficiente fundamento non ſuſcipiatur aliud Sacramentum. Et hæc ratio procul dubio eſt probabilis; imo certa, cum ſit fundamentum illius deciſionis. Contra verò adducitur, quod non ſolum per Sacramentum fidei, ſed per fidem etiam Sacramenti efficiatur quis membrum Chriſti, & reſpondetur argumento oppoſito, tum quia qui Chriſtum habet per fidem, etiamſi Baptiſmum non habeat, habet vtique fundamentum, quod eſt Chriſtus Ieſus: tum quia contraria ratio non eſt generaliter vera, cum & Sacramentum coniugij, & Euchariſtiæ recipi poſſit à non Baptizatis, ſcilicet Baptiſmate fluminis, ſed tamen Baptiſmo flaminis baptizatis, vt ibi exponit gloſ. Et hæc ratio itidem negari non poteſt quin ſit probabilis, quia per eam ſoluitur argumentum contrarium, & niſi eſſet probabilis, quæſtio propter primam rationem eſſet indubitabilis: & tamen Pontifex reſpondit. [ In hoc dubitabili caſu quod tutius eſt ſequentes, mandamus quatenus ipſum per ſingulos Ordines vſque ad Sacerdotium promouere procures. ] Conſtat ergo euidenter ex eo textu articulum effici dubium ex contrarietate probabilium rationum, & in eo dubio non vtramlibet opinionem probabilem, ſed tutiorem tantùm eſſe eligendam.

246 Sextò, & vltimò efficaciter probatur eadem ſententia, quia qui iudicat probabiliter aliquid eſſe licitum; tamen ſi habeat etiam ſcrupulum de oppoſito, agit contra dictamen conſcientiæ, & peccat, niſi deponat ſcrupulum, & conſcien-

tiam

Digitized by Google

247 ciam erroneam. Ergo multo magis peccat, ſi
de oppoſito non ſolum habeat ſcrupulum, ſed
248 etiam opinionem æquè probabilem. Conſequens
eſt manifeſtum, quia plus eſt habere opinionem,
quàm ſcrupulum, vt patet apertè in d. c. Inqui-
ſitioni, de ſent. excom. nam in ſcrupulo quis ha-
bet conſcientiam ex credulitate leui, & temera-
ria: in opinione vero conſcientia pulſat animum
ex credulitate probabili, & diſcreta, vt ibi de-
ciditur, & declarat Syluester in ver. Opinio, in
princ. [ Scrupulus (inquit) plus aliquid creduli-
tatis habet, quàm dubitatio, & minus quàm
opinio, cum ſit credulitas ex leuibus coniectu-
ris, quæ idem eſt quod ſuſpicio,] ſeu, vt idem
ait in ver. Scrupulus, in princ. puſillanimitas
ſpiritus, & ſequuntur Legiſtæ in l. Admonendi,
ff. De iureiuran. & ibi in ſpecie Bart. no. 21, vbi
ait: [ Poſt dubitationem autem poteſt incipere
iudex inclinare animum ſuum ad aliquam par-
tium: & tunc ſi hoc facit ex aliquo leui indicio,
vel ex aliquo leui argumento, iſta appellatur ſu-
ſpicio, quæ aliqualiter mouet animum iudicis,
non tamen in totum remouet dubietatem, &
hic eſt primus gradus probationis, ſeu creduli-
tatis, quia iam incipit animus iudicis adhærere
vni parti, licet remaneat dubius. Poſt iſtam au-
tem ſuſpicionem cum iudici apparent argumen-
ta fortiora, tunc iudex incipit opinari, cum
adhuc dubitat ne ſit contrarium; modicum ta-
men dubium remanet, & iſta vocatur opinio.]
Hactenus verba præciſa Bartoli, cum quo tran-
ſeunt communiter DD. vt ibi teſtatur. Iaſ. in 2.
lectu. nu. 66. Ergo ſi non poteſt quis operari ſe-
cundum opinionem ſuam probabilem, ſi in con-
trarium habeat ſcrupulum ex credulitate leui, &
temeraria, quod minus eſt, longè minus poterit
operari ſecundum eamdem probabilem opinio-
nem ſi in contrarium habeat aliam opinionem,
ſeu conſcientiam ex credulitate probabili, & di-
ſcreta, quod magis eſt, c. Cum illorum, verſ.
Cum maiora, de ſent. excom. cum concordan.
249 de quibus ibi in gloſ. in ver. Minora. Antece-
dens probatur per textum ſingularem in c. Per
tuas, il 2. de Simon. vbi de Monacho ordinato
ab Epiſcopo, quem credidit ſimoniacum, &
propterea formidabat ab eodem ad ſuperiores
ordines promoueri, deciditur, vt [ contra con-
ſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat,
ne fortè ædificet ad gehennam, licèt ex eo, quod
conſcientiam habuerit nimia ſcrupuloſam, in
difficultatem huiuſmodi ſit collapſus, quam
vtique non euadet niſi deponat errorem.] Hæc
ibi. Ad idem textus in d. c. Inquiſitioni, de
ſent. excom. vbi coniux qui ſuſpicatur adeſſe
impedimentum dirimens ex credulitate leui, &
temeraria, ad ſui Paſtoris conſilium, conſcientia
huiuſmodi exploſa, poteſt reddere, & exigere
debitum coniugale. Requirit ergo textus, vt
ante copulam explodat, ſeu expellat, & ibi ex-
plicat gloſ. conſcientiam ſcrupuloſam, id eſt
credulam, & de facili prurientem, ſecundum
Io. Andr. Atque ita non licere operari cum con-
ſcientia ſcrupuloſa, niſi prius deponatur ſcrupu-
250 lus, quidquid contra ſcripſeriã Syluester in ver.
Scrupulus, nu. 5. clarè ſentit Innoc. in c. Tua nos,
nu. 2. de homic. dum determinat, Medicum pec-
care non ſolum cum adhibet medicinam dubi-
tans an illa ſit nocitura, vel profutura, ſed etiam
cum vehementer credit eam profuturam ſi ali-
quid dubitationis habeat, vel habere debeat ne
noceat, quia ſemper in tutiorem partem intelli-
gendum eſt. Ita Innoc. cum quo concordat Io.
Andr. circa princ. dicens: [ Peccat Medicus ſi
propinat ſcienter medicinam nocituram, & etiã
ſi dubitet vt non debeat proficere, vel nocere;
etiamſi magis credat eam proficere debere, quia
in dubijs, &c.] Et ſequuntur ibi Anchar. nu. 3.
Io. de Anan. num. 5. & alij communiter. Et eſt
251 ſententia D. Thomæ quodlib. 8. art. 13. & quam-
uis Io. Gerſon in 2. par. tract. de præpar. ad Miſ-
ſam, alphab. 37, littera vltima, doceat ſaluber-
rimum remedium ſcrupulis vincendis eſſe fre-
quenter contra illos operari, tamen per hæc ver-
ba ſenſit dumtaxat optimum remedium contra
ſcrupulos eſſe illos parui pendere, & ſic depo-
nere audacter operando contra illos; non au-
tem licere operari retenta conſcientia ſcrupulo-
ſa, quia ſic loqueretur contra d. c. Inquiſitioni,
& contra determinationem prædictæ Decretalis
Per tuas, ſecundum intellectum Innoc. ibi in fin.
contra communem Canoniſtarum ſententiam, &
contra naturalem rationem, quia ſcrupulus eſt
mors conſcientiæ teſte Card. Caiet. ſuperius re-
lato in 1. qu. nu. 88. & num. 96. verſ. Et ratio de-
ciſionis eſt. Patet igitur apertiſſimè contra con-
ſcientiam ſcrupuloſam, ſeu ex credulitate leui,
& temeraria non eſſe licitum operari abſque
peccato, & conſequenter multo minus eſſe lici-
tum operari contra conſcientiam ex opinione,
ſeu credulitate probabili, atque diſcreta, vt ſu-
perius eſt oſtenſum.

Demum pro hac ſententia ſunt Ariſtoteles,
cuius verba retulimus, & expendimus ſup. in
1. 5. & 13. fundamento nu. 124. nu. 126. & n. 154.
dum enim docuit non eſſe liberum opinari, &
in paritate contrariorum motuum oportere in-
tellectum quieſcere: apertè ſenſit in æquilibrio
opinionum non eſſe in nobis hanc, vel illam opi-
nari. S. Thom. in præalleg. quodlib. 8. art. 13. qui
apertè ſolùm concedit in contrarietate opinio-
num eſſe licitum ſequi illam tantùm, quæ ita
iudicatur vera, vt ab altera oppoſita nihil intel-
lectus moueatur per illius rationes, & motiua.
Vnde ſi vtraque eſt æquè probabilis, ex ſententia
S. Doctoris, nequaquam licet vtramque eligere,
cum in altera eſt peccandi periculum, & quodl. 3.
art. 10. admittit in alijs, quæ ad mores non per-
tinent, eſſe liberum ſequi, atque defendere vtram-
que opinionem: non autem in his, quæ ſpectant
ad mores, in quibus ſcilicet eſt periculum pec-
cati. Scotus infra citatus in 3. quæſt. in 10. fun-
damento pro ſententia negatiua poſt n. 264. Cum
enim ſunt duæ opiniones, quarum vna eſt pro-
babilior altera, dicit non ſine peccato aliquem
ſe exponere dubio, ſequendo ſcilicet minus pro-
babilem. Eadem autem eſt ratio dubij, atque
periculi, cum ambæ ſunt æquè probabiles, &
non æquè tutæ. Io. Gerſon Cancellarius Pari-
ſienſis, cuius verba referuntur infra in 3. quæſt.
in 42. fundamento nu. 341. Gabriel in 4. diſt. 15.
qu. 8. art. 13. dub. 2. Io. Maior in 4. quæſt. 1. Pro-
log. Conradus de contract. qu. 100. vbi admittit
poſſe quem in contrarietate opinionum alteram
ſequi, dummodo formet ſibi bonam conſcien-
tiam; & mox ſubdit, bonam conſcientiam, quæ
formanda eſt, ſtare non poſſe cum æquilibri con-



Digitized by Google

ſcientia dictante pariter, & quod ſit peccatum ſecundum aliquas rationes, & ſecundum alias quod non ſit peccatum: quia in tali dubio non poteſt formari bona, & non dubitatiua conſcientia, & eunc l. t. ait: [ Quando agens habet æquilibrem conſcientiam, quod peccet, & quod non peccet, peccat. ] Syluester in ver. Dubium, & in ver. Opinio, vbi in hanc rem multa egregiè colligit ex D. Thoma, & alijs Theologis, ait enim: [ Dubium probabile, quod diſtinguit à ſcrupuloſo, eſt quando rationes probabiles ex vtraque parte ſunt quaſi æquales, & in tali dubio operando quis peccat. ] Et iterum ſubdit: [ Si probabilitas hinc inde eſſet æqualis, tutior eſt eligenda neceſſariò, quando ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis. ] Similiter ait ibidem ſecundum Philoſophum, & S. Thomam in 3. ſent. diſt. 17. [ Dubium eſt contrariarum rationum æqualitas, & diſt. 18. art. 14. ad 2. [ Dubitatio ( inquit ) cauſatur quando aliquis rationem eius, quod quærit, & de quo contraria apparent, videre non poteſt. ] & alibi idem S. Doctor: [ Dubium eſt cum intellectus non habet ſufficientia motiua ad veritatem cognoſcendam. ] Vnde ſubdit Syluester: [ Propriè homo dubitat de aliquo, vel circa aliquid, quando habet rationes ad vtramque partem æqualiter, vel quaſi æqualiter mouentes. Opinio ( inquit ) eſt quæ habet credulitatem fundatam in humana ratione inſufficienti, & non concludenti neceſſariò, ſed probabiliter pro vna parte, & non pro alia; nam ſi habet rationem ad vtramque partem æqualiter, non opinio, ſed dubitatio eſt, in qua non poteſt quis licitè operari. ] Conduhenſis in ſuo Quæſtionario lib. 2. quæſt. 3. Paulus Comitulus Reſponſ. moral. lib. 5. qu. 17. Toletus in Sum. de ſeptem peccat. mortal. c. 20. & alij complures.

252 Non obſtat modò fundamentum exaduerſo ponderatum ſupra nu. 122. quia magnam continet æquiuocationem; quamuis enim non implicet duas contradictorias opiniones eſſe probabiles, & ab intellectu probabiles iudicari, tamen benè implicat, vt idem intellectus præbeat vtrique aſſenſum opinatiuum, & iudicet vtramque probabiliter eſſe veram, quod eſt opinari. Vnde licèt in terminis primæ quæſtionis vera eſſet prima ſententia, quæ affirmat eſſe licitum ſequi opinionem, quæ ſola probabilis eſt, eo quod contraria nullas habeat rationes, vel authoritates mouentes; tamen inde non liceret inferre, vt licitum eſſet ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita eſt æquè probabilis. Inter hæc enim magna eſt ratio diuerſitatis, quia in primo caſu intellectus præbet aſſenſum opinatiuum vni tantùm parti contradictionis, in quo nulla eſt repugnantia: at in ſecundo præbet aſſenſum opinatiuum duobus contradictorijs, & iudicat vtrumque probabiliter eſſe verum, quod non tantùm moraliter, ſed etiam phyſicè, & naturaliter eſt impoſſibile, vt latiſſimè probatum eſt ſupra in prima concluſione verſ. Probatur primo à n. 126. Præterea ſententia illa, quæ affirmat eſſe liberum ſequi opinionem ſpecificantem actum pro licito, quando illa ſola agnoſcitur eſſe probabilis, non eſt vera, eamque pleniſſimè confutauimus in 1. quæſt. 26. irrefragabilibus fundamentis à num. 44. vſque ad num. 111. Quare ſi non licet eam ſequi quando illa ſola eſt probabilis, longè minus eam ſequi licet quando habet oppoſitam æquè probabilem, vt oſtendimus nu. 123. exemplo ſtateræ, quæ à pondere facillimè inclinatur, ſi ab alia parte nihil obſtet; at non mouetur ſi à parte contraria obſtet tantundem ponderis. Hactenus de ſecunda quæſtione.

253 Progredior nunc ad tertiam quæſtionem principalem, videlicet, Cum in aliquo articulo, ſeu controuerſia morali duæ ſunt opiniones oppoſitæ, quarum vna eſt probabilis, & minus tuta, quia affirmat actum eſſe licitum, & ideo ſubeſt peccati periculo; altera vero eſt probabilior, ac tutior, quia affirmat, & ſpecificat actum pro illicito; an ſit liberum vnicuique amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori.

254 Affirmant ſeptemdecim ex modernis Theologis, quos refert, & ſequitur Thomas Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 4. Idque hoc tempore receptum eſſe teſtatur Petrus de Lorca in 1. 2. tom. 1. de actib. human. diſp. 39. membr. 1. Imò ita tenere omninò ferè omnes Scholaſticos affirmat Ludouicus à Cruce ſuper Bulla Cruciatæ in tract. de opinione probab. dub. 1. num. 6. & Candidus Philalethes in tract. de opinionum praxi quæſt. 5. in princ. dicens hanc ſententiam eſſe multorum Theologorum huius ferè ſeculi: nam ex antiquioribus ait vix aliquem ſe legiſſe, aut citatum ab alijs reperiſſe. Et nouiſſimè Iulius Mercorus in ſuo opere de Probabilitate opinionum par. 2. art. 36. recenſet pro hac ſententia catalogum Theologorum huius temporis pluſquam ſexaginta, inter quos tamen non pauci numerantur inferioris notæ. Quàm verò longè, lateque defenſores probabilitatum hanc materiam poſtea dilatauerint, plenè ſcripſi ſupra à nu. 22. vſque ad nu. 44.

Mouentur primo quia in actibus humanis qui eligit quod probabile eſt, non agit temerè, ſed prudenter, c. Ego ſolis, verſ. Vel probabiles rationes, 9. diſt. cum concordantibus ſupracitatis in 1. quæſt. nu. 46. Sed qui ſequitur probabilem opinionem, omiſſa probabiliori, adhuc eligit quod probabile eſt, vt per ſe patet. Ergo non temerè, ſed prudenter agit. Et confirmatur quia Deus nobis conſtituit pro regula morum dictamen rationis, vt homo id poſſit licitè agere quod ſibi probabiliter apparet honeſtum; ita vt formalis ratio certitudinis humanæ operationis conſtituatur in ipſa probabili apparentia honeſtatis, vt innuunt præcitata iura. Sed qui ſequitur minus probabilem in concurſu probabilioris, adhuc ſequitur id, quod ſibi apparet honeſtum. Ergo conformatur regulæ diuinitus traditæ, & ſic non peccat, can. Qui peccat, 13. q. 4.

Mouentur ſecundo quia is, qui moralem habet certitudinem de rectitudine operationis, rectè, & cum virtute operatur, & in hoc conueniunt authores vtriuſque ſententiæ, vt conſtat ex dictis ſupra in 1. quæſt. nu. 47. Sed is, qui ſequitur opinionem probabilem, vtique habet huiuſmodi moralem certitudinem, licèt oppoſita ſit probabilior. Ergo ſequendo opinionem illam probabilem, rectè, & cum virtute operatur.

Minor probatur, quia certitudo nihil eſt aliud, quàm determinatio intellectus ad vnum, vt ex D. Tho-

Digitized by Google

D. Thoma dictum eſt ſupra nu. 57. ſolus autem ille qui dubius eſt manet ſuſpenſus, & ad neutrum ſe determinat, vt ibidem diximus. Formido autem, quæ ineſt opinioni probabili propter oppoſitam probabiliorem non eſt tantæ virtutis, vt excludat aſſenſum determinatum ad partem oppoſitam, ſed vt aliàs diximus hoc tantùm operatur, vt intellectus per actum reflexum iudicet rationes illius partis, cuius aſſenſum habet, non eſſe conuincentes, ſeu infallibiles, ſed probabiles tantùm.

Mouentur tertiò, quia cum in moralibus haberi non poſſit omnimoda, & infallibilis certitudo per rei euidentiam, ſufficit certitudo ex probabilibus, vt patet ex Philoſopho in 1. Ethic. c. 3. & fuſiùs oſtenſum eſt ſupra nu. 47. Sed talis certitudo reperitur in opinione probabili, quamuis oppoſita ſit probabilior, vt probatum eſt nu. 51. & ſeqq. Ergo ſufficit in moralibus ad rectè operandum.

Mouentur quartò, quia in ſpeculatiuis licet abſque periculo erroris, & deceptionis operari, & defendere quaſcumque opiniones, modo illæ ſint probabiles, quamuis oppoſitæ ſint probabiliores, vt conſtat ex dictis in 1. quæſt. nu. 55. Ergo & in moralibus idem licet abſque periculo peccati, cum de ſimilibus idem ſit iudicium, c. Inter corporalia, de translat. Epiſc.

155 Mouentur quintò, quia quamuis ſequi probabiliorem, ac tutiorem ſit maioris perfectionis, tamen nemo tenetur ad id, quod perfectius eſt, ſed ſufficit vt ſequatur perfectum, ac tutum, c. Aliud, 21. qu. 1. c. Integritas, 32. qu. 1. c. Qui ſitit, & ibi gloſ. in ver. Noltis, 33. qu. 5. opera enim maioris perfectionis non ſunt præcepti, ſed conſilij tantùm, quod non eſt obligatorium, c. Quiſquis præceptis, 14. qu. 1. & Clem. Exiui, §. Cum igitur in primis, de verb. ſignif. ſecundum illud Matth. 19. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*, & declarat S. Thom. in 1. 2. qu. 108. art. 4. Sed qui ſequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori, ſequitur quod eſt perfectum, ac tutum; iudicium enim probabile non definit eſſe tale ex eo, quod contrarium ſit probabilius, nec via per ſe perfecta, ac tuta dicitur eſſe imperfecta, & periculoſa ex eo, quod alia ſit planior, ac ſecurior, imò comparatiuum præſupponit poſitiuum, l. Vbi autem non oportet, ff. De verb. oblig. Io. Andr. in c. Cum dilectus, ver. Digniores, de elect. & comparatiui natura eſt relinquere formam poſitiui in extremo, l. Cum filius, §. Cum pater, ff. De legat. 2. Ergo licitum eſt ſequi opinionem probabilem, omiſſa probabiliori, ac tutiori.

Mouentur ſextò, quia intolerabile onus eſſet, & multis ſcrupulis obnoxium, ſi in omni materia teneremur inueſtigare opiniones magis probabiles. Eccleſia autem, cum ſit pia mater, non debet alicui laqueum iniicere, c. De viduis, il 2. 27. qu. 1. nec quemquam oneribus importabilibus alligare, c. Alligant, 26. q. vlt. & notant Io. Andr. & Anton. de Butr. in c. Dolentes, circa fin. de celebr. Miſſar. Adde quod *iugum Chriſti ſuaue eſt, & onus leue*, vt legitur Matth. 11. *& mandata eius grauia non ſunt*, Ioan. epiſt. 1. c. 5. *& ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui* Prouerb. 4. At ſi nobis neceſſarium eſſet in noſtris actibus ſemper adinuenire probabiliores ſententias pro regula noſtrarum operationum, iugum Chriſti nimis graue redderetur, & admodum difficilia forent illius mandata, atque in via Euangelij multum arctarentur greſſus noſtri. Præſertim verò quia lex Chriſti videtur eſſe lex libertatis, ſecundum illud Apoſt. ad Galatas 4. 31. *Iam non ſumus filij ancillæ, ſed liberæ, qua libertate vocauit nos Dominus*. & Iacob 1. 25. *Qui perſpexerit in legem perfectam libertatis*. Seruitus autem perquam dura eſſet, ſi præcepto adſtringeremur ad inueſtigandum ſemper ſententias magis probabiles, vt opera noſtra eſſent recta.

Mouentur ſeptimò, quia fundamenta omnia quotquot ab impugnantibus vſum probabilitatum afferuntur, ad hoc vnum tandem reduci videntur tanquam ad ſuum principium, nempe ad formidinem, quæ probabilitati inſeparabiliter annexa eſt. Ex hac enim formidine tanquam ex radice deducunt iudicium probabile, ſeu, quod idem eſt, opinatiuum non habere certitudinem moralem ſecundum omnes requiſitam ad rectè operandum, quin potiùs eſſe incertum, variabile, & expoſitum periculo diuinæ offenſæ; ideoque non eſſe regulam operandi rectè, & cum prudentia. Quamobrem ſi deſtruatur hoc fundamentum formidinis, totum ædificium exaduerſo conſtructum corruere neceſſe eſt, c. Cum Paulus, 1. qu. 1. c. Veniens, de Presbyt. non bapt. Conantur autem propugnatores probabilitatum hoc fundamentum euertere multiplici ratione.

Prima ratio eſt, quia Iob procul dubio rectus fuit in ſuis operationibus, nam de ipſo legitur Iob 1. *Erat vir ille ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo*. Et tandem de illis habebat formidinem; aiebat enim cap. 4. *Verebar omnia opera mea, ſciens quia tu non parcis delinquenti*. Ergo poteſt quis habere formidinem de rectitudine ſuæ operationis, & ſimul operari ex conſcientia recta.

Secunda ratio, quia eatenus dubium poſitiuum, & formale repugnat conſcientiæ rectæ, quatenus agens cum tali dubio exponit ſe periculo diuinæ offenſæ, c. Ad audientiam, verſ. Pro eo, de homic. S. Thom. quodlib. 8. art. 13. Sed qui operatur cum formidine, non exponit ſe huiuſmodi periculo, vt patet ex dictis ſup. num. 52. Ergo formido non repugnat rectitudini conſcientiæ.

Tertia ratio, quia ſi intellectus non eſt moraliter dubius, eſt moraliter certus. Arg. c. Hoſpitiolum, in fin. & ibi gloſ. vnic. in princ. 32. diſt. & l. 1. ff. De his qui ſunt ſui, vel alien. iur. Sed quando intellectus habet iudicium probabile, ſeu opinatiuum de aliquo opere, quod ſit licitum, non eſt moraliter dubius, vt notat Bart. in l. Admonendi, num. 19. ff. De iureiuran. Ergo quando habet iudicium probabile, eſt moraliter certus, & conſequenter iudicium opinatiuum, ſeu probabile, de cuius eſſentia eſt formido, ſufficit ad rectitudinem operationis.

Quarta ratio, quia is qui ſequitur dictamen rationis, tuta conſcientia operatur; cum enim lex æterna, quæ eſt prima regula morum, ignota nobis ſit, fuit datum nobis à Deo præceptum naturale ſequendi dictamen rationis tanquam ſecundam regulam nobis notam, qua mediante

con-

Digitized by Google

conformaremur legi æternæ. S. Thom. in 1. 2. q.19. art.4. & 5. conſcientia enim dicitur ſpiritus, corrector, & pædagogus animæ, idest dictamen rationis, vt ex Origene inquit idem S.Thom. in p. 1. q.79. art. 13. ſed ſequens dictamen probabile, cui inſeparabiliter ineſt formido, ſequitur dictamen rationis, quia formido de oppoſita non impedit, quin intellectus determinatè dictet hoc opus eſſe rectum, vt conſtat ex dictis ſupra eod. n.52. Ergo ſequens iudicium probabile, formidine huiuſmodi non obſtante, tuta conſcientia operatur.

Quinta ratio, quia ſi ab humanis actibus oporteret excludere omnem formidinem de ipſorum rectitudine, vix eſſet qui tuta conſcientia poſſet operari: nam cogitationes hominum ſunt obnoxiæ formidini, vt inquit gloſſa Nicolai de Lyra ſuper cap. 9. Sapientiæ. Ergo formido non præiudicat conſcientiæ rectæ.

Sexta, & poſtrema ratio ſumitur ab exemplis: nam præfectus militum multoties cum prudentia prælium tentat, quamuis formidet ſe poſſe ab hoſte ſuperari, eo quod dubius ſit belli euentus, vt notat Paris à Puteo de re militar. lib. 6. cap.31. n. 11. inter tract. comm. tom. 12. fol.141. Item Mercator ſæpè emit merces, & prudenter agit etiam cum formidine damni ex tali contractu, vt ff. de periculo, & commodo rei venditæ, & de nautico fœnore quaſi per totum. Item Medicus præbet ægroto medicamentum, quamuis formidet non profuturum, vt notatur per Innocentium in cap. Tua nos, n. 1. de homic. imo Medici hoc ſæpius faciunt, vt de ſuis pharmacis experimentum capiant. Item Aduocatus rectè patrocinatur clienti cum formidine ſuccumbendi, eò quod ambigua ſint facta cauſarum. l. Aduocati. in princ. c. De Aduocatis diuerſo. Iudic. l. Quod debetur ff. de pecul. Nec temere dicitur litigare, qui formidinem habet de litis euentu, gloſ. 1. in l. Eum, quem temere. ff. de Iudic. Item Iudex iuſtè condemnat reum nec conuictum, nec confeſſum pœna extraordinaria quando contra ipſum vrgent indicia violenta. Grammat. deciſ. 42. Iulius Clarus in §. fin. quæſt.20. prope finem. Et tamen de delicto per talem reum patrato, iudex non habet niſi cognitionem probabilem, de cuius ratione intrinſeca eſt formido. Ergo talis formido non impedit quominus operatio ſit iuſta, & recta.

Octauum, & vltimum fundamentum pro hac ſententia deduci poteſt ex cap. Literas de reſtitut. ſpoliat. vbi Innocentius III. in articulo reſtitutionis vxoris, quæ à viro abſque iudicio Eccleſiæ diuerterat propter occultum impedimentũ, recenſet diuerſas ſententias, & adductis pro vnaquaque probabilibus rationibus, eligit ſententiam diſtinguentem tanquam veriorem; & tamen declarat pro hoc ſe nullam de prædictis ſententijs reprobare, nec cuiquam illarum ex ſua reſponſione aliquod præiudicium generare. Ex quo contextu colligitur in vno, & eodem articulo poſſe concurrere plures opiniones, quarum vna ſit probabilis, & alia ſit probabilior, ſeu verior, & eſſe licitum ſequi etiam minus probabilem, cum Pontifex ibi declaret ſe illam non reprobare, nec ei præiudicium aliquod generare ex electione probabilioris. Vnde ſicut in illo caſu Papa declarauit liberum eſſe vnicuique amplecti quamcunque ex opinionibus probabilibus etiam poſthabita veriori, ſeu probabiliori, ita & in alijs caſibus hoc debet ſimiliter eſſe liberum, quia declaratio Papæ quamuis edita in aliquo ſpeciali caſu, facit ius commune. Caſus eſt in c. Ex multa. De voto. per quem textum ſic tradit gloſ. in c. Ex tua. in ver. Conſultationem. de fil. Presbyter. & Felin. in c. 1. n.17. de Conſtit. Ad idem text. in l. final. & ibi Bald. n. 1. C. de Legib.

256 Quibus tamen minimè refragrantibus contrarium eſt dicendum, ideſt, minimè licere amplecti opinionem minus probabilem, ac minus tutam, ſed omnino eligendam eſſe probabiliorem, ac tutiorem.

Nititur autem hæc ſententia authoritate Ariſtotelis, S. Auguſtini, S. Io. Chryſoſtomi, S. Thomæ, Scoti, & aliorum plurium tam Theologorum, quàm Canoniſtarum primæ claſſis; de quibus infra in 42. fundamento à n.340. vſque ad n.348. Nec eſt deſtituta Authoribus modernis, vt patebit n. 354. vſque ad nu. 392. Et probatur efficaciter 26. fundamentis ſupra adductis in 1. quæſt. pro parte negatiua à n.59. vſque ad n. 111. quibus latiſſimè oſtenſum eſt non licere amplecti opinionem ſpecificantem actum pro licito quando intellectus apprehendit illam ſolam eſſe probabilem, eo quod non reflectat ad opinionem contrariam, nec diſcutiat an illius motiua ſint probabilia necne. Huiuſmodi enim fundamenta omnia à fortiori conuincunt non eſſe licitum ſequi opinionem probabilem quando intellectus agnoſcit oppoſitam eſſe probabiliorem, ac tutiorem iuxta terminos præſentis quæſtionis; Quandoquidem hoc caſu qui eligit minus probabilem, & minus tutam, procul dubio maiorem habet incertitudinem de honeſtate ſuæ operationis, & grauiori periculo ſe exponit, atque imprudentius agit, quàm ille, qui non diſtrahitur inter contrarias opiniones, ſed flectitur ad vnam tantùm, licèt cum formidine partis oppoſitæ ſecundum terminos primæ quæſtionis. Quippe in caſu illo, qui eligit opinionem, quam ſolam putat eſſe probabilem, habet conſcientiam de contrario ex credulitate leui dumtaxat propter formidinem, quam habet, ne pars oppoſita ſit vera. At in caſu præſenti eligens minus probabilem, & minus tutam habet conſcientiam de contrario ex credulitate nedum probabili, ſed probabiliori. Vnde abſque dubio magis peccat cum maiori diſcrimini ſe exponat, vt eſt textus clarus in c. Inquiſitioni. de ſent. excom. & fuſius dicetur infra in 28. fundamento.

Quare ſuppoſita veritate concluſionis firmatæ in 1. quæſt. hæc tertia quæſtio indubitabilis eſt, vt de 2. quæſt. dictum eſt ſupra n.123. Præterea pro hac ſententia afferri poſſunt etiam fundamenta ſuperiùs allata in 2. quæſt. pro parte negatiua à n.123. vſque ad n.252. cùm enim ſingula plenè probent inter duas opiniones æquè probabiles non eſſe liberum ſequi alteram, vel vtramque, ſed omnino eligendam eſſe magis tutam; vtique multò fortius probant non eſſe liberum ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita eſt probabilior, ac tutior. Vnde poſita illius veritate, præſens quæſtio ſimiliter eſt de indubitabili. Sed quatenus aliquis pertinaciter

tet adhuc vellet illarum veritatem in dubium reuocare, nihilominus hæc ſententia nititur ſuis peculiaribus fundamentis.

257 Et quidem primum, & principale fundamentum deducitur ex authoritate Ariſtotelis alias citati, quod tanquam deſumptum ex intimis rei viſceribus, aliarum quoque rationum in hac materia fundamentum eſt. Sic igitur liceat ratiocinari. Intellectus humanus non habet libertatem opinandi, quia vt legitur in 2. de Anima text. 153. non eſt eadem phantaſia, & opinio; imaginari namque poſſumus cum libet, & fingere quidquid volumus; opinari autem (ſunt præciſa verba Ariſtotelis) non in nobis eſt, neceſſe enim eſt aut falſum, aut verum dicere. Ergo intellectus non habet libertatem opinandi partem minus probabilem, ſed cogitur ſequi plura, & fortiora motiua partis probabilioris. Nam ſicut ſtatera violenter inclinatur in eam partem, in qua grauius eſt pondus, ita intellectus dum æqua lance librat rationes vtriuſque opinionis, violenter attrahitur in partem illam, in qua præponderant grauiora motiua. Ad hoc c. 1. & c. Abbate. §. Præfatus igitur, de ſent. & re iudic. lib. 6. Alioquin ſi flecteret ſe ad leuiora motiua opinionis minus probabilis, haberet libertatem opinandi pro libito voluntatis contra authoritatem Philoſophi, nec veritati obiecti ſe conformaret, neque opinaretur, ſed fingeret. Ob quam rationem in præcedenti quæſt. in 2. & 14. fundamento pro parte negatiua n. 139. & n. 155. firmatum eſt in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quieſcere, quia cum motiua vtrinque ſint æqualia, non eſt ratio cur magis moueatur in partem vnam, quam in aliam. vt l. Sed etſi lege. §. Adeo autem, ff. de petition. hæredit. c. In canonicis. verſ. Si autem. 19. diſt. l. fin. C. de condit. indeb. Ergo vice verſa in imparitate contrariorum motuum neceſſe eſt intellectum moueri in eam partem, quæ fortioribus, & validioribus rationibus eſt munita. §. Item pretium verſ. Sed Proculi ſententia. Inſtit. de empt. & vendit. c. Capellanus, verſ. Poſterior. de ferijs. c. Vides. 23. q. 6. & conferunt quæ dicta ſunt ſupra in 3. argumento pro eadem parte negatiua ſecundæ quæſtionis principalis n. 142. verſ. Nec obſtat.

Secundum fundamentum eſt, quia vt quis prudenter, & rectè operetur ſecundum Authores contrariæ ſententiæ debet habere ſaltem probabile iudicium practicum, quod licitum ſit illud, quod operatur, vt apud Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 18. Sed qui ſequitur minus probabilem, non poteſt formare hoc probabile iudicium practicum, quod actus ſit licitus, quia cum habeat fortiora motiua pro illicito, impoſſibile eſt vt habeat iudicium practicum de licito, cum opinari, ſeu iudicare aliquid probabiliter eſſe verum in nobis non ſit, teſte Philoſopho proximè citato, ſed oporteat ſequi motiua fortiora, qualia non ſunt in minus probabili, ſed in oppoſita. Ergo qui minus probabilem ſequitur, non agit rectè, ac prudenter.

Tertium fundamentum eſt, quia ad hoc, vt actus noſtri ſint recti, & habeant bonitatem moralem ſecundum veriorem ſententiam, non ſufficit in iudicio practico, vt ſequamur illud, quod iudicamus eſſe probabile, ſed neceſſe eſt vt ſequamur quod opinamur verum; cum opinari nihil aliud ſit, quàm iudicare propoſitionem probabiliter veram eſſe, vt fusè oſtenſum eſt ſupra in 2. quæſt. à n. 127. Sed non eſt poſſibile, vt opinemur veram vtramque, tum quia ex Philoſopho proximè allegato non eſt nobis liberum opinari, ſed violenter flectimur in eam partem, in qua ſunt validiora motiua: tum quia ex duabus opinionibus oppoſitis oportet alteram eſſe veram, alteram falſam, inquit S. Thom. quodlib. 8. art. 13. & cum cogamur iudicare veram eſſe opinionem, quæ melioribus eſt rationibus fulcita, vt oſtenſum eſt ſupra in 1. fund. n. 257. conſequenter adſtringitur ad iudicandum illius contradictoriam eſſe falſam. Facit text. in l. Vbi repugnantia. ff. de regul. Iur.

Et confirmatur, quia opinari propoſitionem non eſt iudicare eam eſſe probabilem, ſed eſt iudicare probabiliter eſſe veram, vt proximè dictum eſt. Sed duas contradictorias non poteſt quis iudicare ſimul eſſe veras etiam probabiliter, & cum formidine, quia cum vtraque vera eſſe non poſſit, ita nec poteſt aliquo modo vera iudicari, vt patet ex Philoſopho in 4. Metaph. cap. 6. & validè probatum eſt ſupra n. 131. & ſeqq. Similiter non poteſt intellectus ex duabus contradictorijs opinari, ſeu veram probabiliter iudicare alterutram quam maluerit, cum iuxta Philoſophum d. text. 153. non ſit liberum opinari. Neceſſe eſt igitur, vt opinetur illam partem, quæ nititur melioribus rationibus, d. c. Capellanus de ferijs. cum concordan. de quibus infra in 19. fundamento.

258 Quartum fundamentum eſt, quia ille non licitè agit, qui non ſequitur dictamen rationis, c. Conſuetudo. 1. diſt. c. Fruſtra. 8. diſt. c. Ex eo verſ. Cum tam iuris, quàm rationis, cum ibi notatis per gloſ. de elect. lib. 6. l. Quod non ratione. ff. De legib. Nam, vt Bald. inquit in l. 1. §. In primo. c. 1. C. De caduc. tollen. quod ratio naturalis dictat, intactum, atque illibatum perpetuò cuſtodiri debet. Sed qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non ſequitur dictamen rationis. Ergo non agit licitè.

Minor probatur, quia dictamen rationis nihil eſt aliud, quam inclinatio potentiæ rationabilis ad aſſenſum; nam illud dictat ratio faciendum eſſe, ad cuius aſſenſum intellectus ſufficienter inclinatur ex motiuis rationabilibus. c. Ego ſolis, verſ. Alios autem ita legn, 9. diſt. & patet ex
259 D. Thom. in p. 1. q. 79. art. 13. Ratio enim eſt dux intellectus, vt inquit Bald. in l. Princeps, n. 10. ff. de legib. ſeu intellectus fundamentum, vt idem ait in c. 1. n. 24. de probat. & eſt motus intellectus præcedens per cauſas ſenſitiuas, vel intellectiuas ſecundum ſubiectam materiam ad aliquod neceſſario concludendum, vel diſponendum, vt idem Bald. diffinit in l. Non omnium. n. 3. ff. de legib. Qui autem ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, minimè ſequitur inclinationem rationis, ſeu potentiæ rationabilis ad aſſenſum, quod hoc ſit faciendum, vel non faciendum; quandoquidem inclinatio ad aſſenſum fit neceſſariò ad illam partem contradictionis, in qua ſunt plura, vel fortiora motiua, quia intellectus non habet libertatem opinandi vt libet, ſecundum Philoſophum ſupra citatum

tatum in primo fundamento; ſed cogitur ab intelligibili, vt ſenſus à ſenſibili, vt habetur in 3. de Anima, text. 3. & quamuis voluntas, propoſitis duobus bonis, per illum poſſit vnum eligere, & alterum refutare cum habeat libertatem contrarietatis, l. Libertas, ff. De ſtat. homin. tamen ſecus eſt in intellectu, quia non agit liberè, ſed cogitur ab intelligibili, licèt voluntas non cogatur ab appetibili. Ita S. Thom. in 1. ſent. diſt. 48. art. 3. ad 1. & pleniùs dictum eſt ſup. in 2. quæſt. num. 155. & 156. Itaque intellectus violenter rapitur in eam partem, in qua rationes grauiores præponderant. In opinione autem minus probabili ſi comparetur cum magis probabili, non ſunt plura, & fortiora motiua, nec præponderant rationes grauiores, quin potius illæ præponderant in magis probabili. Vnde qui ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, non ſequitur inclinationem intellectus ad aſſenſum, ſeu ad diſſenſum ipſum; neceſſe eſt enim vt intellectus illi aſſentiatur in quod fortius inclinatur, cum liberum non ſit opinari, vt ſæpius repetitum eſt. Ergo à primo ad vltimum is, qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non ſequitur dictamen rationis, & conſequenter illicitè agit: quod argumentum in effectu eſt Henrici Gandauenſis, Conradi, & Cordubæ, quorum verba referuntur infra nu. 342.

260 Quintum fundamentum eſt, quia is, qui facit actum ex ſuo genere licitum, ſi conſcientiam habeat quod ſit illicitus, abſque dubio peccat, ſiue talis conſcientia ſit dubia, vt c. Nerui, 13. diſt. & c. Illud, de Cler. excom. miniſtr. ſiue ſit ex credulitate leui, & ſcrupuloſa, c. Per tuas, il 2. de Simon. c. Inquiſitioni, verſ. In ſecundo, de ſent. excom. Ponderando hæc iura, vt dixi ſupra n. 95. & n. ſeqq. & nu. 246. ſiue ſit ex credulitate, ſeu opinione probabili, vt in d. c. Inquiſitioni, verſ. Verùm. Ergo multò magis peccat ſi habeat conſcientiam quod actus ſit illicitus ex credulitate, ſeu opinione magis probabili, Quod ſic oſtenditur euidenter. Conſcientia, quod ſpectat ad rem præſentem, nihil eſt aliud, quam credulitas, ſeu iudicium de bonitate, vel malitia actus, vt colligitur ex D. Thoma in 1. par. qu. 79. art. 13. in corp. & ex D. Bonauentura in 2. ſent. diſt. 39.
261 nu. 19. Ad huiuſmodi autem credulitatem peruenitur per quatuor gradus, vt optimè declarat Bartol. in l. Admonendi, nu. 29. cum tribus ſeq. ff. De iureiuran. & ex illo Bald. in l. In bonæ fidei, nu. 14. C. De reb. cred. Primus gradus eſt cum quis incipit dubitare, an actus ſit malus, ſeu illicitus, vel non, & iſte nihil habet credulitatis; nam dubitare quis dicitur ſecundum Bartol. quando non applicat magis animum ſuum ad vnam partem, quàm ad aliam; ideoque talis dubitatio non eſt gradus probationis, ſeu credulitatis, ſed eſt illud, per quod peruenitur ad inueſtigationem, quæ ad credulitatem perducit. Secundus gradus, qui dicitur primus probationis, eſt cùm quis ex aliquo leui indicio, vel ex aliquo leui argumento incipit inclinare animum ſuum in eam partem, quod actus ſit malus: & talis appellatur ſuſpicio, ſeu ſcrupulus, qui nihil eſt aliud, quàm credulitas ex leuibus coniecturis; & ideo plus habet credulitatis, quàm dubitatio, ſed minus, quàm opinio; & hæc dicitur conſcientia ex credulitate leui, ſeu temeraria in d. c. Inquiſitioni, de ſent. excom. & conſcientia ſcrupuloſa appellatur in c. Per tuas, il 2. de Simon. Tertius gradus, qui dicitur ſecundus probationis, eſt cum quis ex fortioribus argumentis credit actum eſſe illicitum, non tamen eſt omnino certus: & hæc eſt opinio, quæ plus credulitatis habet, quàm ſuſpicio, & minus, quàm plena credulitas: & hæc appellatur conſcientia ex credulitate probabili, & diſcreta in d. c. Inquiſitioni. Quartus, & vltimus gradus, qui dicitur tertius probationis, eſt cum quis habet certam credulitatem quod actus ſit illicitus: & hæc appellatur fides, & plena credulitas, vt in d. c. Inquiſitioni, in princ. Conſtat autem apud omnes, eum, qui actum ex ſuo genere licitum credit eſſe peccatum mortale, vt leuare feſtucam de terra, mortaliter peccare contra conſcientiam, quamuis non contra legem Dei, ſi faciat actum illum, quia ſecundum Apoſtolum *Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, c. Quoniam omne, de præſcript. c. Litteras, de reſtit. ſpoliat. & omne, quod contra conſcientiam fit, ædificat ad gehennam, quæ ſunt verba textus in §. Ex his, poſt c. Omnes, 28. qu. 1. & declarat S. Thom. quodlib. 8. art. 13. & egregiè S. Bonauentura in 2. ſent. d. diſt. 39. nu. 19. Quò fit, vt quanto proximius accedit aliquis ad certam fidem, ſeu plenam credulitatem quod actus ſit malus, tantò magis peccet contra conſcientiam ſi actum illum faciat, quia maiori periculo ſe exponit, & quantum ſapit credulitatis, tantum ſapit determinationis ad peccatum. Quare ſi peccat is, qui agit cum conſcientia dubia, nihil habens credulitatis, vtique magis peccat qui agit cum conſcientia ſcrupuloſa, cum habeat aliquid credulitatis quamquam leuis: & adhuc magis peccat qui agit cum conſcientia ex credulitate, ſeu opinione probabili, & diſcreta, cum talis plus habeat credulitatis de malitia actus, quàm ille, qui ſimplicem habet ſuſpicionem. Ergo fateri oportet longè magis peccare eum, qui de peccato habet conſcientiam, ſeu opinionem magis probabilem, quia talis abſque dubio propius accedit ad certam fidem, ſeu plenam credulitatem quod actus ſit malus, & ideo ſe exponit maiori diſcrimini, & grauius offendit Deum, cuius præceptum magis contemnit, prout hi gradus diſtinguuntur, & efficaciter probantur in prææallegata Decretali Inquiſitioni. Vbi coniux ſi habet conſcientiam impedimenti dirimentis ex credulitate leui, & temeraria, poteſt exigere, & reddere debitum coniugale, dummodo tamen prius huiuſmodi conſcientiam explodat, ſeu deponat. Sed ſi habeat talem conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, poteſt reddere, ſed non exigere debitum, ne contra legem conſcientiæ committat offenſam, vt ibi patet in 1. & 2. membro diſtinctionis. At verò ſi habeat certam fidem, ſeu plenam credulitatem de impedimento non poteſt debitum exigere, nec reddere ſine mortali peccato, vt ibi deciditur in princ. & concordat textus in c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.

262 Sextum fundamentum eſt, quia in agibilibus quicumque non adhibet moralem diligentiam, quam debet ad cognoſcendum quod ſit verum, vel falſum, abſque dubio peccat, vt docet S. Thomas

mas

mas in 1. 2. qu. 76. art. 2. talis enim ignorantia cum ſit eorum quæ ſcire poteſt, & debet, dicitur vincibilis, & affectata, quæ æquiparatur ſcientiæ, vt c. vlt. 37. diſt. & ideo non excuſat à peccato omiſſionis, c. Cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ. c. 2. & ibi gloſ. in ver. Affectata, de tempor. ordin. lib. 6. & optimè declarat idem S. Tho. vbi ſupra; Sed qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non adhibet moralem diligentiam quam debet, & poteſt ad cognoſcendum quod ſit verum, vel falſum. Ergo à peccato non excuſatur.

Minor probatur, quia minimè dicitur adhibere moralem diligentiam ad aliquod negotium rectè peragendum is, qui ſpontè vtitur medijs minus probabilibus & congruis ad illud rectè expediendum: hic enim vt plurimum à fine aberrat, ad quem non peruenitur niſi per medium, l. 1. de orig. iur. cum ſimilibus. Quis enim dixerit illum diligentiam adhibere, vt cognoſcat peccatum, ſeu errorem, aut falſitatem, qui dedita opera ſequitur id quod magis apparet peccatum, & error, & falſitas, quàm contrarium? Nam ſi magis probabilis appareat magis vera, oportet vt illius contradictoria minus probabilis appareat magis falſa, quàm vera, quia vnam falſam eſſe neceſſe eſt, vt in 4. Metaph. c. 6. Ideoque S. Thom. quodlib. 8. art. 13. ait; quem peccare ſi faciat contra legem, etiamſi non arbitretur facere; quod intelligendum eſt ſi non adhibuerit debitam diligentiam, vt veritatem cognoſceret.

Septimum fundamentum eſt, quia in nullo alio humano graui negotio, in quo agatur de proprio cuiuſque commodo, ſeu intereſſe, ſequitur quis minus probabilem partem, aut minus veriſimilia ad illius finem conſequendum; & ſi quis illa ſequatur, negligentiæ, ſeu culpæ ipſius imputabitur, §. Igitur cum quis, in fin. inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contractu, l. Hæredes, §. Non tantùm, ff. Familiæ erciſcundæ, l. In rebus, ff. De iur. dot. l. Si conſtante, §. Si maritus, ff. ſolut. matrim. Ergo multò minus id faciendum eſt in negotio animæ, in quo agitur de offenſa Dei, & de vita æterna; ac ſi id fiat, maiori negligentiæ, & culpæ erit imputandum, ad tradita per gloſ. 2. in l. 1. ff. De pact. & in Authent. Vt cum, de appellat. cognoſc. §. Si quis de prædictis, in ver. Si enim, & in §. Sacræ, in ver. Exceptæ. Inſtit. de rer. diuiſ. Et conſtat ex D. Thoma d. quodlib. 8. in fin. art. 13. ibi: Periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccato, vtpote magis amans beneficium temporale, quàm propriam ſalutem. Confert text. in c. Vbi periculum, de elect. lib. 6.

263 Octauum fundamentum eſt, quia in morali materia verum, vel falſum ſufficienter oſtenditur ex ijs, quæ plerumque eueniunt, vt habetur in 1. Ethic. c. 3. prout enim communiter, & frequenter accidit, ita exiſtimatur veritas ſe habere, l. Euidens abeſt, ff. De ædil. edict. l. Eum, qui probabilem, C. De Epiſc. & Cler. l. Ideo quia, & ibi gloſ. 1. ff. De legib. c. 1. & ibi notant Io. Calder. Card. Io. de Imol. Abb. & DD. de Cler. non reſident. Sed frequentius, & plerumque euenit, vt opinio minus probabilis ſit falſa. Ergo qui in materia morali ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, ſequitur id, quod oſtenditur eſſe falſum.

Minor propoſitio patet, quia cum ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat alteram eſſe falſam, vt in 4. Metaph. c. 6. & per D. Thomam in ſæpius citato quodlib. 8. art. 13. neceſſe eſt fateri falſitatem potius ineſſe illi opinioni, quæ minus habet rationis, & probabilitatis, quàm illi, quæ rationabilior, & probabilior eſt, c. Capellanus, de ferijs. Et cum in exiſtimatione, & opinione fieri poſſit vt mentiamur, vt dicitur in 6. Ethic. c. 3. in princ. & iudicium, quod innititur opinioni ſæpè fallatur, & fallat, vt habetur in c. A nobis, il 2. de ſent. excom. Quantò magis fallit, & fallitur iudicium, quod innititur opinioni minus probabili, cuius oppoſita validioribus, & probabilioribus fulcitur rationibus?

264 Nonum fundamentum eſt, quia, vt inquit S. Thom. quodlib. 9. art. 15. Omnis quæſtio, in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſſè veritas habeatur, periculosè determinatur. Sed qui conſulit opinionem minus probabilem, non habet expreſſè veritatem, quin potius conſulit id, quod plerumque contingit eſſe falſum, vt oſtenſum eſt in præcedenti fundamento. Ergo qui eam conſulit, quæſtionem periculosè determinat, & conſequenter exponendo ſe periculo peccati mortalis, mortaliter peccat, vt diſertis verbis inquiunt S. Thomas, & Scotus ſupracitati num. 207.

Decimum fundamentum deducitur ex verbis Scoti aliàs relati in 4. ſent. diſt. 17. quæſt. vnic. videlicet: [Vbi via eſt facilior, id eſt magis in poteſtate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omiſſa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiorem, quia tunc ſe exponeret periculo ſalutis ſuæ, & videretur eſſe contemptor propriæ ſalutis.] Ita Scotus. Sed abſque dubio via eſt facilior, & magis in poteſtate hominis, & certior ad peccatum vitandum ſequi opinionem magis probabilem, & magis tutam, ad quam intellectus magis flectitur propter rationes validiores, quàm ad contrariam minus probabilem, & minus tutam; Ergo tenetur quis ſequi magis probabilem, nec poteſt omiſſa illa, attentare aliam minus probabilem, & minus tutam, quæ procul dubio incertior, ac difficilior eſt, cum ad eam difficilius flectatur intellectus, quàm ad oppoſitam: alioquin ex ſententia Scoti exponit ſe periculo ſalutis ſuæ, & videtur eſſe illius contemptor. Ad hoc cap. Si quis poſitus, & c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7.

Vndecimum fundamentum eſt, quia cum vtrinque ſunt opiniones æquè probabiles, tenetur quis ex præcepto ſequi partem tutiorem. Ergo multò magis tenetur quis ex præcepto tutiorem partem amplecti quando oppoſita eſt minus probabilis. Vt autem cum euidentia percipias vim huius argumenti, apprehende ſtateram intellectus, qui lances appendit æquo libramine, vt dicitur in c. 1. & in c. Abbate, §. Præfatus, de ſent. & re iudic. lib. 6. & pone in lance dextera opinionem probabilem affirmantem actum eſſe illicitum, quæ periculo vacat, ac tutior eſt: & in lance ſiniſtra pone alteram opinionem æqualiter probabilem, quæ affirmat actum eſſe licitum, & ſubeſt peccati periculo. Iam ſtatera ſtat in æquilibrio, cum pondera vtrinque



Digitized by Google

ſint æqualia, & intellectus in neutram partem potest declinare; quia cum non ſit ratio cur magis declinet in partem dexteram, quàm in ſiniſtram; in hac paritate contrariorum motiuum cogitur quieſcere, & ſtat ſuſpenſus, ac dubius, vt ſexdecim ſolidiſſimis fundamentis monſtratum eſt in quæſt. præcedenti, in 1. concluſ. à numero 125. vſque ad nu. 171. & ideo in tali dubio tenetur ex præcepto ſequi partem affirmantem actum eſſe illicitum, quæ tutior eſt, vt ſimiliter probatum eſt in eadem quæſt. in 2. concl. à d. nu. 171. vſque ad nu. 191. Pone modò in lance dextera ſtateræ opinionem probabiliorem, ac tutiorem, & in lance ſiniſtra opinionem minus probabilem, ac minus tutam. Certè lanx ſiniſtra, quæ propter leniora motiua minus habet ponderis, minus etiam habet inclinationis, quàm habeat quando rationum pondera vtrinque ſunt æqualia. Item quantum aſſenſus, & applicatio intellectus augetur in lance dextera, in qua ſunt grauiora motiua, tantum minuitur in lance ſiniſtra, in qua motiua ſunt leuiora; ac proinde reſpectu partis ſiniſtræ intellectus magis fluctuat, & vacillat circa veritatem opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, quàm faciat quando rationes in vtraque lance ſunt æqualis ponderis; & conſequenter cùm reſpectu partis ſiniſtræ plus habeat fluctuationis, plus etiam habet indeterminationis, & indebiti modi operandi, ſecundum Caiet. aliàs citatum in opuſc. tom. 1. reſp. 13. dub. vlt. Ergo ſi intellectus non poteſt inclinari in opinionem probabilem, & periculoſam quando eſt in dubio propter æquilibrium rationum vtrinque probabilium, multò minus poteſt in eam inclinari quando illa eſt minus probabilis. Et per conſequens cùm magis probabiliter opinetur illicitum eſſe actum, & faciat illum contrà inclinationem intellectus, & ſic contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ex peruerſitate voluntatis, vtique magis peccat, quàm qui agit cum dubio. Præterea ſi in dubio non eſt liberum, neque licitum opinari partem, quæ non mouet ad aſſenſum, quando propter æquilibrium neutra mouet; multò minus erit liberum, aut licitum opinari vnam partem non mouentem quando mouet contraria, ſicut contingit in magis probabili: nam illa tantùm non autem oppoſita mouere poteſt, vt patet in duobus trahentibus pondus in contrarium, quorum vnus ſit validior altero, quia validior ſolùm mouet. Ac demum qui agnoſcit vnam opinionem eſſe probabilem, & aliam probabiliorem; in ordine ad ſequendam licitè minus probabilem, eſt in deteriori conditione, quàm is, qui eſt in dubio, quia dubitans non inclinatur in hanc partem magis, quàm in illam; l. In ambiguo, ff. De reb. dub. gloſ. in rubr. ff. De iur. & fact. ignor. Bartol. in l. Admonendi, num. 20. ff. De iureiur. & conſtat ex dictis in prima quæſt. à d. num. 125. vſque ad nu. 171. At qui agnoſcit vnam eſſe probabilem, & aliam probabiliorem, magis inclinatur ad aſſenſum probabilioris tanquam veræ, & minus probabilis tanquam falſæ; Neque aliter, rebus ſic ſtantibus, inclinari poteſt, cum non habeat libertatem ad libitum opinandi; ſed violenter trahatur à fortioribus motiuis, vt in 2. de Anima, text. 153. & plenius oſtenſum eſt ſupra in 2. fundamento pro hac ſententia n. 257.

Ergo qui falſam opinatam, & periculoſam ſequitur, contra conſcientiam agit, & plus peccat, quàm qui eſt in dubio. Ac demum in dubio tutior pars eſt eligenda, & vſus huius regulæ neceſſarius eſt in dubio æquilibri, vt latiſſimè probatum eſt ſupra in 2. quæſt. Ergo multò magis eſt neceſſarius quando dubium augetur ex parte illius opinionis, quæ affirmat actum eſſe licitum: ratio enim quare hæc opinio in dubio æquilibri non poteſt eligi; eſt quia habet annexum periculum, vt ibi demonſtratum eſt. Ergo minus eligenda eſt, quando maius habet periculum, quod tunc vtique accidit, quando de ea magis poteſt dubitari, quàm de ſua contradictoria. Certum autem eſt magis de ea dubitari quando eſt minus probabilis, quàm ſua oppoſita; ſi ergo quando eſt æquè probabilis non poteſt eligi, vtique multò minus eligi poteſt quando eſt minus probabilis.

Duodecimum fundamentum deſumitur ex illo Eccleſ. 3. 27. *Qui amat periculum, in illo peribit.* Quem locum citant in noſtro caſu plerique ex Theologis, ex quo ſic formatur argumentum. Qui non vitat quantum poteſt periculum peccandi materialiter, quod quantum poteſt, id eſt adhibita morali diligentia, vitare tenetur, ipſe amat periculum, & perit in illo, ſeu peccat formaliter. Sed qui minus probabilem ſequitur, relicta probabiliori, non vitat quantum poteſt periculum peccandi materialiter, quod quantum poteſt, ſeu adhibita morali diligentia, vitare tenetur. Ergo formaliter peccat. Maior eſt euidens, & eſt S. Thomæ, & Scoti, quorum præciſa verba ſuperius retulimus nu. 207. & conceditur ab omnibus: nam omnes fatentur debere fieri moralem diligentiam in agibilibus, vt verum, & rectum cognoſcatur, & falſum, & obliquum vitetur, & niſi quis illam adhibeat, non excuſari ex ignorantia, quia eſt vincibilis, & affectata, quæ non excuſat à peccato, cap. 2. de tempor. ordin. lib. 6. S. Thom. in 1. 2. qu. 76. art. 2. & fuſius dictum eſt ſup. in 6. fundamento pro hac ſententia, & patet etiam nu. 70. & 98.

Minor propoſitio ſimiliter patet, quia cum ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat alteram eſſe falſam, vt ſæpius repetitum eſt ex Philoſopho in 4. Metaphyſ. cap. 6. & D. Thoma d. quodlib. 8. art. 13. & falſitas veriſimilius inſit minus probabili, quæ debilioribus innititur fundamentis: vtique qui illam eligit, relicta probabiliori, non vitat quantum poteſt periculum eligendi falſum, quod quantum poteſt, id eſt adhibita morali diligentia, tenetur vitare. Et hic iunge quæ in propoſito dicentur infra in 28. fundamento.

265 Decimumtertium fundamentum deducitur ex lib. 3. Regum cap. 12. videlicet: *Reſpondit Rex populo dura, derelicto conſilio Seniorum; quod ei dederant, & locutus eſt eis ſecundum conſilium iuuenum.* Ex quo loco arguitur ſic. Reprehenditur Roboam, quod ſecutus ſit conſilium deterius, non enim apparet hoc ideo factum fuiſſe, quia conſilium illud aliquam probabilitatem non haberet, videlicet populum eſſe tractandum durè, ne aſſueſceret ſic liberè loqui, & ſeditionem excitare: Sed quia iuniorum conſilium prætulit conſilio ſeniorum, non alia ſanè de cauſa, niſi quia melius hoc, quàm illud cenſendum eſt.

eſt. Ad hoc bonus textus in c. De quibus, 20.
diſt. ibi: *Seniores prouinciæ congrega, & eos in-
terroga*; & pulcher textus in c. vlt. 84. diſt. ibi:
*gloria ſenum canities*; hæc verò canities ſapien-
tiam deſignat, de qua ſcriptum eſt; Canities
hominum prudentia eſt. Et ibi gloſ. 1. dat con-
cordantes. Sed qui ſequitur minus probabilem,
probabiliori relicta, conſilium ſequitur dete-
rius, & minus ſapientum, Nam teſte Philoſo-
pho in 1. Topic. c. 1. Probabilia ſunt quæ viden-
tur Sapientibus, & maximè notis. Et probatur
in c. Quis neſciat, vbi Præpoſitus num. 7. diſt. 9.
Ergo qui ſequitur opinionem minus probabi-
lem, poſthabita probabiliori, eſt meritò repre-
hendendus. Et ſanè ſi liceer amplecti minus pro-
babiles opiniones, licet etiam viuere ſecundum
conſilium minus ſapientum, imò plerumque de-
ſipientium, ſeu errantium; nam ex contradicto-
rijs vnam tantùm eſſe veram neceſſe eſt, vt in 4.
Metaph. d. c. 6. & vt plurimum debet eſſe proba-
bilior, & magis ſapiens dicitur qui de rebus iu-
dicat iuxta earum pondera, quæ ſunt momenta
rationum, c. Ego ſolis, 9. diſt. c. Iudicantem,
30. qu. 5.

Decimumquartum fundamentum deducitur
ex Ariſtotele in 2. de Anima text. 152. vbi ait:
[ Intelligere, in quo eſt rectè quidem prudentia,
& ſcientia, & opinio vera, non rectè autem, con-
traria horum. ] Ex quo loco arguitur ſic. Re-
ctè intelligere, & ſapere eſt ſequi opiniones ve-
ras: Sed qui ſequitur minus probabiles, vt plu-
rimum ſequitur falſas, quia vt plurimum ratio
humana poſt diligentem diſcuſſionem non falli-
267 tur. Nam ratione naturali diſcernimus quid ſit
bonum, & quid malum, ſignatum eſt enim ſu-
per nos lumen vultus Dei, & hoc lumen eſt lex
naturæ, quæ eſt impreſſio Diuini luminis in ra-
tionali creatura, vt inquit S. Thom. in 1. 2. q. 91.
art. 2. & ex illo Fortunatus Garzia de vlt. fine
268 vtriuſque iuris c. 1. num. 80. tract. com. tom. 1.
pag. 130. & lumen naturale intellectus nihil eſt
aliud, quàm manifeſtatio veritatis, vt idem
S. Thomas docuit in 1. 2. qu. 67. art. 1. Vnde
vix aliquid reperitur contra naturalem ratio-
nem, quod non remordeat conſcientiam, vt ait
Bald. in conſ. 38. incip. D. Thomas in fin. lib. 1.
Item argumenta rei indicant ipſam rem, c. In-
telligentia, de verb. ſignif. Ergo qui ſequitur mi-
nus probabiles, vt plurimum non rectè intelli-
git, neque ſapit, vnde nec prudens cenſeri po-
teſt, nec bonus, quia cum ex duabus contradi-
ctorijs neceſſariò vna ſit vera, altera falſa, &
plerumque falſa ſit minus probabilis, vtique ta-
lis voluntariè, ac reluctante conſcientia ſequitur
id, quod plerumque eſt contra veritatem. Ad
hoc bonus text. in c. Abbas, ſanè, §. Cæterum,
ibi: [ Nec etiam Iudex ipſe, cognita realiter
veritate, pronunciare in contrarium poſſet cum
libera conſcientia, & ſecura. ] de ſent. & re iudic.
lib. 6.

Decimumquintum fundamentum deducitur
ex c. In canonicis, 19. diſt. vbi Auguſtinus ait,
In illis ſcripturis, quæ non ab omnibus recipiun-
tur, præponendas eas eſſe, quas plures, grauio-
reſque recipiunt, eis, quas pauciores, minoriſ-
que authoritatis Eccleſiæ tenent: Ergo ex ſen-
tentia Auguſtini, iuxta plura, & grauiora mo-
tiua eſt iudicandum; ac proinde opinio pro-
babilior ſemper eſt ſequenda.

Decimumſextum fundamentum ſumitur ex
S. Ioanne Chryſoſtomo, ſiue Auctore imperfe-
cto in Matth. cuius tamen authoritas grauis
eſt apud Theologos, & crebrò ab illis citatur,
ait enim homilia 44. in c. 23. [ Si veſtimenta
empturus, gyras vnum negotiatorem, & alte-
rum, & vbi meliores veſtes inueneris, & pretio
viliori, ab illo comparas: Quomodo non opor-
tet populum circuire omnes Doctores, & inqui-
rere vbi ſincera veritas Chriſti venundatur, &
vbi corrupta, & veriorem eligere plus quàm
veſtimentum?] Et ſuperiùs dixerat, tales eſſe
inexcuſabiles ſi errant in fide. Cuius teſtimo-
nium valdè etiam redarguit Authores modernos,
qui auſi ſunt affirmare tutum eſſe in conſcientia
eum, qui propoſitum habet varios Doctores
conſulendi, quouſque inueniat aliquem reſpon-
dentem iuxta deſiderium ſuum, vt dixi ſupra
num. 30.

Decimumſeptimum fundamentum ſumitur ex
Tullio in libro de Senectute, ait enim: [ Ma-
gnæ felicitatis eſt veras opiniones in ſenectute
ſaltem aſſequi. ] Sed veras opiniones per rei
euidentiam aſſequi non poſſumus, cum moralia,
ſaltem vt in pluribus, non ſint demonſtrabilia,
vt ex Philoſopho dictum eſt ſupra nu. 50. & 51.
Ergo vt veras aſſequamur, magis probabiles ſe-
qui debemus, non autem minus probabiles, quæ
plerumque ſunt falſæ, vt dictum eſt in 14. funda-
mento.

269 Decimumoctauum fundamentum ſumitur ex
D. Thoma quodlib. 3. art. 10, vbi docet: In his,
quæ ad fidem, & mores pertinent, nullum excu-
ſari ex ſimplicitate, ſi ſequatur erroneam opinio-
nem alicuius Magiſtri, & reddit rationem di-
270 cens: In rebus enim dubijs non eſt de facili præ-
ſtandus aſſenſus. Intelligit ergo S. Doctor de
dubio, quod oritur ex diuerſitate opinionum,
ideoque peccare illum, qui eas non examinat,
vt ſequatur veras, ſed facilè ſequitur alterutram
propter authoritatem alicuius Doctoris. Et
quodlib. 8. art. 13. affirmat, cum ſunt contrariæ
opiniones de aliquo articulo, oportere ad hoc,
vt quis excuſetur à peccato, vt ex contrarijs opi-
nionibus in nullam dubitationem adducatur, &
poſt adhibitam diligentiam non inueniat ali-
quid, quod eum moueat ad credendum eſſe il-
licitum id, quod agere intendit. Sed qui ſequi-
tur minus probabilem, relicta probabiliori, vti-
que inuenit aliquid, quod eum mouet ad opi-
nandum illud eſſe illicitum, imò quod magis
mouet, quàm moueat ad opinandum illud, quod
putat eſſe licitum, & ex contrarietate opinio-
num in dubitationem adducitur; imò in peiori
ſtatu reperitur, & magis culpabiliter agit, quàm
ille, qui eſt in dubio, quia agit contra inclina-
tionem intellectus in alteram partem, & ſic con-
tra dictamen rationis propter fortiora motiua,
quæ ſunt in magis probabili, quam relinquit, vt
euidenter monſtratum eſt ſupra in vndecimo fun-
damento pro hac ſententia. Ergo iſte præſtat fa-
cilem aſſenſum his, quæ dubia ſunt, quin potius
his, quæ magis apparent falſa, quàm vera, con-
tra Angelicum Doctorem, & citò credit, ideo-
que leuis eſt corde contra Diuinum teſtimo-
nium, Eccleſ. 19. id eſt imprudenter agit, &
peccat.

Et confirmatur, quia S. Thomas vult in contrarietate opinionum, ſi vna amplectenda eſt, ita nobis alteram improbabilem videri, vt nihil nos moueat, quin noſtram indubitatam teneamus. Quanto minus igitur ille concederet nos poſſe illam amplecti, cuius contraria ita nos moueat, vt ſolidiora argumenta veritatis illam habere exiſtimemus? Quàm longè quæſo diſtant à ſenſu tanti Doctoris illi, qui, quantumuis reluctante conſcientia, quæ ſequitur validiores rationes, & fortiora motiua, nituntur eam detorquere in eam partem, in quam, præponderante parte contraria, nullo modo, neque etiam phyſicè inclinari poteſt? Nonne hoc eſt formare conſcientiam contra conſcientiam, & opinari non ſecundum apparentiam rei, ſed fingere verum ex noſtro arbitrio, aduerſus ea quæ diximus ſupra in 1. fundamento pro hac ſententia.

Decimumnonum fundamentum eſt, quia iura expreſsè determinant in varietate opinionum eligendam eſſe magis probabilem. Clem. vnic. §. fin. ibi: *Opinionem ſecundam tanquam probabiliorem*, &c. *duximus eligendam*, de Sum. Trinit. & fid. Cathol. c. Capellanus, ibi. Sed poſterior ſententia meliori, & ſubtiliori nititur ratione, atque ibidem notant Abb. & Doctores, de ferijs, l. Idem cum eodem, in fin. cum ibi notatis per Bald. Angel. & Doctores, ff. De iuriſd. omn. iudic. l. Æmilius, ff. De minor. l. Pater, ff. De edict. & textus fortis in §. Item pretium, inſtit. de empt. & vendit. ibi: Sed Proculi ſententia dicentis permutationem propriam eſſe ſpeciem contractus, meritò præualuit, cùm & ipſe alijs Homericis verſibus adiuuaretur, & validioribus rationibus argumentaretur. Pondera illud aduerbium, *meritò*, quod idem importat quod rationabiliter, & de iure, vt l. Cum de lege, ff. De probat. l. Merito, ff. Pro ſocio, l. 3. ff. De penu. legata. l. 1. §. De loco public. fruen. Vnde ille textus efficaciter probat rationis, & iuris eſſe, vt in contrarietate opinionum præualeat probabilior, & ſolidioribus argumentis vallata, & ideo iure optimo ſententia illa Proculi dicitur eſſe verior in l. 1. prope fin. verſ. Sed verior, ff. De contrahen. empt.

271 Vigeſimum fundamentum deducitur ex formulis loquendi, quibus vtuntur Doctores claſſici in opinionibus eligendis, & in decidendis quæſtionibus. Nam gloſ. Innoc. Specul. & alij, eo celebriores Canoniſtæ hoc ferè obſeruant: Aliquando enim ſimpliciter referunt plures opiniones, & nullam expreſsè approbant: & tunc cenſentur tranſire cum illa, quam recenſent vltimo loco, gloſ. in l. Qui filium, circa fin. ff. Ad Trebellian. Hoſtien. qui loquitur de opinionibus Innocentij in c. 1. de pœn. lib. 6. & de opinionibus gloſ. Innoc. & Speculatoris ſcripſerunt Bald. & Angel. in l. Si idem cum eodem, §. fin. ff. De iuriſd. omn. iud. Niſi primo gloſ. ponat aliquam opinionem, & poſtea ſubijciat, alij dicunt, ſeu quidam dicunt: quia tunc prima cenſetur opinio gloſſæ, vt per Iaſ. in d. §. fin. nu. 3. & Dec. in c. 1. prope fin. ſup. eod. vbi limitant etiam duobus alijs modis. Aliquando cogitando relinquunt, cum præ dubio non audent aliquid determinate. Plerumque autem aut vnam opinionem recenſent, & aliam expreſsè approbant.

272 Aut ſimpliciter vni adhærent, & cenſentur contrariam reprobare, licet id clarè non explicent, vt notant Legiſtæ in d. l. Si idem cum eodem, §. fin. ff. De iuriſd. omn. iudic. & Canoniſtæ in d. c. 1. ſup. eod. Porro Iuriſtæ, præſertim in lecturis ex duabus opinionibus nonnunquam vnam dicunt communem, aliam melioribus rationibus fulcitam, vnam veriorem eſſe, æquiorem alteram: vnam defendi poſſe in via diſputatiua, ſeu in puncto iuris, ſed contrariam ſequendam eſſe in conſulendo, & iudicando, & alia his ſimilia. At vix reperies claſſicos Canoniſtas in moralibus, & ſpectantibus ad ſalutem animæ vnam ſententiam ſequutos fuiſſe, & aſſeruiſſe oppoſitam eſſe probabilem, & ad praxim deduci poſſe.

273 Et quamuis ſæpè affirment aliquid eſſe probabilius, ſeu verius; non tamen inde licet inferre, vt ſenſerint contrarium eſſe probabile, aut verum, quemadmodum perperam deducunt aliqui ex recentioribus. Quinimò per ea verba cenſentur approbare opinionem, quam dicunt probabiliorem, & contrariam refellere, vt per Io. Andr. in c. Litteras, col. 2. in ver. Melius, & in gloſ. ſup. eod. ver. De reſtit. ſpoliat. & probatur in Clem. vnic. in fin. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. vbi in articulo illo, An infantibus in Baptiſmo infundantur virtutes, relatis duabus opinionibus, eligitur affirmatiua tanquam probabilior. Et tamen gloſ. ibi in ver. Dirigendam, & Doctores communiter aſſerunt ſententiam illam eſſe ab omnibus tenendam, & contrariam reiectam cenſeri. Ad idem textus in c. Tertio loco, in ver. Conſultius, de præſumpt. Imo Iuriſconſultus in d. l. Si idem cum eodem, ſimpliciter recenſet duas oppoſitas Iuriſconſultorum ſententias, & neutram ex illis approbat, ſed tantùm in fine ait: illorum ſententia probabilior eſt. Et tamen per hæc verba opinionem illam cenſeri approbatam, nec quemquam poſſe contrariam ſequi, firmant ibi Bald. Angel. Iaſ. & cæteri Doctores. Et concordat textus in l. Pater, verſ. Sed videamus ne probabilius dicatur,

274 ff. De edict. Nec refragatur textus in c. Cum Marthæ, §. Quæſiuiſti, de celebrat. Miſſarum. Nam reſpondetur articulum, de quo ibi, videlicet vtrum in Sacramento Altaris aqua cum vino transmutetur in ſanguinem, neque ad fidem, cùm non ſit diffinitus ab Eccleſia, neque ad mores pertinere. Vnde non mirum ſi inter opinionem Scholaſticorum illa probabilior iudicetur, quæ aſſerit aquam cum vino in ſanguinem transmutari, & tamen dicatur non eſſe inconueniens, vel abſurdum ſi aqua in corpore Chriſti eſſe credatur. In his enim licitum eſt ſequi opinionem minus probabilem ſecundum S. Thomam, Innocentium, & alios ſupracitatos num. 16. & ſeq. Præterea in d. §. Quæſiuiſti, ex eo quod Pontifex dicat vnam ſententiam eſſe probabiliorem, non cenſetur contrariam reſpuere, quia hoc expreſsè declarat in verſ. Sed nec conueniens, ſicut fit in c. Litteras, ibi: [ Nos autem ad præſens nullam de prædictis ſententijs reprobamus, ] de reſtit. ſpoliat. Ergo oppoſitum eſt dicendum cum Canon expreſsè non declarat ſe non damnare ſententiam contrariam, ſed ſimpliciter vnam eligit tanquam probabiliorem, iuxta terminos dictæ Clem. vnicæ, quæ hoc modo conciliatur cum d. §. Quæſiuiſti, D. Thomas verò, additis hunc in ſc argumentis, ſemper vltimo loco

do-

docet quid tenendum, & reſpondet obiectis; idemque ferè obſeruant reliqui grauiores Theologi. Sed & Patres vbique docent quid nos tenere oporteat, nec vnquam in ſpectantibus ad mores memini me legiſſe eos relinquere nobis libertatem eligendi opinionem, quam maluerimus. Imo Auguſtinus de vnico Baptiſmo, lib. 7. c. 35. in re graui, & dubia, non auſus quidquam diffinire, cenſet Diuinum iudicium concordi oratione, & impenſis ſupplici deuotione gemitibus eſſe implorandum. Quod refertur in c. Solet de conſecr. diſt. 4.

275 Vigeſimum primum fundamentum eſt, quia opinio communis proculdubio eſt probabilis, nam ſecundum Philoſop. 1. topic. c. 1. Probabilia ſunt quæ videntur omnibus, vel pluribus. Ideoque eſt amplectenda in iudicando, & conſulendo, vt eſt text. qui ad hoc communiter allegatur, in l. 1. ibi: *ſanè crebrior apud veteres opinio eſt*. Vbi Bald. notat ff. De offic. quæſtor. & in c. Nouimus, de verb. ſignif. & tradit Alexander conſ. 134. Præuiſo themate, in fin. lib. 1. & conſ. 22. Viſo proceſſu, circa fin. lib. 2. Felin in c. 1 col. penult. verſ. Nono fallit. ſup. eod. Dec. conſ. 131. Reuocatur, in extremis verbis. Idque facilè admittunt Theologi illi, qui, vt dicemus in vlt.

276 quæſt. in prine. putant opinionem reddi probabilem etiam ex ſola authoritate vnius Doctoris. Et tamen non licet opinionem communem ſequi, ſi contraria ſit probabilior, ſeu, quod idem eſt, verior, & melioribus rationibus ſubnixa, vt eſt textus in c. 1 de his, quæ fiunt à maior. par. cap. in c. Sane quippe, 9. diſt. & in l. 1 §. Sed neque C. de veter. iur. enuclean. vbi Iuſtinianus ait: [ Sed neque ex multitudine Anthorum, quod melius, aut æquius eſt iudicatote, cum poſſit vnius forſan, & deterioris ſententia, & multos, & maiores aliqua in parte ſuperare. ] Et tenet Hoſtien. in c. 1 in fin. ſup. eod. dum ait [ communem opinionem ſemper eſſe tenendam, niſi notorie male dicat, vel rationabiliter conuincatur, quod bonus Iudex, & acutiſſimi ingenij æſtimabit. ] & ſequitur ibi totidem verbis Io. Andr. itidem in fin. & alij communiter. Ideoque in Nicæna Synodo etſi aliquibus videretur ſtatuendum eſſe vt Epiſcopi, & Presbyteri ab vxoribus, quas ante conſecrationem duxerant abſtinerent, tamen Synodus laudauit ſententiam

277 ſolius Paphnutij tamquam probabiliorem, licèt nuptiarum eſſet inexpertus, vt refertur in c. Nicæna, 31. diſt. quem textum ad hoc propoſitum ponderat gloſ. in c. Capellanus, in ver. Rationabiliter de ferijs. Et eſt communis opinio, vt dicemus infra n. 347. Ratio eſt, quia ad ſummum opinio communis habet vim conſuetudinis, ſecundum Bald. hic n. 8. At conſuetudo rationem non vincit, l. 2. C. Quæ ſit longa conſuetudo. & l. Quod non ratione. ff. De legib. c. fin. de conſuet. Er-

278 go nec opinio communis. Imò vt dicebat Durandus in prologo, admittens rationem propter authoritatem humanam incidit in inſipientiam beſtialem. Ad hoc bonus text. in c. Ego ſolis, iuncta gloſ. in ver. Quantalibet, & in c. Neque

279 quorumlibet, 9. diſt. Et quamuis ſequens communem opinionem, poſthabita veriori, excuſatur à pœna in foro externo, eo quod opinio communis inducat errorem probabilem, vt eſt text. cum gloſ. in c. vnic. de Poſtul. Prælat. lib. 6. tamen non excuſatur in foro conſcientiæ, vt ex mente Innocentij declarat Bart. in l. fin. C. De pœn. iudic. qui malè iudicant; quia debuit eligere eam, quæ validioribus rationibus firmatur. §. Item pretium, Inſt. de empt. & vendit. Et l. Edicto, C. de edict. D. Adriani tollen. ſecundum eum, & ſequitur Syluester in ver. Opinio. num. 2. Quamobrem ſi opinio communis eſt probabilis, & tamen non licet eam ſequi ſi oppoſita ſit magis probabilis: Ergo non licet ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori.

280 Vigeſimum ſecundum fundamentum ſumitur ex Baronio ad annum 435. vbi refert edictum Theodoſij tenoris inſtraſcripti, videlicet; [ Vbi diuerſæ ſententiæ proferuntur, potior numerus vincat Authorum, vel ſi numerus æqualis ſit, eius partis præcedat authoritas, in qua excellentis ingenij vir Papinianus emineat, qui vt ſingulos vincit, ita cedit duobus. ] Hæc ibi. Si igitur ex edicto tanti Imperatoris ſequenda eſt opinio, quæ probabilior eſt ex principio extrinſeco authoritatis, cur itidem non ſit ſequenda, ſi probabilior ſit ex principio intrinſeco rationum, aut ex intrinſecis, & extrinſecis ſimul iunctis? Confert textus in c. Prudentiam. §. Ille quippe, de off. Deleg. & in l. Duo ex tribus. ff. De re iudic. & quod notat Feder. de Sen. conſ. 1. n. 2. verſ. Præterea ſiue dicamus, & nu. 3. verſ. Præterea ad hoc.

281 Vigeſimumtertium fundamentum eſt, quia probatio plenior abſorbet, & confundit minus plenam directè oppoſitam, c. Propoſuit de Cler. excom. miniſtr. gloſ. in c. In noſtra, in ver. Mentionem, de Procurat. Gemin. conſ. 27. Super du-

282 bijs, in princ. & num. 11. Et ideo teſtes numero plures in conſenſu præualent paucioribus, c. Licet, de probat. c. In noſtra de teſtib. Feder. de Sen. conſ. 185. Super eo. in princ. & præualet probatio, quæ maiori numero teſtium eſt munita, Bald. conſ. 452. Quis melius in princ. lib. 4. Et eſt regulare, quod probatio potentior extinguat minus potentem, Socin. conſ. 54. n. 13. & nu. 18. lib. 4. Alex. conſ. 84. nu. 7. lib. 7. Crauet. conſ. 6. nu. 50. Rurſus in diſcordia præualet iudicium, quod plurimorum ſententijs confirmatur, c. Prudentiam, de offic. Deleg. c. In canonicis, 19. diſt. Anchar. conſ. 157. Summæ prudentiæ nu. 3. ideoque Doctores numero plures præualent paucioribus, l. 1. ibi: *ſanè crebrior apud veteres opinio eſt*, ff. De off. quæſto. c. Nouimus, ibi: *ſi quorundam ſit opinio à pluribus approbata*; de verb. ſignif. & dictum eſt ſupra in

283 21. fundamento, num. 275. Rurſus duæ rationes vincunt vnam, l. Nam & ſi, & ibi communiter ſcribentes, ff. De inoff. teſtam. Bart. in Autenth. Itaque n. 1. Cod. com. de ſucceſſio. & ratio fortis minus fortem tollit, arg. l. Si duo Patroni; §. Marcellus, ff. De iureiur. & arg. gloſ. in c. Cum inter R. in ver. Epiſcopus munus de elect. & tradit Barbat. in repet. l. Cum acutiſſimi, col. 2. C. de fideicom. & Antonius Nicellus de concordia gloſſar. nu. 32. tract. com. tom. 1.

284 fol. 11. Siue igitur firmatur probabilitas ex principio extrinſeco authoritatis, ſiue ex principijs intrinſecis rationum, ſemper opinio probabilior, quæ pluribus nititur Authoribus, aut validioribus fundamentis, abſorbet, confundit, ac definitionibus probabilem, quæ pauciores habet

Autho-

Authores, ac leuiora motiua. Ad quod eſt textus optimus in d. §. Item pretium, Inſtit. de empt. & vendit. & in l. 1. ff. eod. & ſic in concurſu probabilioris, opinio non eſt probabilis, ſed reprobabilis.

285 Vigeſimumquartum fundamentum deducitur ex more, & conſuetudine ciuitatum, rerumpublicarum, & regnorum totius Orbis, ſecundum quam decidi ſolent, ac terminari cauſæ, & controuerſiæ ex pluralitate ſuffragiorum; & ſic ſequendo magis probabilem ex principio extrinſeco authoritatis. Quæ conſuetudo eſt etiam iuri communi conformis, quo ſtatutum eſt, vt in omnibus actibus vniuerſitatum ſemper præualeat ſententia maioris, ac ſanioris partis, vt de electionibus eſt cautum in c. Licet deuitanda, in fin. & in c. Quia propter de elect. cum multis ſimilibus: & de poſtulatione in c. Scriptum, eod. tit. & de præſentatione in c. Quoniam de iur. patron. & de collat. tradit Feder. de Sen. d. conſ. 1. n. 3. verſ. Et hoc etiam declarat, & de actibus capitularibus in c. Cum in cunctis, de his, quæ fiunt à maior. par. cap. & c. fin. & generaliter de omnibus actibus Vniuerſitatum, in l. Quod maior. ff. Ad municipalem, in l. Nulli, ff. Quod cuiuſque vniuerſit. nomi. & in l. Nominationem, C. De Decurion. lib. 10. Feder. de Sen. d. conſ. 1. in princ. verſ. Hoc præſuppoſito. Cur ergo non idem dicendum in controuerſijs moralibus, vt ſententia probabilior præualeat minus probabili? Quippe pars probabilior poteſt dici pars maior ex principio extrinſeco, cum habeat Authores numero plures, & grauiores, vt c. In canonicis, 19. diſt. Item dici poteſt pars ſanior ex principijs intrinſecis rationum, tum quia nititur motiuis magis rationabilibus, tum quia propter maiorem conſcientiæ ſecuritatem præ ſe fert maiorem Dei zelum, quàm oppoſita minus probabilis, & minus tuta. Ad text. in c. In Geneſi de elect.

286 Vigeſimumquintum fundamentum ſumitur ex Decretis Capitulorum Generalium, & Conſtitutionum nonnullarum Religionum, quæ præcipiunt ſuis ſubditis Regularibus, vt in controuerſijs moralibus ſequantur opiniones magis probabiles, vt in ſpecie ex Decreto Quinti Capituli Generalis Clericorum Regularium Theatinorum, & ex duabus epiſtolis paſtoralibus Generalis eiuſdem Religionis, quas quidem Conſtitutiones obligare ſub reatu peccati mortalis defendit nouiſſimè Antonius Merenda in ſuo tractatu de hac materia in Præfatione pag. 174. num. 485. & 486. & ſuperius pag. 4. num. 8. redarguit Authorem, qui euulgauit libros de caſibus conſcientiæ, in quibus profitetur ſe ſequi modum determinandi probabilitatem opinionum Conſtitutionibus ſui Ordinis minimè congruentem. Idem conſtat ex Conſtitutionibus Ordinis Sanctiſsimæ Trinitatis Redemptionis captiuorum cap. 3. de off. Patrum Lectorum, vbi ſic legitur: In opinionum delectu habeant Patres lectores ſpecialem aduertentiam, & enixè ſtudeant communiores, magiſque probatas ſententias tueri, nec ad oſtendendam ingenij ſubtilitatem adducant opiniones obſoletas, abſurdas, inutiles, præcipuèue falſas, aut minus probabiles.

287 Vigeſimumſextum fundamentum deducitur ex inſtructionibus Synodalibus R. P. D. Antonij Godeau Epiſcopi Graſſenſis ex Gallico idiomate translatis in hæc verba: [Si Confeſſores omnes vnanimiter abſtiuerent à tanta indulgentia, qua peccatores abutuntur, eiſque eandem viam oſtenderent prauos habitus dimittendi, atque ad Cælum perueniendi: ambigendum non eſſet, quin in Chriſtianis cerneretur notabilis mutatio. Cenſeo abſtinendum quidem eſſe à ferro, & igne extra caſus extremitatis: ſed vbi extremitas aduenerit, negari non poteſt, quin ferro, & igne vtendum ſit, & conſultius ægrum impellere ad gemitus, & clamores, quàm ſinere vt moriatur. Quoties Iudæi ſcandalizati ſunt ex ſermonibus Chriſti Saluatoris noſtri, nunquid propterea immutati ſunt? leniuit præcepta ſua abnegatione ſui ipſius, crucis amore, mundi abrenunciatione, & odio rerum omnium, quæ ſæculum redolent. Nunquid Chriſtianus eſt vir delitiarum? Quippe illius vita, vt Tridentinum Concilium adſtruit, perpetua pœnitentia eſſe debet. Quod ſi verum eſt de Chriſtiano, quid de peccatore, qui Chriſtiani nihil habet præter nomen, & qui glorioſam hanc qualitatem ſæpius fœdauit. Quomodo arcta erit via, quæ ducit ad Cælum, & à paucis inuenta ſi maximæ, quæ hodie vigent, ſunt veræ, quibus mediantibus, hæc via tantoperè eſt prolatata, per quam nemo eſt qui incedere non poſsit percommodè cum ſuis ambitionibus, vſuris, luxibus, ſuperfluitatibus, ac delicijs? Nonne verum eſt hodie in multis occaſionibus ſatis eſſe, vt quis ingenium habeat ad rectificandas cum dexteritate ſuas intentiones ad multa peccata vitanda? Chriſtus ait Cælum eſſe pro idiotis, & paruulis, ideſt pro humilibus, & ſimplicibus. Verùm hoc noſtro ſæculo iuxta magis communes, magiſque receptas propoſitiones, Cœlum eſt tantummodo pro ingenijs ſubtilibus, & pro magnatibus, pro quibus aſſiduè conclamatur pax, pax, & qui in vita canonizantur in ſtatu longè diſſito à ſanctitate. Quam menſuram accipiunt maiori ex parte directores conſcientiarum, qui ſi non pro commoditate pœnitentium, certè pro ſua exiſtimatione, & mundi iudicio minimè reſpiciunt ad veram Dei gloriam, nec ad regulas Euangelij, nec ad Sanctorum exempla, nec ad proximi detrimentum, vt meritò dicere poſſimus cum Pſalmiſta: *Saluum me fac Deus quoniam defecit Sanctus, & diminutæ ſunt veritates à filijs hominum*. Ex recta adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ dependet inſtauratio Eccleſiaſticæ diſciplinæ; ac morum reformatio in Chri-
288 ſtianis. In declarationibus caſuum contingentium ſequimini hoc generale axioma, vt eligatis ſemper eam opinionem, per quam Deus magis glorificatur, & quæ maiorem habet conformitatem cum arcta via Euangelij. Maxima valdè periculoſa eſt illa, quæ hodie currit inter nonnullos Confeſſores, quod poſſumus relinquere probabiliorem opinionem, vt ſequamur minus probabilem, & probabilem cenſeri, ſi duo Authores illam doceant, imò & ſi vnus dumtaxat. Etenim aperta hac via, vix reperies actionem vllam prauam, quæ non ſit licita.

289 Vigeſimumſeptimum fundamentum ſumitur ex quampluribus aſſertionibus, quas Parochi Pariſienſes, & Rothomagenſes vniuerſo Clero

Gal-

Gallicano paucis abhinc annis propoſuerunt non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas inter quas primo loco tanquam aliarum præcipuam collocarunt hanc, de qua nunc diſputamus, videlicet, à peccato immunem eſſe qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam ſequitur minus probabilem, minuſque ſecuram, vt fuſius patebit infra nu. 336. Iudicium autem tam magni cœtus Presbyterorum, qui in vrbibus Regni præcipuis animas regunt, & conſcientias dirigunt, parui non eſt faciendum, c. Prudentiam, §. Illa quippe, verſ. Integrum enim eſt iudicium, de off. Deleg. cum concordantibus, de quibus ibi per gloſſam in ver. Plurimorum.

Vigeſimumoctauum fundamentum eſt, quia imprudenter agit qui pro regula ſuarum operationum vtitur iudicio probabili, ſequiturque opinionem, quam ſolam putat probabilem eſſe, minimè reflectens ad motiua partis oppoſitæ, vt probatum eſt vigintiſex fundamentis in 1. quæſt. à n. 59. vſque ad n. 111. præſertim n. 66. & 69. & 70. & ſeqq. Agit autem imprudentius, qui ex duabus opinionibus æquè probabilibus ſequitur minus tutam, vt ſimiliter eſt probatum latiſſimè in 5. quæſt. à n. 171. vſque ad 229. Ergo agit imprudentiſsimè qui ſequitur minus probabilem & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, quia tunc magis accedit ad illud extremum, quod probabilius poteſt eſſe falſum, cum eius contrarium probabilius ſit verum: opinio enim minus probabilis in concurſu probabilioris magis habet ſpeciem mali, quàm boni; nam quantò ſua contradictoria magis apparet vera, tantò hæc minus probabilis apparet falſa, vt conſtat
290 ex dictis ſupra in 11. fundam. In rebus autem ad ſalutem animæ pertinentibus, vt dicit Auguſtinus in lib. 1. de Baptiſ. c. 3. grauiter peccat qui certis incerta præponit, & magis incautè agit qui maiori periculo ſe exponit, c. Vbi periculum, de elect. lib. 6. gloſ. 1. in c. 2. de Iuſiam.
291 cal. gloſ. fin. in c. Venerabilis, de teſtib. Et profectò nunquid non imprudens, ac temerarius dicendus eſſet qui ſponte ingrederetur ſyluam, quam probabilius crederet obſeſſam eſſe à latronibus, & graſſatoribus? vt per D. Ambroſium pſalmo 1. Quive vltrò ſe in altum puteum dimitteret per funem, quem probabilius iudicaret protinus confractum iri? aut qui cum medicamentum tutum haberet, tamen illud ſumeret quod probabilius putaret eſſe mortiferum? Aut qui in duello pugnaret cũ milite ſtrenuo, ac forti, à quo probabilius opinaretur ſe fore interficiendum? Aut qui cum decem millibus bellum committeret aduerſus Regem, qui cum viginti millibus veniret ad ſe? vt Lucæ 14. Rurſus tranſeundum eſt mihi flumen: conſulo aliquot viros fide dignos an vadum ſit tutum, reſpondent illi eſſe tutum, & plures ſæpè tranſmeare, nec alicui vnquam aliquid mali accidiſſe. Si ergò illorum authoritate, & probabilibus rationibus adductus flumen ingrediar, non ſum dicendus imprudens, aut temerarius licèt ſecurius poſsim per pontem tranſire. At ſi volenti mihi flumen ingredi occurrant viri multo plures, & maioris authoritatis, ac fidei, obteſtantes flumen eſſe profundum, ac rapidum, & multos in eo periiſſe, ac proinde periculoſum eſſe illi ſe committere. Certè ſi eorum teſtimonio, & rationibus validioribus auditis flumen intrarem, non ſolum imprudens, ac temerarius, ſed etiam fatuus dicendus eſſem, & meritò culpæ meæ omnes adſcriberent ſi quid in aquis mihi deterius contingeret. Alia periculorum exempla his ſimilia habes apud S. Baſilium de Inſtit. Monach. c. 7. & S. Io. Chryſoſt. hom. 9. ſup. Epiſtolam ad Theſſalonicenſes. Porrò quiſquis periculum non æſtimat, temerarius dicitur, Archid. & Io. And. in c. Quia plerique in princ. de off. Ordinar. lib. 6. Imò ſtultus, & fatuus ſecundum gloſ. in c. 1. in ver. temerarius, & ibi Ioan. Monach. & Ioan. Andr. de ſent. excom. eod. lib. Quæ cùm ita ſint in periculo ſalutis corporis, longè magis vendicant ſibi locum in periculo ſalutis animæ, quæ corpori eſt præponenda, vt arguit gloſ. fin. in c. Ille autem, 32. quæſt. 5. Ad hoc c. Sedulo, 38. diſt. cap. Præcipimus, 12. quæſt. 1. & c. Solicitè, de maior. & obed. pulchrè Abb. in c. Litteras, num. 25. de reſtit. ſpoliat. Itaque maximè imprudens eſt, ac temerarius, ne dicam fatuus, quiſquis eligit opinionem minus probabilem, ac minus tutam, & exponit ſe ſalutis periculo, c. Significaſti, il 2. & c. Petitio de homic. Et propterea lethaliter peccat ſecundum S. Thomam quodlib. 8. art. 13. Scotum ſuperius relatum n. 208. Syluestrum in ver. Dubium, q. 2. n. 4. Caiet. in opuſc. tom. 1. tract. vlt. & in Sum. in ver. Opinio, Paleot. de Sacr. Conſiſt. Conſult. p. 5. quæſt. 13. verſ. Quod verò, facit text. in c. Quia periculoſum, de ſent. excom. lib. 6. vbi Archid. in princ. ait: quia periculoſum, ideo vitandum, in c. Miratus, 93. diſt. & in l. 1. ff. Si quis, ibi: *Nam magis conſulendum*, de Carboniano edicto. Et his adde quæ dicta ſunt ſupra in 12. fundamento pro hac ſententia.

292 Vigeſimumnonum fundamentum deducitur ex pluribus abſurdis, quæ ſequuntur ex doctrina de libera electione opinionis minus probabilis: quæ quidem abſurda ſunt adeo grauia, vt diuiſerint ab inuicem authores contrariæ ſententiæ, & inter ſe pugnare coegerint: nam alij abſurda illa ingenuè fatentur, ſed rationem aliquam conati ſunt inuenire, ſecundum quam hæc doctrina generaliter propoſita ſit limitanda in certis caſibus, & cum aliquibus declarationibus intelligenda. Alij vero contra animaduertentes huiuſmodi limitationes afferri ſine vllo fundamẽto veræ rationis, audacter negant illa eſſe abſurda, quamquam reluctante conſcientia; quod enim aſſerunt abſurdum non eſſe, imò prudenter, & licitè fieri, id ipſi agi ſecum nullo modo vellent, nèpè ſi ægrotarent, quærere Medicum, qui viam minus probabilem ſequeretur in eis curandis: aut ſi litigarent putantes ſe litigare pro iuſtitia, habere iudicem, qui pro minus probabili contra magis probabilem iudicaret, & alia eiuſmodi, quæ ore tenus tantum concedere poſſunt vt vera, ad text. in l. 1. ibi, *non verbo tenus*, ff. Quod quiſque iuris.

293 Itaque vigeſimumnonum fundamentum deducitur ex primo abſurdo, quod eſt de Medico: Nam ex libera electione opinionis minus probabilis, ac minus tutæ ſequitur vt Medicus curans ægrotum, cui magis probabile ſit medicamentum non profuturum, minus verò probabile pro-

profuturum, cum habeat aliud in promptu, quod magis probabile eſt profuturum fore, poſſit licitè tunc dare illud medicamentum, quod minus probabiliter eſſet profuturum, relicto eo, quod probabilius poſſet prodeſſe. Rurſus poſſet dare medicamentum, quod magis probabiliter obeſſet, & minus probabiliter prodeſſet; & ſic probabilius occideret. Hoc autem eſſe perquam abſurdum, vel ex eo manifeſtum eſt, quia nemo vellet talem Medicum. Arg. l. 1. ff. De decr. ab Ordin. facien. & ſatis conſtat ex dictis Innocentij, Io. Andr. & aliorum, quos ſupra retulimus num. 250. Et quamuis negent id eſſe abſurdum Azor. inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 17. q. 12. Aragonius 2, quæſt. quæſ. 63. ad dubium penultimum. Salas 1. 2. quæſt. 21. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 15. à nu. 156. tamen conuincuntur ratione illa naturali, & euidenti, quia, vt prædixi, nemo eligeret ſibi Medicum, qui probabilius occideret, quàm ſanaret, & ſi quis talem eligeret, aut probaret, hunc ego cenſerem magis ægrum mente, quàm corpore; ſtultus enim, & fatuus
294 dicitur qui diſcrimini ſe committit. gloſ. in c. 1. in ver. Temerarius, & ibi Io. Monach. & Io. Andr. de ſent. excom. lib. 6. Talis igitur eſt meritò reprobandus, idque non propter ignorantiam, ſed propter malitiam, quia non Medici officium implet, ſed homicidam agit, iuxta text. in c. Abſit, 50. diſt. in fin. vbi dicitur: Hoc non eſt curare, ſed, ſi dicere verum volumus, occidere. Et hoc non alia ex cauſa, niſi quia minus probabilem ſequitur, relicta probabiliori, atque tutiori. Alij verò, vt vitent abſurdum, ſibique & ægroto conſulant, reſpondent teneri Medicum ſequi partem magis probabilem, & magis tutam, vt Suarez, Sanchez, & alij apud eum in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 41. Et ſic limitant generalem doctrinam, vt non procedat in Medico. Huiuſque limitationis duplicem afferunt rationem, vna eſt Suarez, quam reprobat Sanchez, & nos paulò infra examinabimus. Altera eſt ipſius Sanchez, videlicet quia Medicus tenetur ſequi partem tutiorem, non quidem ex obligatione iuſtitiæ, & ſui officij, ſed ex debito charitatis, quæ poſtulat, vt certiori modo, quo
295 poſſumus, ægro ſubueniamus. Sed contra hanc rationem vrget primò, quia Medici officium eſt adhibere medicamenta, quæ opinatur eſſe profutura, & non nocitura; nam Medicus ſalutis gratia eſt vt dicitur 8. Phyſicor. cap. 2. de reſpiratione, verſ. Oportet enim, & notant Innoc. Io. Andr. & alij in c. Tua nos, de homic. Et quamquam Non eſt in Medico ſemper releuetur vt æger, tamen nihil debet omittere, vt quantum in ſe eſt, ſanitatem inducat. Sic docuit Ariſtoteles 1. Topic. cap. 2. ait enim. Nam nec Rhetor omni ex modo perſuadebit, neque Medicus ſanabit, ſed ſi ex ijs quæ contingunt, nihil omiſerit, ſufficienter diſciplinam eum habere dicemus. Idemque repetit 1. Rhetor. cap. 1. dicens: [Neque enim Medici eſt ſanitatem inducere, ſed quod vſque poſſibile ſit, ad hoc vſque perducere.] Et Boetius de Trinitate. [Neque enim (inquit) Medicus ſemper ægris affert ſanitatem, ſed nulla culpa erit medentis, ſi nihil eorum, quæ fieri oportebat, omiſerit.] Non poteſt autem Medicus opinari profuturum eſſe medicamentum, quod probabilius eſt nociturum, cùm oporteat opinari illam partem, quæ habet fortiora motiua, vt conſtat ex dictis ſupra in 1. fundamento nu. 257. & ſæpius repetitum eſt: Ergo Medicus, qui ſequitur partem minus probabilem, non ſatisfacit officio ſuo; & ſic peccat contra iuſtitiam. l. Idem iuris, ff. ad l. Aquiliam, l. Medicus, ff. De var. & extraor. cognit. l. Illicitas, §. Sicuti, ff. De off. Præſid. Deinde contra prædictam rationem vrget, quia ſi charitas, aut amor proximi poſtulat, vt certiori modo, quo poſſumus, ægro ſubueniamus, ſicut fatetur Sanchez. cur etiam amor veri, & recti, quod in omnibus actionibus noſtris ſpectare debemus, l. 1. ff. De iuſt. & iur. non itidem poſtulat, vt certiori modo quo poſſumus, illud aſſequamur? Quippe verum, & rectum eſt participatio quædam, & ſumma ſimilitudo Diuini eſſe, & ſummè à Deo diligitur ſecundum illud Pſalmi 50. *Ecce enim veritatem dilexiſti*, & Oſeæ 14. 10. *Rectæ viæ Domini*: ac proinde anteferendum eſt omnibus temporalibus, & humanis commodis, quia eſt bonum quoddam præcellens, atque diuinum, c. Conſuetudo, 8. diſt. c. Nolite timere, 11. q. 3. c. Qui ſcandalizauerit, cum ibi notatis, de reg. iur. Ergo ſi ex charitate erga infirmum tenemur vti medio certiori, vt ei ſubueniamus, certè non minus ex amore veri, & recti, quod à nobis diligi, & omni ſtudio inquiri debet, & quod niſi ſic inquiramus, & amemus, peccamus formaliter, non tantùm materialiter, neque excuſamur ex ignorantia, tenemur certiori vti medio, vt illud aſſequamur. Et quemadmodum qui non vtitur certiori medio ad ſubueniendum infirmo, conuincitur ex Sanchez, & Vaſquez, non diligere infirmum, & peccat: ita quicumque non vtitur medio certiori ad aſſequendum verum, & rectum, ſeu honeſtum conuincitur ex hoc ipſo eſſe malus, & non diligere Deum, qui eſt ipſa veritas. Ioan. 14. c. Si conſuetudinem, 8. diſt. gloſ. in Extrauag. Sedes Apoſtolica, in ver. Veri-
296 tatem, de off. Deleg. Præterea Sacerdotes, & Paſtores Eccleſiæ ſunt Medici ſpirituales, qui medentur languoribus animæ, c. Inferiorum, 86. diſt. & c. ſeqq. c. Non vos, 5. qu. 5. c. Recedite, 45. diſt. c. Quod faciet, 23. qu. 4. & innuit Conc. Trident. ſeſſ. 14. de Pœnitentiæ Sacramento cap. 5. verſ. Si enim erubeſcat ægrotus. Quare ſi Medicus corporalis, vt dicunt Sanchez, & Vaſquez ex charitate tenetur vti certiori medio ad ſubueniendum proximo in ægritudine corporis, cur itidem Medicus ſpiritualis non tenetur ex præcepto charitatis vti certiori medio ad ſubueniendum proximo in ægritudine animæ, quæ
297 pretioſior eſt corpore? Item ſi cauendum eſt à Medico corporali, qui propinando medicinam probabilius nocituram occidit corpus, vt fatentur aduerſarij, quantò magis cauendum eſt à Medico ſpirituali, & conſultore animarum, qui præbendo pernicioſum conſilium opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, occidit animam, cum mors æterna magis ſit formidanda, quàm mors temporalis? c. Faciat homo, c. Omne genus, & c. Si quis, 22. qu. 1. Quinimo ait Dominus in Euangelio: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere, ſed potius timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.* Matthæi 10. 28. d. c. Nolite timere, 11. qu. 3. Et ſanè plurimum do-

lendum

lendum eſt, quod in cauſis noſtris, vbi agitur de
periculo corporis, aut rerum temporalium, mi-
nus probabilem, ac minus tutam opinionem ſe-
qui non liceat ſecundum prædictos Doctores; &
tamen id liceat in cauſis vbi agitur de ſalute
animæ, & peccati periculo.
298 Trigeſimum fundamentum ſumitur ex ſecun-
do abſurdo, quod eſt de Iudice, qui ſecundum
hanc doctrinam poteſt ſequi minus probabilem
partem contra probabiliorem, ferendo ſenten-
tiam in fauorem eius, qui pro ſe habet rationes
lenioris momenti aduerſus illum, pro quo mili-
tant rationes validiores. At hoc eſſe abſurdum
nemo non videt; tum quia ſententia debet ſequi
iudicium intellectus, vt tradit Bald in c. Cano-
num ſtatuta, nu. 35. ſupra eodem, quod quidem
iudicium minimè flecti poteſt in illam partem,
pro qua ſunt leuiora motiua, cum opinari non
ſit in nobis, vt ex Ariſtotele probatum eſt ſupra
in 1. & 11. fundamento pro hac ſententia; & ideo
non poteſt eligere opinionem, quæ minus habet
rationis, vt notat idem Bald. in d. c. Canonum
ſtatuta, nu. 33. Quare ſi ſententia fertur pro par-
te debiliori, fertur contra iudicium, & dictamen
rationis; & ſic omninò iniqua eſt, quod ſatis
conſtat ex dictis ſupra in 4. fundamento. Tum
quia talis ſententia eſt contra potiora iura alte-
rius ex litigatoribus, & ideo iniuſta, l. Edicto,
§. 1. C. De edict. D. Adrian. tollen. & notat Bald.
in conſ. 420. Verba principis, nu. 2. verſ. Et re-
299 uertendo, lib. 1. Tum denique quia iudex eſt mi-
niſter Dei in terris, c. Nec is, 15. qu. 1. c. Non
ſolum, 23. qu. 5. Vt igitur ipſius iudicium pro-
deat de vultu Dei, qui eſt via, veritas, & vita, c.
Vt noſtrum, de appellat. c. 1. in princ. vt Eccleſ.
benef. debet conformare iudicium ſuum cum
veritate, & ipſam ſummoperè iuuare, & ad lu-
cem perducere. l. penult. in fin. de probat. l. Il-
licitas, §. Veritas, ff. De off. præſid. cum ſimili-
bus, vt per Paulum de Caſtro in conſ. 380. incip.
Iudex eſt miniſter Dei, vol. 1. Item debet ſequi
veritatem, & legum, & iuſtitiæ veſtigia, l. Nemo,
C. De ſent. & interloq. omn. iudic. Imò iudican-
tem oportet cuncta rimari, & tandiu actionem
ventilare, quouſque ad veritatem perueniatur,
c. Iudicantem, 30. qu. 5. gloſ. fin. in l. 2. C. De
300 eden. Et contra veritatem pronunciare non po-
teſt cum libera conſcientia, & ſecura, vt dicitur
in c. Abbas ſanè, §. Cæterum, in fin. de ſent. &
re iudic. lib. 6. Non ergo audiendi ſunt illi, qui
apud Sanchez loco cit. putant abſurdum non eſ-
ſe, vt iudex pronunciet pro parte minus proba-
bili; nam profectò hoc ſibi nollent in ſua cauſa,
& de iniuſtitia conquererentur. Vnde nec velle
debent in cauſa aliorum contra præceptum iuris
naturalis, ac diuini, vt legitur in princ. Decreti,
& in l. 1. ff. Quod quiſque iuris. Quamobrem
301 reſpondent alij, & præſertim Sanchez, Vaſquez,
& D. Card. de Lugo generalem doctrinam de li-
bertate eligendi opinionem minus probabilem
eſſe limitandam in iudice, aſſignantes triplicem
rationem diſparitatis. Prima eſt, quia iudex
tenetur reddere vnicuique ius ſuum ſecundum
merita cauſæ, & neminem lædere, c. Forus, §. In
omni, de verb. ſignif. c. 1. 23. qu. 2. & d. c. Iudi-
cantem, 30. qu. 5. Secunda, quia reſpublica con-
ſtituit iudicem ad lites dirimendas ſecundum
quod ei melius videbitur, l. Quidam exiſtimaue-
runt, & ibi gloſ. fin. ff. Si certum petatur. Ter-
tia, quia videtur acceptio perſonarum, c. Ne-
ceſſe, 3. quæſt. 9. ſicut cum beneficium, digniori
poſthabito, confertur minus digno, S. Thomas
in 2. 2. qu. 63. art. 2. Cæterum etſi huiuſmodi ra-
tiones ſint in ſe veræ, nullam tamen diſparitatem
inducunt inter regulam, & limitationem. Nam
quoad primam non eſt minoris, imò pluris æſti-
manda læſio recti, & offenſa Dei, quàm læſio
partis in foro iudiciali, c. Sicut qui Eccleſiam,
ibi: *Maius eſt peccatum, quod in Deum commit-
titur, quàm quod in hominem*, 17. qu. 7. c. Ver-
gentis, cum gloſ. in ver. Longè ſit grauius, de
hæret. Læditur autem rectum, & Deus offendi-
tur quando non adhibetur debita diligentia vt
rectum cognoſcatur. S. Thom. in 1. 2. quæſt. 76.
art. 2. & latiùs probatum eſt ſupra in 6. funda-
mento à nu. 262. qualem diligentiam vtique non
adhibet qui minus probabilem ſequitur, vt ibi-
dem oſtenſum eſt, verſ. Minor probatur. Simi-
liter quoad ſecundam rationem nulla eſt diſpa-
ritas, quia ſi Reſpublica exigit iudicium magis
probabile in cauſis minoris momenti, quales
ſunt res temporales, cur Deus tale iudicium à
nobis non exigat in cauſis longè grauioribus,
quales ſunt animæ, & æternæ vitæ. Ad hoc c. Fa-
ciat homo, cum duobus capitulis ſeqq. 22. q. 2.
Et eodem modo quoad tertiam rationem nulla
diſparitas conſiderari poteſt, imo in hoc iudi-
cio, in quo quæritur, An actus ſit bonus, vel ma-
lus, quoties eligitur opinio minus probabilis
quod actus ſit bonus ſecundum opinionem mi-
nus probabilem, habetur acceptio perſonæ ho-
minis contra Deum, & legem, cui fauet opinio
magis probabilis, quod actus ſit malus, & ſic eſt
peccatum acceptionis perſonarum multo dete-
rius, quàm ſit inter hominem, & hominem.
Præterea Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ eſt
propriè iudex, vt in Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 7.
de caſ. reſer. & ſuſius patebit infra in 32. funda-
302 mento. Et propterea in pœnitentijs iniungen-
dis perſonarum acceptio non eſt habenda, c. Sa-
cerdos, 26. qu. 7. Quinimo grauius eſſe pecca-
tum acceptionis perſonarum in diſpenſatione
rerum ſpiritualium, quàm in diſpenſatione re-
rum temporalium docet S. Thom. proximè ci-
tat. in 2. 2. qu. 63. d. art. 2.
303 Trigeſimumprimum fundamentum ſumitur
ex tertio abſurdo, quod eſt de adminiſtratione
Sacramentorum, in quo ſequendo opinionem mi-
nus probabilem, quis exponit ſe periculo facien-
di irritum Sacramentum. At in re tanti momen-
ti exponere ſe periculo errandi, cum poſſit quis
tale periculum vitare eligendo opinionem ma-
gis probabilem, nemo negauerit graue eſſe pec-
catum, & ſatis conſtat ex verbis Scoti ſuperius
relati num. 210. & 215. Sed nihilominus reſpon-
dent nonnulli, vt Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1.
c. 9. nu. 33. & Vaſquez in 1. 2. diſp. 29. qu. 43. hoc
non eſſe abſurdum, nec inde vllam irreuerentiam
Sacramento exhiberi. *Primò*, quia partem pro-
babilem ſequi poſſumus in materia ſacramenta-
li, ſicut in alijs caſibus, in quibus periculum eſt,
ne ſaltem materialiter peccemus contra præce-
ptum diuinæ legis. Et tamen quia ſequimur
minus probabilem, non arguimur tanquam rei,
& inobedientes præceptis diuinis. Deinde quia
etiam is, qui ſequitur magis probabilem, aliquo

modo exponit ſe diſcrimini faciendi irritum Sa-
cramentum, cum fieri poſſit vt illa opinio pro-
babilior ſit falſa. Tandem ſubiungunt iſti, quod
ſi ſubueniendum eſſet proximo indigenti effectu
illius Sacramenti, tunc non ſolùm ſequi non li-
ceret minus probabilem, ſed nec probabilio-
rem, ſi ſuppeteret aliqua alia ratio certa, & tu-
ta conficiendi Sacramentum, quia ex lege chari-
tatis eo caſu eſſet amplectenda. Sed contra
prædicta eſt, quia multum intereſt inter quæſtio-
nem, An aliquid liceat, & quæſtionem, An ali-
quid fiat; nam cum quæritur An aliquid liceat,
tunc ſufficit iudicium probabile, quod ſit lici-
tum, ex regula illa generali, quod in moralibus
ſufficiat certitudo ex probabilibus, de qua ta-
men regula latè diſſeruimus ſupra in 1. quæſt. à
num. 99. vſque ad num. 111. At cum quæritur
An aliquid fiat, quia effectus non tam pendet à
iudicio noſtro, quàm à determinatione, ſeu ope-
ratione alterius: non ideo illud fiet, quia ita iu-
dicamus ſi determinatio, ſeu operatio alterius
aliter ſe habeat; nam ſolum iudicium non ſuf-
ficit vbi factum requiritur, c. Paſtoralis, in fin,
vbi gloſ. vlt. de off. Ordinar. cap. 1. & ibi gloſ. in
ver. Voluntatem, de eo, qui mit. in poſſeſ. Vn-
de in primo caſu, ſcilicet in quæſt An liceat, qui
ſequitur magis probabilem, non exponit ſe pe-
riculo faciendi actum illicitum, vt conſtat ex
dictis ſup. nu. 228. Ac in ſecundo, id eſt in quæſt.
An fiat, exponit ſe periculo non faciendi, ſiue
minus probabilem ſequatur, ſiue magis proba-
bilem, & imprudenter agit; atque in re graui,
qualis eſt confectio Sacramenti, grauiter pec-
cat, quia cum poſſit ſequi partem certam, ac
tutam illud conficiendi, ſequitur probabilem,
& non tutam. In primo igitur caſu non peccat,
quia ſequitur tutam, licèt non tutiorem; ſed in
ſecundo peccat, quia in re grauiſſima non ſe-
quitur tutam, ſcilicet in ordine ad conficien-
dum; in hac enim materia ne dum tuta, ſed tu-
tior, & tutiſſima via eſt eligenda, vt Scotus do-
cuit ſupra relatus nu. 216. Quamobrem non tan-
tùm ex charitate, ſed etiam ex reuerentia, quæ
debetur Sacramento, ſemper tenetur quis ſequi
partem omnino tutam, nempe certam non fa-
ciendi irritum Sacramentum. Et ita præter Sco-
tum tradit etiam expreſsè Suarez poſt alios to. 4.
in 3. par. diſt. 26. ſect. 6. nu. 5. Vnde patet reſpon-
ſio ad duas rationes Vaſquez, & Sanchez, qui
contrarium aſſerebant, quia in caſu conficiendi
Sacramentum, neque minus, neque magis pro-
babilem ſequi licet, cum alia eſt certa, quia hæc
ſola tuta eſt, vt Sacramentum conficiatur. In
cæteris verò caſibus, in quibus quæritur An
quid liceat, opinio probabilior eſt tuta, & ideo
licet illam ſequi, vt fuſiùs oſtenſum eſt ſupra
eod. nu. 228.

304 Trigeſimumſecundum fundamentum ſumitur
ex quarto abſurdo, quod eſt in ſpecie de admini-
ſtratione Sacramenti Pœnitentiæ. Nam cum
abſolutio Sacramentalis ſit actus iudicialis, & ſa-
cerdos ſit verè, & propriè iudex, vt diffinitur à
Tridentina Synodo ſeſſ. 14. c. 7. de caſ. reſer. & ad
eum ſpectet diſcernere inter lepram, & lepram, &
pœnitentem ſoluere, vel ligare, eique pro modo
culpæ pœnitentiam iniungere, c. 2 de pœnit. &
remiſſ. lib. 6. c. Omnis vtriuſque, infr. eod. per
hanc doctrinam ſacerdos non fungitur amplius
iudicis officio, ſed ſubditus ordine inuerſo aſſu-
mit ſibi iudicium conſcientiæ ſuæ, & eligit ſuo
arbitratu ſententiam ligantem, vel ſoluentem.
Nam cum ſacerdos iudicat eſſe reſtituendum,
negotiationem dimittendam, votum adimplen-
dum, occaſionem peccati relinquendam, aut quid
ſimile; ſtatim pœnitens obijcit, extare ſuper hoc
opinionem probabilem ſibi fauentem, & eſſe in
facultate ſua illam eligere. Vnde in foro animæ
iudex ſequi cogitur iudicium rei, non reus iudi-
cium ſacerdotis: quod quàm ſit abſurdum, ne-
305 mo non videt. Sunt enim qui putant ſacerdo-
tem non poſſe hoc caſu denegare beneficium ab-
ſolutionis, eo quod teneatur ſequi pœnitentis
opinionem. Ita Suarez in 3. par. tom. 4. diſp. 32.
ſect. 5. num. 4. Baſilius Pontius de matrim. lib. 4.
c. 25. nu. 8. Gregor. de Valent. tom. 3. diſp. 5. q. 7.
punct. 4. in fin. Imo abſolutionem non eſſe dene-
gandam etiamſi pœnitens eligat opinionem mi-
nus probabilem, & minus tutam tenet Tho-
mas Sanchez alios referens in Decal. to. 1. lib. 1.
c. 9. num. 27. & 29. qui amplius opinatur confeſ-
ſorem ex hoc capite denegantem abſolutionis
beneficium, mortaliter peccare. Et ſequitur Io.
Sancius in ſelect. diſp. 33. num. 54. Quid plura?
Confeſſorem ſequi debere pœnitentis opinionem,
etiamſi credat illam eſſe falſam, dummodo pro-
babilis reputetur inter Doctores probatæ autho-
ritatis, confidenter affirmant Gregor. de Valent.
in 2. 2. diſp. 1. q. 7. punct. vlt. in fin. Thomas San-
chez, & Io. Sancius locis citatis. Quod abſur-
dum eſſe, & contra legem conſcientiæ reluctan-
tis, apertè conſtat ex doctrina D. Thomæ quod-
lib. 3. art. 27. & quodlib. 8. art. 13. & S. Bonauen-
turæ in 2. ſent. diſt. 39. nu. 19. & Scoti quodlib. 18.
ſub littera E, vbi ſic ait: [ Non ſufficit ad bo-
nitatem moralem, vt in agente ſit potentia in-
dicatiua de ſcientia ſui actus, ſed oportet, quod
actu rectè iudicet de actu, & ſecundum illud re-
ctum iudicium actus fiat; Si enim cognitio pro-
pria ſit erronea, licèt agat conformiter cogni-
tioni rectæ alterius cognoſcentis, quia tamen
tale agens natum eſt regulari in ſuo actu per pro-
priam cognitionem, & ſecundum illam non agit,
ſed contra illam, ideo non rectè agit. ] Hæc
Scotus. Atque ita hunc errorem pluribus con-
futat Candidus Philalethus de opinionum pra-
xi quæſt. 5. verſ. Aduerte tertio, pag. 79. & con-
ſtat ex ijs quæ dicta ſunt ſup. in 5. fundamento
pro hac ſententia.

306 Trigeſimumtertium fundamentum ſumitur ex
quinto abſurdo, quod eſt de Bello. Nam defen-
ſores probabilitatum contendunt licere inuicem
bellare, ſi vtrinque ſint opiniones probabiles,
quod bellum ſit iuſtum, vt Io. Sancius aliis ci-
tatus in pract. diſp. 44. nu. 58. Hoc autem abſur-
dum eſt, quia bellum ex vtraque parte iuſtum
non datur: nam, vt ſcripſit Angel. Aret. conſ. 96.
In themate, num. 44. in fin. cum bellum ſit con-
trariorum, neceſſe eſt vt vna pars foueat iniuſti-
tiam, quia ſi vnum contrarium eſt æquum, ne-
ceſſe eſt vt aliud ſit iniquum, l. 1. ff. De his, qui
ſunt ſui, vel alieni iuris. Vnde contra Io. San-
cium tenent Vaſquez, & Villalob. infra allegat
307 num. 375. Id quod ſpecialem etiam habet ratio-
nem, quia cum in pari cauſa melior ſit conditio
poſſidentis, l. Qui accuſare, C. De edendo, cum
concor dan. & poſſeſſor dicatur habere potiora
iura

Digitized by Google

iura, etiamſi nullum ius habeat, l. Vti frui, §. Forti, ff. Si vſusfruct. petat. Paul. de Caſtro conſ. 76.
In facto iſto, lib. 2. Iniquum eſt vt Rex qui pacifice regnum poſſidet, in paritate opinionum vtrinque probabilium, & longè magis ſi pro ſe habeat opinionem magis probabilem, de ſua poſſeſſione vi deijciatur: nam & iniuſtus poſſeſſor debet conſeruari in ſua poſſeſſione, c. In litteris, de reſtit. ſpoliat. Imò nec ſpoliatus de facto poteſt propria authoritate poſſeſſionem accipere contra ſpoliantem, l. Si quis ad ſe fundum,
308 ff. De vi, & vi armata. Ideoque ſpoliatum poſſe tantùm incontinenti, non autem ex interuallo bellum mouere, ſcripſit Angel. Aret. d. conſ. 96. nu. 50. verſ. Et benè facit, poſt Bart. in l. Idem, §. Cum igitur per illum textum, ff. De vi, & vi armata, quamquam præſcriptio nulla dari poſſit etiam poſt decurſum tempus mille annorum, ſi à principio ſpoliator fuit doloſus, vel violentus, iuxta receptiſſimam Canoniſtarum opinionem, vt atteſtatur Cardinalis Seraph. decis. 1360. nu. 2. Præterea cum abſtinere à bello inferendo abſque dubio ſit tutius, & res dubia ſit propter æqualitatem contrariarum rationum, vt oſtenſum eſt ſupra in 2. quæſt. à nu. 125. vſque ad nu. 171. In hoc dubio Rex tenetur ſequi opinionem, quæ periculo vacat, vt pariter conſtat ex dictis à d.
309 nu. 171. vſque ad nu. 252. Ex quibus patet quàm ſit pernicioſa Chriſtianæ Reipublicæ hæc doctrina probabilitatum, quæ publicam pacem ſæpè ſæpius turbat, & inflammat Reges ad bella gerenda. Timorati enim Principes priuſquam rem tam arduam aggrediantur, conſueuerunt exquirere à ſuis Theologis, & Directoribus conſcientiæ quid ſibi liceat: à quibus audientes ſibi fauere in puncto iuris opinionem probabilem, quam tuta conſcientia ſequi poſſint, licèt oppoſita ſit probabilior, ac tutior; huic damnabili conſilio acquieſcentes, bellum mouent, quod eſt perditio animæ, corporis, & ſubſtantiæ, vt in Authen. de Armis in princ. & notat gloſ. 1. in l. vnic. C. Publicæ lætitiæ, lib. 12. quo etiam fit, vt hæc doctrina pariter non ſit à Chriſto, qui venit in mundum, vt pacem doceret, c. Niſi bella, 23. qu. 1. ſed potius ex Diabolo, qui eſt pacis æmulus, & ſator zizaniæ, vt in Extrauag. Super cathedram, §. Ab olim, de ſepult.

311 Trigeſimumquartum fundamentum ſumitur ex ſexto abſurdo, nempè quia ſecundum hanc doctrinam licitum eſt ſequi opiniones oppoſitas, modò illæ ſint probabiles, & ſecluſo ſcandalo, modò iudicare ſecundum vnam, modo ſecundum aliam, vt tenent Authores ſupracitati n. 31.
312 Hoc autem eſſe perquam abſurdum ſic oſtenditur euidenter. Ex contrarijs opinionibus oportet vnam ſemper eſſe veram, & alteram falſam, vt patet in 4. Metaph. c. 6. & docet S. Thomas quodlib. 8. art. 13. Quamuis autem qui flectit ſe ad vnam tantùm partem, quam putat eſſe probabilem, poſſit eligere falſum, quia humanum iudicium fallere ſæpè contingit, & falli, c. Lator, & c. Conſanguinei, de re iudic. c. Si quis non rectò, 24. qu. 3. c. A nobis, il 2. de ſent. excom. tamen poteſt etiam eligere verum, cum probabilitas indifferenter ſe habeat ad verum, & falſum, vt in 1. Magnor. moral. c. 33. & conſtat ex dictis ſup. nu. 73. & 90. idque veriſimilius eſt ſi rationes vtriuſque opinionis æquo libramine expendat iuxta textum in c. 1. de ſent. & re iudic. lib. 6. & eligat probabiliorem, & melioribus rationibus ſubnixam, vt in c. Capellanus, de ferijs, & in §. Item pretium, inſtitut. de empt. & vendit. iuncta l. 1. ff. eod. Verùm qui conſulit, & iudicat ſecundum vtramque in rei veritate, neceſſariò ſequitur falſum, vt patet ex Philoſopho in 2. Periherm. & docet idem D. Thom. in 1. p. qu. 17. art. 4. Etenim probabilitates harum opinionum oppoſitarum conſiſtunt in lineis contradictorijs, vt patet in 4. Metaph. cap. 6. Nam probabilitas opinionis in ſe veræ eſt in linea veritatis, ſaltem ex parte rei: probabilitas verò opinionis in ſe falſæ eſt abſolutè in linea mendacij: Non enim habet fundamentum in re, ſed in obſcuritate intellectus circa eam ſpeculantis. Atque ita ex tenebris intellectus deducitur ſupponentis pro vero id, quod in ſe eſt falſum. Et ideo neq; eſt duratura niſi quamdiu durauerint tenebræ intellectus, vt in 1. Poſter. cap. 26. Non eſt igitur credendum voluiſſe Deum in Eccleſia hanc deceptionem permittere, vt ferè in qualibet materia fas ſit cuilibet ſequi quod neceſſariò eſt falſum, non ſolùm materialiter, & quoad diuinum iudicium; quod veritati, quæ non fallit, nec fallitur, ſemper innititur, vt habetur in d. c. A nobis, & in c. Spiritus Sanctus, 1. qu. 1. ſed etiam formaliter reſpectu intellectus humani, qui quãuis non diſtinguat quænam opinio ex duabus oppoſitis ſit falſa, tamen certus eſt naturaliter in vna ipſarum falſum latere, cum impoſſibile ſit vtramque eſſe veram, vt in 4. Metaph. d. c. 6. & per D. Thom. loc. cit. Vnde ſequendo vtramque ſequitur neceſſariò id, quod certo ſcit eſſe falſum. Et quemadmodum qui miſcuit venenum in vna ex duabus potionibus, & oblitus eſt in qua potione illud miſcuerit, quamuis ſeorſim poſſit probabiliter æſtimare hanc, vel illam non eſſe veneno admixtam, tamen ſi ſumat vtramque certus eſt formaliter ſe ſumere venenatam: ita qui conſulit, vel iudicat ſecundum oppoſitas opiniones probabiles, formaliter certus eſt ſe pro vna parte ſequi falſum, licèt propter imbecillitatem intellectus humani non diſcernat qua in parte falſitas reperiatur, vt egregiè declarat Bartol. in l. In ambiguo, num. 2. ff. De reb. dub.
313 Et hæc eſt ratio cur aduocato non liceat pro vtraque parte ſcienter patrocinari; quia ſcilicet ex vna parte ſemper tueretur iniuſtam cauſam ſcienter. Et hæc eſt veritas, vt inquit Sylueſter in ver. Aduocatus, nu. 7. §. 13. Quamobrem doctrina hæc noua, quæ docet ſequi falſum, non eſt à Deo, quia Deus nec formaliter, nec materialiter poteſt eſſe author falſitatis, cum ſit ipſa veritas: Ioan. 14. c. Si conſuetudinem, 8. diſt. Sed potius ex Diabolo, qui eſt pater mendacij, Io. 8. 44. Archid. in c. Nerui, nu. 1. 13. diſt.

314 Trigeſimumquintum fundamentum ſumitur ex ſeptimo abſurdo, quod eſt de ſcandalo, quia hæc doctrina vix ad praxim ſine ſcandalo deduci poteſt: nam ſecundum eam fas erat marito modo adhærere vxori ſuæ, & ab ea debitum exigere ſequendo ſententiam probabilem validitatis matrimonij; modò ei debitum denegare, illamque dimittere vt concubinam, & aliam ducere pro libito ſuæ voluntatis ſequendo contrariam opinionem æquè, vel magis probabilem nullitatis matrimonij, ſecundum ea, quæ legun-

tur, & notantur, in c. Inquiſitioni, de ſent. excom. & in c. Litteras, de reſtit. ſpoliat. frequentiſſimè enim qui nuper ſcripſerant tractatus de matrimonio recenſent oppoſitas opiniones, aſſerendo vtramque eſſe probabilem, aut vnam probabilem, & alteram probabiliorem, etiam vbi
315 de fœdere matrimonij agitur, Item licebit Aduocato in eadem cauſa patrocinari tam pro actore, quàm pro reo, ſi vterque habeat pro ſe rationes ſuaſibiles, contra text. in l. 1. C. De Aduoc. diuerſ. iudic. in l. Athletas, §. penult. ff. De his, qui notantur infamia, & in c. fin. 2. quæſt. 3. Gloſ. Gemin. & Præpoſitus, in c. Diſciplina, 45. diſt. Et tamen Bald. conſ. 94. Sciendum eſt, in fin. lib. 4. quia ſuſpicabatur in eodem articulo prius conſuluiſſe, & copiam conſilij non inueniebat, ne ſibi eſſet contrarius, noluit conſulere etiam pro ea parte, in quam ex probabilibus rationibus inclinabat, quia, inquit, contrarietas turpis eſt in Doctore. Item licebit iudici in eodem articulo nunc proferre ſententiam abſolutoriam, nunc condemnatoriam, & iudicare pro amico aduerſus ea, quæ dicentur infra nu. 355. cum tamen non deſit, qui ex antiquis ita hortetur: Si vis æquam ſententiam ferre, neminem eorum, qui iudicio aſſiſtunt, cognoſce, ſed nudam ipſam, ſimplicemque veritatem; vt ex Conſtantino Armenopolo refert Menoch. de ar-
316 bitrar. iudic. in princ. tractatus in cohortatione ad iudices. Vnde Bald. relatus à Boer. deciſ. 155. n. 27. Duobus, inquit, amicis in duabus contrarijs opinionibus exiſtentibus, ſanctum eſt
317 pro veritate pugnare, Et quamuis, vt idem Bald. refert in hoc cap. n. 10. Io. Andr. det vnum prudens conſilium, vt quando opiniones ſunt ita diuerſæ, vt in vtramque partem poſsit probabiliter inclinari, debeat quis conari, vt habeat iudicem propitium: hoc tamen non ideo dixit, quod liberum ſit iudici pro vtraque opinione ſententiam ferre, ſed quia hoc caſu probabiliter poteſt contingere, vt iudex amicitia ductus declinet in vnam tanquam probabiliorem, c. Quatuor modis, & c. Quicumque 11. qu. 3. Nam cum in dubio eſt animus, &c. vt aduertit Boer. loc. cit. & propterea Bald. vbi ſup. poſt illa verba: debet quis conari vt habeat iudicem propitium, immediatè ſubiunxit: non dico claudicantem, quia iudex, & iudicium claudica-
318 re non debent. Licebit denique conſiliario ſecundum hanc doctrinam conſulere Regi, vt bellum gerat contra rebellem, & ſimul conſulere rebelli, vt vi armata reſiſtat Regi bellum gerenti, ſi vterque habeat opinionem probabilem ſibi fauentem, & tamen certum eſt bellum ex vtraque parte iuſtum non dari, vt oſtenſum eſt ſupra in 33. fundamento, & defenſionem non competere illi, qui poteſt iuſtè, & impunè offendi, ſecundum communem ſententiam, de qua teſtatur Claudius de Seyſel. in l. Vt vim, in lectura, n. 26. ff. de iuſt. & iur. Quæ ſanè omnia, & ſexcenta alia ſimilia, nemo ſani capitis inficiabitur abſurda eſſe, & ſcandaloſa, & ideo vitanda, c. 2. de præſcript. c. Ad aures, de temp. ordinat. cum concord. de quibus ibi in gloſ. in ver. Scandalo.

319 Trigeſimumſextum fundamentum ſumitur ex octauo abſurdo, nimirum quia quàm enormiter hæc doctrina in dies lædat libertatem, immunitatemque Eccleſiaſticam Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam, deplorandum eſt magis, quàm commemorandum; quandoquidem ſuborta aliqua de his controuerſia, Principes ſæculi nihil ex arbitrio ſuo faciunt, ſed quid ſibi liceat, percunctantur à Theologis, quos ad ſua deſideria coaceruant ſibi magiſtros. Hi verò vt ſe præbeant zelatores laicalis iuriſdictionis, prurientes auribus, & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, vt plurimum quid Diuina Scriptura, Sacri Canones, & probata Concilia ea de re ſtatuant parum inueſtigantes, tantum laborant in perquirendo aliquem Doctorem, qui in eo articulo amplectatur opinionem iuriſdictioni ſæculari fauentem, aut ſaltem affirmet illam eſſe probabilem: eoque modica cum difficultate reperto (in tanta enim Scriptorum huius ſæculi multitudine nunquam deſunt qui palam Potentatibus adulentur, & iuriſdictioni Eccleſiaſticæ ſint infenſi) protinus conſulunt, ſuadentque Principibus, & Magiſtratibus ſæcularibus, vt opinione illa liberè vtantur. Et ex hac potiſsimum radice, ni fallor, prouenit, vt multi cenſuris eccleſiaſticis irretiti, deſpiciant abſolutionem à Sede Apoſtolica obtinere, nec abſtineant à perceptione Sacramentorum, exiſtimantes ſe tutos eſſe in conſcientia, & tamen manifeſtum eſt magiſtrorum conſilia, quæ dantur contra præcepta legis, aut contra id, quod publicè tenetur per Eccleſiæ authoritatem, à peccato erroris non excuſare, vt per D. Thom. d. quodlib. 3. ar. 10. & quodlib. 8. art. 13. Vnde fateri oportet hanc doctrinam non eſſe à Deo, cum tam crebrò occaſionem præbeat conuellendi iura, & priuilegia Eccleſiæ. Ad hoc c. Concilia, §. hinc 17. diſt. c. Quis dubitet, c. Duo ſunt, & c. fin. 96. diſt. & c. 1. De immunit. Eccleſ. lib. 6. cum multis concordantibus.

320 Trigeſimumſeptimum fundamentum deducitur ex nono abſurdo, nempè quia hæc doctrina reddit homines ignauos, eoſque ab omni ſtudio contemplandæ veritatis abducit. Nam vbi primum quis in aliqua controuerſia morali intelligit extare opiniones probabiles, & ſe habere libertatem ſequendi quam maluerit, licèt minus probabilem, ac minus tutam, non laborat pro veritate vlterius aſſequenda: quo fit, vt hoc ſæculo pauci inueniantur profundæ ſcientiæ, qui velut ſplendor effulgeant firmamenti, & velut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri ad iuſtitiam valeant plurimos erudire, ſecundum quod legitur in c. Super ſpecula, de Magiſtris. Imò
321 vt ait Bald. conſ. 343. num. 4. lib. 1. actus argumentandi eſt apud infinitos, concluſio reſpondendi, & medicina ſanandi apud paucos. Confert textus in c. Nec mirum, verſ. Nec poteſtas ibi: *Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes*. 26. q. 5. Addit Iulius Mercorus de probabilitate opinionum par. 3. art. 4. futurum eſſe, vt admiſſo vſu probabilitatum, libri qui tractant de morali materia breui tempore contemptibiles fiant, imò tota ſcientia moralis contemptui habeatur; nam caſus qui poterit vnicuique occurrere, aut erit facilis, aut difficilis. Si facilis, non erit opus ſtudio, nec reuolutione librorum pro eius reſolutione: ſi difficilis, iam experimur difficultatem propoſitionis ex eo prouenire, quia vtrinque ſunt rationes ſuaſibiles,

biles, vt habetur 1. Topicor. cap. 9. in princ.
Vnde ſtatimatque aliquis apprehendit caſum
propoſitum eſſe difficilem, ſimul etiam appre-
hendet illum eſſe pro vtraque parte probabilem,
& ſine alio ſtudio ad quam maluerit partem tuta
conſcientia ſe applicabit. Ad quid ergo pro
dirigendis conſcientijs deſudare, ac libros vol-
uere labore ſuperuacuo? cap. fin. 7. q. 1. gloſ. vlt.
in c. Charitatem, 12. q. 2.
322 Trigeſimumoctauum fundamentum ſumitur
ex decimo abſurdo, quod eſt de relaxatione
conſcientiæ. Nam cum ſenſus hominis proni
ſint ad malum; Geneſ. 8. c. Omnis ætas, 12. q. 1.
ex libertate eligendi quamcunque opinionem
probabilem fit, vt plerique eligant opiniones
prurientes auribus, & indulgentes ſenſui, c. Nec
mirum, verſ. Hæc poteſtas, 26. q. 5. Vnde pluri-
mum relaxantur fidelium conſcientiæ, & fran-
gitur neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, c. Diſci-
plina, 45. diſt. gloſ. in c. 2. §. Nulla quoque, in
ver. Conſuetudine de pœnit. & remiſſ. lib. 6. & in
c. fin. in ver. Rationabilibus, propè fin. De con-
ſuetudine obſeruatum eſt namque homines alio-
quin in ieiunijs auſteros, à ſancta obſeruatione
deſtitiſſe, auditis Scriptorum noſtri temporis opi-
nionibus ieiunandi obligationes relaxantibus,
vt dicemus infra in 40. fundamento ſub n. 336.
verſ. Obligationes, contra ea, quæ in hac ipſa
ieiunij materia conſulit Pontifex in c. 1. de
323 obſeru. ieiun. Et nonnulli, qui parati erant re-
linquere occaſionem proximam peccandi, mo-
dum inuenerunt in ea perſeuerandi, poſteaquam
audierunt ſententiam Authoris affirmantis non
modò eſſe licitum in huiuſmodi occaſione ma-
nere, ſed etiam in eam vltrò ſe conijcere, ob ſpi-
rituale, aut temporale ſuum, aut proximi bonum,
324 vt patebit eod. n. 336. verſ. Tametſi. Et ſimili-
ter alij, qui propoſuerunt è domo concubinam
eijcere, à propoſito receſſerunt, audita alterius
Theologi ſententia aſſerentis concubinarium
non teneri eam repellere, ſed tantùm polliceri ſe
cum ipſa non peccaturum, quando ea dimiſſa
triſtiùs vitam duceret, vt pariter inferius pate-
bit eod. n. 336. verſ. Concubinarium. Item alij,
325 qui (quantum humana fragilitas patitur) con-
ſueuerunt cum interna attentione Miſſam audi-
re, atque Officium Diuinum recitare; faſſi ſunt
omnem ſolicitudinem, & ſcrupulum depoſuiſſe,
poſteaquam intellexerunt ſatisfieri præcepto Ec-
cleſiæ Miſſam audiendo, & officium recitando
etiam cum diſtractione voluntaria, eo quod Ec-
cleſia non poſſit præcipere vt aſſiſtant, & reci-
tent cum attentione, ſeu deuotione interna, quod
affirmarunt Ægidius Coninch de Sacram. in 3. 1.
q. 83. art. 6. n. 291. & 297. Paulus Layman. trac.
7. c. 3. n. 2. Henriq. in ſum. lib. 9. c. 25. nu. 3. in
gloſ. litera P. Quorum tamen opinionem nec
veram, nec probabilem eſſe latiſſime oſtendi-
mus in c. Dolentes, à nu. 17. vſque ad n. 67. de
326 celebr. Miſſar. Rurſus paucis abhinc annis qui-
dam Regulares audita opinione, quam non-
nulli Authores probabilem dicunt, quod Sum-
mus Pontifex non poſſit Regularibus ad præ-
ſcriptum Regulæ reformationem indicere, præ-
ter conſuetudinem, quæ in Religione vigebat
tempore profeſſionis emiſſæ, auſi ſunt debitam
mandatis Apoſtolicis obedientiam denegare. Et
tamen nedum hoc caſu, in quo huiuſmodi opi-
nio eſt manifeſtè falſa, & contra c. Ex parte, de
Regular. c. Recolentes, & ibi dixi nu. 7. & 9. &
c. fin. de ſtat. Monac. & contra Conc. Trid. c. 1.
ſeſſ. 25. de Regular. Sed etiam ſi eſſet dubia, ni-
hilominus parendum eſſet propter bonum obe-
dientiæ, c. Quid culpatur, in fin. 23. qu. 1. gloſ.
fin. in c. 2. De maior. & obed. Et profectò ſi quis
intelligat ſecundum vnam opinionem ſe non te-
neri votum Religionis adimplere, aut damnum
illatum reficere, aut vſuras acceptas reſtituere,
vel quid ſimile, & liberum ſibi eſſe vtramlibet
opinionem amplecti cum ſecuritate conſcientiæ,
quis credat eum velle ſeruituti Religionis ſe
mancipare, aut reputare ſe reſtitutioni obno-
xium, cum ab his poſſit ſe eximere eligendo
opinionem minus probabilem ſibi fauentem,
relicta contraria probabiliori, ac tutiori? Præ-
327 ſertim verò quia multi affirmant in conflictu opi-
nionum probabilium poſſe virum doctum, reli-
cta opinione, quam probabiliorem credit, iuxta
probabilem conſulere, quando pœnitentem
eximit ab obligatione reſtitutionis, & alia qua-
cunque: Secus autem quando ipſum ad quip-
piam obligat. Atque ita ſecundum hanc Theo-
ricam conſultores, & iudices animarum ſequi
non poſſunt opinionem minus probabilem,
quando illa eſt ſtrictior, & ſecurior pro ſalute
animæ pœnitentis, ſed ſolum quando eſt laxior,
& periculoſa. Quod affirmarunt Vaſquez in 1.
2. diſp. 62. c. 9. n. 47. & Salas in 1. 2. tract. 8. diſp.
328 vnic. ſect. 9. n. 85. Quinimò (quod hactenus non
eſt auditum) Confeſſorem teneri opinionem li-
berantem, & largiorem, minuſque tutam de-
clarare pœnitenti de illa interroganti, ſcripſe-
runt idem Salas vbi ſup. & Sanchez in Decal. to.
329 1. lib. 1. c. 9. num. 47. Ac demum in conſcientia
tutum eſſe illum, qui propoſitum habet varios
Doctores conſulendi, donec aliquem iuxta deſi-
derium ſuum reſpondentem inueniat, Author
eſt idem Sanchez d. c. 9. num. 29. Licèt hunc in
peſſimo ſtatu eſſe rectius affirmet Adrianus in 4.
de teſtit. quæſt. de præſcripr. dub. 1. verſ. His
præmiſſis, & Nauar. in manual. c. 17. num. 83.
Vides ergo per quam latam viam ducantur pœ-
nitentes à defenſoribus probabilitatum, & ta-
men Dominus ait Matth. 7. 14. *Quàm anguſta
porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pau-
ci ſunt qui inueniunt eam.* Quare noſtro ſæculo
verificata videntur verba Apoſtoli 2. ad Timoth. 4.
*Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſti-
nebunt*, &c. Quem locum præclarè ad rem no-
ſtram explicans Beatus Dionyſius Carthuſianus
ait: [ Erit enim tempus cum homines ſanam,
id eſt animarum languores ſanantem, doctrinam
non ſuſtinebunt, id eſt patienter non audient:
ſed ad ſua deſideria, id eſt, vt ea audiant, & fa-
ciant quæ deſiderant vitioſo affectu, coaceruа-
bunt, id eſt congregabunt ſibi magiſtros pro
eorum beneplacito docentes, & operantes. ]
330 Trigeſimumnonum fundamentum elicitur ex
vndecimo abſurdo, quod eſt de effrænata multi-
tudine probabilium opinionum. Cum enim
nulla ferè ſit veritas moralis, quæ plauſibili ali-
qua ratione oppugnari non poſſit, nulli dubium
eſt, quin omnis regula morum poſſit euerti ex
libertate opinandi, non modo in præceptis hu-
manis, verumetiam in diuinis, & naturalibus,
dum de ipſis interdum non occurrunt nobis ra-
tiones

tiones demonſtratiuæ. Vnde his temporibus eò
res perducta eſt, vt nullus ferè ſit articulus in
moralibus, in quo non ſit varietas, vel contra-
rietas opinionum, adeo vt in ſolo opere non ita
pridem impreſſo reſolutionum moralium Anto-
nini Dianæ numerentur in vnum collectæ quæ-
ſtiones ſupra termille cùm opinionibus, & Au-
thoribus pro vtraque parte plerumque affirman-
tibus aut ambas eſſe probabiles, aut vnam pro-
babilem, & alteram probabiliorem, & in quibus
ferè omnibus agitur de mortali peccato, vt de
Sacramentis, de Cenſuris, de Votis, de Ieiunio,
de reſtitutione, & alijs huiuſmodi, quæ ample-
ctuntur vniuerſam fere materiam ad forum con-
ſcientiæ pertinentem. Quem ſcribendi morem
paſſim obſeruant & alij plures ex recentioribus
331 Theologis. Quinimo apud multos receptum
videtur, vt probabilitas opinionis non ſolùm eli-
ciatur ex rationibus, & argumentis congruenti-
bus, ſed etiam ex ſimplici authoritate vnius do-
cti, & pij Doctoris, vt tenent Gregor. de Valent.
in 1. 2. diſp. 5. qu. 15. punct. 4. qu. 4. Emanuel Sà
in Summ. in ver. Dubium, nu. 1. Sanchez in De-
cal. to. 1. lib. 1. c. 9. nu. 7. Filliucius to. 2. tract. 21.
c. 4. num. 134. & alij apud Dianam reſol. moral.
par. 4. tract. 4. Miſcell. reſol. 30. Quod tamen vix
dixerunt Doctores noſtri de opinionibus gloſſa-
rum, vt notat Decius in c. 1. nu. 94. ſup. eod. Et
quamuis hæc opinio ita generaliter, & abſolutè
concepta ſuſtineri non poſſit, vt dicemus infra
in 4. quæſt. tamen quidam Author modernus viã
quamdam adinuenit eam defendendi veriſimili-
ter quidem, ſed non verè, vt loquar cum Ariſto-
tele in 4. Metaph. c. 3. poſt med. ſic enim ratio-
cinatur: [ Sententia illa proculdubio eſt proba-
bilis, quæ pro ſe habet quatuor ſaltem Docto-
res probos, & doctos: Sed hæc ſententia quæ
docet opinionem reddi probabilem ex authori-
tate vnius doctoris, habet pro ſe quatuor ſaltem
authores doctos, & probos, videlicet quos ſu-
pra proximè retulimus. Ergo probabilis eſt.
Quamobrem ſi vnicuique licet ſequi quamcum-
que opinionem probabilem, & probabilitas ori-
tur etiam ex authoritate vnius Doctoris: iam li-
cet ſequi opiniones ferè omnes etiam erroneas,
ac temerarias, cum hodie in moralibus nullum
quaſi ſit paradoxum, quod non nitatur authori-
tate alicuius Doctoris, aut certè negari non po-
teſt quin errandi occaſio hinc præbeatur minus
doctis, qui veritatem profundius ſcrutari nec
ſolent, nec ſciunt. Non enim deſunt, vt ſæpè au-
diuimus, qui dicant: ſufficit mihi, vt pro meæ
conſcientiæ quiete ſic doceat talis, vel talis Theo-
logus ex neotericis, quibus magis deferendum
eſſe, quàm antiquis, quorum opiniones poſſunt
eſſe antiquatæ, confidenter affirmat Thomas San-
chez in Decal. tom. 1. d. c. 9. num. 11. Quare hæc
doctrina probabilitatum videtur fouere veluti
quamdam libertatem conſcientiæ; ac proinde
magnopere indigere dextera Dei, & Beatiſſimi
Romani Pontificis prouiſione, ne venenum iam
plus nimio dilatatum vlterius ſerpat. Etenim ſi
optimæ ſunt leges, quæ quampauciſſima indi-
cis arbitrio reliquerunt ſecundum Philoſophum
1. Rhetor. fateri oportet peſſimam eſſe hanc do-
ctrinam, quæ ferè omnia relinquit libero cuiuſ-
que arbitratui. Nam qui legem imperare iubet,
is legem, & Deum imperare iubet: qui vero ho-
minem, belluam adiungit, vt idem docuit 3. Po-
332 liticor. Præſertim vero quia idem Author Mo-
dernus non erubuit ſua epiſtola diſſeminare hanc
propoſitionem, videlicet, Opiniones probabiles
efficere, vt quod olim peccatum erat, modò
amplius non ſit. Quod ſi verum eſt, iam opi-
niones probabiles ſunt ſupra legem Dei, & na-
333 turæ, & tamen D. Thomas quodlib. 8. art. 13. &
quodlib. 3. art. 10. palàm docuit opiniones Ma-
giſtrorum minimè efficere vt quis excuſetur à
peccato, ſi agat contra legem Dei, ſicut etiam
tetigimus ſupra num 319 Nam, vt dicitur Mat-
thæi 15. *Si cæcus ducatum cæco præſtet, ambo in
foueam cadunt*. Sed quicumque errat, cæcus eſt
in quantum errat, c. Hinc etenim, 49. diſt. Er-
go quicumque ſequitur opinionem errantis ma-
giſtri, in foueam peccati cadit. Ad idem c. Cum
334 ſit ars, in fin. de ætat. & qualit. Quapropter non
immeritò Antonius Merenda in ſuo tractatu de
hac materia nouiſſimè impreſſo in Præfatione
pag. 7. num. 14. rotundis verbis affirmat, vſum
probabilitatum eſſe commentum Diaboli ad
eneruandam vim præceptorum. Ad quod vide
Epiſtolam Archiepiſcopi Mechlinienſis inferius
relatam nu. 337. nec non epiſtolam fratris Vin-
centij Baronij Diffinitoris Toloſæ Ordinis Præ-
dicatorum impreſſam initio Tractatus de proba-
bilitate opinionum fratris Iulij Mercori eiuſdem
Ordinis, in qua refertur Sanctiſſimi D. N. Ale-
xandri præceptum, ſeu conſilium in Generali Ca-
pitulo euulgatum, ac Theologis Thomiſtis quot-
quot ſunt in Orbe Chriſtiano à Diffinitoribus
deferendum, videlicet. Tædere Beatiſſimum
Patrem tot nouarum opinionum hoc ſæculo in
Theologiam moralem inductarum, quibus di-
ſciplina Euangelica reſoluitur, ac conſcientijs
cum graui animarum periculo illuditur, & ſe
maximè velle à Theologis noſtris in Eccleſiæ hoc
morbo occulto laborantis remedium, opus pa-
rari ex ſeueriori, & tuta Sanctiſſimi Præceptoris
doctrina, quo hæc morum, & opinionum li-
centia, quæ in dies graſſatur, quaſi cauterio co-
hiberetur.

335 Quadrageſimum fundamentum deſumitur ex
duodecimo abſurdo de innumeris ferè opinioni-
bus falſis, temerarijs, & ſcandaloſis, quæ ex li-
bertate eligendi quaſcumque opiniones proba-
biles, tanquam ex Equo Troiano in dies pro-
deunt, & quamplurimæ pallio probabilitatis
tectæ, traduntur à Scriptoribus noſtri temporis,
quæ reuera non ſunt tolerandæ. Ex quibus libet
referre infraſcriptas, vt ex ijs poſſit vnuſquiſque
intelligere quouſque progreſſi fuerint in mora-
li materia hodierni conſultores animarum.

Vt leges, etiam Pontificiæ obligent, requiritur
conſenſus, & acceptatio Populi, qui propterea
non peccat, etiamſi abſque vlla cauſa non reci-
piat legem à Principe promulgatam. Azor. in-
ſtit. moral. par. 1. lib. 5. c. 4. qu. 1. Villalob. in
Sum. tom. 1. tract. 2. dub. 16. num. 6. & alij, quos
ſequitur Antonin. Diana reſol. moral. lib. 1. tra-
ctat. 10. reſol. 1.

Poteſt Epiſcopus iure ordinario diſpenſare
contra legem Concilij generalis, vel Summi
Pontificis quoties diſpenſandi facultas illi non
adimitur, etiamſi facilis ſit aditus ad Papam.
Baſil. Pont. de matrim. lib. 6. c. 8. nu. 11. allegat
Sotum in 4. diſt. 32. qu. vnic. art. vlt.

Qui

Qui perdidit aliquam authenticam ſcripturam, licitè poteſt aliam ſimilem falſam confingere. Emanuel Sà in Sum, ver. Falſarius.

Qui facit confeſsionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ. Probabile dicit Facundez reſol. mor. præcep. 2. lib. 1. c. 4. n. 4. in fin.

Famulus, qui ſubmiſsis humeris ſcienter adiuuat herum ſuum aſcendentem per feneſtram ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem inſeruit deferendo ſcalam, aperiendo ianuam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter. Caſtr. Palao, Merula, Hurtad. & Alphonſus de Leon apud Dianam par. 5. tract. 7. reſol. 53. & Iulium Mercorum de Probabilitate opinionum par. 3. art. 9. verſ. Famulus.

Titius decies ingreſſus eſt domum cuiuſdam mulieris, quinquies peccauit, & quinquies non peccauit. Si iterum ingrediatur, quamuis probabiliter timeat ſe peccaturum, non peccat, ſi etiam ſperet ſe non peccaturum, quia nemo tenetur vitare periculum probabile peccandi, ſed ſolum periculum proximum, quod tunc eſſet, quando Titius decies acceſsiſſet ad illam domû, & octies peccauiſſet. Ita Caramuel in Theol. Regul. diſput. 70. apud Iulium Mercorum d. par. 3. art. 54. verſ. Secundus caſus.

Clericus, ſi res ei ſubreptæ excedant valorem trium, quatuor, aut quinque ducatorum, poteſt ſine peccato, & incurſu irregularitatis occidere furem cum dictis rebus fugientem catapulta in eum exploſa. Valerius Reginaldus in praxi fori pœnitentialis, tom. 2. lib. 2. & totius operis lib. 21. c. 5. nu. 64. & ſeqq. & præcipuè n. 68. poſt Molin. quem citat de iuſt. & int. tract. 3. diſp. 16.

Regulares in foro conſcientiæ poſſunt vti priuilegijs ſuis, quæ ſunt expreſsè reuocata per Concilium Tridentinum, Henriquez in Sum. de pœnit. Sacram. c. 6. nu. 6. Rodriquez in quæſt. regular. tô. 1. qu. 8. art. 9. Sanchez in Decal. tom. 2. lib. 5. c. 4. nu. 18.

Prælati Religionum, vt ſunt Priores, Guardiani, Miniſtri, & ſimiles licèt non habeant approbationem, & licentiam ab Epiſcopis, poſſunt nihilominus audire confeſsiones ſæcularium, quia quamuis non habeant beneficium Parochiale, largo tamen modo dicuntur ipſum habere, quia habent curam animarum, & ſunt communiter probatiores, & digniores pleriſque ſæcularibus habentibus coram; & conſequenter per eos ſatisfit menti Concilij Tridentini. Sunt verba Ioannis Valerij in differen. vtriuſque fori, in ver. Nullitas, differ. 5. n. 3.

Cum ſubditis, qui ob paupertatem ad Vrbem accedere non valent, poſſunt Epiſcopi diſpenſare in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis. Sanchez in Decal. tô. 1. lib. 4. c. 40. num. 39. & Salas de legib. diſput. 20. ſect. 3. nu. 27.

Moniales exire poſſunt à Monaſterio non ſolum in tribus caſibus magni incendij, epidimiæ, & lepræ, iuxta Bullam Pij V. ſed etiam dum imminet periculum probabile grauis, & diuturni morbi. Bonac. in tract. de leg. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 3. nu. 19. & alij apud Dianam reſol. moral. lib. 1. tract. 1. reſol. 13. vbi addit non obſtare declarationem Sac. Congregationis ab eo relatam, quia de ea non conſtat authenticè. Licet iurare falſum etiam in iudicio ſi iurans gerat aliquid in mente, quod efficiat ſenſum verum. Filliuc. in quæſt. moral. tom. 2. tract. 25. c. 1. num. 136. Sanchez in Decal. to. 1. lib. 3. c. 6. Leſsius lib. 2. c. 31. dub. 3. nu. 14. exempla plura habentur apud eoſdem Authores.

Diſpenſatio inter conſanguineos, vel affines non eſt ſubreptitia non facta mentione de copula habita inter eos ante, vel poſt matrimonium, ſtylo Curiæ non obſtante. Baſil. Pont. de matrim. lib. 8. c. 17. Probabilem dicit Sanchez eod. tract. tom. 3. lib. 8. diſp. 25. nu. 12. & probabiliſſimam, & tutam in praxi Diana reſol. moral. tom. 1. tract. 10. de leg. reſol. 44. addens in tali caſu non teneri obtinentes diſpenſationem reſpondere Epiſcopo de copula interroganti, ſed poſſe ſine peccato negare reticendo in mente, vt tibi dicam.

Epiſcopi poſſunt ex magna neceſsitate diſpenſare etiam ante matrimonium contractum in impedimentis dirimentibus. Sanchez de matrim. lib. 2. c. 7. num. 40. Baſil. Pont. eod. tract. lib. 8. c. 13. nu. 6. qui citat Vaſquez, & Salas, & exemplificat; Si morti proximus vellet contrahere ad legitimandos liberos, vel reſtaurandum honorem, aut pro bono pacis.

Principes ſæculares ex genere, & natura ſuæ poteſtatis poſſunt impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus ſibi ſubditis ex iuſta cauſa ſuis legibus indicere eo modo, quo Summus Pontifex id poteſt. Thomas Sanchez de matrim. lib. 7. de imped. d. 4. qu. 4. nu. 2.

Bulla Sixti V. contra Aſtrologos non obligat in foro conſcientiæ, ſed in foro externo tantum, Probabilem dicunt Suarez, Valentia, & Rodriquez apud Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 38. num. 34.

Iudices laici aduocantes ad ſe cauſas Eccleſiaſticas, excuſantur ex tolerantia Summi Pontificis. Coriolan. in Bulla Cœnæ ad fin. & alij, quos refert, & ſequitur Ceual. in tract. de cognit. per viam violentiæ gloſ. B. nu. 42.

Regulares qui ſub pœna excommunicationis prohibentur colloqui cum Monialibus, non prohibentur colloqui cum Abbatiſſa, quia non venit appellatione Monialium. Diana reſol. moral. par. 3. reſol. 48. in 3. notab. ſubdens nec incidere in pœnas Decreti Sac. Congreg. ſi explicent alicui Moniali caſum conſcientiæ, cum talis locutio ſpeciem habeat ſermonis, & exhortationis. Allegat Laurentium de Peyrinis in priuil. Minor. tom. 2. conſt. 6. Pij V. §. 10. nu. 36.

Confeſſor ob ſolatium ſcrupuloſi anxiè petentis abſolutionem, cum tamen indiſpoſitus ſit, poteſt verba abſolutionis ſine intentione proferre. Et licet ſacerdoti miniſtrare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata mulieri, quam cogit maritus ad communicandum, quæ ſine iactura famæ non poteſt communionem omittere. Io. Sanc. in ſelect. diſp. 35. n. 6. Ludouic. de S. Io. in Sum. tom. 1. qu. 7. de Euchar. art. 8. differ. 3.

336 Libet etiam hic referre aſſertiones periculoſas plurimorum recentiorum in materia Theologiæ moralis, quas Parochi Vrbis Pariſienſis, & Rothomagenſis, vt mihi relatum fuit, vniuerſo Clero Gallicano authoritate Superiorum damnandas propoſuerunt excerptas ex eorum libello ſupplici oblato in Nouembri 1656. Cum perſpicuè D. Thomas ſentiat quodlib. 3. art. 10. & quodlib. 8. art. 13. opiniones Doctorum minimè impedire,

pedire, quo minus quis reus fiat, dum agit contra legem Dei. Contra aſſerunt hi recentiores, opinionem aliquam probabilem eſſe, cum ab vno ſolo Doctore graui ſuſtinetur; & à peccato immunem eſſe qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam ſequitur minus probabilem, minuſque ſecuram. Filliuc. moral. quæſt. tract.21. c.4. nu.128. Tannerus Theol. ſchol. tom.2. diſp. 2. qu.6. dub.3. Sanchez in Sum. lib.1. c.9. nu.7. Layman. Theol. moral. lib.1. tract.1. c.5. §. 2. nu.6.

Opiniones probabiles efficere, vt quod olim peccatum erat, modo amplius non ſit. Vide Caramuel epiſt. ad Antonin. Dianam, poſſe Caſuiſtas reſpondere iuxta opiniones non ſuas, tametſi eas falſas credant, vt ſuis conſultoribus faueant, atque adeò eoſdem reſpondere poſſe iuxta ſententiam vnam, atque oppoſitam. Laym. Theol. moral. lib. 1. tract.1. c.5. §.2. nu. 7. Eſcobar Theol. moral. tract. 1. cap.3. nu. 24. Conditiones ad actum peccandi tot, atque tantas ab ijs requiri, vt innumera crimina excuſari poſſint. Baunij Sum. peccat. c.39. p.906. edit 6.

Eneruare eoſdem Eccleſiæ canones in molliſſima punitione criminum quantumuis atrocium. Eſcobar. Theol. moral. tract.1. exem.8. c.3.

Poſſe quempiam occidi, vt eius impediatur alapa, aut percuſſio fuſtis. Azor. inſtit. moral. art. 3. lib.2. p.105. Filliuc. tom. 2. tract. 29. c.3. nu.50. Leſſius de iuſt. & iur. lib.2. c.9. d.12. n.77. Eſcobar. Theol. moral. tractat. 1. excmp. 7. c. 3. Becanus Summ. par.3. tom.2. c.69. de homicid. quæſt. 8.

Etiam Eccleſiaſtico vti, & Religioſo licere ſcientia, ac virtute partium honorem tueri hominem perimendo, qui contumelijs, atque calumnijs illum appeteret, Amicus tom.5. diſp 36. num. 118.

Doctrinam hanc Amici, quæ dat facultatem Religioſo hominem perimendi, qui calumniam illi comminatur, à Caramuel propugnari, tanquam omnium communem, cuius contraria neque ſit probabilis. Theol. fundamental. fundamen.55. §.6. pag.544.

Iure ambigi poſſe ſi Religioſo mulierem à ſe turpiter cognitam occidere haud liceat, quando factum vulgat. Caramuel, ibid. §.7. pag.551.

Sicut haud eſt nefas tueri honorem contra inuadentem, falſum crimen illi impingendo, & fas eſſe illum occidendo, Caramuel Theol. fundam. fundam.55. §.6. pag.550.

Licitum eſſe iuxta quaſdam (ſpeculatinè) aut iuxta alios etiam (practicè) ſauciare, ac interimere qui colaphum impegerit, tametſi aufugiat. Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. c. 9. dub.12. nu.79. Reginaldus in praxi lib.21. nu.62. Filliuc. tract.29. c.3. nu.5. Layman. lib.3. tract.3. par.3. tom. 3. num.3. Eſcobar. Theol. moral. tract. 1. exemp.7. c. 3. Praxis Caramuel Theol. fundam. fund.55. §.8. pag.551.

Falſum accuſatorem, atque adeo teſtes, & iudicem licere occidere quando aliter oppreſſio innocentis impediri nequit. Tannerus to.3. diſp.4. qu.8. d.4. num. 83. Sanchez oper. mor. in Decal. lib.2. c.39. nu.7.

Procurare abortum licere ante animationem fœtus, vt conſulatur vitæ, & honori puellæ. Ægidius Trullench. in Decal. tom.3. lib.5. c.1. dub.4. nu.1. Et quidam Theologus apud Dianam par.6. tract.8. reſol.37.

Iure poſſe occidi qui dicit, mentiris, aut iniurias profert. Eſcobar Theol. moral. tractat. 1. exem.7. c.3. Reginaldus lib.21. c.5. nu.60.

Poſſe quoque occidi qui bona noſtra eripit etiam fugientem, dummodo pretioſum quid auferat. Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. c. 9. d. 11. num. 66. & 72. Eſcobar Theol. moral. tractat. 1. exem.7. c.3.

Quibuſdam caſibus permitti acceptationem duelli. Eſcobar Theol. moral. tract. 1. exem. 7. c.3. Layman lib. 3. tract. 3. p.3. c.3. num.2. & 3. Hurtado de Mendoza in 2.2. diſp.170. ſect.9. §.82. apud Dianam par.5. tract.19. Miſcell.2. reſol.99. Simoniam non eſſe dare, aut recipere bonum temporale pro ſpirituali, quando datur vt motiuum, & non quaſi pretium. Gregor. de Valent. diſp.6. quæſt. 16. punct.3. pag. 2039. & ſeq. Eſcobar Theol. moral. tract.6. exem.2. c.6. n.40. Milhardas in Manuductione Curatorum c.63. inſtit.1. nu.2.

Item ſimoniam non eſſe beneficium acquirere promittendo pecuniam, quando intentio numerandi deeſt. Eſcobar Theol. mor. tract.6. exam.2. c.2. nu.19.

Diuinatorem teneri ad reſtituendam rem acceptam pro diuinatione, ſi ſolum conſuluit aſtra; ſi dæmonem, non item. Sanchez Sum. Caſuum l.2. c.38. nu.96.

Neminem teneri, aut iure naturæ, aut legum reſtituere acceptum pro proferenda ſententia iniuſta, aut aſſaſſinatu committendo, vel adulterio, verum licitè illud retinere. Leſſius de iuſt. lib.2. c.19. dub.8. nu 52.

Lata ianua aperta furtis domeſticis per Baunij Sum. peccat. p.213. & 219. edit.6.

Reſtituenda non eſſe damna, quæ tertius fecit nobis authoribus. Baunij Sum. peccat. p.307. edit. 6.

Sub pœna peccati mortalis obligationem non eſſe ad reſtituendam totalem ſummam per minutiora plurima furta acquiſitam, Baunij Sum. peccat. p.220. edit.6.

Vſura palliata ab illis Caſuiſtis ſub nomine Maioris, cui perperam imponunt Baunij Sum. peccat. p.33. & ſeq. edit. 6.

Inuidiam non eſſe peccatum mortale ob proximi bonum temporale conceptam. Baunij Sum. peccat. p. 123. edit.6.

Quod ſacerdos pecunia accepta pro Sacrificio Miſſæ celebrando, aliam poſſit recipere pro ſacrificij parte ad ipſum ſpectante. Eſcobar Theol. moral. tract.1. exam.11. c.9.

Miſſam ritè audiri dum quatuor eiuſdem partes eodem tempore audiuntur. Eſcobar Theol. moral. tract.1. exam.11. c.9. p.146. edit. Lugdunen. 1644. Baunij Theol. moral. p.1. tract.6. de præcepto audiendæ Miſſæ qu.9. p.312.

Obligationes ieiunandi relaxat Eſcobar Theolog. mor. tract.1. exam.13. c.3.

Curam Confeſſarij de iudicando ſtatu pœnitentis huc demum reduci ſi petenti num doleat de peccatis cum propoſito non amplius ea perpetrandi, id verbulo affirmet, eique Confeſſarium credere oportere. Filliuc. mor. quæſt. to. 2. tract. 7. nu. 359. Suarez in 3 par. tom.4. diſp.32. ſect.2. nu.2.

Quod

Digitized by Google

Quod pœnitens tametſi interrogatus à Confeſſario. non ſit obligatus ei confiteri peccatum, de quo ſe accuſat conſuetudinis eſſe, ſeu in quod frequentius labatur. Baunij Theol. mor. par. 1. tract.4. de pœnit. qu.15. p.137.

Tametſi occaſio proxima peccandi dicenda ſit quæ per ſe ad peccatum ducit, & in qua homo conſtitutus nunquam, aut ferè nunquam immunis eſt à lapſu, poſſe nihilominus in ea manere, imò ſeſe vltrò in hanc conijcere ob ſpirituale, aut temporale ſuum, aut proximi bonum. Baunij Theol. moral. p.1. tract.4. de pœnit. qu.1. pag.93. & 94.

Concubinarium haud teneri pellere domo cõcubinam, verùm ſolùm polliceri ſe non deinceps cum ea peccaturum, quando ea relicta, triſtius vitam tranſigeret. Sancius in Select. diſp.10. nu.20. apud Dianam 5. par. tract.19. reſol.108.

Quod ratio damni temporalis facit, vt abſolui queat conſtitutus in proxima occaſione peccandi, tametſi eam non relinquat. Baunij Theol. mor. par.1. tract.9. de pœnit. qu.19. p.94.

Abſoluendos eſſe qui ſunt in proxima occaſione peccandi, tametſi inceſtus, abſque obligatione, vt ſeſe ſeiungant, quando horum lapſus frequentes non ſunt, aut ferè quotidiani, ſed ſolùm quoto menſe ſemel atque iterum. Imò abſoluendum toties quoties filium familias, qui domum paternam deſerere nequit, aut pellere ancillam è domo, qua ſæpè abutitur, etiamſi ſpes nulla effulgeat à peccato cum abſtenturum, quãnis promittentem. Baunij Sum. peccat. c. 46. p. 1084. edit.6.

Toties quoties item abſoluendos eſſe iuniores, qui ſeſe polluunt, atque reincidunt ſemper in eadem mortalia peccata, etiamſi non conantes ab his abſtinere. Baunij Theol. moral. par.1. tract.4. de pœnit. qu.15. p.96.

Neque denegandam, neque differendam abſolutionem eſſe ijs, qui ſolent ex habitu mortaliter peccare contra legem Dei, naturæ, & Eccleſiæ, tametſi nulla ſpes appareat horum emendationis. Baunij Theol. mor. p.1. tract.4. de pœnit. qu.22. p.109.

Quod dolor de peccato admiſſo conceptus ratione mali temporalis, quod propterea incurſum ſit ob iacturam factam ſanitatis, aut pecuniæ ſufficiat ad recipiendam gratiam abſolutionis, modò in animum inducat hoc malum à Deo immiſſum fuiſſe. Eſcobar p.11. tractat. 7. exam.3. nu 91. Amicus tom.8. diſp.3. nu.13.

Homines non obligari præcepto Charitatis vnicum amoris Dei actum elicere, aut aliquod præceptum obſeruare motiuo eiuſdem amoris, quodque non tam iniunctum ſit Deum diligere, quàm hunc non odiſſe. Antonius Sirmond. in defenſ. vir. tract.2.

337. Quadrageſimumprimum fundamentum ſumitur ex Epiſtola typis excuſa Archiepiſcopi Mekclinienſis ad Eminentiſs. Cardinales Inquiſitionis Romanæ Præfectos, cuius tenor talis eſt.

*Eminentiſſimi, ac Reuerendiſſimi Patres, ac Domini.*

Sacræ veſtræ Congregationis litteras die 18. Aprilis ſignatas, ſequentis Maij die 21. recepi, quibus indicat ſe precibus N. inclinatam, cenſuiſſe iniungendum mihi vt Presbyteris . . . . alioquin examinatis, & approbatis, licentias audiendi Confeſsiones perſonarum ſæcularium concedere non prætermittam; niſi forſan aliquid in hoc ſubſit, quod animam meam contriſtet, iuſtaſque cauſas intra trimeſtre coram ipſa Sac. Congregat. allegandas, huiuſmodi licentias denegandi habeam: futurum alioquin, vt alteri Epiſcopo facultas demandetur eoſdem examinandi, atque approbandi, ſi intra præfixum ſpatium congruas denegationis meæ rationes proferre neglexero. Hoc eſt, Eminentiſsimi Patres, quod vrgente extrema ſenecta mea ad dandam ſupremo Iudici totius villicationis meæ rationem, ſupra quam dici poteſt animum meum contriſtat, quod non tantùm mundum in maligno eſſe poſitum, ſed quotidie videam in peius & peius refrigeſcente charitate declinare. Huius miſerandæ declinationis cauſa, (vt partim experientia propria obſeruaui, partim ex iudicio, & relatu virorum qui mihi ab integritate morum, zelo animarum, doctrina, & rerum vſu probati ſunt, ſæpius cognoui) prima, & potiſsima eſt hodierna multorum Confeſſariorum indulgentia, qua nimis laxant habenas peccatoribus, fidentes quibuſdam nouiter inuentis opinionibus quorundam Theologorum, quorum ſtudium non tendit ad ſectandam Euangelicam veritatem, & traditam nobis à Sanctis Patribus vitæ normam, ſed ad excuſandas excuſationes in peccatis, & eorum turpitudinem pallio probabilitatis obuelandam. De quibus Propheta Ezechiel. *Veh qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad*
338 *capiendas animas*. In eiuſmodi perniciofis exceſſibus eo vſque proceſſum eſt, vt ſi quis omnia inſolentia paradoxa ex quorumdam libris, & praxi excerpere velit, quibus hodie Eccleſiæ præcepta de obſeruandis ieiunijs, feſtis, lectione horarum Canonicarum eluduntur, ſimoniæ, priuatæ venditæ, mendacia, periuria palliantur; obligatio vitandi occaſiones peccatorum extenuatur, Sacramentorum valor, & effectus euidenti periculo nullitatis exponuntur, non epiſtola vna, ſed liber integer conſcribendus foret. Cum autem laxæ regulæ, quæ deprauatis hominum affectibus allubeſcunt, facile eorum indicio probentur, viſi ſibi hoc ſucceſſu earum authores vtilem Eccleſiæ operam præſtitiſſe, & auſi petulanter gloriari ſe probabilitatum rotis quotidie cæli viam ampliare, hoc eſt eſſe terminos arctæ viæ, quæ ducit ad vitam ſemel à prima, & inflexibili veritate fixos, denuò proprijs ſuis adinuentionibus refigere. Dum aduerſus adulterinam hanc Theologiam ſolidioris doctrinæ, Chriſtianæque diſciplinæ cultorum querelas audiui, & non ceſſant hæretici nobis vicium improperare Eccleſiæ noſtræ Catholicæ, talia à quibuſdam eius Doctoribus circa mores tradi, qualia neç inter gentes audiuntur, laxiores, & periculoſiores articulos, quorum copia hiſce iungitur, partim ex libris publicè editis, partim ex obſeruatione praxis quorundam mihi fideliter relata, colligi curaui, deſuperque eruditorum meæ diœceſeos tum ſæcularium, tum regularium iudicium, & cenſuram exquiſiui. Quibus viſis, & expenſis conatus ſum mollioribus remedijs huic malo occurrere per me, & Examinatores meos monendo admittendos ad excipiendum Confeſſiones, vt ſibi à laxiori doctrina cauerent;

*Proſp. Fagn. in 1. Decretal.*

N subin-

ſubinde quoque erudito aliquo ſcripto curaui vnum, vel plures ex huiuſmodi articulis refutari. Sed cum obſeruauerim hanc cautelam nequaquam ſufficere, & acrioribus remedijs opus eſſe, propoſui non admittere vel ſæculares, vel regulares ad munus Confeſſarij, niſi præmitterent etiam iuramento quod à dictorum articulorum praxi ſibi cauerent. Contigit ſub hoc tempus, hoc eſt anno 1652. die 28. Aprilis ſeſe præſentare examini plures Regulares . . . . indicaui me opportunè tunc poſſe exequi quod animo conceperam, & ſiquidem inchoando à dictis Religioſis: tum quia exiſtimabam, quod dum illi ad dictam promiſſionem præſtandam, & obſeruandam eſſent voluntarij, aliorum quoque ordinum Religioſi non eſſent refractarij; tum quia ipſi laxioribus doctrinis inueniendis, & practicandis præ cæteris eſſe addictos certis experimentis didici: è quorum multis vnum obſeruatum eſt in examine anno, & die ſupradictis coram Examinatoribus à me deputatis inſtituto. In illo enim dicti Religioſi ex propoſito circa articulos periculoſos examinati, multos ex illis mordicus ſuſtinuerunt, nominatim illum (quem etiam aliunde mihi conſtat ab iſdem Religioſis fuiſſe practicatum, quod liceat ſacramentaliter abſoluere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ feſtiuitatis, aut indulgentiæ. Quo ſemel admiſſo, paſſim confeſſiones non integræ erunt, cum dicti Religioſi ad ſua Templa trahant magnam populi frequentiam, & inſuper graues peccatores metu explicandi grauiora ſua crimina auidè arrepturi ſint opportunitatem obtinendi abſolutionem, præmiſſa tantùm explicatione vnius, alteriuſue leuioris delicti. Hinc ſeptem ex dictis Religioſis, qui cæteroquin ſpecimen ſufficientis doctrinæ dederant, diſtuli admittere ad Confeſſiones ſæcularium audiendas, donec cum iuramento promitterent, quod non conformarent ſe præfatis articulis in dirigendis conſcientijs. Quia verò præuidebam fore, quod iuramentum non præſtarent ſine Superiorum ſuorum aſſenſu, hinc dictam copiam articulorum illis tradidi, vt Superioribus ſuis exhiberent, promiſeruntque ſe illis exhibituros. Sed nullum hactenus reſponſum vel illi, vel Superiores eorum mihi dederunt, niſi quod ab vno
339 ex . . . . quem iudicabam eſſe Profeſſorem in eorum . . . . Louanienſi, mihi dictum ſit aliquos quidem ex dictis articulis editos eſſe à . . . . in Francia: ſed Belgas ad ea non attendere. Ad quod replicabam, quod cum non ſolerent permitti impreſſiones librorum . . . . . niſi poſtquam à tribus Theologis per Prouincialem deputatis approbati eſſent, nemini dubium eſſe poſſet, quin omnes de . . . . haberent pro probabili id, quod tot Theologis cum Authore libri viſum fuiſſet imprimi poſſe. Quibus omnibus conſideratis, hucuſque non potui comprehendere cur per exactionem dictæ promiſſionis dicti Religioſi ſibi per me aliquod grauamen inferri exiſtimarent. Quod ſi prætenſa ſua grauamina allegaſſent, ea maturè expendiſſem; & ſi iuſtas aliquas querelas propoſuiſſent, nequaquam inhærere propoſito meo voluiſſem, non enim mihi mens fuit quidquam iniquo animo aduerſus illos ſtatuere, ſed ruinam ſalutis omnium mihi commiſſarum ab inualeſcente hodie laxitate quorundam Confeſſariorum quam præſertim à . . . . verebar, auertere. Quia verò ſuſpicari non potui alio ipſos prætextu ad ſubterfugiendum vti, quàm quia fortè inter cenſuratos articulos aliqui ſunt, quos forſan exiſtimant benigna interpretatione ſe poſſe in meliorem partem trahere, vel plauſibilibus argumentis ita ſtabilire, vt non videantur tam acrem cenſuram mereri, ne multas intricatas diſputationes ſine ſpe vtilitatis cogerer ingredi; eoſdem articulos tranſmiſi facultati Theologicæ Academiæ Louanienſis maturius expendendos, vt tantummodo exceptis inde aſſertionibus, quæ planè euidentis ſunt abſurditatis, digna eos cenſura perſtringeret: & ſi quas alias paris abſurditatis vel ex libris, vel ex praxi Confeſſariorum comperiſſet, illis excerptis adijceret; prout factum eſt partim 30. Martij; partim 26. Aprilis 1653. dum aſſertiones numero 17. iudicauit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum meritò prohibendas, vt ex adiuncta copia videri poteſt. Vt igitur, Eminentiſſimi Domini, mandato veſtro in omnibus paream quantum poſſum, & interim in eliminandis perniicioſis doctrinis, id quod Epiſcopalis eſt muneris non prætermittam; paratus ero Religioſos prædictos quando nihil obſtabit aliundè, ad excipiendum confeſſiones admittere, dummodo cum iuramento debitæ authoritati promittant, quod ſaltem iſtis 17. aſſertionibus, quas ſimiliter alijs tam ſæcularibus, quàm Regularibus proponam, nunquam in praxi ſe conformabunt: quod confido Eminentias veſtras æquiſſimum iudicaturas. Duo inſuper ſunt, de quibus Eminentias veſtras hac occaſione certiores reddere volui: nimirum, quod à Regularibus non obſeruetur Decretum Sacræ Congregationis negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præfectæ de die 15. Iunij anni 1647. quo declaratur Regularibus non competere licentiam abſoluendi à caſibus Ordinario loci reſeruatis, aut inpoſterum reſeruandis; proinde non poſſe illa facultate vti ſine licentia ab Ordinario obtenta; tametſi dictum Decretum curauerim tertia menſis Octobris 1647. omnium Ordinum Regularium Superioribus inſinuari. Nam vnus tantùm Regularis ex Ordine S. Auguſtini facultatem illam à me petijt, cui etiam tanquam viro cordato, & timorato eamdem conceſſi. Cæteri prætendunt neſcio quæ priuilegia, aut priuilegiorum communicationes; inſuper Decreti nullitatem; quia ipſis inauditis, emanarit. Alij dicunt illud tantùm eſſe declaratorium, proindeque non valere aduerſus ſua priuilegia, quæ non ceſſant ſine Decreto, vt aiunt, abrogatorio. Quin etiam aliqui ſunt tam temerarij, vt audeant dicere, ne quidem Sanctiſſimum Dominum ipſorum priuilegia reuocare, aut limitare poſſe, cùm ſint eis conceſſa ob ſua merita. Alterum eſt, quod Regulares plurimi in mea Diœceſi confeſſiones excipiunt, etſi nec à me, nec à prædeceſſoribus meis approbati ſint, prætendentes ſatis eſſe quod approbati ſint ab alterius Diœceſis Epiſcopo. Ideoque nuper mandaui, vt ex copia mandati adiuncta patet, omnibus Regularibus vt nomina, & tempus approbationis à me, aut prædeceſſoribus meis datæ exhiberent: quod à plerîſque factum eſt, & deprehenſum quoque mul-

multos ſe intruſiſſe in manus Confeſſarij in mea diœceſi ſine dicta approbatione. Sed quod non ſatis mirari potui, vbi mandatum illud venit ad notitiam Abbatis S. Angeli in Belgio Suæ Sanctitatis Internuncij, voluit, & mihi inſinuari curauit, vt dictum mandatum reuocarem: cum tamen præterquamquod antiquitus id obſeruatum ſit, & in Synodo prouinciali Mechlinienſi à Summo Pontifice Paulo V. confirmata, pro regula conſtitutum ſit tit. 5. c. 1. de Sacramento Pœnitentiæ verbis comprehenſis articulo hic iuncto, etiam Sanctiſſimus Dominus Noſter nuper ſuo Breui expedito anno Domini 1648. 14. Maij in cauſa Epiſcopi Angelopolitani id ipſum voluerit obſeruari, decernens Regulares etiam Societatis Ieſu in vna diœceſi ab Epiſcopo approbatos ad confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas nequaquam poſſe in alia diœceſi huiuſmodi confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi diœceſani; prout Eminentijs veſtris ſcio eſſe notorium. Hæc ſunt, Eminentiſſimi, ac Reuerendiſſimi Patres, ac Domini, quæ pro diſciplinæ Eccleſiaſticæ bono, Sacræ Congregationi veſtræ ſignificare volui, confidens pio eius zelo, & vigilantia, quod non grauabitur mihi adhuc alios efficaciores modos, & media præſcribere, quibus eiuſmodi non negligendis abuſibus obuiare poſſim, & cum omni ſubmiſſione venerando purpuras veſtras, maneo.]

Em. Dominationibus Veſtris.

*Bruxelles 17. Iulij 1654.*

Humillimus famulus

Iacobus Archiepiſcopus Mechlinienſis.

Subſequuntur ſeptemdecim aſſertiones non tolerandæ in praxi, & authoritate Superiorum meritò prohibendæ.

1 Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis futuræ ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

2 Poteſt aliquando abſolui qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimo directè, & ex propoſito quærit, aut ſe ingerit.

3 Copula cum coniugata, conſentiente marito, non eſt adulterium. Et mollities, ſodomia, beſtialitas ſunt peccata eiuſdem ſpeciei infimæ, adeoque ſufficit in primo caſu dicere in confeſſione ſe eſſe fornicatum, & in ſecundo ſe procuraſſe pollutionem.

4 Licet Sacramentaliter abſoluere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. gr. poteſt contingere in die magnæ alicuius feſtiuitatis, aut indulgentiæ.

5 Licitum eſt tam in iudicio, quàm extra iudicium iurare cum reſtrictione mentali, non habito reſpectu ad intentionem eius, qui petit iuramentum.

6 Licet aliquando interficere aduerſarium, aut illum infamare (etiam imponendo illi falſa crimina) ſine peccato mortali.

7 Licet Clerico, vel Religioſo calumniatorem, grauia crimina de ſe, vel de ſua Religione minantem occidere, quando alius defendendi modus non ſuppetit, vti ſuppetere non videtur ſi calumniator ſit paratus ea vel ipſi Religioſo, vel eius Religioni publicè, ac coram grauiſſimis viris impingere, niſi occidatur.

8 Præceptum ſeruandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

9 Quidam putant probabiliter nondum animato fœtu licere abortum ad vitandum ſcandalum, aut mortem procurare. Ex quo apparet non condemnandam facilè puellam abortum facientem, cum nondum eſt animatus fœtus, ne, deprehenſa grauida, occidatur, aut infametur.

10 A parato maleficium maleficio ſoluere licet idipſum petere.

11 Qui apud Mendicantes communicant intra dies Paſchales, ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ de communione annua, nec tenetur illi in ſua Parochia communicare.

12 Peccata in confeſſione omiſſa ob inſtans periculum vitæ, aut aliam cauſam, non tenemur poſtea in confeſſione exprimere.

13 Non ſolum licitum eſt defendere (defenſione occiſiua) quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ ius ijs inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus: quare licitum eſt tam hæredi, quàm legatario contra iniuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſoluantur, ſe taliter defendere, ſicut & ius habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem iniuſtè impedientem.

14 Vocare Deum in teſtem mendacij leuis non eſt tanta irreuerentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

15 Ad defendendum honorem ſuum acceptare duellum, & occidere prouocantem, non eſt mortale peccatum.

16 Non tenetur quis ſub pœna mortalis peccati reſtituere quod ablatum eſt per parua furta, quantacumque ſit ſumma totalis.

17 Abſolutionis capax eſt homo quantumuis laboret ignorantia myſteriorum fidei, & etiamſi per negligentiam quoque culpabilem neſciat myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Supraſcriptas aſſertiones numero ſeptemdecim ſacra facultas Theologica in ſtudio generali oppidi Louanienſis congregata in Curia Academica 30. Martij, & 26. Aprilis 1653. iudicauit, & reſoluit in praxi non tolerandas, & ſuperiorum authoritate meritò prohibendas.

His addimus aliam conſimilem Epiſtolam Epiſcopi Gandauenſis ad facultatem Theologiæ Louanienſem tenoris infraſcripti videlicet.

*Admodum Reuerendi, ac eximij Domini.*

Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Dominus Archiepiſcopus Mechlinienſis nuper defunctus piæ, & recolendæ memoriæ, pro ſingulari ſua erga gregem ſibi commiſſum vigilantia, & ſollicitudine miſerat ante annos aliquot ſacræ veſtræ Facultati nonnullas propoſitiones morales admodum laxas, & pernicioſas examinandas, ac cenſurandas, vt ſi ita iudicium ferret, earumdem praxim in diœceſi ſua prohiberet, & animarum Rectoribus, ac Confeſſarijs expreſsè mandaret, ne vllo pacto eas ſequerentur admitterent, aut docerent: quod & iuxta cenſuram veſtram præſtitit, ac facti ſui rationem ſacræ Congregationi Cardinalium S. Conc. Trid. Interpretum aperuit;



Digitized by Google

dictaſque propoſitiones, vt præfertur, cenſuratas tranſmiſit, vt authoritate ſua ſuperiori pium illud inceptum promouere dignarentur. Eminentiſſimi Patres zelum, atq; prudentiam ipſius; vt accepimus, ſummoperè laudarunt literis ad ipſum datis Romæ 14. Nouembris 1654. & renuntiarunt dictas propoſitiones à ſe remiſſas ad S. Congregationem generalis Inquiſitionis examinandas, & qualificandas, vt eo peracto, opportunè tanto malo proſpiceretur. Remedium illud Chriſtianæ Religioni, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ perneceſſarium hactenus expectatum eſt, nondum tamen obtentum. Interea experimur ſummo animi noſtri, & proborum omnium dolore nimiam illam quorundam recentiorum licentiam in excogitandis vanis, & inutilibus quæſtionibus quæ proficiunt potius ad impietatem, & ſerpunt vt cancer, ſtabiliendiſque nouis opinionibus, & commentis continuè augeri, & inualeſcere; probabilitates, quibus ſolis innititur, magis, magiſque recipi, & confirmari, Eccleſiaſticam diſciplinam paulatim peſſumdari, dogmata Euangelica negligi, mores peruerti, virtutes ſperni, vitia ſpecioſis prætextibus obuolui, & à corrupta natura paſſim magnis amplexibus arripi, ac ſenſim omnem ſolidæ, & ſinceræ pietatis normam à fidelium cordibus exulare: quibus enim modis, & authoribus quæ vix fermè iam ſunt probabilia, iiſdem fiunt & licita; mendacia, fraudes, periuria, calumniæ, homicidia, vſuræ, furta, ſimoniæ, & ſiquid neſandi ipſa quoque natura exhorret, nonniſi à rudibus, & idiotis modò perpetrari videntur. Acutiores verò, & ſagaciores illi rerum inſpectores tot circumſtantijs, ſuppoſitionibus, modis, conditionibus, inuolucris iſta vitia norunt obducere, & fucata malitia in virtutes quodammodo transformare, vt non ſolùm hominibus, ſed ipſimet Deo facilè imponerent, ſi poſſent. Imò verò principijs ipſorum inhærendo leges omnes, & iura tam poſitiua, quàm naturalia probabilitatibus tandem cedere debebunt: Docent enim nonnulli authoritatem vnius Doctoris probi, & docti, reddere opinionem probabilem, & hanc vnicuique licitum eſſe, etiam reluctante conſcientia ſequi: cui præmiſſæ ſi ſubſumantur aliæ duæ ſequentes opiniones, quod nempè Confeſſarius teneatur ſub peccato mortali abſoluere eum, qui iuxta probabilem ſententiam operatus eſt, quamuis à parte rei ſit falſa, & talis à Confeſſario iudicetur, neq; Iudex ſæcularis poſſit talem illæſa conſcientia punire: Quid quæſo inde ſequetur niſi grauiſſimorum etiam criminum reos, modò doceant ſe vnius Doctoris probi, & docti opinionem ſecutos, ab omni lege, & pœna tam in foro poli, quàm in foro fori immunes eſſe, & liberos. Et hæc quidem fuſius fortaſſis, quàm neceſſe erat apud eximias D. D. veſtras depoſuimus, vt doloris noſtri, & ſcriptionis vnius cauſas cognoſcant: quæ animum noſtrum eò penitius feriunt, quod intelligamus laxas, & pernicioſas huiuſmodi opiniones non modò nimis liberè per diœceſim noſtram diſſeminari, & practicari, verùm etiam quandoque pro concione plebi non ſine prudentiorum & cordatorum ſcandalo publicè tradi, doceri, & inculcari. Quid autem in priuatis colloquiis, & præſertim ſacris confeſſionibus agatur, ſupremus animorum ſcrutator, & arbiter noſcit, prauos ſaltem effectus, & conſcientiarum corruptelas Confeſſarij plurimi, alijque viri probi quotidie experiuntur, ac deplorant. Vrget interim ſubditarum ouium cura à ſupremo Paſtore Chriſto Domino nobis commiſſa, premit officij debitum, & inſtat reddenda miniſterij ratio, vt pro virib⁹ noſtris opportunum quantocitius remedium adferamus; à nobis enim illam exiget, non ab illis, ad quos non pertinet de ouibus: ſed ſi ſpeculator, id eſt Epiſcopus, viderit gladium etiam peruerſæ doctrinæ, venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit; veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram, inquit Dominus apud Prophetam ſuum Ezechielem. Neque enim ſolummodo conqueritur paulò inferius, quod Paſtorum incuria, & deſidia greges facti ſint in rapinam luporum ſeu hæreticorum; verùm etiam quod oues factæ ſint in deuorationem omnium beſtiarum agri, quæ licèt apertè non inuadant, aut rapiant, occultè tamen inficiunt, & deuorant gregem. Ac per eas non incongruè intelligi poſſent pernicioſarum iſtarum opinionum magiſtri, qui ſpeculationibus ſuis non niſi terrena, & carni alludentia ſapere videntur, animos autem ad cæleſtia, & verè Chriſtiana non dirigunt; & cum puriſſimam aquam biberint, reliquam pedibus ſuis turbant, & ouibus præbent bibendam, quod omnes hæretici faciunt, inquit Sanctus Hieronymus in hunc locum, vt carpant eloquia ſcripturarum, & quantum in ſe eſt, maculent. Sed & Eccleſiaſtici viri, qui dogmatum non cuſtodiunt veritatem, ſed de ſuo corde confingunt, magiſtramque habent præſumptionem ſuam, ſimili errore tenentur, qui cum populo perſuaſerint vera eſſe quæ fingunt, & in theatralem modum plauſus concitauerint, & clamores, immemores fiunt imperitiæ ſuæ, & adducto ſupercilio, libratiſque ſermonibus, atque trutinatis magiſtrorum ſibi aſſumunt authoritatem. Vt itaque conſcientiæ meæ, & officio hac in re ſatiſfaciam, præter antedictas propoſitiones nuper 30 Maij, & 26. Aprilis 1653. à veſtra facultate cenſuratas, nonnullas alias hiſce iniungo ad me delatas, atque iudicio meo, & virorum doctorum ſæcularium, & regularium, quos ſuper ijs conſului, pernicioſas, eaſque ne temerè, aut leuiter in re tanti momenti procedam, ad eximias DD. veſtras tranſmitto, & vnicè rogo, vt dignentur pro ſingulari ſuo in Religionem, & veritatem Catholicam zelo iam toties comprobato dictas propoſitiones, prout hic iacent expreſſæ maturè perpendere, & examinare: & quas in praxi pernicioſas, aut non tolerandas iudicauerint, cenſura ſua ſingulis, vel iunctim appoſita, notare, vt ego deinde quod muneris mei fuerit, ſtatuam, & eaſdem ad ſanctam Sedem tranſmittam, opemque denuò pro vniuerſali remedio implorem, ſi eximijs D.D veſtris operæ pretium aut neceſſe videatur, ſuper quo carum iudicium gratum quoque erit intelligere, & non ſolum mihi, ſed & fidelibus vniuerſis ſingulare beneficium præſtabunt. Deus ſacrum veſtrum cœtum Eccleſiæ, & Reipublicæ Chriſtianæ diutiſſimè ſeruet, quod animitus vouet, & precatur.] Inferius habebatur. [Admodum Reuerendarum,

darum, & eximiarum DD. veſtrarum humilis ſeruus.] ſignabat. [Antonius Epiſcopus Gandauenſis. Gandaui 9. Aprilis 1657.]

*Reſponſum ſacræ facultatis Theologicæ Louanienſis ad prædictas literas.*

**Illuſtriſſime ac Reuerendiſſime Domine.**

[QVandoquidem Illuſtriſſimæ gratiæ veſtræ pro pio, & ſancto illo zelo, quo gregi ſibi commiſſo diu, noctuque ſollicitè (vti Præſul, & Paſtor bonus) inuigilat, noſtrum iudicium expoſcere placuerit ſuper ſuſpectis quibuſdam, quæ in diœceſi ſua inuehi incipiunt, dogmatibus: nolentes vel officio noſtro, vel obſeruantiæ, quam Ill. G. V. debemus, deeſſe, eadem iſta dogmata attentè, & iteratis ſæpè vicibus, tam collegialiter, quam ſeorſim ante, pro materiæ grauitate perpendimus, & examinauimus ac deprehendimus (vt ſchedæ hiſce iunctæ indicabunt) quod tantopere ab orthodoxis Doctrinæ Chriſtianæ principiis exorbitent, tamque latam portam varij generis vitijs aperiant, vt omnes in ea vt vnanimiter ſimus ſententia; Præſulum Eccleſiæ eſſe illa tamquam ſalutari Chriſti doctrinæ diſſentanea profligare, & à diœceſibus ſuis omni conuenientiori, quo id expedire iudicauerint, modo eliminare; recurrendo etiam in illum finem ad ſanctam Sedem; eique ſupplicando, vt & ipſa manum ſalutarem huic tam pernicioſo vtrique Reipublicæ malo adhibere dignetur. Neque enim dubitare de ea poſſumus, quin viſa enormitate, poteſtate ſibi à Domino in ædificationem conceſſa vſura ſit, & ne illud peſtilenti ſuo afflatu latiùs in Eccleſia pretioſo Chriſti ſanguine redempta proſerpat, efficaciter præpeditura. Interea preces noſtras apud D. D. M. enixè interponemus, vt Ill. S. G. in adulto hoc ſenio renouari faciat vt aquilæ iuuentutem ſuam, eamque Eccleſiæ, & nobis multis adhuc annis ſoſpitem conſeruet, & incolumem.] Intra habebatur. [Illuſtriſſimæ ac Reuerendiſſimæ Gratiæ Veſtræ ad omne obſequium deuotiſſimi famuli Decanus, & facultas S. Theol. in Acad. Louan.] ſignabat Gerardus Vanuerm pro tempore Decanus ſuo, & totius S. Facultatis nomine, Louanij 5. Maij 1657.

*Aſſertiones quædam doctrinæ moralis per facultatem Theologicam Louanienſem ad requiſitionem Reuerendiſſimi Domini Epiſcopi Gandauenſis examinatæ, & ſuis ſigillatim cenſuris perſtrictæ, die 4. Maij anni 1657.*

*Aſſertio* I.

Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, aut temporali noſtro, vel proximi.

*Cenſura.*

Falſa, temeraria, pernicioſa, atque ab auditu fidelium procul arcenda aſſertio.

II.

Nemo tenetur occaſionem proximam peccati vitare cum magno ſuo detrimento; vnde nec concubinarius tenebitur dimittere concubinam, quæ ipſi nimis vtilis eſt ad lucrandum bona temporalia media negotiatione, vel etiam ad oblectamentum concubinarij vulgo *regalo*, dummodo deficiente illa, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno afficerent concubinarium, & alia famula ad id nimis difficilè inueniretur.

*Cenſura.*

Præcedenti aſſertioni conſectaria, & ſimilibus notis inurenda aſſertio, continens prætereà corollarium vti Epicureorum placitis conſonum, ita Chriſtianorum regulis, quibus manum, pedem, & oculum quoque dextrum ſcandalizantem abſcindere, atque à nobis abiicere præcipimur, aduerſum.

III.

Probabile eſt non peccare mortaliter qui imponit falſum crimen alicui, vt ſuam iuſtitiam, & honorem defendat, & ſi hoc non ſit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.

*Cenſura.*

Ne vmbram quidem præſert probabilitatis, ſed cumulum complet temeritatis, ſpatioſum calumniatoribus, & impoſtoribus portam aperiens.

IV.

Fas eſt viro honorato occidere inuaſorem, qui fuſtem, vel alapam nititur impingere, vel calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque licet, quamuis poſt illatam fugiat.

*Cenſura.*

Prior pars ſub indiſcreta ſua generalitate neſariam, & humanæ vitæ iniurioſam continet doctrinam. Poſterior quoque non tam iuſtam violentiæ repulſionem, quàm priuatæ vindictæ executionem ſpirat.

V.

Licitum eſt occidere calumnioſum actorem, teſtes, & iniuſtum iudicem ad ſeruandam vitam, honorem, vel res familiares.

*Cenſura.*

Abominanda, execrandaque aſſertio, aſſaſſinatibus, ſicariatibus, alijſque publicis Iuſtitiæ miniſtris, quin & ipſis quoque Principibus præſentiſſimum procreans periculum.

VI.

Videtur probabile omnem fœtum, quandiu in vtero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem habere cum paritur, ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

*Cenſura.*

Falſa, & Philoſophiæ, ac Theologiæ principijs

pijs diſſentanea aſſertio, perniciosè quoque concludens, ſiquidem vt in Apologetico pro Chriſtianis cap. 9. monet Tertullianus; [Homicidij feſtinatio eſt prohibere naſci, nec refert natam quis eripiat animam, an naſcentem diſturbet, homo eſt, & qui futurus eſt, & fructus omnis iam in ſemine eſt.] Quapropter ad homicidij reatum quod attinet, inculcanda potius fuerit fidelibus Augustini ſententia iſta ſerm. 244. de tempore. Mulier quæcumque fecerit hoc, per quod iam non poſſit concipere, quantoſcumque parere poterat, tantorum homicidiorum ream ſe eſſe cognoſcat.

## V I I.

Clarum, & certum eſt Iudicem non poſſe punire aliquem, qui ſecutus eſt opinionem probabilem.

*Cenſura.*

Aſſertio relata ad eam probabilitatem, quam aſſertio 26. ſeu vltima oſtendit, prorſus falſa eſt, & iudiciariæ poteſtatis perperam coarctiua; ſeditionum, ac rebellionum inuectiua, publicæ tranquillitatis turbatiua, nec in Republica rectè ordinata vllatenus toleranda.

## V I I I.

Permiſſum eſt furari non ſolum in extrema neceſſitate, ſed etiam in graui.

*Cenſura.*

Furari nullo caſu permiſſum eſt, quia intrinſecè malum: ſurripere autem alienum permiſſum quidem eſt in extrema neceſſitate, quando aliter haberi non poteſt; ſed illud extendere indiffinitè ad neceſſitatem grauem, eſt dare anſam pauperibus ad paſſim furandum.

## I X.

Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam maiorem iudicant ſalario, quod recipiunt.

*Cenſura.*

Hæc aſſertio falſa eſt, naturam hominis de ſe pronam ad malum præcipitans in furta, ac domeſticam pacem perturbans, eò vel potiſſimum, quod iſta compenſatio ipſorum famulorum, & famularum iudicio relinquatur.

## X.

Qui ceſſit foro poteſt ſibi retinere bona, quibus indiget ad ſuſtentationem familiæ, ne indecorè viuat, licèt debita, pro quibus cedit, ſint ex iniuſtitia, & notorio delicto contracta.

*Cenſura.*

Hæc aſſertio in ſua generalitate falſa eſt, & pernicioſæ ſequelæ, vtpote pleroſque fures, & alienorum bonorum vſurpatores liberans à reſtitutione.

## X I.

In cauſa æquali poteſt judex aliquid ab vna partium accipere, vt ſententiam in eius fauorem ferat.

*Cenſura.*

Falſa eſt, iuſtitiæ peruerſiua, & immanibus, ac quotidianis corruptelis viam ſternens.

## X I I.

Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

*Cenſura.*

Apertè falſa eſt, & receptiſſimis iuſtitiæ regulis contraria.

## X I I I.

Vſura non eſt dum vltra ſortem aliquid exigitur tanquam ex beneuolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur tanquam ex iuſtitia debitum.

*Cenſura.*

Hæc aſſertio periculoſa eſt, & ſeruiens ad excuſandum, & palliandum vſuras de iure præſumptas.

## X I V.

Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu eiuſdem perſonæ, & cum contractu venditionis præuiè inito cum intentione lucri.

*Cenſura.*

Falſa eſt, & palliatiua vſurarum, præſertim cum emptori imponitur onus retinendi, vti in aſſertione.

## X V.

Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia quando temporale non datur tanquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motiuum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando per temporale fit ſolum compenſatio gratuita pro ſpirituali, aut è contra. Et id quoque locum habet etiamſi temporale ſit principale motiuum dandi ſpirituale, imò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic, vt illud pluris æſtimetur, quam res ſpiritualis.

*Cenſura.*

Variæ iſtæ formalitates vt plurimum palliæ ſunt latentis ſimoniæ; & quamuis fieri ſubinde poſſit, vt nulla propriè dictæ ſimoniæ labes ſubſit, plerumque tamen ſubſunt ſordes ſimoniæ affines.

## X V I.

Pro interceſſione ad beneficium obtinendum poteſt aliquid dari ſine ſimoniæ ſuſpicione.

*Cenſura.*

Falſa eſt, & pernicioſa, hominibuſque ambi-

tioſis,

tioſis, & indignis aditum aperiens ad beneficia per pecuniam promiſcuè procuranda.

XVII.

Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro qui duas eius partes, imò quatuor ſimul à diuerſis celebrantibus audit.

*Cenſura.*

Falſa eſt, & præceptorum Eccleſiæ eluſiua, nec maiorem habet apparentiam de quatuor ſacri partibus, quàm de viginti.

XVIII.

Vrgens metus grauis eſt cauſa iuſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

*Cenſura.*

Irreligioſa eſt, & Sacramentis Chriſti iniurioſa.

XIX.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare iuramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

*Cenſura.*

Patrocinatur humanæ ambitioni, iuſtificat periuria, & mandatum regium inutile reddit.

XX.

Superfluum non eſt quod homines ſeruant pro ſtatus ſui, vel parentum qualitate, habita, vel adipiſcenda; ideoque vix poterunt inter ſæculares inueniri qui ſuperfluum habeant.

*Cenſura.*

Prior pars in ſua generalitate falſa eſt, & cum poſteriori, quæ inde deducitur, elidit obligationem eleemoſynæ, & miſericordiæ impendendæ à Scriptura ſacra crebro inculcatam.

XXI.

Non eſt niſi veniale, etiam abſque vtilitate ſe cibo, & potu vſque ad vomitum ingurgitare, niſi ex huiuſmodi vomitibus grauia valetudini incommoda oriantur.

*Cenſura.*

Scandaloſa eſt, & falſa in ſua generalitate, ac laxans habenas potatoribus ad ſe liberaliter ingurgitandum, & inebriandum.

XXII.

Qui dormire nequit niſi veſperi ſumpta cœna, non tenetur ieiunare; imò neque in prandio collationem ſumere, quamuis hoc modo iſti incommodo obuiare poſſet, quia nemo tenetur peruertere ordinem refectionum.

*Cenſura.*

Falſa eſt, & fundata ſuper friuolo prætextu.

XXIII.

Defeſſus ex quocumque labore licito, vel illicito, v. g. cum fœminis commixtione, liberatur à lege ieiunij.

*Cenſura.*

Falſa, & caſtis auribus horribilis.

XXIV.

In rigore loquendo videtur, quod homo non teneatur vnquam per totam vitam ſuam elicere actum amoris Dei.

*Cenſura.*

Impia, & primam legem Chriſtianæ vitæ euertens.

XXV.

Vt actio quæpiam ſit peccaminoſa, oportet vt procedat ab homine qui noſcit, & percipit quid boni, maliue in ea ſit, & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona eſt, neque mala.

*Cenſura.*

Eſt contra communia Chriſtianæ Theologiæ principia, & innumera etiam immaniſſima hominum peccata excuſat cum pernicie animarum.

XXVI.

Authoritas vnius Doctoris probi, & docti reddit opinionem probabilem.

*Cenſura.*

Pernicioſa eſt, & innumeras abſurditates inuehens in omni materia doctrinæ moralis.

Inferius habebatur.

[ Ita iudicatum per Collegium S. Facultatis Theologicæ Vniuerſitatis Louanienſis die 4. Maij 1655. ac de mandato DD. Decani & reliquorum Magiſtrorum eiuſdem Facultatis ſubſcripſit. Signatum, Gregorius Lipſius iſtius Facultatis Bedellus, & Notarius publicus.

His demum adijcimus ſex alias propoſitiones in Vrbe nouiſſimè qualificatas vt ſequitur.

*Decretum die 30. Ianuarij 1659.*

In Congregatione generali S. Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N. D. Alexandro VII. ac Eminentiſſimis & Reuerendiſſimis D.D. S. R. E. Cardinalibus in vniuerſa Republica Chriſtiana contra hæreticam

prau-

prauitatem generalibus Inquiſitoribus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Cum nuper à Regularibus Mendicantibus diœceſis Andegauenſis iudicio Sedis Apoſtolicæ (ad quam dumtaxat fidei controuerſias, & morum vniuerſalis Eccleſiæ pertinet definire) infra inſertæ propoſitiones fuerint oblatæ; de mandato Sanctiſſimi D. N. D. Alexandri Diuina Prouidentia Papæ VII. plurium Theologorum, & Canoniſtarum à Sanctitate ſua ad id ſpecialiter deputatorum examini ſint commiſſæ: quo peracto; ac relata Sanctitati ſuæ vnanimi eorumdem Theologorum atque Canoniſtarum cenſura; idem Sanctiſſimus, auditis votis Eminentiſſimorum & Reuerendiſſimorum D. D. Cardinalium generalium Inquiſitorum eaſdem propoſitiones prout infra qualificatas auctoritate Apoſtolica declarauit, & declaratas decreuit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

*Prima.*

Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Epiſcopis, vt ſæcularium confeſſiones audire poſſint: neque de illius Concilij auctoritate priuilegia Regularium reſtringi poſſunt, cum id in Gallia receptum non ſit, præterquam in deciſionibus fidei. Neque etiam Bulla Sixti IV. pro illius confirmatione promulgata.

Eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, in hæreſim, & ſchiſma inducens, Sacro Concil. Trid. & Sedi Apoſtolicæ iniurioſa.

II.

Vbi Concilium Tridentinum eſt receptum, non poſſunt Epiſcopi reſtringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad confeſſiones audiendas: neque illas vlla ex cauſa reuocare. Quin imò ordinum Mendicantium Religioſi ad eas approbationes obtinendas non tenentur. Etſi ab Epiſcopis Religioſi non probentur reiectio illa valet tantum ac ſi approbatio conceſſa fuiſſet.

Complexè accepta eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, & erronea.

III.

Regulares Ordinum Mendicantium ſemel approbati ab vno Epiſcopo ad Confeſſiones audiendas in ſua diœceſi habentur pro approbatis in aliis diœceſibus, neque noua indigent Epiſcoporum approbatione. Regulares habent poteſtatem abſoluendi à peccatis Epiſcopo reſeruatis, etiamſi ab Epiſcopo auctoritas iſta ipſis indulta non fuerit.

Quoad primam partem eſt falſa, & ſaluti animarum pernicioſa. Quoad ſecundam partem eſt falſa, auctoritati Epiſcoporum ac Sedi Apoſtolicæ iniurioſa.

IV.

Nullus in foro conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur, nec ad annuam confeſſionem, nec ad Miſſas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, Diuinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catecheſibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & ſecundam partem ſimpliciter accepta eſt erronea, & temeraria. Suppoſitis verò priuilegijs Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei, ſeruetur diſpoſitio S. Concilij Tridentini.

V.

Talem legem in hac materia nec Epiſcopi, nec Concilia prouinciarum, nec nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis cenſuris mulctare poſſunt.

Suppoſitis itidem priuilegijs Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Verùm iſta non eſt prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta.

VI.

Regulares Mendicantes petere poſſunt licitè à iudicibus ſæcularibus, vt iniungant Epiſcopis quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in Aduentu, & Quadrageſima. Quod ſi renuant facere Epiſcopi, decretum iudicum ſæcularium tantundem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſſa fuiſſet.

Eſt falſa, erronea, & in hæreſim, & ſchiſma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem à cunctis tenendam, & ſequendam, & in praxi obſeruandam Sanctitas Sua declarauit, & mandauit ſub pœnis contra ſchiſmaticos, temerarios, ſeditioſos, ac de hæreſi ſuſpectos impoſitis, contrarijs quibuſcumque non obſtantibus.

*Ioannes Lupus S. Romanæ, ac Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.*

340 Quadrageſimumſecundum, & vltimum fundamentum pro hac ſententia, alijs omiſſis, ſumitur ex authoritate grauiſſimorum Patrum, & Magiſtrorum primæ Claſſis, qui eam ſuis ſcriptis probarunt, inter quos primo loco affertur Ariſtoteles ſupracitatus in 1. fundamento n. 257. Nam cum docuerit intellectum non habere libertatem opinandi ad libitum, ſed violenter cogi à motiuis falſis, aut veris, quia neceſſe eſt aut falſum, aut verum dicere: apertè ſenſit non eſſe poſsibile, vt opinetur partem minus probabilem, in qua ſunt leuiora motiua, quin potius violenter eum adſtringi ad opinandum partem magis probabilem, in qua ſunt motiua grauioris ponderis, vt ibi latiùs deduximus. Item huic ſententiæ adſcribuntur,

Sanctus Auguſtinus in 2. de Doctrina Chriſtiana relatus in c. In Canonicis, diſt. 19. ponderando eum vt dixi ſupra in 15. fundamento.

S. Ioannes Chryſoſtomus in Matth. homil. 44. c. 23. cuius verba ſuperius retulimus, & expendimus in 16. fundamento.

S. Thomas quodlib. 8. art. 13. vbi vult, vt cum de eodem ſunt opiniones contrariæ, liceat ſequi alteram, dummodo non habeatur opinio de oppoſita, & modò non habeatur aliquod motiuum ad contrarium opinandum, & ad dubitandum de ſua: quæ omnia manifeſtant relinqui non poſſe opinionem probabiliorem, & eſt adeò euidenter in hac ſententia, vt omnino pertinax ſit

in

in ſuo errore qui id negauerit. Quinimò Adria-
nus, & Corduba in locis proximè citandis ex-
plicant quædam dicta S. Thomæ, ex quibus col-
ligiene eum ſequi viam adhuc ſtrictiorem, quàm
ſit iſta, ſicut & nos ſupra diximus num. 269. &
num. 270.

Scotus in 4. diſt. 21. qu. 6. in illis verbis: [Cum
multis probabilior ſit pars negatiua, non ſine
peccato aliquis ſe exponit dubio, ſequendo ſcili-
cet affirmatiuam minus probabilem.]

Ioannes Maior in 4. ſent. qu. 2. prolog. 3. & 5.
& contra quintam concluſionem circa finem, vbi
latè, ac ſtrenuè pro hac ſententia pugnat.

341 Gabriel in 4. diſt. 15. qu. 8. art. 13. dub. 2. vbi
etiam citat Ioannem Gerſonem Cancellarium
Pariſienſem in regulis moralibus, vbi ponit re-
gulam infraſcriptam, videlicet: [Agere incer-
tum, & dimittere certum in materia morali eſt
peccatum mortale.] & ſpecificat eamdem regu-
lam ſubiungens: [Si tale ſit incertum, quod ſit
mortale, non ſolùm per coniectuꝛas leues, aut
ſuſpicione trepida, & ſcrupuloſa proueniente
ex nimio timore cadendi in viam Domini, ſed
intelligitur dum eſt tale vehementer, & proba-
biliter incertum æquè ſicut oppoſitum, vel ma-
gis; tunc illud quod agitur non carebit pecca-
to mortali.] Hæc Gerſon.

342 Henricus Gandauenſis quodlib. 4. qu. 33. vbi
ait: [Si peritus vir nouit ſtatum Doctoris, qui
ſententiat contra partem periculoſam, nempè in
qua poteſt eſſe peccatum, ſi ponatur in actu ha-
bere omnes bonas conditiones prædictas, aut
plures ex eis, quàm alius, nempè qui ſententiat
pro parte periculoſa, vt v.g. ſi quæratur. An li-
ceat habere plura beneficia, periculoſa vocatur
illa, quæ affirmat; nam in illa poteſt eſſe pecca-
tum, non in oppoſita, nouit etiam rationes eius
eſſe efficaciores, & expreſsiores authoritates,
quas adducit; iſte proculdubio exponens ſe illi
periculo, mortaliter peccat; quia quod agit,
non eſt ex fide, ſiue conſcientia, ſed contra di-
ctamen conſcientiæ, & rationis rectæ. Conra-
dus de contractib. qu. 100. vbi ſic habet: [Si
cauſæ adhærendi opinioni damnanti actum ſunt
magis prægnantes, tunc ſunt natæ inducere eum
ad magis credendum, quod ſit illicitus, quàm
quod ſit licitus: modò intellectus eſt potentia
rationalis non potens non credere id, quod ſibi
oſtenditur, vt magis credibile; igitur talis ma-
gis credit, quod ſit damnatus actus; & ſic agens
agit contra conſcientiam reclamantem, & pec-
cat.

Antonius Cordubenſis lib. 2. Quæſtionatij q. 3.
vbi citans Adrianum in 4. de reſt. ſic diſſerit:
[Agendo contra rectam rationem peccatur; ſed
agens contra probabiliorem opinionem agit
contra rectam rationem, quia agit contra ratio-
nem, & authoritatem, cui reſiſtere non licet;
nam ideo eſt probabilior opinio, quia rationa-
bilior, & quia validioribus innititur rationibus,
& fundamentis, quibus naturaliter conuincitur
intellectus vt huic parti potius, quàm oppoſitæ
aſſentiat.] Sanctus Antoninus par. 2. tit. 3. c. 10.
§. 10. reg. 4. verſ. Reuertendo, cuius hæc ſunt
verba. [Notandum quod cum bona conſcientia
poteſt quis tenere vnam partem alicuius opinio-
nis, & ſecundum eam operari, ſecluſo ſaltem
ſcandalo, quæ ſcilicet pars habeat pro ſe nota-
biles Doctores, dummodo talis opinio non ſit
contra authoritatem expreſſam Sacræ Scripturę,
nec contra determinationem Eccleſiæ Catholi-
cæ, & quod etiam ex contrarietate talium opi-
nionum non inducatur ad dubitandum, ſed bo-
nam ſibi conſcientiam, & credulitatem formet
de eo, quod credit tanquam de probabiliori
parte, & præcipuè quando quis adhibet diligen-
tiam inquirendo, An liceat, nec inuenit aliquid
quod eum ſufficienter moueat ad hoc, quod ſit
illicitum.] Syluester in ver. Dubium, num. 4.
Caietan. in Sum. in ver. Opinio. Sot. lib. 3. de
iuſt. & iur. quæſt 5. art. 5. Nauar. in c. Si quis au-
tem, nu. 53. de præſcript. & in Sum. c. 27. n. 286.
verſ. Quintò, & alij quos refert, & ſequitur Pau-
lus Comitulus in reſponſis moralibus, lib. 5. q. 15.
Card. Paleot. de Sacr. Conſiſt. conſult. p. 5. q. 13.
verſ. Quod verò. Et ex Canoniſtis Innocentius,
Io. Andr. Abbas, & alij in c. Per tuas, il 2. de
Simon. & in c. Tua nos, de homic. Hoſtien. in
procemio Summæ col. 2. vbi ait: [Tu ergo,
perlectis, & intellectis iuribus, & rationibus, qui-
bus vnaquæque fulcitur opinio, amplectere
quam malueris, & elige, cui dicas. Tu mihi ſo-
la places. Ex mente igitur Hoſtienſis non poteſt
eligi minus probabilis, quia illa non eſt talis,
cui poſsit dici, tu mihi ſola places: & ſi quis
hoc diceret, vtique non opinaretur, ſed finge-
ret. Bald. in l. Ab eo, nu. 11. C. Quomodo, &
quando Iudex, vbi quamuis dixerit; ſi propter
intricationes probationum hinc inde iudex du-
bitat, & ſtatutum municipale eum cogat pro-
nunciare, poſſe illum pronunciare, quod ſibi vi-
debitur: nihilominus ſtatim hoc temperauit di-
cens: tamen in ſententia exprimat qualitatem
probationum, ex quibus mouetur, & reſpon-
343 deat quibus non mouetur. Et idem Bald. in c. 1.
num. 35. ſup. eod. vbi ait, gloſsis diſcrepantibus
iudicem eligere debere opinionem, cui magis
344 ratio intellectus ſui conſentit. Et Abb. in c. 2.
de ſent. & re iudica. relatus ibi à Felino num. 15.
in 7. fallent. dum ait; [ſententiam iudicis ſe-
quentem vnam opinionem in materia, in qua
eſt magnus conflictus, valere ſi non appareat quę
ſit opinio communior, & illa non ſit apertè fal-
ſa.] Ergo à contrario ſi appareat quæ ſit com-
munior, ſeu probabilior ex principio extrinſeco
authoritatis, illa eſt ſequenda. Nauar. Sum. Hi-
ſpan. c. 28. addit. ad num. 283. c. 27. Et pro hac
parte ex profeſſo conſuluerunt Antonius de Bu-
trio, & Petrus de Ancharano inter conſilia ip-
ſius Ancharani conſ. 210. incip. Inter contraria,
per totum. Bald. Angel. & Legiſtæ in l. Si idem
cum eodem, §. fin. ff. De iuriſd. omni. iudic.

345 Eidem ſententiæ adſcribendi ſunt Iuriſconſul-
ti, qui affirmant in opinionum diſcrepantia eli-
gendam eſſe veriorem; pro eodem enim vſurpa-
tur à Doctoribus noſtris opinio verior, & opinio
probabilior, vt probatur in l. 1. prope fin. verſ.
Sed verior, ff. De contrahen. empt. iuncto §. Item
pretium, verſ. Sed Proculi ſententia, Inſt. de
empt. & vendit. inter quos numerantur Gemin.
conſ. 48. Pro examinatione num. 4. verſ. Primum
quia, & Matthæ. Mattheſil. in ſuo opuſculo de
elect. verioris opinionis, inter Tract. communes
346 vol. 6. fol. 203. Quinimo Henric Boich in c. Quæ-
ſitum, circa med. verſ. Et licet iſta opinio, de
tempoe. ordin. dicit ſequendam eſſe opinionem

tutiorem vbi agitur de periculo animæ, etiamſi
contraria opinio ſit ſatis probabilis. Et idem
repetit ibi Card. Bellame. in 2. oppoſ. n.12. verſ.
Et dicit hic Dominus Henricus. Nec diſcrepat
Nauar. in Manual. c.27. n.185. dum ait: [Ad ſe-
renitatem conſcientiæ eligendam eſſe ex varijs
bonam opinionem, & quieſcendum in ea.

347 Quibus adiungi poſſunt Doctores omnes, qui
ſentiunt ex duabus opinionibus, quarum vna ſit
communis, alia ſit verior, eligendam eſſe ve-
riorem, & melioribus rationibus fulcitam. Nam
cum communis opinio ſit probabilis, c. Nuui-
mus, de verb. ſignif. & latius dictum eſt ſupra
in 21.fundamento; hi proculdubio cenſent non
eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, reli-
cta probabiliori, ſeu (quod idem eſt) veriori.
Cuius ſententiæ ſunt gloſ. in c.1. in ver. Rationa-
biliter, per illum textum; & Abb. in penult. no-
tab. de his, quæ fiunt à maior. part. Capituli,
Bald. hic, & in c.1. §. Iudices, col. pen. de pac.
iuram. firman. Gemin. in c.1. in 1. col. in 3. no-
tab. de Sum. Trinit. lib.6. Io. de Anan. in c.Tua,
in 1. col. de vſur. Abb. conſ.1. in fin. lib. 1. & in
c. Capellanus in 2. col. per illum textum de fe-
rijs. Imol. in l. Cum quidam la 2. ff. De acquir.
hæred. Præpoſitus in c. Quis neſciat, nu.7. 9.diſt.
Angel. conſ. 100. Sanctiſſima, col. 6. Dec. conſ.
259. Viſis his, in princ. Surd. conſ.294. Menoch.
de arbitr. Iudic. lib.2. centur.4. caſ.339. num.21.
Syluester in ver. Opinio, nu.2. Nauar. conſ. 9.
An nepotes, nu. 3. de fil. Presbyter. Et eſt com-
munis opinio, teſte Riminaldo Iunior. conſ.405.
num. 20. Imò eam tenent Io. Andr. in fin. Abb.
nu.15. & Canoniſtæ omnes in c. 1. ſupra eodem,
vt ibi teſtatur Felinus num. 54. in 1. limit. Quæ
etiam de iure veriſſima eſt, & conſtat ex dictis
ſup. in eod. 21 fundamento; & ſeruatur tam in
Rota, quæ communem opinionem non ſequitur
quando apparet contrariam eſſe veriorem, &
validioribus ſubnixam rationibus, quàm in Sac.
Congregatione Concilij, quæ propterea in caſi-
bus contingentibus ſæpius mandauit, vt videre-
tur de veritate communis opinionis.

Vnde his authoritatibus ſimul iunctis ſatis
ſuperque patet hanc poſteriorem ſententiam vi-
deri magis communem ſiue grauitatem, ſiue
348 numerum Doctorum conſideremus. Et tamen
vt inquit Paulus Comitulus ſupracit. lib. 5. in re-
ſponſis moralibus quæſt. 15. Non ſunt in delectu
opinionum attendendi plures numero qui ſe-
quuntur tanquam oues aliæ aliam, ſed exiſti-
manda communior illa, quam ſex, vel ſeptem
Authores Claſſici rem ex profeſſo tractantes aſ-
ſerunt, quàm probata à quinquaginta ſola au-
thoritate aliorum ductis, quod ante eum dixe-
rat Io. Maior loco cit. in hæc verba: [Non ſem-
per habendus eſt oculus ad multitudinem dicen-
tium, ſed ſapientiam cum numero conſiderabis,
quia ſicut duos, vel tres debiliores valet vnus
fortis, ſic vnus oculatus materiam diligenter in-
quirens tres alios inferiores valet.] Hæc ille.
Confert optimè illud Exodi 23. *Ne ſequaris tur-
bam ad faciendum iudicium*. Et bonus text. in l.1.
§. Neque ex multitudine Authorum, C. De ve-
ter. iur. enuclean. & c.In noſtra, de teſtib. & con-
cordant Alexand. conſ. 202. in fin. in ver. Nume-
rus, lib. 7. poſt Bald. in l. Magiſtratus, in fin. C.
Quando prouocare non eſt neceſſe, & alij plures,

quos adducemus infra in 4. quæſt. poſt tertiam
concluſionem, verſ. Veruntamen oportet aduer-
349 tere. Negari autem non poteſt, quin Authores,
qui hanc ſententiam probarunt, ſint ex antiquis
ſapientibus, quibus quidquid contra ſcripſerint
Sanchez in Decal. tom 1. lib.1. c.9. nu.11. ſtan-
do limitibus authoritatis, magis eſt deferendum,
quàm Doctoribus modernis ſecundum illud Iob
12. 12. 13. *In antiquis eſt ſapientia, & in multo
tempore prudentia*. Et Eccleſ. 39. 1. 4. *Sapientiam
omnium antiquorum exquiret ſapiens*. Et Eccleſ.8.
*Non te prætereat narratio ſeniorum, ipſi enim di-
dicerunt à patribus ſuis*. Et notat Hoſt. in c.vnic.
nu.51. & 52. & ibi etiam Io. Andr. nu.40 & 41.
de Sacr. vnct. quia temporis diuturnitas videtur
eis authoritatem attuliſſe. Syluest. in ver. Opi-
nio, nu.2. in fin. Pract. Papien. in form. c. Quan-
do teſt. præd. ad æternam rei memoriam, in fin.
Euerar. in loco Ab authoritate, nu. 16. verſ. Ad
350 vnum tantum aduerte. Ideoque antiqui Docto-
res magni, & veræ Philoſophiæ authores appel-
lantur à Baldo conſ. 327. nu. 2. verſ. Sed in hoc
non conueniunt, lib.3. & Speculat. in proœmio
nu.15. [Tanta (inquit) nobis antiquitati habita
eſt reuerentia, vt nomina ſapientum taciturni-
tati tradere nullo patiamur modo.] Item
[Antiquos cum reuerentia lego, ſine iniuria re-
centes,] dicebat Lampridius à Sidonio relatus.
Et Plinius; [Sum (inquit) ex his, qui miror
antiquos, non tamen, vt quidam noſtrorum
351 temporum ingenia, deſpicio; imo eum qui re-
linquit antiquos Doctores, vt modernis adhæ-
reat, non rectè ſapere ſcripſit Signoroll. de Omod.
352 conſ. 245. nu.45. Quod maximè procedit in opi-
nionibus gloſæ, cuius authoritas omnes alias
antecedit, ſi credimus Baldo in l. Cum hæredi-
tas, C. Depoſ. & propterea idem Bald. in l. fin.
§ Neceſſitatem, C. De bonis, quæ liber. [Ad-
hæreas (inquit) Odofredi veritati, id eſt gloſſæ,
& in perpetuum non errabis.] Et in c. Contin-
git, de dol. & contum. aſſerit Baldum ſomniaſ-
ſe, ſicut accidit Doctoribus volentibus infringe-
re opiniones gloſſarum, & Cynus in l. Non mor-
tuum, Cod. De contrahen. & committen. ſtipul.
[Aduocate (inquit) audi idolum tuum, id eſt
gloſſam.] Et plura de veterum Doctorum au-
thoritate congerit Io. Andr. ad Speculat. in princ.
& in proœmio huius compilationis. Petrus de
Anchar. in proœmio 6. & Cardinalis in proœ-
mio Clem. & alij paſſim. Facit text. in l.1. ibi:
& ſanè crebrior apud veteres opinio eſt, ff. De
off. quæſt. & in c. De quibus, 20. diſt. ibi: [Fa-
cilius namque inuenitur quod à pluribus Senio-
ribus quæritur.] Et in c. Domino Sancto, 50.
diſt. in fin. ibi: [Quotieſcumque in geſtis Con-
ciliorum diſcors ſententia inuenitur, illius Con-
cilij magis teneatur ſententia, cuius antiquior,
aut potior extat authoritas.]

353 Nec refragatur textus in Clem. 1. §. fin. de
Sum. Trinit. & fid. Cathol. ibi: [Opinionem ſe-
cundam tanquam probabiliorem, & dictis San-
ctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ
magis conſonam, & concordem, ſacro appro-
bante Concilio duximus eligendam.] Etenim
ex facto tunc accidit, vt ſecunda opinio, quam
moderni Theologi ſequebantur, probabilior eſ-
ſet, & magis conſona dictis Sanctorum. Vnde
ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam ele-

gerit

gerit tanquam probabiliorem, & dictis Sancto-
rum & modernorum Theologorum magis con-
ſonam, non licet generaliter arguere, vt maio-
ris ſit ponderis authoritas modernorum quàm
antiquorum. Nam veriſimiliter Papa eo modo
meminiſſet de Theologis antiquis, ſi eamdem
opinionem fuiſſent amplexi, ſicut meminit de
dictis Sanctorum quod ad veteres referendum vi-
detur. Et Auguſtinum adducit ibi gloſ. in ver.
Sanctorum. Præterea pauló ante Concilij Vien-
nenſis celebrationem de articulo illius Clemen-
tinæ, id eſt de virtutibus, quæ in Baptiſmo par-
uulis infunduntur, ſcripſerunt Alexan. de Ales,
Albertus Magnus, S. Thomas, & ante eos Petrus
Lombardus Magiſter Sententiarum, quos citat
ibi gloſ. præallegata, & ad quos veriſimiliter re-
ſpexerunt Patres Concilij Viennenſis. An au-
tem ex authoritate tantorum Theologorum ſit
inferendum ad ſcriptores huius ætatis, iudicent
alij.

354 Sed tamen, vt Theologis modernis alios iti-
dem modernos Theologos opponamus, non
pauci ex his numerantur, qui exiſtimant eſſe pec-
catum ſequi opinionem minus probabilem, &
minus tutam in concurſu probabilioris, ac tu-
tioris, inter quos præter Caietanum, Nauar-
rum, Cordubam, Corradum, Comitulum, Gra-
nitam, & alios ſupracitatos, recenſentur Sotus
de iuſt. & iur. lib. 3. qu. 5. & 6. Henricus quod-
lib. 4. quæſt. 33. Paulus Freſanellus de oblig. Miſ-
ſæ. Peierinus tom. 3. cap. 1. num. 10. Antonius
Perez in Laurea Salmantina certamine 10. n. 55.
Et ex profeſſo tuentur Candidus Philalethus,
qui primus libertatem opinandi in materia mo-
rum fortiter compeſcuit, in ſuo opuſculo de
opinionum praxi quæſt. 5. Antonius Merenda
probabilitatum impugnator acerrimus in tracta-
tu de conſilio, &c. ferè per totum, & Iulius Mer-
corus de Probabilitate opinionum par. 2. præſer-
tim art. 4. 7. & 8. cum pluribus ſequentibus vſque
in finem. In ſpecie autem id non licere conſilia-
rio, ſeu conſultori animarum contra Vaſquez, &
Salas, de quibus ſup. nu. 30. tradit Thomas San-
chez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. nu. 21.

355 Item nec iudici, vt contra authores relatos
nu. 31. tenet idem Sanchez vbi ſupra c. 10. n. 46.
quamuis affirmet contrariam quoque opinionem
eſſe probabilem. Villalob. in Sum. to. 1. tract. 1.
diff. 25. num. 6. Banes in 2. 2. qu 63. art. 4 dub. 1.
ad 2. vbi refellit ſententiam illorum qui dixerunt
in concurſu opinionum probabilium poſſe iudi-
cem iudicare pro amico, & nunc ſecundum
vnam, nunc ſecundum aliam. Layman in Theol.
moral. lib 1. tract. 1. c. 5. §. 3. nu. 16. Malderus in
1. 2. qu. 19. art. 5. diſp. 86. propè fin. Filliuc. to. 2.
tract. 21. c. 4. nu. 144. Becan. in Sum. to. 2. tract. 1.
c. 4. qu. 9. nu. 13. Tanner. in 2. 2 diſp. 4. q. 4 dub. 6.
nu. 128. Et probatur efficaciter: nam certum eſt
iudicem in dubio non poſſe ſententiam ferre, vt
tenent communiter Theologi cum D. Thom. in
2. 2. quæſt. 60. art. 2. & Iuriſperiti in l. Admonen-
di, poſt Bart. ibi num. 19 ff. De iur. iuran. Sed
quando partium iura ita ſe habent, vt ſtent pro-
babiliter pro vna parte, & probabiliùs pro alte-
ra, iudex dubitat tunc de minus probabili, imò
magis dubitat, quàm ſi rationes pro vtraque
parte eſſent æquè probabiles: magis enim du-
bitat de illa parte, quæ licet ſit probabilis, ta-
men contra eam vrgent fortiora motiua, vt eui-
denter monſtratum eſt ſupra in 11. fundamento.
Ergo in tali caſu Iudex non poteſt ſententiam
ferre pro parte minus probabili.

356 Non me latet in cauſis criminalibus quando
opinio circa factum eſt probabilis pro reo, &
probabilior pro fiſco, pleroſque ex Theologis
modernis arbitrari eo caſu iudicem ſequi poſſe
probabilem, quæ fauet reo, omiſſa probabilio-
ri, quæ fauet fiſco, ſeu accuſatori. Sic Sayr. in
claui Regia lib. 1. c. 11. nu. 13. Salon in 2. 2. q. 63.
357 art. 4. controuer. 2. concl. 2. Imò in tali caſu iu-
dicem teneri reum abſoluere cenſent Salas in 1. 2.
qu. 63. art. 4. controuer. 2. concl. 2., & alij, quos
cumulat Diana reſol. moral. in 2. addit. reſol. 15.
Mouentur quia iudex ſequi non poteſt proba-
biliorem opinionem pro fiſco, cum ad condem-
nandum requirantur probationes luce meridia-
na clariores, iuxta text. in l. Sciant cuncti, C. De
probat.

358 Verùm obſeruandum eſt diligenter iudicem
hoc caſu minimè ſequi opinionem minus proba-
bilem pro reo: nam ad ferendam ſententiam
ſpectandum non eſt an probationes fiſci prapon-
derent probationibus rei, ſed attendi debet an
ex proceſſu in vniuerſum reſultet talis probatio,
359 quæ ſufficiat ad condemnandum, vt declarat
Clarus in §. fin. qu. 22. & 63. Et quidem ſi pro-
batio non ſit omninò plena, & concludens, reus
eſt in cauſa abſolutionis: nam regula l. Eum qui
accuſare, ff. De eden. id eſt actore non probante,
reus abſoluitur, maximè procedit in iudicio
criminali, Dyn. conſ. 48. in quæſt. nu. 2. verſ. Su-
per 2. & 3. Angel. Aret. conſ. 63. Clarus num. 10.
verſ. Secundò principaliter. Et eſt communis
opinio, teſte Iaſone, in l. Non eſt nouum, nu. 5.
C. De eden. & Clar. in §. fin. qu. 62. in princip.
360 Et habet locum etiam reo nihil probante, c. vnic.
Vt Eccleſiaſtica beneficia. Bald. conſ. 285. Ca-
ſus, in princ. verſ. Reſpondeo, lib. 2. Ratio eſt,
361 quia exceptio negatiua pro parte rei non eſt pro-
banda, c. Quoniam contra, vbi Laufranc. de
probat. Vnde iudex qui accuſatore minus ſuffi-
cienter probante, abſoluit reum, qui nihil pror-
ſus probauit, non iudicat pro reo, ſecundum opi-
nionem minus probabilem, ſed ſecundum id,
quod eſt certum, & à legibus determinatum,
gloſ. in c. Iuuenis, in ver. Dubia, verſ. Sed non
dicitur dubia res, quia actor non probauit cla-
rè, &c. de ſponſal. Bartol. in l. Quoties, nu. 1. ff.
362 Si quis cautio. Nam etiam poſt accuſationem,
& inquiſitionem ſuper delicto, niſi delictum pro-
betur, non præſumitur accuſatus, vel inquiſitus
culpabilis, vt ait Bald. conſ. 410. in cauſa, &
in quæſtione num. 1. in fin. verſ. Sed quia non ſta-
tim, lib. 2.

363 In practica tamen quæ ſuprà proximè dicta
ſunt aliter ſe habent, quàm ſpeculatiuè diſſeran-
tur: [Nam (vt ait Clar. d. q. 62.) vbi nihil vlterius
ſupereſt ad agendum tam ex parte accuſatoris,
quàm ex parte accuſati, tunc debet iudex diligẽ-
ter conſiderare proceſſum tam offenſiuum, quam
defenſiuum, & recta trutina perpendere quid ex
ipſo proceſſu reſultet, & qualia contra reum extẽt
indicia, ſeu probationes, quę per eius defenſiones
eliſæ non fuerint; ſi enim reus ex eis eſt planè
conuictus, vel confeſſus, debet condemnari; ſi
ſemiplena tantùm reſultat contra eum probatio,

eſt torturæ ſubijciendus, quam ſi ſuſtinuerit, purgatis indicijs, eſt abſoluendus, non quidem diffinitiuè ex capite innocentiæ, ſed rebus ſic ſtantibus.] Et hanc practicam ſeruari in Hiſpania teſtatur Couar. variar. reſol. lib. 1. c. 1. poſt. nu. 8 & in Gallia Rebuff. in proœm. Conſt Franciæ gloſſ. 5. n. 18. & in Senatu Mediolaneo. Clar. loc. cit. Iudices noſtri abſoluunt tanquam non repertum culpabilem, nec de iure puniбilem. Atque ita iudex, qui eo caſu reum abſoluit, ſequitur omninò quod iuſtius, & probabilius eſt. Quamobrem ineptè aſſeritur in cauſis criminalibus iudicem ſequi debere opinionem pro reo minus probabilem. Imò enim ſtat pro reo opinio probabilior quotieſcumque probationes pro fiſco, vel accuſatore non ſunt planæ, & concludentes, iuxta d. l. Sciant cuncti, C. de probat. & §. Sciant cuncti, 2. q. 8. Neque enim ad infligendam pœnam ordinariam ſufficiunt indicia etiam vehementia. c. Litteras, de præſumpt. Alex. conſ. 2. Viſo proceſſu, in princ. lib. 7 Et probabilitas opinionis non eſt ſumenda ex probationibus rei, qui multoties eſt abſoluendus, etiamſi nihil probauerit, ſed ex probationibus fiſci, vel accuſatoris, ex cuius perſona ius metimur, l. 1. in princ. ff. ſi pars hæred. petat, l. fin. de rei vendic. Paul. de Caſtr. conſ. 76. In facto iſto, n. 2. in fin. verſ. Et poſito lib. 2. Surd. conſ. 150. n. 89.

366 Sed & ſi opinio probabilis pro reo verſetur circà ius, tamen quidquid in contrarium ſenſerit Villalob. in Sum. tom. 1. tract. 1. difficult. 15. nu. 3. & 4. & alij plures, tenendum eſt omninò iudicem ſequi debere probabiliorem opinionem, etiam contra reum. Ratio eſt, quia cum in difficultatibus iuris rarò accidat, vt iudices ſint certi per rei euidentiam, neceſſe eſt, vt iudicent ſecundum id, quod eſt certum moraliter, ſeu ciuiliter, ſiue pro reo, ſiue pro accuſatore: Nam iura, quæ dicunt iudices proniores eſſe debere ad abſoluendum, quàm ad condemnandum, cap. 3. de probat. eo quod ſanctius ſit nocentem abſoluere, quàm condemnare innocentem, l. Abſentem, ff. de pœn. Item diſpoſitio l. Reſpiciendum, ff. eod. quam Bald. ibi dicit eſſe philoſophicam, procedunt tantùm cum iudex verſatur in dubio. At cùm contra reum eſt opinio magis probabilis, iudex non eſt dubius, ſed moralem, ſeu ciuilem habet certitudinem, quam Doctores plenam credulitatem appellant, vt notat Bartol. communiter receptus in l. Admonendi, n. 21. & 22. ff. de Iureiuran. & probatum eſt ſup. n. 225. & n. ſeqq. Ergo etiam pro fiſco tenetur ſequi opinionem magis probabilem, & melioribus rationibus fulcitam, ne alioquin agat contra dictamen conſcientiæ, vt ſimiliter oſtenſum eſt ſupra in 4 fundamento, pro hac ſententia. Id quod aliquibus exemplis euidentiùs confirmari poteſt.

368 Inquiſitus eſt aliquis de crimine læſæ maieſtatis, eò quod occiderit Conſiliarium Principis. Opinio minus probabilis quorumdam eſt, quos tacito nomine refert Clarus in §. Læſæ maieſtatis, verſ. Quæro etiam, homicidam in hoc caſu non eſſe reum læſæ maieſtatis, ſi homicidium patrauerit ex priuato odio ipſius Conſiliarij, non autem in odium Principis. Tamen probabilior eſt opinio, homicidam indiſtinctè incidere in crimen læſæ maieſtatis, pro qua in facti contingentia conſuluit Rubeus conſ. 154. Nemo autem hoc caſu iuſtè reprehenderet iudicem, qui contra reum ſequeretur opinionem probabiliorem, pro qua fuit iudicatum Neapoli contra reum, qui trucidauit Andream de Iſernia celebrem feudiſtam Reginæ Ioannæ Conſiliarium, vt refert Paris de Puteo de Syndicatu. fol. 124. n. 14. & Afflict. ſup. 1. part. Conſtit. Regni, rubric. 29. num. 6.

370 Item quamuis ſecundum communem opinionem pro vnico furto magno fur ſuſpendi non poſſit, ſecundum Angel. de Vbaldo inter conſilia criminalia diuerſ. conſ. 71. num. 2. lib. 2. tamen contrariam opinionem docuit Bald. in Auth. ſed nouo iure. poſt n. 3. C. de ſeru. fugit. Nec eſſet damnandus Angel. qui in tract. de malefic. in ver. Veſtem cæleſtem. n. 13 dicit ſe illam ſemel practicaſſe dum Peruſij aſſideret, quam etiam ex conſuetudine inualuiſſe in Hiſpania affirmat Diaz in practica criminali Canonica, c. 84. poſt num. 2.

371 Rurſus probabilis opinio eſt, pœnam l. Vnicæ, C. de raptu virginis, non habere locum in rapiente publicam meretricem; atque ita tenere Doctores teſtatur Hippol. de Marſil. in d. l. vnic. n. 26. & conſuluit Cephal. 140. lib. 1. Verumtamen non eſſet condemnandus iudex, qui ſequeretur contrariam opinionem, ſecundum quam Cyn. in ead. l. vnic. aſſerit ſe vidiſſe aliquos vltimo ſupplicio puniri, prout illum refert Afflict. ſuper 1. part. Conſt. Regni, rubric. 20. n. 27. & ſecundum quam teſtatur etiam Grammaticus in Con. Regni fol. 19. col. 1 num. 2. Cum plures iuuenes quamdam meretricem è proſtibulo violenter rapuiſſent, vnum ex eis Florentinum, qui fuit principalis fuiſſe furca ſuſpenſum, & alios ſocios per triennium ad triremes damnatos.

372 Et eodem modo quamuis probabilis, & communis opinio ſit pœnam d. l. vnic. C. de rapt. virg. non habere locum in muliere rapiente virum, vt teſtatur Grilland. de diuerſ. crimin. lib. 3. qu. 10. n. 27. non tamen eſſet de iniuſtitia redarguendus qui in iudicando ſeruaret opinionem gloſſæ in d. l. vnic. in ver. Sponſam, quam itidem tenent communiter Doctores, teſte Marſil. ibidem nu. 23. & etiam practicatur in Gallia, vt refert Papo lib. 22. tract. 6. areſto. 3. ſecundum quam & Angel. in d. l. vnic. teſtatur ſe Florentiæ vidiſſe comburi quamdam meretricem, quæ adoleſcentulum libidinis cauſa rapuerat. Hæc, atque alia innumera paſſim reperiuntur apud Doctores, ex quibus licet intelligere iuſtè agere iudicem, qui ſequitur opinionem, quam putat veriorem, ac probabiliorem, etiam contra reum, & in cauſis capitalibus. Et hic iunge quæ de obligatione iudicandi ſecundum opinionem magis probabilem generaliter dicta ſunt ſupra in 20. fundamento.

373 Similiter nec Medico licere vti opinione probabili abſque reatu mortalis peccati, contra Theologos citatos ſup. num. 33. ſcripſerunt Sot. lib. 3. de Iuſt. & Iur. qu. 6. art. 6. ad 4. Suarez 4. tom. in 3. par. diſp. 26. ſect. 6. n. 21. Villalob. in ſum. tom. 1. tract. 1. difficult. 1. n. 6. Vaſquez in 1. 2. tom. 1. diſp. 64. c. 4. in fin. Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 41. Bonauen. de legib. diſp. 1. qu. 4. punct. 4. n. 22. Becan. in Sum. tom. 1. cap. 4. qu. 9. nu. 13. Et ex Canoniſtis noſtris tenent in c. Tua nos, de homic. Innoc. nu. 1. Io. Andr. circa princ.

princ. Anton. de Butr. n. 15. Anchar. n. 3. Io. de
Anan. num. 5. Abb. in §. Ad vltimum, n. 4. Felin.
verſ. Poſtremò ſcias. Angel. in verſ. Medicus n. 2.
Sylueſt. cod. ver. quæſt. 4. dub. 2. quibus in locis
affirmant peccare Medicum, qui ſcienter appli-
cat infirmo medicamenta dubia, & aliqui ex eis
etiamſi Medicus probabilius credat ea profutura,
374 vt dictum eſt ſup. n. 250. Reddunt rationem Butr.
& Anchar. quia melius eſt ægrotum relinquere
in manu Creatoris, quàm ipſum periculo expo-
nere, ſupponendo eum dubitabili medicinæ.
Quin imò adijciunt Innoc. & Io. de Anan. id ven-
dicare ſibi locum etiamſi Medicus vehementer
opinetur fore vt remedium hoc dubium proficiat
infirmo. Mirum eſt tamen pleroſque ex Theologis
ſupra proximè citatis ita ſentire in Medico cor-
porum, cum oppoſitum ſenſerint in Medico ani-
marum, quaſi maiori charitate obſtringamur ad
procurandam valetudinem corporis, quàm ſalu-
tem animæ contra ea, quæ in propoſito dicta
ſunt ſup. in 19. fundamento.
375 Sed nec Regem poſſe bellum indicere ſi pro
vtraque parte ſint opiniones probabiles, & lon-
gè minus ſi contra eum ſtet opinio probabilior,
contra authores ſupracitatos n. 34. Cenſent Vaſ-
quez in 1. 2. tom. 1. diſp. 29. q. 5. n. 224. Villalob.
in ſum. tom. 1. tract. 1. difficult. 17. nu. 6. & 7. &
alij multi. Et hic iunge quæ dicta ſunt ſupra
in 33. fundamento.
376 Longè autem minus licitum eſſe vti opinione
probabili in adminiſtratione Sacramentorum,
aduerſus Theologos ſupra allegatos n. 35. ſcrip-
ſerunt Medina in 1. 2. qu. 19. art. 6. § Ad argu-
menta in contrarium. Henriquez de Sacramentis
in genere cap. 9. n. 5. Bartholomæus à Ledeſma
de Sacram. in genet. dub. 5. concluſ. 4. Sanch. de
matrim. lib. 3. diſp. 20. n. 4. & propterea Petrus
à Soto in Inſtitut. Sacerdotum lect. 2. de Eucha-
riſtia, & Alanus lib. 1. de Euchariſtia c. 19. affir-
mant inter diuerſas opiniones de materia Sacra-
menti Euchariſtiæ eligendam eſſe tutiorem, &
peccare eum, qui vtitur materia non certa. idem-
que vult Scot. in 4. diſt. 11. qu. 6. Et contrariam
ſententiam tantùm admitti poſſe cum ex oppo-
ſito magnum periculum immineret, cenſet So-
tus de Secreto, membr. 3 qu. 2. concl. 3. cui ſub-
377 ſcribit Nauar. in c. Inter verba, in 2. edit. corol-
lar. 13. nu. 135. 11. q. 3. his verbis: licet quis ha-
beat opinionem alicuius partis, & ſolum alte-
rius formidinem, non tenetur ſequi opinionem,
ſi inde magnum immineat alicui periculum, &
formido alterius apparentem habeat probabili-
tatem; quia periculum graue facit, vt formido
præponderet opinioni. Et ſequitur Card. Bellarm.
lib. 2. de pœnit. cap. 7. & Baſil. Pont. de matrim.
378 lib. 4. c. 25. n. 8. Vnde Card. Zabar. in Clem. vnic.
§. final. n. 2. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. ſcripſit
conſilium eſſe, vt quidquid appareat de puero
extra vterum, imminente periculo mortis, ba-
ptizetur propter penetrabilem, & occultam ope-
rationem S. Spiritus, c. Multi. circa med. 1. qu. 1.
Et Card. Paleot. in compendio ordinationum pro
Parochis Bononienſibus fol. 38. [Pueri (inquit)
apparentes extra vterum matris cum brachio,
vel pede, vel digitis, cum imminente mortis pe-
riculo, baptizentur: ſed egreſſi viui iterum ſub
conditione, ſi non es baptizatus, &c. baptizari
379 debent.] Inde etiam inferunt Gabriel, Vaſquez
tom. 2. in 3. par. diſput. 136. c. 4. & Baſil. Pont.
de matrim. lib. 10. c. 15. nu. 5. in caſu neceſſitatis
extremæ, eum, qui eſt in peccato mortali, mi-
niſtrare poſſe Sacramentum ſine peccato, ſi tem-
pus ita vrgeat, vt miniſtro non ſit locus pœni-
tentiæ, reddentes rationem, quia quamuis ſit
maior virtus religionis erga Deum, quàm miſe-
ricordiæ erga proximum; tamen quia Deo plus
placet, vt proximo, in cuius vtilitatem inſtitu-
tum eſt Sacramentum, ſuccurramus, quàm vt
diſpoſitionem aliàs debitam erga Sacramentum
ſeruemus: ideò tunc licitè, & ſanctè Sacramen-
tum in peccato mortali celebratur. Quam ratio-
nem, vt aduertit Baſil. Pont. breuiter attingit D.
Thom. 2. 2. q. 30. art. 4. ad 1. & hoc ſenſu intelli-
gitur illud Oſeæ 6. *Miſericordiam volo, & non
ſacrificium, & ſcientiam Dei, quàm holocauſtum.*
At verò extra caſum neceſſitatis non debet vlla-
tenus admitti diſtinctio ſuperius poſita num. 35.
quod in ordine ad Deum, & virtutem Religio-
nis non peccet Sacerdos, qui vtitur opinione
probabili in eſſentialibus Sacramentorum, ſed
tantùm in ordine ad proximum. Quoniam mi-
nus malum eſt peccare contra miſericordiam,
quàm contra Religionem, vt benè explicat idem
Pont. vbi ſupra num 4. Vnde ſi non licet eligere
opinionem probabilem quando ſubeſt periculum
inferendi iniuriam, vel præiudicium proximo,
multò minus id licet extra neceſſitatem, cum
ſubeſt periculum irrogandi iniuriam Deo, &
faciendi irritum Sacramentum. Et his adde quæ
in propoſito dicta ſunt ſupra in 21. fundamento.
380 Eodem modo nequaquam ſuſtineri poteſt quod
dictum eſt ſup. nu. 39. Sacerdoti eligenti opinio-
nem probabilem, prætermiſſa probabiliori, Ec-
cleſiam tribuere iuriſdictionem ad abſoluendum,
eò quod inde oriatur titulus putatiuus cum com-
muni errore. Etenim error, vnde elicitur præ-
ſumptio Iuriſdictionis ab Eccleſia tributæ, debet
eſſe communis, & titulus putatiuus prouenire
debet à legitimo Superiore, vt in c. Nuper, il 2.
de elect. & ibi docent Innoc. nu. 3. Hoſtien. ſu-
per ver. Damnabiliter, Io. Andr. nu. 42. Anton.
de Butr. nu. 26. Card. qu. 6. & Abb. num. 10. qui
expreſſius loquitur de vtroque requiſito dicens
gloſſam ibi eſſe ſingularem, & à Doctoribus com-
muniter approbari. Idem tenet in c. Nihil, de
elect. gloſ. fin. verſ. Sed pone quod talis Præla-
tus, per text. in c. Infamis, 3. qu. 7. & alia iura
ibi allegata, Innoc. nu. 3. & 4. verſ. Si autem non
ſit intruſus ſua authoritate, Io. Andr. poſt Ho-
ſtien. & Compoſtel. col. fin. in vlt. gloſ. verſ. Et
dicunt, quod omnia, quæ facit electus. Et Abb.
num. 11. verſ. [Nec communis error iuuat, ex
quo deeſt authoritas Superioris, nam lex Barba-
rius, ff. De offic. Prætor. fundat ſe ſuper com-
muni errore, & ſuper authoritate Superioris:
nam ille ſeruus, qui putabatur liber, habuit of-
ficium à Superiore, & ſic concurrebant ibi duo,
ſcilicet authoritas Superioris, & communis er-
ror; ſecus autem vbi adeſſet vnum tantùm, vt
innuit hic Innoc. & Bald. in repet. d. l. Barba-
rius.] Hactenus verba Abbatis. Roſella in
ver. Confeſſio Sacramentalis 3. num. 41. Angel.
Confeſſio, 4. nu. 12. Syluest. Confeſſor 2. n. 15.
Nauar. in c. Placuit, de pœnit. diſt. 6. nu. 127. &
in Manuali c. 9. n. 11. quam ſententiam his etiam
ſequuta eſt Sac. Congregatio Concilij, vt ſcripſi
ple-

pleniùs in c. Super eo, de crimine falſi. Atqui vtrumque requiſitum deficit hoc caſu: Nam eo ipſo quod Sacerdos eligens opinionem probabilem cognoſcit contrariam eſſe probabiliorem, excluditur communis error: probabiliora enim ſunt quæ videntur omnibus, vel multis, vel Sapientibus, & id vel omnibus, vel plurimis, vt habetur in 1. Topic. c. 1. ad quod ponderanda ſunt etiam verba illa Innoc. in d. c. Dudum, videlicet; poteſt dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur Prælatus. Item eo ipſo, quod Sacerdos affirmat titulum putatiuum oriri tantùm ex ſua propria opinione & credulitate probabili, ſatis clarè hinc excluditur titulus proueniens à legitimo ſuperiore; vnde prædictorum opinionem merito refellit Io. Sancius in Select. diſp. 44. nu. 19.

Ex quibus patet etiam ex Theologis noſtri temporis non multos eſſe, qui generaliter, & indiſtinctè affirment licere in concurſu probabilium opinionum eligere minus probabilem, & minus tutam, cum plurimi ſentiant oppoſitum in Conſiliario, in Iudice, in Medico, in Rege, & in adminiſtratore Sacramentorum.

381 His adijce quod authores moderni, qui allegantur pro contraria ſententia, ſunt inter ſe admodum varij, & diſſidentes. Nam alij generaliter tenent in quacunque materia licitum eſſe amplecti opinionem minus probabilem habentem minimum probabilitatis, etiamſi de hac minima probabilitate habeatur minima probabilitas ſine euidentia. Sic Paſqualigus decis. 18. n. 5. Alij limitant, vt ita demum ſit licitum ſequi minus probabilem, ſi habeamus euidentiam de illius probabilitate. Breſſerus de conſcientia lib. 4. cap. 5. Merula diſp. 3. cap. 4. Alij magis limitant, vt ſolum liceat ſequi minimam probabilitatem, quando aliter graue damnum euitari non poteſt. Salas par. 5. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 5, Valentia diſp. 9. quæſt. 14. Alij affirmant vſum opinionis minus probabilis eſſe licitum in foro conſcientiæ dumtaxat, non autem in foro fori. Ita Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 10. Layman de Doctr. moral. lib. 6. cap. 5. Alij dicunt ad hoc, vt liceat ſequi minus probabilem, prius diligentiam adhibendam eſſe an poſſimus certificari de magis probabili oppoſita. Baldellus de conſcientia diſp. 3. cap. 4. Alij non admittunt regulam ſequendi magis probabilem in materia Sacramentorum. Vaſquez diſp. 60. cap. 3. Suarez tom. 4. diſp. 26. ſect. 6. Filliucius tract. 21. cap. 4. Alij ab hac regula excipiunt caſus ſpectantes ad materiam fidei. Sic Bardi diſp. 11. Select. moral. §. 8. & Bannes 2. 2. quæſt. 1. art. 10. Sed contrarium tenet Spinula de Libera, & prudenti electione diſp. 3. ſect. 2. Alij adhuc magis limitant prædictam regulam, vt locum non habeat in materia iuſtitiæ commutatiuæ, & in caſibus vbi agitur de intereſſe proximi. Idem Bardi loco cit. Valentia diſp. 5. par. 4. quæſt. 7. Alij ſentiunt probabiliorem opinionem ſequendam eſſe de conſilio tantùm. Sanchez vbi ſupra. Alij verò nec de conſilio, nec de præcepto. Ioannes Sancius in Selectis diſp. 44. Caramuel Theol. Regul. diſp. 6. Alij affirmant ex præcepto ſequendam eſſe ſententiam minimam habentem probabilitatem ad vitandam infamiam, vel aliud graue damnum; Paſqualigus decis. 30. Alij verò negant. Villalob. tract. 1. Sum. diſp. 1. cap. 8. & Sanchez de matrim. lib. 5. diſput. 36. Alij cenſent eſſe licitum ſequi minus probabilem, quando non imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia dictat contrariam ſententiam eligi debere. Bonacina diſput. 2. de pecc. quæſt. 4. punct. 4. Demum alij exiſtimant hanc regulam de ſequenda opinione minus probabili eſſe tantùm probabilem. Sanchez loco cit. Alij verò eſſe certiſſimam. Paſqualigus decis. 5. num. 4. Plura etiam alia diſcrimina, & varietates patebunt legentibus eorum ſcripta. Quare cum prææallegati Doctores ſint adeo varij in explicanda ſententia de ſequenda opinione minus probabili, vtique non ſunt tantæ authoritatis, ac ſi vniformiter loquerentur; ac proinde pro vna ſententia vniuoca ſimul omnes ſupra enumerati citari non poſſunt, vt accuratè obſeruat nouiſſimè Iulius Mercorus de Probabilitate opinionum par. 2. art. 27.

381 In Aduocato tantùm ſubeſt aliqua difficultas. In quo tamen videtur diſtinguendum an ex duabus opinionibus oppoſitis vtraque ſit æquè probabilis, an verò vna ſit probabilis, & altera probabilior.

382 Primo caſu ſi quidem Aduocatus proponat clientulo ſuo vnam ex prædictis opinionibus veluti certam, affirmetque illam abſolutè fouere bonum ius, vtique peccat, tum quia cum articulus propter conflictum argumentorum, & rationum vtrinque probabilium ſit dubius, vt latè firmatum eſt ſupra in 5. quæſt. pro parte negatiua in 2. concl. à nu. 125. vſque ad nu. 171. Aduocatus, qui proponit rem dubiam, & periculoſam, tanquam certam, ac tutam, mentitur. Atqui nec artificioſo mendacio, nec ſimplici verbo oportet decipere quemquam, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam, vt legitur in c. Nec artificioſo, 22. quæſt. 2. Ad idem text. in c. Ne quis, c. Faciat, c. Omne genus. ibi: *Nec vt praſtes mentiri ſtudeas, nec qualibet fallacia vitam alicuius defendas*. & c. ſeq. ead. cau. & quæſt. Et in cauſarum patrono eſt text. in l. Rem non nouam, §. Patroni, C. De iud. Et docet D. Thom. 2. 2. qu. 71. art. 3. ad 3. tum quia proponendo rem dubiam veluti certam, inducit clientulum per deceptionem ad litigandum, qui fortè non litigaret, ſi rem dubiam intelligeret. Ideoque tenetur ei ad damna, & intereſſe, l. Non eſt ignotum, C. De adminiſtr. tut. & tradit Syluester in ver. Aduocatus num. 5. verſ. Quamdiu cauſa eſt dubia. Atque in hunc ſenſum videntur accipiendi Theologi, qui ſimpliciter aſſerunt aduocatum non poſſe in cauſa dubia patrocinari.

383 Sin autem aduocatus proponat articulum tanquam dubium, ſicuti eſt propter rationes vtrinque ſuaſibiles: tunc poteſt tuta conſcientia in illa cauſa patrocinari, vt probatur in d. l. Aduocati, in princ. C. De aduoc. diuerſ. iudic. vbi aduocati in primis inde laudantur, quia dirimunt ambigua fata cauſarum. Ergo ſi patrocinium præſtent in cauſa ambigua, non peccant, ſed magis laudandi ſunt, c. Qui peccat, 23. quæſt. 4.

384 Præterea proponendo rem tanquam dubiam, non inducunt clientulum ad temerè litigandum, quia temerè litigare non dicitur qui dubius eſt, ſed qui ſcit ſe ius non habere, gloſſ. 1. in l. Eum

quem

quem temerè, ff. De indic. Item vt inquit Ariſt. lib. Rhetor. litigantis nihil eſt niſi oſtendere quia res eſt, vel non eſt, vel quia facta eſt, vel non facta eſt; verum autem ſit iuſta, vel iniuſta; oportet ipſum iudicem cognoſcere, & non diſcere à litigantibus. Itaque Aduocati nec ſententiam proferunt, nec iudicem cogunt proferre, ſed tantùm proponunt quæ ſui clientuli ius confirmare poſſunt; quæ proponere iudici in cauſa dubia non eſt iniuſtum; & multum prodeſſe poteſt, vt à iudice cauſa melius expendatur, c. Iudicantem 30. q. vlt. gloſſ. 2. in c. Graue 35. q. 9. Cum cauſarum merita partium aſſertione pandantur, l. fin. C. ſi per vim, vel alio modo. Et propterea verba illa text. *Aduocati, qui dirimunt ambigua facta cauſarum*, &c. gloſſ. exponit dicens, dirimunt, ideſt dicunt ea, propter quæ dirimuntur: nam ipſi non dirimunt, ſed iudex. Et in ver. lapſa, dicit cauſam eius, qui ſententiam contrariam reportauit ob omiſſas iuris allegationes, poſtmo-

385 dum inſtaurari per aduocati induſtriam. Ad hæc niſi aduocato liceret conſulere in cauſa dubia, ſequeretur vt ferè nullo caſu eidem liceret patrocinari, & ſupprimi poſſent ferè vniuerſa orbis tribunalia; plerumque enim non conſueuit litigari niſi de rebus dubijs, & propterea incertus dicitur litis euentus, l. Quod debetur, ff. De pecul. & cauſæ terminus manifeſtare poterit qui timidiùs, quique audaciùs iudicium vel reliquerunt, vel protulerunt, d. l. Rem non nouam, §. Patroni, C. de Iudic. & gloſſ. in d. l. Aduocati exponit verba illa, *ambigua facta*, ideſt fines. Hinc paſſim videmus ſententias latas in prima inſtantia reuocari per iudices appellationis, & hæc rurſus retractari in 3. inſtantia, & deciſiones crebrò variari. Ad hoc c. Nec nouum, & ibi gloſſ. 1. 8. q. 1. & l. Si vnus, §. Principaliter, ibi: *propter naturalem hominum ad diſſentiendum facilitatem*, ff. De recept. arbitr. Satis eſt igitur vt aduocatus moneatur probabilibus rationibus,

386 l. 4. C. Manda. Et cum aduocati in cauſis ex vtraque parte debeant eſſe æquales, l. Prouidendum: C. De poſtulan. & ideirco in omni cauſa quotidie videamus ſcribere vtrinque aduocatos; ſi hoc licitum non eſſet, conſequens eſſet, vt aduocati penè omnes damnarentur, & falſum eſſet quod ait Hoſt. in proœmio ſummæ. [ Aduocatos rectos meliorem vitam facere, quàm Fratres Prædicatores, vel alios Religioſos.] Sunt pro hac ſententia D. Antonin. part. 2. tit. 1. c. 19. §. 8. alias eſt 3. par. tit. 6. c. 2. § 14. Angel. in ver. Aduocatus, n. 17. Sylueſter eod. verſ. q. 10. Armilla n. 20. Nauar. in Manual. c. 25. nu. 28. verſ. Quamuis ſi cauſa eſt dubia, Sot. lib. 1. de Iuſt. & Iur. quæſt. 8. Tolet. in Sum. lib. 5. c. 60. n. 2.

387 Secundo caſu, cùm ſcilicet vna opinio eſt probabilis, altera probabilior, verius videtur aduocatum non poſſe conſulere, nec patrocinari pro parte minus probabili. Ratio eſt, quia nemo poteſt conſulere alteri id, quod ille abſque peccato exequi non poteſt, c. Error. cum duobus ſeqq. 83. diſt. S. Thom. in loco proximè allegando. Canoniſtæ in c. Tua nos, de homic. Sed cliens non poteſt agere cauſam minus probabilem, nec iudex pro illa parte ſententiam ferre, ſed vterque tenetur omninò ſequi partem probabiliorem, vt latiſſimè probatum eſt ſupra quadraginta duobus fundamentis. Ergo aduocatus non poteſt in ea cauſa conſulere, aut patrocinari. Quod clarè ſenſit Nauar. in Manual. c. 25. n. 28. verſ. Et qui, dum affirmat peccare aduocatum, qui patrocinatur in cauſa, quam licèt neſciat omninò eſſe iniuſtam, magis tamen reputat eſſe iniuſtam, quàm iuſtam. Poſt Anton. de Butr. quem citat in

388 c. Breui, de Iureiuran. Idque quidquid ſenſerint Theologi relati à Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 52. vendicat ſibi locum etiamſi aduocatus pandat clientulo ſuo rationes aduerſarij eſſe probabiliores; ſiquidem adhuc ei non licet clientulo etiam ſcienti, & conſentienti auxilium ferre,

389 Imò ſi in principio litis credat rationes ſui clientuli eſſe veriores, ſeu probabiliores, & in proceſſu comperiat illas eſſe minus probabiles, & minus iuſtam cauſam, tenetur cauſam ipſam deſerere, vel eum, cuius cauſam agit, ad cedendum inducere, ſiue ad componendum ſine damno aduerſarij, ſecundum S. Thom. 2. 2. quæſt. 71. art. 3. Sylueſt. in ver. Aduocatus, num. 5. §. 10. Nauar. in Manual. c. 25. n. 20. ver. Et qui à principio credit iuſtam. & eſt text. in d. l. Rem non nouam, §. Patroni, C. De iudic. ibi: [ Sed etſi certamine procedente aliquid tale ſibi cognitum fue-

390 rit, à cauſa recedant.] Et quamuis multi exiſtimauerint non eſſe prohibitum aduocato ſequi opinionem minus probabilem, niſi in cauſa ſanguinis, vel ciuili omnium bonorum, vt Sotus, Tolet. & alij relati à Sanchez d. c. 9. num. 52. Verè tamen ſiue cauſa ſit criminalis, ſiue ciuilis, & ſiue agatur de omnibus bonis, ſiue de illorum parte, nunquam licet aduocato patrocinari in cauſa minus probabili, ſeu minus iuſta, Bartol. in l. 1. §. Si quis apud, ff. Quod quiſque iuris, & S. Tho. loc. cit. Quippe maior, aut minor quantitas controuerſa auget, vel minuit iniuſtitiam,

391 ſed peccati ſpeciem non mutat. Ideoque videmus furti actionem dari etiam de re minima, puta pro gallina, pro anſere, imo etiam pro ouo, vt dicit gloſ. in §. Gallinarum, in ver. Qui lucrandi animo, inſtit. de rer. diuiſ. quam ſequuntur omnes, teſte Tiraquell. in tract. de iudic. in rebus minimis, fol. 50. col. 2. verſ. Decimo. Et Clarus in §. Furtum, verſ. Pariter etiam adijcimus. Hæc de Aduocato.

392 Non obſtant modò argumenta contraria. Ad primum namque reſpondetur negando maiorem; imò enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit opinionem minus probabilem, imprudenter agit, quia tenetur pro regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt obiectum prudentiæ: & tamen eligit minus probabile, quod plerumque eſt falſum. Item tenetur eligere quod eſt perpetuò verum, & ſtabile: & nihilominus eligit opinionem minus probabilem, quæ hodie videtur vera, ſed poſteà veriſimilius apparebit falſa. Item, vt prudenter agat, tenetur iudicare de re ſecundum quod eſt; & tamen iudicat ſecundum quod putatur eſſe minus probabiliter. Item debet eſſe certus ſaltem moraliter de rectitudine ſuæ operationis; quam tamen certitudinem profectò non habet iudicium minus probabile, ſed prorſus fluctuat, & vacillat propter fortiora motiua opinionis oppoſitæ. Item debet vti principio infallibili: & tamen vtitur opinione minus probabili, quam mentiri, & fallere plerumque contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimitte-

re

re incertum: & tamen eligit iudicium minus probabile, quod eſt obnoxium magnæ formidini propter validiora motiua partis alterius; & ideo eſt omnino timidum, & incertum. Item tenetur agere cum veritate: & tamen ſequitur minus probabilem opinionem, quæ vt in pluribus eſt ſalſa; & ideo à ratione virtutis proculdubio excluditur. Item tenetur eligere bonum, & rectum, & eligit minus probabile, quod plerumque ſe habet ad malum, & obliquum. Item ne ſit imprudens tenetur cauere periculum; & nihilominus eligendo quod minus probabile eſt, ac minus tutum, exponit ſe manifeſto diſcrimini; prout hæc omnia, & alia plura his ſimilia patent per vigintiſex fundamenta ſuperiùs allata in prima quæſtione pro parte negatiua à nu. 59. vſque ad nu. 112. & probantur in 2. 3. & 7. fundamento pro hac ſententia.

Ad confirmationem reſpondetur primo negando aſſumptum, quia etſi Deus dederit nobis dictamen rationis ad rectè operandum, non tamen conſtituit formalem rationem rectitudinis humanæ operationis in ipſa probabili rectitudinis apparentia, cùm hæc indifferenter ſe habeat ad rectum, & obliquum, ſed in ſola rectitudinis veritate ſecundum illud Eccleſ. 37. 20 *Ante omnia opera verbum verax præcedat te*, vt fuſe explicatum eſt ſupra in prima quæſtione nu. 60.

Deinde reſpondetur argumentum retorqueri ex eodemmet principio; cui præcipuè innituntur Deſenſores probabilitatum, videlicet: qui operatur id, quod probabiliter apparet rectum, ſecundum eos non peccat. Ergo à contrario peccat qui operatur id, quod apparet non rectum, cap. Hoſpitiolum, in fin. 32. diſt. & ibi gloſ. vnica in princ. Sed qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris operatur id quod ſibi apparet non rectum, quia ſortiora motiua probabilioris opinionis oppoſitæ negant huiuſmodi opus eſſe rectum, vt conſtat ex dictis in pluribus fundamentis pro hac ſententia, & præcipuè in primo, & 23. num. 257. & num. 281. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, peccat; Si igitur æquanimiter obſeruanda eſt regula à Deo tradita hominibus pro morum directione, quæ, vt ipſi affirmant, conſiſtit in hoc, vt id ſolum liceat operari, quod nobis probabiliter apparet rectum; in concurrentia opinionis minus probabilis, & probabilioris ſi illa dictet opus eſſe rectum, hæc verò non eſſe rectum, vtique potius abſtinendum eſt ab opere, quia attenta ratione apparentiæ, quæ ſecundum eos eſt ratio formalis dictæ regulæ, huiuſmodi opus magis apparet non rectum, quàm rectum, & eidem regulæ aduerſatur potius, quàm conformetur. Id quod pulchro exemplo confirmat Iulius Mercorus in ſuo opere de Probabilitate opinionum par. 2. art. 8. videlicet: Rex in expeditione militari præcipit duci ſui exercitus, vt in grauioribus negocijs ſequatur conſilium ſeptem Seniorum, quos ei collaterales nominatim conſtituit. Occurrit hoſtis, conſuliturque an acie ſit dimicandum, ex ijs, qui ſunt à conſilijs, tres affirmant, reliqui negant. Si dux tunc nihilominus vellet præliari, quippe ageret contra præceptum Regis, apud quem non excuſaretur, ſi vocatus ad reddendam rationem pugnæ, vellet ſic paralogizare: Rex præcepit mihi agere iuxta conſilium Seniorum. Sed tres, quorum conſilium ſum ſequutus, ſunt ſeniores. Ergo pugnando feci iuxta præceptum Regis. Nam protinus fiſcalis ipſum tanquam deſertorem Regij mandati redargueret ſimili ſyllogiſmo. Imò feciſti contra mandatum Regis, quod erat, vt ſequereris conſilium Seniorum. Sed quatuor, quorum conſilium non es ſequutus, erant Seniores conſtituti à Rege pro conſilio. Ergo pugnando feciſti contra mandatum Regis; ideoque puniri debes, tametſi res bene ceſſerit; vt l. Deſertorem, §. In bello, ff. De re milit. Porrò non ſecus apud Regem Regum ſe excuſant qui indiſtinctè vtuntur ſententia minus probabili in concurſu probabilioris, dum illum paralogiſmum replicant. Deus ſolum à nobis exigit, vt ſequamur conſilium rationis. Sed dictamen iuxta opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, eſt conſilium rationis. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, non facit contra diuinum mandatum. Non enim animaduertunt exaduerſo remordere, ac redarguere ſynderesim, quæ in interiori foro gerit vicem vigilantiſſimi fiſcalis. Arguit enim. Si fateris id ſolum eſſe opus licitum, quod ex conſilio rationis apparet honeſtum, fugere debes quod tibi apparet ex conſilio eiuſdem rationis non honeſtum. Igitur contra diuinum mandatum agis, qui eligis opus, quod tibi ſuggerit opinio minus probabilis, cum idem ex conſilio opinionis probabilioris magis appareat non honeſtum.

Ad ſecundum, & tertium reſpondetur negando minorem; imo enim etiam is, qui opinionem probabilem eligit, moralem certitudinem non habet de honeſtate operationis, quin potius vacillat; & fluctuat, quia opinio eſt acceptio vnius partis cum formidine alterius, & vbi eſt opinio, ibi eſt vacillatio, quæ ſunt præciſa verba S. Bonauenturæ in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24. verſ. Item opinio, ante num. 33. Et probatum eſt ſupra in 1. quæſt. in 6. & 7. fundamento, & in 22. cum quatuor ſequentibus pro ſententia negatiua, & in reſponſione ad ſecundum argumentum n. 111. Ergo multò magis caret morali certitudine, qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris, vt conſtat ex dictis ſupra in 2. 3. 11. & 12. fundamentis pro hac ſententia.

Ad quartum reſponſum eſt ſupra in 1. quæſt. num. 111. in reſponſione ad quartum argumentum, negando ſcilicet antecedens, & negando conſequentiam. Nam ibi dicta concludunt à fortiori in caſu præſenti, in quo agitur de electione opinionis minus probabilis, relicta probabiliori, & ibi vide rationem diuerſitatis inter ſpeculatiua, & moralia.

393 Ad quintum reſpondetur negando minorem, imò enim qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum, nec ſequitur perfectum, nec tutum, ſed exponit ſe peccati periculo, & ſit proculdubio peccato, vt efficaciter probatum eſt ſupra in 12. & 28. fundamento.

Nec obſtat quod non teneamur eligere perfectius, ac tutius. Quoniam hoc vendicat ſibi locum ſi ex electione partis oppoſitæ non immi-

neat

-neat periculum peccati, prout contingit in omnibus operibus bonis, quæ non ſunt in præcepto; quamuis enim ea facere ſit tutius, tamen qui non facit, non peccat, vt in ingreſſu Religionis, in quo exemplificat Syluest. in ver. Scrupulus, nu. 3. & in his terminis loquuntur c. Aliud 11. qu. 1. & alia iura in contrarium allegata; ideoque Apoſtolus 1. ad Cor. 7. 38. dicit: *Qui matrimonio iungit virginem ſuam, benè facit, & qui non iungit, melius facit*. Et tamen inquit: *de virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*. Et mox ſubdit: *Si autem acceperis vxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccauit*. Ergo propterea quis non arctatur ad electionem melioris boni, id eſt virginitatis, quia in electione minoris boni, id eſt matrimonij, non committitur peccatum. At ſecus eſt vbi in electione vnius partis vertitur peccati periculum, quia tunc tutiorem partem eligere non in conſilio, ſed in præcepto eſt, vt latè in ſuperioribus probatum eſt, & declarat idem, & Syluester in ver. Dubium, qu. 2. num. 4. Præterea quamuis non teneamur ſemper ſequi perfectius, ac tutius, ſemper tamen ſequi tenemur perfectum, ac tutum, c. Si quis poſitus, & c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7. At cum ſequimur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum, nec perfectum ſequimur, nec tutum, vt ſupra proximè dictum eſt.

394 Ad ſextum diffusè reſponſum eſt ſup. in 1. qu.
in reſponſione ad 5. & 6. à num. 112. vſque ad
num. 117. Quibus addimus D. Thomam in 2. 2.
qu. 60. art. 4. ad 2. vbi ait: Vnuſquiſque debet
niti ad hoc, quod de rebus iudicet ſecundum
quod ſunt, quia verum eſt bonum intellectus,
falſum autem eſt malum ipſius, vt dicitur in 6.
395 Ethic. Potiſſimum autem veritas indaganda eſt
in foro conſcientiæ, qui dicitur forus veritatis,
vt latè per Feder. de Sen. conſ. 21. per tot. & Anton.
de Butr. in c. Inquiſitioni, in 5. not. de ſent.
396 excom. Vnde Archid. relatus hic à Bald. num. 3.
dicit conſcientiam eſſe quamdam conſonantiam,
397 & harmoniam cum veritate. Et in idem recidit
quod ſcripſit idem Bald. num. 1. lex conſcientiæ
debet dici lex Euangelica à Patre luminum
oriens. Et quod dixit in l. 2. C. De fideicommiſſ.
Conſcientia eſt Angelus mentis præſes. Nec cuiquam
erit graue, aut importabile onus inueſti-
398 gare opiniones probabiliores. Quia ratio naturalis
ſe ipſam oſtendit, & veritatem occultam
non ſinit, vt idem Bald. ait hic num. 9. Quinimo
ſi credimus Federico de Senis conſ. 254. in princ.
Qui veritatem dicit non laborat, ſed cum magno
labore, & languore trahuntur argumenta, quæ
inducuntur pro oppoſitione veritatis.

Ad ſeptimum argumentum, & ad primam illius rationem reſpondetur. Beatum Iob ibi non loqui de formidine, an eius opera eſſent recta; ſed de metu, an facta eſſent debita cum diligentia, & intentione ſine vlla culpa veniali. Nam vt D. Gregorius inquit: [ Sæpè ſordet in conſpectu ſuperni iudicis quod in conſpectu fulget operantis. ] Et ita exponunt D. Hieronymus, & S. Thomas ſuper illud Apoſtoli ad Philippenſes 2. 18. *Cum metu, & tremore veſtram operamini ſalutem.* Et 3. par. ſuper qu. 6. art. 4.

Ad rationem ſecundam reſpondetur negando minorem: nam qui agit cum dubio poſitiuo, & formali exponit ſe periculo peccati mortalis, & mortaliter peccat, vt conſtat ex dictis ſupra à num. 206. & latius in 2. quæſt. principali in ſecunda concluſione à nu. 171. vſque ad nu. 229.

Ad rationem tertiam reſpondetur eum, qui habet iudicium opinatiuum de aliquo opere, non habere quidem dubium negatiuum, de quo loquitur Bart. exaduerſo allegatus, ſed tamen habere dubium poſitiuum, & formale, ex quo oritur fluctuatio, & vacillatio intellectus, & conſequenter incertitudo, & imprudentia operationis, vt latè monſtratum eſt in ſuperioribus, & compendioſè nu. 111.

Ad rationem quartam reſpondetur negando minorem: nam qui ſequitur opinionem minus probabilem, in concurſu probabilioris, minimè ſequitur inclinationem intellectus, qui violenter attrahitur in partem oppoſitam in qua præponderant grauiora motiua; ideoque nec ſequitur dictamen rationis, quod nihil eſt aliud, quàm inclinatio intellectus in opus rectum, vt ex mente D. Thomæ probatum eſt ſupra in 4. fundamento pro hac ſententia nu. 258.

Ad rationem quintam reſpondetur diſtinguendo duplicem formidinem. Alia enim eſt formido Logica, ſeu remota, quæ in intellectu naſcitur ex eo, quod obiectum cognitum, quamuis conſideratis particularibus rationibus intrinſecis, & extrinſecis ſit moraliter certum: tamen non repugnat quominus poſſit aliter ſe habere, attentis quibuſdam rationibus communibus, & remotis, ſecundum quod aliquando in humanis actibus accidere ſolet, vt l. Si maior. C. De legit. hæred. exemplum patet in ſcriptura tabellionis, quæ facit plenam fidem, cum tabellio ſit perſona publica, quæ mentiri non præſumitur, c. Quoniam contra, de probat. & c. Ad audientiam, de præſcript. Et tamen attenta quadam ratione communi, id eſt humanitate, poſſibile eſt, vt tabellio mentiatur, & inſtrumentum ſit falſum, vt l. 2. C. De fid. inſtrumentor. & l. 1. & 2. C. Ad l. Corneliam, de falſ. cum ſimilib. Verùm quia hoc raró contingit, cenſetur omninò per accidens, & non attenditur, vt l. Iura, & l. Ex ijs, l. Nam ad ea, & l. Quoniam, ff. De legib. Et formido ſi quæ remanet ex tali poſſibili contingentia de oppoſito non præiudicat certitudini requiſitæ ad rectè operandum, imò cum ſit de periculo erroris valdè remoto, & raró contingente, tanquam leuis contemnitur à viro prudenti. Ad hoc bonus textus in d. l. Quoniam, ibi: *Quæ ſemel, aut bis accidunt contemnunt legiſlatores*. Alia verò eſt formido moralis, ſeu prudentialis, quæ ſcilicet eſſentialiter ineſt iudicio opinatiuo, ſeu probabili, & oritur ex eo, quod intellectus aſſentitur quidem vni parti contradictionis, ſed tamen propter particularia, & vrgentia motiua alterius partis fluctuat, & formidat, ne pars oppoſita ſit vera. Et de hac formidine loquitur Ariſtoteles in 1. Magnor. moral. cap. 33. ante med. dum diffinit exiſtimationem, ſeu opinionem eſſe qua in omnibus ferimur ancipites eane ita ſe habeant, an ſecus. Et in 1. Poſter. cap. 26. dum ait opinionem eſſe circa verum, aut falſum contingens aliter ſe habere, & Nicolaus de Lyra ſupracit. nu. 72. verſ. Minor. Et hæc formido prorſus perimit moralem certitudinem; ita vt qui operatur cum tali formidine

ſeu dubio poſitiuo, & formali in materia morum exponat ſe periculo, & peccet, vt dictum eſt ſupra in reſponſione ad rationem ſecundam. Quamuis igitur admitteremus timoratæ conſcientiæ homines dum rectè operantur experiri aliquam formidinem, vt dicitur in argumento contrario: tamen hæc non eſt formido moralis, de qua nunc loquimur, ſed eſt formido logica, ſeu remota, quæ rectitudini conſcientiæ non præiudicat, nec moralem adimit certitudinem.

Ad rationem ſextam, & poſtremam ab exemplis deductam reſpondetur Præfectum militum incautè prorſus, & imprudenter agere, ſi hoſtem adoriatur moraliter formidans ſe poſſe ab eo ſuperari. Idemque dicendum de mercatore, qui timet contractum ſibi fore damnoſum, præſertim ſi iſti opinantur ita probabilius euenturum, vt pluribus monſtratum eſt ſupra in reſponſione ad primum argumentum nu. 392. Ad exemplum de Medico reſponſum eſt ſupra num. 250. & 293. In Aduocato viget ſpecialis ratio cur poſſit in cauſa dubia patrocinari, vt latè probauimus nu. 381. Ad obiectum verò de Iudice dicimus ex præſumptione violenta ferri poſſe ſententiam, quæ ſanè non eſt probabilis, nec obnoxia formidini, ſed moraliter certa, cum ſit diffinitiua, vt c. Afferte, de præſumpt. & latius dictum eſt ſup. nu. 101. & ſeq.

399 Ad octauum, & vltimum argumentum deſumptum ex cap. Literas, de reſtitut. ſpoliat. reſpondetur idcirco ibi ex electione ſententiæ verioris, alias ſententias non cenſeri reprobatas, quia Innocentius III. in illo ſpeciali articulo declarat ſuæ intentionis non eſſe illas reprobare, aut cuiquam earum aliquod præiudicium generare; atque ita vtitur quadam veluti clauſula præſeruatiua reprobationis, quæ illas conſeruat in eo ſtatu, in quo reperiebantur, c. Saluo, 9. quæſt. 3. c. Cum longè, 63. diſt. l. Si debitor, ff. Quibus mod. pign. vel hypotheca ſoluat. At ſecus eſſet ſi ſimpliciter probabiliorem ſententiam elegiſſet, quia ex hoc ipſo intelligeretur reliquas omnes reprobare iuxta textum in Clem. vnic. §. fin. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. & l. Si idem, §. fin. ff. De iuriſd. omn. iudic. & fuſius dictum eſt ſu-
400 pra in 20. fundamento verſ. Quinimò. Deinde reſpondetur id eſſe ſpeciale in electione opinionis mediæ, & diſtinguentis: nam vt colligit Butrius ex eo text. in 7. notab. & Abb. nu. 4. in fin. inter opiniones diſtinguens, & illas ad concordiam reducens non videtur alias opiniones reprobare, vel alicui ex eis derogare. Et ratio naturalis eſt, quia medium non opponitur extremis, ſed extrema ipſa inuicem opponuntur, & mutuo ſe perimunt, vt habetur in 1. Phyſic. cap. 3. & in 4. Metaphyſ. cap. 6. circa med. & in c. Maiores, §. penult. in fin. de Baptiſmo.

401 Ad illud verò, quod generaliter tanti faciunt, & extollunt ſequaces probabilitatum, vt dictum eſt ſup. nu. 42. & ſeqq. nempè quod hæc doctrina tollat ſcrupulos, & afferat ſerenitatem conſcientiæ, quod medeatur morbis animarum, eaſque ad cælum perducat per viam ſuauem, & planam, ſecundum illud Matth. 11. 30. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue:* Reſpondemus mirandum eſſe, quod viri docti, & pij ore, ſcriptoque talia effuderint paradoxa. Nam ſi ſermo ſit de præceptis iuris naturalis Chriſtus Dominus *non venit ſoluere legem, ſed adimplere;* ideoque mandauit, vt ab ea non præteriretur vnum iota, aut vnus apex, vt Matth. 5. 17. & 18. Si verò ſit ſermo de præceptis iuris diuini poſitiui, lex euangelica ab ipſo promulgata non ideo ſuauis appellatur, quod eius obſeruatio ſecundum ſe careat difficultatibus: alioquin præceptum de captiuando intellectum in obſequium fidei, præceptum de fide confitenda etiam cum periculo vitæ, præceptum charitatis de diligendo inimico, nec non præceptum de confeſſione peccatorum in quibus experimur ingentem ſenſus repugnantiam, ad iugum Chriſti nequaquam pertinerent. Sin autem ſermo ſit de præceptis Eccleſiæ, audi verba Agathonis Papæ relata in c. In memoriam, 19. diſt. [ Seruanda cum manſuetudine humilitas, vt licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus. ] Ad idem c. In memoriam 100. diſt. & c. Quid ergo, 11. qu. 3. facit text. in l. Proſpexit, ff. Qui, & à quib. ibi: quod perquam durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt. Iugum ergo Chriſti non propterea dicitur ſuaue, quod indulgeat ſenſui, & faueat concupiſcentijs, ſed quia diuinæ gratiæ dono, & virtute charitatis mandata alioquin aſpera, & laborioſa redduntur nobis ſuauia, & plana ſecundum illud 1. ad Corint. 15. *Abundantius omnibus his laboraui, non ego, ſed gratia Dei mecum.* Et ita expreſsè docuit S. Thomas in 3. ſent. diſt. 40. art. 4. verſ. Sed contra, iuncta quæſt. 3. verſ. Si autem ſecundo modo, & ad ſecundum, vbi exponens hunc ipſum locum Matthæi, *Iugum meum ſuaue eſt*, &c. ſic fatur: [ Non ideo Dominus hoc dixit, quod ſecundum ſe non ſit laborioſum, & aſperum, ſed quia lex Euangelica ad mandata implenda inducit ex amore, qui omnia leuia facit; & quia virtuoſus ea quæ ad virtutem pertinent delectabiliter exequitur, vt dicitur in 1. Ethic. c. 11. & ideo virtus perfecta leuiùs quantumcunque difficilia exequitur, quàm carens virtute, facilia, cui hoc ipſum triſte eſt, quod à delectationibus illicitis abſtineat. ] Hæc D. Thomas. Similiter S. Auguſtinus exponens illud Ioan. epiſt. 1. cap. 5. *Mandata eius grauia non ſunt.* dicit: [ Non ſunt grauia amanti, ſed non amanti grauia ſunt. ] Et cap. 49. [ Omnia (inquit) ſunt facilia charitati, cui vni Chriſti ſarcina leuis eſt, aut & vna eſt ſarcina ipſa, quæ leuis eſt; ſecundum hoc dictum eſt, & præcepta eius grauia non ſunt; vt cui grauia ſunt conſideret non potuiſſe diuinitus dici grauia non ſunt, niſi quia poteſt eſſe cordis affectus, cui grauia non ſunt, & petat qui deſtituitur, & impleat quod iubetur. ] Sic Auguſtinus. Igitur ſuauitas in iugo Chriſti, & libertas in lege Euangelica nullatenus eſt petenda ex doctrina de libera electione opinionis probabilis, ſed ex humili imploratione diuini auxilij: & Scriptores Catholici, qui tantopere hoc argumentum magnificant, reminiſci deberent, & cordi infigere aurea verba Hieronymi in Ioan. cap. 27. videlicet: [ Hæreticos cuncta proſpera polliceri, ſemper Cælorum regna facili negotio peccatoribus pandere; Sibi ſunt regna cælorum: Potes imitari Maieſtatem Dei, vt abſque peccato ſis? cœpiſti enim perfectæ libertatis legem. Decipiunt blanditijs miſeros, & maximè mulierculas oneratas peccatis, quæ circumferuntur omni vento

do-

doctrinæ.] Hactenus verba Hieronymi.

Quod ergo magnificant probabilitatem ſectatores per hanc doctrinam homines ad Empyreum duci per viam ſuauem, & planam, eſt merum commentum ad animas decipiendas, nam cum Euangelium dicat, Matth. 7. 14. *Quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam.* Inquiro ab ipſis num ſit alia via eundi ad cælum ab illa, quam Euangelium docuit. Si dicant eſſe aliam, ſcilicet ſuauem, & latam probabilitatum, quam hoc noſtro ſæculo ipſi ſuo ingenio adinuenerunt: inſiſto, Cur ergo Euangelium nos eam non docuit, ſed tantùm meminit viæ arctæ, & portæ anguſtæ? & ſaltem cur Apoſtoli, & eorum Diſcipuli, ac Sancti Patres per quindecim ſæcula hanc viam facilem, & planam nobis non indicarunt? Sanè non immeritò genus humanum conqueri poſſet de Diuina Clementia, ſi exiſtentibus duabus vijs eundi ad Cælum cum eadem ſecuritate, oſtendiſſet nobis illam tantùm, quæ anguſta eſt, & occultaſſet eam, quæ lata eſt, & plana. Et ſaltem negari non poſſet, quin Euangelium fuiſſet diminutiuè loquutum, manifeſtando nobis portam anguſtam, & viam arctam, & abſcondendo aliam latam, & facilem; quod impium eſt affirmare. Nec ſe tueri poſſunt aduerſarij ſi dicant Euangelium docuiſſe nos hanc quoque viam per illa verba: *Iugum meum ſuaue eſt, &c.* & *mandata eius grauia non ſunt.* Quoniam huiuſmodi authoritates alium habent ſenſum, vt ex Auguſtino, Hieronymo, & D. Thoma ſupra proximè oſtenſum eſt.

Sin autem dicant vnam tantùm eſſe viam, quæ ducit ad vitam, ſcilicet anguſtam, & arctam, quam docuit Euangelium: Ergo via larga, & plena probabilitatum, quæ Euangelio opponitur, non eſt via euangelica, nec ducit ad vitam, ſed magis ad interitum, cap. Hoſpitiolum, in fin. 32. diſt.

Manifeſta quoque eſt illuſio, quod doctrina de libera electione opinionis minus probabilis tollat ſcrupulos, & ſerenet conſcientias. Ad quod demonſtrandum reperenda eſt differentia inter ſcrupulum, & opinionem. Scrupulus eſt credulitas leuis, & temeraria. Opinio eſt credulitas probabilis, & diſcreta. Vtrumque probatur clarè in cap. Inquiſitioni, de ſent. excom. & ex communi ſententia Theologorum & Iuriſtarum fuſius oſtenſum eſt ſup. num. 14. & 261. Vnde habere conſcientiam ſcrupuloſam nihil eſt aliud, quàm habere credulitatem leuem, ac temerariam de malitia actus: & habere conſcientiam opinatiuam aliud non eſt, quàm habere credulitatem probabilem, & diſcretam, quod ſimiliter actus ſit malus, vt in d. cap. Inquiſitioni, & in cap. Per tuas il 2. de Simon. Hoc poſito, is, qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum relicta probabiliori oppoſita, vtique non habet ſimplicem ſcrupulum, ideſt credulitatem leuem, & temerariam, ſed potius credulitatem probabilem, imò magis probabilem, & diſcretam de malitia actus, cum opinioni ſuæ minus probabili, quod actus ſit licitus, opponatur opinio probabilior, quod ſit illicitus. Ergo doctrina, quæ docet ſequi minus probabilem, & minus tutam in concurſu probabilioris, ac tutioris, nequaquam tollit ſcrupulum, ideſt leuem, & temerariam credulitatem, quod actus ſit malus, quia impoſſibile eſt vt tollat id quod non eſt, cum priuatio præſupponat habitum, l. Decem. ff. De verb. obligat. cap. Ad diſſoluendum, de ſponſat. impub. Opinionem verò, ſeu credulitatem magis probabilem, & diſcretam de malitia actus hæc doctrina tollere non poteſt, quia ratio nulla ſubeſt cur talis credulitas poſſit ſuſpendi, aut tolli: neque enim poſſumus ad libitum conſcientiam noſtram formare, quia ſecundùm Philoſophum ſæpius citatum in 2. de Anima text. 153. imaginari quidem poſſumus, & fingere quidquid volumus, opinari autem non eſt in nobis. Vnde cum opinio, quod actus ſit licitus, ſit minus probabilis, & eius contradictoria ſit probabilior, impoſſibile eſt etiam naturaliter, & phyſicè, vt intellectus, propoſita veritate obiecti, non inclinetur in partem probabiliorum, in qua ſunt fortiora motiua, vt pleniùs ſupra in 1. fundamento numer. 257. Cum igitur libertas eligendi opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris, nec tollat ſcrupulum, nec opinionem de malitia actus, conſequens eſt, vt nec ſerenet conſcientias, nec earum ſanet vulnera, vt perperam conclamant propugnatores probabilitatum. Quid ergo facit hæc doctrina? dicam paucis: hebetat, & obtundit conſcientias. Dicam vulgariùs: efficit conſcientias groſſas, & largas, & in cauſa eſt, vt homo minimè ſequatur dictamen rationis, & inclinationem intellectus, qui cognita opinione probabiliori, quod actus ſit illicitus, non poteſt illi non adhærere, cum non ſit potentia libera, ſed cogatur ab intelligibili, ſicut ſenſus à ſenſibili, vt planè probatum eſt ſupra in ſecunda quæſtione n. 155.

Quare electio opinionis minus probabilis affirmantis actum eſſe licitum, non eſt actus intellectus, ſeu potentiæ rationabilis, ſed eſt actus voluntatis, quæ cum ſit potentia libera, ex peruerſitate, & malitia eligit quod deterius eſt reluctante conſcientia, ac proinde ædificat ad gehennam, vt in d. cap. Per tuas. il 2. de Simon. & in cap. Quoniam omne, de præſcription. & conſtat ex dictis ſupra in 4. fundamento pro hac ſententia n. 260.

Ad motiua Baſſei, quod expediat duas habere vias pro mandatis Dei adimplendis, ſicut expedit duas habere vias, quæ ducunt Matritum: Reſpondetur hoc poſſe admitti ſi ambæ eſſent tutæ. At via probabilitatum, & libertas eligendi opinionem minus probabilem, quæ fauet libertati in concurſu probabilioris, quæ fauet præcepto, nullatenus tuta eſt, imò euidenti periculo expoſita, vt in ſuperioribus monſtratum eſt. Quibus nunc addimus illud Prouerb. 6. *Eſt via, quæ apparet homini recta, ſed nouiſſima eius ad inferna deducunt.* Vbi Sapientia Diuina non loquitur de via mala ſecundùm ſe, & à parte rei, quæ tamen certò, & inuincibiliter apparet recta: Alioquin conſcientia erronea ex ignorantia inuincibili non excuſaret contra id, quod docent communiter Theologi cum D. Thoma in 1. 2. q. 19. art. 6. Nec loquitur de via non recta, quam aliquis ſine vllo fundamento iudicat rectam. Nam quod apparet rectum, ex aliquo fundamento apparet tale, c. Ego ſolis, verſ. Alios verò, 9. diſt. & oppoſitum eſt impoſſibile, vt ſup. oſtendimus nu-

139. 140. & 143. Supereſt ego, vt loquatur de via non recta ſecundum ſe, quæ non certò, ſed probabiliter tantùm apparet recta; id enim propriè dicitur probabile quod eſt apparens, verum vt in d. c. Ego ſolis. Et hæc via non ad lauream Empyrei, vt putat Caramuel, ſed ex diuino oraculo ad inferna deducit. Ad quod libet referre verba Religioſi viri Patris Grauinæ in ſuo Cherubim Paradiſi, lib. 4. cap. 5. quæ ſic ſe habent. [Pro certo ſtatuant qui varias ſemitas opinionum iſtarum probabilium inducunt, vel varia itinera aperiunt innouandæ veritatis, & ſpeciem bonorum oſtendunt, quod non viæ dicendæ ſunt, ſed diuerticula, & ſemitæ, quæ numquam tandem ad vnum exitum terminantur. Vtinam inſtitueretur quod ſicuti in foro contentioſo accipiuntur communiter receptæ ſententiæ, ita & in foro pœnitentiali idem ſtatueretur decretis prouiſiuis, præſcribendo has, non illas recipiendas. Quàm benè id eſſet conſultum Eccleſiæ! breui tempore reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in præceps ruit, latiſſimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem.] Hæc ille. Præterea ſi nouæ felicitati Eccleſiæ, quam exaggerant Moderni congaudendum eſt, quia nunc exuberat multitudine opinantium, qui faciliùs deducuntur ad lauream Empyrei; ergo vice verſa eſt condolendum infœlicitati Eccleſiæ ſeculorum præcedentium, & fideles illorum temporum dicendi ſunt miſerrimi, quibus hæc porta Empyrei fuit clauſa; quarum plurimi eſſent damnati, quia quod honeſtum eſt, turpe exiſtimantes, à proprijs Sacerdotibus malè inſtructi, ac decepti ex conſcientia erronea peccauerunt, ſecundum ea quæ leguntur, & notantur in c. Per tuas. il 2. de Simon. & in §. Ex his. 18. quæſt. 1. & per D. Thomam quodlib. 8. art. 13. Infelix ergo fuit Eccleſia, quæ huiuſmodi laborauit ignorantia per quindecim ſæcula, ſi nunc dicenda eſt felix ea multitudine opinantium.

Ad alia obiecta, quæ à defenſoribus probabilitatum poſt Medinam, & Sanchez nouiſſimè afferuntur, nempe ad imaginariam demonſtrationem Caramuelis, ad quinque rationes Marci Vidal, & ad ſeptem argumenta P. Spinulæ, adæquatè reſpondet Iulius Mercorus de probabilitate opinionum par. 2. art. 28.

420 Ad extremum, vt omnia in ſuperioribus quæſtionibus congeſta in compendium redigantur; ſi quæris an in omni materia tibi ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem, diſtingue. Aut quæſtio eſt de his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent: & in his liberum eſt tibi amplecti quam malueris opinionem, etiam minus probabilem, ſecundum ea quæ dicta ſunt ſupra n. 15. Aut eſt quæſtio de his quæ ſpectant ad fidem, aut mores: & tunc ſubdiſtingue, Nam aut agitur de articulis ab Eccleſia diffinitis; & conſule regulam fidei, & ſequere decreta Patrum: alioquin ſi adhæreas opinioni alicuius Magiſtri contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, aut contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteris ab erroris vitio excuſari, vt conſtat ex dictis numer. 19. cum duobus ſequentibus. Aut articuli non ſunt diffiniti ab Eccleſia, & tunc vt ſcias omni cum ſecuritate conſcientiæ ad praxim deducere, attende diligenter cum tibi occurrit aliqua controuerſia, aut à te conſilium petitur in materia ad mores pertinente, ſi vis periculum euadere, hæc obſerua. Primùm inuoca diuinum auxilium, ne te errare permittat ſecundum id, quod docuit S. Thom. ſupra cit. n. 115. & mox ſuper quæſtione illa, in qua conſulere aut iudicare debes, aggredere opinionem, quæ negat actum eſſe licitum, & periculo vacat, & examina diligenter illius motiua: & ſi agnoueris eam non habere rationes ſuaſibiles, vel authoritates mouentes, tunc conuertas te ad opinionem oppoſitam, quæ affirmat actum eſſe licitum, & ideo eſt periculo expoſita, accuratoque ſtudio expende, & diſcute ſeorſim, & ſingillatim vnamquamque rationem illi fauentem: & vbi cognoueris eas eſſe ſuaſibiles, ſeu probabiles, tunc illas omnes ſimul coniunge, ac trutina intellectus ſedulò in vniuerſum perpende: & ſi illis ſimul iunctis, & in vnum conflatis vſque adeo acquieſcat intellectus tuus, vt concipiat, & apprehendat rem ita eſſe, & iudicet ſine vlla trepidatione ac formidine opinionem illam eſſe veram; intrepidè eam ſequaris, quia quamuis non ſis certus de illius veritate per rei euidentiam, ſeu demonſtrationem, quam in moralibus quærere vitioſum eſt; tamen certus es moraliter, cum ex illis probabilibus conſurgat, & generetur in te certitudo talis, quæ ſufficiens eſt ad rectè operandum; ac proinde bona cum conſcientia potes opinionem illam amplecti, & ſecundum eam præbere conſilium petenti, prout hæc patent à num. 98. vſque ad num. 111. & præſertim num. 109. & 110. Sed ſi agnoueris hanc partem habere pro ſe vnam tantum rationem probabilem, aut plures quidem, ſed non tanti ponderis, vt eis etiam ſimul iunctis, intellectus tuus omninò acquieſcat, & ad eas ſimpliciter ſe determinet, ſed tantùm aſſentiatur fluctuans, & cum trepidatione ac formidine de illius veritate: & hoc caſu adhibe diligentiam an poſſis formidinem illam explodere, & abijcere: & quidem ſi hoc aſſequi potueris, tunc ea exploſa, poteris tutò ſequi eamdem opinionem, & iuxta eam conſulere; quia iudicium tuum, quod manente formidine erat probabile, ea depoſita, deſinit eſſe tale, & incipit eſſe certum, ea planè certitudine quam exigit moralis materia. Et hic propriè eſt caſus cap. Inquiſitioni, verſ. In ſecundo, de ſent. excom. At ſi omni diligentia adhibita non potes formidinem illam à te repellere, ac deponere, tunc intellectus tuus vacillat, & fluctuat, nec ſimpliciter ſe determinat; idcoque iudicium tuum non eſt moraliter certum, ſed tantùm probabile, timidum, ac incertum, vtpote obnoxium formidini; ac proinde teneris ab illa opinione prorſus abſtinere, nec ſecundum eam tibi fas eſt conſulere; alioquin exponis te diſcrimini, & lethaliter peccas, cum in iudicio practico formido, & ſcrupulus niſi deponatur ſit mors conſcientiæ, vt conſtat ex dictis num. 88. & 95. & numeris ſequentibus, & num. 246. Verùm ſi à principio occurrat tibi opinio affirmans actum eſſe licitum, & illius rationes tibi videantur probabiles, & ideo tu velis in illa ſtatim quieſcere abſque eo quod reflectas ad opinionem contrariam, aut conſideres illius motiua, tunc caue ne decipiaris, quia non licet tibi opinionem illam vtcumque probabilem ſequi, nec ſecundum eam conſulere, aut iudicare:

ſic

ſic enim aſſumeres indicium probabile pro regula tuarum operationum, quod in moralibus ſine peccato fieri non poteſt, vt viginti ſex fundamentis probatum eſt ſupra in prima quæſtione à num.59. vſque ad num.98. Sin autem perpenſis motiuis, vtriuſque partis agnoueris vtramque opinionem eſſe æqualiter probabilem, vel quaſi æqualiter, eo caſu non eſt tibi liberum ſequi vtramque, vel alteram, quam malueris, quia non es moraliter certus, ſed dubius, vt probatum eſt in 2. quæſt. à num. 125. vſque ad num. 171. & ideo teneris ex præcepto ſequi partem tutiorem, vt ſimiliter eſt probatum à num.171. vſque ad num. 229. Neque enim extra materiam Iuſtitiæ, & in foro conſcientiæ habet locum regula. In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, vt conſtat ex dictis à num.191. vſque ad num.211. Vnde teneris ſequi partem tutiorem, ſiue dubium ſit iuris, vt à num. 212. vſque ad num. 218. & in omni materia, etiam extra caſum irregularitatis, vt num. 220. Quod ſi non appareat quæ opinio ſit tutior, ſeruabis regulas à iure præſcriptas, vt patet à num. 239. vſque ad num 242. Quod ſi omni ſtudio, ac diligentia adhibita in perquirenda veritate cognoueris omnia vtrinque eſſe prorſus paria, quod raro accidit: tunc ſecundum ea, quæ dicta ſunt num.235. & ſeqq. aut partes adige ad tranſigendum, aut diuide rem diuiſibilem, aut conſule Eccleſiam Romanam omnium Eccleſiarum matrem, & magiſtram, vt c. Per venerabilem §. Rationibus. qui fil. ſint legit. Cæterum ſi conſideratis motiuis vtriuſque partis, agnoueris probabilem eſſe opinionem affirmantem actum eſſe licitum, contrariam vero eſſe probabiliorem, tunc non licet tibi ſequi minus probabilem, ac minus tutam, ſed teneris ex præcepto ſequi probabiliorem, ac tutiorem, vt quadraginta duobus fundamentis probatum eſt in 3. quæſt. à num. 253. vſque ad num.403. Idque ſiue ſis Conſiliarius, vt nu. 354. ſiue Index, vt n. 298. & 355. vſque ad num. 373. ſiue Medicus, vt num. 373. & num. ſeqq. ſiue Rex in bello gerendo, vt num. 375. præcipuè verò in adminiſtratione Sacramentorum extra caſum extremæ neceſſitatis, vt n. 303. & 304. & n. 376. vſque ad num. 381. & ſiue ſis Aduocatus, vt n. 381. & num. ſeqq. vſque ad num. 392. Hæc ſequere, & in perpetuum non errabis.

Quartò, & vltimò QVÆRO] pro complemento materiæ, An authoritas vnius Doctoris in morali materia, in qua vertitur peccati periculum, reddat opinionem probabilem, ita vt ſit ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ad praxim deducendi.

Sententiam affirmatiuam probarunt ex recentioribus Theologis Gregorius de Valentia, Emanuel Sá, Thomas Sanchez, Filliuccius, & alij, quos ſupra citauimus in 3. quæſtione in 39. fundamento pro parte negatiua n. 331. Qui omnes aſſerunt probabilitatem opinionum oriri etiam ex ſola authoritate vnius docti, & pij Doctoris. & allegant Angelum in ver. Opinio, n. 2. & Syluest. ibid. quæſt. 1. & Nauarrum in manuali cap. 27. num. 288. dum dicit, poſſe nos eligere pro vera opinionem eius, quem meritò cenſemus eſſe virum ſcientia, & conſcientia præditum. Quibus addi poſſunt Bonaccina de Peccatis, diſp. 2. q. 4. punct. 9. num. 1. ibi: [ Sufficit authoritas vnius Doctoris valdè periti, & bonæ conſcientiæ.] Martinus Breſſerus lib. 3. de conſcientia cap. 3. ibi: [ Vnius viri pij, & docti authoritas.] Caſtro-Palaus parte prima diſp. 2. punct. 1. num. 4. ibi: [ Alicuius Doctoris pij, & grauis. ] & Iacobus Granad. in p. 2. controu. 2. tract. 12. diſp. 4. ſect. 1. vbi ſic ait: [ Dico ergo breuiter per ſe loquendo eſſe probabilem opinionem, quæ habetur in aliquo Doctore ex recentioribus, qui ſit doctus in morali Theologia, pius, & minimè ſingularis, idest non docens frequenter opiniones ſingulares.]

404 Mouentur quia opinio probabilis eſt quæ non leui innititur fundamento: Authoritas autem viri docti, & pij non eſt leue fundamentum. Nam ſi in agibilibus prudenter agit qui credit homini graui, & pio aſſerenti aliquid factum Romæ, vel Pariſiis, cur non item in moralibus, & practicis prudenter agat qui fidem adhibeat viro probo, & in ea materia verſato?

Nec placet Thomæ Sanchez limitatio Adriani quodlib 4. art. 1. littera N. verſ. Ex hoc patet. & Cordubæ in ſuo quæſtionar. lib. 2. quæſt. 3. in ſolutione ad ſecundum. Confirmat. 1. arg. verſ. Ad Landulphum, fol. 18. vt hoc intelligatur. ſi ſit error iuris humani, ſecus ſi diuini. Hæc, inquam, limitatio eidem Sanchez non placet, quia in vtroque eſt magni ponderis, ac momenti authoritas viri grauis, & pij. Itaque hic Auctor apertè ſentit ſolam authoritatem vnius Doctoris reddere opinionem probabilem, & excuſare à peccato erroris, etiamſi error ſit iuris diuini, aſſeritque ſuæ opinioni fauere D. Thomam quodlib. 3. art. 10. dicentem poſſe quemquam amplecti opinionem erroneam, quam à Magiſtro audiuit in iis, quæ ad mores pertinent. Sed certè S. Doctor dicit totum oppoſitum, vt cuilibet legenti patere poteſt & plenius paulò infra explicabitur.

Ego vero pro clariori ſolutione huius quartæ quæſtionis exiſtimo ſtatuendas eſſe concluſiones infraſcriptas.

406 Prima concluſio eſt: ſola authoritas vnius Doctoris vtcumque docti, & probi nequaquam reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum eam tenendi, & licitè ad praxim deducendi.

407 Probatur primo authoritate Ariſtotelis 1. Topic. cap. 1. vbi ait: [ Probabilia autem ſunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut Sapientibus, & his maximè notis.] Quem locum explicans Alexander ait: [ Probabilia ſunt quæ omnibus, vel pluribus, vel Sapientibus probantur, iiſque vel omnibus, vel pluribus, vel maximè cognitis, ac probatis.] & Boetius de differ. Topic. c. 4. poſt princ. [ Probabile verò (inquit) eſt quod videtur vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis, atque præcipuis. Ergo quæ videntur vni tantùm Sapienti non ſunt probabilia. Et conſequenter authoritas vnius viri, vtcumque grauis, & docti non reddit opinionem probabilẽ.

Probatur ſecundo in c. Noli meis, 9. diſt. vbi

408 Auguſtinus interrogatus reſpondit, ſcriptuis ſuis pro firmo credendum non eſſe niſi certum appareat. Per quem textum Petrus Brixienſis in Repertorio in ver. Credere, dicit; in tantum eſſe credendum dictis Doctorum, in quantum canonicis ſcripturis deſeruiunt.

Probatur tertiò in c. Si habes, 24. quæſt. 3. vbi idem

idem Auguſtinus ad Auxilium Epiſcopum. [Si habes (inquit) de hac re ſententiam certis rationibus, vel ſcripturarum teſtimonijs exploratam, nos quoque docere digneris quomodo rectè anathematiaetur pro patris peccato filius?] Ergo ſentiebat Auguſtinus ſolum Epiſcopi ſententiam rationibus, & ſcripturis nudatam non eſſe ſufficiens fundamentum ſic opinandi, & operandi.

Probatur quartò in c. Ego ſolis, 9. diſt. vbi ſimiliter Auguſtinus profitetur ſe non credere Scriptoribus non Canonicis, quamuis doctis, & pijs, niſi eorum dicta confirment vel per alios authores, vel per canonicas, aut probabiles rationes. Ait enim: Alios autem (id eſt Scriptores non canonicos) ità lego, vt quantalibet ſanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per alios authores, vel canonicas, vel probabiles rationes quod à verò non abhorreat perſuadere potuerunt. Ergo ſola authoritas vnius Sancti, & docti ſcriptoris ſine congruis rationibus ſecundum Auguſtinum non ſufficit ad opinandum, nec reddit opinionem probabilem. Concordat textus in cap. Neque quorumlibet, ead. diſt. & in c. Per tuas, de ſent. excom. vbi probatur non eſſe credendum cuilibet opinioni, neque cuilibet magiſtro, prout ibi notant Hoſt. nu. 1. & Io. Andr. nu. 15.

Probatur quintò in l. fin. Cod. De inſtitut. & ſubſtitut. vbi Imperator opinionem grauiſſimi Iuriſconſulti Papiniani appellat dubitationem. Dubitatio autem minus eſt, quàm opinio, quia eſt infimus gradus, per quem primo ad ſuſpicionem, deinde ad opinionem peruenitur, vt notat Bartolus communiter receptus in l. Admonendi, num. 21. ff. De iureiur. & plenius dictum eſt ſupra nu. 248. Ergo ſola authoritas vnius Doctoris quantumcumque grauis non eſt tantæ potentiæ, vt attingat gradum opinionis probabilis.

409 Probatur ſextò ex generali regula, quod dicto vnius non eſt credendum, quia vox vnius, vox nullius, vt c. Licet vniuerſis, c. Veniens, c. Iureiurando, & c. In omni negotio, de teſtib. l. Iuris iurandi, C. eod. Roman. ſingul. 622. incipien. Dictum vnius. Quantumcumque ſit grauis, & fide dignus, vt c. A nobis, & ibi Abbas num. 1. verſ. Nota pulchrum textum, de teſtib.

410 Et ideò non creditur magno Doctori atteſtanti de conſuetudine, ſeu de communi vſu loquendi, vt de Bartolo notat Baldus in l. Cum quidam, §. Quod dicitur, in fine, ff. De acquiren. hæred. & pluribus relatis ex communi firmat Decius in conſ. 472. incipien. Teſtator legauit, nu. 16. in fin. verſ. Secundò reſponderi poteſt. Ergo nec creditur Doctori atteſtanti de probabilitate, ſeu veritate alicuius opinionis; cum præſertim dicti ſui nullam congruentem rationem adducat, & deponat non de veritate ipſa, ſed de iudicio, & credulitate ſua, & de his, quæ ſunt iuris. Vnde longè minus ei fides adhibetur, vt notat Baldus conſ. 286. incipien. Thema proponitur, num. 3. verſ. Supereſt igitur, lib. 5. Card. Zabarel. conſ. 24. Quæ enim poſſedit. Alex. conſ. 148. Excellentiſſime Domine, num. 4. vbi atteſtatur ita om-
411 nes tenere, lib. 2. Hinc idem Card. conſ. 77. incipien. Frater vnice. Scripſit ſe nulli vnquam voluiſſe in opinionibus cedere, niſi vrgente ratione, cuius dictum refert Felinus in c. 1. in fin. ſupra eod. Ad idem textus in c. Sanctum eſt, de conſecr. diſt. 4. & in c. Nolite timere, 11. qu. 3. quem textum notat Archid. contra Scholares, qui quotidie dicunt, hæc eſt gloſſa communis: nam vt ipſe ait. [Cuicumque magno Doctori non habeo credere niſi ſuum dictum approbetur per authenticam ſcripturam.] & ſequitur Ioannes Lupus in repetitione c. Per veſtras, §. 20. in 3. art. nu. 12. de donat. inter vir. & vxor. vbi amplius ait, non eſſe credendum Doctoribus quantumcumque doctrina polleant, dum carent fundamento.

412 Probatur ſeptimò authoritate S. Thomæ in prællegato quodlib. 3. art. 10. vbi docet in his, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullum excuſari à peccato erroris ſi ſequatur opinionem alicuius Magiſtri; quia in rebus dubijs non eſt de facili præſtandus aſſenſus, quem locum latius expendemus infra in 2. concluſione num. 425. & 432. Ergo ex ſententia S. Doctoris ſola authoritas vnius Magiſtri nequaquam reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum rectè opinandi, & licitè operandi.

Probatur octauò ex ſententia Parochorum Pariſienſium, & Rothomagenſium, qui cum anno 1656. propoſuerint vniuerſo Clero Gallicano quàm plurimas aſſertiones periculoſas auctoritate Superiorum prohibendas, primo loco tanquam aliarum præcipuam poſuerunt hanc, de qua nunc diſputamus, videlicet opinionem probabilem eſſe cum ab vno ſolo Doctore graui ſuſtinetur, vt dictum eſt ſupra in 3. quæſt. in 40. fundamento, num. 336.

Probatur nonò ex cenſura facultatis Theologicæ Louanienſis ad requiſitionem Epiſcopi Gandauenſis, de qua ſupra num. 339. verſ. His addimus. Nam vigeſimamſextam, & vltimam aſſertionem, videlicet: Authoritas vnius Doctoris probi, & docti reddit opinionem probabilem. Ea facultas hac cenſura perſtrinxit. Pernicioſa eſt, & innumeras abſurditates inuehit in omni materia doctrinæ moralis. Et ſeptimam aſſertionem, id eſt, Clarum, & certum eſt Iudicem non poſſe punire aliquem, qui ſequutus eſt opinionem probabilem; facultas Theologica notauit cenſura vt infra: Aſſertio relata ad eam probabilitatem, quam aſſertio vigeſimaſexta, ſeu vltima oſtendit, prorſus falſa eſt, & iudiciariæ poteſtatis perperam coarctiua, ſeditionum, ac rebellionum inuectiua, publicæ tranquillitatis turbatiua, nec in Republica rectè ordinata vllatenus toleranda.

Probatur decimò & vltimò hæc prima concluſio ab abſurdo, quia hoc ſæculo in moralibus nulla ferè eſt opinio quantumcumque exorbitans, quæ aliquem non habeat ſequacem. Quod enim vix tolerandum eſſet in philoſophicis, Theologi noſtræ ætatis non pauci in nulla re magis contendunt, quàm vt certatim in materia morum adinueniant plauſibiles, & ingenioſas opiniones pallio probabilitatis tectas, adeout, quod maximè deplorandum eſt, is præclarius agere, & maiori laude dignus videatur, qui maius profert paradoxum. Quare ſi ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem, & probabilitas oritur ſola auctoritate vnius Doctoris, iam

licet omnia tenere, & in praxi ſequi pro libera cuiuſque conſcientia. Quod quàm ſit abſurdum, & alienum ab arcta via Euangelij, nemo non videt, & ſatis conſtat ex dictis ſupra num. 77. & in 3. quæſt. in 39. fundamento cum duobus ſequentibus.

413 Et hanc ſententiam probarunt Ariſtoteles, S. Auguſtinus, Archidiaconus, & Io. Lupus ſupra citati num. 407. & num. 411. Baſſeus in Floribus Theologiæ moralis, in ver. Conſcientia, num. 8. §. Vt opinio cognoſcatur, qui amplius tenet, nec turbam Doctorum ſine rationibus efficere opinionem probabilem, vt fuſius patebit infra num. 431. Salon in 2. 2. qu. 63. art. 3. controuerſ. 2. dicens, eos, qui in rebus moralibus parum verſati ſunt, non poſſe tuta conſcientia quod in vno, vel altero inuenerint, ſequi, & nouiſſimè Antonius Merenda quamuis prædicta non alleget in ſuo tractatu hac de re edito in præfatione pag. 75. à num. 181. præſertim num. 185. & 192. verſ. Vide, vbi pluribus oſtendit opinionem probabilem non oriri ex authoritate Doctorum, ſed ex rationibus. Candidus Philalethus in tractatu de opinionum praxi, qu. 8. vbi multis fundamentis itidem concludit opinionem vnius Doctoris non eſſe ſufficiens fundamentum opinandi, & operandi; & reſpondet obiectis. & D. Cardinali de Lugo, de pœnit. diſput. 22. num. 43. vbi ait: [Ergo non eſt ſatis, quod pœnitenti ſit probabilis opinio, ſed requiritur quod verè ſit talis propter authoritatem, & rationes, quas pro ſe habet, vel communiter exiſtimetur probabilis. Ergo ſecundum eum ſola authoritas vnius Doctoris ſine ratione ad hoc non ſufficit.

414 Nec contradicunt Angelus, & Syluester initio quæſtionis in contrarium adducti nu. 403. Nam Angelus dicit in cauſa dubia pro multitudine eſſe præſumendum, & loquitur de dubio, quod naſcitur ex opinionibus contrarijs. Quod ſi non appareat quæ ſit communis opinio, præponendam eſſe illam, quæ validioribus rationibus firmatur. Quare quod aſſerit in fine poſſe quem ſine peccato ſequi ſui Doctoris opinionem, debet intelligi iuxta prædicta, id eſt ſi ſit communior, vel probabilior, vel niſi, vt ibidem dixerat, ita probaret ſuam, vt alios ſuperaret; vnde cum ſuis limitationibus Angelus nullo modo potuit citari pro hac ſententia. Simili modo Syluester concedit poſſe quem ſequi opinionem Magiſtri ſui non abſolutè, ſed ſi magis videtur rationi conſona. Vnde nec ipſe affirmat ſimpliciter vnius Doctoris opinionem eſſe ſufficiens fundamentum eam ſequendi, ſed potius oppoſitum.

Non obſtat ratio ſupra in contrarium adducta, quod aſſertio vnius probi, & docti non ſit leue fundamentum ad reddendam opinionem probabilem. Quoniam hæc ratio petit principium, hoc enim quærimus an aſſertio vnius ſit fundamentum ſufficiens opinandi, & rectè operandi. Vnde aſſumi non debet pro fundamento id, de quo diſputatur, vt notat Ripa in rubrica, ff. Soluto matrimonio, num. . . . Nec ſubſiſtit quod ſubiungitur credendum eſſe fide digno aſſerenti aliquid eſſe geſtum Romæ, vel Pariſijs. Imo nullus prudens ſub huiuſmodi aſſertione concluderet aliquod graue, & periculoſum negotium. Et ideo ſi Epiſcopus in remotis nouiter prouiſus à Papa intelligeret ex litteris ſui agentis, vel alterius fide digni Romæ expeditas fuiſſe bullas ſuæ prouiſionis, & huic atteſtationi fidem adhibendo, non viſis bullis, acciperet poſſeſſionem ſui Epiſcopatus, & illius adminiſtrationi ſe immiſceret, vtique non euaderet pœnas Extrauagantis Bonifacij VIII. Iniuncta, de elect. vt alias vidi obſeruatum; & meo tempore Sac. Congregatio Concilij laudauit Archiepiſcopum Goanum Indiarum Primatem, quod quamuis ex litteris ſui agentis intellexiſſet bullas Papales ſuæ prouiſionis fuiſſe leuatas, & caſu perijſſe, tamen illis non receptis, nunquam potuit adduci vt Archiepiſcopatus adminiſtrationem ſuſciperet cuiuſcumque neceſſitatis prætextu, vt ſcripſi plenius in c. Nihil, num. 20. & 34.

415 infra de elect. facit quod notat Bartol. in l. 2. §. Si dubitetur, num. 1. ad finem verſ. Quædam ſunt, ff. Quemadmodum teſtam. aper. vbi tradit ſtandum non eſſe teſti vnico in his, quæ ſunt magni præiudicij, veluti ſi atteſtetur de morte mariti, quia eſſet magna infamia ſi mulier viuente viro nuberet; non enim poſſet in priſtinum ſtatum reponi, eiuſque ſententia magis placet Thomæ Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. diſp. 46. no. 12.

416 Item non obſtat quod notat Archidiaconus in c. Domino Sancto, 19. diſt. num. 2. vbi dicit non eſſe ex ingenio procedendum, ſed auctoritatibus inſiſtendum, & inuehit contra gloſſas, quæ procedunt ex ingenio non informato authoritatibus. Etenim hoc intelligi debet non de authoritate probabili alicuius Doctoris, ſed de authoritate neceſſaria ſcripturarum Canonicarum, de quibus loquitur Auguſtinus in c. In canonicis, 19. diſt. & in c. Ego ſolis, 9. diſt. Stat igitur concluſio, quod ſola authoritas vnius Doctoris vtcumque docti, & pij non reddit opinionem probabilem, nec eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ſecundum illam operandi.

417 Limita primò hanc concluſionem, vt locum non habeat ſi authoritas talis Doctoris nitatur aliquo graui fundamento & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas mouens. Quod vix poteſt contingere niſi in caſu nouo, & ab aliis non ventilato; tunc enim tuta conſcientia quis poteſt opinionem illam tenere, & ad praxim deducere; licèt eo caſu affirmare poſſimus probabilitatem opinionis oriri magis ex vi rationis, quàm authoritatis, arg. d. c. Ego ſolis, verſ. Alios autem, 9. diſt. & c. Si habes, in princ. 24. & patebit infra num. 424. Et in his terminis tantùm admitti poteſt quod dicunt Sanchez, & alij ſupra ex aduerſo citati nu. 403. videlicet probabilitatem opinionis oriri ex authoritate vnius Doctoris. Procedit enim ſolummodo cum Doctor ille, diſcuſſo articulo, mouetur rationibus, quæ intellectum adæquent, prout etiam loquitur Syluest. in ver. Opinio. qu. 1. cuius verba ſupra proximè retulimus ſub num. 414. & nouiſſimè declarat Laurentius Portellus in dub. regular. in ver. Opinio eligenda, num. 4. & ex illo Antonin. Diana reſolut. moral. par. 4. tract. 4. reſol. 30. & Doctor Sorbonicus Du Val, tract. 1. q. 4. art. 15. pag. 116. & 117. in hæc verba: [Dicimus Doctorem Claſſicum magnæ authoritatis, & famæ poſſe opinionem aliquam firmiſſimis rationibus roboratam introducere, eamque ita introductam, & confirmatam tutò aliquem ſequi poſſe.] & Iacob.

Digitized by Google

eob. Granad. in 1.2. controu. 2. tract. 12. diſp. 4.
ſect. 1. dicens, non poſſe tutò reputari probabi-
lem opinionem alicuius Doctoris, quando ille
non reſpondet ſeriò, ſed veluti obiter, & parum
conſideratè: tunc enim illius authoritas non
facit ſufficientem fidem: Et concordant alij ſu-
418 pracitati ſub num. 413. Et in hunc etiam ſenſum
accipiendum eſt dictum Abbatis in c. Capella-
nus, de feriis. quod ſequens opinionem alicuius
Magiſtri non ſubtiliter inueſtigatam, quæ poſt-
modum appareat falſa, excuſatur à peccato
quandiu falſa non apparuerit. Quod dictim re-
419 fert, & ſequitur Sylueſter in ver. Opinio, nu. 1.
In quibus etiam terminis loquitur Innoc. in c.
Per tuas, il 2, de Simon. dum ait; [ Non pecca-
re mortaliter eum, qui ſequitur intellectum ali-
cuius grauis Authoris, etiamſi erret, dummodo
tamen error huiuſmodi verſetur circa ſubtilita-
tes legum.] Cuius dictum ſequitur Baldus in l.
Ab eo, num. 11. C. Quomodo, & quando Iudex.
& dicit communiter receptum Nauar. in conſ. 10.
N. tractabat, num. 5. de conſang. & affinit.
420 Limita ſecundò hanc primam concluſionem, vt
non procedat in authoritate alicuius ſapientis,
qui ſit clariſſimus, & maximè notus, ac Prin-
ceps, ſeu præcipuus in aliqua facultate; nam
hoc caſu in ſola authoritate videtur quis poſſe
quieſcere, & ſecundùm eam opinari, & operari,
vt probat textus in l. Septimo menſe, ff. De ſtat.
homin. vbi dicitur: [ Septimo menſe naſci per-
fectum partum iam receptum eſt, propter autho-
ritatem doctiſſimi viri Hippocratis.] non dicit
propter rationem, ſed propter authoritatem.
Ergo ſola authoritas tanti viri ſufficiens eſt. Ad
idem textus in l. Si Pater, ff. De ſolut. vbi pro-
batur auctoritate Ariſtotelis partu vno quinque
naſci poſſe, & in l. Antiqui, ff. Si pars hæred.
petat. Vnde & Pythagorici opinionibus Pytha-
goræ acquieſcebant non alia ratione, niſi quia
421 ipſe dixit. Idem ſuadetur ex verbis Ariſtotelis in
1. Topic. cap. 12. videlicet, propoſitiones eli-
gendæ ſunt aut omnium opinione, aut plurium,
aut ſapientum, & horum vel plurium, vel
notiſſimorum; vbi Alexander ait: [ Etenim
ea quæ videntur omnibus oportet eligere, & ea,
quæ videntur pluribus, & ea, quæ clariſſimis
fama.] Igitur opiniones clariſſimorum virorum
ſunt præponendæ opinionibus plurium ſapien-
tum; vel certè æqualis ponderis ſunt habendæ.
422 Quippè magna eſt vis authoritatis, vt egregiè
declarat S. Bonauentura in opuſc. 1. cuius titulus
eſt; Principium ſacræ Scripturæ, vbi ſic diſſerit:
[ Licet autem locus ab authoritate concludens,
infirmus, & inartificialis appelletur pro eo quod
non proprio argumento, ſed aliunde parato te-
ſtimonio vtitur qui arguit, vt Boetius docet;
plerumque in authoritate proborum ratio ſuæ
credulitatis aſſenſum citius exhibet, quam diſpu-
tationi communi, vt pulcherrimè docet Tullius.
423 Et hoc quidem in notitia fidei manifeſtũ eſt, vbi
cum ratio veriſſima licet profundiſſima lateat,
ſecundum Riccardum, ipſa tamen vis authorita-
tis ad aſſentiendum inclinat; quia quod ſcimus,
& intelligimus rationi, quod verò credimus, de-
bemus authoritati dicit Auguſtinus. Sic etiam
in operabilibus conſueuit accidere, vt pondus
authoritatis inclinet ad actum, præcipuè ſi gra-
424 ue ſit.] Hæc D. Bonauentura. Poteſt tamen dici
inclinationem, & acquieſcentiam intellectus in
caſu huius limitationis non fundari in ſolo prin-
cipio extrinſeco, ſeu inartificiali authoritatis,
ſed etiam in principio intrinſeco rationis, ſaltem
implicitè, nimirum quia cognoſcimus generali-
ter viros clariſſimos, atque præcipuos nunquam
fuiſſe loquutos ſine fundamento rationis. Quod
clarè adnotauit Ioannes à S. Thoma ſuper 1. 2.
S. Thomæ qu. 18. diſp. 12. §. Quid de probabili-
tate ex principijs extrinſecis; dicens. [ In tan-
tùm authoritatem alicuius Doctoris ſiue anti-
qui, ſiue moderni facere aliquam probabilita-
tem, in quantum præſumitur in ſcientia verſa-
tus, ac ſapienter loquutus:] vnde tandem ſic
concludit: [ Solet communiter dici, quod ille
poteſt facere opinionem, qui præſumitur talis
eſſe ſcientiæ, & ingenij, quod poſſit fundamen-
ta probabilitatis tradere.] Vnde cæteris pari-
bus, opinio antiquorum, & ſeniorum probabi-
lior cenſetur, quia in antiquis, & ſenibus ma-
ximè præſumitur ſapientia.
425 Secunda concluſio eſt: Opinio vnius Docto-
ris quantalibet ſanctitate, & doctrina præditi
tuta conſcientia teneri, & ad praxim deduci non
poteſt, ſi ab Eccleſia ſit reprobata, aut ſit con-
tra Eccleſiæ determinationem, nec talis opinio
vllatenus eſt probabilis, ſed potius improbabi-
lis, & falſa.

Hæc concluſio eſt S. Thomæ d. quodlib. 3. ar. 10.
vbi docet in ſpectantibus ad fidem, & bonos
mores neminem excuſari à peccato erroris, ſi ſe-
quatur opinionem alicuius Magiſtri contra ma-
nifeſtum Scripturæ teſtimonium, aut contra id,
quod publicè tenetur per Eccleſiæ authoritatem.
Et eum ſequuntur S. Antoninus in 3. par. tit. 5.
cap. 3. §. 9. Angel. Syluest. & alij Summiſtæ in
ver. Opinio. Idem tradit Suarez in 1. 2. diſp. 12.
ſect. 6. num. 11. vbi ponit exemplum in opinione
illa de abſolutione abſentis reprobata à Clemen-
te VIII. Sanchez in Decal. to. 1. lib. 1. cap. 9. n. 18.
vbi ponit pro conditione opinionis probabilis,
vt non contineat errorem: quod eſt dicere, vt
ab Eccleſia non ſit reiecta. Caſtr. Pal. par. 1. di-
ſput. 2. nu. 4. & alij Recentiores. Quibus adiun-
gi poſſunt Adrianus, & Corduba ſupracitati
num. 404. dum tradunt opinionem ſingularem
vnius viri quantumuis docti, & probi nullã facere
probabilitatẽ in his, quæ ſunt contra ius diuinũ.

Probatur primò hæc ſecunda concluſio, quia
vt ratiocinatur S. Thomas vbi ſupra *ſi cæcus du-
catum cæco præſtet, ambo in foueam cadunt*. Mat-
thæi 15. c. Cum ſit ars, de ætate, & qualitate.
Sed quicumque errat, cæcus eſt in quantum er-
rat. Ergo quicumque ſequitur opinionem er-
rantis magiſtri in foueam peccati cadit.

Probatur ſecundò, quia Conſtitutiones Cano-
num, & ſic determinationes Eccleſiæ ſingula-
ribus ſunt opinionibus præferendæ, vt eſt caſus
in hac Decretali ſecundum Io. Andr. Butr. Cardin.
& omnes in Summ. textus. Ergo ſingularis opi-
nio vnius Doctoris contra determinationem Ec-
cleſiæ nullam facit probabilitatem.

Probatur tertiò, quia opinio ſingularis vnius
Doctoris non eſt tenenda quando communiter
ab alijs Doctoribus reprobatur, vt dicemus in-
fra in tertia concluſione. Ergo longè minus te-
nenda eſt quando reprobatur ab Eccleſia, aut il-
lius determinationi aduerſatur; quia Eccleſia
Ro-

Digitized by Google

Romana eſt maioris authoritatis, quàm Doctorum conſenſus, vt conſtat ex dictis ſup. num. 6. & 7.

416 Nec prædictis aduerſarut, quod ſufficiat indocto conſilium vnius ſapientis, & probi viri, vt illud ſequi poſſit. Ergo & docto ſufficere debet.

Primò enim reſpondent nonnulli apud Azorium inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 7. quæſt. 5. negando conſequentiam, & bene iudicio meo, quia ius ignorare licet indoctis, ac rudibus, non autem eis, qui ſua prudentia inſtructi ſunt, l. Regula, ff. De iur. & fact. ignor.

427 Deinde reſponderi poteſt negando antecedens, nam ſi ille indoctus dubitat de veritate opinionis, aut habet rationem dubitandi, eo quod audiuerit alios aliter opinari; & poteſt illos conſulere, imò & debet, quia, vt inquit S. Thom. d. quodlib. 3. art. 10. in dubijs oportet non citò credere: alioquin ex iuris ignorantia non excuſatur, vt eſt text. in d. l. Regula, §. Sed iuris ignorantiam, & in c. Non omnis, 37. diſt. & tradit Corradus de contract. quæſt. 100. dicens: [ Illiteratus inquirat à literatis timentibus Deum; & ſicut faceret imminente ibi periculo corporalis vitæ, aut rerum, ſic etiam & multò magis in periculo animæ.]

428 Aut tali indocto nullum occurrit dubium de veritate opinionis; & nihilominus non excuſatur ex ignorantia iuris, vt eſt textus clarus in c. Per tuas, il 3. de Simon. vbi ordinatus in Subdiaconum, qui prius præſentatori ſuo promiſit quod nil ab eo peteret, in ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiores Ordines aſcendere ſine diſpenſatione non poteſt, etiamſi peccare non crediderit, vt ibi eſt caſus ſecundum Io. Andr. Card. Abbatem, & omnes in Summar. & gloſ. 1. exponens illa verba textus, *nec ſe in hoc illicitum egiſſe aliquid intellexit*; reddit rationem, dicens: propter hoc non excuſatur vt bene ſequentia notant, quia potuit conſulere peritiores, & concordant ibi Hoſt. num. 2. in ver. Illicitum, Ioan.
429 Andr. num. 5. & alij communiter. Nec ſubſiſtit quod dicebat quidam Theologus illum textum non habere locum in foro conſcientiæ, quia nulla ignorantia inuincibilis eſt peccatum, vt inquit S. Thom. in 1. 2. quæſt. 76. art. 2. in corpor. Imò enim illa Decretalis expreſsè loquitur de eo, qui credidic ſe non peccaſſe, ſeu illicitum aliquid commiſiſſe, & ita communiter exponitur à Doctoribus, & imponit pœnam, quæ afficit animam, & ideo dubitari non poteſt quin habeat locum etiam in foro interno; præſertim quia, vt latè probaui in c. Si quis, num. 37. & ſeqq. de Regular. Abſurdum eſt aſſerere legem iuſtam humanam, & præſertim Eccleſiaſticam non obligare in foro conſcientiæ, præterquam in duobus caſibus ibi expreſsis, qui præſenti non ap-
430 plicantur. Neque vero talis dici poteſt ignorantia inuincibilis, ſed potius vincibilis, vt egregiè declarat S. Thom. loco proximè citato, ſeu craſſa, & ſupina, quæ neminem excuſat, c. 1. de ordinat. ab Epiſc. qui renunc. Epiſcopat. c. penult. de Cler. excom. gloſ. in c. 1. in ver. Neſcire, & in ver. Pro huiuſmodi negligentia, de Cler. per
431 ſaltum promoto. Dicitur enim craſſa, & ſupina ignorantia quando de facili potuit quis ſcire, & non indagauit, gloſ. 2. in d. c. penult. Ad hoc bonus textus in l. Si auiam, ibi: *Si cum peritioribus tractatum habuiſſes, facilè cognoſceres*, C. De ingen. & manu.

432 Demum hæc doctrina eſt ipſius S. Thom. in prællegato quodl. 3. art. 10. cuius hæc ſunt præciſa verba: [ In his, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores nullus excuſatur ſi ſequatur erroneam opinionem alicuius magiſtri; in talibus enim ignorantia non excuſat, & infra: nec poteſt excuſationem habere propter ſimplicitatem, ſi in talibus erroneam opinionem ſequatur: in rebus enim dubijs non eſt de facili præſtandus aſſenſus, &c. ] Loquitur ergo S. Thom. de indocto, qui per ſimplicitatem, & iuris ignorantiam ſequitur opinionem errantis magiſtri, nec dubitat de illius veritate; imò credit eam eſſe veram: & tamen S. Doctor concludit talem ex ſimplicitate, & ignorantia huiuſmodi in ſpectantibus ad fidem, & bonos mores à peccato erroris non excuſari, & concordant S. Antonin. & alij ſupracitati num. 425.

Et ex his patet defendi non poſſe opinionem Sanchez citati ſup. numer. 405. qui reprobando Adrianum, & Cordubam exiſtimauit authoritatem vnius Doctoris reddere opinionem probabilem etiamſi contineat errorem contra ius diuinum ea ratione, quia etiam in hoc eſt magni ponderis, & momenti authoritas viri grauis, & pij. Etenim ſi hoc verum eſſet, Arius quoque, Neſtorius, & alij hæreſiarchæ, qui antequam condemnarentur ab Eccleſia, à multis reputabantur viri graues, & docti, ſua authoritate feciſſent eorum falſas opiniones probabiles. Quod abſurdiſsimum eſt aſſerere, vt arguit S. Thomas d. quodlib. 3. dicens: [ In talibus enim ignorantia non excuſat, alioquin immunes à peccato fuiſſent qui ſequuti ſunt opinionem Arij, Neſtorij, & aliorum hæreſiarcharum, quod falſum eſt, quia, vt Auguſtinus dicit in lib. 3. de Doctrina Chriſtiana in his conſulere debet quis regulam fidei, quam de ſcripturarum planioribus locis, & Eccleſiæ authoritate percepit. Quibus adde quod Abbas Ioachimus diuinitus habuit donum intelligentiæ, & ſpiritum prophetiæ, & ſuper Daniele prophetauit Ordinem Prædicatorum, & Minorum, vt inquit Io. Andr. in c. Damnamus, nu. 9. ſup. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. & fuit vir doctrina, & pietate clarus, nec fuit hæreticus, ſed erraticus, vt ibi plenè ſcripſi num. 9. & 26. & tamen nemo auderet affirmare opiniones erroneas Ioachimi fuiſſe probabiles propter eius authoritatem, & à peccato immunes fuiſſe qui ſequuti ſunt illius errores antequam eſſent damnati ab Innocentio III. in generali Concilio, vt in prædicta Decretali, Damnamus. Ergo abſonum eſt aſſerere authoritatem vnius viri quantalibet ſanctitate, & doctrina polleat, reddere opinionem probabilem, quamuis contineat errorem iuris diuini. Demum ſi opinio ſingularis errantis magiſtri eſt improbabilis, & vitioſa quando eſt contra conſtitutionem Eccleſiæ, vt ſuperius probatum eſt n. 425. quantò magis quando eſt contra legem Dei? Et idem met Sanchez ſibi contrarius videtur hanc veritatem agnouiſſe in Decal. tom. 1. lib. 1. d. c. 9. num. 11. dum dixit, ad hoc vt opinio cenſeatur probabilis, oportere vt communiter reputetur non continere errorem. Quomodò ergo fieri poteſt, vt pro-

babilitatem habeat opinio errantis magiſtri, ſi
ad eſſe probabilitatis requiritur, vt errorem non
contineat?

433 Tertia concluſio eſt: ſola authoritas vnius
Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec
eſt ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ſe-
cundum illam operandi, ſi in contrarium ſit
communis opinio, ita tenent Bart. Bald. & Le-
giſtæ in l. 2. C. De pœn. iudic. qui male iudica-
uit. Innoc. Io. Andr. & Canoniſtæ hic, & in c. 1.
ſupra eodem, & communiter Doctores ſupra co-
pioſè relati in 3. quæſtione in 21. fundamento
pro parte negatiua nu. 276. Et probatur autho-
ritate Ariſtotelis aliàs citati in 1. Topic. c. 1. dum
ait: Probabilia autem ſunt quæ videntur omni-
bus, vel pluribus. Ergo à contrario quæ viden-
tur vni tantùm, minimè ſunt probabilia. Item
probatur in l. 1. ibi: *Sanè crebrior apud veteres
opinio eſt*, ff. De offic. Quæſto. & in c. Nouimus,
ibi: & quorundam eſt opinio à pluribus appro-
bata, de ver. ſignif. Item probatur ratione, quia
communis ſententia facit rem claram, & aper-
tam. Decian. conſ. 2. nu. 76. volum. 1. integrum
enim eſt iudicium, quod plurimorum ſententijs
confirmatur, c. Extra conſcientiam, 64. diſt.
c. Prudentiam, §. Illa quippe, de offic. delegat.
Quod ſi vox populi, vox Dei, quantò magis vox
ſapientum communiter conſentientium? Ad hoc
c. De quibus, iuncta gloſ. in ver. Seniores, 20.
434 diſt. & l. vlt. C. De fideicom. Confert quod no-
tat Innoc. in c. Inquiſitionis, num. 5. de accuſ. vbi
ait, vocem communem præferri dictis paucorum,
& quod ſcripſit Bald. in conſ. 112. incip. De gene-
rali natura, nu. 7. lib. 2. videlicet, rarò benè loqui-
tur qui contra omnes loquitur, & quod notat
Petrus Hiſpanus in Summul. tract. 6. in c. de
redargut. & falſo, vbi dicit: [Inopinabile eſt
quod eſt contra opinionem omnium, vel plu-
rium, vel maximè ſapientum.] Et hic iunge
quæ dicentur in ſequenti concluſione num. 442.
435 Verumtamen, vt inquit Menoch. de præſumpt.
lib. 2. præſumpt. 7. num. 39. Non dicitur commu-
nis opinio, quæ plures Doctores eam aſſerentes
habet, nulla diſputatione præmiſſa, ſed perſua-
ſione, &, vt aiunt, per tranſennam illam ſequen-
tes. Et concordat Alciatus de præſumpt. reg. 1.
præſumpt. 51. num. 2. verſ. Item intellige. Card.
Mantic. de coniecturis vltim. volunt. lib. 11. tit. 3.
num. 4. Thom. Sanchez in Decalog. lib. 1. cap. 9.
num. 9. vbi ſimiliter ait: Non dicitur autem com-
munis ex Authorum numero, qui priorum ve-
ſtigia inſtar ouium ſequentes, nulla diſcuſſione
præmiſſa, eam affirmant: ſed communis dice-
tur ſi pauciores Doctores habeat, qui vtriuſque
partis rationibus diſcuſſis, & perpenſis, illam
436 affirment. Et idem monuit Baſſæus in Floribus
Theologiæ moralis in ver. Conſcientia, num. 8.
§. Vt opinio cognoſcatur, in hæc verba: [Opi-
nionem probabilem non facit multitudo Do-
ctorum eam ſequentium, ſi eam non confirment
optimis rationibus; quia negare non poſſumus
turbam Doctorum aliquando amplecti opinio-
nem abſque delectu rationum, aut ſaltem ratio-
437 nibus non exactè ponderatis. Vnde optimè Na-
uar. in Manual. cap. 27. num. 289. ait [commu-
niorem cenſeri opinionem approbatam à ſex,
vel ſeptem authoribus Claſſicis rem ex profeſſo
tractantibus, quàm à quinquaginta ſola ferè
peiorum authoritate ductis.] Allegat Alexan-
drum conſ. 202. Viſo themate, num. 7. lib. 7. &
conſentiunt Sanchez de Matrim. tom. 1. lib. 3.
diſp. 44. num. 2. & Paulus Comitulus, & ante
eos Io. Maior, quorum verba ſuperiùs retulimus
in 3. q. n. 348.

438 Limita nunc tertiam concluſionem ſuperiùs fir-
matam, vt procedat ſi rationes opinionis ſingu-
laris, & opinionis communis ſint æquales, vel
quaſi æquales, tunc enim explorati iuris eſt opi-
nionem ſingularem vnius Doctoris nullam face-
re probabilitatem contra opinionem commu-
nem: ſecus verò ſi opinio vnius Doctoris ita re-
ſolueret argumenta contraria, & confirmaret
ſua, vt ſuam redderet aut certam, aut longè pro-
babiliorem; tunc enim eſſet ſufficiens funda-
mentum eam tenendi, & ſecundum illam ope-
randi etiam contra communem. Hanc limita-
tionem admittunt communiter omnes Theologi,
vt atteſtatur nouiſſimè Candidus Philalethus in
tract. De opinionum praxi, quæſt. 8. pag. 158.
verſ. Dico primo, & in ſpecie eam tenent Vaſ-
quez in 1. 2. qu. 19. art. 6. diſp. 62. cap. 4. in princ.
Azorius Inſtit. moral. lib. 2. cap. 17. quæſt. 6. Salas
1. 2. quæſt. 21. diſp. vn. ſect. 7. n. 74. & alij apud
Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 10.
& conſentiunt Iuriſperiti, qui vnanimiter tra-
dunt communem opinionem non eſſe attenden-
dam cum contraria melioribus rationibus, &
argumentis probatur. Ita Io. Andr. Abb. & Felin.
in cap. 1. ſupra eod. & complures alij, quos ſu-
pracitauimus in 3. q. num. 276. quibus addimus
Rotam deciſ. 501. poſt princ. part. 1. diuerſ. Seraph.
deciſ. 1360. à num. 2. & in Romana de Ghezzis,
9. Februarij 1635. coram Card. Panzirolo, &
ſæpè aliàs: & probatur efficaciter in d. l. 1. §. Sed
neque. C. de vet. Iur. enucl. in cap. 1. de ijs, quæ
fiunt à maior. par. Capit. & in c. Sanè quippe,
439 9. diſt. Quinimo iuſtius, & æquius eſt illi ſen-
tentiæ inhærere, quæ melioribus rationibus ful-
citur, etiamſi Imperator ſit in opinione contra-
ria, l. Æmilius, ff. De Minor. Dec. conſ. 219. Vi-
ſis his, in princ. Quò enim quis magis ratione
nititur, eò maioris authoritatis eius verba eſſe
440 videntur, vt legitur in §. 1. diſt. 20. Vnde Augu-
ſtinus dicebat: verbo credendum, diſputatione
pugnandum, ratione vincendum, vt refertur in
cap. Vides, 23. q. 6.

441 Cæterùm admonendi ſumus in hoc magna
cum circumſpectione, & cautela procedendum
eſſe, ne crebrò, & paſſim à communi opinione
recedamus ſub prætextu, quod contraria ſit pro-
babilior; nam, vt inquiunt Angelus in ver. Opi-
nio, num. 1. & Syluest. ibidem num. 2. Non licet
à communi ſententia recedere, niſi habenti pro
ſe rationem certam, & conuincentem. & Salon.
in 2. 2. quæſt. 63. art. 4. controu. 2. in vlt. notab.
ſcripſit, eos, qui in rebus moralibus parum
verſati ſunt, non poſſe tuta conſcientia quod in
vno, vel altero Doctore inuenerint, ſequi: quia
poteſt illis probabilis videri ea ſententia, cum
tamen apud peritos non talis habeatur. Quare
concludendum eſt cum Hoſtien. in cap. 1. in fin.
ſup. eod. videlicet communem opinionem ſem-
per eſſe tenendam niſi notoriè male dicat, vel ra-
tionabiliter conuincatur & concordant ibi Ioan.
Andr. ibidem in fin. & reliqui omnes, vt fuſius
dictum eſt ſupra in eod. 21. fundamento n. 276.

442 Quarta

Digitized by Google

442 *Quarta concluſio à præcedenti non abſimilis,* Sola authoritas vnius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum opinandi, & rectè operandi, quando in contrarium ſunt plures Doctores æqualis, vel maioris ponderis. Ita Io. Maior in 4. quæſt. 3. prol. concl. 5. vbi ait: Duobus circumſpectis maior fides datur, quàm vni, tribus, quàm duobus, quatuor plus quàm tribus, & ſic ſine fine. Et probatur quia ſecundum Philoſophum aliàs citatum 1. Topic. c. 1. & S. Thomam in opuſc. de fallac. cap. 2. Probabilia ſunt quæ videntur omnibus, vel pluribus. Ergo quæ videntur paucioribus, non ſunt probabilia. Item probatur in c. In canonicis, 19. diſt. vbi Auguſtinus ait: [In canonicis verò (ſcilicet ſcripturis canonicis) quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, grauioreſque accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque authoritatis Eccleſiæ tenent.] Item probatur ex verbis Edicti Theodoſij Imperatoris ſuperius relatis in 3. quæſt. in 22. fundamento pro parte negatiua, videlicet: [Vbi diuerſæ ſententiæ proferuntur potior numerus vincat Authorum, vel ſi numerus æqualis ſit, eius partis præcedat authoritas, in qua excellentis ingenij vir Papinianus emineat, qui vt ſingulos vincit, ita cedit duobus; facit text. in c. Prudentiam, §. Illa quippe, ibi: *Duobus, quàm vni, tribus, quàm duobus*, de offic. deleg. & in l. Duo ex tribus, ff. De re iudic. Item probatur ratione, quia cum pro vna parte ſint plures Doctores æqualis, vel maioris ponderis, & pro alia pauciores, neceſſe eſt, vt ſtatera intellectus declinet in eam partem, quæ maiori pondere authoritatis prægrauatur, cum ſecundum Philoſophum in 2. de Anima text. 153. opinari non ſit in nobis, vt fuſiùs explicatum eſt ſupra in 3. qu. in 1. fundamento partis negatiuæ numer. 357.] Demum cum opinio, in qua rationes ſunt æquales, ſed præponderant Authores, ſit probabilior, vt in 1. Topic. d. cap. 1. Hæc 3. concluſio probatur omnibus fundamentis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt in conflictu opinionum eligendam eſſe probabiliorem.

443 Procedit tamen hæc concluſio, vt prædixi, in eo tantùm caſu, in quo rationes vtrinque ſunt æquales, vel quaſi; tunc enim opinio vnius non eſt opinabilis contra opinionem plurium æqualis, vel maioris grauitatis: ſecus verò ſi opinio vnius eſſet verior, ſeu probabilior, & validioribus rationibus munita, quia tunc præferenda eſſet opinioni nedum plurium, ſed etiam communi, vt pluribus probatum eſt in præcedenti concluſione n. 438.

444 Quinta Concluſio: Authoritas vnius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum non reddit opinionem probabilem, itaut ſit ſufficiens fundamentum opinandi, & operandi, quando in contrarium ſunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes vtrinque ſunt pares; Imò intellectus nec moraliter, nec phyſicè poteſt eligere vtramque vel alteram, quia ſecundum Philoſophum ſæpius citatum in 2. de Anima, text. 153. Non habet libertatem ad libitum opinandi, ſed in æquilibrio authoritatum vtrinque æqualium, & rationum æquè probabilium, & ſic in paritate contrariorum motuum cogitur quieſcere, & remanet ſuſpenſus, ac dubius, vt pluribus argumentis ad hominem probatum eſt ſup. in 2. quæſt. in 1. concluſione pro parte negatiua à num. 125. vſque ad num. 171. & præſertim in 1. & 2. & 14. & 16. fundamentis, num. 162. Et in hoc dubio tenetur ex præcepto ſequi opinionem tutiorem, vt ibidem latiſſimè firmatum eſt in 2. concluſione ab eod. n. 171. vſque ad n. 191.

445 Sexta concluſio: Cum pro vna parte ſunt Doctores numero plures, & pro contraria grauiores, cenſentur eſſe æqualis authoritatis, vt eſt text. ſingularis in d. c. In canonicis, in fin. 19. diſt. vbi Auguſtinus ait: [Si autem alias (ſcilicet canonicas ſcripturas) inuenerit à pluribus, alias à grauioribus haberi (quamquam hoc inueniri vix poſſit) æqualis tamen authoritatis eas habendas puto.] Ratio eſt, quam ibi reddit gloſſ.

446 in verſ. Plures: quia dignitas perſonarum compenſatur cum numero & eſt ſimile in teſtibus, vt cap. In noſtra: de teſtib. & in creditoribus, vt l. Maiorem, ff. De pactis. Et patet exemplo ſtateræ, quæ ſi in vna parte habeat vnicum pondus vnius libræ, & in alia duodecim diſtinctas vnius, remanet æquilibris, & in neutram partem inclinatur. Sic intellectus ſi pro vna parte habeat plures authores, & pro alia grauiores, & rationes vtrinque ſint æquales, in hac paritate contrariorum motuum neque in hanc, neque in illam partem declinare poteſt, ſed cogitur quieſcere, & remanet ſuſpenſus, ac dubius. Et in hoc dubio non habet facultatem eligendi vtramque opinionem, vel alteram, cum opinari non ſit in nobis, ſed tenetur omninò ſequi partem tutiorem, vt dictum eſt in præcedenti concluſione.

447 Septima concluſio eſt: Cum pro vna parte ſtat opinio vnius, vel alterius, aut plurium Doctorum, & pro alia ſtant totidem authores, qui tamen ſunt magis fide digni, & maioris ponderis, rationes verò vtrinque ſunt æquales, vel quaſi æquales & tunc authoritas Doctorum minoris ponderis non reddit opinionem probabilem, itaut ſit ſufficiens fundamentum opinandi, & operandi. Imò, vt inquit Paulus Comitulus lib. 5. quæſt. 17. niſi quis habeat conſcientiam, ſeu fidem quod illi Doctores, quos ſequitur ſint magis fide digni, quàm alij, peccat illos ſequendo, qui ſentiant pro parte periculoſa. Probatur in d. cap. In canonicis, in fin. 19. diſt. nam ibi Auguſtinus dicit: [Scripturas canonicas, quarum aliæ recipiuntur à pluribus, & aliæ à grauioribus, æqualis authoritatis eſſe habendas,] nimirum quia grauitas æquipollet numero, & ſit æquilibrium, vt dictum eſt in concluſione præcedenti. Ergo ſi pro vtraque parte ſint numero pares, ſed pro vna ſint grauiores, non ſit amplius æquilibrium, ſed præponderat pars illa, in qua grauiores reperiuntur, ſicut ſi in dextera parte ſtateræ ſint duodecim diſtinctæ vnciæ, & in parte ſiniſtra duodecim diſtinctæ libræ, proculdubio numerus vnciarum vtcumque æqualis minimè æquipollet ponderi duodecim librarum, ſed libræ vncijs præponderant. Item probatur ex præcitato loco Ariſtotelis primo Topic. cap. 1. vbi habetur [probabilia eſſe quæ videntur ſapientibus, vel pluribus, vel maximè notis, atque præcipuis;] vt ibi explicat Alexander, & Boetius de differ. Topic. c. 4. poſt principium. Ergo in paritate numeri ſapientum ſolùm maximè noti, & præcipui reddunt opinionem

nem probabilem. Ac demum probatur omnibus motiuis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt in conflictu opinionum ſequendam eſſe magis probabilem, & præſertim ex illo, quod non ſit liberum opinari, de quo ſupra num. 257. Ergo nec phyſicè opinari poſſumus, niſi illam partem, quæ habet grauiora motiua; & conſequenter in paritate rationum vtrinque probabilium, vbi ſunt authoritates maioris ponderis, illam partem opinari neceſſe eſt.

448 Octaua, & vltima concluſio: Authoritas vnius grauis Doctoris reddit opinionem probabilem, & eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, ſi in contrarium nullus occurrat Doctor, & vtrinque ſint rationes æquè probabiles. Ratio huius concluſionis eſt, quia rationes opinionis authoritate munitæ præponderant rationibus æquè probabilibus alterius opinionis authoritate deſtitutæ; Nam, vt inquit S.Thom. in 1.2. quæſt. 13. art.6. ad 3. Nihil prohibet ſi aliquando duo æqualia proponantur ſecundum vnam conſiderationem, quin circa alteram conſideretur aliqua conditio, per quam emineat, & magis flectatur voluntas in ipſum, quàm in aliud. Vnde in æquilibrio rationum opinio, cui fauet authoritas, iudicari debet probabilior, & conſequenter hæc concluſio probatur omnibus 42. fundamentis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt ex duabus opinionibus oppoſitis probabiliorem eſſe eligendam. Confert. text. in c. fin. de Presbyt. non baptiz. vbi in quæſtione An ordinatus ante Baptiſmum recipiat ordinis characterem, referuntur rationes hinc inde probabiles, & tandem præeligitur ſententia, cui fauet authoritas Concilij. Item confert dictum S. Bonauenturæ ſupracitati, num. 423. videlicet pondus authoritatis inclinat ad actum, præcipuè ſi graue ſit. Ergo cum ſtatera intellectus habeat rationum pondera vtrinque æqualia, & in altera lance vltra pondus rationũ habeat etiam pondus authoritatis, neceſſe eſt vt inclinetur in eam partem, in qua pondera ſimul iuncta ſunt grauiora.

449 Sicut cum probationes ex vtraque parte ſunt æquales omninò, & pares, quælibet minima præſumptio, vel probatio pro vna parte facit illam præualere, vt notat Alex. conſ. 236. Perſpectis, num. 6. verſ. Et qualibet probatio leuis etiam minus legitima, lib.6. allegat Baldum poſt gloſſam in cap. 1. §. Si duo, de pace tenend. in vſib. feudor. & idem Alex. conſ. 112. In cauſa, num. 8. in fin. lib. 4. Marſil. ſingul. 271. Teſtis de auditu.

Itaque pro coronide concludamus ita demum authoritatem vnius Doctoris in moralibus efficere opinionem probabilem, itaut liceat eam tenere, & ad praxim deducere, ſi ſex conditiones infraſcriptæ ſimul concurrant.

Prima eſt; vt Doctor ille ſit in morali materia peritus, & timoratæ conſcientiæ, vt conſtat ex dictis ſupra in princ. huius quartæ quæſtionis, num. 403. alioquin eius authoritas nihil conferret ad probabilitatem, ſed vis tota conſtituenda eſſet in momentis rationum, arg. l. 1. §. Sed neque C. De veter. Iur. enucl.

Secunda eſt, vt articulo examinato moueatur non leuibus fundamentis; nam authoritas rationibus deſtituta nihil habet probabilitatis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra à numero 406. vſque ad num. 418.

Tertia eſt, vt opinio illa non contineat errorem contra legem Dei, vel Eccleſiæ, vt patet ſup. in 2. concl. num. 425.

Quarta, vt non ſit contra communem aliorum opinionem, vt in 3. & 4. concluſ. num. 433. & & 442. niſi opinio ſingularis ſit verior, vt numero 438.

Quinta, vt opinio vnius Doctoris non habeat contra ſe opinionem æquè probabilem, eo quod in oppoſitum ſit alius Doctor paris authoritatis, & rationes vtrinque ſint æquales; nam eo caſu ex æquilibrio, & æqualitate contrariorum motiuum mentis oritur propriè dubitatio; & ideo ex præcepto oportet ſequi partem tutiorem, vt patet ex dictis ſupra in 5. & 6. concluſ. num. 444. & 445.

Sexta & vltima conditio eſt, vt contraria opinio non ſit magis probabilis, quia tunc tam phyſicè, quàm moraliter neceſſe eſt illam ſequi ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in 7. & 8. concluſione num. 447. & 448. & latiſſimè probatum eſt quadraginta duobus fundamentis in 3. quæſt. principali per totam.

Qui verò his conditionibus non concurrentibus in materia morum ſequitur opinionem vnius Doctoris pro parte periculoſa, is planè agit contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ideo ædificat ad gehennam, vt c. Per tuas. il 2. cum ibi notatis per Abb. & Doctores de Simon. & c. Quoniam omne, de præſcrip. & fuſius dictum eſt ſupra in 3. q. n. 260.

Quæ tamen omnia reuerenter ſubijcio determinationi, ac cenſuræ Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Et ex his abſolutus ſit præſens tractatus de opinione probabili ad laudem Dei omnipotentis qui eſt glorioſus in ſæcula. Amen.

# DE CONSTITVTIONIB.

## *Cap. Cum omnes.*

### *S V M M A R I V M.*

1 *INtellectus triplex huius cap. & n. ſeq. vſque ad n. 11.*

2 *Conſtitutio capituli ſuper his, quæ pertinent etiam ad Epiſcopum, ſine Epiſcopo facta non valet.*

3 *Capitulum ſine Epiſcopi conſenſu non poteſt ſtatuere ſuper reſidentia.*

4 *Nec ſuper ſtatu Eccleſiæ.*

5 *Conſuetudo non inducitur per obſeruantiam iuris communis.*

6 *Reſcripti, vel priuilegij idem continentis quod ius commune, non oportet mentionem facere in ſecundo reſcripto, vel priuilegio.*

7 *Idem in ſtatuto, vel conſuetudine.*

8 *Conſtitutio Capituli, quæ non eſt communis omnibus, & per quam tollitur antiqua conſuetudo, non valet.*

9 *Conſtitutio Collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, non tenet.*

10 *Maior pars Capituli ſine rationabili cauſa non poteſt tollere conſuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo.*

Con-

Digitized by Google

11 Conſuetudo non reſidendi, & percipiendi fructus beneſi ÿ in abſentia an valeat. & n. ſeq. vſque ad n. 36.
Quid in beneſi ÿs ſimplicibus. n. 12. Et quid in beneſi ÿs in eathedralibus, & collegiatis eccleſÿs, nu. 18. Et quid in beneficijs curatis. nu. 36.
12 Beneficia omnia de iure communi ſcripto reſidentiam requirunt.
13 Beneficium datur propter officium.
14 Beneficia ſimplicia de generali conſuetudine perſonalem reſidentiam non requirunt.
15 Sed ſatis eſt illi deſeruire per ſubſtitutum.
16 Conſuetudo non reſidendi in beneficijs ſimplicibus valida eſt.
37 Conſuetudo obtinendi plura beneficia ſimplicia, ſi vnum ſit ſufficiens ad ſuſtentationem, an valeat.
38 Conſuetudo percipiendi fructus prabenda in abſentia in cathedralibus eccleſijs, valet de iure communi.
39 Clericus vagabundus poteſt ad reſidentiam reuocari, licet eius beneficium perſonalem reſidentiam non requirat.
20 Conſuetudo percipiendi fructus prabenda in abſentia an valeat eo caſu, in quo Canonicus abſens non inſeruit per ſubſtitutum.
21 Et quid poſt Concilium Tridentinum.
22 Conſuetudo immemorabilis, ſecundum quam ex quauis cauſa, & vltra tres menſes ab eccleſijs cathedralibus abeſſe licet, ſublata eſt à Concilio Tridentino.
23 Conſuetudo eccleſia Compoſtellana, qua dignitates abſentes pro iuſtitia miniſtranda habentur pro præſentibus, ſublata eſt à Concilio.
24 Conſuetudo etiam immemorabilis non excuſat Canonicos ab aliqua hora illius diei, quo choro intereſſe tenentur, eo prætextu, quod adſint alij ab ipſis miſſi.
25 Conſuetudo non reſidendi, cum eccleſia, vel dignitas nullos habent reditus, licet valeat de iure communi, tamen ſublata eſt à Concilio Tridentino in canonicatibus, & curatis.
26 Archidiaconus, & Archipresbyter Auximanus tenentur reſidere, licet nullos habeant reditus, ſed ſolum ſtallum in choro.
27 Decanatus Clodien. habens nudam praeminentiam in eccleſia ſine iuriſdictione, fructibus, dote, voce, & loco in capitulo, reſidentiam non requirit.
28 Canonici an poſſint in ſeruitio eccleſia, & chori ſeſe inuicem ſubſtituere.
29 Et quid in abſentibus à ciuitate.
30 Et quid in pernoctantibus in ſuburbijs.
31 Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in collegiatis eccleſijs inſignibus non valet.
Et quid in non inſignibus. ibid.
32 Immemorabilis conſuetudo non reſidendi intelligitur ſi à nullo prorſus ſolitum fuerit reſideri; ſecus ſi alij reſederint, alij non.
33 Canonici collegiatarum etiam non inſignium, quibus cura animarum incumbit, tenentur reſidere non obſtante contraria conſuetudine, etiam immemorabili.
34 Conſuetudo immemorabilis percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones non tenet.
35 Canonici abſentes tribus menſibus à Concilio permiſſis non lucrantur diſtributiones, etiamſi ab immemorabili tempore illas percipere conſueuerint.
36 Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in beneficijs curam animarum habentibus, eiſque per alium deſeruiendi eſt corruptela.
37 Capitulum cathedralis etiam ſine Epiſcopo poteſt ſtatuere de his, quæ propria ipſius Capituli negocia reſpiciunt.
Et an poſſit eiuſmodi ſtatutis, quò firmius obſeruentur, pœnas adÿcere. ibid. & n. ſeq. vſque in finem.
38 Pœnam imponendi facultas à iuriſdictione dependet.
39 Canonici poſſunt ſe obligare ad pœnam quaſi conuentionaliter pro obſeruantia ſtatuti.
40 Pœnam ſtipulari poſſunt paciſcendo partes etiam priuatæ.
41 Capituli maior pars vbicumque de neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ agitur, poteſt præiudicare minori in his, quæ competunt Canonicis, vt vniuerſis.
42 Abſentes vocati, aut non vocati in caſibus, in quibus non ſunt vocandi, tenentur ſtare deliberationi factæ à maiori parte præſentium.
43 Capitulum poteſt pœnas adÿcere quaſi conuentionaliter ex his, quæ pacto priuatorum promitti, ac in conuentionem deduci poſſunt.
Et ſufficit conſenſus maioris partis. ibid.
44 Statuta Capituli cum pœnæ adiectione non afficiunt ſucceſſores, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.

1 CVM OMNES. Legitur tripliciter. Prima lectura eſt Innocentij ſub nu. 1. verſ. Vel dic, illud habere locum. & Bernardi Compoſtell. num. 4. verſ. Vnde cum ſtatutum, exiſtimantium hunc textum eſſe intelligendum in Conſtitutione edita à Canonicis ſuper Reſidentia ſine conſenſu Epiſcopi: potiſſima enim cauſa cur non valuit hæc Conſtitutio ſecundum Compoſt. num. 5. fuit, quia non interuenit Epiſcopi conſenſus, non autem quia eſſet iniuſta: non enim iniquum eſt ſecundum Innocen. vt antiqui Canonici in ſuis conſuetudinibus remaneant percipiendi fructus in abſentia, & noui, qui ſcienter legem nouam admiſerunt, ea ligentur, & fructus in abſentia non percipiant; quia Conſtitutio futura reſpicit, non præterita, c. Cognoſcentes. ſupra eod. c. Ante, 31. diſt. & c. fin. inf. eod. Et ſecundum hanc lecturam. Hæc Decretalis
2 hoc intendit: Conſtitutio Capituli ſuper his, quæ pertinent etiam ad Epiſcopum ſine Epiſcopo facta non valet. Verùm hæc lectura non congruit litteræ, quæ nihil dicit de Epiſcopo ſecundum Cardinalem hic in princ. & num. 3. in 3. oppoſit.
3 verſ. Tertiò ſoluit Innocentius. Eſt tamen in ſe vera, quia Capitulum ſine Epiſcopo non poteſt ſuper reſidentia conſtitutiones condere, c. penult. infrà eod. & not. gloſſ. in c. 2. in ver. Ex hoc de verbor. ſignificat. lib. 6. Facit c. Cum conſuetudinis. infrà de conſuetud. & tenent hic Innoc. & Compoſt. locis citatis. Card. vbi ſup. & in 5. oppoſitione num. 4. & Abb. num. 3. verſ. ſecundus intellectus. Cum reſidentia Clericorum ſpectet ad officium Epiſcopi ſine cuius licentia Clerici peregrinari non debent, c. Non oportet, de conſecr. diſt. 5.

Nec obſtat textus in c. Cum dilectus infrà de Cler. non reſident. vbi Capitulum ſtatuit ſuper reſidentia, vt ibi patet in ſupraſcriptione. Quoniam

niam illud factum fuit authoritate Epiſcopi ſui, vel non erat qui illud impugnaret, aliàs non valuiſſet, niſi Papa illud ex certa ſcientia confirmaſſet. Et ita etiam poteſt intelligi cap. 2. & 3.
4 infra eod. ſecundum Compoſt. & Io. Andr. Et ex hoc intellectu collige generaliter Capitulum ſtatuere non poſſe ſuper ſtatu Eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi. Quod tenet Innoc. in d. c. Cum conſuetudinis, vbi eſt bonus textus, infrà de conſuet. Et præter Innocen. & Compoſt. tenent. hic Butr. num. 45. Abb. num. 4. Felin. num. 9. Bero. num. 36. Calder. conſ. 2. de Conſtitut. quos ſequitur Rota deciſ. 21. apud Farinac. par. 2. recent. Abb. conſ. 7. & conſ. 9. lib. 2. Archid. & Gemin. in c. Catholica 11. diſtinct. & in c. Contumaces. 50. diſtinct. & alibi paſſim Doctores.

Quid autem in caſu conuerſo, An ſcilicet Epiſcopus ſuper ſtatu Eccleſiæ ſtatuere poſſit ſine conſenſu Capituli, dicam in c. Nouit. de his, quæ fiunt à maior. par. Cap.

Secunda lectura, quam recitat hic Anton. de Butr. in princip. eſt illorum, qui putant conſuetudinem antiquam, contra quam Canonici fecerunt ſtatutum, fuiſſe conformem iuri communi; quia omnes Canonici in abſentia nihil percipiebant. Et ſic ſtatutum in ea parte, in qua diſpoſuit vt Canonici antiqui perciperent fructus in abſentia, fuit contra conſuetudinem. Et ſecundum hoc Pontifex mandat vt antiqui, & noui Canonici in omnibus coæquentur, ità vt neque his, neque illis liceat aliquid percipere in abſentia. Et ſecundum hanc lecturam caſus ſic ſe habet. Stante conſuetudine vt Canonici Curcen. in abſentia reditus non poſſent percipere, Canonici antiqui ſtatuerunt vt noui ſtarent conſuetudini, & ipſi antiqui in abſentia poſſent fructus percipere. Et de vineis annexis præbendis ſtatuerunt vt noui nihil perciperent: Pontifex conſiderans vnumquemque eodem iure vti debere, quod in alium ſtatuit, & dictum Sapientis *Patere legem, quam tu ipſe tuleris*, præcipit vt quod ſtatuerunt in alios, ſeruent in ſeipſis, & nihil percipiant, & nullus eorum habeat vineas annexas. Et ſecundum hunc intellectum verba illa textus, *in hoc conſueuerunt eſſe pares*, exponuntur, videlicet vt in abſentia nihil perciperent.
5 Sed hanc lecturam vtcunque ſubtilem, & in ſe veram ſimiliter arbitror non eſſe congruentem litteræ huius Decretalis. Moueor, quia conſuetudo, ſecundum quam abſentes nihil percipiunt, cum ſit iuri conformis, c. Conquerente, c. Tuæ, & c. Cum ad hoc, infra, de Cler. non reſident. cum multis ſimilibus, & notat gloſ. 1. hic in princip. non dicitur conſuetudo, ſed obſeruantia iuris communis, quo vtentes non videntur voluiſſe nouam conſuetudinem inducere, vt firmat Io. Andr. in c. vn. de cler. coniugat. lib. 6. quem ibi ſequuntur Anchar. Gemin. & alij. Fulgoſ. conſ. 123. Præſuppoſitis, num. 2. Alexan. in §. De quibus, in princip. ff. De legib. & Roch. de Curte in tract. de conſuetud. nu. 11. Si ergo Canonici Trecenſis Eccleſiæ conſueuiſſent nihil percipere in abſentia, huiuſmodi actus abſtinendi à perceptione fructuum non fuiſſent fundati ſuper conſuetudine, ſed ſuper iure. Atque ita defeciſſet animus conſuetudinis introducendæ, vt formaliter inquit Io. Andr. in d. c. vnico, num. 2. in ver. Nolumus, & conſequenter Pontifex hic non fundaſſet ſuam deciſionem in eo quod ſtatutum Capituli eſſet contra conſuetudinem Eccleſiæ Trecenſis, ſed potiùs in eo quod eſſet con-
6 tra ius commune. Facit quod notat Innoc. Hoſt. & alij in c. 1. infra de reſer. vbi tenent de reſcripto, vel priuilegio idem continente quod ius commune, non oportere mentionem facere in ſecun-
7 do reſcripto, vel priuilegio. Et idem in ſtatuto, vel conſuetudine diſponente idem, quod ius commune, determinat glo. notab. in c. 1. in vet. Facit, de Conſtitut. lib. 6. quam ſequuntur ibi Gemin. col. 1. in 2. oppoſ. & Franc. col. 7. verſ. In ea gloſſa.

Tertia, & communis lectura eſt quod antiqua conſuetudo hic diſponeret contra ius commune, vt Canonici reditus Canonicatuum perciperent in abſentia. Et ſecundum hanc lecturam ſtatutum vt antiqui Canonici abſentes poſſent fructus percipere, erat conforme conſuetudini, ſed contra ius commune. Sed in ea parte, in qua ſtatuebat vt Canonici iuniores nihil perciperent in abſentia, erat contra conſuetudinem, ſed conſonabat iuris communis diſpoſitioni. Et iuxta hanc lecturam mandatur vt in hoc iuniores coæquentur antiquis, ità vt omnes in abſentia fructus percipiant. Et caſum pone ſic: Vigebat conſuetudo in Eccleſia Curcen. vt Canonici omnes in abſentia poſſent fructus percipere, & cuilibet præbendæ eſſent annexæ vineæ. Canonici antiqui in ea Eccleſia tunc exiſtentes ſtatuerunt vt ijdem antiqui perciperent fructus vt prius; noui autem superuenientes nihil haberent. Item vt vineæ decedentium diuiderentur inter antiquos, & non tranſirent ad ſucceſſores. Canonici poſtea recepti de hoc conqueſti ſunt Papæ, qui conſiderans prædicti ſtatuti irrationabilitatem, eo quod ius diſponat, & naturalis ratio dictet vt quod quiſque iuris in alium ſtatuit, ſeruet in ſeipſo; Et Sapientis dictet auctoritas, *Patere legem*, &c. præcipit ſtatutum caſſari, & omnes ad conſuetudinem antiquam reduci. Et iuxta hanc lecturam ſummatur ſic, ſecundum glo.
8 Io. Andr. & alios communiter. Conſtitutio Capituli, quæ non eſt communis omnibus, & per quam tollitur antiqua conſuetudo, non valet.
9 Vel ſic, Non valet conſtitutio collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa. Vel aliter ſic, ſecundum
10 Abb. & Felin. Abſque rationabili cauſa non poteſt maior pars Capituli tollere conſuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo. Hoc dicit. Et diuiditur in duas partes. In prima recitat duo ſtatuta ſucceſſiue facta. In ſecunda duplici ratione vtrunque caſſari mandat. ibi, *Cum igitur*.

11 Nota primò valere conſuetudinem non reſidendi, & percipiendi fructus beneficij in abſentia, de quo eſt textus optimus hic, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur. Et per hanc litteram tenet hic glo. fin. Item glo. penult. in c. Dudum, il 2. de elect. & glo. 1. in c. Ad audientiam, de Cler. non reſident. Abb. & Dec. hic ambo num. 1. in 1. notab. Sed tu plenius diſtingue. Nam, Aut quæritur an eiuſmodi conſuetudo valeat in beneficijs ſimplicibus. Aut quæritur an valeat in beneficijs in Cathedralibus, aut Collegiatis Eccleſijs. Aut denique an valeat in beneficijs curam animarum habentibus.

Circa

Digitized by Google

12 Circa primum quamuis de iure communi
ſcripto beneficia omnia reſidentiam requirant,
vt in c. Super ordinata, de præb. & in c. Conque-
rente, de Cler. non reſident. & nor. Innoc. in
c. fin. in fine, & ibi Abb. num. 3. eod. tit. & Abb.
13 in c. Extirpandæ, §. Qui veró, nu. 30. verſ. Nam
beneficium quantumcunque minimum de iure
communi requirit reſidentiam, de præb. Oldrad.
conſ. 140. In Eccleſia Calaguritan. num. 3. verſ.
Etſi dicatur, Rebuff. in praxi titul. Diſpenſatio
de non reſidendo, num. 7. & ſequent. Quia pro-
pter officium datur beneficium, cap. fin. de reſcri-
ptis lib. 6. Feder. de Senis conſ. 246. in princip.
& beneficia omnia ad diuinum cultum, atque
Eccleſiaſtica munia obeunda ſunt inſtituta, in
decreto Concilij Trid. c. 3. ſeſſ. 21. Abb. vbi ſup.
14 num. 32. ad finem, tamen generalis conſuetudo
inoleuit vt beneficia ſimplicia perſonalem reſi-
dentiam non requirant vt teſtantur Lap. allegat.
118. num. 1. propé fin. verſ. Sed nec etiam. Oldrad.
loco citat. Abb. hic in 1. notab. & conſ. 47. in
princ. lib. 2. Rebuff. vbi ſupra num. 8. Et Rota
15 apud Card. Serap. deciſ. 639. numer. 5. Sed ſatis
eſt eis deſeruire per ſubſtitutum. Anchar. con. 233.
16 num. 3. Quæ quidem conſuetudo hodie videtur
approbata in c. Gratia, de reſcr. lib. 6. & in Clem.
Gratiæ. eod. titul. eamque validam eſſe tenent
vtrobique gloſſ. & DD. & eſt communis opinio,
vt teſtatur Abb. in d. §. Qui veró, num. 31. de
præb. Hinc Epiſcopo Vintimilien. aliás petenti
vt ob Sacerdotum Parochorum penuriam, ac
populi frequentiam poſſet reuocare Presbyteros
abſentes habentes in diœceſi vnde viuerent, atque
in primis obtinentes capellanias, ac beneficia
ſimplicia, eoſque cogere in diœceſi permanere:
S. Congregatio Concilij cenſuit non conceden-
17 dum, licet Anton. de Butr. c. fin. numer. 4. verſ.
Secundus caſus, infra de Cler. non reſident. poſt
Innocen. dicat abſentes reuocari poſſe ob cleri-
corum penuriam, etiamſi obtineant beneficia
perſonalem reſidentiam non requirentia, argum.
c. Quia frater. 7. qu. 1. An autem valeat conſue-
tudo obtinendi plura beneficia ſimplicia, ſi vnum
ſit ſufficiens ad ſuſtentationem, vide Abbatem
pluribus concludentem non valere tanquam irra-
tionabilem, & impræſcriptibilem in eodem, §.
Qui veró, num. 36. verſ. Aut quæritur de benefi-
cijs ſimplicibus. Cuius opinio videtur hodie
approbata á Concilio Tridentino in cap. 17.
ſeſſ. 24.

18 Circa ſecundum duo caſus ſunt diſtinguendi.
Primus eſt, an valeat conſuetudo, ſecundum
quam obtinentes in Cathedralibus, vel Collegia-
tis Eccleſijs Dignitates, Canonicatus, aut por-
tiones, percipiunt in abſentia fructus præbendæ.
Secundus eſt an valeat conſuetudo, ſecundum
quam ijdem percipiunt in abſentia diſtributiones
quotidianas.

In primo caſu DD. communiter tenent de
iure validam eſſe huiuſmodi conſuetudinem, quia
de hoc eſt textus clarus hic, & tenent gloſſ. præ-
allegatæ ſupra, num. 11. Innoc. Hoſt. Io. Andr. &
omnes hic Abb. poſt alios in d. cap. Extirpandæ.
§. Qui veró, num. 31. verſ. Quo ad ſecundum.
19 Limitat primó hanc concluſionem Innoc. in 6.
Ego tuæ. de Cler. non reſident. vt non procedat
ſi clericus vagetur, quia tunc poteſt ad reſiden-
tiam reuocari, etiamſi beneficium perſonalem
reſidentiam, non requirat, & priuari, ſi monitus
non redierit; quia ſufficit delictum vagationis ad
priuationem, c. Non oportet Epiſcopum, & cap.
ſeq. 7. quæſt. 1. Et ita ſentit Innoc. non valere
conſuetudinem non reſidendi data vagatione
ex non reſidentia, prout illum intelligit, & ſequi-
tur Abb. in d. §. Qui veró, num. 32. verſ. Alia
poteſt elici limitatio, & Dec. hic in 2. lectura,
20 num. 5. Deinde limitat eandem concluſionem
Hoſt. hic num. 10 dummodo Canonicus abſens
per Vicarium, vel aliás Eccleſiæ deſeruiat; alio-
quin putat conſuetudinem non valere tanquam
Eccleſiæ onéroſam, vt in cap. 1. De conſuet. Et
cum hac limitatione transeunt communiter DD.
vt hic teſtatur Abb. num. 10. Qui tamen temperat
hoc dictum Hoſtienſis, & reſtringit ad caſum,
in quo Eccleſia propter huiuſmodi conſuetudi-
nem deſtitueretur miniſtris, aliás tenet conſue-
tudinem percipiendi fructus in abſentia validam
eſſe, etiamſi abſentes per ſubſtitutos non inſer-
uiant, quia quilibet clericus, ex quo in ſortem
Domini aſſumptus eſt, inſeruit Eccleſiæ vniuer-
ſali, vt not. Innoc. in c. fin. de Cler. non reſid.
Et hoc ipſum poſt Goffred. & Alan. firmat idem
Abb. in d. c. Extirpandæ, §. Qui veró, numer. 31.
verſ. Sed aduertendum eſt, de præb.

21 Verùm hodie ceſſant huiuſmodi ambages,
quia conſuetudo inſeruiendi per ſubſtitutum, &
fructus in abſentia percipiendi in Cathedralibus,
& Collegiatis Eccleſijs expreſſé ſublata eſt á Con-
cilio Tridentino in cap. 12. verſ. Præterea, ſeſſ. 24.
vbi ſtatuitur vt obtinentibus in eiſdem Cathe-
dralibus, aut Collegiatis Dignitates, Canonica-
tus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore
cuiuſlibet ſtatuti, aut conſuetudinis vltra tres
menſes ab eiſdem Eccleſijs quolibet anno abeſſe;
ſaluis nihilominus earum Eccleſiarum Conſtitu-
tionibus, quæ longius ſeruitij tempus requirunt;
alioquin primo anno priuetur vnuſquiſque dimi-
dia parte fructuum, quos ratione etiam præben-
dæ, ac reſidentiæ fecit ſuos; Quód ſi iterum
eadem fuerit vſus negligentia, priuetur omnibus
fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit;
Creſcente veró contumacia, contra eos iuxta
ſacrorum Canonum Conſtitutiones procedatur:
ideſt ad priuationem, ad quam in totum non
eſt procedendum, niſi lapſo trium annorum ſpa-
tio, vt S. Congregatio declarauit. Et infra in §.
Omnes veró, expreſſé diſponitur vt omnes diui-
na per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur
obire officia. Atque ita eo decreto corrigitur
textus noſter, quatenus præcipit ab omnibus
æqualiter ſeruandam eſſe conſuetudinem, ſecun-
dum quam Canonici non reſidentes percipiebant
fructus præbendarum in abſentia. Item corrigi-
tur opinio Hoſtienſis exiſtimantis conſuetudi-
nem eſſe validam eo caſu, in quo Canonici ab-
ſentes inſeruiunt per ſubſtitutum. Ac demum
corrigitur opinio Goffredi, Alani, & Abbatis
tenentium valere conſuetudinem hanc, etiam
abſentes per Vicarium non deſeruiant, excepto
caſu, in quo Eccleſia eſſet miniſtris deſtituta.
Nam ex Concilio abſentes vltra tres menſes pri-
uandi ſunt fructibus, etiamſi inſeruiant per alios,
& ſiue Eccleſia abundet miniſtris, ſiue non, &
tollitur quæuis contraria conſuetudo.

Hinc cum eſſent canonicatus in Eccleſijs pa-
rochialibus, & collegiatis Aquileien. diœceſis,
in

Digitized by Google

in quibus Canonici deſeruierunt pet ſubſtitutum
ante Concilium Tridentinum, ſicut hodie etiam
inſeruiernnt, ſuit dubitatum an hoc eſſet tole-
randum, vel deberene cogi ad perſonaliter reſi-
dendum: Sacra Congregatio cenſuit ita cogen-
22 dos. Quinimò ex eiuſdem Congregationis ſen-
tentia eo decreto ſublata eſt conſuetudo etiam
immemorabilis, ſecundum quam ex quauis cau-
ſa, & vltra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs quo-
23 libet anno abeſſe liceat. Vnde conſuetudo Eccle-
ſiæ Compoſtellanæ, qua Dignitates habentur pro
præſentibus ea ratione, quia coguntur abeſſe
pro iuſtitia miniſtranda in eius iuriſdictione, eo
decreto ſublata intelligitur, vt eadem Congre-
gatio declarauit. Quia Concilium excipit tan-
tummodo caſum, quando pro cura animarum
abſunt, vt in c. 3. verſ. Quod ſi alicui. ſeſſ. 22.
Quæ ratio poterat excuſare ſolum Archipresby-
24 terum, qui generaliter curæ incumbit. Et aliàs
propoſito dubio an Canonici ſint excuſandi ab
aliqua hora illius diei, quo choro intereſſe te-
nentur eo pretextu quod eorum nomine, velut
in matutino, adſunt alij ab ipſis miſſi, præſertim
ſtante immemorabili conſuetudine: ſacra Con-
gregatio cenſuit non eſſe excuſandos.

25 Quinimò Theſaurarius Eccleſiæ Coſentin.
cum Dignitas Theſaurariatus nec fructus ali-
quos, nec curam haberet, licèt ſit maior poſt
Pontificalem in d. Eccleſia, dubitauit an tenere-
tur reſidere ſtante conſuetudine non reſidendi,
quæ valet cùm Eccleſia, vel Dignitas nullos redi-
tus habet, Abb. in d. c. Extirpandæ, §. Qui ve-
rò, de præb. ſacra Congregatio cenſuit Theſau-
rarium, licet nullos fructus haberet, teneri ex
Concilio ad reſidentiam, quia illa conſuetudo
non reſidendi, quæ valet de iure communi cum
nulli ſunt fructus, ſublata eſt à Concilio in cano-
nicatibus, & Curatis.

26 Et ſimiliter cum Cardinalis . . . . Epiſcopus
Auximanus petijſſet an duæ dignitates ſuæ Ca-
thedralis, videlicet Archidiaconus, & Archi-
presbyter, qui nullos reditus habent, ſed ſolùm
ſtallum in choro, teneantur ad reſidentiam, & ad
quod genus reſidentiæ: die 18. Ianuarij 1614.
reſponſum eſt ſupradictas dignitates, licet nullos
habeant reditus, teneri omnino reſidere iuxta
formam à Concilio præſcriptam in 12. ſeſſ. 24.
licet aliàs declaratum fuerit Decanatum, cu-
ius prouiſus habet nudam præeminentiam in
Eccleſia Clodien. ſine Iuriſdictione, & fructibus,
& dote, ac voce, & loco in Capitulo, nec par-
ticipat de diſtributionibus, & alijs incertis, re-
ſidentiam non requirere, nec inducere incompa-
tibilitatem.

Patet igitur ex ſupradictis ſublatam eſſe quam
cunque conſuetudinem inſeruiendi per ſubſtitu-
28 tum in Cathedralibus Eccleſijs. Verumtamen
Sacra Congregatio cenſuit debere Epiſcopum
concedere facultatem Capitularibus ſe ſe inuicē
ſubſtituendi in ſeruitio tum eccleſiæ, tum chori,
dum tamen non ijs temporibus ſubſtituantur, qui-
bus ſeruitio Eccleſiæ adſtricti ſunt. Item Epiſco-
pum curare debere vt hac ſubſtituendi facultate
29 non abutantur. Sed hoc decretum aliàs decla-
rauit habere locum tantummodo inter præſentes.
Et cum incidiſſet dubitatio an cenſeri debeat ab-
ſens is, qui extra mœnia medium milliare, vel
circa in ſuburbijs pernoctet, & in loco præcipuè,
à quo poſſit ad ſeruitium opportunè accedere;
reſponſum non cenſeri abſentem.

Hæc de conſuetudine non reſidendi, & fructus
præbendæ in abſentia percipiendi in Cathedrali-
bus Eccleſijs.

31 Quo verò ad Collegiatas, Cum Epiſcopus
Comen. habens in ſua diœceſi plures Collegiatas
Eccleſias, non tamen inſignes, conſuluiſſet ſa-
cram Congregationem Concilij, An ſi in eis à
tempore immemorabili nunquam conſueuerit
reſideri, poſſet compellere Canonicos ad reſiden-
dum iuxta c. 12. verſ. Præterea, ſeſſ. 24. ſacra
Congregatio cenſuit cap. 12. verſ. Præterea. ſu-
pradictum intelligi de omnibus Collegiatis etiā
non inſignibus; niſi tamen iſtæ non inſignes Col-
legiatæ eſſent rurales prorſus deſtitutæ, aut in
quibus nunquam antea ſupra hominum memo-
riam ſolitum eſſet reſideri; aut quæ adeò tenuis
reditus eſſent, vt Canonicos non habentes vnde
viuant, alere non poſſent.

Sed poſtea cum ſubdubitatum eſſet, an deci-
ſio Sacræ Congregationis, vt immemorabilis
excuſet à reſidentia, procederet in Collegiata
non inſigni rurali tantùm, an verò etiam in vr-
bana, ita vt illa verba, *aut in quibus*, non re-
peterent dictionem, *rurales*. Cum autem qui-
dam dicerent Gregorium XIII. in vna Patauin.
de immemorabili in non inſignibus aliter ſentiſ-
ſe, relatum eſt ad eum decretum Congregatio-
nis: Sanctitas Sua probauit quod viſum eſt Con-
gregationi, vt ſcilicet quando Eccleſiæ non ſunt
inſignes, ſola immemorabilis conſuetudo non
reſidendi excuſet Canonicos à reſidentia; ſed in
Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus imme-
morabilis nullo modo excuſet.

Ampliùs cenſuit S. Congregatio in Collegia-
tis Eccleſijs vnumquemque ex titularis, ſeu Ca-
nonicis teneri per ſeipſum inſeruire, niſi aliquæ
ex ipſis adeò modici reditus ſint, vt titulares
aliunde non habentes vnde viuant, alere non
poſſint, ac præterea adſit etiam conſuetudo non
reſidendi.

32 Poſtea Sacra Congregatio eadem de re rurſus
habita declarauit illa verba decreti à ſe editi, vi-
delicet, in quibus nunquam antea ſupra homi-
num memoriam ſolitum eſſet reſideri, intelligen-
da eſſe, ſi à nullo prorſus ſolitum fuerit reſideri;
ſecus ſi alij reſederint, alij non; tunc enim qui
non reſederunt compellendos eſſe vt reſideant.

33 Cæterùm ſi Canonicis cura animarum incum-
beret, immemorabilis inſeruiendi per ſubſtitu-
tum, non valeret etiam in Collegiatis non inſi-
gnibus. Vnde in Caſtro Ariciæ, vbi ſunt cen-
tum familiæ, adeſt Parochialis Eccleſia Sanctæ
Mariæ, quæ ſex beneficiatos habet, qui Cano-
nici vocantur pares, & nullum Caput habentes,
nec dignitatem, nec ſigillum, nec arcam com-
munem, nec locum Capitularem, nec aliqua
ſigna indicantia Eccleſiam eſſe Collegiatam.
Itaque ipſi beneficiati ipſam Eccleſiam Parochia-
lem eſſe cenſentes, & arbitrantes non conuenire
loci qualitati vt omnes ibi reſideant; à tempore
immemorabili ſemper obſeruatum eſt vt ipſi Ec-
cleſiæ deſeruiatur per vnicum ſacerdotem ab eis
conſtitutum. Et cum dubitaſſent nunquid vlte-
rius omnes, vel aliqui eorum reſidere teneren-
tur: Sacra Congregatio cenſuit teneri omnino
reſidere; tum quia Canonici; tum quia Curati.

In

Google

34 In ſecundo autem caſu concludendum eſt abſolutè conſuetudinem percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones nullam prorſus, atque irritam eſſe ex Conſtitutione Bonifacij VIII. quæ incipit, Conſuetudinem, relata in c. vnico de Cler. non reſident. lib. 6. & à Concilio Tridentino innouata in d. c. 12. verſ. Diſtributiones verò, ſeſſ. 24. & notat glo. communiter approbata in d. c. vnico, in ver. Improbantes, & Dec hic n. 2. Imò hoc procedit etiamſi conſuetudo ſit immemorabilis. Nam cum Conſtitutio Bonifacij non ſimpliciter tollat conſuetudinem, ſed eam improbet, ibi, *Improbantes*, per hoc cenſetur ſuſtuliſſe etiam illam, cuius initij non eſt memoria, arg. c. Cum venerabilis, & c. fin. ſupra de conſuetud.

35 Quod adeò verum eſt vt nec tribus menſibus à Concilio permiſſis in d. c. 12. verſ. Præterea, valida ſit conſuetudo etiam immemorabilis percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones, vt ſæpiùs cenſuit Sacra Congregatio. Et ſanè cum diſtributiones quotidianas non lucrentur duo Canonici abſentes pro ſeruitio Epiſcopi, c. De cætero, & c. Ad audientiam, iuncta glo. in ver. Integrè, infra de Cler. non reſident. nec abſentes ſtudiorum cauſa, c. Licet, de præben. nec in alijs caſibus priuilegiatis, quos poſui in c. Licet infra, de præben. nec valeat in his caſibus, contraria conſuetudo; licèt immemorabilis, vt pluries fuit reſolutum, cum non ſint de tribus caſibus exceptis in d. c. vnico, longè minus valere debet in caſu abſentiæ trium menſium recreationis cauſa. Et dignum eſt memoratu quod cum Canonici Cathedralis Eccleſiæ Æſinæ ab immemorabili tempore conſueuiſſent quatuor menſes quotannis ab Eccleſia abeſſe, & eo tempore diſtributiones quotidianas percipere; eaque conſuetudo ab omnibus Epiſcopis tolerata fuiſſet, & præſertim à ſanctæ mem. Paulo V. qui in minoribus eidem Eccleſiæ præfuit; & ſupplicaſſent propterea vt ſibi liceret pergere in eadem conſuetudine: Sacra Congregatio cenſuit non concedendum, ſed de cætero abſentiæ tempus tres menſes ad ſummum excedere non debere, & abſentes eo tempore percipere poſſe fructus præbendæ dumtaxat, amiſſis diſtributionibus quotidianis.

36 Circa tertium ſimiliter tenendum eſt ſine dubio in beneficijs curatis talem conſuetudinem non valere, quia eſt irrationabilis, & Eccleſijs oneroſa, & periculum continet animarum, vt dicit Abb. in c. Extirpandæ, §. Qui verò, nu. 32. verſ. Et ex prædictis puto, de præb. Quod procedit etiam ſi quis per Vicarium inſeruiat, vt tenet Archid. in c. Sacerdotibus, 31. diſt. Abbas loco cit. & Dec. hic in 2. lect. num. 7. Ratio eſt ſecundum eos, quia in commiſſione curæ electa eſt induſtria perſonæ, cum per ſeipſum debeat illam exercere, vt in d. §. Qui verò, in c. Quia nonnulli, de Cler. non reſiden. & in c. Clericos, de offic. Vicar. Ergo conſuetudo vt alij committatur non eſt rationabilis, ad hoc c. fin. de off. Deleg. & c. Is cui, eod. tit. lib. 6. Tu dic reſidentiam in beneficijs curam animarum habentibus eſſe de iure diuino, & naturali, & abſentes mortaliter peccare, & fructus ſuos non facere, & contrariam conſuetudinem etiam immemorabilem eſſe corruptelam, prout hæc omnia habentur in decreto Concilij Tridentini c. 1. ſeſſ. 23. & probaui latiſſimè in c. Ex parte, de Cler. non reſident.

37 QVÆRO, an Capitulum Cathedralis Eccleſiæ, cui ex iuris communis præſcripto, & Sacræ Congregationis Concilij declaratione etiam abſque Epiſcopo competit facultas ſtatuendi de his, quæ propria ipſius Capituli negotia reſpiciunt, poſſit eiuſmodi ſtatutis, quò firmius obſeruentur, pœnas adijcere?

Capitulum poſſe ſtatuere de his, quæ non reſpiciunt Epiſcopum, nec generalem ſtatum Eccleſiæ, ſed ſingularia ipſius Capituli negotia, puta vt certis modis diuidantur quotidianæ diſtributiones, vel vt certis temporibus ad Capitulum non vocati conueniant, vel ſuper adminiſtratione bonorum communium Capituli, in quibus Capitulum habet adminiſtrationem ſeorſum ab Epiſcopo, & ſuper alijs ſimilibus, Gloſſa eſt receptiſſima in c. 2. in ver. Statuto, vbi omnes, de verbor. ſignif. in 6. Et notant hic Compoſtellan. Io. Andr. & alij, & in c. Cum conſuetudinis, de conſuetud. Idque iam declarauit Sacra Congregatio.

An verò Capitulum cum hæc ſtatuta condit, poſſit etiam pœnam ſtatuere in ipſos Canonicos tranſgreſſores, videtur diſtinguendum. Nam aut quæritur an valeat ſtatutum pœnale tanquam
38 conditum ab habente iuriſdictionem. Et hoc pacto non valet, quia Capitulum iuriſdictione caret, & facultas imponendi pœnam à iuriſdictione procedit, l. 1. ff. Si quis iudic. non obtemper. & notat hic Io. Andr. num. 11.

39 Aut quæritur an Canonici ſtatuentes poſſint ſe obligare ad pœnam quaſi conuentionaliter pro obſeruantia ſtatuti. Et hoc modo tenet adiectio pœnæ. Ità diſtinguit hic Butr. in 6. col. verſ. Nunquid autem, qui cum loquatur de vniuerſitate habente iuriſdictionem, idem videtur ſentire de Capitulo, cuius poteſtatem in hac materia poteſtati Vniuerſitatis ſimilem eſſe, ſupra, eadem col. oſtendit. Quam opinionem non obſcurè amplectitur glo. recepta in c. Cum aliquibus, in ver. Firmitate, de reſcr. in 6. dum verbum, *firmitate*, quod habetur in textu, accipit pro vinculo pœnæ, cui ſe Canonici ſtatuentes ſponte obligauerunt, & comprobat Capella Tholoſana deciſion. 405. Et quamuis Imol. hic nu. 22. velit hanc adiectionem pœnæ ità demum obligare, ſi Canonici promittant obſeruare ſtatutum ſub certa pœna applicanda Superiori: tamen hæc limitatio ab alijs non ponitur, & ra-
40 tioni repugnat; quia cum partes etiam priuatæ poſſint inter ſe paciſcendo pœnam ſtipulari, l. Si pacto quo pœnam, C. De pactis cum ſimilibus, non eſt dare rationem diuerſitatis, cur Capitulares non poſſint & ipſi tanquam priuati ſe ad pœnam obligare, vbi ſtatuto contrafecerint. Nec eſt quod replicetur contrahentes ideò poſſe pœnam promittere, quia conſentit tunc is, cuius intereſt, nec obligatur inuitus. At in caſu noſtro loquimur de ſtatuto, in quo cum ſufficiat conſenſus maioris partis Capituli, l. Quod maior, ff. Ad municip. & hic per DD. huiuſmodi pœna non videtur poſſe afficere eos, ſaltem qui vel fuerunt abſentes, vel ſtatuto non conſenſerunt.

41 Reſpondetur enim maiorem partem Capituli vbi-

vbicunque de neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ agitur, poſſe præiudicare minori quoad ea, quæ competunt Canonicis, non vt ſingulis, ſed collegialiter, c. Cum in cunctis, intr. de his, quæ fi. à maior. par. Cap. & notant hic DD. & præcipue Imol. nu. 9. & Abb. num. 7. verſ. Venio ad

42 ſecundum. Abſentes autem ſiue vocati in caſibus, in quibus ſunt vocandi, ſiue non vocati vbi eos vocari non oportet, tenentur ſtare deliberationi factæ à maiori parte præſentium, ſecundum glo. magn. hic, & in c. Præſentium, in ver. Ipſorum, de teſtib. lib. 6. Itaque ad dubium videtur reſpondendum adiectionem pœnarum valere quaſi conuentionaliter, dummodo ſint ex eo genere pœnarum, quæ pacto priuatorum promitti, atque in conuentionem deduci poſſunt.

Illud tamen omittendum non eſt huiuſmodi pœnas non afficere Canonicos ſucceſſores, quia Canonici ſtatuere non poſſunt in ſucceſſorum præiudicium, vt tenent DD. hic, vbi in ſpecie Io. de Anan. num. 5. dicit per ſtatuta Canonicorum non poſſe inferri præiudicium reale quoad omnes, niſi de conſenſu Epiſcopi.

43 Die 31. Maij 1607. propoſito hoc dubio in Sacra Congregatione Concilij Patres vnanimiter cenſuerunt Capitulum poſſe pœnas adijcere quaſi conuentionaliter, ex his videlicet, quæ pacto priuatorum promitti, ac in conuentionem deduci poſſunt, ſufficereque conſenſum maioris partis Capituli; ſed Canonicos ſucceſſores non affici huiuſmodi ſtatutis, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.

## DE CONSTITVTIONIB.

### *Cap. Quæ in Eccleſiarum.*

*S V M M A R I V M.*

1 *Conſtitutio facta ſuper rebus non ſuppoſitis iuriſdictioni ſtatuentis ipſo iure non valet.*

2 *Conſtitutio laicorum non poteſt tribuere vaſſallo poteſtatem alienandi feudum quod tenet ab Eccleſia.*

3 *Ciues habent facultatem condendi ſtatuta in ſuis ciuitatibus.*

*Etiam contra ius commune. num. 5.*

4 *Dum tamen ſint licita, & de rebus eorum iuriſdictioni ſuppoſitis.*

6 *Statuta à clero etiam cum Epiſcopo fieri non poſſunt contra Canones, ſed bene à populo contra ius commune.*

7 *Et quæ ſit ratio differentiæ.*

8 *Paupertas non eſt iuſta cauſa auferendi bona aliena.*

9 *Eleemoſynam tempore egeſtatis poteſt facere monachus de bonis monaſterij, etiam ſine licentia Prælati.*

10 *Si neceſſitas ſit extrema, alias ſecus.*

11 *Pauperi ſubueniendum eſt de proprio, non de alieno, ſiue ſua culpa in egeſtatem inciderit, ſiue non. & num. ſeq.*

12 *Eleemoſyna pro nutrimento indiſtinctè danda eſt.*

13 *Pauper & inops in quibus differant, remiſſiuè.*

14 *Statutum laicorum ſpecificè diſponens de Eccleſijs, vel earum bonis, non valet etiamſi alios coniungat.*

*Idem in conſuetudine laicorum. nu. 52. & nu. 100.*

*Nec inde vllum præiudicium Eccleſijs generatur. num. 19.*

*Ampliatur nouem modis, vt n. 20. & ſeqq. & n. 57.*

15 *Et ſtatutarij ſunt ipſo facto excommunicati, & priuandi ſunt feudo quod habent ab Eccleſia.*

16 *Laici ſuper Eccleſijs, earumque perſonis, ac bonis nullam habent iuriſdictionem. & nu. 26. & 31.*

17 *Statuendi poteſtas à iuriſdictione regulatur.*

18 *Statutum excedens poteſtatem ſtatuentium eſt ipſo iure nullum.*

20 *Statutum laicorum diſponens ſuper rebus, quæ ratione ſolius dominij directi pertinent ad Eccleſias, & ratione vtilis dominij pertinent ad laicos, vel è conuerſo, non tenet.*

21 *Idem ſi diſponat de bonis patrimonialibus clericorum.*

22 *Bona patrimonialia clericorum non ſunt de foro laicorum, nec eorum ſtatutis ligantur.*

23 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*

24 *Statutum factum à laicis contra perſonas ſæculares intuitu clericorum, puta contra eorum conſanguineos, eſt contra libertatem eccleſiaſticam.*

25 *Leges Imperatorum, ac Principum de Eccleſijs, earumue perſonis, ac bonis ſpecificè diſponentes, ſunt nullæ ex defectu poteſtatis.*

26 *Etiam in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de iure canonico.*

27 *Nec ſeruari debent etiam de honeſtate.*

*Quod procedit etiamſi fuerint edita ab Imperatoribus ad inſtantiam Eccleſiæ. num. 28.*

*Item procedit etiamſi concernant fauorem, & commodum Eccleſiarum. num. 30.*

*Item procedit etiamſi à Gratiano ſint inſertæ in volumine Decreti. num. 33.*

*Item procedit etiamſi fuerint edita ex iuſta cauſa. num 41. 44. & ſeqq.*

28 *Eccleſia non poteſt ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris.*

29 *Lex ciuilis per Papam inſerta Canoni ſeruari debet tanquam lex Canonica.*

32 *Lex Principis generaliter loquens, vbi Canon non contradicit, ſeruari debet etiam quoad Eccleſias, niſi de ipſis Eccleſijs vel bonis earum ſpecificè diſponat.*

34 *Leges ciuiles, quæ procedunt priuilegiando Eccleſias, vel perſonas eccleſiaſticas, an valeant. & num. ſeqq. vſque ad n. 41.*

35 *Priuilegium eſt lex licet ſpecialis, & priuata, & differt à lege communi ſicut ſpecies à genere.*

36 *Genus à quo remouetur, & qualibet eius ſpecies.*

37 *Priuilegium regulariter ſubdito eſt concedendum, & non alij.*

*Sed contra. num 39.*

38 *Princeps propria auctoritate non poteſt in fauorem Eccleſiæ priuilegium concedere.*

39 *Contrarium.*

40 *Declaratur.*

41 *Statuti ad validitatem non ſufficit iuſta cauſa, ſed præcipuè poteſtas ſtatuentis requiritur. & n. 44.*

42 *Alienationem feudi in Eccleſiam an capitula feudalia prohibere poſſint. & nn. ſeqq. vſque ad n. 57. & nu 94. & ſeqq.*

43 *Eccleſia eſt cultrix iuſtitiæ, nec in ſe iniuſtum patitur, nec in alium tolerat.*

Cau-

Digitized by Google

44 *Cauſa etiam grauiſſima non tribuit ſtatuendi poteſtatem non habenti.*

45 *Lex iniuſta eſt ex auctore, quando fertur ab eo vltra ſibi commiſſam poteſtatem, etiamſi ordinetur ad bonum commune.*

46 *Statuendi poteſtas magis eſt neceſſaria ad legem condendam, quàm cauſa boni publici.*

47 *Lex ciuilis ſpecificè diſponens de Eccleſijs inducta ſuper ratione naturali, nec contradicens Canoni, ſeruatur non ratione legis Principis, ſed ratione naturali, ſuper quam fundatur.*

48 *Canone, vel lege deficiente recurrendum eſt ad rationem naturalem.*

49 *Statuta laicorum an poſſint præiudicare Eccleſiæ in acquirendis. & nn. ſeqq.*

50 *Argumentum à pacto, vel teſtamento ad legem, ſtatutum, vel conſuetudinem, an, & quando procedat. & n. ſeq.*

51 *Princeps in bonis ſubditorum nullum habet directum, vel vtile dominium, ſed tantùm protectionem, iuriſdictionem, & quoddam dominium vniuerſaliter conſideratum. & n. 113.*

52 *Feudales conſuetudines ſpecificè diſponentes de rebus ſpectantibus ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas ratione vtilis dominij non valent. & n. 94. & ſeqq.*

53 *Feudum an tranſeat in Monaſterium ſi feudatarius fiat Monachus. & num. ſeq. & nu. 57. vſque ad n. 66.*

54 *Feudum perpetuum ad omnem hæredem tranſit, quia redigitur ad inſtar proprietatis, & poteſt appellari francum.*

55 *Sed ſi ſit ad vitam, morte naturali finitur.*

56 *Finito iure datoris, finitur ius acceptoris.*

57 *Regularis ex Ordine fratrum Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumptus an ſuccedat in feudo aperto poſtquam fuit conſecratus Epiſcopus, latiſſimè diſcutitur, vt n. ſeqq. vſque ad n 108.*

58 *Feuda ſecundum Canones habere poſſunt Clerici, Religioſi, & Epiſcopi.*

59 *Vaſſallus ſi fiat clericus, vel monachus, in feudo non ſuccedit, & ſi quod habet, perdit.*
*Declaratur n. 61. & ſeqq. vſque ad n 66.*

60 *Feudum ita demum tranſit in monaſterium ſi tale requirat ſeruitium, quod à religioſo vaſſallo, vel monaſterio poſſit honeſtè per ſe, vel per alium explicari: aliàs ſecus. & n. ſeqq. vſque ad n. 66. & n. 79. vſque ad n. 108.*
*Declaratur vt n. 105.*

61 *Miles ſæculi eſſe deſinit qui factus eſt miles Chriſti.*
*Declaratur n. 104.*

62 *Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.*

63 *Feudalia iura in excluſione Regularium à ſucceſſione feudi ſolummodo contemplantur eorum inhabilitatem ad ſeruiendum.*

65 *Feudum ſiue fuerit apertum ante, ſiue poſt profeſſionem vaſſalli tranſit in monaſterium ſi ſeruitia poſſint honeſtè à monacho, vel monaſterio per ſe, vel per alium exhiberi.*

66 *Feudi ſeruitium an & quando poſſit explicari per ſubſtitutum. & n. ſeqq. vſque ad n. 79.*

67 *Feudum ſi ſit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum, vaſſallus intelligitur abſolutus ab omni ſeruitio præterquam ab expreſſo in inueſtitura.*

68 *Seruitium, quod præſtatur in ſignum recognitionis, cùm ſit annuum, in quocunque ſtatu præſtari poteſt.*

69 *Obſequia à vaſſallo præſtanda ſunt ad inſtar eorum, quæ libertus debet patrono.*

70 *Obſequia, quæ debet patrono libertus, ſunt honoris, & reuerentiæ.*

71 *Homagium, & ſacramentum fidelitatis honeſtè à religioſo vaſſallo præſtari poteſt per ſeipſum.*

72 *Abbatiſſa vel Prioriſſa exire debet è clauſura ad homagium, & iuramentum fidelitatis præſtandum pro feudo quod monaſterium habet à domino temporali, ſecus poſt Bullam Pij V.*

74 *Forma fidelitatis nihil continet, quod à vaſſallo Religioſo, & Epiſcopo non poſſit honeſtè per ſe, vel per alium explicari.*

75 *Vaſſallus ex forma fidelitatis non tenetur ad militandum, præſertim in propria perſona.*

76 *Et eſt in optione ipſius an ad expeditionem bellicam velit ire, vel mittere, an ſubminiſtrare dimidium reditus vnius anni. & n. 78.*

77 *Non tenetur ſequi dominum in bello, neque ad alia ſeruitia perſonalia, niſi hoc expreſsè ſit cautum in inueſtitura.*

79 *Monachus factus Epiſcopus paternam hæreditatem vendicat, non ſibi, ſed Eccleſiæ. & n. 88.*

80 *Spolia Epiſcopi Regularis morientis ab inteſtato in Indijs Orientalibus ad propriam Eccleſiam pertinent.*

81 *Feudum Regularis ad Epiſcopatum aſſumpti tranſit in Eccleſiam, ſi ſeruitium honeſtè præſtari poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum. & n. ſeqq. vſque ad n. 108.*

82 *Monachus factus Comes per Papam ſuccedit in feudo aperto poſtquam factus eſt Comes.*

83 *Vaſſallus factus Epiſcopus cenſetur habilitatus ad inſeruiendum per ſubſtitutum, licet feudum requirat ſeruitium perſonale. & n. 85.*

84 *Epiſcopus eſt ſucceſſibilis in feudo paterno.*

85 *Epiſcopi & Cardinales retinent feuda ad eos deuoluta iure ſucceſſionis.*

86 *Regularis ſi fiat Epiſcopus, non per hoc abſoluitur à voto paupertatis. & n. 89.*

87 *Et cum nihil habeat, nihil donare poteſt.*

88 *Regularis Epiſcopus quicquid poſt ſuam conſecrationem acquirit, non ſibi, ſed Epiſcopatui acquirit.*

89 *Frater minor ſi fiat Epiſcopus, non efficitur capax ſucceſſionis, ſed tamen bona in ſuam Eccleſiam deferuntur.*

90 *Feudum eſt beneficium Principis, & latiſſimè interpretandum.*

91 *Clericorum appellatione in materia feudali veniunt clerici etiam Regulares, & Epiſcopi, etiamſi vocetur clericus maior natu. n. 93.*

92 *Inhabilis ad ſeruiendum feudo ſi habilitetur ad ſuccedendum, cenſetur etiam habilitatus ad ſeruiendum per ſubſtitutum.*

94 *Feudorum liber eſt authenticus, & alligari poteſt ad deciſionem cauſarum, & ligat etiam Eccleſiam, & eccleſiaſticas perſonas.*

95 *Fallit quoad Capitula, quæ de Eccleſijs, vel perſonis, ac rebus earum ſpecificè diſponunt.*

96 *Leges ciuiles, quæ loquuntur de emphyteuſi Eccleſiæ, ſeruari non debent.*

97 *Feudorum liber non emanauit à Principe, ſed à priuatis hominibus non habentibus authoritatem legis condendæ.*

98 *Et ideo ſecundum aliquos non ligat.*
*Sed contra, & cur. num. 99.*

99 *Conſuetudines feudorum cum ſint ſupra hominum*

memoriam, habent vim priuilegij, & videntur ab Eccleſia approbata.
100 Fallit in capitulis, quæ fiunt contra immunitatem Eccleſiaſticam.
101 Epiſcopi propter excellentiam dignitatis non comprehenduntur in capitulis feudalibus excludentibus clericos, & monachos à ſucceſſione feudi.
102 Feudum proueniens ab Eccleſia Romana eſt eccleſiaſticum.
103 Et ad illud non extenduntur iura feudalia excludentia à ſucceſſione feudi clericos, & monachos.
104 Religioſus, & Epiſcopus ſi fiat vaſſallus Eccleſiæ Romanæ, non deſinit eſſe miles Chriſti.
105 Feudum apertum Religioſo ad Epiſcopatum aſſumpto tranſit in Cathedralem Eccleſiam quoad commoditatem dominij vtilis durante vita naturali ipſius Epiſcopi. & n.107.
106 Feudalia iura, quæ ex ſui natura non tranſeunt niſi ad hæredes ſanguinis, vt Regnum, Ducatus, & Barania, non tranſeunt in monaſterium, vel Eccleſiam, ſed remanent generi.
107 Declaratur.
108 Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum in læſionem iuris alterius an valeat nec ne, diſtinguitur. vt n. ſeqq. vſque in finem.
109 Quid ſi Princeps auferat ius quæſitum vel acquirendum de iure naturali, id eſt gentium.
Et quid ſi procedat ſine iuſta cauſa, & hoc ſit certum. n.112.
Et quid ſi ex iuſta cauſa, & hoc pariter ſit certum. num.118.
Et quid ſi dubium ſit an iuſta cauſa ſubſit. n.120.
Et quid ſi auferat ius alteri competens de iure ciuili. num.133.
Et quid ſi ius ex toto non auferatur, ſed differatur. num. 139.
110 Dominia ſunt de iure gentium.
Sed modi acquirendi per ius ciuile diſtinguuntur. num. 116.
111 Ius gentium dicitur etiam ius naturale.
113 Imperator quamuis habeat iuriſdictionem in vniuerſas, non tamen habet dominium rerum priuatarum.
114 Leges auferentes rem alterius ſine iuſta cauſa ſunt tyrannicæ.
115 Conſuetudo, per quam ſine cauſa ius alterius aufertur, non valet.
117 Papa an ſine cauſa poſſit auferre alicui officium, vel beneficium, remiſſiuè.
119 Cauſa iuſta auferendi rem alterius eſt fauor publicus.
120 Princeps in auferendo rem alterius in dubio præſumitur motus ex iuſta cauſa.
Contrarium. num.124.
121 Et contra huiuſmodi præſumptionem probatio non admittitur.
112 Contrarium. & n.123.
Declaratur quatuor modis, vt n. 125. & ſeqq.
123 Principis aſſertio non probat iuſtam cauſam auferendi rem alterius, ſed tantum transfert onus probandi in aduerſarium.
125 Princeps reſcribendo contra ius quæſitum ex ſuo contractu non præſumitur motus ex iuſta cauſa.
126 Princeps non poteſt ſuo vaſſallo ſine cauſæ cognitione feudum auferre. & n. ſeq.
127 Feudum eſt contractus vltrò citròque obligatorius.
128 Princeps reſcribendo contra conceſſionem ſuam, etiam gratuitam non præſumitur ex iuſta cauſa motus, ſed circumuentus.
129 Et hæc præſumptio eſt iuris, & de iure non admittens probationem in contrarium.
130 In conceſſionibus Principum prima attenditur, nec per ſecundam primæ derogatur.
131 Princeps reſcribendo contra ius tertio quæſitum de iure gentium non præſumitur motus ex iuſta cauſa reſpectu non ſubditorum.
132 Idem ſi cauſa in reſcripto expreſſa ſit friuola, ſeu irrationabilis.
133 Actiones à iure ciuili ſunt proditæ.
134 Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum auferens ex toto ius alteri competens de iure ciuili non valet, niſi adijciatur clauſula. Non obſtante lege, &c.
135 Vel niſi aliàs conſtet de expreſſa voluntate Principis.
136 Sed in reſcriptis Papæ requiritur derogatio regulæ de non tollendo ius quæſitum.
137 Princeps non poteſt actionem alteri competentem ſic auferre, quin reddat iuſtitiam
138 Et hoc caſu ſine actione formali agi poteſt ex ſola obligatione naturali.
139 Princeps poteſt modicam læſionem inferre dando dilationem debitori, vt non poſſit interim conueniri.
140 Ius merè ciuile tolli poteſt ab eo, qui iuriſdictioni præeſt ſi ſuper eo faciat legem municipalem.
141 Lex ciuilis poteſt ius naturale diſtinguere, & adiuuare, eique addere, vel detrahere.
142 Princeps ſæcularis an poſſit diſtinguere, limitare, & interpretari ius diuinum.

1 QVÆ IN ECCLESIARVM. Conſtitutio laicorum Eccleſiam, ſeu eius bona non adſtringit, hoc dicit Io. Andr. vel aliter ſecundum Petr. de Anchar. Conſti-
2 tutio facta ſuper rebus non ſuppoſitis iuriſdictioni ſtatuentis, ipſo iure non valet. Vel ſpecialius ſecundum Cardinal. Conſtitutio laicorum non poteſt tribuere vaſſallo poteſtatem alienandi feudum, quod tenet ab Eccleſia. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur Conſtitutio. In ſecunda eius caſſatio, ibi, *volentes*.
3 Nota primò ibi: *Ciues Teruiſini conſtituerunt*. Ciues habere facultatem condendi ſtatuta in ſuis ciuitatibus, prout hic notant Abb. in 1. notab. & Dec. num.10. poſt gloſſ. primam, & Bald. n.1. dicentes id eis licere tam iure fori, quàm iure poli. Huiuſmodi enim poteſtas competit cuilibet populo, ſeu vniuerſitati populum conſtituenti, l. Omnes populi: & ibi plenè Bart. ff. De iuſt. & Iur. §. Ius autem, inſt. de iur. natural. gent. & ciuil. cap. Ius ciuile, 1. diſtinct. Butr. & Anchar.
4 hic in primo notab. & Imol. num. 4. dum tamen aliàs ſint licita, & de rebus ſuæ iuriſdictioni ſup-
5 poſitis, ſecundum Anchar. & Imol. Quod locum habet etiamſi ſtatuta ſint contra ius commune, vt probatur in l. Item eorum, ff. Quod cuiuſque vniu. nomin. in l. Prohibere, §. Planè, ff. Quod vi, aut clam, & in l. 1. C. De emancipat. liber. & firmat Albericus de Roſate in 1. part. ſtatut. qu. 7. verſ. Sed quid ſi ſtatutum, quem ſequitur Felin. in cap. quod ſuper his, num. 2. de maior. & obedient. & Dec. hic, num.18.
6 Et in hoc ſigna differentiam inter populum, & clerum. Nam clerici etiam cum Epiſcopo po-
te-

teſtatem non habent ſtatuendi contra Canones,
vt eſt textus in d. cap. Quod ſupra his, & ibi dixi,
num. 26. plenè. Federic. de Senis, conſ. 17. Quæſtio
talis eſt, per totum. Petr. de Anchar. in repetit.
Cap. Canonum ſtatuta. num. 188. verſ. In contra-
rium, & num. 190. verſ. Accedit his vtilis quæ-
ſtio, ſupra eod. Iaſ. in d. l. Omnes populi, col. 2.
num. 30. de Iuſt. & Iur. Dec. hic num. 12. Ratio-
nem diuerſitatis aſſignat Abbas in cap. fin. nu. 9.
verſ. Sed pulchrum eſt videre, infr. de conſuet.
Quæ tamen ratio fortè eſt magis ſubtilis, quàm
vera; & eum refellit Felin. in d. cap. Quod ſuper
his, num. 2. verſ. Sed difficile eſt inueſtigare ra-
tionem, de maior. & obedient. & num. 3. appro-
bat rationem differentiæ, quam ponit Io. de
Imol. in cap. fin. n. 10. verſ. Sed certè poteſt dici,
de offic. legat. nempe quod populus idcirco po-
teſt ſtatuere contra ius ciuile, quia ſtatuendi po-
teſtas fuit ei conceſſa, & approbata per Impera-
torem in d. l. Omnes populi. Aliàs enim fortè
non poſſet contra ius ſtatuere, cùm omnis pote-
ſtas tranſlata fuerit de populo in Imperatorem,
ſecundum ea quæ notantur in l. fin. in verb. So-
lus Imperator. C. de legib. Quod latiùs proſe-
quere, vt per Felin. vbi ſupra.

8 Secundo nota ibi: *Se ad inopiam vergere proba-
biliter allegauerit*. Inopiam non eſſe iuſtam cau-
ſam auferendi bona aliena. Cardin. & Imol. hic
in 2. notab. Nam etſi ſubueniendum ſit in ege-
ſtate conſtitutis, cap. Non ſatis, verſ. Si quis ta-
men, 83. diſtinct. & tempore neceſſitatis omnia
ſint communia, cap. Sicut hi, 47. diſtinct. cap. 3.
9 infr. de furt. ideoque in tali caſu liceat etiam
monacho, qui nihil habet, facere eleemoſynam
de bonis monaſterij, etiam ſine Prælati licentia,
vt notatur in cap. Non dicatis in gloſſ. in verb.
Poſſidere, 12. qu. 1. & in cap. Alia, in verb. Si
munus, 16. quæſt. 1. tamen hæc vera ſunt quoad
10 conſtitutos in extrema neceſſitate, & ne quis fa-
me pereat, iuxta text. in c. Paſce fame morien-
tem, 86. diſtinct. At in caſu ſtatuti Teruiſini, de
quo hic, potuiſſet eſſe feudum longè maioris
11 valoris: & nihilominus exiſtenti in neceſſitate
ſubueniendum eſt de proprio, non de alieno, ſi-
12 ne ſua culpa in egeſtatem inciderit, ſiue non, cap.
Quieſcamus, 42. diſt. quod intelligit ibi gloſſ. in
verb. poſtulat. circa finem de eleemoſyna, quæ
datur pro nutrimento, quæ indiſtinctè danda eſt,
vt ibi, & in cap. Quam pio 1. quæſt. 2. & in
13 alijs concordant, in gloſſ. alleg. Sed de alieno
nunquam licet facere eleemoſynam, cap. Tua,
il 2. cap. Ex tranſmiſſa & ibi gloſſ. magna circa
finem, verſ. Aliàs ſi dominum, infra de decimis:
& notatur in cap. 2. in gloſſ. 2. de conſuet. & per
Cardin. hic num. 10. in 7. oppoſit. Quibus adde
D. Thomam in 2. 2. quæſt. 32. art. 7. ad 3. Quis
autem dicatur inops, & de differentia inter ino-
pem, & pauperem, vide hic per Card. in 2. not.
Bellam. in princ. in verb. Inopiam, & Dec. n. 5.
poſt Archid. in cap. Quo iure, 8. diſt.

14 Tertiò nota ibi: *Conſtitutionem huiuſmodi*.
Statutum Laicorum ſuper rebus eccleſiaſticis
non valere, vt hic eſt text. celebris, qui quotidie
à Doct. allegatur. Quod clarum eſt ſecundum
omnes, quando de ipſis rebus eccleſiaſticis ſpe-
cificè diſponit, etiamſi alios coniungat, vt hic per
Butr. num. 3. & Imol. num. 4. & notat Bart. in l.
Omnes populi, num. 36. ff. De iuſt. & iure, & in

15 l. Cunctos populos, nu[illegible] De Sum Trinit.
& fid. Catholic. & [illegible], niſi infra duos
menſes ſtatuta huiuſmodi deleri fecerint, ſunt
ipſo facto excommunicati, vt cap. Nouerit, de
ſentent. excommunicat. & not. gloſſ. in cap. Gra-
uem. in verb. Promulgare, eod. tit. Cardin. hic
num. 2. Abb. conſ. 83. Præſens dubium, num. 2.
verſ. Quinimò ſtatuentes, libr. 2. & priuandi
ſunt feudo, quod habent ab eccleſia, vt in dicto
16 cap. Grauem, cum gloſſ. in verb. Priuatos. Ra-
tio concluſionis eſt ſecundum Innocent. hic in
princ. quia laici ſuper eccleſijs, & earum perſo-
ſonis, ac bonis nullam habent iuriſdictionem,
c. 1. 10. diſt. c. Bene quidē, 96. diſt. c. Cum cauſa, de re
17 & iud. ſtatuēdi poteſtas à iuriſdictione regulatur,
vt notat Barthol. in d. l. Omnes populi, in prima
quæſtione principali, ff. De Iuſt. & Iure. Bald. in
l. final. per illum text. ff. De Iuriſdict. omn. Iudi.
& in l. Decernimus, col. 2 num. 7. verſ. Redeo
ad primum: C. De ſacroſ. eccleſ. Butr. in cap.
Cum omnes, col. penult. num. 29. & 30. ſupra
eod. Anchar. in repetit. cap. Canonum Statuta,
in 9. quæſt. ſupra eod. Dec. in cap. Eccleſia
18 Sanctæ Mariæ, num. 89. infra eod. Quare huiuſ-
modi ſtatuta tanquam excedentia limites pote-
ſtatis ſtatuentium ſunt ipſo iure nulla, vt hic per
Abb. in 2. notab. & Dec. nu. 14. nec inde vllum
19 præiudicium eccleſijs generatur, vt hic patet, &
in dicto cap. Bene quidem, 96. diſt. gloſſ. prima
hic, & Innoc. in princip. & quod hic dicitur de
ſtatuto, idem intelligas de conſuetudine, vt di-
cam infra num. 52.

20 Ampliatur primò, etiamſi ſtatuta laicorum
diſponant ſuper rebus, quæ ratione ſolius domi-
nij directi pertinent ad eccleſias, & ratione vtilis
dominij pertinent ad laicos, prout hic erat in
bonis feudalibus, quæ laici habebant ab eccleſia.
Et ad hoc quotidie allegatur hoc cap. ſecundum
Abb. in 3. notab. & idem dicendum ſi ſtatuta
diſponant ſuper rebus, quæ ad Eccleſiam ſpectant
ratione vtilis dominij duntaxat, vt hic per De-
cium num. 19.

21 Ampliatur ſecundò etiamſi ſtatuta huiuſmodi
diſponant de bonis patrimonialibus clericorum,
vt concludit Butr. hic num. 20. col. penult. poſt
med. verſ. Si autem loquimur in patrimoniali-
bus. Et Abb. in d. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, in
lectura num. 21. Felin. num. 8. & Dec. num. 176.
22 Ratio eſt, quia eiuſmodi bona non ſunt de foro
laicorum, vt eſt text. in l. Decernimus. C. De
Epiſcopali audient. & notat. Oldrad. in conſ. 83.
An Epiſcopus. num. 4. verſ. Cum ergo clerici.
Ergo nec eorum ſtatutis ligantur, quia forum
23 ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt, cap.
Vt animarum de Conſtitut. lib. 6. & eſt regula,
quam poſt Innoc. tradit Anton. de Butr. in rubr.
de conſuetud. num. 7. verſ. Nam regulam habe-
tis. Archid. in cap. Quo iure num. 18. 8. diſtinct.
Speculat in tit. de Conſtitut. §. 1. Cald. conſ. 34.
Statuto, de teſtam. Dec. hic nu. 15. Card. Seraph.
deciſ. 1018. num. 6. & hoc modo arguit Dec. in
d. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, num. 176. & adde
quod ibi dixi, num. 79. de exemptione bono-
rum patrimonialium clericorum à ſæculari po-
teſtate.

24 Ampliatur tertiò etiamſi ſtatuta fiant à laicis
contra perſonas ſæculares intuitu clericorum,
puta contra eorum conſanguineos, quia dicun-
tur

tur contra liberta... eccleſiaſticam, vt notab.
dicit Angel. in l. pri... num. 3. ff. In ius vocat.
vt eant. & ante eum Bart. in l. prima in fine, ff.
De his quæ pœn. nomin. & in l. Hi penès, C. De
agricol. & cenſit. lib. 11. quos ſequitur Dec. in
d. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, num. 180. infra
eodem. Ad quod eſt bonus textus in cap. Sciant
cuncti de elect. libro 6. cum ſimilibus, & per
eum.
25 Ampliatur quartò etiam in legibus Impera-
torum, ac Principum vtcumque ſupremam in
temporalibus iuriſdictionem habentium, vt ſunt
leges Codicis, & Authentic. quæ de eccleſijs, ec-
cleſiaſticiſq; perſonis, ac bonis ipſarum loquun-
tur, quia non valent ex defectu poteſtatis, vt con-
cludit Abb. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, in
lectura, num. 10. verſ. Ad primum dico, infra
eodem; quem ibi ſequuntur Felin. num. 40. verſ.
Recipit autem prædicta regula, in 1. limitatio-
ne. & Dec. num. 91. & fuit theorica Io. Andr. in
cap. Non minus, num. 14. infra de Immunitat.
eccleſ. ibi: [ Non video quod lex non ſolum
Digeſtorum, ſed etiam Codicis, vel Authenti-
corum poſſit conſtringere eccleſias ad talia: ]
Quam illic approbant Butr. num. 10. & Abb. di-
cens communem theoricam, numer. 18. & 20.
Idem docuit Bart. in l. 1. num. 80. C. De Sacro-
ſanct. Eccleſ.
26 Ampliatur quintò, etiamſi lex ciuilis diſponat
de rebus, vel perſonis eccleſiaſticis, vel bonis
earum in materia, in qua contrarium non repe-
ritur ſtatutum de iure canonico, quia nihilomi-
nus non eſt ſeruanda, licet Canon non contra-
dicat: talis enim lex eſt nulla tanquam condita
à non habente poteſtatem, l. fin. de Iuriſdict.
omn. iudic. cap. A nobis. il primo de ſentent.
excommun. cap. Vt animarum de Conſtit. lib. 6.
cum certum ſit Imperatorem nullam habere
poteſtatem ſuper eccleſias, & perſonas eccleſia-
ſticas, earumue bona, vt in dicto cap. Eccleſia
Sanctæ Mariæ; & meliùs in cap. Si Imperator,
& in cap. Cum ad rerum, 96. diſt. & firmant Abb.
in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, in lectura
num. 10. verſ. Ad primum dico, & in repetit.
num. 15. verſ. Sed nihilominus, & Felin. dicto
num. 40. verſ. Recipit autem.
27 Ampliatur ſextò vt huiuſmodi leges de eccle-
ſijs, vel earum bonis, aut perſonis ſpecificè diſ-
ponentes ſeruari non debeant etiam de honeſta-
te, vt idem Abb. firmat in dicto cap. Eccleſia,
in lectura num. 10. verſ. Ad primum dico: & in
repetitione num. 10. circa fin. verſ. Vnde nec de
honeſtate talis lex ſeruanda eſt, idque duabus
rationibus. Prima eſt ob defectum poteſtatis in
legiſlatore. Secunda eſt, quia ex hoc denotare-
tur ſuperioritas imperij ad eccleſiam, confunde-
retur ordo totius monarchiæ, & eſſet res pernicio-
ſi exempli: & ſequitur Felin. loco citato. Quod
28 latiùs proſequor in dicto cap. Eccleſia Sanctæ
Mariæ, num. 21. quamuis Abb. in repetit. dicto
num. 15. ad fin. verſ. Et procedunt hæc, dicat
prædicta procedere quando Imperator facit le-
gem motu proprio, non ad inſtantiam Eccleſiæ,
vt cap. 2. 97. diſtinct. hoc tamen, ſalua illius re-
uerentia, non puto verum, quia eccleſia cum
iure diuino ſit exempta à ſæculari poteſtate, non
poteſt etiam ſponte ſe ſubmittere ſuperioritati,
ac legibus Imperatoris, vt notat Io. Andr. in
dicto cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, num. 50. verſ.
Ille verò qui eſt ſuper omne forum, infra eodem.
& probaui latiſſimè in cap. Significaſti 2. nu. 71.
de elect.
29 Nec obſtat quod lex ciuilis ſeruari debeat ſi
ab eccleſia ſit canonizata, vt dicitur in ſequenti
ampliatione, num. 33. quoniam eo caſu ſeruari
debet non tanquam lex ciuilis, ſed tanquam lex
canonica, quia, Omnia noſtra facimus, &c.
l. 1. § Sed neque, C. De veteri iur. enucleand.
cap. Cum aliquibus, de reſcript. libr. 6. cap. Si
cum, & cap. Hi qui, de præbend. eod. lib. vnde
lex canonizata dicitur canon, & ſic mutat no-
men, vt notat gloſſ. in cap. Imprimis, in verb.
Capitali, 2. q. 1. quam alijs relatis ſequitur Felin.
in cap. 1. not. de præſumptionibus, & ſecundum
hoc Romani Pontifices ſæpiſſimè fundant ſuas
deciſiones in dictis legum, vt cap. Ex antiquis,
54. diſtin. cap. Accuſationes, & cap. Cuius in
agendo 3. quæſt. 8. cum multis ſimilibus, vt per
Felin. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, n. 36.
inſt. eod.
30 Ampliatur ſeptimò etiamſi ſtatuta laicorum
& leges Imperiales redundent in fauorem, &
commodum eccleſiarum, quia nihilominus non
valent ex defectu poteſtatis, vt eſt tex. apertus
in dicto cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, infra eodem,
31 & in cap Bene quidem, 96. diſt. vbi laici licet
religioſi ſint, & potentes, de facultatibus eccle-
ſiaſticis aliquid decernere quolibet modo prohi-
bentur. Et hic tenent gloſſ. 1. Hoſt. numer. 1. &
alij communiter Abb. conſ. 83. Præſens dubium,
num. 2. lib. 1. & in dicto cap. Eccleſia, in lectura
num. 10. verſ. Ad primum dico; & in repetit.
num. 26. & in cap. Non minus, num. 20. de
Immunit. eccleſiar. & in cap. In præſentia, n. 29.
verſ. Et in hoc dubio aliter ſentio, de probat.
vbi ait, legem ciuilem ſpecificè diſponentem
ſuper rebus Eccleſiæ, præſertim prohibendo,
vel certam ſolemnitatem dando, eſt in fauorem
Eccleſiæ non tenere, cum non habeat poteſta-
tem: allegat text. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ
Mariæ, & Io. Andr. qui hoc tenet in cap. Con-
ſtitutus, nu. 17. verſ. Circa primam ſolutionem,
de relig. domib. Calder. in cap. 1. De nou. oper.
nuntiat. Item bona gloſſ. in cap. 1. in verb. Tra-
ctatus, circa med. & ibi Innoc. num. 2. in dicto
verb. Tractatus, verſ. Nec credimus neceſſaria,
de reb. eccleſ. non alien. lib. 6. Et quamuis Abb.
32 ſubdat legem Principis generaliter loquentem
debere obſeruari quoad eccleſias vbi canonibus
non contradicit, vt dicto cap. 1. De nou. oper.
nunciat. tamen dicit ſecus eſſe quando ſpecificè
diſponit de eccleſia, vel eius bonis, quia
non poteſt Imperator ponere falcem in meſſem
alienam, contra cap. nouit. de iudic. & cap. Duo
ſunt, 96. diſtinct. & ſequitur Felin. in dicto cap.
Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 40. verſ. Recipit
autem prædicta regula. & ibi etiam Dec. nu. 91.
infra eodem.
33 Quæ ampliatio locum habet etiamſi leges hu-
iuſmodi ſint inſertæ à Gratiano in volumine De-
creti, quia per hoc non dicuntur canonizatæ,
niſi à Papa canonibus ſint inſertæ, vt per Felin.
dicto numer. 40. verſ. Et iſta limitatio: & ſcripſi
pleniùs in cap. Canonum ſtatuta, n. 38. 39. & 45.
ſupra eodem.
34 Ampliatur octauò, etiamſi leges ciuiles proce-
dant

dant priuilegiando eccleſias, vel perſonas eccle-
ſiaſticas, ſecundum opin. Gaſp. Calder. in Re-
petit. cap. Poſtulaſti, nuio.62. de pœnit. & remiſ.
35 Eius fundamentum eſt, quia priuilegium eſt lex,
licet ſpecialis, & priuata, cap. Priuilegia, 3.diſt.
§. fin. verſ. Cum ergo, 25. qu. 1. & differt à lege
communi ſicut ſpecies à genere; ſed per legem
non poteſt quis locum, & perſonam non ſubdi-
tam includere, l. Cunctos pnpulos, in princ. C.
De Summ. Trinit. & fide Cathol. & cap. Vt ani-
marum de Cooſtitut. lib.6. Ergo nec per priuile-
36 gium. Tenet conſequentia, quia à quo remoue-
tur geous, & quælibet eius ſpecies, cap. Pœnales
14. qu. 5. l. Filius, in fin. ff. De donat, & n. 63.
allegat Hoſtien in Summa, de priuileg. §. Cui
37 concedendum, vbi ait; [ Priuilegium regulari-
ter ſubdito eſſe concedendum, & non alij. ] Et
regulam tradit, quod illi poteſt concedi priui-
legium, quem conſtitutio concedentis arctare
38 poteſt. Et ſubdit Calder. hanc eſſe rationem qua-
re etiam deinceps in fauorem Eccleſiæ non poteſt
priuilegium concedere propria auctoritate, quia
non poteſt ei, ſiue ſuper eam legem condere, per
cap. Bene quidem, 96. diſt. & notat. per Innoc.
hic & in cap. Auditis de in integr. reſtit.

39 Sed contrarium ex diametro tenet Abbas in
d. cap. Eccleſia, in lectura, num.10. verſ. Dice-
rem tamen, & in repetitione, num. 15. circa fi-
nem verſ. Dicit enim hæc eſſe vera, vbi conclu-
ſionem ſupra firmatam, quod leges ſpecificè
diſponentes de eccleſijs oon ſint ſeruandæ, etiam
de honeſtate, limitat, niſi ſiot merè priuilegia-
tiuæ, quia tunc ceſſat ratio ſuperioritatis, cum
poſſit priuilegiari etiam non ſubditus; & ita in-
telligit tex. io cap. Nouit. De iudicijs, vbi allega-
tur lex Theodoſij Imperatoris, & cum eo tranſit
ibi Felin. d. oum.40. verſ. Duobus tamen caſibus,
dicens hunc caſum eſſe ſatis clarum. Sed & Hoſt.
in Summ. de priuileg. §. Quis poſſit, verſ. Sed
nunquid Imperator. generaliter tenet Imperato-
rem poſſe priuilegiare eccleſias, & perſonas ec-
cleſiaſticas, & idem notat in tit. De immunit.
eccleſ. §. A quibus muneribus, col.3. verſ. Ego
puto, & col. ſeq. verſ. Item hæc vera ſunt ibi:
40 *Cùm ergo princeps.* Pro concordia dici poſſet Im-
peratores, ac Principes ſæculares non poſſe pri-
uilegiare eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas in
ſpiritualibus, ſed bene in temporalibus, quæ
habent in eis, cap. In Synodo, 63. diſt. iuncta
gloſſ. in verb. Conceſſionis, & eſt diſtinctio In-
nocentij io d. cap. Auditis, in princ. de in integr.
reſtitut. cum quo concordat Hoſt. in Summ. de
appell. §. A quo, col. 3. verſ. Sed pone, ibi *nec
enim puto.* dum ait laicos quoad laicos, vel quoad
ius ſuum pertinet, poſſe eccleſias priuilegiare.
& ſic intelligit cap. Auditis, de præſcript. c. Inter
delectos de fid. inſtr. d. cap. Auditis, de in integ.
reſt. cap. Conſtantinus, 96. diſt. & cap. Dudum,
de decim. vnde priuilegium iodultum ab Impe-
ratore alicui eccleſiæ valet contra priuatos ſibi
ſubditos, ſed non contra alias eccleſias, niſi au-
thoritas Papæ interueniat, cap. Hinc etiam, 17.
diſt. & hic notat Henric. Boych, n.1. in fin. verſ.
Vnde priuilegium poſt Archidiacon. in cap. Quo
iure, 8. diſt.

41 Ampliatur vltimò, etiamſi ſtatuta, & leges hu-
iuſmodi edantur ex iuſta cauſa, prout erat in
caſu huius decretalis propter paupertatem, quia
nihilominus ob defectum poteſtatis non valent,
vt hic deciditur, & in notab. caſu tradit. Angel.
conſ. 23. Nulla perſona, quem ſequitur Dec. hic
ou. 18. & ratio eſt euidens, quia ad validitatem
ſtatutorum, ac legum non ſufficit iuſta cauſa,
ſed præcipuè poteſtas ſtatuentis requiritur, vt in
eodem caſu tradit Abb. conſ 83. Præſens du-
bium, per totum libr. 1. & Dec. d. num. 18. &
ootat Bald. in conſ.326. Rex Romanorum, n. 2.
in princ. verſ. Item certum eſt quod potentia,
lib. 1. Surdus conſ.301. ſub num.45. verſ. Et non
mouet. cum ſeq. col. 3. dicens, & bene, quòd li-
cet ad Principem ſæcularem ſpectet prouidere
circa politicam temporalem, & ea, quæ publi-
cum bonum circa temporalia reſpiciunt, non
tamen perſonas, & res eccleſiæ, vel clericorum,
attingere poteſt, quia ad illius ſtatuti validitatem,
oon ſufficit iuſtitia cauſæ, ac bonum publicum,
oiſi concurrat authoritas.

42 Et ex hoc redditur valde dubitabile quod hic
ootat idem Bald. num. 19. & 20. videlicet capi-
tula feudalia prohibentia alienationem feudi in
Eccleſiam valere, oec dici poſſe contra liberta-
tem eccleſiaſticam, cum ſint fundata in ratiooe
43 naturali, & inconuincibili, quia eccleſia eſt cul-
trix iuſtitiæ nec in ſe iniuſtum, nec in alium tole-
rat cap. 1. De feud. alien. vbi textus vnicus verſ.
Nec feudatarius.

44 Sed certè hæc ratio non eſt concludens, quia
cauſa etiam grauiſſima non tribuit ſtatuendi po-
teſtatem ooo habenti, vt ipſemet Bald. notat in
l. Cunctos populos, num.55. verſ. Ita ratio non
valet. C. De Summ. Trinit. & fid. Cathol. Butr.
in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.20. vbi
etiam Felin. num. 39. verſ. Et dicuntur iuſtæ, inſ.
eodem, Crotus io l. Filiusfamilias. §. Diui, n. 80.
ff. De legat. 1. Fortun. Garz. in tract. de vltim.
fio. num.153. in fin. verſ. nec obſtat ratio Bero,
in cap. 1. num. 220. ſupra eod. Quibus conſonat
doctrina D. Thomæ io 1. 2. qu. 96. art. 4. in fin.
vbi docet leges dici iuſtas tribus modis. Primò ex
fine, quia ordinantur ad bonum cõmune. Secundò
ex authore, quando lex lata non excedit poteſta-
tem ferentis. Tertiò ex forma quando onera im-
45 ponunt ſubditis ſecundum æqualitatem. Quam-
obrem cauſa boni publici, quæ requiritur ad
legem condendam ſola non ſufficit, niſi etiam
conditor habeat poteſtatem, & intra eius fines
ſe contineat. Quod ibidem expreſſè D. Thom.
animaduertit dicens legem eſſe iniuſtam ex au-
ctore, cum aliquam legem fert vltra ſibi com-
miſſam poteſtatem, etiamſi ordinetur ad bonum
46 commune. Imò poteſtas ſtatuendi magis eſt ne-
ceſſaria ad legem condendam, quàm cauſa boni
publici, quia hæc reſpicit legis qualitatem, illa
verò ſubſtantiam ſine qua nulla qualitas conſide-
rari poteſt. l. Si nullam, §. Si abſentis, ff. De
47 petit. hæreditat. Quando autem lex ciuilis ſpeci-
ficè diſponens de eccleſijs eſt inducta ſuper ra-
tione naturali, nec reperitur canon contrarius,
poteſt illa ſeruari in foro eccleſiaſtico, non ratio-
ne legis Principis, ſed ratione naturali, ſuper
qua fundatur, arg. cap. Paſtoralis, de fid. inſtrum.
48 Nam deficiente canone, vel lege, recurrendum
eſt ad rationem naturalem, arg. l. Siue oporter,
§. Sufficit, ff. De excuſat. tutor. & cap. Secundò
requiris in fin. de appellation. & declarat Abb.
in dicto cap. Eccleſia S. Mariæ, infrà eodem, in
lectura

Digitized by Google

lectura d. num. 10. circa finem, verſ. Ideo dico,
quod vbi lex, & in repet. num. 15. circa finem,
verſ. Item ſi lex eſſet inducta, & ibi etiam Felin.
d. nu. 40. verſ. Duobus tamen caſibus.

49 Nec vrget argumentum Baldi hic nu. 16. quod
laicis licitum ſit defendere ſuas iuriſdictiones, &
vtilitatem publicam in acquirendis Eccleſiæ,
quia hoc poteſt pactum, & teſtamentum, vt l. fin.
50 C. De rebus Eccleſiæ non alien. l. vlt. C. De pa-
ctis inter emptorem. Ergo & ſtatutum, vt nota-
tur in l. Si ita quis, §. Ea lege, ff. De verb. obli-
gat. & in l. 2. C. De iure emphyt.

51 Nam reſpondetur non ſatis apertè argui à pro-
hibitione priuati, ad prohibitionem Principis.
Nam priuatus habet in ſuo fundo plenum domi-
nium, plenamque proprietatem, Princeps ve-
rò tantum protectionem, iuriſdictionem, &
quoddam dominium vniuerſaliter conſidera-
tum; non autem vllum directum, vel vtile do-
minium vllius certi fundi, certiue ſoli, gloſ. in
l. Bene à Zenone, in verb. Omnia Principis, C.
De quadrienn. præſcription. Abb. hic nu. 11. verſ.
Si autem non ſubeſt cauſa, & in cap. Nimis nu. 1.
de iure iur. Alex. conſ. 76. In cauſa, & lite nu. 7.
lib. 2. & ex communi DD. ſententia Reſtaur. Ca-
ſtald. in tract. de Imper. quæſt. 92. lib. 2. Martin.
Lauden. de Princip. qu. 47. Franciſc. Zoanett. in
tract. de Roman. Imper. nu. 150. cum ſeqq. vbi
id probat legibus, iuriſconſultorum auctoritati-
bus, rationibus, & hiſtoriarum monumentis.

52 Accedit, quod conſuetudines feudales diſpo-
nunt, vt perſonæ Eccleſiaſticæ non modo feudum
non acquirant, ſed etiam vt perdant quod prius
habebant, vt in cap. 1. §. Ex hoc illud, de feud.
fœmin. cum concord. de quibus infra num. 59.
Vnde cum ſpecificè diſponant de rebus ad Ec-
cleſias, vel perſonas eccleſiaſticas pertinentibus
ratione vtilis dominij non valent ex defectu po-
teſtatis, vt eſt tex. hic ſecundum ea quæ dicta
ſunt ſuprà in prima ampliation. num. 20. Quod
enim hic dicitur de nullitate ſtatuti, vendicat ſibi
locum etiam in conſuetudine laicorum ſpecificè
diſponente de Eccleſijs, vel earum perſonis, ac
rebus, vt notat Butr. in d. cap. Eccleſia Sanctæ
Mariæ nu. 20. col. penult. ante med. verſ. Si quæ-
ritur, infra eodem allegat Bart. in l. Cunctos po-
pulos nu. 28. C. De Summ. Trinit. & fid. Cathol.
& Io. Andr. in addit. ad Speculat. in tit. De con-
ſtitut. Et hic iunge quæ dicam infra num. 94. &
ſeqq.

53 Fatetur tamen Bald. hic nu. 20. feudum tran-
ſire in monaſterium, ſi feudatarius fiat mona-
chus, quia hæc eſt alienatio neceſſaria, & tan-
diù durat apud monaſterium, quandiù viuit feu-
datarius vita naturali: eo autem mortuo, ſi feu-
54 dum erat perpetuum, ad omnem hæredem tran-
ſit in perpetuum, quia tale feudum redigitur ad
inſtar proprietatis, & poteſt appellari francum,
55 vt cap. Inter dilectos, de fide inſtrum. Si autem
erat ad vitam, quod interpretatur de vita natu-
rali, morte naturali finitur, quia nullæ remanent
56 eius reliquiæ, & finito iure datoris, finitur ius
acceptoris, vt in cap. 1. §. Rurſus, qui feudum
dar. poſſ. l. Lex vectigali, ff. De pignorib. l. Vxor
patrui, C. De legat. l. Si domus, §. vltim. ff. De
legat. 1. l. Qui tabernas, ff. De contrahen. empt.
Sed tandem diſtinguit dicens: aut ſeruitium feu-
di poteſt explicari per monaſterium, & vera ſunt
prædicta, aut non; & tunc feudum redit ad do-
minum non mutatione perſonæ, ſed extinctione
finalis cauſæ, vt in cap. 1. de eo qui arm. bellic.
depoſuit.

Verum hoc latiùs examinabitur in quæſtione
ſequenti.

57 QVÆRO. An Regularis ex Ordine fratrum
Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumptus ſucce-
dat in feudo aperto poſtquam fuit conſecratus
Epiſcopus? Euaſionem præbuit huic diſceptationi
feudum Caſtillionis Lacus Traſymeni apertum
Epiſcopo Squillacenſi per obitum Ducis à Cor-
nea eius fratris; cumque à Sanctiſſimo D. N. In-
nocentio X. iuſſus fuerim ſcripto proferre quid
pro veritate ſentirem, reſpondi vt infra, videli-
cet.

58 Beatiſſime Pater; Cum feudum hoc non ſit
hæreditarium, ſed ex pacto, & prouidentia, pro-
poſita quæſtio eſt valde implexa, & difficilis,
tum ob varietatem opinionum, de quibus per
Capyc. deciſ. 10. nu. 4. & ſeqq. Tum quia ſecun-
dum canones clerici, religioſi, & Epiſcopi poſ-
ſunt habere feuda, vt de clericis patet in cap. Ex
tranſmiſſa, & cap. Rerum, de ſot. competen. &
in cap. Nimis de iureiuran. De Religioſis eſt ex-
preſſum in cap. 1. §. Verum, & ibi Gemin. in 2.
not. de ſtat. regul. lib. 6. & de Epiſcopis conſtat
ex cap. Si Epiſcopus, iuncta gloſ. in verb. Regia,
18. diſtinct. ex cap. Si quis laicus, 22. qu. 5. & ex
cap. Solitæ, de maior. & obed. & de omnibus
tradit Caldec. conſ. 2. An clericus, num. 1. verſ.
Item hoc probatur, de feud. & Felin. in cap. In
præſentia, num. 46. verſ. Ad idem de probation.

59 E contra verò iura feudalia nominatim exclu-
dunt clericos, & monachos à ſucceſſione, & re-
tentione feudi, vt in cap. 1. §. Qui clericus, ſi de
feud. defunct. contene. ſit inter domin. & agnat.
vaſſall. vbi dicitur. Qui clericus efficitur, aut
votum religionis aſſumit, hoc ipſo feudum amit-
tit, & in cap. 1. §. Ex hoc illud, de feud. fœmin.
ibi: Qui habitum religionis aſſumunt vt con-
uerſi, nec poſtea in feudo ſuccedunt, & ſi quod
habent perdunt, & in cap. 1. de vaſſall. milite,
qui arma bellica depoſuit, vbi eſt caſus, & ibi
notant Andr. de Iſern. num. 1. & reliqui feudi-
ſtæ.

60 Cæterum in hac contrarietate à Doctoribus
fere omnibus in eam ſententiam itum eſt, vt ſi
feudum requirat perſonale ſeruitium, quod à
vaſſallo religioſo nec per ſeipſum, nec per ſub-
ſtitutum præſtari valeat; tunc minimè tranſeat
in monaſterium, ſed ſtatim agnatis, vel domi-
no aperiatur: Si verò tale requirat ſeruitium,
quod honeſtè à religioſo vaſſallo explicari poſſit
per ſe, vel per ſubſtitutum, hoc caſu bene tranſ-
eat in monaſterium, durante tamen vita naturali
ipſius profeſſi.

61 Hanc diſtinctionem probant apertè capitula
feudalia proximè citata, & illorum gloſſatores.
Nam in d. cap. 1. de vaſſall. milit. diſponitur, vt
feudatarius, qui habitum religionis aſſumpſit,
& ſic conuerſus factus eſt, amittat feudum. Et
62 mox ſubnectitur ratio per hæc formalia verba:
*quia deſijt eſſe miles ſæculi, qui factus eſt miles
Chriſti, nec beneficium pertinet ad eum, qui non
debet gerere officium.* Eatenus igitur Regularis
excluditur à beneficio feudi, quatenus ipſe tan-
quam miles Dei non poteſt ſæculo militare, nec

gerere

gerere officium annexum fendo. Ergo ex mente dicti cap. ſecus dicendum ſi talia houeſte præſtare poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum: ſimiliter in cap. 1. An mutus, vel alius imperfectus ſeud. retin. cauetur, vt clericus, fœmina, & conſimiles, id eſt Religioſi, feudum retinere non poſſint, quia, vt ibi dicitur, ipſum ſeruire non valent. Et quamuis in d. cap. 1. §. Qui clericus, ſi de ſeud. defunct. &c. Regulares indefinitè repellantur à feudo: tamen gloſ. ibi in verb. Amittit, & Bald. num. 2. dicnnt hoc ideo eſſe, quia cum pro mortuis reputentur quoad mundum, nec debeant ſe implicare negocijs ſæcularibus, ſunt inhabiles ad ſeruiendum feudo; alioquin ſine reſtitutinne gloſſæ ille textus videtur Iudaicus, vt dicit Bald. in cap. 1. in fin. de feud. fœ-
63 min. Iura igitur feudalia in excluſione Regularium ſolummodo contemplantur eorum inhabilitatem, & impotentiam ad ſeruiendum, & tunc feudum redit ad dominum, non mutatione perſonæ, ſed extinctione finalis cauſæ, vt idem Baldus ait hic nu. 20. verſ. Imo dicas, & poſt eum Alex. conſ. 10. num. 1. verſ. Ita dicit Bald. lib. 5. Vnde ſi ſeruitia annexa feudo ſint talia, quæ à monaſterio poſſint honeſtè exhiberi per ſe, vel per alium, eo caſu ceſſante cauſa excluſionis, ceſſant memorata capitula. Debent enim reſtringi, & limitari ad limites rationis, cui innituntur, vt optimè declarat Calderin. conſ. 2. n. 3. verſ. Per prædicta, & verſ. Secus ergo, de feud. Abb. in cap. In præſentia, num. 69. & ibi etiam Felin. num. 46. verſ. Et hoc modo, de probat. Salyc. in auth. Ingreſſi, in fin. C. De Sacroſ. Eccleſ. Curt. Senior conſ. 62. num. 6. verſ. Septimò. Alex. d. conſ. 10. num. 16. lib. 5. Iacobin. de Sancto Georgio, in tract. de feud. in verb. Et quibuſcunque num 4. circa fin. verſ. Ad motiua adducta. Quinimo Ægidius Bellam. conſ. 48. an Comes, num. 31. verſ. Sed contra, dicit ex generali conſuetudine dicta iura feudalia debere intelligi quando eſſet feudo annexum ſeruitium perſonale, quod non poſſet per alios commodè expediri.

64 Et ita originaliter diſtinxit pater iuris, & organum veritatis Innocentius in d. cap. In præſentia, nu. 3. de probationib. ſic enim ait: [ Et feudalia tranſeunt in monaſterium ſi debeant talia ſeruitia, quæ monaſterium honeſtè poſſit exhibere per ſe, vel per alium. Arg. l. Ad ſimilitudinem, & l. Quiſquis, C. De Epiſcop. & cleric. aliás redit ad dominum. ] Hæc Innocentius, quem ibi totidem fere verbis ſequuntur Hoſt. num. 8. in verb. Oblationis, verſ. Feuda etiam. Io. Andr. nu. 16. verſ. Sed nunquid feuda. Bellamer. in 6. quæſt. num. 16. Anchar. num. 21. Abb. num. 69. Felin. num. 49. & Dec. num. 290. Archid. in cap. Si qua mulier, num. 4. 19. qu. vlt. Io. Andr. in addit. ad Speculat. in tit. De ſtat. monach. §. 1. verſ. 45. Littera N, in verb. In præſentia. Bald. hic nu. 20. verſ. Imo dicas. Bellam. d. conſ. 48. nu. 31. verſ. Sed contra, & ita diſtinctionem Innocentij ſequuntur Canoniſtæ omnes, vt dicit Pedemont. deciſ. 22. nu. 7. & ex Legiſtis eam probarunt Cyn. poſt Martin. Sylnan. in auth. Ingreſſi, nu. 13. C. De Sacroſ. Eccleſ. & ibi etiam Bart. in 2. lectur. nu. 44. verſ. In hoc teneo opinionem Innocentij. Et Salycet. num. 11. dicens ita communiter Doctores tenere. Bald. in cap. 1. §. Qui clericus, num. 1. verſ. Si de feud. defunct. & idem Bald. in cap. 1. num. 1. verſ. Si ergo feudum de milit. vaſſall. qui arm. bell. depoſuit. Iacobin. in tract. de feud. in verb. Et quibuſcunque num. 4. verſ. Contrariam. Vbi refert ſe ita reſpondiſſe, & re ipſa obtinuiſſe pro Priore Sancti Andreæ de Taurino ex Comitibus Valpergiæ. Curt. Sen. conſ. 62. Primo aſpectu, num. 2. Alex. d. conſ. 10. num. 8. lib. 5. vbi ait ita omnes tenere. Capyc. d. deciſ. 10. num. 4. verſ. Videndum eſt, vbi alios refert, & num. 10. dicit in hac opinione non eſſe contradictorem.

65 Neque vero conſtituenda eſt differentia, An feudum fuerit apertum ante, vel poſt emiſſam profeſſionem, quia vtroque caſu tranſit in monaſterium, ſi ſeruitia ſint eius qualitatis, vt à Monacho, vel monaſterio poſſint honeſte per ſe, vel per alium exhiberi. Felin. alios citans in d. cap. In præſentia, num. 48. de probat. Calder. d. conſ. 2. num. 1. & 2. de feud. Curt. Senior d. conſ. 62. per totum, vbi latè conſuluit Canonicum Regularem, vel monaſterium poſſe ſuccedere in feudo aperto poſtquam erat profeſſus, quia ſeruitia poterant decenter præſtari per ſe, vel per ſubſtitutum. Iacobin. vbi ſupra nu. 4. ad fin. Imo minor eſt dubitatio de ſucceſsione monaſterij in feudo aperto poſt monachatum, quia tunc ceſſat ratio, quod vaſſallus ingrediendo Religionem videatur feudo renunciare. Ideoque hoc caſu ſi ſeruitium ſit perſonale, debet admitti de æquitate ad inſeruiendum per ſubſtitutum: ſin autem ſeruitium poſsit per alium explicari, tunc admitti debet etiam de rigore: ita Bald. in cap. 1. num. 3. de Benefic. fœmin. Bellamer. d. conſ. 48. num. 31. verſ. Vltra prædicta. Curt. Senior. d. conſ. 62. num. 6. verſ. Octauo.

66 His ita conſtitutis, pro ſolutione quæſtionis inquirendum eſt quæ, & qualia ſeruitia huic feudo ſint annexa; & quidem perſpecto tenore inueſtituræ nullum apparet ſeruitium, quod à monaſterio, vel eccleſia non poſsit honeſtè per ſe, vel per alium exhiberi.

67 Nam in Bulla inueſtituræ cauetur, vt feudum hoc ſit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum. Quæ verba maximè ſimul iuncta faciunt vaſſallum omni libertate liberum, & ab omni ſeruitio abſolutum, vt formaliter inquit Calderin. conſ. 7. An feudatarius, num. 1. verſ. Not. feudum tit. De feud. Oldrad. conſ. 234 Factum tale enim. Quidam, n. 2. verſ. Ego conſiderabam. Et denotant libertatem, & franchitiam in omnibus præterquam in inueſtitura exatatis, vt declarat Io. Andr. in addit. ad Speculat. tit. De præſcript. col. penul. & vltim. Alex. conſ. 30. Quoniam omne, num. 19. verſ. Sed per hoc dicit Io. Andr. lib. 1. Iacobin. de feud. in verb. Et promiſerunt, nu 2. Seraphin. deciſ. 1105. num. 9.

68 Seruitia autem, quæ in hac inueſtitura exprimuntur, ſunt tantum infraſcripta, videlicet vt feudatarius in ſignum, & recognitionem feudi ſummam duorum millium ſcutorum annis ſingulis Cameræ Apoſtolicæ perſoluere teneantur, ac iura colonorum ſeruare. Et hoc ſeruitium reale eſt, & abſque dubio præſtari poteſt per ſubſtitutum. Andr. de Iſern. in cap. 1. §. Qui clericus, num. 6. verſ. Vbicunque, ſi de feud. fuer. controuerſ. Nam, vt inquit Felin. in cap. In

præſentia num.45. verſ. Fallit 2. de probationib.
ſeruitium quod præſtatur in ſignum recogni-
tionis, cum ſit annuum, in quocunque, & qua-
licunque ſtatu mutato præſtari poteſt. Sequitur
Decius ibid. num.290. Ruin. conſ. 42. Proponi-
69 tur, num.10. lib. 1. Deinde ſequitur in inueſtitu-
ra, vt feudatarij teneantur ad obſequia, quæ pro
ſimilibus feudis Papæ, ac Sedi Apoſtolicæ de iu-
re, vel conſuetudine præſtari ſolent. Quæ qui-
dem obſequia domino per vaſſallum præſtanda
ſunt, ad inſtar eorum, quæ libertus debet patro-
no, vt per Andr. de Iſern. in cap. 1. num.5. quib.
70 mod. feud. amitt. Obſequia autem, quæ debet
patrono libertus, ſunt honoris, & reuerentiæ,
quia liberto ſemper honeſta, & ſancta patroni
perſona videri debet. l. Liberto, ff. De obſequ.
gloſ. in rubr. Cod. De obſeq. Patron. præſtand.
Quare ambigendum non eſt quin obſequia hu-
iuſmodi à religioſo vaſſallo, & Epiſcopo hone-
ſtiſsimè poſsint ac debeant Summo Pontifici, ac
Sanctæ Sedi per ſeipſum exhiberi. Ad hoc Ex-
trauagans Quorumdam, col. 10. verſ. Habent in
illis minores obſequi maioribus, de verb. ſigni-
ficat.

Tandem in inueſtitura cauetur, vt ea omnia,
ad quæ tenentur alij feudatarij, & Marchiones
Sedis Apoſtolicæ Papæ, & eidem Sedi impende-
re, & præſtare teneantur. Quæ verba referuntur
ad ea, quæ ſunt ex natura contractus feudalis,
id eſt ad homagium, & fidelitatem, vt per Io.
71 Andr. & Alex. loc. proximè citatis. Homagium
autem, & Sacramentum fidelitatis honeſtè à
Religioſo præſtari poteſt per ſeipſum, vt eſt ca-
72 ſus in cap. Periculoſo, §. Verum., de ſtat. Re-
gular. lib.6. vbi pro feudo, quod monaſterium
habet à domino temporali, etiam Abbatiſſa, vel
Prioriſſa clauſuram exire debet ad homagium,
& iuramentum fidelitatis præſtandum. Et ibi
notant omnes in Summario tex. & Franc. in 2.
73 notab. Nec illa conſtitutio fuit ſublata, imò ex-
preſsè innouata à Concilio Tridentino in cap. 5.
ſeſſ. 25. de Regularib. Licet poſtea hac in parte
ſublata fuerit per declaratoriam Pij V. quæ inci-
pit Decori. Sub Conſtitutione octaua, de clau-
ſura monialium; Vnde ſi hæc præſtare poteſt
Abbatiſſa clauſuræ adſtricta, multo magis Reli-
gioſi, & maximè Epiſcopi, qui etſi feudum non
habeant, tamen præſtant Papæ iuramentum fi-
delitatis, vt in cap. Ego N. de iureiurand. Quod
iuramentum eſt bigium, vt dicunt ibi Bald. n.11.
verſ. Ibi contra, & Alex. de Nævo num. 24. verſ.
74 Ex quo infert. In forma autem fidelitatis, quam
domino præſtant feudatarij, nihil continetur,
quod à Religioſo, & Epiſcopo non poſsit hone-
ſtè per ſe, vel per alium explicari, vt patet in cap.
De forma, 25. qu.5. quod refertur in cap 1. de
form. fidelitat. & in tit. De nou. form. in vſib.
75 feud. Nam ad militandum, præſertim in pro-
pria perſona, ex forma fidelitatis, vtique vaſſal-
lus non tenetur. Oldrad. conſ.234. num. 2. in
fin. verſ. Inter hæc autem non eſt aliquem ad
exercitum ſequi. Bald. in cap.1. nu.17. verſ. In-
ter hæc autem, in tit. De capitaneo, qui curiam
vendidit. Iacobin. de feud. in verb. Et promiſe-
76 runt, num. 2. & clarè probatur in cap. Imperia-
lem, §. Firmiter, de prohib. feud. alienat. per
Frider. vbi cautum eſt, vt vaſſallus teneatur ire,
vel mittere cum domino ad expeditionem belli-
cam, vel ipſi domino ſubminiſtrare dimidium
reditus vnius anni. Et ſic eſt in optione vaſſalli
an velit ire, vel mittere; an verò reditus ſubmi-
niſtrare. Et eſt communis Doctorum opinio, vt
teſtantur Iacobin. vbi ſupra, nu.26. & Clar. in
77 §. Feudum, qu. 22 & quod vaſſallus non tenea-
tur ſequi dominum in bello, neque ad alia ſer-
uitia perſonalia, niſi hoc expreſsè ſit cautum in
inueſtitura, cum hoc non ſit de natura feudi, te-
nuerunt Bellam. d. conſ.48. nu. 31. ſub verſ. Sed
contra. Socin. Sen. conſ. 257. Viſis inueſtituris,
num. 1. circa fin. verſ. Et licet, lib. 2. Decian.
conſ.58. Quæritur nunc, num.42. verſ. Neque hic
dicitur lib 2. Rota deciſ.45. num. 2. par. 1. diuerſ.
78 Et generaliter quod in omni feudo ſit in electio-
ne vaſſalli an velit perſonaliter inſeruire, an verò
pecuniam ſoluere, poſt antiquos deducit Alua-
rot. in cap. 1. in fin. de pac. iuram. firm. & in d.
cap. Imperialem, §. Firmiter. Iacobin. loco cit.
Capyc. deciſ. 10. nu. 11. Et in Epiſcopo, qui te-
net magnum, & nobile feudum ab aliquo Prin-
cipe, notat Hoſt. in ſum. de immunit. Eccleſiar.
§. A quib. muneribus, verſ. Ab angarijs ver. ibi
*Secus puto ſi Epiſcopus.*

Ex quibus patet omne ſeruitium in hac inue-
ſtitura expreſſum poſſe à vaſſallo Religioſo, &
Epiſcopo honeſtè per ſe, vel per ſubſtitutum ex-
pediri. Et conſequenter ſi feudum fuiſſet aper-
tum antequam memoratus religioſus eſſet Epi-
ſcopus, vtique tranſmiſſet in monaſterium iuxta
primum membrum diſtinctionis Innocentij, de
quo ſupra nu.64. Religio enim fratrum Prædica-
torum hodie eſt capax bonorum immobilium ex
Concilij Trid. cap.3. ſeſſ. 25. de Regular.
79 Verum cùm fuerit apertum, poſtquam eſt in
Epiſcopum conſecratus, ſuccedit Eccleſia: nam
monachus, quem Canonica electio à iugo regu-
læ monaſticæ profeſsionis abſoluit, & ſancta or-
dinatio de monacho Epiſcopum facit, velut le-
gitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea
ture vendicandi poteſtatem habet. Quæ ſunt
verba Concilij Toletani relata in cap. Statutum,
18. qu.1. & illud pronomen, *ſibi*, exponitur id
eſt Eccleſiæ, ſiue, vt ibi per gloſ. in verb. Legiti-
mus, Archid. & Turrecrem.
80 Ideoque cum Archiepiſcopus Goanus in In-
dijs Orientalibus in viſitatione liminum inter
alia quæſiuiſſet, an ſpolia Epiſcopi Regularis
morientis ab inteſtato pertinerent ad Cameram
Apoſtolicam, an ad ſucceſſorem beneficij, &
bo. me. Cardinalis Serra teſtatus eſſet Cameram
Apoſtolicam ibi quoad ſpolia nihil prætendere;
Sacra Congregatio Concilij reſpondit bona poſt
conſecrationem acquiſita ad propriam Eccle-
ſiam pertinere per d. cap. Statutum, & doctri-
nam Nauarr. de reditib. Eccleſ. q. 1. in 3. admo-
nit. n... & ſeq.
81 Vnde quemadmodum Cathedralis Eccleſia ad
quam Regularis aſſumptus eſt ſuccedit in bonis
allodialibus ei poſt conſecrationem delatis: ita
& in feudalibus, de quibus agitur; quia cùm
ſeruitia illis annexa non ſint incompatibilia cum
ſtatu Regulari, ſicut in illis ante conſecrationem
ſucceſsiſſet religioſus ad vtilitatem monaſterij,
vt fusè oſtenſum eſt ſupra, ita poſt conſecratio-
nem ſuccedit Epiſcopus ad vtilitatem Eccleſiæ.
Idque ad exemplum monachi, qui effectus eſt
Comes per Papam: ſuccedit enim in feudum
aper-

Digitized by Google

apertum poſtquam factus eſt Comes, tanquam
poſtliminio reuerſus, in integrum reſtitutus, &
habilitatus. Ita Bald. in conſ. 275. Quod pro re-
83 gula, num. 7. verſ. Pone quod Monachus, lib. 5.
Quod longè magis procedit in Regulari ad Epi-
ſcopatum euecto. Nam etiamſi ſeruitia feudo
annexa requirerēt induſtriam perſonæ iuxta tex.
in l. Inter artifices, ff. De ſolut. & in cap. fin. de
off. deleg. Tamen ex quo factus eſt Epiſcopus,
cenſetur habilitatus ad inſeruiendum per ſubſti-
tutum, vt eſt tex. in l. Ad ſimilitudinem, C. De
Epiſcop. & cleric. & tradunt Præpoſitus in cap. 1.
§. Et quia, col. 6. poſt med. verſ. Reſpondeo, de
his qui feud. dar. poſſ. Calder. d. conſ. 5. num. 1.
verſ. Item hoc probatur, de feud. Iaſ. conſ. 117.
In cauſa & lite, nu. 2. verſ. Ad prædicta accedat,
quod etiam effectus Epiſcopus, volum. 4. Cephal.
conſ. 1. num. 4. verſ. Tertiò quicquid. Martin.
Lauden. in cap. 1. §. Et quia vidimus, qui feud.
dar. poſſ. vbi refert hanc controuerſiam de facto
contigiſſe in Epiſcopo Palmen. & præſtantiores
Doctores Bononienſes, & Papienſes conſuluiſſe,
Epiſcopum eſſe ſucceſsibilem in feudo paterno,
prout etiam refert Iacobin. in tract. de feud. in
verb. Et quibuſcumque num. 4. verſ. Contrariam.
85 Et ita communiter ſeruatur. Nam Epiſcopi, &
Cardinales retinent feuda ad eos deuoluta iure
ſucceſsionis, ne dignitas potiùs decrementum,
quàm incrementum eis attuliſſe videatur, & ſine
controuerſia admittuntur ad præſtandum quod-
cunque ſeruitium per ſubſtitutum, vt atteſtatur
Iulius Clarus in §. Feudum, quæſt. 76. circa fin.
verſ. Cæterum communiter ſeruatur.
86 Neque obſtat, quod hoc caſu verſemur in Epi-
ſcopo Regulari, qui per conſecrationem non fuit
abſolutus à voto paupertatis, ſed adhuc reman-
ſit in ſtatu incompatibili cum acquiſitione do-
minij feudalis gloſ. in cap. Statutum in verb. Le-
gitimus, 18. qu. 2. & in cap. De Monachis, in
verb. Diſcedere, 16. qu. 1. S. Tho. in 2. 2. qu. 185.
87 art. 8. & probatur in cap. Cum olim, il 2. verſ.
Præterea, de priuileg. vbi Monaſterium, cui
Canonicus Regularis in Epiſcopum iam pro-
motus mille marabatinorum donauerat, fuit
condemnatum ad illorum reſtitutionem, quia,
vt ibi dicit gloſ. in verb. Reſtitutionem, qui ni-
hil habet, nihil donare poteſt.
88 Id inquam non obſtat, quoniam, vt reſpondet
d. gloſ. quicquid Religioſus poſt ſuam conſecra-
tionem acquirit, non ſibi, ſed Epiſcopatui ac-
quirit. Et, vt inquit D. Thom. vbi ſupra in re-
ſponſ. ad 3. non vendicat hæreditatem vt pro-
priam, ſed quaſi Eccleſiæ debitam. Et ſic non
89 frangitur votum paupertatis. Imo quod plus eſt
ſi frater minor promoueatur ad Epiſcopatum,
quamuis talis dignitas non faciat eum capacem
ſucceſsionis, quia non liberat à ſubſtantialibus
regulæ: tamen bona, quæ ipſi fratri minori iam
aſſumpto obueniunt, remanent apud Eccleſiam,
ad quam eſt aſſumptus. vt poſt Bart. Bald. & Fe-
deric. de Sen. firmat Nicolaus de Vbald. in tract.
de ſucceſſ. ab inteſtat. clericor. in 1. par. num. 3.
& 4. & ex modernis Nauarr. conſ. 7. incipit, Qui-
dam Archiepiſcopus olim frater Minor. num. 1.
de ſolut. & reſoluit Rota deciſ. 115. per tot. p. 4.
tom. 2. recent.
Confirmantur prædicta, quia in hac inueſti-
tura ex deſcendentibus maſculis Diomedis pri-
mo loco vocantur filius maior natu, & nepos
maior natu laici, excluſis perſonis eccleſiaſticis,
quæ matrimonium contrahere non valuerint, id-
eſt clerici in ſacro ordine conſtituti, & ſolemni-
ter profeſſi. Nam his duobus modis ſolemniza-
tur votum impediens matrimonium contrahen-
dum, & dirimens poſtea contractum, vt cap. 1.
De voto, lib. 6. & paulò poſt ſequitur in inueſti-
tura: laicis verò omnibus ceſſantibus ex præfa-
tis clericis maior natu ſubintret. Quæ verba vi-
dentur intelligenda de illis clericis, ſeu perſonis
eccleſiaſticis, quæ extantibus maſculis fuerant
à feudo excluſæ; & ſic de conſtitutis in ſacro
Ordine, vel ſolemniter profeſſis. Non enim in-
ueſtitura diſcretiuè loquitur de clericis, vel mo-
nachis, ſicut fit in cap. 1. §. Qui clericus, ſi de
feud. defunct. &c. & in alijs concordantibus; ſed
90 loquitur ſimpliciter de clericis. Et cum feudum
ſit beneficium Principis, cap. 5. §. Beneficium,
in quibus cauſ. feud. amitt. ac proinde ſit pleniſ-
ſimè interpretandum, l. fin. ff. De conſtit. princ.
præpoſ. in cap. 1. §. Et quia, col. 18. ante med.
verſ. Item quia beneficia Principis, de his qui
91 feud. dar. poſſ. vtique in hac fauorabili materia
clericorum appellatione veniunt clerici etiam
regulares, vt per Abb. in rubr. de vit. & honeſt.
cleric. num. 15. Paul. de Caſtr. conſ. 336. in hac
ſubſtitutione, num. 3. lib. 1. Imò veniunt etiam
Epiſcopi ſecundum Abbatem in cap. Cum tibi,
92 num. 40. de verb. ſignificat. Vnde quatenus præ-
dicti aliàs eſſent inhabiles ad ſeruiendum; ta-
men cum ex forma inueſtituræ ſint habilitati ad
ſuccedendum, intelliguntur etiam habilitati ad
ſeruiendum per ſubſtitutum, arg. l. Quidam con-
ſulebant, ff. De re iudicat. Et hanc regulam
ponit Andr. de Iſern. in cap. 1 in fin. & poſt eum
Bald. ibidem num. 6. verſ. Adde talem regulam,
& Afflict. col. 4. in princip. de milit. Vaſſall. qui
arma bellic. depoſuit. Alex. d. conſ. 10. num. 16.
& 17. lib. 5. Pedemon. deciſ. 27. num. 15. & 16.
93 Nec refert quod in inueſtitura vocetur clericus
maior natu. Quia nihilominus ſuccedit mona-
chus; & Epiſcopus. Paul. de Caſtr. conſ. 336. In
hac ſubſtitut. num. 30. libr. 1. iuncto themate
conſilij.
94 Poſtremò in hac materia illud accuratè obſer-
uandum videtur, quod etſi liber feudorum ſit
authenticus, & allegari poſſit ad deciſionem cau-
ſarum in materia feudali, & liget etiam eccle-
ſiam, & eccleſiaſticas perſonas, Bald. in cap.
Cæterum, num. 5. de iudic. & alij apud Clar. in
§. Feudum, q. 3. verſ. Sed nunquid: tamen hoc
95 videtur omnino limitandum quoad illa capitula,
quæ ſtatuunt nominatim contra eccleſias, & per-
ſonas eccleſiaſticas, prout facit d. cap. 1. §. Qui
clericus, ſi de feud. defunct. &c. & alia capitula
ſupra citata num. 59. Quia talia ſunt contra li-
bertatem eccleſiaſticam, & non valent, vt per
Bald. conſ. 275. Quod regula, num. 9. verſ. Papa
etiam, lib. 2. Oldrad. conſ. 270. In quæſtione
propoſita, num. 9. verſ. Et tu inſtabis amice.
Nam & leges Imperiales, quæ ſpecificè diſpo-
nunt de eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis, ac
bonis earum, quales ſunt quæ habentur in titu-
lis, de ſacroſ. eccleſ. de Epiſc. & cleric. & con-
ſimiles, non valent ex defectu poteſtatis, vt eſt
text. celebris in cap. Eccleſia S. Mariæ, & ibi
notant omnes, infra eodem, & ſuſè dictum eſt

96 ſupra num. 25. & ſeqq. vnde leges ciuiles, quæ
loquuntur de emphyteuſi eccleſiæ, ſeruari non
debent ſecundum Abb. in cap. In præſentia,
num. 28. verſ. Ego in hoc dubio, de probation.
Et idem eſt in conſtitutionibus laicorum ſuper
rebus ſpectantibus ad eccleſias, vel perſonas ec-
cleſiaſticas, etiam ratione dominij vtilis tantum,
vt probatur in hoc capitulo ſecundum ea, quæ
97 dicta ſunt ſupra, num. 30. & 52. Quod ſi ita eſt in
legibus Imperatorum, ac Principum, multò
fortiùs obſeruandum erit in conſtitutionibus feu-
dalibus, quæ non emanarunt à Principe, ſed à
priuatis hominibus, nempe Roberto Orto, &
Gerardo Agapite non habentibus auctoritatem
leges condendi, vt aduertit Bellamer. d. conſ. 48.
num. 33. verſ. Item facit quod quæſtio loquitur
98 de iure, Qui propterea, num. 33. verſ. Quid di-
cendum, in fin. firmat communem eſſe opinio-
nem, quod iura feudorum non ligent. Et quam-
99 uis hodie contraria opinio frequentiùs ſit rece-
pta: tamen hoc ideo eſt, quia ex quo liber feu-
dorum fuit pro authentico obſeruatus, & allega-
tus ſupra hominum memoriam, vſus tanti tem-
poris vim habet priuilegij, vt ait Molin. in con-
100 ſuetud. Pariſ. feud. in princip. num. 46. & Clar.
loc. citat. At hæc ratio non militat in capitulis,
quæ ſunt contra libertatem eccleſiaſticam, quia
in talibus conſuetudo vtcunque immemorabilis
non valet, nec habet vim priuilegij, cap. Cum
terra, & ibi Abb. in 2. notab. de elect. Collect.
in cap. 1. num. 30. circa fin. De conſuetudin. &
hodie expreſſum in Conſtitutione ſanct. mem.
Vrbani VIII. quæ incipit Romanus Pontifex
edita die 5. Iunij 1641. Et hic iunge quæ dicta
ſunt ſupra num. 52.

Nec refert quod Dec. conſ. 131. Reuocatur in
dubium, num. 3. dicat iura feudorum videri ap-
probata ab Eccleſia: vbi canones expreſſè nõ con-
tradicunt; quoniam hoc poteſt admitti in illis
tantum iuribus feudalibus, quæ generaliter lo-
quuntur, prout colligitur ex ipſomet Dec. nu. 2.
verſ. Ad hoc facit, & ita intelligi debet Bald.
quem Dec. allegat, in cap. Cæterum, num. 2.
de iudic. dum ait conſuetudines feudales habere
locum etiam in feudis eccleſiaſticis. At ſecus eſt
in illis iuribus, quæ de eccleſijs, & earum perſo-
nis ac rebus ſpecificè diſponunt, quia ponunt
falcem in meſſem alienam, & non valent, prout
de legibus Imperatorum diſtinguitur per Cano-
niſtas in cap. 1. infr. de nou. oper. nunciat. & poſt
Abbat. & alios dixi ſupra num. 32. Quare cum
capitula feudalia excludentia à ſucceſſione Cle-
ricos, & monachos hac in parte non habeant le-
gis authoritatem; Conſequens eſt, vt in hoc ar-
ticulo ſeruandi ſint canones, qui clericos, & mo-
nachos non repellunt, vt ſupra diximus num. 5.
Felin. in d. cap. In præſentia, nu. 44. verſ. Et non
dicas, de probat.

101 His accedit quod in prædictis capitulis exclu-
dentibus clericos, & monachos non compre-
henduntur Epiſcopi propter excellentiam digni-
tatis Epiſcopalis. Cephal. conſ. 1. num. 4. verſ.
Quicquid; ac proinde in eorum ſucceſſione
ſeruabitur ius commune, vt diſponitur in cap.
1. §. Strenuus, de cognit. feud. Bald. conſ. 328.
Cum in cauſa, in fin. verſ. Declarando id, quod
dixi lib. 3. Paul. de Caſtr. conſ. 262. Dico quod
Epiſcop. in fin libr. 2. Clar. in §. Feudum, in
quæſt. 3.

102 Ac demum cum præſens feudum vti prouc-
niens ab eccleſia Romana ſit eccleſiaſticum,
Bald. in prælud. feud. in vlt. diuiſion. imol. in c.
fin. num. 36. verſ. Item feudorum aliud eſt eccle-
103 ſiaſticum, infra de feudis. Iura feudorum ſuperiùs
allegata, quæ prohibent clericos, & religioſos
ſuccedere in feudo ſæculari conceſſo à Principi-
bus ſæcularibus, ad hoc feudum Eccleſiaſticum
non extenduntur; Nam Principes laici veriſimi-
liter nolunt in ſuis feudis ſæcularibus admitti
eccleſiaſticos: ſed è contra in feudis eccleſiaſticis
non eſt veriſimile, vt apoſtolicus voluerit exclu-
dere ſuum genus eccleſiaſticorum. Ita in terminis
Iaſon in conſ. 117. In cauſa & lite, num. 3. col. 2.
104 verſ. Secundò principaliter vol. 4. vbi etiam ſub-
dit in feudo eccleſiaſtico ceſſare rationes ponde-
ratas in præallegatis capitulis excludentibus cle-
ricos, & religioſos à ſucceſſione feudi, nempe
quod deſinant eſſe milites ſæculi qui facti ſunt
milites Chriſti, & nemo militans Deo implicet
ſe negotijs ſæcularibus. Hæ namque rationes non
applicantur feudo eccleſiaſtico, quia Religioſi,
& Epiſcopi propter hoc non deſinunt eſſe milites
Eccleſiæ, & poſſunt impendere ſeruitia feudalia
ſecundum eorum qualitatem, & conditionem,
vt latiùs per eum, & ſequitur deciſio Pedemon-
tana 27. num. 17. in 5. fallentia.

105 Ex quibus concludendum videtur feudum hoc
debere in eccleſiam Epiſcopalem tranſire quoad
commoditatem dominij vtilis, durante tamen
vita naturali ipſius Epiſcopi. Nam, vt inquit
Bald. in auth. Niſi rogati nu. 15. C. Ad Trebell.
interim donec viuit vaſſallus feudum non redit
ad dominum, ſed eccleſia habet commoditatem,
ſi ſeruitium iuxta conditionem feudi non minus
decenter præſtare poſſit Eccleſia, quam vaſſal-
lus. Et idem Bald. in cap. 1. num. 1. verſ. Si ergo
feudum de milit. vaſſal. qui arm. bellic. depoſuit.
Et ibi etiam Aluarot. col. 2. Alex. dicto conſ. 10.
num. 10. 14. & 17. lib. 5. Felin. in d. c. In præſen-
tia, num. 46. verſ. Secundò.

106 Nec prædictis obſtat quod iura feudalia, quæ
ex ſui natura non tranſeunt, niſi ad hæredes ſan-
guinis, vt Regnum, Ducatus, Baronia, minimè
tranſeant in monaſterium, vel eccleſiam, ſed re-
maneant generi, vt inquit Bald. in l. Deo nobis.
§. Hoc etiam, num. 4. C. De Epiſcop. & cleric.
poſt gloſſ. ordinariam in cap. Scripſit nobis, in
verb. Dignitatem, 27. q. 2. Felin. in d. cap. In
præſentia, num. 44. verſ. Ad idem quod notat
Bald. & ibi etiam Dec. num. 289. de probat. Spec.
in tit. De ſtat. monach. §. 1. num. 15. dicens ita
ſeruari de facto.

107 Etenim huiuſmodi authoritates vendicant ſibi
locum in ſucceſſione, per quam feudum tranſit
in perpetuum ad manus mortuas, adeo vt nun-
quam ſit reuerſurum ad dominum, iuxta text. in
cap. 1. §. 1. De alien. feud. At in caſu præſenti
ſecundum concluſionem ſuperius firmatam mo-
naſterium, & eccleſia non ſuccedunt in feudo in
perpetuum, nec ſunt vaſſalli, ſed habent ſolam
commoditatem dominij vtilis viuente feudata-
rio; vnde prædictæ authoritates non applicantur.
Et ita ſeipſum declarat Bald. in cap. 1. num. 1.
verſ. Si ergo feudum, & ibi etiam Aluarot. col. 2.
de milit. vaſſall. qui arm. bell. depoſ. & idem
Bald. hic num. 19. Alex. d. conſ. 10. num. 17. lib. 5.
Capyc. deciſ. 10. n. 5. & 10. & quamuis Præpoſ.



Digitized by Google

in cap. 1. §. Et quia, col.13. ante med. verſ. Aut
loquimur de ijs qui feud. dar poſſ. opinatus
fuerit monaſterium etiam durante vita ſeudata-
rij non ſuccedere in ſeudo, quod tranſit ſolum
in hæredem ſanguinis: tamen loquitur ex capite
ſuo, & in prima opinione non eſt contradictor,
vt dicunt Capyc. d. deciſ. 10. num. 6. & 10. &
Clar. in ſ. Feudum, quæſt. 78. verſ. Quæ tamen
opinio.

108 In glo. prima. QVÆRO cum Innocentio, an
Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum in læſio-
nem iuris alterius valeat, necne.

109 Pro ſolutione duo caſus principales ſunt di-
ſtinguendi. Peimus eſt cum Princeps aufert ius al-
teri quæſitum, vel acquirendum de iure naturali
ideſt gentium, vt ſunt dominia, obligationes, &
110 huiuſmodi, quæ non dantur à iure ciuili, ſicut
dantur actiones, l. Ex hoc iure, ff. De Iuſtit. &
Iur. Inſtit. de rerum diuiſ. §. Feræ quoque be-
ſtiæ; ſed proueniunt à iure gentium, quod etiam
111 dicitur ius naturale, quia naturali ratione indu-
ctum eſt, vt inſtit. de rerum diuiſ. ſ. Singulorum,
ſecundum Innoc. hic num. 3. circa fin. verſ. De
iure autem naturali, & Compoſtell. nu. 3.

112 Et in hoc primo caſu ſubdiſtingue: Nam aut
princeps auferendo ius alterius procedit ſine
iuſta cauſa, & hoc eſt certum: & concludendum
eſt ſecundum Innocentium, num. 2. huiuſmodi
reſcriptum, aut legem, vel ſtatutum non valere,
vt l. fin. C. Si contra ius, vel vtilitat. public. Et
concordant Compoſtell. num. 1. Hoſt. eod. num.
in verb. Vt ſi quis, verſ. Hoc enim Ioan. Andr.
num. 15. & 16. Felin. num. 27. & reliqui omnes.
Et hanc dicit eſſe opinionem Canoniſtarum, &
Legiſlatarum Abb. hic num. 11. verſ. Si autem
non ſubeſt cauſa, per text. in Clement. Paſtoralis,
de re iudicat. vbi habetur, Imperatorem non
113 poſſe tollere ea, quæ ſunt de iure naturali; & ſic
non poteſt Imperator alicui rem ſuam auferre,
quia licet habeat iuriſdictionem in vniuerſos, l.
De precario, ff. Ad leg. Rhod. de iact. non ta-
men habet dominium rerum priuatarum, quæ à
principio fuerunt conceſſæ occupantibus, vt inſt.
de rerum diuiſ. Quaſi per totum, ſecundum Ab-
batem, & Felin. locis proximè citatis, & conſtat
ex dictis ſupra num. 51. Eandem concluſionem
poſuit Bart. in proœmio Digeſtorum, per text.
Quem dicit meliorem de mundo in l. venditor.
§. Si conſtat. ff. Commun. prædiorum, per quod
dicit nec principem, nec ciuitatem poſſe aliquem
priuare dominio rei ſuæ ſine cauſa. Et quamuis
non deſint contradictores, vt hic per Felin. n. 33.
verſ. Secundum verò membrum, tamen hæc opi-
114 nio eſt communior, & rationabilior, vt dicit
Raphael Fulgoſ. in d. l. fin. C. Si contra ius &
Felin. loco proximè citatò. Et patet ex cumulat.
per Ant. Gabr. comm. concl. libr. 3. in tit. De
iure quæſit. non toll. concl. 1. num. 1. & eam
ſequitur D. Thom. dicens huiuſmodi leges eſſe
tyrannicas in quodlib. 12. art. 24. in fin. Et hoc
membrum declara ſeptem modis, vt hic per
115 Felin. num. 40. Et ſicut non valet reſcriptum, lex,
vel ſtatutum; ita nec conſuetudo, ſecundum
Innoc. d. num. 2. verſ. Et ſicut reſcriptum, Hoſt.
num. 4. & Io. Andr. num. 16. verſ. Et ſicut non
valet.

116 Non obſtat quod rerum dominia videantur
haberi per leges Imperatorum, vt cap. Quo iure,
8. diſt. Ergo legibus, & ſtatutis poſſunt auferri.
Quoniam vt reſpondet Compoſtell. hic num. 6.
ad fin. verſ. Sed videtur, & Io. Andr. num. 24. à
iure gentium deſcendunt dominia, ſed per leges
principum diſtinguuntur modi per quos dominia
acquiruntur, vt ff. De acquir. rer. domin. per
totum ſequitur Ruin. conſ. 21. Viſis omnibus,
num. 3. vol. 1. & Felin. hic num. 49. verſ. Secundus
117 eſt. An autem Papa ſine cauſa poſſit auferre
alicui officium, vel beneficium, examinaui latiſ-
ſimè in cap. Conſultationibus, inſt. de elec. ægro-
tant. & plura in vtramque partem congerit hic
Felin. n. 40. vſque ad n. 45.

118 Aut princeps auferendo ius alterius procedit
ex iuſta cauſa, idque ſimiliter eſt certum: &
tenendum eſt reſcriptum, legem, vel ſtatutum
valere, vel ſi quis ſepulcrum, ff. De religioſ. &
ſumpt. funer. C. Pro quib. cauſ. ſeru. pro præ-
mio libert. accipiant, per totum. Innoc. hic n. 2.
in fin. verſ. in caſibus tamen, & num. 3. Compoſt.
num. 4. Hoſt. eod. num. verſ. Et hoc verum eſt.
Io. Andr. num. 18. verſ. Et hæc vera. Abb. nu. 11.
Ideoque per præſcriptionem à iure ciuili indu-
ctam priuatur quis iure ſuo, l. Bene à Zenone, C.
De quadrien. præſc. & propter delictum bona
confiſcantur, C. De bon. damn. per tot. Item
per legem humanam certo caſu inducitur ſerui-
tus, vt in cap. Ita quorumdam, de Iudæis, con-
tra libertatem, quæ eſt de iure naturali, vt c. Ius
naturale 1. diſt.

119 Et iuſta cauſa auferendi ius quæſitum de iure
gentium eſt fauor publicus, vt l. Item ſi verbera-
tum, ſ. 1. ff. De rei vendicat. l. Lucius, ff. De
euict. & not. in l. Antiochenſium, ff. De priuil.
credit. Abb. d. num. 11. circa fin. verſ. Sed cauſa
exiſtente, & Felin. num. 27. verſ. Cauſa autem
plenè. Anton. Gabriel commun. concluſ. lib. 3.
in tit. De iure quæſit. non tollen. concl. 2. num. 5.
adeo vt in hoc caſu valeat reſcriptum, etiamſi in
eo non fuerit derogatum regulæ de non tollen.
ius quæſitum. Sayr. ſuper d. regula quæſt. 59. &
deciſ. penult. lib. 2. & fuit multoties reſolutum
in Rota, vt dixi in cap. Cæterum, num. 32. & 49.
infra de reſcriptis. Et hoc ſecundum membrum,
quod princeps ex iuſta cauſa poſſit rem alterius
auferre, declara notabiliter quatuor modis, vt
hic per Felin. à n. 28. vſque ad n. 32.

120 Aut denique dubium eſt, an iuſta cauſa ſubſit,
necne: & tunc Cyn. & communiter legiſtæ, in l.
Reſcripta, C. De precib. Imperat. offerend. te-
nent præſumi pro Principe, quod fuerit motus
ex iuſta cauſa. Et idem tenet gloſſ. fin. in l. Re-
legati, ff. De pœn. dicens magnam, & iuſtam
cauſam eſſe principis voluntatem Butr. hic n. 22.
verſ. Aut eſt dubium, & Cardin. in 6. quæſt. &
Imol. num. 18. verſ. Si autem eſſet dubium; & pro
hac opinione plurimos cumulat, eamque dicit
eſſe magis communem Anton. Gabriel commun.
concl. lib. 3. d. tit. De iure quæſito non tollen.
concl. 3. n. 4. & 5.

121 Quinimo dicunt Doctores in Principe, qui
ſuo reſcripto aufert dominium de iure gentium
quæſitum priuato, vſque adeo cauſam præſumi,
vt contra huiuſmodi præſumptionem contraria
probatio non admittatur. Cyn. in d. l. Reſcripta,
circa fin. C. De precib. Imper. offerend. Butrius
& Imol. locis citat. Felin. hic num. 60. verſ. Et
122 adeo procedit, ſed hoc dictum, vt inquit Abb.

hic

hic num. 14. videtur ſatis durum, & nullo iure
apertè probatur, & in contrarium poteſt allega-
ri text. in Clem. Paſtoralis, de re iudicat. & illud
dictum reprobat Crauett. in conſ. 135. Verba
decret. num. 42. verſ. Imò iſto caſu vbi citat plu-
123 rimos, & in princ. eiuſdem, num. 42. concludit
aſſertionem Principis ſuper iuſta cauſa non eſſe
probationem, ſed tantum operari, vt transfera-
tur onus probandi in aduerſarium, & allegat
Angel. in conſ. 368. Sereniſſimus Princeps Vin-
ceſlaus, num. 5. & Roman. in conſ. 369. Circa
primum, num. 38. Com. in conſ. 35. In hac con-
ſultatione, num. 9. col. 6. verſ. Et maximè cum
Pontifex libr. 1. alios citat Gabr. de concl. 3.
num. 3.
124 Imò in Principe reſcribente contra ius tertio
quæſitum de iure gentium, abſolutè cauſam non
præſumi tenuerunt Abb. hic d. num. 14. verſ. Hoc
dictum, Dec. num. 27. & Felin. num. 66. verſ. Ex
quibus redditur dubia, & alij plures apud An-
ton. Gabriel d. concl. 3. num. 1.
125 Quia tamen in practica ſeruaretur prima opi-
nio, vt dicit Abb. loco cit. eam poteris limitare
quatuor modis. Et primo eam limitabis vt non
procedat quando Princeps reſcribit contra ius
quæſitum ex ſuo contractu; ad hoc l. Cæſar. ff. De
publican. & vectigal. & cap. 1. de probat. vbi tex.
optimus. Quam limitationem poſuit etiam
idem Abbas in conſ. 3. Nitar in præſenti in pe-
nult. col. in 27. qu. lib. 2. & Bertrand. in conſ. 15.
num. 4. vol. 1. verſ. Secundò reſpondetur, & in
conſ. 233. num. 3. vol. 2. & Gabr. d. concl. 3. n. 13.
& ex hoc infert Abb. hic nu. 15. vt Princeps non
126 poſsit ſuo vaſſallo ſine cauſæ cognitione feudum
auferre, quia in feudo eſt quidam contractus,
127 ex quo vltro citroque naſcitur obligatio, vt in
cap. De forma, 22. qu. 5. iuncta gloſ. in l. Liber
homo, ff. De verb. obligat. Item de natura feu-
di eſt, vt non auferatur niſi cauſa cognita, vt in
cap. 1. de natur. feud. & in cap. 1. de feud. ſine
culpa non amitt. in vſib. feud. & in hac ſpecie
conſuluerunt Dec. conſ. 689. viſo puncto. Pariſ.
conſ. 11, Caſtrum iſtud, num. 55. & 111. lib. 1.
Socin. Iun. conſ. 94. Conſilium, num. 3. vol. 2. &
paſsim alij.
128 Limitabis ſecundò, vt non procedat ſi Prin-
ceps reſcribat contra conceſsionem ſuam etiam
gratuitam, puta conferendo officium, vel bene-
ficium à ſe prius alteri collatum: in tali enim
reſcripto non præſumitur cauſa, ſed potius Prin-
ceps præſumitur circumuentus, tex. eſt in cap.
Cum olim, infra de re iudicat. vbi ſi Papa con-
ferat alicui beneficium vnius, & dicta collatio
repugnet ordinationi à ſe priùs factæ in fauorem
alterius, ſecunda diſpoſitio irritatur, prima re-
manente, ea ratione, quia ipſam ſecundam fe-
ciſſe cenſetur tanquam circumuentus in ea, quam
priùs fecerat, vel ex obliuione, vel facto ipſius
collatarij. Et ita de hoc eſſe ibi caſum expreſsiſ-
ſimum dixit Roman. conſ. 298. circa præmiſſam,
num. 1. verſ. Secundò eadem concluſio, quem
ſequitur Ruin. conſ. 98. Quia per priuilegium,
num. 22. volum. 4. Dec. conſ. 588. Viſo puncto,
num. 18. Soccin. Iun. d. conſ. 94. num. 3. vol. 2.
& Ferrett. conſ. 6. Factum tale eſt, aliàs num. 4.
129 & hæc præſumptio circumuentionis eſt iuris &
de iure, quæ contrariam probationem non ad-
mittit, vt ibi voluit ſingulariter Innoc. in princ.
cum quo concordant Hoſt. num. 5. Ioan. Andr.
num. 4. Bellam. num. 2. Cardin. num. 9. verſ. Et
dicit Innocen. Alex. de Næuo, num. 22. & Felin.
num. 5. col. 5. verſ. Amplia iſta, & conſuluit ele-
ganter Bald. in conſ. 327. Pridie enim, num. 4.
volum. 1. Ruin. vbi ſupra, & concordant plures
quos citat Apoſtill. ad Rom. d. conſ. 298. lit. B.
130 Porrò in conceſſionibus Principum prima atten-
ditur, nec per ſecundam primæ derogatur, vt
conſuluit Roman. d. conſ. 298. per totum, & alij
quos cumulat Anton. Gabr. comm. concl. lib. 3.
in tit. De iure quæſito non toll. conſ. 7. num. 4.
& 5.
131 Limitabis tertiò, vt præſumatur pro Principe
reſpectu ſubditorum dumtaxat, non autem re-
ſpectu aliorum, vt notabiliter voluit Innocen.
in cap. Inquiſitioni, num. 4. de ſentent. excom-
municat. vbi quod ſi Papa mandat laico ſibi non
ſubiecto in temporalibus, vt det alicui rem
ſuam, talis non tenetur ei obedire niſi appareat
legitima cauſa ſic præcipiendi, cum non ſit ei
temporaliter ſubiectus: & idem colligitur ex
Clem. Paſtoralis de re iudicat. vbi ponderatur,
quod Rex Siciliæ non ſuberat Imperio. & hanc
limitationem approbat hic Abb. num. 15. verſ.
Item limito, & Felin. num. 62. in fin. verſ. Limita 3.
& idem Abb. in cap. 1. num. 4. in fin. de cauſ.
poſſ. & propriet. Ruin. conſ. 91. Quæritur, num. 5.
volum. 1. & conſ. 123. Viſa facti ſentent. num. 23.
volum. 3.
132 Limitabis quartò, niſi cauſa in reſcripto Prin-
cipis expreſſa ſit friuola, ſeu irrationabilis. Tunc
enim princeps quamuis reſcribat ex certa ſcien-
tia, motu proprio, & de plenitudine poteſtatis;
tamen præſumitur circumuentus, & tales literæ
ſunt ipſo iure nullę, & ita ſingulariter limitat Dec.
in conſ. 576. Pro reſolutione, n. 10. Bolognett.
conſ. 2. num. 45. Socin. ſen. conſ. 273. . . . . .
ante fin. volum. 2. Ruin. conſ. 123. . . . . . . .
num. 3. vol. 3. Alias limitationes ad prædictam
regulam ponit Anton. Gabr. dicta concl. 3. De
iure quæſit. non toll. & latiùs an, & quando cau-
ſa præſumatur in Principe reſcribente contra
ius tertij, vide Præpoſitum in cap. Venerabilem,
§. Quod autem, col. 1. in 3. notab. & ſeq. Qui filij
ſint legit.
133 Secundus caſus principalis eſt quando reſcri-
ptum, lex, vel ſtatutum lædit ius alterius in eo,
quod ad eum pertinet de iure ciuili, prout ſunt
actiones, quæ à Iure ciuili ſunt proditæ, vt l. 2.
ff. De origin. Iuris, & l. Ex hoc iure in fin. ff. De
iuſt. & iur. & in hoc 2. caſu Innoc. hic, num. 3.
verſ. Vbi verò reſcriptum. Compoſtell. num. 5.
Hoſtien. n. 4. verſ. Vbi vero. Ioan. Andr. n. 19 &
Felin. num. 54. in fin. verſ. Quarta concluſio, di-
134 ſtingunt ſic: Aut reſcriptum, lex, vel ſtatutum
perimit ius alterius omnino, vel denegat ex to-
to agendi poteſtatem: & non valet niſi adijcia-
tur clauſula, *non obſtante lege, &c.* arg. l. Si quis
in princ. teſt. ff. De legat. 3. & authent. Hinc inter
liberos, C. De teſtam. arguendo à lege ad vlti-
mam voluntatem, quæ ſimiliter lex dicitur, vt
§. Diſponat. auth. de nup. & meliùs ſecundum
Hoſt. vbi ſupra, probatur in cap. Nonnulli infra
de reſcript. & in cap. vlt. De Capell. monach. &
135 quod dictum eſt niſi adijciatur clauſula *non ob-
ſtante, &c.* locum habet etiam quando aliàs con-
136 ſtat de expreſſa voluntate Principis ſecundum
Compoſt.

Compoſt. d. n. 5. Hæc tamen non procedunt in litteris Papæ contra ius tertij, quia non dicitur conſtare de illius voluntate per quaſcunque derogationes, niſi expreſſè fuerit derogatum regulæ de iure quæſito non toll. vt reſoluit Rota coram Card. Seraphin. deciſ. 1082. nu. 6. 7. & 8. quæ quidem derogatio requiritur in iure quomodolibet quæſito, & cuiuſcumque ſit generis. Cæſ. de Graſſ. deciſ. 1. nu. 4. de verb. ſignific.

137 Verumtamen etſi reſcriptum, vel lex auferre poſſit actionem modis prædictis, vt eſt communis opinio ſecundum Abb. hic nu. 3. non tamen poteſt illam ſic auferre quin reddat iuſtitiam, quia id eſſet contra ius naturale. Et ita ex mente aliquorum declarant Innoc. hic num. 3. verſ. Sed & tunc, vt quidam dicunt; & Compoſtell. num. 6. eod. verſ. & tenent Io. Andr. nu. 21. Abb. d. num. 13. & Felin. num. 55. Nam hoc caſu ſit reditus ad primæuum ius in quo non erant actio-
138 nes, ſed manu regia adminiſtrabatur iuſtitia, d. l. 2. & ſic habes caſum, in quo ſine actione formali quis poteſt agere ex ſola obligatione iuris gentium, ſecundum Abbat. & Felin. locis citatis, & ſequitur Alex. conſ. 1. Ponderatis, n. 31. verſ. Non obſtat, lib. 5.

139 Aut ex huiuſmodi reſcripto, lege, vel ſtatuto ius alteri competens de iure ciuili non aufertur, ſed differtur, & tunc valent, vt l. Quoties, C. De precib. Imper. offerend. Innoc. d. num. 3. poſt med. verſ. Si verò non aufertur ius. Compoſtell. num. 6. eod. verſ. Hoſt. num. 4. verſ. Vbi verò reſcriptum. Io. Andr. num. 22. Abb. nu. 12. & Felin. nu. 47. dicentes Principem poſſe inferre modicam læſionem, puta dare dilationem debitori, vt non poſſit interim conueniri, d. l. Quoties. Idem tradit Alex. conſ. 216. Non arguendi, n. 15. lib. 2.

140 Cæterum indiſtinctè ius merè ciuile tolli poteſt, ſi is, qui habet iuriſdictionem ſuper eo iure, de hoc facit legem municipalem, ſecundum Innoc. nu 4. & Io. Andr. nu. 23.

141 Poſtremò addunt Innoc. d. nu. 4. verſ. Ius autem naturale. Compoſtell. nu. 8. Io. Andr. n. 25. & Felin. num. 26. quod etſi lex ciuilis non poſſit tollere in totum ius naturale; poteſt tamen illud diſtinguere, & adiuuare, eique addere, vel detrahere, ſicut lex ciuilis, vel Canonica diſtinguit illud Euangelij. *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, cap. In omni, infra de teſtibus, vt non procedat in multis caſibus, in quibus plures requiruntur, vt l. fin. C. De teſtam. l. Hac conſultiſſima, C. Qui teſtam. facer. poſſ. l. Teſtium. C. De teſtib. cap. 1. & 2. 2. qu. 4. & hoc expreſsè dicit tex. in l. Ius ciuile, ff. De iuſt. & iur. ibi: *Cum aliquid addimus, vel detrahimus iuri communi*. (id eſt naturali) vt ibi in gloſ. 1. idque exemplo iuris Prætorij, quod Prætores introduxerunt adiuuandi, vel ſupplendi vel corrigendi iuris ciuilis, gratia, vt l. Ius autem, §. fin. ff. eod. & ibi plena gloſ. in verb. Adiuuandi. Et ita Innoc. & ſequaces videntur ſentire non modo ius naturale, id eſt gentium, ſed etiam ius diuinum poſſe diſtingui, limitari, & declarari per leges ciuiles, vt hic per Felin. num. 2. Circa quod Cyn. & Legiſtæ multa dicunt in l. Reſcripta, C. De precib. Imper. offer. & Bald. poſt gloſ. in l. fin. C. Si con-
142 tra ius, vel vtilitat. publicam. Et alij apud Felin. hic num. 2. & 16. & concludunt Principem poſſe limitare ius diuinum in illis articulis, qui reperiuntur ab ipſo iure diuino limitati; in alijs ſecus, niſi ſubſit iuſta cauſa limitandi, & in dubio præſumi pro lege Principis. Sed Abb. hic num. 4. limitando dicta Legiſtarum dicit Principem ſæcularem poſſe ſtatuere interpretando ius diuinum in rebus prophanis, in quibus habet iuriſdictionem, & dummodo ſubſit cauſa aperta; ſed in ſpiritualibus interpretationem pertinere ad Papam, vt eſt tex. in cap. Per venerabilem, in fin. Qui filij ſint legitimi. Quod pluribus exornat Felin. hic nu. 17. & ſeqq.

Ego verò exiſtimo hæc dicta non procedere per ea, quæ ſcripſi in cap. Cum pridem à nu. 76. vſque ad nu. 84. de pact. vbi latiſſimè probaui legem humanam ex quacunque cauſa non poſſe legi Diuinæ quidquam detrahere, nec illam modificare, ſeu limitare, aut ſuper ea diſpenſare, ibi plenè videas. Et ad authoritatem illam: *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*. Quæ videtur diſtingui, & limitari per legem Canonicam, in cap. Licet vniuerſis, Inſr. de teſtib. & in cap. Præſul, 2. qu. 4. Reſponde, vt dixi in cap. Cum eſſes, nu. 144. & nu. 149. de teſtam. & in d. c. Licet vniuerſis, in 2. not. Diſtinctio autem Cyn. & Legiſtarum eſt ſine ſucco, quia ineptum eſt vt lex ciuilis limitet ius diuinum in illis caſibus, in quibus ius diuinum ſeipſum limitat. Iam enim illa non eſt limitatio iuris ciuilis, ſed iuris diuini. Arg. cap. Litteris de reſcript. & l. Item eorum, §. Si decuriones, ff. Quod cuiuſque vniuerſ. nomin. vbi verò ius diuinum non limitat ſeipſum, lex ciuilis ex cauſa quantumuis graui nequaquam poteſt illud limitare. Nam ſi id non poteſt Apoſtolicus, vt dixi in d. cap. Cum pridem, num. 76. & ſeqq. longè minus id poterit Princeps ſæcularis, cap. Cum ad verum, & cap. Si Imperator, 96. diſt.

# DE CONSTITVTIONIB.

## *Cap. Cum acceſſiſſent.*

### *SVMMARIVM.*

1 *Dignitatis collatio deuoluitur ad Papam ſi omnes collatores habuerunt ſex menſes ad conferendum, & neglexerunt conferre.*

2 *Papa confert beneficia deuoluta poteſtate ſpeciali, non generali tantum, qua poteſt omnia beneficia conferre.*

*Papa duobus modis conferre poteſt beneficia deuoluta, ibid. verſ. Porro.*

3 *Dignitas, perſonatus, & officium an differant.*

4 *Nomen dignitatis non ſufficit in reſcripto ex ſtylo curiæ, ſed requiritur nomen proprium, & cognomen.*

5 *Canonici non poſſunt ſupprimere aliquam dignitatem in Eccleſia, & illius redditus ſibi applicare ſine authoritate Papæ.*

6 *Præbendarum tenuitas eſt iuſta cauſa ſuppreſſionis dignitatis.*

7 *Epiſcopus cum conſenſu Capituli poteſt aliquot præbendas ſupprimere, & earum fructus reliquarum præbendarum diſtributionibus, ſi ſint tenues appli-*

*applicare ex Concilio Trid.*

8 *Non tamen ex Concilio poteſt ſupprimere dignitatem.*

9 *Collatio beneficij dicitur donatio.*

10 *Qualitas non poteſt eſſe ſine ſuo ſubiecto.*

11 *Beneficium non vacat per obitum beneficiati, in tribus caſibus, id eſt ſi ſit ſuppreſſum ſi præbendæ non ſint diſtinctæ, & ſi ſit de menſa.*

*Littera ad beneficium vacaturum non extenduntur ad beneficium de menſa. ibid. verſ. Tertius eſt.*

12 *Statuentes poſſunt recedere à ſtatuto edito contrarius non obſtante confirmatione Apoſtolica.*

*Declaratur. n.19.*

13 *Capitulum generale an poſſit recedere à conſtitutionibus per Sedem Apoſtolicam confirmatis præſcribentibus tempus faciendi decreta circa electionem Generalis in ſede vacante. & n. ſeq. vſque in fin.*

14 *Actus contra probibitionem legis eſt ipſo iure nullus, quamuis lex non procedat vlterius irritando actum.*

15 *Niſi eadem, vel alia lex declaret actum valere. & num. 38.*

16 *Geſta contra conſtitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti non valent.*

*Declaratur. n.21. & 27.*

17 *Conſtitutio Capituli generalis confirmata à Sede Apoſtolica cum clauſula decreti à ſtatuentibus reuocari non poteſt, etiam quatenus concernit eorum fauorem.*

*Contrarium. n.21.*

18 *Clauſula decreti quando apponitur videtur data forma, cui renunciari non poteſt.*

*Declaratur. n. 22.*

19 *Statutum poteſt à ſtatuentibus reuocari quatenus concernit eorum fauorem non obſtante confirmatione Superioris.*

20 *Et cenſentur reuocaſſe per vnicum actum capitulariter geſtum contra ſtatutum, aut ſaltem ſuſpendiſſe pro illa vice.*

21 *Statutum poteſt reuocari à ſtatuentibus quatenus concernit eorum fauorem etiam ſi fuerit confirmatum cum decreto irritanti.*

22 *Forma renunciari poteſt quando priuatam reſpicit vtilitatem.*

23 *Præceptum reſpiciens vtilitatem eius cui præcipitur conſilium dicitur.*

24 *Probibitio legis concernens principaliter fauorem eius cui ſit, babet vim exhortationis. & n.38.*

25 *Priuilegio ſicut poteſt renunciari, ita & decreto irritanti tanquam acceſſorio.*

26 *Decretum appoſitum in regreſſu, vel alia gratia non babet effectum niſi volente eo, in cuius fauorem eſt appoſitum.*

27 *Decretum irritans in confirmatione conſtitutionum, quarum aliquæ babent clauſulam annullatiuam actus contrarij, & aliæ non minime inducit nullitatem quoad omnia. vſque ad n.34.*

28 *Confirmatio Pÿ IV. cum clauſula decreti non operatur vt omnia geſta contra Concilium Trident. ſint nulla.*

29 *Matrimonia contracta non præmiſſis denunciationibus valida ſunt.*

30 *Concilium Tridentinum vbi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id diſertis verbis expreſſit.*

31 *Profeſſio non eſt irrita ex eo quod facta fuerit à puella ante explorationem voluntatis.*

32 *Electio Prouincialis facta non præuio iuramento de eligendo digniorem contra Conſtitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti, non eſt nulla.*

33 *Decretum irritans apponitur ad finem remouendi obſtacula impedientia executionem actus ſuper quo decernitur.*

34 *Cauſa finali conſtitutionis ceſſante, ceſſat ipſa conſtitutio.*

35 *Decretum irritans non impedit manutentionem dum diſcutitur an principalis diſpoſitio locum babeat, nec ne.*

36 *Verba futuri temporis non imperatiuè prolata non ſunt diſpoſitiua.*

37 *Actus contra legis præſcriptum factus ab eo qui prius iuriſdictionem non babebat; eſt nullus, ſecus ſi babebat.*

38 *Intellectus c. Ad Apoſtolicam, de Regul.*

39 *Actus contra legem non babentem perpetuam cauſam probibitionis non eſt irritus.*

40 *Actus contra ſtatuti probibitionem ſi fiat ab ipſiſmet ſtatuentibus valet.*

CVM ACCESSISSENT. Dignitas ſublata de Eccleſia per ſtatutum Capituli à Papa confirmatum vlterius non cenſetur vacare, niſi poſtea per contrarium actum ſtatutum illud fuerit reuocatum. Hoc dicit. Diuiditur in tres partes ſecundum Hoſt. & Io. Andr. In prima, ponitur allegatio pro Primicerio. In ſecunda, allegatio contra eum pro Capitulo. In tertia, diffinitiua commiſſio. Secunda ibi, *fuit inſuper*. Tertia ibi, *Quocirca*.

1 Nota primo ibi, *tanto tempore vacauiſſet, &c.* dignitatem poſſe tamdiu vacare, vt eius collatio ad Sedem Apoſtolicam deuoluatur. Quod contingit quando ſuperiores omnes ordinarij collatoris vnà cum ipſo collatore habuerunt ſex menſes ad conferendum, & neglexerunt conferre: Vltimò enim collatio deuoluitur ad Papam iuxta terminos decreti Lateranen. Concilij, de quo
2 in c.2. infra, de conceſſ. præben. Et tunc Papa confert ex poteſtate propria, & ſpeciali, non ex generali tantum, qua poteſt omnia beneficia conferre, c.2. de præb. in 6. & Clem. 1. in fin. vt lite pend. & tradit Sarnen. in proœm. regul. Cancell. qu. 2. num.7. verſ. Conſiderata perſona ipſius Papæ, & plenius in regul. de iur. quæſ. non tollen. qu. 1. num.7. Quintil. Mandoſ. in reg. 2. qu. 2. n.2. Porrò beneficia deuoluta duobus modis Papa conferre poteſt. Primò poſteaquam ad eum ſunt deuoluta omnibus inferioribus in ſtatutis temporibus ad conferendum negligentibus: Deinde quando beneficia ſunt tantum deuoluta ad aliquem ſuperiorem ordinarij collatoris, vtpotè ſi ob negligentiam Abbatis, vel Capituli deuoluta ſit collatio ad Epiſcopum, vel ob negligentiam Epiſcopi ad Metropolitanum, ad præſcriptum d. c. 2. de præb. in 6. Papa enim concurrere poteſt cum Epiſcopo, vel Metropolitano; atque ita ſemper conferre poteſt vel ratione deuolutionis ad ipſum, vel ratione concurſus, vt declarat Rebuff. ſuper concord. in tit. De collat. §. Si quis verò, in ver. Deuolutio, & Mandoſ. in reg. de Ann. quæſt. vlt. nu.6.

3 Secundò nota dignitatem, perſonatum, & officium eſſe ſynonyma, ſeu idem importantia: nam

nam in hac decretali Primiceriatus quandoque appellatur dignitas, quandoque perſonatus, & quandoque officium. Quod tamen verum eſt largè ſumpto vocabulo; ſed in ſtrictiori ſignificatione differunt, vt pleniè notat Io. Andr. poſt Archid. in c. 1. de conſuet. lib. 6. & in c. De multa, infr. de præbend. Butr. hic num. 4. Imol. n. 1. & Abb. in princip. & ſcripſi in c. Ad hæc, infra, de præb. vbi plenè videas.

4 Tertiò nota ibi, *Archidiaconus Tullenſis*, ad certitudinem perſonæ ſufficere in reſcripto exprimere nomen dignitatis, quod tamen hodie non ſeruatur; quia ex ſtylo Curiæ apponitur nomen integrum, & cognomen ad euitandam æquiuocationis fallaciam; vt dicunt hic Hoſt. Io. Andr. Butr. Cardin. & Imol. & not. in c. fin. inf. de reſcript. Nam & in legibus crimen falſi committitur, ſi nomina prudentum per ſpecialia ſigna, non per conſequentiam litterarum exprimantur, l. 1. circa fin. §. Ne autem per ſcripturam, C. De veter. iur. enucl.

5 Quartò nota ibi, *ac ſtatutum ipſum authoritate Sedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodum confirmatum*, Canonicos non poſſe ſupprimere in Eccleſia aliquam dignitatem, & illius redditus ſibi applicare ſine Papæ authoritate: hic enim fundatur validitas ſtatuti in confirmatione Apoſtolica. Vnde ſine illa ſtatutum non valet, etiamſi fiat de Epiſcopi conſenſu vt poſt multa concludit hic gloſſ. in ver. Confirmatum. Cardin. nu. 1. & alij communiter.

6 Quinto nota ibi, *inter Canonicos ipſos Primiceriatus prouentibus, & poſſeſſionibus diſtributis*; legitimam cauſam eſſe ſupprimendi aliquam dignitatem in Eccleſia, vt redditus conuertantur in vtilitatem Canonicorum, quibus proprij redditus non ſufficiunt, vt hic per Abb. in 4. notab. Cauſa tamen huiuſmodi non eſſet ſufficiens ad dignitatem ſupprimendam, niſi etiam concurreret authoritas Sedis Apoſtolicæ, vt dictum eſt in præced. notab. licet ſecus ſit in ſuppreſſione Canonicatus, vt eſt caſus in c. Ex parte, ibi, Licet redditus non ſint diminuti, inf. eod.

7 Porrò in c. 15. ſeſſ. 24. Concil. Trid. ſtatutum eſt vt in cathedralibus, & collegiatis inſignibus, vbi frequentes, adeoque tenues ſunt præbendæ, ſimul cum diſtributionibus quotidianis, vt ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen regularia ijs vnire, vel ſi hac ratione prouideri non poſſit, aliquibus ex ijs ſuppreſſis eas ad pauciorem numerum reducere, & illarum fructus, & prouentus reliquarum præbendarum diſtributionibus applicare. Verum circa hoc decretum cum Capitulum, & Canonici Eccleſiæ Elnen. qui obtinuerunt ab Ordinario vniri Præcentoriam eiuſdem Eccleſiæ, quæ inibi dignitas exiſtit eidem Capitulo ob præbendarum tenuitatem dubitaſſent an ea valida eſſet, ex d. c. 15. Sac. Congregatio Concilij cenſuit vigore c. 15. ſeſſ. 24. non potuiſſe vniri dignitatem. Quamobrem cum caſus ſuppreſſionis dignitatis ſit omiſſus à

8 Concilio, ſalua manet iuris communis prohibitio: nam quod non mutatur, cur ſtare prohibetur? l. Sancimus, C. De teſtam. l. Præcipimus, in fin. C. De appellat. Hoſt. in c. Ad Apoſtolicam, num. 2. de regular. An autem Capitulum poſſit numerum Canonicorum augere, dixi in c. Dilecto, inf. de præb.

9 Sextò nota ibi, *perſonatus eſſet donatio deuoluta*. Collationem beneficij dici donationem, vt hic, & in c. Poſtulaſtis, infra, de conceſſ. præben. eſt enim quædam liberalitas, c. Relatum, inf. de præb. c. fin. de offi. Vicar. lib. 6. quod eſt verum reſpectu eius, cui confertur: non enim tenetur collator magis ei, quam alteri conferre. Vnde illi conferendo gratiam facit; ſed non dicitur liberaliter in dando ſimpliciter, quia abſolutè tenetur conferre, vt infra. Vt eccleſ. benef. in rubro & nigro. Et in neceſſitatibus non eſt liberalitas. l. Rem legatam, ff. De adimen. legat. & declarat gloſ. in d. c. Relatum, in ver. Liberalitas, Cardin. Imol. & Abb. hic.

Septimò nota caſum, in quo per mortem beneficiati non vacat beneficium, quando ſcilicet beneficium eſt ſuppreſſum vt hic. Alius caſus eſt in Eccleſia non numerata, vel vbi præbendæ non ſunt diſtinctæ, c. Dilecto, de præb. & c. Ex parte, de conceſſ. præben. Tertius quando beneficium eſt de menſa, gloſ. in clem. 1. in ver. Non vacet, de exceſſ. Prælat. conſolidatur enim menſæ mortuo clerico ad inſtar vſusfructus, c. Cum conſtet, de pignor. Vnde Imol. in c. Abbatem, in 2. col. inf. de reſcript. relatus hic à Felin. nu. 2. tenet contra Io. Andr. & Butr. Litteras ſuper beneficio vacaturo non extendi ad beneficia de menſa. Et hos tres caſus recenſent hic Butr. n. 8. Card. num. 2. Anchar. in princ. Imol. num. 3. & Felin. eod. num.

10 Octauò nota ibi, *Primiceriatus ipſe tanto tempore non vacauerit*. extincta dignitate eſſe impoſſibilem illius vacationem; quia non entis nullæ ſunt qualitates, l. Diuus, ff. De milit. teſtam. l. 2. ff. De vſufruct. ear. rer. Oldrad. conſ. 203. Factum tale eſt, verſ. Ad ſecundam quæſtionem. Et vbi deficit ſubiectum, deficit prædicatum, quia impoſſibile eſt prædicari de non ente, vt dicit Angel. conſ. 390. Chariſſime frater, nu. 1. Nec accidentia eſſe poſſunt ſine ſubiecto, c. Baptizari, in fin. 5. diſt. l. 1. Cod. De condit. ob turp. cauſ. l. Eius qui in Prouincia, ad fin. ff. Si cert. petat. Bald. in l. Omnium, col. 2. verſ. Nam impoſſibile eſt intelligere accidentia, C. De teſtam. Rom. conſ. 91. Viſis, nu. 8. Plura ſimilia congerit Philipp. Prob. ad Io. Monach. in c. 1. nu. 35. & ſeqq. de conſeſſ. lib. 6.

11 Vltimò nota in verſ. *Niſi poſtea dicti Canonici contrauenerint*. Canonicos quamuis non poſſint contra ius ſtatuere, tamen poſſe tollere ſtatutum contra ius ab ipſis editum, etiam authoritate Apoſtolica confirmatum: nam hic Canonici ſtatuerunt, vt dignitas Primiceriatus non eſſet amplius in Eccleſia, quod eſt contra ius, vt dictum eſt ſupra in 4. notab. & ſtatutum fuerat à Papa confirmatum. Et tamen ſi contraueniant facto ipſo aliquem in Primicerium eligendo, dignitas extincta reuiniſcit. Et ita hanc concluſionem firmat Bart. in l. Omnes populi, 3. col. verſ. Iuxta prædicta quæro, ff. De iuſt. & iur. & alij hic copioſè relati à Felin. nu. 3. Verum hoc impugnat Dec. hic num. 18. Si confirmatio fuit neceſſaria; quia tunc ſtatutum dicitur abſolutè ſu-

12 perioris quod ab inferiore tolli non poteſt ex defectu poteſtatis, vt hic per eum. Sed in contrarium ſtat littera huius Decretalis. Nam hic ſta-

tutum de ſuppreſsione dignitatis fuit editum contra ius, & ſic confirmatio Apoſtolica fuit neceſſaria, & tamen Canonici poſſunt contrauenire. Abb. ſic diſtinguit conciliando opiniones num. 2. Aut ſtatutum concernit principaliter fauorem ſtatuentium, & procedit opinio Bartoli; Aut concernit fauorem aliorum, vel bonum publicum; & tunc procedit opinio contraria, & ſequitur Felin. num. 4. verſ. Prima declaratio. Sed tu aduerte, quia etſi DD. videantur hic fundare validitatem reuocationis ſtatuti confirmati in eo quod per illam fiat reditus ad ius commune; tamen ſtante ſupradicta diſtinctione Abbatis, non eſt ius in hoc. Nam ſi ſtatutum editum fuerit ob fauorem aliorum, vel ob publicam cauſam, reuocari non poterit à ſtatuentibus, licet per reuocationem fiat reditus ad ius commune; Imo hoc procedit etiamſi ſtatutum non fuerit confirmatum per ſuperiorem ſecundum Innocentium communiter receptum in c. Cum olim, il 2. num. 7. verſ. Imò plus dicimus, aliàs eſt in c. Accedentibus, de priuil. Exemplum in decreto edito per Capitulum Generale ex cauſa publicæ quietis, vt Generalis Ordinis eligi non poſſit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædeceſſor. Quamquam enim per reuocationem huius decreti fiat reditus ad ius commune, ſecundum quod electio generalis tam actiua, quam paſsiua liberè ſpectat ad vniuerſam Congregationem, vt decidit Rota deciſ. 65. num. 5. par. 1. in recent. tamen durante cauſa illa quietis publicæ, decretum ab eodem Capitulo generali reuocari non poteſt, vt ſcripſi in eadem decretali, Cum dilectus, à n. 9. vſque in fin. Sin
13 autem ſtatutum concernat tantummodo fauorem ipſorummet ſtatuentium, poterit ab ipſis reuocari, licet per reuocationem non fiat reditus ad ius commune, non obſtante confirmatione Apoſtolica etiam facta cum decreto irritanti, vt plenè dicam in quæſtione ſeq. præſertim nu. 19. & 21.

Poſita conſtitutione Congregationis Somaſchæ cum reliquis conſtitutionibus eiuſdem Congregationis ex certa ſcientia, & cum decreto irritanti per Sedem Apoſtolicam confirmata tenoris infraſcripti, videlicet. Priuſquam ad Præpoſitum Generalem eligendum deueniant Patres electores, ſi quid ſtatuendum erit, ad ipſius, vel maiorum officialium perſonas, iura, modum procedendi, & ad electiones attinens, hic erit locus.

Item, poſito decreto poſt electionem Præpoſiti Generalis in Capitulo generali propoſito, & ſuffragijs Patrum obtento, quo determinatum eſt pro publica quiete, vt poſteaquam Præpoſiti Generales Congregationis ſui triennalis regiminis tempus expleuerint, ſucceſſor immediatè eligi non poſsit ex eadem natione, ſeu ſtatu, ſed ex alio.

QVÆRITVR, An decretum vt præfertur editum ſit validum, & in proximo generali capitulo obſeruandum, nec ne?

Ex duplici capite videtur hoc decretum poſſe impugnari. Primum ex eo, quod propoſitum, & obtentum fuerit ante electionem Præpoſiti generalis contra præſcriptum dictæ conſtitutionis, Secundum ex eo, quod reſtringat libertatem electionis contra diſpoſitionem ſacrorum Canonũ,

14 Quoad primum caput contra validitatem Decreti facit, primò, quòd actus geſtus contra prohibitionem legis eſt ipſo iure nullus, licet lex vlterius non procedat irritando actum, l. Non dubium, vbi id not. Bart. Bald. & Legiſtæ, Cod. De legib. c. Ne nimia, de relig. domib. c. vo. in princ. eod. tit. lib. 6. c. Quæ contra ius, de regul. iur. eod. lib. gloſ. in c. Vides, in ver. Diſſolui, 30. diſt. Canoniſtæ in c. Ad Apoſtolicam, infra, de regul. Sufficit enim legislatorem tantum prohibuiſſe ad hoc vt ea quæ lege fieri prohibentur ſi fuerint facta non ſolum inutilia, ſed pro infectis habeantur, vt legitur in d. l. Non dubium, quæ eſt canonizata, in c. Imperiali, 25. qu. 2.

15 Neque obſtat text. in d. c. Ad Apoſtolicam, vbi valet profeſsio facta infra annum in Ordinibus non Mendicantium contra legis prohibitionem; Siquidem hoc procedit ibi, *quia Decretalis procedit vlterius, declarando actum valere*. Secus autem eſt ſi canon ſimpliciter prohibeat, quia tunc ex vi ſolius prohibitionis actus redditur nullus. Et ita ad illum textum, & ad c. Nos nouimus, 17. quæſt. 2. & c. Si vir, 27. diſt. poſt Goffred. reſpondent ibi Io. Andr. num. 3. Cardin. num. 8. verſ. Septimò oppono, & Henric. circa med. verſ. Super eo. Et cum hoc intellectu tranſeunt ibi communiter DD. vt Abbas teſtatur, num. 11.

Ergo cum decretum, de quo agitur propoſitum fuerit à Capitulo generali, & Patrum ſuffragijs firmatum poſt electionem Generalis contra præſcriptum conſtitutionis initio propoſitæ videtur ipſo iure nullum, licet conſtitutio vlterius non procedat ad irritationem actus.

16 Deinde quatenus conſtitutio ex vi ſolius prohibitionis non importaret nullitatem actus; tamen cum poſtea fuerit confirmata vna cum cæteris conſtitutionibus Congregationis à Sede Apoſtolica cum inſertione tenoris, & cum clauſula decreti irritantis; actus in contrarium geſtus non tenet c. Si ſoli, verſ. Niſi nos in gratia tibi facta decreuiſſemus irritum, & inane, de conceſſ. præb. lib. 6. cum concord.

17 Quod adeo verum eſt, vt conſtitutio propter clauſulam decreti in confirmatione appoſitam, à ſtatuentibus reuocari non poſsit, etiam quatenus concernit fauorem ſtatuentium, text. eſt notab. in c. Dilecto, de præb. in illis verbis; [Niſi forte ſtatutum aliquod obuiaret, cui Sedis Apoſtolicæ confirmatio acceſsiſſet, huiuſmodi clauſula prohibitionis adiecta, vt ſi quidquam contra id fieret, non valeret.] Et ibi notat gloſ. in ver. Huiuſmodi clauſula, dicens verius eſſe vt non obſtet ſtatuentibus confirmatio Papæ cum eorum fauore facta ſit, quin poſsint contrauenire, ſi velint, niſi clauſula huiuſmodi ſit appoſita, *decernimus irritum, & inane*. Sequitur ibi Abb. col. 3. num. 14. verſ Nota gloſſam, iuncto text. in l. Ius publicum in fin. ff. De pact.

18 Quod eam habet rationem, quia quando clauſula decreti apponitur, videtur data forma, ſecundum Bald. in l. 1. nu. 2. ff. De liber. & poſth. Formæ autem renunciari non poteſt, vt notat Bart. in l. De his, de tranſact. Albert. Brun. in tract. de forma ſol. 33. col. 1. Et propterea vbi tale decretum apponitur, conſenſus partium nihil operatur, vt per gloſ. in c. Statutum, in princ. in ver. Committatur, de reſer. in 6.

ve

19 Verum his non obſtantibus, verius videtur
ſupraſcriptum decretum ex hoc capite propoſi-
tionis poſt electionem Præpoſiti Generalis infir-
mari non poſſe: nam cum conſtitutio capituli
præſcibens locum, ſeu tempus propoſitionibus
faciendis in ſede vacante, edita fuerit in fauorem
vocalium, ne ſcilicet authoritas Generalis electi
impedimento eſſet illorum libertati, licuit eiſ-
dem vocalibus capitulariter ab ea reſilire, non
obſtante confirmatione Apoſtolica. Nam regula
eſt, quod ſtatuentes recedere poſſunt à ſtatuto
confirmato per Superiorem abſque alia licentia
Superioris, qui confirmauit, quatenus ſtatutum
concernit eorum fauorem. Textus eſt in l. Om-
nium, C. De teſtam. vbi teſtamentum confirma-
tum à Principe reuocari poteſt. Et in terminis
ſtatuti capitularis caſus eſt hic, per quem text.
ita tenet gloſſ. in d. c. Dilecto, in ver. Huiuſmodi
clauſula, de præb. Abb. num. 20. verſ. Et ex con-
trario, Bart. in l. Omnes populi, col. 13. verſ. Iux-
ta prædicta quæro, ff. De iuſt. & iur.

Ratio eſt quia licet ſtatuentibus fauori ſuo re-
nunciare, c. Ad Apoſtolicam, de Regular. gloſſ.
in Clem. 1. in verſ. Inhibentes, verſ. Item cum
20 hæc principaliter, de Iurepatr. Nec requiritur vt
expreſſè renuntiauerint; imò per vnicum actum
capitulariter geſtum contra conſtitutionem, cen-
ſentur illam ſuſtuliſſe, vt probat hæc littera in
fin. in ver. Contra venerint, & fuit opinio Tan-
credi, quam gloſſa hic dicit eſſe veriorem; & ſe-
quitur Oldrad. conſ. 259. Impugnatur electio
col. 1. num. 1. verſ. Secundò, quia illud ſtatutum.
Aut ſaltem pro illa vice cenſentur conſtitutioni
renunciaſſe, aut illam ſuſpendiſſe, ſecundum opi-
nionem Decij hic num. 26. verſ. Vltimo nota.

21 Hæc autem regula quod ſtatuentes poſſint ad
ſui præiudicium recedere à ſtatuto confirmato,
procedit etiamſi in confirmatione adſit clauſula
decreti irritantis, quod probatur.

22 Primò quia etſi talis clauſula videatur formam,
ſeu præceptum continere; nihilominus etiam
formæ renunciari poteſt quando priuatam reſpi-
cit vtilitatem, c. fin. §. His autem, vbi Abb. in
2. not. de off. deleg. & notat Bart. in l. Filio præ-
terito, ff. De iniuſt. rupt. & ſufficit tacita renun-
23 ciatio ſecundum Abb. vbi ſupra, ac ſimiliter præ-
ceptum, quod reſpicit vtilitatem eius cui præci-
pitur in effectu conſilium dicitur, l. Cum Pater.
§. Mando, vbi gloſſ. in ver. conſilij, ff. De leg. 2.
& l. 2. §. fin. ff. Mand. Dec. hic nu. 22. Quemad-
modum & prohibitio legis concernens principa-
liter fauorem eius, cui fit, habet vim exhortatio-
nis cap. Denique, §. Hæc etſi legibus, 4. diſt.
per quem textum ita ſcripſit Abb. in c. Ad Apo-
ſtolicam, n. 12. verſ. 2. Solue, de regul.

Neque obſtat text. in d. cap. Dilecto, de præb.
quia ibi agitur de fauore eccleſiæ, & non ſimpli-
citer de fauore ſtatuentium. Vnde non mirum
ſi ſtatutum reuocari non poſſit, vt benè obſeruat
Dec. hic. num. 24. adijciens eodem modo proce-
dere gloſſ. in d. c. Statutum, quia ibi agitur de
fauore mixto cui meritò renunciari non poteſt, vt
notant DD. ibi poſt Io. de Imol. Secus quando
ſolum tractatur de fauore ſtatuentium, vt ex præ-
dictis patet.

25 Vnde hanc ſententiam tuetur hic Dec. num. 22.
& eam dicit magis iuridicam Rota apud Cardin.
Creſcen. decis. 79. alias 3. ſub tit. De priuil. &
deciſ. 1. ſub tit. De præter. quæ incipit Eſt priui-
legium. Quia ſicut priuilegio quis poteſt renun-
ciare, ita & decreto irritanti tanquam acceſſorio;
Aretin. in l. Duobus, §. Etiam, col. 3. verſ. Bald.
tamen, de vulg. & pupill. Expreſſius Cardin. in
Clem. 1. num. 18. quæſt. de elect. Eandem opinio-
nem tenet Caſſad. deciſ. 2. de decret. & Sarnen.
26 in reg. de trienn. q. 49. num. 11. vbi ait; decretum
appoſitum in regreſſu, vel alia quacunque gra-
tia non habere effectum niſi volente eo in cuius
fauorem eſt appoſitum per text. in c. 1. De con-
ceſſ. præb. in 6. cum concord.

27 Secundò principaliter quãdo actus confirmatus
alicubi habet clauſulam annullatiuam actus con-
trarij, & alicubi non, vt in caſu noſtro in quo
conſtitutio, de qua agitur, non habet prædictam
clauſulam, ſicuti habent plures aliæ conſtitu-
tiones huius Congregationis, tunc decretum irri-
tans appoſitum in confirmatione non inducit
nullitatem quoad omnia, ſed regulatur, & mo-
dificatur ſecundum naturam actus confirmati,
cap. Quia cunctis, de conceſſ. præb. lib. 6. Gemin.
conſ. 143. Ex narratis, num. 1. verſ. Decretum
enim. Put. deciſ. 1. num. 3. lib. 5. Card. Seraphin.
deciſ. 341. num. 4. poſt Caſſad. & Sarnen. loc. cit.
Quod clarè oſtenditur exemplo Bullæ confirma-
tionis Concilij, Tridentini à Pio IV. editæ, quæ
incipit, Benedictus Deus; in ea enim appoſitum
eſt decretum irritans, & tamen certiſſimum eſt
hoc decretum non importare nullitatem omniũ,
& ſingulorum, quæ fiunt contra diſpoſitionem
Concilij, alioquin ſequerentur plurima abſurda.

29 Et in ſpecie matrimonia contracta non præmiſ-
ſis denunciationibus nulla eſſent, cum id prohi-
beatur fieri in cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.
Item profeſſiones emiſſæ à puellis ante explora-
tionem voluntatis eſſent inualidæ, cum ante hu-
iuſmodi explorationem emitti prohibeantur in
30 cap. 17. ſeſſ. 25. De regul. Et tamen contrarium
in vtroque caſu ſæpius declarauit S. Congregat.
Quandoquidem Concilium vbi voluit imponere
pœnam nullitatis actus, id diſertis verbis expreſ-
ſit, vt fecit in matrimonijs clandeſtinis in d. c. 1.
& in profeſſione emiſſa infra annum probationis,
aut ante annum ætatis 16. in c. 15. ſeſſ. 25. De
regul. Item in electionibus Regularium, quæ
non fiunt per vota ſecreta in c. 6. eiuſdem ſeſſio-
nis, & ſæpe alibi. Vnde vbi hanc pœnam nulli-
tatis non appoſuit, cenſetur noluiſſe actum eſſe
irritum cap. 2. verſ. Vnde ſi circa tranſlationem,
de tranſl. Epiſc. Oldrad. conſ. 166. Quod autem,
num. 10. & conſequenter decretum irritans in
confirmatione Bullæ Pij IV. appoſitum non de-
bet hanc nullitatem indiſtinctè inducere, ſed po-
tius regulari ſecundùm naturam actus confirma-
ti; Alioquin non confirmaret, ſed potius inuer-
teret verba, & mentem Concilij.

31 Et ponderandum eſt in præſentia dictum
cap. 17. ſeſſ. 25. De Regul. præſcribens tempus
profeſſionibus emittendis poſt explorationem
voluntatis fuiſſe editum in fauorem libertatis
Virginum Deo dicandarũ, vt ibi dicitur in princ.
Quemadmodum & præſens Conſtitutio præſcri-
bens tempus propoſitionibus faciendis ante ele-
ctionem Generalis, edita fuit in fauorem liberta-
tis electorum. Ergo ſicut profeſſio emiſſa contra
diſpoſitionem Concilij eo caſu ex ſententia
S. Congregationis non redditur irrita in vim

T 2 de-

decreti irritantis poſiti in Bulla Confirmationis
Concilij: ita nec propoſitio decreti de quo agi-
tur, facta contra antedictam Conſtitutionem
deber reddi irrita ex decreto irritanti appoſito
in litteris confirmationis conſtitutionum huius
Congregationis.

32 Et ex prædicta conſideratione Bullæ Pij IV.
cum nuper dubitatum eſſet in S. Congregatione
Regularium de validitate electionis Prouincialis
Mediolanen. ordinis Minorum Conuentualium
celebratæ non præuio iuramento de eligendo
digniore contra prohibitionem conſtitutionis
Ordinis; & opponeretur quod eſſet nulla pro-
pter decretum irritans appoſitum in Bulla con-
firmationis conſtitutionum eiuſdem ordinis: S.
Congregatio hoc non obſtante reſoluit pro
validitate electionis, cum conſtitutio illa de iu-
ramento præſtando non haberet in ſpecie clauſu-
lam annullatiuam actus contrarij.

Et confirmatur quia etiam in conſtitutionibus
huius Congregationis plurima reperiuntur præ-
cepta, & ordinationes, ex quorum tranſgreſſio-
ne valdè abſurdum eſſet, vt electiones eſſent in-
ualidæ. Nam pag. 22. mandatur vt Cancellarius
ante ſingulorum officialium electionem ea legat,
quæ in conſtitutionibus de ipſis, atque ipſorum
officijs decreta ſunt, item pag. 27. ſtatuitur, vt dum
calculi extrahuntur, à ſolis ſcrutatoribus videan-
tur, non ab alijs electoribus. Et pag. 30. præſcri-
bitur forma iuramenti à capitularibus præſtandi
ante electionem præpoſiti Generalis, & tamen
nemo aſſereret ex omiſſione alicuius ex prædi-
ctis ſolemnitatibus vitiari electionem propter
clauſulam decreti appoſitam in confirmatione
conſtitutionum. Et in omiſſione iuramenti hoc
iam declarauit S. Congregatio Regularium,
vt ſupra proximè dictum eſt. Similiter pag. 22.
cauetur vt quinque, aut ſex pagellæ electoribus
diſtribuantur. Item vt Præſes propriam ſchedu-
lam duobus digitis ſublatam in vrnam immit-
tat. Quid ergo ſi ſeptem, aut octo pagellæ di-
ſtribuantur electoribus? Quid ſi Præſes ſchedu-
lam ſubleuet tribus digitis? numquid propter-
ea irritabitur electio? Patet igitur ex prædictis,
& alijs quæ in conſtitutionibus habentur, decre-
tum irritans non poſſe referri ad ſingulas conſti-
tutiones abſque eo quod mille abſurditates ſe-
33 quantur. Vnde generaliter dicendum eſt decre-
tum irritans, ſiquidem adijciatur alicui particu-
lari ordinationi, vel prohibitioni, tunc indiſtin-
ctè importare nullitatem actus in contrarium
attentati iuxta textum in cap. Quia propter, de
elect. & in cap. Si cui, eod. tit. lib. 6. Si vero ap-
ponatur in clauſulis executiuis, vt fieri ſolet ex
ſtylo, tunc referri debet ad iudices, vt verba ipſa
ſonant: apponitur enim ad finem remouendi ob-
ſtacula impedientia executionem actus, ſuper
quo decernitur, cap. Si eo tempore, de elect.
lib. 6. & notat Gemin. conſ. 143. Ex narratis, n. 12.
& ex eo tollitur iuriſdictio aliter iudicandi, ex
notatis per Cardinal. in cap. Quia diligentia, in
3. quæſt. de elect. Seraph. deciſ. 351. num. 1. Rota
deciſ. 174. num. 13. part. 7. recent.

Tertiò, & vltimò quod ſpectat ad præſentem
quæſtionem obſeruandum eſt conſtitutionem
Congregationis initio propoſitam, idcircò præ-
ſcripſiſſe tempus propoſitionibus faciendis circa
perſonas, iura, & electionem præpoſiti Genera-
lis, vel maiorum officialium ante ipſorum ele-
ctionem, ne ijdem poſtea electi quoquomodo
læderent, aut imminuerent libertatem capitula-
rium. Hæc autem libertas non eſt conſideranda
reſpectu ſuffragiorum; quia cum ſuffragia feran-
tur per calculos; ratio ipſa ſecreti ſatis tuetur
libertatem capitularium aduerſus authoritatem
ſuperiorum, vt not. in d. cap. Quia propter, de
elect. & patet ex decreto, cap. 6. ſeſſ. 25. De Regul.
Concil. Trid. Sed conſiderari debet reſpectu pro-
poſitionum in capitulo; quia Generalis electus,
ſi aliquis articulus ſibi diſpliceret facilè impedi-
re poſſet ne à vocalibus proponeretur. At hæc
ratio omnino ceſſauit in decreto, de quo agitur;
quia omnes, & ſinguli capitulares ſede vacante
ante electiones iureiurando ſe obſtrinxerunt non
impedire, quominus decretum hoc proponere-
tur in capitulo, caſu quo aliquis eorum in Gene-
34 ralem eligeretur: ergo cum beneficio iuramenti
ſatis conſultum fuerit libertati Electorum, vt
effectus ipſe comprobauit, quia decretum fuit
propoſitum, & obtentum poſt electionem præ-
poſiti Generalis abſque vllo eius impedimento:
vtique ceſſante cauſa finali conſtitutionis, ceſſa-
uit conſtitutio, cap. Etſi Chriſtus, & ibi gloſ. in
verſ. Ceſſante, de iureiur.

35 Et ad ſummum remanet ſaltem dubium, an
diſpoſitio eiuſdem conſtitutionis afficiat ſupra-
dictum decretum. At quando eſt dubium an ali-
qua conſtitutio vindicet ſibi locum in certo caſu,
necne; tunc clauſula decreti irritantis non im-
pedit quin pendente articuli examinatione, res
conſeruari debeat in eo ſtatu, in quo reperitur.
Ita Seraph. deciſ. 1471. num. 5. Nam decretum
irritans eſt acceſſorium ad conſtitutionem, in qua
eſt appoſitum; & ideo dum diſcutitur, an con-
ſtitutio intret, decretum nihil operatur. Gemin.
& Franc. in cap. Prætenti, in princ. num. 2. de
offic. legat. lib. 6. Gabriel. in tit. De clauſulis,
concl. 3. num. 85. Rot. in Recent. deciſ. 553. n. 3.
part. 3. Et conſequenter eſto res dubia ſit, quod
negatur; tamen decretum irritans non debet
impedire, quin vocales illius nationis, de qua
fuit Generalis, remaneant in proximo capitulo
in eo ſtatu excluſionis ab electione paſſiua, in
quo non reperiuntur ex vi ſuprascripti decreti
capitularis.

Nec prædictis obſtant adducta in contrarium:
ad primum enim quod actus factus contra pro-
hibitionem legis ſit ipſo iure nullus.

36 Reſpondetur primò, conſtitutionem Congre-
gationis hoc caſu non prohibere ne propoſitio-
nes fiant poſt electionem Generalis; imò nec
præcipere, vt fiant antea: nullum enim verbum
ibi legitur, quod prohibitionem, aut præceptum
importet, ſed ſimpliciter indicatur quod fieri ex-
pediat per illa verba, *hic erit locus*. Quæ cum
non ſint imperatiuè prolata, ſed futuri temporis,
non ſunt diſpoſitiua. Alex. conſ. 190. Flor. n. 5 ſ.
verſ. Fortius dico, lib. 6. & potius ſonant in
conſilium, quod non eſt obligatorium, l. 2. §. fin.
ff. Mand.

37 Reſpondetur ſecundò actum geſtum non ſer-
uatis conditionibus, & modificationibus à lege
præſcriptis ita demum eſſe nullum; ſi eodem
contextu lex tribuat poteſtatem, & præſcribat
conditiones, tunc enim recipitur poteſtas quali-
ficata, ſeu modificata; & ideo actus non ſeruatis
modis

modis præſcriptis à lege, redditur nullus ex defectu poteſtatis, ſecus verò ſi lex præſcribat modum, vel conditiones obſeruandas ab eo, qui prius poteſtatē, vel iuriſdictionem habebat; quia tunc actus ſuſtinetur in vim poteſtatis preexiſtentis, licet tranſgrediens ſit puniendus. Hæc eſt notabilis theorica gloſſ. in Clem. 1. in ver. Inhibentes, verſ. Sed quæro, de Iurepatr. quam ſequitur Anchar. in cap. Statutum. §. fin. verſ. Aduerte, de reſcr. lib. 6. Abb. in cap. Ex parte, num. 5. infr. eod. Roman. conſ. 203. Quod primum, n. 7. At Capitulum generale ante præſcriptum modum in propoſitionibus obſeruandum habebat poteſtatem faciendi decreta à iure communi, c. In ſingulis, §. Huiuſmodi, & §. Si verò, de ſtat. monach. Ergo propoſitio ab ipſo facta contra modum à conſtitutione præſcriptum, & decretum inde ſecutum non vitiatur.

38 Reſpondetur tertiò, etiam à lege prohibitoria poſſe recedi per eum in cuius fauorem edita fuit. Et videtur de hoc textus clarus in cap. Ad Apoſtolicam, de regul. vbi prohibetur fieri profeſſio infra annum; & tamen ſi fiat in Ordinibus non Mendicantium, tenet. Et redditur ratio, quia cum tempus probationis ſit indultum in fauorem conuerſi, & Monaſterij per profeſſionem infra annum emiſſam pariter & acceptam vterque renunciare videtur ei quod pro ſe noſcitur introductum. Et quia multa fieri prohibentur quæ ſi facta fuerint, obtinent roboris firmitatem ex quo contextu colligitur profeſſionem emiſſam contra legis prohibitionem non ideò ſuſtineri, quia textus procedat vlterius decernendo actum valere, vt habet communis intellectus, quem propterea meritò reprobat ibi Abb. n. 11. verſ. Sed certè: nam textus non procedit diſpoſitiuè ſuſtinendo profeſſionem, ſed loquitur declaratiuè, quod patet ex eo, quia reſpondet ad conſultationem, vt notatur in cap. Conſultationi, de tempor. ordin. Item declarat profeſſionem tenere ex ratione antiqua. Ergo etiam ante illam decretalem tenebat profeſſio, vt per Abbat. vbi ſupra.

39 Reſpondetur quartò, vbi legis prohibitio non habet perpetuam cauſam prohibitionis, actus in contrarium geſtus non eſt nullus, vt notatur in cap. Vides, in gloſſ. in ver. diſſolui. 20. diſt. & in cap. Tua, de ſponſ. duor. Conſtitutio autem de qua agitur non habet huiuſmodi cauſam prohibitionis perpetuam, quia propoſitiones poſſunt fieri aliquando, id eſt dum ſedes vacat, nec prohibentur fieri, niſi in tempore Sedis plenæ. Ita declarat Abb. in d. c. Ad Apoſtolicam, num. 11. verſ. Ideo ſoluo. Ad idem eſt gloſſ. quæ ſic limitat regulam, l. Non dubium, C. De legib. in d. Clem. 1. in ver. Inhibentes, de Iurepatr.

40 Reſpondetur denique quidquid ſit in lege ſuperioris, in quibus terminis loquuntur contraria; certè actus geſtus contra prohibitionem ſtatuti, ab ipſiſmet ſtatuentibus non eſt nullus, quia licitum eſt conditoribus recedere à ſua conſtitutione quatenus concernit eorum fauorem non obſtante confirmatione Apoſtolica iuxta textum hic, & dictum eſt ſupra in principio primi fundamenti pro hac ſententia, verſ. Nam regula eſt, num. 19.

Ad ſecundum argumentum quod ſcilicet decretum capituli Generalis ſit nullum propter decretum irritans appoſitum in confirmatione conſtitutionum Congregationis, abundè patet reſponſio ex dictis in ſuperioribus fundamentis.

Secundum caput, videlicet, An hoc decretum poſſit impugnari ex eo quod reſtringat libertatem electionis contra diſpoſitionem ſacrorum Canonum, plenè examino in c. Cum dilectus, infr. de conſuet. à n. 10. vſque ad 56.

# DE CONSTITVTIONIB.

## *Cap. Cum M.*

### *SVMMARIVM.*

1 *Canonicis ſupranumerarijs capitulum de fructibus ſuperexcreſcentibus prouidere tenetur non obſtante conſtitutione de certo numero, & contraria proteſtatione.*

2 *Præbendarum, & Canonicorum numerus determinatur ſecundum varias eccleſiarum conſuetudines.*

3 *Fructus ſuperexcreſcentes debentur canonicis vltra numerum receptis quandò præbendæ non ſunt diſtinctæ, ſed ſit diuiſio per certam menſuram fructuum.*

4 *Fructus induſtriales cedunt lucro præbendati, vbi præbendæ ſunt diſtinctæ, & n. 40.*

5 *Nomina propria in reſcriptis an, & quando exprimi poſſint abbreuiatè per primam litteram.*

6 *Litis conſors admittitur ſine mandato ad agendum pro conſorte, ſicut coniunctus pro coniuncto, dummodo caueant de rato.*

*Et quid in requirentibus ſpeciale mandatum, n. 10.*

7 *Litis conſortium inducitur ex ſimultanea lite, & cauſa.*

8 *Canonicus pro Concanonico non poteſt agere ſine mandato.*

9 *Amicus an admittatur pro amico in iudicio.*

11 *Præbendas aliquot ſupprimendi legitima cauſa eſt vt reliquorum reditus tenues augmententur.*

12 *Præbendæ vt poſſint ſupprimi ad augendos reliquarum reditus ex Concilio Trid. quinque conditiones requiruntur.*

13 *Capitulum ex cauſa publicæ vtilitatis poteſt ſtatuta facere contra antiquam eccleſiæ conſuetudinem etiam non facta mentione conſuetudinis.*

14 *Et etiamſi conſuetudo foueret vtilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritiuum vtilitatis priuatæ.*

15 *Dummodò principaliter, & directè concernat vtilitatem eccleſiæ, & fiat de Epiſcopi conſenſu.*

16 *Præbenda non eſt de ſubſtantia Canonicatus.*

17 *Canonicus poteſt eſſe actu ſine præbenda, ſed non ſine ſpe, & expectatione futuræ præbendæ.*

18 *Proteſtatio contra ſubſtantiam rei ſuper qua interponitur, non releuat.*

19 *Proteſtatio contraria facto regulariter non prodeſt. Declaratur num. 22.*

20 *Proteſtationis materia quàm ſit profunda, & periculoſa.*

21 *Proteſtatio contraria conſecutiuis facti, ſeu dependentibus à facto an, & quando valeat.*

22 *Et quid ſi ſit contraria facto.*

23 *Et quid ſi ſit declaratoria facti multipliciter intelligibilis.*

24 *Proteſtatio releuat quando non eſt contraria facto, ſed*

*ſed tollit mentem à facto.*
25 *Canonia aliud eſt, aliud præbenda.*
26 *Canonia quid ſit.*
27 *Præbenda quid ſit.*
28 *Præbenda collata, cenſetur eo ipſo collatus etiam canonicatus.*
29 *Canonicus præbendatus ſi aliud beneficium impetret facta mentione de præbenda, & non de Canonicatu, gratia non eſt ſubreptitia.*
30 *Et quid in caſu conuerſo.*
31 *Laicus quamuis non poſſit eſſe Canonicus, poteſt tamen eſſe præbendatus.*
32 *Secus ex ſtylo curiæ.*
33 *Simoniacum non eſt recipere aliquem in Canonicum eo pacto vt de præbendis diſtinctis nihil percipiat.*
*Secus ſi reciperetur cum pacto, vt nec de Canonia, nec de præbendis diſtinctis, nec de communibus prouentibus aliquid haberet, & n. 35.*
34 *Pactum iuri conſonum ſimoniam non inducit, & num. 36.*
37 *Statutum excludens Canonicos ſupranumerarios à reditibus ſuperexcreſcentibus, quamuis ſit malum, non tamen eſt ſimoniacum.*
38 *Pactum initum inter eligentes nan nocet electo.*
39 *Canonicis ſupranumerariis debentur reditus ſuperexcreſcentes, etiamſi prouenerint ex Canonicorum induſtria.*
40 *Quod procedit ſi prædia ſint communia, & reditus communiter augmententur.*
*Secus ſi præbendæ ſint diſtinctæ, ibidem.*
41 *Paludes melioratæ cultorum cura non debent ſeparatim cenſeri.*
43 *Clauſulæ conſuetæ omiſſio reſcriptum non vitiat.*
43 *Statutum taxans numerum Canonicorum habet tacitam conditionem, niſi reditus eccleſiæ augmententur, & n. ſeqq.*
*Etiamſi fuerit à ſede Apoſtolica confirmatum cum decreto irritanti, n. 46.*
44 *Diſpoſitio qualibet intelligitur rebus ſic ſtantibus.*
45 *Monialium numerus etiam in Monaſteriis exemptis ab ordinario præfixus augeri poteſt ſi reditus Monaſterii augmententur, & n. ſeqq.*
47 *Statutum, & confirmatio ſtatuti limitatur ad limites cauſæ ſtatuti.*
48 *Numerus familiæ à capitulis generalibus, vel Prouincialibus præfinitus à Superioribus regularibus augeri non poteſt etiam prætextu augmenti redituum abſque licentia S. Congregationis Concilii.*
49 *Canonicis ſupranumerariis non tenentur Canonici antiqui communicare ſuas præbendas, ſed tantùm reditus ſuperexcreſcentes.*
50 *Numerus præbendarum an frangatur per receptionem Canonicorum vltra numerum, & per ſuperexcreſcentiam fructuum.*
51 *Canonicis vltra numerum receptis debentur fructus ſuperexcreſcentes vſque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non vltra.*
52 *Et quid ſi fructus non ſufficiant niſi ad vnam præbendam, & n. ſeq.*
53 *Præbenda non eſt ita affecta Canonico nouiter recepto, vt collatio alteri facta non teneat, & n. 62.*
54 *Attentata ante omnia ſunt reuocanda, præuia tamen cauſæ cognitione.*
55 *Attentare eſt delictum.*
*Attentata ſunt plenè probanda ibidem.*
56 *Attentata turbida non ſunt reuocanda, & poteſt Rota illa non attendere quando cauſa fuit commiſſa eius arbitrio.*
57 *Canonici an recipi poſſint cum expectatione futuræ præbendæ, & n. ſeq. vſque in fin.*
58 *Quid ſi receptio fiat purè, & ſimpliciter, cum intentione tamen vt receptus habeat præbendam cum primum vacauerit.*
59 *Et quid ſi primò recipiatur purè, & poſtea ex interuallo promittatur ei præbenda proximè vacatura.*
*Et quid ſi eodem tempore fiat receptio, & promiſſio ſub diuerſa conceptione verborum, ea tamen intentione vt ſtatim ſit Canonicus, ſed præbendam non habeat niſi cum vacauerit, n. 64.*
*Et quid ſi effectus vtriuſque conferatur in tempus vacaturæ, n. 67.*
*Et quid ſi receptio, & promiſſio fiant ſub vnica verborum ſtructura, n. 68.*
60 *Expreſſio eius, quod de iure ineſt, quandoque eſt illicita.*
61 *Maximè ſi alio modo exprimatur, quam inſit.*
62 *Canonicus receptus cum promiſſione vacaturæ præbendæ debet illam habere non ex vi promiſſionis, ſed ex vi receptionis.*
65 *Canonici ſupranumerarii qualiter ab Epiſcopo creari poſſint ex ſententia S. Congregationis Concilii.*
66 *Canonici vltra numerum recepti non poſſunt præbendam poſtea vacantem propria authoritate apprehendere, niſi eis conferatur, nec habent ius in re, ſed ius ad rem.*
69 *Actus licet inſpecta vnitate orationis videatur vnicus, tamen propter diuerſitatem effectuum cenſentur duo, & vtilis ab inutili non inficitur.*

1 CVM M. FERRARIENSIS. Si Capitulum contra ſuam conſtitutionem de certo Canonicorum numero aliquos receperit vltra numerum de ſuperexcreſcentibus reditibus illis prouidere tenetur. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. cui conſentiunt Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. & Io. de Anan. vel ſic ſecundum Abbatem. Non obſtante certo Canonicorum numero etiam per Papam confirmato prouidendum eſt receptis vltra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus, maximè ſi voluntariè per Canonicos fuerint recepti, vel aliter ſecundum Aretin. Proteſtatio contraria facto non releuat proteſtantem; & ideò ſi Capitulum contra ſuum ſtatutum aliquos recipit in Canonicos, non obſtante proteſtatione, de fructibus ſuperexcreſcentibus eis prouidere tenetur. Diuiditur in tres partes principales ſecundum Hoſtien. & omnes. In prima ponitur allegatio pro Martino, & ſociis receptis. In ſecunda ibi, *Verum* allegatio in contrarium pro Canonicis recipientibus. In tertia ibi, *mandamus*, diffinitionis commiſſio: & qualibet earumdem partium ſubdiuiditur in alias tres, vt hic per Ioan.
2 Andr. Ad intelligentiam textus præmittendum eſt, in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis varias extare conſuetudines circa diſtinctionem, & determinationem numeri præbendarum, & Canonicorum, vt in c. fin. de conceſ. præb. lib. 6. Interdum enim ſe determinant in numero tam Canonicorum, quàm præbendarum, interdum in neutro; interdum verò in altero tantum; ſemperque contingit eccleſias variari altero de quatuor modis, quos hic latè proſequitur Anton.
3 de Butr. num. 1. Et quidem in caſu huius Decretalis

talis per ſtatutum Capituli erat determinatus nu-
merus præbendarum domtaxat, ſecundum vnum
intellectum, qui colligitur ex illis verbis textus,
quatuordecim præbendas tantum ſtatuerunt, vel
erat determinatus numerus tam præbendarum,
quam Canonicorum, ſecundum alium intelle-
ctum, qui magis congruit litteræ ibi, contra
conſtitutionem venientes alios quinque in Cano-
nicos receperunt. Non enim veniſſent contra
conſtitutionem recipiendo Canonicos vltra nu-
merum, niſi Canonicorum numerus fuiſſet per
conſtitutionem taxatus. Sed nihilominus præ-
bendæ non erant hic diſtinctæ, ſed vnicuique ex
Canonicis certa menſura, vel portio fructuum
aſſignabatur. Et quia vltra illam menſuram re-
ditus Eccleſiæ erant adaucti, in huiuſmodi aug-
mento conſiſtebant reditus ſuperexcreſcentes,
de quibus controuertebatur inter Canonicos an-
4 tiquos, & nouiter receptos. Alioquin ſi præ-
bendæ fuiſſent realiter diſtinctæ vt beneficia ſe-
parata, ſeparatèque inſtituta ſecundum ea, quæ
habentur in c. Ex litteris, de probat. Reditus ſu-
perexcreſcentes ceſſiſſent lucro illius Canonici
tantum, cuius erat illa præbenda, vt dicam in-
fra in 9. notab. num. 49. Quod ſi præbendæ non
eſſent diſtinctæ, & nihilominus non eſſet deter-
minata certa menſura, ſeu portio fructuum, ſed
omnibus in communi redactis tot fierent præbē-
dæ, quot reditus ſuppetunt; eo caſu non eſſet
dare fructus ſuperexcreſcentes, nec haberet lo-
cum iſte textus, quamuis numerus Canonico-
rum, & præbendarum eſſet taxatus; exempli
gratia, ſi in Eccleſia eſſent decem præbendæ, &
totidem Canonici, & in fine anni diuideretur
communis aceruus frumenti per decem portio-
nes æqualiter, & cuilibet Canonico decima pars
illius acerui aſſignaretur; quantumcunque ille
aceruus excreſceret, tamen ſemper vnicuique
Canonico contingeret decima pars pro ſua præ-
benda, & nihil ſeparatum diſcerni poſſet, quod
ſuperexcreſceret. Arg. l. fin. & ibi bona gloſ. in
ver. Exigi, C. De alluuion. Ad hoc igitur vt dari
poſſint huiuſmodi reditus ſuperexcreſcentes, ne-
ceſſe eſt vt portio fructuum ſit taxata, puta in vi-
ginti ſalmis frumenti pro quolibet Canonico,
& ita erat in Eccleſia Ferrarienſi, de qua agitur
in hoc cap.
5 Nota primo ex principio textus, in reſcriptis
ſatis eſſe exprimere primam litteram nominis
proprij, vt hic, & in c. P. & G. de off. deleg. &
c. Cum I. & A. de ſent. & re iudic. cum ſimil. ſe-
cundum Barbat. & modernos hic. Sed an hoc ſit
verum, & an probetur iure, examinat plenè Rip.
in 5 notab. Ex ſtylo Curiæ nomina eorum, con-
tra quos reſcripta impetrantur, ſcribi poſſunt
abbreuiatè per vnam litteram; ſed nomina im-
petrantium debent ſcribi extensè, & prima lit-
tera debet eſſe capitanea, & magna, vt notat
Specul. in tit. De reſcript. præſent. §. Primò igi-
tur, verſ. Et quoniam ex forma, num. 4. Archid.
in Summa, 25. qu. 5. num. 4. & Ripa vbi ſupra,
Confert textus in l. 2. ante fin. C. De veter. iur.
enucl. vbi præcipitur vt nomina prudentum, qui
leges compoſuerunt, per conſequentiam litte-
rarum manifeſtentur, & ſic ceſſat quæſtio duo-
decima in lib. Io. de Deo fundata ſuper littera
Apoſtolica, in qua ponebantur litteræ pro nomi-
ne, ſecundum Io. Andr. in addit. ad Specul. loco
eſt, littera P. Nec obſtat hic textus cum concord.
quia fuit compilator operis, qui breuitatis ſtu-
dio reſecauit antiquas decretales, vbi omnia
erant extensè ſcripta, & tantum appoſuit pri-
mam litteram, vt notat Io. Andr. ſup. in procem.
in ver. Superfluis, num. 32. & in c. Nobis, num. 2.
infr. de iure patr. & Rip. hic num. 2.
6 Secundò nota ibi, *pro ſe, & ſocijs*, poſſe quem
agere pro litis conſortibus etiam ſine mandato,
prout hic notat gloſ. 1. Hoſt. num. 3. Io. Andr.
num. 27. Cardin. in 1. notab. Abb. num. 9. Decius
num. 31. Ripa, num. 53. & alij communiter. Et
quamuis hoc non benè probetur hic, quia iſte
Martinus habebat mandatum à Concanonicis,
quorum erat procurator, ſecundum gloſ. præal-
leg. & Innoc. hic in princ. & patet in antiqua
relata ab Anton. Auguſt. in 3. compilat. Decre-
tal. lib. 1. hoc tit. tamen eſt in ſe verum, & eſt
ſpeciale in hoc caſu; nam ſicut coniuncta perſo-
na poteſt agere pro coniuncta ſine mandato,
præſtando tamen cautionem quod dominus ha-
bebit ratum, vt in l. Sed & hæ, ff. De Procur. &
in c. Nonnulli, in fin. inf. de reſcript. ita conſors
eiuſdem litis admittitur ad agendum pro conſor-
te ſine mandato, dummodo tamen ſimiliter ca-
ueat de rato, licet non admittatur niſi prius cum
omnibus fuerit lis conteſtata, vt l. 2. C. De con-
7 ſort. eiuſd. lit. Et huiuſmodi conſortium contra-
hitur ex communione cauſæ, & litis, vt notatur
in l. Si petitor. ff. De iudic. & per Butr. hic n. 22.
verſ. Quia conſortium inducitur ex ſimultanea
lite, & cauſa, & Abb. nu. 9.
8 Regulariter verò quis non admittitur ad agen-
dum nomine alterius ſine mandato, vnde iſte
Canonicus fuit admiſſus ad agendum pro Con-
canonico, vel quia, ſicut prædixi, mandatum ha-
bebat, vt in antiqua, vel quia erat litis conſors,
alioquin contra, vt hic per gloſ. 3. Butr. d. n. 22.
verſ. Ad primum, & Iaſ. in l. Exigendi, nu. 7. verſ.
Ad idem facit textus, C. De procur. adeò vt ſine
mandato nec amicus admittatur pro amico, quia
iura, quæ dicunt coniunctam perſonam poſſe
agere pro coniuncta, loquuntur de coniuncta
ſanguine, vt in d. l. Sed & hæ, ff. De procur. &
in d. c. Nonnulli, vbi eſt caſus, vt per Butr. hic
9 num. 26. verſ. Hoc fallit in coniuncta. Et quam-
uis in amico contrarium teneant Cyn. & Salyc.
in d. l. Exigendi. Guglielm. de Cun. in d. l. Sed
& hæ, & Bart. in l. Non ſolum, §. Qui alieno, ff.
De procur. Et hanc opinionem in puncto iuris
poſſe defendi in amico magno, & ſingulari exi-
ſtimet Iaſ. in d. l. Exigendi, num. 4. in 4. extenſ.
nihilominus eam reprobant Butr. loco proximè
citato. Angel. in d. l. Sed & hæ. Gemin. in c.
Qui ad agendum, de procur. lib. 6. & alij plures,
quos refert Iaſ. in d. l. Exigendi, num. 7. & vide-
tur verior etiam in puncto iuris. Secundum quia
etiam in amico ſingulari non viget eadem ratio,
quæ in ſanguine coniuncto, quia amicitia diſſolui
poteſt, ſed iura ſanguinis deleri non poſſunt.
l. Ius agnationis, ff. De pact. Tum quia cum ma-
teria ſit exorbitans, non debet trahi ad conſe-
quentiam, c. Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. vt be-
nè per Butr. hic d. num. 26. verſ. Hoc tamen pu-
to, Et hanc partem veriorem putat, & pluribus
confirmat Ludouic. Roman. in ſingul. ſuo 560.
incip. Cynus, & in l. Si verò, §. De viro, ſn 26.
fallen. ff. ſol. matrim. vbi latè probat hanc eſſe
com-

Digitized by Google

commnnem opinionem, & eum refert, & ſequitur Felin. alios adducens in c. Coram, nu. 2. inf. de off. deleg.

10 Limita concluſionem ſuperius firmatam in omnibus caſibus, qui requirunt ſpeciale mandatum. In his enim litis conſors non admittitur ad agendum pro conſorte, ſicut nec coniunctus pro coolunctoo, l. Patri pro filio, & l. Illud, §. 1. ff. De minor. Iaſ. iu d. l. Exigendi, in 4. fallen. num. 9. C. De procur. Feliu. dicens ita omnes tenere in d. c. Nonnulli, §. Soot & alij, num. 16. de reſcript Et ita in litis conſorte videtur firmare Abb. hic num. 10. Sed contrarium tenent Dec. num 36. & Ripa num. 58. aſſignantes rationem differentiæ inter coniunctas perſonas, & litis conſortes. Alias fallentias ad prædictam regulam proſequitur Ripa à num. 54. & ex eius dictis collige nouem eſſe neceſſaria ad hoc vt litis conſors poſſit agere pro conſorte, vt hic per eum num. 59. verſ. Ex præmiſſis.

11 Tertiò nota ibi, *vt eò amplius ſuos reditus augmentarent*, voam cauſam legitimam ſupprimendi aliquot præbendas, eaſque ad panciorem numerum redigendi, nempè vt augeantur reditus tenues reliquarum præbendarum, tot enim in Eccleſia ſunt poneodi, quot ex illius reditibus poſſint congruè ſuſtentari, c. 1. de inſtit. & c. 1. §. Sanè, de ſtatu regul. lib. 6. Quantò autem inter pauciores Eccleſiæ diuiduntur pronentus, tanto maiores fiunt ſingulorum percipientium portiones, vt hic, & in c. vlt. verſ. Quantoque inter pauciores, de conceſſ. præb. lib. 6. & ita hic uotant Abb. nu. 1. Aretin. in 2. notab. & Ripa num. 20. Facit quod notat gloſ. in c. Pulchra, in ver. Dato, 86. diſt. & Butr. hic num. 8.

12 Hodie hæc cauſa partim approbatur, & partim modificatur à Concilio Tridentino in c. 15. ſeſſ. 24. vbi ſtatuitur vt in Eccleſijs cathedralibus, & collegiatis inſignibos, in quibus frequentes, adeóque tenues ſunt præbendæ, vna cum diſtributionibus qnotidianis, vt ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant, liceat Epiſcopo cum Capituli conſenſu, vel aliqnot beneficia ſimplicia non tamen regularia, ijs vnire (& in hoc primn membro reſtringitur c. Expoſuiſti, inf. de præben. quo permittebatur vt propter paupertatem præbendarum poſſent eis annecti etiam Capellæ, id eſt Parochiales Eccleſiæ vt ibi dicitur) vel ſi hac ratione prouideri non poſſit, aliquot ex ijs ſupprimere, & illarum fructus reliquarum diſtributionibus applicare. Et circa hoc ſecundum membrum nota ſuppreſſionem præbendarum hodie fieri non poſſe niſi in ſubſidium, oempe eum deficit remediun vnionis beneficiorum ſimplicium, nam alternatiua, vel, non eſt electionis, ſed ordinis, vt oſtendit conditio illa, ſi hac ratione prouideri non poſsit, & cenſuit Sacra Congregatio eiuſdem Concilij interpres, & de intellectu illius decreti vide quod plenè ſcripſi in d. c. Expoſuiſti. Et quod ſpectat ad rem præſentem ex eodecreto collige quinque conditiones requiſitas ad hoc vt fieri poſsit præbendarum ſuppreſsio. Prima ſcilicet vt Eccleſiæ ſint inſignes. Secunda, vt præbendæ ſint frequentes. Tertia, vt præbendæ ſimul cum diſtributionibus ſint adeo tenues, vt non ſufficiant ad decentem Canonicorum ſuſtentationem. Quarta, vt ſuppreſsio non fiat à Capitulo, ſed ab Epiſcopo de Capituli conſenſu. Quinta, vt fiat in ſubſidium, id eſt deficiente remedio vnionis ſimplicium beneficiorum.

13 Quartò nota ibi, *contra antiquam conſuetudinem ſtatuerunt*. Canonicos poſſe ſtatuta facere contra conſuetudinem Eccleſiæ diù obſeruatam, dummodo id faciant ex cauſa communis vtilitatis, gloſ. hic in ver. Conſuetudinem. Hoſt. nu. 2. in eod. ver. Butr. num. 13. Imol. num. 8. verſ. Et nota etiam. Quod procedit etiam non facta mentione conſuetudinis, vt hic per Butr. num. 10. per
14 rationem c. 1. de conſuet lib. 6. Quinimò hoc procedit etiamſi conſuetudo foueret vtilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritiuum vtilitatis priuatæ ipſorum ſtatuentium, dum tamen hoc faciant ex rationabili cauſa, ſecundum Abb. hic num. 2. & Aretin. num 4. Hoc intelligas tu cum
15 duplici declaratione. Prima eſt dummodo ſtatutum concernat directè, & principaliter publicam vtilitatem Eccleſiæ, ſecundariò autem, & indirectè priuatum commodum ſingulorum Canonicorum, prout declarat hic Ripa nu. 22. Secunda declaratio eſt dummodo ſtatutum fiat à Capitulo de Epiſcopi conſenſu, vel etiam ſine, ſi verum eſt confirmationem Papæ, interceſsiſſe, ſecundum Io. Andr. hic nu. 2. in ver. Statuerunt. An autem, & ſuper quibus Capitulum poſsit abſque conſenſu Epiſcopi ſtatuta facere, eiſque pœnam adijcere plenè notaui ex ſententia Sac. Congregationis Concilij in c. Cum omnes, num. 37. ſup. eod.

16 Quintò nota ibi, *in Canonicos receperint nullis præbendis aſſignatis eiſdem*. Præbendam non eſſe de ſubſtantia canonicatus, quia poteſt eſſe Canonicus ſine præbenda, vt hic patet ſecundum Bald. num. 18. Abb. in 3. notab. Aretin. nu. 6. & Rip. num. 26. Idem tenet Innoc. in c. fin. inf. de Cler. non reſiden. & probatur in c. Sanctorum, 70 diſt. vbi expreſſum eſt quem non debere eſſe Canonicum præbendatum in diuerſis Eccleſijs, quaſi innuat vt quis poſsit in diuerſis Eccleſijs habere Canonicatus ſine præbenda, cum id ſit vtile Eccleſiæ, vt contingit ſi Canonici habeant vnde viuant ex diſtributionibus quotidianis, vt ſcripſi pleniùs in c. Cum iamdudum, num. 24 & 25. inf. de præben. Item in principio erant Canonici ſine præbendis diſtinctis, maximè quando Eccleſia non habebat temporalia, c. Videntes,
17 12. qu. 1. Abb. hic num. 30. in fin. Sed hoc intelligunt Doctores reſpectu temporis præſentis, nam reſpectu futuri vtique non poteſt eſſe Canonicus ſine præbenda, id eſt ſine ſpe, & expectatione futuræ præbendæ, c. Relatum, infr. de præbend. c. Cum ſuper, de conceſſ. præben. & ſic debet intelligi gloſ. in c. vn. in ver. Receperit, de Cler. non reſid. lib. 6. dum ait non eſſe dare Canoniam ſine præbenda. Hæc enim duo ita ſunt naturaliter coniugata, vt cui confertur Canonicatus, debeat aſsignari & præbenda ſi quæ vacat, ac ſi non vacet, debeat expectari vacatio, ad quod vide bonam gloſſam in c. Dilectus, il 1. in ver. Approbantes, infr. de præben. & ita hic declarant Bald. d. nu. 18. & Ripa, num. 26. & 77. verſ. Nec obſtat dictum Innocentij.

18 Sextò nota ex illis verbis, *ſine præiudicio dictæ Conſtitutionis*. Et ſigna duas regulas valdè practicabiles in materia proteſtationis. Prima regula eſt, quod proteſtatio contra ſubſtantiam

rei,

rei, ſuper qua interponitur, non prodeſt. Et ita contigit io caſu huius decretalis. Nam noui Canonici fuerunt recepti cum proteſtatione vt non frangeretur numerus præbendarum in conſtitutione præfixus, & ſic vt præbendam non haberent, quæ eſt ſubſtantia negotij; nam receptus non debet carere præbenda, vt c. Cum ſuper, infr. de conceſſ. præb. & dictum eſt in præced. notab. meritò proteſtatio hic non profuit, & Papa illam non admiſit. Ad idem c. Dilectus, il 1. & c. Inter cætera, inſ. de præben. c. Si quis obiecerit, 1. qu. 3. & eſt ſimile in profeſſo cum proteſtatione vt habeat proprium, c. Cum ad monaſterium, in fin. inſ. de ſtatu Monach. & c. Inſinuante, §. 1. qui Cler. vel voven. & in contrahente matrimonium cum proteſtatione vt vitetur proles, c. vlt. de condit. appoſ. & ita hanc regulam ex hoc textu elicit gloſ. in ver. Sine præiudicio. Hoſt. nom. 12. Io. Andr. num. 3. Henric. Boich num. 2. Bellam. nu. 3. verſ. Secunda concluſio, eamque confirmat, & tripliciter limitat. Felin. num. 7. verſ. Secunda concluſio.

19 Secunda regula eſt quod vbi quis per contrarium factum contradicit ſuæ proteſtationi, nec proteſtatio, & factum ſe ſimul compatiuntur, non ſuffragatur proteſtatio. Et ad hoc quotidie allegatur hic textus. Nec obſtat quod hoc fiat corruptè, vt poſt Butr. dicit Abb. hic nu. 14. eo quod proteſtatio hic non fuerit contraria facto. Nam Canonici antiqui receperunt iſtos in Canonicos, & volebant eos eſſe Canonicos, nec proteſtatio repugnabat, ſed veniebat ad tollendum ius conſecutiuum ad factum geſtum. Nam ex quo quis eſt receptus ad ius Canoniæ, conſequenter ex diſpoſitione iuris debet habere præbendam, c. Relatum, de præb. & ad hoc ius conſecutiuum tollendum tendebat iſta proteſtatio. Id inquam non obſtat, quia ſi benè aduertatur, hæc proteſtatio cantabat ſic, videlicet; Recipimus vos in Canonicos cum proteſtatione quod non intendimus derogare conſtitutioni noſtræ de numero quatuordecim. Pugnabant autem ex diametro proteſtatio vt ſalua maneret conſtitutio de certo numero, & factum receptionis vltra numerum. Et hoc eſt quod dicit littera, contra conſtitutionem ipſam, voluntariè venientes, quinque in Canonicos receperunt, & infra ibi, in derogationem ſuæ Conſtitutionis hoc enim apertè demonſtrat Canonicos recipiendo alios vltra numerum feciſſe actum derogatorium, & contrarium conſtitutioni, quam proteſtabantur ſaluam fore. Nam numerum in ea præfixum manere integrum, & numerum frangere alios recipiendo vltra numerum, ſe inuicem non compatiuntur, meritò reijcitur proteſtatio vti contraria facto, & ſic puto ſaluari poſſe communem intellectum, prout poſteà reperi illum defendi per Rip. hic num. 77. verſ. Defendendo inductionem. Vnde hanc regulam ex hoc c. Deſumunt gloſ. hic in ver. Præiudicio. Innoc. nu. 1. Compoſtell. num. 6. Abb. Antiq. num. 2. in fin. Henric. Boich num. 3. Io. de Anan. nu. 5. & reliqui interpretes, & Domini de Rota deciſ. 6. incipit. Si ſuſpendens, de cau. poſſeſſ. & propriet. & deciſ. 15. Si Iudex, in fin. de off. deleg. in nouiſſ. & deciſ. 260. num. 5. par. 5. recent. Nam per actum contrarium receditur à proteſtatione, vt dixit Rot. in præalleg. deciſ. 6. & 15. & deciſ. 563. n. 1.



par. 3. diuerſ. & hoc pro regula videntur præſupponere communiter Doctores, hic, vt Felin. teſtatur, num. 77. Quam tamen limitat ſex modis, vt ibi in verſ. Recipit tamen iſta regula; eamque fuſius proſequitur Ripa hic in 4. quæſt. à nu. 70. vſque ad num. 101.

20 Porrò occaſione receptionis, quam hic fecerunt Canonici antiqui ſine præiudicio fractionis numeri; Doctores multum inſiſtunt circa proteſtationis materiam, quæ ſecundum Abb. hic eſt prolixa, ſubtilis, & periculoſa. Secundum Felin. profundiſsima. Secundum Alex. de Nevo, longa, & difficilis, ſed tamen vtilis, ſecundum Barbat. Famoſa, vtilis, & ſubtilis. Secundum Io. Bapt. Ferrett. Subtilis, & intricata, practicabilis tamen; & ſecundum Dec. verſatur in magno pelago. Eamque fundamentaliter examinat Io. Andr. in reg. In generali, lib. 6. in Mercur. & Barr. adeò copiosè, & ordinatè eam tractauit in l. Non ſolum, §. Morte; ff. De noui oper. nunciat. vt nullus poſtea ſit auſus illam ingredi, vt hic dicunt Felin. num. 26. verſ. Reſtat poſtremo, & Rip. num. 66. verſ. Pro intelligentia, licet Butr. num. 35. dicat Bartolum eam non perfectè explicare. Canoniſtæ tamen hic dilatant fimbrias, præſertim Butr. à nu. 35. Felin. à n. 27. & Ripa, qui eam vlterius tractat à nu. 66. vſque ad num. 167. Sed proprius ad materiam huius cap. vide tu compendioſam diſtinctionem, quam hic poſuit Hoſt. nu. 12. & ſequuti ſunt Io. Andr. num. 30. Henric. Boich in princ. & Cardin. n. 7. verſ. Generaliter autem. Moderni tamen videntur ſequi trimembrem diſtinctionem Abb. hic num. 15. quam reaſſumunt Dec. à nu. 61. & Ferrett. num. 1. tomo 2. Repetit. fol. 183. & colligitur ex dictis Antonij de Butrio à num. 35. videli-
21 cet quandoque proteſtatio fit ad tollendum id, quod venit conſecutiuè ad factum, & valet ſi fiat ſuper dependentibus à ſola voluntate proteſtantis, & actus vitiatur, l. Per ſeruum, §. Vſusfructus, an fructus legetur, ff. De vſu, & habit. Secus ſi fiat ſuper dependentibus à conſenſu plurium, quia requiritur omnium conſenſus, alias non valet, per ea, quæ notantur in c. fin. de condit. appoſ. & idem eſt ſi proteſtatio fiat ſuper non dependentibus à poteſtate partium, ſed à diſpoſitione iuris, quia non valet. Quandoque eſt
22 contraria facto, & ſimiliter valet ſi fiat ſuper dependentibus à mera voluntate proteſtantis; allegatur c. Hæc eſt fides, 24. qu. 1. & l. Si quis, in princ. ff. De legat. 3. & idem ſi fiat ſuper his, quæ pendent à voluntate proteſtantis, & alterius, quia valet de conſenſu vtriuſque, c. Cumana, de elect. Etiamſi ſit contra præſumptionem iuris, & de iure, dummodo abſit turpitudo, per ea, quæ notantur in c. Is qui fidem, de ſponſal. & per Innoc. in c. Veniens, il 2. eod. tit. Secus ſi fiat ſine conſenſu alterius, quia non valet, niſi fiat ex cauſa
23 probabili, vt c. 1. infra, quod met. cau. Quandoque proteſtatio fit ad declarandum factum multipliciter intelligibile, & ad dandum intellectum contra communem intelligentiam, & proteſtatio valet, & operatur vt factum intelligatur ſecundum ſenſum proteſtationis, l. Neſennius, ff. De negot. geſt. l. Si quis, §. Pleriquc, ff. De relig. & ſumpt. funer. Singula hæc membra per diſtinctas concluſiones latiſſimè proſequitur, in aliquibus temperat, pluribus illationibus exor-

nat, & ab obiectis tuetur Rip. hic io 4. quæſt. à
num. 71. vſque ad num. 101. ad quem recurre.
24 Et ad tertium membrum adde Dominos de Ro-
ta deciſ. 218. nu. 1. & ſeqq. par. 7. recent. vbi no-
tabiliter declarant proteſtationem ſuffragari,
quando non eſt contraria facto, ſed tollit mentem
à facto, allegant l. Non ſolum, §. Morte, & ibi
Doctores, maximè Rubeum nu. 349. ff. De noui
oper. nunciat. Burſatt. conſ. 214. num. 16. lib. 2.
& fuit theorica Abb. in c. 1. num. 16. & 17. infra
de lit. conteſt. quem ſequitur Alex. conſ. 130. In
cauſa Strazarolorum col. vlt. no. 17. lib. 4. quam
prolixiùs examinat Ripa hic nu. 70. vbi etiam
videas an, & quando proteſtatio dicatur contra-
ria facto.

25 Septimò nota ibi, *de Canonia nihil perciperent
donec primi duo eſſent præbendas integrè aſſecuti*,
aliud eſſe Canoniam, aliud præbendam, vt hic,
& in c. Eam te, infra, de reſcript. ibi, in Cano-
nicum reciperent, & præbendam ſibi conferre
deberent, & in c. Dilectus, il 2. infra, de præb.
26 Canonia ſecundum gloſ. hic in ver. Receperunt.
Innoc. num. 2. & Compoſt. num. 7. eſt quoddam
ius proueniens ex electione, & receptione in fra-
trem, vt hic, & in c. Dilecto, inf. de præben. &
ſecundum Compoſt. hic num. 8. & Hoſt. num. 4.
conſiſtit in iure, & honore, vt c. Propoſuit, in
fin. de conceſſ. præb. ſcilicet ſtallo in Choro, lo-
co in Capitulo, & ſimilibus, vt in prædictis iu-
ribus, in c. Pro illorum, & in d. c. Dilecto, de
præb. Vel, vt deſcribit Bald. hic num. 13. Canonia
eſt ius ſpirituale in Eccleſia, quo iure communi
competit locus in Choro ad diuina officia, &
cætera, quæ debent fieri in Capitulo, ſicut ſunt
tractatus electionis, alienationis. & ſimilia, quæ
27 collegialiter debent fieri. Præbenda verò prout
ſtrictè, & propriè accipitur hic, & infra, de præb.
per totum, ſecundum Compoſt. hic n. 9. Eſt ius
ordinatum, ſeu inſtitutum pro Canonico ad
vtendum, & fruendum rebus, & iuribus ad hoc
deputatis, & recipiendum, & adminiſtrandum
ipſa; quod ius ex Canonia, ſiue officio deſcen-
dit tanquam ſequela, quia ex quo quis habet Ca-
noniam, ſiue officium, debet habere præben-
dam, ſiue beneficium, c. Relatum, & c. Dile-
ctos, 1. & 2. infr. de præb. c. Si quis, & c. Eos,
81. diſt. Et hinc fit vt ob reſpectum, quem habet
28 præbenda ad Canoniam, quia ſcilicet ex ea pro-
cedit, & pro Canonico inſtituta eſt, ſi alieni præ-
benda vacans conferatur, vel de ipſa quis inue-
ſtiatur, perinde ſit, ac ſi inueſtiretur de Canoni-
catu, vt notatur in c. Tranſmiſſam, infra, de
elect. Nam ex hoc ipſo & Canonia intelligitur
collata. Secundum Compoſt. hic nu. 10. & Bald.
num. 19. quia vnum trahit ad ſe reliquam ratio-
nem connexionis, & cuiuſdam vnionis. Vnde
ſufficit vt in litteris Papæ, vel Epiſcopi fiat men-
tio de altero, quia correlatiua ſunt, & vnum ab
altero dependet. Fatetur tamen Compoſt. con-
ſultius eſſe, vt collator dicat, Confero tibi præ-
bendam cum plenitudine iuris Canoniæ, vt cap.
29 Propoſuit, infr. de conceſſ. præb. Tu adde Do-
minos de Rota deciſ. 547. Vtrum Canonicus,
aliàs 72. de reſcript. in antiq. vbi decidunt gra-
tiam non eſſe ſubreptitiam ſi Canonicus præben-
datus impetret aliud beneficium facta mentione
de præbenda quam obtinebat, non autem de
Canonicatu, licet contrarium reſoluant in caſu
30 conuerſo, videlicet in eo, qui fecit mentionem
de Canonicatu, & non de præbenda, vt in deciſ.
Biſignetti 2. Vtrum Canonicus, de præb. & fu-
ſius deciſ. 449 Quidam habens, aliàs 33. de re-
ſcript. in nouis. De quo tamen vide quod plenè
ſcripſi in c. Eam te, infr. de ætat. & qualit.

31 Quandoque verò præbenda accipitur largius
pro iure, quod alicui non tanquam de collegio,
ſed ratione miniſterij, vel officij, vel pauperta-
tis, aut vtilitatis conceditur ad vtendum, &
fruendum certis rebus Eccleſiæ, vt reditibus,
quos Canonici, vel alij percipiunt: De qua præ-
benda habetur in c. Quia nonnullis, inf. de ma-
giſtr. in c. Poſſeſsiones, 16. qu. 1. & in c. Illud,
qu. 6. Nec talis præbendatus intererit communi-
bus tractatibus, cum non ſit ei collata præbenda
vt Canonico. Vnde laici nobiles, qui ab Eccle-
ſia Compoſtellana, & Eccleſia S. Martini Toro-
nis recipiuntur in Canonicos, vocem in electio-
nibus, vel alijs tractatibus non habent, cum ſit
ius ſpirituale, quod in laicum non cadit, c. Sacro-
ſancta, & c. Maſſana, de elect. Sed per talem re-
ceptionem intelliguntur ipſi nobiles ius conſequi
quantum ad ea, quæ de iure capere poſſunt, cu-
iuſmodi ſunt temporalia, quotidianæ diſtribu-
tiones, & ſimilia. Arg. c. Paſtoralis, de donat.
& l. Si aliquando, ff. De leg. 1. & ita hic declarat
Compoſtell. num. 10. & ſeq. & ſecundum hæc ac-
cipiendum eſt quod hic notant Vincent. & gloſ.
in ver. Receperunt. & Hoſt. num. 6. dum dicunt
laicum, quamuis non poſſit eſſe Canonicus, poſſe
tamen eſſe præbendarium. Arg. c. In Eccleſia,
infr. de inſtit. Hoc enim debet intelligi de præ-
benda non canonicali. Secus verò ſi ſit annexa
Canoniæ, quia tunc quamuis habeat aliquid
temporalitatis, tamen propter illam annexionem
eſt ius ſpirituale, vt probat textus in c. Dilecto,
& ibi dixi, num. 7. poſt Card. & Abb. infr. de
præb. & propterea meros laicus talis præbendæ
non eſt capax, vt ibi declarat Abb. in 5. notab.
32 & in c. Maioribus, eod. tit. Hodie tamen hæc
differentia non videtur amplius admittenda,
quia præbendæ conſideratæ ſeorſim à Canonia
nihil aliud ſunt, quam ſtipendia, ſeu penſiones
ſuper reditibus Eccleſiarum; quæ quidem pen-
ſiones hodie multum habent ſpiritualitatis, &
non reſeruantur niſi prima tonſura initiatis, vt
ſeruat Curia, & ſcripſi late in c. Cum in cunctis,
à num. 94. inf. de elect. & in c. Ad audientiam,
à num. 40. vſque ad num. 121. de reſcript.
33 Octauò nota, ex iiſdem verbis, *ita quod de
Canonia nihil perciperent*, non eſſe ſimoniacum
recipere aliquem in Canonicum eo pacto, vt de
præbendis diſtinctis nihil percipiat, & ita intel-
ligunt hanc litteram gloſ. in ver. Perciperent, &
34 Innoc. num. 5. Ratio eſt quia hic ſtatuto ordina-
batur vt antiquæ præbendæ inter Canonicos di-
ſtinctæ non minuerentur; & hoc iuri conſona-
bat: pactio autem iuri conſona ſimoniam non
inducit, quia hæc promiſsio aliàs illicita pro-
35 pter iuris concurſum efficitur licita; ſecus verò
ſi reciperetur cum pacto vt nec de Canonia,
nec de præbendis diſtinctis, nec de communi-
bus prouentibus aliquid perciperet, hoc enim
eſſet ſimoniacum, vt c. Dilectus, il 1. infr. de
præb. Ad hoc Concilium Tridentinum ſeſſ. 24.
c. 14.
36 Hæc concluſio non probatur hic, quia ex pro-
teſta-

Digitized by Google

teſtatione, & pacto Canonici antiqui intende-
bant excludere nouiter receptos à reditibus ſu-
perexcreſcentibus, quod non erat iuri conſo-
num; eſt tamen in ſe vera, quia quæ de iure in-
ſunt, licitè deducuntur in pactum etiam in ſpiri-
tualibus, c. Significatum, & c. Per tuas, de Simon.
gloſ. in c. Ad audientiam, in ver. Renunciantes,
de reſcript. gloſ. 2. in c. 1. de reſtit. ſpoliat. lib. 6.
Butr. hic num. 49. Abb. num. 24. & Dec. nu. 13 t.
37 & alij communiter. Hic verò proteſtatio non
damnatur tanquam ſimoniaca, quia inter ele-
ctores, & electum nulla interceſsit pactio, vel
conuentio, ſed tantummodo Canonici inter ſe
ſtatuerunt vt receptus nihil perciperet. Con-
dendo autem ſtatutum quamuis malum, non
commiſerunt ſimoniam, licèt aliàs peccauerint:
ſed ſi hoc in pactum deduxiſſent, vtique fuiſſent
ſimoniaci, vt c. Attaldus, 8. qu. 3. & c. Quam
pio, 1. q. 2. & hunc intellectum approbat Innoc.
d. n. 5. in ver. Perciperent, verſ. Vel dic melius.
38 Abb. Antiq. nu. 2. in ver. Ita quod. Hoſt. nu. 6.
Io. Andr. num. 36. qui ex hoc notabiliter inferunt
vt pactum initum inter eligentes non noceat ele-
ctio. Sed circa hoc vide tu quod ſcripſi in c. No-
bis. de ſimon. vbi latiſsimè in vtramque partem
diſſerui an electio facta per ſimoniam cum ele-
ctoribus commiſſam electo ignotante ſit ipſo iu-
re nulla, à num. 35. vſque ad num. 83. Item pon-
dera Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. c. 14. & Con-
ſtitutionem Pij V. quæ incipit Dum nimis, in
Bullar. tom. 2. pag. 310.
39 Nonò nota ibi, *per Canonicorum induſtriam*,
Canonicis de nouo receptis prouidendum eſſe de
reditibus ſuperexcreſcentibus, etiamſi huiuſmodi
incrementum prouenerit ex induſtria antiquorum
Canonicorum: hic enim Papa non admiſit alle-
gationem eorumdem Canonicorum dicentium
fructus excreuiſſe per eorum induſtriam, quia
alios recipiendo ſibi præiudicium intulerunt,
cum tot ponendi ſint in Eccleſia, quot ex eius
reditibus poſſunt commodè ſuſtentari, c. 1. infr.
de inſtit. Idcoque Papa ſimpliciter mandat vt re-
ceptis aſsignentur reditus ſuperacreſcentes, nec
diſtinguit vnde augmentum prouenerit. Neque
id attendi debet, ex quo reperiuntur adaucti,
c. vlt. de verb. ſignific. gloſ. hic in ver. Induſtriam.
Hoc enim fauore diuini cultus introductum eſt
in ampliandis Eccleſiæ miniſtris, ſecundum In-
noc. hic num. 8. in ver. Superexcreſcentes. Sed
40 hoc notabiliter declarant Doctores vt procedat
ſi prædia ſint communia, & reditus communiter
augmententur. Secus verò ſi præbendæ ſint om-
ninò diſtinctæ, & ſeparatæ, & per induſtriam
Canonici ſua præbenda augmentetur; quia tunc
augmentum cedit ei ſoli, nec eos diuidere, aut
cum alijs communicare compellitur, Arg. l. Cæ-
terum, ff. De rei vendic. c. vlt. in 1. reſp. inf. de
pecul. Cleric. c. 2. in fin. de vſur. & c. Cum cau-
41 ſam, de præb. Nam & paludes melioratæ cura
cultorum non debent ſeparatim conferi, ac dili-
gentiam ſuam ſibi damnoſam intelligant, dicit
textus in l. vlt. Cod. De alluuion. & ita hic decla-
rant Hoſt. num. 17. Io. Andr. num. 37. & Butr.
num. 56.
42 Decimò nota ibi, *ſicut conſueuit*, ex omiſsio-
ne clauſulæ ex ſtylo Curiæ apponi conſuetæ re-
ſcriptum non vitiari, quia ſubintelligitur, vt hic
eſt textus apertus, quem ad hoc ponderat Ro-
man. in conſ. 376. Quæſtio eſt, in fin. Butr. hic
num. 19. Imol. num. 9. verſ. Item potes notare
quod clauſula, concordat textus in c. Accepi-
mus, & ibi dixi in 2. notab. infr. de ætate, &
qual.
43 Vndecimò nota ibi, *niſi in tantum excreſce-
rent Eccleſiæ facultates*, in Conſtitutione Eccle-
ſiæ, qua taxatur certus Canonicorum numerus,
ſubintelligi tacitam conditionem, niſi Eccleſiæ
reditus augmententur, vt hic eſt caſus ſecundum
Cardin. in princ. & notat gloſ. in ver. Sufficere,
44 cum qua omnes tranſeunt. Ratio eſt, quia quæ-
libet diſpoſitio intelligitur rebus ſic ſtantibus,
c. Beatus, 22. qu. 2. & c. Quemadmodum, cum
ibi notat. de iureiur. Domini de Rota apud Cæ-
ſar. de Graſſ. deciſ. 4. num. 17. de reb. eccl. non
alienan.
45 Ex quo notabiliter infero vt decretum Conci-
lij Tridentini c. 3. ſeſſ. 25. de Regular. quo præci-
pitur vt in monaſterijs Monialium is tantum nu-
merus conſtituatur, & inpoſterum conſeruetur,
qui vel ex reditibus proprijs monaſterij, vel ex
conſuetis eleemoſynis congruè poſſit ſuſtentari,
ſit intelligendum, & declarandum niſi reditus
monaſterij adeò excreuerint, vt ad plurium mo-
nialium ſuſtentationem congruè ſufficiant, iux-
46 ta textum hic. Nam iſti Canonici fecerunt con-
ſtitutionem vt præbendæ eſſent quatuordecim
tantum, & conſtitutio fuit à Sede Apoſtolica
confirmata, vt patet in verſ. Verum, & infra in
verſ. Mandamus. Per quam quidem confirma-
tionem Conſtitutio effecta fuerat Papalis, nec
videbatur poſſe à Canonicis reuocari, c. Si Apo-
ſtolicæ, c. Si cum, & c. Hi qui, in fin. de præb.
lib. 6. c. Cum aliquibus, de reſcript. eod. lib. Car-
din. conſ. 130. Ad primam partem, num. 5. Dec.
in c. Cum acceſſiſſent, num. 12. ſup. eod. & ta-
men textus decidit huiuſmodi Conſtitutionem
eſſe intelligendam iuxta clauſulam conſuetam
*Dummodo reditus Eccleſiæ non fuerint augmentati*.
Quinimò hoc vendicat ſibi locum etiamſi con-
firmatio facta fuiſſet à Papa cum decreto irritan-
ti, quia nihilominus Canonici potuiſſent fran-
gere numerum, ſi fructus ſuperexcreuiſſent: nam,
vt inquit Butr. hic nu. 2, verſ. Si eſt confirmatus,
47 ſtatutum, & confirmatio ſtatuti limitatur ad li-
mites cauſæ ſtatuti. Cauſa ſtatuti determinati-
ua, & reſtrictiua numeri eſt ſola penuria fru-
ctuum, quia aliter non conceditur. Augmenta-
tio ergo fructuum debet eſſe cauſa reſolutiua ſta-
tuti ex defectu cauſæ. Et hoc eſt quod dicimus
ſtatutum recipere conditionem reſolutiuam ſta-
tuti, niſi fructus ſuperexcreuerint. Hæc Butrius,
& ſequuntur Felin. in d. c. Cum acceſſiſſent, n. 13.
ſup. eod. & Iaſ. in l. Quod Seruius, num. 11. ff.
De condit. cauſ. data non ſeq. Ita ergo in propo-
ſito videtur dicendum in decreto præfixionis, &
conſeruationis numeri in monaſterijs Monialiũ.
Et in hunc ſenſum videtur accipienda conſti-
tutio Gregorij XIII. Deo ſacris Virginibus, §. 6.
in Bullar. tom. 2. pag. 368. dum mandat vt loco-
rum Ordinarij etiam in monaſterijs exemptis cũ
illorum Superiorum interuentu numerum Mo-
nialium præfigant, neque ſupra illum numerum
aliæ recipi poſſint etiam de conſenſu ſuorum Su-
periorum; ex hoc enim non videtur interdicta
augmentatio numeri ex reditibus ſuperexcre-
ſcentibus, per ſupradicta.



Digitized by Google

48 Hæc tamen obtinent in Monaſterijs Monialium dumtaxat vbique locorum, & in Monaſterijs virorum vltra montes, vt ſcripſi pleniùs in cap. 1. in ſuprad. quæſt. infr. de inſtit. non autem in monaſterijs virorum Italiæ, & Inſularum adiacentium, quia in decretis de celeb. Miſſar. non ita pridem editis à S. Congreg. Concilij in §. 13. in Bullar, tom. 4. pag. 316. ſpecialiter cautum eſt, vt Superiores regulares perpetuò ſeruare teneantur numerum familiæ in prædictis monaſterijs Capituli generalis, vel prouincialis authoritate præfinitum, nec poſſint quoquo modo augere, etiam prætextu augmenti redituum abſque ſacræ ipſius Congregationis licentia ſub pœna priuationis officiorum vociſque actiuæ, ac paſſiuæ, & perpetuæ inhabilitatis eo ipſo incurrenda. Idemque priùs ſanxerat Paulus V. in Conſt. quæ incipit. Sanctiſſimus. edita die 4. Decemb. 1605. vt in Bullar. tom 3. pag. 187.

Duodecimò nota, ibi, *ad vacaturas præbendas quatuor receperunt.* De iure communi non videri prohibitam receptionem Canonicorum cum expectatione futuræ præbendæ, ſed quia hoc videtur obuiare Concilio Lateranenſi In c. Nulla, infra de Conceſſ. præben. & à Doctoribus dantur variæ ſolutiones, ego hunc articulum expediam infra cum gloſſ. in verſ. Ad vacaturas præbendas, diſtinguendo quinque caſus.

49 Decimotertiò nota ibi, *antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus conſuetas.* Canonicis de nouo receptis non teneri antiquos Canonicos communicare ſuas præbendas, ſed tantum reditus ſuperexcreſcentes. Sed contra
50 Canonici antiqui venerunt contra Conſtitutionem ſuam recipiendo Canonicos vltra numerum in Conſtitutione præfixum. Ergo non debent beneficio ipſius Conſtitutionis iuuari, cap. Cum acceſſiſſent, ſupra eod. nec Canonicis nuper receptis debent denegari præbendæ, c. Dilectus, il primo infr. de præb. Doctores ſoluunt contrarium tripliciter.

Prima ſolutio eſt Innocentij hic, num. 7. quod hic propterea non debebant communicari præbendæ, quia Conſtitutio non loquebatur de numero Canonicorum, ſed de numero præbendarum dumtaxat; aliud enim eſt Canonica, aliud præbenda, vnde recipiendo Canonicos vltra numerum, non venerunt contra Conſtitutionem: meritò Papa determinat vt conſuetæ præbendæ antiquis Canonicis cum integritate permaneant. Et ex hoc ſingulariter nota numerũ præbendarum non frangi per receptionem vltra numerum Canonicorum: & hæc ſolutio communiter tenetur, vt hic teſtatur Imol. n. 30. Sed repugnat littera ibi, *in derogationem ſuæ conſtitutionis*, vt latius dixi ſup. in euidentialibus, n. 3. & 19.

Secunda ſolutio eſt Compoſtellani hic. nu. 5. in verſ. Conſuetas. Quod ideò Canonici antiqui non debuerunt ſuas præbendas communicare, quia proteſtati fuerunt vt per hoc præbendarum numerus in Conſtitutione taxatus non frangeretur: alioquin niſi fuiſſent proteſtati, debuiſſent ſuas præbendas communicare, vt c. Dilectus, il primo infr. de præb. vbi diſponitur vt dentur eis quotidianæ diſtributiones. Sec hæc ſolutio non recipitur à Doctoribus, Tum quia proteſtatio fuit contra ius, tum quia fuit contraria facto, vt dixi ſup. in 6. notab.

Tertia ſolutio eſt gloſſæ hic in ver. Cum integritate, quod numerus antiquarum præbendarum fuit fractus per receptionem vltra numerum, & communicatio earumdem præbendarum iuſta fuit, ſed eam Pontifex non conceſſit, quia recepti eam non petierunt. Hæc ſolutio eſt optima ad textum, quia reuera noui Canonici non petierunt niſi fructus ſuperexcreſcentes. Sed reſtat dubium an per ſuperexcreſcentiam fructuum, & receptionem Canonicorum vltra numerum frangatur numerus præbendarum. In quo dubio diſtingue plures caſus, vt hic per Butr. num. 33. & vide quæ ſcripſi in c. Dilectus, il primo nu. 21. & 25. inf. de præb.

51 Decimoquarto nota ibi, *pares cum alijs ſortiri præbendas.* Canonicis vltra numerum deberi fructus ſuperexcreſcentes vſque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarũ, & non vltra: quod verò ſuperfuerit in communes vſus Canonicorum, vel aliter, vt melius videbitur, eſſe conuer-
52 tendum, vt dicitur in littera. Sed quid ſi reditus ſuperexcreſcentes non ſufficiant niſi ad vnam præbendam? Innoc. hic num. 8. in verſ. Superexcreſcentes. Hoſt. num. 19. Petr. de Sampſone, & Compoſtell. num. 25. verſ. Item pone, tenent adhuc eſſe diuidendos inter omnes receptos æqualiter, arg. huius litteræ; & quia ſi Papa concedit nouiter receptis, quod plus eſt, ſcilicet fructus quando ſunt pares præbendis, cenſetur etiam concedere quod minus eſt, ſcilicet quando non ſufficiunt, arg. c. 1. 16. qu. 2. & cap. Ex parte, il 3. de Decim. Sed Vincentius, Ægid. & Abb. Antiq. hic num. 5. in verſ. Pares, dicunt eſſe in arbitrio ſuperioris eligere cui det, & ſic eſſe locum gratificationi, arg. c. Quod autem, inf. de Iurepatr. & l. Priuilegia, ff. De priuil. credit. placet diſtinctio Io. Andr. hic num. 11. quod ait; Apparet quis ſit primò receptus: & tunc debentur illi fructus ſuperexcreſcentes, etiamſi non ſufficiant niſi ad vnam præbendam, quia gratificatio non habet locum niſi vbi eſt paritas, c. penult. de reſcr. lib. 6. Item ſi hoc habet locum in præbenda, vt ſcilicet debeatur prius recepto; ergo & in fructibus, qui ſuccedunt loco præben-
53 dæ, arg. c. Eccleſia, inf. Vt lit. pend. Fatetur tamen Io. Andr. præbendam non ita eſſe affectam, vt collatio alteri facta non teneat ſecundum ea, quæ notantur in c. Si ſoli, de conceſſ. præb. lib. 6. Aut non apparet quis ſit primò receptus, & tunc fructus æqualiter ſunt diuidendi iuxta primam opinionem Innocentij, & ſequacium, quæ diſtinctio fuit originaliter Compoſt. loc. cit.

54 Vltimo nota ibi, *reuocatis in irritum*, quicquid ab alterutra parte fuerit innouatum poſt motam litem, in irritum eſſe reuocandum tanquam attentatum, vt hic, & in c. Eccleſia S. Mariæ, inf. Vt lit. pend. cum alijs hic alleg. in gloſſ. in ver. Poſt motam quæſtionem, reuocatio tamen fieri debet præuia diligenti cauſæ cognitione, ne alioquin lite pendente quis priuetur commodo ſuæ poſſeſſionis contra id, quod habetur in c. Volumus, 16. q. 4. & in c. Conſultationibus, de iurepatr. ſecundum Innoc. hic num. 9. in ver. Reuocatis, & Imol. num. 38. Idem firmant Innoc. & Io. Andr. in c. Epiſcopi, de reb. eccl. non alien.
55 Cum enim attentare ſit delictum, Bellam. deciſ. 28. incip. Oneratio conſcientiæ n. 1. Lancellott. de Attent. in præfat. num. 104. & 105. & delicta

con-

Digitized by Google

concludenter probari debeant, c. Super his, vbi Felin. num. 17. de accuſat. Butr. deciſ. 440. incip. Franciſcus de Arala, num. 3. par. 1. Inde fit vt attentata ſint plene probanda, vt decidunt Domini de Rota deciſ. 411. num. 1. part. 2. recent.

56 Vnde in primis, & ante omnia non eſſe reuocanda attentata quando ſunt turbida, dixit Rota deciſ. 651. num. 1. par. 3. recent. & poteſt Rota huiuſmodi attentata turbida non attendere quãdo cauſa fuit commiſſa eius arbitrio, vt deciſ. 657. nu. 4. ia recent. par. 3. De materia attentatorum, & intellectu huius textus vide hic plenè per Compoſtell. num. 19. in ver. Reuocatis, Butr. nu. 58. Imol. num. 38. & Abb. in gloſſ. fin. num. 32.

57 In gloſſ. ad vacaturas præbendas. Quæro an Canonici recipi poſſint cum expectatione futuræ præbendæ? Pro clariori quæſtionis ſolutione quinque caſus videntur diſtinguendi ex mente Doctorum, præſertim Antonij de Butr. hic num. 32. & Io. de Imol. num. 25. verſ. In gloſ. ad præbendas.

58 Primus caſus eſt, cum receptio fit purè, & ſimpliciter, cum intentione tamen vt receptus habeat præbendam cum primum vacauerit: & indubitanter concludendum eſt receptionem valere, vt cap. Dilectus, il 1. & cap. Pro illorum, de præb. & tali prouideri debet cum ſe facultas obtulerit, c. Relatum, eod. tit. & c. Accedens, de Conceſſ. præb. & in hoc primo caſu intelligi debet littera huius decretalis ibi, ad vacaturas præbendas receperunt: nam Canonici antiqui recipiebant ſupranumerarios in Canonicos, & in Fratres pure, & ſimpliciter: ſed non intendebant eis aſſignare præbendas, niſi cum vacarent. Vnde verba illa non denotant formam receptionis, ſed intentionem recipientium, & noniter recepti agebant ad præbendas ex vi receptionis ad ius Canoniæ, non ex vi promiſſionis. Et hic intellectus colligitur ex gloſ. noſtra, & communiter recipitur à Doctoribus, exploſa interpretatione Innocentij, quod hæc decretalis contineat diſpenſationem, & non ius commune, & hic primus caſus eſt ſatis planus.

59 Secundus caſus eſt cum quis primo recipitur purè in Canonicum, & deinde ex interuallo ei promittitur præbenda proximè vacatura. Et cum aliud ſit Canonia, aliud præbenda, valet receptio, ad Canoniam ſecundum omnes, vt hic teſtatur Butr. num. 32. verſ. Secundus caſus. Sed an valeat vacaturæ promiſſio, ſunt opiniones. Gloſſ. 1. in cap. Relatum, de præb. ſentit promiſſionem valere: & hanc partem tuetur Dec. hic num. 128. per textum in d. c. Relatum: & quia promiſſio vacaturæ habet fomentum iuris, cum non debeat carere præbenda qui in Canonicum eſt electus, c. Cum ſuper, de conceſſ. præb. & alias illicitum propter concurſum iuris efficitur licitum: vnde non eſt ſimonia ſi promittatur quod de iure communi debetur, vt dixit ſupra num. 34. & 36. In contrarium eſt communis opinio, à qua non videtur recedendum, vt hic per Ripam, num. 185. quia promiſſioni vacaturæ præbendæ reſiſtit Concilium Lateranen. in c. Nulla, de conceſſ. præben. ob eam rationem, quia inducit votum captandæ mortis, vt ibi, & in cap. Deteſtanda, & c. ſeq. eod. tit. lib. 6. Hæc autem ratio militat etiam eo caſu, in quo collato Canonicatu promittitur præbenda vacatura.

60 Non obſtat quod hæc promiſſio ſit expreſſio eius, quod de iure communi tacitè inerat: nam vt reſpondent Butr. & Imol. locis citatis, hoc caſu iſtud non ſufficit ne detur occaſio ex tali promiſſione captandi mortem alterius, ſicut in ſimili quamuis ex diſpoſitione iuris communis poſſit quis licitè expectare hæreditatem proximi, vel propinqui ſui ab inteſtato decedentis; tamen de hæreditate illa paciſci non licet, vt l. fin. C. De pact. Accedit regula expreſſa. Nocent, &c. ff. De reg. iur. cum concordant, de quibus ibi
61 in gloſſ. vn. Deinde & forte melius reſpondet Rip. d. num. 185. expreſſionem eius, quod de iure ineſt, hoc caſu vitiari, quia alio modo exprimitur, quam inſit, arg. l. Si ita, §. Illi, ſi vo-
62 let, ff. De legat. 1. Nam collato ſimpliciter Canonicatu per Capitulum, ſeu ordinarium, præbenda vacatura non eſt affecta quominus cum vacauerit poſſit alteri conferri, vt hic tenet Ioan. Andr. num. 11. poſt Innoc. & alios in cap. Inter cætera, de præb. Ideoque ceſſat eo caſu ratio captandi mortem alterius à Lateranenſi Concilio conſiderata. At quando vacatura præbenda promittitur, ſi promiſſio obligaret, præbenda illa eſſet quodammodo affecta, & ius Canonico acquiſitum ad vacaturam, arg. c. Si capitulo, & cap. Si ſoli, de conceſſ. præb. lib. 6. Quodquidem ius ad vacaturam nullus inferior à Papa dare alicui poteſt propter votum captandæ mortis: & ſic promiſſio dicitur aliter fieri, quam de iure communi tacitè ſubintelligeretur: meritò tanquam contra Concilium Lateran. facta non valet. Non obſtat textus, cui Decius innititur in d. c. Relatum, nam vt reſpondet Ripa vbi ſupra, etſi Papa mandet ibi præbendam conferri iuxta promiſſa, non tamen ex promiſſione ius aliquod erat acquiſitum Canonico, ſed ad maiorem aggrauationem Capituli recuſantis cõferre præbendam Papa ponderat illam promiſſionem, ſecundum Abb. in d. cap. Dilectus, il 1. de præb. Concludo igitur in hoc ſecundo caſu valere receptionem in Canonicum, ſed non promiſſionem vacaturæ præbendæ, & ſic vtile per inutile non vitiari iuxta Regul. Sexti, vtile, &c.

63 Caue tamen, quia ſic recepto nihilominus conferri debet præbenda cum vacauerit, non quidem ex vi promiſſionis, quæ nulla eſt, ſed ex vi connexionis, quam habet præbenda ad Canoniam, textus eſt in d. c. Dilectus, & firmat gloſſ. in c. 2. in ver. indirectè, de conceſſ. præb. lib. 6. Innoc. hic num. 6. verſ. Vbi autem ſimpliciter, & Abb. num. 29. Et quamuis contrarium ſenſerit Innoc. in d. c. Dilectus, tamen eius dictum damnant communiter Doctores, vt illic teſtatur Butr. num. 9. verſ. Hæc eſt in effectu. Non enim ſubſiſtit illud motiuum quod hinc aperiatur via ad vacatura, Quandoquidem quod debeatur vacatura vbi promittitur, eſt ex diſpoſitione hominis, quod improbatur à iure: & ita loquitur c. 2. De conceſſ. præb. Quod autem debeatur ex diſpoſitione iuris ſurgentis ex receptionis actu, hoc iure non damnatur, quinimo permittitur, vt in d. c. Relatum cum ſimil. Nec obſtat quod ſecundum innouationem Canonico ſupranumerario non debeatur præbenda cum vacat, ſed numeratio: hoc enim eſt falſum, quia cum vacat præbenda, Canonicus ſupranumerum extinguitur, & numerum antiquum ingreditur: vnde cum

iam

iam reperiatur nnmerarius], nil repugnat quominus vacantem habeee poſſit, vt bene ibi per Butr. n.16. verſ. Sed aduerte.

64 Tertins caſus eſt cum quis recipitur in Canonicum, & eodem tempore, ſub diuerſa tamen conceptione verbornm promittitnr ei vacatnra, ea intentione vt illico ſit Cañonicus, & poſtea tempore vacationis ſtatim habeat præbendam: & tunc ſecundum omnes valet receptio in Canonicum, ſed non promiſſio vacaturæ, vt hic teſtatur Bntr. num.32.verſ. Tertius caſus. Ratio eſt quia iſti ſunt dno actus ſeparati; & ideò vnus non inficitur ab atio, & cum receptio ad ins Canonlæ ſit limplex, & ſola promiſſio vacaturæ habeat vitium, vt in c. 2. De conceſſ. præben. hæc ſola debet infici per reg. Vtile per inutile, lib. 6. & hoc tenet Innoc. hic num. 6. verſ. Vbi autem ſimpliciter, & gloſſ. in d. c. Dilectus, il 1. in ver. Approbantes, de præb. Itaque tertius caſus, & ſecundus à pari procednnt.

65 Nec prædictis aduerſatue declaratio S. Congregationis Concilij dum cenſuit poſſe ab Epiſcopo Canonicos ſupranumerarios creari, ea tamen conditione, vt nnllnm ius ad præbendam vacaturam habeant, vel vendicene ſibi ex tali erectione. Hæc enim declarario non ita intelligi debet, vt Canonici ſupranumerarij non debeant habere ius ad præbendam poſtquam vacauerit, idque in pactum deduci debeat. Hoc enim eſſet contra iura, quia eo ipſo quod quis recipitnr vltra numerum, habet ius ad vacaturam præbendam, vt c. Cum ſuper, de conceſſ. præben. c. Relatum, & c. Dilectus, il e. de præb. Nec poteſt in receptione apponi contraria conditio, vt pa-
66 tet ex dictis ſup. num.17. & in 6. & 8. notab. ſed declaratio in hunc ſenſum videtur accipienda, vt Canonici ſupranumerarij non poſſint præbendam poſtea vacantem propria authoritate apprehendere, vt innnunt illa verba, Nullum ins ſibi vendicent, &c. Per receptionem namque vltra nnmerum non cenſetue collata præbenda; & ideò vacante præbenda non poteſt illam iure proprio ſibi vendicare, quia antequam ſit ei collata, etiam ſi petierit illam ſibi conferri, habet ius ad rem, ſed non in re, vt eſt textus in c. Si poſtquàm, & in c. penult. de conceſſ. præb. lib. 6. & declarat hic Felin. num. 16. verſ. Sed hæc opinio. Caueant igitur Epiſcopus, vel Capitulum ne in creandis, vel recipiendis Canonicis ſupranumerarijs paciſcantur vt præbendam vacaturam habeant, vel non habeant; vtrumque enim pactum eſt illicitnm, & à iure improbatum, vt ex dictis conſtat, ſed hoc relinquant in diſpoſitione iuris communis, val certè apponant conditionem, vt ſic recepti non poſſint abſque noua collatione præbendam poſtea vacantem propria authoritate ſibi vendicare; iuxta declarationem S. Congregationis.

67 Quartus caſus eſt cnm eodem tempore, & ſub diuerſa conceptione verborum qnis recipitur in Canonicum, & promittitur ei præbenda vacatura, effectus tamen receptionis vtriuſque conferatue in tempus vacaturæ. ita vt ſic receptus non ſit Canonicus ſtatim, ſed ſolum habeat præbendam, & Canonicatum cùm præbenda vacauerit: & hoc 4. caſu Innoc. in d. c. Dilectus, il 1. de præb. in princ. ſup. gloſſ. in ver. Proximo, firmat non valere receptionem, habita conſideratione magis ad vnitatem effectus in tempore ſimultaneam, quàm ad diuerſitatem conceptionis verborum: & ſic concludie tam receptionem, quam promiſſionem vitiari, quaſi iudicentur vnus actus coniunctus, & indiniduus propter vnionem effectus; & ſequitne Butr. hic num.32.verſ. Quartus caſus, dicens bene notandum, & Imol. num.26. verſ. Secns ſi conſtaret de mente.

68 Quintus, & vltimus caſus eſt cum receptio, & promiſſio vacaturæ ſit ſub vnica verbourm ſtructura, velnt ſi dicatur, Recipio te ad vacaeuram præbendam, & tunc gloſſ. in præall. c. Dilectus, il 1. de præb. in ver. Approbantes: & Innoc. hic nn.6. in ver. Vacaturas, tenet abſolutè receptionem non valere. Tu verò ex mente Doctorum diſtingue tres caſus: nam aut conſtat effectum tam receptionis ad Canonicatum, quàm promiſſionis præbendæ collatum fuiſſe in tempus vacationis: & exploratũ iuris eſt receptionem non valere, vt probatur à fortiori ex dictis in caſu præcedenti: & tenet hic Butr. d. num. 32. verſ. Quintus caſus eſt, & Imol. num. 26. verſ. Et idem
69 multo fortins. Aut conſtat recipientes voluiſſe, vt receptio ſtatim valeeet, ſed collatio præbendæ ſortiretur effectum tempore vacationis: & tunc Innocentius in d. c. Dilectus filius, il 1. num. 1. in ver. Proximo, tenet receptionem valere, & ſolam promiſsionem vitiari, quia licet inſpecta vnitate conceptionis veeborum videatur vnicus actus, & indiuidnus, tamen habita conſideratione ad mentem, & effectum, cenſentur duo actus ſeparati; & ideò vtilis ab inutili non inficitur, & conſentiunt hic Butr. d. num. 32. verſ. Sextus caſus, & Imol. num. 26. verſ. Si autem conſtaret. Ant denique verſamur in dubio, eo quod non appareat an recipienees voluerint effectum receptionis differre in tempus vacationis, necne. Et in hoc dubio vnitas orationis, & conceptionis verborum efficit vt non teneat receptio, quia effectus tam receptionis, quam promiſsionis videtur collatus in tempus vacationis futuræ, vt in præalleg. c. Dilectus, & ibi gloſ. in ver. Approbantes. Secus quando in diuerſis orationibus ſit receptio, & promiſsio vacaturæ, vt in ſecundo, & tertio caſu; quia tunc in dubio mens videtur fuiſſe vt receptio ſtatim valeat; & propterea hæc valebit, licet non valeat promiſsio vacaturæ, vt hic benè per Imol. d. nu. 26. verſ. In dubio tamen.

Inueſtigandum hic eſſet an receptus vltra numerum debeat habere ſtallum in Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas diſtributiones. Sed hanc quæſtionem plenè examino in d. c. Dilectus, il primo de præbend. Vbi etiam vide an per huiuſmodi receptionem numerus frangatur.

DE

# DE CONSTITVTIONIB.

## *Cap. Eccleſia S. Mariæ.*

### *S V M M A R I V M.*

1 *Cauſæ eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diſſiniri non debent.*

2 *Lex ſæcularis generaliter lata ad eccleſias vel perſonas eccleſiaſticas, aut earum bona in earum præiudicium non extenditur.*

3 *Statutum generale laicorum non ligat clericos ſiue redundet contra ea quæ ſunt clericis conceſſa in priuilegium, ſiue contra ea quæ illis competunt de iure communi. & nu. ſeqq.*

4 *Diſpoſitio generalis non comprehendit illicita.*

5 *Ius commune difficilius tollitur, quàm priuilegium.*

6 *Laici cogi poſſunt per iudicem eccleſiaſticum ad declarandum eorum ſtatutum non comprehendere eccleſias.*

7 *Lex ſæcularis diſponens de eccleſijs, perſonis eccleſiaſticis, vel earum bonis etiamſi reſpiciat earum commodum, vel fauorem, non valet.*

8 *Statuendi poteſtas à iuriſdictione dependet.*

9 *Princeps laicus in eccleſias, vel eccleſiaſtica negotia nullam habet iuriſdictionem.*

10 *Clerici exempti ſunt à ſæculari iuriſdictione iure humano, & diuino.*

11 *Presbyteri cadauer, qui ſibi mortem conſciuerat areſto Pariſienſi remittitur ad iudices eccleſiaſticos.*

12 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de clericis viuis, & mortuis.*

13 *Eccleſiaſtica poteſtas lege euangelica à Chriſto ſupernaturaliter conſtituta eſt.*

14 *Ozias cum minaretur ſacerdotibus à Deo lepra percuſſus eſt.*

15 *Bona eccleſiarum, & clericorum exempta ſunt à iuriſdictione Principis ſæcularis iure tam humano, quam diuino.*

16 *Eccleſia nunquam humanis legibus conſtringitur:*

17 *Leges ciuiles C. De ſacroſ. eccleſ. de Epiſc. & cler. & conſimiles non valent ex defectu poteſtatis. Imperator recognoſcit Imperium ab Eccleſia. ibid.*

18 *Solemnitas introducta ab Imperatore in alienatione bonorum eccleſiæ non attenditur.*

19 *Leges ciuiles loquentes de emphyteuſi eccleſiaſtica non debent ſeruari.*

20 *L. Ad inſtructionem, C. De ſacroſ. eccleſ. non tenet.*

21 *Clerici etiam de honeſtate non tenentur ad obſeruantiam legum ſæcularium quæ de clericis, & earum bonis expreſsè diſponunt.*

22 *Actus ipſo iure nullus, & cui lex reſiſtit, nec naturalem parit obligationem.*

23 *Statuentes contra immunitatem, ſeu libertatem eccleſiaſticam ſunt ipſo iure excommunicati.*

24 *Arma deferendi licentia aduerſus edictum Principis laici à quo ſit clericis concedenda.*

25 *Clerici an ligentur edicto Principis ſæcularis de armis non deferendis vi coactiua.*

26 *Et an vi directiua rationis. Clerici cum armis reperti an poſſint à curia ſæculari armis ſpoliari. ibid.*

27 *Arma clerico ablata à curia ſæculari an ſint ei reſtituenda.*

28 *Clerici cum armis prohibitis deprehenſi qua pœna ſint puniendi.*

29 *Lex ciuilis generaliter lata ob bonum publicum an comprehendat etiam clericos vi directiua rationis. Clerici an ſint membra reipublicæ, & veniant populi appellatione. ibid.*

30 *Clericis non licet iudicem ſæcularem adire pro licentia deferendi arma.*

31 *Epiſcopus habet merum imperium in ſua Diœceſi.*

32 *Legis ciuilis non eſt habenda ratio, quando opponitur Canonicæ.*

33 *Soluendi & ligandi eadem eſt poteſtas.*

34 *Clerici an & quomodo eximi poſſint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis.*

35 *Armorum vſus iure canonico eſt clericis interdictus.*

36 *Laicus non poteſt relaxare clericis prohibitionem iuris canonici de armis non deferendis.*

37 *Arma edicto principis ſæcularis prohibita an liceat miniſtris curiæ laicalis in eccleſia perquirere, & inde auferre.*

38 *Eccleſia eſt extra territorium iudicis laici.*

39 *Delinquens in eccleſia non priuatur immunitate niſi propter homicidium, vel membri mutilationem.*

40 *Eccleſia eſt immunis tam quoad perſonas quam quoad bona.*

41 *Immunitas conceſſa fuit eccleſiæ non intuitu perſonæ, ſed ob reuerentiam Deo, & eius eccleſiæ debitam.*

42 *Familia Epiſcopi de ipſius licentia an poſſit deferre arma prohibita edicto Principis ſæcularis.*

43 *Lex ciuilis prohibens vſum armorum non comprehendit familiam Epiſcopi, vſque in fin.*

44 *Familia Epiſcopi exempta eſt à iuriſdictione ſæculari.*

45 *Epiſcopi debent habere familiam armatam immunitate Eccleſiaſtica gaudentem.*

1 ECCLESIA S. MARIÆ. Cauſæ eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diſſiniri non debent. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. cui ſubſcribunt Ant. de Butr. Cardin. Anch. Imol. Bald. & Bellam. Sed plenius ſecundum Abb. cum quo tranſeunt Aretin. Felin. & alij recentiores. Hoc intendit ſtatutum generale laicorum ad eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præiudicium non extenditur, nec ſpeciale etiamſi earum commodum, & fauorem concernat. Diuiditur vt per Io. Andr.

Nota ex hac Decretali duas concluſiones, quæ ſunt veluti claues, & axiomata quædam in materia iuriſdictionis, immunitatis, ac libertatis eccleſiaſticæ.

2 Prima concluſio eſt. Lex ſæcularis generaliter lata, id eſt nulla eccleſiarum, vel eccleſiaſticarum habita mentione, quantumcumque rationabilis non comprehendit eccleſias, aut perſonas eccleſiaſticas, vel earum bona in earum præiudicium. Hæc eſt concors ferè omnium iuris ciuilis, & canonici interpretum determinatio; & in ſpecie ita tenent hic poſt Io. de Lignan. Anton. de Butr. num. 20. Petr. de Anchar. in 3. notab. Io. de Imol. ſub num. 11. Abb. in 1. notab. Felin. num. 81. verſ. Ex hoc infert. Dec. num. 233.

num. 233. Mantuan. ſub nu. 1. Idem firmant Oldrad. relatus à Feder. de Sen. conſ.85. nu.4. Calder. relatus à Cardin. conſ.144. num.5. Feder. de Sen. d. conſ. & num. Card. d. conſ. & num. & in repet. c. Perpendimus, num. 13. verſ. Aut ſi obſeruaretur, de ſent. excomm. Io. Andr. & Lap. in c. fin. de Immun. eccleſ. in 6. & ibidem Gemin. num.3. verſ. Sed pone. Ancbar. num.1. quæſt. 1. verſ. Quæro poſt Io. Andream. Franc. num. 2. verſ. Et vltra etiam. Bartol. in l. Filiusfamilias, §. Dini, num.11. de legat.1. quem ibi ſequuntur Angel. Imol. Florian. Crott. num.8. Alex. nu.12. Ripa nu. 81. Iaſ. num.106. qui quamuis poſtea multa in propoſitum alleget, ibi tamen ait omnes ita ſentire, & ita indubitanter eſſe tenendum. Ferdinand. Loaz num. 157. Bolognett. num. 200. Ex quibus Crott. Alex. Iaſ. & Loaz teſtantur hanc opinionem communi ſcribentium conſenſu eſſe receptam, & Ripa affirmat eam ſequi communiter Legiſtas, & Canoniſtas. Eamdem probant Bald. in l. Vt inter diuinum, num. 17. C. De Sacroſ. Eccleſ. & in conſ.133. lib.3. Anton. de Butr. in c. Tua il 1. num.4. de decim. Redoan. in tract. de reb. eccleſ. non alien. qu. 10. num.6. Cuman. conſ.85. Præſuppoſito caſu, propè fin. Iacob. à Canib. in tract. de repreſal. in 2. par. nu.10. Bertach. in tract. de Epiſcop. in 4. par. nu. 147. Fabian. de Monte in tract. de empt. & vendit. 3. p. 3 principali nu.45. verſ. Sed non valeret. Qui ferè omnes exemplificant in lege, vel ſtatuto laicali prohibente alienationem fieri in non ſubditum. Et quamuis Bart. in l. Cunctos populos, num.27. verſ. Quintò quæro, C. De Summ. Trinit. teneat ſtatuta laicorum ſi de eccleſia, vel clericis expreſsè non diſponant non valere quatenus redundent contra ea quæ ſunt conceſſa eccleſijs, vel clericis in priuilegium. Auth. Caſſa. C. eod. tit. Secus ſi contra ea quæ non competunt eccleſijs, vel clericis ex priuilegio, ſed vt cuilibet, quia ligant clericos, & ſunt ſeruandæ in foro epiſcopali, dummodo ſint honeſta, per c. Cum veniſſent, de eo qui mitt. in poſſeſſ. c. Conſtitutus, de in integr. reſtit. c. Cum cauſa, de re iudic. tamen eius opinionem reprobant communiter Doctores, & contra eam præter Cyn. in l. fin. circa fin. C. Quæ ſit longa conſuetudo, relatum à Bartolo vbi ſupra, tenent Bald. in l. 1. col.8. verſ. Sed hic vlterius quæritur, & in l. Omni innouatione, C. de Sacroſ. Eccleſ. Calder. conſ.11. hoc tit. & alij, quos refert, & ſequitur hic Felin. n.81. verſ. Sed contra Bartolum. Et hoc dictum Bartoli communiter damnari per Canoniſtas, dicit hic Anton. de Butr. num.20. & Dec. nu. 233. referens Dominic. idem dicentem in c.1. de iureiur. Principalis ratio eſt, quia dicuntur contra libertatem eccleſiaſticam non ſolum ſtatuta illa, quæ auferunt eccleſijs, ſiue clericis, quod illis competunt tamquam clericis, & in priuilegium ſecundum Innocent. & omnes in c. Nouerint, de ſent. excomm. Sed etiam quæ auferunt quod illis competit de iure communi, & vt cuilibet de populo, c. fin. de immun. eccleſ. lib.6. c. Cum terra, & ibi Butr. inſr. de elect. Lap. alleg. 92. Inſpeximus. Paul. de Caſtr. in d. Auth. Caſſa, num.4. & ſeq. & ibi etiam Dec. num. 17. Felin. alios adducens hic num.69. verſ. Tertia fuit opinio, & Dec. num.3. verſ. Quando auferuntur ea, quæ conceſſa ſunt eccleſijs, vel eccleſiaſticis perſonis de iure communi canonico, vel ciuili. 4 Et cum eccleſiæ, & perſonæ eccleſiaſticæ, & earum bona ſint prorſus exempta à ſæculari iuriſdictione, ac proinde ex defectu poteſtatis non liceat Principibus laicis in eccleſias, vel earum perſonas, aut bona nominatim ſtatuere, vt hic deciditur, & latius dicam infra in 2. concluſ. Leges laicales generaliter diſponentes ad hunc peruerſum intellectum trahi non debent, vt inquit Petr. de Anchar. in d. c. fin. num. 8. verſ. Præterea, poſt Io. Andr. ibi nu. 4. quoniam ſub generali diſpoſitione non veniunt illicita c. Cauſam, de elect. c. Si gratioſè, de reſcr. in 6. l. Si Procurator, ff. De cond. indeb. Et ſicut expreſsè non poſſunt laici per ſua ſtatuta ligare clericos, vel eccleſias; ita nec tacitè generaliter diſponendo, quia tacitum, & expreſſum æquiparantur. l. Cum quid, ff. Si cert. pet. vt hic per Imol. n.11. Et in his paria ſunt aliquid directè, vel indirectè facere, c. Quanto, de priuil. c. fin. de immunit. eccleſiar. in 6. cum concordan. de quibus ibi per glo. & Io. Andr. Menoch. conſ.291. num.25. & ſeq. lib.3.

Quamobrem lex generalis perſonas eccleſiaſticas, & earum bona non comprehendit tam ex defectu poteſtatis, quam voluntatis. Abb. in c. A nobis, il primo, num.4. de ſent. excom. Alex. conſ.210. num.1. lib.2. Socin. Sen. conſ.40. nu.9. lib.4. Crot. conſ. 75. num. 13. & ſeq. lib.1. & alij paſſim. Vnde Butr. hic prope fin. verſ. Vnum tamen aduerte. Si laicus inquit facit ſtatutum in genere loquens, in dubio illud ſtatutum ex mente condentis non ligat Eccleſiam; tum quia non eſt veriſimile vt diſpoſitionem extendat ad non ſubiectum poteſtati, c. A nobis, de ſent. excomm. niſi in quantum priuilegiaret; tum quia non eſt præſumptio in genere loquentem ſe extendere ad prohibita per quæ delinqueret, c. Si compromiſſarius, de elect. ſubdens hoc eſſe notabile verbum Ioannis Monachi in c. Vt animarum, de conſt. lib.6. Eò autem magis inueriſimile eſt ſtatuentes velle clericos includere, quia alioquin in ſententiam excommunicationis inciderent, vt in c. Nouerint, de ſent. excomm. c. Non minus, de immun. eccleſ. c.1. & c. fin. eod. tit. lib.6. & in Bulla Cœnæ Domini c.15. verſ. Seu noſtræ, & dictæ ſedis, plenè Nauarr. in Manual. c.27. num.118. Præterea ſi non valet ſtatutum quando diſponit contra priuilegium eccleſiarum, licet generaliter loquatur, vt fatetur Bartol. 5 Longè minus debet valere ſi diſponat contra concernentia ius commune, quia facilius tollitur quod competit de iure ſpeciali, quam quod de iure communi. l. Eius militis, §. Militia, ff. De milit. teſtam. & tradunt hic Butr. num.20. Imol. num.11. Felin. num. 81. & Dec. num. 1. Barbat. in rubr. de reb. eccl. non alien. num. 138. Alber. de Roſat. de ſtatut. par. 2. qu.2. num.6. Galliaula in Repet. l. Centurio, num. 157. ff. De vulg. & pupill.

Nec refert quod ſtatutum ſit bonum, & æquum, quia hoc non tribuit poteſtatem ſtatuenti ſecundum Bald. in l. Cunctos populos, num. 15. verſ. Iſta ratio non valet, C. De Summ. Trinit. publica enim vtilitas qualitatem legis reſpicit. Sed poteſtas, & authoritas ſubſtantiam, ſine qua nulla poteſt conſiderari qualitas. L.2. ff. De vſufruct. & l. Nec vllam, alias eſt, l. Etiamſi, §. Si quis

Digitized by Google

quis abſentis, & ibi notat Angel. in princ. ff. De petit. hæredit. Vnde parum refert vt in laico adſit modus condendi legem, ſcilicet vtilitas, & neceſſitas, niſi etiam adſit poteſtas, & voluntas; quæ omnia ad cuiuſcumque actus validitatem concurrere debent. Bald. conſ. 326. Rex Romanorum, num. 2. lib. 1. Bero. conſ. 76. nu. 26. vol. 1. Purpuras. conſ. 335. num. 2.

Ad iura per Bart. allegata reſpondetur ea loqui in conſuetudine clericorum, & laicorum ſimul, vt per Felin. d. num. 81. vbi etiam dicit opinionem Bartoli poſſe ſaluari in quinque caſibus, quos proſequere, vt per eum.

Addit Io. Andr. in d. c. no. n. 4. non eſſe abſurdum dicere ſtatuentes compelli poſſe per Iudicem eccleſiaſticum ad declarandum ſtatutum non includere eccleſias, & ſequuntur ibi Petr. de Anchar. ſub nu. 1. poſt med. verſ. Subdit tamen, Gemin. ſub nu. 4. verſ. Imò non eſſet abſurdum, & Franc. num. 2. verſ. Quod autem, & infra circa fin. verſ. Et vltra etiam Butr. conſ. 40. Statuto ciuitatis, num. 2. verſ. Quinimo compellere poſſet Iudex eccleſiaſticus. Et idem Butr. hic in fin. & Felin. num. 75. dicens hanc eſſe ſolemnem, & efficacem practicam per totam materiam huius decretalis, plenè Gabr. conſ. 47. vol. 2. Surd. alios citans conſ. 301. num. 45. vol. 3. Ad quod eſt bonus textus in c. Peruenit, de arbitr.

7 Secunda concluſio. Lex principis laici vtcumque ſupremam in temporalibus iuriſdictionem habentis, quæ ſpecialiter de eccleſiis, aut eccleſiaſticis perſonis vel earum bonis loquitur, etiamſi reſpiciat earum commodum, vel fauorem, non valet ex defectu poteſtatis. Textus clarus eſt hic, vbi hoc notat Abb. in lectura, num. 10. verſ. Ad primum dico, & in repetitione num. 26. Felin. num. 40. verſ. Recipit autem prædicta regula, & Dec. num. 87. A qua concluſione nemo diſſentit, nec diſſentire poteſt, quoniam poteſtas ſta-
8 tuendi à iuriſdictione dependet. l. fin. & ibi Bald. ff. De iuriſd. omn. iudic. c. A nobis, il primo, de ſent. excomm. c. Ve animarum, de conſt. lib. 6. Bart. in l. Omnes populi, in 1. quæſt. in princ. ff. De iuſt. & iur. Roman. conſ. 118. nu. 2. Abb. hic d. num. 10. Dec. num. 8. & alibi ſæpe DD. & in quocumque actu ad illius validitatem præter voluntatem neceſſaria eſt iuſta poteſtas c. Cum ſuper, de off. deleg. c. Super inordinata, & ibi Butr. in prima notab. de præben. l. Cum te, vbi Bald. num. 1. C. De donat. ante nupt. Et poteſtatis defectus ſemper, & indiſtinctè nullitatem producit, vt ait hic Butr. num. 20. & Dec. num. 233. Crott. in l. Filius familias, §. Diui, num. 80. in fin. ff. de leg. 1.

Explorati autem iuris eſt eccleſias, perſonas eccleſiaſticas, & earum bona frui omnimoda
9 exemptione à iuriſdictione ſeculari. Et quidem in eccleſias, vel eccleſiaſtica negotia admittunt omnes Principem ſecularem non poſſe vllam authoritatem ſibi vendicare; Catholicus enim Princeps filius eſt, non præſul eccleſiæ, & quod ad religionem pertinet, & diſciplinam diſcere conuenit non docere, c. Si Imperator, 96. diſt. Quippe ad Dei ſacerdotes Deus voluit quæ eccleſiæ ſunt diſponenda pertinere, non ad ſæculi poteſtates d. c. Si Imperator. c. Bene quidem, ead. diſt. Vnde Ambroſius in c. Conuenior, 23. qu. 8. allegatur, inquit, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe vniuerſa. Reſpondeo. Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea quæ diuina ſunt imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere, ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt, Quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad ſacerdotem eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium ius commiſſum eſt, non ſacrorum. Plena ſunt huiuſmodi teſtimoniorum Concilia, quibus optimi quique Imperatores, ac Reges aſſenſum præbuerunt, & illuſtris eſt ea de re confeſſio Baſilij Imperatoris in fine octauæ Synodi, Non datum eſt, inquit, laicis ſecundum canones decernendi quicquam de eccleſiaſticis cauſis; opus enim hoc eſt Pontificium. Habetur & Regis Theodorici reſponſum profitentis ſynodalis eſſe arbitrij in negotijs eccleſiæ maioribus ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reuerentiam de eccleſiaſticis negotijs pertinere, vt refertur in c. Concilia, 17. diſt.

*Proſp. Fagn. in 1. Decretal.*

10 Perſonas itidem eccleſiaſticas exemptas eſſe à iuriſdictione laicali diſertis verbis cauetur in d. c. Si Imperator, 96. diſt. vbi habetur non à legibus publicis, non à potentatibus ſæculi, ſed à Pontificibus & ſacerdotibus omnipotentem Deum voluiſſe clericos, & ſacerdotes ordinari, & diſcuti, hoc eſt, vt ibi omnes notant, iudicari, concordant c. Continua, c. Si quiſquam, c. Clericum, c. Volumus, cum ſeqq. 11. qu. 1. Idemq; ſancitur in Concilio Calcedonenſi cap. 9. in Matiſconenſi II. can. 9. Item in Concilio Mileuitano, ſeu potius in Toletano III. can. 13. relato in c. Inolita, 11. qu. 1. & in Concilio Carthaginenſi VIII. alias Matiſconen. can. 9. relato in c. Placuit, ead. can. & quæſt. in c. 2. & in c. Si diligenti, de for. compet. in c. Cum non ab homine, in c. Atſi clerici, de iudic. in c. Si iudex laicus, de ſent. excom. in 6. & in c. Quamquam, de cenſib. eod. lib. & nouiſſimè in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 9. tit. Reformationes curiæ & aliorum. verſ. Et cum à iure. Licet hanc exemptionem permulti hæretici conati ſint conuellere, vt in ſpecie Marſilius de Padua, & Ioannes de Ianduno relati à Turrecr. in Summ. de eccleſ. lib. 4. par. 2. c. 37. Ioannes Caluinus, & Petrus Martyr, quorum fundamenta euertit Card. Bellarmin. tom. 2. Controuerſ. lib. 1. c. 28. in tit. An clerici ſint liberi à iugo poteſtatis ſæcularis. Et quamquam non conueniant inter ſe DD. quo iure huiuſmodi exemptio inducta ſit; crebrior tamen grauiſſimorum interpretum ſententia eſt eam exemptionem eſſe de iure diuino. Ita tenet gloſ. penult. in d. c. Si Imperator, dum ait clericos ante omnem humanam conſtitutionem à ſeculari poteſtate exemptos eſſe, & conſtitutiones clericos eximentes non nouum ius conſtituere, ſed iuris declarationem. Idem ſentiunt Turrecr. & Præpoſ. in d. c. Si Imperator. quem ſequuntur gloſ. & DD. in d. c. Quamquam, de cenſib. lib. 6. Cardin. in Repet. c. Perpendimus, num. 50. verſ. Ego tamen dico, de ſent. excomm. Bald. in c. 2. num. 50. de maior. & obed. & in Authen. Statuimus, in princ. C. de Epiſc. & cler. vbi loquens de dicta Authentica prohibente trahi perſonam eccleſiaſticam ad iudicium ſeculare notat ſecundum Canoniſtas id non eſſe ius nouum, ſed recedere ab errore veterum legum. Quia (inquit) clerici nunquam ſorquit de temporali iuriſdictio-

ne iudicum laicorum; & hæc eſt ipſa veritas; quia Deus à principio huiuſmodi iuriſdictiones diſtinxit. Idemque tradunt Hoſt. in d. c. 2. de maior. & obed. dicens clericos à poteſtate Imperatoris exemptos eſſe à Summo Imperatore; id eſt Deo, & etiam ab Imperatore inferiori. Goffred. ibid. Abb. & Felin. num. 1. Mil. in Repert. in ver. Clericus. Imol. in Clem. 1. col. 1. de off. ordin. Roman. in Sing. 414. Lap. alleg. 92. num. 7. Anchar. conſ. 96. num. 1. Prob. in addit. ad Monach. in c. Si Iudex laicus, de ſent. excom. in 6. num. 1. Hieron. Gig. in tract. de crimin. læſæ maieſt. quæſt. 68. num. 15. Tiber. Decian. in tract. criminal. l. 9. c. 9. num. 1. Hippolyt. Riminal. in Repet. c. Quæ in eccleſiarum, num. 54. Euerar. conſ. 19. num. 13. incipien. In materia quæſtionis, & in conſ. 42. incipien. Viſis, & bene diſcuſſis, num. 25. & 26. & alij plures. Et hanc eſſe communem ſententiam teſtatur Alciat. in c. Cum non ab homine, num. 2. de iudic. Stephan. Aufrer. de poteſt. ſæcular. ſuper eccleſiaſticis perſonis in introductione, num. 7. Nauarr. in releɫt. c. Nouit, de iudic. notab. 6. nu. 6. Couarr. pract. quæſt. 31. nu. 1. & nouiſſime Gregor. de Valent. alios allegans tom. 4. diſp. 9. quæſt. 5. punct. 4. de exemptione clericorum, verſ. Tertia aſſertio. Atque ita deciſum fuit in Rota Romana in Antiq. deciſ. 10. de conſuet. In Concilio Neapolitano, vt apud Gramm. deciſ. 61. Et in Senatu Pariſienſi, vt refert Rebuff. in Concord. rubr. de poteſt. Concord. adijciens id eſſe contra rationem naturalem, vt laici inferiores iudicent de perſonis eccleſiaſticis quæ ſunt ipſis digniores;
11 teſtaturque areſto Senatus Pariſienſis die 5. Aprilis anno 1431. remiſſum eſſe ad iudicem eccleſiaſticum cadauer presbyteri, qui laqueo ſibi mortem conſciuerat in vico S. Germani. Ex
12 quo, inquit, patet quod iudex eccleſiaſticus cognoſcit de clericis viuis, & mortuis, quia character eſt impreſſus animæ, & oſſibus.

Et probatur efficaciter hæc ſententia in d. c. Si Imperator, in d. c. Quamquam, in præcit. loco Concilij Lateranen. Ac demum in Concilio Tridentino in c. 19. ſeſſ. 25. vbi dicitur immunitatem eccleſiæ, ac perſonarum eccleſiaſticarum Dei ordinatione, ac Canonicis ſanctionibus conſtitutam.

13 Præcipua huius determinationis ratio eſt, quia cum eccleſiaſtica poteſtas ſit à Chriſto Saluatore noſtro lege euangelica ſupernaturaliter conſtituta, & Petro vt Principi Apoſtolorum eiuſque ſucceſſoribus, non autem Principibus laicis commiſſa, c. In nouo, 21. diſt. c. Solitæ, de maior. & obed. & habetur 96. diſt. per tot. eaq; circa ſpiritualia verſetur: conſequens eſt vt ad eccleſiaſticam, non laicam poteſtatem pertineat iuriſdictio in perſonas eccleſiaſticas, quæ omnino corpus, & animam in ſortem Domini tranſtulerunt, & Dei ſeruitio didicarunt, c. Cui portio, 12. qu. 1. Qua ratione vſus eſt Hoſt. in d. c. 2. cui ſubſcribunt Io. Andr. Imol. & alij, Marian. Socin. in c. 2. nu. 3. de for. compet. Et plura in hanc ſem congerit eleganter Oldrad. conſ. 83. incip. An Epiſcopus poſſit declinare forum Regis.
14 Sed & multis alijs rationibus & ſacrarum litterarum teſtimonijs hanc opinionem comprobarunt Authores præallegati & Turrecr. in d. c. Si Imperator, 96. diſt. vbi prope fin. refert illud Paralipomen. 26. Ozias Rex iratus tenens thuribulum in manu, vt adoleret incenſum, minabatur ſacerdotibus, ſtatimque orta eſt lepra in fronte eius: cumque aſpexiſſet eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui ſacerdotes viderunt lepram in fronte eius, & feſtinatò expuerunt in eum, ſed ipſe perterritus accelerauit egredi, eo quod ſenſiſſet plagam Domini. Subdit deinde Turrecrem. Caueat ergo Princeps catholicus ſi vult iuuari à Domino, & victorias obtinere, ne vſurpare velit ad ſacerdotem pertinentem authoritatem; aliàs eijciendus eſt à templo per ſententiam excommunicationis, & lepra deteſtandæ culpæ percuſſus à communione fidelium ſeparandus.

15 Denique bona eccleſiarum, & clericorum eſſe & ipſa exempta à iuriſdictione Principis ſæcularis magna Patrum conſenſione, & vehementi in laicos ſibi in illa ius aliquod vendicantes increpatione declaratum eſt in Synodo Romana III. c. 1. relatò in c. Benè quidem, 96. diſt. & in Synodo Romana VI. cuius decretum refertur in c. In canonibus, 16. quæſt. 1. In Concilio generali ſub Innocentio III. c. 44. relato in c. Cum laicis, de reb. eccleſ. non alienan. de quo etiam eſt textus apertus hic. Et hanc quoque exemptionem eſſe de iure diuino conſtat euidenter ex d. c. Quamquam, de cenſib. lib. 1. ibi: [Cum igitur eccleſiæ, eccleſiaſticæque perſonæ, ac res ipſarum non ſolum iure humano; quinimò & diuino à ſæcularium exactionibus ſint immunes.] Ad idem textus irrefragabilis in c. Non minus, infra, de immun. eccleſ. inducendo eum vt ibi dixi in 2. notab. & dicit eſſe communem & veram ſententiam Canoniſtarum, eamque pluribus argumentis tuetur ex recentioribus Gregor. de Valent. tom. 4. d. diſp. 9. quæſt. 5. punct. 4. verſ. Tertia aſſertio. Card. Bellarmin. Controuerſ. tom. 2. lib. 1. de Cleric. c. 28. in 4. & 5. propoſit. Idemque firmarunt Io. Montaig. de collat. parlam. par. 2. num. 11. Burſatt. conſ. 40. num. 1. lib. 1. & conſ. 186. num. 8. lib. 2. Plot. in addit. ad vltim. conſ. Lauden. num. 8. Euerar. conſ. 30. nu. 23. ad fin. & nouiſſimè deciſum fuit in Rota Romana in cauſa Albanen. Gabellæ, ſeu onerum 28. Iunij 1630. coram R. P. D. Merlino articulo accuratiſſimè examinato.

Quamobrem cum tam eccleſiæ quàm perſonæ eccleſiaſticæ, & earum bona ſint prorſus exempta à ſæculari iuriſdictione: neceſſariò hinc ſe-
16 quitur, vt Princeps ſæcularis nullam ſibi authoritatem, aut iuriſdictionem in eccleſias, perſonas, & bona huiuſmodi poſſit vendicare, vt de his omnibus eſt textus hic in d. c. Cum laicis, & in c. Inter hæc, 33. quæſt. 2. vbi dicitur Sanctam Dei eccleſiam nunquam humanis legibus conſtringi, & clamant paſſim interpretes omnes in locis ſupracitatis.

17 Vnde etiam infertur vt omnes leges quæ habentur in tit. C. De ſacroſ. eccl. de Epiſ. & cler. & in Authen. de Sanctiſſ. Epiſ. cum ſimil. non valeant ex defectu poteſtatis, cum de eccleſijs, de perſonis eccleſiaſticis, & earum bonis ſpecialiter loquantur, vt concludit hic Abb. num. 10. verſ. Ad primum dico; & ſuit thematica Io. Andr. in c. Non minus, num. 14. infra, de immun. eccl. quam ibi ſequuntur Butr. nn. 10. & Abb. nu. 18. & Caldérin. conſ. 2. incip. Statuto Papuſano num. 3.

verſ.

verſ. Reperio, de cenſib. Addit Abb. hic loco citato, hodie Imperatorem recognoſcere Imperium ab Eccleſia; ideoque ab Eccleſia coronari, & confirmari, & Imperium de gente in gentem per Eccleſiam transferri, vt fuit olim translatum de Græcis in Germanos, c. Venerabilem, de elect. Cuius quidem translationis veritatem pluribus Romanorum Pontificum atteſtationibus, & ipſorummet Principum confeſſionibus comprobat, & à mendacijs, & impoſturis Matthiæ Flaccij Illyrici latiſſimè vendicat Cardin. Bellarm. tom. 1. Controuer. lib. 1. de translatione Imperij à Græcis ad Germanos per tot. Hinc
18 etiam fit vt nulla ratio habenda ſit ſolemnitatis ab Imperatore introductæ, in alienatione bonorum Eccleſiæ, vt in Auth. Hoc ius porrectum, C. De ſacroſ. eccleſ. prout tenet Abb. d. num. 10. & Dec. num. 91. poſt Innoc. in c. 1. num. 2. verſ.
19 Nam ſtatuta legalia, de reb. eccl. non alien. & idem Abb. in c. Nulli, in fin. eod. tit. & in c. In præſentia num. 28. verſ. Ego in hoc dubio, deprobat. vbi eadem ratione concludit iura ciuilia quæ loquuntur de emphyteuſi Eccleſiæ non de-
20 bere obſeruari. Et eodem modo diſpoſitio l. Ad inſtructionem, C. De ſacroſ. eccleſ. ſeruari non debet, vt tradunt Bartol. & DD. in d. l. Ad inſtructionem, & plenè Barbat. conſ. 1. lib. 3. & conſ. 29. lib. 4. & Dec. hic num. 42. & ſeqq. poſt gloſſ. in c. Generaliter, §. Nonarum, in ver. Collationibus, 16. qu. 1. Abb. conſ. 3. Caſus ſuper quo, lib. 1. & ſcripſi pleniùs in c. Non minus, nu. 50. infr. de imm. eccleſ.

21 Vſque adeò autem leges ſæculares nominatim diſponentes de perſonis eccleſiaſticis, & earum bonis etiam in earum fauorem ſunt nullæ, vt clerici ne ex vi quidem directiua rationis ad illarum obſeruantiam teneantur, vt ſenſit hic Abb. num. 10. verſ. Et credo, dicens eiuſmodi leges non eſſe obſeruandas etiam de honeſtate, cum ſint nullæ tanquam conditæ à non habente
22 poteſtatem. Facit quod notat Iaſ. in l. Cum quis nu. 7. C. De iur. & fact. ignor. vbi tenet ex actu ipſo iure nullo, & cui lex reſiſtit, nec naturalem
23 oriri obligationem. Eiuſmodi autem legibus Sacri Canones vehementer reſiſtunt, ita vt earum conditores etiam ſententiæ excommunicationis ſubijciant, vt in c. Nouerint, infra, de ſent. excomm. & dictum eſt ſupra, nu. 4. verſ. Et eo magis. An autem clerici teneantur vi directiua ad obſeruantiam legis generaliter latæ abſque vlla mentione perſonarum eccleſiaſticarum, dicam plenè in quæſt. ſeq. num. 26.

24 QVÆRO. Suppoſito Principis ſæcularis edicto ad bonum publicum lato de armis non ferendis, aut domi retinendis,

Primò, An clerici ex Epiſcopi licentia poſſint eadem arma deferre, & retinere, ita vt eiuſmodi licentia non ab eodem Principe, ſed ab Epiſcopo tantum ſit eis concedenda.

Secundò, An Principis familiæ in eccleſijs, & alijs locis eccleſiaſtica immunitate gaudentibus arma perquirere, vel inde à quouis auferre liceat.

Tertiò, An Epiſcopi familia de ipſius Epiſcopi licentia impunè vti poſſit quouis armorum genere perinde ac familia Principis ſæcularis.

25 Quoad primam quæſtionem ardua eſt dubitatio an clerici eiuſmodi edicto ligentur: Sunt enim qui putant ligari non modo vi directiua rationis, ſed etiam coactiua, ita vt ſi arma contra Principis laici prohibitionem detulerint, poſſint ciuiliter puniri à ſæcularibus iudicibus. inter quos recenſentur Io. Fab. in l. Addictos, per illum textum in ver. Vltio procedat, C. De Epiſc. audien. Aufrer. in tract. de poteſt. ſæcul. ſeu in Reper. Clem. 1. de off. ordin. num. 21. verſ. Decimotertiò fallit, in ver. Armorum, Guilielm. de Benedict. in Repet. c. Raynutius, in ver. Et vxorem nomine, fol. 87. num. 36. Io. Redin. in tract. de Maieſt. Princip. in ver. Non armis ſolum decoratam, 2. par. num. 162. & ſeq. inter Tract. communes fol. 155. vbi nititur hanc opinionem tueri, & rationibus, & authoritatibus, quas in præſentia refellere non oportet, vt inferius patebit.

26 Alij verò quamplures arbitrantur clericos teneri tantum edicto laicali vi directiua rationis; ita vt propterea poſſint quidem à curia ſæculari armis ſpoliari, ſed non puniri, etiam ciuiliter, cum hoc ſit iuriſdictionis, quam non habent ſæculares in perſonas eccleſiaſticas. Ideoque pœnam eſſe petendam à iudice eccleſiaſtico tantum. Atque huiuſmodi ſententiæ ſunt Io. de plat. in §. Item lex Iulia, inſtit. de publ. iudic. Io. Lup. in Repet. c. Per veſtras in 2. notab. §. 1. num. 15. de donat. inter vir. & vxor. Afflict. in conſt. Intentionis, nu. 13. ad fin. de illicit. port. armor. Couarr. practicar. quæſt. in 33. quæſt. num. 7. & var. reſol. c. 20. in fin. Menoch. de arbitr. iud. caſ. 394. num. 31. & ſeq. Clar. in §. fin. qu. 36. verſ. Vlterius quæro, vbi teſtatur hanc eſſe magis communem opinionem. Sot. in 4. diſt. 25. qu. 2. art. 2. concl. 4. Farinac. de Armis qu. 8. nu. 96.

57 Quorum plerique probant vſque adeò licere familiæ ſæculari clericos cum armis deprehenſos abſque metu excommunicationis apprehendere, atque armis ſpoliare, vt nec deinde teneantur eadem arma reſtituere iudici eccleſiaſtico, vt opinantur Couar. Clar. & quidam alij locis citatis, vbi Couarr. [Cenſeo (inquit) clericum quemcumque arma prohibita portantem poſſe per ſæcularem iudicem, & miniſtrum laicæ iuriſdictionis armis his ſpoliari, & priuari abſque vllo metu excommunicationis: hoc enim ad ſæcularem iudicem, & Reipublicæ Rectorem dubio procul pertinet, nec compelli poterit iudex ſæcularis à iudice eccleſiaſtico arma illa reſtituere; ſiquidem laica lex arma prohibere potuit, eaque prohibitio clericos etiam complectitur, vt probauimus ſuperiùs, & licet non poſſet iudex ſæcularis punire clericum arma prohibita portantem, pœna etiam pecuniaria; ipſa tamen
28 arma quibus armatus deprehenſus clericus eſt, iuſtiſſimè poteſt eidem auferre, nec eſt lex diuina, vel humana quæ contrarium probet. Imò hæc conſuetudo, aut tacita iuris permiſſio ſanctiſſima eſt, atque in maximam vergit Reipublicæ vtilitatem.] Hactenus Couarr.

59 Quæ opinio ſupponit illud principium, quod lex ciuilis generaliter lata ad bonum publicum, & commune tam laicorum, quàm clericorum vtilitatem, etiam clericos comprehendat, ſaltem vi directiua, & ex vi dictaminis rationis, cum & ipſi ſint ciues, & membra Reipublicæ. Quod docuit gloſ. in c. Generaliter, in ver. Neceſſitatis, 16. qu. 1. Salic. in Authen. Caſſa, & irrita,

nu. 12. C. De ſacroſ. eccleſ. Calder. conſ. 2. col. 3. verſ. Ad hoc tamen clerici hoc tit. Barbar. conſ. 1. col. 12. verſ. Et dicit quod ſtatuta lib. 3. Abb. in c. Non minus, col. fin. prope fin. verſ. Fateor tamen quod ſi clericus, de immun. eccleſ. Paul. de Caſtr. in l. Ad inſtructionem, C. De ſacroſ. eccl. Natta conſ. 311. num. 4. Guiliel. de Benedict. in d. c. Raynutius, in ver. Et vxorem nomine Adalaſiam, num. 70. Bellam. conſ. 45. in princ. poſt Innoc. inter conſilia eiuſdem Bellam. conſ. 46. no. 4. & conſ. 47. verſ. Super ſexto articulo. Idq; alijs relatis fuſius comprobat Dominus meus Io. Franciſcus Fagnanus in tract. de iuſt. & valid. cenſur. Pauli V. par. 3. ver. Quintò arguitur. Ideoque Card. Bellarm. tom. 2. Controuerſ. lib. 1. c. 28. An clerici ſint liberi à iugo poteſtatis ſæcularis, in ſecunda propoſitione, cum primò docuiſſet clericos quoad vim rationis directiuam, non autem coactiuam ligari conſtitutione Principis iubentis neminem noctu cum armis incedere, ſubdit deinde. [Nam clerici præterquam quod clerici ſunt, ſunt etiam ciues, & partes quædam Reipublicæ politicæ: igitur vt tales viuere debent ciuilibus legibus: Non ſunt autem aliæ, quam quæ à Magiſtratu politico latæ ſunt, Gregor. de Valent. tom. 4. diſp. 9. qu. 5. punct. 4. in princ. Igitur illas clerici ſeruare debent; alioquin magna confuſio & perturbatio in Republica orietur, ſi clerici non ſeruarent politicas leges in rebus humanis, & politicis.] Hæc Bellarmin.

Quæ tamen non tranſeunt abſque difficultate, & in contrarium valde vrget text. in l. Placet. C. De epiſc. & cler. vbi dicitur, Clerici cum publicis actionibus vel ad Curiam pertinentibus, cuius corpori non ſunt annexi nihil commune habeant; Per quem text. Abb. in c. Non minus, in fin. de immun. eccleſ. tenet clericos non eſſe de vniuerſitate laicorum, allegat Innoc. in c. Dilecta, de exceſſib. Prælat. & ſequuntur Thom. Parpal. in repet. d. l. Placet, & Io. Maur. in repet. l. vnic. C. De mulier. & in quo loco, lib. 10. Quod abſque dubio procedit in odioſis, in quibus clerici non veniunt appellatione populi, c. Si ſententia, de ſent. excomm. in 6. & eſt communis opinio, vt teſtatur hic Dec. n. 36. licet ſecus ſit in fauorabilibus, cap. Dilecti, de for. compet. & ibi Abb. num. 3. in 2. notab. Anchar. Imol. & Abb. in c. 1. de præb. Præpoſ. in cap. De ijs, 12. diſt. Dec. hic eod. n. 36.

Verùm eſto ſententia Couarr. & aliorum vera ſit in ea parte, in qua affirmat clericos ligari edicto Principis ex dictamine, & vi directiua rationis tantum. At certè nullo iure defendi poteſt in alia parte, in qua vult clericos poſſe à Curia ſæculari apprehendi, atque armis ſpoliari: nam aut executor, vel officialis Curiæ apprehendit clericum, eumque armis vi ſpoliat de facto, & tanquam priuata perſona; & tunc non excuſatur à violenta manuum iniectione. Nam ſicut non liceret alteri priuato clericum ſiſtere, repellere, dimouere, aut aliquid ex eius manibus per vim abſtrahere abſque incurſu cenſurarum Canonis, Si quis ſuadente, 17. q. 4. vt illic omnes notant: & in c. Peruenit, & in c. Tua nos, de ſent. excomm. ita nec licebit hoc miniſtro ſæculari, ſi de facto, & tanquam priuatus procedat: textus eſt ſingularis in c. Si verò, el 1. in fin. de ſent. excomm. cui reſponderi non poteſt, vt inquit Aretin. in c. Cum non ab homine, de Iudic. vbi propterea miratur de DD. contrarium aſſerentibus contra caſum illius decretalis: & cum eo tranſit Felin. in d. c. Si verò, nu. 2. verſ. Contrariam partem: ſin autem clericum ſiſtat, & armis priuet tanquam officialis, & executor Curiæ ſæcularis: tunc negari non poteſt quin huiuſmodi actus ſit iuriſdictionis, cum procedat à Curiæ miniſtro tanquam miniſtro, & de mandato iudicis ſæcularis: executio enim eſt pars iuriſdictionis, c. Si delegatus, de offic. deleg. in 6. Io. de Anan. in c. Significaſti, in fin. inf. eod. titul. Quinimò quoad perſonas, alioquin non ſubditas in multis caſibus iura permittunt cognitionem, ſed non executionem, vt l. A D. Pio, ff. De re iudic. gloſſ. 1. in Clem. 1. de for. compet. ſiue Anchar. in c. Eam quæ, num. 15. de reg. iur. in 6. Et patet ex notatis per Innoc. in d. c. Significaſti, in fin. Vnde palam eſt tam ipſum exequutorem, qui clericum armis ſpoliat, quàm iudicem mandantem incidere in excommunicationem ſtatutam in c. Vt famæ, de ſent. excomm. & in Bulla Cœnæ, c. 17. vt in ſpecie aduertit Nauarr. in man. c. 27. n. 71. & Bellarm. tom. 2. controu. lib. 1. c. 28. An clerici ſint liberi à iugo poteſtatis ſæcularis, in 2. propoſitione.

Nec vrget ratio quod Clerici ſint membra Reipublicæ ciuilis, & quod non deceat eos publicam tranquillitatem perturbare: nam hæc ratio ſolum concludit eos teneri ex rationis dictamine ad obſeruantiàm legis ſæcularis, vt cenſent Authores poſtremò citati; ſed inde non poteſt inferri, vt ſi eam non obſeruent, ſint eis arma auferenda per familiam ſæcularem: habent enim ſuos iudices eccleſiaſticos, à quibus apprehendi, armis ſpoliari, ac pro modo culpæ coerceri, & puniri valeant. Vnde opinio Couarr. tanquam periculoſa ob metum cenſurarum minus vera, & quæ aduerſatur eccleſiaſticæ libertati nullo modo eſſet ſequenda in practica, nec eam ſequi ſolent iudices timoratæ conſcientiæ; cum præſertim non deſint authores maximè ex recentioribus qui eam refellunt.

Cæterum in ſolutione dubitationum, de quibus agitur, non eſt opus de veritate dictarum opinionum vberiùs diſſerere: nam etſi edictum Magiſtratus ſæcularis arma prohibentis obliget clericos vi directiua rationis: non tamen hinc ſequitur vt Epiſcopus non poſſit ex iuſta cauſa licentiam deferendi arma eodem edicto prohibita ſuis ſubditis impertiri.

30 Neque enim fas eſſet clericis iudicem ſæcularem adire pro huiuſmodi licentia obtinenda, à quo iure Diuino, & humano exempti ſunt, vt latè
31 oſtenſum eſt ſupra num. 10. Et cum Princeps ſæcularis poſſit eam ſuis ſubditis in ſuo territorio tribuere, nulla ratio ſuadet cur non idem liceat Epiſcopo, cum & ipſe habeat merum imperium in ſua diœceſi, c. Si quis epiſcopus, & ibi gloſſ. in ver. Quia alibi, 2. qu. 7. Gundiſal. de hæret. quæſt. 11. num. 16. & ſeq. ideoque poſſe Epiſcopum huiuſmodi licentiam concedere, ſupponit Præpoſ. in c. Clericum, 50. diſt. Marſ. in pract. crim. §. Pro complemento, ſub num. 4. & Guido Papa deciſ. 437. n. 7.

32 Cum itaque Epiſcopus poſſit hanc licentiam impertiri, manifeſtum etiam erit non legem lai-

cam

Digitized by Google

caſû prohibentem, ſed eccleſiaſticam concedentem eſſe quoad clericos obſeruandam: neque enim eſt habenda ratio legis ſæcularis quando opponitur canonicæ, c. 1. vbi gloſſ. & DD. de non. oper. nunc. Bero. conſ. 196. nu. 23. lib. 1. & in materia Cardin. Bellarm. tom. 2. Controuerſ. lib. 1. c. 27. An clerici ſint liberi à iugo poteſtatis ſæcularis in 2. propoſit. vbi affirmat Clericos ne vi quidem directiua rationis ligari huiuſmodi lege ciuili, quando aduerſatur eccleſiaſticæ: atque ita cum pugnent hoc caſu prohibitio laici, & conceſſio eccleſiaſtici, lex vtriuſque obſeruanda erit quoad ſuos ſubditos, gloſſ. in c. Poſſeſſor, de reg. Iur. in 6. & ibi Io. Andr. in Mercurial. Anton. de Butr. in c. Clerici, num. 12. verſ. Si materia eſt mixta, & ibi etiam Abb. n. 2. de Iudic. Felin. hic n. 43. & ſcripſi plenius in c. 1. n. 27. iuſt. de Pact.

33 Neque obſtat quod cum Princeps ſæcularis poſſit ſuo edicto clericos ligare, ſaltem ex rationis dictamine, poterit quoque illos à nexu huiuſmodi obligationis abſoluere: atque ita licentiam deferendi arma concedere cum eadem ſit ſoluendi & ligandi poteſtas, cap. Verbum, de pœnit. diſt. 1. cap. Cum inferior, de maior. & obed. Feder. de Sen. conſ. 14. num. 4. verſ. In 2. quæſt.

34 Nam reſpondetur clericos duobus modis ab edicto huiuſmodi abſolui poſſe. Primo cum Princeps generaliter reuocat legem, quam condiderat de armis non deferendis: & tunc non eſt dubitandum: quin etiam clerici ſint ſoluti à lege, cui ex vi rationis ſubijciebantur. Sublata enim eſt vis legis ex ipſius conditoris reuocatione; in gl. c. In iſtis, § Leges, 4. diſt. Bart. in l. Omnes populi, in fin. de iuſt. & iur. gloſſ. & DD. in c. 1. ſupra eod. vbi in ſpecie Dec. n. 37.

Deinde abſolui poſſunt clerici à dicta obligatione nominatim, cum ſcilicet Princeps relaxat legis vinculum in ſpecie quoad clericos per conceſſionem licentiæ, & hoc non licet. Ratio eſt quia quæcumque lex ſæcularis quæ ſpecialiter, & nominatim de clericis, vel rebus eccleſiaſticis ſtatuit etiamſi in eorum fauorem ſit lata, nulla eſt ex defectu poteſtatis. Sic probat textus expreſſus hic in illis verbis, *quod eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & fauorem*, Et latius dictum eſt ſupr. in 2. concl. Ergo quemadmodum non poſſet laicus clericis nominatim prohibere armorum delationem, ita nec poterit illis hanc licentiam ſpecificè impertiri, cum vtroque caſu careat iuriſdictione, à qua poteſtas ſtatuendi dependet, l. fin. ff. De Iuriſd. omn. Iudic.

35 Quod euidenter alia etiam ratione probatur. Nam non eſt dubitandum, quin vſus armorum lege canonica ſit clericis interdictus: id enim ſancitum eſt in c. Clerici, vbi gloſſ. & omnes notant infr. de vit. & honeſt. Cleric. in Clem. 1. eod tit. & in can. Clerici, & ſeqq. 23. q. 8. quod latius proſequitur Marſil. in practic. crim. §. Pro complemento huius operis, num. 1. & ſeq. &
36 Menoch. de arbitr. Iud. caſu 394. n. 31. Itaque ſi admittamus clericos ligari etiam edicto laicali de armis non deferendis: manifeſtum erit illos conſtringi hac in re duplici vinculo obligationis; id eſt ciuilis, & canonicæ. At Princeps ſæcularis vtcumque tollere poſſit vinculum à ſe iniectum ſublata ſuæ legis obligatione: nulla tamen ratione poterit eximere clericos ſibi aliàs non ſubditos ab obligatione iuris canonici: facultas enim eſt iuſta cauſa ſuper hoc iure diſpenſandi, non ſæcularibus poteſtatibus, ſed eccleſiaſticæ tantum eſt à Chriſto Domino attributa c. Tranſlato, vbi Abb in Summ. & cæteri notant infr. eod. & habetur 96. diſt. per tot. DD. in c. Per venerabilem, qui Fil. ſint legit. Specul. in tit. De legat, §. Poſtremò, verſ. Sed illud quæritur, cum alijs adductis per Ruin. conſ. 75 Quia de pluribus quæritur, num. 2. vol. 3. Atque hinc patet clericis nihil prodeſſe licentiam cum armis incedendi à ſæculari poteſtate impetratam, ſed opus eſſe vt nexus iure canonico iniectus ab eccleſiaſtico iudice relaxetur.

37 Ad ſecundam quæſtionem videtur reſpondendum non licere officialibus laicis in eccleſijs, & alijs eccleſiaſticis locis immunibus arma vetita
38 perquirere, vel inde auferre. Nam cum perquiſitio, & ablatio illa ſit actus Iuriſdictionis contentioſæ, non poteſt à iudice laico exerceri in Eccleſia, quæ eſt extra territorium ipſius l. 2. in fin. C. De Summ. Trinit. & fid. Cath. Paul de Caſtr. in l. Si quis in hoc genus, num. 3. C. De epiſc. & Cler. Abb. in c. Inter alia, num. 29. de Immun. eccleſ. Atque ita expreſſè ſtatuitur in l. Pateant, C. De his qui ad eccl. confuger. in hæc verba. [ Hos verò qui templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciant præmonemus; aliàs ſtatim eos vt arma deponant authoritate Epiſcopi à ſolis clericis ſecurius conueneri præcipimus. ] & infra. [ Etſi Eccleſiæ voce moniti per tot, tantorumque denunciationes renuerint arma relinquere: iam clementiæ noſtræ apud eum, & epiſcopum cauſa purgata, armatis, ſi ita res exegerit, intromiſſis abſtrahendos eſſe cognoſcant. ] Ad idem Concilium Tolet. relatum in c. Diffiniuit 17. quæſt. 4. cuius hæc ſunt verba. [ Diffiniuit S. Concilium, vt nullus audeat confugientem ad Eccleſiam, vel reſidentes abſtrahere aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolij reſidentibus in loco ſancto inferre. ] Ad idem text. in c. 1. infr. de Immun. eccleſ. & in c. 2. eod. tit. in 6.

Et quamuis Couarr. variar. reſol. lib. 2. c. 20. ſub n. 18. relatus à Foller in praxi crim. canon. c. Miſcellanea quædam num. 30. ſentiat Iudicem laicum etſi non poſſit fugientes ad eccleſiam inde inuitos abducere: poſſe tamen ab eis arma prohibita etiam intra Eccleſiam auferre, eo quod cum arma deferens intra eccleſiam delinquat, à iudice ſæculari ſit puniendus, aut ſaltem armis ſpoliandus: eius tamen opinio eſt contra iura ſuperiùs expreſſa, nec vlla valida ratione fulcitur. Leuiſſima enim eſt illa ratiò, quod deferens arma delinquat in eccleſia. Tum quià quatenus etiam hoc delictum eſſet tale, vt priuaret delinquentem immunitate eccleſiæ, non tamen hinc ſequeretur (vt male inquit Couarr.) vt abſtractio vlla fieri poſſet a Curia ſæculari, ſed ab eccleſiaſtica tantum, iuxta d. l. Pateant, & Conſtitutionem Gregorij XIV. hac de re editam. Tum
39 quia non quodcumque delictum in eccleſia perpetratum priuat immunitate eccleſiaſtica, etſi ſit graue, ſed homicidium tantum vel mutilatio vt expreſſè ſtatuitur in c. fin. de Immun. eccleſ. & in prædicta Gregorij Conſt. & quemadmodum
40 Eccleſia eſt immunis quoad perſonas ad eam

con-

conſugientis ; ita & quoad bona , vt etiam pro-
batur in d, c. Sicut, 17. q. 4. ibi [ aut perſonam
hominis, vel bona eius inde ſubtraxerit, ] & in
c. Quiſquis , ibi : [ aliquid inde eripiendo , vel
41 auferendo: ] neque enim immunitas fuit eccleſiæ
conceſſa intuitu perſonæ conſugientis, ſed ob ho-
norem , & reuerentiam quæ ipſi Deo , atque
eius eccleſiæ debetur , vt per Vaſquez de ſucceſſ.
creat. lib. 3. §. 22. limitat. 17. num. 55. Remig.
de Immun, eccleſ. num. 2. & probatur in d. c. 2.
de Immun. eccleſ. in c. Reum ad Eccleſiam , &
in cap. Si quis , il 4. 17. q. 4. atque ex eis cenſet
Remig. & bene iudices , vel officiales arma in
eccleſia perquirentes incidere in pœnas violan-
tium Eccleſiæ immunitatem .
42 Ad tertiam quæſtionem videtur ſimiliter reſ-
pondendum familiam Epiſcopi quouis genere
43 armorum impunè vti poſſe , perinde ac familiam
Curiæ ſæcularis. Nam lex ciuilis prohibens ge-
neraliter vſum armorum, vt C. Vt armorum vſus,
lib. 11. & in rubr. de Fabri, eod. lib. & in Auth.
de armis , §. Si autem , non comprehendit fami-
liam Epiſcopi , vt ſcripſit Bald. in l. 3. §. Ait
enim , ff. De offic. præf. Vigil. vbi ex textu illo,
Nota ( inquit ) officiales communis poſſe & de-
bere portare arma : & idem puto de familia
Epiſcopi cum ipſe habeat imperium in ſua diœ-
ceſi : & ſequuntur Marſil. in pract. crimin. in
ver. Pro complemento , nu. 5. Socin. reg 30. in
1. Fall. Barbat. de Cardin. legat. qu. 5. num. 17.
Amad. de Syndic. num. 92. vbi propterea repre-
hendit quemdam iudicem , qui iuſſit capi fami-
liarem Epiſcopi pro delatione armorum : & Me-
noch. de arb. iud. caſu 394. n. 6.
44 Quæ concluſio iiſdem fere nititur fundamentis
quibus primæ quæſtionis ſolutio : nam cum fa-
milia Epiſcopi ſit exempta à iuridictione ſæcu-
lari , ac de foro eccleſiæ c. fin. & ibi omnes no-
tant de offic. Archid. Dec. in cap. Cum non ab
homine, num. 4. de iudic. de communi Abb. in
c. 2. num. 6. verſ. In familia verò Epiſcopi, de
foro competen. tenetur ſeruare legem Epiſcopi
vſum armorum concedentis , non edictum laici
prohibentis , vt de clericis ſupra probauimus .
Neque his obſtat quod Epiſcopus pro execu-
tione iuſtitiæ debeat implorare auxilium brachij
ſæcularis, c. Adminiſtratores ; & cap. Principes,
23. q. 5. & quod ſicut pro ſpiritualibus debent
Principes recurrere ad eccleſiam , ita in tempo-
ralibus debeant Prælati recurrere ad Principes
ſæculares , c. Cum ad verum , & c. Imperator ,
96. diſt. nec promiſcuis actibus ſunt eorum offi-
cia perturbanda. l. Conſulta Diualia, Cod. De
ritam. Pulchrè Oldrad. conſ. 83. incipien. An
Epiſcopus , per tot. Nam reſpondetur hoc idem
obſeruare inter ſæculares iudices, vt vnus implo-
ret auxilium alterius , vbi vires ipſius non ſuffi-
ciunt ad exequendum quod ſibi incumbit : text.
eſt in l. Si quis in hoc genus, C. De Epiſc. & Cler.
ſed & iudices ſæculares in ſubſidium inuocant
auxilium Eccleſiæ , vbi per ſe non poſſunt ſuos
ſubditos coercere, vt notat Innocent. in c. Licet
ex *ſuſcepto* , infra de foro compet. Ergo hinc
non benè infertur vt Eccleſia non habeat poteſta-
tem exequendi etiam per ſuos miniſtros. Et pro-
pterea iura non ſtatuunt præcisè , vt Epiſcopus
teneatur implorare brachium ſæculare, ſed adie-
ctis verbis *ſi opus fuerit* , vt in c. 1. ibi : Et cum
opus fuerit publicum conuocent auxilium de
offic. ordinar. in c. Periculoſo, §. vlt. verſ. Inuo-
cato ſi opus fuerit , &c De ſtatu Regular. lib. 6.
Innouato à Concilio Trid. in cap. 5. ſeſſ. 25. De
Regular. & ſæpe alibi . Per quod inſinuant eſſe
arbitrarium Epiſcopo ad brachij ſæcularis inuo-
cationem confugere , cum ſibi vires non ſuppe-
tunt ad iuſtitiam exequendam : item non obſtat
quod Eccleſiæ ſit interdicta executio gladij tem-
poralis , cum Petro Dominus dixerit , Conuerte
gladium tuum in locum ſuum, vt legitur & nota-
tur in c. Nouit , de iudic. & in ſumma 23. q. 8.
& arma clericorum ſint lacrymæ & orationes, c.
Conuenior, ead. cau. & quæſt.
Reſpondetur enim eccleſiam non habere gla-
dium materialem ad mortem alicui inferendam,
vel membri mutilationem. Et in hunc ſenſum
accipienda ſunt iura in contrarium adducta , vt
plenè notatur in cap. Cum non ab homine , de
iudic. & in c. Nouimus , de verb. ſignif. An ſecus
eſt ad exequendam iuſtitiam ſibi incumbentem,
vt patet ex Clem. 2. §. fin. de hæret. vbi tribuitur
facultas Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis , vt
poſſint armatos officiales habere . Ex quo innui-
tur penes eccleſiam eſſe hanc poteſtatem vtendi
officialibus armatis in criminibus ad ſuum fo-
rum pertinentibus ; alioquin non potuiſſet ea In-
quiſitoribus concedere . Ad hoc Extrauag. Vnam
Sanctam, de maior & obed. Atque ita contrarias
oppoſitiones Abbatis in d. cap. Significaſti, de
off. delegat diluit Gundiſal Villadiego de hæret.
q. 11. n. 16. adijciens ſic obſeruare communem
vſum.
Adde quod ex decreto Concilij-Trident. in
c. 3. ſeſſ. 25. Epiſcopus antequam vtatur gladio
excommunicationis debet ad executionem rea-
lem vel perſonalem etiam contra laicos procede-
re per ſuos proprios , vel alienos executores.
Quod neceſſariò ſupponit eum vti poſſe officiali-
bus armatis cum perſonarum diſtrictio vix, ac
ne vix quidem fieri poſſit ſine miniſterio armo-
rum.
Neque vero hac in re videtur hodie ſubeſſe
vlla difficultas; nam etſi olim eſſet opinio ab ali-
quibus controuerſa in d. c. Cum non ab homine,
de iudic. An liceret Epiſcopis habere familiam
45 armatam nihilominus S. Congregatio Epiſco-
porum , iam ſæpius probauit ſententiam Epiſco-
pis fauentem veluti grauioribus authoritatibus,
& ſolidioribus rationibus munitam ; cenſuitque
Epiſcopum non ſolum poſſe , ſed debere etiam
habere familiam armatam immunitate eccleſia-
ſtica gaudentem. Idemque reſpondit S. Congreg.
Concilij ab Epiſcopo Serano conſulta ſub die
23. Nouembris 1613. Quamobrem non videtur
amplius dubitandum quominus poſſit Epiſcopus
vſum armorum cuiuſvis generis ſuis officialibus
pro executione Iuſtitiæ concedere ad inſtar Prin-
cipis ſæcularis.
Præſertim verò quia eandem ſententiam in
fortioribus terminis , id eſt in familiaribus Epiſ-
copi , etiam non neceſſarijs pro executione
iuſtitiæ hoc ipſo tempore probauit Curia in me-
morabili caſu Reipublicæ Lucanæ : nam vexilli-
feri, antiani, miniſtri, & officiales, qui pro tem-
pore extiterunt denunciati fuerunt excommuni-
cati ab Epiſcopo ciuitatis Caſtelli commonito-
rio Apoſtolico in vim ſpecialis facultatis deſuper
habitæ

habitæ per litteras in forma Breuis ſub die 23. Februarij 1640. Ciuitas veró cum vniuerſo dominio Lucano ſuppoſita fuit eccleſiaſtico interdicto, propterea quod duos familiares Cardinalis Epiſcopi cum armis deprehenſos, & duos eiuſdem Cardinalis fratres germanos in depreſſionem, & violationem eccleſiaſticæ libertatis carceribus mancipauerint, & eumdem Commiſſarium à S. D. N. Vrbano VIII. illuc ablegatum admittere recuſauerint, vt in ſententia declaratoria ſub die 29. Martij, & in alia interdictoria 5. Aprilis 1640. Confert text. in l. 1. §. Sed & ſi quæ leges, Cod. De veteri iur. enuel. & dicta per Cardin. Zabar. conſ. 136. num. 1. verſ. Præmitto quod etiam, & per Lap. alleg. 55. num. 3. verſ. Iſtam opinionem ſequitur Romana Curia.

# DE CONSTITVTIONIB.

## *Cap. Ex parte.*

### *S V M M A R I V M.*

1 *STatutum non valet, per quod cultus diuinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi à Papa fuerit confirmatum, & num. 3. & 4.*
2 *Præbendarum numerus per conſtitutionem Canonicorum reſtringi non poteſt ſi eccleſiæ reditus non ſint diminuti.*
3 Inhiare *quid ſit.*
4 *Confirmatio in forma communi, quid operetur.*
5 *Confirmatio ſubreptitia non conualidat præbendarum ſuppreſſionem nullam.*
6 *Præbendarum reductio inualida non impedit vacationem præbendæ in remanentibus vltra numerum.*
7 *Impetratio beneficij ex taciturnitate ſuppreſſionis nullæ non redditur ſubreptitia.*
8 *Præbendarum numerus reduci poteſt à Canonicis authoritate Epiſcopi ſi Eccleſiæ reditus diminuti ſint.*
9 *Fallit ſi præbendæ non ab Epiſcopo, vel Capitulo, ſed ab alijs fuerint dotatæ. & nu. 15. & 29.*
10 *Item fallit ſi præbendarum numerus fuerit ordinatus, aut confirmatus authoritate Apoſtolica. & num. 16.*
11 *Vel iuratus à Canonicis. ibid.*
*Item fallit ſi negotia Epiſcopi, & Capituli ſint communia.*
12 *Et quid poſt Concilium Tridentinum. & nu. ſeqq.*
13 *Præbendarum numerum an, & quando Epiſcopus poſſit reſtringere in vim Concilij Tridentini, & in quibus ius commune fuerit à Concilio alteratum, ſeu declaratum.*
14 *Præbendas non poteſt hodie Epiſcopus ſupprimere, ſi illarum tenuitati prouidere poſſit per vnionem beneficiorum ſimplicium.*
15 *Præbendas patronatus laicalis Epiſcopus ſupprimere non poteſt ſine conſenſu patroni. Secus ſi ſint patronatus eccleſiaſtici.*
17 *Præbendarum numerum Epiſcopus poteſt ex cauſa reducere, ſed non tenetur. Nec Metropolitanus poteſt in hoc ſupplere.*
18 *Abbatibus, & alijs inferioribus etiam exemptis, & iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus non licet præbendas ſupprimere ex c. 15. ſeſſ. 24.*
19 *Nec Capitulo Sede vacante.*
20 *Miſſas, & Anniuerſaria, aut eleemoſynas pauperibus erogandas, an Epiſcopus ex cauſa tenuitatis reducere poſſit de iure communi.*
*Et an ex Concilio Tridentino num. 30.*
21 *Papa ſolus alterare poteſt vſum illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.*
22 *Commutatio voluntatis ab inferiori à Principe regulariter fieri non poteſt.*
23 *Et quid ſi prouentus hæreditatis non ſufficiant ad onera adimplenda. & n. 25.*
24 *Miſſarum onera beneficio incumbentia Epiſcopus reducere non poteſt.*
25 *Miſſarum onera beneficio iniuncta, an Epiſcopus moderari poſſit ſi reditus poſtea diminuti ſint. & nn. ſeqq.*
*Quid ſi eiuſmodi reditus ſpectent ad hæredem. ibid.*
*Et quid ſi ſpectent ad beneficiatum. n. 27. & ſeqq.*
26 *Onus pro rata minuitur reditibus diminutis.*
27 *Voluntas teſtatoris poteſt ab Epiſcopo in alium pium vſum commutari, ſi de iure, vel de facto adimpleri non poſſit.*
28 *Commutandi vltimas voluntates ſi quæ facultas de iure Epiſcopo competebat, non eſt ſublata à Concilio Tridentino.*
30 *Anniuerſaria, & officia defunctorum Epiſcopus poteſt reducere ad præſcriptum Concilij Tridentini cap. 4. ſeſſ. 25.*
31 *Eleemoſynas pauperibus erogandas Epiſcopus reducere non poteſt in vim cap. 4. ſeſſ. 25. Concilij Tridentini. & nn. ſeqq.*
32 *Diſpenſandi facultas vt fauorabilis eſt amplianda, niſi agatur de præiudicio tertij.*
33 *Diſpenſandi poteſtas in ſimplicibus non extenditur ad mixta.*
34 *In Miſſis, vel Anniuerſarijs, aut eleemoſynis reducendis quis ordo ſeruari debeat.*

1 EX PARTE. Non valet ſtatutum, per quod cultus diuinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi à Papa fuerit confirmatum. Hoc dicit. Vel ſpecialius. Non poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere numerum Canonicorum, ſeu præbendarum. Diuiditur ab Hoſt. in duas partes. Prima ponit factum corrigendum. Secunda correctionem, ibi, *Nolentes.*

2 Nota ex decretali duas concluſiones, quarum prima eſt negatiua, videlicet. Statutum Capituli reſtringens numerum Canonicorum, ſeu præbendarum non valet ſi eccleſiæ reditus non ſint diminuti: & ita hic eſt caſus ſecundum Abb. Antiq. Panormit. Aretin. & Felin. & notant gl. & Innoc. in princ. in ver. Diminuti; & communiter Doctores. Cuius concluſionis duplex ratio colligitur ex textu. Prima eſt, quia huiuſmodi ſtatutum procedit ex radice auaritiæ: nam, vt legitur in c. fin. de conceſſ. præben. lib. 6. quantò inter pauciores cuiuſuis eccleſiæ diuiduntur prouentus, tantò maiores fieri poſſunt ſingulorum percipientium portiones. Simile in c. Cum M. ſupra eod. Et hanc rationem indicat littera ibi,
3 *proprijs commodis inhiantes*; id eſt cupiditati intendentes ſecundum gloſ. 1. Inhiatio enim eſt vehemens cupiditas, vt l. 1. C. De petit. honor. ſublat. lib. 10. Eodem loquendi modo vtitur textus in

in c. fin. ibi, *turpe lucrum inhiantes*, 20. quæſt. 3. & in c. Ex parte, in fin. ibi, *lucris temporalibus inhiare*, infra, de cenſib. & in l. Per diuerſas, C. Mandati, ibi, *alienis rebus, fortuniſque inhiantes*, cum ſimil. vt hic per Dec. num. 1. Secunda ratio eſt, quia hoc ſtatutum cedit in diminutionem diuini cultus, vt patet ibi, *Nolentes diuini numinis minui cultum, ſed potius augmentari*. Ad idem c. Vaſa, cum gloſ. in ver. Succreuit, de conſecr. diſt. 1. Atque ita niſi rationabilis cauſa ſubſit, non valet ſtatutum diuini cultus diminutiuum, vt dicunt in Summa huius textus Io. And. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Io. de Anan. ad hoc l. In nouis, ff. De conſtit. Princip. ſecundum Innoc. hic in princ. & Hoſt. nu. 5. Nec obſtat textus in c. vlt. de relig. domib. Quoniam illud fit ibi propter honorem eccleſiæ, ne nimia religionum diuerſitas confuſionem inducat, ſecundum Io. Andr. hic nu. 8. & Imol. in 2. notab.

4 Procedit autem hæc prima concluſio etiamſi ſtatutum reſtringens numerum Canonicorum, fuerit à Sede Apoſtolica confirmatum in forma communi. De hac enim confirmatione intelligitur hoc capitulum ibi, *non obſtante confirmatione à nobis obtenta*, nam talis confirmatio ſub communi forma nihil noui tribuit, c. Cum dilecta, §. Nos igitur, de Confirm. vtil. vel inutil. c. Quia diuerſitatem, in fine, de conceſſ. præben. & c. Ex parte il primo, de priuileg. & tenet hic gloſ. in ver. Confirmatione. Hoſt. num. 6. Io. Andr. Bald. Butr. Cardin. Anchar. Imola, & Io. de Anan, omnes in princip. Sed dices; Ad quid igitur huiuſmodi confirmatio membranas occupat? Reſpondet Bald. num. 19. dicens: Confirmatio facit de aliquo validius, vt non poſſit reuocari per ſtatuentes; ſed de nullo non facit aliquod, niſi Papa apponeret clauſulam, *non obſtan.* & ex certa ſcientia ſcriberet, vel in contradictorio examine decerneret, vt l. Adoptio, ff. De adopt. Et eſt ratio ſecundum eum, quia illud, quod non eſt confirmabile de iure, non præſumitur per incuriam confirmatum, vt l. 2, §. Ne quis à Principe, ff. Ne quid in loco publ. l. Meminerint, C. Vnde vi, & c. Qualiter, & quando
5 il primo, de accuſation. Poteſt etiam intelligi hoc cap. de confirmatione ſubreptitie impetrata, eo quod ſtatuentes mentionem non fecerint de ſtatuto antiquo, nec de reditibus eccleſiæ non diminutis: talis enim confirmatio non validat præbendarum ſuppreſſionem nullam. Arg. c. 2. de reſcript. & tenet hic gloſ. in ver. Confirmatione. Innoc. in eod. ver. Hoſt. nu. 4. verſ. Nec etiam prodeſt, & num. 7. Io. Andr. in fine. Butr. num. 6. & reliqui poſt eos. Et idem eſt ſi non meminerint de aſſenſu Epiſcopi neglecto, c. Cum conſuetudinem, de conſuetud. ſecundum Innoc. & Io. Andr. locis citatis, & Card. num. 2. verſ.
6 Et de conſenſu. Et nota hoc ſtatutum non obſtante confirmatione ſub communi forma impetrata vſque adeò eſſe nullum, vt reſtrictio numeri non impediat vacationem præbendarum in ſupranentibus vltra numerum, vt probat littera, ibi, *præbendas, quas à tempore vltimi ſtatuti inueneritis vacaſſe in Eccleſia memorata*. Et notat Butr. num. 6. & Bald. num. 3. qui ex hoc notabi-
7 liter infert vt ſi quis poſt vltimum ſtatutum reſtringens numerum impetrauerit vacaturam facta mentione numeri antiqui, & non noui, valeat impetratio, quia nouus numerus non eſt numerus iuris, ſed facti, de quo non oportet mentionem facere. Ergo taciturnitas ſuppreſſionis inualidæ ſubreptionem non inducit, ad hoc c. Non præſtat, de regul. iur. lib. 6. & vide bonam gloſſam in c. Cum noſtris, in ver. Non vacatet, de conceſſ. præben. Rota in antiq. deciſ. 176. aliàs 69. de reſcript. quæ incipit, Nota quod de gratia aduerſarij, quæ nulla eſt, non teneor in gratia mea facere mentionem. Gemin. conſ. 120. num. 4. verſ. Item de iure iſtius. Felin. plenè in c. Ex tenore, num. 2. & ſeqq. poſt gloſſ. 1. ibi in fin. de reſcr.

8 Secunda concluſio eſt affirmatiua, & colligitur à contrario ſenſu ex illis verbis, *licet eius non ſint diminuti reditus*, videlicet, poſſunt Canonici aliquot præbendas ſupprimere, eaſque ad pauciorem numerum reducere Epiſcopi authoritate ſi Eccleſiæ reditus diminuti ſint. Arg. c. Quoniam, infra, de vita, & honeſt. Cleric. & tenet hic gloſ. 1. Hoſt num. 2. in ver. Diminuti. Card. nu. 2. in 1. quæſt. Abb. & Aretin. ambo in 2. notab. & ita communiter teneri teſtatur Cardin. in c. Cum acceſſiſſent, in 4. quæſt. ſupra eod. Nec mirum, quia auctis facultatibus Eccleſiæ augeri poteſt Canonicorum numerus authoritate Epiſcopi, c. Cum M. & ibi plenè notatur, ſupra, eod. & arg. c. Quantò, de cenſib. c. In nouo, 21. diſt. & l. In eccleſijs, C. De Epiſc. & cler. Ergo eadem authoritate diminui poteſt reditibus diminutis; quia omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur; c. 1. de regul. iur. & l. Nihil tam naturale, ff. eod. & eadem authoritas, quæ requiritur in conſtructione actus, requiritur in illius deſtructione, c. Verbum, de pœnit. diſt. 1. Roman. conſ. 65. Viſo themate, num. 2. verſ. Hoc enim, & conſ. 116. Viſo, in princ. & ſicut in augmento numeri, ita & in illius contractione facultates eccleſiæ ſunt conſiderandæ, vt c. 1. & c. Authoritate, de inſti. ſecundum Hoſt. hic num. 3. vt idem operetur oppoſitum in oppoſito quod propoſitum in propoſito, l. Si ex toto, ff. De legat. primo, l. 3. §. fin. l. 4. & l. Legata, in fine, ff. De adimen. legat. Non obſtat textus in c. fin. de verbor. ſignificat. Nam, vt reſpondet Compoſtell. & poſt eum Cardin. in d. c. Cum acceſſiſſent, in 4. quæſtione ibi, *voluntariè fuit petita confirmatio Sedis Apoſtolicæ*; Et eodem modo reſpondet ad c. Cum olim, de conſuetud. Fatetur enim vtile eſſe, vt in talibus authoritas Papæ interueniat, & concordat hic Vincentius.

9 Hæc tamen ſecunda concluſio procedit, quando modo præbendæ fuerint dotatæ ab Epiſcopo, vel Capitulo. Secus ſi ab alijs, quia tunc in præiudicium Patroni, qui illas fundauit, vel dotauit, nequeunt Epiſcopus, & Capitulum illas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, vt c. Monaſterium, & c. Rationis, & ibi notatur, 16. qu. 7. & tenent Innoc. & Compoſtell. in c. Cum acceſſiſſent, ſup. eod. Bellam. ibid. nu. 7. verſ. Sed numquid. Cardin. in 5. quæſt. & Abb. num. 4. in fin. & num. 5. & Hoſt. hic num. 9. verſ. Et hoc eſt verum. De quo latius dicam infra, num. 15. & num. 29.

10 Rurſus procedit eadem concluſio, ſi Canonicorum numerus fuerit in Eccleſia iudicio Epiſcopi

ſcopi

ſcopi ordinatus iuxta textum in l. In Eccleſijs, Cod. De Epiſ. & cler. Secus ſi ab initio inſtitutus fuerit, vel poſtea confirmatus authoritate Apoſtolica cum clauſula decreti irritantis, quia tunc à Canonicis authoritate Epiſcopi reſtringi non poteſt. Arg. c. Cum venißent, de iudic. c. 1. & 2. de confirm. vtil. vel inutil. c. Omnis res, de reg. iur. & l. Nihil tam naturale, ff. eod. Et idem eſt ſi numerus fuerit iuratus, vt c. Dilecto, de præben. & ita intelligunt hanc decretalem Hoſtien. num. 2. & 4. Collect. & Bellam. ambo num. 2. & idem Bellam. in d. c. Cum acceſsiſſent, num. 7. verſ. Sed numquid, & ibi etiam Card. in 5. quæſtione, ſupra, eod. de quo tamen dic plenius, vt ibi ſcripſi.

11 Demum procedit concluſio prædicta ſi negotia Epiſcopi, & Capituli ſint diuiſa: ſecus ſi ſint communia, quia tunc non poteſt Capitulum præbendas ſupprimere, etiam authoritate Epiſcopi, ne ſit author in facto proprio, l. Pupillus, ff. De author. tutor. & Clem. Si vna, de reb. eccl. non alienan. & tenent hic Hoſt. num. 4. verſ. Item nec authoritate Epiſcopi. Henric. Boich poſt princ. verſ. Sed ſi quæris, in d. c. Cum acceſsiſſent, nu. 2. verſ. Sed ſi quæris, vbi etiam Abb. num. 5. ſup. eod. gloſ. in d. Clem. Si vna, in ver. Menſæ ſuæ. Quam ibi ſequuntur Card. nu. 1. & reliqui omnes, de quo tamen dic vt plenè ſcripſi in c. Expoſuiſti, de præb.

12 Sed hodie in his ſeruari debet decretum Concilij Tridentini cap. 15. ſeſſ. 24. quo ſtatuitur, [vt in eccleſijs cathedralibus, & collegiatis inſignibus, vbi frequentes, adeoque tenues ſunt præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, vt ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui, pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu capituli, vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen regularia, ijs vnire; vel ſi hac ratione prouideri non poſſit, aliquibus ex ijs ſuppreſſis cum patronorum conſenſu, ſi de Iure patronatus laicorum ſint, quarum fructus, & prouentus reliquarum præbendarum diſtributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere; ita tamen vt tot ſuperſint, quæ diuino cultui celebrando, ac dignitati Eccleſiæ commodè valeant respondere, non obſtantib. quibuſcumque conſtitutionibus,

13 & priuilegijs.] Hæc ibi. Ex quo contextu omiſſo vnionis remedio, de quo egi latiſſimè in d. c. Expoſuiſti, de præb. Quod ſpectat ad materiam ſuppreſſionis obſeruandum eſt ius commune fuiſſe in multis alteratum, ſeu declaratum à Concilio. Primò enim Concilium voluit præbendarum ſuppreſſionem fieri poſſe ab Epiſcopo in cathedralibus, & collegiatis inſignibus dumtaxat, vt patet ex princ. d. c. 15. Non autem in non inſignibus, quod non reperiebatur cautum de iure communi. Deinde noluit Concilium fieri poſſe hanc ſuppreſſionem in prædictis eccleſijs omnibus; ſed in illis tantum, vbi præbendæ eſſent frequentes. Quod de iure communi ſaltem expreſſè cautum non erat. Vnde Epiſcopus hodie non poteſt præbendas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, niſi tot ſuperſint, quæ ſufficiant ad diuinum cultum peragendum, & dignitatem Eccleſiæ conſeruandam, vt patet in d. c. 15. ibi, *frequentes:* nec non ibi, *ita tamen vt tot ſuperſint:* Præterea Concilium voluit licere Epiſcopo numerum præbendarum reſtringere ex cauſa tenuitatis redituum non diſtinguendo an reditus fuerint tenues ab initio, an poſtea diminuti fuerint: cum tamen ius commune diſpoſuerit in eo tantum caſu, in quo reditus ex poſt facto ſint imminuti, vt patet in hac decretali. Similiter ius commune non exigebat, ſaltem expreſſè, vt eſſent tenues niſi præbendæ, vt hic patet: at ex Concilio oportet vt tales ſint non ſolùm fructus præbendæ, ſed etiam diſtributiones, vt patet in d. cap. 15. ibi, *tenues ſunt præbendæ, ſimul cum diſtributionibus quotidianis.* Quamobrem ſi ſolæ diſtributiones eſſent tenues, deueniendum non eſſet ad ſuppreſſionem, ſed Epiſcopus vti poſſet remedio cap. 3. ſeſſ. 21. vt

14 S. Congregatio declarauit. Inſuper iure communi inſpecto vbi facultates Eccleſiæ erant diminutæ, poterat Epiſcopus cum capitulo immediatè procedere ad ſuppreſſionem præbendarum: ſed ex Concilio Epiſcopus debet primò conſulere præbendarum tenuitati per vnionem beneficiorum ſimplicium: atque hoc remedio deficiente, tunc demum confugere poteſt ad aliud remedium ſuppreſſionis præbendarum: illa enim alternatiua, vel qua Concilium vtitur in d. c. 15. non eſt electionis, ſed ordinis, vt clarè oſtendit conditio illa, quæ immediatè ſubſequitur, videlicet *ſi hac ratione prouideri non poſſit.* Ad hoc c. Metropolitano, & ibi gloſſ. in ver. Ex Presbyteris, 63. diſt. & quod ſcripſi in c. Inter cæteras,

15 num. 47. de reſcript. Ad hæc Concilium in illis verbis, cum patronorum conſenſu, approbauit opinionem Innocentij, & Compoſtellani, de qua ſupra num. 11. aſſerentium non poſſe Epiſcopum præbendas ſupprimere ſi fuerint ab alijs fundatæ, vel dotatæ: & in ſequentibus verbis, *ſi de iurepatronatus laicorum ſint*, eamdem opinionem limitauit, ſeu declarauit procedere in præbendis patronatus laicalis dumtaxat; vnde ſi fuiſſent dotatæ de bonis eccleſiaſticis etiam ab alijs quàm ab Epiſcopo, vel Capitulo ſecundum ea, quæ notantur in c. Cum autem, de Iurepat. & in cap. Vnico, in fine; eod. tit. lib. 6. tunc ex decreto Concilij à contrario ſenſu poſſet Epiſcopus concurrentibus requiſitis illas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, etiam ſine conſenſu patroni eccleſiaſtici; quod eſt valde notabile: & vide bonam gloſſam in c. Cum dilectus, in ver. Quempiam præſentare, verſ. Sed

16 numquid, de Iurepatron. Amplius in derogatione illa, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus, & priuilegijs, S. Synodus non obſcurè ſuſtulit opinionem Hoſtien, & aliorum, qui dixerunt reductionem numeri præbendarum ab Epiſcopo, & Capitulo fieri non poſſe, ſi eiuſmodi numerus fuerit ordinatus ab initio, aut poſtea confirmatus authoritate Apoſtolica. Cum enim talis ordinatio, vel confirmatio nihil ſit aliud, quàm conſtitutio, vel priuilegium; vtique dum Concilium conſtitutionibus, & priuilegijs derogauit, in neceſſariam conſequentiam permiſit Epiſcopis, vt poſſent ex cauſa numerum præbendarum reſtringere, non obſtante ordinatione, vel confirmatione Apoſtolica. Accedit quod cum cathedrales, & collegiatæ eccleſiæ non erigantur niſi à ſede Apoſtolica, & in illarum erectione ſemper conſueuerit præfiniri numerus præbendarum; ſi Epiſcopus non poſſet illarum numerum redu-

reducere, prouiſio Concilij eſſet ſuperuacua,
contra textum in c. Commiſſa, de elect. libr. 6.
17 cum ſimil. Ponderatis quoque illis verbis Con-
cilij, *licet Epiſcopis*. S. Congreg. cenſuit præ-
bendarum tenuitati cathedralis, vel collegiatæ
inſignis poſſe Epiſcopum prouidere, iuxta c. 15.
ſeſſ. 24. ſed non teneri, nec Metropolitanum in
hoc poſſe ſupplere. Atque ita reprobauit opi-
nionem Hoſtien. hic num. 4. qui putauit in caſu
huius cap. poſſe haberi recurſum, non ſolum ad
Papam, ſed etiam ad Metropolitanum per cap.
Nullus, de Iurepatron. Et approbauit contra-
riam opinionem Ioan. Andr. de qua per Bellam.
hic num. 2. verſ. Sed in hoc quod dicit; quia
hic caſus non eſt de his, qui notantur per gloſſ.
in c. Paſtoralis, de offic. ordin. & per Io. Monach.
18 in c. 1. De ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6. Ac de-
mum hæc decretalis cum decidat Canonicis non
licere præbendas ſupprimere quando eccleſiæ
reditus non ſunt diminuti; à contrario ſenſu
probat id licere Canonicis ſi reditus imminuti
ſint. Sed quia mentionem non facit de Epiſcopo,
gloſſ. 2. Hoſt. num. 2. & Doctores ſupplent, Epi-
ſcopi authoritate, non autem propria. Verum
hoc explicitè declarauit Concilium. Vnde S.
Congreg. cenſuit Abbatibus, vel Archidiaconis,
qui ſunt principales dignitates in collegiatis ec-
cleſijs, & ad quos tanquam ad ordinarios infe-
riores pertinet collatio præbendarum, non lice-
re præbendas ſupprimere in vim cap. 15. ſeſſ. 24.
Sed Epiſcopo tantum cum conſenſu Capituli, ſi
modò ipſa Collegiata ſit inſignis, & ſeruentur
alia, de quibus in d. c. 15. Et aliàs cenſuit Ab-
bati iuriſdictionem quaſi epiſcopalem habenti,
etiamſi exemptus ſit, ac ordinarius eccleſiæ col-
19 legiatæ, etiamſi in dicta eccleſia concurrant om-
nia requiſita cap. 15. ſeſſ. 24. non licere Canoni-
catus ſupprimere. Et eodem modo cenſuit hanc
facultatem non competere Capitulo ſede va-
cante.
20 . Nunc cum in ſuperioribus firmatum ſit licere
Epiſcopo cum conſenſu Capituli ob redituum
tenuitatem reducere numerum Canonicorum,
ſeu præbendarum; hinc ſumpta occaſione inue-
ſtigandum eſt an ſimiliter ex eadem cauſa tenui-
tatis eidem liceat reducere onera Miſſarum, ſeu
Anniuerſariorum, aut eleemoſynæ pauperibus
erogandæ. Sæpe enim contingit vt ex teſtato-
rum diſpoſitionibus hæredes teneantur per ſa-
cerdotes peculiares, Anniuerſaria pro defunctis,
vel Miſſas quotidianas, ſeu certis diebus cele-
brare, & interdum etiam eleemoſynas pauperi-
bus diſtribuere, & conſimilibus oneribus mul-
toties etiam grauantur in fundationibus benefi-
ciati futuri. Verum quandoque euenire ſolet vt
fructus hæreditatis, vel beneficij non ſufficiant
pro omnibus oneribus à fundatore, ſeu teſtato-
re impoſitis ſupportandis. Vnde ad locorum
Ordinarios per grauatos recurritur, vt oppor-
tunè prouideant, maximè iuxta facultatem ſibi
traditam à Concilio Tridentino c. 4. ſeſſ. 25.

Quamobrem circa prædicta dubitatur primò
an Epiſcopus de iure communi facultatem ha-
beat reducendi, ac moderandi non ſolum onera
Miſſarum celebrandarum, & Anniuerſariorum,
ſed etiam eleemoſynæ pauperibus erogandæ.
Secundò, an id ſaltem poſſit auctoritate Concilij
Tridentini cap. 4. ſeſſ. 25. Tertiò, quatenus poſ-
ſit, quo ordine debeat moderationem facere,
videlicet an in ipſis Anniuerſarijs, vel Miſſis quo-
tidianis, ſeu potius in eleemoſynis.
21 Ad primum dubium reſpondetur reductionem,
ſeu moderationem onerum prædictorum, cum
reſpiciat commutationem piæ voluntatis, ſoli
Romano Pontifici eſſe reſeruatam. Textus eſt
clarus in Clem. Quia contingit: & ibi gloſſ. in
ver. Sedis Apoſtolicæ, de relig. domib. ibi;
[ Nota per hanc litteram ſolum Papam alterare
poſſe vſum illorum, quæ per fideles donata ſunt,
vel relicta. ] Quam gloſſam ſequuntur ibi Card.
in 10. notab. & in 2. oppoſ. n. 9. & q. 4. num. 11.
Imola num. 16. Abb. num 3. in ver. Solus Papa,
Vitalin. num. 17. & reliqui omnes. Quod etiam
ſupponit Concilium Tridentinum cap. 6. ſeſſ. 22.
22 Diſpoſitio enim teſtatoris vt lex debet ſeruari,
cap. Vltima voluntas, & ibi gloſſ. vnic. 13. qu. 2.
§. Diſponat in Auth. de nupt. quam non poteſt
inferior à Principe tollere, l. Si quis ad decli-
nandam, §. Sin autem, C. De Epiſc. & Cler.
cap. A nobis, & ibi Abb. num. 4. & Couarr. n. 7.
de teſtam. Et hanc ſententiam in propoſito non
obſcurè probauit Concilium Tridentinum in
d. c. 4. ſeſſ. 25. Dum facultatem reducendi onera
Miſſarum tribuit Epiſcopo non ſimpliciter, &
abſolutè, ſed in diœceſana Synodo: nam ſi hæc
reductio, & moderatio de iure Epiſcopis licuiſ-
ſet, vtique Concilium, quod emanauit ad am-
pliandam facultatem Epiſcoporum, non eam
reſtrinxiſſet ad tempus Synodi diœceſanæ. Arg. l.
legata inutiliter, ff. De adim. legat. l. Quod fa-
uore, C. De legib. & c. Quod ob gratiam, de
23 reg. iur. lib. 6. Quod ſi prouentus hæreditatis non
ſufficiant ad implenda omnia onera iniuncta,
videtur poſſe inferior à Principe facere dictam
moderationem vſque ad ea quæ poſſunt ex dictis
reditibus adimpleri, l. Legatam municipio, ff.
De adminiſtr. rer. ad ciuit. pertin. & ibi gloſſ.
vnica, quæ adducit. concord. c. Nos quidem, de
teſtam. & notat Cardin. vbi ſupra qu. 4. & 5. ne-
que enim hoc caſu hæres poterit plus grauari,
quam fuerit honoratus. Arg. l. Imperator, § Cum
24 quidam, & ibi Bart. ff. De legat. 2. Cæterum ſecus
dicendum eſt quoad onera beneficijs in eorum
fundatione iniuncta, quæ ſeruari mandat Conci-
lium Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. Et merito: nam fun-
datio, & dotatio illa habet ſe per modum quaſi
contractus vltrò citroque obligatorij, ſeu dona-
tionis ſub modo; quam cum Epiſcopus admiſe-
rit, & promiſſus dum inſtitueretur non recuſaue-
rit, non poteſt modò onus detrectare. Arg. d. l.
Imperator. §. Enimuerò, imputetque ſibi bene-
ficiatus ſi paſſus eſt ſe ad tenuem ordinari eccle-
ſiam ſeu beneficium, c. Conquerente, & ibi Do-
ctores, de Cler. non reſiden. gloſſ. in c. Clericus
victum, in ver. Vigilijs, 91. diſt. Hinc S. Congre-
gatio Concilij cenſuit non eſſe concedendum
indultum, quod petebatur, reductionis onerum
Miſſarum beneficio incumbentium; tum quia
Concilium iuncta declaratione ipſius Congrega-
tionis non permittit reductionem Miſſarum,
quarum celebratio in fundatione beneficij iniun-
cta fuit; tum quia ex hoc fideles ſcandalizaren-
tur, & à fundationibus retraherentur; tum
quia ceſſant cauſæ Concilij quod non reperiantur,
qui tale onus ſubire velint, cum beneficiati acce-
ptantes beneficia ſponte onus etiam ſuſceperint.
Quod ſi

Digitized by Google

25 Quod ſi à principio erant quidem ſufficientes,
ſed poſtea imminuti ſint, adeò vt non ſufficiant
ad onera ſupportanda, tunc in quantum huiuſ-
modi reditus ſpectant ad hæredem, poterit fortè
ordinarius illa moderari, quia videtur hæres in-
ſtitutus vt ex reditibus ipſis curet hæc & hæc ob-
ſeruari; vnde ſufficit vt adimplenda curet, quæ
poteſt ex erogatione omnium prouentuum;
26 nam tunc imminutis reditibus, imminutum di-
citur & onus, ex gloſſ. trita in l. Plautius in gloſ.
fin. ff. De condit. & demonſtr.

27 At reſpectu ipſius beneficiati duo caſus viden-
tur diſtinguendi. Primus eſt reſpectu eleemoſy-
narum, quas ipſe beneficiatus tenetur alijs Sacer-
dotibus erogare pro Miſſis celebrandis; & hoc
primo caſu ſi reditus beneficij ſint adeo immi-
nuti, vt non ſufficiant ad huiuſmodi onera adim-
plenda, ſimiliter videtur poſſe ordinarius illa
moderari, quia quotieſcumque pia voluntas te-
ſtatoris ſiue de iure, ſiue de facto adimpleri non
poteſt, tunc per Epiſcopum vna cum hærede,
vel executore poteſt in alium pium vſum commu-
tari: textus eſt clarus in cap. Nos quidem, de
teſtam. vbi id notant Innocent. num. 1. in ver. Per
teſtatorem, Hoſt. num. 5. in ver. Et alibi placet.
Io. Andr. n. 7. in gloſſ. Et alibi placet, Butr. n. 4.
& Abb. num. 6. Ad idem textus in d. l. Legatam,
ff. De adminiſtr. rer. ad ciuit. pertin. & in l. Le-
gatum ciuitati, vbi Bart. nu. 2. 3. & 4. proſequi-
tur eamdem theoricam, ff. De vſufruct. leg. Ad
quod facit optimè decretum Concilij Tridentini,
cap. 8. ſeſſ. 25. vbi ſtatuitur vt ſi hoſpitalia ad cer-
tum peregrinorum, aut infirmorum, aut alia-
rum perſonarum genus fuerint inſtituta, nec in
loco vbi ſunt dicta hoſpitalia ſimiles perſonæ,
aut perpaucæ reperiantur; fructus illorum in
alium pium vſum, qui eorum inſtitutioni proxi-
mior ſit, ac pro loco, & tempore vtilior conuer-
tantur ab Ordinario cum duobus de Capitulo
per ipſum deligendis; & ita in ſpecie noſtra te-
nent Felin. in c. Cum acceſſiſſent, num. 19. in fin.
ſupra eod. & Roch. de Curte poſt alios in tract.
de Iurepatr. in ver. Pro eo quod, qu. 15. vbi con-
cludit poſſe Epiſcopum reducere onera Miſſarum
beneficio incumbentia ſi eleemoſynæ pro illa-
rum celebratione erogandæ ſint adeo diminutæ,
vt ad onera ſupportanda non ſufficiant. Quam-
obrem ſi in aliqua eccleſia eſſent celebrandæ plu-
res Miſſæ quotidianæ, & Rector eccleſiæ ſiue ex
lege fundationis, ſiue ex teſtatoris præſcripto te-
neretur ex reditib⁹ beneficij eleemoſynas tribue-
re pro illis celebrandis, ſi eiuſmodi reditus po-
ſtea diminuti eſſent, fortè beneficiarus non te-
neretur niſi tot eleemoſynas erogare, quot cape-
rent fructus beneficij, iuxta moderationem Epiſ-
copi, & non vltra. Etenim cum non teneatur ex
bonis patrimonialibus has eleemoſynas tribue-
re. ſed ex fructibus beneficij tantum; vtique
ſi fructus huiuſmodi ad illas non ſufficiant; &
ſic voluntas teſtatoris, nec de iure, nec de facto
adimpleri poſſit; intrat facultas ordinarijs attri-
buta in d. c. Nos quidem, & ibi dixi in 4. notab.
& conferunt, quæ de hærede dicta ſunt ſupra
28 num. 23. & 25. Neque verò hæc facultas compe-
tens Epiſcopo de iure communi videtur ſublata
à Concilio in c. 4. ſeſſ. 25. Quia cum emanauerit
ad ampliandam Epiſcoporum authoritatem in
huiuſmodi reductionibus, non eſt veriſimile vt
voluerit illius diminutionem inducere. Arg. d. l.
Legata inutiliter, ff. De adimen. legat. cum alijs
ſupracitatis num. 22. in fin.

Decretum verò cap. 5. eiuſdem ſeſſ. quod iubet
vt oneribus beneficio incumbentibus non dero-
getur, recipit declarationem à iure communi, &
à cap. 8. verſ. Quod ſi, ſeſſ. 25. vt locum habeat
ſi onera huiuſmodi de iure, vel de facto adim-
pleri poſſint, aliàs ſecus. Et hanc interpretatio-
nem iampridem videtur admiſiſſe Sac. Congre-
gatio: nam conſulta an facultas commutandi
vltimas voluntates de iure communi Epiſcopo
competens cenſeatur ſublata per ſpeciale reme-
dium cap. 4. ſeſſ. 25. quo cauetur vt Epiſcopus
circa hæc in diœceſana Synodo prouideat: re-
ſpondit non eſſe ſublatam ſi quæ Epiſcopis de
iure communi competebat circa vltimarum vo-
luntatum commutationem.

Secundus caſus eſt reſpectu Miſſarum, quas
beneficiatus per ſeipſum celebrare tenetur. Et
hoc caſu etiamſi reditus beneficij poſtea diminu-
ti fuerint, non videtur Epiſcopus vllam faculta-
tem habere illas reducendi, ex gloſ. citata in c.
Clericus victum, 91. diſt. quæ hanc reductionem
nec Epiſcopo videtur concedere. Et eſt ratio,
quia cum hoc caſu pia voluntas teſtatoris, vel
fundatoris tam de iure, quam de facto per ipſum
beneficiatum impleri poſſit; non eſt cur liceat
Epiſcopo illam commutare; ſed hæc facultas eſt
ſoli Papæ reſeruata ex dicta Clem. Quia contin-
git, de relig. domib. vt abundè oſtenſum eſt ſu-
29 pra. Nec prædictis obſtat hæc decretalis cum
gloſ. in ver. Diminuti, & c. Cum acceſſiſſent,
cum ſua gloſ. in ver. Confirmata, ſupra, eod.
Quoniam imminutis redditibus tunc demum
poſſunt præbendæ ad pauciorem numerum redu-
ci authoritate Epiſcopi, quando illarum nume-
rus fuit ab ipſis eccleſijs, vel eccleſiam ordinan-
tibus, ſeu gubernantibus inſtitutus, & determi-
natus, vt in l. In eccleſijs, C. De Epiſ. & cler. &
in Auth. Vt determinatus ſit numer. Cleric. in
rubro, & nigro collat. 1. & in c. 1. de inſtir. Se-
cus ſi ſit inſtitutus à patronis in beneficiorum
fundatione, vt plenè oſtenſum eſt ſupra num. 9.
& 15. Atque ita argumentum ex his iuribus de-
ſumptum in oppoſitum retorquetur, vt quemad-
modum Epiſcopus facultatem non habet redu-
cendi numerum præbendarum, ita nec nume-
rum Miſſarum eis annexum, quando ex lege
fundationis eſt præfinitus, vt idem ſit iudicium
de corpore beneficij, ac de oneribus illi annexis.
Arg. c. Si quis obiecerit, 1. qu. 3. l. Cum prin-
cipalis, ff. De reg. iur. & reg. Acceſſorium.
lib. 6.

30 Ad ſecundum dubium cum clara ſit diſpoſitio
Concilij in d. c. 4. ſeſſ. 25. tribuentis Epiſcopo fa-
cultatem reducendi in Synodo diœceſana nume-
rum Miſſarum, quæ in aliquibus eccleſijs ex va-
rijs defunctorum relictis impoſita ſunt, ſi nume-
rus ſit adeò magnus, aut eleemoſynæ pro illis ce-
lebrandis ſint adeò tenues, vt non facile inuenia-
tur qui velit huic ſe muneri ſubijcere: idem vi-
detur reſpondendum de anniuerſarijs; omnia
enim ſacra ſunt, gloſ. 1. in c. Cum creatura, de
celebr. Miſſar. nec eſt ratio quare anniuerſaria
ſubtrahantur ab ipſa Concilij diſpoſitione. Et
propterea Sac. Congregatio cenſuit d. c. 4. ſeſſ. 25.
habere locum etiam in reductione officiorum

pro defunctis. Et in indiniduo cum Capitulo caibedralis Neapolitanæ pro tenui eleemoſyna incumberet onus celebrandi tot anniuerſaria, vt ad remedium Concilij in d. c.4. recurrendum foret, & hæſitaretur de facultate Archiepiſcopi, eo quod in d.c.4. fieret mentio de Miſſis tantum, & non de Anniuerſarijs: Sac. Congregatio ad ipſius Capituli conſultationem reſcripſit Archiepiſcopo in hæc verba. [ Cum ex libello hoc Capituli iſtius Cathedralis nomine oblato cognitum eſſet ab Illuſtriſſimis Cardinalibus, qui ſacra Tridentini Concilij decreta interpretantur, dubitari abs te an eiuſdem Concilij decretum ſeſſione 25. c.4. intelligatur etiam de Anniuerſarijs; ij Amplitudini tuæ ſignificandum cenſuerunt, decretum prædictum in ſacrorum etiam Anniuerſariorum reductione locum habere, vt in margine ipſius libelli adſcriptum eſt. Quamobrem Amplitudo tua præfati Canonis authoritate in caſu propoſito vti non dubitabit, &c. ] 26. Nouembris 1583. Philippus Boncompagnus Card. S. Sixti.

Recipit tamen hæc facultas moderandi Miſſas, & Anniuerſaria duplicem limitationem. Altera eſt vt procedat tantummodo in oneribus impoſitis ante Concilium. Altera vt locum non habeat in obligationibus Miſſarum, quæ impoſitæ ſunt Capellis erectis in titulum, vt ex ipſius Sac. Congregationis ſententia dixi in c. Significatum, num. 15. de præben.

31 Verum quoad moderationem eleemoſynarum pauperibus erogandarum verius videtur à Concilio nullam facultatem Epiſcopis attributam
32 fuiſſe: nam quamuis diſpenſatio prout reſpicit perſonam, cui diſpenſandi facultas conceditur, ſit tanquam fauorabilis amplianda, vt notat Anton. de Butr. in c. Niſi cum pridem, §. Perſonæ veró, num. 36. de renunc. & Felin. in c. Poſtulaſti, in 4. limit. de reſcript. tamen hoc fallit quando agitur de præiudicio tertij, vt ibi per Felin. verſ. Secundus caſus, ſicut contingit hoc caſu. Item dicta concluſio non ita admittitur vt facultas conceſſa in vno genere extendatur ad aliud genus, vt per Nauarr. in Manuali cap. 12. nu. 79. vt ſimiliter hoc caſu accederet, ſi Epiſcopus facultatem ſibi conceſſam quoad moderationem Miſſarum vellet extendere ad moderationem
33 eleemoſynarum. Accedit ad prædicta communis concluſio Canoniſtarum aſſerentium poteſtatem diſpenſandi in ſimplicibus conceſſam non extendi ad mixta. Felin. in c. Atſi clerici, §. De adulterijs, notab. 8. & 9. de iudic. & ita Sac. Congregatio cenſuit ordinarium ex cap. 4. ſeſſ. 25. non poſſe diminuere onus à teſtatore impoſitum hæredibus, vt certis diebus eleemoſynas erogent.

34 Ad tertium dubium cum Epiſcopus, vt prædixi, facultatem non habeat ex Concilio niſi quoad Miſſas, & Anniuerſaria; dicendum videtur debere eum moderari Anniuerſaria potius, quam Miſſas quotidianas, plus enim ſuffragij capiet anima defuncti ſi pro eleemoſyna decem iuliorum celebrentur pro ipſa decem Miſſæ per decem ſacerdotes, quam ſi pro eadem fiat vnum anniuerſarium cum interuentu viginti, aut plurium ſacerdotum, quia ſuffragium, quod prouenit ex virtute ſacrificij, & operis operati multum præponderat ei, quod prouenit ex virtute meriti, & operis operantis, c. Vtrum, de conſecr. diſt. 2. & eſt vnanimis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, vt ſcripſi latiſſimè poſt alios in c. Fraternitatem, de ſepultur. & inde prouenit vt præferenda ſit hæc ſolutionis, ſeu ſatisſactionis conditio, quæ ex virtute ſacrificij proficiſcitur, cum debitori in Purgatorio exiſtenti ſit magis vtilis. Arg. l. 1. & 3. ff. De ſolut. Suffragia enim proſunt per modum ſolutionis debiti, vt per D. Thomam in 4. diſt. 45. qu. 2. art. 4. qu. 2. ad 1. Quod ſi Epiſcopus haberet facultatem moderandi etiam eleemoſynas pauperibus erogandas, ſimiliter conſultius foret ab ea moderationem exordiri, quia ex dicta erogatione defuncti anima minus habebit ſuffragij, quàm ſi ex eadem eleemoſyna miſſæ, vel anniuerſaria celebrentur, c. Non æſtimemus, c. Animæ defunctorum, & c. Tempus, 13. qu. 2. & hoc eadem ratione, de qua in d. l. 1. & l. 3. ff. De ſolut. Et hunc ordinem in reductionibus ſeruandum alias probauit Sac. Congregatio Concilij. Cenſuit enim ſi Rectori beneficij ex fundatione incumbat onus celebrandi, & faciendi eleemoſynas, & ob redituum tenuitatem facienda ſit reductio ab habente poteſtatem, potius reducendas eſſe eleemoſynas, quam Miſſas, vel Anniuerſaria.

## DE CONSTITVTIONIB.

### *Cap. Quoniam.*

*S V M M A R I V M.*

1 *Lex nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere.*
*Declaratur. num. 3. verſ. Non tamen intelligas.*

2 *Lex habens plures intellectus allegari non debet ad deciſionem cauſarum.*

3 *Sententia lata contra caſum legis, vel ſtatuti de cuius intellectu probabiliter dubitatur non dicitur continere errorem expreſſum.*

4 *Conſtitutio futura reſpicit, non præterita, niſi in ea de præteritis caueatur.*

5 *Conſtitutio quid ſit, & an illius appellatione veniant declarationes Apoſtolicæ.*

6 *Congregationis Concilij declarationes an habeant legis authoritatem ita vt obligent in vtroque foro. & nn. ſeqq. vſque ad num. 69.*

7 *Congregationis Concilij inſtitutio, & facultates. & num. 35. & ſeqq.*

8 *Congregationis Concilij authoritas in decretis Tridentini Concilij interpretandis eſt Apoſtolica, & facit ius quoad omnes. & nn. ſeqq.*

9 *Conſtitutiones facta authoritate Papæ cenſentur Papales, & ab inferioribus reuocari non poſſunt.*
*Declarationes editæ Principis authoritate habent vim Conſtitutionis generalis. ibid. verſ. Et in terminis.*

10 *Declarationes à Congregatione Concilij fieri debent conſulto Romano Pontifice, & cur.*

11 *Conſultatio Papæ etiam edita in aliquo particulari caſu facit ius commune inter omnes.*
*Dubia emergentia in audientia Papæ referenda ſunt ad ipſum Apoſtolicum. ibid.*

*Ver-*

Digitized by Google

12 *Verbum*, decernere, *neceſſitatem inducit, & referri poteſt tam ad nouæ legis editionem, quàm ad legis iam editæ declarationem.*

13 *Cardinalium authoritas in dubijs & cauſis decidendis tam ex veteri, quam ex nouo Teſtamento cauſam trahit.*

*Intellectus c. Per venerabilem. §. Rationibus, qui fil. ſint legit. ibid.*

14 *Declaratio legis ab eo facta qui à Principe authoritatem habet legem interpretandi eſſentialiter non differt à lege declarata.*

15 *Declarans non inducit ius nouum, ſed tantum manifeſtat quod prius latebat.*

*Enucleare quid ſit. ibid. verſ. Quod ſatis confirmant.*

16 *Interpretatio ſtatuti dicitur ſtatutum ſi ſit intrinſeca & ſubſtantialis, & inſeparabilis à ſtatuto. & num.19.*

17 *Declarare quid ſit.*

18 *Verba* reſoluere, decidere, reſpondere, *quid importent.*

19 *Interpretatio quid ſit, & quid differat à declaratione.*

20 *Congregatio Concilij in ſuis reſcriptis frequentius vtitur verbo cenſuit, & cur.*

21 *Declarationes Congregationis Concilij inſunt Concilio, & obligant in vtroque foro ex vi legis declaratæ.*

22 *Decreta Apoſtolica, & Conciliaria obligandi vim habent etiam ſub reatu mortalis peccati.*

23 *Qualitates omnes, quæ inſunt legi declaratæ, cenſentur in eſſe illius declarationi.*

24 *Baptizati à Caluiniſtis, ſunt verè baptizati, nec ſunt iterum baptizandi etiam ſub conditione.*

25 *Matrimonium contractum coram Parocho etiam inuito, &c. aut ex alia cauſa vocato; adhibito tamen ad illum actum; aut interdicto; vel non ſacerdote, validum eſt. & n. ſeq.*

27 *Procuratio poſt Concilium Tridentinum non debetur Epiſcopo viſitanti Eccleſias, & loca pia ſuæ ciuitatis.*

28 *Sacerdos excommunicatus, & denunciatus non poteſt ſacramentaliter abſoluere pœnitentem etiam in articulo mortis.*

29 *Epiſcopi non poſſunt abſoluere in caſibus occultis in Bulla Cœnæ Sedi Apoſtolicæ reſeruatis.*

30 *Item poſt Bullam Pij V. nequeunt abſoluere Moniales in materia clauſuræ ſecretò delinquentes.*

31 *Epiſcopi abſoluentes, ac diſpenſantes in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, incidunt in Bullam Cœnæ.*

32 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum vero bigamo ad primam tonſuram, aut beneficia ſimplicia.*

33 *Ignorantia iuris dubij an, & quando excuſet.*

34 *Legem Canonicam malè intelligens non peccat mortaliter, niſi poſt declaratam eius obſcuritatem.*

35 *Congregationis Concilij ſtylus in dubijs decidendis, & cauſis expediendis.*

36 *Congregatio Concilij inhibet officialibus Vrbis in cauſis Conciliaribus, in quibus habet iuriſdictionem priuatiuè quoad omnes.*

37 *Congregatio Epiſcoporum de ijs quæ ad interpretationem Concilij pertinent, aut de ipſis Congregationis Concilij decretis cognoſcere non poteſt.*

38 *Stylus in cauſis Rotalibus cum dubia emergunt ad interpretationem Concilij pertinentia. & n. ſeq. & num.72.*

39 *In commiſſionibus cauſarum, quando in ſupplicatione non exprimitur articulus certus iuris, iubetur addi clauſula, Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilij.*

40 *Citatio partis in declaratione legis an, & quando requiratur.*

41 *Papa dat litteras in forma Breuis, & Auditor Cameræ monitoria pro obſeruatione declarationum Congregationis Concilij. & num.70.*

42 *Lex ante prohibitionem non ligat.*

43 *Declarationes Congregationis Concilij non requirunt publicationem. & nn. ſeqq.*

44 *Declaratio legis etiam obſcuræ, ac dubiæ publicationem non requirit.*

45 *Declaratio triplex; & propriè fit ſuper dubio: ibid. verſ. Et ſanè.*

*Declaratio legis trahitur etiam ad præterita, imo & ad pendentia. & nu. 53. & ſeqq.*

46 *Ignorantia declarationum Congregationis Concilij an, & quando excuſet. & n.50.*

47 *Conſtitutiones Apoſtolicæ ante illarum publicationem an, & quando ligent ignorantes.*

48 *Lex declarata intelligenda erat iuxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiã antequam declaratio emanaſſet.*

49 *Ignorantia iuris dubij non excuſat, quando conſuli poſſunt peritiores.*

50 *Ignorantia iuris an, & quando excuſet.*

51 *Conſtitutio noua etiam ante publicationem ligat eos, qui illius habent notitiam.*

52 *Conſtitutiones Papales non continentes tempus, & locum, an valeant.*

*In declarationibus Congregationis Concilij non conſueuit apponi tempus, neque locus, & cur. ibid. & nn. ſeqq.*

53 *Declaratio legis habet vigorem ex tempore legis declaratæ.*

54 *Excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus non fuerit.*

55 *Canones Concilij Trid. circa dogmata iuris diuini ſunt declarationes, & ideo non incipiunt obligare à Kal. Maij 1564. Sicut alia decreta reformationem concernentia; ſed à diuina inſtitutione.*

56 *Declarationes Congregationis Concilij an careant legis authoritate, eo quod aliquando videantur ſibi contrariæ.*

57 *Epiſcopi comprouinciales nec perſonaliter, nec per Procuratorem tenentur accedere ad Metropolitanam Eccleſiam non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili.*

58 *Concurſus non requiritur in parochiali iuris patronatus mixti laicorum, & eccleſiaſticorum.*

59 *Declarationibus Congregationis Concilij impreſſis vel manuſcriptis ſigillo, & ſubſcriptione carentibus an, & quæ fides ſit adhibenda.*

60 *Interpretatio legis quotuplex ſit.*

61 *Congregationis Concilij interpretatio non eſt probabilis tantum, ſed neceſſaria. & n.63.*

62 *Innocentius IV. Pater iuris, & cur.*

64 *Iuriſdictiones omnes ſunt principaliter apud principem, tanquam apud fontem.*

65 *Congregatio Concilij reſpondet ad dubia iuris; ea vero quæ factum concernunt reijcit ad iudices ordinarios.*

66 *Declarationes Congregationis Concilij quamuis edantur in aliquo ſpeciali caſu, tamen faciunt ius quoad omnes.*

67 *Sententia Principis declaratoria iuris habet vim generalis ſtatuti.*


Con-

68 *Congregationis Concilij reſcripta ſunt veluti reſponſa prudentum.*

69 *Congregatio Concilij occaſione viſitationis Liminum, & recognitionis Conciliorum Prouincialium, reſpondet etiam ad dubia non Conciliaria.*

70 *Rota Romana teſtimonium de authoritate reſolutionum S. Congregationis Concilij, & num. 71, & 72.*

QVONIAM. Conſtitutio futura reſpicit non præterita, niſi in ea de præteritis caueatur. Hoc dicit, ſecundum omnes. Diuiditur in tres partes. Prima ponit in genere declarationis cauſam. Secunda declarationem ibi, *declaramus*. Tertia declarationis rationem ibi, *cum leges*.

1 Nota primo ibi, *nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere*; legē ſeu conſtitutionem quamuis non feratur niſi ſuper dubio, l. Labeo, ff. De Carbon. edict. tamen debere eſſe claram, cap. Erit autem lex, 4. diſt. ibi: *manifeſta quoque ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat*, id eſt ne aliquis poſſit eam captioſè interpretari, vt ibi explicat glo. vel ne per obſcuram conſtitutionem in laqueum incidamus, c. De viduis, 27. q. 1. Vnde nihil eſt tam proprium legum ſicut claritas, vt in
2 Auth. de teſtam. imperf. §. Nos igitur, ideoque ſtatutum quod eſt ambiguum non meretur in cauſis allegari ſecundum Bald. hic n. 13. & lex habens varios intellectus allegari non debet ad deciſionem cauſarum, l. In ambiguo, & ibi Bart. num. 2. ff. De reb. dub. Iaſon. in rubr. num. 21. & ſeq. ff. De tranſact. Idemque in ſtatuto & conſtitutione tradit Felin. ſupra in proœm. num. 2. &
3 ſententia lata contra caſum legis, vel ſtatuti de cuius intellectu probabiliter dubitat, non dicitur continere errorem expreſſum, vt notat Bart. in l. Cum prolatis, ff. De re iudic. & Bald. hic n. 14. Decian. conſ. 32. nu. 24. lib. 2. & Vant. de nullit. ex defectu proceſſus, num. 118. verſ. Et præmiſſa intellige; dicitur autem obſcurum quantum ad litteram, ambiguum quantum ad mentem, ſecundum Ioan. Andr. & Card. hic qui etiam referunt illud Hieronymi in Oſeam, videlicet; [Obſcuritas tribus modis naſcitur, aut rerum difficultate, aut magiſtri imperitia, aut diſcentis nimia tarditate.] Non tamen intelligas ſecundum Ioan. Andr. legem ita claram eſſe debere, vt nihil dubium relinquatur, quod præcipuè patet ex eo quod ibi debet eſſe generalitas, d. c. Erit autem lex, 4. diſt. c. Cum omnes, infr. eod. glo. in rubr. hoc tit. lib. 6. Generalitas vero obſcuritatem inducit, l. Ita fidei. ff. De Iur. fiſc. cap. Venerabilibus, infr. de confir. vtil. vel inutil. Sed ideo dicitur non eſſe obſcura quia ad conditorem poterit haberi recurſus pro declaratione, & ita nihil remanebit ambiguum, l. fin. C. De leg. & cum Ioan. Andr. tranſeunt hic Butr. Cardin. & alij. Verumtamen dicit Bart. in l. Omnes populi, num. 56. verſ. 3. Quæro, ff. De iuſt. & iur. non recurri ad Principem pro interpretatione, niſi in ſubſidium, cum ſcilicet alia interpretatio quæ congrua ſit haberi non poteſt, & ſeq. Dec. in l. In ambiguis, la 2. num. 1. ff. De reg. iur. de quo ſcripſi plene in c. Cum veniſſent, infr. de iudic.

4 Secundò nota conſtitutionem reſpicere futura tantum, & non præterita; concordat text. in cap. Cognoſcentes, ſupra eod. c. 1. 31. diſt. cap. Præpoſuiſti, 82. diſt. l. Leges, C. De legib. Quinimò trahere leges ad præterita eſt quædam calumnia l. penult. C. De Decurion. lib. 10. ibi; cum conueniat leges futuris regulas imponere non præteritis calumnias excitare, & notat hic Bald. num. 19. Fallit tamen hæc regula præcipuè in duobus caſibus. Primus eſt cum in conſtitutione expreſſè cauetur vt trahatur etiam ad præterita, vt hic, & in c. Sic quidam, 10. qu. 1. & in cap. Cum in cunctis, inf. de elect. Secundus eſt ſi conſtitutio ſit declaratoria: hęc enim ex ſui natura etiam præterita comprehendit, c. fin. infr. De fil. Presb. c. pen. De conſ. eccl. vel alt. & plenè dicam inſ. num. 45. & ſeqq. & propoſitio non eget publicatione vt ſimiliter dicam, infra num. 45. & ſeqq.

Vltimò nota ex principio litteræ, conſtitutiones Apoſtolicæ ſedis aſtringere omnes, ad idem c. 1. ſupra eod. c. Si quis omnē, 1. qu 7. c. Si Romanorum, 19. diſt. & c. Nolite, 11. diſt. cum concord.

5 Quid de declarationibus? Non videtur, quia conſtitutio dicitur à *con* quod eſt ſimul, & *ſtatuo*, quaſi *ſimul ſtatutio*; vel dicitur communis ſtatutio, vt inquit gloſſ. in rubr. hoc titul. lib. 6. Statuere autem ex propria ſignificatione eſt ius nouum inducere, Clem. fin. §. fin. De reſcr. glo. in extr. Suſcepti. Ioan. XXII. in ver, Statuimus, de elect. At declaratio ius nouum non inducit, ſed tantum explicat ius antea editum, l. Hæredes palam, §. Quod verò, & §. Sed etſi notam, ff. De teſtam. cap. Cum tu, cum ibi not. de vſur. & dicam plenius inſ. n. 12.

Reſpondeo, ſi declarationes ſint editæ immediatè à ſummo Pontifice abſque dubio ligant omnes, c. 1. De Bigam. lib. 6. cap. 1. De priuil. eod. lib. Nec obſtat verbum *conſtitutio*, quia quamuis ſtrictè accipiatur prout differt ab alijs partibus iuris ſcripti, & tunc nihil aliud ſit quam quod Princeps ſtatuit, & ordinat animo condendi legem, vt inſtit. de iur. nat. §. Sed & quod Principi placuit: tamen in latiori ſignificatione complectitur etiam reſponſa prudentum, & alias partes iuris ſcripti, & ſic etiam declarationes, vt declarat gloſſ. præalleg. in rubr. huius tit. lib. 6. quam ibi ſequuntur Gemin. Anchar. & Franc. Vnde declarationes quoque dicuntur conſtitutiones non quidem noui iuris promulgatoriæ, ſed iuris præexiſtentis declaratoriæ, vt probatur in c. fin. de fil. Presb. & in c. pen. de conſ. eccl. vel alt. & not. Io. Andr. in c. 1, in princ. in ver. Diffinimus, de priuil. in 6. dicens non eſſe curandum quod ille text. dicat, *decernimus* quia licet ſit declaratio, tamen eſt conſtitutio, & cum eo tranſeunt ibi Gem. & alij. Sin autem declarationes emanauerint non immediatè à ſummo Pontifice, ſed de illius authoritate, dic latiſſime, vt in quæſito ſeq.

6 QVÆRO, Vtrum declarationes ſacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini interpretum obtineant legis authoritatem, adeo vt non ſolum in exteriori iudicio, ſed etiam in foro animæ obligandi vim habeant.

Emerſit nuper hæc quæſtio, quia nonnulli Epiſcopi innixi ſententiæ ſcriptorum aliquot recentiorum viſi ſunt exiſtimare ſacræ Congregationis Concilii declarationes, etſi magnum

habe-

habeant pondus authoritatis, earumque præcipua habenda ſit ratio in dubijs, & cauſis decidendis; tamen legis vigorem non obtinere cum promulgari non conſueuerint, & nondum ſanxerit Romanus Pontifex, vt tanquam leges recipiantur. Quod tamen longè aliter ſe habere patebit ex his, quæ de S. Congregationis inſtitutione, & authoritate; de ipſarum declarationum natura, ac vi; deque obſeruantia, ac ſtylo inferius dicentur.

Primum igitur Pius IV. anno 1563. 7. Calend. Februar. in conſtitutione quæ incipit. Benedictus Deus: poſteaquam confirmauit Oecumenicam Tridentinam Synodum; mox ad euitandam peruerſionem, & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi vnicuique liceret in decreta Concilij commentaria, & interpretationes ſuas edere, inhibuit omnibus tam Eccleſiaſticis quam laicis, Prælatis quidem ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ; alijs verò ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine eius authoritate auderet vllos, commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, nullumue omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilij decretis quocumque modo edere, difficultateſque, & controuerſias quæ ex ijs decretis exorirentur ſibi, ac ſedi Apoſtolicæ declarandas, & decidendas reſeruauit. Et ſubinde idem Pius IV. in conſtitutione incipiente, Sicut ad ſacrorum Conciliorum, edita anno 1564. 15. Cal. Aug. declarauit eiuſdem Concilij decreta omnia ad reformationem, iuſque poſitiuum dumtaxat ſpectantia à Cal. Maij eiuſdem anni 1564. omnes obligare cœpiſſe, neque poſt eam diem excuſationem cuiuſquam, quod ea ignorauerit, admittendam.

7 Hoc ipſo tempore initium habuit S. Congregatio Concilij ſub eod. Pontifice Pio IV. qui cum paulo ante edidiſſet nonnullas conſtitutiones, & ordinationes concernentes reformationem ſacræ Pœnitentiariæ, Vicarij Vrbis, Camerarij, Auditoris Cameræ, Palatij Apoſtolici cauſarum Auditorum, Gubernatoris, aliorumque Vrbis & Romanæ Curiæ Tribunalium, & officiorum; deputauit octo S. R. E. Cardinales, qui eaſdem conſtitutiones, & pariter decreta Tridentini Concilij per quoſcumque Tribunalium prædictorum iudices, & officiales ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ac priuationis officiorum, & alijs eiſdem Cardinalibus benè viſis eo ipſo incurrendis pœnis firmiter & cum effectu ſeruanda curarent, niſi tam in executione dictorum decretorum Concilij, quam dictarum conſtitutionum aliqua dubietas, aut difficultas emergeret; quo caſu ad ſanctitatem ſuam referrent, vt in motu proprio incipien. Alias nos, edito eo anno 1564. 4. Nonas Auguſt. Itaque ſacra Congregatio ab initio Tridentinij Concilij decretis non interpretandis, ſed exequendis dumtaxat, præfecta eſt: ſed paulò poſt cum multis conſultationibus reſpondiſſet ad Concilij intelligentiam pertinentibus, & dubitatum eſſet de illius facultate ob prohibitionem Pij IV. in conſtitutionibus ſupra editis: Pius V. induliit eidem, vt poſſet decidere caſus, quos tanquam claros putaret decidendos; quos verò tanquam dubios exiſtimaret, referendos, Sanctitati ſuæ referret: prout in eam vſque diem fecerat: moxque ipſi Congregationi ampliores etiam facultates pro decidendis cauſis, & controuerſijs Concilij interpretationem concernentibus, idem Pius V. attribuit, vt in libris eiuſdem Congregationis adnotatum reperitur manu Cardinalis Carafæ. Creſcente vero cauſarum, & negotiorum mole; quæ ex omnibus terræ partibus ad eam confluebant, conſtitutum eſt vt pro faciliori expeditione quatuor Cardinales ex corpore generalis Congregationis delecti frequentius conuenirent ſub nomine Congregationis particularis. Quam quidem Congregationem Sixtus V. die 8. Maij 1586. declarauit in præteritum potuiſſe, & in futurum poſſe expedire caſus alias deciſos in Congregatione generali; atque etiam eos, quos pro claris haberet ex omnium ſententia.

Poſt hæc idem Sixtus V. in bulla, quæ incipit Immenſa æterni Dei. §. Deo autem Patri, edita 11. Cal. Febr. 1587. eorum quidem decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent interpretationem ſibi ipſi reſeruauit, ac poſtea ſubdit: Cardinalibus vero præfectis interpretationi, & executioni Concilij Tridentini, ſi quando in his quæ de morum reformatione, diſciplina, ac moderatione, & eccleſiaſticis iudicijs, alijſque huiuſmodi ſtatuta ſunt, dubietas, aut difficultas emerſerit, interpretandi facultatem, nobis tamen conſultis, impertimur. Ac deinde attribuit eidem Congregationi alias facultates, nempe provinciales & diœceſanas Synodos in vſum inducendi: Item prouincialia Concilia expediendi, & recognoſcendi: Prælatorum Limina viſitantium poſtulata audiendi: adijciens, vt quæ Congregatio ipſa per ſe poſſet, ex charitatis, & iuſtitiæ norma expediret, maiora ad ſanctitatem ſuam referret. Præterea ſtatuit vt Congregatio haberet authoritatem promouendi reformationem Cleri, & Populi, nedum in Vrbe, & ſtatu Eccleſiaſtico temporali, ſed etiam in vniuerſo Christiano orbe. Et in declarationibus editis paulo poſt idem Pontifex diſpoſuit, vt Cardinales Congregationum iam erectarum, inter quas Congregatio Concilij, ſibi viros ſacræ Theologiæ, & Pontificij, ac Cæſarei iuris peritos in Conſultationibus adhiberent, vt quæ iuſtitiæ, atque æquitati conſentanea maximè ſibi, decernerentur; grauiora verò quæcumque ad ſe, vel ſucceſſores ſuos deferrentur: & in alijs declarationibus in Conſiſtorio editis die 11. Maij 1588. in fin. decreuit, vt ſi alicui Congregationi occurreret pro rebus ad ipſam Congregationem ſpectantibus brachio ſeculari indigere, tunc recurreretur ad Gubernatorem, Auditorem Cameræ, Vicarium, ſiue ad alium iudicem, qui præceptis ab ipſa Congregatione factis obedire teneretur; vt in Bullar. tom. 2. fol. 616. & ſeq. Ac demum, vt omittamus alias facultates, quæ ad rem præſentem non pertinent, Greg. XIV. per litteras in forma Breuis eidem Congregationi impertitus eſt authoritatem ſcribendi nomine Papæ.

8 His ita conſtitutis, manifeſtum videtur declarationes S. Congregationis Concilij vim legis obtinere, & in vtroque foro obligare: cuius quidem aſſertionis veritas nititur præcipue his fundamentis.

Et primò cum facultas Concilium Tridentinum interpretandi ſit ſedi Apoſtolicæ reſeruata [illegible] per-

per Conſtitutionem Pij IV. initio celatam; & Sixtus V. in ſua conſtitutione hanc interpretandi facultatem ipſi Congregationi impertitus fuerit: iam Congregatio in his decretis interpretandis non ſua, ſed Papæ vtitur auctoritate: nam quotieſcumque Papa tribuit aliquam facultatem alteri, qui eam prius non habebat, tunc authoritas illa intelligitur eſſe Apoſtolica, cap. Cum aliquibus, de reſcriptis, in 6. Ex quo textu hanc regulam deſumunt Archid. Ioan. Mon. Ioan. Andr. Anchar. & alij omnes. Ideoque S. Congregatio multoties inſcribitur Tridentini Concilij Sanctiſſimi Domini noſtri authoritate, ſeu Apoſtolica authoritate interpres. Et concordat tex. in cap. Si cum, de præb. in 6. ibi: [Talis receptus huiuſmodi noſtra authoritate mandati, non legati, ſed noſtra intelligitur authoritate receptus]: & in c. Hi qui, in fin. eod. tit. & lib. in illis verbis: [Eum quoque qui ad mandatum legati, vel alterius authoritate Apoſtolica ſibi ſpecialiter in hac parte conceſſa fungentis recipitur; authoritate Apoſtolica receptum eſſe dubium non exiſtit.] Ad idem eſt textus formalis, qui clarè hanc ſententiam probat, in l. 1. C. De veter. iur. enucl. Nam ibi in §. Noſtram autem conſummationem, Iuſtinianus prohibet ne ad ſuum Codicem edantur Commentaria; ſicut Pius IV. ſua conſtitutione prohibuit ad decreta Tridentini Concilij: & in § His itaque collectis, dicit prudentibus interpretandarum legum authoritatem ſacratiſſimos Principes tribuiſſe; quemadmodum illam Sixtus V. attribuit Congregationi, demum in §. Sed neque, Imperator declarat prudentum interpretationes habere legis authoritatem, tanquam, inquit, ſi eorum ſtudia ex principalibus conſtitutionibus profecta, & à noſtro diuino fuerint ore perfuſa; & mox reddit rationem; quia merito omnia noſtra facimus, quibus authoritatem impartimur. Quam rationem in his terminis adducit etiam Io. Monachus, in d. cap. Cum aliquibus, num. 15. de reſcriptis in 6. & illa vtitur Bonifacius VIII. in cap. Si Apoſtolica, ibi: certum eſt quod cum ipſa prouiſio ipſius legati poſt impertitam à nobis authoritatem, noſtra cenſeatur effecta. &c. de præben. eod. lib. quem text. ad hoc allegat Dec. poſt Abb. in cap. Cum acceſſiſſent, num. 8. ſup. eod. & cum Papa ſit cauſa, & origo authoritatis Congregationis, debet etiam eſſe cauſa cauſati, id eſt interpretationum ab ea editarum, l. Manumiſſiones, ff. De inſt. & iure, cap. fin. De iniur. Iaſon, in l. Si pecuniam, num. 21. ff. De cond. cauſ. data, actus enim tribuitur primæ cauſæ, l. Item eorum, §. Si decuriones, ff. Quod cuius, vniuer. nom. c. Litteris, de reſcript. Bart. in l. Vnum ex familia, §. Si rem, de leg. 2. & Papæ ordinanti, non exequenti; vt eſt caſus in

9 d. c. Litteris, Rom. conſ. 366. in princ. Et propterea conſtitutiones authoritate Papæ editas ab eo qui aliàs poteſtatem ſtatuendi non habebat cenſeri Papales, & ab inferioribus reuocari non poſſe determinat Bart. in l. Omnes populi, n. 33. verſ. Iuxta prædicta quæro, ff. De iuſt. & iure, & idem Bart. in l. 2. in fin. C. De oper. lib. Bald. in l. Ex placito, col. 2. C. De rer. permut. Felin. in c. Cum acceſſiſſent, nu. 9. ſupra eod. vbi Dec. num. 16. verſ. Secundò, concluſio, teſtatur hanc concluſionem ab omnibus ſimpliciter teneri, pro qua conſuluit Lud. Rom. conſ. 116. vbi nu. 2. in fin. reddit rationem, quia cum authoritate ſuperioris inferior ſtatuerit, non ipſe hoc feciſſe videtur, ſed ille cuius authoritate hoc factum eſt. Et Nauarr. conſ. 8. in 1. quæſt. De conſtit. vbi reſpondit conſtitutiones editas à Capitulo generali in vim priuilegiorum ordinis tolli non poſſe à Capitulo repræſentatiuo Capituli generalis, imò neque ab ipſo generali Capitulo; quia, inquit, cum editæ fuerint authoritate Apoſtolica, facta illa ſunt facta Papæ, & inferior non poteſt tollere facta ſuperioris. Et propius ad rem noſtram declarationes, ſeu interpretationes factas ab eo qui habet authoritatem à Principe habere vim conſtitutionis generalis tradit gloſſ. communiter approbata in l. 1. in ver. Iuſque in fin. C. De legib. per tex. qui maximè congruit Cardinalibus in l. Non ambigitur, ff. eod. in l. 1. ff. A quib. appell. non liceat, in §. Lex eſt, inſt. de iur. nat. Item in l. Formam, ff. De offic. Præſ. Præt.

10 Secundo Sixtus V. dat facultatem Congregationi Concilium interpretandi, adiectis verbis: Nobis tamen conſultis. At huiuſmodi verba ſuperuacanea eſſent ſi Congregationis interpretatio non haberet legis authoritatem: neque enim eſt opus, vt cum magiſtri, aut iudices interpretantur canones, aut leges ante interpretationem conſulant Principem, l. Vnica, C. De profeſſ. qui in Vrb. Conſtant. lib. 12. l. Non poſſunt, ff. De legib. gloſſ. in cap. 1. in ver. Interpretatus, de poſtul. Præl. Innoc. in cap. Cum ſpeciali, de appell. Sylueſt. in ver. Opinio, num. 2. verſ. Quia iudex poteſt interpretari. Et de Tridentina Synodo cautum eſt expreſſè in cap. 2. ſeſſ. 25. De reform. ibi: ab iiſdem Vniuerſitatibus Canones, & decreta huius ſanctæ Synodi integrè recipiantur; ad eorumque normam Magiſtri, Doctores, & alij in eiſdem Vniuerſitatibus, ea quæ Catholicæ fidei ſunt, doceant, & interpretentur, ſeque ad hoc inſtitutum initio cuiuſlibet anni ſolemni

11 iuramento obſtringant. Dicendum eſt igitur idcirco Pontificem voluiſſe prius ſe conſuli à Congregatione, vt illius declarationes maiorem acciperent roboris firmitatem ex Pontificia conſultatione, & facerent ius quoad omnes, ad quod eſt tex. notab. in cap. Ex multa, de voto, ibi: In conſultatione noſtra ius editur: & notat gloſſ. in c. Ex tua, in ver. Conſultationem, de fil. Presb. & gloſſ. fin. in c. Conſultationi, de temp. ordin. Cardin. in Clem. vlt. in 2. opp. de præben. Abb. in c. Venerabilis, in 2. col. de iudic. Felin. in c. 1. n. 17. verſ. Et per iſtam declarationem, ſupra eod. Propterea enim cum dubia emergunt in audientia Papæ, referendum eſt ad ipſum Apoſtolicum, vt inquit Bald. in l. Cum de nouo in fin. C. De leg.

Tertiò, conſtitutio eadem agit primò de authoritate interpretandi dubia, quæ pertinent ad fidei dogmata, & hanc Pontifex ſibi reſeruat. Deinde agit de authoritate interpretandi dubia, quæ ſpectant ad morum reformationem, diſciplinam, ac moderationem & eccleſiaſtica iudicia. Et hanc ſacræ Congregationi impartitur: ſed authoritas interpretandi, quam in primo caſu Papa ſibi reſeruat, eſt Apoſtolica, & facit ius quoad omnes, c. 1. De iuram. calum. c. Sunt quidam, 25. qu. 2. Syluest. in ver. Interpretatio,

num. 2

nu. 2. Ergo & authoritas interpretandi, quam in ſecundo caſu tribuit Congregationi c. Maiores, ibi: tota authoritas intelligenda eſt de adultis, ne ad alios prima, & ad alios ſecunda clauſula referatur, de Baptiſ. vbi Ant. de Butr. nu. 7. notat clauſulam in dubio indiuiduè prolatam cenſeri ne diuerſo iure ceuſeatur. Et idem Butr. in c. Per venerabilem, in princ. in 6. not. Qui fil. ſint legit. vbi ex eo textu ſimiliter notat eamdem vim non poſſe cenſeri iure diuerſo, etiamſi conſideretur prout applicatur ad diuerſos reſpectus. Et confirmatur, quia exceptio Apoſtolicæ authoritatis interpretandi dubia ad fidem pertinentia, quam Papa ſibi reſeruat declarat regulam ſecundæ authoritatis interpretandi dubia ad reformationem ſpectantia, quam tribuit Congregationi, eſſe ſimiliter intelligendam de authoritate Apoſtolica. Nam, vt inquit Bald. conſ. 407. num. 2. verſ. Secundò quæritur, lib. 5. de natura exceptionis eſt vt eximat ſe à genere, & declar t prædicata generis eſſe debere eiuſdem qualitatis cum exceptione: aliàs exceptio non eſſet de regula, contra textum in l. Nam quod liquidè, §. fin. ff. De pen. leg. & eſſet deriſoria, vt dixit Paul. de Caſtr. conſ. 79. num. 3. lib. 1.

Quartò in declarationibus à Xiſto V. vt ſupra editis ſtatuitur, vt quæ pertinent ad reformationem, à Congregatione pro iuſtitia, & æquitate
12 decernantur. Verbum autem *decernere* neceſſitatem inducit, c. Inter cætera, & c. Dilecti, in fin. vbi notatur, de præben. c. Decernimus, vbi Felin. de iudic. glo. & Cardinalis in Clem. Eos, de Regul. Et quamuis in ſtrictiori ſignificatione referatur ad nouæ legis editionem, tamen ſe compatitur etiam cum verbo *declarare*, & in ſui latitudine aptum eſt importare etiam legis iam editæ declarationem, textus eſt in c. Conſtitutionem, ibi: Declarantes decernimus, de ſent. excomm. in 6. & in c. 1. & ibi Gem. in 2. not. de Cler. ægrot. eod. lib. Et propterea Sacræ Congregationis reſolutiones, etiam decreta aliquando appellari conſueuerunt. Et eodem ſpectat, quod in prædicta Conſtitutione legitur, vt quæ Congregatio ipſa per ſe poterit, ex Charitatis, & Iuſtitiæ norma expediat, maiora ad Pontificem referat.

Quintò. ſub eadem oratione, & verborum ſtructura tam in eadem Sixti Conſtitutione, quam in alijs litteris Apoſtolicis eadem Congregatio paſſim dicitur aſſumpta, ſeu præfecta decretis Tridentini Concilij interpretandis & exequendis. Sed authoritas exequendi inducit quoad omnes parendi neceſſitatem, vt patet in Conſtitutione Pij IV. in princ. relata, in qua pro Concilij executione tribuitur Congregationi ampliſſima authoritas procedendi pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis etiam vſque ad officiorum priuationem. Ergo & authoritas interpretandi per regulam l. Iam hoc iure, §. fin. ff. De vulg. & pupill. & l. fin. Cod. De ſent. de qua per Dec. in c. Nouit, num. 56. infra, de iudic. Veritas enim orationis de pluribus loquens regulata ab eodem verbo operatur, vt æqualis ſit determinatio quoad omnes. l. Hæreditatem, & l. Quamnis, C. De impuber. & alijs ſubſtit. Bald. in l. In teſtamento, C. De milit. teſt. quod pluribus exemplis confirmat Florian. à S. Petro conſ. 14. num. 9. & ſeq. per totum. Et cum vtrumque ius interpretandi, & exequendi manauerit ab eodem ſolicæ poteſtatis, ſuccedit dictum Bald. Felin. in c. Translato, num. 6. ſupra, eo propter ſimultaneam originem ſpecies diu. vnam naturam annectuntur. Et quæ procedu à pari potentia & virtute ſunt vnius effectus. l. 1. §. Non eſſe, ff. Ne quid in loco publ. Petr. Brixien. in Repert. in ver. Effectus.

Sextò facultates quæ in eadem Sixti Conſtitutione, & in declarationibus poſtea editis conceduntur Sacræ Congregationi omnes inducunt neceſſitatem, veluti præcipiendi, vt Prouincialia Concilia ex omnibus mundi partibus ad eam referantur: illaque recognoſcendi, & emendandi, atque in vſum inducendi vnà cum Synodis diœceſanis: Item promouendi reformationem Cleri, & Populi, nedum in Vrbe & ſtatu Eccleſiaſtico, ſed etiam in vniuerſo Chriſtiano orbe; atque aliæ quæ ibi recenſentur. Ergo idem dicendum de interpretandi facultate. Vniformis enim debet eſſe cuiuslibet authoritatis intellectus, vt inquit glo. in c. Maiores, in princ. in ver. Tota authoritas, de Baptiſ.

Septimò, ex litteris in forma Breuis Gregorij XIV. quarum initio meminimus, Sacra Congregatio authoritatem habet ſcribendi nomine Papæ; ergo ambigendum non eſt quin eius reſcripta cenſeantur Papalia, & Apoſtolica, vt conſtat ex d. c. Cum aliquibus, in 2. reſponſ. de reſcript. in 6. & c. Hi qui, de præben. eod. lib.

13 Octauò, Cardinalium authoritatem in dubijs, & cauſis decidendis cenſeri Apoſtolicam, & tam ex veteri, quam ex nouo teſtamento cauſam trahere apertè probat textus valde ſingularis, in c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. ſint legit. vbi Innocentius III. exponens verba illa Deuteronomij: Si difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem; cauſam, & cauſam; lepram, & lepram, & iudicium inter portas tuas videris variari, venies ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quæcumque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus ſequeriſque eorum ſententiam: ſic ait. Sunt autem ſacerdotes Leuitici generis fratres noſtri, qui nobis iure Leuitico in executione ſacerdotalis officij coadiutores exiſtunt. Quæ quidem verba de Cardinalibus eſſe intelligenda tradunt ibi Io. Andr. col. 3. in ver. Fratres noſtri. Anchar. num. 18. & Abb. num. 19. Specul. in tit. De legato, §. Sequitur, num. 2. Et hanc authoritatem non de Epiſcopis, ſed de Cardinalibus intelligendam eſſe clare conſtat ex Epiſtola decretali Eugenij IV. ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, quæ incipit, Non mediocri, data Florentiæ, vbi Eugenius præſidebat in Concilio Florentino. Anno ſui Pont. 8. in verſ. Imo, vt inquit, Innocentius III. In quem ſenſum etiam accipitur à Sixto V. in Conſtitutione, quæ incipit, Poſtquam verus, edita 3. Non. Decembris 1586. verſ. Vt inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, &c. vbi propterea, inquit, Cardinalium verba, & reſponſa pro oraculis; monita, & præcepta ab Vniuerſis Chriſtianis regulas, ac normam rectè viuendi, recteque ſentiendi exiſtimari. Quinimò ex eo tex. in ver. Angelos, colligit Goffr. Cardinales participare in plenitu-



Digitized by Google

…is. Et cum eo tranſit ibi Io. Andr. …od. ver. Angelos. Quod citra contro…vendicat ſibi locum in Cardinalibus à …no Pontifice decidendi authoritatem haben…tis, quemadmodum habent Cardinales Sac. Congregationis Concilij; tunc enim propriè verificantur ſimultanea illa verba Deuteronomij; Ipſi, id eſt Summus Pontifex, & eius fratres Cardinales, ſeu Cardinales ab ipſo authoritatem habentes iudicabunt tibi iudicij veritatem. Eorum autem deciſioni neceſſariò parendum eſſe apertè oſtendunt ſubſequentia verba: Et facies quæcumque dixerint, ſequeriſque eorum ſententiam, &c. Hinc Cardinalis Paleot. de Sacri Conſiſtorij Conſultat. par. 5. qu. 40. dixit Congregationes Cardinalium, quas Summi Pontifices, & præſertim Sixtus V. ad cauſarum difficultates ipſius auctoritate cognoſcendas, & definiendas inſtituerunt, eſſe tanquam filias Conſiſtorij ab eo veluti fonte promanantes. Et quemadmodum ſol non ſolum ipſe lucet, verum etiam ſtellis lumen impertitur, quo & cælum ornant, & illuminant orbem vniuerſum; ſic Summum Pontificem non ſuis decretis modo Eccleſiam per ſeipſum docere, & moderari; verum etiam ita Cardinales ſua tum auctoritate fulcire, tum poteſtate augere, vt ſociatis laboribus facile omnes difficultatum nodos diſſoluant.

14 Nonò, declaratio legis ab eo facta, qui à Principe, ſeu legis conditore ius habet legem interpretandi, eſſentialiter non differt à lege declarata, l. Hominis, & rei, ff. Verbum ex legibus, ff. De verb. ſignif. l. Qui teſtamento, §. Mulier, in ver. Argumento, ff. De teſtam. Abb. conſ. 75.
15 num. 6. verſ. Nam mens legis, lib. 1. Ergo eamdem authoritatem, & obligandi vim habet quam ipſa lex. Nam qui declarat, nouum ius non inducit, ſed tantum detegit, quod prius latebat. l. Heredes palam, §. Quod verò, & §. Sed etſi notam, ff. De teſtam. vbi Vlpianus ait; Quod vero quis obſcurius in teſtamento vel nuncupat, vel ſcribit, an poſt ſolemnia explanari poſſit, quæritur? vt puta Stichum legauerat, cum plures haberet; nec declarauit de quo ſentiret: Titio legauit, cum multos Titios amicos haberet, &c. poteritne poſtea declarare de quo ſenſerit? Et puto poſſe; nihil enim nunc dat, ſed datum ſignificat. Atque ita ibi eſſe caſum ad litteram. Bellam. deciſ. 746. col. 2. verſ. Ideo talis dicitur propria declaratio. Idem probatur in proœmio Sexti, ibi: Nunc antiquorum declaratione, nunc verò nouorum editione iurium. In Clem. Exiui, verſ. Horum autem, de verbor. ſignificat. & in Clem. fin. ibi, ipſam declarare, ac quædam adijcere, de iurepatr. Et per hæc iura ita ſcripſerunt. Gemin. conſ. 72. num. 1. quem refert, & ſequitur Philipp. Prob. qui in hanc rem plura cumulat ad Ioan. Monach. in c. 1. de priuil. lib. 6. Anchar. conſ. 65. nu. 3. & Fulgoſ. conſ. 147. in fin. verſ. Ad ſecundum.

Quod ſatis confirmant duæ ſimilitudines, quibus inter alias vtuntur Iuriſconſulti in exprimenda declarationis natura. Altera ducta eſt à nucleo, qui tenet in nuce clauditur, eaque confracta enucleatur, vnde illud Plauti. Qui ex nuce nucleum eſſe vult, frangat nucem. Enucleare igitur eſt quaſi nucleum alicuius rei eruere, & quia lex cum explicatur, eius perplexitas, & dubietas inſtar nucis frangitur, enucleari dicitur. Ideoque gl. in rubr. digeſtorum, in ver. Enucleati, explicat id eſſe per ſimilitudinem dictum à nuce & nucleo, & Alber. in Diction. Enucleare, inquit, vetus ius, id eſt extra nuclei obſcuritatem ponere. Altera ducitur à ſpica, & granis, qua vtitur Raphael Fulgoſ. conſ. 157. in fin. verſ. Ad ſecundum, dicens eum qui declarat nihil de nouo referre, ſed iam relatum ſignificare; exemplo eius qui excutit grana ex ſpicis, quia non dicitur nouam ſpeciem facere, ſed eam quæ erat, declarare. l. Adeò, §. Cum quis, ff. De acquir. rer. dom. vbi Caius: cum grana quæ ſpicis continentur perfectam habeant ſuam ſpeciem; qui excutit ſpicas, non nouam ſpeciem facit, ſed eam quæ eſt detegit. Eodem exemplo vtitur Ægid. Bellam. d. deciſ. 796. col. 2. & Vitalin. in Clem. vnica, §. Nos itaque, num. 22. de iure iur. Quemadmodum igitur cum nucleus ex nuce, & grana ex ſpicis eruuntur ſpeciem non mutant, ſed ſunt idem nucleus, & eadem grana; ita & declaratio cum ex viſceribus legis educitur, nihil eſt aliud quam ipſa lex. Idque apertè
16 docuit Bald. in c. 1. num. 52. ſupra eod. allegans ad hoc gloſſ. ord. quam dicit non eſſe alibi in l. Qui teſtamento, §. Mulier, ff. De teſtam.

Quibus etiam conſonat quod Sacræ Congregationis reſcripta appellari conſueuerunt declarationes, reſolutiones, deciſiones, interpretationes, reſponſa; his enim reſcribendi modis vti ſolet, nempè declarauit, reſpondit, cenſuit, &c.

17 Declarare autem nihil eſt aliud, quam aperire, ſeu manifeſtare ſuper aliqua lege, ſeu Conſtitutione intellectum, ſiue ſenſum, quem habuit Princeps tempore editionis legis, quando ſcilicet lex eſt obſcura, vel erratur in eius intellectu, vt apud Paul. de Caſtr. poſt conſ. 339. in alleg. ad conſ. 340. col. 1. verſ. Non obſtantibus prædictis, lib. 1. Vnde & Oldrad. conſ. 318. in fin. verſ. Ad articulos, dicit effectum declarationis eſſe verbum obſcurum clarius explicare, quod colligitur ex hac decretali, ex c. 1. de libell. oblat. & Clem. 1. §. 2. de Summ. Trinit. & fid. Cath.

18 Similiter reſoluere nihil aliud eſt quam nodum ambiguitatis explicare, ſeu enodare, c. Inter alia, de ſent. excomm. l. fin. C. De leg. vnde legis obſcuritas appellatur nodoſa, id eſt inuoluta in proœm. Clem.

Item decidere cum proprie idem ſit quod abſcindere, ſeu ſuccidere per translationem ſignificat rem dubiam dirimere; nam cum lex declaratur, quaſi certum à dubio ſecernitur, & obſcurum ſucciditur. Ac propterea in eod. proœm. Clem. legis declaratio appellatur deciſio lucida ſuæ nodoſæ ambiguitatis. Et mox ſubnectitur; Neceſſaria eſt ſuperioris authoritas, vt tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obſcura ſuccidat, & in c. vnic. de bigam. in 6. legitur, altercationis antiquæ dubium præſentis declarationis oraculo decidentes.

19 Item interpretatio vt diffinit Bald. ſupra in proœm. num. 95. eſt ſermonum difficilium, vel perplexorum expoſitio, vel ſecundum Syluest. in ver. Interpretatio in princip. eſt vnius verbi per aliud, vel vnius ſententiæ per aliam declaratio; Proprie tamen loquendo cum exponimus illud, quod verbis legis comprehenditur, legem non

in-

Digitized by Google

interpretamur, ſed declaramus, vt notat Bart. in
l. Gallus, §. Etiamſi, num. 1. ff. De liber. & Poſthum.
Vnde, vt Bald. inquit in conſ. 212. in princ. &
verſ. Et eſt vulgaris doctrina, lib. 5. Ea quæ veniūt
per modum declarationis verè & propriè ineſſe
dicuntur. Qui enim explicat nil noui facit, ſed
diſcooperit. Ea vero quæ veniunt per modum ſup-
pletionis, per interpretationem inſunt non verè,
& propriè, & in e. 1. nu. 52. ſup. cod. dixit, inter-
pretationem ſtatuti eſſe ſtatutum, ſi ſit intrinſeca,
& ſubſtantialis, & inſeparabilis à ſtatuto. Hæc
enim eſt mera declaratio, ſecus ſi ſit argumenta-
lis, vel extrinſeca, quæ dicitur interpretatio, vel
potius correctio, ſeu enodificatio, iuxta textum
in l. 1. §. Qui operas, iuncta gl. in ver. Interpreta-
tione, ff. Ad Tertul. & not. gloſſ. 2. in l. 1. ff. De orig.
iur. Paul. de Caſtro conſ. 338. nu. 2. & conſ. 340.
nu. 1. lib. 1. Verbo autem *reſpondit* vtebantur pru-
dentes qui conſultationibus reſpondebant, vt
habetur in c. Reſponſa prudentum, 2. diſt. & in
§. Reſponſa, inſtit. de iur. nat. Idcoque iuriſcon-
ſultus in l. fin. ff. De author. tutor. Reſponſum, in-
quit, habes, ſcis, quid agere debes.
20 Verbo itidem *cenſuit* olim vtebatur Senatus,
cum de re aliqua ſententiam dicebat, vt l. Sena-
tus, ff. De contrahen. empt. & l. Cenſeri, ff. De
donat. cau. mor. cum Concord. Hoc autem ver-
bo frequentius vtitur Sac. Congreg. & quidem
congruè, cum Cardinales authoritatem habeant
Senatorum, vt inquit Innoc. in c. Cum te, de re
iudic. ſub n. 1. per tex. in c. Eccleſia, 16. q. 1. & Spe-
col. in tit. De legato, §. Sequitur, nu. 1. in fin. per
c. Conſtantinus, 96. diſt.
Ex quibus reſcribendi formulis eum ſimiliter
ſatis liqueat ſacræ Congregationis declarationes
editas Apoſtolica authoritate nihil aliud eſſe eſ-
ſentialiter, quam decreta ipſa Concilij ex ſe ob-
ſcura, ac dubia, ſeu, vt ait Vitalin. in eod. proœm.
Clem. §. Nunc igitur, nu. 32. male ab aliquibus in-
tellecta, explicatione dilucidata, & clarificata:
21 hinc neceſſariò ſequitur vt obligandi vim habeāt
perinde ac decreta ipſa declarata, quod expreſ-
sè aſſeruit Paul. de Caſtr. conſ. 339. col. pen. num. 5.
verſ. 5. Quæritur, lib. 1. vbi ait vim omnem, quæ
ineſt diſpoſitioni declaratæ cenſeri etiam ineſſe
illius declarationi. Et ante eum Oldrad. conſ. 263.
num. 2. & ſeq. verſ. Et aduertendum eſt. Subdens
declarationem eſſe dependentem, implicitam, &
22 conſequentem ad declaratum. Explorati autem
iuris eſt decreta Apoſtolica, & Conciliaria gene-
raliter omnes obſtringere in vtroque foro, etiam
ſub reatu mortalis peccati, c. De his, il primo,
in fin. 50. diſt. c. Quia, 64. diſt. c. Nulli fas eſt, vbi
hoc tenet Hugo, 19. diſt. c. Si quis omnem, 19.
queſt. 7. c. Violatores, 25. q. 1. cap. 2. 15. diſt. Archid.
in c. Deteſtanda, num. 4. de conceſſ. præbend. in 6.
quem refert, & ſequitur ibi Gemin. in princip.
verſ. An ſcienter faciens contra præceptum, vel
prohibitionem Canonis peccet mortaliter. Felin.
ſupra in cap. 1. nu. 11. gloſ. & DD. in c. Nam con-
cupiſcentiam, ſupra eod. & in rubr. de obſeru.
ieiun. Et de Tridentino Concilio ſatis conſtat ex
Conſtitutione Pij IV. quam initio retulimus; &
ex alia eiuſdem, quæ incipit, In Principis Apo-
ſtolorum. Et quamuis conſtitutio vt obliget ſub
mortali debeat præcipere, aut prohibere, vt ad-
uertunt Authores proximè citati. Declarationes
autem nihil præcipiant, aut prohibeant, ſed

*Proſp. Fagn. in 1. part. lib. 1. Decret.*

tantum ſignificent quid agi oporteat, vt dictum
eſt: tamen ſatis eſt vt præcipiant, aut vetent de-
creta ipſa Concilij, cui declarationes ipſæ inſunt;
23 nam qualitates omnes legis declaratæ cenſentur
ineſſe illius declarationi, textus eſt in l. Nihil, &
ibi Bart. in princ. ff. De coniungen. cum eman-
cip. liber. & in Auth. de filijs ante dotal. inſtru-
menta natis, ad fin. Roman. conſ. 93. num. 4. verſ.
Quia in lege noua. Paul. de Caſtr. conſ. 339. col.
fin. n. 5. verſ. Quintò quæritur, lib. 1. Et obligatio
ad culpam & pœnam oritur ex lege declarata, nō
ex declarante, vt declarat Vitalin. in Clem. vnica.
n. 7. de immun. Eccleſ. Et probatur in l. Aſſe toto,
vbi id notat Bart. in Summ. ff. De hæred. inſtit.
Quod clariùs patebit ſi recenſeantur aliquot
exempla declarationum Sac. Congreg. ad rem
pertinentium.
24 Primo igitur cùm decreto Concilij can. 4. ſeſſ. 7.
de Bapt. diffinitum ſit, vt ſi quis dixerit baptiſ-
mum, qui etiam ab hæreticis datur In nomine
Patris, & Filij, & Spiritus Sancti cum intentione
faciēdi quod facit Eccleſia non eſſe verum Baptiſ-
mum, anathema ſit: magnopere hæſitatum eſt de
baptiſmo Caluiniſtarum: nam cum hi nullam
vim, efficaciam, ac virtutem tribuant Baptiſmo;
videbatur illis deeſſe intentio, ſaltem vniuerſalis
faciendi quod facit Eccleſia. Et tamen compluri-
bus Theologis conſultis, & articulo pro rei gra-
uitate maturè diſcuſſo Sac. Congregatio Concilij
authoritate ſibi tributa cenſuit baptizatos à Cal-
uiniſtis verè baptizatos eſſe, vt iterum baptizandi
non ſint etiam ſub conditione, ſi non ſint bapti-
zati. Concilium ergo etſi generaliter dicat baptiſ-
mum hæreticorum eſſe verum baptiſmum, ſi ha-
beant intentionem faciendi quod facit Eccleſia
tamen non aperit qualis eſſe debeat huiuſmodi
intentio, & an in hæreticis Caluiniſtis eadem in-
tentio concurrat, nec ne, ſed Sac. Congregatio ita
declarauit. Quis ergo baptizatum à Caluiniſtis,
qui quamuis haberet notitiam declarationis à
Congregatione vt ſupra editæ, tamen faceret ſe
iterum baptizari, auderet excuſare à mortali cul-
pa, & ſacrilegio, de quo in c. Quibis, & c. Eos, de
conſecr. diſt. 4. & c. 2. de Apoſt. & reiter. baptiſ.
25 Simili modo ad decretum c. 1. ſeſſ. 24. de refor.
matrim. Sacra Congregatio declarauit validum
eſſe matrimonium contractum coram Parocho
etiam inuito, & per vim adhibito, quāquam nihil
eorum, quæ agebantur vidit, & intellexit, ſi affe-
ctauit non intelligere, vt in Parocho qui ſibi au-
res obturauerat; etiamſi ex alia cauſa vocatus,
adhibitus tamen ad illum actum: Item coram
Parocho tam viri, quàm mulieris, etiam in aliena
Parochia; imo etſi Epiſcopus illi matrimonium
26 interdixerit: Item coram Parocho etiam mino-
ribus tantum Ordinibus initiato. Fingamus nunc
pœnitentem contraxiſſe matrimonium cum mu-
liere aliquo ex prædictis modis, & poſtea quaſi
non ſeruauerit formam Concilij, de facto aliam
duxiſſe, quis Sacerdos auderet eum ſacramen-
taliter abſoluere, ſi ille poſthabita legitima vxo-
re adhuc vellet commiſceri adulteræ? Et tamen
Concilium hoc expreſsè non aperuit, ſed tantum
ita interpretata eſt Sacra Congregatio. Quo lo-
co illud eſt notatu dignum, quod Nauarr. quam-
uis conſ. 9. de clandeſt. deſp. optimis rationibus
ſentiret, validum eſſe matrimonium contractum
coram Parocho non Sacerdote, non obſtantibus

verbis d. c. 1. vel alio Sacerdote: tamen quia au-
diuit, licet falſo, Sacram Congregationem incli-
naſſe in cotrariam partem; conſ. ſeq. profeſſus eſt
ſe non audere recedere à ſentētia in quam per er-
rorem credidit Sac. Congregationem inclinaſſe.
17 Rurſus etſi de iure communi Epiſcopus poſſit
accipere procurationem etiam cum viſitat Eccle-
ſias, & loca pia ſuæ ciuitatis, c. Venerabili, vbi
gloſ. in ver. Cœnomanenſi, de cenſ. tamen Sacra
Congregatio reſoluit Epiſcopo id non licere poſt
decretum cap. 3. ſeſſ. 24. licet verbis Concilij non
adeò clare id exprimatur. Eos vero, qui in caſu
prædicto, aut in alijs non permiſſis procuratio-
nem exigere præſumpſerunt; non modo Sac. Con-
gregatio acriter corripuit, atque ad reſtitutionem
eius, quod indebitè acceperunt, coegit; ſed San-
ctiſſimus aliquando etiam dupli pœna mulctauit
iuxta tex. in c. Quia plerique de immun. Eccleſ. Ad
quam quidem reſtitutionem adacti ſunt etiam E-
piſcopi, qui contra declarationem S. Congregat.
prætextu conſuetudinis mulctas pecuniarias ſibi,
aut ſuis officialibus applicarũt, & tamen ea con-
ſuetudo nullibi reperitur expreſsè ſublata à Conc.
28 Ad hæc quamuis ſeſſ. 14. de ſacram. Pœnit. c. 7.
de caſ. reſeru. diffinitum ſit, vt nulla ſit reſeruatio
in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes
quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cen-
ſuris abſoluere poſſint: tamē Epiſcopus Valentin.
petijt declarari, vtrũ pœnitētes in articulo mortis
conſtitutos poſſit in caſibus reſeruatis abſoluere
quilibet Sacerdos, etiã excōmunicatus, & denun-
ciatus, vt tenuit Nauar. de regul. Confeſſariorum,
c. 27. n. 272, verſ. Quod per eadem verba, fol. 551.
Congreg atio Generalis. Moron. Alciat. Senon.
M. Alt. Alban. S. Sixt. cenſuit, Non poſſe. Quia cō-
munis opinio videtur illa, quod tales excōmuni-
cati non poſſint, etiã in caſu neceſſitatis. Magiſt.
Sent. in 4. diſt. 19. S. Th. in 3. p. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3.
Durand. in 4. diſt. 19. q. 1. art. 3. Turrecr. in c. 1. n. 3.
de Pœnit. diſt. 6. S. Ant. in 3. p. tit. 14. c. 19. §. Quinta-
decima conditio. Bacchon. in 4. diſt. 15. q. 2. art. 2.
Scot. in 4. diſt. 19 q. vnic. ar. 4. Riccard. in 4. diſt. 18.
ar. 9. q. 3. Alex. de Ales in 4 p. q. 20. memb. 8. ar. 2. Na-
uar. in Manuali, c. 26. n. 26. Facit c. Audiuimus, 24.
q. 1. Abbas in c. cum Clericis, de Ordin. ab Epiſco-
po, qui ren. Decius in l. more, ff. de Iuriſd. omnium
iudic. Licet contra teneant Palud. Silueſt. & Sotus.
Nec obſtat c. 7. de Caſ. reſeru. quia debet intelligi
de omnibus Sacerdotibus in vnitate Eccleſiæ vi-
uentibus, referendumq; ad eos Sacerdotes: de qui-
bus eodem c. 7. in 1. & 2. par. agitur, qui habent
vel Ordinariam, vel delegatam poteſtatem. De
hac quæſtione ſcripſi latiſſimè in c. Non eſt vo-
bis, infra de ſponſal.
29 Demum vt alia omittamus cum Sac. Congre-
gatio declarauerit ex Bulla Cœnæ ſublatam eſſe
facultatem Epiſcopis tributam decreto Concilij
c. 6. ſeſſ. 24. & ſimiliter ex Bulla Pij V, ademptam
30 eſſe facultatem Epiſcopis competentem in vim
d. c. 6. abſoluendi Moniales ſecretò delinquentes
in materia clauſuræ; nemo affirmaret lethali cul-
pa vacare Epiſcopos, qui ab hæreſi occulta, & ab
alijs caſibus occultis per eaſdem Bullas Sedi A-
31 poſtolicæ reſeruatis, auderent abſoluere. Quini-
mò nec excuſandi eſſent à cenſuris latis in eadem
Bulla Cœnæ Domini contra vſurpantes iuriſdi-
ctiones, ac iura ad Sedem Apoſtolicam pertinen-
tia, vt in his, & ſimilibus caſibus multoties datæ
32 ſunt litteræ ad Epiſcopos. Et in ſpecie cum qui-
dam Epiſcopus cum ſibi ſubdito vero bigamo
diſpenſaſſet ſuper bigamia, eique primam ton-
ſuram, & beneficium ſimplex contuliſſet contra
ſententiam Sac. Congregationis, quæ declarauit
Epiſcopo hanc facultatem non competere, quam-
uis Congregatio niteretur eum excuſare; tum
quia pœna ſuſpenſionis à iure impoſita non vi-
detur latæ ſententiæ, ſed ferendæ; tum quia ſu-
per hoc articulo primarios Doctores maximè
diſſidetur: tamen Sixtus V. in Conciſtorio reſpon-
dit ſignificandum Epiſcopo ipſum eſſe ſuſpenſum
à collatione Ordinum: Item promotum incidiſſe
in pœnas iuxta declarationem Congregationis,
licet adiecerit ſe benignè acturum cum vtroque,
vbi abſolutionem, & diſpenſationem peterent.
Quod ſi dicas in ſupradictis caſibus, & alijs
conſimilibus obligationem non oriri ex eo quod
ita Sacra Congregatio declarauerit, ſed ex eo
quod ita Concilium diſpoſuerit, fateor ita eſſe;
quia declarationes intrinſecè inſunt Concilio, &
obligatio ex Concilio ipſo proficiſcitur, vt latè
oſtenſum eſt ſupra; & poſt Abbatem declarat hic
Felin. n. 4. In hoc tamen conſiſtit differentia quod
cum poſt declarationem ſuper aliquo decreto
editam, ius quod ex eo decreto oritur dicatur
clarũ; eius ignorantia amplius allegari nō poteſt;
ſicut aliquando allegari potuiſſet ante ipſam de-
clarationem. Manifeſtum eſt enim ignorantiam
33 iuris dubij, ac difficilis intellectu in aliquibus
caſibus excuſare, quemadmodum docent Innoc.
in c. Per tuas, nu. 2. col. 2. de Simon. Card. in Clem.
fin. in 4. quæſt. de reg. Felin. in c. 2. col. 7. de re
34 iudic. & Nauarr. conſ. 7. de regul. Et propterea
malè intelligens legem Canonicam non peccat
mortaliter, niſi poſt declaratam eius obſcurita-
tem. Felin. in d. c. Per tuas, il 2. n. 6. verſ. Quinta cō-
cluſio, de ſimon. poſt Innoc. ibi ad fin. & Bald. in
l. Ab eo, in 5. col. C. Quomodo, & quando iudex.
35 Decimo, & vltimo his omnibus accedit vſus,
& longiſſima obſeruantia Summis Pontificibus
ſcientibus, & approbantibus. Nam & in eorum
præſentia Congregationes Concilij multoties
haberi conſueuerunt, vt in ſpecie obſeruatum
fuit tempore Clementis VIII. Et aliàs quotieſ-
cumque emergentia dubia nondum deciſa reſol-
uuntur, ad præſcriptum Conſtitutionis Sixti V.
de omnibus conſueuit fieri relatio Papæ à Cardi-
nali Præfecto, vel à Secretario Congregationis,
vt ego ipſe diù obſeruaui, licet id in declaratio-
nibus exprimi nec opus ſit, nec ſemper ſoleat.
36 Qui teſtari etiam poſſum, Sac. Congregationem
frequenter inhibuiſſe Auditori Cameræ, ac Vice-
gerenti, & illis ſignificaſſe, vt ſuas moderaren-
tur inhibitiones, ſeu monitoria, eoſque ſemper
promptè paruiſſe, cum Congregationis iuriſdi-
ctio in materijs Conciliaribus ſit priuatiua quoad
37 omnes. Et Greg. XIII. dixit nunquam ſuæ inten-
tionis fuiſſe committere Epiſcoporum Congre-
gationi, vt de ijs, quæ ad interpretationem Con-
cilij pertinerent, aut de ipſis Congregationis
Concilij decretis cognoſceret. Illud autem ſe
rectè meminiſſe ait Sanctitas Sua commiſiſſe Cō-
gregationi Concilij ea omnia, quæ ad Concilium
interpretandum pertinent, vt eſt adnotatum in
libris publicis Sac. Congreg. tom. 10. fol. 557.
38 In caſibus autem Rotalibus etſi aliquando ſi-
gnificatum fuerit Ponenti, vt partes remitteret

ad

ad Congregationem ; illud tamen ferè ſemper obſeruatum eſt, vt quoties incidit quæſtio ſuper intelligentia alicuius decreti Concilij ſi caſus ſit dubius, & alias à Congregatione non deciſus ; Rota ipſa aut Congregationem conſulat, aut ſignificet partibus, vt ipſæmet adeant Congregationem, à qua vbi reſolutionem obtinuerint, redeunt poſtea cum ipſa ad Rotam pro cauſæ
39 expeditione. Imo idem Greg. die 7. Iunij 1574. audita Congregatione iuſſit ſignificari Cardinali Aquauiuæ, vt quando in ſupplicationibus non exprimitur articulus certus iuris, ſuper quo cognoſcendum eſt, ſed in genere, & confuſè petitur commiſſio cauſæ addatur ſemper hæc clauſula, Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilij. Et die 14. April 1581. dixit non eſſe tractandum in Rota ſuper reſolutionibus Congregationis.

40 Item quamuis in declaratione legis citatio partis non requiratur. Oldrad. conſ. 293. in princ. c. Olim, vbi id notat. Innoc. de ver. ſignif. Paul. de Caſtr. conſ. 338. num. 1. col. 2. verſ. Præterea tunc videtur pars citanda, tamen cum declarationes eduntur ad inſtantiam partis: S. Congregatio conſueuit audire quorum intereſt, & dare etiam litteras ad Epiſcopos, vt moneant partes ad iura ſua in Congregatione deducenda. Quod præcipuè obſeruat cum dubia proponuntur in concreto, & decreta Concilij caſibus particularibus applicantur propter varias factorum circumſtantias, veluti ſi quæſtio ſit, an tale ius patronatus ſit à Concilio ſublatum ; an in tali examine per concurſum fuerit ſeruata forma à Concilio præſcripta ; an certa Eccleſia vel Hoſpitale poſſit ab Epiſcopo viſitari, & alia id genus. Porrò in ſimilibus caſibus tametſi agatur de declaratione ; tamen requiri citationem partis ſatis colligitur ex his, quæ ſcripſit Bald. in l. fin. n. 1. & ſeqq. C. De leg. Alex. conſ. 11. num. 5. & ſeqq. lib. 7. Marian. Soc. conſ. 52. col. 2. per tex. in l. Eius qui delatorem, ff. De iure fiſci, & Philipp. Prob. ad Monach. in c. 5. num. 8. De priuil. in 6.

41 Vt autem declarationes debitæ executioni demandentur, S. Congregatio non ſolum præcipere conſueuit, ſed etiam in contumaces, & refractarios animaduertere pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis. Et à Secretaria Breuium paſſim expediuntur litteræ Apoſtolicæ, & ab Auditore Cameræ Monitoria pro obſeruatione declarationum à Congregatione editarum. Quas itidem Epiſcopi, & Sedis Apoſtolicæ Nuntij, quin & S. R. E. Cardinales, & de latere Legati ſuſcipiunt, & exequuntur. Imò cum olim Alphonſus prouiſus de Canonicatu in Eccleſia Oxomen. qui ab Epiſcopo erat erectus pro Theologo, obtinuiſſet declarari à S. Congregatione, quod decretum, c. 1. ſeſſ. 5. non comprehendat præbendas ſedi Apoſtolicæ reſeruatas ; opponebatur apud auditores Regij Conſilij, quod de tali declaratione aut per Breue ſub annulo piſcatoris, aut per Bullas plumbeas conſtare deberet : ideoque Alphonſus adijt S. Congregationem pro remedio : Congregatio parua cenſuit referendum Sanctiſſimo ſi velit Nuntium curare, vt litteræ Card. S. Sixti mittantur executioni, prout in alijs, an velit concedere Breue, vt litteris illis fides præſtetur, die 23. Februarij 1577. Sanctitas ſua dixit, quod ſcribantur litteræ ad Nuncium, vt ſcribatur Regi, & cui opus erit, quod decreta Congregationis Concilij ſolita ſunt ſignificari ſolis litteris ; & ita hactenus executæ ſunt ſemper, nec opus eſſe Breue. Congregatio parua cenſuit poſt ver. Litteris, addenda eſſe hæc verba, ſcilicet Cardinalis S. Sixti.

42 Sed prædictis obijcitur primò. Declarationes S. Congregationis non conſueuerunt publicari; neque enim affiguntur ad valuas in locis publicis, vt moris eſt in conſtitutionibus Apoſtolicis, ſed ſimpliciter eduntur partibus quarum intereſt, ſigillo, & ſubſcriptione munitæ. Ergo non ligant, vt in Authent. vt factæ nouæ conſtit. Nam leges inſtituuntur, cum promulgantur ; firmantur cum moribus vtentium approbantur, c. In iſtis, §. Leges, 4. diſt. per quem textum Paul. & Matth. relati à Cardin. in proœm. Clem. in verſ. Vniuerſitati, num. 1. dicunt tria requiri ad eſſe legis, primò vt inſtituantur, ſecundò vt promulgentur, tertio vt moribus vtentium approbentur; ac ſi quid horum deficiat non eſſe legem ; quamuis gloſſ. magna ibi poſt med. teneat publicationem eſſe vltimum actum perficientem legem per tex. in l. Humanum, C. De leg. idque verius eſſe affirmat Cardin. vbi ſupra & eſt ex mente Diui Thomæ, in 1. 2. quæſt. 90. art. 4. relati à Nauarr. conſ. 1. verſ. Quintò dico. de conſtit. Quod procedit etiam in conſtitutionibus Apoſtolicis, c. 1. vbi gloſſ. in ver. Solemniter editur, de Poſtul. Præl. c. Nouerit, vbi etiam gloſſ. in ver. Infra duos menſes, de ſent. excomm. gloſſ. & DD. in c. 2. Vbi in ſpecie Felin. num. 7 ſup. eod. Et de declarationibus S. Congregationis tradit Petrus de Ledeſma in Summ. tom. 1. De Sacram. Pœnit. c. 13. difficult. 7. Affirmans ob defectum publicationis eas non habere legis authoritatem.

43 Verum hæc obiectio tollitur quia ſolemnitas publicationis exigitur quidem in legis editione, idque ſeruat etiam S. Congregatio in decretis, quæ per modum nouæ legis ab ipſa eduntur, vt patet in decretis de Apoſtatis, & eiectis, de rebus regularium non alienandis, de celebratione Miſſar. & alijs huiuſmodi: At ſecus eſt in legis declaratione, vt tradunt hic communiter Canoniſtæ & in proœm. Clem. quia tum legis declaratio non faciat nouum ius, ſed tantum manifeſtet quod prius erat, vt latè oſtenſum eſt ſupra n. 12. & ſeqq. & lex declarata ab initio promulgata fuerit, ſolemnitas publicationis ſemel adhibita in principali diſpoſitione, non eſt vlterius repetenda in illius declaratione. Ita declarat Bart. in l. Hæredes palam, §. Si quid, col. 1. verſ. Venio ad ſequentem gloſſam, vbi etiam Imol. col. 2. verſ. Quarto quoc teſtibus, Aret. col. 1. in 2. not. Bald. in §. Sed ſi nocam, in fin. verſ. Quartò, & vltimo nota, & Ang. in verſ. Ibi & etiam, ff. De teſtam. Bellam. deciſ. 746. col. 2. verſ. Tertiò fuſius probatur hoc, Rebuff. in pract. de non toll. iur. quæſt. in gloſſ. 3. Rom. conſ. 482. num. 7. verſ. Et pro hoc, quia videmus. Atque ita defectum publicationis non impedire quo minus declarationes S. Congregationis habeant legis authoritatem, ex recentioribus tradit Rodriq. de Regul. tom. 5. q. 11. art. 1. & 4.

Quod procedit etiamſi lex declarata ſit prorſus obſcura, & dubia. Nam nihilominus in illius declaratione publicatio non requiritur vt clarè probatur d. l. Hæredes palam, §. Quod vero, vbi diſpoſitio erat ambigua, vt niſi teſtator

illam

illam declaraſſet, propter incertitudinem fuiſſet nulla, vt eſt tex. in l. Si ita fuerit legatum, ff. De reb. dub. & l. 3. §. Si duobus, ff. De adim. leg. Et tamen in §. Quod verò, deciditur illius declarationem fieri poſſe abſque ſolemniratibus requiſitis; & ſatis eſſe, vt ſolemnia præceſſerint in diſpoſitione declarata; atque in hunc ſenſum DD. communiter illum tex. intepretantur. Ad idem eſt tex. apertus in l. Aſſe toto, ff. De hæred. inſtit. vbi teſtator cauit. Quem hæredem Codicilis fecero, hæres eſto. Et ita perſona hæredis erat protſus incerta. Et tamen quia in Codicillis Titium hæredem inſtituit; inſtitutio valet, licet Codicillis dari hæreditas non poſſit, vt ibi deciditur. Ergo ſolemnitas teſtamenti requiſita in inſtitutione hæredis non requiritur in illius declaratione.

Et ſanè mirum eſt quoſdam ex Theòlogis affirmare declarationes S. Congregationis eſſe publicandas, cum decreta Concilij ſunt dubia, non autem cum ſunt clara, vt Salas de legib. trac. 14. diſp. 21. qu. 97. ſect. 12. verſ. Quintò colligitur. Imò enim oppoſitum potius dicendum fuiſſet; Nam ſemper declaratio propriè loquendo fit ſuper dubio d. §. Sed ſi notam, aliàs non diceretur propriè declaratio, ſed potius noua conſtitutio, vel correctio, vt explicat Paul. de Caſtr. conſ. 25. num. 4. verſ. Nam ſemper declaratio, lib. 1. Petr. de Anchar. conſ. 127. num 3. verſ. Nec talis dicitur propriè declaratio. Et idem Paul. de Caſtr. conſ. 340. num. 1. lib. 1. vbi ait declarationem tribus modis fieri. Primò modo propriè cum Papa, vel alius declarat illud quod eſt dubium in iure; & hæc eſt mera declaratio quæ non facit nouum ius, ſed factum declarat. Secundò per modum correctionis ſuper eo quod certum eſt. Tertiò per modum modificationis, vel augmenti: & his duobus caſibus dicitur noua conſtitutio, non autem declaratio, quia ſupponitur res certa, & quę certa ſunt declaratione non indigēt, l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. De leg. 3. cum concord. per eum alleg. Ergo ſolemnitas publicationis potius adhibenda eſt cùm declaratio fit ſuper lege clara, quæ dici poteſt noua lex, ſeu correctio legis antiquæ, quam cum fit ſuper lege dubia, quæ verè, & propriè dicitur declaratio.

45 Huius concluſionis intrinſeca ratio eſt, quia cum certum ſit leges futuris tantum dare formam negotijs, vt hic & c. 2. ſup. eod. & l. Leges, C. De legib. idcircò nouæ conſtitutiones publicari debent; vt omnes intelligant ſe à tempore publicationis, vel poſt duos menſes teneri ad illarum obſeruantiam, vt declarat gloſſ. in d. c. 2. in ver. Ante prohibitionem, & Vital. in proœm. Clem. verſ. Nunc igitur: at hæc ratio ceſſat in propria conſtitutionis declaratione, quia non incipit obligare ex eo tempore quo fit, ſed trahitur etiam ad præterita, vt in Auth. de fil. ante dotal. inſtrum. nat. §. 1. & in l. Aſſe toto, ff. De hæred. inſtit. gloſſ. fin. in princ. in data Sexti libri. Bald. in l. Non dubium, in 2. col. C. De legib. Felin. hic num. 4. vbi Dec. n. 44. dicit implicare contradictionem, & repugnantiam quamdam, vt ſit conſtitutio declaratoria, & non habeat locum in præteritis. Quinimò trahitur etiam ad negocia pendentia, Anchar. in proœm. 6. num. 6. Vital. in d. §. Nunc igitur, num. 32. in proœm. Clem. Et propterea cum Rota in cauſis in eo Tribunali pendentibus conſulit S. Congregationem ſuper aliquo articulo conciliari, poſtea conſueuit cauſam expedire iuxta Congregationis declarationem. Ergo conſtitutio declaratoria non eget publicatione, quia cum extendatur ad præterita, & pendentia; fruſtra expectaretur lapſus duorum mēſium à publicatione. Ita formaliter dicit Felin. in d. c. 2. n. 8. in 6. limit. ſup. eod. ſubdens ita ibi omnes ſentire: facit c. Cum contingat, de off. de leg.

46 Nec refragatur quod abſque publicatione, declarationum notitia haberi non poſſit, & iniquum videatur, vt ignorantes ad illarum obſeruantiam teneantur, l. vlt. ff. De decret. ab ordin. faciend. l. Si ignorantes, ff. Locati, Archid. in c. Si Apoſtolicæ, in gl. Decernat, de præb. in 6.

47 Siquidem reſpondetur primò conſtitutiones Apoſtolicas obligare ignorantes etiam ante illarum publicationem quoad obſeruantiam, qua ligantur ſubditi etiam ignorantes, vt obſeruent tempore ſcientiæ veræ, vel præſumptæ, non autem ad pœnam quaſi contemptores: non enim poſſunt dici contemptores veri, vel præſumpti ante publicationem debitè factam. Ita reſpondet ad litteram Vital. in proœm. Clem. §. Hunc igitur, pauló ante, num 22. verſ. Et ideò quia talis obiectio: & eſt ex mente Bald. in c. 1. num. 17. ſupra eod. Vbi ait conſtitutionem eſſe arctatiuam ignorantiæ, ſaltem propter naturalem iuſtitiam, & poſſe arctare actum, ſed non agentem, quia parcitur ignoranti in pœnis.

48 Reſpondetur ſecundò, legem declaratam fuiſſe intelligendam iuxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanaſſet. Ita tradit gloſſ. in c. Sicut nobis, in ver. Reſpondemus, de verb. Signif. & eſt textus ſingularis in Authen. de raptor. mulier. quæ raptor. nu. in fin. ibi: tanquam ſi lex noſtra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet: quem textum ad hoc propoſitum dicit meliorem de iure Felin. hic num. 4. in 2. fall. Vnde cum decreta Concilij etiam circumſcriptis Congregationis declarationibus eſſent à principio intelligenda, & obſeruanda ad eum modum, quo Congregatio ipſa interpretata eſt, defectus publicationis declarationum, & conſequenter illarum ignorantia iuſtam excuſationem non parit. Qua de re innumera exempla afferri poſſent, ſed ſatis erit vnicum attuliſſe. Epiſcopus vltra montes in vim c. 12. ſeſſ. 24. pronunciauit irritam eſſe collationem canonicatus nullum ſacrum Ordinem annexum habentis in Collegiata Eccleſia; ea quod prouiſus non excesſiſſet annum vigeſimum ætatis ſuæ; Idque contra reſolutionem S. Congregationis, quæ declarauit Concilium in d. cap. 12. Nihil diſpoſuiſſe circa ætatem ad obtinendos Canonicatus in Eccleſijs Collegiatis. Quæſitum eſt an ſententia Epiſcopi ſuſtineatur ex eo quod ipſe habuerit ignorantiam inuincibilem prædictæ declarationis. Et manifeſtum eſt non ſuſtineri, quia ſi licuit Epiſcopo ignorare declarationem non publicatam; non tamen licuit ignorare decretum Concilij, quod etiam ante Congregationis declarationem ita erat intelligendum, cum declaratio non faciat aliquid noui. Et ignorantia potuit quidem excuſare à pœna, ſed non validare actum nullum, vt ſunt iura aperta in c. Si poſt-

quam

quam, in c. Dudum, §. Hos igitur, in c. Si beneficium, & in c. penult. verſ. Licet ab ignorantibus, de præb. in 6. & tradit Archid. in cap. Si Apoſtolicæ, circa med. eod. tit. & lib. & Felin. in c. 2. num. 7. verſ. Quartò limita, ſup. eod. Et ſecundum præallegata reſolutionem ſe vidiſſe iudicari in Hiſpan. teſtatur Eman. Rodrig. de Regul. tom. 1. qu. 11. art. 2. Quinimò Sixtus V. non excuſauit à pœna ſuſpenſionis Epiſcopum, qui ignorans declarationem Congregationis diſpenſauit cum bigamo ad primam tonſuram, & beneficia ſimplicia, vt dictum eſt ſupra num. 33.

49 Quod ſi quid in decretis Concilij aliquid obſcuritua dictum videatur; non tamen propterea ab illius obſeruantia quiſquam excuſatur, cum ſuper eo poſſit, ac debeat ſedem Apoſtolicam conſulere, vt cauetur in conſtitutione Pij IV. initio relata; certum eſt enim ignorantiam iuris dubij non excuſare, cum conſuli poſſunt peritiorea, l. Regula, in princ. verſ. Sed iuris ignorantia, ff. De iur. & fact. ignorant. Specul. in tit. De Summ. Trinit. num. 6. Anton. de Butr. conſ. 18. in fin. verſ. Aut enim errauit.

50 Reſpondetur 3. Statum præſentis quæſtionis eſſe an declarationes S. Congregationis obtineant vim legis; & quoad hoc certum eſt, illarum vim non impediri ex eo quod publicatæ non fuerint, cum ad hoc ſufficiat promulgatio legis declaratæ, vt oſtenſum eſt ſupra. An autem ſuppoſita illarum vi, & efficacia obligandi excuſentur ab earum obſeruantia, qui earundem notitiam non habent; alterius eſt iudicij; in hoc enim articulo examinandum eſſet an ignorantia ſit affectata, vel craſſa, aut probabilis, ſeu inuincibilis: quinam ſint qui eiuſmodi erroris, vel ignorantiæ prætextu ſe excuſant, num Epiſcopi, vel alij rerum eccleſiaſticarum periti, quibus non licet ius, in quo verſantur ignorare; an vero milites, minores, ac rudes. Rurſus an ius quod ignoratur ſit dubium, an clarum; habenda etiam eſſet locorũ ratio, & diſtantiæ ab Vrbe; non enim idem iudicium ſtatuendum eſſet de eo qui Romę, ac de eo qui in remotioribus Prouincijs moram traheret, vt in Auth. Vt factæ nouæ conſ. §. Nc igitur, ibi: in prouincias directa, &c. & aduertit Vital. in procem. Clem. §. Nunc igitur, num. 28. Item diſtinguendum eſſet inter forum interiorẽ quoad Deum, & forum exteriorem quoad Eccleſiam, vt ex D. Thom. fusè explicat Nauarr. conſ. 2. in princ. de conſtit. Et alia huiuſmodi, quæ copioſè cumulantur ab Ant. Gabr. in concl. Ignorantia præſumitur, quæ eſt quinta: & in concl. Ignorantia excuſat, quæ eſt ſexta: & concl. ſeq. tit. De reg. iur. quæ tamen ad præſentem quæſtionem non pertinent, non enim ſequitur: non habentes notitiam declarationum S. Congregationis propter ignorantiam excuſantur ab illarum obſeruatione. Ergo Congregationis declarationes non habent legis authoritatem: ſicut non ſequitur, Ignorantes in aliquibus caſibus
51 excuſantur ab obſeruatione legis. Ergo lex vim obligandi non habet. Præſertim verò, quia etiam noua conſtitutio, quamuis ante publicationem non liget ignorantes ſaltem reſpectu pœnæ, valet tamen, & ligat eos, qui illius habent notitiam, vt videtur textus in c. 1. in verſ. Nec obſtaret, de conceſſ. præbend. libr. 6. & videtur communis traditio, vt patet ex allegatis per Felin. in c. 2. num. 7. in 2. fall. ſup. eod. Quandoquidem ſecundum Feder. de Sen. conſ. 211. circa finem, nu. 3. verſ. Item eſt aduertendum, vſque in fin. ne noua quidem lex, ſeu conſtitutio requirit ad ſui eſſe publicationem, ſed tantum ad effectum, vt liget ignorantes: & ſequitur Abb. conſ. 35. in princ. lib. 2. Quæ tamen ex abundanti dicta ſint, quia hoc caſu non verſamur in nouæ legis editione, ſed in legis iam editæ declaratione, quæ declaratio ligat etiam ignorantes ex tempore editionis legis declaratæ, vt oſtenſum eſt ſupra.

52 Obijcitur 2. Conſtitutiones Papales continere debent tempus, & locum, aliàs non valent, vt in procem. Clem. verſ. Datum, vbi id notat Vital. num. 2. & l. Si beneficium, C. De diuerſ. reſcript. ſed in declarationibus Congregationis, quę eduntur partibus in forma authentica regulariter non conſueuit apponi tempus, neque locus. Ergo non valent.

At ſimiliter hæc obiectio tollitur, quia hæc ſolemnitas temporis, & loci, quatenus requiratur, de quo articulo aliter loquitur Bald. in 1. conſtit. Cod. Requiritur tantum in nouæ legis editione, non autem in legis iam editæ declaratione; nimirum quia declaratio retrotrahitur
53 ad tempus conditæ legis, cui intrinſecè ineſt, & ab illius promulgatione obligandi vim habet, l. Aſſe toto, ff. De hæred. inſtituend. Bartol. in l. Omnes populi, ff. De iuſt. & iur. in 5. quæſt. principali, Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. De teſtam. col. penult. verſ. Hoc etiam nota. Et in c. Licet cauſam, col. 3. vbi etiam Butr. verſ. Ex his deciditur, de probat. Paul. de Caſtr. conſ. 340. lib. 1. & in d. l. Hæredes palam, §. Et ſi quid poſt, col. 2. ff. De teſtam. vbi propterea infert declarationes à Pontifice editas ſuper gratijs ab eo factis valere, & præiudicare eis, quibus erat iam ius quæſitum, quaſi illud quod declaratur à principio dictum fuiſſet; à primordio enim tituli poſterior formatur euentus, vt in his terminis conſtitutionis declaratæ dixit Ancbar. conſ.
54 65. nu. 3. Et propterea excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus iam fuerit, ſed ſolum declaratur; vt ab alijs vitetur. Rom. conſ. 482. & Prob. in d. c. Volentes, de priuil. in 6. poſt Gem. in c. Epiſcoporum, eod. tit. & lib. verſ. Sed poſſet ſaluari; vbi ſi delictum inquit exemptorum eſſet notorium, & ex tali delicto ipſo facto incurrerent excommunicationem ex iuris diſpoſitione, tunc Ordinarij locorum poſſent illos denunciare excommunicatos ad finem vt per ſuos ſubditos euitentur. Nec dici poteſt, quod tunc imponant eis pœnam, quia illa eſt à iure inducta, nec denunciatio aliquid addit. Et ſequitur ibid. Franc. verſ. Si tamen ex delicto, Marian. Socin. in c. Accepimus col. 11. verſ. Secundum Lapum, de priuil. & Felin. in c. Non poteſt, num. 3. de re iudic.

55 Vnde etiam factum putamus vt Pius IV. dum in conſtitutione in princ. relata declarauit Tridentini Concilij decreta cœpiſſe obligare à Calend. Maij anno 1564. reſtrinxerit ſe ad decreta pertinentia ad reformationem & ius poſitiuum dumtaxat. Nam ſummus Pontifex cum ſit ſupra omne ius humanum poſitiuum, c. Propoſuit, de conceſſ. præben. S. Thom. quolib. 4. art. 13. & abſolutè poſſit noua decreta condere, ac vetera etiam conciliaria abrogare, c. Significaſti, & c.

Inno-

Innotuit, de elect. Turrecrem. in c. Sicut, nu. 7. 15. diſt. vtique decretis reformationem, ac ius poſitiuum concernentibus iure potuit annectere tempus, à quo inciperent obligare, c. Cum ſingula, de præb. in 6. c. Nouerit, de ſent. excom. Dec. in c.2. num.37. ſupra eod. Vital. in §. Nunc igitur, num. 30. in procem. Clem. At verò præcepta diuina cum Eccleſia poſſit tantum interpretari, & declarare, non autem tollere, ſeu immutare, c. Maiores, de Baptiſ. c. Sunt quidam, 25. qu.1. gloſ. fin. Archid. Turrecrem. & Præpoſ. in d. c. Sicut, 15. diſt. S. Thom. vbi ſup. meritò doctrinæ editæ à Patribus in Concilio circa dogmata, tempus à Pio IV. non eſt adiectum; quia nimirum cum non ſint ius nouum, ſed iuris diuini declarationes, vt in d. c. Sunt quidam, non incipiunt obligare ab eo tempore, quo fuerunt in Concilio editæ, aut promulgatæ, ſed à diuina inſtitutione, vt claré probatur in c. Cum tu, de vſur. vbi cum quidam vſurarij contenderent ſe non teneri ad vſurarum reſtitutionem, niſi poſt publicationem prohibitionis decreti Concilij Lateranenſis. Alexander III. reſpondit illos teneri reſtituere ſiue ante, ſiue poſt interdictum vſuras extorſerint; quia cum hoc diuinum ſit præceptum, lex Pontificia eſt iuris diuini declaratoria, non noui iuris promulgatoria; ideoque non incipit obligare ab eo tempore, quo publicatur, ſed trahitur etiam ad præterita, vt not. ibi glo. in ver. Siue poſt, quam Doctores communiter ſequuntur. Item gloſſa hic in ver. Futura, & Felin. num. 4. Et tradunt in c. Cum Chriſtus, de hæret. Io. Andr. Butr. & Anchar. omnes in princ. Card. num.2. in fin. verſ. Nam Conſtitutio hæc cum ſit iuris diuini, debet reſpicere præterita. Et Abb. in fin. verſ. Et ex hoc infertur. Et propterea Patres in his quæ ad fidem pertinent vſi non ſunt verbis nouum ius inducentibus, ſed iuris præexiſtentis declarationem importantibus, qualia ſunt, Sancta Synodus definit, declarat, tenet, profitetur, docet, damnat, anathematizat, & alia his ſimilia.

Non eſt igitur opus vt declarationibus Sacræ Congregationis adijciatur tempus, aut locus, cum incipiant obligare à tempore publicationis Concilij, & qualitates omnes, quæ inſunt Concilio cenſeantur ineſſe illius declarationibus, vt laté in Superioribus monſtratum eſt, præſertim num. 21. 23. 45. & 48.

56 Obijcitur tertiò. Multæ ſolutiones Sac. Congregationis ſibi contrariæ inueniuntur, vt patet ex declarationibus impreſſis, & manuſcriptis, quæ circumferuntur. Ergo vim obligandi non habent, l. Vbi repugnantia, ff. De regul. iur. Lex enim debet eſſe poſſibilis, c. Erit autem lex, 4. diſt. & reg. Nemo poteſt, de regul. iur. in 6. Nam impoſſibile eſt contrarijs declarationibus aſſenſum præbere, aut obtemperare, l. In ambiguo, ff. De reb. dub.

At reſpondetur multas etiam leges reperiri ſibi contrarias, nec tamen inde licet inferre vt careant virtute obligandi, cum debeant inuicem conciliari, ſi congruè id fieri poſſit, c. Litteras, de reſt. ſpol. §. His ita reſpondetur, 25. quæſt.2. c. 1. de cognat. ſpirit. Nam conueniens eſt iura iuribus concordare, c. Cum expediat, de elect. in 6. l. Præcipimus, C. De appell. gloſ. in c. Cum dilectus, in ver. Iure communi, de conſuet. præſertim cum multæ declarationes videantur ſibi contrariæ, quæ tamen deprehenduntur tales non eſſe, ſi factorum diuerſitas, & circumſtantiæ ſedulo expendantur. Quod ſi ad concordiam reduci nequeant, poſteriores derogant prioribus, l. Sed & poſteriores, C. De leg. c. 1. de Conſtit. in 6. Et de deciſ. ſibi contrarijs cenſet Io. Franc. Pauin. in præludijs Extrauag. Ioan. XXII. col.3. verſ. Deciſiones.

Deinde reſpondetur falſam, & commentitiam eſſe hanc multiplicem declarationum repugnantiam; quandoquidem ſpatio quindecim ferè annorum, quo fuimus ſac. Congregationis Concilij à ſecretis, nunquam contigit, vt Congregatio ex deliberatione retractauerit vllam reſolutionem priùs editam. Nec anteactis temporibus in ſcripturis, & libris publicis vſquam reperi eam ex propoſito receſſiſſe à deciſis, niſi in duobus
57 caſibus. Nam cum ante cenſuiſſet decretum Concilij c.2. ſeſſ. 24. quo diſponitur ne in poſterum Epiſcopi Comprouinciales ad Metropolitanam Eccleſiam accedere inuiti compellantur; intelligendum eſſe de perſonali acceſſu ipſorum Epiſcoporum, non autem de Procuratore mittendo: poſtea tamen die 17. Iulij 1578. de ead. re maturius deliberans cenſuit Concilium liberaſſe ſuffraganeos etiam ab onere mittendi Procuratorem non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili. Sed quia prius diuerſum ſenſerat, dixit referendum Sanctiſſimo qui probauit ſententiam poſteriorem Congregationis, iuſſitque dari litteras ad Epiſcopos, præſertim Regni Neapolitani, quibus eis ſignificaretur. Etſi aliàs Sac. Congregatio aliud cenſuiſſet; tamen poſtea perpenſis alijs rationibus, & facta relatione Sanctitati Suæ ita fuiſſe decretum. Et
58 iterum cum antea declaraſſet in Parochialibus iuris patronatus mixti laicorum, & Eccleſiaſticorum requiri formam examinis per concurſum; tamen poſtea animaduertens in mixto præualere qualitatem, quæ magis fauet patronatui; facta relatione Sanctiſſimo, ac de eius mandato iterum articulo diſcuſſo receſſit à prima declaratione. Aliàs verò dubia ſemel reſoluta in Congregatione ne conſueuerunt quidem denuò proponi, ne dum retractari. Quod eſt etiam iuri conſonum; nam ſemel interpretatum non poteſt iterum interpretari, quia rei declaratæ nihil addi poteſt, vel detrahi, vt dicit gloſſ. ordinar. in l. Quidquid adſtringendæ, ff. De verbor. oblig. quod non reperitur alibi ſecundum Bald. in c. 1. n.57. ſupra eod. & omnes ſcribentes in d. l. Quidquid adſtringendæ, allegant illum textum pro ſingulari ſecundum vnam lecturam in ver. Nec rurſus, ad hoc quod habens poteſtatem interpretandi non poteſt interpretari niſi ſemel tantum.

Vnde etiam colligitur falſum eſſe quod vulgus credit S. Congregationem idcirco non permittere, vt ſuæ deciſiones imprimantur, ne impediatur illas reuocare pro rerum, ac temporum diuerſitate, neue appareat illarum contrarietas. Etenim hæc impreſſionis prohibitio alias habet altiores, ac rationabiles cauſas, quas hic recenſere non oportet. Et quamuis longiſſimi temporis curſu mutatis perſonis Congregationis ob varios hominum ſenſus poſſibile ſit, vt in aliquo articulo reſoluatur contrarium eius, quod ignoratur prius reſolutum fuiſſe; tamen hic caſus,

meo

meo tempore, quod meminerim nunquam accidit, & ferè vix poteſt accidere, tum quia Cardinalium, Præfecti, aut Secretarij mutationes ob mortem, vel aliam cauſam non fiunt repente omnium ſimul, ſed ſemper ſuperſunt multi habentes notitiam præteritarum declarationum: tum quia ſcripturæ ſunt adeò benè digeſtæ, ac diſpoſitæ per materias, titulos, tempora, ac diœceſes, vt quotieſcumque aliquod nouum dubium diſputandum proponitur, breui, ac paruo labore dignoſci poſſit an aliquid circa illud
59 prius diffinitum fuerit. Nec refert quod in declarationibus manuſcriptis, vel impreſſis, quæ deferuntur per manus, multæ appareant contrariæ; ſiquidem illis non eſt fidendum, cum quamplures ſint apocriphæ, aut falſæ, & vndique ſcateant erroribus; vt propterea mirum non ſit, ſi Sac. Congregatio die 27. Aprilis 1621. de mandato Greg. XV. decreuerit huiuſmodi declarationes Indici librorum prohibitorum eſſe adijciendas. Ergo decisionibus quæ Congregationis nomine inſcribuntur fides adhibenda non erit, niſi appareant manu Cardinalis Præfecti, & Secretarij ſubſcriptæ, & conſueto ſigillo obſignatæ. Tantum præbere poſſunt cauſam viris prudentibus, ac timoratæ conſcientiæ inquirendi de illarum veritate, de qua ſi probabiliter conſtaret ex alicuius fide digni teſtimonio, licet non authenticè, non eſſet laudandus, qui illius veritate aliter non inueſtigata auderet contrarium docere, vt faciunt nonnulli ex Theologis, qui relatis verbis multarum declarationum, Summorum Pontificum, aut Congregationis, vt illas euitent, conſueuerunt indiſtinctè reſpondere: De illis nobis non conſtat authenticè: atque ita liberè contrariam ſententiam tuentur. Quod certè vix abeſt ab irreuerentia, ac temeritate. Quinimò, vt inquit Salas de leg. tract. 14. diſp. 21. q. 97. ſect. 12. in fin. rectè facit iudex, qui declarationes S. Congregationis, quas inuenerit apud aliquem probatum Authorem, vt veras habuerit, & ſequatur, etiamſi nec à parte allegentur, nec producantur: adijciens, In foro conſcientiæ teneri vnumquemque eas ſequi, ſi de illis ſufficientem notitiam habuerit: iuxta ea quæ tradit Nauarr. conſ. 1. n. 12. & per totum de Conſtit.

60 Obijcitur quartò. Interpretationum quatuor ſunt ſpecies quarum meminit glo. & Abb. in c. 1. de poſtul. Præl. Item gloſſ. fin. in c. Sicut, §. 1. 11. quæſt. 1. & in l. Si de interpretatione, ff. De leg. Prima interpretatio eſt generalis, & neceſſaria, & in ſcriptis redigenda vt Principis. Et hæc facit ius quoad omnes, vt hic & in c. Conſtitutionem, de ſent. excomm. in 6. & c. Inter alia, inf. eod. tit. Secunda eſt generalis, & neceſſaria, ſed non in ſcriptis redigenda, vt conſuetudinis, c. Cum dilectus, de conſuet. & d. l. Si de interpretatione. Et hæc ad præſentem quæſtionem non pertinet. Tertia non eſt generalis, ſed neceſſaria, & in ſcripris redigenda, vt iudicis, l. Non poſſunt, ff. De legib. Quarta nec generalis eſt, nec in ſcriptis redigenda, nec neceſſaria, ſed probabilis tantum, vt Magiſtrorum, l. Vnica, C. De profeſſ. qui in vrb. Conſtantinop. lib. 12. cum Concord. de quibus ibi per Luc. de Penn.
61 Dum autem dicimus Congregationem habere authoritatem interpretandi Concilium, hoc videtur intelligendum de vltima ſpecie interpretationis, id eſt probabilis, quam cæteris Doctoribus Pius IV. ſua Conſtitutione interdixit, vt videntur innuere illa verba: [gloſſas, commentaria, vllumue interpretationis genus.] Ad exemplum Nicolai IV. in c. Exijt qui ſeminat, §. Itaque ſub pœna, de verb. ſignif. in 6. quam Conſtitutionem propterea nemo auſus eſt interpretari, vt ibi notat gloſſ. adeo vt neceſſe fuerit vt Ioannes XXII. illam prohibitionem ſuſpenderit in Extrauag. Quia nonnunquam, eod. tit. Nec non exemplo Iuſtiniani, qui in l. 1. C. De veter. iur. enucl. ſui Codicis interpretationem prohibuit his verbis. [Nullis iuriſperitis in poſterum audere commentarios illi applicare, & verboſitate ſua ſupradicti Codicis compendium confundere; quemadmodum in antiquioribus temporibus factum eſt, cum per contrarias interpretantium ſententias totum penè ius conturbatum eſt.]

Nec tollit obicem quod Sac. Congregationis authoritas emanauerit à Summo Pontifice. Nam & Papæ interpretatio nonnunquam] probabilis eſt; & non neceſſaria, vt not. Io. Andr. in addit.
62 ad Specul. in rubr. Ne ſede vacante, vbi propterea ait Innocentium IV. vere fuiſſe Patrem iuris, quia pauit nos duplici pabulo, ſcilicet ſolemni apparatu, vt Magiſter, in quo eius authoritas eſt probabilis tantum; & Conſtitutionibus, quas fecit vt Pontifex, & nunc habemus in 6. lib. Decretalium, in quibus authoritas illius neceſſaria eſt. Quod multo magis videtur procedere in interpretationibus Sac. Congreg. quia cum abſque ſpeciali Sanctiſſimi facultate legem condendi authoritatem non habeat, nec videtur habere interpretandi ea interpretatione, quæ neceſſaria, & generalis dicitur, & vim legis obtinet; nam eius eſt iura interpretari, cuius eſt condere, §. Ex his, 11. qu. 1. c. Inter alia, de ſent. excommun. c. fin. de conceſſ. præb. l. fin. C. De legib. Vnde in Conſtitutione Sixti V. de qua ſupra in princ. legitur ad Summum Pontificem tantummodo ſpectare generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari.

Atque ita declarationes Sac. Congreg. Concilij eſſe tantum, vt inquiunt, doctrinales, neque illis eſſe neceſſario ſtandum affirmat (nullum tamen adducens fundamentum) Thom. Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 8. diſp. 2. num. 10. Petr. de Ledeſm. in Summ. tom. 1. de Sacram. Pœnit. c. 13. difficult. 7. Alphonſ. de Vega in Summ. to. 1. c. 62. caſu 40. Villalobos, & alij nonnulli Theologi.

63 Cæterum ad hanc quoque obiectionem patet reſponſio ex dictis à num. 8. vſque ad nu. 42. vbi decem fundamentis latiſſimè probatum eſt Sacræ Congregationis authoritatem eſſe Apoſtolicam, eiuſque interpretationem non eſſe tantum probabilem, ſed neceſſariam, quæ in ſcriptis redigitur, & obligat omnes generaliter in vtroque foro. Et ſanè cum in proœmio dictæ Bullæ Sixtus V. primò dixerit decretorum Tridentini Concilij interpretationem ad ſingularem Summi Pontificis authoritatem tantummodo pertinere, ac deinde immediatè hanc interpretandi authoritatem Congregationi impertitus fuerit; patet manifeſtè eum tribuiſſe Congregationi ius faciendi interpretationem illam, quæ ſingulariter pertinet ad Summum Pontificem, & ſic generalem & neceſſariam iuxta tex. hic, & in d. l. fin. vbi id no-

*Proſp. Pagn. in 1. Decretal.*

tat Bald. C. De legib. Præſertim vero quia cum
Sixtus V. in declarationibus editis poſt inſtitu-
tionem Congregationum à ſe erectarum diſpo-
nat, vt Cardinales ſibi viros Sacræ Theologiæ,
& Pontificij, ac Cæſarei iuris peritos in conſulta-
tionibus adhibeant apertè diſtinguit interpreta-
tionem Congregationis ab interpretatione Ma-
giſtrorum. Quod, vt inquit Card. Paleott. de
ſacri Conſiſt. conſult. par. 5. qu. 40. verſ. Quare
vt antea, conſonat cum veteri inſtituto Oecume-
nicorum Conciliorum, in quibus non ſolum
conueniebant Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epi-
ſcopi, qui ius ſuffragij definitiui habebant, ſed
Presbyteri etiam, & Diaconi ſæpe adhibeban-
tur, qui ſententiam conſultiuam dicebant, ac
Patrum deliberationes conſilijs ſtudijſque ſuis
iuuabant. Et confirmatur quia in iiſdem decla-
rationibus in principio, vt dictarum Congrega-
tionum expeditiones validæ exiſtant decernitur
vt Cardinales in qualibet Congregatione non
ſint pauciores tribus. Hæc autem ratio validita-
tis expeditionum inepta eſſet, ſi Congregationis
authoritas eſſet tantùm doctrinalis, vt Magiſtro-
rum.

64 Sed vrgebis. Iudices, ac Magiſtratus vniuerſi
authoritatem habent à Principe, apud quem
ſunt principaliter iuriſdictiones, tanquam apud
ſontem, à quo fluunt, & refluunt ſicut flumina
ad mare, vt inquit formaliter Bald. in c. 1. §. Ad
hoc, num. 11. de pact. iuram. firm. aliàs eſt ſub
titulo de allodijs in vſib. feud. & Gram. deciſ. 46.
in princip. adeo vt nec minima iuriſdictio poſſit
conferri, niſi authoritate Principis mediata, vel
immediata, vt notatur in l. Et quia, ff. De iuriſd.
omn. iud. in l. Priuatorum, C. eod. tit. per Innoc.
in c. Cum ab Eccleſiarum, inf. de off. ordin. &
tradit Bald. in d. §. Ad hoc, nu. 2. & tamen dif-
finitiones, & interpretationes Iudicum legis vi-
gorem non habent, ſed inducunt tantum paren-
di neceſſitatem in ea particulari cauſa in qua
emanant, l. Paulus, la prima, ff. De re iudic. &
d. l. Non poſſunt, ff. De legibus, Innoc. in c. Cum
ſpeciali, ſub num. 4. de appell. quem ibi ſequun-
tur Ioann. Andr. col. 3. verſ. Quidam dicunt, &
Ant. de Butr. num. 11. verſ. Dicit tamen Inno-
centius. Bald. in l. Cum de nouo, in princ. C.
de leg. Ergo ſimiliter etſi ſacra Congregatio ha-
beat decidendi authoritatem à Principe; tamen
illius interpretatio videtur tertiæ ſpeciei, id eſt
illius, quæ generalis non eſt, licet ſit neceſſaria,
& in ſcriptis redigenda vt iudicis. Vel certe
quatenus illius declarationes habeant legis au-
thoritatem, id videtur procedere in illis tantum,
quæ generaliter, & per modum legis edantur,
non autem in illis, quæ fiunt in aliquo ſpeciali
caſu.

65 At facilis eſt reſponſio. Quia iuriſdictio alijs
Iudicibus attributa regulariter reſtricta eſt ad
certos limites perſonarum, aut territorij, extra
quos non extenditur, l. fin. ff. De iuriſd. omnium
iudic. Nam ſicut Prætor vniuerſam iuriſdictio-
nem mandare alij poteſt, ita & in perſonas cer-
tas, vel de vna ſpecie poteſt, vt legitur in l. Præ-
tor, ff. eod. At ſacra Congregatio fuit generali-
ter aſſumpta à Summis Pontificibus ad decreta
Tridentini Concilij interpretanda; & propterea
decidit non ſolum caſus particulares, & in con-
creto, ſed vt plurimum aperit ſenſus, & mentem
Sanctæ Synodi generaliter, & in abſtracto. Ea
verò, quæ in facto conſiſtunt reijcit ad Iudices
ordinarios. Vnde eatenus ſe extendit illius au-
thoritas, quatenus protenditur latitudo decreto-
rum Concilij, quibus declarationes intrinſecè in-
66 ſunt, vt oſtenſum eſt ſupra. Et ideo cum Con-
gregatio declarauit decretum Concilij c. 6. ſeſſ. 23.
ademiſſe clericis non habentibus requiſita ibi
præſcripta, priuilegium fori dumtaxat, ſed nihil
diſpoſuiſſe de priuilegio Canonis. Item cum de-
clarauit ad obtinendum ſimplex beneficium ec-
cleſiaſticum ſufficere ex eo decreto decimum-
quartum annum inchoatum: & è conuerſo ad
obtinendas dignitates quibus animarum cura
nulla ſubeſt in Cathedralibus, vel Collegiatis Ec-
cleſijs ex decreto c. 12. verſ. Ad cæteras, ſeſſ. 24.
requiri annum vigeſimum ſecundum comple-
tum, & in alijs innumeris caſibus: quamuis de-
clarationes editæ fuerint ad conſultationem Epi-
ſcoporum, aut partium litigantium in aliquo
ſpeciali caſu: tamen nemo dixerit non eſſe ge-
neraliter obſeruandas, cum decreta illa Concilij,
quæ generaliter ligant omnes, habeant ſemper
in ventre ſenſum, ſeu intellectum illum, quem
ſacra Congregatio ſua declaratione manifeſtauit.
67 Et propterea videmus ſententiam Principis, quæ
venit ad declarandum aliquod dubium iuris,
quamuis lata fuerit inter partes, & in caſu par-
ticulari; tamen facere ius quoad omnes, quia
non ſolum habet vim ſententiæ, ſed etiam gene-
ralis ſtatuti, vt decidit Bald. per illum text. in
l. fin. num. 1. C. De legib. Et in proprijs terminis
cum Pontifex, vel authoritatem habens ab ipſo
reſpondet ad conſultationem alicuius in aliquo
particulari caſu, reſponſum illud facere ius com-
mune inter omnes; Eſt textus apertus in c. Ex
multa, de voto, per quem tex. ita determinat gl.
in c. Ex tua, in ver. Conſultationem, de fil. Preſ-
byt. & Felin. alios allegans in c. In, 17. ſupra
eod. Quibus accedit quod etſi ad hanc interpre-
tationem faciendam deſideraretur præciſa au-
thoritas legis condendæ; illa tamen non deeſſet,
quia Congregatio ex Bulla Sixti in his, quæ mo-
rum reformationem concernunt, authoritatem
habet pro iuſtitia, & æquitate decernendi quæ-
cumque ſibi viſa fuerint in vniuerſo orbe. Vnde
ſicut Princeps authoritatem habet vbique, &
quoad omnes, ſic & is, qui authoritatem habet
ab ipſo, vt poſt Iacob. de Beluiſio dixit Io. And.
in c. Per venerabilem, col. 1. qui fil. ſint legit.

68 Quamobrem vt concludamus, Sacræ Congre-
gationis reſcripta ſunt veluti reſponſa pruden-
tum: nam, vt olim prudentes, reſpondet diffini-
tiuè conſultationibus eorum, qui illius ſenten-
tiam exquirunt circa intelligentiam decretorum
69 Concilij. Occaſione autem viſitationis Limi-
num, & emendationis Conciliorum Prouincia-
lium conſueuit reſpondere Epiſcopis eam conſu-
lentibus ſuper omnibus dubijs ad Eccleſiarum
regimen pertinentibus etiam non Conciliaribus.
Conſtat autem eorumdem prudentum reſponſa
vim legis obtinere c. Reſponſa prudentum, 2 diſt.
l. Ius autem ciuile, ff. De iuſt. & iur. §. Reſpon-
ſa, inſtit. de iur. natur. & l. 1. §. Sed neque, C. De
veter. iur. enucl. Valet enim illatio: Ita ait Cel-
ſus Iuriſconſultus; ergo ita eſt, l. 1. vbi Bart. Bald.
Ang. Paul. de Caſtr. Alex. Iaſ. & cæteri notant,
ff. Si cert. pet.

Hanc

Hanc autem Sac. Congregationis authoritatem DD. quoque paſſim reuerenter agnoſcunt. Nam Nicolaus Garz. de beneſ. tom.1. in præfat. [Quod attinet (inquit) ad declarationes S. Congregationis certum eſt eas non eſſe declarationes doctrinales, ſicut latas à Doctoribus, & Iuriſperitis, vt aliqui Theologi perperam dicunt, ſed eſſe declarationes definitiuas, ſeu deciſiuas vim legis habentes, & vt leges recipiendas vtpotè latas ex Commiſſione Papæ, & à perſonis habentibus interpretandi, & reſpondendi facultatem à Principe, vt apparet ex Bulla Sixti V. quæ eſt in parte ſecunda Bullarij in ordine ſeptima, vbi habetur facultas dictæ Congregationis.] Et eadem Sac. Congregatio cuidam Abbatiſſæ Meſſanenſi ſic reſpondit: Eadem ratio habenda eſt de his, quæ ſcribuntur à Cardinalibus ſacræ Congregationis Concilij Tridentini nomine ipſius Congregationis, ac ſi à Papa ſcripta eſſent, & aliás ſic cenſuit: decreta, & litteræ Congregationis Concilij ſemotis litibus ſunt executioni demandanda, nec ſuper his ſententia, nec decretum aliquod eſt faciendum. Et ita ſuper declarationibus Sac. Congregationis Papa ſtatim dat Breue, & Auditor Cameræ Monitorium in earum executionem. Et Rota eas abſque vlla controuerſia, & diſputatione amplectitur, ſuſcipit, & obſeruat, vt praxis oſtendit. Et quamuis declaratio ſit facta ad inſtantiam alicuius, ſeu in caſu particulari; tamen facit ius quoad omnes, & in vniuerſum. Hæc ille.

Similiter Eman. Rodriq. de regul. tom. 1. q. 12. ar. 1. & 2. affirmat has declarationes ſi authenticè habeantur in iudicio, & extra eſſe obligatorias, & dicendas eſſe definitiuas, quæ vt tales imponunt neceſſitatem, & in ſcriptis rediguntur ſicut declarationes ipſius Principis legislatoris, & teſtatur ſecundum eas in Tribunalibus iudicari.

Sed & Ludouicus Miran. in Manual. Prælat. to. 2. quæſt. 26. ar. 11. reiecta opinione quorumdam, qui in Hiſpania contrarium aſſerebant, concludit declarationes ſacræ Congregationis authentico ſigillo, & ſubſcriptione munitas non ſolum habendas eſſe vt doctrinales, verum etiam vt iudiciales, & in vtroque foro obligare, & ſecundum ipſas in omnibus Tribunalibus iudicari debere. Eo quod cum Cardinales faciant huiuſmodi declarationes ex commiſſione Summi Pontificis, & ipſius auctoritate; eadem lege, qua iubemur Papalem declarationem recipere, tanquam certam, & veram, eadem iubemur etiam recipere eaſdem declarationes explicantes mentem, & intentionem legislatoris.

71 Idem cenſet Io. de Salas, de legib. tr. 14. q. 97. diſp. 21. ſect. 12. dicens declarationes dictæ Congregationis non vt probabiles, & doctrinales dumtaxat habendas eſſe, ſed vt authoritatiuas, & neceſſarias tamquam ſi ab ipſo Papa editæ fuiſſent, & ideo habere vim obligandi in vtroque foro tam in iudicio, quàm extra, non ſolum pro illis perſonis, ad quarum inſtantiam fiunt, ſeu in illo ſpeciali caſu, cui Congregatio reſpondet, ſed vt leges generales in ſimilibus omnibus: idque probat tum ex verbis conſtitutionis Sixti V. in quibus Papa eamdem, quam ipſe habet, interpretandi, & exequendi facultatem Congregationi impartitur; maximè quia illa exceptio dubiorum, cum debeat eſſe de regula legis, id manifeſtius reddit: tum ex conſultatione Papæ, quia ex ea, etiamſi ſit ſuper particulari caſu, ius generale editur, iuxta textum in c. Ex multa, de voto allegat pro hac ſententia Eman. Rodrig. & Nicolaum Garziam, loc. citatis, Item in praxi Epiſcopali part. 1. ver. Authoritas, ac præterea Rotam deciſ. 482. 743. & 750. part. 1. & deciſ. 325. par. 2. diuerſ. in quibus Rota iuxta declarationes Cardinalium iudicauit, refert etiam licet mutilatè verba alterius deciſionis Rotæ in cauſa Tudent. iuriſdictionis, 28. Nouembris 1607. coram Cardinali Sacrato quæ ſic ſe habent. Cum fuiſſet pro parte Moderni Epiſcopi data quædam declaratio S. Congregationis ſuper interpretatione Concilij Trid. Rota quæ ſolet acquieſcere reſolutionibus S. Congregationis negatiuè reſpondit. Cæterum cum fuerit repertum, quod illa non erat reſolutio S. Congregationis, ſed quædam annotatio bon. me. Card. Caraffæ: iterum propoſui dubium, & Domini affirmatiuam ſententiam amplexi fuerunt. Impreſſa eſt hæc deciſ. in Rep. c. 3. deciſ. 166. n. 1. & ſubdit Salas ſe huiuſmodi verba retuliſſe neſciens an alibi tam expreſſum, aut graue teſtimoniũ pro declarationib' S. Congreg. reperiatur. Sed expreſſius, hoc habetur in deciſione Romana Capellaniæ, 2. Ianuarij 1589. coram Cardinali Pamphilio, in hæc verba: Domini attenta reſolutione Illuſtriſſimorum DD. S. Concilij Interpretum in cauſa Piſtorien. quod præſcutandus non debeat eſſe Presbyter ex eo quod in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare diuina Officia, &c. receſſerunt à reſolutis in hac cauſa, & dixerunt Capellaniam non eſſe Sacerdotalem. Quam quidem deciſionem ad litteram retuli in c. 1. n. 73. infra de ætat. & qualit. Deinde addit Salas, vbi ſupra in verſ. Quartò colligo, effectum obligandi, quem habent prædictæ declarationes, non ſolum eſſe quoad futura, ſed etiam quoad præterita, quia hoc eſt de natura legis declaratoriæ, & potius ligat conſtitutio antiqua, quam noua declaratoria: ſecundum gloſ. in Clem. Statutum, in ver. Declaramus, de elect. & ibi Card. q. 2. gloſſ. in c. 1. de decim. in ver. Declaramus, lib. 6. & Abb. hic num. 8. & ſententias contra declarationes S. Congregationis latas, eſſe ipſo iure nullas, vt ibi per eum in verſ. Sextò colligunt. Id ipſum cenſent & alij Recentiores. Nec aliud ſentit Baſil. Pont. in tract. De matrim. lib. 5. c. 13. §. 1. n. 7. ab aliquibus perperam allegatus pro contraria ſententia. Tantum enim, ait, non obſtant deciſiones Rotæ, quas pro ſua ſententia Menochius refert; his enim ego oppono Congregationis declarationes, quæ maius pondus authoritatis habent.

72 His demum addo Rotam in cauſa Fulginaten. hæreditatis 14. Februarij 1650. coram R. P. D. Veroſpio, cuius hæc ſunt verba. Prædicta verò certiora redduntur ex reſolutione S. Congregationis Concilij Tridentini in vna Meliten. ſub die 10. Maij 1608. qua Eminentiſſimi Patres reſponderũt profeſſionem ab huiuſmodi Equitibus obedientiæ nuncupatis emiſſam nullius eſſe roboris, atque momenti ad obligandum ipſos Religioni, niſi eorum inſtitutio per Apoſtolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentiſſimus magnus Magiſter legitimam ad id facultatem obtineat. Quorum reſponſa non ſolum futuris imponendi finem controuerſijs vim obtinent, ſed

iuſtam quoque per ſe ferunt interpretationem, in præcedentibus caſibus hactenus non deciſis, neque in iudicium deductis pari ratione ſeruandam, iuxta gloſſ. in proœm. Clem. in verb. De cætero, Salas de legib. quæſt. 97. tract. 4. ſect. 12. verſ. 5. Colligo, vbi loquitur in ſpecie de reſolutionibus S. Congregationis prædictæ. Rota coram Gregorio deciſ. 310. num. 7. & deciſ. 317. num. 31. par. 4. tom. 1. recent. & in Mileuitana Antianitatis, 26. Maij 1650. in §. Non obſtat quod prædicta ordinatio coram Reuerendiſſimo D. meo Decano, & ab hoc Tribunali ſemper magna cum reuerentia ſuſcipi ſolent, vt dictum fuit in Auerſan. Beneficiorum, 3. Iulij 1606. coram Cardinali Sacrato: & coram Buratto dec. 479. num. 2. & in Meten. Abbatiæ, 19. Iunij 1628. coram D. meo Decano. Et in Maioricen. Parochialis, 13. Iunij 1646. coram R. P. D. meo Celſo. Et in alijs relatis in Calaguritan. Clauis, 12. Ianuarij 1648. in vltimo, §. Coram R. P. D. meo Corrado. & in Oppiden. Proceſſionum, 18. Maij 1646. in §. Et hæc iuris diſpoſitio coram me.

# DE RESCRIPTIS.

## *Cap. Cæterum.*

### *SVMMARIVM.*

1 *Reſcriptum ſecundum in eodem negotio ab aduerſario impetratum non valet, ſi de primo non faciat mentionem, & primum remanet in ſuo robore, & n. 3.*

2 *Reſcriptum ſecundum non valet, ſi taceat primum fuiſſe impetratum communi conſenſu. & n. 14.*

4 *Reſcriptum primum ſi non fuit præſentatum, & illius authoritate facta citatio valet ſecundum prius præſentatum, licet de primo mentionem non faciat.*

5 *Reſcriptum ſecundum ad lites non faciens mentionem de primo an ſit ipſo iure nullum, an verò ſit annullandum ope exceptionis.*

*Et quid in litteris beneficialibus, & gratioſis. n. 8.*

9 *Subreptio non inficit litteras contentioſas ipſo iure, ſed ope exceptionis.*

10 *Secus ſi litteræ ſint gratioſæ.*

11 *Reſcriptum ſecundum ſi faciat mentionem de primo, valet ſecundum, & non primum.*

12 *Reſcriptum ſecundum faciens mentionem de primo an tollat primum ipſo iure.*

13 *Gratia ſecunda quamuis faciat mentionem de prima, tamen non tollit primam, niſi in ſecunda fuerit expreſsè derogatum regulæ de iure quæſito non tollendo. & n. 17.*

14 *Reſcriptum ſecundum non ſufficit vt faciat mentionem de primo, niſi etiam faciat mentionem de illius qualitatibus, quæ reddidiſſent Principem difficiliorem ad ſecundas litteras concedendas.*

15 *Subreptionem inducit omne tacitum, quo expreſſo princeps non tam facilè dediſſet litteras.*

16 *Princeps, ſi in ſecunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatibus primæ, præſumitur circumuentus.*

18 *Regula de iure quæſito non tollendo Papa non cenſetur velle derogare quibuſcunque vtatur verbis & clauſulis, niſi eidem regulæ expreſsè deroget. & n. 26.*

19 *Amplia primò etiamſi Papa habuerit certam ſcientiam ex narratis de præiudicio tertij.*

20 *Amplia ſecundò in iure quomodolibet quæſito, & ex priuilegio.*

*Amplia tertiò, etiam in gratia motu proprio. n. 22.*

*Amplia quartò, etiamſi Papa proceſſerit de plenitudine poteſtatis. n. 23.*

*Amplia quintò etiamſi generaliter derogauerit conſtitutionibus Apoſtolicis, & regulis Cancellariæ etiam cum clauſula,* quorum tenores. *n. 26.*

*Limita primò, in gratia ex ſui natura præiudiciali. n. 28.*

*Limita ſecundò, in gratia quæ fit ob publicam vtilitatem. n. 32. & n. 48.*

21 Quomodolibet *dictio, includit omne ius quantumcunque minimum.*

24 *Clauſula* de plenitudine poteſtatis *operatur etiam in præiudicium tertij. fallit vt n. 25.*

25 *Proteſtatio de qua in regula de non tollendo ius quæſitum tollit conſenſum, & voluntatem Papæ ab actu gerendo.*

27 *Clauſula derogatoria in litteris Apoſtolicis ſemper apponi conſueuerunt.*

29 *Gratia ex ſui natura præiudicialis quando dicatur. & n. 30. & 31.*

30 *Scientia Papæ de præiudicio tertij ſi proueniat ex narratis, non ſufficit ad tollendum ius quæſitum ſine expreſſa derogatione regulæ.*

31 *Proteſtatio cedit facto omnino contrario.*

33 *Studia litterarum pertinent ad communem vtilitatem.*

34 *Priuilegio conceſſo miſerationis cauſa renunciari non poteſt.*

35 *Officium obtinens ad ſui vitam, ſi euadat cæcus, an valeat prouiſio de eodem officio alteri facta ſine derogatione regulæ de iure quæſito non tollendo, latè diſcutitur, vt num. ſeqq. vſque in finem.*

36 *Officia ex ſui natura regulariter ſunt perpetua, præſertim ſi concedantur ad vitam.*

37 *Officialis perpetuus ſine iuſta cauſa de poteſtate ordinaria amoueri non poteſt.*

38 *Regula de non tollendo ius quæſitum obſtat ſecundæ gratiæ de officio prius alteri ad vitam conceſſo.*

39 *Cæcitas non eſt iuſta cauſa remouendi aliquem ab officio prius obtento.*

*Quamuis ſit officium eccleſiaſticum. n. 43.*

*Et quamuis detur principaliter propter exercitium, & non propter dignitatem. n. 62. & n. ſeqq. vſque in finem.*

40 *Cæcus qui perdit viſum non perdit officium.*

41 *Senatorium ordinem retinet, & iudicantis officio fungitur.*

*Retinet magiſtratum prius acceptum ibid.*

42 *A tutela non remouetur, ſed datur illi curator, vel coadiutor. & n. 73.*

43 *Mutus Archidiaconus, qui amiſit officium linguæ, non remouetur ab officio.*

44 *Idem ſi amiſerit aſpectum oculorum.*

45 *Officialis electus, qui ante confirmationem euaſit cæcus, debet in eadem officio remanere, illudque per alium exercere. & n. 58.*

46 *Officium obtinens ſiue gratuitum, ſiue oneroſum, ſi fiat inhabilis, non priuatur officio, ſed inſeruit per ſubſtitutum, & retinet ſtipendia ſua.*

47 *Etiamſi officium requirat induſtriam perſonæ.*

50 *Conductoria conceditur principaliter publicam vtilitatem,*

Digitized by Google

*tem, non autem remotio officialis infirmi ab officio.*

51 *Prælatus etiam inuitus cogi poteſt ad cedendum, quando ſubeſt periculum deſtructionis eccleſiæ, dummodo detur ei bonum concambium.*

52 *Vtilitas publica præfertur priuatæ.*

53 *Coadiutoriæ gratia cur non requirat derogationem regulæ de iure quæſito non tollendo.*

54 *Infirmi remotio ab officio, vel beneficio eſt contra ius, & vtilitatem publicam. & n. ſeqq.*

55 *Afflictis afflictionem addere peccatum eſt.*

56 *Rex Portugalliæ inhabilis à Regno non remouetur, ſed datur illi coadiutor à Romano Pontifice ob publicam vtilitatem.*

57 *Officio, vel beneficio ſuo quem priuare ſine culpa, peruerſum eſt, & contra eccleſiaſticam cenſuram. & n. ſeq.*

59 *Cæcis eſt miſerendum, & de nouo ſubueniendum.*

60 *Dementia non eſt iuſta cauſa remouendi ab officio perpetuo, ſed ſolum dandi coadiutorem.*

61 *Repetitio nunquam fieri intelligitur etiam in eadem clauſula quando ex illa reſultat aliquid exorbitans à iure communi.*

62 *Infirmus ab officio remoueri poteſt de poteſtate ordinaria quando officium datur principaliter non propter dignitatem, ſed propter exercitium.*

*Contrarium n. 73. & ſeqq. vſque in fin.*

*Declaratur primò, vt procedat in officio temporali, non autem in ſpirituali, & perpetuo. n. 65.*

*Declaratur ſecundò, vt procedat in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit. n. 68.*

*Sed contra, ſecundum Canones. n. 69.*

*Declaratur tertiò, vt procedat in remotione ab adminiſtratione, non autem à titulo, & habitu officij. num. 70.*

*Declaratur quartò, vt non procedat ſtante conſuetudine inſeruiendi per ſubſtitutum. n. 78.*

*Declaratur quintò, vt non procedat in officiali, qui factus eſt cæcus. n. 80.*

*Intellectus legis ſi quos iudices, C. De off. Præfect. Præt. orient. n. 63. & ſeqq. vſque in fin.*

63 *Iudices propter longinquam infirmitatem inutiles ob adminiſtratione remouentur, & alij in eorum locum ſubrogantur, contrarium. n. 67. & 73.*

*Declaratur multis modis vt num. 65. & ſeqq. vſque in finem.*

64 *Iudex datus mutari iubetur ſi propter infirmitatem diu fuerit impeditus.*

*Procedit in iudice delegato. n. 71.*

66 *Leges debent imitari Canones, ſed non è conuerſo.*

67 *Iudex propter furorem, vel cæcitatem ſuperuenientem non debet remoueri.*

68 *Officialis, qui ex propria culpa in morbum incidit, remouetur ab officio ſecundum leges.*

69 *Secus ſecundum Canones.*

70 *Iudices ob aduerſam valetudinem inutiles remouentur ab adminiſtratione, ſed non ab officio.*

71 *Delegati iuriſdictio de facili per ordinarium iudicem reuocatur.*

72 *Iudicium ſoluitur vetante eo, qui iuſſit iudicare.*

73 *Tutor factus inutilis propter aduerſam valetudinem non remouetur, ſed datur illi coadiutor.*

74 *Epiſcopatus eſt nomen oneris, non honoris.*

75 *Infirmi ſiue Epiſcopi, ſiue Parochi, ſiue ſimplices beneficiati, ſiue officiales, non remouentur, ſed eis dantur coadiutores, & n. ſeqq.*

76 *Officia perpetua, & ſpiritualia regulantur per omnia, vt beneficia eccleſiaſtica.*

77 *Imò difficilius quis remouetur ab officio, quàm à beneficio.*

79 *Officiales collegiorum vrbis ægritudine, vel ſenio, aut aliàs legitime impediti, ex conſuetudine inſeruiunt per ſubſtitutum, ſibique emolumenta percipiunt.*

80 *Lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem, ſed diſtinguitur, & limitatur per legem antiquam.*

81 *Cæcus non poteſt dici inhabilis ad officium, vel magiſtratum, nec reſpectu tituli, nec reſpectu exercitij. & n. ſeqq. vſque in finem.*

82 *Non excuſatur à Concilio, vel patrocinio.*

83 *Si ſit ſapiens, cogi poteſt ire ad conſilium, & conſulere.*

84 *Non priuatur voto, quod aliàs haberet, ſi cæcus non eſſet.*

85 *Non dicitur inhabilis ad legendum, vel ſcribendum, cum à lege ſit habilitatus ad hæc implenda per ſubſtitutum.*

86 *Cæcis vis ingenij, & intellectus perſpicacior eſt, & n. ſeqq.*

87 *Iudicandi munus magis conſilio prudentis viri, quàm corpore explendum eſt.*

1 CÆTERVM. Si in ſecundo reſcripto
de primo reſcripto aduerſarij eiuſdem
cauſæ non fit mentio, valet primum,
2 aliter valet ſecundum, & ſi primum
communi conſenſu fuit obtentum, non valet ſecundum
hoc tacito impetratum. Hoc dicit Ioa.
Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb.
Ioan. de Anan. Felin. & Dec. & ſunt tres partes,
quæ per ſe patent: ſecunda ibi *ſi verò*, tertia ibi
*verum.*

3 Nota ex hac decretali tres regulas in materia
reſcriptorum ſcitu neceſſarias, & vſu forenſi admodum
frequentes. Prima regula eſt ſi ſecundæ
litteræ in eodem negotio ab aduerſario impetratæ,
de primis non faciant mentionem, primæ
remanent in ſuo robore, & ſecundæ non valent,
Hæc regula habetur in prima parte text. & validitas
primarum litterarum probatur ibi: *Priores
iudices ad deciſionem cauſa procedere poſſunt.* &
nullitas ſecundarum, ibi: *nec ſecundæ litteræ obtinent
al e ius roboris firmitatem.* Ratio huius
primæ regulæ, quia ſi princeps recordatus fuiſſet
primarum litterarum, ſecundas vtique non
conceſſiſſet. Ideoque ſecundæ non valent ex defectu
intentionis, vt cap. Ex parte, il 1. infra
de offic. deleg. ibi: *ſi memores fuiſſemus nos pro
prædicto N. litteras direxiſſe, pro aduerſario nullatenus
ſcripſiſſemus.* Ad idem cap. In noſtra infr. eod.
cap. Ex litteris de off. deleg. Quare hanc regulam
ponunt hic gloſſ. poſt caſum, Ioan. Andr. Bald. &
omnes in Summ. text.

4 Declara tamen hanc primam Regulam dummodo
primæ litteræ fuerint præſentatæ, & illarum
auctoritate fuerit facta citatio, aliàs enim
valerent ſecundæ; quæ primò fuerunt præſentatæ,
etiamſi in eis de primis litteris nulla mentio
facta eſſet, cap. Vt debitus: & ibi notatur in gloſ.
in verb. Aſſignatæ, infra de Appel. gloſſ. 1. & 2.
hic Bald. num. 1. & pleri que alij. Plures alias declarationes
ad hanc regulam vide hic plenè per
Felin. à n. 2. verſ. Limita decem modis.

5 Ao autem ſecuodum reſcriptum noo faciens
men-

mentionem de primo impetrato ſuper eadem cauſa ab aduerſario ſit ipſo iure nullum, necne, ſunt opiniones. Abb. hic num. 5. refert Compoſtel. tenere ſecundum eſſe ipſo iure nullum, & pro eo dicit optimè facere hanc litteram ibi: *nec ſecundæ litteræ obtinent alicuius roboris firmitatem.* Quę verba cum ſint præſentis temporis, videntur inducere nullitatem ipſo iure: ad gloſſ. in reg. de pœn. de regul. iur. libr. 6. & in l. In criminali in verb. Habeatur, Cod. De iuriſdict. omn. iudic.

Sed tu aduerte; nam Compoſtell. non fuit in hac opinione, imò cum Innocentio oppoſitum cenſuit, vt mox dicetur: & forte Abb. voluit allegare Tancredum, qui, vt refert Hoſtien. hic num. 1. in verb. Secundæ litteræ, tenuit ſecundas litteras non facientes de primis mentionem eſſe ipſo iure nullas, motus ex antiqua compilatione, in qua dicebatur, nec ſecundæ litteræ de iure obtinent, &c. exponebat enim de iure, id eſt ipſo iure, & eum ſequitur hic Andr. Siculus, ſed contrariam opinionem, ideſt ſecundum reſcriptum ad lites non eſſe nullum ipſo iure, ſed annullandum per ſententiam, adeo vt per tale reſcriptum detur iuriſdictio, & teneat proceſſus ſecũdi iudicis, ſi ex aduerſo non excipiatur, tenuit Goffr. hic, qui ad motiuum Tancr. reſpõdet, verba illa de iure ex compilatione, qua vtimur, fuiſſe ſublata ad confundendam illius opinionem, vt refert Hoſt. vbi ſupra. Idem tenuerant hic Philippus, Petr. de Sampſone relati à Cardinali, nu. 3. Innoc. num. 2. in verb. Nec ſecundæ, & num. 3. Compoſtell. in fin. princ. ver. Securius, & iuſtius. Abb. Antiq. num. 2. Hoſt. dicto num. 1. in verb. Secundæ litteræ, Ioan. Andr. num. 6. Bald. num. 4. Card. d. num. 3. Abb. Sicul. num. 5. verſ. Tertia opinio, dicens hanc opinionem eſſe communem fere omnium DD. & Felin. num. 10. dicens ita tenere omnes DD. hic excepto Andrea Siculo,
6 cuius motiuis reſpondet. Pro hac opinione inducitur cap. Si autem, & cap. Plerumque infra eod. in quibus patet ſecundum reſcriptum ſubreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi valere poſt annum data negligentia primi impetrantis: ergo non fuit nullum ab initio, alioquin tractu temporis non potuiſſet conualeſcere, vt in regula Non firmatur, de reg. iur. lib. 6. Quæ inductio approbatur hic ab omnibus, vt atteſtatur Felin. in cap. Ad audientiam, il 2. num. 17.
7 §. Litteræ ad lites inſt. eod. & ad hunc tex. & ſimilia iura, quæ videntur obſtare huic opinioni reſponderi poteſt, ſecundum reſcriptum non habere roboris firmitatem, ſeu eſſe nullum in ſpecio effectu: nam id, quod ope exceptionis poteſt annullari, poteſt dici largo modo nullum, vt l. Si dari ſtipuler. ff. de verb. obligat. ſecundum Abb. hic num. 8. facit tex. in l. 1. in princ. iuncta expoſitione Bald. in verb. Nulla, ff. De offic eius, cui mandata eſt iuriſdictio, vel plenius reſponde, vt hic per Felin. n. 10.

8 Limita communem opinionem, vt procedat in reſcriptis ad lites, ſeu litteris iuſtitiæ, iuxta terminos huius decretalis: ſecus verò in litteris beneficialibus, ſeu gratioſis; nam ſecundæ non facientes mentionem de primis ſunt ipſo iure nullæ, cap. Conſtitutus infra eodem, cap. Cum olim, de re iudicata, cum concordant. Ratio
9 differentiæ eſt, quia litteræ contentioſæ per ſubreptionem non annullantur ipſo iure, ſed veniunt annullandæ ope exceptionis, dicto cap. Si autem, & cap. Plerumque infr. eodem, cap. Vt debitus, de appell Abb. hic num. 6. Latè Hoſt in Summ. hoc tit. §. Quæ poſſunt obijci, verſ. Sed nunquid proceſſus, Compoſtell. in cap. Super litteris, num. 6. verſ. Primo caſu inſr. eod. Rota deciſ. 13. incip. Verum ſi ſit delatũ, hoc tit. in antiq. & deciſ. 151. incip. Si aliquis iudex, aliàs 63. de appell. in antiq. & in recent. deciſ. 582. num. 2. par. 2. Seraph. deciſ. 513 num. 7. At verò in beneficialibus, & gratioſis litteræ ſubreptitiæ ſunt ipſo iure nullæ, cap. Ad audientiam, il 2. infra eod. Clem. 1. de præb. cap. Si motu proprio, eod. tit. lib. 6. Abb. hic num. 6. verſ. Nam ſcire debes aliam concluſionem. Et tenent gloſſ. fin. Innoc. & omnes in d. c. Ad audientiam, vt ibi dixi in vlt. not. n. 20. & ſeqq.

11 Secunda regula eſt: ſi ſecundæ litteræ faciunt mentionem de primis, valent ſecundæ, & non primæ; habetur hæc regula in ſecunda parte huius tex. ibi: *ſi verò in ſecundis litteris.* Et eam ponunt Ioan. Andr. & reliqui poſt eum, in Summ. tex. gloſſ. in verb. Iudicio. Innoc. num. 6. & alij communiter, Ratio huius ſecundæ regulæ eſt quia cùm hoc caſu conſtet de intentione Principis volentis primas litteras reuocare, & de poteſtate non ſit ambigendum, poſteriores derogant prioribus, cap. Bonæ, ibi: *reſpondemus igitur, quod poſteriores debent prioribus præiudicium generare*: de confir. vtil. vel inutil. cap. 1. Cum ibi not. de conſ. lib. 6. l. Pacta nouiſſima, C. De pactis.

12 An autem ſecundum reſcriptum faciens mentionem de primo tollat primum ipſo iure, adeo vt proceſſus factus ſuper primo ſit nullus, eſt ardua quæſtio, quam prolixe examinat Abb. hic n. 10. ad eum recurre.

13 Limita hanc ſecundam regulam, niſi ſecundæ litteræ auferant ius tertio quæſitum ex primis litteris; quia tunc non valent ſecundæ, etiamſi de primis faciant mentionem, niſi expreſſè in ſecundis fuerit derogatum regulæ Cancellariæ de iure quæſito non tollendo, Card. Seraph. dec. 1082. & latius dicam infr. n. 18.

14 Tertia eſt regula & quidem valde notabilis: non ſufficit vt ſecundæ litteræ faciant mentionem de primis, ſed amplius requiritur vt in eis fiat mentio de illarum qualitatibus, quæ ſi fuiſſent expreſſæ reddidiſſent Principem difficiliorem ad ſecundas litteras concedendas. Hæc regula ſimiliter probatur clarè ex tertia parte textus noſtri ibi: *verum.* Nam ſi primæ litteræ fuerunt impetratæ de communi conſenſu, non valent ſecundæ; quamuis de primis faciant mentionem; niſi etiam in eis exprimatur illa qualitas, quod primæ fuerint impetratæ de conſenſu partium. Et ita intelligunt hoc cap. gloſſ. in verb. De commiſſione, dicens eſſe nullas ſecundas litteras, quamuis de prima commiſſione fecerint mentionem, ſi tacuerunt quod de communi conſenſu fuerit impetrata. Abb. Antiq. num. 2. in verb. Verum, Hoſt. num. 3. in eod. verb. Bald. num. 14. Abb. Siculus, num. 3. Ioan. Andr. Bellam. Butr. & omnes in Summ. tex. & hanc regulam pluribus confirmat Cardin. conſ. 136. Factum ſic ſe habet. Vacantibus Canonicatu, &c. n. 9. & conſ. 142. Punctus quæſtionis, n. 6. & 7. Alex. conſ. 112. Perſpectis litteris, num. 2. lib. 5. Concordat, cap.

D·le-

Dilectus, il primo infra eod. cap. Coram, iuxta
ſecundum intellectum, de off. deleg. cap. 1. ibi;
[Quoniam in poſterioribus litteris non fuit men-
tio facta priorum, nec in eis, &c.] de dol. & con-
tumac. cap. Inter monaſterium, ibi: [Tum
etiam quoniam de priuilegijs Apoſtolicæ Sedis,
& proceſſu negotij coram primis iudicibus ni-
hil in ſecundis litteris dicebatur, quod ſi fuiſſet
expreſſum obtinere minimè potuiſſent,] de re
iudic. cum multis concord.

15 Ratio huius tertiæ regulæ eſt, quia omne ta-
citum, quo expreſſo Princeps non tam facilè de-
diſſet litteras, reddit reſcriptum ſubreptitium,
cap. Super litteris, cum materia, & cap. Poſtu-
laſti, infra eod. Abb. hic num. 3. verſ. Ratio eſt.
Caſſad. dec. 12. num. 14. de præb. Rota dec. 739.
num. 1. par. 2. & dec. 670. num. 4. par. 4. rec. &
aliàs paſſim. Quæquidem ſubreptio licet in con-
tentioſis non annullet reſcriptum, niſi fuerit ex-
ceptum: tamen in beneficialibus, & gratioſis
reddit gratiam ipſo iure nullam, vt oſtenſum eſt
ſupra num. 10.

16 Et per hoc aliàs dixi ſecundam gratiam de
officio prius alteri collato cum clauſula *ad tui
vitam*, ab eodem Pontifice factam non valere,
cùm in ea non fuiſſet expreſſum, quod prima ab
eodem emananerat cum illa qualitate, *ad tui vi-
tam*, de quo ſi Papa recordatus fuiſſet, veriſimi-
liter ſecundam gratiam vel nullo modo, vel cer-
tè non tam facilè conceſſiſſet. Ideoque ſecunda
gratia eſt ſubreptitia, ac nulla, & Princeps præ-
ſumitur circumuentus per ſupradicta, & per tex.
in cap. Cum olim ibi; [Contra pronunciatio-
nem ſuam contulit, ſicut credimus, circumuen-
tus,] infra de re iudic. cum ibi not. per Felin.
num. 2. verſ. Ideo infert, quod gratia ſecunda, &
in cap. Conſtitutus, ibi: Cum de hoc memora-
tus P. non feciſſet in ſuis litteris mentionem, in-
telligendum erat circumueniſſe prædeceſſorem
noſtrum, & dictas litteras veritate tacita impe-
traſſe, infra hoc titulo.

17 Cæterum aduerte, quia hodie non ſufficit, vt
in ſecunda gratia fiat mentio de prima cum il-
lius qualitatibus; ſed amplius requiritur, vt ex-
preſsè, & nominatim derogetur regulæ Cancel-
lariæ 18. de non tollendo ius quæſitum: alioquin
ſecunda gratia eſt ipſo iure nulla. Hæc concluſio
eſt Mohedan. deciſ. 7. per totam maximè num. 6.
de reſtit. ſpol. vbi reſoluit collationem officij cu-
ſtodis pontis, & portæ Salariæ factam à Papa
cum clauſula, *non obſtante collatione per nos alte-
ri facta*, nullum præiudicium intuliſſe primo of-
ficiali, & obſtare regulam de iure quæſito non
tollendo; & allegat Bart. qui idem tenet in l. Præ-
dia, num. 2. C. De locat. prædior. lib. 11. & Bald.
in auth. Hoc inter liberos, num. 3. verſ. De clau-
ſula autem, C. De teſtam. concordat Buratr. de-
ciſ. 421. num. 1. Quinimò non valere ſecundam
gratiam de officio priùs alteri ad vitam conceſ-
ſo, etiamſi in ea fuerit facta expreſſa, & indiui-
dua derogatio primæ gratiæ, & intrare prędictam
regulam de iure quæſito, cui derogatum non fue-
rat, tenuit Rota in cauſa Bononien. Portæ Pala-
tij coram Litta, vt latiùs dicam infra num. 38.

28 Neque obſtat ſi dicas regulam non intrare
vbi conſtat Papam voluiſſe auferre ius alteri
quæſitum, quoniam de hoc quæritur an volue-
rit; & propter proteſtationem in regula appo-
ſitam conſtat nolle, quibuſcumque vtatur verbis,
& clauſulis, niſi expreſsè deroget regulæ. Sar-
nen. in proœm. dictæ regulæ qu. 5. num. 3. & fuit
dictum in cauſa Burgenſi iuris ſepeliendi coram
Cæſare de Graſſ. 10. Iunij 1575. quæ habetur in
tit. de reſcr. deciſ. 9. & ſequitur Seraph. dec. 1082.
num. 6. & 7.

19 Amplia primò hanc concluſionem, vt locum
habeat, etiamſi Papa ex narratis in litteris ha-
buerit certam notitiam præiudicij tertij; vt ple-
nè firmauit Rota coram Cæſ. de Graſſ. in d. dec. 9.
de reſcript. per totam, & in recent. dec. 607. nu. 5.
par. 3.

20 Amplia ſecundò in iure quomodolibet quæſi-
to, etiam ex priuilegio. Sarnen. ſuper reg. de
non tollen. ius quæſ. qu. 15. circa fin. Gozzadin.
conſ. 14. num. 22. Roland. conſ. 2. num. 23. lib. 4.
latè Cæſ. de Graſſ. deciſ. 1. per totam, de verb.
21 ſignificat. Seraph. d. deciſ. 1082. nu. 1. Nam di-
ctio, *quomodolibet*, in regula appoſita includit
omne ius quantumcunque minimum, gloſ. in
Clem. 2. in verb. Quomodolibet, de ſent. excom-
mun. Pariſ. conſ. 58. nu. 10. lib. 1. Seraphin. vbi
ſupra, num. 3.

22 Amplia tertiò etiamſi Papa ſecundam gratiam
fecerit motu proprio, & ex certa ſcientia. Mo-
hed. d. deciſ. 7. nu. 1. & 2. de reſtit. ſpoliat. Cæſ.
de Graſſ. d. deciſ. 9. de reſcript. nu. 14. nam mo-
tus proprius non firmat priuilegium contra ius
alterius, vt dixi in cap. Cauſam quæ, num. 18. &
ſeqq. infra eod.

23 Amplia quartò, etiamſi Papa proceſſerit de
plenitudine poteſtatis; nam etſi clauſula *de pote-
24 ſtatis plenitudine* operetur in tertij præiudicium,
vt voluerunt Pariſ. conſ. 5. num. 91. & conſ. 30.
25 nu. 46. lib. 4. & Gozzadin. conſ. 5. nu. 25. & ſeqq.
tamen hoc non habet locum in terminis regulæ,
in qua proteſtatio tollit conſenſum, & volunta-
tem ab actu gerendo, vbi ei non derogatur; &
ita nulla poteſt alia formula introduci, per quam
poſſit dici conſtare de mente Papæ, niſi faciat
regulæ mentionem. Quæ ſunt formalia verba
Cardinal. Seraphin. in præcitata deciſ. 1082. n. 9.
vbi etiam ſubdit ita deciſum fuiſſe coram Blan-
chetto in vna Mediolanenſi fructuum 24. Apri-
lis 1592. in proprijs terminis huius regulæ.

26 Amplia quintò etiamſi in gratia ſecunda fue-
rit generaliter derogatum conſtitutionibus Apo-
ſtolicis, & regulis Cancellariæ in contrarium
facientibus etiam cum clauſula, Quorum tenoris.
Nam nihilominus Rota ſemper tenuit huiuſmo-
di generales derogationes non ſufficere, quia
regulæ de iure quæſito non tollendo ſpecialiter,
& indiuiduè eſt derogandum. Put. deciſ. 265.
lib. 2. & fuit dictum in Bononien. vſusfructus 23.
Maij 1625. coram Coccino circa med. verſ. Aut
nititur, vbi allegantur deciſiones concordantes,
27 & eo magis quia clauſulæ derogatoriæ in litteris
Apoſtolicis ſemper apponi conſueuerunt. Put.
deciſ. 418. num. 4. lib. 2. vnde ſi clauſulæ genera-
les ſufficerent ad derogandum regulæ, in omni
gratia cenſeretur illi derogatum, & regula redde-
retur omnino inanis, & eluſoria, cap. Commiſſa,
de elect. lib. 6.

28 Limita nunc propoſitam concluſ. vt non proce-
dat in gratia ex huiuſmodi natura præiudiciali,
& de indubitata concedentis ſcientia, quia in tali
gratia non poteſt de ignorantia Papæ, aut ſub-
reptio-

reptione dici, ex quo Papa ſcit per eam tertio
præiudicari propter ius certum, de quo præſu-
mitur habere notitiam, vt dicit Bald. in l. fin.
num. 9. C. Sententiam reſcin. non poſſe, & ideo
non requiritur derogatio regulæ, quæ eſt funda-
ta in defectu intentionis, ſed ſufficit actus con-
trarius ad remouendam priorem voluntatem in
proteſtatione regulæ poſitam, c. Sollicitudinem,
in fin. de appell. cap. Cum acceſſiſſent, & cap.
Cum M. Ferrarienſis, de Conſtit. cum ſimilibus,
vt per Rotam de off. deleg. deciſ. 15. in fin. & de
cauſ. poſſ. & propriet. deciſ. 6. in nouiſ. & latiſſi-
mè per Felin. in d. cap. Cum M. num. 77. & ita
in pluribus cauſis firmauit Rota, vt coram Card.
Seraph. dec. 762. num. 4. & dec. 1445. num. 6. &
in recen. dec. 174. num. 1. 2. & 3. par. 1. vbi alle-
gantur aliæ deciſiones concordantes, & dec. 607.
num. 4. par. 3. & dec. 11. nu. 25. par. 6. & in dicta
Bononien. vſusfructus 23. Maij 1625. verſ. Non
obſtat quod hæc gratia coram Coccino.

29 Dicitur autem gratia præiudicialis ex ſui na-
tura, quando pernecessariò implicat præiudicium
tertij, ita vt ſola gratia ſecum afferat præiudi-
cium in neceſſariam conſequentiam, & Papa il-
lud agnoſcit ex natura gratiæ, vt dicitur in præ-
alleg. deciſionibus cuius generis ſunt exemptio
à decimis, prout loquitur Caſſad. deciſ. 1. de pri-
uileg. Seraph. deciſ. 762. num. 4. & exemplificant
præcitatæ deciſiones. Item exemptio à iuriſdi-
ctione Epiſcopi, in quibus terminis Corn. con-
ſil. 86. num. 16. lib. 4. Item commutatio vltimæ
voluntatis, vt d. dec. 11. num. 25. par. 6. recent.
Item vnio, & erectio, Seraph. d. dec. 1445. nu. 6.
Item ſæcularizatio Eccleſiæ regularis, vt d. dec.
174. num. 1. par. 1. recent. Item diſmembratio,
in d. Bononien. vſusfructus verſ. Non obſtat, quod
30 hæc gratia. Nec prædictis refragatur, quod non
ſufficiat ſcientia Papæ, ſed vlterius requiratur de-
rogatio regulæ. Cæſ. de Graſſ. d. dec. 3. de reſcr.
& in Cæſaraugustana iuriſdictionis 13. Iunij 1594.
coram Card. Seraph. & dictum eſt ſupra in prima
ampliatione, quoniam non loquuntur de ſcien-
tia, quæ oritur ex natura ipſius rei quæ geritur,
ſed ex ſcientia deſumpta ex narratis, circa quæ
Papa faciliùs potuit circumueniri, quia in nar-
rando poſſunt adeſſe ſuggeſtiones, quæ dicuntur
tam ſi verum, quàm ſi falſum narretur, vt dici-
tur in d. deciſ. 3. de reſcr. num. 44. & ideo bene
requiritur derogatio, quia deficit voluntas Papæ
etiamſi vera narrentur, ne per ſuggeſtiones tol-
latur ius tertij, vt dicitur in regula; & in his ter-
minis procedunt deciſiones in contrarium alle-
gatæ. At ſecus eſt, vbi Papa intelligit præiudi-
cium ex natura ipſius gratiæ, vt bene in d. de-
ciſ. 607. num. 5. par. 3. recent. & in d. Bononien.
vſusfructus d. verſ. Non obſtat quod hæc gratia.

31 Rurſus gratia, quæ de ſui natura non eſt præ-
iudicialis, non habet tantam repugnantiam cum
regula, ſicut ipſamet gratia præiudicialis. Cum
enim præiudicium in illa ſit accidentale, ſtante
proteſtatione, de qua in regula, dici poteſt Pa-
pam intellexiſſe gratiam facere, ſi & quatenus ceſ-
ſet præiudicium tertij. Verum in gratia præiu-
diciali ex ſui natura non poteſt cadere huiuſmo-
di interpretatio, quia ſublato præiudicio ceſſat
omnino gratia; & conſequenter cum veniant in
concurſum proteſtatio, & factum, neceſſe eſt, vt
proteſtatio cedat facto omnino contrario, ex tra-
ditis per Bart. & alios in l. Non ſolum, §. Morte,
ff. De nou. oper. nunciat. & notatur in d. dec. 174.
num. 3.

32 Deinde limita eandem concluſionem in gra-
tia, quæ fit ob publicam vtilitatem, in qua de-
rogatio regulæ non requiritur, quia per eam non
cenſetur præſeruatum ius particulare in concur-
ſu iuris publici cui cedere debet. Arg. l. Item
ſi verberatum, §. 1. ff. De rei vendit. l. Lucius, ff.
De euict. plenè Anton. Gabr. comm. concl. in
titul. De iure quæſit. non tollen. concl. 2. num. 1.
& in terminis regulæ tradunt Sarnen. ſuper dicta
regula qu. 19. & deciſ. penult. lib. 2. Anton. Augu-
ſtin. in Repert. ſuper d. reg. nu. 8. Rebuff. ſuper
eadem reg. gloſſ. 6. num. 30. in verb. Etiamſi mo-
tu proprio, & fuit multoties reſolutum in Rota,
33 vt deciſ. 759. num. 1. par. 1. diuerſ. quæ loquitur
in terminis indulti conceſſi pauperibus Collegij
S. Iacobi ſuſcipiendi gratis gradum Doctoratus
in Collegio Vniuerſitatis; & fuit conſideratus
fauor publicus, tum quia litterarum ſtudia ad
communem pertinent vtilitatem, vt in proœm.
34 Gregor. verſ. Ad communem. Tum quia fuit
conceſſum miſerationis cauſa cui renunciari non
poteſt, ex Felin. in c. Si diligenti, num. 16. de
for. compet. Item coram Card. Seraph. dec. 762.
nu. 5. vbi dicitur ita fuiſſe reſolutum in Salaman-
tina Priuilegiorum 14. Nouembris 1583. & in
Granaten. Hoſpitalis 26. Maij 1583. coram Bra-
uo. Item in recent. dec. 174. num. 7. par. 1. quæ
loquitur in ſæcularizatione facta per Papam ob
bonum publicum, & reformationem Eccleſiæ
Cæſaraugustanæ.

35 Ex facto quæſitum eſt, A, per litteras Apoſto-
licas fuit prouiſus de officio cum clauſula ad tui
vitam, & cum deinde luminibus orbatus eſſet,
de eodem officio per ſimiles litteras prouiſus fuit
B. An ſecundæ gratiæ obſtet regula de iure quæ-
ſito non tollendo?

36 Videtur reſpondendum obſtare, quia cum re-
gulariter officia ex ſui natura ſint perpetua, Cal-
derin. conſ. 3. de reſcriptis. Guidopap. dec. 195.
nu. 1. præſertim quando conceduntur ad vitam,
ad tex. in l. 1. & ibi gloſ. 1. ff. Pro ſocio, & notat
Abb. in cap. Cum inter R. in 3. notab. de elect.
& in cap. Ad noſtram, num. 7. de confirm. vtil.
37 vel inutil. Primò officiali fuit ius quæſitum in
tantum, vt ſine iuſta cauſa de poteſtate ordinaria
non potuerit amoueri, vt latiſſimè deducit Bo-
lognett. conſ. 3. Roman. conſ. 467. Menoch. de
arbitrar. qu. 55. lib. 1. in addit. nu. 8. Carol. Tapia
in l. fin. C. De Conſtit. Princip. cap. 9. à num. 73.
38 vſque ad num. 95. par. 2. Ideoque ſecundæ gratiæ
de eodem officio alteri factæ, proculdubio ob-
ſtat regula de iure quæſito non tollendo, vt in
terminis terminantibus reſoluit. Rota in Bono-
nien. officij Portæ Palatij 5. Nouembris 1594.
coram Litta, quæ eſt deciſ. 334. par. 4. diuerſ. &
concord. Mohedan. deciſ. 7. maximè nu. 6. de re-
ſtit ſpol. & Burat. dec. 421. nu. 1.

39 Cæcitas autem ſuperueniens non eſt iuſta cau-
ſa remouendi quem ab officio prius obtento, vt
40 l. Infamia ibi: non etiam amiſſionis oculorum,
caſus quæſitum tibi adimit honorem, C. De De-
curion. lib. 10. quem tex. ſic ſummat Bart. qui
41 perdit viſum, non perdit officium l. 1. §. Quam-
uis autem, ibi: Cæcus & Senatorium ordinem
retinet, & iudicandi officio fungitur. & infra
me-

melius eſt, vt retinere quidem dicamus iam ac-
ceptum magiſtratum poſſe, ff. De poſtulando,
42 & l. Cæcus, ff. De iudicijs. Sed & tutor lumini-
bus captus non remouetur à tutela, ſed datur il-
li curator, vel coadiutor, l. Etiamſi tutor. ff. De
author tutor. l. Poſt ſuſceptam, ff. De excuſ. tu-
tor. & l. Solet, & ibi Bart. num. 2. & 3. Bald. in
princ. & Legiſtæ, ff. De tutel. & Canoniſtæ in
cap. fin. de ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6. vbi in
ſpecie Archid. num. 2. circa fin. verſ. Et quod ta-
lis Abbas. Io. Andr. eod. num. verſ. Item tuto-
ri longa ægritudine impedito datur curator. Ge-
min. col. 2. eod. verſ Butr. num. 4. Philipp. Prob.
ad Monach. nu. 2.

Quod locum habet etiam in officijs, & digni-
tatibus Eccleſiaſticis, vt cap. fin. inſr. de cleric.
43 ægrot. Nam cum tex. ibi decidat non eſſe remo-
uendum ab officio Archidiaconum, qui amiſit
officium linguæ: gloſ. ibi dicit idem eſſe ſi ami-
44 ſerit officium oculorum, & ſequuntur Hoſtien.
in princ. Io. Andr. num. 14. Henric. Boich nu. 4.
Butr. num. 19. & Card. in 2. quæſt. num. 3. Abb.
in conſ. 45. per totum, maximè num. 3. lib. 1. vbi
45 conſuluit electum ad officium, qui eo interim
antequam confirmationem obtineret, euaſit cæ-
cus, debere in eodem officio remanere, illudque
per alium exercere, & eum ſequitur Vant. de
nullit. ex defect. iuriſd. deleg. num. 42. & 43. Et
generaliter in quocunque officio id ipſum pro-
bat Bologneit. d. conſ. 3. num. 12. vbi quod licet
46 rectè à principio gratiam, vel officium gratui-
tum, vel oneroſum quis receperit: tamen ſi po-
ſtea perpetuo morbo inhabilis effectus fuerit,
non poterit officio priuari; ſed ſi officium con-
ceſſum non habet adminiſtrationem, tunc reti-
nebit honorem, & emolumenta, onus verò de-
ponet: ſin autem adminiſtrationem habeat, in-
ſeruiet per ſubſtitutum, & habebit ipſe officium,
47 & ſtipendia ſua, etiamſi eſſet officium requirens
induſtriam perſonæ. Et idem repetit nu. 39. ſub-
dens ita pulcrè determinare Mayner. in l. Nemo
poteſt num. 79. ff. De reg. iur.

48 Nec prædictis obſtat motiuum, quod cum
primus officialis ob ſuperuenientem cæcitatem
deſierit officium exercere, ne illud publico in-
commodo ſubiaceret, fuerit eidem datus coadiu-
tor, qui quidem coadiutor poſtea idem officium
obtinuit cum emolumentis: & ita hæc ſecunda
gratia videatur facta ex cauſa publicæ vtilitatis,
in qua propterea non requiritur derogatio regu-
læ de iure quæſito non tollendo, ſecundum ea,
quæ dicta ſunt ſupra in ſecunda limitatione nu-
mer. 32.

50 Nam reſpondetur rationem publicæ vtilitatis
poſſe tantum conſiderari, prout hic fuit conſide-
rata, in datione coadiutoris, non autem in pro-
uiſione officij; & ratio differentiæ eſt, quia gra-
tia coadiutoriæ datur principali propter publi-
cam vtilitatem, vt ſcilicet per eam ſit conſultum
officio, & populo, cap. Ex parte, in fin. de cler.
ægrot. Abb. in cap. Tua nos, nu. 4. eod. tit. Rot.
dec. 114. num. 12. cum ſeqq. par. 6. recen. At verò
in prouiſione officij hæc ratio eſt impertinens,
quia nullum eſt publicum incommodum, quod
officialis infirmus titulum, & habitum officij
retineat, dummodo adſit alius, qui illius vices
ſuppleat, & onera officij ſupportet, vt per Abb.
vbi ſupra. Quam differentiam inter hos duos

** Prosp. Fagn. in 1. Decretal.*

caſus apertiſſimis verbis conſtituit pater Iuris
& organum veritatis Innocentius in cap. Niſi
cum pridem num. 4. in verb. Malitiam, verſ. Nos
dicimus, de renunc. Nam primo ibi firmat pro-
51 pter malitiam populi, quando ſubeſt periculum
deſtructionis Eccleſiæ, Prælatum etiam inuitum
cogi poſſe ad cedendum Prælaturæ, dummodo
52 detur ei bonum concambium, quia vtilitas pu-
blica præfertur priuatæ. Deinde opponit quod
imo vtilitas priuata præferatur publicæ, quia
furioſi, & alij infirmi ab officio non remouentur,
vt cap. 1. cap. Quamuis, cap. Qualiter, & cap.
Cum percuſſio, 7. qu. 1. Et tandem ſoluit per hæc
præciſa verba. [ Dic quod in cap. Prædictis non
præfertur priuata vtilitas publicæ; imo vtraque
vtilitas ibi ſeruatur; priuata in eo quod infirmus
remanet in dignitate; & publica in eo, quod in-
firmo datur coadiutor.] Ita Innocent. quem ibi
totidem verbis ſequuntur Hoſt, nu. 24. Io. And.
num. 47. verſ. Non obſtat, quod infirmi non re-
mouentur. Bellam. num. 4. verſ. Sed oppono.
Butr. nu. 21. verſ. Nec obſtat. Abb. nu. 11. eod.
verſ. Card. in §. Propter malitiam, num. 1. qu. 4.
in fin. Et hæc eſt ratio cur in coadiutoria non re-
quiratur derogatio regulæ de iure quæſito nõ tol-
lendo, nempe quia gratia coadiutoriæ quæ reſpi-
cit fauorem publicum, eſt iuri communi confor-
mis, & nemini præiudicat, vt dicitur in d. dec. 114.
54 nu. 12. par. 6. rec. At verò remotio infirmi à qui-
buſuis beneficijs, vel officijs eſt contra ius, &
vtilitatem publicam. Quod clarè deducitur ex
cap Scripſit, 7. quæſt. 1. vbi ſic legitur; Omnino
iniuſtum eſt, vt honore ſuo priuetur ægrotus;
atque ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt,
ne peccatum in mea anima ex eius depoſitione
55 veniat. Idem deducitur ex cap. Cum percuſſio,
immediatè ſequenti, ibi: [Non debet à nobis addi
flagellatis afflictio (ſcilicet in ſubtractione bene-
ficij) ne nos culpæ, quod abſit, offenſa reſpiciat,
id eſt ſequatur nos, & arripiat, quia ſi flagellatis
addimus afflictionem, peccamus, vt exponunt
Archid. & Turrecrem. Vnde gloſ. ibi format ca-
ſum in clerico, qui ob ægritudinem priuatus
fuerat beneficio: & ſubdit, quod Gregorius ſu-
per hoc querela pulſatus præcepit, vt omnia ei
reſtituerentur; quia, inquit, ſi pro ægritudine
Eccleſia priuaretur, & Deus offenderetur, & alij
non inuenirentur hoc exemplo deterriti qui vel-
lent Eccleſiæ militare.] Hactenus verba gloſſæ.
Ex quibus conſtat tantum abeſſe vt ſit fauor pu-
blicus priuare ægrotum, vt potius hoc aduerſe-
tur publicæ vtilitati propter rationem gloſſæ, quæ
deſumpta eſt ex cap. 1. de Cler. ægrot. vnde Abb.
ibi in 3. notab. ſic ait: [Exiſtenti in infirmitate,
& ſic in impotentia ſeruiendi non debet ſubtrahi
beneficium, ne ex hoc turbetur ſtatus Eccleſiæ.]
Et ſimiliter Roman. conſ. 467. num. 7. verſ. Quartò
per tex. in d. cap. 1. dicit remotionem officialis
ſine culpa tendere non ad conſeruationem, & bo-
num ſtatum officij, ſed potiùs ad eius ſubuerſio-
nem eo conſiderato, quod difficulter reperiretur,
59 qui hoc officium ſubiret regiminis. Ad idem
eſt tex. in cap. Grandi, de ſupplenda negligentia
Prælat. lib. 6. vbi Regi Portugalliæ inhabili Papa
dat coadiutorem perpetuum ob publicam Regni
vtilitatem; & tamen per hoc non cenſetur voluiſ-
ſe Regnum à Rege abdicare, ſed tantum publicæ
vtilitati conſulere per deputationem adminiſtra-

toris, vt ibi deciditur in verſ. Per hoc autem.
Ac demum in quocumque officio idem deduci-
tur ex cap. Satis peruerſum, 56. diſtinct. vbi di-
citur: ſatis peruerſum, & contra eccleſiaſticam
probatur eſſe cenſuram, vt quis priuetur, quem
ſua culpa, vel facinus ab officij, quo ſungitur,
gradu non deijcit. Et tam in officijs, quàm in
beneficijs formant ibi caſum gloſſ. Archidiacon.
& Turrecrem, & per illum text. Rebuff. in tract.
nominat. qu. 21. num. 65. dicit peruerſum eſſe, vt
ſine culpa quis priuetur per Papam ſuis officijs,
vel beneficijs: & eodem modo Roman, dicto
conſ. 467. num. 1. per illum text. dicit ſatis per-
uerſum, & conſequenter iniquum eſſe, vt Rector
hoſpitalis ſine culpa ab officio remoueatur: &
eum ſequitur Menoch. de arbitr. q 55. lib. 1. in
58 addit. num. 8. & in terminis noſtris Abb. conſ. 47.
num. 3. lib. 1. dicit eſſe contra dictum cap. Satis
peruerſum, vt electus ad officium ciuile, & non-
dum confirmatus remoueatur ab officio ex cau-
ſa ſuperuenientis cæcitatis, ne addatur afflictis
afflictio, & ſine culpa ſua quis priuetur iure ſuo,
59 cum ſit potius cæcis miſerendum, & eis de nouo
ſubueniendum, vt cap. Licet, de cenſibus. Hæc
Abb. quem ſequitur Vant. de nullit. ex defect.
60 iuriſd. deleg. num. 42. & 43. Quinimo Petr. de
Anchar. in conſ. 188. num. 7. plenè conſuluit, nec
perpetuam dementiam, ex qua officialis reddi-
tur prorſus inhabilis, eſſe iuſtam cauſam remo-
uendi eum ab officio, ſed ſolum dandi coadiu-
torem: & loquitur in Generali Humiliatorum
amoto per Papam ex cauſa dementiæ ab officio
Generalatus.
71 Et ex his patet cauſam publici incommodi
iure optimo fuiſſe prætermiſſam in ſecunda gra-
tia prouiſionis officij, quia cum ex ea inducere-
tur priuatio primi officialis, huiuſmodi priua-
tioni, quæ iuri communi, & fauori publico ad-
uerſatur, talis cauſa adaptari non poteſt. Quo
fit vt eadem cauſa expreſſa in coadiutoria ne-
quaquam poſſit cenſeri repetita in prouiſione
officij, quia talis repetitio nunquam fieri intelli-
gitur in eadem oratione, quando ex illa reſultat
aliquid exorbitans à iure communi & contra
ius tertio quæſitum, vt optimè deducit Ruin.
conſ. 123. num. 12. vol. 3.
62 Rurſus non obſtat aliud motiuum, quod offi-
cialis factus inhabilis propter ægritudinem re-
moueri poſſit de poteſtate ordinaria (& ſic abſ-
que derogatione regulæ de iure quæſito non
tollendo) quando officium datur principaliter
non propter dignitatem, ſed propter exercitium,
63 vt in hoc caſu ex Alciato, de præſumpt, regul. 3,
præſumpt. 19. num. 7. qui hoc firmat per tex. in
l. Si quos iudices, C. De off. Præf. Præt. orien.
vbi iudices propter aduerſam, & longinquam
corporis valetudinem inutiles ab adminiſtratio-
64 ne remouentur, & vice eorum alij ſubrogantur:
& in l. Si longiùs, ff. De iudicijs, vbi iudex da-
tus mutari iubetur ſi propter infirmitatem diu
fuerit impeditus.
65 Nam ad prædictas leges, & conſequenter ad
hanc doctrinam Alciati primo loco reſpondet
Hugo in cap. Si quis Abbas, 18. q. 2. & poſt eum
Archid. in cap. fin. nu. 2. verſ. Item pro illorum
ſententia, de ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6. &
Turrecrem. in cap. Scripſit, art. 1. in reſponſione
ad primum & ſecundum argum. verſ. His habi-
tis, 7. q. 1. per hæc præciſa verba, videlicet quod
leges tales loquuntur de honore temporali; Ca-
nones verò de ſpirituali, & perpetuo, & alia
66 eſt in ſæcularibus cauſis, alia in diuinis; & leges
debent imitari Canones, & non è conuerſo. Hæc
ex illis. Quamobrem cum officium, de quo agi-
tur, ſit perpetuum, adminiſtrationemque in foro
conſcientiæ, & ordinem ſacrum habeat anne-
xum: conſequens eſt, vt in remotione ab huiuſ-
modi officio non ſint ſeruandæ illæ leges, ſed ſa-
cri Canones, qui officialibus infirmis dari iu-
bent coadiutores, vt de Cler. ægrot. per tot. &
c. Vnic. eod. tit. lib. 6.
67 Præterea, vt ſubdit Turrecrem. vbi ſupra,
dictæ leges habent alias contrarias leges, in qui-
bus continetur, quod propter furorem vel cæ-
citatem ſuperuenientem iudex, vel magiſtratus
non debet remoueri, vt ff. De ſtat. homin. l. Qui
furere, & ff. De poſtulan. l. 1. §. Quamuis autem,
& ff. De iudicijs, l. Cæcus.
68 Deinde reſpondetur doctrinam Alciati, & per
citatas leges intelligi debere in officiali, qui ex
propria culpa in morbum incidit, non autem
in eo, qui ſine culpa ſua factus eſt inutilis, quia
talis non remouetur, ſed datur illi Coadiutor. &
ita declarat Archidiac. in d. c. fin. n. 2. verſ. Po-
teſt dici, & poſt eum Ioan. Andr. ibidem, num. 1.
verſ. Ad quæ, & Butr. num. 2. in fin. verſ. Quia
id verum, Magneſ. in l. Nemo poteſt, num. 80. ff.
De reg. iur. licet ſecundum Canones infirmitas
69 excuſet à priuatione tituli, & emolumentorum,
etiamſi ex propria culpa prouenerit. Conar. lib. 3.
var. reſol. cap. 13. num. 8. & ſcripſi in cap. Vt
Abbates, nu. 36. de ætat. & qualit. & in c. Licet,
n. 147. de præb.
70 Tertio loco reſponderi poteſt tex. in dicta l. Si
quos iudices, C. De off. Præf. Præt. orien. non
loqui de remotione iudicum inutilium ab offi-
cio, ſed ab adminiſtratione, vt verba ipſa ſo-
nant, & dum ſubiungit: & eorum vice alij ſub-
rogentur, hoc ſimiliter exponi debet retento eo-
dem themate, ſcilicet in adminiſtratione, prout
ſimilia verba in his terminis exponit Abbas, in
cap. Tua nos, num. 4. de Cleric. ægrot. & ante
eum Archid. in d. c. fin. nu. 2. verſ. Si tamen bene
71 aduertas de ſupplen. neglig. Præl. lib. 6. Textus
verò in d. l. Si longiùs, ff. De iud. loquitur in
iudice delegato, cuius iuriſdictio de facili per
72 ordinarium iudicem eum delegantem reuocatur,
cum iudicium ſoluatur vetante eo, qui iuſſit iu-
dicare, vt l. Iudicium; ff. De iudic. & quod de
tali iudice loquatur, clarè colligitur ex verb. Ibi
poſito, *datus*, quod exponitur, ideſt delegatus,
vt l. Iudex, & l. A iudic. ff. eod. ſecundum Ar-
chidiac. loc. cit. verſ. Sed poſſet reſponderi, quod
lex, ſi longiùs.
73 Quarto loco reſponderi poteſt Alciati doctri-
ctrinam confundi ex eo, quod ſecundum leges
tutor nullam habet dignitatem, ſed datur princi-
paliter propter adminiſtrationem, l. 1. ff. De tutel.
& de adminiſtrat. tutor. per tot. & tamen Tutor
factus inutilis propter aduerſam valetudinem
non remouetur, ſed datur ei coadiutor, vt l. So-
let, ff. De tutel. & latiùs dictum eſt ſupra, n. 42.
74 & ſecundum Canones etiam Epiſcopatus datur
principaliter propter exercitium, cum ſit nomen
oneris, non honoris, vt dicitur in cap. Qui Epi-
ſcopatum, 8. qu. 1. & officium Parochi ſimili ex

datur

datur principali propter exercitium curæ animarum, cap. Quia nonnulli, de Cleric. non
75 reſident. & generaliter quodcunque beneficium
datur principaliter propter officium, cap. fin.
de reſcr. lib. 6. & tamen nec Epiſcopi, nec Parochi, nec ſimplices beneficiati propter morbum
incurabilem à ſuis beneficijs remoueri poſſunt,
ſed eis coadiutores adiungi debent cap. Scripſit,
cap. Quamuis, cap. Petijſti, 7. qu. 1. & de Cler.
ægrot. per tot. & cap. Vnic. eod. tit. lib. 6. & la-
76 tiùs oſtenſum eſt ſupra n. 44. 54. & ſeqq. Quare
idem prorſus dicendum in officio, de quo agitur, quod cum ſit perpetuum, & collatiuum, &
annexum habeat ordinem ſacrum, regulator per
omnia, vt beneficium eccleſiaſticum, ſecundum
Sarnen. in regul. de infirm. qu. 22. verſ. Aut loquimur de officio, & ante eum Federic. de Senis
conſ. 20. in ciuitate Peruſij, n. 3. verſ. Sed quod
officio Pœnit.
77 Imò difficiliùs remouetur quis ab officio perpetuo, quàm à beneficio, vt latè probat Bologn.
d. conſ. 3. n. 125. & 131.
78 Quinto loco reſpond. eandem Alciati doctrinam
non applicari caſui noſtro, quia ex antiqua obſeruantia, & ſtylo officiales Collegij, de quo
agitur, legitimè impediri etiam per ſenium, &
inhabilitatem perpetuam officiorum ſuorum titulos indifferenter retinuerunt inſeruientes per
ſubſtitutum, ſibique emolumenta perceperunt.
Qui quidem ſtylus eſt conformis Bullæ Pij V. 83.
§. 12. & conſonat etiam cum obſeruantia alio-
79 rum collegiorum. Nam vt omittamus ſacræ Rotæ Auditores, idipſum ſeruatur in Aduocatis
Conſiſtorialibus, & in Cantoribus Cappellæ Pontificiæ, qui licet conſtituantur principaliter propter exercitium: tamen ob ſuperuenientem ægritudinem, vel ſenium non remouentur, vt eſt notorium, & in Cantoribus conſtat ex Bulla Sixti V.
38. In ſuprema;

Vltimò, alijs omiſſis, ad Alciati doctrinam
reſpondetur, præcitatas leges non habere locum
in officiali cæco, quia cum generaliter ſtatuant,
vt officiales propter morbum inutiles remoueantur; & in cæco ſpecialiter ſit cautum, vt iudicantis officio fungatur, retineatque magiſtratum
prius acceptum, vt d. l. Cæcus, ff. De iudic. &
l. Prima, §. Quamuis autem, ff. De poſtul. in-
80 telligi debent de alijs infirmis, non autem de
cæcis; quia lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem. Dyn. conſ. 27. nu. 3.
verſ. Item ex hoc reſultat. Bart. in l. Huius, in fin.
ff. Ad Turpil. & alij apud Ant. Gabr. commun.
concl. tit. De legibus, concl. 1. num. 6. & 10. Sed
potiùs diſtinguitur, & limitatur per leges antiquas, ne videatur illas corrigere. Caſtiſl. conſ. 10.
In facto ſupponitur, n. 5. verſ. Ad teſtamentum,
vbi dicit omnes DD. ita tenere, & eò magis,
quia cum leges prædictæ loquantur de officiali
inutili, hæc verba non adaptantur cæco, & conſequenter nec illorum diſpoſitio, l. 4. §. Toties,
81 ff. De damn. infert. Nam cæcus non poteſt dici
inutilis ad officium, vel magiſtratum quandoquidem aut conſideramus titulum, & habitum
ipſius officij: & hoc reſpectu planum eſt nec in
cæco, nec in quouis alio infirmo vllam reperiri inhabilitatem. Et in hoc concordant gloſſ. 1.
Bart. Bald. Angel. & omnes in d. l. Cæcus, ff. De
iudic. & gloſſ. 1. & communiter Canoniſtæ in c.
fin. de Cler. ægrot. & optimè probat Bolognett.
dicto conſ. 3. num. 33. Aut conſideramus vſum
82 & exercitium officij: & hoc reſpectu ſimiliter
planum eſt cæcum nullatenus eſſe inutilem ad ea,
quæ conſilio implenda ſunt, vt l. 1. C. Qui morb.
ſe excuſ. lib. 10. & in l. 2. §. Corporis debilitas,
ff. De vacat. muner. vnde, vt ait gloſſ. in d. l. 1. in
verb. Perſonalium, cæcus à conſilio, vel patrocinio non excuſatur, quia ingenio pollet, cui
83 vim natura negauit. Imò ſi ſit ſapiens compelli
poterit ire ad Concilium, & conſulere, ſecundum
Ioan. de Anan. in cap. Licet, num. 4. infra de cen-
84 ſibus: & Sacra Congregatio Concilij iam declarauit ex cæcitate ſuperueniente quem non priuari voto, quod aliàs haberet, ſi cæcus non eſſet.
85 Et quamuis nudum, & rude miniſterium legendi, ſcribendique, quod magis corpore, quàm
ingenio expletur, cæcus per ſeipſum præſtare
nequeat: tamen poteſt illud adimplere per ſubſtitutum exemplo iudicis cæci, qui ſcribit, ac
legit ſententiam per alium, Bald. in l. fin. num. 4.
verſ. Sed pone, C. De ſent. ex pericul. recitand.
Bart. Bald. & Angel. in d. l. Cæcos, ff. De iudic.
Lucas de Penna, in d. l. 1. num. 8. & 9. C. Qui
morb. ſe excuſant, lib. 10. Nec propterea dici,
aut cenſeri poteſt inhabilis, vt in fortioribus terminis latè deducit Bolognett. d. conſ. 3. num. 35.
vbi pluribus oſtendit infantem nec reſpectu exercitij poſſe dici inhabilem ad officium ſibi delatum, ea potiſſimum ratione, quia à lege datum
fuit remedium, vt per alium adminiſtret, & qui
per alium facit, per ſe ipſum facere videtur. Et
ideo tanquam inhabilis non poteſt officio priuari, quia is, qui à lege habilitatus eſt, non poteſt
dici, nec reputari inhabilis: vt latiùs per eum
confert tex. in cap. Ad audientiam, & ibi bona
gloſſa in verb. Infirmitas, de Cler. non reſident.
& gloſſ. vlt. in cap. 1. de Cler. ægrot. Quod ſi
hoc eſt in infante, qui prorſus caret vſu rationis.
86 multò fortiùs obtinebit in cæco, cui vis intellectus, & ingenij perſpicacior eſt, vt per gloſſ. in
d. l. 1. C. Qui morb. ſe excuſ. lib. 10. ſatis enim
eſt, vt oculis intellectus cernat, ac iudicio ſuo
87 quid agendum determinet, cum munus iudicandi magis conſilio prudentis viri, quàm corpore
explendum ſit, vt ait Vant. de nullit. ex defect.
iuriſd. delegat. n. 43. Qua de re plura exempla
congerit Tiraquell. de iur. primogen. quæſt. 21.
n. 15. tom. 1. & curioſum exemplum ponit Ioan.
de Anan. poſt. Ant. de Butr. in c. Licet, n. 3. & 4.
inf. de cenſibus.

Et ita pronunciatum fuit ſub die 11. Iulij 1649.
in cauſa Romana Correctoris ſacræ Pœnitentiariæ per Eminentiſſimos DD. S. R. E. Cardinales
Lantem, Queuam, & Cherubinum iudices delegatos appellat. remota: & ſententia fuit executioni demandata vigore ſpecialis commiſſionis
Sanctiſſimi mandati expediri ſub die 11. Auguſti
immediate ſequentis.

## DE RESCRIPTIS.

### *Cap. Inter cæteras.*

*S V M M A R I V M.*

1 *Reſcriptum impetranti ſufficit alterum probare ex diſiunctiuè narratis.*
2 *Alternatiua vt verificetur ſatis eſt alteram partem eſſe veram.*
3 *Clericus beneficiatus gaudet priuilegio fori, licet clericalem habitum, & tonſuram non deferat, & Eccleſiæ non inſeruiat.*
*Alternatiua diſpoſitio vnum in effectu continet. ibid.*
4 *Alternatiuè petens non dicitur præciſè alterum petere.*
5 *Iurans non venire contra contractum an ſit periurus, ſi petat pretium ſuppleri, vel contractum reſcindi.*
6 *Probibitum ſimpliciter an ſit etiam probibitum alternatiuè. & n. 9.*
7 *Alternatiua ambiguitatem, & obſcuritatem inducit.*
8 *Iuramentum poteſt remitti ab eo, in cuius fauorem eſt iuratum.*
*Alternatiua petitio pendet à voluntate debitoris, cuius eſt electio. ibid.*
9 *Alternatiua poſita inter perſonas reſoluitur in coniunctiuam, & requirit concurſum vtriuſque copulati.*
10 *Alternatiua negatiua vt verificetur an ſufficiat alterum non factum eſſe; an verò requiratur vt neutrum ſit factum.*
11 *Dictiones*, vel, & aut, *ſunt propriè, & ſimpliciter alternatiuæ, quæ verba, & ſenſum diſiungunt.*
12 *Dictiones*, ſeu, & ſiue, *non ſunt alternatiuæ propriè, & ſimpliciter, ſed habent naturam mixtam.*
13 *Et ſunt indifferentes ad diſiunctam, & coniunctam.*
*Contrarium. num. 21.*
*Declaratur. num. 34. & ſeq.*
14 *In diſpoſitione fauorabili, vt in legatis ſtant ampliatiuè; in non fauorabili, vt in contractibus, ſtant diſiunctiuè.*
*Contrarium. num. 17.*
15 *Intellectus l. Si quis ita legauerit, ff. De aur. & arg. leg. & num. 17. 24. & 27.*
16 *Legatum pecuniæ, quæ habetur Peruſij, ſeu Paduæ, an comprehendat vtramque. & num. 24.*
*Et quid ſi loco dictionis*, ſeu, *poſita ſit dictio*, vel, *num. 34.*
17 *Dictio*, ſeu, *ex ſui natura eſt augmentatiua.*
*Contrarium. num. 21.*
18 *Interpretatio lata fit etiam in odioſis quatenus patitur verborum proprietas.*
19 *Interpretatio ſtricta fit in legatis vt minus grauetur hæres quàm fieri poſſit.*
20 *Intellectus l. In teſtamentis, ff. De regul. iur.*
21 *Dictio*, ſeu, *regulariter eſt diſiunctiua*, ſeu *alternatiua.*
22 *Legato equo albo, ſeu nigro, alter tantùm debetur.*
23 *Dictio*, ſiue, *propriè importat alternatiuam*, ſeu, *diſiunctiuam.*
24 *Dictio*, ſeu, *iuncta cum relatiuo auget diſpoſitionem.*
25 *Legatis libris impreſſis, ſeu manuſcriptis, debentur omnes.*
26 *Participium reſoluitur in ſuum verbum cum relatiuo.*
27 *Dictiones*, ſeu, & ſiue, *quando ponuntur inter illa, quæ habent conformitatem, & conuenientiam, ſtant ampliatiuè.*
*Inter ſynonyma ſtant expoſitiuè pro id eſt. n. 30.*
*Inter genus, & ſpeciem ſtant coniunctiuè, ſeu expoſitiuè, n. 31.*
28 *Portus. De Portu idem iudicatur, quod de Vrbe.*
29 *Legatum Digeſti veteris, ſeu Infortiati vtrumque comprehendit.*
32 *Dictiones*, ſeu, & ſiue, *ad vitandum abſurdum quamuis verba diſiungant, ſenſum tamen coniungunt.*
33 *Augent, diſiungunt, & exponunt prout ſuadet mens diſponentis, & ſubiecta materia. & n. ſeq.*
34 *Habent ſymbolum cum coniunctâ, in quam facilius tranſeunt, quàm dictiones*, aut, & vel.
35 *Falſitas, vel ſubreptio in vno ex diſiunctiuè narratis non vitiat reſcriptum.*
36 *Filius ſacerdotis non concluditur in ſacerdotio genitus.*
37 *Ioannis Andreæ pater quis fuerit.*
38 *Filius ſacerdotis non excluditur à beneficio, niſi probetur genitus poſt ordinem ſacrum.*
39 *Fallit ſi agatur de beneficio paterno.*
40 *Item fallit in Eccleſia Orientali.*
41 *Obligatus ad duo alternatiuè poteſt præſtare quod maluerit vt liberationem conſequatur.*
42 *In alternatiuis electio regulariter eſt debitoris.*
43 *Fallit in legatis alternatiuis, quorum electio in dubio eſt legatarij.*
44 *Item fallit in pœnis alternatiuè appoſitis, quarum electio eſt iudicis, non rei, niſi in caſibus, &c.*
45 *Examinatores Synodales an ſint neceſſariò eligendi Magiſtri, Doctores, aut Licentiati; an verò ſit in optione Epiſcopi eligere alios clericos his qualitatibus carentes, & n. ſeq. vſque in fin.*
46 *Alternatiua regulariter eſt electionis, non ordinis.*
47 *Fallit ſi ſit poſita inter diuerſas perſonas, & in primò nominatis ſubſit maior ratio.*
48 *Diſiuncta poſita inter perſonas, inter quas cadit affectio ordinata, non reſoluitur in coniunctam.*
49 *Vicarius Capituli Sede vacante non poteſt eligi non Doctor, aut Licentiatus, niſi in defectum aliorum his qualitatibus præditorum.*
50 *Regulares non graduati an poſſint eligi in Examinatores Synodales exiſtentibus graduatis.*
51 *Regulares deputari non poſſunt Iudices Synodales, aut Conſeruatores, niſi habeant qualitates requiſitas.*
52 *Qualitates actu requiſitæ debent actu concurrere, nec ſufficit aptitudo.*
53 *Dictio*, etiam, *implicat caſum magis dubitabilem.*
54 *Concurſus habitus coram Examinatoribus non Magiſtris, ſeu Doctoribus, aut Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico, non eſt nullus.*
55 *Doctor ignarus perinde ac nullus.*

INTER

1 INTER CÆTERAS. Ex diſiunctiuè narra-
tis in reſcripto ſufficit impetranti alterum
probare. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. &
Doctores communiter. Vel clarius un-
dum Abbatem. Si Papa mandat in reſc[illegible]o de
duobus inquiri alternatiuè ad certum e[illegible]cum
conſequendum, ſufficit alterum probari. Com-
munis diuiſio. Conſultatio, & reſponſio. Se-
cunda ibi, *Huic*. Et prima pars ſubdiuiditur.
Nam primò ponitur quæſtio. Secundò declara-
tio ibi, *Puta*.

2 Nota primò ad verificationem diſiunctiuæ,
ſeu alternatiuæ ſufficere alteram partem eſſe ve-
ram. Et ad hoc quotidie allegatur hæc Decreta-
lis, concordat c. In alternatiuis, de regul. iur.
lib. 6. l. Si quis ita ſtipulatus fuerit, & l. Si quis
3 ita ſtipuletur, ff. De verbor. obligat. Hinc cen-
ſuit Sac. Congregatio Concilij Clericum benefi-
ciatum fori priuilegio gaudere, licèt careat re-
quiſitis habitus, & tonſuræ clericalis, & ſeruitij
Eccleſiæ, quia Tridentini Concilij decretum in
c. 6. ſeſſ. 23. loquitur alternatiuè ibi. [Niſi be-
neficium eccleſiaſticum habeat, aut clericalem
habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ
ex mandato Epiſcopi inſeruiat.] Et ſic ſufficit
alteram partem alternatiuæ verificari per regu-
lam huius Decretalis. In alternatiua enim diſpo-
ſitione vnum in effectu continetur, l. Cum illud,
ff. Quan. dies leg. ced. l. Si illud, vbi Bald. ff. De
4 legat. 2. Vnde qui alternatiuè petit, non dicitur
præciſè alterum petere, §. Huic autem, inſtit. de
5 action. & hic notat Dec. in 3. notab. qui propter-
ea, num. 23. infert videri dubitabile dictum
Baldi in l. Quæ, ſub conditione, §. Si quis, ff. De
condit. inſtit. quem hic refert, & ſequitur Felin.
ad finem verſ. Et memento in æternum, videli-
cet quod qui iurauit non venit contra contra-
ctum; poteſt nihilominus petere vt pretium ſibi
ſuppleatur, in quo fuit deceptus. Sed ſi peteret
6 alternatiuè pretium ſuppleri, vel contractum
reſcindi, eſſet periurus; quia illud, quod eſt ſim-
pliciter prohibitum, eſt etiam prohibitum al-
ternatiuè. Et idem dixerunt Cyn. & Angel. in
l. 2. in 6. quæſtione, C. De reſcinden. vendit. Hoc
inquam dictum ſecundum Dec. non videtur ve-
rum; tum quia, vt prædixi, petens alternatiuè,
non dicitur præciſè alterum petere: imò alter-
7 natiua ambiguitatem, & obſcuritatem inducit,
vt eſt textus in l. Prætor edixit, §. Quod autem,
ff. De iniur. in l. Vbi autem, §. Qui id, ff. De
verbor. obligat. & notat Bartol. in l. Stipulatio-
nes non diuiduntur, in vltima quæſt. ff. eod. tum
quia qui petit alternatiuè pretium ſuppleri, vel
contractum reſcindi, non videtur venire contra
promiſſionem, quia quamuis ſimpliciter, & ab-
ſolutè promiſerit non contrauenire; hoc tamen
intelligi debet contra voluntatem eius, in cuius
9 fauorem iurauit; alioquin eo volente, benè po-
teſt contractus reſcindi, cum ipſe iuramentum
ſibi præſtitum remittere poſſit, c. 2. de ſponſal.
Oldrad. conſ. 241. Factum tale, in fine, verſ. Ter-
tio quid plus. Et eſt communis opinio, vt te-
ſtantur Raphael Fulgoſ. conſ. 39. Ad primum,
in princ. & Alexan. conſ. 125. Viſis, & conſidera-
tis, num. 2. verſ. Secundò quia iuramentum,
lib. 1. & plenius conſ. 59. Viſo inſtrumento, in
princ. lib. 1. & num. 7. verſ. Non obſtat tertium.
Quamobrem petitio alternatiua, quæ in effectu
pendet à voluntate debitoris, cuius eſt electio,
l. Plerumque, in fine, ff. De iur. dot. & d. reg. In
alternatiuis, non videtur eſſe prohibita. Nec
verum eſt quod prohibetur ſimpliciter, cenſeri
etiam prohibitum alternatiuè: nam in contra-
rium eſt caſus in l. Adigere, §. 1. ff. De iurepatr.
& in l. fin. §. Is qui, ff. Qui, & à quibus. Et eſt
gloſ. in c. Multorum, in ver. Aut certè, 27. qu. 2.
9 Prædicta autem Regula, videlicet in alternatiuis
ſatis eſſe alteram partem eſſe veram, tres recipit
declarationes.

Primò enim declaratur, ſeu reſtringitur vt
non procedat in alternatiua, quæ ponitur inter
perſonas, quia tunc reſoluitur in copulatiuam;
& ſic requiritur concurſus vtriuſque copulati,
textus eſt in l. Cum quidam, C. De verbor. ſigni-
ficat. Vnde ſi teſtator inſtituat hæredem Titium,
aut Seium, ambo erunt hæredes, vt ibi eſt caſus.
Et ſimiliter ſi Papa conferat beneficium Titio,
aut Seio, vtrique debetur beneficium, & vno re-
cuſante, accreſcit alteri; & dictio, *vel*, eodem
modo tunc ponitur copulatiuè. Ita notabiliter
per d. l. Cum quidam, reſoluunt Archid. & Ge-
min. in c. Paſtoralis, 7. qu. 1. & ſequitur Felin.
hic num. 16. verſ. Fallit primò.

Cæterùm hæc declaratio recipit octo notabi-
les ſublimitationes, quas ponit Iaſ. in d. l. Cum
quidam ad quem remiſiſſe ſufficiat.

10 Secundò prædicta regula declaratur procede-
re ſi alternatiua concipiatur per verba affirmati-
ua, vt in exemplo hic poſito in littera, & in l.
Plerumque, in fine, ff. De iur. dot. Secus ſi per
verba negatiua, quia oportet vt neutrum contin-
gat. Textus eſt in d. l. Si quis ita ſtipulatus, in
fine, ff. De verbor. obligation. vbi ſi promittis
te daturum ſi nauis non venerit, aut Titius con-
ſul factus non fuerit, ad hoc vt non tenearis, re-
quiritur vtrumque non factum eſſe. Ad idem
textus in l. Si is qui ducenta, §. Verum, ff. De
reb. dub. vbi ſi ſic concipiatur ſtipulatio, ſi il-
lud, aut illud factum non erit, oportet vt neu-
trum factum ſit. Et tenent hic Card. num. 4. in
prima oppoſ. & Abb. in 3. notab. num. 2. Idem
tenet Angel. in d. l. Si quis ita, & Marian. Socin.
conſ. 52. Vt veram, col. penul. relatus hic à Dec.
num. 26.

Contrarium tenet Imol. hic, & in l. Si ita quis
ſtipuletur, vbi etiam Alexand. ff. De verb. oblig.
quia ſiue ſermo ſit affirmatiuus, ſiue negatiuus,
diſpoſitio effectum habet verificata altera parte,
vt in d. l. Si quis ita ſtipulatus. Et eſt ex mente
Dyni in d. reg. In alternatiuis, verſ. Ad ſecun-
dam partem oppono, vbi dicit eſſe differentiam
inter alternatiuam affirmatiuam, & alternati-
uam negatiuam, quia in affirmatiua ſufficit al-
terum fieri, in negatiua oportet alterum non fie-
ri; tamen idem eſſe in vtraque, ſi conſideretur
effectus; quia in affirmatiua ſufficit alterum af-
firmatiuè; in negatiua ſufficit alterum negatiuè.
Tu diſtingue. Aut quæritur an in alternatiua
negatiua ſufficiat alterum adimpleri quoad effe-
ctum vt committatur ſtipulatio; Et concluſio
ſit non eſſe differentiam, An alternatiua affirma-
tiuè, vel negatiuè concipiatur: quia vtroque
caſu, ſi alterum verificetur, committitur ſtipu-
latio, vt in exemplo proximè relato. Et in hoc
primo caſu loquitur Dyn. vbi ſupra. Aut quæ-
ritur, an ſufficiat alterum adimpleri quoad ef-
fectum

fectum vt ſtipulatio non committatur; & conclu-
dendum eſt non ſufficere, ſed oportere vt neu-
trum fiat. Vnde in exemplo, de quo ſupra, pro-
mitto decem, ſi nauis non venerit, aut Titius
conſul non fuerit, ſi neutrum contingat, non
committitur ſtipulatio, nec ſum obligatus. Ita
in effectu diſtinguunt hic Felin. nu.16. verſ. Fallit
quarto, & Dec. nu. 26. qui propterea dicunt ca-
uendum eſſe ab Abbate, dum in ſuo exemplo,
videlicet, Dabo decem ſi Imperator non venerit
in Italiam, vel filius mihi non naſcatur, dixit
non ſum obligatus, ſi alterum accidat; debuit
enim dicere ſi neutrum accidat. Et hoc ſic de-
claratur, quia ſi alterum fiat ex alternatiuis, ſti-
pulatio committitur, vt dictum eſt. Ergo à con-
trario ſenſu ſi alterum non fiat, non committi-
tur ſtipulatio. Et vt verum ſit hoc, id eſt alte-
rum non factum eſſe, neceſſe eſt vt neutrum fiat;
Et ita ad hoc vt non oriatur obligatio, copulati-
uè requiritur vt neutrum fiat. Sed certè Abbas
in meo codice non dicit illud, ad quod eum al-
legant Felin. & Dec. videlicet, Non ſum obliga-
tus ſi alterum accidat. Sed dicit, Non ſum obli-
gatus ſi neutrum iſtorum accidat. Et ita con-
cordat cum ipſis.

Aduerte tamen, quia hæc diſtinctio procedit
ſi alternatiua concepta verbis negatiuis ſit poſita
in conditione, vt in exemplo ſuperiùs poſito,
Dabo decem, ſi nauis non venerit, aut Titius
conſul factus non fuerit; tunc enim ad hoc vt
ſim obligatus ſufficit vt alterum fiat; & ad hoc
vt non ſim obligatus, requiritur vt neutrum fiat.
At ſecus eſt ſi alternatiua negatiua proferatur
purè, & ſimpliciter, verbi gratia: Promitto
contractum non reſcindere, aut pretij ſupple-
mentum non petere: tunc enim non ſufficit vt
vnum non faciam, ſed teneor neutrum facere.
Quod breuiter, & dilucide explicat Io. Andr. in
d.c. In alternatiuis, in princ. de regul. iur. lib.6.
in mercurial. Intellige, inquit, regulam de qua
ibi, de alternatiuis affirmatiuis; in negatiuis
enim requiritur vt neutrum fiat, l. Si quis ita, ff.
De verbor. obligat. ſecundum Dynum. Decla-
to, quia ſicut affirmatiua vult alterum fieri; ita
negatiua vult alterum non fieri, & ſic neutrum
fieri. Et ſequitur Philipp. Franc. nu.1. in 2. no-
tab. Quamobrem lapſi ſunt Doctores, qui abſo-
lutè dixerunt non eſſe differentiam inter alterna-
tiuam affirmatiuam, & negatiuam. Imò enim
qui promittit hoc, vel illud facere, ſatis eſt vt
alterum faciat. At qui promittit hoc, vel illud
non facere, non ſufficit vt non faciat vnum, ſed
tenetur vtrumque non facere.

11 Tertiò prædicta regula, id eſt, in alternatiuis
ſufficere alterum adimpleri, declaratur procede-
re in alternatiua propria, & ſimplici, quæ ſcili-
cet tam ſenſum, quàm verba disiungit, qualis
eſt dictio, *vel*, vt hic in textu, & in l. Pediculis,
§. Argento, ff. De aur. & arg. leg. & in l. Cum
quidam, in princip. C. De verbor. ſignif. & tenet
Bartol. in l. Si quis ita legauerit, ff. De aur. & arg.
leg. vbi per dicta iura reprobat Cynum dicentem
dictionem, *vel*, non eſſe alternatiuam ſimplici-
ter, & ideo vtrumque requirere. Talis etiam eſt
dictio, *aut*, vt clarè probatur in d. l. Si quis ita,
in l. Si is qui ducenta, §. Vtrum, ff. De reb. dub.
in l. Prætor edixit, §. Quod autem, ff. De iniur.
& in l. Vbi autem, ff. De verb. obl. & in hoc con-
ſentiunt omnes.

12 Sed aliud dicendum eſt in alternatiua impro-
pria, & non ſimplici, ſicuti eſt dictio, *ſeu*, & di-
ctio, *ſiue*, quæ appellantur ſubdisiunctiuæ, &
habent naturam mixtàm, cum aliquando ha-
beant naturam alternatiuæ, aliquando coniun-
ctiuæ, vt inquit Bartol. in l. Si quis ita legauerit,
poſt med. verſ. Quædam eſt dictio disiunctiua,
13 ff. De aur. & arg. leg. Abb. hic num. 4. & Bald.
nu.14. dicens dictionem, *ſeu*, eſſe indifferentem
14 ad disiunctam, & coniunctam. Et in his dictio-
nibus Bartol. loco citato diſtinguit, ſic. Aut ver-
ſamur in diſpoſitione fauorabili, vt in legatis, in
quibus ſit plenior interpretatio, quàm in contra-
ctibus, l. In teſtamentis, ff. De regul. iur. Et di-
ctiones huiuſmodi ſtant copulatiuè. Et ita pro-
15 cedit illa lex. Si quis, ita, vbi ſi legauero vxori
mundum, ornamenta, ſeu quæ eius cauſa para-
ui, omnia debentur: nam fauore legati ſecun-
dum Bartol. disiuncta, *ſeu*, accipitur pro con-
iuncta. Aut verſamur in diſpoſitione non fauo-
rabili, vt in contractibus. Argum. l. Veteribus,
ff. De pact. & c. Contra eum, de regul. iur. lib.6.
Et dictiones, *ſeu*, & *ſiue*, ſtant alternatiuè, ſicut
dictio, *aut*, prout de dictione, *ſiue*, eſt textus in
l. Si ita quis ſtipuletur, ff. De verb. oblig. de quo
latius per eundem Bartol. in d. l. Si is qui ducen-
ta, §. Vtrum, ff. De reb. dub. & hanc diſtinctio-
nem ſequuntur hic Imol. num.6. verſ. Aut loqui-
mur in alternatiua hominis. Abb. nu.4. & Felin.
in penult. col. num.16. in 3. fall. & idem voluit
Bald. in d. l. Si quis ita legauerit, & Roman. poſt
alios in conſ.363. Petitur, num.2. vbi apoſtilla
in ver. Ampliationem citat plurimos, & eſt com-
munis declaratio, vt inquit Dec. hic alios citans
16 ſub num.27. Vnde ſi teſtator legat pecuniam,
quam habet Perusij, ſeu Paduæ, vtraque pecu-
nia venit in legato, vt idem Bald. firmat. in l. pe-
nult. in nona oppoſitione, verſ. Et hoc facit, C.
De verbor. ſignif. dicens eſſe nouum dictum, &
mente tenendum, quem ſequitur Brixienſis in
Repertorio in ver. Seu.

17 Sed tu aduerte; nam tex. in d. l. Si quis ita
Legauerit, ff. De aur. & arg. leg. non fundat ſe
in eo quod materia ſit fauorabilis, ſed in natu-
ra ampliatiua dictionis, *ſeu*, dum dicit: hoc
enim verbum, *ſeu*, ampliandi legati gratia poſi-
tum eſt: & ita dictionem, *ſeu*, ex ſui natura eſſe
augmentatiuam, per illum textum firmat Abb.
hic num. 4. Calder. conſ.548. in fine, aliàs 4. de
verb. ſignif. Roman, d. conſ.363. nu. 2. dicens de
hoc eſſe caſum in d. l. Si quis ita, & allegat gloſ-
ſam in c. Ego Ludouicus, in ver. Seu, 63. diſt. &
Io. Andr. in c. Licet, de offic. Vicar. & ſequitur
18 Crauetta conſ. 105. num. 6. Quare ſi hoc eſt ex
propria verbi ſignificatione, periode locum ha-
bere debet in materia odioſa, atque in fauorabi-
li, quia etiam in odioſis fit lata interpretatio qua-
tenus patitur verborum proprietas, l. Cum lege,
vbi Aret. ff. De teſtam. & not. Calder. conſ.1. de
19 conſang. & affinit. Præterea non videtur verum
materiam legatorum, de qua ibi agitur, eſſe fa-
uorabilem. Imò enim regula eſt in contrarium,
cum in legatis fieri debeat ſtricta interpretatio.
Ideoque in dubio videtur legatum quod mini-
mum eſt, l. Nummis, ff. De leg.3. l. Apud Iulia-
num, aliàs in c. Idem Iulianus, §. Seio, de leg.1.
Teſtator enim cenſetur voluiſſe minus grauare
hæredem, quàm fieri poſſit, l. Vnum ex familia,

§. Si

20 §. Si rem, de leg. 2. Nec obſtat textus, quem Imola allegat in l. In teſtamentis, ff. De reg. iur. Nam illa regula non videtur procedere in legatis, quæ licet in Teſtamento relicta ſint; tamen ſtrictè interpretari debent, vt prædixi; vnde glo. quæ ibi ponit exemplum in legatis, non benè dicit, & eam reprobat Dec. ibidem num. 4. Sed & Bartol. in l. Cum auus, ff. De condit. & demonſt. videtur intelligere illam legem reſpectu inſtitutionis, quia inſtitutio eſt caput teſtamenti, §. Ante hæredis, inſtitution. de leg. Et ideo latior interpretatio fit in teſtamentis, quàm in legatis, vt not. glo. fin. in l. Si plures, ff. De condit. inſtit.

21 Tu conclude dictionem, *ſeu*, regulariter eſſe diſiunctiuam, ſeu alternatiuam, c. Litteras, de deſponſ. impub. c. Paſtoralis, de cau. poſſeſſ. & propr. Clem. Non poteſt, de procur. c. vlt. in fin. 75. diſt. & notat Archid. in c. Ego Ludouicus, ad finem, 63. diſt. Calder. conſ. 248. circa med. verſ. Idem probat dictio, *ſeu*, aliàs 27. de præb. Gemin. conſ. 32. num. 11. verſ. Cum dictio, *ſeu*, diſiunctionem ſignificet. Roman. conſ. 179. nu. 7. verſ. Ex quibus quidem verbis, maximè ex dictione, *ſeu*, quæ regulariter eſt alternatiua, vbi Horat. Mandoſ. in apoſtilla, in ver. Regulariter, plura cumulat; & idem Roman. conſ. 65. ad fin. ibi dicit naturam dictionis, *ſeu*, eſſe diſiunctiuam; & ideo non eſſe ad improprietatem, id eſt ad coniunctionem trahendam. Alex. conſ. 79. num. 5. lib. 5. dicens dictionem, *ſeu*, eſſe diſiunctiuam, ſicut dictio, *aut*, & poni inter diuerſa. Crauett. conſ. 967. num. 3. cum ſeq. vbi ait hanc propriè dici dictionem alternatiuam, quia de ſui

22 natura hoc importat. Vnde ſi teſtator legat equũ album, ſeu nigrum, alter tantum debetur, quia non videtur ſenſiſſe de pluribus, vt inquit Bald. hic num. 13. quem ſequitur Dec. num. 28. verſ. Et illud expreſsè.

23 Et idem dicendum de dictione, *ſiue*, vt in l. Si quis ita ſtipuletur, ff. De verbor. oblig. & tradit Imol. in conſ. 14. num. 3. vbi ait dictionem, *ſiue*, propriè importare diſiunctiuam, ſeu alternatiuam. Vnde Marian. Socin. hic dicebat nunquam ſibi ſuaderi potuiſſe, vt ſi quis legauerit fundum talem, ſiue domum talem, vtrumque debeatur, quia hoc videtur contra mentem teſtatoris.

24 Sed fallit primò hæc regula, quando dictio, *ſeu*, iungitur cum relatiuo, quia eo caſu auget, & ampliat diſpoſitionem, l. Ea tamen adiectio, ff. De leg. 3. Vnde, ſi teſtator legat vxori mundum, & ornamenta, ſeu quæ eius cauſa parata ſunt, debentur omnia. Et in hoc caſu loquitur textus in d. l. Si quis ita legauerit, ff. De aur. & arg. leg. Secundum intellectum, quem ponit Bartol. Socin. in l. Si is qui ducenta, §. Vtrum, ff. De reb. dub. Quamobrem ſi legetur pecunia, quæ habetur Patauij, ſeu Peruſij, vt in exemplo Baldi, de quo ſupra nu. 16. debetur vtraque; quia perinde eſt ac ſi legata fuiſſet pecunia, quæ habetur ſeu Patauij, ſeu Peruſij.

Nec obſtat ponderatio Decij hic nu. 28. quod ſcilicet textus in d. l. Si ita quis, faciat vim ſimpliciter in illa dictione, *ſeu*, quæ eſt ampliatiua, non autem in relatiuo; imo enim non facit vim ſimpliciter, & abſolutè in ſola natura dictionis, *ſeu*, ſed in modo, quo fuit adiecta; non enim dicit per verbum, *ſeu*, legatum ampliari; ſed dicit verbum illud *ampliandi legati gratia* poſitum eſſe. Et ſic ponderat potius modum poſitionis, ſeu adiectionis, quàm naturam verbi. Vnde congruè dici poteſt habuiſſe relationem relatiui.

25 Et per hoc puto idem dicendum ſi teſtator vtetur participio, veluti ſi diceret: Lego libros meos impreſſos, ſeu manuſcriptos. Idem enim eſt ac ſi dixiſſet, lego libros meos, qui ſunt im-

26 preſſi, ſeu manuſcripti; cum participium reſoluatur in ſuum verbum cum relatiuo, vt not. glo. in Clem. 1. in ver. Si dignitatibus, de præb. Bartol. in l. Centurio, ff. De vulg. & pupill. & in l. 2. ad fin. ff. De condition. & demonſtr. Alex. conſ. 7. num. 16. lib. 7. & ita libri omnes veniunt in legato, per ſupradicta.

27 Fallit ſecundò propoſita regula quando dictio, *ſeu*, vel, *ſiue*, ponitur inter illa, quæ habent conformitatem, & conuenientiam, ita vt non ſint omninò diuerſa; tunc enim non ſtat alternatiuè, ſeu diſiunctiuè, ſed ampliatiuè, vt hic per Dec. num. 28. verſ. Vnde poſtremò cogitabam. Et ita ſecundum eum poteſt intelligi textus in d. l. Si quis ita legauerit, ff. De aur. & arg. leg. Nam mundus, & ornamenta mulieris, de quibus ille textus loquitur in primo exemplo, ſatis dicuntur parata vxoris gratia, l. Augmento, §. Ornamenta, & §. Mundus, ff. eod. Et idcirco cum teſtator legauit mundum, & ornamenta, ſeu quæ vxoris gratia parata ſunt; illa dictio, *ſeu*, poni-

28 tur augmentatiuè. Et idem patet in ſecundo exemplo, id eſt cum teſtator legauit vina, quæ erant in vrbe, ſeu in portu. Nam de portu idem eſt iudicium, quod de vrbe, l. Cæſar, ff. De publican. & c. Vbi periculum, §. Porrò, de elect. lib. 6. Et quia vinum in portu deſtinatum erat ad ciuitatem; idcirco reputabatur eſſe in ciuitate, vt not. Bald. in l. Ex facto proponebatur, ad fin. ff. De hæred. inſt. & Alber. in l. 1. §. 1. ff. De offic. Præf. vrb. Non igitur mirum, ſi dictio, *ſeu*, ibi ſtet ampliatiuè. Ad idem textus in c. 1. §. Verùm, de ſtat. regul. lib. 6. ibi, [ ab aliquo Principe, ſeu domino temporali, ] in l. fin. §. Sunt munera, ff. De muner. & honor. ibi; *ciuilia, ſeu publica*, & in l. 1. ff. De his quib. vt indign. ibi, legato, ſeu fideicommiſſo. Hodie enim hæc per omnia ſunt exæquata, vt in l. 1. ff. De leg. 1. Ad idem allego gloſſam notabilem in c. Bonæ memoriæ, il primo, in ver. Nominationem, quæ eſt glo. fin. inf. de poſtul. Prælat. dum ponderat idcirco textum ibi dicere poſtulationem, ſeu nominationem, quia talis nominatio ſatis ſimilis eſt poſtulatio-

29 ni, imò quaſi idem eſt. Et ad hanc ſpeciem videtur poſſe referri quod ait Cremen. ſingul. 56. lego Digeſtum, videlicet, ſi legetur alicui Digeſtum vetus, ſeu Infortiatum; dictionem, *ſeu*, augere, & vtrumque deberi. Sequitur Ludouic. Gomes, in §. Sed iſtæ, poſt num. 38. inſtit. de action. & Horat. Mand. ad Rom. conſ. 363. in ver. Ampliationem.

30 Fallit tertiò, cum dictio, *ſeu*, ponitur inter ſynonyma, ſeu idem importantia, quia ſtat expoſitiuè, ſeu declaratiuè. Clemen. Si Romanus, de præb. Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. Clemen. 1. de cenſib. Concil. Tridentin. cap. 10. ſeſſ. 7. ibi, dimiſſorias, ſeu reuerendas in c. 3. ſeſſ. 24. ibi, *Examinis*, ſeu *inquiſitionis*, & paſſim alibi. Gemin. conſ. 115. ſuper dubio, n. 7. Bald. conſ. 218. Statuto, num. 3. verſ. Si autem ponitur, lib. 2. & conſ. 203. Punctus quidam, num. 2. lib. 5. Paul.

de

de Caſtr. conſ. 379. Primò videndum, col. 2. verſ. Tertiò dico, lib. 1. Socin. Iun. in l. Centurio, num. 174. verſ. Ad ſecundum, ff. De vulg. & pupill. Quod maximè procedit, ne in diſpoſitione ſuperfluitas inducatur, vt per Paul. de Caſtr. loc. cit. Et idem dicendum de dictione, *ſiue*, quæ cum ponitur inter ſynonyma, exponitur pro, id eſt, vt cum dicitur Alexander, ſiue Paris, l. Ad protegendam, & ibi glo. 1. C. De in litem dand. tut. & notat Bart. in d. l. Si quis ita legauerit, poſt med. verſ. *Quadam* eſt dictio diſiunctiua. Licet Dec. hic num. 31. in prædicto exemplo dixerit dictionem, *ſiue*, augere, quod non eſt verum, quia Alexander non eſt alius à Paride, ac proinde dictio, *ſiue*, non auget, ſed exponit.

31 Fallit quartò, cum dictio, *ſeu*, ponitur inter genus, & ſpeciem, quia reſoluitur in coniunctam, vt l. Sæpè ibi, dari, ſeu donari, ff. De verb. ſignif. & firmat Bartol. in l. Quintus, la prima, per illum textum num. 3. ff. De aur. & arg. leg. & ſequuntur Doctores hic. Similiter & dictio, *ſiue*, cum ponitur inter genus, & ſpeciem ſtat expoſitiuè pro id eſt, vt per eundem Bartol. in conſ. 41. Statuto ciuitatis, num. 3. verſ. Et quod ponatur, lib. 2. vbi apoſtilla in ver. Præcedit genus, dat concordantes.

32 Fallit quintò ſi aliàs ſequeretur abſurdum: nam ad illud vitandum, dictiones, *ſeu*, & *ſiue*, quamuis verba diſiungant, ſenſum tamen coniungunt, vt tradit Paul. de Caſtr. conſ. 318. Viſo, & examinato, num. 4. lib. 1.

33 Fallit ſextò, vbi apparet de mente diſponentis, quia tunc dictiones, *ſeu*, & *ſiue*, poſſunt importare coniunctionem, item diſiunctionem, ſiue diſgregationem, & quandoque expoſitionem, prout aliæ coniunctiones, vt firmat Bald. conſ. 229. Primum dubium, num. 2. verſ. Secundum punctum, lib. 1. Imol. conſ. 44. num. 3. vbi dicit dictionem, *ſiue*, propriè importare diſiunctiuam, ſeu alternatiuam; ſed importare coniunctionem, vbi conſtat de mente proferentis. Vnde vt notabiliter inquit Bald. hic num. 2. tene pro firma regula, quod ſemper ad intentionem diſponentis eſt recurrendum, vt ſolemniter notat Bernard. in c. Ex parte, in gloſ. 1. ſupra eod.

34 Ex his patet Doctores circa dictiones, *ſeu*, & *ſiue*, eſſe admodum varios, alij enim dicunt illas ex ſui natura eſſe augmentatiuas; alij cenſent eſſe ex propria ſignificatione alternatiuas, ſeu diſiunctiuas: alij verò aſſerunt eas habere naturam mixtam, & eſſe indifferentes ad coniunctam, & diſiunctam; fateor tamen eas habere ſymbolum, & conuenientiam quandam cum coniuncta; vnde in eam faciliùs tranſeunt, quam dictiones, ***aut***, & ***vel***, quæ ſtrictè ſunt alternatiuæ. Et propterea quamuis ſuperius firmatum ſit legatum pecuniæ, quæ habetur Peruſij, ſeu Paduæ vtrumque comprehendere; ſecus tamen eſt ſi legetur pecunia, quæ habetur Peruſij, vel Paduæ, quia altera tantum debetur, nec alternatiua; ***aut***, tranſit in coniunctam, cum hoc non reperiatur iure cautum, prout hic firmant Imol. & Felin. quidquid contra ſenſerit Card. item Cyn. & Alber. de Roſate in l. Cum quidam, C. De verb. ſignif. Nam Cyni opinionem dixit eſſe falſiſſimam Bartol. in l. Si is qui ducenta. §. Verum, ff. De reb. dub. & ſequitur Iaſ. in d. l. Cum quidam. Et ita ſecundum eum textus in d. l. Si quis ita legauerit, procedit tantùm in dictione, *ſeu*, & *ſiue*, quæ licet regulariter ſint alternatiua, facilè tamen tranſeunt in coniunctam. Vnde quatenus habeant mixturam diſiunctæ, & coniunctæ; proximiùs tamen accedunt ad naturam diſiunctæ, ſeu alternatiuæ, & in ea magis incaleſcunt, vt de Hermaphrodito dicitur in l. Quæritur, ff. De ſtat. homin. & in c. Si teſtes, §. Hermaphroditus, 4. qu. 3. licèt quandoque augeant, quandoque exponant, prout ſuadet mens diſponentis, & ſubiecta materia, vt declarat Ægid. Bellam. conſ. 39. num. 7. & 8. & Felin. hic num. 3. qui ad hoc quamplurimos cumulat, licet ſatis confusè.

35 Secundò nota reſcriptum, in quo duo alternatiuè narrantur, non eſſe ſubreptitium ex eo, quod alterum ſit falſum, & ſic falſitas, vel ſubreptio in vno ex diſiunctiuè narratis non vitiat reſcriptum, & vtile per inutile non vitiatur ſecundum Ægid. Cremonen. quem hic ſequuntur Io. Andr. num. 7. Baldus, num. 1. verſ. Nota quod alternatiua. Butr. num. 2. & Cardin. num. 2. & 3.

36 Tertiò nota non valere illationem, Quis eſt filius ſacerdotis: ergo eſt in ſacerdotio genitus? 37 Sicut contigit in Io. Andrea, cuius pater erat magiſter grammaticæ, eumque genuit antequam eſſet in Presbyterum ordinatus, vt idem de ſe ipſo refert in addition. ad Specul. in Rubr. de fil. Presbyter. vt ſe defenderet aduerſus eos, qui ipſum ſpurium adſtruebant. Ad hoc bonus textus in c. Ad extirpandas, & quod ibi dixi nu. 4. infra de fil. Presbyter. & in l. 2. §. In filijs, ff. De Decurion. vbi natus ante Decurionatum eſt filius 38 Decurionis. Vnde infertur vt ad repellendum aliquem à beneficio non ſufficiat probare promouendum eſſe filium ſacerdotis, niſi etiam probetur poſt ſacerdotium genitus, vt hic per Butr. num. 4. & Abb. in 1. & 2. notab. Et intellige ſacerdotium pro ordine ſacro, cum hodie Subdiaconatus annexum habeat votum ſolemne continentiæ, c. 1. infra, qui cler. vel vouen. & c. vn. 39 de voto lib. 6. Fallit ſi ageretur de beneficio paterno; quia tunc ſatis eſſet probare eum filium ſacerdotis, licet non procreatum in ſacerdotio, cum filius etiam legitimus prohibeatur immediatè ſuccedere in beneficio patris, vt eſt caſus in c. Ad extirpandas, de fil. Presbyt. & hic declarant Abb. num. 1. Felin. n. 2. verſ. Et ad illum 40 textum, & Dec. num. 6. Item fallit ſi eſſet filius genitus ex ſacerdotio in Eccleſia Orientali, quæ votum continentiæ non admiſit, c. Nicæna, 31. diſt. & c. Cum olim, de cler. coniug. Felin. eod. num. 2. in fine.

41 Quartò nota eſſe in optione illius, qui ad duo alternatiuè tenetur, alterutrum præſtare vt liberationem conſequatur, l. penult. C. De condict. indeb. & c. Referente, infra, de præb. cum alijs hic allegatis in glo. in ver. Iſtorum, quam com- 42 muniter DD. recipiunt. Et ſic in alternatiuis electio regulariter eſt debitoris, reg. in alternatiuis, de reg. iur. lib. 6. l. Plerumque, §. fin. ff. De iur. dot. & §. Huic autem qui loco, inſt. de act. cum ſimilibus.

43 Fallit hæc regula multipliciter, vt hic per DD. præſertim Felin. nu. 4. Sed præcipuè recipit duas notabiles limitationes. Prima eſt vt non procedat in legatis alternatiuis, ita glo. in l. Lucio, in vrr. Vendicare, ff. De legat. 2. quæ notabiliter di-

cit

cie in legatis alternatiuis electionem eſſe hæredis,
ſi ad eum verba dirigantur, puta; Hæres dato;
ſed ſi dirigantur ad legatarium, ipſius eſſe ele-
ctionem, vt ſi dicatur, Tu legatarie percipito.
Verùm ſi teſtator vtatur verbo, *lego*, quod eſt
indifferens, vel ſimili, in dubio electionem eſſe
legatarij, & non hæredis. Quam gloſſam reputat
ſingularem, & meliorem de corpore iuris. Imol.
hic num. 5. & Felin. d. num. 4. verſ. Facit gloſſa,
& Alex. in l. Qui duos, ff. De leg. 1. Idem tenet
Dyn. in d. reg. In alternatiuis, & Bald. in d. l. Lu-
44 cio. Secunda limitatio eſt vt non procedat in
pœnis alternatiuè appoſitis, quia non datur op-
tio reo, & ſic debitori, ſed iudici, glo. fin. in c.
A crapula, infra, de vit. & honeſt. cleric. quam
ſequuntur Io. Andr. & communiter Doctores, vt
ibi teſtatur Abb. nu. 4. & ſequitur Felin. hic plu-
rimos cumulans, num. 5. verſ. Fallit quintò, vbi
amplius hanc fallentiam reſtringit decem modis,
quos per te videas.

Vltimò nota alternatiuam regulariter eſſe ele-
ctionis, non ordinis. De quo tamen dic latius
vt in quæſtione ſeq. Et de his duabus ſpeciebus al-
ternatiuæ, vide gloſſam vnicam in regula Sexti,
In alternatiuis.

45 QVÆRO cùm decreto Concilij Tridentini
c. 18. verſ. Sint verò, ſeſſ. 24. ſtatutum ſit vt Exa-
minatores Synodales pro parochialibus confe-
rendis ſint Magiſtri, ſeu Doctores, aut Licentia-
ti in Theologia, aut Iure Canonico, vel alij cle-
rici, ſeu regulares etiam ex Ordine Mendican-
tium, aut etiam ſæculares, qui ad id videbuntur
magis idonei: nunquid inter diuerſa perſona-
rum genera ibi alternatiuè expreſſa optio ſit
Epiſcopo tributa, vel potius ordo præſcriptus,
adeo vt clericos gradu Magiſterij, Doctoratus,
aut Licentiaturæ carentes eligere non debeat, vbi
aliorum his qualitatibus præditorum copia ſup-
petat.

46 Videtur reſpondendum alternatiuam, vel quæ
habetur in d. verſ. Sint verò, præſcribere ordi-
nem, non electionem, & Epiſcopum ad ſecun-
dam partem alternatiuæ peruenire non debere,
quandiu primæ poſſit eſſe locus.

Primo quidem, quia etſi alternatiua regulari-
ter electionem tribuat, & alteram eius partem
adimplere ſufficiat, vt hic, & in c. Cum plures,
vbi glo. in ver. Forma, de off. deleg. lib. 6. cum
concordantibus, de quibus ſupra in 1. notabili
47 tamen quando eſt poſita inter perſonas habentes
diuerſas qualitates, & in primo nominatis ſubeſt
maior ratio, quàm in poſterioribus in ſecunda
parte alternatiuæ comprehenſis; tunc alternati-
ua ordinem inducit, non electionem; & ad ſe-
cundam partem alternatiuæ perueniri non debet
niſi in ſubſidium, & in defectum primæ. Ita
probat textus in c. Metropolitano, iuncta gloſſa
in ver. Ex presbyteris, 63. diſt. vbi cum textus
iubeat vt Metropolitano defuncto, in eius locum
ſubrogetur alius ex Presbyteris, vel Diaconis;
glo. notat illis verbis eſſe deſignatum ordinem,
vt ex Diaconis Metropolitanis non eligantur, niſi
48 deſint Presbyteri. Idem probat textus in l. Hæ-
redes mei, §. fin. ff. Ad Trebell. vbi fideicom-
miſſum relictum alternatiuè nepotibus, vel cæte-
ris cognatis non debetur cæteris cognatis donec
extent nepotes, qui prædilecti præſumuntur, &
in l. Cum Pater, §. penult. ff. De leg. 2. vbi diſ-
iuncta poſita inter perſonas, inter quas cadit
affectio ordinata, non reſoluitur in coniunctam,
vt ibi per Bartol. Vnde ſi teſtator mandet aliquid
dari liberis, aut ijs deficientibus, conſanguineis,
aut affinibus; ſequimur ordinem, vt ait glo. in
d. c. In alternatiuis, verſ. Sunt tamen quædam
alternatiuæ, in quibus debet ordo ſeruari. Id
ipſum colligitur ex l. Si fundum ſub conditione,
§. His verbis, de leg. 1. & c. Mandato, de præben.
lib. 6. & not. glo. in c. Licet, in verb. Vel in Pa-
rochiali, de ſepultur. in 6. quam ibi Io. deLigna-
no relatus à Franc. teſtatur eſſe communiter ap-
probatam. Felin. in c. Cum dilectus, nu. 4. verſ.
Et dicit gloſſa, infra eodem. At in caſu noſtro
maior ratio ſubeſt in Magiſtris, Doctoribus, &
Licentiatis pro illorum idoneitate, quàm in ſim-
plicibus clericis. Ergo ordo ſcripturæ ſpectan-
dus eſt, ità vt hi eligi non debeant, niſi vbi illi
deficiant.

Secundò, idem ſuadetur, quia aliàs prima
pars alternatiuæ eſſet otioſa, niſi deſignaret or-
dinem; & ſatis fuiſſet tribuere Epiſcopo faculta-
tem eligendi clericos ſæculares, vel regulares
idoneos. Ad quod abſurdum vitandum fateri
neceſſe eſt ſecundam partem alternatiuæ eſſe ſub-
ſidiariam: nam ne ſyllaba quidem in legibus
debet eſſe ſuperflua, ſecundum Bald. in rubr. C.
De contrahen. empt. quæſt. 9. quin potius debent
verba intelligi impropriè, & contra eorum na-
turam, quam vt nihil operentur, c. Si ciuitas,
de ſent. excom. lib. 6. Abb. in c. fin. num. 8. de
præb. & in conſ. 32. col. 2. poſt med. lib. 2.

49 Tertiò, id confirmari poteſt, quia aliàs Sac.
Congreg. Concilij idem videtur ſenſiſſe circa in-
tellectum, ex c. 16. ſeſſ. 24. vbi iubetur eligi Vi-
carius Capituli ſede vacante, qui ſit ſaltem in
Iure Canonico Doctor, vel Licentiatus, vel aliàs
quantum fieri poterit idoneus. Declarauit enim
niſi deſint Doctores, & Licentiati, non poſſe eli-
gi alium his qualitatibus carentem.

Non obſtat, quòd illa verba poſita in fine ſe-
cundæ partis alternatiuæ videantur tribuere fa-
cultatem præferendi non Doctores, & non Li-
centiatos, ſi ſint magis idonei, Doctoribus, &
Licentiatis: quia reſpondetur, vel illa verba po-
ſita in fine ex regula vulgata referri ad totam
clauſulam, ita vt eligi debeant magis idonei ex
ſingulis gradibus ibi expreſſis; vel ſi referenda
ſit ad ſecundam partem alternatiuæ tantùm, hoc
importare vt cum in defectum habentium quali-
tates expreſſas in prima parte alternatiuæ perue-
nitur ad perſonas expreſſas; in ſecunda ex eis
eligantur, qui ad id magis idonei videbuntur.
Et ſic illa verba non aduerſantur ſuprapoſitæ opi-
nioni.

50 Item non obſtat, quòd cum in ſecunda parte
habeatur mentio Regularium, quorum plures
Religiones non habent inſtitutum hos gradus
conferendi, ſequeretur, ſecundum hanc opinio-
nem, vt Epiſcopus deberet præferre Graduatos
plerumque non admodum litteratos Regulari-
bus longè doctioribus, qui ad gradus huiuſmodi
ex Religionis inſtituto non promouentur. Quia
reſpondetur hoc abſurdum vitari, ſi ita intelli-
gamus Concilium vt ex illis Religionibus, quæ
his gradibus carent, poſſint aſſumi non habentes
eas qualitates, etiamſi alij graduati non deſint:
nam in illis fortè non videtur neceſſarium hos

gradus requirere, cùm eos aſſequi ex inſtituto
Religionis prohibeantur.

Deinde reſpondetur Concilium abſoluté voluiſſe vt primo loco deputarentur Magiſtri, ſeu Graduati; quia cùm hi ſtudiorum curſus peragere, & in publicis functionibus litteraturæ periculum facere conſueuerint; eos iuris præſumptione ſufficienter idoneos iudicauit, à qua quidem iuris præſumptione quemadmodum noluit poſſe recedi ex eo, quod alij aptiores, & doctiores reperirentur ex clero ſæculari, cùm alternatiua, vt dictum eſt, ſit ordinis, non electionis: ita
nec cenſendum eſt voluiſſe vt poſſet recedi ex eo, quod aptiores reperirentur ex clero Regulari; vtroſque enim ſub vnâ, & eadem oratione, ac determinatione Concilium complectitur. Vnde ſuccedit regula l. Iam hoc iure, §. fin. ff. De vulg. & pupill. & l. final. C. De ſent. de qua per Dec. in c. Nouit, nu. 56. de iudic. Nec videtur inconueniens vt Epiſcopus carere debeat in hac functione miniſterio Regularium, qui ex inſtituto hos gradus ſuſcipere non ſolent. Quandoquidem Patres Concilij non latebat multas Religiones extare eiuſmodi inſtituti. Vnde ſi voluiſſent eos comprehendere, expreſſiſſent. Argum. l. Vnicæ, § Sin autem ad deficientis, C. De caduc. tollen. & c. Ad audientiam, verſ. Nam ſi intelligeremus, de decim. eiuſmodi enim expreſſio parum de membrana occupaſſet, vt inquit Oldr. conſ. 266.
51 num. 10. Et quemadmodum abſurdum non eſt vt Regulares quantumuis idonei non poſſint eſſe Iudices Synodales, ſi careant qualitatibus requiſitis in c. Statutum, de reſcript. in 6. vt in Clemen. 2. eod. tit. nec iudices conſeruatores, ſi non habeant requiſita c. fin. de offic. deleg. eod. lib. & Conſtitutionis Gregorij X V. de Conſeruatoribus: ita nec videtur abſurdum vt non poſſint eſſe Examinatores Synodales, niſi deficientibus Magiſtris, aut Graduatis: nam vbi lex
52 certas qualitates actu requirit, debent illæ qualitates actu concurrere, nec ſufficit aptitudo. Abb. in c. Cum in cunctis, §. Inferiora, num. 10. de elect. gloſſ. & DD. in d. c. Statutum, & Roman. conſ. 216. Electio, num. 3. 5. & ſeq. Quinimo in Religionibus Monaſticis gradus Magiſterij, Doctoratus, & alij ſimiles non ſunt in vſu. Et tamen Monachos, Graduatis non deficientibus, Concilium apertè excludit in d. c. 18. ſeſſ. 24. vt indicant verba illa, *etiam ex Ordine Mendicantium*, quæ poſita ſunt ad differentiam non Mendicantium. Ergo ſi Concilium exiſtentibus Graduatis, in Examinatores Synodales noluit deputare, poſſe Monachos, licet ex eorum inſtituto hos gradus ſuſcipere non ſoleant; eodem modo dicendum eſt noluiſſe vt deputari poſſent Regulares, etiam ex illis Ordinibus Mendicantium,
53 qui ſimile habent inſtitutum. Præſertim verò quia in Mendicantibus maior ſuberat ratio dubitandi quin deputari poſſent, vt innuunt eadem verba, *etiam ex Ordine Mendicantium*; ponderando particulam, *Etiam*, quæ implicat caſum magis dubitabilem, c. Tanta, de ſimon. Gemin. conſ. 65. num. 8. verſ. Sed dictio.

54 Cæterùm aduerte, quia etſi Epiſcopus eligere debeat Examinatores prædictis qualitatibus inſignitos, ſi eorum copia ſuppetat; non tamen ſequitur vt ſi alios clericos idoneos eligat, concurſus propterea ſit nullus: nam Sacra Congregatio Concilij aliàs conſulta in caſu Montis Regalis, an concurſus habitus coram Examinatoribus Synodalibus non Doctoribus, vel Magiſtris, aut ſaltem Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico ſit nullus, cùm præſertim alij extant his qualitatibus præditi: Die 2. Auguſti 1607. reſpondit debuiſſe quidem eligi Examinatores, qui ſint Magiſtri, ſiue Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Iure Canonico. Cæterum etiamſi his qualitatibus careant, concurſum non eſſe propterea nullum.

55 Illud præterea omittendum non eſt, ſi alicubi non reperiantur Doctores, niſi prorſus imperiti; eo caſu licere Epiſcopo, prætermiſſis Doctoribus, alios clericos magis idoneos deputare ſiue ſæculares, ſiue regulares, vt aliàs in electione Vicarij Capitularis reſpondit Sac. Congregatio: approbauit enim electionem factam de Vicario non Doctore, nec Licentiato aliàs idoneo, cùm ibi non extaret niſi vnicus Doctor, iſque omninò imperitus: Doctor enim ignarus perinde ac nullus. Felin. poſt alios in c. Clerici, nu. 1. verſ. Vtrum autem Doctor titulo tantum, inf. de iud.

# DE RESCRIPTIS.

## *Cap. Eam te.*

### *S V M M A R I V M.*

*1 Sede vacante ſi Papa tribuat Capitulo vel viceſgerenti, vt præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur.*

*2 Capitulo ſi dirigantur monitoria, vel præceptoria ſuper receptione alicuius, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur.*

*3 Promotus non dicitur quis ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus, vel promiſſus. & num. 5. 9. & 25.*

*Contrarium. num. 23. & ſeqq.*

*Declaratur. num. 30. & 38.*

*4 Epiſcopi promoti in Curia an ex Bulla Vrb. VIII. teneantur ſe conferre ad reſidentiam infra menſem computandum à die prouiſionis, an verò à die conſecrationis, & nu. ſeqq. vſque in finem.*

*6 Epiſcopus non dicitur ante conſecrationem, ſed electus. & n. 28.*

*Declaratur duobus modis, vt n. 30. & 38.*

*7 Electio, & conſecratio vnum faciunt Epiſcopum.*

*8 Pontifex non dicitur ante conſecrationem.*

*9 Promiſſus à Papa ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.*

*Declaratur. n. 30. & 38.*

*10 Archiepiſcopus appellari non poteſt ante ſuſceptionem Pallij.*

*11 Papa ante conſecrationem, & coronationem ex ſtylo non ſcribit nomen ſuum, nec Pontificatum in data, ſed vtitur dimidia Bulla, & appellat ſe electum. & n. 13.*

*12 Aſſerentes tamen eum non debere ſe Epiſcopum, ſed electum inſcribere, ſunt eo ipſo excommunicati.*

*14 Imperator non dicitur ante coronationem.*

*15 Promiſſio, ſeu pronunciatio Papæ in Conſiſtorio habet*

*bet vim electionis, & confirmationis.*
16 *Epiſcopi, vel Pontificis appellatione in materia pœnali non venit electus confirmatus ante conſecrationem.*
*Contrarium. n. 25.*
17 *Ciuitas interficiens electum non incidit in pœnam interficientis Epiſcopum.*
18 *Promoti in Curia ad Epiſcopatum tenentur viſitare Cardinales præſentes.*
19 *Lex debet eſſe rationabilis, & poſſibilis, aliàs non eſt obligatoria.*
20 *Epiſcopi æqua ex cauſa poſſunt ſingulis annis duos, vel tres menſes ab Eccleſia abeſſe. & n. 36.*
21 *Et hæc facultas non fuit eis adempta per Conſtitutionem Vrbani VIII ſuper reſidentia.*
22 *Et illa vti poſſunt à principio ſuæ promotionis, etiam antequam ſe conferant ad reſidentiam.*
*Contrarium. n. 37.*
24 *Prouiſi à Papa etiam ante conſecrationem appellantur promoti. & n. 27.*
25 *Prouiſi nondum conſecrati accedentes ad Eccleſiam & adminiſtrantes ante leuatas Bullas incidunt in pœnas Extrauag. Iniunctæ, de elect.*
26 *Conſtitutio in fauorem animæ recipit latam interpretationem, licet ſit exorbitans, & pœnalis.*
29 *Præfecti Cathedralibus Eccleſijs dicuntur etiam non conſecrati.*
30 *Epiſcopi appellatione venit etiam electus quando in eo militat eadem ratio, quæ in conſecrato.*
31 *Epiſcopus electus, & confirmatus tenetur perſonaliter reſidere, ſicut conſecratus, & nn. ſeqq. & num. 40.*
32 *Et inter eum, & eligentes contrahitur ſpirituale coniugium.*
33 *Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem non poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ſed ea ſolum, quæ ſunt iuriſdictionis.*
34 *Formula, qua vtitur Papa in promouendis Epiſcopis in Conſiſtorio.*
35 *Parochus tenetur perſonaliter reſidere etiamſi nondum ſit promotus ad ſacerdotium.*
37 *Abſcedere non dicitur, qui priùs non reſedit.*
38 *Epiſcopi appellatione venit tantum conſecratus in concernentibus exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis.*
39 *Sed in concernentibus iuriſdictionem venit etiam electus confirmatus, vel prouiſus per Papam.*
41 *Electus confirmatus poteſt dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali ſtudiorum cauſa.*

1 EAM TE. Intellectus huius capitis eſt admodum inuolutus, maximè propter ſcripta intricata Innocentij, & legitur quinque modis, vt hic per Cardinalem in 3. 4. & 10. oppoſitione: communiter tamen ſic ſummatur. Si vacante Sede Papa ſcribat Capitulo, vt præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur. Hoc dicit Io. Andr. Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. Abb. & Io. de Anan. Sed iuxta quartam lecturam Innocentij, quam dicunt communiter approbatam Cardin. & Abb. in princ. & Ripa n. 44. circa fin. verſ. Quartus fuit intellectus, hoc intendit, Si vacante Sede ſcribitur Capitulo tanquam gerenti vices Epiſcopi, vt præbendam alicui conferat, ſi creatur Epiſcopus nondum executo mandato, & ad eum ſpectat collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. Aduerte tamen quia in dubio mandatum factum Capitulo Sede vacante cenſetur factum Capitulo vt vices gerenti: vnde procedit lectura Ioan. Andr. vt benè hic per Henr. Boic. num. 8. & Ripam, in princ. & num. 48. Vel melius iuxta quintam lecturam, de qua per Cardinalem in princ. & in 10. oppoſ. ſi Capitulo diriguntur Monitoriæ, vel Præceptoriæ ſuper receptione alicuius, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur, & ſecundum hanc lecturam, quæ magis conſonat rationi ponderatæ in littera, ibi, [quod nullatenus feciſſe debetes, ſi datam litterarum diligentiùs attendiſſes]: textus videtur procedere de plano. Continet autem quinque, vt dicebat Hoſt. mandatum, executionem, cauillationem, reprehenſionem, & antipophoram. 2

3 Nota primò, ibi: *Ante ſuam promotionem* iuncto fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus.* Epiſcopum electum, & confirmatum ante conſecrationem non dici promotum ad Epiſcopatum; & ita ex hac littera deducit Franc. Vercellenſis, cum quo tranſeunt communiter DD. vt latiùs dicam infr. n. 5.

4 Et ex hoc infero ad quæſtionem, quæ nuper contigit in facto. Vrbanus VIII. ſan. mem. in Bulla ſuper reſidentia Epiſcoporum edita die 13. Decembris 1634 quæ incipit ſancta Synodus ſtatuit, vt iam Præfecti Cathedralibus, vel maioribus Eccleſijs etiam S. R. E. Cardinales ſe itineri committant; & ad reſidentiam conferant infra vnum menſem, ſi in Vrbe exiſtant; infra duos, ſi extra Vrbem in Italia; ſi extra Italiam infra quatuor computandos à die publicationis Bullæ: nonnulli autem Præfecti infra prædictos terminos computandos à die eorum promotionis ſub pœna amiſſionis facultatis teſtandi, & alijs pœnis in conſtitutione expreſſis. Quæſitum eſt, an verba illa, à die promotionis, intelligi debeant à die conſecrationis, an verò à die propoſitionis, & prouiſionis in Conſiſtorio, ita vt prouiſus in curia, & non conſecratus ſi infra menſem non contulerit ſe ad reſidentiam, incidat in pœnas conſtitutionis.

5 Et quidem verba illa, à die promotionis, eſſe exponenda, id eſt à die conſecrationis, videtur ſuaderi poſſe; quia non dicitur quis promotus ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus, vt probatur in hoc cap. Coniungendo, principium ibi, *Ante tuam promotionem*, cum fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus*: & originaliter ex hac littera deduxit Franc. Vercell. quem poſtea ſequuti ſunt Ioan. Andr. num. 5. Bellam. in princ. in verſ. Promotionem. Butrius, Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Felin. omnes in 1. notab. Ioan. de Selua in tr. De Benef. part. 1. quæſt. 2. num. 48. vbi ex hoc infert, vt ſi in priuilegio fiat mentio de promotis, non veniant electi non conſecrati, per tex. hic.

6 Similiter ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus, c. Tam litteris, & ibi Abb. in 1. notab. de teſtib. cap. Tua nuper. ibi, Epiſcopo, vel electo. De his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſ. Capit. Vbi etiam Abb. in 1. not. Gloſſ. 1. & DD. in c. 4. de Relig. domibus, cum ſimilibus, vt hic per Felin. col. 1. in fin. verſ. Cum iſtis concordant, & benè

7

probatur in rubrica de Tranſlat. Epiſc. vel elect.
Et meritò, quia electio, & conſecratio vnum
8 faciunt Epiſcopum, vt dicit tex. in cap. Sicut,
40. diſtinct. Non etiam appellatur Pontifex, vt
per gloſſ. in Clem. 2. in verſ. Pontificum, de
celebrat. Miſſar. cum qua concordant ibi Paulus,
Ioan. de Lignan. Imol. & Cardin. in 3. quæſt. &
Ioan. de Selua de Benef. part. 1. d. qu. 2. nu. 48.
9 Quod locum habet non modò in canonice electis,
& confirmatis, ſed etiam in illis, quos Papa
pronunciauit Epiſcopos, quia ante conſecrationem
vocantur electi, vt notat Abb. in cap. Tua,
num. 2. verſ. Et idem dic hodie: de his, quæ fiunt
à Prælat. ſine conſ. cap. & in cap. Cum in cunctis,
§. Cum verò, num. 6. de elect. Felin. hic
nu. 3. verſ. Tertiò, extende, Ioan. de Selua d. q. 2.
10 num. 48. verſ. Idem eſſet in illis. Quemadmodum
nec ante ſuſceptionem Pallij poteſt aliquis appellati
Archiepiſcopus, cap. Niſi, infra de Authorit.
& vſu Pall. cap. Quod autem, de elect.
11 Nec electus in Papam ante benedictionem, coronationem,
& conſecrationem ex ſtylo intitulatur
Pontifex, nec ſcribit Pontificatum in data,
vt notat gloſſ. ſuper data ſexti in ver. Pontificatus.
Item gloſſ. in fin in proœm. Clem. Licet, vbi
primum à duabus partibus Cardinalium vocem
habentium eligitur, Præſulatum aſſumat, c. Licet,
de vitanda, & ibi dixi num. 5. de elect. & in
12 cap. Significaſti, num. 32. eod. tit. & aſſerentes
eum ante ſuæ coronationis inſignia ſe non debere
Epiſcopum ſimpliciter, ſed electum inſcribere,
ſententiam excommunicationis incurrant, vt in
13 extrauag. Quia nonnulli, de ſent. excom. de qua
ſtupet gl. ibi noviter facta. Quia de ſtylo Curiæ
etiam moderno ante cõſecrationem non exprimit
Papa in Bulla nomen ſuum, ſed dimidia Bulla
vtitur, & ſe electum appellat, ideò de illa extrau.
iudicet Apollo, vt inquit Felin. hic num. 6. ſimi-
14 liter electus in Imperatorem non dicitur Imperator
niſi corona ſuſcepta, l. antepenult. ff. De
militar. teſtam. l. Bene à Zenone, C. De quadr.
præſcript. Gloſſa prælegata ſuper data Sixti in
ver. Pontificatus. Item gloſſ. in Clem. 1. circa
medium, verſ. Ego enim, in verſ. Futurus, de
iureiur. & Angelus in d. l. Bene à Zenone, de
quo ibi egregie per Salicetum, num. . . . Oldrad.
conſ. 180. incip. Quæſtio eſt vtrum Imperator
ante coronationem, per totum, dixi in d. cap. Licet
de vitanda, num. 7. de elect. & alia plura his ſimilia
congerunt hic Felin. num. 2. Ripa, num. 5.
15 Si igitur electus, & confirmatus ante conſecrationem
non poteſt dici promotus; ergo nec
pronunciatus à Papa in Conſiſtorio, quia talis
pronunciatio, ſeu prouiſio Papalis habet vim
electionis, & confirmationis, ſecundum Innoc.
in cap. Cum olim, in princip. de cauſ. poſſeſſ. &
proprie gloſſ. in cap. 1. in ver. Prouiſionem, de
elect. lib. 6. vbi quod Papa prouidendo eligit, &
confirmat. Abb. in d. c. Tua, n. 2. verſ. Et idem
dic hodie, de his quæ fiunt à Prælat. & in d. cap.
Cum in cunctis, §. Cum verò, num. 3. verſ. Sed
quære, de elect. vbi quod Papa creat Epiſcopos
ſolo verbo, & talis creatio dicitur prouiſio, quæ
habet vim electionis, & confirmationis: alios
citat Felin. hic num. 3. verſ. Differunt tamen
& conſequenter Bulla Vrbani VIII. quæ de promotis
loquitur, non debet extendi ad prouiſos
non conſecratos; nam quibus non conueniunt
legis verba, neque ipſa diſpoſitio conuenire videtur,
l. Si ſeruum, §. Non dixit Prætor. ff. De
16 aqua quotid. & Hoſtien. l. 4. §. Toties, ff. De
damn. infect. & eo magis quia Bulla eſt pœnalis:
in materia autem pœnali appellatione Epiſcopi,
vel Pontificis minime venit electus, & confirmatus,
ſi nondum ſit conſecratus, vt notat gloſſ. in
Clem. Si quis ſuadente, in ver. Quemuis Pontificem,
de pœnis: & Bald. in l. Si nondum, poſt
17 princip. C. De furt. vbi quod ciuitas interficiens
electum, non incidit in pœnam interficientis
Epiſcopum, de qua in cap. Ita nos, 25. quæſt. 2.
& eum ſequitur Felinus hic num. 1. in princ. verſ.
Vnde Bald. quibus accedit, quod per extrauag.
Iniunctæ, de elect. Epiſcopi tenetur Bullas ſuæ
promotionis expedire, & antea prohibentur ad
Eccleſias ſibi commiſſas accedere, aut in illarum
18 adminiſtratione ſe immiſcere: & ex conſtitutione
7. Leonis X. in Concilio Lateranenſi edita,
quæ incipit Supernæ, in §. 6. Promoti viſitare
tenentur Cardinales, qui præſentes in Curia fuerint,
in Bullar. to. 1. pag 475. & plerumque debent
alia etiam negocia in Curia explicare. Quæ vix
19 fieri poſſent infra ſpatium vnius menſis. Vnde
non eſt veriſimile, vt Pontifex voluerit eos arctare,
vt infra tam breuem terminum ab Vrbe
abſcedant. Arg. l. Titius, §. Final. ff. De excuſat.
tut. Roman. conſ. 410. Vt clarior, num. 1. Quia
lex debet eſſe rationabilis, & poſſibilis; aliàs non
eſſet obligatoria, cap. Erit autem lex, 4. diſtin.
Nec tranſgreſſio eius imputaretur ad pœnam, vt
20 ibi per gloſſ. in verſ. Poſſibilis, quinimò cum
ex Concilio Trid. Epiſcopi tres menſes ſingulis
annis à ſuis Eccleſijs abeſſe liceat, dummodò id
21 æqua ex cauſa fiat, vt in c. 1. §. Quoniam autem,
ſeſſ. 23. Et hæc facultas non fuerit illis adempta
per Conſtitutionem Vrbani, vt aliàs fuit decla-
22 ratum: nihil prohibet, quominùs huiuſmodi facultate
vti poſſint in princ. anni ſuæ prouiſionis
ante quam munus conſecrationis ſuſcipiant, &
ſe ad reſidentiam conferant.
23 Verum his non obſtantibus dicendum videtur
terminos præſcriptos in Bulla Vrbani ad committendum
ſe itineri, & conferendum ſe ad reſidentiam
eſſe computandos à die prouiſionis, ſeu
pronunciationis factæ per Papam in Conſiſtorio,
non autem à die conſecrationis; quia verbum
promotionis, quo Bulla vtitur, ex proprietate
vocabuli comprehendit etiam electos, & confirmatos,
vt eſt textus in cap. Cum in cunctis, §.
Inferiora, verſ. Hoc ſanè, de electione iuncta
gloſſ. quæ exponit, verſ. Promoti, ideſt electi, &
confirmati, ſed non ordinati: & concordant ibi
Innoc. Compoſtell, & Hoſt. facit tex. in c. Super
his, de accuſat. & cap. Non magnopere, in fin.
& cap. Vltimò, in fin. Nt Cler. vel Monach. &
24 ita per hæc iura firmant hic Dec. num 7. & Ripa
num. 1. Ego præter eos allego duo iura, quæ irrefragabiliter
conuincunt prouiſos, ſeu pronunciatos
à Papa in Conſiſtorio appellari promotos,
etiamſi nondum fuerint conſecrati. Primum
eſt in extrauag. Iniunctæ, de elect. in illis verbis:
Epiſcopi, & Abbates, qui apud dictam Sedem
promouentur, aut confirmationis, conſecrationis,
vel benedictionis munus recipiunt, nec non
ibi: [eorum promotionem, confirmationem, ſeu
25 benedictionem:] per quem textum tollitur etiam
motiuum, de quo ſupra num. 16. quod appella-
tione

tione Epiſcopi, vel promoti in pœnalibus non veniat non conſecratus. Nam dicta extrauag. Iniunctæ, imponit pœnas Epiſcopis accedentibus ad Eccleſias ſibi commiſſas, & adminiſtrationem ſuſcipientibus ante expeditas Bullas: & tamen comprehendit etiam promotos in curia, ſeu promiſſos per Papam, nec non electos, & confirmatos, etiam non conſecratos; cum de illis, & de conſecratis loquatur diſiunctiuè. Vnde ſi promoti, & nondum conſecrati ad Eccleſias ſe conferrent, & bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationi ſe immiſcerent, proculdubio inciderent in pœnas ibi ſtatutas. Præterquam quod

26 cùm materia reſidentiæ concernat vtilitatem animæ, etſi Conſtitutio Vrbana alias eſſet exorbitans, & pœnalis; tamen reciperet extenſionem, vt notat Ioan. Andr. in c. Ex tenore, num. 5. verſ. Illa enim conſtitutio. Qui fil. ſint legit. vbi ſingulariter ait, conſtitutionem, etſi videatur odioſa, quia pœnalis; tamen fauorabilem eſſe, ſi ſit inducta in animarum fauorem, & ideò illius pœnam non eſſe reſtringendam, ſed dilatandam. Sequitur Sarnen. alios citans in regul. de veriſimili, in 1. quæſt. num. 3. verſ. Iſtis tamen non obſtantibus. Et nihilominus etiam in pœnalibus ſit lata interpretatio, quatenus patitur verborum proprietas, vt dixi in c. Inter cæteras, num. 18. ſupra end. præſertim cum in promiſſis, & conſecratis militet eadem ratio, vt

27 patebit infra, num. 31. Alterum eſt ius nouiſſimum Concilij Tridentini, ſeſſ. 7. cap. 9. Vbi ſic legitur: ad maiores Eccleſias promoti munus conſecrationis infra tempus à iure ſtatutum ſuſcipiant. Ecce igitur tex. rotundus, quod promoti dicuntur eſſe non conſecrati.

Nec obſtat hæc decretalis, quoniam non probat id, ad quod eam induxit Franciſcus Vercell. & ſequaces ſupracitati num. 5. vt bene aduertunt hic Dec. Ripa, & Ioan. de Anan. omnes in primo not. Nam tempore datæ litterarum vacabat Sedes. Ergò iſte non erat electus, & confirmatus, quia ſic Sedes non vacaſſet, cap. Transmiſſam, infr. de elect. & dum tex. dicit, nec adhuc eſſet conſecratus, debet intelligi, nec electus.

28 Addo quod præcitati Doctores videantur habuiſſe bonum intellectum, non enim dixerunt abſolutè aliquem non dici promotum ante conſecrationem, ſed dixerunt Epiſcopum non dici promotum. Vnde ſenſus eſt, quod non conſecratus non dicitur promotus Epiſcopus, quia electus, & confirmatus, licet dicatur promotus, adhuc tamen non dicitur Epiſcopus. Idque ſatis apertè præter alios declarauit Imola in 2. notab. dum ait: Nota quod ante conſecrationem non dicitur quis promotus in Epiſcopum, licèt ſit electus, & confirmatus: nam ante confirmationem non debet appellari Epiſcopus, ſed electus, dum ſit confirmatus.

29 Præterea conſtitutio Vrbani non loquitur explicitè de Epiſcopis, quorum appellatione, vt prædixi, regulariter veniunt ſolum conſecrati: ſed ad inſtar Concilij Tridentini, cap. 1. verſ. Ne verò, ſeſſ. 23. loquitur de Præfectis Cathedralibus, vel maioribus Eccleſijs, quorum appellatione abſque dubio veniunt etiam non conſecrati, vt clarè probatur in decreto eiuſdem Concilij d. ſeſſ. 23. cap. 2. vbi ſancta Synodus ſtatuit per hæc formalia verba, videlicet, Eccleſijs Cathedralibus, ſeu Superioribus quocumque nomine, ac titulo Præfecti ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Et ita euidenter patet Præfectos Eccleſijs Cathedralibus propriè dici ante conſecrationem: & conſequenter dum Bulla Vrbani præſcribit eiſdem Præfectis terminum ad conferendum ſe ad reſidentiam computandum à die eorum promotionis, debet intelligi de illa promotione, quæ fit à Papa in Conſiſtorio ante conſecrationem, & cum myſterio Bulla ad inſtar Concilij Tridentini non Epiſcopi, ſed Præfecti nomen adhibuit, vt fortè ſub moueret dubitationem, quæ fieri potuiſſet de computatione temporis à die conſecrationis.

30 Et nihilominus etiam ſi Bulla nominatim loqueretur de Epiſcopis: tamen Regula illa, quod Epiſcopi appellatione non venit electus, & confirmatus non conſecratus, recipit duas notabiles limitationes, quæ optimè adaptantur caſui, de quo nunc agitur.

Primò enim limitatur niſi in electo militet eadem ratio, quæ militat in conſecrato: tunc enim appellatione Epiſcopi venit etiam electus, vt per gloſſ. in Clem. 1. in ver. Epiſcopis de ſor. compet. & ibi Abb. nu. 2. & tunc promotus dicitur etiam non conſecratus: & ita per illam gloſſam probat hanc limitationem Felin. hic, num. 1. col. 2. poſt princ. verſ. Et adde gloſſ. & ante eum Marian. Socin. in ſua diſput. quæ incipit, A ſacroſanctæ: & eſt tertia in ordine reddens rationem, quia ſtante rationis identitate non dicitur fieri extenſio, ſed comprehenſio: & eum ſequitur idem Felin. hic num. 5. col. 5. poſt medium, verſ. Reſ-

31 pondet ad gloſſam: in materia autem reſidentiæ, de qua loquitur Conſtitutio Vrbana, nulla eſt differentia inter electum, confirmatum, ſeu pronunciatum à Papa, & conſecratum, vt probat.

32 tex. in c. Inter corporalia, §. Sicut enim, de tranſlat. Epiſcopi per hæc formalia verba: [Sicut enim Epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontificis ſuam non debet Eccleſiam derelinquere; ſic & electus confirmatus, cum non debeat in dubium reuocari, quin poſt electionem, & confirmationem Canonicam inter perſonas eligentium, & electi coniugium ſit ſpirituale contractum, cui profectò Epiſcopalis dignitas nihil addit. & infra. Vnde cum non ſit maius vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, imò idem penitus, & non aliud: idem iuris obtinet

33 in vtroque.] Hæc ibi. Et quamuis ante conſecrationem non habeat poteſtatem ordinis, quæ in conſecratione tantum confertur, tamen aſſequitur plenariam in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrationem, cap. Transmiſſam, de

34 elect. & Papa in Conſiſtorio facta propoſitione per Cardinalem relatorem pronunciat Epiſcopum, per hæc formalia verba. [Auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra, Eccleſiam N. de perſona N. prouidemus, ipſumque illi in Epiſcopum præficimus, & Paſtorem, curam, & adminiſtrationem ipſius eidem in ſpiritualibus, & temporalibus plenariè committen.] & Cardinalis relator firmat ſchedulam, quam mittit Vicecancellario per ſimilia verba, vt refert Flamin. Pariſ. de reſignat. Benef. lib. 8.

Digitized by Google

lib. 8. q. 5. n. 25. & 35. Quamobrem cùm etiam ante conſecrationem ſit Paſtor, & curam habeat animarum, vtique tenetur oues ſuas agnoſcere, & paſcere præcepto diuino, & conſequenter apud Eccleſiam ſuam perſonaliter reſidere, vt in Con-
35 cilio Tridentino, cap. 1. ſeſſ. 23. & eſt ſimile in Parocho, qui habet regimen animarum, & tenetur perſonaliter reſidere etiamſi non ſit promotus ad Sacerdotium, vt cap. Licet Canon. §. Is etiam, de elect. lib. 6. & ibi notat. Butr. in 3. notab. Anchar. in 2. Gemin. in d. § Is etiam, verſ. Quæro quando dicatur, & Franc. ibid. n. 3. in fin. verſ. In eodem gloſſa.

36 Et confirmatur, quia Epiſcopis ex Concilio, dicto cap. 1. §. Quoniam, ſeſſ. 23. non licet longiori ſpatio, quàm duorum, vel trium menſium ſingulis annis ab Eccleſia abeſſe. Quod ſi Bulla Vrbani VIII. non arctaret prouiſos ad reſidendum niſi poſt menſem à die conſecrationis, haberent omnes primo anno ad minus quatuor menſes abſentiæ: nam tres menſes habent ad ſuſcipiendum munus conſecrationis, cap. Quoniam, 75. diſtinct. cap. Quoniam, 100 diſtinct. Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 2. & alium menſem haberent ex Bulla; quod eſſet abſurdum, quia cū Conſtitutio emanauerit in fauorem reſidentiæ, non debet in eius diſpendium retorqueri, l. Quod fauore, C. De legib. cap. Quod ob gratiam, de regul. iur. lib. 6 nec operari contrarium eius, ad quod inducta eſt, l. Legata inutiliter, ff. De
37 adimen. legat. cum ſimil. Nec verum eſt promotos ad Epiſcopatum poſſe ſumere tres menſes abſentiæ in principio anni ſuæ promotionis. Quoniam Concilium, in d. § Quoniam, intelligi debet de Epiſcopis reſidentibus, qui à ſuis Eccleſijs abſcedant; non autem de illis, qui nunquam ad reſidentiam ſe contulerunt, vt patet ibi, ſtatim reuerſuri ſunt, l. Plerique, ff. De rit. nupt. l. Vir mulieri, ff. De donat. inter vir. & vxor. & l. 3. ff. De diuort. nec non ibi, abſcedentium, quod verbū neceſſariò ſupponit Epiſcopos antea in ſuis Eccleſijs reſediſſe, ac deinde ab illis receſſiſſe, vt l. Vnica, C. De Colon. Paleſt. lib. 11. Nec obeſt anguſtia temporis vnius menſis ſupra ponderata, nu. 18. quia ad expediendas Bullas ſufficiunt dies circiter viginti, & interea poteſt promotus ſe expedire à viſitatione ſacri Collegij, & alijs in in Curia peragendis; & expedit animarum ſaluti, vt quantocyùs ad reſidentiam ſe conferant.

38 Secundò limitatur ſupraſcripta Regula, vt locum habeat ſolummodò in ſpectantibus ad exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis in quibus appellatione Epiſcopi venit tantum conſecratus, cap. Tranſmiſſam, cum ibi notatis de elect. & tradit Butr. in conſ. 19. Quia hic agitur: cum alijs hic congeſtis per Felinum, num. 1. col. 3. in
39 princ. verſ. Et ideò dicit Butrius, ſecus verò ſi materia ſubiecta concernat iuriſdictionem Epiſcopalem, quia cùm hæc cadat in electo confirmato, vt d. cap. Tranſmiſſam, cum gloſſ. in ver. De talibus, diſpoſitio loquens de Epiſcopo verificatur etiam in electo confirmato, ſeu prouiſo, licet non conſecrato, vt notat gloſſ. in d. Clem. 1. in ver. Epiſcopis, & ibi Abb. num. 2. de foro competenti. Cardin. poſt Zenzelinum in Clem. 1. in 6. quæſt. De pueris. Felin. alios referens hic num. 5. verſ. Reſtringantur. Ioan. de Selua, de
40 Benef. part. 1. quæſt. 2. num. 49. Hoc autem caſu verſamur in materia reſidentiæ, quæ non prærequirit ordinem Epiſcopalem, imò poteſt, ac debet fieri à prouiſis etiam non ordinatis, vt in d. c. Licet Canon. §. Ius etiam, de electione lib. 6. &
41 fuſiùs oſtenſum eſt in præcedenti limitatione. Facit quod notat Ioan. Andr. in c. Cum ex eo, ibi: & per id idem dicendum in electo, de elect. lib. 6. vbi tenet, electum confirmatum poſſe dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali per ſeptennium ſtudiorum cauſa, licet ille tex. loquatur de Epiſcopis: & eum ſequuntur Felin. & Io. de Selua, locis citatis. Ex quibus patet etiam reſponſum ad obiecta: & ita fuit obſeruatum in caſu bon. mem. Ludouici Rodulphi, Epiſcopi Pactenſis, qui cum in morbum incidiſſet poſt menſem à die propoſitionis in Conſiſtorio, ſed infra menſem à die ſuſcepti muneris conſecrationis, & paulò poſt in Curia obijſſet, eius bona tanquam ſpolia Cameræ Apoſtolicæ applicata fuerunt, nulla habita ratione facultatis teſtandi, quam obtinuerat à felicis record. Vrbano VIII. & adde quod de hac Bulla ſuper reſidentia ſcripſi in c. Qualitate, à n. 11. vſque in fin. de Cler. non reſiden.

De materia decretalis videlicet quando Papa Sede vacante, vel plena mandat Capitulo, vel Epiſcopo, vt aliquem recipiant in Canonicum, & in Fratrem, eique præbendam conferant, numquid mandatum poſſint, aut debeant adimplere, vide magiſtralem diſtinctionem Baldi hic, n. 34. & Henric. Boic. num. 6. verſ. Si quis quando Papa.

# DE RESCRIPTIS.

## *Cap. Ad audientiam il 1.*

### *SVMMARIVM.*

1 *Latinitas falſa vitiat reſcriptum Papæ.*
*Ampla etiamſi falſa latinitas ſit in vno tantum ex Capitulis ſeparatis. n. 4.*
*Limita ſi ſit in ſupplicatione, & narratiua partis: num. 8.*

2 *Litteræ Apoſtolicæ deficiendo in figura litterarum deficiunt in figura ſubſtantiæ.*

3 *Et præſumuntur falſificatæ præſumptione iuris, & de iure.*

5 *Scripturæ fides eſt indiuiſibilis.*
*Declaratur. num. 13.*

6 *Subreptio in vna parte non vitiat totum reſcriptum in partibus ſeparatis.*

7 *Declara quando eſt in parte, quæ non cauſat principaliter conceſſionem gratiæ.*

9 *Litteræ Apoſtolicæ facultatis teſtandi, & transferendi penſiones ante omiſſionē regiſtrationis in Camera cenſentur nullæ quoad vtramque facultatem teſtandi duntaxat.*

10 *Regiſtrationis omiſſio adimit fidem Breui Apoſtolico quoad facultatem teſtandi; ſed non quoad facultatem transferendi penſiones.*

11 *Scriptura continens capitula ſeparata, quamuis non probet quoad vnum, poteſt tamen probare quoad aliud.*

*Niſi*

12 *Niſi defectus proveniat ex dolo illius, à cuius au-*
*ctoritate fides ſcripturæ dependet.*
14 *Inſtrumenti vnius falſitas, & defectus fidei inſluit*
*etiam in alia inſtrumenta.*

1 AD AVDIENTIAM. Falſa latinitas
vitiat reſcriptum Papæ; Hoc dicit, Io.
Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anch.
Imol. Abb. Io. de Anan. Barbat. Felin.
2 & Dec. & ſic litteræ Apoſtolicæ deficiendo in fi-
gura litterarum deficiunt in figura ſubſtantiæ, vt
inquit Bald. hic num 2. Ratio decretalis eſt, quia
reſcriptum Papæ tranſit per multas manus, &
magna maturitate decoquitur, cap. Apoſtolicæ,
& ibi gloſſ. 135. q. 4. Io. de Imol. conſ. 133. Viſo
reſcripto, num. 5. nec eſt veriſimile vt aliquis ex
officialibus non viderit falſam latinitatem, &
illam non emendauerit, vt hic in gloſſ. vnica.
3 Ideoque reſcriptum huiuſmodi præſumitur extra
voluntatem, & cancellariam Principis, & ab
alijs fuiſſe falſificatum, vt ait gloſſ. & Felin. hic
num. 2. Imò hæc eſt præſumptio iuris, & de iure,
vt reſpondit Ludouicus Romanus conſ. 376. Quę-
ſtio eſt nunquid, num. 11. in fin.
4 Et intellige regulam huius tex. etiamſi falſa
latinitas ſit in vno tantum ex capitulis ſeparatis,
adhuc enim reſcriptum vitiatur in totum, quia
5 tota auctoritas & fides defuit, cum fides ſcriptu-
ræ ſit indiuiſibilis, vt patet in tex. ibi: fidem te
nolumus adhibere: & in cap. Si ad ſcripturas,
9. diſtinct. & in cap. Pura, & ſimplex 3. q. 9. Et
hic firmant Bald. num. 15. & Felin. num. 2.
6 Nec obſtat text. in cap. Si eo tempore infra
eod. lib. 6. vbi ſubreptio in vna parte non vitiat
totum reſcriptum in partibus ſeparatis. Quo-
niam aliud eſt ſubreptio in tacendo verum, vt
7 ibi, aliud in exprimendo falſum, vt hic: nam
ſubreptio non impedit quin conſtet de volunta-
te Principis in capitulo ſeparato quando eſt in
parte, quæ non cauſat principaliter conceſſio-
nem gratiæ, ſed Papa aliunde mouetur. At fal-
ſa grammatica operatur, vt totum reſcriptum
videatur extra voluntatem Principis, ſecundum
ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 1. & ita poſt Ab-
batem in cap. Sedes, infra eod. Ad prædictam
obiectionem reſpondet Felin. hic nu. 2. qui am-
plius ad regulam huius decretalis ponit quinque
ampliationes, & 11. limitationes, quas per te
8 videas. Et vltra eum limita duodecimò eandem
regulam, vt locum habeat ſi falſa latinitas ſit in
parte, in qua Princeps reſcribit: ſecus verò ſi ſit
in ſupplicatione, & narratiua partis, vt per Io.
de Imol. d. conſ. 133. n. 5.
9 Ex facto quæſitum eſt an litteræ in forma Bre-
uis quibus tribuitur facultas teſtandi, & transfe-
rendi penſiones, ex omiſſione regiſtrationis in
Camera cenſeantur nullę quoad vtramque facul-
tatem, an verò quoad facultatem teſtandi dum-
taxat.
10 Facultas teſtãdi, quæ regiſtrari debet in Camera
nullam habet connexitatem cum facultate trans-
ferendi; ideoque omiſſio regiſtrationis, etſi adi-
mat fidem Breui quoad facultatem teſtandi, non
11 tamen cenſetur illam adimere quoad facultatem
transferendi: nam quoties ſeparata ſunt Capi-
tula, quamuis ex aliquo defectu ſcriptura non
probet quoad vnum, poteſt tamen probare quoad
alia, gloſſ. in l. Si ex falſis, in verb. Niſi forte, C
De tranſact. quam dicit Alex. ibidem, num. 4. in
12 iudicijs obſeruari; & omnes ad eam recurrere.
Quod ſine dubio procedit quando defectus non
prouenit ex dolo illius, à cuius authoritate fides
ſcripturæ dependet, prout non prouenit in caſu
noſtro. Rota deciſ. 3. de fide inſtrum. in antiquis.
Bart. Angel. & alij apud Anton. Gabr. comm.
concl. de crimin. concl. 3. num. 2. Legiſtæ, in d. l.
Si ex falſis, & Canoniſtæ in cap. Fraternitatis,
infra de hæreticis. Dec. in conſ. 317. num. 7.
& 8.
13 Neque obſtat quod fides inſtrumenti ſit indiui-
ſibilis, vt dictum eſt ſupra num. 5. quia reſpon-
detur id procedere quando agitur de defectu fi-
dei perſonæ adſtruentis fidem inſtrumento; tunc
enim ſi perſonæ non creditur, vt puta notario
in vno Capitulo, nec credi etiam debet in alio,
cum ab eiuſdem perſonę authoritate dependeant.
14 Imò, quod plus eſt, falſitas, & defectus fidei vnius
inſtrumenti influit etiam in alia inſtrumenta.
Ita loquuntur Doctores in l. Si ex falſis: Et ita
accipi debet quod dicitur fidem inſtrumenti eſſe
indiuiſibilem. At in caſu noſtro fides vnius par-
tis Breuis, ſcilicet facultatis teſtandi non profi-
ciſcitur à perſona, quæ Breue confecit, ſed à re-
giſtratione omiſſa, quæ ſubſequi debebat: & ita
ceſſat ratio indiuiduitatis fidei quam Doctores in
falſitate inſtrumenti conſiderant.

# DE RESCRIPTIS.

## Cap. Cauſam quæ.

### SVMMARIVM.

1 *ORdo reſcripti interpretationem recipit à*
*iure communi.*
2 *Clauſula in reſcripto poſita debet ad ſtatũ*
*iuris reduci vbicunque ſita reperiatur.*
3 *Ordo ſenſus, & intellectus magis ſeruandus, quàm*
*abuſiuus ordo verborum.*
4 *Reſcriptum Principis debet reduci ad terminos iuris*
*communis, etiam impropriando verb. Et quid in*
*priuilegijs. n. 7. & ſeqq.*
5 *Reſcripta contra ius elicita, niſi aliud appareat de*
*voluntate Principis, non valent. & num. 31.*
6 *Reſcriptum conceditur ad iuris communis obſeruan-*
*tiam; aliàs tranſit in priuilegium.*
8 *Priuilegia ſunt reſtringenda, vt minus lædant ius*
*commune, quàm fieri poſſit, dum tamen aliquid*
*conferant quantuncunque minimum. & nu. 24.*
*& 26.*
9 *In quantum tangunt ius concedentis ſunt latiſſimè*
*interpretanda.*
10 *Sed inquantum tangunt ius tertij, ſunt reſtrin-*
*genda. & num. ſeqq.*
11 *Gratia Principis ita eſt interpretanda, vt non no-*
*ceat tertio.*
12 *Amplia primò etiam in gratia conceſſa miſerabili-*
*bus perſonis.*
13 *Amplia ſecundò etiam in gratia conceſſa Regibus.*
*Amplia tertiò etiamſi præiudicium ſit modicum,*
*num. 15. ſed contra, num. 16.*
*Amplia quartò etiam quando reſcribitur motu pro-*
*prio, num. 17.*

Am-

*Amplia quintò, etiamſi aliàs gratia nihil conferret. num. 24. & 26.*
*Amplia ſextò, etiamſi oporteat recedere à proprietate verborum. n. 27.*
*Limita, niſi verba ſint adeo clara, vt ceſſet omnis ambiguitas. num. 34.*
14 *Priuilegia Regum in dubio ſunt interpretanda, vt minus derogent iuri communi & ſuperioritati Pontificiæ.*
18 *Motus proprius non firmat priuilegium contra ius alterius.*
19 *Licet præſeruet à ſubreptione, non tamen operatur remotionem iuris alieni.*
20 *Princeps non intendit, iuri alterius derogare.*
21 *Clauſulæ ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis ſtante intentionis defectu nihil operatur.*
22 *Intentionis defectus ſemper opponi poteſt, licet in motu proprio ſublata ſit facultas de eo dicendi.*
23 *Onus tamen probandi incumbit allegãti.*
25 *Verba reſcripti tolerabilius eſt vt nihil operentur, quàm vt aliquis indebitè damnum patiatur.*
26 *Priuilegium, vbi non agitur de præiudicio tertij, non debet adeo ſtrictè interpretari, vt nihil operetur.*
28 *Clauſula, Non obſtante collatione alteri facta, intelligitur de collatione inualida, ne tertiò præiudicetur.*
29 *Reſcripti verba, quod aliquis ſit priuatus beneficio propter crimen non inducens priuationem ipſo iure, impropriantur, & exponuntur, quod ſit priuandus.*
30 *Princeps reſcribens ſcienter contra ius tollit iuris obſtaculum.*
31 *Contrarium.*
32 *Declaratur.*
33 *Princeps reſcribendo ſimpliciter contra ius præſumitur circumuentus.*
34 *Verba clara interpretationem non admittunt.*
35 *Regula de iure quæſito non tollendo debet expreſſè derogari, nec ſufficit ſcientia Papæ implicita, vel explicita ex narratis quod agebatur de præiudicio tertij.*
36 *Nec vlla formula introduci poteſt, per quam dici poſſit conſtare de mente Papæ volentis tertiò præiudicare, niſi faciat regulæ mentionem.*
37 *Fallit in gratia ex ſui natura præiudiciali.*
38 *Item fallit in gratia, quæ ſit ob publicam vtilitatem.*

1 CAVSAM QVÆ. Ordo reſcripti interpretationem recipit à iure communi: Hoc dicit. Io. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Ioan. de
2 Anan. vel aliter ſecundum Ant. de Butr. Abb. & Felin. clauſula in reſcripto poſita debet ad ſtatum
3 iuris reduci, vbicunque ſita reperiatur, vel pleniùs ſecundum Bald. ordo reſcripti recipit interpretationem ob ordine præfixo de iure communi: & verba præpoſita, vel poſtpoſita idem ſignificant: & ordo ſenſus, & intellectus magis ſeruandus, quàm abuſiuus ordo verborum. Diuiditur in duas partes, in prima ponitur partis conqueſtio, in ſecunda reſponſio, ac iudicis inſtructio; ibi, *nos volentes.*

4 Nota primò, ex hac decretali notabilem theoricam, quod reſcriptum Principis debet reduci ad terminos iuris communis, etiamſi oporteat id facere per impropriationem verborum, prout ex hoc tex. deducunt Abb. & Decius ambo in primo notabili. & notat gloſſ. in cap. Paratus in verb. Si verba, 23. q. 1. quæ per hunc text. dicit, verba in reſcripto poſita iuri, & æquitati eſſe conformanda, licet verba non patiantur. Oldrad. conſ. 268. Quæſtio eſt vtrum, n. 5. Calder. conſ. 2. Si mandatur, num. 1. de reſcript. dicens reſcripta debere interpretari ſecundum ius, etiam ſi quantum ad verba videantur diſcrepare à iure communi, & de hoc eſſe caſum in hac decretali, & in cap. Super litteris, infra eodem, & in cap. Super quæſtionum, §. Si verò, de off. deleg. Ad quod plura more ſuo cumulat hic Felin. n. 5. & ſeqq.

5 Rationem huius concluſionis aſſignat Calder. vbi ſupra, quia reſcripta contra ius elicita, niſi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, l. Reſcripta, C. De precib. Imper. offer. cap. Reſcripta, 25. qu. 2. ergo in quantum poſſunt, reduci debent ad ius commune.

6 Aliam rationem reddit Abb. hic num. 1, quia reſcriptum conceditur ad iuris communis obſeruantiam, nec debet aliquid continere contra ius: nam tunc eſſet priuilegium, vt notat gloſ. in cap. 1. in verb. Noſcatur, in fin. de conſtitut. lib. 6. & Cyn. in dicta l. Reſcripta, C. De precib. Imp. offerend. Igitur ne reſcriptum quid operetur contra naturam ſuam, debet ita, & taliter intelligi, vt iuri communi non obuiet.

7 Et per hanc rationem videtur Abb. ſentire aliud eſſe dicendum in priuilegijs, quæ conceduntur contra obſeruantiam iuris communis, & tenet expreſſè gloſſ. hic in verb. Præcedat, dicens verba in reſcriptis eſſe intelligenda ſecundum ius commune, vt hic, & in concordant. in ea allegatis: ſecus in priuilegijs, cap. Ad audientiam, in fin. infr. de Decim. cap. In his, de priuil. Idem Innoc. hic num. 2. & Hoſt. num. 10. dicentes in priuilegijs fieri latam interpretationem, l. fin. ff. De conſtitut. Princip. cap. Olim, de verb. Significat. dummodò à verbis priuilegij non recedatur, cap. Ad aures, infr. de priuileg. cap. In ſingulis, §. Porrò, de ſtatu Monachor. cum ſuis concordant.

8 Sed tu dicas priuilegia, in quantum poſſunt, eſſe reſtringenda ad limites iuris, vt quantò minus fieri poteſt lædat ius commune, vt eſt tex. in d. l. Si quando, in princip. Cod. De inoff. teſt. dum tamen ita intelligantur, vt aliquid conferant quantumcunque minimum; per ea, quæ leguntur, & notantur in cap. Olim, de verbor. ſignif. in d. cap. In his, de priuileg. vt bene per Butr. hic num. 17. Imol. num. 11. verſ. Interdum autem, & Dec. num. 3.

9 Et quamuis priuilegia in quantum tangunt ius concedentis latiſſimè ſint interpretanda, per id, quod habetur in cap. Cum dilectus, inf. de conſuetudin. Nam quoad concedentem cenſentur eſſe beneficia, in quibus fit latiſſima interpretatio, quando agitur de præiudicio ſolius concedentis, iuxta not. in cap. fin. infr. de tranſlat. Epiſcoporum, & in d. cap. Olim, de verbor. ſi-
10 gnificat. tamen in quantum tangunt ius tertij, ſunt reſtringenda, cap. Paſtoralis, infr. de priuil. & not. Innoc. in cap. Cum dilecti, de donat. in cap. Tua, de decim. & in d. c. vlt. de tranſlation. Epiſcop. Oldrad. d. conſ. 268. num. 2. Bald. in l. Nec auus, nu. 2. C. De emancipat. liber. Butr.

hic

hic num.18. Imol. num.11. verſ.Et prædicta procedunt, & Felin. nu.10. verſ. Et ideo dicit Bald.

Itaque ſi princeps alicui priuilegium concedit, ipſum ſic temperatè, & ciuiliter eſt intelligendum, vt in quantum fieri poteſt, ſine alterius iniuria, & iuris alieni præiudicio (præſertim ſi per ipſam iuris interpretationem aliqua vtilitas cui conceditur, afferri poſſit) intelligatur conceſſum, quæ ſunt formalia verba Oldradi in præalleg. conſ.268. num.1.

11 Et generaliter conceſſiones Principis ita eſſe
interpretandas, vt non noceant tertio, probant iura clara in l.2. §.Merito, ibi: nam quoties aliquid in publico fieri permittitur, ita oportet permitti, vt ſine iniuria cuiuſque fiat, ff. Ne quid in loc. pub. & in l. Impuberi, ibi: priuilegium militum ad alienam iniuriam porrigi non oportet, ff. De adminiſtrat. tutor. & in l. Sed cum ab hærede, ibi: præſertim ſi nouum beneficium cum alterius iniuria poſtularetur, ff. Ad Trebell. & in l. Nec auus, ibi: nec in cuiuſquam iniuriam beneficia tribuere moris eſt noſtri, C. De emancipat. liber. & in cap. Ex tuarum, infr. de vſu Pallij, vbi gloſ. in verb. Permittat, & in cap. Ad aures. verſ. Cum non ſit intentionis noſtræ, ſupra eod. cap. Ex parte il primo, ibi: Si memores ſuiſſemus, & cap. Super eo, ibi: Non tamen eſt noſtræ intentionis, infr. de off. deleg. cum plurimis concordant, & notat gloſſ.1. in cap. Ecce, 99. diſtinct. & in cap. Lege, in verb. Diuiſiones, 10. diſtinct. & in cap.1. in verb. Iuſtitiam, 22. diſtinct. cum multis ſimilib. vt hic per Felin. nu.19. verſ. Et generaliter. Rota in antiquiorib. deciſ.2. num.2. de renunc.

12 Amplia primo, etiamſi priuilegium conceſ-
ſum eſſet perſonæ miſerabili; nam adhuc intelligendum eſſet ſine præiudicio tertij; neque enim iura patiuntur vt vnius inopia per alterius iniuriam releuetur, nec quod ex pietate aliquibus miſerabilibus perſonis conceditur, ad iniuriam alterius redundet, cap. 1. 22. quæſt. 2. & cap. 2. inf. de eccleſ. ædific.& tradunt Oldr. d.conſ.268. nu. 8. & Sarnen. in reg. de iure quæſito non toll. quæſt.1. num. 4.

13 Amplia ſecundò, etiam in priuilegijs conceſſis
14 Regibus, quæ odioſa ſunt, vt per Rebuff. ſuper
concordat. in tit. De Regib. ad Prælat. nominan. in princ. in gloſ. in verb. Cathedralibus, & Felin. hic num.25. & ideo veniunt interpretanda, vt minus derogent iuri communi, & ſuperioritati Pontificiæ. Caputaq. deciſ.84. num.6. & 7. par.2.

Amplia tertiò, etiamſi præiudicium ſit modicum, gloſ. in cap. Cum olim, in verb. Præiudicium, infra de conſuetudin. Felin. hic num. 10. verſ. Et quæ dicuntur de præiudicio, ſed in oppoſitum eſt gloſ. fin. ad d. l. Nec auus, Cod. De emancip. liber. quæ exponit verbum, iniuriam, ſcilicet magnam; ſed parua toleratur. Et allegat multa iura. Ad idem gloſ. in d. cap. Ad aures, in verb. Intentionis, ſupra eodem, quæ dicit Papam ſic vni concedere beneficium, vt alium non lædat, vel grauet, ſaltem grauiter, ſeu enormiter per iura ibi allegata.

17 Amplia quartò, etiam quando reſcribitur mo-
tu proprio, vt not. Hoſt. in cap. Cauſam quæ, in princ. in verb. Vobis conſultum, infra, de teſt. Calderin. in cap. Mandatum, num.24. ſupra eod. Abb. in cap.1. num.21. de iudic. Felin. hic nu.10. verſ. Et procedunt hæc. Rota deciſ.531. nu.25.
18 in 3. 4. par. recen. Et quod motus proprius non
firmet priuilegium contra ius alterius, tenent Abbas in cap. Ad aures, num.5. ſupra eod. Butr. in cap. Per venerabilem, num.15. infr. qui fil. ſint legit. Præpoſ. in cap. Quia circa, num.4. de conſangu. & affinit. Rota in antiq. dec.445. aliàs 71. de reſcr. & dec.33. nu.6. & 8. de præb. vbi quod
19 motus proprius licet præſeruet à ſubreptione, ta-
men non operatur remotionem iuris alterius
20 Seraphin. dec. 398. num. 6. Ratio quia Princeps
non intendit iuri alterius derogare, cap. Super
21 eo, de off. deleg. cum concord. Et ſtante defectu
intentionis, clauſulæ *ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis*, nihil operantur. Rota dec.474.
22 num. 18. par. 8. recent. quinimo defectus inten-
tionis ſemper opponi poteſt, licet in motu proprio ſublata ſit facultas de eo dicendi. Seraphin.
23 deciſ.965. num.14. Onus tamen probandi inten-
tionis defectum incumbit alleganti, idem Seraph. dec.1484 num. 11.

24 Amplia quintò, etiamſi aliàs priuilegium ni-
25 hil conferret, quia potiùs debet tolerari, vt ver-
ba reſcripti nihil operentur, quàm vt aliquis indebitè damnum patiatur, quæ ſunt formalia verba Sarn. in reg. de non toll. iur. quæſit. qu.1. n.4. & qu.21. ad fin. alleg. Iaſ. poſt gloſ. Bart. & alios, in l. fin. §. In computatione, col. fin. C. De iure deliber. & Gemin. in cap. Si Papa, in fine princ. de priuil. lib.6.

26 Vbi tamen non agitur de præiudicio tertij,
priuilegium non debet adeo ſtrictè interpretari, vt nihil operetur, vt hic per Imol. num. 11. & Felin. eod. num. verſ. Secunda declaratio, & ita intelligi poteſt gloſ. noſtra in verb. Præcedat, in fin. dum vult in priuilegijs non fieri interpretationem ſecundum ius, quia illa contra ius conceduntur, cum priuilegium dicatur quaſi priuans legem, ſeu ius commune, cap. Priuilegia, 3. diſt. & ideo ita debet interpretari, vt aliquid addat iuri communi d. cap. In his, de priuil. & cap. Abbate, de verb. ſignif.

27 Amplia ſextò & vltimò, etiamſi oporteat re-
cedere à proprietate verborum: nam potius verba Principis ſunt impropriauda, quàm vt tertio præiudicium inferant, vt tradit Roman. conſ.334. circa primum, num.1. verſ. Secundò idem probatur, dicens de hoc eſſe caſum in cap. Super eo, de off. deleg. Ruin. conſ.123. Viſa facti ſerie, poſt num.12. lib.3. Sigiſmund. Loffred. conſ.39. Quidam Baron. 25. Iaſ. in l. Ex facto, in 4. notab. ff. De vulg. & pupill. Bolognett. conſ.2. In cauſa vertente, nu.38. Sarnen. in reg. de iur. quæſ. non toll. d. qu.1. num.4.

28 Hinc deducitur primò, vt ſi Papa mandet con-
ferri alicui beneficium non obſtante collatione de ipſo alteri facta, hæc verba ſint intelligenda de collatione inualida, non autem de valida, ne alteri præiudicetur, prout hic firmat Compoſt. num. 13. verſ. Et per eaſdem rationes. Subdens ſe ita de mandato Papæ ſententiam protuliſſe apud Mediolanum, quia huiuſmodi litteræ ſunt odioſæ, & ambitioſæ, & ius alterius vſurpantes, & ideo reſtringendæ, & hanc deciſionem Compoſtell. ſequuntur hic Io. Andr. Bald. Butr. Imol. & alij communiter, illamque pluribus exornat Felin. nu.19. cum multis ſeqq. & quamuis nu.25. verſ. Conſidera ſecundò, videatur dubitare de illius veritate in puncto iuris, ſubdit tamen ab ea in practica recedendum non eſſe, quia non

*Proſp. Fagn. in 1. Decretal.*

habet contradictorem. Quibus adde Mohedan.
dec. 7. de reſt. ſpol. vbi vertebatur lis inter duos
ſuper officio cuſtodis pontis, & portæ Salariæ,
quorum præſens prædictum officium à Papa ob-
tinuerat ad ſui vitam. Secundus idem officium
poſtea obtinuerat ab eodem Pontifice cum clau-
ſula Motu proprio, & ex certa ſcientia, & non
obſtante collatione per nos alteri facta, & cum
facultate ingrediendi poſſeſſionem propria au-
ctoritate, & Rota reſoluit conceſſionem ſecun-
dam non valere, & primum officialem ſpoliatum
eſſe reintegrandum, & num. 6. dixi: non obſtare
clauſulam illam, Non obſtante conceſſione per
nos alteri facta: nam intelligitur de inualida,
licet per errorem alleget Innocentium, cum de-
buerit allegare Compoſt.

29 Deducitur ſecundò, vt ſi Papa in ſuis litteris
aſſereret aliquem à iure priuatum eſſe ſuo bene-
ficio propter tale crimen, illudque alteri confer-
ret; ſi tamen de iure non eſſet priuatus, ſed pri-
uandus: prædicta verba deberent impropriari,
& reduci ad ſenſum iuris, id eſt, vt eſſet priuandus.
Ita notabiliter determinat Felin. hic num. 6. verſ.
30 Sed ex iſta aurea deciſione, & quamuis Petr. de
Anchar. conſ. 293. incip. Vltra alia, velit vt
Princeps diſponendo ſcienter contra Ius, tollat
iuris obſtaculum, l. Idem Vlpianus, ff. De excuſ.
31 tutor. nihilominus Felin. vbi ſupra dicit ſe non
credere illud eſſe tenendum, quia habere ali-
quem pro priuato ſuis beneficijs, qui de iure
non eſt priuatus, eſt diſponere contra ius. Ve-
rum Papa non intendit contra ius diſponere, niſi
dicat, non obſtante, &c. gloſ. in cap. 1. in verb.
Noſcatur, de conſt lib. 6. Ergo reſcribendo quod
ſit priuatus, nulliter reſcribit, & contra mentem
ſuam. Nec dicatur, derogat iuri ex certa ſcien-
tia eo ipſo quod ſcribit contra ius. Quoniam ſi
hoc eſſet, quodcunque reſcriptum contra ius va-
leret indiſtinctè, cum Papa præſumatur habere
omnia iura in ſcrinio pectoris, cap. 1. de conſtit.
lib. 6. quod tamen conſtat eſſe falſum, vt l. Reſcri-
pta, Cod. De precibus Imp. offer. cum ſuis con-
32 cord. Et quamuis poſſit iuri derogare, tamen
id verum eſt, quando conſtat de certa ſcientia,
quæ non percipitur ex hoc ſolo, quod ſcribat
contra ius, quia ſequeretur tunc dictum abſur-
dum neceſſariò, ſed percipitur vbi adijcit hoc
verbum [ex certa ſcientia] vel ſi diceret Titium
priuandum volumus haberi pro priuato: Tunc
33 enim apparet Principem ſcire ſe derogare, ſed
reſcribendo ſimpliciter contra ius, præſumitur
circumuentus, vt idem Felin. tradit in cap. Non-
nulli in 4. fallentia ſecundæ regulæ verſ. Secundò
contra iſtam 4. fallentiam, intra eodem. [Nec
dicatur in beneficialibus reſcriptum non indige-
re clauſula *non obſtante*, quia hoc eſt falſum, vt
idem deduxit in eod. cap. Nonnulli, verſ. Fallit
nono. Et iſta latiùs reaſſumpſit conſulendo in
diœceſi Lunenſi, in qua vnus impetrauerat Ec-
cleſiam alterius, quia Papa in ſuis litteris dicebat
eum priuatum eo quod ſine licentia ſe abſenta-
uerat à cura animarum. Hæc enim non erat
ſufficiens cauſa, quæ eum beneficio priuaret ip-
ſo iure.] Hæc Felin.

34 Et ex his collige declarationem ad plenam
regulam huius textus, quod litteræ Apoſtolicæ
ad intellectum iuris ſint reducendæ: procedit
enim vbi verba hoc patiuntur; vbi verò nulla eſt
ambiguitas, ceſſat hæc communis interpretatio,
l. Ille aut ille, §. Cum in verbis, ff. De leg. 3.
Innoc. hic num. 2. & 3. in fin. Compoſtell. nu. 10.
Abb. in 1. notab. verſ. Quod intelligo.

35 Hodie verò vbi agitur de tollendo iure alteri
quæſito non ſufficit, vt verba litterarum Apoſto-
licarum ſint clara, imo nec ſufficit vt Papa ha-
buerit ſcientiam implicitam, vel explicitam ex
narratis, quod agebatur de iure tertij tollendo,
ſed debet nominatim fieri mentio, & indiuidua
derogatio regulæ de iure quæſito, vt optimis
fundamentis reſoluit Rota apud Cæſar. de Graſſ.
deciſ. 9. aliàs 3. de reſcrip. & deciſ. 1. num. 10. de
verb. ſignif. quæ deciſiones fuerunt poſtea mul-
36 toties approbatæ, Seraph. deciſ. 1082. num. 6. &
ſeqq. vbi etiam deciſum ait nullam aliam formu-
lam poſſe introduci, per quam poſſit dici con-
ſtare de mente Papæ volentis tertio præiudicare,
niſi faciat regulæ mentionem, quia proteſtatio,
quam Papa facit in regula, tollit eius conſenſum,
& voluntatem ab actu gerendo vbi ei non dero-
gatur, ex Sarnen. in proœm. regul. quæſt. 5. n. 3.
37 Fallit in gratia ex ſui natura præiudiciali, in
qua non requiritur derogatio regulæ. Rot. in
38 recent. dec. 12 num. 25. par. 6. Item fallit in gra-
tia, quæ fit ob publicam vtilitatem, vt in dec. 174.
nu. 7. par. 1. recent. Quæ omnia latius reaſſumpſi
in cap. Cæterum à num. 18. ſupra eod. vbi plenè
videas.

# DE RESCRIPTIS.

## *Cap. Super litteris.*

### *SVMMARIVM.*

*1 DEciſio huius cap. attenditur etiam inter Legiſtas.*
*2 Tacens verum, vel exprimens falſum in reſcripto, ſi per malitiam, caret funditus impetratis: ſi per ſimplicitatem aut aliàs non obtinuiſſet reſcriptum, & idem aut obtinuiſſet, & ſecundum iuris ordinem, Delegatus procedit. & n. 3.*
*3 Bona fides abeſſe præſumitur vbi enormis læſio reperitur.*
*4 Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, ſi autem proceſſit ex ſimplicitate, vel ignorantia, catenus vitiat, quatenus fuit cauſa conceſſionis.*
*5 Subreptio, & obreptio an, & in quo differant.*
*6 Cauſantur ex duplici cauſa.*
*7 Mendacium committi poteſt tam falſum exprimendo, quàm verum tacendo.*
*8 Subreptio, & obreptio quid ſit.*
*9 Reſcriptum falſum, & obreptitium in quo differant.*
*10 Subreptio doloſa vitiat reſcriptum.*
*11 Ampliatur primò, etiamſi impetrans eſſet ſanctus.*
*12 Sed contra.*
*13 Ampliatur ſecundò, etiam in litteris Beneficialibus.*
*Ampliatur tertiò, etiam in priuilegijs. n. 15.*
*Ampliatur quartò, etiamſi fuerit cauſa partis reſcripti tantum. n. 18.*
*Et reſcriptum contineat plura capitula ſeparata, & ſubreptio non fuerit cauſa obtinendi omnia. num. 19.*

*Ma-*

*Maximè in litteris gratiæ. n.20.*
*Et in expectatiuis. n.23.*
*Ampliatur quintò, ſiue fuerit commiſſa exprimendo falſum, ſiue tacendo verum. n.25.*
*Ampliatur ſextò, etiamſi non fuerit cauſa conceſſionis. n.33.*
*Limita primò, niſi ſubreptio doloſa ſit circa ea, quæ non tangunt ſubſtantiam, vel formam reſcripti. num.34.*
*Limita ſecundò, niſi reſpiciat vnum tantum ex duobus alternatiuè narratis. n.35.*
*Limita tertiò, niſi litteræ fuerint obtentæ motu proprio. n. 37.*

14 *Falſitas non præſumitur in litteris ad lites, ſicut præſumitur in litteris ad beneficia.*
15 *Mendacium necat priuilegium.*
16 *Subreptio magis vitiat litteras gratioſas, quàm litteras ad Beneficia.*
17 *Subreptio doloſa in gratioſis etiamſi minima ſit eſt attendenda.*
*Etiamſi Papa aliàs fuiſſet conceſſurus ibidem.*
21 *Subreptio faciliùs inficit litteras beneficiales, & gratioſas, quàm reſcripta ad lites.*
22 *Subreptio etiam doloſa non vitiat reſcripta ad lites ipſo iure, ſed ope exceptionis, ſed litteras gratioſas, & beneficiales vitiat ipſo iure.*
23 *Expectatiuæ ſunt ambitioſæ, & reſtringendæ.*
24 *Subreptio non doloſa non vitiat litteras in totum, ſed eam partem tantum, cuius fuit cauſa.*
26 *Expreſſio falſitatis, & ſuppreſſio veritatis facta per dolum æquiparantur.*
27 *Exempla doloſæ ſubreptionis per falſi expreſſionem in reſcriptis ad lites.*
28 *In litteris Gratiæ.*
29 *Exempla doloſæ ſubreptionis per veri ſuppreſſionem in reſcriptis ad lites.*
30 *In litteris gratiæ.*
31 *Diſpenſatio numquam porrigitur ad defectus ſuppreſſos.*
32 *Sufficit tamen exprimente qualitates in genere.*
33 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, etiamſi Princeps aliàs conceſſiſſet.*
35 *Intellectus c. Si eo tempore, de reſcriptis, lib. 6.*
36 *Alternatiuè petens non cenſetur gratiosè alterum petere, fallit ſi alternatiua non poſſit niſi in vna verificari.*
*Minor petens alternatiuè ſibi prouideri de beneficio curato, vel ſimplici, cenſetur ſe reſtrinxiſſe ad ſimplex, cuius eſt capax. ibid.*
37 *Motus proprius omnem ſubreptionem excludit.*
*Dari tamen poteſt de defectu intentionis. n. 38.*
38 *Subreptio duplex, altera quæ prouenit ex parte impetrantis, altera, quæ oritur ex re ipſa. Primam tollit motus proprius. Secundam non.*
39 *Motus proprius releuat ab onere iuſtificandi gratiam, ſed probato intentionis defectu, nihil operatur.*
*Requiritur tamen oris apertio, quando in conceſſione eſt ſublata facultas contrarium dicendi, vel operandi. ibid. verſ. In præiudicium.*
40 *Subreptio in dubio an præſumatur doloſa.*
41 *Quid in reſcriptis ad lites.*
*Et quid in litteris gratioſis. n.45.*
42 *Falſi crimen nemo præſumitur committere propter litteras de ſimplici iuſtitia.*
43 *Dolum non præſumitur quis commiſiſſe in re modica.*
44 *Dolus præſumitur in eo, qui in facto proprio non antiquo, neque intricato falſum narrat, etiam in litteris iuſtitiæ. & n. 46.*
45 *Subreptio in gratioſis ſemper præſumitur cum dolo, ſed hæc præſumptio eſt iuris tantum; & ideo poteſt contrarium probari.*
*Et ſi gratia ſit modica, dolus non præſumitur. num. 46.*
46 *Dolus in litteris gratiæ præſumitur in eo, qui expreſſit falſum, vel tacuit verum in facto proprio.*
47 *Ignorantia in facto proprio non præſumitur.*
48 *Falſitas quæ non inducit Principem ad gratiam faciliùs concedendam, ſed eſt ſuperflua, non præſumitur doloſa.*
49 *Idem ſi vero expreſſo Princeps difficiliùs conceſſiſſet.*
50 *Dolus in eo, qui ſuggeſſit falſum, vel tacuit verum in reſcripto ex quibus probetur.*
51 *Simplicitati, & imperitiæ parcitur.*
52 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſi non fuit cauſa conceſſionis, reſcriptum non vitiat.*
53 *Quod procedit etiamſi impetrans tacuerit ea, quæ de proceſſu ſunt neceſſariò exprimenda.*
54 *Idem procedit etiam in beneficialibus. Sed vide num. 57.*
*Sed fallit ſi qualitates ſint tales, ad quarum expreſſionem impetrans tenetur de iure communi. num.57.*
*Item fallit ſi ſubreptio cadat in eo, ad quod verba conceſſionis non adaptantur, ibid. verſ. Motiuum autem.*
*Item fallit vbi eſt diuerſitas perſonarum, vel cauſarum actoris, vel rei. n.60.*
*Item fallit ſi expreſſio falſitatis facta fuerit non cauſa demonſtrationis, ſed cauſa taxationis. num.61.*
55 *Literę non vitiantur ex eo, quod impetrans tacuerit beneficium ab alio iniuſtè poſſideri, vel per ſimoniam.*
56 *Et exprimens beneficium cum cura, vel reſidentia obtinebit beneficium ſimplex, & reſidentiam non requirens.*
57 *Subreptitia non eſt impetratio theſaurarię ſub nomine dignitatis cum ſit officium, verſ. At ſecus eſt.*
*Stylus Principis attenditur ad dignoſcendum an veriſimiliter litteras conceſſiſſet, necne. ibid. verſ. Ad dignoſcendum.*
*Item attenditur an gratia pręiudicium inferat. ibid.*
58 *Literę impetrationis ob taciturnitatem beneficij, etiam modici, vitiantur.*
59 *In litteris beneficialibus non tenetur impetrans facere mentionem niſi de qualitatibus in iure expreſſis.*
62 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantię reſcripti inductiua.*
*Quod à fortiori procedit in beneficialibus, & gratioſis. n. 66.*
*Item procedit etiam quando ſubreptio non fuit cauſa finalis, ſed impulſiua. n. 67.*
*Et quid ſi alius pro abſente litteras impetrauit. num. 71.*
63 *Reſcriptum inutile ſit ſi talis veritas taceatur, vel talis falſitas exprimatur, qua tacita, vel expreſſa, Papa litteras non dediſſet.*

64 *Exempla non doloſæ ſubreptionis ſubſtantiæ reſcripti inductiuæ. & n. ſeq.*

65 *Reſcriptum commiſſionis cauſæ ſuper re feudali non facta mentione de feudo, non valet.*

67 *Reſcriptum vitiatur tacendo id, quod ſi fuiſſet expreſſum, nihilominus fuiſſet obtentum, ſed non ita facile.*

*Fallit ſi taciturnitas proueniat ex probabili ignorantia. n.68.*

*Niſi taceatur id, quod erat de iure exprimendum. num. 69.*

*Subreptitia eſt reſignatio eius, qui expreſſit ſe eſſe forenſem, cum in impetratione beneficij expreſſiſſet ſe eſſe ciuem Romanum, num. 67. verſ. Et millies.*

*Penſio reſeruata non facta mentione alterius penſionis reſeruatæ ſuper eodem beneficio eſt ſubreptitia, ac nulla, ibid.*

69 *Reſcriptum non vitiatur ſi taceatur id, quod de iure non debet exprimi, licet eo expreſſo Princeps non ita facile litteras conceſſiſſet.*

70 *Intellectus cap. Gratia de præben. lib. 6.*

72 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſi non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis tantum, eam ſolam vitiat, & non totum reſcriptum.*

*Quod procedit etiam in beneficialibus. n. 76.*

*Sed fallit ſi obtentum per ſubreptionem habeat connexitatem cum reliquis. n. 78.*

*Item fallit ſecundum aliquos in priuilegijs. n.79.*

*Sed contra. num. 80.*

73 *Simplicitas reſpicit ius, ignorantia factum.*

74 *Vitium eatenus vitiare debet quatenus ingreditur ſubſtantiam actus.*

75 *Exempla non doloſæ ſubreptionis, quæ non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis dumtaxat.*

80 *Priuilegia, & litteræ beneficiales in materia ſubreptionis æquiparantur.*

1 SVPER LITTERIS. Famoſum, & difficile, ac varias decidens opiniones. Cardin. Emananit enim ad declarationem opinionum legiſtarum inſurgentium ex intellectu duarum legum, nempe l. Præſcriptione, & l. Et ſi legibus conſentaneum. C. Si contra ius, vel vtil. public. quæ ſunt canonizatæ in cap. Præſcriptione, & in c. Et ſi legibus, 25. quæſt. 2. eiuſque deciſio attenditur etiam inter Legiſtas, ex quo in contrarium non reperitur ſtatutum de iure ciuili, vt declarat Abbas in cap. Licet ex ſuſcepto, num. 10. verſ. Quartusdecimus caſus, infr. de for. compet. & Dec. hic num. 2. in fin. verſ. Et ſic emanauit. Item in materia reſcriptorum obtinet principatum Ant. de Butr. & notat Bart. in d. l. Præſcriptione, num. 3. verſ. Certè Domine; & eſt clauis totius tituli; Abbas Siculus.

2 Summatur varijs modis, qui tamen ferè in idem recidunt. Io. Andr. cum quo concordant Bellam. & Anchar. ſic ſummat: Qui per malitiam tacet verum, vel falſum exprimit in reſcripto, caret impetratis: idem in eo, qui hoc fecit ignorantia, vel ſimplicitate ſi expreſſo vero, quod tacuit, vel tacito falſo, quod expreſſit, litteras non habuiſſet: ſi verò nihilominus ſaltem in forma communi litteras habuiſſet, ſecundum iuris formam procedet iudex. Bald. ſummat ſic: Qui per malitiam tacet verum, vel exprimit falſum in reſcripto, caret funditus impetratis: ſi verò hoc facit ex ignorantia, vel ſimplicitate, ſi quidem non erat veriſimiliter conceſſurus, ſimiliter non valet: ſed ſi ſaltem in forma communi

3 conceſſiſſet litteras, ſecundum iuris formam procedet iudex; & bona fides abeſſe præſumitur vbi enormis læſio reperitur. Cardin. ſic: exprimens falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi malitioſè, caret impetratis: ſi per ſimplicitatem, aut aliàs non obtinuiſſet reſcriptum, & idem; aut obtinuiſſet ſecundum iuris ordinem, Delegatus procedit. Butr. Imol. & Io. de Anan. Iacob. Zocchius vol. 2. Repet. fol. 208. & Quintil. Mand. vol. 6. in Appendic. fol. 30. Doloſa ſubreptio reſcriptum vitiat indiſtinctè, temeraria verò ſubreptio vel ex ſimplicitate, vel ex ignorantia procedens ſi eſt ſubſtantiæ reſcripti inductiua, totaliter reſcriptum vitiat: aliàs verò ſi ſolius formæ ſpecificæ, illam tollit, ſed non reſcripti ſubſtantiam quoad formam communem. Abb. & Ambroſ. de Vignate vol. 2. Repetent. fol. 251. exprimens falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi malitioſè, caret prorſus impetratis: ſed ſi per ſimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiſſet vero expreſſo, vel ſuppreſſo falſo, ſaltem litteras in forma communi, & Delegatus procedit ſeruato iuris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti; ſecus ſi nullo modo litteras habuiſſet. Vel

4 breuius ſecundum eundem Abbatem. Guido p. Bero. & Felin. Doloſa ſubreptio vitiat reſcriptum in totum: ſi autem proceſſit ex ſimplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit cauſa conceſſionis. Hoc dicit. Diuiditur in tres partes principales. Prima ponit caſum, ſuper quo antiquitus erant opiniones, quas recitat. Secundò illas per diſtinctionem bimembrem ad concordiam reducit. Tertiò dat regularem doctrinam. Secunda ibi, *Nos igitur*. Tertia ibi, *Niſi forma*.

5 Ad intelligentiam textus præmittendum eſt primò ſubreptionem, & obreptionem eſſe ſynonyma, & idem importantia, vt probat textus in l. s. C. Si nuptiæ & reſcript. pet. vbi in eodem caſu reſcriptum appellatur ſubreptitium, & obreptitium: & ibi illum textum ad hoc ponderat Bald. in princ. in verſ. Obreptione, & Dec. in c. Cæterum, num. 28. verſ. Sed tamen talis differentia, ſuprà eodem, & Iaſ. in l. Præſcriptione, num. 1. verſ. Mihi autem videtur, C. Si contra ius, & quamuis aliqui putent obreptionem eſſe quando exprimitur falſum, ſubreptionem verò quando tacetur verum, vt Iaſ. conſ. 2. In themate, num. 1. verſ. Imo plus, lib. 1. Alij verò exiſtiment litteras obreptitias dici quando ſub inuolucro verborum, puta ironicè, vel callidè, ſeu fraudulenter loquendo effugiunt deliberatam conſcientiam Principis; ſubreptitias verò quando Papa plenè intellexit totum illarum tenorem, ſed narratum eſt falſum, vel ſuppreſſum verum, & in hac opinione fuerit Innoc. in c. Cum dilecta, num. 1. 2. & 3. infra eodem, & ibi etiam Ioan. de Imol. num. 10. & Berous hic num. 2. Gemin. conſ. 120. Quia in facto, num. 3. in fin. verſ. Et ſic iſto caſu, tamen hæc differentia iure non probatur, vt dicit Abbas in eod. cap. Cum dilecta, num. 7. Dec. & Iaſ. locis citatis: & Quintilianus Mandoſ. hic num. 5. Imo ſecundum eos his vocabulis Doctores promiſcuè vtuntur, nec conſtituunt differentiam inter obreptitium,

&

& ſubreptitium, & ita magis communiter teneri
atteſtatur Socin. Sen. in conſ. 77. Licet in præſenti,
n. 86. vol. 1. & Mandoſ. hic n. 5. in fin. Hanc etiam
dicit eſſe veram opinionem Dec. hic num. 4. qui-
bus adde Calderinum conſ. 304. Alias primo,
de feudis. Gemin. conſ. 33. Pro examinatione,
in princ. & conſ. 63. Dubia ſupraſcripta, in princ.
verſ. Secundo præmitto.

6 Præmittendum ſecundò, ſubreptionem, vel
obreptionem cauſari ex duplici cauſa, videlicet
ex taciturnitate veritatis, & ex expreſſione
falſitatis, vt patet in textu ibi, *tacita veritate,*
*vel ſuggeſta falſitate*: & infra ibi, *falſitatis ex-*
*preſſionem, vel ſuppreſſionem veritatis*, ſecun-
dum Anton. de Butr. hic num. 8. & de reſcripto
ſubreptitio notat Bart. in l. Præſcriptione, nu. 5.
verſ. Quæro vtrum reſcriptum ſubreptitium, C.
Si contra ius: & de obreptitio Bald. ibidem,
num. 16. & ſeqq. & de vtroque Iaſ. num. 1. & ſic
7 mendacium committi poteſt tam falſum expri-
mendo, quàm verum tacendo, vt eſt tex. in cap.
Cum dilecti filij, infr. de accuſat. vbi iurans ple-
nam dicere veritatem, tacendo incurrit pœnam
falſi. Butr. hic d. num. 8. & ſcripſi pleniùs in c.
Falſidicus, in 2. not. infr. de crimine falſi: &
8 tangam infra num. 26. Subreptio igitur, vel
obreptio eſt expreſſio falſi, vel taciturnitas veri,
quo non expreſſo, vel tacito, Papa nullo modo
litteras conceſſiſſet, ſed potius denegaſſet, tex.
eſt hic verſ. Si verò, & in c. Dudum, el 2. verſ.
Inſuper, de elect. Vel conceſſiſſet quidem, ſed non
ita facilè, vt eſt textus in cap. Poſtulaſti, infra
eodem, aut veriſimile eſt conceſſurum non fuiſ-
ſe, vt dicit tex. in cap. 2. de fil. Presbyt. lib. 6. &
notat Gemin, conſ. 63. Dubia ſupradicta, in princ.
verſ. Secundo præmitto.

9 Præmittendum tertiò, aliud eſſe reſcriptum fal-
ſum, aliud ſubreptitium: nam reſcriptum falſum
eſt, quod caret primordio veritatis, vt l. Cum
filius, §. Hæres, ff. De legat. ſecundò, veluti cum
reſcriptum emanat præter conſcientiam Princi-
pis, vel Cancellarij ſui ab illis, qui ſunt inferiores
perſonæ, & quæ non ſunt ad hoc deputatæ. Obre-
ptitium eſt illud, quod non caret primordio veri-
tatis, quia ſcilicet emanauit quidem à Principe,
ſeu ab eius cancellario, ſed tamen fuit menda-
cium in eo inſertum; & ita intelligi debent iura
in l. Si quis obrepſerit, ff. Ad leg. Cornel. de falſ.
& in l. Sed ſi hac, §. Patronum, ff. De in ius vo-
can. & notat. Cynus in l. Præſcriptione, num. 3.
C. Si contra ius vel vtil. publ. Dic breuius ſecun-
dum Bart. ibi, n. 3. Reſcriptum falſum eſt illud,
quod numquam exiuit de cancellaria Principis.
Obreptitium autem quod eſt verum [illegible], ſed
cauſæ in eo inſertæ ſunt falſæ. Sequitur, Iaſ. ibid.
num. 1.

His præmiſſis deſcendo ad materiam decreta-
lis, & eam proſequar per quatuor regulas princi-
pales ex textu deſumptas, adiectis ampliationi-
bus, limitationibus & exemplis, ex quibus ſub-
reptionis materia, quam ſcribentes paſſim con-
clamant eſſe difficilem ac profundam, remane-
bit, ni fallor, clarè, & dilucidè explicata.

10 Prima regula eſt: Subreptio doloſa vitiat re-
ſcriptum. Deſumitur hæc prima regula ex textu
noſtro in verſ. Vt hi, qui priori modo: & notat Io.
Andr. Bald. & omnes in Sum. tex. in primo mem-
bro, poſt gloſ. in ver. Priori modo, Innoc. in
princ. & Hoſtien. num. 6.

11 Ampliatur primò hæc regula, vt locum habeat
etiamſi reſcriptum impetrans eſſet ſanctus, vt eſt
textus in c. 1. Vt lite pendente: vitiatur enim re-
ſcriptum, quia propter meritum vitæ non eſt rece-
dendum à iuris diſpoſitione, & ita per illum tex-
tum notat Bald. in Rubrica Vt lite pendente, in
fin. & Dec. hic nu. 3. licet hoc dictum impugnet
12 Bero. in ſecunda lectura, num. 16. quia ſanctus,
& perfectus dici non poteſt, qui doloſe falſum ex-
primit, aut veritatem ſupprimit, allegat textum
in c. Cauete. 22. qu. vlt. & in c. 1. cap. Mihi. 22.
q. 2. ſed melius facit c. 1. ibi, vterque reus eſt &
qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit.
infra de crimine falſi: & multipliciter reſpondet
ad textum in d. c. 1. vt lite penden. qui videtur
loqui de Beato Thoma Cantuarienſi.

13 Ampliatur ſecundò, vt locum habeat non mo-
do in reſcriptis ad lites, de quibus ſpecificè loqui-
tur hoc c. Sed etiam, & multò fortiùs in litteris be-
neficialibus, quia faciliùs redduntur nullæ, vt di-
cam infra num. 21. & quia ſunt magis odioſæ, c.
Quamuis, de præben. lib. 6. & hic firmant Butr.
num. 27. Abb. nu. 2. in primo notab. Barbat. n. 25.
Dec. n. 16. & Bero. in prima lectura, n. 4. & 39.
14 & in ſecunda nu. 61. & 62. & in hoc concordant
omnes à fortiori, vt inquit Felin. hic nu. 1. verſ.
In litteris gratiæ, & num. 5. facit tex. in c. Acce-
dens, de crimine falſi: vbi in litteris ad lites non
ita præſumitur falſitas, ſicut in beneficialibus, &
ibi Innoc. in princ. arguit, quod ſiquis ſuggeſſit
falſum in litteris de ſimplici iuſtitia non præſu-
mitur doloſè feciſſe, ſecus in litteris gratiæ, quia
dolus ex perſpicuis indicijs probatur, l. Dolum.
C. De dolo, & cum Innoc. concordant ibi Ho-
ſtien. num. 8. Io. Andr. nu. 21. Bellam. n. 22. verſ.
Hoſtien. dicebat. Cardin. num. 18. Imol. num. 8.
verſ. Hoſtienſis verò, & Abbas, num. 7.

15 Ampliatur tertiò, vt à fortiori locum habeat
etiam in priuilegijs, quia mendacium necat pri-
uilegium, vt inquit Bald. per illum textum, in l.
Et ſi, in princ. C. Si contra ius, exemplum in eo,
qui feudum impetrauit, vel remiſſionem crimi-
nis mendaciter narrando ſe ſtrenuum militem, &
multos latrones apprehendiſſe, vel transfugas in-
16 dicaſſe, vt ibi notant gloſ. 1. Paul. de Caſtro, &
alij ſcribentes, dixi à fortiori, quia ſubreptio ma-
gis vitiat literas gratioſas, quàm literas ad be-
neficia, vt voluit gloſ. 2. in cap. Non poteſt, de
17 præben. lib. 6. & eſt bonus textus in cap. 1. & 2.
de filijs Presbyt. eod. lib. Bero, hic num. 39. Vnde
ſubreptio in gratioſis etiamſi minima ſit, eſt at-
tendenda. Rota deciſ. 435. num. 1. p. 3. recent.
etiamſi Papa aliàs fuiſſet conceſſurus, Puteus, dec.
404. lib. 1. Rota vbi ſupra.

18 Ampliatur quartò, etiamſi doloſa ſubreptio
fuerit cauſa partis reſcripti dumtaxat, quia nihi-
lominus vitiat reſcriptum in totum, & hoc in pœ-
nam doloſi, vt in tex. ibi. In ſuæ peruerſitatis
pœnam nullum ex illis literis commodum conſe-
quatur. Et ita delegatus nec de cauſa cognoſcere
poterit, ſecundum ſpecialem, vel fauorabilem
formam traditam in literis, puta vt ſummariè,
ac ſimpliciter procedatur, nec etiam iuxta iuris
ordinem, ſecundum Io. Andr. num. 10. in ver.
19 Porrò. Et ex hoc ſecundum Abbatem hic nu. 2.
nota textum apertum, quod ſubreptio doloſa vi-
tiat omnia contenta in reſcripto, licet reſcriptum

con-

contineat plura capitula ſeparata, provt hic
erant forma, & ſubſtantia reſcripti, etiamſi ſub-
reptio non fuerit cauſa obtiuendi omnia, quod
eſt valde notabile, ſecundum eum. Idem Bar-
bat. nu. 25. Quod latiua proſequitur Bero. à n. 5.
vſq. ad num. 9. reſpondendo ad obiecta Philippi
Decij.
20 Quod ſi hoc habet locum in literis conten-
tioſis, fortiùs debet obtinere in literis gratiæ, vt
per Abbatem vbi infra, & cum eo conſentiunt
hic Bero. nu. 13. & Quint. Mendoſ. num. 7. verſ.
21 Ampliant. vol. 6. Repetent. in Appendic. fol. 31.
Ratio eſt ſecundum Abbatem, d.n. 2. & in c. Cæ-
terum, num. 6. verſ. Nam ſcire debes, ſupra eo-
dem. Quia ſubreptio facilius inficit litteras Be-
neficiales, & gratioſas, quàm reſcripta ad lites;
22 illæ enim per ſubreptionem vitiantur ipſo iure,
hæc verò ad lites per ſubreptionem etiam dolo-
ſam regulariter non vitiantur ipſo iure, ſed ope
exceptionis. c. Si autem ſupra eodem, & infra c.
Plerumq; Bellam. d. 485. Proceſſus factus, Innoc.
Butr. & Abb. in c. Cæterum, ſupra eodem cum
ſimilibus, vt dixi in c. Ad audientiam, poſt Feli-
num ibi num. 17. verſ. Literæ ad lites, infra eod.
& eſt communis opinio, vt hic atteſtatur Bero.
num. 23. verſ. Verum antequam, & nu. 37.
23 Quæ ampliatio præcipuè vendicat ſibi locum
in literis expectatiuis, quia ſunt ambitioſæ, &
reſtringendæ; & ideo per ſubreptionem doloſam
vitiantur in totum, c. Quamuis, il p. de præben.
lib. 6. iuncto cap. 2. infra de conceſſ. præben. &
c. 2. eodem tit. lib. 6. Bero. hic nu. 43.
24 Et ex hoc collige limitationem notabilem ad
textum in c. Si eo tempore, de reſcriptis lib. 6.
Vt procedat quando ſubreptio non fuit doloſa:
tunc enim vitiat ſolum illam partem gratiæ, cu-
ius fuit cauſa, & non reliqua contenta in reſcri-
pto, ſecundum Abbatem, hic n. 2. verſ. Ex quo
collige, & ita etiam limitari debet quod ait Ant.
de Butr. in c. Exhibita, circa fin. verſ. Ex his de-
ciditur, de Iudic. videlicet reſcriptum non vitiari
in totum, ſi ex copulatiuè narratis in reſcripto
vna pars ſit falſa: nam ſi malitioſè illa copulatiuè
narrata ſint, in totum deſerent reſcriptum vitia-
re. Vel ſecundò & melius ad textum, in d. c. Si eo
tempore, reſponde, vt dicam infra in 2. limitat.
huius 1. regulæ, n. 35.
25 Ampliatur 5. ſupradicta regula, vt locum habeat
ſiue ſubreptio fuerit commiſſa exprimendo fal-
ſum, ſiue tacendo verum: parificantur enim quoad
hoc taciturnitas veri, & ſuggeſtio falſi, vt eſt ca-
ſus apertus hic, verſ. Qui priori modo, (id eſt per
fraudem, ſecundum gloſſ. Innoc. & Hoſt.) falſita-
tem exprimunt, vel ſupprimunt veritatem in ſuæ
peruerſitatis pœnam nullum ex illis literis com-
modum conſequantur, & notant Cardin. in 12.
not. Abb. nu. 2. verſ. Et nota quod hæc parificen-
tur, Dec. n. 4. verſ. Tertiò. Io. Andr. Bellam. Butr.
26 Anchar. & omnes in ſumm. tex. in 1. membro,
& in ſpecie Ambr. de Vignate, vol. 2. Repetent.
fol. 211. qui ſummat ſic, Mendax precator dolo-
ſus, id eſt dolo tacens verum, vel exprimens fal-
ſum, in totum caret impetratis. Facit ad hoc quia
non ſolum dicendo, ſed etiam tacendo commit-
titur mendacium, l. Ea quæ commendant. vbi
Bart. num. 1. hoc inducit ad teſtes. ff. De contra-
hend. empt. Iaſ. in l. Præſcriptione, in 2. not. C.
ſi contra ius, vel vtilitatem publicam, & hic iun-
ge quæ dixi ſupra nu. 7.

27 Exemplum doloſæ ſubreptionis per falſi ex-
preſſionem in reſcriptis ad lites habetur in c. Se-
des, §. Si quis vero ſupra eod. item ſecundum
Bald. hic nu. 7. exemplum in eo, qui dicit ſe mi-
ſerabilem perſonam; & ideo impetrauit procedi
ſummariè, & de plano: nam ſi perſona miſera-
bilis non eſt, reſcriptum ei non prodeſt, quia cal-
lidè mentitus eſt paupertatis ingenium, vt l. 1.
28 C. de Mendic. validis, lib. 11. In literis autem gra-
tioſis habetur in cap. Ad aures ſupra eodem, &
in cap. Si proponente infra eodem, & in cap.
Ex literis de tranſact. in eo, qui dixit ſe Clericum,
cum nondum eſſet tonſuratus.
29 Exemplum doloſæ ſubreptionis per veri ſup-
preſſionem in reſcriptis ad lites, eſt in litigioſo,
qui doloſè impetrat ſecundum reſcriptum nulla d.
prima facta mentione. c. Cæterum, & c. Ex tenore,
ſupra eod. c. 2. De dolo, & contum. vel qui tacuit
proceſſum habitum ſuper eodem negotio. c. Inter.
de re iudic. vel de litis pendentia, cap. Cauſam, il
2. de teſtib. Item ſecundum Baldum hic ſub n. 7.
Pone exemplum in muliere, quæ impetrauit re-
ſcriptum ſuper actione de dote, cum eſſent nuptiæ
inceſtuoſæ, vt l. Si quis inceſt. C. De inceſt. nupt.
Item in eo, qui impetrauit tanquam filius, cum
30 eſſet ſpurius, vt l. Si qua illuſtris. C. Ad Orficia-
num. In literis autem beneficialibus exemplum
habes in cap. Ad aures, & in c. Cum adeo: ſupra
eodem, & in c. Si motu proprio, de præben. lib. 6.
ſecundum Cardin. hic num. 13. in 3. quæſt. poſt
Goffred. & Hoſt. nu. 6. in verſ. Priori, & num. 8.
31 in ver. ſupprimunt. Abb. Antiq. num. 3. Io. Andr.
num. 4. Item ſecundum Bal. nu. 7. in fin. In lite-
ris gratioſis poteſt poni exemplum in eo, qui fecit
ſe legitimari tanquam ſimplicem naturalem, cum
eſſet inceſtuoſus: nam ad defectus ſuppreſſos nun-
quam porrigitur diſpenſatio, ſed oportet expri-
mi qualitatem defectuum, l. Sed ſi hac. §. Patro-
32 num, ff. De in ius voc. ſufficit tamē exprimere qua-
litatem in genere, puta quod ſit illegitimè natus,
licet non dicat ex moniali, vel Monacho, ſecun-
dum Bald. hic num. 8.
33 Ampliatur 6. etiamſi expreſſio falſi, vel taciturn-
nitas veri non fuerit cauſa conceſſionis, propterea
quod eo non expreſſo, vel tacito Papa nihilomi-
nus literas conceſſiſſet, hæc enim diſtinctio an
Papa veriſimiliter dediſſet literas necne, adhibe-
tur hic tantum in 2. reg. videlicet quando ſub-
reptio committitur per ſimplicitatem, vel igno-
rantiam: at vbi committitur per dolum, vel ma-
litiam, ſubreptio indiſtinctè vitiat reſcriptum, &
innuit gloſſ. hic in ver. Nullatenus, dum ait, non
diſtingui hoc caſu quæ falſitas ſit expreſſa, vel
veritas occultata, ſed ſufficere, vt per malitiā hoc
fecerit, & tenet expreſſè Innoc. in princ. in verſ.
Cognoſcet, ibi: Plus dicimus, quia ſi etiam il-
lud per fraudem obtineat, quod aliàs obtenturus
eſt, non valet. l. Et ſi. C. Si contra ius, & cum In-
noc. concordat hic Io. Andr. num. 22. Imola n. 5.
Abb. in 1. not. Barbat. num. 24. Bero. num. 13. &
Quintil. Mandoſ. num. 9. Dec. in c. Sedes, in 4.
not. ſupra eod. Bellam. d. 4. num. 2. Mohed. d. 8.
de reſcript. vbi deciſum fuit gratiam diſpenſatio-
nis vitiari per falſam expreſſionem ætatis quinq;
annorum, licet non fuerit neceſſaria, & Papa aliàs
conceſſiſſet, & gratia non ſit fundata in d. ætate:
quia in gratioſis, & in facto proprio præſumitur
dolus, qui vitiat gratiam. Ratio eſt odium ipſius
dolo-

doloſi, Butr. hic num. 3. verſ. Ratio primæ. Hæc
enim eſt pœna exprimentis falſum, vel tacentis
verum per dolum, vel malitiam, quia reddit ſe in-
dignum gratia, & ideo indiſtinctè caret impetra-
tis: ſic probat hæc decretalis ibi, in ſuæ peruerſita-
tis pœnam.
34 Nunc limita 1. regulam ſuperiùs propoſitam,
vt locum non habeat ſi ſubreptio non fuit cauſa
formæ, nec ſubſtantiæ, nec alicuius de contentis
in literis, vt quia in illis aliquid falſum doloſè, &
ſcienter expreſſum fuerit, quod nihil de contentis
in literis concernebat, ſed erat omnino extra ma-
teriam in illis poſitam: nam talis ſubreptio li-
teras iuſtitiæ, vel gratioſas nec in totum, nec in
partem vitiat, vt hic probatur à contrario ſenſu,
& eſt de mente Abb. hic à contrario, ſecundum
Bero. in 1. lectura, num. 43. & in 2. num. 53. Ad
hoc quod notant Innoc. & Hoſt. in c. Ex literis, inf.
de tranſact. Quod ſi ſubreptio ſcienter commiſſa
fuerit, quæ non ſit cauſa conceſſionis, nullo mo-
do vitiat literas, & impetrans illarum vigore po-
teſt beneficium obtinere.
35 Limita 2. niſi plura in reſcripto fuerint narrata
alternatiuè, quia tunc ſi ſubreptio etiam reſpiciat
vnum, illud tantum vitiat, non autem alia in qui-
bus nulla fuit commiſſa ſubreptio, vt notabiliter
voluit Antonius de Butr. in d. c. Exhibita prope
finem, verſ. Et ſi quidem, dicens hoc eſſe planom,
& Bero. hic in 1. lectura, num. 7. poſt med verſ.
Verum nota, licet Butrij mentionem non faciat,
& ita poteſt intelligi textus in c. Si eo tempore,
infra eod. lib. 6. nam Papa ibi dedit literas ad
duo alternatiuè narrata, videlicet ad beneficium
curatum, vel ad beneficium ſimplex. Vnde quam-
uis gratia de beneficio curato eſſet ſubreptitia
propter defectum ætatis in literis non expreſſum,
non tamen propterea vitiatur gratia de bene-
ficio ſimplici, circa quod nulla fuit ſubreptio,
cum impetrans haberet ætatem requiſitam ad il-
lud obtinendum, & eſt ratio, quia ad veritatem
alternatiuè ſufficit alteram partem eſſe veram. l.
36 Ita ſtipulatus. ff. De verbor. obligat. c. Inter cæ-
teras, ſupra eodem, & quamuis alternatiuè pe-
tens non dicatur præciſè alterum petere. § Huic
autem, inſtitut. de Action. Dec. in d. c. Inter cæ-
teras, in 3. not. tamen quando diſpoſitio alter-
natiua ab initio non poteſt niſi in vno verifica-
ri, ſimpliciter de illo ſolo facta cenſetur, arg. l.
Si duo, ff. De ver. obligat. Vnde minor, qui ta-
cendo defectum ætatis, petijt ſibi prouideri de
beneficio curato, vel de ſimplici, cenſetur præ-
ciſè ſuam petitionem reſtrinxiſſe ad beneficium
ſimplex, cuius eſt capax; ac proinde gratia de
ſimplici non vitiatur, d. c. Si eo tempore, Quod
nota perpetuò ad intellectum illius textus.
37 Limita 3. niſi literæ fuerint obtentæ motu pro-
prio Papæ, quia tunc ſubreptio etiam ſcienter
facta non vitiat, & hoc propter virtutem motus
proprij ipſius Principis, quæ omnem ſubreptio-
nem excludit. Clemen. ſi Romanus de præben.
c. Si motu proprio, eodem titulo lib. 6. ſecundum
Bero. hic in ſecunda lectura, n. 42. Rota dec. 353.
n. 1. par. 4. recent.
38 Cæterum aduerte quia ſubreptio eſt duplex,
altera, quæ prouenit ex parte impetrantis, alte-
ra, quæ oritur ex re ipſa. Primam tollit motus
proprius; ſecundam non; Bellam. d. 392. & d. 475.
Vitalin. in Clem. Per litteras, num. 11. & 12. de
præben. Felin. in c. In natura, in 10. Corrolar. de
reſcript. Card. Seraph. d. 398. n. 5.
Rurſus aduerte, quia etſi contra litteras mo-
tu proprio obtentas non poſſit dari de ſubreptio-
ne, vt prædixi, tamen poteſt dari de defectu in-
tentionis, qui ſubreptioni æquiparatur, vt in
præællegata deciſione Seraphini 398. num. 2. Imò
quod eſt ſubreptio in gratia facta ad ſupplicatio-
nem partis, eſt defectus intentionis in gratia
facta motu proprio, vt dicitur in deciſ. 119. n. 6.
39 part. 5. recent. Et quamuis motus proprius rele-
uet impetrantem ab onere iuſtificandi gratiam,
quæ ſolùm innititur voluntati, & verbo Papæ,
Achil. deciſ. 10. de probat. Put. d. 101. lib. 3.
Cardin. Seraph. diſp. 1484. num. 10. & in recent.
d. 633. num. 3. & d. 645. num. 2. par. 1. tamen
non impedit, quin ex aduerſo poſſit dari de de-
fectu intentionis Papæ; eoq; probato motus pro-
prius nihil operatur. Bald. in l. Imperialis, §. Si
miles, C. De nupt. Bellam. diſp. 392. Caſſador.
d. 4. verſ. Non tamen, de penſ. cum alijs relatis
in prælleg. d. 119. num. 3. par. 5. recent. Aduer-
te tamen quia requiritur oris apertio quando in
conceſſione eſt ſublata facultas contrarium di-
cendi, vel opponendi, & interpretandi Caputaq.
d. 134. num. 4. par. 3. Put. deciſ. 50. num. 5. lib. 1.
& d. 377. in fin. lib. 3. Seraph. dec. 351. & 764.
n. 1. Rota d. 157. n. 14. part. 6. recent.
40 Modo pro abſolutione huius primæ regulæ
duo ſuperſunt inueſtiganda. Primum eſt, An
ſubreptio in dubio præſumatur doloſa ad effe-
ctum, vt probans ſubreptionem releuetur ab one-
re probandi dolum. Secundom qualiter dolus pro-
betur.
41 Circa primum diſtinguendum eſt inter reſcri-
pta ad lites, & litteras gratioſas: nam in reſcri-
ptis ad lites ſubreptio in dubio non præſumitur
doloſa, & qui fraudem, vel dolum allegat, pro-
bare debet, l. Quoties, §. Qui dolo, ff. De prob.
nam quilibet præſumitur bonus donec probetur
malus, c. Vnic. infr. de Scrutin. c. Dudum, de
præſumpt. l. Meritò, ff. Pro ſocio, & hic firmant
gloſſ. in ver. Priori modo, & gloſſ. ſeq. Innoc.
in princ. in ver. Facta fuerit, verſ. Et debet pro-
bare dolum, qui allegat. Abb. Antiq. num. 3. in
eodem verſ. Hoſt. n. 7. Ioan. Andr. no. 21. Bald.
nu. 14. & alij communiter. Caputaquen. d. 220.
42 num. 1. & 2. par. 3 Et pro hac opinione eſt textus
optimus in c. Accedens, infr. de crimine falſi,
quem ſic ſummat Abbas Antiq. propter literas
de ſimplici iuſtitia nemo præſumitur committe-
re crimen falſi: & ibi gloſſ. 1. & Innoc. in princ.
& Hoſt. num 4. inde ſumunt argumentum, quod
ſi quis ſuggeſſit falſum in litteris de ſimplici iu-
ſtitia, non præſumitur doloſè feciſſe. Ratio eſt,
quia de facili poſſunt obtineri, vt ibi dicitur: nec
43 in re modica præſumitur quis dolum commi-
ſiſſe, l. Si oleum, §. Vlt. & l. ſeq. ff. De dolo, eſt
44 tamen vnus caſus, in quo in reſcriptis ad lites
præſumitur dolus, videlicet quando ſunt magnæ
coniecturæ doli, vt ſi eſt falſitas in narratione
facti proprij, nòn antiqui, neque intricati, vel ſi
ſunt litteræ magni ponderis. Et idem de ſimili-
bus coniecturis, vt hic pulchrè per Abbatem,
nu. 7. verſ. Sed tu conclude. & Felin. nu. 5. verſ. Eſt
etiam vnus caſus.
45 In litteris autem gratioſis ſtat regula in oppo-
ſitum, quia expreſſio falſi, & taciturnitas veri
ſem-

ſemper præſumitur cum dolo, ſecundum Innoc.
in d.c. Accedens, in princ. de crimine falſi: & quã-
uis loquatur ſi gratia ſit magna: tamen in gra-
tioſis in dubio dolum præſumi ſentit ſimpliciter
idem Innoc. in c. Dilectus, il 1. num. 2. iuxta eo-
dem Caſſador. d. 50. num. 3. de præben. Mohe-
dan. deciſione octaua, de reſcript. Seraphin. d.
20. num. 4. Rota d. 155. num. 5. p. 4. recent. &
ſequitur Felin. hic num. 5. verſ. Et quod in gra-
tioſis, qui tamen ſubdit hanc præſumptionem
non eſſe iuris, & de iure; & ideo poſſe probari
ſubreptionem dolo caruiſſe. Sed Hoſt. in d. c.
Accedens num. 3. verſ. Si verò dicit in litteris
gratioſis eſſe attendendam qualitatem gratiæ, &
perſonæ impetrantis, & ſecundum hoc contra
ipſum præſumendum eſſe plus, vel minus, & cum
46 Hoſt. concordant ibi Io. Andr. & quod in gratia
modica dolus non præſumatur tenet Bellam. hic
num. 22.
Rurſus attendendum an impetrans ſuggeſſerit
falſum in facto proprio, quia in literis gratiæ
præſumendum eſt contra ipſum, vt patet in l.
47 Quiſquis. C. De reſcinden. vendit. & notat gloſſ.
1. in d. c. Accedens, ibi, ſed pone quod falſum af-
firmet circa rem propriam, cuius notitiam ha-
buit, præſumitur 1. contra ipſum, quia non præ-
ſumitur quis ignorare factum propriæ rei, & cum
gloſſ. concordant ibi Hoſt. num. 4. verſ. Sed quid
ſi circa factum proprium, Butr. num. 7. verſ. Sed
pone, dicit gloſſ. Mohed. deciſ. 8. de reſcript. Ac-
corambon. d. 17. lib. 1. Seraph. d. 605. num. 2.
Rota d. 595. num. 13. p. 6. rec.
48 Sunt tamen duo caſus, in quibus ſubreptio in
beneficialibus non præſumitur doloſa, ſecundum
Felin. hic num. 5. verſ. Sunt tamen. Primus eſt
quando falſitas non eſt talis, quæ veriſimiliter
debeat inducere Papam ad gratiam faciliùs con-
cedendam, ſed eſt ſuperflua, quia tunc in dubio
non præſumitur doloſa, cum dolus ſit quædam
machinatio exquiſita. l. 1. ff. De dolo, quæ in ſu-
perfluis, & inutilibus non eſt veriſimilis. Bellam.
d. 4. quæ incipit Falſi expreſſio non doloſa.
49 2. Caſus eſt quando falſitas eſt circa illud, quod
ſi eſſet verum, potius debuiſſet Principem retra-
here à conceſſione, puta dixit ſacriſtiam eſſe di-
gnitatem, cum non eſſet; nam ſi eſſet dignitas,
Princeps difficiliùs conceſſiſſet, & ſi non eſſet, fa-
ciliùs conceſſiſſet, talis ergo falſitas non præſu-
mitur doloſa. Rota in Antiquior. d. 19. in fin. de
Præben. Bellam. d. 115. incipien. Falſa expreſſio
litis pendentiæ.
50 Circa 2. ideſt qualiter dolus, ſeu fraus, vel mali-
tia probetur, generaliter dicendum eſt probari ex
perſpicuis indicijs, vt eſt tex. in l. Dolum. C. De
dolo, puta ex qualitate perſonæ & ex forma reſcri-
pti, vt dicit gloſſ. hic in ver. Nullatenus, verſ. Sed
qualiter probetur malitia, ſpecialiter autem, vt
verbis vtar Hoſtienſis, hic num. 8. Probabitur hæc
fraus eo ipſo, quod impetrans probatur ſciens,
l. Verius. ff. De probat, & l. Non omnes. §. à
Barbaris. ff. De re militari, & l. Dolum. C. De
dolo. Ergo probata ſcientia, fraus probata in-
telligitur, niſi in communi forma impetretur, vt
51 c. Accedens: infra de crimin. falſi; ita Hoſt. qui
tamen ſtatim declarat dictum ſuum procedere
in homine curioſo, & diligenti; ſecus verò ſi ſit
ſimplex homo, quia tali ſubueniendum eſt, licet
probetur ſcientia. c. 3. de conſecrat. diſtinct. 2.
c. Cum vniuerſorum infra de rerum permut. ne-
que enim obeſt quod per ſimplicitatem commiſ-
ſum eſt, vt l. 1. §. vlt. ff. De ventre inſpic. Item
imperitiæ parcitur. l. Cum de indebito. §. 1. ff.
De probat, & l. 1. §. vlt. ff. De edendo, cum
concord. de quibus per eum num. 5. Sed tandem
hanc diſtinct. non admittit niſi per aliquas con-
iecturas releuetur, quod committitur arbitrio
iudicis ne viam aperiamus, &c. Arg. c. Nonnul-
li, infra eod. & c. Vnici: infra vt beneficia eccle-
ſiaſtica, quibus verbis intendit Hoſt. vt probata
ſcientia, cenſeatur probata malitia, & ſi impe-
trans ſit homo ſimplex, niſi per aliquas conie-
cturas arbitrio boni iudicis releuetur, & cum
ipſo concordant Io. Andr. num. 21. & alij ſupra
citat. num. 14.
52 5. Regula expreſſio falſitatis, vel taciturnita-
tis veritatis ex ſimplicitate, vel ignorantia pro-
ueniens, ſi non ſit cauſa conceſſionis, eo quod
expreſſa veritate, vel tacita falſitate, Princeps
nihilominus literas conceſſiſſet, reſcriptum non
vitiat. Habetur hæc reg. ex verbis textus ibi: Si
talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occultata,
quæ quamuis fuiſſet tacita, vel expreſſa, Nos ni-
hilominus literas dediſſemus, &c. Et eam ponit
Innoc. n. 1. verſ. 2. reg. Hoſt. n. 10. Io. Andr n. 25.
Bellam. num. 13. verſ. Aut tacita veritate. Butr.
num. 3. verſ. 3. reg. & num. 6. Cardin. num. 13.
in 3. & 4. reg. Anchar. num. 4. Imol. nu. 6. verſ.
Nota quod vbi: Bellam. d. 4. & 115. Caſſador.
d. 25. num. 15. de præben.
53 Amplia primò hanc 5. reg. vt locum habeat
etiamſi impetrans tacuerit ea, quæ de proceſſu
ſunt neceſſariò exprimenda, quia valent literæ
etiamſi tale quid ſit omiſſum, quo expreſſo Prin-
ceps nihilominus literas conceſſiſſet, vt determi-
nat. Innoc. hic num. 1. in ver. In communi for-
ma, arg. c. Oblatæ infra de appellat. licet alij
contra.
54 Amplia ſecundò etiam in beneficialibus, vt eſt
textus in c. Dudum, verſ. Conſiderantes, de præb.
lib. 6. qui in materia beneficiali expreſsè vult. vt
taciturnitas alicuius qualitatis, qua expreſſa ni-
hilominus Princeps literas conceſſiſſet, non vitiet
eas. Ad idem textus in c. Si pro Clericis paupe-
ribus, eod. tit. & lib. vbi taciturnitas defectus
ſactorum Ordinum non vitiat litteras, ex quo
impetrans intra tempora à iure ſtatuta poteſt
promoueri ad Ordines, quos requirit benefi-
cium. Et per hæc iura tradit Felin. hic num. 2.
Bellam. d. deciſ. 4. Caſſador. d. 12. num. 15. de
præben. Cæſar. de Graſſ. d. 8. num. 2. eod. tit.
Rota d. 439. num. 6. p. 4. & d. 24. n. 4. verſ. Sa-
55 ne hæc ratio, p. 5. & d. 140. n. 7. & d. 225. n. 53. p. 7.
recent. Hinc fit, vt ſi taceatur beneficium ab alio
iniuſtè poſſideri, vel per ſimoniam, non vitientur
literæ, vt notant Innoc. & Hoſt. in c. Ex litteris,
56 de tranſact. & qui narrauit beneficium cum cura,
vel reſidentia, obtinebit beneficium ſimplex, &
reſidentiam non requirens, quia multò potius
Papa hoc conceſſiſſet. Rota deciſ. 73. Papæ ſup-
plicat, aliàs 562. de reſcript. in Antiquis, & Fe-
lin. hic num. 2. verſ. Et ad idem Rota. Verum ta-
57 men gloſſ. in c. Si motu proprio, in verſ. Taceat,
de præben. lib. 6. tenet hoc cap. in 2. reg. non
habere locum in beneficialibus, quia non ſuffi-
cit, vt Papa veriſimiliter voluerit prouidere, ſed
requiritur prouiſio, & facta in vno caſu, non por-
rigi-

rigitur ad alium, cap. Suſceptum, infra eod. lib. 6. & opinionem gloſſ. dicit videri veriorem Dec. hic num. 18. verſ. Et ideo verior videtur. De qua pleniùs diſſerit Bero. num. 49. verſ. Contrarium, & n. 51. verſ. Secunda tamen opinio. Sed non videtur recedendum à 1. opinione, quam paſſim ſeruat Rot. vt in præcitatis deciſionibus.

Motiuum autem gloſſæ poſſet procedere ſi ſubreptio caderet circa id ad quod verba literarum non adaptantur. Vnde ſi quis exprimat dignitatem cum ſit beneficium ſimplex, non valent litteræ, licet Papa ſimplex beneficium faciliùs contuliſſet, quia dignitatis appellatione non veniunt beneficia ſimplicia, c. Si fortè, iuncta gl. in ver. Dignitatem, de elect. lib. 6. & ſimili modo impetrans prębendam integram, non poterit obtinere dimidiã, licet dimidiam faciliùs impetraſſet, quia appellatione integræ præbendæ non venit dimidia, tex. eſt in c. Cui, de non ſacerdotali: de præb. eod. lib. & in litteris ad beneficia tanquam ambitioſis non fit extenſio de caſu ad caſum, etiam ex maioritate rationis, nec valet arg. de maiori ad minus etiam affirmatiuè, vt in d. c. Cui de non ſacerdotali: & in c. Quamuis de præben. lib. 6. & in c. Suſceptum de reſcriptis, eod. lib. & notat Bero. hic num. 44. poſt princ. verſ. Hæc ratio non placet, in 1. lectura, & in 2. num. 55. & in hoc caſu intrat ratio gloſſæ quod non ſufficiat, vt Papa voluerit prouidere, ſed neceſſaria ſit prouiſio. At ſecus eſt ſi ſubreptio fit circa qualitatem beneficij, quam ſi Papa ſciuiſſet, eodem modo, vel faciliùs conceſſiſſet: tunc enim non applicatur motiuum gloſſæ, quod non ſufficiat, vt Papa voluerit prouidere, ſed requiratur prouiſio; quoniam Papa tunc verè prouidit de beneficio, licet eius qualitatem ignorauerit, quam tamen ſi ſciuiſſet, eadem vel maiori facilitate prouidiſſet; & ideo ſubreptio non vitiat, vt d. c. Dudum, & ibi gloſſ. in ver. De ipſa, & in c. Si pro Clericis, de præben. lib. 6. & tenet Rota diſt. 11. nu. 16. p. 6. rec. Caputat. dec. 160. nu. 1. p. 1. vbi allegat Romanum conſ. 194. in 2. dubio, & Crauet. conſ. 2. n. 17. & 19. Quo fit vt ſiquis impetrauerit Theſaurariam in certa Eccleſia ſub nomine dignitatis, cum eſſet Officium, talis ſubreptio non vitiet litteras, vt pro maiori parte tenuerunt Domini de Rota dec. 582. alias 4. Quidã obtinuit, de reſcr. in Antiquis; quia ſi fuiſſet narratum illud eſſe officium, Papa eodem modo, imò facilius dediſſet, cùm faciliùs conſueuerit conferre beneficia minora, quæ ſonant in Officium, quàm Dignitates, & faciliùs beneficia ſimplicia, quàm Curata, vt in c. Ad aures, ſupra eod. & in c. Gratia eod. tit. lib. 6. & illam deciſionem ſequuntur hic, & pluribus confirmant. Abb. num. 6. verſ. Et ad prædicta. Dec. & Bero. in 1. ſect. nu. 44. & in 2. n. 54. & ſeqq. Ad cognoſcendum autem quæ ſint illa, quibus expreſſis Papa veriſimiliter gratiam conceſſiſſet, vel non conceſſiſſet, attenditur communis ſtylus Principis, vel vſus Cancellariæ; item probabilis coniectura, vel communis vſus aliarum litterarum, quas Principes conceſſerunt, vel conſueuerunt concedere, alias numquam deprehendi poſſet, num Princeps feciſſet gratiam, ſi fuiſſet expreſſum, nec ne? forte enim feciſſet, & forte non, vt bene per Lapum allegat. 89. Duo Prælati, Quod latius proſequitur Felin. hic nu. 8. verſ. In 1. reg. & cenſuit. Rota apud Caſſad. d. 12. num. 14. de præben. & in rec. d. 105. num. 1. & 3. & d. 739. n. 1. part. 2. Potiſſimum verò attenditur, an gratia præiudicium inſerat, quia tunc pręſumptio eſt Papam vel non conceſſurum, vel difficiliùs, vt dicitur in præallegata d. 105. num. 3. & tenet Cardin. conſ. 96. Videtur vnio, num. 8.

58 Limita 1. hanc 2. reg. vt locum habeat dummodo qualitates non expreſſæ ſint tales; ad quarum expreſſionem non tenetur impetrans de iure communi: ſecus ſi ſint tales, de quibus impetrans debuit de iure mentionem facere, quia tunc taciturnitas earum vitiat, etiamſi alias Papa omnino litteras conceſſiſſet, ita procedit tex. in cap. Si motu proprio, de præben. lib. 6. vbi taciturnitas beneficij prius obtenti, quantumuis modici vitiat litteras impetrationis. Hoc enim procedit quia de obtento etiam modico de iure eſt facienda mentio, vt ibi in gloſſa penult. & poſt Dominicum declarat Felin. hic nu. 2. verſ. Limita 1. &

59 Dec. num. 18. & regula eſt, quod non tenetur impetrans facere mentionem in litteris beneficialibus, niſi de qualitatibus in iure expreſſis, Felin. vbi ſupra qui allegat Calder. conſ. 6. de præben. & Domin. in c. Poſtulaſti, infra eodem.

60 Limita 2. vt non procedat vbi eſt diuerſitas perſonarum, vel cauſarum actoris, vel rei; quia tunc etiamſi ſuper tacito fuiſſent datæ litteræ, nihilominus reſcriptum obreptitium vitiatur. Ita Calder. conſ. 11. Epiſcopus Delegatus, de ſententia excom. allegat cap. Significante, infra eodem, & ſequitur Felin. hic num. 1. circa finem, verſ. Et dicit quod regula.

61 Limita 3. dummodo ea, quæ ſunt expreſſa circa qualitates beneficij, expreſſa ſint cauſa demonſtrationis, ſubreptio non doloſa non obeſt, ſi Princeps nihilominus conceſſiſſet; ſecus verò ſi expreſſa eſſent cauſa taxationis, quia tunc reſcriptum beneficiale non poteſt reduci ad ea, quæ ſi fuiſſent bene expreſſa, non retraxiſſent Principem à conceſſione literarum. Rota d. dec. 4. num. 5. verſ. Alij tamen, de reſcript. in antiquis, Domin. in cap. Poſtulaſti, infra eodem: & hic notant Felin num. 3. verſ. Limita 4. Dec. nu. 18. verſ. 2. & Bero. in 1. lectura num. 44. & in 2. n. 56. Quando autem aliquid dicatur expreſſum cauſa demonſtrationis, vel taxationis, vide per eundem Bero. num. 45 in prima Lectura, & in ſecunda num. 57.

62 Tertia regula; Expreſſio falſitatis, vel ſuppreſſio veritatis per ſimplicitatem, vel ignorantiam vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantiæ reſcripti inductiua, ſeu fundamentum, vel cauſa totius conceſſionis, id eſt ſi Princeps tacita falſitate, vel expreſſa veritate, nullo modo dediſſet litteras. Deſumitur hæc tertia regula ex littera huius textus, ibi; Si verò per huiuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis litteræ fuerint impetratæ, qua tacita, vel expreſſa nos nullas prorſus litteras dediſſemus: & eam ponunt hic Innoc. num. 4. in verſ. Si verò tertia regula; Hoſt. num. 10. verſ. Vel per ſimplicitatem; Ioan. Andr. num. 11. & notant Abb. num. 4. & 6. Felin. num. 6. verſ. Limita 5. & Dec. num. 8. in 3. notab. & idem Abbas in c. Conſtitutus in 2. notab. & in c. Sedes, num. 4. ſupra eodem: & in c. Ad audientiam, num. 14. & ibi Felin. num. 22. in 3. ampliat. infra eod. Franc. in c. Si eo tem-

pore, nu. 4. de reſcriptis, lib. 6. Bellam. diſt. 4. num. 1. & probatur ratione euidenti, quia deeſt voluotas concedentis, à qua dependet ſubſtantia reſcripti: oam, vt ait gloſſa hic in ver. Litteras dediſſemus, ſimplicitas, & ignorantia non prodeſt circa huiuſmodi literas impetraodas, imò ad hoc vt reſcriptum teneat, nihil debet ſupprimi ex ijs, quæ mouere poſſunt animum Principis ad dandum reſcriptum, vel denegandum. Et in-
63 ſta immediatè ponit quamplurima exempla, & in fine dat generalem theoricam his verbis: [& generaliter vbicumque talem varitatem tacuit, vel talem falſitatem expreſſit, qua tacita, vel expreſſa, Papa literas non dediſſet, reſcriptum inutile ſit;] at eum gloſſa concordant Hoſtien. num. 10. Ioan. Andr. nu. 25. verſ. Aut id factum, Bellam. n. 13. poſt med. verſ. Aut non habuiſſet. Butr. num. 3. verſ. Tertia regula, & num. 5. Card. num. 13. verſ. Quinta regula, Anchar. num. 4. verſ. Et tunc aut ex falſitate, Imol. num. 6. verſ. Secus ſi Delegatus, Abbas in 2. ootab.

64 Exempla huius 3. regulæ, ſecundum Innoc. hic num. 4. in verſ. Nos oullas, habeotur in cap. Ad aures, de cohabitat. cleric. & mulier. in c. Super eo, & in c. Cum olim, de re iudicat. in c. Inter dilectos, de fide inſtrum. in c. Cum adeo, & in c. Conſtitutus, ſupra eodem: in c. Ex literis, de tranſact. & in l. fioal. C. Sent. reſcindi non non poſſe.

65 Aliud exemplum quando in totum vitietur reſcriptum propter ſubreptionem, vel obreptionem ex ignorantia, vel ſimplicitate pooi poteſt. ſi impetretur reſcriptum commiſſionis cauſæ ab ipſo Papa ſuper re feudali noo facta meotione, quod feudalis ſit; quia tunc Papa veriſimiliter ſe noo iotromiſiſſet ſuper re feudali, niſi fortè in defectum non adminiſtratæ iuſtitiæ, ex quo ad domioum feudi talis cognitio ſpectabat, vt in cooſtitutione Federici: Hac edictali. §. Præterea, cap. Cæterum, & c. Nouit. de iudicijs, cap. Ex tranſmiſſa, & c. ſeq. de for. compet. Vnde quia hæc ſubreptio, & taciturnitas fuit cauſa totius concesſionis, reſcriptum corruit in totum, licet ignorantia, vel ſimplicitas, non autem dolus interuenerit, vtroque eoim caſu literæ pariter vitiaotur: nam etſi dolus præponderet ſimplicitati, & igoorantiæ, tamen idem erit effectus, quando ſubreptio fuit cauſa totius conceſſioois, vt bene per Quintil. Mandoſ. in repet. huius cap. num. 7. in fin. verſ. Exemplum, tom. 6. Repeten. in Appeod. fol. 31.

66 Ampliatur primò hæc tertia regula, vt à fortiori locum habeat in literis beneficialibus, & gratioſis, vt concludit Abbas hic in 2. not. Felin. nu. 6. verſ. Limita quintò, & Dec. n. 17. Seraph. d. 734. num. 7. Rota d. 94. num. 60. & 61. par. 7. recent. & conferunt quæ dixi ſupra n. 21.

67 Ampliatur ſecundò, vt locum habeat non ſolum quando ſubreptio fuit cauſa inductiua, & finalis ipſius cooceſſionis, ſed etiam quando fuit cauſa impulſiua, vt quia Princeps etiam ceſſante ſubreptione fuiſſet quidem cooceſſurus, ſed non ita de facili, ſeu de leui, & ſic ſubreptio fuit cauſa impellens; nam nihilominus ſaltem in gratioſis ſubreptio vitiat, vt eſt textus in cap. Poſtulaſti, in illis verbis, *de leui non ſcribimus*; & ibi ponderant Doctores, ioſr. eod. & tenet gloſſ. in c. fin. in figuratione caſus, de filijs Presbyter. lib. 6. & ibi Prob. in Addit. ad Monach. num. 3. verſ. Ipſo iure, Abb. hic nu. 7. & in c. Ad aures, num. 4. ſupra eod. Gemin. in cap. Dudum, num. 15. de præben. lib. 6. & ibi Anchar. num. 3. & Franc. ad fin. Imol. in d. cap. Poſtulaſti, num. 4. & ibi etiam Felin. num. 1. Calder. cooſ. 13. An poſſideos, io tit. De reſcript. Alexand. conſ. 95. Requiſitus, oum. 8. verſ. Non obſtant ſupra allegata, lib. 7. & cooſ. 161. Viſis narratis, num. 5. verſ. Quia literæ gratioſæ, eod. lib. & millies reſoluit Rota, vt apud Caſſad. d. 15. num. 14. de præbeo. Put. d. 232. num. 2. lib. 1. Seraph. d. 19. num. 2. vbi decidit reſignationem eſſe ſubreptitiam ſi quis in intarpretatione beneficij dicat ſe eſſe Romanum, & poſtea in reſignatione dicat ſe eſſe forenſem, quia propter huiuſmodi narratiuam Papa motus fuit ad faciliùs concedendum, quàm ſi narraſſet ſe eſſe ciuem Romanum, cum hoc caſu opus eſſet derogatione: & apud Burat. deeiſ. 55. num. 6. & d. 510. oum. 7. & in receot. d. 418. num. 1. par. 1. & d. 670. nu. 4. par. 4. & d. 94. oum. 60. & 6. par. 7. & d. 739. n. 1. par. 2. vbi reſoluit reſeruationem peoſionis non facta mentione alterius peoſionis ſuper eodem beoeficio reſeruatæ eſſe ſubreptitiam, ac oullam; quia ſi Papa ſciuiſſet dictam peoſionem, vel non conceſſiſſet ſecuodam, cum noo ſoleaot duplici onere grauari beneficia, ad notata in c. Mandatum, infra eod. Caſſador. d. 3. de peoſ. cum alijs ibi allegatis: vel ſaltem difficiliùs conceſſiſſet, quod ſufficit ad cauſandam ſubreptionem, atque inde nullitatem gratiæ. Socin. Senior. cooſ. 260. num. 2. Corn. cooſ. 245. num. 6. lib. 1. Crauetta conſ. 296. num. 3.

68 Sed tu aduerte, quia hæc cooclſio oon procedit quando ſubreptio prouenit ex ignorantia probabili; tunc enim taciturnitas eius, quo expreſſo reſcriptum noo ita facilè fuiſſet obtentum, illud oon vitiat, vt efficaciter probat textus in c. Gratia, de reſcript. lib. 6. tenendo prout communiter tenetur, quod non pooat caſum ſpecialem: oam ſi Papa ibi ſciuiſſet de alio beneficio, non ita facilè conceſſiſſet; & tamen quia illa taciturnitas erat cooperta iuſta ignorantia, reſcriptum valet: & ita illum textum ad hoc pooderant Abb. num. 5. Felin. oum. 6. verſ. Limita ſecundò, ex qoo ſequitur magna limitatio ad regulam d. cap. Poſtulaſti, in verſ. De leui, videlicet quod tacere id, quo expreſſo Princeps non ita facilè reſcripſiſſet, vitiat reſcriptum: nam hæc regula non obtinet qoando taciturnitas prouenit ex iuſta ignorantia, vt per Felin. vbi ſupra.

69 Pro concordia poteſt dici primam opinionem gloſſæ, & ſequacium procedere quando tacetur id, quod de iure erat exprimendum io literis; tunc enim taciturnitas vtcumque non doloſa vitiat literas, etiamſi Papa eo expreſſo conceſſiſſet, quamuis non facilè, vt cap. Si motu proprio, de præben. lib. 6. & conſtat ex dictis ſupr. num. 58. Secus vero ſi per ignorantiam tacetur id, de qoo noo eſt cautum in iure, vt debeat exprimi; quia tunc literæ non vitiantur, licet eo expreſſo difficiliùs fuiſſent obtentæ: ita gloſſa io Clem. 1. in ver. Vel alteri, paulò poſt princ. de præben. Calder. conſ. 6. ad fin. verſ. Per prædicta, eod. tit. & cooſ. 10. de reſcript. & conſ. 1. n. 3. de filijs Presbyter. Felin. hic num. 2. verſ. Et regula eſt.

Digitized by Google

eſt, & in c. Poſtulaſti, num. 1. verſ. Declara etiam, infr. eod. Rota d. 32. Extra Rotam, n. 5. de reſcript. in nouiſ. vbi ait: [Non omnia tacita, quorum expreſſio mouere potuiſſet ad denegandum gratiam, vitiant; ſed ea ſolum, de quibus reperitur expreſſum, vel de quibus in iure eſt cautum, vt eis expreſſis eam gratiam nullatenus conceſſiſſet;] & ideo conceſſio facta per Papam criminoſo valet ipſo iure, cap. Inter dilectos, de exceſſ. Prælat. c. Accedens, de accuſat. & notat præcitata gloſ. in Clem. 1. & tamen ſi fuiſſet crimen expreſſum, hoc valde potuiſſet mouere ad denegandum, c. Eam te, de ætat. & qualit. cum ſimil. concordat. Bellam. d.697. Concluſio extra Rotam, num. 4. & 6. Caputaq. d. 310. num. 3. par. 1. Mohedan. d.7. de reſcript. Rot. d.105. n.2. par. 2. recent. Nauar. conſ. 1. qu. 11. de conſtit. & conſ. 2. num. 5. de reſcript. & in alijs pluribus.

70 Verum huic concordiæ adhuc fortiter obſtat textus in d. c. Gratia, de reſcript. lib. 6. nam ibi deciditur, vt impetrans beneficium à Papa tacito alio, quod ſibi abſenti collatum fuerat ab Ordinario, poſſit vtrumque retinere ſi ſint compatibilia; ſi verò incompatibilia ſint, habeat optionem retinendi quod maluerit: & redditur ratio deciſionis, quia tempore impetrationis neſciebat, & tamen fuit ignoranter tacitum beneficium, quod de iure erat exprimendum, d.c. Si motu proprio, de præb. lib.6. Ergo ſubreptio ex iuſta ignorantia proueniens non vitiat literas, etiamſi fuerit tacitum id, quod de iure erat exprimendum.

Doctores dant varias ſolutiones, vt per Ioan. Andr. in d. cap. Gratia, num. 2. & hic per Butr. num. 27. Abb. num.5. & Bero. in prima lectura, num.41. Sed placet ſolutio ipſius Beroij, num.42. videlicet quod ibi ſubreptio ex iuſta ignorantia proueniens idcirco non vitiat literas ad beneficia, quia ex ignorantia tacitum fuit beneficium, in quo impetrans ius in re non habebat, ſed tantum ius ad rem; nam fuerat collatum beneficium abſenti, & ignoranti per Ordinarium, quo caſu abſenti non aquiritur ius in beneficio, ſaltem in re, & irreuocabiliter, niſi poſt ratificationem, vt cap. Si tibi abſenti, de præben. lib. 6. & ideò ſubreptio proueniens ibi ex tam probabili ignorantia non vitiat literas, quia ad hoc vt vitiet, debet taceri beneficium, in quo impetranti eſt acquiſitum ius in re quantumcumque ſit modicum: & ita procedit textus in d. c. Si motu proprio, de iure autem ad rem non eſt facienda mentio in literis. Clem. Gratiæ, de reſcript. & hæc eſt ratio, cur in d. c. Gratia, ſubreptio ex tolerabili ignorantia proueniens non vitiat, quia fuit tacitum id, quod de iure exprimendum non erat, licet eo expreſſo Papa non ita facilè literas conceſſiſſet.

71 Limitant nonnulli hanc tertiam regulam, vt non procedat ſi alius pro abſente literas impetrauit, quia ſubreptio non nocet abſenti, & ignoranti. Rota d. 68. D. Vrbanus V. de reſcript. in antiq. quam ſequitur hic Felin. nu.7. & Bart. Socinus conſ. 270. Conſideratis, ad fin. ſed eam confutat Dec. num. 9. quia intentio reſcribentis attenditur, & non ignorantia partis, licet probabilis. Adde tu, quod ſubreptio vitiat etiam quando alius pro eo impetrauit, vt probat textus in c. Si eo tempore, ibi, [ſecus ſi ad petitionem illius, vel alterius pro eo oblatam,] de præb. lib.6. vbi hoc tenent Anch. in 3 not. & Franc. n.3.

72 4. Regula: Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam, quæ non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis illius dumtaxat, reſcriptum non vitiat, in totum ſed eatenus tantum, quatenus fuit cauſa conceſſionis. Colligitur hęc 4 reg. quæ in ordine literæ eſt 2. ex illis verbis: Nota ſi talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occultata, quæ quamuis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nos nihilominus, ſaltem in forma communi literas dediſſemus, Delegatus non ſequens formam in literis ipſis appoſitam ſecundum ordinem iuris in cauſa procedat. Et ſic reſcriptum non vitiatur quoad ſubſtantiam, quia ſubreptio non fuit ſubſtantiæ reſcripti inductiua, ex quo Papa in forma communi literas conceſſiſſet, ſed vitiatur quoad formam, ſeu modum procedendi, quia ſubreptio fuit ipſius formæ inductiua; & ideo delegatus non procedit ſecundum formam reſcripti, ſed ſecundum iuris ordinem; & ita hanc regulam ponunt hic Abb. Antiq. n.3. verſ. Qui per ſimplicitatem, Io. Andr. n. 8. Butr. n. 3. verſ. Tertia regula Cardin. num. 13. in 3. & 4. reg. Imol. in princ. Abb. Siculus in 2. not. & n.4 verſ. Secunda regula, Felin. num. 2. Dec. n.8. in 3. not. & Quint. Mandoſ. num.7. Io. Andr. Bald. Bellam. & omnes in

73 ſum. tex. Et ſimplicitas propriè reſpicit ius, ignorantia verò reſpicit factum, ſecundum Abb. An-

74 tiq. num. 2. & Io. Andr. num. 11. & ratio huius reg. eſt ſecundum Anton. de Butr. num. 3. verſ. Ratio ſecundæ; & Io. de Imol. col.4 poſt medium, verſ. Et illam opinionem; quia vitium eatenus actum vitiare debet, quatenus ingreditur actus ſubſtantiam, vt ſic quantitas infirmitatis actus menſuretur quantitati vitij; & hoc rationabile. Si ergo ſubreptio cauſat formam ſolam, illam tantum vitiat relicta ſubſtantia, & ſequitur Rota d. 169. num.8. verſ. Et bene applicatur elegans doctrina Butrij p. 7. recent.

75 Exemplum in creditore, qui impetrauit reſcriptum contra debitorem, narrando per ignorantiam, vel ſimplicitatem ex ſtatuto, vel conſuetudine cauſas in 1. inſtantia cognoſci ſimpliciter, & de plano; quod falſum erat, cum vere in illa patria procederetur in cauſis via ordinaria, non autem ſummaria, ac priuilegiatiua, & quæ tollat plura ſubſtantialia iudicij, iuxta textum in Clem. Sæpe de ver. ſignif. & in Clem. Diſpendioſam, de iudicijs; & ſic ignorantia, vel ſimplicitas impetrantis narrando huiuſmodi conſuetudinem, vel ſtatutum, fuit cauſa inductiua formæ reſcripti, ideſt procedendi ſummariè, & de plano; & ideo hęc forma vitiatur, quia ſi Papę non fuiſſet narratum de huiuſmodi conſuetudine vel ſtatuto, ſub tali forma literas non conceſſiſſet; ſed non fuit inductiua ſubſtantiæ reſcripti, quia etiam ceſſante ſtatuto, vel conſuetudine Papa in communi forma conceſſiſſet literas, & ideo non vitiatur reſcriptum quoad ſubſtantiam, ſed perinde eſt ac ſi cauſa ſimpliciter commiſſa fuiſſet abſque illis clauſulis inſolitis. Iudex igitur delegatus vigore huius reſcripti non procedet ſummariè ſecundum formam reſcripti, ſed via ordinaria, & iuris ordine ſeruato, iuxta textum in l. 1. & in Auth. Offeratur. C. De lit. conteſt. & in l. Prolatam. C. De ſenten. & in c. Quoniam contra, infra de pro-

bat. Et hoc exemplum poſuit hic Hoſt. num. 10. & poſt eum Io. Andr. num. 8. verſ. Item in vtroque, & Mandoſ. num. 7. & alia plura exempla recenſet idem Io. Andr. eodem num. 8. & Bald. in l. Præſcriptione, num. 16. & ſeqq. C. Si contra ius, vel vtilit. publicam, quæ hic non tranſcribo, ſed per te videas.

76 Ampliatur hæc 4. reg. vt procedat etiam in literis ad beneficia, in quibus pariter ſubreptio non doloſa, quæ fuit cauſa vnius rei illam ſolam vitiat, & non aliam, cuius non fuit cauſa. Ita firmant hic Butr. Imol. Domin. & Abb. relati à Felin. num. 2. & idem Dominicus latè in repetitione, cap. Poſtulaſti: infrà eod. Rota dec. 4. Quidam obtinuit. de reſcriptis in Antiquis, &

77 Calder conſ. 2. eod. tit. & probatur ſecundum Abb. & Felin. in c. Si eo tempore, de reſcript. lib. 6. vbi ſubreptio circa ætatem impetrantis beneficium Curatum vitiat literas quoad ipſum beneficium, non autem quoad beneficium ſimplex, in quo nulla fuit ſubreptio.

78 Limitatur primò, hęc quarta regulæ niſi obtentum per ſubreptionem habeat connexitatem cũ reliquis, quia tunc ratione connexitatis ſubreptio vitiat omnia, textus eſt in cap. Conſtitutus, ſupra eod. qui loquitur in literis ad beneficia, & notat Abbas hic nu. 5. verſ. Hoc verum, & poſt eum Felinus, num. 2. verſ. Limita 2. qui idem putant in literis iuſtitiæ, arg. c. Si ſuper, de Offic. Delegat. lib. 6. & ſic intendunt, vt etiam ſi illa connexa ſint talia, quibus expreſſis omnino literas conceſſiſſet, nihilominus in illis non valent literæ propter connexitatem, quam habent cum partibus literarum ſubreptitiè obtentis. Quod bene nota, & idem Abb. in c. Sedes num. 4. vbi etiam Felin. num. 2. ſupra eodem, Franc. in c. Si eo tempore, num. 4. de reſcript. lib. 6.

79 Limitatur ſecundò, vt non procedat in priuilegijs, quia per ſubreptionem etiam non doloſam vitiantur indiſtinctè, vt hic firmant Butr. Imol. & Domin. relati à Felino num. 3. qui allegant Cynum, & Iacobum Butrigar. in l. Præſcriptione, C. Si contra ius, vel vtilit. public. & Io. Andr. in c. Cum dilecta, infra eodem; & rationem reddunt, quia priuilegium eſt lex priuata, & mens generalis, & ſpecialis concedentis in priuilegio eſt præciſa, quia præciſe intendit priuilegium concedere. Sed in literis contentioſis mens generalis reſcribentis eſt inquirere, vt Iuſtitia miniſtretur; & ſpecialis eſt circa formam, ideoque vitium formæ non vitiat ſubſtantiam. Sed tu aduerte, quia, vt dicit Imola, etiam in literis beneficialibus mens Papæ eſt præciſa, quia præciſè intendit beneficium conferre: & tamen in huiuſmodi literis ſubreptio non doloſa, quæ fuit cauſa vnius rei illam ſolam vitiat, & non aliam, cuius non fuit cauſa, vt dictum eſt ſupra num. 76. ergo idem dicendum in priuilegijs: in materia enim ſubreptionis priuilegia, & literæ beneficiales parificantur, vt tenet Innoc. in c. Cum dilecta nu. 3. verſ. Quamuis in alio caſu: infra eodem, & Abb. hic num. 5. Vnde meritò prædictam limitationem reprobat hic Felin. num. 3.

In gloſſa magna nota bene hanc gloſſam, quia eſt Magiſtra, & docet quæ ſint exprimenda in reſcripto, vt vitetur ſubreptio: & in materia vide decem regulas cum ampliationibus, & limitationibus, quas collegit Felin. hic à n. 8. vſque in fin.

# DE RESCRIPTIS.

## *Cap. Nonnulli.*

### *SVMMARIVM.*

*1 REus coram delegato Papa trahi non poteſt vltra duas dietas.*

*2 Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Legati an poſſint cauſas delegare vltra duas dietas.*

*3 Epiſcopus extra diœceſim cauſas audire, aut delegare non poteſt.*

*4 Reus in qualibet parte diœceſis citari poteſt coram delegato ab Epiſcopo etiam vltra duas dietas. & num. 6.*

*5 Metropolitanus non poteſt cauſas audire, vel committere, niſi in diœceſi ſua vel in diœceſi iudicis à quo fuit appellatum.*

*6 Dietæ non computantur à loco vbi reus domicilium habet, ſed à finibus ſuę diœceſis.*

*7 Si agatur actione perſonali.*

*8 Et quid ſi actione reali, aut perſonali in rem ſcripta, vel quæ datur ad certam rem.*

*9 Reus tantum gaudet beneficio vt trahi non poſſit vltra duas dietas, non autem actor.*

*10 Actor originalis ſi fiat reus in iudicio reconuentionis, aut appellationis, vel aliàs, citari poteſt etiam vltra duas dietas à finibus ſuæ diœceſis.*

*11 Actor in iudicio reconuentionis dicitur potius, citare, quam citari.*

*12 Reus conueniri poteſt vltra duas dietas, ſi partes expreſſè conſentiant in iudices remotos.*

*13 Idem ſi Papa reſcribat ex certa ſcientia.*

*14 Rei ex ſtylo ad curiam trahuntur vltra duas dietas, niſi ſint priuilegiati.*

*15 Dietæ hodie reſtrictæ ſunt ad vnam tantum, vltra quam ſi fiat delegatio, non valet ſententia.*

*16 Dietarum tria ſunt genera, & de quibus dietis hæc conſtitutio intelligatur. & n. ſeqq.*

*17 Hoſtienſis ex villa Securſia oriundus.*

*18 Verba ex communi vſu loquendi ſunt accipienda etiam contra naturam vocis.*

*19 Arbitrium iudicis ſuccedit in his tantum, quæ à lege non ſunt determinata.*

*20 Abbates benedicti an poſſint tonſuram, & minores ordines conferre ſæcularibus, in quos habent ordinariam iuriſdictionem, non obſtante cap. 10. ſeſſ. 23. Concilij Tridentini. & num. ſeq. vſque in finem.*

*21 Concilio generali debet expreſſè, & ſpecialiter derogari, nec ſufficit generalis derogatio.*
*Contrarium num. 37. verſ. Nec eſt omittendum.*
*Declaratur. num. 28. & ſeq.*

*22 Regulares poſſunt ſecularium confeſſiones audire abſque Epiſcopi licentia quoties Epiſcopus eam exhibere recuſauerit. Contrarium. n. 43.*

*23 Priuilegia in corpore Iuris clauſa non cenſentur ſublata per generalem priuilegiorum derogationem.*
*Contrarium. num. 38.*
*Declaratur. num. 41.*

*24 Priuilegium conferendi minores Ordines conceſſum Abbatibus in VII. Synodo generali. expenditur.*
*Intellectus cap. Quoniam, 79. diſt. ibidem & num. ſeq.*

Abba-

25 *Abbatum priuilegium ordinandi ſeculares, in quos habent ordinariam iuriſdictionem, an ſit inſertum in corpore Iuris. & n. 27.*

26 *Abbas ſi ſit Presbyter, & benedictus, poteſt Nouitio ſui monaſterij primam clericalem conferre tonſuram, licet conſultius ſit vt abſtineat.*

28 *Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, ſi derogationes huiuſmodi ponantur in literis gratiæ, & reſcriptis contra ius.*

29 *Conſtitutio poſterior tollit priorem directè contrariam etiam Conciliarem, licet de illa mentionem non faciat.*

30 *Concilia generalia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta contraria, non autem ad ſequentes conſtitutiones, etiamſi ſint ſolius Papæ.*

31 *Concilij generalis poſterius decretum tollit primum contrarium, quamuis generali Concilio expreſſè non deroget, aut de illo mentionem non faciat. & num. ſeqq. & num. 35. vſque ad n. 38. & nu. 42. vſque ad n. 49.*

32 *Reſcriptum contra generali Concilium cur non valeat niſi Concilio fuerit ſpecialiter derogatum. & n. ſeqq.*

33 *Lex Canonica, vel ciuilis habens clauſulam derogatoriam non tollitur per contrarium reſcriptum niſi fiat mentio de illa ſpecialiter, vel per verba æquipollentia.*

34 *Litteræ Apoſtolicæ, in quibus generale Concilio non derogatur, ſunt inualidæ, non ex defectu poteſtatis Papæ, qui eſt ſupra Concilium, ſed voluntatis. & n. 44.*

36 *Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam, rumpitur per ſecundum, in quo ſit clauſula generalis, Nonobſtantibus quibuſcumque alijs teſtamentis.*

37 *Intellectus c. Domino ſancto. 50. diſt.*

*Conſtitutiones Conciliares ſi inuicem ſint contrariæ, quænam ex illis ſeruari debeat. ibid.*

38 *Priuilegijs clauſis in corpore iuris multo magis cenſetur derogatum, quàm non inſertis.*

39 *Derogatio generalis nunquam operatur circa ignorata in facto conſiſtentia.*

40 *Priuilegium inſertum in corpore iuris facit ius commune inter nominatos, & de eo iudicatur quoad effectum derogatorium, ſicut de iure.*

41 *Lex ſpecialis in materia, in qua eſt priuilegium clauſum in corpore iuris, tollit illud etiamſi de eo non faciat mentionem.*

42 *Concilium Tridentinum antiquioribus Concilijs, aut priuilegijs clauſis in corpore Iuris non conſueuit nominatim derogare, quod pluribus exemplis oſtenditur. & ſeq.*

44 *Concilia omnia œcumenica manant ex eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſine qua non habent firmamentum.*

45 *Canonibus Apoſtolorum præiudicatur per poſteriores Canones.*

46 *Conciliaria decreta ita ſunt interpretanda, vt non ſint inania, & eluſoria.*

47 *Præſumptio validitatis actus dicitur aliarum præſumptionum regina.*

48 *Clauſula, Ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis; item clauſula, Quorum tenores, in generali priuilegiorum derogatione annullant etiam priuilegia habentia clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones.*

1 NONNVLLI. Per litteras Apoſtolicas de hac conſtitutione mentionem non facientes non poteſt quis trahi vltra duas dietas extra ſuam diœceſim, niſi de conſenſu partium litteræ fuerint impetratæ: Hoc dicit vſque ad §. Sunt & alij, & diuiditur in tres partes. Primò, ponit abuſum impetrantium iudices remotos. Secundò, prouidet ibi, *cum autem*. Tertiò, excipit ibi, *Niſi*.

Nota primò, per iudicem delegatum à Papa quem trahi non poſſe vltra duas dietas. Hæc enim conſtitutio loquitur in delegatis Sedis Apoſtolicæ, vt probat littera ibi, *gratia Sedis Apoſtolicæ*
2 *abutentes*. Et infra ibi, *per litteras Apoſtolicas*. Quid in delegatis ab inferioribus? Innocentius hic num. 5. tenet ordinarios, ſcilicet Epiſcopos, Archiepiſcopos, ac etiam Sedis Apoſtolicæ legatos bene poſſe vltra duas dietas trahere litigantes, cum id non reperiatur eis prohibitum. Sed alij contradicunt quoad delegatos à Metropolitanis, & Legatis Apoſtolicæ Sedis, quos quidem delegatos dicunt debere obſeruare, quod delegati Apoſtolici ſeruant. arg. c. In cauſis, de re iudic. vt refert hic Compoſt. num. 4. in ver. Per litteras. Tu dic in legatis Sedis Apoſtolicæ communem opinionem eſſe contra Innocentium vt ſcilicet trahere non poſſint vltra duas dietas. Abb. Antiq. in eod. ver. num. 3. Hoſt. num. 13. Io. Andr. num. 9. Abb. Siculus num. 3. in fine, & reliqui omnes. Rationem reddit Abb. Antiq. quia cum legati nequeant contra Concilium diſpenſare, c. Dilectus. c. Dilecto, & c. Venerabilis, de præben. hanc regulam obſeruabunt (editam ſcilicet ab Innocentio III. in generali Concilio, vt patet in ſupraſcriptione) in Delegatis à Metropolitanis. Hoſt. hic eod. num. 13. ſentit cum Innocen. vt ſcilicet non arctentur hac conſtitutione, eo quod ordinarij communiter non habeant prouincias admodum diffuſas; vnde non poteſt de facili reus enormiter grauari; nec eſt conſiderandus caſus ſpecialis contrarius ſi occurrat: arg. c. Erit autem lex. 4. diſt. Sed Abb. Antiq. diſtinguit; nam aut Metropolitanus vult in propria perſona, vel in ſua curia examinare cauſam, & poteſt trahere litigantes etiam vltra duas dietas; quia ex tota prouincia conſtituitur ad iudicium Metropoliticum. c. Scitote 6. q. 3. Aut vult negotium delegare; & ſatis æquum eſt vt delegatus extra diœceſim vltra duas dietas non citet, & ſic moderabitur Archiepiſcopus ſuos delegatos ſecundum conſtitutionem Eccleſiæ Romanæ: nam ſatis indignum eſt quemquam Pontificum, vel ordinum ſequentium hanc obſeruantiam reſutare, quam beati Petri ſedem ſequi viderit; & docere. c. Baſilicas, de conſecr. diſt. 1. idem conclu-
3 dit in Epiſcopis. Sed certè hæc conſtitutio, quæ permittit vt Delegatus citare poſſit infra duas dietas à finibus diœceſis applicari non poteſt delegato ab Epiſcopo Diœceſano; quia Epiſcopus nec infra vnam dietam extra fines ſuæ diœceſis poteſt cauſas delegare. c. Epiſcopum, cum duob. ſeqq. q. 2. c. Placuit. 7. q. 1. & Clem. 1.
4 de foro compet. cum multis ſimil. In Epiſcopis ergo teneas quod ſtatuitur in c. Cum Epiſcopus, de off. Ordinar. lib. 6. vt ſcilicet tam per ſe, quàm per alium poſſint cauſas audire, & tribunal erigere in qualibet parte ſuæ diœceſis, dummodo
5 non in loco excepto. Et in Metropolitanis ſerua

quod

quod ſtatutum eſt in c. Vt litigantes, eod. tit. & lib. vt hic per Io. Andr. num. 9. & Abb. num. 4. Quocumque enim ſubditi trahantur, dummodo non extra ſuam diœceſim, non poſſunt conqueri, nec læditur mens huius conſtitutionis, quæ non prohibet reum citari niſi vltra duas dietas extra diœceſim. ſecundum Abb. hic num. 2. & mox ſubijciam.

6 Secondò nota ibi, *extra diœceſim*; dietas non eſſe computandas à ciuitate, vel oppido, vbi reus domicilium habet, ſed à finibus ſuæ diœceſis, vt hic, & apertiùs in c. Statutum. §. Cum verò verſ. Nullus: infra eod. lib. 6. Rationem reddit Io. Andr. hic num. 8. & Abb. num. 2. quia nullum grauamen infertur ex impetratione iudicis intra diœceſim, cum per totam diœceſim trahi poſſit
7 coram Ordinario, vt in d. c. Cum Epiſcopus, de off. ordin. in 6. Quod tamen verum eſt ſi agatur actione merè perſonali, quæ ſcilicet non eſt in rem ſcripta, nec datur ad certam rem, vt actio legis Aquiliæ, ex ſtipulatu, & conſimiles. Tunc enim computantur dietæ à finibus diœceſis vbi
8 reus habet domicilium, vt hic. Secus vero ſi agatur actione reali, aut actione perſonali in rem ſcripta, vt ſunt interdicta, quæ licet perſonalia ſint, in rem tamen ſcripta ſunt, vt l. 1. §. penult. ff. de interdic. & notatur in l. 3. §. Eſt autem, ff. ad exhiben. vel ſi agatur actione perſonali, quæ datur ad certam rem, vt actio depoſiti, commodati, & ſimiles: his enim caſibus computantur dietæ à loco vbi res ſita eſt, vt infra in c. Proximo, ſecundum opinionem gloſſæ in d. c. Statutum. §. Cum verò, in ver. Vnam dietam, infra eod. lib. 6. Innoc. hic n. 3. & 4. & hoc propter odium trahentium ad extraordinarios iudices: nam alias bene licet in reali actione reum conuenire vbi habet domicilium, licet alibi res ſita ſit, l. fin. C. De præſcript. long. tempor. vel ſecundum Compoſtell. quando agitur actione reali, aut perſonali in rem reſcripta, vel ad certam rem, fit computatio non tantum à loco, vbi res ſita eſt; ſed etiam à diœceſi, vbi reus domicilium habet. Vnde ſi à fine diœceſis, in qua eſt res, eſſent vltra quam duæ dietæ vſque ad locum, ad quem citatur reus, non autem à fine diœceſis, in qua reus domicilium habet; per huiuſmodi citationem non læderetur hæc conſtitutio, arg. infra, c. proximo ibi: [ex hoc videatur domicilium habere, &c.] qui textus innuit, vt ſi ibi habeant domicilium, bene poſſunt à fine illius diœceſis computari dietæ; & tamen ibi actione reali; ſcilicet ſuper eccleſia actor intendebat agere; atq; ita erat in poteſtate illius computare dietas, vel à loco rei ſitæ, vel à loco domicilij conuenti, ſi hoc impetranti expediret, quantum ad hoc vt reus non poſſet conqueri, quod vltra duas dietas traheretur.

9 Tertiò nota ex illis verbis, *vt reus fatigatus laboribus, & expenſis liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur*. Hanc conſtitutionem fuiſſe editam in fauorem rei: ſolus ergo reus prohibetur trahi extra diœceſim vltra duas dietas. Quod ſtatutum eſt in fauorem ordinariæ iuriſdictionis. arg. c. Vt debitus, de appellat. & in odium impetrantium, vt hic patet, ſecundum Hoſt. nu. 3. & quia reus fauorabilior eſt, quàm actor. l. Fauorabiliores. ff. de reg. iur. & quia actor ſequitur forum rei. c. Cum ſit generale, infra, de foro compet. & hoc intelligendum de reo originaliter. Actor verò originalis licet in progreſſu litis fiat reus, bene poteſt trahi vltra duas dietas à finibus diœceſis ſuæ, dummodo non trahatur vltra duas dietas à finibus diœceſis
10 rei. Vnde ſi Romanus conueniat Anglicum vltra duas dietas à domicilio Romani, & poſtea Anglicus reconueniat Romanum coram eiſdem iudicibus: benè citabitur Romanus vltra duas dietas à ſuo domicilio, ſed non à domicilio rei, ideſt Anglici, vt exemplificant hic Innoc. & Compoſt. in princ. cum quibus Hoſt. Io. Andr. & cæteri tranſeunt. Idem dicendum ſi reus non reconueniat, ſed cum actor, qui dedit libellum, deſiſtat, reus vult vt procedatur in cauſa; quod poteſt reus. Auth. Quod ſi nolel, C. Quomod. & quando iud. vel cum actor litteras præſentauit, & vult ſuperſedere; reus verò volt vt procedatur per eas, cum factæ ſint communes; quod ſimiliter poteſt reus, vt notatur in c. Ex conqueſtione, de reſt. ſpoliator. In omnibus enim his caſibus, & ſimilibus bene trahi poſſet actor, qui modò eſt reus. vltra duas dietas à finibus ſuæ diœceſis, ſed non à finibus diœceſis rei, ſecundum Compoſt. nu. 1. verſ. Item etſi reus. Idemque obſeruandum ſi reus fiat actor in cauſa appellationis, vel alio modo; quia non propterea trahi poterit vltra duas dietas extra ſuam diœceſim, cum reo originali hoc beneficium ſit conceſſum. Subdit ta-
11 men Innocentius, quod actor dicitur potiùs citare quàm citari, ideſt, actor cum reconuenitur, non dicitur trahi, quia potius alium traxit; & ſic non habet locum littera ibi, *trahi poſſit*, vt explicat Cardin. n. 3. verſ. Dicit tamen Innocentius.

12 Quartò nota in verſ. Niſi, duos caſus in quibus reus trahitur vltra duas dietas coram Delegato Apoſtolico. Primus eſt cum de partium conſenſo litteræ impetrantur, quod intellige ſi partes expreſsè conſentiant in iudices remotos, ſecundum Abb. num. 4. idque fuerit expreſſum in Delegatione Papæ. Cardin. conſ. 71. in princ. Secun-
13 dus eſt, cum Papa ex certa ſcientia reſcribit contra ius: quod facere cenſetur cum de hac conſtitutione in litteris mentionem facit, vt per Butr.
14 num. 7. Tertium caſum addit Compoſt. videlicet cum cauſa delegatur in curia: nam de ſtylo curiæ non habet ibi locum hæc decretalis: & ſequuntur Io. Andr. Butr. Imol. & Felin. limitantes, niſi aliquis eſſet priuilegiatus; non enim trahi poſſet vltra duas dietas, tamen non facta mentione de priuilegio: nam ſi de priuilegio Papa notitiam habuiſſet, veriſimiliter ipſum ſeruare voluiſſet, aut ſaltem difficilius reſcripſiſſet. Quæ ratio ceſſat cum dat reſcriptum in curia contra non priuilegiatum; & ita refert Compoſt. ſe obtinuiſſe. Alios octo caſus, in quibus exceptio de duabus dietis locum non habet, pro-
15 ſequitur Felin. num. 30. Sed extra ipſos reus trahi non poterit extra diœceſim vltra duas dietas, & hodie vltra vnam, vt eſt expreſſum in c. Statutum, §. Cum verò, de reſcr. lib. 6. & ibi notat gloſ. in ver. Vnam dietam, Ioan. Andr. hic num. 7. Butr. num 9. Abb. num. 3. Cardin. conſ. 71. in princ. vbi reſpondit, ſi Delegatio Papæ ſimpliciter fiat vltra vnam dietam abſque expreſſione, ſententiam non valere: & num. 2. in 2. dubio dicit poſſe opponi de nullitate, etiamſi talis ſententia fuerit confirmata.

Dietas

16 Dietas autem intellige non legales, ſecundum
quod viginti milliatia computantur pro dieta,
l. Tertia, ff. De verb. ſignif. l. Vicena, ff. Si quis
cautione nec ſpeciales, ſeu ſingulares, id eſt,
eorum qui vtuntur diplomate felici, & de dua-
bus dietis faciunt vnam, l. Continuus, §. Cum
ita, iuncta gloſ. in ver. Diplomate, ff. De verbor.
obligat. quales ſe dicit ſæpius expertum fuiſſe
Hoſtien. hic num. 7. Sed intellige vulgares, id eſt
17 ſecundum conſuetudinem regionis, de quibus
plura exempla ponit Hoſtien. & in ſpecie à vil-
la Fecuſia, aliàs Secuſia, vnde aſſerit ſe originem
duxiſſe, vſque ad Taurinum. Siquidem nomina
ex communi vſu intelligenda ſunt, c. Ex litteris
il 1. infra de Sponſal. non enim ex opinionibus
ſingulorum, ſed ex communi vſu nomina exau-
diri debent, l. Labeo, ff. De ſuppellect. leg. &
lex debet patriæ conuenire, cap. Erit autem lex,
4. diſtinct. cum conſuetudo ſit optima legum
interpres, c. Cum dilectus, de conſuet. l. Si de
18 interpretatione, ff. De legib. vnde magis ſtatur
vſui, quàm ſignificationi vocis, l. Vxori, in
princ. ff. De legat. 3. de quo plenius notatur in
c. Illud, 12. diſt. & ita concludit hic gloſ. in ver.
Vltra duas dietas, Innoc. nu. 2. Compoſt. eod. n.
& hoc dictum ſequuntur communiter DD. vt di-
cit Abb. num. 6. Nec multum diſcrepat Hoſtien.
num. 10. qui putat hoc eſſe arbitrarium, ita ta-
men vt arbitrium reguletur ſecundum conſuetu-
dinem regionis. Quid enim, inquit, ſi traham
te per mediam leucam vltra duas dietas vulga-
res? Quid ſi traham te ſatis vltra leucam? &
quid ſi nec vulgares appareant? puta citatur quis
in montanis, quò nunquam; aut perrarò vadunt
homines. Et quidem exceptio in hyeme locum
habet, & in æſtate non poteſt opponi, vt ſi Mau-
rianen. ciuis Ebrudunum citetur. Certe quod
legibus omiſſum eſt, non omittet religio iudi-
cantis, l. Quæſitum, ff. De teſtib. qui & quali-
tatem regionis conſiderabit, l. Præſides, ff. De
farijs, & cum hac opinione Hoſt. tranſit etiam
Ioan. Andr. num. 32. & conſentiunt Butr. num. 20.
19 & Abb. num. 6. qui tamen tenent in defectum
vulgarium non eſſe locum arbitrio iudicis, ſed
recurrendum eſſe ad legales; quia iudicis arbi-
trium ſuccedit in his, quæ à lege non ſunt deter-
minata, l. 1. ff. De iure deliber. cap. De cauſis,
infra de off. Deleg. & hoc tenet gloſ. in cap. Cu-
pientes, in ver. Commodè, de elect. lib. 6. &
Archid. in d. c. Statutum, de reſcr. in 6. An au-
tem potius attendi debeat via terreſtris, quàm
maritima ſi dietæ ſint diuerſæ per terram, &
aquam, vide Archid. in d. c. Statutum. §. Cum
autem, & Butr. eod. n. 20.

Vltimò nota ex hoc textu iuncta ſupraſcriptio-
ne, litteras Apoſtolicas impetratas contra con-
ſtitutionem in generali Concilio editam, vel ha-
bentem clauſulam derogatoriam ad ſequentes
contrarias diſpoſitiones non valere, niſi de con-
ſtitutione ipſa faciant mentionem. Butr. hic nu. 7.
& Felin. num. 2. de quo latius dicam infra nu. 21.
Hinc inferunt aliqui moderni vt decretum Con-
cilij Tridentini in c. 10. ſeſſ. 23. adimens Abbati-
bus facultatem conferendi ſecularibus tonſuram,
& minores Ordines, non valeat, cum non faciat
mentionem conſtitutionis ſeptimæ Synodi, de
qua in c. Quoniam, 69. diſt. Hunc articulum
plenè examino in quæſtione ſequenti, vbi expli-
co materiam derogationis ad contrarias conſti-
tutiones, vel priuilegia.

20 Reuoco igitur in dubium an facultas quam
habent Abbates, Presbyteri & benedicti confe-
rendi primam tonſuram, & minores Ordines
ſæcularibus in quos habent Eccleſiaſticam, &
quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem, fuerit ſublata
decreto Concilij Tridentini in c. 19. ſeſſ. 23.

Præſens controuerſia non pertinet ad validitatē
ordinationis, ſeu impreſſionem characteris; de
hoc enim diffusè egi in c. 1. ſupr. de ſuppl. neglig.
Prælat. in quæſtione, An Prælatus inferior ſæcu-
laris habens facultatem à Seda Apoſtolica poſt
Concilium Tridentinum conferendi primam
tonſuram, & minores Ordines aliquibus perſo-
nis ſæcularibus tantùm, ſi conferat alijs, quàm
expreſſis in litteris Apoſtolicis, imprimat chara-
cterem, necne: ſed quæritur hoc loco an Abbas
benedictus licitè, ac ritè poſſit ordinare ſuos ſub-
ditos ſæculares, adeo vt non ſolùm ordines con-
ferat, ſed etiam ordinum executionem. Et quam-
uis articulus videatur indubitabilis, eo quod
decretum Concilij in d. c. 10. ſeſſ. 23. diſertis ver-
bis ſtatuat vt Abbatibus non liceat imposterum
alicui, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, ton-
ſuram, vel minores ordines conferre, nec litte-
ras dimiſſorias clericis ſæcularibus, vt ab alijs
ordinentur, concedere, ſed horum omnium
ordinatio ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis
fines exiſtit pertineat, non obſtantibus quibuſuis
priuilegijs: tamen non deſunt ex recentioribus
Theologis, qui opinentur contrarium. Nam
Sanchez in opuſcul. moral. tom. 2. lib. 7. cap. 1.
dub. 19. n. 20. verſ. Sed hoc non caret difficultate,
libere affirmat Abbates benedictos hodie eo de-
creto non obſtante licitè poſſe etiam ſæcularibus
ſuis ſubditis conferre tonſuram, & minores Or-
dines, ac litteras dimiſſorias concedere, innixus
præcipuè duobus fundamentis.

21 Primum eſt quia cum priuilegium minores
Ordines conferendi fuerit conceſſum Abbatibus
in generali Concilio, nempe in ſeptima Synodo
cap. 14. non cenſetur ſublatum per generalem
priuilegiorum derogationem Concilij Tridentini
oportet enim vt generali Concilio expreſsè, &
ſpecialiter derogetur per clauſulam *non obſtante
aliqua lege, vel conſtitutione etiam in Concilio gene-
rali edita*, iuxta textum hic, & in cap. Ex parte,
vbi eſt caſus, ibique notant Hoſtien. & alij com-
muniter de Capell. Monach. & in c. Eam te, de
ætat. & qualit. Archid. in c. 1. in ver. Noſcatur,
de conſtit. in 6. Bald. in l. Humanum, C. De leg.
Iacobatius de Concilio lib. 5. art. 18. Felin. hic
num. 2. Roman. conſ. 436. num. 11. in fin. verſ.
Primo ex eo, Capra conſ. 157. num. 11. & ſeq.
Couar. lib. 4. variar. reſol. c. 16. n. 16. verſ. Sed &
ex his diffinitionibus.

22 Quo fundamento motus Nauarr. in Man. c. 27.
num. 265. opinatus eſt priuilegium conceſſum
Religioſis in Clem. Dudum, §. Si verò, ijdem
Prælati de ſepult. nempe audiendi confeſſiones
ſæcularium abſque Epiſcopi licentia quoties
Epiſcopus eam exhibere recuſauerit, non fuiſſe
ſublatum decreto Concil. Trident. c. 15. ſeſſ. 23.
eo quod etſi ibi dicatur non obſtante quocunque
priuilegio, non tamen dicitur non obſtante pri-
uilegio generalis Concilij.

23 Secundum fundamentum eſt quia priuilegium
hoc

hoc conceſſum Abbatibus eſt inſertum in cor-
pore Iuris, nempe ordinandi in c. Quoniam,
69. d. c. Cum contingat, de ætat. & qualit. cum
concord. & dimiſſorias concedendi in c. Abba-
tes, de priuil. in 6. In generali autem priuilegio-
rum derogatione, qualis eſt quæ habetur in fine
d. c. 10. ſeſſ. 23. non comprehenditur priuilegium
in corpore Iuris clauſum, gloſſ. in Auth. Qua
in prouincia, in ver. Illic in fine, quam ibi ſe-
quitur Bartol. in 2. oppoſ. & Bald. verſ. Tertia
ſolutio, C. Vbi de crimin. agi oporteat, gloſ. in
authen. Vt omnes obediant iud. in ver. Priuilegio,
coll. 5. Bart. in Extrauag. Ad reprimendum, in
verſ. Non obſtantibus, nu. 11. Roman. conſ. 498.
In caſu quo quæritur, num. 14. in fin. & num. 15.
verſ. Quo verò ad ſecundum caput, Butr. in
cap. fin. in 4. col. verſ. Sed eſt dubium, de foro
compet. Rip. in c. 1. Ante, num. 56. ſupra eod.
Felin. hic num. 26, verſ. Duodecima concluſio,
Dec. conſ. 164. num. 4. Vnde cautela eſt vt priui-
legiatus ſuper immunitate faciat eam inſeri in
ſtatutis: quia tunc noua impoſitio ei derogans
non operabitur niſi etiã faciat mentionem de in-
ſertione, ſecundum Paul. de Caſtr. in d. auth. Qua
in Prouincia, & Cepoll. cautela, 76. incip. Do-
mini, & Principes. Ad idem eſt gloſ. 2. in §.
Omnes, in ver. Compelluntur, & ibi Bald, &
Paul. de Caſtr. ff. De indic. Felin. poſt alios in c. 1.
num. 12. verſ. Vnum in propoſitis benè nota, ſup.
eodem.

Cæterum his non obſtantibus nullatenus eſt
recedendum à diſpoſitione clara d. c. 10. ſeſſ. 23.
nam duo fundamenta, quæ ad eam elidendam
vt ſupra afferuntur, neque in facto, neque in iure
vllam habent ſubſiſtentiam.

24 Et quod pertinet ad factum, obſeruandum
eſt in V I I. Synodo generali c. 14. ſtatutum eſſe
his verbis: [Lectoris autem manus impoſitione
licentia eſt ſolummodo in proprio monaſterio
faciendi; ſi dumtaxat eidem Abbati manus im-
poſitio facta noſcatur ab Epiſcopo ſecundum
morem præficiendorum Abbatum, dum conſtet
illum eſſe Presbyterum.] Ex quo contextu colli-
guntur tres conditiones, quæ neceſſariò exigun-
tur ad hoc vt Abbas poſſit ritè, & rectè ordina-
re. Prima eſt, vt ſit Presbyter, vt in verſ. Dum
tamen conſtet. Secunda, vt ſit ſolemniter benedi-
ctus; id enim importat manus impoſitio, de qua
Synodus loquitur, cap. Manus, 1. q. 1. & notat
gloſ. in c. Quoniam, in verb. Impoſitio, 69. diſt.
Et hæ duæ conditiones pertinent ad validitatem
25 ordinationis, vt ibi per Archid. & DD. Tertia
eſt quæ pertinet ad ordinationem ritè celebran-
dam, vt ſcilicet Ordines conſerat ſuis ſubditis
regularibus tantùm. Quæ conditio ſatis clarè
deſumitur ex illis verbis, *ſolummodo in proprio
Monaſterio*: ſecundum Specol. tit. De priuil. n. 5.
verſ. Item nequeunt primam tonſuram conferre
niſi conuerſis, &c. Et quamuis poſſit ordinare
etiam Monachos alterius monaſterij ſi fuerit in-
uitatus, ſecundum gloſ. ibi in ver. Monaſterio.
Item eos, in quos habet ordinariam, & quaſi
Epiſcopalem iuriſdictionem: hoc tamen non
eſt ex diſpoſitione V I I. Synodi, quæ reſtricta
eſt ad Monachos proprij monaſterij; ſed ex in-
dulto Summorum Pontificum, vt mox dicetur.
Itaque cum Concilium Tridentinum in d. c. 10.
ſeſſ. 23. quoad hoc concordet cum decreto V I I.
Synodi generalis, vt ſcilicet Abbatibus non
liceat tonſuram, vel minores Ordines conferre,
niſi ſuis ſubditis Regularibus, vel quod idem
eſt, ſolummodo in proprio monaſterio, vt lo-
quitur V I I. Synodus: neſcitur quo ſpiritu aſſe-
ratur decretum Tridentini Concilij non valere,
eo quod non deroget priuilegio V I I. Synodi:
manifeſtum eſt enim derogationem non fieri niſi
ad contraria. Atque ita ex facto corruit hoc pri-
mum fundamentum.

Similiter nec videtur in facto ſubſiſtere vt pri-
uilegium hoc ordinandi ſubditos ſæculares ſit
inſertum in corpore Iuris: nam d. c. Quoniam,
69. diſt. quod eſt deſumptum ex V I I. Synodo,
non loquitur niſi de ſubditis Regularibus, vt
oſtenſum eſt ſupra. Item decretalis Innocentij
I I I. in cap. Cum contingat. de ætat. & qualit.
dum loquitur de laicis, qui ad monaſteria con-
uolantes à ſuis Abbatibus tonſurantur, intelligi-
tur de tranſeuntibus ad monaſteria, vt ibi con-
uertantur, & fiant Monachi, vt hæc ipſa verba
explicat gloſ. in c. Abbates, in ver. Conuolaue-
26 rint, de priuil. in 6. Vnde cum textus loquatur
de nouitijs, qui veniunt Regularium appellatio-
ne, c. Religioſo, & ibi Archid. de ſent. excom.
in 6. quoad hoc decretalis non diſcrepat à decre-
to Concilij Tridentini: iam enim Sacra Congre-
gatio pro maiori parte exiſtimauit d. c. 10. non
obſtare quominus Abbas Presbyter, & benedi-
ctus poſſit nouitio ſui monaſterij clericalem con-
ferre tonſuram; tametſi adiecerit conſultius eſſe,
vt ab huiuſmodi ordinatione abſtineat: quod
Concilium præbet etiam gloſ. in d. c. Abbates,
in eodem, ver. Conuolauerit, in addit. Datur
(inquit) Concilium quod hoc non fiat infra
annum probationis; quia certum eſt quod po-
ſtea exire poſſet, & fraus fieri, quæ præcauenda
eſt. Vnde illa decretalis Innocentij I I I. reſtrin-
gitur ad ſubditos regulares dumtaxat, quod
etiam ex eo apertiùs colligitur quod in illa re-
cenſentur ad litteram verba V I I. Synodi gene-
ralis; vnde ſequitur vt ſit intelligenda de regula-
ribus tantùm, ad quos reſtringitur VII. Synodus,
27 & non de ſæcularibus. Eodem modo decretalis
Alexandri I I I. in c. 1. de ſuppl. negl. Præl. quæ
tribuit Abbatibus Ciſtercienſibus facultatem
benedicendi ſuos Monachos, & alia, quæ ad
officium huiuſmodi pertinent exercendi, ſi Epiſ-
copus tertiò requiſitus ſubſtitutos Abbates bene-
dicere recuſauerit, reſtringitur ad ſubditos regu-
lares. Ideoque gloſ. fin. verba illa [& alia, quæ
ad huiuſmodi officium pertinent] exponit, ſcili-
cet vt conferant lectoratum in proprio Monaſte-
rio, & allegat textum in d. c. Cum contingat, &
in d. c. Quoniam, demum decretalis Alexandri
I V. in d. cap. Abbates, de priuil. in 6. diſponit
quidem vt Abbatibus non liceat alijs, quam
monaſteriorum ſuorum conuerſis, & qui ad illa
conuolauerint, & in quos eccleſiaſticam, & quaſi
Epiſcopalem iuriſdictionem obtinent, primam
clericalem conferre tonſuram, niſi eis id com-
petat ex pleno Apoſtolicæ Sedis indulto, & vt
dicit ibi gloſ. in ver. Quaſi Epiſcopalem, ſi Ab-
bas in parochia ſua, vel alio loco habet iuriſdi-
ctionem in ſpiritualibus, quod aliàs de iure de-
bet habere Epiſcopus, etiam puros laicos,
nec conuerſos, nec conuertendos poterit clerica-
re, ſed tamen hoc priuilegium non competit
Abba-

Digitized by Google

Abbatibus in vim prædictæ decretalis, quæ potiùs venit limitatiuè, ſeu reſtrictiuè ad priuilegia Abbatum, quàm vt noua illis conferat, vt indicant verba illa, [nec eis licitum ſit alijs, quàm monaſteriorum ſuorum conuerſis, &c.] Et cùm Abbates, nec de iure communi, nec ex priuilegio canonis habeant iuriſdictionẽ quaſi Epiſcopalem in laicos, ſed ſolus Epiſcopus, vt dicit gl. præalleg. & eſt tex. in cap. Cum Epiſcopus, de off. ord. lib. 6. cum multis ſimilibus; ſequitur vt Abbates poſſint ordinare ſubditos ſæculares, non ex priuilegio vllo in corpore iuris clauſo, ſed ſolùm in vim iuriſdictionis quaſi Epiſcopalis, quam habent ex indulto Apoſtolico in iure non inſerto, in quo includitur etiam facultas conferandi laicos iuxta declarationem prædictæ decretalis Alexandri IV.

28 Sed quatenus in facto verum eſſet facultatem ordinandi Clericos ſæculares competere Abbatibus ex indulto VII. Synodi, ſeu aliorum Canonum: tamen de iure duo fundamenta in contrarium adducta nullatenus conſiſtunt: nam propoſitio illa quod in derogationibus generalibus litterarum Apoſtolicarum non includantur decreta Conciliaria, niſi illis ſpecialiter derogetur, non habet locum niſi in litteris gratiæ, & reſcriptis contra ius: & ita procedunt duæ decretales, in quibus eadem propoſitio principaliter fundatur: altera ſcilicet in cap. Ex parte, de Capell. Monach. vbi Abb. & Conuen. Riuen. aſſerebant ſe per litteras Apoſtolicas obtinuiſſe, vt poſſent ſinguli Monachi in ſingulis eorum Prioratibus commorari contra diſpoſitionem generalis Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. Altera hic vbi diſponitur, ne quis trahi poſſit vltra duas dietas in vim reſcripti Apoſtolici, niſi in eo fiat mentio de hac conſtitutione ab eodem

29 Innocentio III. edita in generali Concilio: at ſecus eſt in conſtitutionibus generalibus; quia poſterior indiſtinctè tollit priorem directè contrariam, licet de illa mentionem non faciat: textus eſt expreſſus in c. 1. de conſtit. in 6. ibi: [Romanus Pontifex, qui iura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere, conſtitutionem concedendo poſteriorem, priorem, quamuis de ipſa mentionem non faciat, reuocare noſcatur.] Atque ita expreſsè diſtinguit, & declarat glo. in ver. Noſcatur, dicens d. c. Ex parte, cap. Nonnulli, & alia iura ſuperius citata non eſſe contraria: illa enim loquuntur de reſcriptis datis contra legem, quæ non valent, niſi in ipſis fiat mentio de lege: At prædictum. c. 1. de ſecunda lege loquitur, quæ primam tollit directè contrariam, licet de illa non faciat mentionem. Et potuit eſſe ratio, vt ſubdit gloſſa, quia maturiùs, & deliberatiùs fit legis promulgatio, quàm reſcripti conceſſio, vt in proœmio 6. in fine. Id ipſum cenſent in d. c. 1. Archid. col. 1. in verſ. Reuocare noſcatur, & verſ. Vel dic planius, vbi ait hoc præcipuè habere locum in reſcriptis, quæ impetrantur contra Concilia generalia. Io. Mon. ſub num. 1. vbi opponit de d. c. Ex parte, & ſoluit dicens; [Ibi eſt caſus diuerſus, non aduerſus: & eſt ratio diuerſitatis inter dictos caſus: ibi loquitur quando reſcriptum datur contra ius commune, quia tunc non videtur Princeps tollere legem per reſcriptum, niſi faciat mentionem de ea; ſecus de conſtitutione, quæ eſt prima aduerſa, quia lex fit cum magna ſolemnitate, vt l. Humanum, C. De leg. & ideò Princeps deliberatus de condendo iure alieni primo aduerſo primum tollit, non ſic mandando reſcriptum, quod cum tanta deliberatione non datur.] Hæc Io. Mon. & ſequitur ibidem Gemin. col. 5. circa med. 10 gl. 3. ac reliqui omnes. Eiſdem Gemin. in c. Vtſi ocium, §. Denique, in 2. not. de hæret. in 6. Imol. & Clem. 1. in vlt. not. de ſepult. & declarat Alex. conſ. 115. Perſpectis, num. 2. verſ. Circa primum dubium, lib. 6. Et in reſcriptis contra ius loquitur Baldus in d. l. Humanum, col. 3. verſ. Sed Dominus, C. De leg. Felin. hic num. 5. in prima Fallen. & alij ſupra in contrarium adducti, num. 21. Et in diſpenſationibus contra Concilium generale Couarruuias. reſol. lib. 4. c. 16. num. 26. verſ. Sed & in

30 his diffinitionibus. Ex quibus apparet conſtitutionem Apoſtolicam contra decreta generalis Concilij valere, quamuis Concilio non deroget, aut de illo mentionem non faciat, idque etiamſi conſtitutio poſterior ſit ſolius Papæ; quia generalia Concilia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta, non autem ad ſequentes conſtitutiones. Philipp. Prob. ad Monach. in cap. 1. num. 3. de conſt. in 6. & ante eum Oldrad. conſ. 328. Ad idem, num. 3. & alij proximè citati. Et quamuis nonnunquam etiam in conſtitutionibus, quæ per modum legis vniuerſalis eduntur, fiant derogationes ad contraria decreta in generali Concilio promulgata; id tamen cenſeri debet factum ad abundantiorem cautelam, non quod derogatio ſit neceſſaria, vt ex prædi-

31 ctis conſtat. Verùm ſi decreto generalis Concilij opponatur aliud decretum poſterius editum in alio Concilio generali, vt nunc ſupponitur, res videtur eſſe extra omnem difficultatem. Primò

32 quia idcirco in derogationibus generalibus litterarum Apoſtolicarum non includuntur decreta Conciliaria; quia cum hæc edantur in generali Concilio ſumma cum deliberatione, ac maturitate; & è conuerſo à Summis Pontificibus nonnunquam litteræ contra ius per occupationem, vel importunitatem extorqueantur, quas veriſimiliter non conceſſiſſent, ſi ad contrariam diſpoſitionem Conciliarem animum applicaſſent: propterea ijdemmet Pontifices ſanxerunt, vt eorum reſcripta, quæ decretis alicuius Concilij generalis aduerſantur vigorem non habeant, niſi in eis fuerit derogatum generali Concilio. Quod conſtat ex reſponſo Honorij III. in d. cap. Ex parte, de Capell. Monach. vbi decernens non valere litteras gratiæ à quibuſdam Monachis impetratas contra Concilium Lateranenſe, de quo in c. 2. de ſtat. Monach. cuius nulla mentio facta fuerat, reſcribit vt infra, videlicet, huiuſmodi litteras ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe: quod ſi per occupationem forſitan emanauerint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto: vbi gloſſ. in ver. Occupationem, dicit tales litteras præſumi extortas, vel per occupationem Romani Pontificis, vel per importunitatem petentium. Ad quod confert textus in cap. Si quando, ſupra eodem, vbi Alex. III. reſcribit Epiſcopo Rauennaten. vt ſi quando aliqua eidem à Sede Apoſtolica dirigantur, quæ illius animum exaſperare videantur, aut pareat reſcripto, aut cauſam rationabilem aſſignet, qua-

re parere non poſſit; quia, inquit, patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris quod praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum. Quamobrem quod in litteris gratiæ non cenſeatur derogatum generali Concilio, ſuadent rationes tam ex parte ipſius Concilij, quàm ex parte Papæ reſcribentis. Ex parte Concilij; quia cùm ſtatuta ibi edantur matura diſcuſſione, & vnanimi tot Patrum conſenſu, æquum non eſt vt eis indeliberatè derogetur per ſpeciales poſteriores litteras. c. Eccleſia veſtra il 2, de elect. vbi Gregor. IX. agens de forma electionis à Concilio Lateranenſi præſcripta; [Neque enim, inquit, credendum eſt Romanum Pontificem, qui iura tuetur, quod aliàs excogitatum eſt multis vigilijs, & inuentum, vno verbo ſubuertere voluiſſe.] Vnde Oldr. conſ. 326. Quod articuli, nu. 1. in fin. dicit [præſumi non poſſe quod Dominus Papa iuri nedum publico, ſed quaſi diuino cum ſolemnitate, videlicet in ſacris generalibus Concilijs promulgato, ſub tali taciturnitate voluerit derogare, cum etiam ſit legali prouiſione ſtatutum, vt reſcriptum nedum contra ius diuinum, ſed etiam contra ius publicum impetratum extorquendum ſit de manibus impetrantis. l. 3. C. De ſacris largitionibus.] Et infra: [Calumnioſum eſt ergo dicere huiuſmodi ſacra Concilia tali diſſimulatione fuiſſe ſublata, faciliùs enim tolluntur ſimplices decretales, & conſtitutiones, quas ſolus Papa promulgat, quàm vnaquæque ex Concilijs cum multitudine, & ex authoritate tot ſolemnium perſonarum, & de ipſarum ſenſu, & conſilio, & tot firmata capitibus promulgata.] Et d. conſ. 328. n. 3. [Non enim (inquit) eſſet conueniens, vt vallata fortiori vinculo, ſcilicet Concilij generalis, ſic de facili tollerentur, ſicut alia, quæ non ſunt tanto vinculo roborata.] Hæc Oldrad.

33 Et generale eſt vt cum lex Canonica, vel ciuilis habet clauſulam derogatoriam, non valeat contrarium reſcriptum, niſi faciat mentionem de illa ſpecialiter, vel ſaltem per verba æquipollentia, vt hic; vbi Felin. n. 5. in c. fin. infra eod. & in c. Vnico; & ibi Ioan. Andr. & DD. de exceſſ. Prælat. in 6. Anchar. conſ. 355. In quæſtione, col. 3. Sed neque ex parte Papæ reſcribentis cenſetur derogatum Concilio; tum quia reſcripta huiuſmodi præſumuntur ab ipſo obtenta per occupationem; vt dicitur in d. c. Ex parte, de Capell. Monach. Vnde cenſentur non emanaſſe ab Apoſtolica ſede, ideſt de ſcientia Papæ, vt ibi explicat gl. in ver. Aſſerunt. ad hoc c. Si quandò de ſent. excomm. ibi [cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per ſubreptionem contingat huiuſmodi litteras impetrari.] tum quia præſumuntur extorta per ambitionem, & importunitatem, iuxta tex. in c. Tuæ fraternitatis, de Preſb. & in l. 1. C. De petitionibus bon. ſublat. lib. 10. vbi per importunitatem non concedenda ſæpè concedimus, dicit Imperator. & notat gl. in d. c. Tuæ in ver. Importunitatem. Et Gemin. conſ. 36. quod collatio num. 2. verſ. Quod non præſumitur, vbi ait Papam non ita de facili derogare Conſtitutionibus Conciliaribus,

34 & præſumi circumuentum. Vnde quòd litteræ Apoſtolicæ contra generale Concilium non valeant, non prouenit ex defectu poteſtatis Papæ, qui eſt ſupra Concilium, arg. 25. q. 1. c. Innotuit, & c. Significaſti, de elect. Couarr. lib. 4. variar. reſol. c. 16. num. 16. & dixi latè in d. c. Significaſti. Sed ex defectu voluntatis, quia vult illas non valere, niſi in eis expreſsè fuerit derogatum Concilio, vt deciditur in d. c. Eam te, de ætat. & qual. eo quod etſi ſolutus ſit legibus; tamen ſecundum leges viuere debet, d. c. Significaſti, & l. Digna vox. C. De leg. vt in propoſito dixit Oldrad. d. conſ. 326. num. 4. & conſ. 328. num. 1. Nec per reſcripta quælibet intendit detrahere vtilitati publicæ, vel priuatæ, l. fin. C. Si contra ius vel vtilitatem publicam, l. Nec damnoſa, & l. Reſcripta. C. De Prec. Imper. offer. quæ ſunt canonizatæ, 25. q. 2.

35 At huiuſmodi rationes omnes ceſſant cum generali Concilio opponitur aliud Concilium generale; nam quod pertinet ad ſolemnitatem, vtrumque eſt celebratum pari conſilio, & maturitate, & vtrumque cenſetur vallatum eiſdem clauſulis derogatorijs. Felin. poſt alios hic num. 1. verſ. Et nota quod omnis Conſtitutio. Vnde cùm par ſit vinculum vtriuſque, ratio poſtulat, vt poſterius deroget primo; quia nihil tam naturale eſt quam eo genere quodque diſſolui, quo colligatum eſt, l. Nihil tam naturale. ff. De regul. iur. vt in his terminis conſiderat Oldrad. d. conſ. 326.

36 num. 3. Et propterea quamuis primum teſtamentum habens clauſulam derogatoriam non rumpatur per ſecundum, tamen rumpitur, ſi in ſecundo adſit clauſula generalis, Non obſtantibus quibuſcunque alijs teſtamentis, l. Si quis in princ. teſtam. & ibi Bart. & DD. de leg. 3. Card. in Clem. 1. in 3. quæſt. de ſepult. & Bened. Capra conſ. 31. Punctus. Latiſſimè Barbat. in c. Cum eſſes, col. 37. de teſtam. Et quamuis ab emptione, quæ non tantum conſenſu, ſed etiam traditione eſt roborata, non diſcedatur ſolo conſenſu; tamen diſceditur omnino ſi in contrarium retraditio ſubſequatur, l. Ab emptione. ff. De pact. Oldrad. vbi ſupra. Et generaliter quibuſcunq; ferè modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur, vt Paul. ait in l. Ferè. ff. De regul. iur. facit tex. in l. Pacta nouiſſima. C. de pactis in l. Cum de nouo, & l. Sed & poſteriores. ff. De leg.

Similiter decreta in ſecundo generali Concilio palàm eſt non poſſe dici extorta per occupationem, vel importunitatem; non per occupationem, quia Epiſcopi in Concilio congregati alijs negotijs non vacant, quàm pertinentibus ad celebrationem illius, non per importunitatem, vel ambitionem, quia ſinguli articuli præuio accurato examine, ac diſcuſſione ſuffragijs Patrum diffiniuntur. §. Synodus autem, 15. diſt. facit c. Prudentiam, de off. Deleg. ſequitur ergo vt conſtitutio conciliaris poſterior deroget contrariæ antiquiori, licet de illa mentionem non faciat.

37 Neque obſtat textus in c. Domino ſancto, in fine 50. diſt. vbi Iſidorus ſcribit: quotieſcunque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia inuenitur, illius Concilij magis teneatur ſententia, cuius aut antiquior, aut potior extat authoritas: Nam reſpondetur præd. authoritatem procedere quando ambæ conſtitutiones ſunt particulares, & locales, iuxta textum in c. In Canonibus, 19. diſt. ſecus ſi ambæ conſtitutiones Conciliares ſunt generales, quia ſemper poſterior præiudicat priori, vt in c. 1. extra de cognat. ſpirit. Ita formaliter

liter declarat gl. iu d. c. Domino, in ver. Diſcors.
Et quamuis hæc ſolitio non placeat ibi Præpoſi-
to, eo quòd ſi cõſtitutiones ſint diuerſorum loco-
rum, vnaquæque ſeruari debet in ſuo loco; ſi ſint
eiuſdem loci, poſterior derogat priori; tamen tex-
tùs intelligi poteſt de Concilio antiquiori digni-
tate, & authoritate, non autem de antiquiori
quoad tempus tantùm; quia tunc poſterius gene-
rale derogat primo; ſecundum Hugon. & Archid.
num. 4. Vnde Turrecrem. 161. num. 2. & idem
Præpoſitus n. 6. [Si diſſonantia quæ reperitur in
canonibus vniuerſalium Conciliorum ſit circa ea,
quæ ſunt iuris poſitiui, vt puta circa regimen hu-
manæ vitæ aut diſciplinam Eccleſiaſticam, con-
cludunt abſolutè ſtandum eſſe conſtitutioni po-
ſteriori Conciliorum; quia cum huiuſmodi agi-
bilia humana habeant materiam variabilem, pro
loco, tempore, & conditionibus perſonarum;
ſæpè ſtatuta priorum Conciliorum temperantur,
ſupplentur, atque etiam corriguntur per poſte-
riora Concilia.] Hæc illi; vnde Auguſt. cuius eſt,
hæc concluſio, lib. 2. de baptiſ. contra Donati-
ſtas ait [ſæpè priora Concilia à poſterioribus
emendari cum aliquo rerum experimento aperi-
ritur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod la-
tebat.] Ergo vt Turrecrem. & Præpoſ. ſubdunt
locis cit. in talibus non habet locum antiquitas,
quantumcumque magnæ fuerit authoritatis, quo-
niam aliqua ſuperioribus temporibus erant con-
uenientia, quę noſtris plurimum diſpendioſa eſ-
ſent, ideſt quaſi impoſſibilia. c. Non debet, cum
vulg. de conſang. & affinit. ſicut patet in canoni-
bus Apoſtolorum circa diſpoſitionem clerici for-
nicarij. Patet etiam de Concilio illo præſtantiſſ.
Nicæno; cui circa diſpoſitionem ſedium Patriar-
calium præiudicatum eſt per Concilium vniuer-
ſale VI. vt in c. Renouantes. 22. diſt. & illi ſtatur,
& præiudicatur Nicæno, licèt ſit antiquioris, &
potioris authoritatis, & de eo nulla ibi mentio
facta fuerit. De intellectu autem d. c. Domino
ſancto. 15. diſt. vide pleniſſimè ibi per Turre-
crem.

Nec eſt omittendum ſecundum Innoc. in d. c.
Ex parte, in ver. Mentio, de Capell. Monach. ve-
rum non eſſe in litteris, quas Papa concedit, in-
diſtinctè eſſe faciendam mentionem de iure,
etiamſi ſint ſtatuta Conciliorum, eiuſque opinio
quatenus affirmat quoad derogationem non eſſe
conſtituendam differentiam inter conſtitutiones
conciliares, & alias conſtitutiones, forte verior
eſt ſecundum Felin. hic ſub num. 3. verſ. Sed non
videtur verum qui ex mente Innocentij in con-
trarium retorquet textum in c. Eam te, de æt. &
qualit. & in d. c. Ex parte, quem itidem contra-
rium probare obſeruat etiam Alex. conſ. 117.
Perſpectis, num. 6. lib. 6. Et quamuis vt Felin.
ſubijcit, non ſit de facili recedendum à contraria
ſententia Archid. 1. quam videtur ſequi totus
mundus. & tenet Rota apud Caſſad. deciſ. 2. n. 8.
verſ. Pro deciſione, de Præb. tamen cum illa
non transeat abſque contradictione, ac difficulta-
te; non debemus eam extendere extra caſum
litteratum contra ius, in quo Archidiaconus lo-
quitur. Concludendum eſt igitur per diſpoſitio-
nem poſteriorem Concilij generalis indiſtinctè
cenſeri ſublata decreta contraria antiquorum
Conciliorum, licèt de illis mentio facta non fue-
rit. Et hanc ſententiam aliàs probauit S. Con-
gregatio Cardinalium Concilij Tridentini Inter-
pretum. Nam cum Epiſcopus Tarraconen. quæ-
ſiuiſſet an diſpenſationes quæ in cap. De multa,
(Quod eſt generalis Concilij Lateran. ſub Innoc.
III.) de præben. pro legitimis habentur, videli-
cet circa ſublimes, & litteratas perſonas cenſe-
rentur reuocatæ per Concilium Tridentinum,
ſeſſ. 24. c. 17. ibi, [quibuſcumque diſpenſationi-
bus non obſtantibus, [cum de eis non fuerit ha-
bita mentio ſpecialis: Sac. Congregatio cenſuit
comprehendi etiam diſpenſationes, de quibus in
d. c. De multa, nec opus fuiſſe ſpeciali mentio-
ne, aut derogatione iuris communis.

38 Quod verò ſpectat ad priuilegia, multo magis
debet cenſeri derogatum inſertis in corpore
iuris, quàm non inſertis: nam etſi priuilegijs
Canonum difficiliùs conſueuerit derogari, l. Eius
militis, §. Militia miſſus, ff. De militar. teſtam:
tamen quoad non inſerta allegari poteſt defectus
intentionis Papæ propter iſtorum ignorantiam
vel obliuionem, vt conſtat ex c. Ex parte, de
offic. Deleg. in illis verbis [Si memores fuiſſemus
nos pro prædicto N. litteras direxiſſe, aduerſario
nullatenus ſcripſiſſemus.] Quæ quidem ignoran-
tia præſumi non poteſt de inſertis in corpore
39 iuris. Et hæc eſt ratio cur Pontifex per poſterio-
rem conſtitutionem cenſeatur tollere priorem
contrariam, licet de illa mentionem non faciat;
& tamen non cenſeatur tollere particularia ſta-
tuta, vel conſuetudines, iuxta textum in cap. 1.
de conſtitut. in 6. generalis enim derogatio
non operatur circa ignorata in facto conſiſtentia.
Tiber. Decian. conſ. 40. num. 87. & ſeqq. lib. 3.
Et in terminis ob hanc rationem ita tenet Franc.
in d. cap. 1. num. 5. verſ. Limita tamen, dicens
priuilegium in corpore iuris clauſum reuocari
per contrariam conſtitutionem, etiamſi de illo
non fiat ſpecialis mentio, cum præſumatur ſcien-
tia illius, ſicut & iuris communis. Et ſequitur.
Felin. in cap. 1. num. 11. verſ. Fallit 3. ſupra
eodem, vbi ſimiliter concludit priuilegium dero-
gans iuri communi in Corpori iuris clauſum
tolli per contrariam diſpoſitionem, etiam nulla
facta mentione priuilegij, quia illius mentio non
eſt neceſſaria, ſicut nec iuris communis: non
ſic vbi primum eſt extra corpus, quia præſumi-
tur Papæ incognitum: ſubdens ita tenere com-
muniter Doctores, ſicuti etiam teſtatur Decius
ibid. num. 52. verſ. Et prædictæ concluſiones. Et
quamuis contrarium ſentiant in d. c. 1. Abbas &
Barbat. tamen ſecundum Felin. tutius eſt tenere
communem. Et ab ea non eſſe recedendum dicit
etiam Dec. eod. num. 52. in fin. quam etiam te-
net Geminianus in cap. Ignorantia, num. 6. verſ.
Item illo reſpectu, 38. diſt. & in c. 1. verſ. Quæro
quia, de conſtit. in 6.

40 Principalis ratio eſt ſecundum Felin. & Dec.
vbi ſupra, quia ſi facienda ſit mentio priuilegij
inſerti in corpore iuris, id non alia de cauſa po-
teſt contingere, niſi quia priuilegium ſic inſer-
tum facit ius commune inter nominatos, vt per
gl. 4. in in c. Conſtitutionem, de reg. in 6. & in
Clem. Dudum, §. Verùm, in ver. De iure, de
ſepul. & per Ioan. Andr. poſt Hoſtien. in c. Ex
parte, il primo, num. 3. ſuper ver. Cæteris, de
Decim. ſed iuris communis non eſt facienda
mentio, cap. 1. de cognat. ſpirit. & de cap. 1.
de conſtitutione in 6. & tradit Innoc. & omnes



Digitized by Google

in dicto capite 1. ſupra eodem, vbi in ſpecie Felin. num. 11. in 2. fallen. Ergo nec priuilegij inſerti in corpore iuris: nam quoad effectum derogatorium ita iudicatur de priuilegio in iure clauſo, ſicut de iure, gloſ. in c. Vt circa, §. 1. in ver. Corporali, verſ. Item priuilegium, de elect. in 6. & ibi Gemin. & Franc. in d. c. 1. verſ. Limita tamen, de conſtit. in 6. Ideoque per generalem derogationem, quæ habetur in fin. cap. Alma mater, de ſent. excomm. in 6. ſublatum fuit priuilegium Templariorum, & Hoſpitalariorum in corpore iuris inſertum, nempe in cap. Vt priuilegia, infra de priuil. ſecundum gloſ. & Archid. in d. c. Alma mater, in ver. Conceſſis, Abbas verò loquitur ſecundum opinionem illorum, qui tenent in priuilegio eſſe derogandum iuri communi, quæ tamen opinio reprobatur, & fundamentum eius tollitur, quia eo ipſo quod datur priuilegium, videtur iure communi derogatum, vt notat Bald. in l. Item Lapilli, col. 5. verſ. Et nota, ff. De rer. diuiſ. Et ita ad opinionem Abbatis reſpondet Dec. in d. cap. 1. nu. 52. verſ. Sed dicendum eſt, prætetea Abbas & Barbat. mouentur ea ſpeciali ratione, quia in Principe non eſt veriſimilis recordatio priuilegij in corpore iuris clauſi propter importunitatem impetrantium. At hæc ratio, quidquid ſit de illius veritate, militat tantùm in priuilegijs, & litteris gratiæ, quæ conceduntur contra priuilegia in iure inſerta, non autem in derogatione priuilegiorum, quæ fit in generali Concilio, vt dictum eſt ſupra num. 55.

41 Neque obſtant authoritates in contrarium adductæ ſupra num. 3. ſiquidem procedunt tantùm quando lex, vel Princeps reuocat generalia priuilegia; eo enim caſu cum per huiuſmodi reuocationem non tollat ius commune; conſequens eſt vt nec tollat priuilegia in iure inſerta, quæ ſortiuntur naturam iuris communis. Vnde eo caſu cum derogatio priuilegiorum poſſit referri tam ad inſerta, quàm non inſerta; ex veriſimili mente referri debet potius ad non inſerta. At ſecus eſt ſi fiat lex ſpecialis in materia, in qua eſt priuilegium in corpore iuris clauſum, vt in caſu noſtro, in quo Concilium Tridentinum edidit ſpeciale decretum in d. c. 10. ſeſſ. 23. contra ius, quod habent Abbates ordinandi Clericos ſæculares, in quos habent quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem iuxta c. Abbates, de priuil. in 6. hoc enim caſu ſicut ius commune, ita priuilegium in iure clauſum tollitur per generalem priuilegiorum derogationem: ita ſingulariter determinat Bart. in Extrau. Ad reprimendum, in verſ. Non obſtantibus, col. fin. quem refert, & ſequitur Felin. in d. c. 1. nu. 12. in fin. verſ. Saluo niſi condendo legem: & apertiùs declarat Dec. ibi num. 53. his verbis: [ Patet ex prædictis quod faciliùs derogatur priuilegio inſerto in corpore iuris, quàm non inſerto: & hoc procedit quando tollitur ius commune; tunc enim tollitur faciliùs inſertum, quia ius commune reputatur, ſecus eſt quando non tollitur ius commune, ſed tollitur priuilegium, quia tunc faciliùs tollitur non inſertum, quia eſt priuilegium propriè, & ſimpliciter, quàm tollatur inſertum, quod non videtur priuilegium ſimpliciter, ex quo de eo iudicatur idem, quod de iure communi. ] Hæc Dec. ſubdens hoc ſecundo caſu habere locum gloſſas quæ volunt vt ſi tollantur priuilegia, non videantur tolli inſerta in corpore iuris. Præterea contraria opinio procedit tantùm in priuilegio ſpeciali in iure clauſo, cui non intelligitur derogatum per conſtitutionem iuris communis, niſi de eo fiat ſpecialis mentio. At ſecus eſt in priuilegio generali, quale eſt priuilegium conceſſum Abbatibus ordinandi Clericos ſæculares, in quos habent Epiſcopalem iuriſdictionem: quia vtcunque ſit inſertum in corpore iuris, nempe in d. c. Abbates, de priuil. in 6. tamen cenſetur ſublatum per poſteriorem conſtitutionem illi contrariam, etiã nulla facta mentione priuilegij. Ita poſt alios diſtinguit, & declarat Philipp. Franc. in d. c. 1. n. 5. verſ. Quod tamen intelligit, de conſt. lib. 6.

42 Valde confirmantur prędicta ex ſtylo Tridentinæ Synodi, quæ antiquioribus Concilijs, vel priuilegijs in corpore iuris clauſis nominatim derogare non conſueuit, ſi quando contra illa ex iuſtis, & rationabilibus cauſis aliquid ſtatuendum duxit. Vnde in c. 2. ſeſſ. 25. de regul. correxit decretum Concilij Lateranenſis, de quo in cap. Monach. de ſtat. Monach. quatenus permitteret Monachis habere peculium de licentia Abbatis, vt Sacra Congregatio Concilij, aliàs declarauit aduerſus ſententiam Nauarr. & ſcripſi latiſſimè, in d. c. Monach. tamen generali Concilio neque ibi derogatur, neque in c. 22. vbi ponuntur ampliſſimæ derogationes quoad decreta omnia illius ſeſſ. eodem modo in cap. 6. eiuſdem ſeſſ. 25. de regul. ex ſententia Sac. Congregationis in electionibus Superiorum regularium ſublata fuit forma eligendi per compromiſſum, vel quaſi per inſpirationem à generali Concilio præſcripta in c. Quia propter, de elect. Et tamen de Concilio Lateranenſi nulla fit mentio. Et in c. 2. ſeſſ. 24. dum præcipitur vt prouincialia Concilia quolibet ſaltem triennio celebrentur, tollitur obligatio ea celebrandi ſingulis annis inducta per conſtitutionem Innocentij III. editam in generali Concilio, de qua in c. Sicut, de accuſat. Atque, vt alia omittamus, dum in c. 12. ſeſſ. 23. præfiniuit ætatem vigeſimi ſecundi anni inchoati ad Subdiaconatum, & vigeſimi tertij ad diaconatum, abrogauit diſpoſitionem Concilij Viennenſis, qua conſtitutum erat, vt quis liberè poſſet in decimooctauo ad Subdiaconatus, & in vigeſimo ætatis ſuæ anno ad Diaconatus ordines promoueri. Et tamen in eod. c. 12. Nullam fecit mentionem Viennenſis Concilij. Sed & in priuilegijs clauſis in corpore iuris idem omnino obſeruat S. Synodus ſiue illa ſint conciliaria, ſiue non. Ac

43 propterea, in c. 15. ſeſſ. 24. contra opinionem Nauarri, de qua ſupra n. 2. ex ſententia ibidem Sacræ Congregationis ſuſtulit priuilegium Clementis V. conceſſum regularib' in Concil. Viennenſi, de quo in Clem. Dudum, §. Si verò ijdem Prælati, de ſepult. audiendi ſcilicet confeſſiones ſæcularium ſine ordinariorum licentia quoties ordinarij eam exhibere recuſauerint. Et in c. 6. verſ. Is autem, ſeſſ. 27. ademit clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta fori priuilegium ordini Clericali conceſſum etiam in Concilio Pariſienſi, vt habetur in c. 2. de for. comp. Et tamen nemo vnquam in dubium reuocauit validitatem decreti Concil. Trid. ex eo quod Pariſienſi Concilio non derogauerit. Rurſus in c. 17. ſeſſ. 24. ademit Cardinalibus priuilegium retinendi

di

di ex diſpenſatione Apoſtolica plura beneficia
curam animarum habentia in corpore iuris clau-
ſum, de quo in Extrau. Io. XXII. Execrabilis, de
præb. nam & Extrauagantes prædictæ ſunt pars
corporis iuris, vt Gregorius XIII. in ſua conſtitu-
tione declarauit. Item per generalem deroga-
tionem, quæ habetur in c. Vnico ſeſſ. 22. de ob-
ſernan. & euit. in celebr. Miſſ. ſublatum eſt pri-
uilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum
celebrandi Miſſam in altari viatico abſque Diœ-
ceſani licentia, de quo in c. In his, de priuil. vt
cenſent Nauarr. in Man. c. 25. num. 82. in fin.
Suarez tom. 3. diſp. 81. ſect. 3. in fin. Henriq. in
ſumm. lib. 9. c. 27. num. 2. in gl. littera S, & latè
probatum eſt, in c. In his infra de priuil. in quæ-
ſtione, vtrum fratres Prædicatores in clauſtro
monaſterij ſui ordinis poſſint in altari portatili
Miſſam celebrare etiam inuito Epiſcopo diœce-
ſano: vbi alia exempla his ſimilia congeſſimus.

In his ergo & plurimis aliis caſibus, in quibus
Tridentina Synodus non derogauit contrarijs
decretis aliorum Conciliorum, aut priuilegijs
Canonum, ſi diceremus illius diſpoſitionem non
valere, id aut contingeret ex defectu poteſtatis,
44 aut voluntatis. Non primum, quia vtriuſque
Concilij generalis æqualis eſt authoritas, & par
in parem non habet imperium. c. Innotuit. de
elect. omnia enim Concilia œcumenica manant
ex eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſine qua
non habent firmamentum, vt habetur 22. diſt.
per tot. c. 1. & ſeq. 17. diſt. c. Ideo. 2. q. 6. & c.
Significaſti de elect. & tradit poſt alios Couarr.
variar. reſol. libr. 4. cap. 16. num. 6. Itaque
in diſpoſitionibus huiuſmodi non habentibus
clauſulam derogatoriam non negari potentiam
derogandi ſcripſit Gemin. in c. 1. in 6. col. verſ.
45 Ego credo, de Conſtit. in 6. & Felin. hic poſt
alios num. 5. in 6. ampl. Ideoque etiam Canoni-
bus Apoſtolorum per poſteriores Canones præ-
iudicatur. c. Presbyter. 82. diſt. gl. in c. Domino
ſancto. in ver. Diſcors, 50. diſt. vbi etiam decla-
rat quomodo fieri poſſit vt vnus Canon iuſtè
aduerſetur alteri, cum omnes ſint promulgati
inſtinctu Spiritus ſancti. Neque ſecundum, quia
cum in generali Concilio conſtitutiones dici non
poſſint extortæ per occupationem, vel importu-
nitatem, aut circumuentionem, vt ſuperius di-
ctum eſt: defectus voluntatis aut oriri potuiſſet
ex ignorantia antiquorum Conciliorum, vel Ca-
nonum; & abſurdum eſt de tot Patribus hoc aſ-
ſerere: imo enim quod à pluribus quæritur ſapien-
tibus faciliùs inuenitur, c. De quibus, 20. diſt.
& per ampliores homines perfectiſſima veritas
reuelatur, l. vlt. ad fin. C. De fideicomm. & c.
Extra conſcientiam. 64. diſt. gl. in c. Prudentiam,
in ver. Plurimorum, infra de off. deleg. aut quia
per errorem crediderint illis non fuiſſe ſpecialiter
derogandum; & hoc ex ijſdem rationibus con-
uincitur eſſe calumnioſum. Error enim iuris in
Concilio generali non eſt tolerabilis. Oldrad.
conſ. 326. num. 15. verſ. Ex quo etiam conuin-
46 citur. Aut denique quia non habuerint intentio-
nem, ſeu voluntatem illis derogandi; & ſecun-
dum hoc voluiſſent facere actum inanem, & elu-
ſorium, quod ſimiliter non eſt dicendum. Nam,
vt ait Oldrad. d. conſ. num. 4. [in his quæ in ge-
nerali Concilio cum tanta maturitate, & ſolem-
ni deliberatione tranſeunt, ſeu examinatione
elimantur, nihil eſt, nec eſſe debet quod fruſtra
membranas occupet.] Hæc ille. Nec Synodus cen-
ſenda eſt elegiſſe viam, per quam eius iudicia
poſſint ſubuerti. l. 3. ff. De teſtam. milit. l. Quo-
ties. la 2. ff. De reb. dub. Bart. in l. Seiæ. §. Caio,
47 de fund. inſtr. Et hanc coniecturam validitatis
actus eſſe cæteris potentiorem ſcripſit Ruin. conſ.
72. nu. 4. vol. 2. & Dec. in l. In teſtamento, n. 12.
C. De teſtam. milit. Quinimmo eam dicit eſſe
reginam aliarum interpretationum, Ceph. conſ.
35. num. 49. & Card. Mant. de coniect. vult. vo-
lunt. lib. vult. tit. vult. num. 13. Quæ coniectura
eo magis ſumenda eſt in caſu præſenti, quia ſi
decreta Trident. Concilij ex hoc defectu ſpecialis
derogationis non valerent, magna eiuſdem Con-
cilij pars ſubuerteretur, quod quàm ſit abſurdum,
nemo non videt.
48 Ex abundanti quatenus derogationes Tri-
dentinæ Synodi non ſufficerent, extat motus
proprius Pij IV. incipien. In Principis Apoſto-
lorum, 13. Kal. Mart. 1565. in quo ampliſſimè
derogatur priuilegijs, & indultis omnibus, ac ſi
de verbo ad verbum eſſent inſerta in his, quæ
decretis Tridentini Concilij contrariantur. Hæc
autem clauſula ſufficit ad derogandum legi con-
trariæ habenti clauſulam derogatoriam ad reſcri-
pta, ſicuti habent Concilia generalia, non ſolùm
ſi appoſita fuerit in generali conſtitutione; ſed
etiam in priuilegijs, & litteris gratiæ, vt tradit
Ant. de Butr. in c. 1. ſupra eod. Bart. in l. Si quis,
in princ. teſtam. de leg. 3. idemque operatur
clauſula ex certa ſcientia, & de plenitudine po-
teſtatis appoſita in litteris Pij IV. vt per Alex.
conſ. 112. Perſpectis lib. 6. vbi conſuluit pro qua-
tuor Cardinalibus creatis à Paulo II. per litteras
in forma breuis exhibitas poſt obitum eiuſdem
Pontificis: & latiſſimè reſpondit eas litteras va-
lere, & per clauſulas antedictas fuiſſe ſufficienter
derogatum Extrauaganti Eugenij IV. incipien.
In eminenti, habenti clauſulam derogatoriam,
& annullatiuam eorum, quæ in contrarium fie-
rint. Quemadmodum autem per litteras gratiæ
cum clauſula, Quorum tenores, vel, ex certa
ſcientia, derogatur contrarijs conſtitutionibus
generalibus etiam habentibus clauſulam dero-
gatoriam ad reſcripta: ita per conſtitutionem
generalem habentem aliquam ex prædictis clau-
ſulis derogatur contrarijs priuilegijs, quamuis
habeant clauſulam derogatoriam ad ſequentes
contrarias diſpoſitiones, Felin. hic num. 2. in ſe-
cunda, fallen. & num. 6. in fin. verſ. Sed vbi agi-
tur, Rom. conſ. 327. num. 8. verſ. 2. reſpondeo,
vbi probat ſufficere derogationem in genere cum
clauſula, pro expreſſis, quando Papa reſcribit
motu proprio, vel per modum legis generalis,
aut ex certa ſcientia, & ibi apoſtilla citat plures,
& teſtatur de communi opinione; aliàs enim Papa
non poſſet derogare validè, vt conſiderat Feder.
de Sen. conſ. 47. Habita ſuper caſu, num. 2. Si
diceremus, inquit, quod generalis derogatio pri-
uilegiorum antecedentium non ſufficeret, iam
indifferenter auferetur Papæ poteſtas tollendi, &
derogandi priuilegijs derogatorijs; quod nefas
eſt ſentire. Ideo dicimus quod per ſufficientia ge-
neralia derogatoria poſita in lege, vel Canone,
vel decretali, vel alio priuilegio, derogatur ſpe-
cialibus priuilegijs quantumcumque habentibus
ſpeciales clauſulas derogatorias,] allegat. c. Quia

ſæpe,

ſæpè, de elect. c. Vt officium, de hæret, & c. 1. De ſent. excomm. in 6. Et ſequitur Dec. conſ. 164. Viſo tenore in princ. dicens ſic ſeruari de ſtylo curiæ;& ſimiliter teſtatur de commuoi, poſt Io. de Ann. conſ. 56.

Hactenus oſtendimus decretum Concilij Tridentini, in d.c.10.ſeſſ.23. fruſtra oppugnari ex hoc capite, quod ſeptimæ Synodo generali, aut priuilegijs Canonum non derogauerit.

49 Sed alij paulò modeſtius non audent affirmare decretum illud eſſe nullum, ſed ad dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in Parochos, & Parochianos priuatiuè ad Epiſcopum; ita Stephanus Gratianos diſcept. forenſ. tom. 2. c. 212. per tot, & alij recentiores. Sed hanc quoque opinionem falſam eſſe probauimus in c. Significaſti, infra de off. Archid. vbi plenè videas.

An autem conſtitutio edita à Papa in generali Concilio dicatur Coociliaris quoad effectum derogationis dixi latiſſimè in c. Ex parte, de Capell. Mooachor.

## DE RESCRIPTIS.

### *Cap. Ad audientiam.*

*S V M M A R I V M.*

1 *IMpetrans an teneatur facere mentionem de litteris ad beneficia prius renunciatis.*

2 *Impetratio beneficij vacantis non facta mentione receptionis vigore litterarum ad vacatura, valet ſi receptus velit renunciare iuri, quod habet ex priori receptione.*

3 *Impetrans non tenetur facere mentionem de beneficio iam reſignato.*

4 *Expectans poteſt renunciare litteris impetratis, & earum commodo non ſolùm expreſſè, ſed etiam tacitè.*

5 *Expectans nullum contrahit vinculum ſpirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet ius in re.*

6 *Expectans an poſſit renunciare litteris pro pecunia ſine labe ſimoniæ. & num. ſeq. vſque ad nu.13.*

7 *Litteræ ad beneficia an conferant ius ſpirituale, & num. ſeqq.*

8 *Expectans non conſequitur ius in re, nec ius ad rem, ſed ius quoddam præparatorium ad beneficium obtinendum.*

9 *Imò conſequitur ius ad rem.*

10 *Et quamuis non habeat ius ſpirituale completiuè; habet tamen initiatiuè.*

11 *Simonia non committitur ſi purè renuncietur litteris ad vacatura, & poſtea reſeruetur renuncianti annua penſio.*

12 *Dummodo tamen hæc expliceentur authoritate ſuperioris.*

13 *Simoniarum non eſt in pactum deducere etiam in ſpiritualibus ea, quæ præcipiuntur à iure, dummodo deducantur eo modo, quo tacitè inſunt, num.17.*

14 *Expectans non poteſt ſecundum beneficium adipiſci, niſi renunciet litteris.*

15 *Beneficium ſecundum volens obtinere poteſt in pactum deducere reſignationem primi.*

16 *Propter concurſum iuris quandoque quid annectitur ad naturam alterius.*

17 *Simoniacum eſt ex pacto ſepulturam eligere in eo loco, in quo quis de iure ſepeliri debet.*

18 *Item deducere in obligationem ciuilem, id quod debetur naturaliter tantùm.*

19 *Simoniam an committat qui debitori ſuo dat aliquid ſpirituale vt quod ſuum eſt recuperet.*

20 *Litteræ beneficiales ſubreptitiæ ſunt ipſo iure nullæ.*

21 *Et de facto reuocari debet quidquid illarum vigore intentatum eſt.*

22 *Proceſſus habitus per litteras ſubreptitias eſt ipſo iure nullus, & poteſt detecta ſubreptione quandocunque reuocari.*

23 *Beneficium poſſideri non poteſt, niſi canonicè habeatur.*

24 *Litteræ in beneficijs per ſubreptionem obtentis eſt loco tituli.*

25 *Tacitæ conditionis defectus impedit litteras ne producantur in eſſe.*

26 *Subreptio vitiat priuilegia, & beneficia Principum ipſo facto.*

27 *Subreptio vitiat litteras gratioſas, etiamſi ignoranter, & per ſimplicitatem fuerit ſubreptum.*

28 *Litteræ contentioſæ per ſubreptionem non vitiantur ipſo iure, ſed annullari debent ope exceptionis.*

29 *Reſcriptum ſubreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi non eſt nullum.*

30 *Proceſſus in vim litterarum ſubreptitiarum ad lites valet parte non opponente.*

31 *Reſcriptum ſubreptitium tribuit iuriſdictionem, ſi de ſubreptione oppoſitum non fuerit. & n.38.*

32 *Litteræ contentioſæ ſuper beneficijs quoad ſubreptionem regulantur ſicut aliæ litteræ contentioſæ.*

33 *Proceſſus ſuper executione litterarum beneficialium habitus per iudicem principaliter deputatum ſuper contentione beneficiali valet, ſi de ſubreptione non fuerit oppoſitum.*

34 *Proceſſus habitus coram executore litterarum beneficialium ſubreptitiè impetratarum an valeat. & n. ſeqq.*

35 *Executor cum aſſumit partes iudicis iudicatur de eo ſicut de iudice.*

36 *Proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & ideo vitiatur ad limites ipſius gratiæ.*

37 *Subreptio cur magis inficiat litteras gratiæ, quàm iuſtitiæ.*

38 *Iuriſdictio an tribuatur per litteras ſubreptitias.*

39 *Falſæ litteræ nullam conferunt iuriſdictionem.*

40 *Penſio an ſit beneficium, & veniat beneficij appellatione, latiſſimè examinatur vſque ad n.121.*

41 *Penſionum duæ ſunt ſpecies.*
*Intellectus cap. Conquerente, de Cler. non reſiden. ibidem.*

42 *Penſio ceſſante fraude ſuper fructibus Eccleſiæ conſtitui poteſt nomine beneficij.*

43 *Beneficium ſuper alio beneficio creari poteſt, dummodo id fiat ſine labe ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficij.*

44 *Penſio, quæ in titulum beneficij aſſignatur, verè, & propriè eſt beneficium eccleſiaſticum.*

45 *Et diffinitur ſicut beneficium.*

46 *Item de illa fieri debet mentioni litteris, ſicut de beneficio.*

*Item*

47 *Item ſimoniacum eſt pro ea obtinenda pecuniam dare.*

48 *Penſio quid ſit, & unde dicatur. & n. ſeq.*

49 *Penſio pendet formaliter à beneficio, à quo detrahitur, ſicut vſusfructus à proprietate.*

50 *Penſio, quæ ſimpliciter conſtituitur ſuper fructibus Eccleſiæ, & alicui aſſignatur authoritate ſuperioris, an ſit beneficium, & beneficij nomine intelligatur. & ſeq. vſque ad n. 74.*

*Referuntur authores, & argumenta pro opinione affirmatiua. ibid. & n. ſeqq.*

51 *Penſionis facienda eſt mentio in litteris ad beneficia, ſicut & beneficij.*

52 *Penſio repræſentat ipſum beneficium.*

53 *Dictio*, alius, *implicat ſimilia.*

*Niſi per alia iura declaretur aliquid non eſſe ſimile. num. 56.*

*Item denotat diuerſitatem in ſuppoſito, & identitatem in ſubſtantia, & eſt implicatiua eiuſdem generis. n. 55. & 65.*

54 *Nullum ſimile eſt idem.*

57 *Subrogatum ſapit naturam eius, cuius loco ſubrogatur.*

58 *Sed non eſt idem cum ſubrogato.*

59 *Patrimonium, ad cuius titulum quis ordinatur, quamuis beneficium repræſentet, non tamen eſt beneficium.*

60 *De Preſtimonijs an debeat fieri mentio in litteris. & num. 62.*

61 *Hoſpitale an ſit beneficium, an ne de eo in litteris ſit facienda mentio. & n. 63.*

64 *Referuntur authores, & fundamenta pro ſententia negatiua.*

66 *Penſio non includitur in mandato de prouidendo alicui de beneficio vſque ad certam ſummam.*

*Intellectus c. Quamuis, de præben. lib. 6. ibidem & n. ſeqq.*

67 *Beneficium curatum in mandato de prouidendo non comprehenditur beneficij appellatione.*

68 *Eccleſiarum ciuitatis appellatione in litteris beneficialibus non includitur Cathedralis.*

69 *Penſio ex ſtylo Concilij Tridentini non habetur pro beneficio. & n. 130.*

70 *Dictio*, verò, *eſt aduerſatiua præcedentium, & aduerſatur in iure, & in facto.*

71 *Penſio eſt ſtipendium merè temporale nihil habens ſpiritualitatis annexum, & cadere poteſt etiam in laicum. & n. 81. & 128.*

72 *Item poteſt pretio conſtitui, transferri, ac redimi ſine labe ſimoniæ.*

73 *Nec de illa fieri debet mentio in litteris.*

74 *Penſio, quæ hodie ex ſtylo aſſignatur loco beneficij, an ſit beneficium eccleſiaſticum, & veniat illius appellatione. & n. ſeq. vſque ad n. 122.*

75 *Non eſt quid merè temporale, ſed ſpirituale vel ſpirituali annexum, & prærequirit clericatum inſtar beneficij. & n. 81.*

76 *Nec reſeruari debet niſi in habitu Clericali, & tonſura incedentibus, præterquam ſi non excedat ſexaginta ducatos auri de Camera.*

77 *Clericatus tamen requiritur, etiamſi penſio ſexaginta ducatos non excedat.*

78 *Laico reſeruari non poteſt niſi per Papam.*

79 *Penſionarij olim non tenebantur ad horas, ſed hodie ex conſtitutione Pij V. obligantur ad officium paruum B. M. Virginis.*

80 *Penſio datur hodie propter officium, ſicut beneficium.*

81 *Et in Rotæ auditorio receptum eſt vt non ſit quid profanum, ſed annexum ſpirituali.*

82 *Simoniacum eſt penſionem conſtituere, vel transferre, aut redimere pecunia interueniente.*

83 *Penſio extingui non poteſt anticipatis ſolutionibus ſine authoritate Papæ.*

84 *Gratis tamen remitti, & condonari poteſt in totum, vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus.*

85 *Subſidium charitatiuum ſoluitur de penſione ſicut de beneficio.*

86 *Seminarij taxa ſolui debet ex fructibus non modò beneficiorum, ſed etiam penſionum.*

87 *Penſionarij tenentur ad Collectam per Clericos ſoluendam ſicut cæteri beneficiati.*

88 *Annata ſicut ſoluitur de beneficijs excedentibus viginti quatuor ducatos; ita hodie de penſionibus vltra ſummam ducatorum quatuordecim. & n. ſeq.*

89 *Et in expeditione litterarum prouiſionis beneficij, ſuper quo eſt penſio reſeruata, ſoluitur detracta penſione.*

90 *Illegitimus ſicut non eſt capax beneficij, ita nec penſionis ſine diſpenſatione.*

91 *Penſio extinguitur per profeſſionem regularem penſionarij.*

92 *Item per contractum matrimonij.*

93 *Et quid ſi penſio fuerit reſeruata laico de Eccleſia benè merito, aut pro ſeruitio Eccleſiæ impenſo, vel impendendo.*

94 *Et quid ſi fuerit reſeruata Clerico pro temporali ſeruitio.*

*Et in gratia penſionis an fieri debeat mentio tam de beneficijs, quam de alijs penſionibus ibidem verſ. Sextò facit. & n. 116.*

95 *Penſionis fructus, ſicut & beneficij licitè vendi, & locari poſſunt dummodo non ad vitam, vel vltra triennium ſine authoritate Papæ.*

96 *Penſionarius ſine beneplacito Apoſtolico non poteſt conſtituere pro pecunia procuratorem irreuocabilem ad fructus penſionis exigendos.*

97 *Cancellaria habet penſionarios pro beneficiatis, & vult in litteris fieri mentionem de penſionibus, ſicut de beneficijs. & n. 132.*

98 *Beneficium eccleſiaſticum ex ſui natura debet eſſe perpetuum. & n. 118.*

99 *Penſio non vacat, ſed extinguitur morte penſionarij, ſicut vſusfructus morte vſufructuarij.*

100 *Beneficium requirit canonicam erectionem, aliàs non eſt beneficium.*

*Vicarius perpetuus conſtitui non poteſt ſine erectione tituli Vicariæ. ibidem.*

101 *Penſio Clerico aſſignari poteſt ſine vlla erectione, aut canonica inſtitutione.*

102 *Penſionarius non dicitur ſponſus Eccleſiæ, nec vllum ſpirituale coniugium, vel quaſi cum Eccleſia contrahit.*

103 *Beneficiatus intitulatur, & obligatur Eccleſiæ.*

104 *Titulus, & beneficium pro eodem aſſumuntur.*

105 *Penſionarius non intitulatur, nec ad reſidentiam tenetur.*

106 *Beneficium quamuis reſignari non poſſit; penſio tamen poteſt extingui ſine ſuperioris authoritate.*

107 *Diffinitio quid ſit.*

108 *Quidditatem rei oſtendit.*

109 *Et differentiæ ſpecierum non cognoſcuntur niſi per diffinitionem.*

110 *Beneficium quid ſit.*

Nomen

111 *Nomen debet eſſe conſequens rei.*

112 *Penſio ex ſententia Rotæ eſt quoddam ius temporale, id eſt ad tempus ſeparatum, & formale per ſe diſtinctum à beneficio.*

113 *Penſio in materia odioſa, & ſtrictè intelligenda non venit beneficij appellatione.*

114 *Etiamſi beneficium exprimatur per dictionem vniuerſalem,* quodcunque.

*Secus ſi materia ſit fauorabilis, ibid. & n. 117. 123. 124. 131. & 134.*

115 *Penſionem transferens, aut redimens pro pecunia ſine authoritate Papæ, quamuis ſimoniam committat, non tamen incidit in excommunicationem* Extrau. 2. *de Simon.*

116 *Beneficiorum etiam manualium fieri debet mentio in litteris.*

117 *Penſio in materia fauorabili venit beneficij eccleſiaſtici appellatione non ex proprietate vocabuli, ſed per interpretationem extenſiuam. & n. 129.*

118 *Beneficia manualia verè, & propriè non ſunt beneficia.*

119 *Etiamſi authoritate Epiſcopi ſint fundata.*

120 *Capellania ſi ex perpetua fiat amouibilis ad nutum, deſinit eſſe beneficium.*

121 *Clericus primæ tonſuræ, qui beneficium eccleſiaſticum à ſe poſſeſſum reſignauit, reſeruato ſibi penſione, an gaudeat priuilegio fori, licèt in habitu, & tonſura non incedat. & n. 127. & ſeqq.*

122 *Conſtitutio Clementis VII. adimens in criminalibus priuilegium fori Clericis dominij Reipublicæ Venetæ refertur.*

123 *Clericus penſionem obtinens an veniat appellatione Clerici non beneficiati, de quo prædicta conſtitutio loquitur.*

124 *Regreſſum habens dicitur habere ius ad beneficium.*

125 *Conſtitutio exorbitans ſtrictè intelligi debet vt minus lædat ius commune quàm fieri poſſit.*

126 *Fori priuilegium Clericis indultum eſt de iure diuino.*

131 *Penſionarius ex declaratione Gregorij XIII. cenſetur beneficiatus ad effectum gaudendi priuilegio fori eccleſiaſtici.*

133 *Homicida voluntarius, eiuſve ſocius poteſt obtinere, & obtentas retinere penſiones abſque diſpenſatione, non obſtante cap. 7. ſeſſ. 24. Concilij Tridentini.*

135 *Epiſcopus non poteſt quemquam ad ſacros Ordines promouere ad titulum penſionis, niſi pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum.*

136 *Penſio non eſt titulus ad Ordines ſacros, niſi diſpenſatiuè.*

137 *Tonſuræ collatio facta ab Epiſcopo familiari ſuo triennali valida eſt, ſi ſtatim ei reſeruata fuit penſio.*

1 AD AVDIENTIAM. il ſecondo. Si habens litteras Papæ ad beneficium, eis propter annuam penſionem renunciat, non valent litteræ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ. Hoc dicit. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur facti narratio, in ſecunda prouiſio, ibi, *fraternitati.*

Nota primò ibi, *annuas penſiones, ſeu alia beneficia,* appellatione beneficij non venire annuam penſionem, quæ reſeruatur ſuper fructibus Eccleſiæ. Sed de hoc latiſſimè dicam infra in prima quæſtione.

Secundò nota ibi, *de illis mentione non habita,* impetrantem teneri mentionem facere non tantùm de beneficijs obtentis, vt in c. Poſtulaſti, ſupra eod. ſed etiam de litteris priùs impetratis ad beneficium, etiam extinctis, erant enim hoc caſu extinctæ per renunciationem. c. Sanè de renunc. & c. Cum pridem, de pact. Et tamen de illis oportuit fieri mentionem, vt hic per Goffr. & Hoſt. n. 4. in ver. Occaſione, Cardinal. num. 2. in quarto notab. & Abb. num. 4. reddentes rationem, quia ex quo per litteras conſequi poterat beneficium, & per eum ſtetit quominus conſequeretur; perinde eſt ac ſi conſequutus fuiſſet, vt in Reg. ſexti, Cum per eum. Quoniam qui ad rem actionem habet, ipſam rem habere videtur, vt l. Qui actionem. ff. de regul. iur. & l. Nemo videtur. ff. De in integ. reſtitut. Vnde quaſi beneficium habentes, aliud impetrare non poſſunt. Item ſecundum Abb. omne tacitum, quo expreſſo Princeps aut nullo modo, aut difficiliùs conceſſiſſet litteras, ſubreptionem inducit. c. Poſtulaſti, ſupra eod. ſed ſi Princeps ſciuiſſet impetrantem habuiſſe litteras, & eis renunciaſſe, vtique ſecundas non conceſſiſſet, ſaltem ita facilè; præſertim cum vigore
2 primarum obtinuerit annuam penſionem. Hæc concluſio quod de litteris extinctis facienda ſit mentio, non videtur vera. & contrarium in fortioribus terminis tenet Innocen. in c. In noſtra, num. 4. infra eodem. Nam ſecundum eum, ſi Canonicus poſtquam vigore litterarum receptus eſt ad vacaturam præbendam, impetrauit litteras de beneficio vacante, mentione non habita de priori receptione, valent ſecundæ litteræ, ſi velit renunciare iuri, quod habet ex priori receptione. Quia, (inquit,) non credimus hanc veritatem ſuppreſſam talem, qua expreſſa, litteras non habuiſſet, argum. c. Paſtoralis 7. q. 1. c. Cum ſecundum, infra de præben. & argum. c. Super
3 litteris, ſupra eodem. Præterea de beneficio reſignato, quod plus eſt, non eſt facienda mentio in impetratione ſecundi beneficij. Et hoc ſeruat curia. Ergo nec facienda eſt mentio de litteris ad vacaturam præbendam priùs renunciatis, quod minus eſt. c. Quoniam de conceſſ. præben. lib. 6. argum. c. Ex parte, il tertio, infra de decim. Demùm à priori ſententia recedit Abb. in c. Pax, infra eod. ſub num. 9. col. penult. verſ. Credo etiam, vbi firmat de litteris prius purè renunciatis non eſſe opus mentionem facere in ſecundis, ſubdens hoc ſenſiſſe ibi Innocentium in fortioribus terminis. Nec ſecundùm eum obſtat hæc Decretalis, quia impetrans conſequutus fuerat penſionem, vel aliud beneficium vigore primarum litterarum; ideoque tenetur de illis mentionem facere, ſecus ſi nihil fuiſſet conſecutus. Et ad hoc facit hic textus à contrario ſenſu, & ſequitur Fel. hic num. 1. verſ. Adde quæ dixi, & in d. c. Poſtulaſti, ſupra eod.

4 Tertiò, nota duas differentias inter expectantem vigore mandati Apoſtolici de prouidendo, & intitulatum in beneficio. Prima differentia eſt, quia expectans poteſt pro libito renunciare litteris impetratis, & earum commodo non ſolùm expreſsè, vt hic patet, ſed etiam tacitè, vt in c. Veniens, & c. Sanè, infra de renunc. At verò intitulatus non poteſt beneficio renunciare ſine licentia ſuperioris, c. Admonet, & c. Quod in dubijs, eod. tit. Abb. hic num. 3. Ratio differentiæ

tiæ eſt; quia inter beneficiatum, & Eccleſiam
vinculum ſpirituale contrahitur, quod ſine au-
thoritate ſuperioris diſſolui non poteſt. c. Sicut in
vnaquaque. 21. q. 2. c. Inter corporalia. c. Quan-
to, & c. fin. de tranſl. Epiſc. & c. Niſi cum pridem,
§. Verùm, ibi, non debes deſerere ſponſam tuam,
cui deſigendo manum apud extraneam te fide
5 media copulaſti, de renunciat. At expectans nul-
lum contrahit vinculum ſpirituale cum bene-
ficio, quod expectat, nec habet ius in re,
vt in capit. Quoniam, de conceſſ. præbend. li-
bro 6. & fuſius patebit infra num. 7. & ſequen-
tibus.
6 Altera differentia eſt, quia expectans poteſt
renunciare litteris Apoſtolicis pro pecunia, ſeu
alia re temporali ſine labe ſimoniæ, vt hic vide-
tur probari, quia Pontifex non reprobat annuam
7 penſionem ab impetrante receptam. Et eſt ratio,
quia per litteras ad beneficium obtinendum non
dicitur quis conſequi ius ſpirituale, ex quo ad-
huc non eſt receptus in Canonicum, nec dum
beneficium eſt aſſecutus. Et ità, licet vacillando,
concludit glo. hic in ver. Renunciantes, quam
dicit eſſe mirabilem Abb. num. 6. & nunquam
obliuioni tradendam propter illius authorita-
tem. Idem videtur ſentire Bald. num. 2. in ver.
Beneficio litterarum. Nam, vt ipſe ait, textus
non dicit beneficio Eccleſiaſtico, quia nondum
illud erat adeptus, ſed adepturus, quaſi dicat re-
nunciauit officio iudicis, quod oritur ex litteris
obtentis ſuper prouiſione; & ideo non eſt ſimo-
nia, quia ius ſpirituale nondum erat formatum.
& infra nu. 7. concedit non committi Simoniam,
ſi hoc fiat iuſſu, & authoritate Epiſcopi, vel re-
dimendo ſuam vexationem, argum. l. Furti. ff.
Qui iuſſu, & l. Quoniam. ff. De infam. At verò
intitulatus renuncians beneficio pro pecunia, vel
commodo temporali, abſque dubio inuoluitur
crimine Simoniæ. c. Cum pridem, & c. fin. infra
de pact. glo. in ver. Dimittere, & DD. in c. Ex
parte, il primo de offic. deleg. Abb. antiqu. hic
8 num. 4. in ver. Renunciantes. Verùm hanc po-
ſteriorem differentiam refellit Abb. Sicul. num. 6.
verſ. Sed contrarium videtur verum, quia impe-
trans etſi per litteras ad vacatura non conſequa-
tur ius in re, imò nec ius ad rem; conſequitur
tamen quoddam ius præparatorium ad benefi-
cium obtinendum, quod eſt ſpirituale, vel ſpiri-
tuali annexum, Exemplo præſentationis, quæ
eſt ſpirituali annexa, quia parat viam ad inſti-
tutionem obtinendam, quæ eſt quid ſpirituale.
9 Tu dic expectantem licet non conſequatur ius in
re, conſequi tamen ius ad rem, vt eſt textus for-
malis in c. Quoniam ex conſtitutione de conceſſ.
præben. lib. 6. ibi, In quibus non eſſet quæſitum
ius in re, licèt ad rem. Et in Extrauagan. Ioan-
nis XXII. Sedes Apoſtolica, de offic. deleg. ibi,
Ius ad rem expectantibus ante competens, & ibi
10 glo. in ver. Ius ad rem. Et Bald. hic num. 12. vbi
dicit expectantem quamuis non habeat ius ſpiri-
tuale complectiuè, habere tamen initiatiuè. Qua-
re ſi huic iure pro commodo temporali renun-
ciet; procul dubio ſimoniam committit. Et hoc
contra glo. tenet expreſsè Innoc. nu. 1. Ait enim
Si pro pecunia, vel aliquo temporali renunciaſ-
ſet litteris, cùm ex eis habeat ius ad petendum
ſpirituale beneficium, eſſet ſimonia, arg. c. prox.
ſupra eod. Et ſequuntur totidem verbis Hoſt. n. 3.
11 in ver. Taliter venditas, Io. Andr. nu. 10. & ple-

*Proſp. Fagn. in 1. Decretal.*

tique alij. Subdunt tamen Hoſtien. & Io. Andr.
eſſe ſimoniam ſi ex pactione partium renuncie-
tur litteris, & aſſignetur annua penſio; ſecus ſi
purè fiat renunciatio ex officio ſuperioris, vel
amicis interuenientibus, & poſtea reſeruetur ei
annua penſio, quia tunc non eſt ſimonia. Et ita
intelligunt c. Sanè, & c. Veniens, de renunciat. &
c. Cum pridem, de pactis. Et conſentit Bald.
num. 12. qui explicans more ſuo mentem Inno-
centij, Aut renunciatio, inquit, eſt facta cauſa-
tinè, & eſt ſimonia; aut ſimpliciter, & non in
fraudem; & non eſt ſimonia, ſed eſt potius pro-
uidentia æquitatis. Nam æquum eſt ex quo re-
nunciat, vt fiat ſibi aliqua recompenſatio, ar-
gum. l. Sed ſi lege. §. Conſuluit. ff. De petit. hæ-
12 redit. Cæterum vt hæc tranſeant ſine vitio, per
ſuperiorem ſunt explicanda, ſecundum Ho-
ſtienſem.
13 Quartò nota, ea quæ præcipiuntur à iure, in
pactum deduci poſſe etiam in ſpiritualibus abſ-
que vitio ſimoniæ. Quod optimè probat hæc
14 littera. Nam expectans de iure non poterat ſe-
cundum beneficium adipiſci, niſi prius renuncia-
ret litteris. Vnde prædicta renunciatio tanquam
iuri conſentanea licitè potuit in pactum deduci.
Et ſecundum hoc expone verbum, *venditas*, ideſt
tali pacto renunciatas. Ad idem c. Eleuterius, in
princip. & in glo. 1. 18. q. 2. c. Contra morem,
6. diſtin. c. De Syra, 28. diſtin. & c. Significaſti,
in princip. & in glo. ſecunda infra de elect. & te-
nent hic glo. in ver. Nunciantes, Innocen. in princ.
Hoſt. num. 3. verſ. Vel dic quòd ex quo aſſigna-
batur. Io. Andr. nu. 10. verſ. Si verò beneficium.
15 & Felin. alios cumulans, num. 8. Quinimo ob
hanc rationem ſecundum glo. Innocen. & alios
prælleg. etiamſi quis haberet beneficium, & vel-
let ſecundum obtinere, in pactionem poſſet de-
ducere reſignationem primi, quia ad hoc de iure
tenetur, & tacitè ineſt, cum non poſſit eſſe du-
plex. c. Cum non ignores, & c. Cum iamdudum,
de præben. cum ſuis concordan. Ad idem bo-
nus textus in c. Ex parte, il ſecundo in princip.
de Cler. non reſident. vbi patet obligationem
de facienda reſidentia, quæ de iure ineſt, poſſe in
pactum deduci etiam in ipſo actu aſſecutionis be-
neficij. Per quem textum ſupraſcriptam conclu-
ſionem firmat Gemin. in conſ. 84. num. 14. verſ.
16 Non obſtat quod illa conditio. Ratio eſt ſecun-
dum Anton. de Butr. in c. Cum M. de conſtitut.
relatum hic à Felin. num. 8. quia propter con-
curſum iuris quandoque quid annectitur ad na-
turam alterius, vt in c. Cæterum, de iudic. cum
ſimilib.
17 Intellige tamen concluſionem vt ſupra fir-
matam, dummodo id, quod deducitur in pa-
ctum; deducatur eo modo, quo de iure tacitè
ineſſet; ſecus ſi alio modo, quia eſſet ſimonia,
puta ſi ex pacto eligatur ſepultura in eo loco, in
quo quis de iure alias ſepeliri debebat, vt notat
gl. in c. 1. in ver. Apud quos, & in ver. Facienda, de
ſepult. lib. 6. quia cum ius ſepulturæ conceſſum à
iure non ſit firmum, ſed variabile, c. Cum libe-
rum, de ſepult. expreſſio per pactum efficit vt
hoc ius nunc inſit alio modo, quàm prius ineſ-
18 ſet, vt poſt Dominicum declarat hic Felin. num. 9.
Et idem dicendum eſſet, ſi quis ex pacto deduce-
ret in obligationem ciuilem id, ad quod eſſet
obligatus naturaliter tantum; hoc enim ſimo-
niacum eſſet, vt per Felin. hic num. 10. qui ad

hoc allegat notata per gloſſam ſecundam in c.
Conſuluit. in fine . de vſur. & ibi Doctores, maximè, Io. de Anan. & Inno. in c. Tuam, ante mediū
magnæ Gloſſæ, de ætat. & qual. & B. Tho. in 2.2.
19 q.28.art.2.in reſponſione ad ſecundum argum. Sed
certè D.Tho. eo loci nihil dicit ad hoc propoſitū,
ſed id videtur docuiſſe in 4.ſent. diſt. 25.q.3.art 3.
ad ſecundum, vbi primò dicit, res Eccleſiæ quāuis
ſint aliquo modo Papæ, non eſſe tamen eius omnibus modis habendi, ſicut illud, quod ad manū habet. At deinde ſubdit. Non eſt autem dubiū quod
ſimoniam committeret ſi quis aliquod ſpirituale
debitori ſuo daret, vt quod ſuum eſt recuperaret;
& ita etiam in propoſito Papa à ſimonia non excuſaretur, ſi (quod abſit) ſpiritualia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret. Quo loco S. Doctor
ſupponit ita demum eſſe ſimoniam, dare aliquid
ſpirituale debitori ſuo, ſi res nō ſit debita omnib⁹
modis, & ſic naturaliter, & ciuiliter. Alioquin non
cōgrueret ratio illa, quod res Eccleſię non ſint Papæ omnibus modis habendi. Et ita intellige hanc
doctrinam, quæ aliàs pugnaret cum communi
concluſione Canoniſtarum quoad ea, quæ præcipiuntur à iure, & tacitè inſunt, ſicut eſt reſtitutio rei alienæ, vt in reg. ſexti, Peccatum, licitè
in pactum deduci poſſunt etiam in ſpiritualibus,
Quod nota propter ea quæ de hac doctrina D.
Tho. ſcripſi in c. Tua nos, n.21. infra de ſimonia.
20 Vltimò nota ibi, *reuocando in irritum*. litteras
ſubreptitias in beneficialib⁹ eſſe ipſo iure nullas,
vt hic, & apertius in Clem. 1. ibi, [veluti ſubreptitia nullius eſt momenti,] de præb. in cap. Si motu
proprio, ibi, [quantumcunq; modicum beneficiū
taceatur in ea, ipſam veluti ſubreptitiam vires no-
21 lumus obtinere,] eod. tit. lib. 6. & in c. 1. & 2. de fil.
presby. eod. lib. adeo vt de facto reuocari poſſit, &
debeat quidquid vigore harum litterarum intentatum eſt, etiamſi de ſubreptione exceptum non
fuerit, vt probatur in hac Decretali, quæ ad hoc
quotidie à Doctoribus allegatur. Et hic tenent gl.
fin. verſ. Vel poteſt dici, Innoc. n.2 in ver. Reuocando. Abb. antiq. n.5. in ver. Irritum, Io. Andr. n.14.
22 Butr. n.5. in vltimo not. dicens proceſſum habitum
per litteras ſubreptitias eſſe ipſo iure nullum, &
poſtea detecta ſubreptione quandocunq; reuocari
Card. n.3. in 5. not. Abb. Sicul. n.5. & n.8. & 9. in fin.
verſ. Secundo caſu, & alij omnes teſte Felin. n.22.
§. Litteræ beneficiales. Idem firmat Innoc. in c. Ad
aures, & in c. Conſtitutus, per illa iura ſupr. eod.
Imol in c. Ad hæc in vlt. not. ſupr. eod. & Marian.
Soc. in repet. d. c. Poſtulaſti, in 8. princ. art. Et hanc
regulam conſtituit Oldr. conſ. 81. incip. Quod proceſſus, n.2. verſ. Nam ſubreptio gratiā reddit nullā.
& per conſequens proceſſum: vbi allegat hanc Decretalē, & conſ. 257. Factum tale eſt, n.40. verſ. Præ-
23 terea in dicto reſcripto. Rationem verò cur litteræ
beneficiales ſubreptitiæ ſint irritæ ipſo iure, aſſignat gl. fin. in eod. verſ. Vel poteſt dici, quia ſcilicet
beneficium non poteſt poſſideri niſi canonicè habeatur, c. Ex frequentib⁹, de inſtit. Sed iſti per fraudem obtinuerunt, & ideò iniuſtè. Vel ſecundum
24 Compoſt. in c. Super litteris, n.19. ſupr. eod. ſubreptio in beneficialib⁹ gratiam vitiat propter puritatem, quæ deſideratur in beneficijs, & quia in
beneficijs ſic obtentis littera eſt loco tituli. At ſine
iuſto titulo quis non habet ius in beneficijs. arg.
l. Habere ius, ff. De decur. & l. Si quis ſepulchrum,
ff. De relig. & ſumpt. fun. Vnde, vt ipſe ait, probato
quod littera eſt iniuſta, vel ſubreptitia, probatur
quod in beneficio per talem litteram obtento quis
non habet titulum iuſtum, & per conſequens ius in
25 ipſo beneficio non habet. Vel deniq; ſecundū Bald.
in c. Cum ad. 6. n.19. verſ. Nota diligēter, ſup. eod.
litteræ obreptitiæ ad beneficia idcirco ſunt nullę,
quia qui mētitur, facit ſe indignum, vt in Authen.
Contra qui propriam, C. De non num. pecun. Vnde tacitæ conditionis defectus impedit litteras ne
producantur in eſſe. Nam idem operatur tacita
26 conditio, quod expreſſa, vt notatur in l. Item quia,
ff. De pact. Quod autem dictum eſt de litteris impetratis ad beneficia eccleſiaſtica, vendicat ſibi
locum etiam in alijs priuilegijs, & beneficijs Principum: nam hęc quoq; per ſubreptionem vitiantur ipſo facto, vt in l. 1. ff. De natal. reſtit. & in l. Etſi
legibus conſentaneum, C. Si cont. ius vel vtil. publ.
notatur in c. Cum dilectus, ſup. eod. & tenet Abb.
hic n.14. verſ. Quod autem dixi: & Felin. poſt alios
n.22. in ſecunda ampliat. qui hinc infert ad indulgentias ſubreptitiè impetratas.
27 Rurſus procedit communis concluſio vt ſupra
firmata etiamſi ignoranter, & per ſimplicitatem
fuerit ſubreptum, ſatis eſt enim vt aliàs Princeps
veriſimiliter non fuiſſet conceſſurus, vt in cap.
Conſtitutus, ſupra eod. per quem textum ſic firmat Abb. hic num. 14. verſ. Et vitiat ſubreptio, &
latius in c. Super litteris, ſup. eod. Cald. conſ. 14. de
reſcr. Creſcen. deciſ. 10. de præb. Seraph. dec. 160.
n.7. & Felin. hic n.22. qui ſupradictam regulam
ampliat alio modo, & limitat dupliciter.
28 Cæterùm, vt prædixi, hæc obtinent in litteris
beneficialibus, & gratioſis. At ſecus eſt in litteris contentioſis, quia per ſubreptionem non
vitiantur ipſo iure, ſed annullari debent ope
exceptionis, vt probatur in c. Si autem, & in
29 c. Plerumque, ſupra eod. vbi ſecundum reſcriptum
ſubreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi
non eſt nullū. Patet, quia ſi nullum eſſet, non conualeſceret data negligētia primi impetratoris. Et
hæc inductio ab omnibus approbatur in c. Cæterū,
ſupra eodem, vt hic teſtatur Felin. n.17. §. Litteræ
ad lites. Et hanc differentiam inter litteras beneficiales, & litteras ad lites conſtituunt gl. Inno. Io.
And. & reliqui ſupracitati n.21. & Rebuff. in praxi
benef. tit. de differ. inter reſcripta gratiæ: & iuſtitiæ, num.1. Et in reſcriptis ad lites huiuſmodi
regulam latiſſimè firmat Hoſt. in ſumma hoc tit.
§. Quæ poſſunt obijci, verſ. Sed numquid proceſſus authoritate illarum. Compoſtell. in c. Super
litteris, nu.6. verſ. Primo caſu ſupra eod. Bald. hic
30 n.10. Mill. in repert. in ver. Reſcriptum. §. 34. incipien. Reſcriptum ad lites. Rota deciſ. 13. incipien.
Verum ſi ſit delatum, de reſcr. in antiquior. vbi reſoluit proceſſum in vim litterarum ſubreptitiarū
valere, parte non opponente, & deciſ. 653. incip. Si
aliquis iudex. aliàs 65. De appellat. in antiquis.
vbi allegat gloſſam hic in ver. Irritum, ibi, *contrarium videatur*: latè Bellam. deciſ. 84. incip.
Executoria. in princ. Caputaquen. deciſ. 225.
31 part. 5. Seraph. deciſ. 513. num. 7. vbi firmat reſcriptum ſubreptitium tribuere iuriſdictionem
ſi non fuerit de ſubreptione oppoſitum: allegat
Innoc. in c. Cum M. in fine, de conſtit. & Caſſad.
deciſ. 1. de reſcr.
32 Sed hic occurrit dubium, quid iuris ſit de litteris ad lites ſuper beneficijs, an ſcilicet quoad
hoc regulari debeant tanquam contentioſæ; an
vero tanquam beneficiales. Compoſtell. in d. c.
Super litteris, num. 6. verſ. Et intelligo verum
ſupra

Digitized by Google

ſupra eodem 2. tenet litteras contentioſas ſuper beneficijs quoad ſubreptionem regulari ad eum modum, quo dictum eſt ſupra de alijs contentioſis. Et eum ſequitur hic Ioan. Andr. n. 14. Quod etiam ſentit, ſi diligenter expendatur, gloſ. 1. in c. Ex parte A. verſ. Vel dicas, de teſtib. dum dicit ideo in eo caſu valuiſſe litteras tacita veritate impetratas, quia hæc exceptio ab initio non fuit oppoſita: & hoc apertius tenet ibi Abb. in 3. notab. & idem Abb. hic ante finem: & Felin. poſt eum, num. 17. verſ. Ampliatur iſta regula.

33 Vnde ſi deputaretur iudex principaliter ſuper contentione beneficiali, valeret proceſſus ſuper executione litterarum beneficialium, quamuis eſſent ſubreptitiæ, ſi de ſubreptione non fuiſſet oppoſitum, vt dicunt Abb. & Felin.

34 Sed quid in executore litterarum beneficialium? Reſpondeo. Aut executor aſſumit partes iudicis; aut aſſumit partes executoris. Si aſſumit partes iudicis, & procedit cauſa cognita, puta quia impetrator petijt vt executor compelleret Capitulum ad eum recipiendum, & imponeret ſilentium ſuper conditione, & iudicio rite agitato, & executor pronunciauit, nec ab eius pronunciatione fuit appellatum. Et hoc caſu proceſſus tenet, ex quo de ſubreptione non fuit oppoſitum, nec appellatum: nam litteræ ſortiuntur naturam litterarum ad lites. Ita concludit Compoſt. in d. c. Super litteris, ſupra eodem, quem hic ſequuntur Io. Andr. Butr. Imol. & DD.
35 vt Felin. teſtatur n. 22. verſ. Fallit primò. Ratio eſt, quia cùm executor aſſumpſerit partes iudicis, iudicamus de eo ſicut de iudice. Sed proceſſus iudicis valet ſi exceptio ſubreptionis non fuit oppoſita, vt firmatū eſt ſupra. Ergo & proceſſus executoris. Si verò executor aſſumit partes executoris; tunc proceſſus eſt ipſo iure nullus ſecundum prædictos, & Abb. conſ. 129. ſuper quæſtionis ma-
36 teria, nu... lib... Et eſt ratio, quia tunc proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & ideo vitiatur ad limites ipſius gratiæ, argum. regulæ Acceſſorium, de regul. iur. in 6. ad hoc c. Conſtitutus, ſupra eod. & c. Cum noſtris, de conceſſ. præben. & c. Cum olim, de dolo, & contum. & quod proceſſus veniat acceſſoriè ad gratiam, eſt textus in c. Si ſuper de offic. deleg. in 6. Quam diſtinctionem in effectu poſuit Bald. in l. præſcriptione, col. 4. verſ. Ego dico quod etiam, C. Si contra ius. Nam, vt ipſe ait, quando in priuilegijs eſt annexa cauſæ cognitio, puta, Prouideas Tirio ſi eum idoneum inueneris, ſtatur declarationi Commiſſarij factæ cauſa cognita, licèt non fundetur in cauſa veritatis; & ſi quis ex hoc grauatur, appellet: allegat Innoc. in c. fin. de præſumpt. & glo. in Clem. 1. de offic. deleg. ſi autem non eſt annexa cauſæ cognitio, ſed Princeps diſponit per ſe ipſum motus ex obreptione impetrantis: tunc ipſo iure non valet priuilegium per eum impetratum. An autem, & quando executor poſſit aſſumere partes iudicis, notant Innocen. & DD. in d. c. fin. de præſumpt.

37 Poſtremo inueſtiganda eſt ratio diuerſitatis cur ſubreptio magis inficiat litteras gratioſas, quàm contentioſas: videbatur enim oppoſitum ſtatuendum fuiſſe, quia grauior eſt cauſa Principem fallere in materia iuſtitiæ, quàm in materia gratiæ. Nam per ſubreptionem in gratia non læditur niſi Princeps. At in materia iuſtitiæ non ſolùm læditur Princeps, ſed etiam tertius qui præiudicium infertur, arg. c. Super eo, de offic. deleg. & l. 2. ff. Si quis à Principe, ff. Ne quid in loco publ. Doctores laborant in perquirenda ratione differentiæ. Abb. hic dicit huiuſmodi rationem non reperiri in iure expreſſam. Sed inter rationes, quæ à Doctoribus aſſignantur, eam eſſe ſatis apparentem, quia faciliùs conceduntur litteræ de iuſtitia, & quia magis videtur ingratus qui nititur obtinere beneficium per ſubreptionem. Vnde non mirum ſi ſubreptio magis vitiet litteras gratiæ, quàm litteras de ſimplici iuſtitia. Sed ſecundum Felin. hic in fine, meliorem rationem reddunt Cardin. & Imol. videlicet quia litteræ ad beneficia tribuunt ius. At litteræ ad lites tribuunt iudicem, ſed non ius. Vnde cùm primæ ſint maioris præiudicij, propterea faciliùs inficiuntur. Cogitabam poſſe aſſignari aliam rationem diuerſitatis, videlicet quia in litteris gratioſis cùm non ſit pars, quæ poſſit excipere de ſubreptione, impetrans veriſimiliter diù pergeret in detentione beneficij iniuſtè occupati. Vnde ceſſante prouiſione hominis, neceſſe fuit vt lex prouideret inficiendo gratiam, vt ſic falſus precator conſuleret conſcientiæ ſuæ, aut per gratiam *perinde valere*, aut per ceſſionem beneficij, ſecundùm ea, quæ de intruſis, & titulum non habentibus leguntur, & notantur in c. Niſi cum pridem. §. Propter conſcientiam, in glo. in ver. Duntaxat infra de renunc. & in c. Ex frequentibus, de inſtitut. At verò in litteris iuſtitiæ adeſt pars cuius intereſt, quæ poteſt opponere exceptionem ſubreptionis, & appellare. Vnde ſtante prouiſione hominis non oportuit vt lex prouideret per irritationem litterarum, ad textum in l. Quandiu, la ſecunda, ff. De acquir. hæred. & gloſſ. magna in l. 2. & ibi per Cynum, & Bartolum, C. De iure emphyteut.

Hanc materiam ſubreptionis litterarum, & proceſſus deſuper habiti magiſtraliter examinat Compoſtell. in c. Super litteris, à num. 6. verſ. Quæritur primò, ſupra eodem. Conſtituit enim duo membra principalia. Primum, an, & quando valeat proceſſus habitus ſuper litteris ſubreptitijs. Secundum, quando huiuſmodi exceptiones de falſitate ſuggeſta, vel veritate ſuppreſſa debeant, & poſſint proponi. Et circa primum membrum diſtinguit inter litteras iuſtitiæ ad lites etiam ſuper beneficijs, & inter litteras impetratas ad beneficia obtinenda. Item inter priuilegia. Cuius dicta ſunt magni effectus, & quotidie allegantur, vt inquit Abb. hic num. 10. verſ. Et circa hunc articulum, qui vtrumque membrum diſtinctionis Compoſtellani latè proſequitur. Quorum dicta in effectu reſoluit more ſuo in ampliationes, & fallentias Felin. num. 17. & ſeqq. Pulchrè
38 etiam in hac materia loquitur Bald. hic num. 8. quærit enim cum gloſſa magna numquid per litteras ſubreptitias detur iuriſdictio. Et diſtinguit inter litteras gratioſas, & contentioſas. In gratioſis dicit referre, an iuriſdictio detur de virtute litteræ gratioſæ, ſcilicet cum littera; an ſeorſum. In primo caſu dicit nullam eſſe iuriſdictionem, quia cum principale ſit nullum, ergo & poteſtas ex eo, allegat Innocen. in c. Ad audientiam, & c. Cæterum, ſupra eod. In ſecundo autem caſu benè datur iuriſdictio ſecundùm eum, ſed elidi poteſt ope exceptionis, allegat eundem Innocen. in c. Cum dilecta, ſupra eodem, quia

principale eſt validum, & ſine vitio, licet acceſ-
ſorium non ſit abſque vitio, litteras autem con-
tentioſas concludit non eſſe nullas, & niſi exci-
piatur de ſubreptione, per eas dari efficacem
39 iuriſdictionem. Hoc tamen intellige ſi litteræ ſint
ſubreptitiæ, prout loquitur Bald. & alij præallega-
ti; ſecus ſi ſint falſæ, quia tales reuera non ſunt lit-
teræ, ſicut falſus procurator, non eſt procurator; &
ideò indiſtinctè nullam conferunt iuriſdictionem,
imò ſunt irritæ ipſo iure, vt determinat Innoc. in
d. c. Super litteris, in glo. incip. Imò ſine forſan.
num. 6. verſ. Sed quid ſi litteræ falſæ dicuntur,
cum verſ. ſequen. vſque ad finem illius gloſſæ.
Late Ægid. Bellam. deciſ. 84. incip. Executoria,
vbi in fine refert hanc diſtinctionem poſuiſſe Cy-
num in l. Præſcriptione, in quarta col. C. Si con-
tra ius, & ſequitur hic Felin. num. 11. verſ. Fallit
ſeptimò. Et circa hanc declarationem vide quod
de quodam Regulari, qui in Hiſpania litteras
Apoſtolicas diſpenſationum matrimonialium
falſificauit, plenè ſcripſi in c. Super eo, infra de
crimine falſi.

40 QVÆRO numquid annua penſio ſit benefi-
cium, & veniat beneficij appellatione.

41 Obſeruandum eſt pro clariori ſolutione quæ-
ſtionis propoſitæ duas eſſe ſpecies penſionum.
Quędam enim eſt penſio, quæ aſſignatur in titu-
lum beneficij Eccleſiaſtici, vt contingit cum Ec-
cleſia reditibus abundat, & caret ſuffragio mini-
ſtri, & auctoritate ſuperioris ſtatuitur vt ibi ſit
vnum beneficium pro clerico, cui aſſignetur
penſio, ſeu portio fructuum eiuſdem Eccleſiæ an-
nuatim percipienda. In quibus terminis loquitur
textus in c. Conquerente, infr. de Cler. non reſi-
42 den. vt ibi declarat Abb. num. 5. Nam ſuper
fructibus vnius Eccleſiæ conſtitui poteſt certum
beneficium aſſignando certam penſionem ex re-
ditibus Eccleſiæ pro temporalitate beneficij no-
uiter creati, vt idem colligit ex eo textu num. 1.
in primo notab. dummodo id non fiat in frau-
dem, quo caſu eſt locus prohibitioni Concilij ge-
neralis, de qua in c. Extirpandæ. §. Qui verò, in
fine, de præben. ibi Ne quis in fraudem de redi-
tibus Eccleſiæ, quæ curam habere debet proprij
ſacerdotis, penſionem alij quaſi pro beneficio
conferre præſumat, vt fuſius explicat ipſe Abb.
eod. num. 5. Itaque ceſſante fraude ſuper fructi-
bus Eccleſiæ poteſt conſtitui certa penſio nomi-
ne beneficij, vt in d. cap. Conquerente notant
Anton. de Butr. in primo notab. Petr. de Anchar.
43 num. 2. & Ioan. de Imol. in primo notab. vbi
ex eo textu deducit ſuper vno beneficio poſſe
aliud beneficium creari, videlicet vt certa quan-
titas pecuniæ annuatim pro alio beneficio perci-
cipiatur. Quod verum intelligit, ſi id fiat abſque
vitio ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficij iuſta
cauſa ſuadente, ſecundum ea, quæ habentur in
c. Vacante, & c. Maioribus, de præben. & ſe-
quitur ibi Alexan. de Næuo in primo notab. n. 2.
& 3.

44 Et de hac penſionis ſpecie non ambigitur quin
verè, & propriè ſit beneficium Eccleſiaſticum,
vt probatur in prædicta Decretali Conquerente.
45 Nec refert quod appelletur penſio, quia non eſt
vis in nomine, & cum ſit titulus beneficij, diffini-
tur ſicut beneficium. Ita Cardin. in Clem. 1. §.
Eadem, num. 4. verſ. Sed quatenus eſt benefi-
cium, de ſupplen. neglig. Prælator. Petr. de An-
char. in c. 1. num. 3. verſ. Si igitur prædictæ con-
ditiones, de regul. Iur. lib. 6. Abb. conſ. 47 in-
cipien. Illud de iure quæritur, verſ. Quartum con-
ſideratur, lib. 2. Caccialup. de penſion. quæſt. 14.
Gigas in eod. tract. q. 1. num. 1. & q. 28. num. 2.
& quæſt. 99. num. 23. Rebuff. de ſimon. ſecunda
par. c. 14. num. 18. & Couarr. pract. quæſt. c. 36.
num. 10. verſ. Quartò quoties.

46 Et hinc fit vt de penſione huiuſmodi facienda
ſit mentio in litteris, perinde ac de beneficio, vt
notat Calder. conſ. 30. incipien. An ſi ſacriſta,
in fine, verſ. Nec obſtat, de præben. Butr. in c.
Poſtulaſti, col. 1. num. 7. verſ. Quæritur aliquis,
& ibi etiam Cardin. col. penult. verſ. Secundò
quæro, & Imol. col. 2. verſ. Poteſt quæri ſupra
eod. & Gigas de penſion. q. 67. nu. 1.

47 Hinc etiam fit vt quemadmodum de beneficio
Eccleſiaſtico prouideri debet purè, & ſine pacto
vel conditione, & non pro vllo commodo tem-
porali, aliàs committeretur ſimonia, c. Quam
pio. 1. q. 2. c. fin. de pact. c. Conſulere, de ſimon.
Eodem modo ſimoniacum eſt pecuniam dare pro
huiuſmodi penſione obtinenda, vt concludit
Abbas in præalleg. conſ. 47. & Gigas de quæſt. 99.
num. 23.

Hinc demum alia plura deduci poſſunt, de
quibus plenè ibi per Gigantem d. 1. vſque ad
num. 6.

48 Quædam verò eſt penſio, quæ ſimpliciter
conſtituitur ad tempus ſuper fructibus Eccleſiæ,
& alicui aſſignatur authoritate Superioris. Quam
Guil. de Monte Laudu. & poſt eum Cardin. in d.
Clem. 1. §. Eadem, num. 4. de ſupplen. negl. Præ-
lat. ſic diffiniunt, videlicet: Penſio eſt certa por-
tio ex aliqua menſa, vel beneficio ex cauſa ad
tempus, non in perpetuum ſeparata, & ſequitur
ibidem Imol. col. 3. verſ. Circa ſecundam par-
tem, & Gigas d. q. 1. num. 1. Quæ diffinitio ſe-
cundum Cardin. conuenit penſioni quatenus eſt
commodum temporale tantùm, & non quate-
49 nus eſt titulus beneficialis. Et dicitur penſio à
pendeo, quia dependet formaliter à beneficio, à
quo detrahitur, ſicut vſusfructus à proprietate,
c. Fin. de pignor. c. Poſſeſſiones, 16. q. 1. c.
Quicunque, 12. q. 2. & c. Quamuis, il primo de
præben. lib. 6.

50 Et de hac ſecunda penſionis ſpecie celebris
eſt controuerſia inter Doctores, num ſit bene-
ficium, & beneficij nomine intelligatur. Abbat.
51 Antiqu. hic in princip. poſt Vincen. quem ci-
tat, per hanc Decretalem tenet eum, qui recipit
annuam penſionem authoritate Apoſtolica, non
poſſe impetrare litteras ad beneficia, niſi de pen-
ſione ſpecialem mentionem faciat. Quod etiam
tenent Io. Andr. num. 4. qui verbum, *De illis*,
ſupplet, *& de annua penſione per illos obtenta*.
Abb. Sicul. num. 4. verſ. Et dicit hic Io. Andreæ,
& Felin. num. 1. in eod. verſic. Rationem reddit
Abbas Antiquus, quia nomine beneficij Eccle-
ſiæ continetur penſio, & quicquid aliud percipi-
tur ab Eccleſia. c. Ex multis, 1. q. 3. c. Poſſeſſio-
nes. 16. q. 1. Vnde quemadmodum tenetur im-
petrans facere mentionem de beneficio, c. Poſtu-
laſti ſupra eod. ita & de penſione. Et fuit ſenten-
tia Innocentij in d. c. Poſtulaſti. in fine, ait enim:
Et quod dicit de Vicaria (ideſt vt de illa ſit fa-
cienda mentio in litteris) idem intellige ſi ha-
beat aliquam poſſeſſionem ab Eccleſia, vel re-
ditum,

ditum, vel penſionem, & allegat hanc decreta-
lem. Verùm citati Authores intelligi poſſunt de
prima ſpecie penſionis, quæ aſſignatur in titu-
lum beneficij. Et ita authoritatem Innocentij in-
telligit Calder. d. conſ. 30. in fine, dicens eam
eſſe intelligendam de poſſeſſione, vel reditu,
quæ aſſignata fuerunt loco beneficij, quod debe-
batur ratione litterarum, vel aliàs; & quod ita
intellexerit Innocentius, probat hæc decretalis,
quam allegat, & æquiparatio Vicariæ, quæ da-
tur in titulum, alioquin ſi intelligeretur de alia
penſione, vt Calderin. inquit, non eſſet benè di-
52 ctum. Et ita etiam poteſt intelligi Bald. hic in
princip. dum ait: Penſio repræſentat ipſum be-
neficium, argum. l. Final. ff. Mand.
53 Sed clarè Andr. Barbatia ſolus contra om-
nes, vt inquit Felin. hic in princip. verſ. ſed An-
dreas Siculus, tenet ſtrictè, & propriè loquendo
appellatione beneficij venire etiam penſionem,
eique ſubſcribunt Paul. Roman. in tract. de pen-
ſion. c. 6. nu. 34. & c. 7. nu. 16. & Andr. Gam-
bara in tract. de offic. lega. lib. 6. à num. 309.
Et primò arguit ſic. Dictio, *alius*, implicat ſi-
milia, gloſſ. & Doctores in c. Sedes, ſupra eod.
Sed dictio, *alius*, hic ponitur inter penſiones, &
beneficia. Ergo penſiones ſunt beneficia.
Sed huic argumento reſpondetur negando con-
ſequentiam. Peccat enim in forma, & hoc tan-
tùm concludit, videlicet, Ergo penſiones ſunt
54 ſimiles beneficijs. Et hoc modo concludendo,
argumentum retorquetur. Nam ſi penſio eſt ſi-
milis beneficio, Ergo non eſt beneficium, quia
nullum ſimile eſt idem, l. Quod Nerua, ff. De-
poſ. & l. Actionis verbo, §. 1. ff. De action. & oblig.
vbi glo. in ver. Obtinent, notat nihil eſſe id, cui
idipſum ſimile eſt. Item aliud eſt eſſe tale, aliud
haberi pro tali, vt notat Bartol. in l. Si Maritus,
§. Legis, ff. De adulter.
55 Deinde reſponderi poteſt imò dictionem, *alius*,
ſignificare diuerſitatem, vt l. Si fugitiui, vbi tex-
tus cum gloſ. C. De ſeru. fugit. §. Gallinarum,
inſtit. de rerum diuiſ. & in propoſito notat Bald.
hic n. 2. Card. in 2. notab. n. 1. & Abb. in 1. not.
Sed de hoc infr. n. 65.
56 Tertio loco reſpondet Felin. hic, & Ioan. de
Selu. in tract. de beneſ. 1. part. q. 3. maiorem
propoſitionem eſſe falſam, quando per alia iura
eſt declaratum aliquid non eſſe ſimile, vt idem
Felin. not. in d. c. Sedes, ſupra eodem. Et ita
eſt in propoſito per c. Quamuis, de præb. lib. 6.
57 Secundò arguit ſic. Subrogatum ſapit naturam
eius, cuius loco ſubrogatur, cap. Eccleſia, il pri-
mo. Vt lit. pend. cum ſimilibus. Sed penſio ſub-
rogatur loco beneficij, Ergo eſt beneficium.
58 At ſimiliter reſpondetur negando conſequen-
tiam. Nam hæc ratiocinatio concludit tantùm
vt penſio ſapiat naturam beneficij, non autem
vt ſit beneficium, quoniam quod ſapit naturam
alterius, non eſt id cuius naturam ſapit, vt pro-
batur in l. Non ſolùm, ff. Rem ratam haber. vbi
ſtipulatio repræſentat actionem; & tamen non eſt
59 actio. Et eſt ſimile in patrimonio, ad cuius ti-
tulum quis ordinatur, iuxta textum in c. Cum
ſecundum, de præben. quod ſapit naturam bene-
ficij; & tamen non eſt beneficium, vt not. gl. 1.
in c. Tuis, eod. tit. quæ ab omnibus approbatur,
vt inquit Gigas de penſion. q. 28. n. 4. verſ. Nam
patrimonium. Et patet ex decreto Concilij Tri-
dentini c. 2. ſeſſ. 21. vbi beneficium, & patrimo-
nium, ad cuius titulum quis ordinatur, ponuntur
tanquam diuerſa.
Tertiò denique arguit ſic. De beneficio eccle-
ſiaſtico debet fieri mentio, c. Si motu proprio,
de præb. lib. 6. Sed de penſione debet fieri men-
tio, vt hic. Ergo penſio eſt beneficium. Verùm
hic quoque malè ratiocinatur Barbatia. Nam
vt argumentum concluderet, oporteret vt maior
propoſitio eſſet vniuerſalis affirmatiua, videlicet:
Omne id, de quo fieri debet mentio in litteris,
eſt beneficium. Vel negatiuè concepta, ideſt in
60 litteris non debet fieri mentio. Ergo penſio eſt
beneficium. Sed arguendo hoc modo, maior
eſt falſa, tolle inſtantiam: etiam de præſtimonijs
fieri debet mentio, vt tradit Felin. in c. Poſtula-
ſti, ſupra eodem. Imò & de patrimonio ſecun-
dum Vincentium, & alios dicit Innocentius, &
communis contra. Et tamen nemo affirmaret
61 hæc eſſe beneficia eccleſiaſtica. Rurſus fieri de-
bet mentio in litteris de Hoſpitali, quod datur
in titulum, ſecundum Cardin. in Clem. 2. nu. 8.
in 10. quæſt. de offic. ordinar. & tamen Hoſpita-
le non eſt beneficium. Clem. Per litteras de præb.
gloſ. 1. in Clemen. Si beneficiorum, de decim.
Vnde non ſequitur, De aliqua re fieri debet
mentio; Ergo illa res dicitur beneficium. Ita in
effectu reſpondet Felin. hic, & Ioan. de Selu. d.
62 quæſt. 3. Verùm huiuſmodi inſtantiæ non tranſ-
eunt abſque difficultate, quia multi tenent præ-
ſtimonia, & præſtimoniales portiones verè eſſe
beneficia eccleſiaſtica, per c. fin. de conceſſ. præb.
lib. 6. inter quos Hoſt. in c. Poſtulaſti, ſupra eod.
Oldrad. conſ. 81. num. 2. & 3. & conſ. 140. nu. 1.
2. & 6. Abb. conſ. 47. nu. 2. lib. 2. Mill. in repert.
in ver. Beneficij appellatione continentur præſti-
monia. Rebuff. in praxi tit. Sæculare beneficium
quotuplex, num. 16. Nauarr. de oratione c. 21.
num. 9. Et in vniuerſa Hiſpania obſeruari vt præ-
ſtimonia conferantur Clericis in titulum perpe-
tui beneficij, teſtantur Hoieda de incompat.
beneſic. ſecunda part. cap. 8. nu. 15. Gonzal. ad
regul. 8. Cancellar. gloſ. 5. §. 2. & Garzias de
beneſic. part. 1. c. 3. n. 118. Licèt de iure contra-
rium teneant Ioan. Andr. in d. c. Poſtulaſti, n. 3.
Gemin. in c. 1. n. 9. de rer. permut. lib. 6. & alij
plures.
63 Similiter Hoſpitalia, quæ dantur in titulum,
ſunt beneficia, vt in Clemen. Quia contingit, §.
Vt autem de relig. domib. Felin. in c. De quar-
ta, num. 13. de præſcript. Vnde an hæc ſint vera
vt ſcilicet de præſtimonijs, & hoſpitalibus ſit fa-
cienda mentio, vide per Cardin. in d. Clemen. 2.
in 10. & 11. quæſt. de offic. ordinar. fortè me-
liùs reſponderi poſſet negando minorem. Imò
enim de penſione, quæ non datur in titulum
beneficij, iure communi inſpecto, non eſt facien-
da mentio in litteris, vt tenet Card. in d. Clem.
2. qu. 9. & latiùs patebit infra num. 73. Nec ob-
ſtat hæc Decretalis, quia intelligi poteſt de pen-
ſione, quæ in titulum aſſignatur, & ſic primæ
ſpeciei, ſecundum Cald. ſupracitatum, n. 46.
Itaque, vt Felinus inquit, conſultius fuiſſet
huiuſmodi argumenta non ponere: ſed teſte Phi-
loſopho lib. De cælo, in fine, ad pauca reſpi-
cientes facilè enunciant. Vnde præter Felin. &
Ioan. de Selu. hanc Siculam garrulitatem redar-
guunt etiam Andr. Gambara in proœmio ſui
com-

commenti ſuper conſtitutione Iulij II. de ſimon. elect. Roman. Pontif. & Gigas de penſion. q. 28, num. 6. ad finem.

64 Contrariam igitur opinionem, videlicet penſionum non eſſe beneficium, nec venire beneficij appellatione niſi largè, prout beneficium diffinitur eſſe beneuola actio gaudium tribuens capienti, ſequuntur communiter Doctores in c. Quamuis, il 1. de præb. lib. 6. videlicet Archid. col. 1. in ver. Prouideri. Io. Andr. col. fin. in ver. In Gloſſa Papa noſter, Gemin. in vltim. notab. Petr. de Anchar. in 3. notab. & Franc. in 2. Et in hac Decretali Cardin. & Imol. ambo in 2. notab. Abbat. in 1. notab. & Felin. in princip. Staphil. de litteris gratiæ in nona forma expectatiuarum num. 27. Sarnen. in reg. de infirm. q. 16. & de annali q. 21. Caccialup. de penſion. q. 21. & vlt. Gig. in eod. tract. nu. 28. Selua de beneficio prima par. q. 3. nu. 11. Cor. Paleott. de Nothis, & ſpurijs c. 58. num. 4. Mandoſ. regula 19. Cancellariæ q. 11. num. 11. & conſ. 55. num. 18. & conſ. 139. Nauarr. conſ. 11. num. 8. de Conſtitut. & Couarr. pract. cap. 36. num. 10. verſ. Quartò quoties.

Quintimò, excepto Andrea Siculo, hanc partem ſequuntur omnes, vt teſtantur Felin. & Gigas locis citatis. Et penſiones propriè beneficia Eccleſiaſtica dici non poſſe dixit Rota in cauſa Brixien. Confidentiæ 5. Iunij 1591. coram Penia, quam ad litteram referunt Moderni de Benef. par. prima. c. 5. num. 52.

65 Pro qua opinione inducitur primò hæc Decretalis in illis verbis, *annuas penſiones, ſeu alia beneficia*; ponderando dictionem, *alia*, quæ ponitur inter diuerſa, iuxta textum in d. l. Si fugitiui. C. De ſeru. fugit. Quam inductionem probarunt hic Bald. num. 2. Cardin. Abb. & Felin. locis cit. Sed hæc inductio videtur parum vrgere, quia dictio, *alia*, denotat quidem diuerſitatem in ſuppoſito, ſed identitatem in ſubſtantia, vt probat Raph. Cuman. conſ. 46. incipien. Sine diſputatione, in princ. verſ. Etiam addito. Eſt enim dictio implicatiua eiuſdem generis. l. Quidam relegatus. ff. De reb. dub. & probatur in c. Sacris, infra de ſepult. notant gloſſ. & Doctores in c. Sedes ſupra eodem, & in d. l. Si fugitiui. Vnde quemadmodum cùm dicitur, Abbates, vel alij Religioſi, non licet inferre vt Abbates non ſint Religioſi, Clemen. 1. in princ. de reſcr. Item cum dicitur, Decanatus, Archidiaconatus, vel alia beneficia, non bene infertur vt Decanatus, & Archidiaconatus non ſint beneficia; quin potius concluditur oppoſitum, vt in c. Cum in cunctis. §. Inferiora, de elect. ita cum dicitur hic penſiones, ſeu alia beneficia, non bene infertur vt penſiones non ſint beneficia, ſed potius infertur oppoſitum. Et propterea Abb. Antiq. Andr. Sicul. & alij inducunt hanc Decretalem pro contraria opinione ponderantes eamdem dictionem, *alia*.

66 Sed pro hac parte eſt textus formalis in d. c. Quamuis, il primo de præben. lib. 6. vbi cum mandatur alicui prouideri de beneficio vſque ad certam ſummam, non includitur penſio. Et ita hunc textum ad hoc allegant hic Io. Andr. nu. 4. in ver. penſiones, Bellam. in princip. in eod. ver. Bald. num. 2. Card. n. 1. in ſecundo notab. & plerique alij; quinimò Doctores omnes, vt inquit Gigas de penſion. q. 28. n. 9. in fine, & nu. 10.

Nec refragatur quod ille textus ſuadet ſe in ratione illa, quod litteræ ad beneficia ſint ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ, quoniam ſi ex proprietate vocabuli appellatione beneficij veniret penſio, vtique includeretur etiam in litteris ad beneficia; quia in omni materia quantumcunque odioſa, & ſtrictè intelligenda fit lata interpretatio quatenus requirit verborum proprietas. l. Cum lege, vbi Aretin. ff. De teſtam. & notat Calder. conſ. 1. de conſang. & affinit. & Dec. poſt eum in c. Inter cæteras, nu. 28. ſupra eod. Et per hoc patet reſponſio ad obiectum Gigantis d. q. 28. n. 6. in fine, verſ. Prima opinio.

67 Neque vrget ſi dicas cum Gigante d. q. 28. nu. 6. in mandato de prouidendo, de quo loquitur ille textus, appellatione beneficij non comprehendi beneficium Curatum, vt deciditur in c. Cum in illis, de præben. lib. 6. & tamen nemo dixerit beneficium curatum non eſſe propriè beneficium. Ergo eodem modo ex eo quod in litteris ad beneficia non comprehendatur penſio, non licet inferre vt Penſio non ſit beneficium. Etenim replicari poteſt quod Curatum beneficium non comprehendatur in mandato de prouidendo, non prouenire ex eo quod beneficium curatum non ſit propriè beneficium, ſed quia eſt ſpeciali nota dignum, & Papa non cenſetur voluiſſe illud ſub tali generalitate includere, vt notant Doctores in d. c. Cùm illis, & eſt bona gloſſa in

68 Clem. Per litteras, in ver. Prouideri, de præben. ſicut in litteris beneficialibus appellatione Eccleſiarum ciuitatis non venit Cathedralis, non quia non ſit propriè Eccleſia; ſed quia propter illius honorem Papa non vult illam includi ſub tali generalitate, vt formaliter dicitur in d. c. Quamuis, in verſ. Quanquam. At non ſic eſt in penſione, quia non ideò non includitur in litteris ad beneficia quod ſit ſpeciali nota digna, cum minus ſit penſio, quàm beneficium, ſed quia litteræ ad beneficia ſunt ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ. Et hanc rationem ibi exprimit textus. Quaſi dicat, cum penſio propriè non ſit beneficium, & in materia ambitioſa, ſicuti ſunt litteræ ad beneficia, non ſit facienda extenſio vltra propriam ſignificationem vocis; propterea in mandato de prouidendo beneficij appellatione penſio non includitur. Et ita arbitror ſaluari poſſe communem inductionem illius Decretalis.

69 Pro eadem opinione inducuntur etiam aliquot decreta Concilij Tridentini, videlicet c. 2. ſeſſ. 21. vbi primò agitur de beneficijs, ad quorum titulum Clerici ſacris Ordinibus initiantur, ibi *beneficium Eccleſiaſticum*, &c. ac deinde ſubiungitur, Patrimonium *verò*, vel penſionem,

70 &c. Ponderanda eſt enim illa dictio, *verò*, quæ eſt aduerſatiua præcedentium, c. 1. §. Qui verò, & ibi gloſſ. in ver. Etiamſi, & Doctores notant de regular. lib. 6. Bald. conſ. 412. Verba teſtamenti, per totum, lib. 1. & aduerſatur in iure, & in facto, vt notat Abb. conſ. 63. Videtur primo, in fine, lib. primo. Ad idem Decretum Concilij in c. 18. §. Ad hanc autem portionem, ſeſſ. 23. & in c. 25. ſeſſ. 23. vbi ſimiliter penſio, & beneficium ponuntur tanquam diuerſa, ibi, *beneficium aliquod eccleſiaſticum*, & ibi, *nec penſiones*, &c. Nititur autem opinio communis hac præcipua ratione, quia penſio huius ſpeciei eſt

ſtipen-

Digitized by Google

ſtipendium merè temporale nihil habens ſpiri-
tualitatis annexum, cuius propterea, iure com-
muni inſpecto, etiam laicus eſt capax, vt notant
Bald. Felin. & alij hic Gemin. Franc. & reliqui
ſupracitati num.64. Lauren. in c. Poſſeſſiones, 16.
q.1. Cardin. in Clem.2.num.7. qu. 9. verſ. Con-
trarium, de offic.Ordinar. Gigas de penſion.q.1.
n.1. & q.21.33.& 51. n.2. Ripa in cap.2. n.128.
de iudic. Burſatt. conſ. 178. n.27. lib.2. Rebuff.
de pacif. poſſeſſor. à num. 150. aliàs 132. Cæſar
de Graſſis deciſ. 91. num.5. & deciſ.214. num.8.
Qualis eſt penſio, quæ laico aſſignatur in ſtipen-
dium pro ſeruitio temporali, puta pro patroci-
nio, pro pulſandis campanis, aut aperiendo fo-
res Eccleſiæ, vel aliàs pro remuneratione labo-
rum, de quibus plenè per Hoſtien. Ioan. Andr.
& Doctores in cap. Super inordinata, infra de
præb. Dixi in c. Cum in cunctis à n.90. de elect.
Penſio enim huiuſmodi eſt omnino prophana,
vnde non mirum ſi cadere poſſit etiam in laicum
vt per Gigan. q.67. num.2. Duaren. in tract. De
beneſ. lib. 6. c. 4. & Mandoſ. in reg. 19. Cancell.
q.21. n.2. & de ſignat. gratiæ, tit. de penſion. in
princip.
72 Hinc deducunt multi penſionem hanc ſimpli-
cem pretio conſtitui, transferri, ac redimi poſ-
ſe ſine labe ſimoniæ, vt poſt ſeriam, & prolixam
diſputationem in tranſlatione concludit Gigas,
qu. 99. & in extinctione, ſeu redemptione q. 45.
& 87. & ante eum Hieron. Paul. in pract. Cancel.
verſ. Quod penſiones quæ conſtituuntur. Rebuff.
in repet. c. Extirpandæ, §. Qui verò, in 6. not.
in materia penſionis ad finem de præb. Duaren.
in tract. de beneficijs lib. 6. c. 4. §. Annua huiuſ-
modi, Redoan. de Simon. 2. part. cap.14. nu.15.
Burſatt conſ.126. num.90. ad finem, lib.2. Et ex
Theologis Card. Caiet. in 1. tom. opuſc. tract. 31.
reſpon. 10. & Medin. in Summ. lib. 1. cap. 14. §.
22. De quo tamen vide quod dicam infra n. 75.
& 81.
73 Hinc etiam deducunt alij de hac ſimplici pen-
ſione non eſſe faciendam mentionem in impetra-
tione beneficij; Quia iura non præcipiunt in
litteris mentionem fieri niſi de beneficio, cap. Si
motu proprio, de præben. lib. 6 Clemen. 2. de
offic.Ordin. vbi hoc tenent de Eleaz. & Zenzelin.
& poſt eos Cardin. num. 7. quæſt. 9. Imol. col.
penult. verſ. An impetrans. Et in cap. Poſtulaſti,
ſupra eod. Ioan. Andr. & Henr. Boich. num. 5.
Butr. num.7. Cardin. num.5. & Felin. num.8. in
3. declaratione, & 30. Corollar. Mill. in repert.
in ver. Gratia, verſ. Decimoſexto, Hieronym.
Paul. in pract. Cancell. in notabil. ſuper vacanti-
bus non reſer. verſ. Gratiam beneficij impetrans.
Capella Tholoſana deciſ. 473. & ita ſeruat Rota,
vt nouiſſimè teſtatur Gonzal. ad regul. 8. Cancel.
in gl. 5. §. 5. à n.16.
74 Sed maior eſt difficultas, Quid dicendum in
penſionibus, quæ hodie ex ſtylo curiæ aſſignan-
tur loco beneficij, vt quis commodiùs ſuſtenta-
ri valeat, vel ex cauſa reſignationis, ſeu ceſſio-
nis, ne exinde reſignans nimium diſpendium
patiatur. De his enim non immeritò ambigitur
an dici poſſint beneficia Eccleſiaſtica, & veniant
beneficij Eccleſiaſtici appellatione.
75 Pro opinione affirmatiua facit primò, quia
huiuſmodi penſiones non ſunt quid merè tem-
porale, ſed potius ſpirituale, aut ſpirituali an-
nexum dependenter, ſeu conſequenter inſtar be-
neficij. Patet, quia quemadmodum beneficium
eccleſiaſticum prærequirit clericatum, c. Cum
adeo, & ibi gloſ. in ver. Nec Clericus, ſupra
eodem, c. Ex litteris, infra de tranſact. c. 2. de
inſtitution. Et hac ratione dicitur ſpirituale, ſeu
ſpirituali annexum dependenter, vt docet S. Tho.
in 2. 2. q.100. art.4. & ibi expoſitores Sotus de
iuſt. & iur. lib.9. quæſt. 1. art. 1. Nauarr. in Man.
c.23. num.108. & ſcripſi latiſſimè in c. Cum pri-
dem, in 3. quæſt. & num.60. infra de pactis. Ita
& penſio Clericatum prærequirit ex ſtylo Curiæ
notiſſimo, de quo teſtantur Redoan. de Simon.
2. part. cap. 14. num.13. Nauarr. conſ.63. nu. 5.
de Simon. & Rota deciſ. 159. lib.3. par.3. diuerſ.
Et hodie eſt expreſſum in conſtitutione Pij V.
incipien. Sacroſanctum, de reuocatione priuile-
giorum circa penſiones obtinendas, & transfe-
rendas per laicos, Bigamos, Clericos coniuga-
tos, &c. in Bullar. tom. 2. pag. 269. & in conſti-
76 tutione Sixti V. incipien. Cum Sacroſanctam,
de habitu, & tonſura per Clericos, ſeu Milites
Beneficia, vel etiam penſiones obtinentes defe-
rendis. In Bullar. eod tom. pag.653. vbi ſtatuitur
vt Clerici obtinentes penſiones debeant tonſu-
ram, & habitum Clericalem, veſtes ſcilicet ta-
lares iugiter deferre; alioquin non geſtantes di-
ctum habitum Clericalem penſionibus ſint ipſo
facto priuati, & penſiones extinctæ, &c. & in
futurum nonniſi actu Clericis in habitu Clerica-
li, & tonſura incedentibus penſiones reſeruen-
tur, cum decreto irritante, &c. Atque ita ex hac
poſteriori conſtitutione non tantùm prærequiri-
tur clericatus ad penſiones obtinendas, ſed etiam
vt penſionarij iugiter incedant in habitu, & ton-
ſura, præterquam ſi penſiones inſimul non ex-
77 cedant ſummam ſexaginta ducatorum auri de
Camera, in quibus tamen requiritur clericatus,
licèt non delatio habitus, & tonſuræ, vt idem
Sixtus poſtea declarauit in alia conſtitutione,
78 quæ incipit Paſtoralis. In Bullar. d. tom. 2. pag.
654 Quamobrem vſu receptum eſt vt penſio non
poſſit laico reſeruari, niſi per Romanum Ponti-
ficem, teſte Rebuff. de pacif. poſſeſſor. num. 153.
aliàs 135. Et Nauarr. conſ. 34 de præb.
79 Secundò, pro eadem opinione facit quia ex
conſtitutione Pij V. incipien. Et proximo. In
Bullar. tom. 2. pagina 347. Penſionarij obli-
gantur ad recitandum officium paruum Beatæ
Mariæ Virginis, licet prius ad Horas non tene-
rentur, vt tradit Gigas de penſion. qu. 30. vbi
refert ita etiam tenuiſſe Hieronymum Paulum
practicum Curialem auctorem libelli, qui in-
ſcribitur Prouinciale omnium Eccleſiarum,
fol. 48. verſ. Quod penſiones, in fine, & Gomeſ.
80 in regul. Cancellar. de infirm. reſignant. qu. 16.
Ergo penſio datur hodie propter officium ſicut
beneficium, iuxta tex. in c. fin. de reſcr. lib. 6. cum
concord. de quibus ibi in gloſ. in ver. Datur, vt
per Nauarr. de reſtitut. lib. 2. c. 2. num. 200. &
ſtatutum eſt in Concilio Lateranenſi nouiſſimo
ſub Leone X. ſeſſ. 9. §. Statuimus quoque, adeò
vt propterea poſt memoratas conſtitutiones Hen-
riquez in ſumma lib. 13. c. 13. §. 2. Dixerit pen-
81 ſionem dari titulo eccleſiaſtico. Quare penſio-
nem hodie non eſſe quid mere temporale, ſed
ſpirituali annexum probarunt Nauarr. conſ. 59.
Quidam Canonicus, conſ. 61. Status propoſitæ
quæ-

Digitized by Google

quæſtionis,num.2. & 3.vbi num.3. dicit Zabarellam, Caietanum, & alios, qui dixerunt penſionem eſſe ius merè temporale, parum cautè loquutos fuiſſe; & conſ.65. Fuit reſeruata, num.1. de Simon. Et in Man. cap.23. num.111. Hieron. Gabriel. conſ.191. num.8. lib.2.Redoan.de Spol. eccleſ. cap. 14. §. Ex his, à num.6. Mandoſ.reg. 19. Cancellar. quæſt 11. n.11 Cardin. Tolet. in ſumma lib.5. c.9. Et hodie iam receptum eſt in Rotæ Auditorio penſionem non eſſe quid prophanum, ſed annexum ſpirituali, vt patet in cauſa Britonorien. Commendæ, 12. Decembris 1588. coram Gipſio, vt referunt moderni de reſignat. beneficior. lib.6. q.4. n.54. & in tract. De benef. part.1. c.5. n.19. & habetur apud Farinac. conſ. lib. 1. deciſ.63.

81 Tertiò pro eadem opinione facit, quia ſicut
ſimoniacum eſt pro pecunia beneficium eccleſiaſticum conferre, vel permutare, aut reſignare, c. Cum pridem, & c. Fin de pact. c. Si quis dator, cum duobus ſequentib. c. Si quis obiecerit, & c. Saluator.1. q.3. eodem modo ſimoniacum reputatur penſionem conſtituere, vel transferre, aut redimere pecuniæ interuentu, vt tenent Adrian. quodlib. 4. ad 5. Cordub. lib.1. q. 21. punct. primo, Sayr. de Cenſur. lib. 2. c. 5. num. 15. & alij recentiores apud Garziam de benef. par. 1. c. 5. num. 20. poſt Paul. Roman. & Andream Gambar. ſupracitatos num. 53. Quinimò, vt inquit Nauarr. d. conſ.59. num. 1. de ſimon. Penſio non poteſt iuſtè emi ſecundum omnes, nec redimi ſecundum ferè omnes abſque auctoritate Apoſtolica, contra Caietanum ſentientem penſionem eſſe ius merè temporale, & ideò eſſe redimibilem pecunia,in primo tom.opuſculor. tractat. 31. reſponſ. 10. Et hoc ipſum reſpondit idem Nauarr. d. conſ.61. in eo, qui penſionem ſibi reſeruatam ad vtilitatem alterius Curialis de ipſius Curialis conſenſu ſoluta eidem certa pecuniæ quantitate in alium tranſtulit. & conſ. 65. in penſionario habente facultatem transferendi, qui intendebat transferre reſeruata ſibi facultate exigendi quoad
83 viueret, eod. tit. de ſimon. Quam ſententiam & Rota amplexa eſt in cauſa Pharen. penſionis 24. Ianuarij 1578. coram Clemen.VIII. quæ habetur in impreſſis deciſ. 454. nu 7. par. 1. diuerſor. vbi tenuit penſionem extingui non poſſe anticipatis ſolutionibus ſine auctoritate ſuperioris,poſt Præpoſ. in c. Agathoſæ in fine, 63. diſtin.Sarnen. in regula de infirm. q.16.& Gigas de penſ.quæſt.45. Et adde eundem Gigantem q. 87. vbi expreſſius tenet penſionem redimi non poſſe pro tot anticipatis ſolutionibus ſine authoritate Papæ. Et ita ſe habet ſtylus Curiæ; qui facit ius: teſte eodem Nauarr. d. conſ. 61. in fine, & conſ.11. incip. N.
84 preſſus admodum ære alieno, in tit. de reb. Eccleſ. non alienan. licet penſio vti debitum pecuniarium poſſit gratis remitti, & condonari in totum, vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus ſine authoritate ſuperioris, vt tenet Præpoſ. loco citato. Gig. quæſt. 45. & Nauarr. d. conſ.11. verſ. Reſpondeo primo.

85 Quartò facit pro eadem opinione, quia de
penſione loquitur ſubſidium charitatiuum, ſicut de beneficio, vt per Bellenc. in tract. de ſubſid. charit. q. 75. Caccialup.in tract.de penſion.q.12.
86 & Gig. in eod. tract. q.49. Quemadmodum &
taxa pro ſeminario ſolui debet ex fructibus non modò beneficiorum, ſed etiam penſionum,
87 vt in decreto Concilij Tridentini c. 18. verſ. Ad
hanc autem portionem, ſeſſ. 23. Et generale eſt vt penſionarij teneantur ad collectam per Clericos ſoluendam ex fructibus beneficij, ſicut cæteri beneficiati, vt pluribus probat Gigas q. 28.n.19. verſ. Tertiò limita.

88 Similiter de penſionibus ſoluenda eſt annata
in expeditione litterarum reſeruationis, ſicut ſoluitur de beneficijs excedentibus valorem viginti quatuor ducatorum auri de Camera. Et
89 ita obſeruat Curia. Imò ſtylus habet vt quando
alicui prouidetur de beneficio, ſuper cuius fructibus eſt alicui reſeruata annua penſio, tunc in expeditione litterarum prouiſionis beneficij ſoluatur annata detracta penſione. Et quidem annata ante tempora Leonis X. ſoluebatur pro penſionibus excedentibus prædictam ſummam viginti quatuor ducatorum; ſed tempore ipſius Leonis ſtatutum fuit vt annata ſolueretur ex penſionibus aſcendentibus ad ducatos duodecim, vt teſtatur Gigas quæſt. 26.

90 Et eodem modo ſicut illigitimè natus non eſt
capax beneficij eccleſiaſtici ſine diſpenſatione, c. Litteras, de fil. presbyter. c. 1. eodem tit. lib. 6. ita pariter ſine diſpenſatione non eſt penſionis capax, vt concludit Gigas quæſt. 16. per totam.

91 Quintò, facit quia ſicut beneficia ingreſſi re-
ligionem ſequuta profeſſione vacant, c. Beneficium, de regular. lib.6. ita extinguitur penſio per profeſſionem Penſionarij, quia verbum, beneficium, poſitum in ea decretali intelligitur largè de quocunque beneficio, vt ibi notant Io. Andr. Gemin. & Franch. in principio. Et ita in penſione firmat Gigas q. 57. num.5. verſ. In contrarium, & num. 6. dicens hanc ſententiam eſſe de
92 iure veriorem. Item ſicut per contractum ma-
trimonij per verba de præſenti vacant omnia beneficia Clerici in Minoribus conſtituti, c. Primo, & ibi gloſ. 1. & Doctores infra de Clericis coniugat. ita etiam per contractum matrimonij extinguitur penſio Clerico aſſignata ex cauſa reſignationis, aut ceſſionis, vel vt commodius ſuſtentari valeat, de qua nunc agimus, vt concludit Caccialup. de penſion. quæſt. 30. & vlt. verſ. Et pro declaratione materiæ. Put. deciſ. 469. lib. 2. Ioannes Paulus deciſ. 188. lib. 2. Couarr. in 4. Decretal. ſecunda, par. c.6. §. 3. n.6. Iulius Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 73. num. 5. & Gigas q. 54. num. 4. vbi amplius teſtatur hanc opinionem amplecti Curiam Romanam, & ſibi ipſi in facto accidiſſe, quia poſtea quam matrimonium contraxit, quaſdam penſiones amiſit ſibi tanquam Clerico in minoribus reſeruatas
93 per Clementem VII. licet ſecus ſit in penſione
aſſignata laico de Eccleſia Benemerito, quod fieri poteſt iuxta terminos, in quibus conſuluit Oldrad. conſ. 226. incipien. Quidam Epiſcopus. Aut pro ſeruitio Eccleſiæ impenſo, vel impendendo, puta aduocato pro patrocinio, & defenſione, vel pro alijs cauſis temporalibus de quibus per Hoſt. & DD. in c. Super inordinata, infra de præben. Hoc enim caſu per contractum coniugij penſio non extinguitur, vt poſt Guillel. de Monte Laud in Clem. 1. de reb. Eccleſ. non
94 alien. firmant ibi Cardin. q.18. & Imol. col. 6.
verſ. Sed numquid aduocatus, quemadmodum

nec

Digitized by Google

nec extinguitur ſi fuerit aſſignata clerico pro
ſeruitio, vel officio temporali, vt notant Lauren.
Cardin. & Imol. in Clemen. 1. §. An eadem, de
ſupplen. neglig. Prælat. & poſt eos Gigas d.q.54.
num. 3. verſ. Primo caſu.

Sextò facit quia ſicut in impetratione benefi-
cij fieri debet mentio de obtentis, c. Si motu
proprio, de præb. lib. 6. cum concordant. ita
& in gratia penſionis, quæ clerico aſſignatur
loco beneficij vt commodius ſuſtentari valeat,
facienda erit mentio de beneficijs, & alijs pen-
ſionibus, niſi in gratia reſeruatæ ſint motu pro-
prio, vt ſuper Epiſcopatibus, vel ex cauſa reſi-
gnationis, ſeu ceſſionis; & ita ſeruatur de con-
ſuetudine, & ſtylo curiæ, vt teſtatur Garzias de
benefic. par. 1. cap.5. num. 85. Ideoque in pen-
ſionibus pro Palatinis apponi conſueuit hæc
clauſula, videlicet, [Et cum indulto quod penſio
per præſentes reſeruata loco beneficij Eccleſia-
ſtici non cedat, nec in numero beneficiorum,
ſeu penſionum, etiam ſub eodem tecto conſiſten-
cium intret, vel illius taciturnitas in impetra-
tionibus aliorum beneficiorum, ſeu penſionum
deinceps faciendis ſubreptionem, aut nullitatem
aliquam faciat.]

95 Septimò, pro hac parte facit, quia ſicut fructus
beneficij quamuis licitè vendi, & locari poſſint,
vt in c. Veſtra, de locat. tamen vendi, aut locari
nequeunt ad vitam propter prohibitam rerum
eccleſiaſticarum alienationem, vt notat gloſ. in
Clem. 1. in ver. Vnius, de reb. Eccleſ. non alienan.
Imo nec vltra triennium, vt in Extrauag. Ambi-
tioſæ, eod. tit. Ita quamuis & fructus penſionis
licitè vendi, & locari queant; id tamen fieri non
96 poteſt ad vitam, vt firmat Nauarr. in præalleg.
conſ. 11. de reb. Eccleſ. non alienan. vbi pluribus
conſuluit non licere Penſionario pro pecunia con-
ſtituere aliquem Procuratorem irreuocabilem ad
fructus penſionis exigendos, vita eiuſdem pen-
ſionarij durante, ſine autoritate Apoſtolica. Quod
malè ſeruatum intellexi à nonnullis Curialib⁹, qui
ad ſui vitam conſtituerunt procuratores, vt in rem
propriam, ad exigendam penſionem, recepta ab
97 ipſis certa pecuniarum quantitate. Vltimò, omiſ-
ſis alijs, facit pro hac opinione, quia Cancellaria
habet penſionarios pro beneficiatis, & vult in
litteris mentionem fieri de penſionibus, ſicut de
beneficijs, vt patebit in quæſtione ſequenti n.132.
Et contraria opinio vera eſt tantummodo in pen-
ſione, quæ non aſſignatur loco beneficij, ſed in
ſtipendium, in qua loquuntur plerique ex Aucto-
ribus præcitatis num.73. vt declarant Andr. Gam-
bara de offic. leg. lib. 6. num. 323. Gigas de Pen-
ſion. quæſt.67. concluſ.2. Mandoſ. de Signatura
grat. tit. de penſion. in princip. verſ. Hinc dicimus.
Item procedit eadem opinio in penſione, quam
quis habet à laico pro titulo Ordinum, de qua
loquitur Rota deciſ. 39. de reſcript. in antiquis,
& deciſ. 9. de præben. in antiquior. & Felin. in
c. Poſtulaſti, nu.8. in tertia declarat. & in 30. co-
rollar. ſupra eod.

Verùm his non obſtantibus, arbitror dicendum
has penſiones, quæ hodie ex ſtylo Curiæ Clericis
reſeruantur, eſſe beneficia Eccleſiaſtica, nec pro-
priè, & ſtrictè loquendo venire beneficij eccleſia-
ſtici appellatione. Quod multipliciter probo.
Et primo Beneficium eccleſiaſticum ex ſui natu-
98 ra debet eſſe perpetuum, c. Præcepta, 55. diſtin.
c. Sanctorũ, 70. diſtin. c. Veniens, de fil. Presbyter.
c. penult. de Cler. ægrotan. & notatur in c. Si gra-
tioſè, de reſcript. in 6. Lap. alleg. 9. incip. Diſpu-
rat, num.3. Petr. de Anchar. in c. 1. num. 4. de
regul. iur. in 6. Caſſad. deciſ. 4. num. 2. & deciſ. 12.
nu. 9. de præben. plenè Franciſ. Marc. deciſ. Del-
phin. 1071. lib. 1. & deciſ. 1120. num. 22. penſio
autem non eſt perpetua, ſed temporalis; extin-
99 guitur enim morte Penſionarij, cui ſoluitur, ſicut
vſusfructus morte vſufructuarij, §. Finitur, Inſtit.
de vſufruct. l. Antiquitas, C. de vſufruct. & habit.
Vnde in litteris reſeruationis penſionis ſemper
apponitur clauſula, [Tibi, quoad vixeris, vel pro-
curatori tuo legitimo annis ſingulis perſoluen-
dam.] vt per Gigan. de penſion. q. 1. num. 5. &
quæſt. 12. in princip. Nec penſio vacat per obitum
Penſionarij, ſed extinguitur vt prædixi, ac proin-
de vt vacans impetrari non poteſt. At beneficium
eccleſiaſticum vti perpetuum vacat, & alteri con-
fertur, c. 2. cum duobus ſequentibus, c. Ex tenore,
& c. fin. inf. de conceſs. præben. cum multis ſimi-
libus. Secundo beneficium eccleſiaſticum requi-
100 rit canonicam erectionem, aliàs non eſt beneficiũ,
c. Nemo, de conſecr. diſtin. 1. c. 1. 22. diſtin. Vnde
Sacra Congregatio Concilij aliàs reſpondit Vica-
rios perpetuos conſtitui non poſſe in vim, cap. 7.
ſeſs. 7. abſque erectione tituli Vicariæ. Item be-
neficium ſine canonica inſtitutione obtineri non
poteſt, vt in regula Beneficium, de regul. Iur. lib. 6.
Sed eccleſiaſtici prouentus annuatim à Clerico
101 percipi poſſunt ſine vlla erectione, aut canonica
inſtitutione; quia ex eo non dicitur quis propriè
beneficiatus, vt inquit gloſ. notabilis in d. c. Be-
neficium, in princip. per textum in c. Quicunque
ſuffragio, 12. quæſt. 2. c. Poſſeſſiones, 16. quæſt. 1.
c. Clerici, & c. Si Epiſcopus, quæſt. 3. & c. Quoniam
de Magiſtr.

Tertiò, inter beneficiatum, & eccleſiam con-
102 trahitur matrimonium ſpirituale, c. Sicut in vna-
quaque, 21. quæſt. 2. c. Inter corporalia, c. Quan-
to, & c. fin. de transl. Epiſc. c. Requiſiſti, de teſtam.
vel quaſi matrimonium, vt not. gloſ. 2. in c. Ne
pro defectu, infra de elect. Butr. in c. fin. num. 15.
de poſtul. Prælat. & dixi plenius in d. c. Quanto,
num. 7. At Penſionarius non dicitur Sponſus Ec-
cleſiæ, nec vllum ſpirituale coniugium cum Ec-
cleſia contrahit, vt in dict. c. Poſſeſſiones, cum
alijs allegatis num. præced.

103 Quartò, vt inquit Petr. de Anchar. in c. Quam-
uis, il primo, in 3. not. de præben. lib. 6. propter
beneficia quis intitulatur, & obligatur Eccleſiæ;
& tenetur ad continuam reſidentiam, cap. fin. de
104 Cler. non reſiden. Adde textum in vſibus feudor.
lib. 1. tit. 6. in princ. vbi pro eodem aſſumuntur
beneficium, & titulus beneficialis, ſicut etiam
105 communiter vſu receptum eſt. Sed per penſio-
nem quis non intitulatur, nec ad reſidentiam te-
netur, dict. c. Poſſeſſiones, & c. Illud, 2. quæſt. 6.
Et hanc idem Anchar. dicit eſſe rationem deci-
dendi in ea Decretali.

106 Quintò, beneficium eccleſiaſticũ reſignari non
poteſt ſine Superioris authoritate, c. Admonet. de
renunc. Idque propter rationes ſuperius expreſſas
in tertio, & quarto fundamento. Sed penſio etiã
Clerico aſſignata iuxta hodiernum Curiæ ſtylum
remitti, & condonari poteſt ſine vlla authoritate
Superioris, dummodo purè, & liberaliter id fiat,
vt dictum eſt ſupra num. 84.

107 Sextò, quorum diuerſa eſt diffinitio, diuerſa
quoque eſt ſubſtantia. Nam diffinitio teſte Boe-
tio, eſt oratio cuiuſcunque rei ſubſtantiam de-
monſtrans, vt refert gloſ. in l. Omnis diffinitio,
108 ff. de regul. Iur. & quidditatem rei oſtendit, vt in-
quit Aret. in l. Moribus, col. 2. verſ. Secundo nota
109 argumentum, ff. de vulg. & pupill. Et differentiæ
ſpecierum non cognoſcuntur niſi per diffinitio-
nem, l. 1. C. De iure emphyt. l. Quæſitum, in princ.
ff. de fundo inſtructo, & l. Si quintus, §. Cum
aurum, ff. de aur. & arg. legat. Ad hoc l. 1. §. 1.
ff. de dolo. Inſtitut. de tutel. in princip. & c. Cum
110 cauſam, inſ. de raptor. Sed diffinitio penſionis,
de qua ſupra nu. 48. multum differt à diffinitio-
nibus beneficij eccleſiaſtici, quas ponunt Io. de
Selua in tract. de beneſ. part. 1. quæſt. 1. Duaren.
lib. 2. c. 4. Coraſ. part. 1. c. 2. num. 1. Card. Tolet.
in Summa lib. 5. c. 76. Nauar. de reditib. Eccleſiaſt.
quæſt. 1. monit. 55. nu. 4. Moderni de re beneficiar.
111 lib. 1. q. 3. nu. 1. & alij complures. Ergo neceſse
eſt aliud eſſe penſionem, & aliud beneficium eccle-
ſiaſticum, & conſequenter penſionem non venire
beneficij eccleſiaſtici appellatione, ad l. Si idem,
C. de Codicill. Nam nomen debet eſse conſequens
rei, Inſtitut. de donat. §. Eſt & aliud, c. Si offi-
cia, 59 diſtin. Vnde illud, Si re priueris, nec nomen
habere mereris, l. fin. C. de ſenten. ex peric. reci-
tan. c. Cleros, & ibi Archid. 21. diſtin. & c. Non
omnis, 2. q. 7.

112 Septimò, vt dixit Rota deciſ. 415. par. 1. diuer-
ſor. Penſio quamuis ſit ſpirituali annexa; tamen
eſt quoddam ius temporale, ideſt ad tempus ſe-
paratum; & formale ac per ſe diſtinctum ab ipſo
beneficio.

113 Vltimò, alijs omiſſis, Penſiones noſtri temporis
non eſse beneficia, nec propriè comprehendi ſub
nomine beneficij eccleſiaſtici inde patet manife-
ſtè, quod in materia odioſa, & ſtrictè intelligen-
da, appellatione beneficij nunquam venit penſio:
textus eſt clarus in d. c. Quamuis, il primo, de
præben. lib. 6. & patebit in quæſtionibus ſequen-
114 tibus. Quod procedit etiamſi beneficium expri-
matur per dictionem vniuerſalem, *quodcunque*,
vt ibi probatur in verſ. Et ideò, in fine, quod plu-
ribus exornat Gigas de penſion. q. 28. num. 6.
Atqui ſi penſio eſſet verè, & propriè beneficium
eccleſiaſticum, veniret comprehenderetur appel-
latione beneficij etiam in materia odioſa, & ſtri-
ctè intelligenda, vt oſtenſum eſt ſupra num. 66.
verſ. Nec refragatur. Et hanc partem tenent com-
muniter Doctores, concedunt enim penſionem
eſse propriè beneficium in eo tantùm caſu, in quo
penſio aſſignatur in titulum beneficij, vt patet ex
dictis ſupra num. 44. Et probatur per textum in
Clem. 2. §. 1. iuncto §. Cæteri verò, in ver. Quod-
cunque, de vit. & honeſt. Clericor. Nam ibi Cle-
ricus contrauenìens illi Conſtitutioni eſt ſuſpenſus
à perceptione fructuum beneficij, quod obtinet
per ſex menſes, nec appellatione beneficij ibi ve-
nit penſio. Et in §. Cæteri Sacerdotes, non bene-
ficiati vtentes virgata veſte, dicit ibi textus, red-
duntur inhabiles ad quodcunque beneficiũ eccle-
ſiaſticum obtinendũ. Gloſsa verò in d. ver. Quod-
cunque, dicit appellatione beneficij comprehendi
penſionem, quæ in titulum datur: Ergo quæ non
datur in titulum non comprehenditur. Et ita
hunc locum expendit Gigas de penſion. quæſt. 94.
num. 4.

Non obſtant argumenta contraria. Nam ad
primum, ſecundum, & tertium reſpondetur con-
cedendo penſionem hodie non eſse quid merè
temporale, ſed ſpirituali annexum, ideſt benefi-
cio, & dari propter officium; Ideoque Simoniam
committi in penſione ſicut in beneficio. Sed hinc
non ſequitur vt penſio propriè ſit beneficium.
115 Quod inde apparet manifeſtè, quòd penſionem
transferens, aut redimens pro pecunia ſine autho-
ritate Romani Pontificis, quamuis committat ſi-
moniacam prauitatem; tamen non incidit in ex-
communicationem latam in Extrauag. ſecunda de
Simon. quia ibi non excommunicãtur niſi Simo-
niaci in ordine, & beneficio, ſecundum receptam
ſententiam, de qua teſtatur Nauarr. dict. conſ. 65.
num. 1. verſ. Secundo quod dici poſſet, de Simon.

Ad quartum, & quintum reſpondetur ex eo
quod de penſione ſicut de beneficio ſoluatur cha-
ritatiuum ſubſidium, collecta, vel taxa; & quod
penſio ſicut beneficium vacet per profeſſionem,
& matrimonium, hoc tantùm inferri vt penſio in
illis caſibus ſit ſimilis beneficio, & eodem iure
cum beneficio cenſeatur, non autem vt ſit bene-
ficium. Quod inde etiam apparet, quia Hoſpi-
talia quoque, Confraternitates, & Collegia ad
eiuſmodi taxam tenentur, vt in d. c. 18 ſeſs. 23.
& tamen non ſunt beneficia, vt ſuperius tetigi-
mus, num. 61.

Ad Sextum patebit ſolutio ex reſponſione ad
vltimum.

Ad Septimum itidẽ reſpondetur ex eo quod fru-
ctus penſionis ſicut beneficij ad vitam vendi, aut
locari nequeant, hoc tantùm ſequi vt eiuſmodi
fructus veniant appellatione rerum eccleſiaſtica-
rum, non autem vt penſio ſit beneficium.

116 Ad vltimum denique reſpondetur Cancellarii
habere penſionem pro beneficio ad illum effectum
tantùm vt de penſione ſicut de beneficio facien-
da ſit mentio in litteris, non autem generaliter,
& indiſtinctè. Ratio autem cur in eo caſu penſio
reguletur inſtar beneficij, ea eſse poteſt; quia
Papa non ita de facili prouideret eum, qui nihil
haberet ex prouentibus Eccleſiaſticis, arg. c. Po-
ſtulaſti, ſupra eodem. Ac propterea de penſioni-
bus, ſicut de titulis beneficialibus oportet men-
tionem fieri, quemadmodum & de beneficijs ma-
nualibus, licet propriè non ſint beneficia, vt pa-
tebit infra num. 118. fieri debet mentio, vt notat
Calder. conſ. 9. de reſcript. Ripa in c. Ad aures,
num. 11. ſupra eod. Selua, de benef. tertia part.
quæſt. 11. num. 8. Rebuff. de nomin. q. 9. num. 27.
& Rota in cauſa Seguntina Theſaurariatus 29. Apri-
lis 1596. coram Orano.

Demum argumenta omnia in cõtrarium addu-
cta hoc ſpectant vt penſio hodie in multis caſibus
reguletur inſtar beneficij, vbi ſcilic. id ſuadet ſub-
iecta materia, non autem, vt ex proprietate
vocabuli comprehendatur appellatione beneficij
eccleſiaſtici.

117 Quamobrem concludendo, & opiniones con-
ciliando videtur ſic diſtinguendum. Aut verſa-
mur in materia odioſa, & ſtrictè intelligenda; &
procul dubio beneficij appellatione non venit
penſio. Aut verſamur in materia fauorabili; &
tunc penſio includitur appellatione beneficij non
ſolùm accipiendo nomen beneficij in genere
prout eſt beneuola actio tribuens gaudium ca-
pienti, (de hoc enim ineptum eſſet dubitare
cum

-ctim quælibet Principis liberalitas, ſeu gratia
etiam prophana, & laicalis dicatur beneficium,
vt donatio rei temporalis, c. Cum dilecti, infra
de donat. Dixi in c. Olim. de verbor. ſignific.) ſed
etiam accipiendo nomen beneficij in ſpecie pro
beneficio ſpirituali, & eccleſiaſtico, vt per Gi-
gant. q. 94. num. 8. verſ. Imò largo modo penſio
dici poteſt eccleſiaſticum beneficium. Pro qua
diſtinctione induco textum in d. c. Quamuis, il
primo de præben. lib. 6. Nam ibi deciditur in
litteris ad beneficia penſionem non includi ob
illam rationem, quod litteræ huiuſmodi ſunt
ambitioſæ, & reſtringendæ. Ergo à contrario
ſenſu ſi materia ſit fauorabilis, & latè interpre-
tanda beneficij nomine veniet etiam penſio. Id-
que non ex proprietate vocis, ſed per interpre-
tationem extenſiuam, vt per Gigan. quæſt. 58.
118 num. 28. verſ. Secundo limita, ſicut in materia
fauorabili appellatione beneficij includuntur
etiam beneficia manualia, quæ tamen verè, &
propriè non ſunt beneficia, vt tenent Staphil. de
litteris gratiæ, nona forma expectatiuar. n. 29.
Gambar. de offic. leg. lib. 4. rubr. 1. n. 1. Ludouic.
Gomez, de expectatiuis, nu. 94. Duaren. in tract.
de benefic. lib. 2. c. 4. vbi ait Prioratus clauſtra-
les beneficijs non annumerari, quia perpetui non
119 ſunt. Quintanaduen. lib. 1. Eccleſiaſticor. c. 3.
num. 12. & Nauar. conſ. 5. de præb. & conſ. 8.
num. 7. de iurepatr. dicens Capellaniam ſic fun-
datam etiam authoritate Epiſcopi non eſſe bene-
ficium, & conſ. 9. de offic. ordinar. & conſ. 27.
150 de præben. vbi ait Capellaniam deſinere eſſe be-
neficium ſi ex perpetua fiat ad nutum amouibi-
lis. Et hanc diſtinctionem inter materiam odio-
ſam, & fauorabilem in propoſito ſæpius proba-
uit ſacra Congregatio Cardinalium Concilij Tri-
dentini interpretum. Quinimò & Gregor. XIII.
vt patebit infra num. 129. 131. & 134.

121 Secundò QVÆRO, vtrum in decreto Concilij
Trident. c. 6. ſeſſ. 23. qua parte ſtatuitur vt Cle-
ricus prima tonſura initiatus, aut etiam in mi-
noribus ordinibus conſtitutus fori priuilegio non
gaudeat, niſi beneficium eccleſiaſticum habeat,
vel habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ
de mandato Epiſcopi inſeruiat, appellatione be-
neficij Eccleſiaſtici veniat penſio.

122 Hanc quæſtionem format Hieronymus Gigas
in tract. ſuo de penſion. quæſt. 94. num. 8. in ter-
minis conſtitutionis Clementis VII. emanatæ
ad inſtantiam Reipublicæ Venetæ infraſcripti te-
noris, videlicet: Statuimus, & ordinamus quod
de cætero poſt trimeſtre à die publicationis præ-
ſentium computandum tam coniugati, quàm
alij dicti dominij Clerici etiam ad minores ordi-
nes promoti non beneficiati, nec in ſacris Ordi-
nibus conſtituti cuiuſcunque Dignitatis, ſtatus,
gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, priui-
legio Clericali in criminalibus dumtaxat gaudere
nequeant. Sed tales clericali charactere inſigniti,
ac in minoribus ordinibus conſtituti non benefi-
ciati, & alij, qui ætatis legitimæ ad Ordines ſa-
cros ſuſcipiendos, ſi Ordinem ſacrum non ſu-
ſceperint, delinquentes pro tempore per iudices
ſæculares capi, inquiri, & iuxta eorum demerita
omnibus pœnis, quibus meri laici delinquentes
de iure puniri deberent, liberè, & licitè puniri
poſſint, nec ſe ſub prætextu priuilegij Clericalis
tueri, & defendere, & ad Curiam eccleſiaſticam
123 recurrere valeant. Et dicit Gigas ſæpiùs ſe con-
ſultum fuiſſe an in prædicta conſtitutione appel-
latione Clerici non beneficiati veniret Clericus
cui reſeruata fuit annua penſio ſuper fructibus
alicuius eccleſiaſtici beneficij, & reſpondiſſe ne-
gatiuè, motus ex concluſione, quam ſuperiùs
firmauerat, quod in materia fauorabili, qualia
eſt hæc priuilegij fori, appellatione Clerici benefi-
ciati venit etiam Clericus, qui nullum poſſidet
eccleſiaſticum beneficium, habet tamen, & per-
cipit annuam penſionem ſibi authoritate Apoſto-
lica reſeruatam ſuper fructibus alicuius eccleſia-
124 ſtici beneficij, Menſæ, vel Dignitatis. Quod qui-
dem reſponſum confirmat ea ratione, quia Cle-
rico, cui penſio reſeruatur, vt plurimum datur
in litteris reſeruationis penſionis regreſſus ad be-
neficium ob non ſolutionem penſionis, iuxta
ſtylum curiæ, & propter huiuſmodi regreſſum
dicitur habere ius ad beneficium, allegat Æneam
de Falconib. in tract. ſuo de reſeruat. in 47. effe-
ctu, num. 10. & 11. licèt hæc ratio non ſit vni-
uerſalis, quia non comprehendit niſi Clericos,
quibus reſeruatur penſio ex cauſa reſignationis
beneficij; & hos non omnes, ſed illos tantùm,
quibus in litteris Apoſtolicis datur huiuſmodi
125 regreſſus. Præterea ſecundum Gigantem, cum
antedicta conſtitutio exorbitet à iure communi,
quippe quæ reſtringit priuilegium fori Clericalis
à iure communi indultum, ſtrictè intelligi debet
vt minus lædat ius commune quàm fieri poſſit,
vt per Doctores in c. Cauſam, quæ ſupra eodem.
Imò ſecundum ius commune intelligi, & inter-
pretari debet, vt notatur in l. Ex facto, in princ.
vbi Imol. & Alex. ff. De vulg & pupill. ſubſtit. Ac
demum in exorbitantibus non fit extenſio. c.
Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. & notant gloſſ. &
Doctores in l. Si conſtante, in princ. vbi Alexand.
ff. Sol. matrim. Ergo verba illa, *non beneficiati*,
in dicta conſtitutione intelligenda ſunt de Cleri-
cis, qui non habent aliquod beneficium, neque
156 eccleſiaſticam penſionem. Hæc autem præcipuè
vendicant ſibi locum in caſu conſtitutionis præ-
dictæ, quia priuilegium Clericale eſt Clericis
indultum de iure diuino, vt eſt textus in c. Si Im-
perator. & ibi gloſſa in ver. Et diſcuti, 96. diſtin.
Calderin. in repetit. c. Perpendimus, de ſenten.
excomm. Cardin. in Clem. 1. q. 1. de offic. or-
dinar. Abb. in c. Propoſuit. col. 3. verſ. Ex quo
infertur, de conceſſ. præb. Præpoſ. in c. In iſtis,
in fine 4. diſtin. & ſcripſi plenius in c. Eccleſia
S. Mariæ, ſupra de conſtitut. Quamobrem vt mi-
nus lædatur ius commune, in terminis conſtitu-
tionis prædictæ Clericus penſionem habens be-
157 neficiatus cenſeri debet. Eamdem opinionem
in terminis Concilij Tridentini tenet Salzedo di-
cens ita fuiſſe in ſupremo Concilio iudicatum,
in practica criminali canonica c. 67. num. 10. Et
quamuis in vltima editione anni 1594. affirmet
Illuſtriſſimos Cardinales ſacræ Congregationis
contrarium iudicaſſe, exiſtimantes d. c. 6. Con-
cilij quoad priuilegium fori non comprehende-
re Clericum, cui fuit reſeruata penſio in fru-
ctibus alicuius beneficij, prout teſtatur Flamin.
Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 1. q. 10. in fine, &
lib. 2. q. 15. num. 15. & Nicolaus Garzias de
benefic. par. prima cap. 5. n. 70. Veritas tamen
aliter ſe habet.

128 Nam dubitatum fuit à quodã clerico Veliterõ

Hh 2 diœce-

diœceſis, qui erat clericus primæ tonſuræ, &
beneficium eccleſiaſticum à ſe poſſeſſum, reſer-
uata ſibi penſione, reſignauerat, an gauderet
priuilegio fori, licet in habitu, & tonſura non
incederet; die ſexta Decembris 1576. ſacra Con-
gregatio nihil decreuit: Nam primo aſpectu
videbantur obſtare verba Concilij, ibi, *benefi-
cium eccleſiaſticum habeat*. Et ſic re ipſa corpus
beneficij; Penſio autem non eſt huiuſmodi, quæ
119 conſiſtit in mera temporalitate. Item quamuis
appellatione beneficij veniat penſio largo modo;
tamen clarum eſt propriè non venire, c. Quamuis,
de præben. in 6. vbi ſi Pontifex mandat alicui
prouideri de beneficio, non poteſt dari penſio
niſi expreſsè fiat mentio penſionis in litteris. Sta-
phil de litteris gratiæ. quæſt. 18. c. 6. c. Ad au-
dientiam, de reſcript. vbi omnes, excepto Bar-
batia, dicunt penſionem ſtrictè non venire appel-
latione beneficij, in materia fauorabili venire:
ſed non eſt fauor vt gaudeat in habitu, & ton-
130 ſura non incedens. Vltimò, Concilium non in-
tellexit appellatione beneficij venire penſionem,
vt in c. 2. ſeſſ. 21. c. 18. ſeſſ. 23. c. 15. ſeſſ. 25. ta-
men quia in terminis adeſt deciſio Gigan. q. 94.
quæ in praxi obſeruatur Neapoli, Venetijs, & ali-
bi, & in dubio iudicandum pro foro eccleſiaſtico,
cenſuerunt Patres amplius deliberandum, die
13. Decembris 1576. ſacra Congregatio præui-
dit aliquas difficultates futuras in deciſione hu-
jus quæſtionis; quia jure veteri, & verbis c. 6.
ſeſſ. 23. & ſolito modo loquendi Concilij non vi-
detur Penſionarius comprehendi appellatione
habentis beneficium. Quia tamen conſuetudo &
Venetijs, & Neapoli ſtat pro penſionario, iuxta
deciſionem Gigantis, licèt quoad conſuetudi-
nem ea Romæ non probetur, nec in ſtatu eccle-
ſiaſtico, & conſuetudo vnius loci ad alium non
extendatur: ſacra Congregatio cenſuit non ex-
pedire decidere iſtum caſum, ſed ad Sanctiſ-
ſimum remittere decidendum.

131 Sanctiſſimus audita relatione Congregationis,
die 18. Decembris 1576. declarauit Penſiona-
rium cenſeri beneficiatum ad effectum gaudendi
priuilegio fori eccleſiaſtici, de quo Concilium
132 loquitur. Idque duabus rationibus. Primò, quia
Cancellaria habet Penſionarium pro beneficia-
ro, ideò vult exprimi in Bullis penſiones ſicut be-
neficia. Secundò quia Pius V. Bulla ſua coegit
penſionarium ad dicendum officium, ſaltem
Beatæ Mariæ.

Vnde poſtea ſacra Congregatio conſulta, An
clericus primæ tonſuræ, qui in habitu incedit;
habetque tanquam clericus penſionem, ſed non
beneficium, nec Eccleſiæ iuſſu Epiſcopi deſeruit,
gaudeat priuilegio fori: Cenſuit gaudere ad in-
ſtar obtinentis beneficium. An autem prææalle-
gatum Concilij decretum in c. 6. ſeſſ. 23. in princ.
vbi ſtatuit vt nullus ante decimum quartum an-
num beneficium poſſit obtinere, appellatione
beneficij comprehendat penſionem, dixi in c. Cum
in cunctis num. 102. infra de elect.

133 Tertiò QVÆRO, An homicida voluntarius,
eiuſve ſocius poſſit obtinere, & obtentas reti-
nere penſiones abſque diſpenſatione, non ob-
ſtante cap. 7. ſeſſ. 14. quod de beneficijs tantùm
loqui videtur.

Die 11. Iulij 1577. propoſito hoc dubio Con-
gregatio generalis omnium ſententijs cenſuit
d. c. 7. non comprehendi penſiones, tamen fa-
ciendum verbum cum Sanctiſſimo, & in memo-
riam reuocandum quod Cancellaria in Bullis di-
cit cum retentione quorumcunque beneficiorum
aliàs compatibilium, & penſionum. Referenti-
bus die 19. Iulij 1577. Cardinalibus Morono, &
Aleiato ſanctitas ſua non habuit pro bono argu-
134 mento quod Cancellaria ita exprimat; id enim
fit ad maiorem declarationem. Tamen dixit in
materia fauorabili, vt illa priuilegij fori, appel-
latione beneficij venire penſionem. Die 8. Au-
guſti 1577. Congregatio generalis cum hæc eſ-
ſent relata, dixit ſeruandam eſſe hanc diſtinctio-
nem, & ita reſcribendum.

135 Quartò QVÆRO, an Clericus poſſit ab Epiſ-
copo ſacris Ordinibus initiari ad titulum annuæ
penſionis, ſicut poteſt ad titulum beneficij eccle-
ſiaſtici.

Solutio; Si agatur de penſione, quæ aſſignatur
in titulum beneficij, & ſic primæ ſpeciei, de
qua egimus ſupra in prima quæſt. num. 41. extra
dubium eſt ad illius titulum poſſe Clericum pro-
moueri, quia talis penſio eſt verè, & propriè be-
neficium eccleſiaſticum, vt illic firmauimus. Sed
ſi agatur de penſione ſecundæ ſpeciei, quæ in
ſtipendium aſſignatur ad tempus ſuper fructibus
alicuius Eccleſiæ, dicendum eſt Epiſcopum non
poſſe ad titulum talis penſionis quemquam pro-
mouere, niſi ad eum modum, quo poteſt Cleri-
cos ordinare ad titulum patrimonij, ideſt pro ne-
ceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ. Ita expreſsè ſta-
tuitur decreto Concilij Tridentini in c. 2. ſeſſ. 21.
ibi, [ Patrimonium verò, vel penſionem obti-
nentes ordinari poſthac non poſſint niſi illi, quos
Epiſcopus iudicauerit aſſumendos pro neceſſita-
te, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, ] &
aduertit Nauarr. conſ. 14. incipien. Quæſitum
136 eſt, num. 2. verſ. Tum quia Concilium, de tempor.
ordin. Vnde ſacra Congregatio iam pridem
reſpondit penſionem non eſſe titulum ad ſacros
Ordines niſi diſpenſatiuè. Sed & iure communi
inſpecto, quamuis penſio aſſignata ſit Clerico
pro titulo recipiendorum Ordinum; Non tamen
cenſetur titulus beneficialis, de quo in c. Tuis,
de præben. vt tradit Gigas de penſion. q. 33. in
princip. Cæterùm ſubſiſtente cauſa neceſſitatis,
vel vtilitatis Eccleſiæ, etſi Clericus poſſit ordi-
nari ad titulum penſionis, tamen cogi non poteſt
ad Ordines ſuſcipiendos, quia in c. Quæris, in-
fra de ætat. & qualit. vbi Clerici beneficiati ex
cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis compelluntur re-
cipere Ordines ſuis beneficijs non annexos, ap-
pellatione beneficij non venit penſio, vt ibi dixi
num. 28.

137 Vltimò QVÆRO, an in decreto Concilij Tri-
dentini c. 9. ibi, *& beneficium ſtatim re ipſa ei
conferat*, ſeſſ. 23. appellatione beneficij veniat
penſio.

Contigit hic caſus in Epiſcopo Brixienſi, qui
vt ſuum familiarem decennalem ad penſionem
obtinendam capacem redderet, primam tonſu-
ram eidem contulit abſque litteris dimiſſoriali-
bus Patriarchæ Venetiarum, ſubſecuta ſtatim
dictæ penſionis reſeruatione. Et cum dubitare-
tur an valida eſſet tonſuræ collatio, ſacra Con-
greg. Concilij cenſuit tonſuram collatam ab Epi-
ſcopo familiari ſuo decennali validam eſſe ſi ſta-
tim ei reſeruata fuit penſio. Itaque appellatione
bene-

beneficij, de quo loquitur, d. c. 9. ſeſſ. 23. cum materia illa ſit fauorabilis, ex ſententia ſacræ Congregationis comprehenditur etiam penſio.

# DE RESCRIPTIS.

## *Cap. Edoceri.*

### *SVMMARIVM.*

1 *Abbas in cauſa monaſterij conuenitur per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conuentu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conuentus bona eſſent diſtincta omnino.*

2 *Menſa conuentualis inſtituenda eſt diſtincta, & ſeparata ab Abbatiali in omnibus monaſterijs commendatis.*

3 *Menſa Abbatialis à conuentuali ſeparari non debet in monaſterijs, quæ dantur in titulum.*

4 *Commendatarij monaſteriorum an poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt regularia inſtituta.*

1 EDOCERI. In cauſa monaſterij conuenitur Abbas per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conuentu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conuentus bona eſſent diſtincta omninò. Hoc dicit Abbas Siculus, Communis diuiſio. Secunda ibi, *ſuper quo*. Et primo ponit duas quæſtiones, Secunda ibi, *ac licet*. Item pars ſecunda duo facit; Primò, ſoluit illas duas quæſtiones, & cauſam reddit. Secundò excipiendo declarat ſolutionem, ibi, *niſi fortè*. Ioan. Andr.

In textu ibi, *Abbatis, & conuentus negotia eſſent omninò diſcreta*. Nota in monaſterio aliquando menſam Abbatialem eſſe diſtinctam à menſa conuentuali. Quod ſi quæras an expediat hanc diſtinctionem inducere, aut approbare conuentiones, ſeu concordias eam inducentes, ſic diſtingue; Aut monaſterium eſt commendatum, & ſeruanda eſt diſpoſitio Bullæ 18. Gregorij XIII. Superna, §. 9. in Bullar. tom. 2. pag. 381. qua decernitur, vt in omnibus monaſterijs, quæ commendata reperiuntur, & in poſterum commendabuntur, etiam S. R. E. Cardinalibus, vbi non fuerit, inſtituatur menſa conuentualis ab Abbatiali menſa diſtincta, & ſeparata, vt ibi plenius videre eſt. Et quamuis Bulla loquatur tantùm de monaſterijs ordinis Ciſtercienſis: tamen conueniens eſt vt ſeruetur etiam in alijs ordinibus Monachorum. Ratio, eſt quia cum commendatarij ſint Clerici ſæculares, non decet, vt ſint cum Regibus commixti, nemo enim poteſt eccleſiaſticis officijs ſimul, & monachali regulæ deſeruire. C, Nemo, 16. quæſt. 1. & ſicut dicitur in Concilio Hiſpalenſi, in vno, & eodem officio non debet eſſe diſpar profeſſio, dicente Moyſe, Non arabis in boue ſimul, & aſino, ideſt homines diuerſæ profeſſionis in vnum non ſociabis, nam cohærere, & coniungi non poſſunt, quibus vota, & ſtudia ſunt diuerſa c. In noua 16. q. 7. & diſpares mores, (inquit Tullius de Amicitia,) diſparia ſtudia ſequuntur, quorum diſſimilitudo diſſociat amicitias. Vnde & de iure communi ſi non profeſſus eligitur ad regimen Eccleſiæ regularis, caſſatur electio, conſuetudine in contrarium non obſtante, vt eſt caſus in c. Cum cauſam, de elect. & decreto Concilij Trid. ſeſſ. 14. cap. 10. ſtatuitur, vt regularia beneficia in titulum regularibus prouideri conſueta conferantur tantùm Religioſis illius ordinis, ne veſtem lino, lanaque contextam induant, & in c. 21. ſeſſ. 25. de Regular. diſponitur, vt monaſteria commendata, quæ impoſterum vacabunt, non niſi Regularibus ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis conferantur. Non ergo videtur decens eſſe, vt Clericus ſæcularis, cum Monachis coniungatur, & communi menſa viuat cum eis.

Aut monaſterium non datur in commendam, ſed in titulum; & hoc caſu ſeparatio menſæ Abbatialis à conuentuali fieri non debet, quia eſt contra Regulam S. Benedicti, ſecundum quam inter Abbatem, & Monachos omnia ſunt communia, & in diſpoſitione Abbatis cuncta ſunt poſita, vt in c. Cum ad monaſterium. §. Abbas de ſtat. monachor. Item Abbas, & Monachi conſtituunt vnum corpus, cuius Abbas eſt caput, Monachi verò membra vt hic patet, & 18. q. 2. per tot. Colleg. Paduan. conſ. 2. num. 26. & ſeq. poſt Concilia Cardinalis Zabarellæ. Non licet autem à capite membra recedere, cap. non decet, 12. diſt. cap. cum non liceat de præſcript. cap. Nouit, & ibi gloſſ. in verb. Non decet, de his quæ fiunt à Prælatis. Quamobrem iure optimo in caſibus contingentibus ſacra Congregatio rerum Conſiſtorialium ſæpius improbauit conuentiones pro ſeparatione menſæ Abbatialis à conuentuali, & in ſpecie in cauſa Cracouien. tranſactionis, ſeu ſeparationis menſæ inter Abbatem, & Monachos monaſterij Caprinnicen. ordinis Ciſtercien. 16. Maij 1652.

Extra QVÆRO, an commendatarij monaſteriorum poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt Regularia inſtituta. Solutio patet ex litteris in forma Breuis fel. rec. Innocentij X. quarum tenor talis eſt, videlicet.

## INNOCENTIVS PAPA X.

### *Ad futuram rei memoriam.*

PASTORALIS Officij nobis diuinitus commiſſi partes eſſe cognoſcimus, vt Religioſorum virorum in humilitatis ſpiritu ſub ſuaui Religionis iugo Altiſſimi obſequijs mancipatorum commodis, & felici directioni intendentes, illos à diſpendijs quibuſlibet quantum nobis ex alto conceditur, afferamus. Sanè pro parte dilecti filij Claudij Abbatis generalis Ordinis Ciſtercien. per eius procuratorem nobis nuper expoſitum fuit, quod licet peculiaria Ordinis prædicti priuilegia à quamplurimis Romanis Pontificibus, & ſignanter à Fel. rec. Pio II. Sixto VI. Innocentio VIII. Pio IV. Pio V. & Greg. VIII. Prædeceſſoribus noſtris conceſſa, & confirmata reſpectiuè diſponant ac declarent, quod commendatarij monaſteria d. Ordinis in commendam obtinentes nullam in monaſteria ſibi commendata quoad eorum monachos iuriſdictionem exerceant,

ceant, ſed viſitatio ad Abbatem Ciſtercij, & quatuor primores quemlibet in ſua generatione iuxta formam antiquam priuilegiorum pertineat, ac Monachi ipſorum monaſteriorum commendatorum d. Abbatem Ciſtercij, & primos quatuor, ac eorundem commiſſarios ad eamdem viſitationem recipere, & in eorum manibus profeſſionem emittere debeant: commendatarij verò ne quempiam propter delictum eijciant, ſed quotieſcunque Monachi quid admiſerint, quod quidem animaduerſione dignum ſit, id quamprimum Priori clauſtrali, vel Commiſſario ſignificent, qui correctionem iuxta ordinis præd. ſtatuta faciat; ac demum Prior, & Subprior in ijſdem commendatis, ſeu commendandis monaſterijs officiales ſpirituales dicti ordinis profeſſi, & non ſæculares per commendatarios, etiamſi S. R. E. Cardinales fuerint inſtituantur: Et prætereа Concil. Tridentini decreto ſeſſ. 25. cap. 20. ſtatutum reperiatur, vt Priores clauſtrales, aut in Prioratibus conuentum habentibus ſuperiores, qui correctiones, & ſpirituale regimen exercent, à capitulis generalibus, vel ipſorum ordinum Viſitatoribus inſtituantur: Ac inſuper à Congregatione venerabilium fratrum noſtrorũ eiuſdem S. R. E. Cardinalium negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præpoſita reſolutiones præmiſſis, ac conſtitutionibus Apoſtolicis innixæ emanauerint die ſecunda Auguſti 1647. quibus tunc exiſtenti noſtro, & ſedis Apoſtolicæ in regno Poloniæ Nuncio iniunctum fuit, vt ſerio inuigilaret, ne commendatarij huiuſmodi, & ſignanter dilectus pariter filius Alexander Donhoff commendatarius monaſterij Andreonien. Ordinis præfati Cracouien. diœc. circa officialium electiones, vel circa Monachorum vitam, & mores, cæteraque inſtitutum regulare ſpectantia ſe ingererent: Nihilominus ijdem commendatarij paſſim, & imprimis præfatus Alex. Donhoff in vim litterarum Apoſtolicarum ſuper eorumdem monaſteriorum commendis expeditarum, in quibus huiuſmodi monaſteriorum cura, regimen, & adminiſtratio tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus plenariè committitur, prætendunt ius inſtituendi, ac deſtituendi Priores, & Officiales clauſtrales, viſitandi, corrigendi, ſtatuendi, ordinandi, & exercendi ea, quæ inſtitutum regulare contingunt; eorundemque commendatariorum nonnulli non contenti redditibus, ac fructibus, quorum maiorem partem ex opulentioribus dicti Ordinis monaſterijs colligunt, in alienam inſuper meſſem veluti in electiones, ac depoſitiones Priorum ac Subpriorum, aliorumque Officialium, ac etiam in viſitationes, & Monachorum correctiones falcem mittere præſumentes, prædicta priuilegia, & conſtitutiones Apoſtolicas contemptui habent in graue eiuſdem Claudij Abbatis, imò vniuerſi ordinis prædicti iurium præiudicium, quare idem Claudius Abbas nobis humiliter ſupplicari fecit, vt in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur d. Claudium Abbatem ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, & à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequen. harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati de prædictorum Cardinalium conſilio inhærentes prællegatorum ſummorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum priuilegijs Ordini Ciſterien. huiuſmodi conceſſis, ac decreto eiuſdem Sac. Collegij Concilij Tridentini, ac reſolutionibus alias deſuper factis Apoſtolica auctoritate tenore præſentium declaramus, decernimus, ac ſtatuimus non licere commendatarijs, Priores, Subpriores, aut Officiales clauſtrales inſtituere, ac deſtituere, viſitare monachos, eoſdemque corrigere, nec facultates eiſdem in litteris Apoſtolicis conceſſas, & expreſſas, prout ſupra ad ea, quæ inſtitutum regulare concernunt, ac tenore prælibatorum priuilegiorum, & Sac. Concilij diſpoſitione monaſtico regimini relinquuntur, trahi poſſe, ac debere. Ideoque dilectis filijs noſtris, & Sedis prædictæ Nuntijs, nec non etiã locorum ordinarijs, vel dicti ordinis conſeruatoribus per eaſdem præſentes iniungimus, vt quotieſcunque requiſiti fuerint ab huiuſmodi vexationibus, ac violentijs manifeſtis commendatarios per cenſuras, & alia iuris remedia, implorato etiam ſi opus fuerit brachij ſæcularis auxilio, cohibeant, & compeſcant, ſalua ſemper in præmiſſis auctoritate Congregationis eorundem Cardinalium. Decernentes præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ac ab omnibus, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit inuiolabiliter obſeruari. Sicque in ijſdem præmiſſis per quoſcunque iudices ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatij Apoſtolici auditores iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam, quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtan. præmiſſis, ac rec. men. Bonifacij Papæ VIII. de vna, & in Concilio generali edita de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis authoritate præſentium in iudicium non trahatur, alijſque Apoſtolicis, ac in vniuerſalibus prouincialibuſque Concilijs editis generalibus, vel ſpecialibus conſtitutionibus, & ordinationibus, nec non præfati Ordinis etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque indultis; & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis, Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro expreſſis haben. illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die 25. Septembris 1654. Pontificatus noſtri. anno decimo.

Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulenſibus ſub die 20. Martij 1657.

DE

# DE RESCRIPTIS.

## *Cap. Dilectus.*

*SVMMARIVM.*

1 *REſcriptum ſuper reſtitutione beneficij non valet tacita cauſa excommunicationis, & priuationis impetrantis. & n. 7.*

2 *Iudex admitti debet ad defendendam ſententiam ſuam.*

3 *Iudici etſi non fiat iniuria per appellationem; fit tamen aliquale præiudicium ex retractatione ſententiæ.*

4 *Iudex, qui malè iudicauit, qualiter ſit puniendus.*

5 *Iudex à quo regulariter non eſt citandus in cauſa appellationis, ſi proceſſerit per requiſitionem, ſeu ad inſtantiam partis.*

6 *Secus ſi ex officio.*

7 *Agens poſſeſſorio recuperandæ repellitur exceptione amotionis à beneficio, & excommunicationis.*

8 *In reſcripto non ſufficit factum narrare, niſi cauſa facti adijciatur, quam iudex prætendit.*

9 *Et de pluribus cauſis facienda eſt mentio, ſi plures ſint.*

10 *Modus itidem exprimendus ſi cauſam dandi, vel negandi præſtaret.*

11 *Reſcriptum non valet cum proceſſus ſupprimitur.*

12 *Reſcriptum redditur ſubreptitium non ſolum tacendo id quod eſt factum, ſed etiam tacendo quomodo, & ex qua cauſa ſit factum.*

13 *Princeps ex generalitate facilè poteſt circumueniri.*

14 *Viſitator generaliter datus à Papa poteſt Clericos beneficijs priuare propter eorum graues, & manifeſtos exceſſus.*

15 *Declaratur procedere ſi hoc habeat ex litteris delegationis, aliàs ſecus. & n. ſeqq.*

16 *Delegatus non poteſt beneficio priuare, niſi hoc exprimat commiſſio ei facta.*

17 *Viſitator, & iudex cenſetur uti poteſtate, per quam actus ſuſtinetur.*

18 *Viſitatores generales poſſunt inquirere, & referre, ſed non priuare.*

19 *Intellectus cap. In ſingulis, de ſtatu Monachor. & num.*

20 *Priuatio beneficij eſt pœna ordinaria, quæ non imponitur niſi pro grauiſſimo crimine præuia citatione, & legitimis exceptionibus defenſis.*

21 *Priuatus à iudice non ſeruante ordinem iudiciarium poteſt petere reſtitutionem tamquam ſpoliatus.*

22 *Viſitator datus à Papa cenſetur datus ad corrigendum.*

23 *Viſitator poteſt à beneficijs ſuſpendere. & n. ſeq.*

24 *Correctio an depoſitionem contineat.*

25 *Viſitator an poſſit contra contumaces ad pœnam priuationis procedere.*

26 *Epiſcopus viſitans loca exempta, vel nullius diœceſis in vim Concilij Tridentini an poſſit cauſas ordinarias cognoſcere, ac diffinire. & n. ſeq. vſque in fin.*

27 *Viſitationis finis qui ſit.*

28 *Viſitatio & correctio fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij. & n. 40. 42. & ſeq.*

29 *Appellatio in his, vbi de viſitatione, & morum correctione agitur, ad effectum ſuſpenſiuum non admittitur, niſi modus excedatur.*

30 *Appellatio in cauſis ordinarijs admittitur ad vtrumque effectum, etiamſi in viſitatione diœceſis cognoſcantur. & n. 32.*

31 *Epiſcopus extra viſitationem nullam habet iuriſdictionem in locis nullius diœceſis. & n. 35.*

32 *Appellationis remedium ad innocentiæ præſidium inſtitutum.*

33 *Viſitatores licet procedant ſine ſtrepitu, & figura iudicij; tamen legitimæ defenſiones ſemper ſunt ſaluæ.*

34 *Defenſio à iudice, vel à Principe tolli non poteſt.*

35 *Epiſcopus in loco exempto non poteſt tribunal erigere.*

36 *Viſitatio debet ab Epiſcopo quàm celerrimè abſolui, debita tamen cum diligentia.*

37 *Sententia non nimia feſtinatione, ac præcipitanter ferenda eſt.*

38 *Et debent ſaltem præcedere termini ſubſtantiales.*

39 *Archiepiſcopus in viſitatione prouinciæ Epiſcopo negligente poteſt in criminibus notorijs procedere, & pœnas ordinarias imponere.*

41 *Epiſcopus in viſitatione Capituli exempti poteſt ſine adinuentis punire crimina, ſed non pœna ordinaria.*

42 *Viſitatoris Regularium officium eſt abſque iudiciorum ſtrepitu intendere regulari diſciplinæ, & reformationi Ordinis.*

43 *Procuratio non debetur viſitatori, qui vadit pro cauſis expediendis.*

44 *Epiſcopus in viſitatione poteſt imponere pœnas non ordinarias, ſed eas tantum quæ morum correctionem reſpiciunt.*

45 *Cauſæ ordinariæ extra viſitationem ſunt cognoſcendæ.*

46 *Epiſcopus in viſitatione eccleſiæ exemptæ non debet ad ſpecialem inquiſitionem deſcendere, nec ſententias ferre.*

1 DILECTVS. il primo. Reſcriptum impetratum ſuper reſtitutione beneficij non valet, ſi de cauſa excommunicationis, & amotionis impetrantis mentionem non faciat, hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. & omnes. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda iudicis inſtructio: ibi, *nos igitur*. Secundum Hoſt. Duo Presbyteri propter euidentes exceſſus eccleſijs priuantur. In communi forma impetrant vt reſtituantur: litteræ viribus carere pronunciantur.

2 Nota primò ex eo quod hic viſitator, qui ſententiam priuationis tulerat, denunciauit Papæ argumentum quod iudex eſt admittendus à ſuperiore ad defendendam ſententiam ſuam, prout hic colligunt Goffred. Hoſt. num. 1. in verſ. Quod cum ipſe. Io. Andr. num. 2. in verſ. Intimauit. Bald. num. 4. Bute. num. 6. Cardin.
3 & Anch. ambo in primo notab. & Abb. num. 6. Nam etſi iudici non fiat iniuria ex eo quod litigatores ad appellationis remedium conuolauerint, vt l. Et in maioribus. C. De appellat. tamen

men inſertur ei aliqualc præiudicium ex retracta-
tione ſententiæ, arg. l. A ſententia. ff. Eod. tit.
4 Præterea intereſt iudicis ſententiam ſuam tueri,
quia obeſſet ei ſi deprehenderetur iniquo animo
pronunciaſſe. Hoc etiam 11. q. 6. nam litem
feciſſet ſuam, & condemnaretur in veram æſti-
mationem. l. Si filius familias, ff. De iudic. l. 2. C.
De pœn. iudic. qui malè iudic. Quod ſi per im-
peritiam, in quantum ſuperiori æquum, & bo-
num videretur, vt inſtit. de obligat. quæ ex delict.
naſcun. in princ. l. vlt. ff. De var. & extraord.
cognit. Sin autem per ſordes, vel per gratiam
iniquè iudicaſſet, ſuſpenſus eſſet per menſem ab
officij executione, in æſtimatione litis nihilomi-
nus condemnandus, vt in §. Æterni. ff. Si quis,
de ſenten. & re iudic. lib. 6. ob quas rationes re-
pellendus non eſſet iudex, qui ſponte ſe offerret
ad inſtruendum ſuperiorem ſuper proceſſu, & ſen-
5 tentiam ſuam defendere niteretur. Dixi, qui
ſponte ſe offerret, quia regulariter iudex non
eſt citandus, cùm ex reuocatione ſententiæ non
inferatur ei directum & notabile præiudicium, c.
Venerabilibus in princ. de ſent. excom. lib. 6. &
notat Innoc. in c. In noſtra, de procurat. & in c.
De cætero, de tranſac. Io. Andr. & omnes hic,
teſte Felin. num. 3. Cæterum hoc declaratur ve-
rum eſſe ſi iudex proceſſerit per inquiſitionem, &
ad inſtantiam partis, vt in d. c. Venerabilibus,
& eſt communis opinio vt teſtatur Felin. hic n. 4.
verſ. Sed non eſt recedendum, quidquid contra
ſcripſerit Salic. in l. fin. in fine. C. Si reus, vel
accuſ. mort. fuer. Cuius motiuis breuiter reſpon-
6 det Felin. d. num. 4. Secus autem eſt ſi iudex
proceſſerit ex officio, quia debet citari, vt ſen-
tentiam ſuam defendat. Tum quia tenet locum
partis; Tum etiam quia ſua intereſt ne poſtea
puniatur, ſi comperiatur proceſſiſſe iniquo ani-
mo, vel per impudentiam, vt probatur in eod.
c. Venerabilibus. Secundum Abb. hic num. 6.
& Felin. num. 4. & notat. gl. in c. Cum ſpeciali,
in ver. Coram ſuperiore, infra de appellat. Alias
quinque declarationes ad prædictam regulam,
quod iudex non ſit citandus, ponit idem Felin. à
num. 5. verſ. Secunda declaratio vſque ad nu. 10.

7 Secundò, nota duas cauſas ſufficientes reſcri-
ptum ad ſites. Altera eſt cùm impetratur ſuper
reſtitutione beneficij, & impetrans non exprimit
ſe per ſententiam fuiſſe eodem beneficio priua-
tum. Altera cum excommunicatus impetrat non
facta mentione excommunicationis. Tres ra-
tiones huius ſubreptionis aſſignat gl. in ver. Excō-
municationis. Prima eſt, quia tacuit proceſſum
iudicis. c. Inter, de re iudic. Secunda, quia tacuit
vitium ſuum; quod ſi expreſſiſſet, nullas litteras
obtinuiſſet, cum ei interdicatur agere, c. Intel-
leximus de iudic. c. Pia, de except. lib. 6. ſecun-
dum Innocen. n. 2. in eod. ver. Tertia, quia ingeſ-
ſit ſe excommunicationi fidelium, propter quod
puniendus eſt, c. Illud. §. Illud autem, de Cler.
excom. miniſtr. & c. Placuit 11. q. 3. Et hinc
collige duas exceptiones, quæ admittuntur con-
tra agentem poſſeſſioni recuperandæ, videlicet
ſententiam priuationis, & excommunicationis
ſecundum Anton. de Butr. num. 4. & 5.

8 Tertiò nota ibi, *cauſam*, in reſcripto ſuper
reſtitutione beneficij non ſolum eſſe exprimen-
dam ſententiam priuationis, & excommunica-
tionis; ſed etiam ipſius ſententiæ cauſam. Non
enim, vt inquit Innoc. num. 1. in ver. Sine cauſa
ſufficit factum narrare, vt expoliationem, niſi
quis narret cauſam facti, quæ ſi expreſſa fuiſſet,
Papa veriſimiliter litteras non conceſſiſſet, vt
hic, & in l. 3. C. De adopt. Idem notat gl. 1. di-
cens non ſufficere in litteris Papæ ſeriem facti
narrare niſi cauſa facti adijciatur, arg. c. Occi-
dit, 23. q. vlt. & c. Cum cauſa, infra, de teſtib.
cum alijs in gl. allegatis, & conſentit Io. Andr.
num. 7. in ver. Amotionis, & Cardin. num. 2. in
6. notab. Quod procedit etiamſi cauſa verè non
ſubſit. Nam nihilominus fieri debet mentio de
illa, quam prætendit viſitator: præſumitur enim
quis doloſè ſeriem negotij tacere, ſi mentionem
non facit de cauſa, quam iudex prætendit. c. Su-
per eo, de cohabit. Cleric. & mulier. per Inn.
hic num. 2. in ver. Iuribus carere, & Hoſt. nu. 4.
9 verſ. Item nota, quod non ſufficit, & Cardin. n. 5.
in tertia oppoſitione, adeo vt etiam de pluribus
cauſis facienda ſit mentio, ſi plures ſint, alias
non valeret abſolutio, vt hic & in cap. Ex parte,
infra de offic. ordin. & in c. Cum pro cauſa, de
ſent. excomm. ſecundum Goffred. hic, & Hoſt.
num. 3. in ver. Suæ cauſæ. Roman. conſ. 271.
10 Commiſſio impetrata, in fine. Quinimo ſecun-
dum Innocentium exprimendus eſt etiam modus
facti, quando modus cauſam dandi, vel negan-
di præſtaret. l. Vt reſponſum. C. De tranſact. Nam
aliter Princeps reſcriberet ſi actum eſſet per viam
accuſationis, aliter ſi per viam inquiſitionis. arg.
c. In primis, 2. q. 1. c. Qualiter, il ſecundo de ac-
11 cuſat. & c. Licet, de Simon. Itaque reſcriptum
non valet cùm proceſſus ſupprimitur. c. Inter
monaſterium, de ſenten. & re iudic. ſecundum
12 Hoſt. hic num. 4. verſ. Item nota quod non valet.
Et ex prædictis collige notabilem theoricam,
videlicet reſcriptum reddi ſubreptitium non ſo-
lum tacendo id quod eſt factum, ſed etiam ta-
cendo quomodo, & ex qua cauſa ſit factum,
omiſſio enim modi & formę vitiat diſpoſitionem,
vt l. Qui Romę. §. Flauius Hermes. ff. De ver-
13 bor. obligat. & c. Piſanis, de reſtit. ſpoliat. Ra-
tionem aſſignant Roman. & Felin. vbi ſupra, quia
ex ea generalitate, quæ obſcuritatem parit, poteſt
Princeps facilè circumueniri. l. fin. ad fin. ibi, Falsò
ſermone ſe iactat. C. De dot. promiſſ.

14 Quartò nota ibi, *duxerit amouendos*, genera-
lem viſitatorem poſſe clericos beneficijs priuare
propter eorum graues, & manifeſtos exceſſus,
iuxta textum in c. Iuuentum 16. q. 7. prout hic
notant Petr. Ægidius, & Abb. Antiq. num. 2. Bald.
nu. 3. in ſecundo notab. Petr. de Anchar. num. 1.
in ſecundo notab. Anton. de Butr. in primo notab.
dicens Viſitatores generales datos generaliter in
Eccleſijs ciuitatis diœceſis, habere poteſtatem
procedendi vt Inquiſitores vſque ad ſententiam
priuationis à beneficio, & ſequitur Abbas Siculus
dicens Viſitatorem datum ad corrigendum, poſſe
priuare beneficijs, & Felin. num. 2. Idem firmat
Feder. de Sen. conſ. 55. Per viſitatores, & idem
Feder. conſ. 145. Ioannes Epiſcopus in tertia col.
num. 2. vbi amplius tenet Viſitatores poſſe depo-
nere cauſa ſubſiſtente. Quod etiam tenent hic
Io. Andr. & Collectar. prout illos refert Bald. n. 6.
circa finem. Quod intelligunt Petrus, Ægidius
& Abbas dummodo Viſitator ſit datus à Papa
[illegible] rout hic datus fuerat, vt probatur circa princ.
ibi, *commiſimus*, alias ſecus, vt in c. In ſingulis,
[illegible] de

Digitized by Google

de ſtatu Monach. & conſentiunt alij præallegati. Item hoc intelligit Felin. d. num. 2. dummodo viſitator hoc faciat præmiſſa citatione, & legitimis exceptionibus diſcuſſis. Et ita intelligit Federicum locis citatis.

Mouentur omnes, quia nomine viſitationis continetur correctio: propterea enim inſtituitur viſitatio, vt corrigantur qui fuerint corrigendi, arg. c. Ea quæ, verſ. Et tam in ſpiritualibus, & verſ. Si verò Abbates, infra de ſtatu Monachor. Nec poſſent forſan corrigi, niſi à beneficio amouerentur. Vnde conſequens eſt vt viſitator poſſit clericos & à beneficio remouere etiam quos viſitando reperit criminoſos, vt hic, & in c. Ex litteris, de exceſſ. Prælat. in c. Ad petitionem, de accuſat. in cap. Cum I. & A. de re iudic. & in cap. 1. de offic. Vicar. lib. 6. Non obſtat textus in c. 1. de tempor. ordinat. quia loquitur in occultis criminibus; textus autem noſter in manifeſtis; vt patet ibi, Et manifeſtos, ſecundum Io. Andr. & Butr. num. 8.

15 Sed tu aduerte, quia etſi plerique ex Doctoribus præallegatis ſimpliciter dicant generalem Viſitatorem datum à Papa poſſe clericos criminoſos à beneficijs amouere; tamen hæc concluſio procedit tantum in duobus caſibus.

Primus eſt cum viſitator hoc habet in facultatibus. Quod non obſcurè ſentit Hoſt. hic num. 2. in ver. Amouendos, dum dicit generales viſitatores non poſſe à beneficijs amouere niſi ſint delegati, ideſt niſi hoc habeant ex litteris delegationis; & ita intelligit text. in d. c. Cum I. & A. de ſent. & re iudic. & in cap. Qualiter, il ſecundo de accuſat. prout illum declarat Cardin. hic n. 5. in prima oppoſitione. Idem tenet Feder. de Sen. d. conſ. 145. vbi tandem concludit cum Lapo, viſitatorem ſimpliciter datum non poſſe deponere, niſi in ſuo mandato dicatur, *inquiras, & corrigas*. Et conſentit Imola in Clem. Attēdentes, in 6 col. de ſtatu Monach. & Felin. hic num. 2. confert quod notat Io. And. in c. 1. de homicid. 16 lib. 6. dum dicit delegatum non poſſe aliquem priuare beneficio, niſi hoc exprimat commiſſio ei facta, ſicut fiat expreſſum in c. Quia diuerſitatem, de conceſſ. præben. & in c. Cum dilecti, de accuſat. & ſequitur Cardin. poſt Paul. in Clem. Attendentes. §. Viſitatores, num. 4. in 6. quæſtione, verſ. Oppono ad hoc, & verſ. Et ex hoc non expedit reſpondere, de ſtatu Monach. Et in hoc primo caſu intelligo hanc decretalem, ſupponendum eſt enim Abbatem S. Sephani in ſua commiſſione habuiſſe hanc facultatem amouendi clericos à beneficijs ob eorum graues, & manifeſtos exceſſus. Neque dicas hunc intellectum eſſe diuinatiuum, cum de hac facultate nulla habeatur mentio in littera: obſeruandum eſt enim de poteſtate Abbatis hic non fuiſſe dubitatum, ſed tantummodo de ſubreptione litterarum, eo quod impetrans non feciſſet mentionem de cauſa amotionis, & excōmunicationis. Vnde in reliquis ſupponendum eſt Abbatem fuiſſe legitima poteſtate ſuffultum; alioquin à beneficio amouere non potuiſſet, vt bene conſiderat Cardin. num. 5. verſ. Et vult hæc ſolutio, vbi ait. [Iſte Abbas erat etiam delegatus, ſeu datus iudex, ſeu inquiſitor ſuper hoc, & hæc vera ſolutio, ſed diuinat. Verùm dic quod hic non diſputatur de poteſtate Viſitatoris, ſed præſupponitur quod habebat. Quando autem non eſt ſibi tributa ſpecialis poteſtas, comparari poſtea officiali Epiſcopi, qui etiam non amouet à beneficio, c. 2. de offic. Vicar. lib. 6.] Hæc ille. Et ita etiam poteſt intelligi textus in c. fin. infra de ſtatu Monach. Idcirco enim Viſitatores illi priuare poſſunt beneficijs non exemptos, quia clarè ibi hoc reperitur eis commiſſum.

17 Secundus caſus, in quo Viſitator poteſt clericos beneficijs priuare, eſt cum ſimul eſt viſitator, & iudex; cum enim eo caſu duplicem habeat poteſtatem, videlicet viſitatoris, & iudicis; dum priuat clericum beneficio, cenſetur vti ea poteſtate per quam actus ſuſtinetur, & ſic iudicis, arg. l. 2. § 1. verſ. Perinde. ff. de iudic. & fuit theorica Bald. in l. Non codicillum, nu. 7. C. De teſtam. vt ſcripſi plenius in c. Cum tempore, num. 35. 38. & 39. & ſeq. infra de arbitr. Et in propoſito tenet Butr. hic num. 8. vbi dicit viſitatorem non iudicem quamuis generaliter datum à Papa non poſſe deponere; ſecus ſi ſit Viſitator iudex delegatus. Itaque ſi Viſitator ſit etiam iudex delegatus, poteſt procedere ad ſententiam priuationis; intellige ſi hoc habeat in commiſſione. Atque ita hic caſus coincidit cum primo. Sin autem ſit ordinarius; tunc abſolutè poteſt, ſeruatis tamen ſeruandis, amouere clericos à beneficio, etiam in viſitatione, & actus ſuſtinetur in radice ordinariæ iuriſdictionis, licet non debeat; cum teneatur viſitationem celeriter abſoluere, vt dicam

18 infra num. 36. Sed extra hos duos caſus conſtituenda eſt regula in contrarium, videlicet generalem viſitatorem non poſſe quemquam à beneficio amouere. Quod tenent hic Innoc. num. 2. Hoſt. num. 2. Io. Andr. num. 5. omnes in ver. Amouendos. Bald. num. 6. dicens cum Innocentio generales Viſitatores poſſe inquirere, & referre, ſed non priuare; allegat ſimile in l. fin. ff. De offic. Præfec. uigil. & l. Solet. ff. De offic. Proconſul. Idem firmant Lap. Feder. de Sen. Cardin. Imola, & Felin. ſupracitati num. 14. latè idem Cardin. poſt Paul. de Eleazar. in Clem. Attendentes. §. Viſitatores, nu. 4. in 6. quæſtione de ſtatu Monach. vbi tandem concludit pro hac parte.

19 Fundatur principaliter hæc opinio ſecundum omnes in c. In ſingulis. §. Ordinentur, verſ. Ita quod ſi rectorem, de ſtatu Monach. vbi eſt expreſſum viſitatores non poſſe penitus ab adminiſtratione amouere, ſed debere Epiſcopo denunciare vt amoueat. Nec refert quod ille textus non procedat in Viſitatoribus datis à Papa, ſed ab alijs dumtaxat, vt hic dicunt Petr. Ægid. & Abb. ſupracitati num. 14. Quoniam hæc differentia non probatur iure, vt inquit Cardin. hic num. 5. verſ. Sed hæc diuerſitas inter datum à Papa. Quinimò ſi bene aduertatur, ille textus loquitur in Viſitatore Apoſtolica auctoritate delegato, vt indicat littera ibi; vice noſtra ſtudeant viſitare, vbi gl. exponit verba illa, *vice noſtra*, ideſt tamquam delegati authoritate illius conſtitutionis, & Hoſt. num. 1. in eod. ver. Tanquam delegati à nobis.

20 Deinde fundatur hæc opinio quia priuatio beneficij eſt pœna ordinaria, quæ non imponitur niſi pro grauiſſimo crimine præuia citatione in iudicio ordinario, & legitimis exceptionibus diſcuſſis, c. Iuuentum 16. q. 7. & ibi Hugo. Ar-

chid. & Bellam omnes in ver. Seueritate, c. Satis peruerſum, & ibi gl. vnica 56. diſt. & notat hic
21 Hip. nu. 2. adeo vt priuatus à iudice non ſeruante ordinem iudiciarium poſſit petere reſtitutionem tanquam ſpoliatus, c. Ad petitionem ibi, [etſi reſtituendus foret propter iudiciarium ordinem non ſeruatum.] infra, de accuſat. & c.
22 In primis 2. q. 1. At Viſitator non iudex non poteſt in viſitatione cognoſcere cauſas ordinarias, & requirentes iudicialem indaginem, vt dicam pleniſſimè in quæſtione ſequenti à num. 25. vſque in finem. Ergo nec poteſt infligere hanc pœnam priuationis beneficij. Nec refragatur ratio Petri de Sampſone, Ægidij Cremonenſis, & Abbatis Antiqui, quod Viſitator datus à Papa, ſit datus ad corrigendum, & forte viſitatus non poſſit corrigi, niſi amoueatur à beneficio. Quoniam hinc non ſequitur vt viſitator poſſit excedere limites viſitationis, & correctionis, quæ fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij vt
23 dicam infra num. 28. & 40. vſque in finem. Et viſitatum alioquin incorrigibilem poterit ab adminiſtratione beneficij amouere, ſeu à beneficio ad tempus ſuſpendere, ſed non priuare titulo, ſeu à beneficio deponere, vt in ſimili notat gloſſa in d. c. Ad petitionem, in ver. Modus probandi, in fine. Suſpenſio enim huiuſmodi fieri poteſt etiam extraiudicialiter, & ob crimen occultum, vt hodie ſancitum eſt decreto Concilij Tridentini in c. 1. ſeſſ. 14. vt ſcripſi plenius in c. Ex tenore, & in c. Ad aures, infra de tempor. ordinat. Non
24 obſtat quod verbum *correctionis* etiam depoſitionem contineat, arg. c. Contumaces 50. diſt. & notat gl. 1. in c. Quærenti, de verbor. ſignificatione, & Cardin. in d. Clemen. Attendentes. §. Viſitatores, in 6. quæſtione poſt princ. de ſtatu monachor. Siquidem hoc procedit ſi ſubiecta materia hoc ſuadeat; aliàs ſecus, vt patebit ex dicendis infra num. 28. Vel ſecundum Hugonem verba illa, *peregrina eis communio tribuatur*, non intelliguntur per amotionem ab officio, & beneficio, ſed per ſuſpenſionem, vt notatur in d. c. Contumaces, in glo. in ver. Neglexerint.
25 Et hinc fortè colligi poteſt notabilis limitatio ad regulam ſuperius propoſitam, vt ſcilicet contra contumaces, maximè ſi ſint notorij, poſſit Viſitator procedere etiam ad pœnam priuationis, cùm eo caſu non ſit opus procedere ſeruata tela iudiciaria. Ita ſingulariter poſt Lap. notat Cardin. loco proximè citato per d. c. Contumaces. c. Si quis, 81. diſt. c. Eleutherius 18. q. 3. c. Sciendum 8. q. 1. c. Si quis tumidus 15. q. 7. & c. Si apud, 25. q. 5.
26 QVÆRO, An Epiſcopus viſitans eccleſias exemptas, vel nullius diœceſis in vim Concilij Tridentini, c. 8. ſeſſ. 7. & c. 9. ſeſſ. 24. poſſit proceſſus iudicialiter conficere, cauſaſque ordina-
27 rias cognoſcere, ac diffinire. Videtur reſpondendum non poſſe. Nam viſitationum omnium præcipuus ſcopus eſt ſacram, orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus inducere; bonos mores tueri, prauos corrigere, & populum cohortationibus ad religionem, patientiam, innocentiamque accendere, cap. 1. §. Florentinum, 85. diſtinct. c. Placuit, 18. q. 1. c. In ſingulis, & c. fin. de ſtatu Monach. cap. Romana, §. Sanè, de cenſ. in 6. & habetur diſertis verbis in cap. 3. ſeſſ. 24. Concilij Tridentini, §. Viſitationum autem. Hæc autem non ſtrepitu iudiciali, ſed paternis admonitionibus, & extraiudiciali correctione potius perficiuntur, vt in cap. 1. ſeſſ. 13.
28 Viſitatio enim, & correctio fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij, Arg. cap. Si homo, 27. qu. 1. & c. Cum beatus, 45. diſt. & notat. glo. in c. Ad noſtram, in ver. Minus, infra de appellat. Quam ſequuntur ibi Tancred. & Vincen. Hoſt. in fin. Anchar. num. 4. Abb. n. 7. & alij communiter. Idem dixit Calder. conſ. 453. alias 13. verſ. Nam viſitatio. Vnde ex fine huiuſmodi ſatis probatur in viſitatione non eſſe iudicialiter procedendum.
29 Secundò idem probatur, quia in his vbi de viſitatione, & morum correctione agitur, non admittitur appellatio ad effectum ſuſpenſiuum, niſi modus excedatur, c. Licet, vbi gl. 1. à fin. & c. Irrefragabili, de offic. ordin. d. c. Ad noſtram, vbi Innoc. & omnes notant. de appellat. & hodie ſtatutum eſt decreto c. 10. ſeſſ. 24. eiuſdem Con-
30 cilij. Sed in cauſis ordinarijs admittitur appellatio ad vtrumque effectum deuolutiuum, & ſuſpenſiuum, iuxta c. 1. ſeſſ. 13. & cap. 20. ſeſſ. 24. etiamſi in viſitatione diœceſis cognoſcantur, vt
31 ſæpius cenſuit S. Congregatio. Ergo dum Epiſcopus has cauſas iudicialiter cognoſcit, excedit modum viſitationis, atque tranſgreditur limites ſuæ facultatis, quia extra viſitationem nullam habet iuriſdictionem in locis nullius diœceſis, vt patet ex decreto d. c. 9. ſeſſ. 24. & ſæpius fuit reſolutum.

Et confirmatur; quia aut à ſententia diffinitiua Viſitatoris datur appellatio, aut non datur. Si dixeris dari appellationem, hoc eſt contra decretum Concilij in d. cap. 10. & iura proximè citata, quib⁹ interdicitur appellatio in cauſis viſitationum. Item ſic nullus eſſet fructus viſitationis,
32 quia decreta omnia per appellationem ſuſpenderentur. Si dixeris non dari, hoc eſt contra d. c. 1. ſeſſ. 13. & d. c. 20. ſeſſ. 24. & contra omnia iura, quæ dicunt à ſententia diffinitiua, vel diffinitiuæ vim habente poſſe appellari ad vtrumque effectum ſuſpenſiuum, & deuolutiuum, cap. De appellationibus, c. Dilectus, & c. Vt debitus, de appellat. & cap. Romana, eod. tit. lib. 6. cum mult. ſimil. Item eſſet in facultate Viſitatoris cognoſcendo, & diffiniendo in viſitatione cauſas ordinarias præripere omnibus litigantibus remedium appellationis, quod ad innocentiæ præſidium iura inſtituerunt, vt in d. c. 1. ſeſſ. 13. & ad corrigendam iudicantium iniquitatem, vel
33 imperitiam, vt in l. 1. ff. De appellat. & tamen, vt inquit Feder. de Sen. conſ. 55. Per Viſitatorem num. 1. verſ. Sed certum eſt, quomodocumque, & qualitercumque Papa mandet per Viſitatores procedi ſine ſimpliciter, ſiue de plano, & ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſiue præciſè ſcribat, ſemper legitimæ defenſiones ſunt ſaluæ, cap. Ex parte, il ſecundo de offi. deleg. Clem. Paſtoralis, in fine, de re iudic. & l. Sæpè, ff. De verbor.
34 obligat. Plurimum enim claudicaret iudicium, ſi audiretur impugnatio, & non defenſio, quæ à iure prouenit naturali, & quam iudici ſiue Principi tollere non licet, vt in d. Clem. Paſtoralis, & c. Cum inter, de except. Supereſt igitur, vt in viſitatione nullatenus poſſint cauſæ ordinariæ cognoſci, & diffiniri.
35 Tertiò idem ſuadetur, quia iure communi

in-

inſpectio non licebat Epiſcopo in loco exempto
tribunal erigere, aut iuriſdictionem exercere.
c. Luminoſo. 18. q. 2. c. Cum Epiſcopus, vbi gl.
in ver. Non exempto, de offic. ordin. in 6. Conci-
lium verò vt in iiſdem locis eccleſiaſtica diſcipli-
nam conſeruaret, ac reſtitueret, conceſſit Epiſ-
copis ius viſitandi tamquam ſedis Apoſtolicæ
delegatis, iuxta d. c. 8. ſeſſ. 7. & d. c. 9. ſeſſ. 24.
Vnde reliqua iuriſdictio ordinaria remanet ſalua
inferioribus Prælatis, vtpote illis non adempta
decretis Concilij; l. Præcipimus, in fine C. De
appellat. Et eſt text. in c. Fratres. §. Quod ſi con-
tra, 16. q. 1. Quod ſi Epiſcopi in viſitatione poſ-
ſent cauſas ordinarias diffinire, Concilium non
nudum ius viſitandi, ſed ordinariam quoque iu-
riſdictionem eiſdem tribuiſſet; eſſet enim in eo-
rum facultate cauſas omnes decidere in viſita-
tione in fraudem priuilegij exemptionis contra
text. in c. Quanto, vbi gl. notat in ver. Fraudem,
infra de priuileg.
36 Quartò Epiſcopus debet viſitationem quam celer-
rimè abſoluere, ne inutilibus ſumptibus cuiquam
grauis oneroſusue ſit, vt ſtatuitur in c. 3. ſeſſ. 24.
ibi: Studeant quàm celerrimè, debita tamen
cum diligentia viſitationem ipſam abſoluere, &
in Concilio Toletano c. 4. quod refertur in c. In-
37 ter cætera, 10. qu. 3. decernitur vt Epiſcopus
diœceſim viſitans non amplius quàm vna die
per vnam quamque baſilicam remorandi licen-
tiam habeat. Sed cauſas ordinarias debet Epiſco-
pus, ac iudex matura deliberatione examinare, &
ſententias non nimia feſtinatione, ac præcipitan-
38 ter ferre. c. Cum ex litteris, inf. de in integr. reſtit.
Clem. Paſtoralis. §. Verum de re iudic. & de-
bent ſaltem præcedere termini ſubſtantiales. Caſ-
ſad. decis. 8. de reſcr. Rota decis. 1278. par. 3.
diuerſ. Imò ſatis eſt vt cauſa infra biennium à die
motæ litis terminetur, iuxta c. 20. ſeſſ. 24. Vnde
ex hac contraria procedendi ratione in viſitatio-
ne, atque in cauſis ordinarijs manifeſtè apparet
cauſas ordinarias non eſſe in viſitatione cognoſ-
cendas.
39 Quintò, ſpeciale eſt in criminibus notorijs
cum Epiſcopus eſt negligens, vt Archiepiſcopus
viſitans prouinciam poſſit de his criminibus co-
gnoſcere, & pœnas ordinarias imponere. c. Ro-
mana. §. Sanè, verſ. Notoria verò crimina, de
appellat. in 6. Ergo in contrarium eſt ius com-
mune. l. Ius ſingulare. ff. De legib.
40 Sextò, hæc opinio ſatis probatur in d. §. Sanè
vbi Prælatus in viſitatione iubetur ea, quæ ad eius
officium ſpectant, abſque coactione, & exactio-
ne qualibet iuramenti ad emendationem per
ſalubria monita nunc lenia, nunc aſpera, iux-
ta datam à Deo prudentiam diligenter inten-
dere.
Septimò, idem videtur probari decreto c. 6.
ſeſſ. 25. Concilij Tridentini vbi conſtituitur diſ-
ferentia an Epiſcopus viſitet capitula eccleſiarum
exempta; an verò procedat extra viſitationem.
Et in viſitatione quidem dicitur poſſe ſolus pro-
41 cedere; extra viſitationem verò non niſi adhibi-
tis duobus de capitulo. Et ſacra Congregatio
eiuſdem Concilij interpres iam declarauit Epiſ-
copum in viſitatione capituli poſſe ſolum cri-
men aliquod corrigere, & punire, non tamen
pœna ordinaria, ſed ea potius, quæ morum
emendationem reſpiciat. Quod ſi compilato
proceſſu formato iudicio, prout iuris fuerit, con-
tra aliquem capitularem in viſitatione Epiſco-
pus procedere voluerit, ſeruandam eſſe formam
traditam c. 6. ſeſſ. 25. vt non ſolus, ſed adhibitis
deputatis procedat. Patet igitur idem eſſe in vi-
ſitatione procedere iuris ordine ſeruato, & extra
viſitationem cauſas cognoſcere.
Octauò, pro hac ſententia eſt textus expreſſus
in c. In ſingulis. §. Ordinentur, infra de ſtatu
Monach. vbi Concilium generale præcipit vt in
Capitulis prouincialibus regularium deputentur re-
ligioſæ perſonæ, quæ ſingulas Abbatis eiuſd. regni,
ſeu prouinciæ non ſolum Monachorum, ſed etiam
Monialium tamquam delegati auctoritate illius
conſtitutionis ſtudeant viſitare, corrigentes, &
reformantes, quæ correctionis, & reformationis
officio viderint indigere. Et mox ſubdit: [ita
quod ſi rectorem loci cognouerint ab admini-
ſtratione penitus amouendum, denuncient Epiſ-
copo proprio vt illum amouere procuret. Quod
ſi non fecerit, viſitatores hoc referant ad Apo-
ſtolicæ Sedis examen.] Ex quibus verbis patet
Viſitatores non poſſe beneficijs priuare. Nec mi-
rum; quia cauſa hæc priuationis eſt ordinaria,
& iudicialem requirit indaginem, vt dictum eſt
ſupra num. 20. Atque ita per textum in d. c. In
ſingulis firmant Innoc. Hoſt. Io. Andr. Butr. Car-
din. & alij plures, quo citaui ſupra num. 18. Et
ad hanc decretalem, & ad alia iura, quæ viden-
tur tribuere Viſitatoribus poteſtatem amouendi
à beneficio reſponde, vt dixi ſupra, num. 16.
42 Nonò, hoc tenet Io. Andr. inter conſil. Feder.
de Sen. conſ. 292. col. 1. ſub num. 1. verſ. Ad hoc
reſpondeo, vbi conſuluit Viſitatores ordinatos à
Capitulo prouinciali Monachorum ordinis S. Be-
nedicti poſſe quidem viſitare monaſteria Monia-
lium habitus nigri; [ſed abſit (inquit) quod tri-
bunal teneant, vel iudicialiter cognoſcant, eſt
enim ipſorum officium abſque iudiciorum ſtre-
pitu intendere regulari diſciplinæ, & reformatio-
ni ordinis.] Quod probat etiam Io. de Imola
in c. 1. de cenſ. in 6. vbi ait, Viſitatorem non
poſſe procedere iudicialiter per viam fori con-
tentioſi, ſed extraiudicialiter per modum fori
pœnitentialis, & videtur eſſe ibi aperta deciſio
43 Innoc. in ver. Viſitatis, ibi: [Viſitare intellige
etiamſi vadat cauſa conſignandi pueros in fron-
te, vel conſecrandi eccleſias, vel pro quocumque
alio negotio communi, &c. Secus autem ſi pro
cauſis expediendis eat.] Sentit ergo Innocentius
Epiſcopum, dum cauſas cognoſcit, & expedit,
non cenſeri viſitare, ac propterea eidem non
deberi procurationem, & ſequitur ibidem
Anchar. num. 4. verſ. Secus, ſecundum Innocen-
tium, ſi vadit pro cauſis expediendis.
44 Vltimò, etſi nonnulli recentiores contrarium
ſenſerint, in hanc ſententiam videtur ſæpius reſ-
pondiſſe ſacra Congregatio Concilij: nam olim
à capitulo Segobicenſi conſulta, An, & ad quæ
genera pœnarum poſſet Epiſcopus ſe extendere
in viſitatione; & ad pœnam ordinariam delicti
procedere: reſpondit poſſe imponere pœnas non
quidem ordinarias, ſed eas tantùm, quæ morum
correctionem, & emendationem reſpiciunt. Et
45 Archidiacono Iuuenacenſi poſtulanti an Epiſco-
pus in viſitatione poſſet cauſas ordinarias co-
gnoſcere; reſpondit cauſas ordinarias extra vi-
46 ſitationem eſſe cognoſcendas. Ac demum die 1.

Februarij 1609. præcepit Epiſcopo Tornacenſi, vt in viſitatione Collegiatæ Eccleſiæ exemptæ contineret ſe intra limites notiſſimos viſitationis, itavt neque ad ſpecialem inquiſitionem deſcenderet, nec proceſſus conficeret, nec ſententias ferret; ſed in his, quæ morum correctionem, atque emendationem reſpiciunt, ſine iudicij ſtrepitu decerneret.

## DE CONSVETVDINE.

### *Cap. Conſuetudines.*

*S V M M A R I V M.*

1 *Conſuetudo inferens grauamen Eccleſijs, ſeu eis onerosa non tenet. & n. 3.*
2 *Et de facto reuocari debet. n. 4.*
4 Remittere *verbum quid importet,*
5 *Conſuetudo vt ſit ſeruanda, debet eſſe rationabilis, & Religioni conueniens.*
6 *Conſuetudo Eccleſiæ præiudicialis ratione caret. & n. 33.*
7 *Statutum inferens grauamen Eccleſijs non valet, etiamſi ſit legati de latere. n. 9.*
8 *Conſuetudo, & ſtatutum non differunt, niſi ſicut tacitum, & expreſſum.*
10 *Conſuetudo vt dicatur Eccleſijs onerosa non ſufficit qualecunque præiudicium, ſed requiritur magnum.*
11 *Quod iudicis arbitrio relinquitur.*
*Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. num. 21. & ſeq.*
12 *Læſio enormis, vel magna iudicetur iudicis arbitrio.*
13 *Eccleſia tenetur tolerare incommoda non multum lædentia propter conſuetudinis authoritatem.*
14 *A conſuetudine ſine magna cauſa non eſt recedendum.*
15 *Minima, ſeu modica in remedijs ordinarijs attenduntur.*
16 *Fallit propter authoritatem conſuetudinis.*
17 *Conſuetudo, qua Parochus tenetur ſuis parochianis in Paſchate dare Agnum paſchalem, vel paſtum, aut certa die candelas de cera alba, an valeat. & n. 18.*
19 *Et quid in conſuetudine, qua Plebanus dare debet cuilibet parochianorum certas libras carnis porcina ante ſolutionem decimarum.*
22 *Modica præiudicia non magnopere curat lex.*
23 *Fallit ſi diſpoſitio concepta ſit verbis vniuerſalibus. & n. ſeqq.*
24 *Verba vniuerſalia comprehendunt etiam minima.*
25 *Conſtitutio loquens per verba vniuerſalia, & geminata non recipit interpretationem reſtrictiuam à iure communi.*
26 *Conſuetudo grauans clericos, eorumque bona patrimonialia an ſit nulla. & n. ſeqq.*
*Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. n. 31.*
27 *Bona patrimonialia Clericorum an gaudeant priuilegio bonorum Eccleſiæ.*
28 *Præſcriptio in bonis patrimonialibus Clericorum de iure communi currit ſicut in bonis laicalibus.*
*Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. & n. 3.*
29 *Conſuetudo vt clericus teſtari poſſit de fructibus ſuæ præbendæ percipiendis poſt eius obitum vſque ad annum, valida eſt.*
30 *Reſtitutio in integrum non datur Clerico ratione læſionis in bonis patrimonialibus, vel in redditibus Eccleſiarum ei debitis.*
32 *Conſuetudines Eccleſijs præiudiciales per hoc cap. ſublatæ, quæ ſint. & num. ſeqq. vſque ad num. 58.*
*Quid ſi conſuetudo ſit inter laicos. n. 38.*
*Et quid ſi præiudicet Eccleſiæ aliter, quam reſpectu immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ. n. 34.*
*Et quid in conſuetudine interpretatiua. n. 35.*
*Et quid in conſuetudine inductiua decem, vel viginti annorum. n. 37. & 42.*
*Et quid in centenaria. n. 40.*
*Et quid in quadragenaria. n. 41.*
*Et quid in immemorabili. n. 48.*
*Et quid ſi cum immemorabili concurrat fama priuilegij. n. 52.*
33 *Conſuetudo multum grauans Eccleſiam eſt nutritiua peccati, & impreſcriptibilis.*
35 *Conſuetudo interpretatiua non cenſetur ſublata per ſtatutum tollens conſuetudinem.*
36 *Conſuetudo interpretatiua fauorabilior eſt, quam inductiua, & ſufficit probare obſeruantiam ſine præſcriptione.*
37 *Conſuetudo minoris temporis, quam annorum quadraginta, contra Eccleſiam non procedit. & n. 42.*
38 *Et quid ſi conſuetudo non ſit ſpecialiter contra Eccleſiam, ſed generaliter contra omnes.*
39 *Conſuetudo laicorum non poteſt clericos abſtringere.*
40 *Centenaria conſuetudo, vel præſcriptio procedit etiam contra Eccleſiam Romanam concurrentibus de iure requiſitis.*
41 *Conſuetudo, vel præſcriptio quadragenaria obtinet contra Eccleſiam. & n. 44.*
43 *Niſi magnum illi afferat præiudicium.*
45 *Beneplacitum Apoſtolicum ex curſu triginta annorum cum obſeruantia ſubſequuta, præſumitur etiam contra Eccleſiam de iure communi.*
46 *Siue fuerit reſeruatum, ſiue non.*
47 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*
*Negatiua ſufficienter probatur ex regiſtro, in quo diſpoſitio, de qua agitur, non reperitur deſcripta ibid.*
48 *Beneplacitum quamuis præſumatur ex obſeruantia triginta annorum, etiam vbi agitur de magno præiudicio; tamen ex regiſtro probari poteſt non interueniſſe.*
49 *Immemorabilis poteſt Eccleſijs præiudicare, quia habet vim tituli.*
50 *Contrarium.*
*Declaratur. n. 52.*
51 *Immemorabilis non habet vim priuilegij quando eſt à iure reprobata, vel quando eſt in materia, in qua non eſt veriſimile, vt Papa aliquem priuilegiauerit.*
52 *Immemorabilis conſuetudo, vel præſcriptio præiudicialis Eccleſiæ, quibus caſibus tollatur per conſtitutionem Vrbani VIII.*
53 *Immemorabilis à iure reprobata non ſuſtinetur poſt Bullam Vrbani VIII. etiam concurrente fama priuilegij Apoſtolici.*
54 *Laicus eſt incapax iuris conferendi etiam ex conditione in limine fundationis, vel ex immemorabili*

niſi

*niſi fama priuilegij concurrat.*

55 *Item nullo vnquam tempore poteſt præſcribere ius decimandi, niſi concurrente fama priuilegij.*

56 *Item nec per immemorabilem acquiritur ius nominandi capellanos amouibiles in parochialibus Eccleſijs, niſi cum prædicta fama.*

57 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*

58 *Papæ officium eſt Eccleſiarum idemnitati conſulere, & pernicioſas conſuetudines extirpare.*

59 *Conſtitutio Vrbani VIII. improbans, & caſſans quæcumque præiudicialia Sedi Apoſtolicæ, vel iuriſdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſticæ, Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis, ac iuribus, per partes refertur. & n. n. ſeqq. vſque in fin.*

61 *Legati, Miniſtri Apoſtolici, & feudatarij ſine ſpeciali mandato Papæ non poſſunt quidquam præiudiciale Eccleſijs, vel perſonis Eccleſiaſticis facere, ſeu tolerare.*

63 *Bulla cœnæ Domini publicatur quotannis ad damnanda, & euitanda Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis præiudicialia cum eorum vſibus, & obſeruantijs, etiam immemorabilibus. & n. 74.*

65 *Conſtitutionibus Apoſtolicis ad ſuſtinenda Eccleſijs præiudicialia obijci non poteſt, quod non ſint publicata, vel vſu recepta.*

66 *Libri continentes opiniones damnatas, vel minus legitimas Bullarum interpretationes, etiam permiſſu Legatorum editi non ſunt attendendi.*

67 *Moleſtiæ Legatis, & Nuncij illatæ in denegando ingreſſum in prouinciam, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo, damnantur.*

68 *Collectæ Eccleſiæ, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis ſine Apoſtolica authoritate per laicos, vel alios imponi, & exigi non poſſunt etiam à ſponte dantibus.*

69 *Laicorum attentata contra Eccleſias, ac perſonas Eccleſiaſticas, etiam ab immemorabili, & cum fama priuilegij ſunt ipſo iure nulla.*

70 *Immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ violationes generaliter improbantur. & n. 72.*

*Et ad cautelam reuocantur cum conſuetudinibus etiam immemorabilibus, & cum fama priuilegij. n. 74.*

71 *Inueſtituræ, pignorationes, & aliæ diſpoſitiones temporales de bonis Sedis Apoſtolicæ, vel inferiorum Eccleſiarum prorogari, aut perpetuari non poſſunt.*

72 *Immunitati Eccleſiaſticæ, & Eccleſijs, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis præiudicialia quæcunque ſunt irrita, nec vnquam fuerunt conualidata, etiam ex immemorabili, cum fama priuilegij, ſcientia, & permiſſione Romanorum Pontificum.*

74 *Et ad cautelam reuocantur.*

75 *Et Eccleſiæ in integrum reſtituuntur.*

76 *Enunciatiua iuriſpatronatus, & quædam alia per iniuriam miniſtrorum in expeditionibus litterarum inſerta, declarantur erroneæ. & n. ſeq.*

77 *Principes priuilegia impetrantes obligantur ex ſtylo ad tuendam immunitatem Eccleſiaſticam.*

78 *Status vltimus Eccleſiarum, earumque virium non eſt attendendus, vbi de antecedenti contrario ſtatu conſtat.*

79 *Interpretatio gratiarum, & diſpoſitionum Apoſtolicarum in fauorem ſupremorum Principum Regularibus, & alijs quibuſcumque interdicta eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ.*

1 CONSVETVDINES. Duos habet intellectus, iuxta primum, & communem, hoc dicit. Conſuetudo inferens grauamen Eccleſijs, ſeu eis oneroſa, non
2 tenet. Sed iuxta ſecundum, quem Abb. dicit eſſe magis ſingularem, hoc intendit. Conſuetudo inferens grauamen Eccleſijs, debet iudicis officio tolli. Breue eſt, & diuiſionem non patitur.

3 Nota primo, ex hac decretali, & nunquam obliuiſcaris generalem regulam in fauorem Eccleſiarum, ſecundum Abb. & Decium in primo not. videlicet conſuetudinem in Eccleſiarum præ-
4 iudicium, & grauamen induci non poſſe, nam verbum *remittere*, hic poſitum, exponitur, id eſt *tollere*, & non ſecundū eas iudicare, ſecundum Innoc. in ver. Remittere, cui ſubſcribunt Io. Andr. & Card. ambo num. 2. vel radicitus extirpare, ſecundum Abb. Antiq. in eodem ver. & Hoſt. nu. 8. & ſic ſupponunt Doctores huiuſmodi conſuetudines non de iure, ſed de facto tolli, ac extirpari debere tanquam illicitas, & pernicioſas corruptelas; & ita declarat explicite Cardin. hic nu. 2. verſ. Et ſecundum prædicta, dicens; [Et quamuis per tales conſuetudines non ligentur Eccleſiæ, tamen quia quandoque, de facto grauantur, ideo reuocari debent.] Ad hoc cap. Mala, 8. diſt. & c. Bonæ rei, 12. q. 2. & hic intellectus, quem Abb. hic in princ. fatetur eſſe communem, hodie reperitur canonizatus in conſtitutione ſan. mem. Vrbani VIII. de qua infra num. 59. nam in §. Nec non reliqua, de quo infra in ſummario, num. 72. conſuetudines in præiudicium Eccleſiarum declarantur eſſe ipſo iure nullæ, & quamuis poſtea caſſentur, & reuocentur, id tamen dicitur fieri ad abundantiorem cautelam, & quatenus foret opus, & nihilominus illicitæ, irrationabileſque declarantur in §. Et quatenus foret opus, vt patebit infra in ſummario nu. 74. Pone caſum in c. 1. infra de his, quæ fiunt à maiori parte Cap. ſecundum Innoc. & Abb. hic in princ. vel ſecundum Hoſt. num. 5. Pone exemplum in c. Clericis, de iudic. in c. Non minus, & in c. Aduerſus, de immunit. Eccleſ. & in c. Nouit, de ſent. excom. Alia quinque exempla conſuetudinum Eccleſijs præiudicialium, ac reprobatarum habes in præall. conſtitutione Vrbani in §. Moleſtias quoque, vt infra in ſummario n. 67.
5 & ſeq. & quatuor alia exempla in §. Inſuperque, vt in eod. ſummario, num. 76. & 77. Ratio prædictæ regulæ, ac deciſionis huius decretalis ea eſt, quia conſuetudo vt ſit ſeruanda, debet eſſe rationabilis, & Religioni conueniens, c. Erit autē lex, 4. diſt. & arg. l. Sunt perſonæ. ff. De religioſ. & ſumpt. funer. nam cum illa ſit ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex, c. Conſuetudo, 1. diſt. l. De quibus. ff. De legib. ſicut lex debet eſſe rationabilis, & Religioni conuenire, ita & conſuetudo; alioquin dicenda eſt potius corruptela, & non ſeruari, ſed magis extirpari debet. d. c. Mala, 8. diſt.
6 & c. fin. infra eod. At conſuetudo Eccleſijs oneroſa, ſeu præiudicialis, ratione caret. c. 1. infra de his quæ fiunt à maiori par. Cap. c. Ad audientiam, c. Cum inter nos, & venerabilis, infra eod. & c. Cum cauſa, de ſent. & re iudicat. gloſſ. vn. hic Hoſt. num. 6. & 7. & Abb. in 1. not. verſ. Et ſi quæretur de ratione, Io. Andr. ſupra in rubrica, num. 20. verſ. Nec obſtat, & patet ex memo-

morata Bulla Vrbani in §. Nec non reliqua, & §. Et quatenus foret opus: vt infra in ſummario, num. 72. & 74. Item cum conſuetudinis ſit nutrire publicam vtilitatem, quæ conſiſtit in ſacris, & ſacerdotibus, l. 1. §. 1. ... ff. De iuſt. & iure vtique ſi ſit Eccleſijs damnoſa. Religioni non eſt conueniens, & per conſequens irrationabilis eſt. vt in effectu ratiocinatur Butr. hic nu. 2. & 6. & Abb. loco citato,

7 Extenditur autem regula hujus textus, vt procedat etiam in ſtatuto Epiſcopi, quod ſi inferat
8 grauamen Eccleſijs, non valet: idem enim eſt effectus conſuetudinis, & ſtatuti; & vtrumque procedit ab ead. cauſa efficiente, nec differunt niſi ſicut tacitum, & expreſſum; quia conſuetudo cauſatur à conſenſu tacito; conſtitutio ab expreſſo, vt l. De quibus, ff. De legib. & ita poſt Goffred. hic firmant Hoſt. in fin. Cardinal. nu. 1. Anchar. eod. num. verſ. Quid in conſtitutione, & Abb. in primo not. verſ. Per quod arguo: & idem Hoſt. in c. Quæ in Eccleſiarum, num. 4. ſu-
9 pra de conſtitut. Quinimo hoc vendicat ſibi locum etiam in ſtatutis Legati de latere, vt patet in ead. Conſtitutione Vrbani VIII. §. Nihilominus, qua declarantur irrita, & ad cautelam reuocantur quæcunque Eccleſijs præiudicialia à legatis, & alijs ibi expreſſis emanata etiam per viam declarationis, vel conſtitutionis, vt patebit infra in ſummario, num. 64. & vide quod legitur, & notatur in c. Dilectus, infra de offic. legat.

10 Cæterum cum hæc decretalis reprobet conſuetudinem, quæ infert grauamen Eccleſijs, ambigui iuris eſt de quo grauamine hoc ſit intelligendum. Nam Bellam. hic in 2. quæſtione fatetur ſe de hoc ſemper hæſitaſſe, & audiuiſſe dubitari etiam per maiores, nec ſe vidiſſe hoc à quoquam clarè deciſum: Nimis enim generalis eſt regula, quam tradit hæc decretalis, & patet, quia omnes conſuetudines præiudicantes Eccleſijs etiam approbatæ in iure ipſis Eccleſijs grauamen inducunt. Doctores tamen conueniunt in reſtringenda generalitate huius regulæ, licet non ead. verborum formula vtantur. Nam gloſſ. hic in princ. & Io. Andr. num. 2. intelligunt textum de conſuetudine, quæ multum lædit Eccleſiam, Hoſt. nu. 5. explicat verbum, *grauamen*, ſcilicet enorme, & oneroſum, Collectar. num. 3. & Abb. n. 5. requirunt magnum, Bellam. d. q. 2. magnum, & notabile, Cardin. in 2. oppoſitione quod grauat immodicè. Abb. in primo not. non modicum, & conſ. 72. In negotio, num. 3. lib. 1. ait; Non quamlibet conſuetudinem contra Eccleſiam eſſe nullam, ſed illam, quæ magnum præiudicium affert, & nulla ratione fulcitur, & Decius hic in primo not. reſtringit textum ad conſuetudinem multum grauantem.

11 Placet tamen opinio Bellam. loco citato, videlicet in grauaminibus determinatis à iure, & in his, quæ ſunt conſimilia determinatis, ſtandū eſſe iuris diſpoſitioni, in alijs verò quamuis grauamen debeat eſſe magnum, ſeu notabile, ſecundum Doctores; tamen hoc iudicis arbitrio dijudicandum relinquitur, arg. c. In cauſis, infra de offic. De-
12 legat. ſecundum Bellam. ſic læſio enormis, vel magna iudicatur iudicis arbitrio, vt patet ex cumulatis à Menochio de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 1. caſ. 72. num. 5. & caſ. 74. num. 4.

13 Tenetur ergo Eccleſia propter authoritatem conſuetudinis tolerare incommoda non multum
14 lædentia, prout eſt caſus hic, iuncta gloſſ. ſecundum Cardinal. in 2. oppoſ. neque enim à conſuetudine eſt recedendum ſine magna cauſa. l. In
15 rebus. ff. De conſtitut. Princip. c. Cum conſuetudinis, infra eod. Et quamuis in remedijs ordinarijs curetur etiam de modico, c. vlt. 14. q. vlt. c. Si proponente, de reſcript. Card. ſupr. in
16 procem. in ver. Volentes, in 2. Tamen hoc fallit propter conſuetudinis authoritatem, vt hic per eumdem Cardin. in 2. oppoſitione.

17 Et ex hoc ſoluitur quæſtio de conſuetudine, quæ alicubi viget, vt Parochialium Eccleſiarum Rectores teneantur ſuis Parochianis in Paſchate dare agnum paſchalem, vel paſtum, vel quid ſimile: nam ſecundum Cardin. hic prope finem, ſi quod traditur eſt tale, vt inde Eccleſia multum grauetur, non valet conſuetudo; alias ſecus, per. præd. & arg. c. Cum Apoſtolus, infra de cenſ.

18 Ex hoc etiam infert Feder. de Sen. conſ. 155. incipien. Quæro an laici, vt valeat conſuetudo, quod Presbyter debeat certa die dare Parochianis candelas de cera alba, quia conſuetudo huiuſmodi eſt modicum præiudicialis, & ſequitur Decius hic num. 2.

19 Sed è conuerſo non videtur ſubſiſtere conſuetudo, quæ dicebatur vigere in Caſtro Corſiani, quod Plebanus cuilibet Parochianorum dare deberet certas libras carnis porcinæ ante ſolutionem decimarum, quia multum grauat Eccleſiam vt hic per Abb. num. 2.

20 Porrò ſupradicta diſtinctio inter magnum, & modicum præiudicium procedit de plano in ter-
21 minis iuris communis. Verum poſt conſtitutionem Vrbanam, de qua infra num. 59. non videtur tranſire abſque difficultate, quia Pontifex dum reprobat conſuetudines Eccleſiæ præiudiciales, vtitur verbis vniuerſalibus, ac geminatis, vt patet in §. Nihilominus, vbi irrita eſſe declarat omnia & ſingula eccleſijs quomodolibet præiudicialia & quibuſuis, & ex quauis cauſa quandocunque, qualitercunque, & quomodocunque, emanata, vt infra in ſummario, num. 64. & in §. Nec non reliqua, num. 72. ibi *omnia quæcumque, & qualiacumque Eccleſijs, &c. quomodolibet præiudicialia.* Quæ quidem verba videntur comprehendere quodcunque præiudicium cuiuſcunque ſit qualitatis, ex notatis per gloſſ. in c. Vt circa, in ver. Omnia, & ſingula, de elect. lib. 6.
22 & per Iaſonem in l. Titia. §. fin. num. 3. ff. De verbor. obligat. Nec refert, quod de his, quæ ſunt modici præiudicij non magnopere curet lex,
23 vt pluribus exemplis fusè probat Crauetta conſ. 182. Videtur, num. 15. Quoniam hoc non pro-
24 cedit vbi verba ſunt vniuerſalia. Tunc enim etiam minima veniunt in diſpoſitione, vt plenè per eumdem Crauet. conſ. 194. Verba tranſactionis, col. antepenult. verſ. Secundo, & verſ. Tertio, & conſ. 228. Iafredus num. 12. verſ. Octauò conſi-
25 dero. Et quamuis conſtitutio alias non eſſet intellegenda de quolibet præiudicio, ſed de graui, & magno dumtaxat, vt ſic reciperet reſtrictionem, & interpretationem paſſiuam à iure communi, ad l. 2. C. De noxal. tamen ſecus dicendum videtur hoc caſu propter verba vniuerſalia, & geminata, quæ impediunt conſtitutionem recipere interpretationem reſtrictiuam, vt voluit Salic.

lic. in d. l. 11. quem refert, & ſequitur Alex. conſ. 118. In caſu, num. 5. verſ. Et tanto magis, lib. 5. & conſ. 35. Viſo themate, num. 8. & 9. lib. 6. latiſſimè Crauetta in præcitato conſ. 194. per totum. Tamen hac de re ſanctiſſimus eſſet conſulendus, cum interpretatio huius Bullæ ſit cuilibet interdicta, & ante declarationem Apoſtolicam ſine vlla diſtinctione ad litteram ſit intelligenda, vt infra in ſummario, num. 79.

26 Vlterius QVÆRITVR, An diſpoſitio huius decretalis improbans conſuetudines Eccleſijs onerosas vendicet ſibi locum in clericis, eorumque bonis patrimonialibus.

27 Opinionem affirmatiuam videtur ſequi Hoſt. hic num. 5. & Ioan. Andr. num. 1. nam ſuper ver. Eccleſijs, addunt idem in Clericis, per c. Clericis, infra de iudic. & ex hoc inferunt Ant. de Butr. num. 5. Io. de Imol. num. 1. & Io. de Anan. num. 2. vt non valeat conſuetudo grauans bona patrimonialia Clericorum, cum hæc gaudeant eod. priuilegio, quo gaudent res Eccleſiarum, vt notat gloſſ. in c. Ex litteris in ver. obligata, infra de pignor. ita vt propterea ſicut res Eccleſiæ à laicis collectari non poſſunt, ita nec bona patrimonialia Clericorum, ſecundum eos.

Sed contrariam opinionem amplectitur Abb. hic num. 3. verſ. Sed tu aduerte, non enim ſubſiſtit fundamentum, quod bona Clericorum fruantur eodem priuilegio, quo res Eccleſiarum, imo contrariam regulam firmat idemmet Butr. in c. Si diligenti, de præſcript. vbi aſſerit eodem priuilegio Clericorum bona regulariter non potiri, niſi in caſibus in iure expreſſis, licet quoad collectas eod. priuilegio gaudeant, quia hic caſus eſt expreſſus in iure, vt c. Final. de vit. & honeſtat. Clericor. & fatetur Abb. hic d. num. 3. verſ. Fateor tamen. Vnde ipſe putat hoc cap. non extendi ad bona patrimonialia Clericorum, non

28 ob regulam ſupraſcriptam; non quia videmus huiuſmodi bona non frui priuilegio rerum Eccleſiaſticarum quoad præſcriptionem: nam contra Eccleſiam non currit præſcriptio, niſi quadragenaria, vt in c. De quarta, infra de præſcript. & in Auth. Quas actiones. C. De ſacroſ. Eccleſ. At contra bona patrimonialia Clericorum currit præſcriptio, ſicut in bonis laicalibus, vt notat

29 gloſſ. 1. in c. Poſſeſſiones, 16. q. 4. Tum ex doctrina Io. Andr. in reg. Nemo poteſt, lib. 6. in Mercur. vbi pluribus firmat valere conſuetudinem, vt Canonicus poſſit teſtari de fructibus ſuæ præbendæ percipiendis poſt eius obitum vſque ad annum. Et dicit non obſtare hoc capitulũ, quia in caſu quæſtionis ab eo formatæ non præiudicabatur Eccleſiæ, vt hic, ſed ſucceſſori in præbenda, & ſic apertè ſentit Io. Andr. valere conſuetudinem inferentem grauamen nedum bonis

30 Clericorum patrimonialibus, ſed etiam redditibus, qui eis debentur occaſione Eccleſiæ: Tum denique quia non ita iudicis officio ſuccurritur bonis Clericorum ſicut bonis Eccleſiarum; ideoque Clericus in bonis patrimonialibus non petit reſtitutionem in integrum ratione læſionis, nec in Eccleſiarum redditibus ei debitis, prout ſentit gloſſ. in Clem. vn. in ver. Eccleſia, de in integrum reſtit. & tenet Speculator, in tit. de reſtit. in integrum. §. Qualiter, nu. 7. verſ. Sed numquid Clericus. Non obſtat d. c. Clerici, de iudicijs.

Quoniam, vt reſpondet Abbas, ille textus non reprobat conſuetudinem, niſi reſpectu priuilegij ipſis Clericis tributi in fauorem totius ordinis Clericalis; & ita etiam ſecundum eum intelligi debent Hoſt. & Io. Andr. loc. cit. quia loquuntur de Clericis ipſis, non autem de eorum bonis patrimonialibus.

31 Tu dicas primam opinionem hodie reperiri approbatam in ſæpius citata conſtitutione Vrbani VIII. in qua reprobantur, & irritæ decernuntur non ſolum conſuetudines Eccleſijs, ſed etiam perſonis Eccleſiaſticis, earumque iuribus, bonis, & fructibus præiudiciales, vt in §. Necnon reliqua, & conſtabit infra in ſummario, num. 72. & ſic non ſolum Clerici, ſed etiam eorum bona patrimonialia, ſiue per viam declarationis, ſiue extenſionis, hodie procul dubio comprehenduntur in diſpoſione huius decretalis, & ponderandum, quia textus in c. Non minus; de immunit. Eccleſ. loquitur ſimpliciter per illa verba, *de bonis Eccleſiarum, & Clericorum*, & tamen ex illa decretali eliciunt omnes quoad immunitatem à collectis eod. priuileg. potiri res Eccleſiarum, & bona patrimonialia Clericorum, vt ibi dixi in 6. not. Ergo fortius idem dicendum quoad diſpoſitionem huius cap. in terminis conſtitutionis Vrbani, quæ de Clericis, eorumque bonis, iuribus, ac fructibus explicitè loquitur: ſimiliter gloſſ. vlt. in d. c. fin. de vita, & honeſtat. Clericor. propter illa verba, quæ habentur ibi in textu, de facultatibus ſuis, generaliter ait, res Clericorum, & Eccleſiarum eod. priuilegio gaudere.

32 Vltimò QVÆRITVR, de quibus conſuetudinibus hoc capitulum intelligatur.

33 Excludam caſus non dubios. Certum eſt primò textum eſſe generaliter intelligẽdum, etiamſi conſuetudines Eccleſijs oneroſæ ſint inter laicos, ſecundum Cardin. hic num. 2. verſ. Et ſecundum prædicta: nam etſi regulariter Papa de laicis non iudicet, c. Nouit. de iudic. hoc tamen fallit ratione peccati, vt ibi, & hic, & ex hoc dicto Cardin. ſingulariter notat conſuetudinem inducentem Eccleſijs magnum grauamen eſſe peccati nutritiuam, & conſequenter impræſcriptibilem, ſecundum ea, quæ leg. & not. in c. fin. infra eod. & ſcripſi in c. Extirpandæ in 1. not. infra de

34 præben. & adde quæ dixi ſupra num. 6. Rurſus certum eſt, hunc textum non reſtringi ad libertatem Eccleſiaſticam, quia generaliter loquitur, & ponderat grauamen, quod infertur Eccleſijs ex conſuetudine, ſecundum Abb. hic in 1. not. verſ. Et pondera. Et hodie expeditum eſt in præcitata Bulla Vrbani VIII. in qua reprobantur conſuetudines præiudiciales non modo iuriſdictioni, vel immunitati, aut libertati Eccleſiæ, ſed generaliter Eccleſijs, perſonis Eccleſiaſticis, & earum bonis, vt infra in ſummario, num. 72.

35 Secundò, manifeſtum videtur ex hoc cap. ſublatam non eſſe conſuetudinem interpretatiuam, de qua in l. Si de interpretatione. ff. De leg. & in c. Cum dilectus, infra eod. quia textus intelligi debet de conſuetudine propriè ſumpta, quæ eſt contra ius: conſuetudo autem interpretatiua iuri non aduerſatur; ideoque non cenſetur ſublata per ſtatum tollens conſuetudinem, vt conſulendo tenet Dec. conſ. 11. Quoniam iudican-

36 tium, num. 10. & poſt eum Decian. conſ. 124.

Poſt

Poſt abſolutum, num. 28. lib. 3. Huiuſmodi enim
conſuetudo interpretatiua, ſeu iuris præexiſtentis
declaratiua fauorabilior eſt, quàm conſuetudo
diſpoſitiua, ideoque in ea ſufficit probare ob-
ſeruantiam ſine præſcriptione, vt originaliter
voluit Nicolaus de Matarellis, quem refert, &
ſequitur Ant. de Butr. in c. vlt. nu. 47. verſ. Ex
his dicit Nicolaus, infra eod. Alex. conſ. 8. Et
aduerte, num. 7. & ſeq. lib. 2. plenè Aymo conſ.
201. Præſupponitur, num. 11. & 12. & reſoluit
Rota apud Put. decif. 283. lib. 1. & deciſ. 256.
num. 6. & 7. part. 2. diuerſ. quod nota etiam pro
intellectu præcitatæ conſtitutionis Vrbani,
37 Tertio, ſi loquamur de conſuetudine inducti-
ua ſi illa ſit decem, vel viginti annorum, res eſt
extra dubium, quia contra Eccleſiam talis con-
ſuetudo non procedit, c. Placuit, §. Poteſt, 16.
q. 3. & notat Innoc. in d. c. Cum dilectus, nu. 5.
in ver. Talis, infr. eod. vbi ait, conſuetudinem
contra Eccleſiam oportere eſſe præſcriptam, &
ſic non minoris temporis, quàm annorum qua-
38 draginta, & ſequitur ibi Cardin. num. 12. in
6. quæſt. Niſi fortè conſuetudo non eſſet ſpeciali-
ter contra Eccleſiam, ſed generaliter contra
omnes; quia tunc ſufficerent decem anni etiam
39 contra Eccleſiam ſecundum Innocen. quod dicit
eſſe notandum. Cardin. vbi ſupra, ſed alij con-
tra, & bene ſecundum Hoſt. ibidem num. 16. &
Ioan. Andr. num. 13. quia conſuetudo laicorum
non poteſt Clericos aſtringere, vt notat idem
Ioan. Andr. ſupra in Rubr. num. 16. verſ. Nec
obſtat.
40 Quartò de centenaria conſuetudine, vel præ-
ſcriptione ſimiliter non eſt ambigendum, quia
procedit etiam contra Eccleſiam Romanam, vt
in Auth. Quas actiones, C. De ſacroſ. Eccleſ.
quæ eſt canonizata in c. Nemo, 16 qu. 3. & id-
circo concurrentibus de iure requiſitis, hodie
reperitur expreſsè præſeruata in ead. conſtitu-
tione Vrbani VIII. in §. Non intendimus, vt infr.
in Summario, n. 81.
41 His præhabitis duo dubia ſuperſunt exami-
nanda. Primum eſt, an hæc decretalis ſuſtulerit
conſuetudinem quadragenariam. Secundum, an
ſuſtulerit immemorabilem.
Circa primum pro parte affirmatiua facit,
quia conſuetudo ſi ſit præſcripta ſpatio annorum
quadraginta, obtinet etiam contra Eccleſiam,
c. Cumana, infr. de elect. c. Cum Eccleſia Sutri-
na, & ibi notatur, de cauſ. poſſeſſ. & propriet.
& notat Innoc. in cap. Cum dilectus, num. 5. in
ver. Talis, infr. eod. quem ibi ſequuntur Hoſt.
num. 16. Ioan. Andr. num. 13. Cardin. num. 12.
in 6. quæſt. & alij communiter. Idem Io. Monac.
in c. Generali, num. 7. de elect. lib. 6. vbi firmat
conſuetudinem poſſe Eccleſijs præiudicare ſi ſit
infra hominum memoriam, & ſic annorum
quadraginta.
42 In oppoſitum eſt veritas, quia ſi hoc cap. in-
telligeretur de conſuetudine infra quadraginta
annos, eſſet de indubitabili, contra textum in
l. Habeo, ff. De Carbon. edict. Nam talis con-
ſuetudo nullo caſu procedit contra Eccleſiam,
ſed tantum contra laicos, C. Quæ ſit long. con-
ſuet. per totum, & l. 2. ff. De aqua pluu. arc. &
notant Innocen. Hoſt. & Ioan. Andr. loc. cit. &
dictum eſt ſupra num. 37. Ergo ſuperuacaneum
43 fuiſſet illam collere. Nec obſtat, quod conſue-
tudo quadragenaria procedat etiam contra Ec-
cleſiam, vt in contrario. Quoniam hoc locum
non habet ſi Eccleſiæ magnum inferat grauamen
vt hic. Hodie ceſſat omnis difficultas, quia vt
patebit infra num 80. in conſtitutione Vrbani in
§. Præſentes quoque, diſertis verbis reprobatur
conſuetudo, & præſcriptio Eccleſiæ præiudicia-
lis, etiamſi ſit quadraginta annorum; & quam-
uis poſtea in §. Non intendimus, præſeruetur
centenaria ſimpliciter, & immemorabilis in
caſibus ibidem exceptis: tamen quoad quadra-
genariam nulla ſit præſeruatio, vt infra in Sum-
mario, num. 81. & ſic indiſtinctè remanet ſubla-
ta. Arg. l. Præcipimus, in fin. C. De appellat. &
l. Sancimus. C. De teſtam.
Ex quibus etiam conſtat hodie non procedere
quod ait Bellam. hic num. 1. videlicet hoc cap.
non habere locum in præſcriptione, quæ in-
duci poteſt etiamſi ſit Eccleſiæ oneroſa, vt in
Auth. Quas actiones, C. De ſacroſ. Eccleſ. & in
c. 1. de præſcript. lib. 6. Contrarium enim liquidò
apparet ex memorata conſtitutione, quæ ex-
preſſe loquitur tam de conſuetudine, quàm
44 de præſcriptione. Et quamuis fateor hoc per-
quàm durum eſſe, cum iura omnia admittant
præſcriptionem quadragenariam, etiam contra
Eccleſiam, vt cap. De quarta, ibi gloſ. 1. & DD.
c. Ad aures, & c. Illud autem, infra de præſcript.
cum ſexcentis ſimilibus: tamen ita lex ſcripta
eſt, l. Proſpexi, ff. Qui, & à quibus: vel certè
ceſſat legis durities ex his, quæ dixi ſupr. num. 6.
& 33.
45 Hinc etiam conſtat hodie non obtinere quod
Doctores affirmant ex curſo triginta annorum
cum obſeruantia ſubſequuta præſumi beneplaci-
tum Apoſtolicum interueniſſe etiam contra Ec-
cleſiam. Anchar. conſ. 136. In conſilijs, num. 2.
Alex. conſ. 17. Viſo inſtrumento, num. 8. lib. 4. &
ſæpius reſoluit Rota, vt deciſ. 179. num. 1. par. 2.
diuerſ. & deciſ. 102. num. 7. part. 7. Recentior. &
coram Gregor. XV. deciſ. 52. num. 2. vbi in alie-
natione bonorum Eccleſiæ triginta annos effe-
ctum ſortita: & in tranſactione Put. deciſ. 355.
num. 1. lib. 2. & in inueſtitura Rota deciſ. 407.
num. 7. part. 4. Recent. & in permutatione fuit
deciſum in cauſa Mediolanen. reſciſſionis per-
mutationis 10. Ianuarij 1597. coram Cardinali
Pamphilio impreſſa apud Nicol. Garz. de benef.
part. 12. c. 2. num. 185. & approbata in deciſ. 694.
num. 5. part. 1. Recent. & in vnione beneficij li-
beri ad beneficium iuriſpatronatus (quæ eſt val-
46 de præiudicialis Eccleſiæ) cenſ. Rota in recent.
deciſ. 506. num. 2. & 3. part. 2. Quod procedit
ſiue beneplacitum Apoſtolicum fuerit reſerua-
tum, ſeu enunciatum, ſiue non, ſecundum
communem opinionem de qua teſtatur Fel. in c.
Albericus, n. 4. de teſtib. & quam multoties pro-
bauit Rota Put. d. deciſ. 355. num. 2. lib. 2. Serap.
deciſ. 1042. num. 3. Rota d. deciſ. 506. num. 3.
part. 2. & deciſ. 202. num. 7. part. 7. recent. & in
præalleg. Mediolanen. Reſciſſionis permutatio-
nis.
47 Id inquam conſtat hodie non obtinere; quan-
doquidem hanc beneplaciti præſumptionem
improbauit Vrbana conſtitutio in his, quæ ſunt
Eccleſijs præiudicialia, etiamſi beneplacitum
fuerit reſeruatum, vel promiſſum, vt infra in
Summario, num. 64. Idque ob eam rationem,
quia

quia confirmationes, approbationes, & bene-
placita Papæ, præſertim vbi agitur de præiudi-
cio perpetuo, ſemper conſueuerunt in ſcriptis
expediri, præcipuè per litteras Apoſtolicas, ſiue
ſub plumbo, ſiue in forma breuis ſub annulo
Piſcatoris; ac proinde ſi in regiſtris Apoſtolicis,
quæ fideliter cuſtodiuntur, non reperiantur regi-
ſtrata, vel non exhibeantur originalia litterarum
Apoſtolicarum, aut tranſumpta iuxta formam
alterius Bullæ eiuſdem Pontificis: inde deduci-
tur, Romanos Pontifices numquam præiudicia-
lia huiuſmodi approbaſſe, vel confirmaſſe, aut
beneplacita deſuper conceſſiſſe: vt patet in §.
Quodque confirmationes, & in §. Minuſque
inde, & conſtabit infra in Summario, num. 62. &
num. 73.

Hic enim eſt optimus modus probandi nega-
tiuam, vt firmat Paul. de Caſtro in Auth. Si quis
in aliquo, in fin. C. De edendo, & Ripa in cap.
Cum Eccleſia Sutrina, num. 82. de cauſ. poſſeſſ.
& propriet. Ideoque ex regiſtro denunciationum
probatur ſufficienter denunciationem non fuiſſe
factam, vt ex facto reſpondit Bartol. conſ. 81.
Martinus Forniconis, num. 2. verſ. Iſta autem
negatiua, libr. 1. & ſimiliter ſi in libro, in quo
collationes conſueuerunt regiſtrari, non appa-
reat collatio, ex hoc probatur concludenter poſ-
ſeſſorem eſſe intruſum, ſeu titulum non habere,
vt voluit Felin. in c. Illud, n. 7. circa fin. verſ. Et
48 idem ſi forte probaretur, de præſumpt. & Ripa
loco citato. Et quamuis ex lapſu temporis an-
notum triginta cum obſeruantia præſumatur ſo-
lemnitas, ſeu beneplacitum Superioris, etiam
vbi agitur de magno præiudicio, ſecundum
Ioan. de Imol. in c. Peruenit, & ibi gloſ. 1. de
empt. & vendit. hoc tamen non impedit quin
contrarium probari poſſit. Et probatur ſufficien-
ter eo ipſo, quod beneplacitum in regiſtro non
reperitur deſcriptum, vt ſingulariter declarat Fe-
lin. in d. cap. Illud, num. 6. verſ. Secundò eſt ad-
uertendum, & n. 7. de præſumpt. Quod eſt nota-
tu dignum ad dignoſcendam iuſtitiam prædictæ
conſtitutionis.

49 Circa ſecundum, An hoc capitulum improbans
conſuetudinem Eccleſijs oneroſam comprehen-
dat immemorabilem, Ioan. Monach. in c. Gene-
ra.i, num. 7. de elect. lib. 6. tenet conſuetudinem
poſſe Eccleſijs præiudicare ſi ſit ſupra hominum
memoriam, quia habet vim ſtatuti, vt l. Hoc
iure, §. Ductus aquæ, ff. De aqua quotidiana,
& æſtiua. Similiter Bald. in c. 1. in princ. 6. col. verſ.
Quæro quanto tempore, qui feud. dar. poſſ. te-
net conſuetudinem; cuius initij non eſt memo-
ria, validam eſſe, licet ſit Eccleſijs oneroſa.
Idemque firmat Cardin. in Clem. 2. in 8. quæſt.
de reb. Eccl. non alien. & Dec. hic n. 5.

50 Sed contrarium magis probatur Collectario
hic n. 3. circa fin. vbi ait, ſententiam Io. Monac.
ſtare non poſſe, per ea, quæ notantur in cap. 1.
infra de his, quæ fiunt a maior. par. cap. & in
c. Cum cauſa, de re iudicat. Hæc poſterior opi-
nio reperitur hodie approbata in conſtitutione
Vrbana in §. Nec non reliqua, vbi generaliter
declaratur irrita, & ad cautelam caſſantur quæ-
cumque præiudicialia non tantum Sedi Apoſto-
licæ, ſed etiam Eccleſijs inferioribus, & Eccle-
ſiaſticis perſonis, earumque bonis, & damnan-
tur, reuocanturque contrariæ conſuetudines etiã

51 immemorabiles, vt patebit infra in Summario
Bullæ, num. 72. & n. 74. Vnde non obſtat, quod
immemorabilis habeat vim tituli, ſeu priuilegij:
d. §. Ductus aquæ, quoniam hoc non procedit,
vbi talis conſuetudo eſt à iure reprobata, vt in
caſu præſenti; tunc enim nec vim priuilegij, nec
vim aliquam habet, ita Philipp. Franc. in c. 1. in
s. nor. verſ. Imò tradit Hoſt. de conſuet. lib. 6.
& Put. deciſ. 466. num. 4. lib. 2. quibus adde
Felin. in c. Cum ex officij, n. 13. verſ. Secundò dico,
de præſcr. vbi pluribus oſtendit titulum priuile-
gij non probari ex curſu temporis immemora-
bilis, quando verſamur in materia, in qua non
eſt veriſimile, vt Papa aliquem priuilegiauerit;
quin potius priuilegia, quæ adeò deuiant ab ho-
neſtate, præſumi falſa, vel ſubreptitia, vt idem
dixit in cap. 2. num. 56. verſ. Stylus Curiæ de re-
ſcript.

52 Cæterum aduerte, quia in ead. conſtitutione,
in §. Non intendimus. Pontifex declarat ſe non
intendere immemorabilem tollere, niſi in caſi-
bus, in quibus per ſacros canones, ſeu Concilia
vniuerſalia, vel conſtitutiones, aut diſpoſitiones
Apoſtolicas, illa reprobatur, ſeu illi derogatur,
aut aliàs de iure illa non ſuffragatur, vt infra in
ſummar. num. 81. Et ita etiam limitant opinio-
nem ſuam Cardinalis, & Dec. locis citatis, dicen-
tes immemorabilem Epiſcopis oneroſam valere,
niſi ſit expreſsè reprobata in aliquo caſu particu-
lari. Quamobrem dicta conſtitutio qua parte
immemorabilem improbat, fortè parum, aut ni-
hil operatur, cum poſtea ſe reſtringat ad termi-
nos iuris communis.

53 Illud tamen admonendi ſumus, quod in illis
caſibus, in quibus immemorabilis conſuetudo
reperitur à iure reprobata, hodie ſuſtineri non
poteſt, etiamſi cum ipſa concurrat fama priuile-
gij Apoſtolici, cum Bulla Vrbani in præallegat.
§. Necnon reliqua ſuſtulerit immemorabilem
etiam cum fama priuilegij.

54 Quamobrem etſi laicus ſit incapax iuris con-
ferendi, c. Si quis deinceps. c. Per laicos, & c.
Laicis, 16. q. 7. adeo vt neque ex conditione ad-
iecta in limine fundationis illud poſſit acquirere,
vt per Lambert. de iurepatr. 1. part. quæſt. 9. art.
1. num. 70. 96. & 105. neque ex immemorabili
conſuetudine, vt firmat Roch. de Curt. in c. fin.
hoc tit. ſect. 5. n. 44. Lambert. d. tract. in 3. part.
lib. 2. q. 5. art. 12. Seraph. deciſ. 1382. num. 3.
tamen de iure communi immemorabilis ſuffra-
gatur ſi fama priuilegij concurrat, Felin. in cap.
Cauſam quæ, à num. 3. de præſcript. & in c. Cum
contingat, num. 4. & 5. de for. compet. Probus
ad Monachum in c. Nullus, num. 3. de tempor.
ordinat. lib. 6. Aufrer. de poteſt. ſæcular. ſuper
Eccleſias regul. 2. num. 25. Balb. de præſcript. 1.
part. 5. partis principalis, q. 7. à num. 16. Creſ-
cen. deciſ. 1. num. 2. de decim. Put. deciſ. 365.
55 lib. 1. Similiter quamuis laici ſint decimarum
incapaces, nec vllo tempore poſſint illas præ-
ſcribere, d. c. Cauſam quæ, de præſcript. Rebuff.
de decim. q. 10. tamen poſſunt de iure communi
ſi cum immemorabili concurrat fama priuile-
gij, vt reſoluit Rota, deciſ. 215. part. 2. diuerſ. &
in recent. dec. 698. num. 5. par. 3. dec. 545. n. 1.
par. 4. deciſ. 22. num. 14. & dec. 56. nu. 1. par. 7.
56 Et eod. modo ſi ius commune ſpectetur, laico
immemorabilis poſſeſſio ſuffragatur ad nomi-

nandum Capellanos amouibiles in Parochiali-
bus Eccleſijs, quando fama priuilegij concurrit.
Bald. d. q. 7. Anton. Gabriel. concluſ. prima de
præſcript. à num. 16.

57 At hæc omnia ceſſant poſt conſtitutionem Vr-
bani VIII. quia in his, quæ ſunt præiudicialia
Eccleſijs. dicta conſtitutio improbat, & annullat
conſuetudines,& præſcriptiones,etiã ſi ſint imme-
morabiles,& cum prætenſa fama priuilegij Apo-
ſtolici, idque ob eam rationem, quia cum priui-
legia huiuſmodi conſueuerint in ſcriptis expediti,
probatur negatiua eo ipſo, quod in Regiſtris
Apoſtolicis non reperiuntur regiſtrata, aut non
exhibentur originalia, vel tranſumpta: & mens
Romanorum Pontificum ſemper fuit huiuſmodi
præiudiciales conſuetudines numquam appro-
bandi, ſeu confirmandi, niſi de prætenſa appro-
batione, vel confirmatione Apoſtolica conſtite-
rit ex prædictis regiſtris, aut originalibus, vel
tranſumptis, vt in §. Necnon reliqua, & patebit
infra in ſummario, num. 73. Hoc enim modo
ſufficienter probatur negatiua, vt dixi ſupra,
num. 47. & 48.

58 Porrò cum ad Rom. Pontificis officium ſpectet
Eccleſiarum indemnitati conſulere, c. Quæ in Ec-
cleſiarum, ſupra de conſtitut. c. 3. infra de arbitr.
libertatem, immunitatemq; Eccleſiaſticam tueri,
cap. 1. de immunit. Eccleſ. lib. 6. & conſuetudi-
nes Eccleſijs præiudiciales, ac pernicioſas extir-
pare, vt ex hoc textu notant Anchar. in primo
59 not. Cardin. & Decius vterque in 2. not. Hinc
prouide ſan. mem. Vrban. VIII. conſtitutionẽ edi-
dit die 5 Iunij 1641. incip. Romanus Pontifex,
quam per partes ſingulas compendioſè hic refe-
rendam duxi, vt vſui eſſe poſſit, cum ſit de ma-
teria admodum graui, & quotidie in praxi occur-
rente.

60 Diuiditur ergo hæc conſtitutio, in 8. partes.
In prima narrat cauſam conſtitutionis, nempe
quod aliqui Legati,& Nuncij, alijque ſedis Apo-
ſtolicæ miniſtri, Gubernatores, ac officiales Ca-
meræ, nec non Barones, & feudatarij præter,
vel contra facultates ſibi conceſſas aliqua Sedi
Apoſtolicæ, aut iuriſdictioni, vel immunitati,
ſeu libertati Eccleſiaſticæ Eccleſijs, ac perſonis
Eccleſiaſticis, earumque bonis, & iuribus præ-
iudicialia fecerunt, ſeu tolerarunt. Quodque
gratiæ,& inueſtituræ bonorum etiam iuriſdictio-
nalium ad Romanam, vel inferiores Eccleſias
61 ſpectantium ad certas vitas, ſeu lineas factæ lon-
gius proponuntur, vel perpetuantur, cum tamen
Legati, & alij prædicti ſine ſpeciali Papæ man-
dato nulla huiuſmodi præiudicialia vnquam ta-
citè, vel expreſſè facere potuerint, nec Roma-
62 nis Pontificibus illa innotuerint, ſaltem cum ſuis
circumſtantijs. Beneplacita verò Apoſtolica, ma-
ximè vbi agitur de præiudicio perpetuo, ſemper
conſueuerint in ſcriptis expediri; adeo vt ſi in
regiſtris Apoſtolicis non reperiantur, aut non
exhibeantur originalia, vel tranſumpta iuxta
formam alterius conſtitutionis eiuſdem Vrbani
edita die prima Iunij 1635. inde deducatur Ro-
63 manos Pontifices nunquam ſuper his beneplacita
conceſſiſſe. Cum præſertim publicetur quoran-
nis Bulla in die Cœnæ Domini pro impugnandis,
& euitandis huiuſmodi præiudicialibus, quæ pro-
pterea fuerunt, ac ſunt ipſo iure nulla.

64 In ſecunda parte ibi, *nihilominus*, ad abun-
datiorem cautelam reprobat, & damnat, & eo
ipſo nulla eſſe declarat omnia, & ſingula acta,
decreta, indulta, & declarationes, concordia, &
pacta etiam nomine Sedis Apoſtolicæ inita, alie-
nationeſque officiorum, ac iurium eiuſdem Se-
dis, Eccleſiarumve inferiorum, & quaſcunque
alias diſpoſitiones Romanæ, ſeu quibuſcis alijs
Eccleſijs, ac perſonis Eccleſiaſticis, ſeu iuriſdi-
ctioni, vel immunitati, aut libertati Eccleſiaſticæ
quomodolibet præiudicialia à legatis, & alijs
antedictis quomodocunque emanata, etiam per
viam declarationis, vel conſtitutionis, ac ſub
reſeruatione, vel promiſſione beneplaciti Apo-
ſtolici etiam cum executione, & longiſſima ob-
65 ſeruantia ſubſequuta, etiam intuitu ſupremo-
rum Principum ex quacunque cauſa, etiam tranſ-
actionis, vel pacis vniuerſalis, etiam ſub præ-
textu, quod Bullæ Apoſtolicæ non ſint publicatæ,
66 vel vſu receptæ, aut contrario vſu abrogatæ, etiam
in permittendo editionem librorum, vt præfer-
tur, præiudicialium, ſeu continentium opiniones
damnatas, vel minus legitimas conſtitutionum
Apoſtolicarum interpretationes, vel contra diſci-
plinam Eccleſiaſticam.

67 In tertia parte ibi, *Moleſtias quoque*, damnat,
& reprobat,& nulla eſſe declarat in ſpecie præiu-
dicialia infraſcripta. Primo ſcilicet moleſtias,&
impedimenta Legatis, & miniſtris Apoſtolicis
per quoſcumq; illata in denegando ingreſſum in
prouinciam, vel eorum facultates impediendo,
68 ac eos expellendo. Secundò, collectas, militum
hoſpitationes, & alia onera ſuper Eccleſijs, & lo-
cis pijs, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bo-
nis, ſeu fructibus per laicos, vel alios quoſcunque
69 ſine Apoſtolica authoritate impoſita, & exacta
etiam à ſponte contribuentibus. Tertiò, moleſta-
tiones, carcerationes, & attentata quæcunque à
quibuſuis laicis contra perſonas Eccleſiaſticas,
vel Eccleſias, vel earum bona, ſiue iura etiam
per tempus immemorabile, etiam cum forma
priuilegij executioni demandata. Quartò, tranſ-
72 greſſiones Canonum, conſtitutionum Apoſtoli-
carum, & generalium Conciliorum in præiudi-
cium Sedis Apoſtolicæ, ſiue iuriſdictionis, vel
immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ, ſeu
Eccleſiarum, earumque bonorum, ſeu fru-
ctuum, etiam, vt præmittitur, effectum ſortitas.
71 Quintò, prorogationes,& perpetuationes gratia-
rum,& inueſtiturarum ad certas vitas, vel tempus
iam elapſum, item pignorationum, venditionum
cum pacto redimendi, aliarumque diſpoſitionum
de bonis etiam feudalibus, ac iuribus Sedi Apo-
ſtolicæ, ac inferiorum Eccleſiarum quocunque
tempore executioni demandatas.

72 In quarta parte ibi, *Nec non reliqua*, generali-
ter damnat, & irrita eſſe declarat omnia quot-
cunque, & qualiacunque ſedi Apoſtolicæ, vel iu-
riſdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſti-
cæ, ſeu Eccleſijs, vel perſonis Eccleſiaſticis, ea-
rum iuribus, bonis, & fructibus quomodolibet
præiudicialia cum omnibus inde ſecutis; adij-
ciens illa non fuiſſe conualidata etiam ex imme-
morabili tempore cum fama priuilegij Apoſtoli-
73 ci, iuncta etiam ſcientia, & permiſſione Roma-
norum Pontificum. Nec inde aliquam præſum-
ptionem beneplaciti Apoſtolici, neque aliquam
bonam fidem, poſſeſſionem, aut præſcriptio-
74 nem induci poſſe, niſi de approbatione appareat
ex

Digitized by Google

ex regiſtisApoſtolicis ; quinimo fuiſſe quotannis
reprobata in Bulla cœnæ Domini. Et ad caute-
lam illa reprobat, & damnat, declaratque bene-
placita Apoſtolica ſemper fuiſſe denegata,& qua-
tenus opus foret, ead. præindicialia reuocat, caſ-
ſat, & annullat cum conſuetudinibus etiam im-
memorabilibus, & forma priuilegij, quas illici-
75 tas, irrationabileſque declarat : Sedemque Apo-
ſtolicam, & inferiores Eccleſias, ac perſonas Ec-
cleſiaſticas in integrum reſtituit.
76 In quinta parte, ibi *inſuperque*, quia quandoque
per miniſtrorum incuriam in prouiſionibus ca-
thedralium narratur, & admittitur præſentatio,
nominatio, vel ſupplicatio, licet de iure part,
non conſtet ; & quandoque nonnulla decreta in
prouiſionibus Eccleſiarum apponi ſolita, narran-
77 tur per obitum expiraſſe, cum tamen perdurare
debeant quouſque fuerint adimpleta ; quando-
que vero in indultis, & priuilegijs omittuntur
litteræ, quibus impetrantes ex ſtylo ſe obligant
ad tuendam immunitatem, ac libertatem Eccle-
ſiaſticam ; & quandoque in expeditionibus gra-
tiæ narrantur factæ in vim concordatorum cum
ſede Apoſtolica initorum, quæ tamen expirarunt:
declarat huiuſmodi narrationes, & admiſſiones
erroneas, ac minime præiudiciales.
78 In ſexta parte ibi, *ſtatumque vltimum*, decla-
rat, & decernit vltimum ſtatutum Eccleſiarum,
locorum iuriſdictionalium, gratiarum & conceſ-
ſionum, iurium Apoſtolicæ Sedis, & inferiorum
Eccleſiarum non eſſe attendendum, vbi de ante-
cedenti contrario ſtatu modo, vel forma præmiſ-
ſis conſtat.
79 In ſeptima parte ibi, *& quatenus*, prohibet qui-
buſcunque etiam regularibus interpretationem
tam huius conſtitutionis, quàm gratiarum, ac
diſpoſitionum Apoſtolicarum in fauorem ſupre-
morum Principum ſub pœna excommunicatio-
nis latæ ſententiæ, ac nullitatis gerendorum; de-
clarationemque ſibi, ac ſucceſſoribus reſeruat;
& ante declarationem vult Bullam hanc ad litte-
ram eſſe intelligendam.
80 In octaua parte ibi, *Præſentes quoque*. Ponit
clauſulas executiuas, & remouet obſtacula, dero-
gans contrarijs, & in ſpecie regulæ de iure quæ-
ſito non tollendo, & conſuetudini, ſiue præſcri-
ptioni etiam quadraginta annorum, & immemo-
rabili & cum forma priuilegij, cum clauſula
ſublata, & decreto irritanti. Præſeruat tamen
declarationes, in Romana curia factas per Rotã,
vel Cameram, aut alios à Papa ſpecialiter depu-
81 tatos. Item præſeruat centenariam præſcriptio-
nem concurrentibus de iure requiſitis, & imme-
morabilem, niſi in caſibus, in quibus per ſacros
Canones, ſeu Concilia vniuerſalia, vel conſtitu-
tiones Apoſtolicas illa reprobatur, ſeu illi
derogatur, aut aliàs de iure illa non
ſuffragatur; firma tamen re-
manente Bulla Cœnæ
Domini.

## DE CONSVETVDINE.

### *Cap. Quanto.*

*S V M M A R I V M.*

1 *Conſuetudo non habilitat Presbyteros ad ea, quæ ſunt reſeruata ordini Epiſcopali.*

2 *Confirmationis Sacramentum conferri poteſt per ſolos Epiſcopos, non autem per ſimplices Sacerdotes.*

3 *Epiſcopis non licet, nec vnquam licuit committere Sacerdoti, vt conferat Chriſma.*

4 *Papa an poſſit dare licentiam non Epiſcopo conferendi Ordines ſacros.*

5 *Conſuetudo Eccleſiæ præualet authoritati cuiuſcunque Doctoris.*

6 *Opinio Butr. & Abb. circa poteſtatem Sacerdotalem refellitur tanquam periculoſa. & n. ſeq. vſque ad n. 20.*

7 *Epiſcopi, & Sacerdotes gradu, ordine, & poteſtate differebant etiam in primitiua Eccleſia. & n. ſeqq.*

8 *Epiſcopi in locum Apoſtolorum, Presbyteri verò in locum Diſcipulorum ſucceſſerunt. & n. 11.*

9 *Promotio non fit niſi de minori ad maius.*

10 *Intellectus c. Olim, 95. diſt.*
*Presbyteri olim nomine ab Epiſcopis non differebant, ſed propter ſchiſmata. Facta eſt nominum diſtinctio ibidem. & n. ſeqq.*

11 *Epiſcopi, & Presbyteri vnde dicti.*

12 *Presbyteros non differre ab Epiſcopis, Arrianorum fuit hæreſis.*

13 *Maiorum, & minorum Sacerdotum diſcretio, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium.*

14 *Sacerdos ſupremus in primitiua Eccleſia conſecrabatur ſpeciali conſecratione, & ad ſpecialem actum.*

15 *Epiſcopi præcipuè pertinēt ad hierarchicum ordinem diuina ordinatione inſtitutum.*

16 *Eccleſia effectum Sacramenti impedire non poteſt, quando concurrunt ea, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti.*

17 *Presbyteri conficiunt, & Epiſcopi characterem Confirmationis, & Ordinis conferunt non obſtante Eccleſiæ prohibitione.*

18 *Epiſcopus, vel Sacerdos excommunicatus depoſitus, & degradatus poteſtatem conſecrandi non amittunt.*

19 *Conſuetudo circa poteſtatem Presbyteris tribuendam in his quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis nihil poteſt.*

20 *Generalis ordinis Syluestrinorum an poſſit ſuis ſubditis Regularibus tonſuram, & minores ordines conferre, vt conſueuit ab immemorabili tempore & n. ſeq. vſque in fin.*

21 *Abbas non poteſt primam tonſuram, & minores conferre niſi ſit Presbyter, & benedictus.*

22 *Abbas non benedictus non poteſt minores ordines conferre, niſi Epiſcopus tertio requiſitus eum benedicere recuſauerit.*

23 *Benedictio Abbatis eſt de ſubſtantia quoad poteſtatem ordines conferendi, ſed non quoad hoc vt electus dicatur Abbat.*

24 *Abbas ante benedictionem poteſt exercere ea, quæ ſunt officij.*
*Ordines conferre non eſt officij tantum, ſed ordinis. ibid.*
25 *Abbas benedictus conferens minores ordines ſæculari, imprimit characterem, ſecus ſi non ſit benedictus.*
26 *Benedictio proportionaliter id tribuit Abbati, quod conſecratio Epiſcopo.*
*Epiſcopus non conſecratus non poteſt ordines conferre. ibid.*
27 *Communicatio priuilegiorum in forma communi non comprehendit facultatem conferendi ordines.*
28 *Communicatio quantumuis ampla, & generalis non comprehendit facultatem ordinandi, cum ſit difficillimæ conceſſionis.*
29 *Abbas non benedictus quamuis ex priuilegio habeat vſum Pontificalium, non tamen poteſt ordines conferre.*
30 *Conſuetudo etiam immemorabilis ordinis conferendi non ſuffragatur.*
31 *Priuilegio multa acquiri poſſunt, quæ tamen non poſſunt præſcribi.*
32 *Conſuetudo conferendi Sacramenta ſolis Epiſcopis reſeruata improbatur.*
33 *Immemorabilis poſſeſſio quando habeat vim tituli.*
34 *Poſſidere qui non poteſt, is non poteſt præſcribere.*
35 *Eccleſia per ſimplicem Sacerdotem non poteſt reconciliari, & contraria conſuetudo eſt corruptela.*
36 *Ordines minores conferre eſt ordinis Epiſcopalis, non autem iuriſdictionis.*
37 *Archiepiſcopus ante ſuſceptum pallium, & Epiſcopus non conſecratus poſſunt exercere quæ ſunt iuriſdictionis tantùm.*
38 *Delegari poſſunt ab Epiſcopo quæ ſunt iuriſdictionis, etiam non Sacerdoti, ſed non ea quæ ſunt ordinis.*
39 *Vicarius capituli ſede vacante ſuccedit in his, quæ ſunt iuriſdictionis, non autem in his, quæ ſunt ordinis.*
40 *Degradatio, ſeu depoſitio à minoribus ordinibus eſt ordinis Epiſcopalis.*
*Inſtituendi, ac deſtituendi ius manat ab eodem fonte. ibid.*
41 *Epiſcopi declarantur eſſe Presbyteris ſuperiores, & ſoli miniſtros Eccleſiæ ordinare.*
42 *Conſuetudo contra Concilia generalia validè introduci non poteſt.*
*Concilia generalia habent tacitam derogationem ad ſequentes diſpoſitiones contrarias. ibid.*
*Priuilegium Papæ contra Concilium abſque derogatione non valet. ibidem.*

1 QVANTO. Prætextu conſuetudinis Presbyteri non poſſunt in fronte chriſmare; hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. Card. Anchar. & Imol. Sed quia hæc littera loquitur indefinitè de Sacramentis, quæ ſolis Epiſcopis ſunt reſeruata, & Sacramentum Confirmationis non ponitur niſi gratia exempli; ideò ſecundum Ant. de Butr. & Abb. generaliùs ſic poteſt ſummari. Conſuetudo non habilitat Presbyteros ad ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ſeu reſeruata ordini Epiſcopali. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur præſumptuoſa conſuetudo. In ſecunda illius reprobatio ibi, *diſcretioni*.

2 Nota primò, Sacramentum Confirmationis
conferri poſſe per ſolos Epiſcopos, non autem
per ſimplices Sacerdotes, concordat c. Manus, &
c. De his, de conſecr. diſt. 5. c. Quamuis Corepiſcopi,
68. diſt. & c. vn. §. Per frontis chriſmationem,
inſt. de Sacr. Vnct. vbi dicitur: cum cæteras
vnctiones ſimplex Sacerdos, vel Presbyter
valeat exhibere; hanc nonniſi ſummus Sacerdos,
id eſt Epiſcopus debet conferre. Et eſt hodie
diffinitum à Concilio Trident. ſeſſ. 7. de Confirm.
can. 4. Si quis dixerit ſanctæ Confirmationis ordinarium
miniſtrum non eſſe ſolum Epiſcopum,
3 ſed quemuis ſimplicem Sacerdotem, anathema
ſit. Adeò vt propterea ex delegatione Epiſcoporum
non liceat ſimplici Sacerdoti, nec vnquam
licuerit hoc Sacramentum adminiſtrare. Et in
hoc concordant omnes DD. vt inquit Innocen.
hic num. 4. Compoſt. eod. n. & Bellam. num. 6.
licet ſecus ſit in Delegatione Papæ, c. Peruenit,
95. diſt. & concludunt hic gl. Innocen. & omnes,
de quo pleniùs dicam in d. §. Per frontis chriſ-
4 mationem. An autem Papa poſſit dare licentiam
non Epiſcopo conferendi Ordines ſacros, Innoc.
hic n. 4. recitat ſecundo loco opinionem Sylueſtri
dicentis poſſe, dummodo talis habeat ipſos Ordines,
quos vult conferre: ſed contrarium ſentit
D. Thom. in 4. diſt. 25. q. 1. art. 1. ad 3. ait enim
[ Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis committere
poteſt non Epiſcopo pertinentia ad Epiſcopalem
dignitatem, modo illa non habeant relationem
ad Corpus Chriſti verum; idcoque ex
eius commiſſione Sacerdos ſimplex poteſt conferre
ordines minores, & confirmare; non autem
non Sacerdos, nec Sacerdos maiores ordines,
qui habent immediatam relationem ad
Corpus Chriſti, ſupra quod conſecrandum Papa
non habet maiorem poteſtatem quàm ſimplex
Sacerdos. ] Hæc ille, quem refert & ſequitur
Turrecr. in c. Pſalmiſta, nu. 3. 23. diſt. Et hæc
opinio S. Thomæ ſeruatur in practica, vt inquit
Sylueſt. in ver. Ordo 3. num. 7. id eſt non apparet
Eccleſiam Romanam vnquam demandaſſe ſimplici
Sacerdoti hanc facultatem conferendi Or-
5 dines ſacros. Conſuetudo autem Eccleſiæ præualet
authoritati cuiuſcumque Doctoris, S. Tho.
in 2. 2. q. 10. art. 12. Et vide Capreol. in 4. diſt. 7.
& Bellam. hic n. 7. & DD. in dicto cap. Peruenit,
95. diſt.

6 Secundò nota ſecundum Ant. de Butr. num. 5. in tertio not. & Abb. num. 2. in ſecundo not. ex ritu Apoſtolorum impediri impreſſionem characteris in ſacramento Confirmationis, & Ordinis: Nam, vt ipſi dicunt immediatè poſt mortem Chriſti omnes Presbyteri in communi regebant eccleſiam, & ſacerdotes ordinabant. c. In nouo, 21. diſt. & c. Legimus, 93. diſt. nec erant inter eos Epiſcopi, ſed idem Presbyter, quòd Epiſcopus, vt in c. Olim. 95. diſt. ſed poſtmodum ad ſchiſmata ſedanda ordinauerunt Apoſtoli, vt crearentur Epiſcopi, & certa Sacramenta eis reſeruarunt, illa interdicendo ſimplicibus Presbyteris, vt in d. c. Legimus. Verùm hæc doctrina eſt admodum periculoſa, & implicat tres aſſertiones omninò falſas.

Primò

7 Primò enim in eorum dictis Butr.& Abb.affir-
mant in primitiua ecclesia in collatione ſacra-
mentorum nullam fuiſſe differentiam inter Epiſ-
copos, & ſimplices. Sacerdotes , & conſequenter
ſummam poteſtatem ordinis eſſe poteſtatem Sa-
cerdotalem,ita vt omnis ſacerdos ex vi poteſtatis
ſacerdotalis poſſit omnia Sacramenta miniſtra-
re , Confirmationem , omnes Ordines , omnes
8 benedictiones, & omnes conſecrationes imperti-
ri, quod videtur erroneum ; quoniam Apoſtoli,
in quorum locum Epiſcopi ſucceſſerunt,d. c. In
nouo 21.diſt.fuerũt à Chriſto inſtituti gradu,pote-
ſtate,& ordine maiores,& ſuperiores Diſcipulis,
in quorum locum ſucceſſerunt Presbyteri,vt per
glo. Lucæ 10. Idque manifeſtum eſſe cuilibet fi-
deli dicit Cardin. Turrecrem. in d. c. Legimus,
num. 1. verſ. Sed iſta opinio. *Nos enim duode-
cim elegit , quos Apoſtolos nominauit.* Matth. 10.
de quibus in Pſalm. 44. *Conſtitues eos principes*
9 *ſuper omnem terram.* Et in pſalm.138. *Nimis con-
fortatus eſt principatus eorum.* Quod ipſum colli-
gitur ex electione Matthiæ , qui erat vnus ex ſe-
ptuaginta duobus , quem, & Barnabam ſimiliter
Diſcipulum , vt gloſſ. dicit Actor. 1. *ſtatuerunt
orantes quis eorum eligeretur in opus miniſterij
Apoſtolici.* Hinc enim manifeſtè patet non eſſe
idem miniſterium Apoſtolorum , & Diſcipulo-
rum , ſed differens ſtatu , & poteſtate , quando-
quidem ſi idem ſtatus, & miniſterium eſſet Apo-
ſtolorum , & Diſcipulorum , fruſtra Diſcipulus
diceretur aſſumi ad id quod iam erat. Ad hoc d.
c. Legimus, 93. diſt. verſ. Qui prouehitur , de
minori ad maius prouehitur . Et eodem modo
Paulus , & Barnabas inter Diſcipulos aſſumptus
eſt,& conſecratus in Epiſcopum, Actor. 13. quan-
do Spiritus ſanctus dixit, *Segregate mihi Paulum,
& Barnabam in opus , ad quod aſſumpſi eos , tunc
ieiunantes, & orantes , imponentesque eis manus,
dimiſerunt eos :* atque ita Paulus, & Barnabas ex
Diſcipulis conſecrati ſunt Epiſcopi . Vnde patet
etiam in primitiua eccleſia extitiſſe differentiam
gradus,ordinis, & poteſtatis inter Epiſcopos , &
ſimplices ſacerdotes , quod fuſius probat Turre-
crem. in d. c. Legimus, à num. 8. verſ. Vtrum
inter Epiſcopum , & Presbyterum ſemper fuerit
differentia in gradu poteſtatis , & prælationis.
10 Neque obſtat quod in primitiua eccleſia idem
eſſet Presbyter qui & Epiſcopus , vt dicitur in
d. c. Olim. 95. diſt. nam vt reſpondet S. Thom. in
2. 2. q.184. art.6. ad primum. [ De Presbytero,
& Epiſcopo dupliciter loqui poſſumus; Vno mo-
do quantum ad nomen , & ſic olim non diſtin-
11 guebantur Epiſcopi , & Presbyteri : nam Epiſ-
copi dicuntur ex eo quod ſuperintendunt, ſicut
dicit Auguſtinus 19. Ciuit. Dei,presbyteri autem
in Græco dicuntur quaſi ſeniores . Vnde & Apo-
ſtolus communiter vtitur nomine Presbyterorum
quantum ad vtroſque,cum dicit 1. ad Timoth. 5.
*Qui benè præſunt Presbyteri duplici honore digni
habeantur* , & ſimiliter etiam nomine Epiſcopo-
rum. Vnde dicit Actor. 20. Presbyteris Epheſinæ
eccleſiæ loquens, *Attendite vobis, & vniuerſo gre-
gi,in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos rege-
re Eccleſiam Dei;*ſed ſecundum rem ſemper inter
eos fuit diſtinctio, etiam tempore Apoſtolorum,
vt patet per Dionyſ. c. 5. Eccleſ. Hierarch. & Lu-
cæ 10. ſuper illud. *Poſt hæc autem deſignauit Do-
minus,&c.* Dicit gloſſ. ſicut in Apoſtolis forma
eſt Epiſcoporum , ſic & in Septuaginta duobus
Diſcipulis forma eſt Presbyterorum ſecundi or-
dinis. Poſtmodum tamen ad ſchiſma vitandum
neceſſarium fuit, vt etiam nomina diſtinguerentur
, vt ſcilicet maiores dicerentur Epiſcopi, mi-
12 nores autem Presbyteri. Dicere autem Presby-
teros non differre ab Epiſcopis , inter dogmata
hæretica numerat Auguſtinus in lib. de hæreſ. vbi
quod Arriani dicebant Presbyterum ab Epiſco-
po nulla differentia debere diſcerni. ] Hæc S. Tho.
ſimiliter Hugo in d. c. Legimus, 93. diſt. dicit
ab initio differentiam fuiſſe inter Epiſcopos , &
ſimplices ſacerdotes , ſicut & nunc eſt in admini-
ſtratione , & Prælatione , & in officijs , & in Sa-
cramentis , ſed quoad appellationem non fuiſſe
differentiam , quia communiter , & indifferenter
illi, & iſti dicebantur Epiſcopi , & Presbyteri ;
ſed quia ſchiſmata inceperunt tunc in eccleſia
ex ipſa parilitate nominis ; idcirco ad ea ſubmo-
uenda conuenienter ſtatutum eſt vt ſicut poteſta-
te differebant,ita & nominibus. c. In illis 80 diſt.
& ſequuntur in eod. c. Legimus. Archid. num. 5.
Turrecr. num. 2. verſ. Nec obſtat, & num. 4. verſ.
His habitis, & Præpoſ. n 1. & idem Turrecrem.
in d. c. Olim. in princip. 95. diſt.
13 Secundò, affirmant Butr.& Abb. differentiam
inter Epiſcopos , & ſacerdotes quoad poteſtatem
conſecrationis , & ordinis fuiſſe introductam ex
ordinatione Apoſtolorum , quod ſimiliter vide-
tur erroneum. Imò enim,vt legitur in can. Decre-
tis. 21. diſt. [Simpliciter maiorum , & minorum
Sacerdotum diſcretio in nouo teſtamento ab ip-
ſo Chriſto ſumpſit exordium,qui duodecim Apo-
ſtolos tanquam maiores Sacerdotes ; & Septua-
ginta duos Diſcipulos quaſi minores Sacerdotes
14 inſtituit.] Hæc ibi ; Quemadmodum enim in ve-
teri lege , quæ figura fuit nouæ, ad Hebr. 7. ſu-
premus Sacerdos ex ordinatione diuina conſe-
crabatur ſpeciali conſecratione , & ad ſpecialem
actum vltra ſimplices Sacerdotes, vt patet Leuit.
8. ſic & in noua lege dicendum eſt ex diuina or-
dinatione conſtitutum eſſe vt Epiſcopus , qui eſt
ſummus Sacerdos , conſecretur ad ſpecialem
actum , qui ei ſoli competit , qui eſt miniſtros
ordinare, & huiuſmodi, quæ ſolis Epiſcopis con-
ueniunt. Quo argumento vtitur Gratianus in d.
can. Decretis , verſ. Summi enim Pontifices . Et
Turrecrem. in prææalleg. c. Legimus , 93. diſtin.
15 num 4. verſ. Secunda concluſio. Quæ multo cla-
riùs procedunt poſt Concilium Tridentinum,
quod in c. 4. ſeſſ. 23. de Sacram. Ordinis iuncto
can 6. declarat præter cæteros eccleſiaſticos gra-
dus Epiſcoporum,qui in Apoſtolorum locum ſuc-
ceſſerunt , ad hierarchicum ordinem diuina ordi-
natione inſtitutum præcipuè pertinere, & poſitos,
ſicut Apoſtolus ait, à Spiritu ſancto regere Eccle-
ſiam Dei , eoſque Presbyteris ſuperiores eſſe , ac
Sacramentum Confirmationis conferre, miniſtros
eccleſiæ ordinare , atque alia pleraque agere ip-
ſos poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui
inferioris ordinis nullam habent. Et in can. 7.
ſubijcit anathemati contrarium dicentes. Quam-
obrem hodie hæreticum eſſe affirmare Epiſco-
pos non eſſe Presbyteris ſuperiores ex inſtitu-
tione diuina tenet Vaſquez in 3. part. D. Thomæ
tom. 3. diſp. 240. cap. 3. num. 26.
16 Tertiò affirmant Butr. & Abb. ex ritu Apoſto-
lorum factũ eſſe vt ſimplices Sacerdotes admini-
ſtrando

Digitized by Google

ſtrando Sacramenti Confirmationis, & Ordinis,
non imprimant characterem. Quod ſimiliter ſtare
non poteſt, quia eccleſia non poteſt impedire
effectum Sacramenti, quando concurrunt ea,
quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti, c. Ordina-
tiones, 9. q. 1. c. Quod quidam 1. q. 1. Vnde ſi
verum eſſet ſimplicem, Sacerdotem ex ordinatio-
ne Chriſti eſſe verum miniſtrum Sacramenti
Chriſmatis, & Ordinis, non potuiſſet ab eccleſia
impediri impreſſio characteris, neque enim qui-
cunque effectus, puta ſcandalum, vel ſchiſma
poteſt effectum Sacramenti impedire, vt inquit
Turrecrem. in d. c. Legimus, 93. diſt. nu. 2. verſ.
17 Tertiò probatur concluſio. Et propterea Bellam.
hic nu. 9. poſt Henric. verſ. Henricus verò, con-
cludit Presbyteros conficere, & Epiſcopos chara-
cterem Confirmationis, & Ordinis conferre, non
obſtante quauis Eccleſiæ prohibitione, allegat.
Archid. in c. Manus, de conſecrat. diſt. 5. & Gui-
lel. de Monte Laud. in Clement. Pleriſque, de
18 elect. & tenet hic expreſsè Innoc. num. 4. Qua
ratione factum eſt vt Sacerdos & Epiſcopus etiam
excommunicatus, depoſitus, & degradatus reti-
neat poteſtatem conſecrandi, quia ordinem non
amittit, ſed tantùm ius conſecrandi ſibi aufertur;
& ideò ſi conſecrat, peccat, ſed tamen conſecra-
tum eſt. Epiſcopus enim non dedit ordinem, ſed
Deus per miniſterium Epiſcopi, & Deus poſſet
auferre, non Epiſcopus, quia non eſt conſtitutus
miniſter auferendi ordinem, ſicut conferendi;
quia propter efficaciam conſecrationis debet eſſe
ordo perpetuus, vt formaliter inquit D. Thom.
in 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. q. 4. in corp. & ad 2. Et
hanc dicit veriſſimam opinionem Sylueſt. in ver.
Degradatio, num. 9.

19 Tertiò, nota circa poteſtatẽ inferioribus Sacer-
dotibus tribuendã in his quę ſunt ordinis Epiſco-
palis, conſuetudinem nihil poſſe; vt hic per Butr.
num. 7. Imol. num. 2. in vlt. notab. Abb. nu. 2.
& reliquos omnes. An autem hoc vendicet ſibi
locum ſi conſuetudo ſit immemorabilis, dicam
plenè in quæſt. ſeq.

20 Ex facto quæſitum eſt, An generalis Ordinis
Syluestrinorum poſſit ſuis ſubditis Regularibus
primam tonſuram, & minores ordines conferre,
prout ab immemorabili tempore conferre con-
ſueuit.

21 Videtur reſpondendum non poſſe. Nam ex iu-
ris communis diſpoſitione ad hoc vt Abbas ſuos
ſubditos ordinibus minoribus initiare valeat,
duo neceſſariò requiruntur, ideſt vt ſit ſolemniter
benedictus, & Presbyter, vt ſtatutum eſt in ſepti-
ma Synodo relata in c. Quoniam, 69. diſt. & in c.
Cum contingat, de ætat. & qualit. his verbis:
Dummodo ipſis ab Epiſcopo ſecundum morem
præficiendorum Abbatum manus impoſitio facta
noſcatur, & conſtet eum exiſtere Sacerdotem, per
primam tonſuram iuxta formam eccleſiæ datam
à talibus clericalis ordo confertur. Ex quibus
verbis, præſertim ponderando dictionem illam,
*dummodo*, quæ facit diſpoſitionem conditiona-
lem, adeo vt niſi verificetur qualitas illa adiecta,
diſpoſitio locum non habeat, c. fin. in fin. de
tranſlat. Epiſ. c. Ex tuarũ, in fin. de vſu pall. Gemin.
conſ. 96. Pro huius dubij declaratione, num. 4.
verſ. Nam hæc dictio, dummodo, ſatis clarè colli-
gitur duas conditiones eſſe neceſſarias ad hoc vt
per primam tonſuram Abbas conferat ordinem
clericalem; & inter has conditiones primo loco
requiritur, vt ei manus impoſitio per Epiſcopum
facta ſit. Quæ quidem manus impoſitio nihil eſt
aliud, quam ſolemnis benedictio: vt illic gloſ. &
22 Doct. interpretantur. Et dixi in c. Presbyter, de
Sacramen. non iteran. Idem probat text. in c. Pri-
mo de ſupplen. negli. Prælat. vbi ita demum Ab-
bas non benedictus poteſt ſuos Monachos bene-
dicere, & ordinare, ſi Epiſcopus tertiò requiſitus
eumdem Abbatem benedicere recuſauerit; quod
indicat ſemota Epiſcopi recuſatione, Abbatem
non benedictum non poſſe ſuos ſubditos ordina-
re, cum Pontifex illud conceſſerit in odium Epiſ-
coporum, ne propterea in ſpiritualibus patian-
tur Monaſteria detrimentum propter Epiſcopo-
rum negligentiam, vt ibi animaduertit gloſſ. in
verb. Alia. Atque ita ſimplices Abbates, quibus
manus impoſitio per Epiſcopum facta non eſt,
prorſus carere poteſtate Ordines conferendi, ſcri-
pſerunt in d. c. Cum contingat. Hoſt. Io. And.
Ant. de Butrio. Abb. & alij omnes, Bertac. in
tract. de Epiſcopis lib. 3. par. 2. num. 9. Sylueſt.
in verb. Ordo tertiò ſub num. 2. verſ. Simplices
verò Abbates. Rebuſ. in prax. tit. de cleric. & à
quibus, & quomodo num. 14. & Gabr. conſ. 181.
num. 27. in fine, & num. 29. lib. 2. Neque ob-
23 ſtant DD. in contrarium allegati; quia non
dicunt benedictionem non eſſe de ſubſtantia ad
effectum conferendi Ordines; id enim eſſet con-
tra canones ſuperius relatos: ſed ſolum dicunt
eam non eſſe de ſubſtantia ad hoc, vt electus di-
catur Abbas; nam etiam ſine benedictione Ab-
bas eſt. Atque ita loquitur Card. in Clem. Atten-
dentes, §. Statuimus, quæſtione 6. nu. 2. in fin. de
ſtat. monac. Felin. in c. Eam te num. 7. de reſer.
Io. de Selua, de beneſ. q. 38. num 6. & 7. & q. 2.
num. 78. & ſeq. Et quamuis iidem aſſerant, Ab-
24 batem ante benedictionem poſſe exercere ea
quæ ſunt officij; ordines tamen conferre non eſt
officij tantum, ſed ordinis, vt ait Innoc. in d. c. 1.
num. 2. de ſupplen. negli. Prælat. atque ibi etiam
Bellam. num. 11. circ. princ. verſ. Dicit tamen, &
Card. col. 2. ante fin. verſ. Et hoc videtur ſentire.
Nec aliud ſtatuitur decreto c. 10. ſeſſ. 23. Conc.
Trid. nam ibi tantum prohibentur Abbates con-
ferre ordines cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi
non ſit. Vnde non poteſt deſumi à contrario ſen-
ſu vt ſuo ſubdito regulari cuilibet Abbas poſſit
conferre ordines; ſed ita demum ſi habeat qua-
litates à ſacris canonibus requiſitas, cum Con-
cilium hac in parte nihil diſponat, recipiatque
declarationem, atque interpretationem paſſiuam
à iure communi, l. 2. C. De noxal. gloſ. Bart. &
DD. in l. Sciendum. ff. Qui ſatiſd. cog. Atque
ita hanc ſententiam alias ſecuta eſt ſacra Con-
gregatio Concilij; declarauit enim ſecularem
tonſuratum ab Abbate benedicto, vel habente
priuilegium vt poſſit ea omnia, quæ poteſt Ab-
bas benedictus, quamuis ab eo non debuerit or-
25 dinari ob demptam ſibi a Concilio iuriſdictio-
nem; recepiſſe tamen characterem: ſecùs verò ſi
Abbas non eſſet benedictus, vel tale priuilegium
non haberet; cum eo caſu prorſus careat ordi-
nandi poteſtate. Itaque Generalis Sylueſtrino-
rum quatenus ſit Abbas, quod tamen eſt ſatis
dubium, vt in facto deducitur, tamen cum non
ſit benedictus, vt eſt in confeſſo, nullo modo po-
teſt de iure communi minores ordines conferre
id

Digitized by Google

26 id enim proportionaliter præſtat benedictio Ab-
batibus, quod conſecratio Epiſcopis. Felin. in c.
Inter monaſterium, in princ. de re judic, & ſcri-
ptum plenius in cap. 1. in 4. notab. de ſuppl.
neglig. Prælator. ideoque non poteſt conferre
ordines Abbas ante benedictionem, ſicut non
poteſt Epiſcopus ante conſecrationem. c. Tranſ-
miſſa vbi gloſ. in verb. De talibus, &c. qood ſicut.
§. Præterea, de elect.

Ex priuilegijs autem Generalis ſimiliter non
videtur hanc facultatem habere. Nam quod per-
tinet ad communicationem priuilegiorum quã-
uis Paulus V. extenderit omnia priuilegia ordi-
num tam Mendicantium, quàm non Mendican-
tium ad Congregationem Syluestrinorum: in
litteris tamen Apoſtolicis adeſt clauſula, dum-
27 modo priuilegia ſacris canonibus & Trid. Conc.
decretis non ſint contraria. Atque ita hęc com-
municatio non comprehendit facultatem confe-
rendi ordines, quæ in Abbate non benedicto eſt
contra canones, vt in d. c. Quoniam, & c. Cum
contingat. Rurſus quamuis idem Pontifex con-
ceſſerit Monaſterio Gualdi eiuſdem ordinis Nu-
cerinæ diœceſis omnia priuilegia quæ competunt
vniuerſo ordini ſancti Benedicti. Certum eſt ta-
men hoc priuilegium extendi non poſſe ad facul-
tatē ordinandi quam habent Abbates ſancti Be-
nedicti, quia in eodem Monaſterio nullus Abbas
degit, ſed tantùm ſimplex Prior cui non congruit
prædicta facultas, nec vnquam illa vſus eſt. Vnde
cum eam non habeat ſuperior ipſius Monaſterij,
cui localiter conceſſum eſt priuilegium; longe
minus illam habebit Generalis, qui nititur ſola
communicatione, & extenſione, eiuſdem priui-
legij, arg. l. Nemo plus iuris. ff. De reg. iur. cum
concord. de quibus ibi per gloſ. At præterea
abſolutum eſt huiuſmodi communicationes quã-
tumuis amplas, & generales nunquam compre-
hendere ea quæ ſunt Ordinis, cum ſint difficil-
limæ conceſſionis, vt in ſpecie pleniſſimè con-
ſuluit Ant. de Butr. conſ. 19. Quod ſæpius fuit ap-
probatum in Rota, & in Congregatione Concilij
in caſibus contingentibus. Priuilegium verò
quod aſſertur Nicolai IV. tantum concedit Gene-
rali vſum inſignium Pontificalium his verbis: [Vt
tu, & ſucceſſores tui, qui erunt pro tempore Ge-
nerales dicti ordinis, mitra decorata, annulo, &
alijs quibuſcumque Pontificalibus inſignijs vti, &
poſt Miſſarum ſolemnia ſuper populum benedi-
29 ctionem ſolemnem elargiri liberè poſſitis.] &c.
Hoc autem priuilegium nullo modo comprehen-
dit facultatem exercendi ea, quæ ſunt ordinis,
vt probat tex. iuncta gloſ. in verb. Tonſuram, in
c. Abbates de priuilegijs in 6. ibi enim diſponi-
tur, vt Abbas, qui ex indulto Apoſtolico poteſt
vti Pontificialibus, poſſit etiam conferre tonſu-
ram ſuis ſubditis, gloſ. verò, Et hoc intellige, in-
quit, ſecundum determinationem d. c. Cum con-
tingat. de Abbate benedicto, & Presbytero, &
ſequitur ibidem Anch. ſub num. 3. Et hanc ſen-
tentiam probauit ſacra Congregatio in Abbate
Monaſterij beatæ Mariæ de Laude Tornacenſis
diœceſis, cenſuit enim eiuſmodi Abbatem potuiſ-
ſe regularibus ſibi ſubditis conferre primam ton-
ſuram, ac minores ordines, quamuis in indulto
Apoſtolico, quo eoſdem conceditur vſus Mitræ,
& Baculi, nulla de eiuſmodi facultate habeatur
mentio; dummodo tamen fuerit ſolemniter be-
nedictus, & Presbyter. Ratio eſt, quia inſignia
Pontificalia ſunt potius dignitatis, quàm ordi-
nis Epiſcopalis, & hoc præſtant Abbatibus, quod
genitalia mulis; vt dicit Io. And. in c. Vt Apo-
ſtolicæ, de priuileg. & Præpoſ. in c. Quoniam,
num. 569. diſt. ideoque ex conceſſione vnius
non infertur ad aliud, vt in d. c. Abbates, poſt
Flor. tradunt Gem. & Franc. propè fin. & Card.
in d. Clem. Attendentes. §. Statuimus, an te nu-
merum quartum, de ſtat. Monach.

30 Denique non ſuffragatur Generalibus, quòd
ab immemorabili tempore ſuis ſubditis minores
ordines contulerint; quia ea, quæ ſunt ordinis,
nullo tempore præſcribuntur: vt eſt textus clarus
hic, vbi omnes notant, vt dixi ſup. in 3. not. & in
terminis Abbatis allegantis conſuetudinem pro
minorum ordinum collatione, poſt Ioan. Andr.
concludit Arch. in d. c. Abbates, ſub num. 2. &
Gemin, qui eam conſuetudinem irrationabilem
appellat. & Heutic. Boich. in d. c. Cum contin-
gat, in fin.

In Congregatione Concilij habita die 20. De-
cembris proximi præteriti propoſitum fuit du-
bium, An Generalis Syluestrinorum poſſit ſuis
ſubditis regularibus primam tonſuram, & mi-
nores ordines conferre. Et quod pertinet ad iuris
communis diſpoſitionem cenſuerunt omnes Ge-
nerali hanc facultatem non competere; cum non
conſtet eum eſſe Abbatem, & benedictum, vt
requirit text. in c. Quoniam, 69. diſt. & in cap.
Cum contingat, de ætat. & qualit. Præterea
cenſuerunt, neque ex priuilegio Generalem ha-
bere hanc poteſtatem minores ordines conferen-
di; quia communicatio priuilegiorum ordinis
Sancti Benedicti præterquam quod habet clauſu-
lam, [dummodo priuilegia ſacris Canonibus, &
Tridentini Concilij decretis non aduerſentur:]
non extenditur ad ea, quæ ſunt ordinis, cum
ſint difficilis conceſſionis, iuxta conſ. 19. Ant. de
Butrio. Et priuilegium vtendi inſignijs Pontifi-
calibus, quod habent Generales Syluestrinorum
non importat facultatem conferendi minores
ordines, text. iuncta gloſ. in verbo Tonſuram, in
cap. Abbates, de priuil. in 6. & alias cenſuit
S. Congregatio ſimiliter per textum hic, maiori
parte Patres exiſtimarunt non ſuffragari conſue-
tudinem, ſecundum quam Generales pro tem-
pore dictæ religionis dicuntur ab immemorabili
tempore minores ordines contuliſſe.

31 Sed quia aliquibus viſum eſt immemorabilem
conſuetudinem habere vim priuilegij Apoſtolici,
c. Super quibuſdam, & ibi gl. in ver. Non extat
memoria, de verbor. ſignificat. & facere vt præ-
ſumatur melior titulus de mundo, vt vbique
dicunt DD. quos citat Menoch. conſ. 90. num. 65.
& conſ. 80. n. 43. Rota decil. 249. num. 4. part. 5.
recentior. ideo placuit Patribus ſuper hac con-
ſuetudine rurſus audire Generalem.

In qua dubitatione videtur reſpondendum,
eiuſmodi conſuetudinem vtcumque immemora-
bilem non valere. Nam ea, quæ ſunt ordinis
Epiſcopalis, nullo vnquam tempore præſcribun-
tur; ſed facultas minores ordines conferendi eſt
ordinis Epiſcopalis: ergo nullo tempore præ-
ſcribitur. Maior propoſitio probatur apertè in
32 hac decretali, vbi improbatur conſuetudo quo-
rumdam Sacerdotum, qui præſumebant confer-
re Sacramenta ſolis Epiſcopis reſeruata; atque
hinc

hinc omnes colligunt ea quæ ſunt reſeruata or-
dini Epiſcopali non poſſe acquiri per præſcri-
ptionem etiam immemorabilem. Ratio eſt, quia
ſimplex Sacerdos abſque Apoſtolico priuilegio
non eſt capax exercendi ea quæ ſunt ordinis Epi-
ſcopalis; & praſcriptio immemorabilis ita de-
33 mum æquipollet priuilegio, & habet vim tituli,
ſi is qui vult præſcribere ſit capax; vt notat
expreſsè Abbas hic num. 2. his verbis. [ Nota
vnam regulam mente tenendam, quod ea, quæ
ſunt ordinis Epiſcopalis non poſſunt acquiri
per inferiorem ex conſuetudine quantumcunque
vetuſtiſſima: nam poſſeſſio temporis, cuius ini-
tij non eſt memoria, habet vim tituli quando
datur capacitas in exercente, aliàs non. ] Et ſic
limita, cap. 1. de præſcr. lib 6. & l. Hoc iure, §.
Ductus aquæ, ff. De aqua quotid. & æſtiua. &
allegat. Ioan. Andr. idem dicentem in c. 2. de
præben. in 6. Idem notat gloſſ. 1. in c. Illud, 43.
diſt. Card. conſ. 57. n. 3. Felin. poſt alios in cap.
Cum contingat, num. 4 verſ. Secundò fallit, de
foro compet. Pariſ. in c. Cum nobis, num. 5. &
ſeq. de præſcript. Balb. in tract. præſcript. in
prima parte quintæ partis principalis in 7. quæſt.
num. 53. & alij relati ab Anton. Gabr. commun.
concl. lib. 5. de præſcr. concl. 1. nu. 16. Et inde
fit vt multa acquiri poſſint per priuilegium,
quæ tamen non poſſunt acquiri per præſcriptio-
nem immemorabilem, vt notatur in d. c. 2. de
præb. in 6. in d. c. Cauſam, & in c. Accedens, de
præſcr. & tradit Barthol. Socin. in conſ. 260 vol. 2.
num. 22. verſ. Videmus enim quod multa priui-
legia concedi poſſunt, quæ immemorabili præ-
ſcriptione non quæruntur. Etenim, vt ait Ioan.
Monach. in d. cap. 2. num. 4. Iura quæ dicunt
tempus immemorabile habere vim priuilegij, lo-
quuntur quando cadere poteſt ius in aliquem
abſque authoritate Sedis Apoſtolicæ expreſſa:
ſed ius exercendi ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopa-
lis, non cadit in ſimplici Sacerdote abſque ex-
preſſa authoritate Sedis Apoſtolicæ, vt hic; Ergo
tempus immemorabile quoad hoc non habet vim
34 priuilegij. Ratio eſt, quia qui non poteſt poſſi-
dere, nullo tempore poteſt præſcribere, c. Cau-
ſam, de præſcr. & c. Sine poſſeſſione reg. iur. in
6. Sed ſimplex Sacerdos, non poteſt poſſidere, aut
ſimpliciter exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſco-
palis: vt hic patet. Ergo nec vllo tempore præ-
ſcribere. Idem probat tex. in c. Aqua, de conſec.
eccl. vel altar. vbi Gregorius prohibet eccleſias
35 reconciliari per ſimplices Sacerdotes, etſi aqua
fuerit per Epiſcopum benedicta; non obſtante,
inquit, conſuetudine Eccleſiæ Bracharenſis, quæ
dicenda eſt potius corruptela: atque ex eo textu
ſimiliter eliciunt gloſ. & DD. ea, quæ ſunt ordi-
nis Epiſcopalis, nullo vnquam tempore poſſe
præſcribi; cum Pontifex reprobet ibi conſuetu-
dinem tanquam corruptelam: & de conſuetudi-
ne immemorabili loquuntur ibi Vinc. & Ioan.
Andr.

36 Minor propoſitio, ideſt, Minores Ordines con-
ferre non eſſe iuriſdictionis, ſed Ordinis Epiſco-
palis probatur per text. expreſſum in cap. Quod
ſicut, §. Super eo, de elect. vbi Innocent. III.
iubet corripi, & caſtigari Epiſcopum, qui in
die conſecrationis ſuæ antequam Miſſarum ſo-
lemnia finirentur Acolythum ordinauit, & infr.
in §. Præterea reprehendit Archiepiſcopum,
qui antequam impetret Pallium, Clericos ordi-
nare feſtinat. Certum eſt autem Epiſcopum ante
conſecrationem, & Archiepiſcopum ante ſuſce-
ptum pallium poſſe exercere ea, quæ ſunt iuriſ-
dictionis, non autem ea, quæ ſunt ordinis, cap.
Tranſmiſſa, vbi not. gloſſ. & DD. de elect. Sed
Epiſcopus ante conſecrationem, & Archiepiſco-
pus ante ſuſceptum pallium non poſſunt minores
37 ordines conferre, d. §. Super eo, & §. Præterea,
& tradit Bertach. in tract. de Epiſcopo lib. 3. part.
2. num. 8. Ergo minores ordines conferre non eſt
iuriſdictionis, ſed ordinis.

Præterea, quæ ſunt iuriſdictionis, poſſunt alteri
Sacerdoti, imo etiam non Sacerdoti ab Epiſcopo
delegari, non autem ea quæ ſunt ordinis Epiſ-
38 copalis, d. c. Aqua, de conſecr. Eccleſiæ vel altar.
ibi, [ quia licet Epiſcopus committere valeat
quæ iuriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis tamen
Epiſcopalis ſunt non poteſt inferioris gradus cle-
ricis demandare. ] Et c. Si cui. de elect. in 6. ſed
poteſtas conferendi minores ordines non poteſt
ab Epiſcopo delegari ſimplici Sacerdoti, vt om-
nes tradunt in d. c. Aqua. & probat Sylueſt. in
verb. Epiſcopus num. 9. Ergo hæc poteſtas non
eſt iuriſdictionis, ſed ordinis Epiſcopalis.

39 Præterea in cap. Sede vacante, tranſeunt quæ
pertinent ad iuriſdictionem. c. Cum olim. vbi gl.
in verb. Capitulo de maiori, & obed. ſed facultas
minores ordines conferendi non tranſit in Capi-
tulum ſede vacante, vt per gl. in c. Si Epiſcopus,
de ſupp. neg. Prælat. in 6. & in c. His quæ de ma-
ior. & obed. Feder. de Sen. conſ. 30. col. 2. Ergo
hæc facultas ad iuriſdictionem non pertinet.

40 Ad hæc clericos à minoribus ordinibus de-
ponere, ſeu degradare eſt ordinis Epiſcopalis, c.
Epiſcopus 11. q. 3. vbi gl. in verb. Reliqui. Ergo
& clericos initiare, quia eius eſt deponere, cuius
eſt ordinare. c. Nullus primas, 9 q. 2. c. 3. de
Parochiis, Hoſt. in c. Cum contingat, num. 2. de
foro compet. Ita arguit Bertac. de Epiſcopis lib. 3.
par. 2. num. 24. & tradit Abbas poſt gloſſ. in c.
Tranſmiſſa, num. 4. de elect. Idem enim eſt iudex
recti, & obliqui ſecundum Philoſ. 2. de anima.
Turrecr. in cap. Sancta Romana, num. 4. verſ.
Tertiò ſic, 15. diſt.

Ruſſus minorum ordinum collationem non
eſſe iuriſdictionis tantùm, ſed ordinis, tradit ex-
preſsè Innocen. in cap. 1. num. 2. de ſupplen. ne-
gl. Prælat. quem ibi ſequuntur Ægid. Bellam. n. 11.
circa princ. & Card. col. 2. ante finem, verſ. Et
hoc videtur ſentire, & idem ſcripſit Archid. in
cap. Quoniam, 69 diſt. Petr. de Anchar. in c. Ea
quæ, num. 4. de reg. Iur. in 6. & Sylueſt. in verb.
Ordo ſub num. 2. verſ. Conſuetudo licèt det iu-
riſdictionem.

At denique hanc eſſe fidei Catholicæ verita-
tem, diffinitum videtur decreto Conc. ſ. Trid.
41 ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. c. 4. vbi Epiſcopi de-
clarantur Presbyteris eſſe ſuperiores, & miniſtros
Eccleſiæ ordinare, & alia pleraque peragere
poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui
inferioris ordinis nullam habent, & contrarium
aſſerentes anathematizantur can. 7. Concludit
ergo argumentum initio propoſitum quod ius
minores ordines conferendi, cum ſit ordinis Epiſ-
copalis, nullo vnquam tempore præſcribi poſſit.
Atque hoc argumento vtitur Archid. in d. cap.
Quoniam, vbi ait, ius conferendi minores ordines

non

non pertinere ad iuriſdictionem, ſed ad poteſtatem conſecrationis, vel ordinis, ideoque non poſſe acquiri per conſuetudinem. Et loquitur Archidiac. in terminis noſtris, de Abbate non benedicto. Atque id ipſum etiam de prima tonſura poſt Io. Andr. tradit Anchar. in c. Abbates, ſub nu. 2. in quinto notab. in fin. de priuil. lib. 6. & hanc conſuetudinem irrationabilem appellat ibi Gemin. & Henric. Boich. in d. c. Cum contingat. in fin. de ætat. & qualit. & eſt communis opinio glo. & DD. in d. c. Aqua de conſecr. Eccleſ. vel Altar.

41 Ex abundanti ex alio etiam capite improbatur huiuſmodi conſuetudo, quia vt Abbas non benedictus conferat minores ordines eſt contra generale Concilium, videlicet contra ſeptimam Synodum, ideſt ſecundam Nicænam, cap. 14. relatam in d. c. Quoniam, 69. diſt. & in d. c. Cum contingat. At contra decreta generalis Concilij non poteſt validè introduci conſuetudo, vel præſcriptio, vt in cauſa Mediolanenſi priuilegij fori cenſuit ſuperioribus annis ſacra Congregatio Concilij ſequuta opinionem Hoſt. & Io. Andr. in c. Cum laicis, propè fin. de reb. Eccleſ. non alien. Bald. in tit. de pace Conſtan. col. 4. §. Imperialis Clementiæ, in ver. Mos Romanorum, nu. 22. in fin. & Iaſ. in l. De quibus, n. 54. verſ. Addo quod eodem modo. C. De legib.

Ratio eſt quia generalia Concilia cenſentur habere tacitam derogationem ad futuras contrarias diſpoſitiones; ita vt ex defectu voluntatis nec ſummi Pontificis priuilegium contra Concilium ſuffulcatur, niſi Concilio expreſsè derogatum fuerit, tex. eſt ad litteram in cap. Ex parte, de Capell. Monach. & tradunt Archid. Ioan. Andr. Ioan. Monach. Gemin. Anch. & alij communiter in cap. 1. de conſtit. in 6. Oldrad. conſ. 326. Quod articuli, & Bald. in l. Humanum, in 3. notab. C. De leg. Vnde ſi contra Concilium generale non valet priuilegium Apoſtolicum, in quo adeſt expreſſus conſenſus Papæ, multò minus valebit conſuetudo, quæ non habet Papæ conſenſum niſi tacitum, ac præſumptum, vt notat Anchar. in cap. Cum de beneficio, ſub n. 2. verſ. Secundò quæro, de præben. in 6. Alia ratio cur non valet conſuetudo contra generale Concilium, deſumitur ex c. Sicut, 15. diſt. eaque vtuntur Hoſt. Ioan. Andr. & DD. in d. c. Cum laicis, vt alibi dixi. Itaque vſus quantumcunque vetuſtiſſimus, cui innititur Abbas non benedictus pro minorum ordinum collatione, non ſolùm improbatur ex natura ſui, quia ex ſe impræſcriptibilis eſt, ſed etiam ex vi legis Conciliaris, contra quam legitimè præſcribi non poteſt. Propoſito hoc dubio an Generalis Sylueſtrinorum poſſit ſuis ſubditis regularibus primam tonſuram, & minores ordines conferre: S. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentioi interpretum re accurato ſtudio ſemel, atque iterum diſcuſſa, cenſuit non poſſe, & ſic ordinatos characterem oon recepiſſe. Ceterum agendum eſſe cum S. D. N. Gregorio XV. vt eidem Generali Monaſterio S. Sylueſtri de Monteſano, aut S. Benedicti de Fabriano Camerinenſis diœceſis reſidenti ex ſpeciali gratia concedere dignetur hanc facultatem, quam ex longiſſima conſuetudine exercuit conferendi primam tonſuram, & quatuor minores ordines ſuis ſubditis regularibus, atque ordines perperam collatos ſecretò repetendi. Quod cum Sanctiſſimo relatum eſſet die 29. Ianuarij 1622. Sanctitas ſua benignè annuit.

*Proſp. Fagn. in 1. Decretal.*

# DE CONSVETVDINE.

## *Cap. Cum venerabilis.*

### *S V M M A R I V M.*

1 *Conſuetudo dimittendi dignitatem, vel ad aliam ſe transferendi ſine ſuperioris licentia non valet. & n. 6.*

2 *Conſuetudine induci non poteſt, vt electus adminiſtret non habita confirmatione à ſuperiore. & n. 7. & 13.*

3 *Legati de latere poſſunt eſſe plures in vna prouincia.*

4 *Conſuetudo non valet, per quam rumpitur neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ.*

5 *Romanæ Eccleſiæ poteſtas dicitur neruoſa, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur,*

7 *Licentia adminiſtrandi ante confirmationem non ſufficit petita, niſi fuerit obtenta.*

8 *Immemorabilis conſuetudo dimittendi Prælaturam, vel adminiſtrandi non habita ſuperioris licentia non valet.*

9 *Immemorabilis non habet vim tituli, vbi conſuetudo à iure eſt reprobata.*

10 *Conſuetudo pernicioſa eſt, per quam omittitur inquiſitio, quæ in confirmatione ſeruari debet.*

11 *Electus poteſt adminiſtrare ante confirmationem, ſi hoc habeat ex priuilegio, vt Ciſtercienſes, & Præmonſtratenſes.*

12 *Electi in partibus remotis ſtante conſuetudine poſſunt adminiſtrare ante confirmationem, etiamſi curia ſit vltra montes.*

14 *Electi in concordia extra Italiam, & Papæ immediatè ſubiecti adminiſtrare poſſunt ante confirmationem, niſi eſſet Legatus in prouincia.*

1 CVM VENERABILIS. Non valet conſuetudo, per quam Prælatus ſine Superioris ſui licentia poteſt dimittere Prælaturam. Hoc dicit ſecundum
2 Ioan. Andr. & alios poſt eum, vel pleniùs ſecundum Abb. Non poteſt introduci ex conſuetudine, vt quis poſſit dimittere dignitatem ſine ſuperioris licentia, vel vt poſſit electus adminiſtrare non habita confirmatione à ſuperiore. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur temeraria tranſlatio. In ſecunda tranſlati excuſatio: ibi, *Poſtmodum*. In tertia excuſationis reprobatio: ibi, *Cum igitur*.

3 Nota primò ibi, *Legationis officio fungerentur*. In vna prouincia poſſe ſimul eſſe plures Legatos de latere prout hic erant Epiſcopus Hoſt. & Cardinalis S. Crucis.

4 Secundò nota ibi, *Non tam conſuetudo*: non valere conſuetudinem, per quam rumpitur neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Bald. hic in princ.
5 Vnde dicit Archid. in c. Fraternitatis, num. 3. 34. diſt. poteſtatem Romanæ Eccleſiæ dici neruoſam, quia non frangitur, licet io cortice vulneretur.

6 Tertio nota, ex hac decretali duos caſus, in quibus generalis conſuetudo ſeruari non debet. Primus eſt dimittendi dignitatem, ſeu Prælaturam, vel ad aliam ſe transferendi abſque Superioris licentia, vt patet ibi, *propria temeritate migraſſe*, & notant Io. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Abb. & Io. de Anan. in ſummario textus.

7 Secundus eſt adminiſtrandi Prælaturam ante obtentam Superioris confirmationem; quamuis enim hæc littera dicat, nec habita, nec petita: tamen hoc non ideo dixit, quod ſatis fuiſſet petere, ſed dixit factum narrando, & contemptum aggrauando, vt benè per Ioan. Andr. num. 3. & Abb. num. 4. verſ. Oppono. Ad hoc enim non ſufficit licentiam petere, niſi obtineatur, & c.

8 Admonet. c. Quod in dubijs, & c. Niſi cum pridem, infra de renunc. & pondera rationem in textu expreſſam cur in prædictis duobus caſibus conſuetudo non ſit ſeruanda, videlicet quia hæc non tam conſuetudo, quàm corruptela meritò eſt cenſenda, quæ ſacris Canonibus eſt inimica, vt in littera. Ex hoc enim ſequitur, vt non valeat, etiamſi ſit tanti temporis, vt eius initij non extet memoria: nam quotieſcunque lex non ſolum tollit, ſed etiam reprobat, & damnat conſuetudinem vti prauam, & irrationabilem: tunc cenſetur ſublata etiam immemorabilis, vt poſt alios tradit Couar. var. reſolut. lib. 3. cap. 13.
9 num. 5. verſ. Adnotandum tamen eſt. Et eſt ratio, quia etiamſi tempus immemorabile regulariter habeat vim tituli, ſeu priuilegij, vt l. Hoc iure. §. Ductus aquæ. ff. De aqua quotid. & æſtiu. Hoc tamen fallit vbi conſuetudo à iure eſt reprobata. Ita Franc. in c. 1. in 2. not. verſ. Imo tradit Hoſt. de conſuetud. lib. 6. Felin. in c. Cum ex officij num. 13. de præſcript. Put. deciſ. 466. num. 4. lib. 2. Quo fit vt Oldrad. conſ. 146. Factum tale eſt, de conſuetud. num. 6. verſ. Præterea non bene ratiocinatus fuerit: poteſt priuilegio concedi, vt quis ſine confirmatione adminiſtret, vt c. 1. infra de ſuppl. neglig. Prælat. & c. Quia vos, de appellat. & ibi notatur per Hoſt. ſi poteſt priuilegio: ergo & conſuetudine; ſunt enim paria hæc, vt notatur per Innoc. in c. Nouit. infra de Iudic. Etenim æquiparatio iſta non procedit vbi conſuetudo eſt à iure improbata; vt
10 hic, & ipſemet Oldrad. tenuit loco inferius citando, num. 12. eſſet enim perniitioſa conſuetudo, per quam omitteretur inquiſitio, quæ in confirmatione ſeruari debet. c. Cum nobis, & c. Venerabilem, infra de elect. ſecundum Compoſt. hic num. 2. qui refert propter hoc fuiſſe caſſatam electionem Prioris S. Crucis Colubrien. qui annos quinque ſine confirmatione adminiſtrauerat,
11 licet poſtea Papa illum reſtituerit ex gratia. Vnde quidam hoc habent ex priuilegio, vt ſine confirmatione adminiſtrent, ſicut Ciſtercienſes, nam ſicut dicitur in patre dante tutorem filio emancipato, quod Prætor eum confirmat ſine inquiſitione, §. Sed hoc inſtit. de ſatisdat. Tutot. & hoc propter confidentiam, quam gerit ius de tutore per patrem dato: Sic poteſt dici Papam tantam fiduciam habere de aliquibus, vt eis indulgeat, vt etiam ſine inquiſitione eorum electiones confirmentur, & hæc dicta Compoſtellani ſequuntur, hic Ioan. Andr. num. 8. & communiter DD.

12 Rurſus etſi idem Oldrad. conſ. 9. Poſito ſine præiudicio, num. 5. verſ. Item ponit, conſuluerit electum in Epiſcopum de conſuetudine Portugalliæ ſtatim poſſe adminiſtrare ante confirmationem: tamen hoc ideo dixit, quia Vltramontani in concordia electi poſſunt illico adminiſtrare, etiam circumſcripta conſuetudine in vim cap. Nihil, infra de elect. Et quia Papa tunc temporis reſidebat vltra montes, & electus Bracatenſis diſtabat à curia per 30. dietas; & amplius, dubitabatur an eſſet locus diſpoſitioni d. c. Nihil ita, vt licuiſſet electo ſtatim adminiſtrare, & Oldrad. reſpondit licuiſſe ſtante prædicta conſuetudine Portugalliæ, Atque ita tunc non agebatur de conſuetudine contra ius, vt in caſu huius cap. 1. ſed de conſuetudine interpretatiua prædictæ decretalis Nihil.

13 Sed quidquid ſit in caſu Oldradi, generaliter tene quod hic dicitur, ſcilicet non valere conſuetudinem adminiſtrandi ante confirmationem Superioris, prout tenuit ipſemet Oldrad. ſibi contrarius in conſ. 128. Quoniam ad inueſtigationem, num. 7. vbi ait huiuſmodi conſuetudinem eſſe à iure reprobatam; & ideo nec titulum, nec iuriſdictionem conferre; & ſi aliqui Ordines hoc habent, vt ſine confirmatione adminiſtrent; id non eſſe ex conſuetudine, ſed ex priuilegio. Idem firmant hic gloſſ. ſecunda Innoc. nu. 1. Compoſt. eod. num. verſ. Sed licet, Hoſt. num. 6. Ioan. Andr. num. 8. Butr. num. 24. verſ. Dic quod conſuetudo. Cardin. num. 5. & Abb. num. 6.

14 Fallit hæc regula in ſpeciali caſu d. cap. Nihil, infra de elect. videlicet in Prælatis, qui immediatè ſubſunt Papæ; nam ſi ſint electi in concordia, & ſint extra Italiam conſtituti, ex generali diſpenſatione Papæ ſtatim adminiſtrant, ne ſcilicet Eccleſia interior patiatur in temporalibus, & ſpiritualibus læſionem, vt ibi in tex. & hic in gloſſ. penult. & per Innoc. num. 1. verſ. Hodie autem. Niſi in partibus remotis eſſent Legati, quia tunc non haberet locum diſpoſitio d. c. Nihil. ceſſante nimirum illius ratione, ſed eſſet locus huic decretali, vt ſentit Innoc. in fin. dum ait: Sed hic cum in Prouincia eſſent Legati, à quibus poterat confirmationem habere, non prodeſt conſuetudo. Compoſtel. nu. 2. Abb. Antiq. Ægid. & Boatin. quos refert, & ſequitur Io. Andr. in fin. & Io. de Anan. num. 1. verſ. Et colligitur hic.

## DE CONSVETVDINE.

### *Cap. Cum dilectus.*

*SVMMARIVM.*

1 *Conſuetudine introduci poteſt, vt vna eccleſia de Collegio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere. & n. 26.*

2 *Monachus in Prælatum electus habet ius proſequendi propriam electionem, etiam in iudicio contentioſo.*

3 *Monachus non poteſt conſentire electioni de ſe factæ ab extraneo Collegio abſque ſui ſuperioris licentia.*

4 *Capitulum ſede vacante poteſt ſuper iure eligendi litigare.*

*Pri-*

5 Priuilegium poteſt concurrere cum iure communi.

6 Monachi vnius monaſterij ex conſuetudine poſſunt ſibi vendicare ius eligendi Abbatem in alio Monaſterio.

7 Conſuetudo eſt optima legum interpres.

8 Suſpenſus non poteſt eligere, nec eligi.

9 Capitulum generale an poſſit ſtatuere, vt Prælatus Generalis eligi non poſſit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædeceſſor. & num. ſeq. vſque in fin.

10 Electio Abbatis Generalis tam actiua, quàm paſſiua liberè ſpectat ad vniuerſam Congregationem.

11 Statutum reſtringens libertatem electionis an ſit contra ius. & n. 34. & ſeq.

12 Capitulum generale non poteſt ſtatuere contra Canones.

13 Maior pars Capituli non poteſt præiudicare minori in iure eligendi, ſed requiritur omnium, & ſingulorum conſenſus.

Declaratur. n. 47. 48. & 50.

14 Capitulum generale non ſtatuit contra ius priuatum iuri alterius detrahendo.

15 Maior pars Collegij non ſufficit in ſtatutis, quæ fiunt contra ius alicui competens.

16 Ius eligendi Generalem ex corpore totius Congregationis eſt publicum, quod pacto, vel ſtatuto tolli non poteſt.

17 Intellectus l. Scyphi, ff. De opt. legat. & n. 50.

18 In electione qualibet eligendus eſt melior, & vita ſanctitate præſtantior.

Declaratur. n. 53.

19 Electio de digno omiſſo digniori regulariter ſuſtinetur, ſed peccant ſic eligentes.

20 Statutum Principis vt electio fieri non poſſit de extraneis, vulnerat libertatem electionis.

21 Generali non licet in electione Prouincialium, & aliorum officialium aliquos nominatim proponere, ex quibus vnus canonicè eligatur.

22 Electio non dicitur libera ſi facultas eligendi reſtringatur, ita vt certum genus perſonarum, imò vna perſona eligi non poſſit.

Declaratur. n. 29. 35. 39. & 55.

23 Electio paſſiua maiorem libertatem requirit quàm actiua.

24 Statuta excludentia à beneficijs certum genus perſonarum dicuntur contra ius.

25 Capitulum generale poteſt ſtatuere vt electio Generalis fieri debeat ex certo gremio perſonarum, vſque ad n. 39.

26 Conſuetudo eligendi Prælatum ex certo genere perſonarum valet.

27 Statuti, & conſuetudinis æqualis eſt authoritas.

28 Conſuetudo in tantum valet, in quantum nititur tacito conſenſu eius, qui poteſt ius condere.

29 Statutum reſtringens electionem ad certum genus perſonarum ſuſtinetur quatenus concernit præiudicium ſtatuentis.

30 Capitulares poſſunt iuri electionis paſſiuæ renunciare.

31 Electio de certo genere perſonarum facta per metum, vel impreſſionem an valeat.

32 Voluntati nihil eſt ſub cœlo ita contrarium ſicut metus.

33 Epiſcopus cum ſuo Capitulo poteſt ſtatuere de iure communi, vt Monachi vnius monaſterij eligant ſibi Prælatum de gremio alterius monaſterij.

34 Vt electio ab vno monaſterio fiat de gremio alterius non eſt contra, ſed præter ius.

35 Statutum reſtringens electionem valet ſi fiat ex iuſta cauſa.

36 Conſtitutio Capituli generalis, qua cauetur ne in Priores monaſteriorum eligantur plures quam tres de vna natione, valida eſt.

37 Alternatiua in electione tam Prouincialium, quàm Generalis in pluribus Religionibus etiam non Mendicantibus inſtituta eſt.

38 Electio Generalis, quæ in aliquibus Religionibus fit ex ſingulis prouincijs per turnum, an ſit rationabilis.

39 Conſtitutio Capituli generalis excludens perſonas vnius tantum nationis ab electione paſſiua non eſt contra libertatem electionis.

40 Matrimonium carnale ſicut & ſpirituale omnimodam libertatem requirit.

41 Conditio ſi puella non nupſerit alicui ex certo genere perſonarum non eſt contra libertatem matrimonij, ſi alij ſuperſint, quibus poſſit nubere.

42 Statutum adigens ad contrahendum matrimonium cum certo genere perſonarum, vel prohibens ne puella nubat extra loca, vbi poſſidet hæreditatem; eſt nullum.

43 Secus ſi ſtatutum excipiat tantum certum genus perſonarum.

44 Statuta ciuitatum ſuper matrimonio non valent ex defectu poteſtatis etiam reſpectu pœnæ.

45 Conſtitutionibus omnium ferè Ordinum regularium reperiuntur aliqui inhabilitati ad electionem paſſiuam.

46 Prælati regulares habent ius ſuſpendendi ſubditos à gradibus, & dignitatibus ex quacumque cauſa etiam occulta, & extraiudicialiter.

47 Capituli maior pars poteſt ex iuſta cauſa excludere certam nationem ab electione paſſiua.

48 Maior pars Collegij non poteſt præiudicare minori, ſi actus ſint voluntarij, ſecus ſi neceſſarij, vel ob publicam vtilitatem.

49 Ius eligendi ex Collegio alterius Eccleſiæ non eſt publicum, ſed commune.

50 Maioris partis factum in iure Vniuerſitatis, vel Collegij præiudicat minori, ſecus in iure ſingulari.

51 Conſtitutio arctans ad eligendum Abbatem ex gremio certi monaſterij intelligitur ſi ibi reperiatur aliquis idoneus.

52 Electorum libertas non læditur ex eo quod non reperiatur niſi vnus idoneus in monaſterio, de cuius gremio tenetur eligere.

53 Electio non ſemper facienda eſt de digniori ſimpliciter, ſed de digniori quoad aliquid.

54 Iuramenti forma in electione Romani Pontificis quæ.

55 Electionis libertas non violatur ſi ab ipſiſmet Capitularibus, quorum intereſt, reſtringatur electio.

56 Capitulum generale de iure communi poteſt conſtitutiones facere.

57 Verbum, poteſt, præcedente negatione inducit neceſſitatem præciſam, & priuat potentia.

58 Statuto ſi caueatur vt minor, vel mulier non poſſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi aliter vendant, contractus eſt nullus.

59 Beneficij collatio facta minori quatuordecim annorum eſt ipſo iure nulla, & prouiſus non facit fructus ſuos.

60 Statutum concernens fauorem publicum à ſtatuen-

*tibus reuocari non poteſt ſi fuerit à ſuperiore confirmatum.*

61 *Capitulum generale an poſſit reuocare decreta à ſe prius edita in vim priuilegiorum Sedis Apoſtolicæ.*

62 *Statutum concernens publicam vtilitatem, etiamſi confirmatum non fuerit, reuocari non poteſt à ſtatuentibus.*

63 *Verbum* videbitur, *refertur ad arbitrium boni viri.*

64 *Statutum ſpeciale derogat generali, ſi ab eo diſcrepet, aut illi videatur contradicere.*

65 *Species contraria generi ſiue præcedat genus, ſiue ſequatur, limitat, & reſtringit genus.*

66 *Statuta ſi ſint contraria, eſt attendendum ſpeciale, licet non habeat clauſulam derogatoriam.*

1 CVM DILECTVS. De conſuetudine poteſt induci, vt vna eccleſia de Collegio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere. Hoc dicit Hoſtienſis, diuidit in quinque partes; Sed Io. Andr. in duas, Prima narrat duplicem quæſtionem cum partium allegationibus. Allegatio pro electo ibi, *dictus*. Secunda vnam diffiuit ibi, *Quia nobis*. Alteram diffiniendam committit, ibi, *cæterum*. Breuius ſecundum Baldum. Sunt duæ partes. Themà cum allegationibus. Quædam Papæ declaratio, & quædam commiſſio. Secunda ibi, *Quia nobis*.

2 Nota primò ibi, *litigarent*. Monachus quamuis non habeat proprium, c. Non dicatis, 12. q. 1. tamen electum in Prælatum habere ius proſequendi propriam electionem, etiam in iudicio contentioſo, ita vt abſque alio mandato poſſit principaliter ſuper proprietate iuris eligendi litigare in præiudicium eorum, quorum intereſt. Ad idem text. in c. Cum dilectus ſupra de reſcript.

3 Quod tamen procedit ſecundùm Petr. de Anchar. & Abb. in princ. ſi eligatur à Collegio proprio: quia tunc eo ipſo quod eligitur, videtur ſibi data poteſtas acceptandi Prælationem. Vnde in acceptatione huiuſmodi nullius conſenſus exigitur, Ad hoc quod notatur in c. Qui tacet, de reg. iur. in 6. in Mercurial. Secus verò ſi eligatur ab extraneo Collegio, quia cum velle, vel nolle non habeat, non poteſt conſentire electioni de ſe factæ ſine licentia ſui Superioris petita, & obtenta. Imò ſi conſenſerit, hoc ipſo eius electio irritatur. Caſus eſt in c. Si Religioſus, de elect. lib. 6. facit text. in c. Religioſus, de teſtam. eod. lib.

4 Secundo nota in eodem verbo, Capitulum ſede vacante poſſe ſuper iure eligendi litigare, & eſt vnus caſus in quo quæſtio Eccleſiæ poteſt tractari vacante eccleſia; licet regula ſit in contrarium. Ratio eſt ſecundum Cardin. & Imol. quia talis quæſtio pertinet ad conuentum ſine Prælato. Facit quod legitur, & notatur in c. Decretis, ſupra de reſcript.

5 Tertiò nota ibi, *tam de iure communi, quàm priuilegio ſpeciali*, priuilegium poſſe concurrere cum iure communi, de quo in c. Veniens, de præſcript. & in c. Cum perſonæ, de priuil. in 6. Sed contrarium tenet gloſſ. in c. Contra morem, in ver. Priuilegio, 100. diſt. Dicit Bald. hic num. 4. quoddam eſſe priuilegium iuri communi contrarium; quoddam iuri communi conſonans: vel ſecundum eum hoc eſt priuilegium, quia ius commune prius erat violatum in fundatione monaſterij per conſtitutionem diœceſani de conſenſu patronorum, & ſic reuerti ad ius commune quod erat quodammodo ſublatum, vocatur priuilegium, vt dicimus de eccleſia Nonantulana. Ad hoc l. Si vnus. §. Pactus, verſ. Quoties enim ad ius. ff. De Pact. & ſic reparatio ſtatus appellatur priuilegium, ſeu indulgentia.

6 Quartò nota, ibi, *de gremio monaſterij, Karoſen.* ex conſuetudine poſſe vnum monaſterium vendicare ſibi ius eligendi Abbatem in alio monaſterio. Quid autem ſit, ſi Monachi ſint diuerſæ Religionis, vel habitus, an Monachus vnius poſſit eligi in Abbatem alterius, dic vt in Clem. 1. de elect. & in c. Abbate, de verb. ſignif.

7 Quintò nota, ibi, *quam etiam contra conſuetudinem approbatam*, diſpoſitionem ambiguam recipere declarationem ab obſeruantia ſubſecuta, quia conſuetudo eſt optima legum interpres, concordat c. Certificari, de ſepult. & l. Si de interpretatione. ff. De legib. Item conſuetudo, vt dicit Hoſt. interpretatur, corrigit, immutat, abrogat, & præſumptionem inducit. Quæ ſingula latè hic proſequitur Cardin.

8 Sextò nota, ibi, *à ſuſpenſis, & de ſuſpenſo*, ſuſpenſum non poſſe eligere, nec eligi. Ad idem c. Cum inter R. infra de elect. c. Cum bonæ, de ætat. & qual. & c. Poſtulaſti, de cler. excomm. miniſtr. An autem poſſit excommunicare, & beneficia conferre, dic vt per gloſſ. in ver. à ſuſpenſis, per Innoc. num. 4 & omnes hic.

Vltimò nota, electionem Abbatis de iure communi ſpectare ad collegium eccleſiæ, ſeu monaſterij vacantis. De electione actiua non eſt dubium. c. 1. infra, de elect. & dicam infra proximè. De electione paſſiua hic videtur caſus, de quo in c. Cum eccleſia, de elect. Veritas tamen eſt paſſiuam eſſe liberam circumſcripta conſuetudine, vel ſtatuto, de quo dic plenè in quæſtione ſequenti.

9 Poſito decreto capituli Generalis Congregationis Somaſchæ, quo determinatum eſt, vt poſtea quam Præpoſiti Generales Congregationis ſui triennalis regiminis tempus expleuerint, ſucceſſor immediatè eligi non poſſit ex eadem natione, ſeu ſtatu.

QVÆRITVR, an hoc decretum ſit validum, & obſeruandum.

Contra decreti validitatem hæc potiſſimum videntur vrgere.

10 Et primò electio Generalis tam actiua, quàm paſſiua liberè ſpectat ad vniuerſam Congregationem, vt de electione actiua eſt textus in c. fin. 16. q. 7. in c. Abbatem il primo 18. q. 2. & in c. Inordinatione, 61. diſt. & de paſſiua in c. Abbatem in monaſterio 18. q. 2. & hic, vbi hoc notant Doctores, & in ſpecie Anton. de Butr. in prima lect. num. 7. & in 2. lect. num. 38. & num. 45. Cardin. Zabarell. num. 9. q. 1. gloſ. 1. in c. 2. vbi Archid. & Turrecr. num. 1. diſt. 66. Et quamuis prædicta iura non loquantur de Abbate Generali, ſed de Abbatibus ſingulorum monaſteriorum, & nomen Congregatio, ibi ſignificet ſingularem cuiuſque monaſterij conuentum: tamen ſicut electio Abbatis particularis cuiuſque monaſterij fieri debet liberè ex corpore Congregationis illius monaſterij, de cuius Prælati electione agitur; ità ex eadem ratione electio Generalis, qui toti

Con-

Congregationi præficitur, eligi debet liberè ex
corpore totius Congregationis, vt conſiderat
11 Rota deciſ. 65. num. 5. par. 1. in recentior. Ergo
ſtatutum reſtringens libertatem electionis eſt
contra ius quod tenet Butr. hic in ſecunda lectura
num. 45. quia inquit, id quod erat voluntatis ſe-
cundum diſpoſitionem iuris communis, trahitur
ad cauſam neceſſitatis, quod eſt directè contra
ius commune; & conſequenter decretum de quo
agitur excludens certam rationem ab electione
paſſiua Præpoſiti Generalis videtur nullum, ex
12 defectu poteſtatis, quia capitulum Generale non
poteſt ſtatuere contra canones, ſicut nec Epiſco-
pus, nec Synodus. c. Quod ſuper his, de maior.
& obed. gloſ. hic in ver. Conſtitutum, & Butr. in
ſecunda lect. num. 38. & Abb. num. 10. Nauarr.
conſ. 8. Quæritur primo, n. 1. de conſt.

13 Secundò, cum quilibet de Congregatione ha-
beat ius vt eligi poſſit in Generalem, vt ſuperiùs
dictum eſt, maior pars Capituli generalis non
poteſt cuiquam inuitò hoc ius adimere, ex no-
tat. per gloſſ. communiter approbatam in c.
Quia propter, in ver. Vice omnium, de elect.
Butr. hic in ſecunda lect. num. 6. Nauarr. conſ. 1.
in quadam Religione, num. 3. hoc tit. Sed ad
hoc requiritur omnium, & ſingulorum conſen-
ſus, quia nemo cogitur iuri ſuo renunciare inui-
tus, c. Abbas, inſ. Quod met. cauſ. l. Inuitum. C.
De contrah. empt. Hoſt. in d. c. Quia propter,
num. 49. & quod omnes tangit, ab omnibus ap-
probari debet l. vlt. C. De auctor. præſt. gl. in c. 2.
in ver. Ab omnibus, 66. diſt. Et in his terminis
tradit Rota in prædicta deciſ. 65. num. 5. in fin.
14 Et Capitulum Generale non ſtatuit contra ius
priuatum iuri alterius detrahendo, quia hoc eſt
ſolius Papæ. c. Quæ in eccleſiarum, de conſt. c.
Conſtitutus, de relig. domib. c. Statuimus. 16.
q. 1. Butr. vbi ſupra num. 37. Ad quod confert
deciſio Putei 41. lib. 1. & Sarnen. de iure quæſ.
q. 9. dum volunt vt in competentibus de iure
communi ſit neceſſaria derogatio regulæ de iure
15 quæſito non tollendo. Et generaliter in ſtatutis
quæ fiunt contra ius alicui competens non ſuffi-
cere maiorem partem Collegij, ſeu Vniuerſitatis,
ſed debere omnes eſſe concordes reſpondit An-
gel. conſ. 247. incipien. Viſis, & examinatis, quem
referunt, in c. Cùm omnes, de conſt. Felin. nu. 2.
verſ. Hanc concluſionem limita primò dicens
hanc eſſe notabilem limitationem ad l. Quod
maior. ff. Ad municip. & Dec. num. 36. in 1. lect.

16 Tertiò, hoc ius vt fieri poſſit electio de cor-
pore totius Congregationis eſt publicum; & ideo
pacto non poteſt tolli: ergo nec ſtatuto. c. Si di-
ligenti, de for. compet. c. Requiſiſti, de teſtam.
cum ſimil. Et ita arguit gloſſ. hic in ver. Conſti-
tutum. & Butr. in 2. lect. nu. 39.

17 Quartò, pro hac parte adducitur text. in l.
Scyphis. ff. De opt. legat. vbi Paulus reſpondit:
ſcyphi electione data, ſi non omnibus ſcyphis
exhibitis legatarius elegiſſet, integram ei electio-
nem manere placet. Sicut igitur ſi vel vna res ex-
cludatur à facultate eligendi, electio legatarij
non dicitur libera, nec tenet, vt ibi notat gloſſ. in
ver. Integram, & Bart. in princ. ita & multo mi-
nus videtur libera electio Capituli Generalis, à
qua excluduntur perſonæ vnius nationis. Quem
textum ad hoc propoſitum adducit Rota, vt di-
cemus infra in 7. & vlt. fundamento, licet eum
alleget ſub initio l. Nec ſolum. ff. De opt. legat.

18 Quintò, in omni electione ille eſt præferendus,
qui cæteris eſt melior, ac morum & vitæ ſancti-
tate præſtantior. c. Licet ergo, 8. q. 1. cum con-
cord. de quibus per gloſſ. in cap. 2. in ver.
Sanctiones, de off. cuſtod. & Lambert. de iure
patr. lib. 2. par. 1. quæſt. 10. art. 3. num. 5. & 6.
At facilè poteſt contingere, vt in natione excluſa
ab electione paſſiua reperiatur aliquis religioſus
qui cæteris omnibus dignior, & præſtantior ſit.
Ergo ille erit neceſſariò eligendus; & conſequen-
ter ſeruandum non erit decretum excludens il-
lum ab electione paſſiua, vt in propoſito conſi-
derat Rota deciſ. 65. num. 8. par. 1. in recent.
19 Et quamuis pro validitate electionis ſatis ſit ſi
dignus eligatur, & electio de digno, omiſſo di-
gniori ſuſtineatur. c. Monaſterium 16. q. 7. c.
Cum nobis, de elect. & tradit poſt alios Couarr.
in reg. Peccatum, par. 2. §. 7. num. 3. verſ. Sed
hoc in hunc ſenſum, id tamen procedit poſtquam
facta eſt electio, quæ ex omiſſione dignioris non
retractatur, vt litium occaſiones amputentur;
ſed ante electionem omnia iura clamant, vt me-
liores, & ſanctiores eligantur; & ideò pec-
cant contra iuſtitiam diſtributiuam, qui omiſ-
ſo digniori eligunt dignum, vt notant omnes in
c. Conſtitutis, de appellat. S. Thom. in 2. 2.
q. 63. art. 2. ad 3. Couarr. & Rota loc. cit. & pa-
tet ex conſtitutionibus huius Congregationis,
pag. 39.

20 Sextò, ad hoc adducitur Bald. in c. Cum terra,
num. 6. de elect. vbi determinat non valere ſta-
tutum Principis, vt electio fieri non poſſit de ex-
traneis, etiamſi in Patria inueniantur multi di-
gniſſimi; quia, inquit, licet hoc ſit honeſtum,
tamen vulnerat libertatem, quia nimis arctat
eam.

21 Et confirmatur ex declaratione olim edita à
ſacra Congregatione Concilij. Nam conſulta à
Generali Ordinis S. Auguſtini an liceat eidem
Generali in electione Prouincialium, Priorum,
aliorumque officialium facienda aliquos nomi-
natim proponere, ex quibus vnus canonicè per
ſecreta ſuffragia ad officium eligatur, reſpondit
non licere, de qua videtur caſus in d. c. Cum terra,
de elect.

22 Vltimò, in proprijs terminis conſtitutionis
excludentis certum genus perſonarum ab ele-
ctione paſſiua, adducitur Rota in præalleg. deciſ.
65. num. 6. par. 1. in recentior. cuius hæc ſunt
verba; [Cum in electione requiratur ſumma li-
bertas, & ab ea debeat longè abeſſe omnis coa-
ctio, & reſtrictio,] d. c. Cum dilectus, in fin. ibi,
*liberam habeant*, &c. Si facultas eligendi reſtrin-
gitur, ita vt certum genus perſonarum, imo vna
perſona eligi non poſſit, non dicitur libera ele-
ctio. l. Nec ſolum. l. Imo. ff. de opt. leg. Bald.
in tract. de ſchiſmate, quem poſuit poſt tit. C. De
edicto D. Hadriani tollen. num. 12. verſ. Eſt &
tertium, & in l. fin. §. Sed etſi quis, num. 26. C.
23 Communia de legat. Præſertim quia maior li-
bertas requiritur in electione paſſiua quàm in
actiua, vt per Butr. hic num. 26. in prima lect. &
num. 25. & 45. in ſecunda lect. & Imol. ſub n. 1.
Idem Butr. in c. Cum inter. il tertio num. 11. de
24 elect. Et facit, quod de iure quilibet poteſt eligi,
& inſtitui dummodo ſit idoneus. c. Ad decorem,
de inſtitut. Et propterea ſtatuta excludentia à
bene-

beneficijs certum genus perſonarum dicuntur
contra ius. Butr. hic num. 38. cum duob. ſeqq. in
2. lect. & ſæpiſſime fuit in Rota reſolutum.
25 Sed his non obſtantibus reſpondendum vide-
tur decretum, vt proponitur, editum à Capitulo
Generali eſſe validum, & ſeruandum ex duobus
præcipuè fundamentis.
Primum fundamentum eſt, quia Capitulum
Generale, de cuius authoritate in condendis ſta-
tutis non eſt ambigendum, tam ex conſtitutioni-
bus Ordinis, quam de iure communi, c. 1. & ibi
gloſſ. in ver. Conſtitutum, de his quæ fi. à ma-
ior. par. Capit. c. In ſingulis. §. Huiuſmodi, &
§. Si vero, de ſtat. Monach. DD. in c. Cum omnes,
de conſt. poteſt ſtatuere, vt electio Generalis fieri
debeat ex certo gremio perſonarum. Ergo mul-
to magis poteſt ſtatuere vt ex pluribus Nationi-
bus Congregationis excludantur ab electione
paſſiua Religioſi vnius nationis tantum; quia
hoc ſecundo caſu minus reſtringitur libertas ele-
ctionis, quàm in primo, vt ex ſe patet.
26 Aſſumptum probatur primò, quia de conſue-
tudine induci poteſt, vt Capitulum vnius eccle-
ſiæ eligat ſibi Prælatum ex collegio alterius ec-
cleſiæ; & ſic valet conſuetudo eligendi Prælatum
ex certo genere perſonarum. Caſus eſt hic, vbi
id notat Abb. Antiq. Io. Andr. Bald. Butr. Imol.
Cardin. Anchar. Abb. Sicul. & reliqui omnes in
princ. Et concordat text. in c. Abbate, & ibi gl.
in ver. Conſuetudinem, de verb. ſignif. ergo id
poteſt induci etiam ex ſtatuto Capituli: & ita
arguit Abb. in c. Licet, num. 12. de elect. & eſt
ex mente Innocen. Compoſtell. & aliorum, de
quibus infra num. 33. verſ. Quinto probatur, dum
ad probandam validitatem ſtatuti reſtringentis
electionem ad gremium certi monaſterij addu-
cunt textum in d. c. Abbate, de verb. ſignif. qui
27 loquitur de conſuetudine, ſeu præſcriptione: æqua-
lis enim eſt authoritas vtriuſque gloſſ. in c. fin.
in ver. Vilis auctoritas, infra eod. Imo maior
auctoritas iuris ſcripti, quàm iuris non ſcripti,
l. 2. C. Quæ ſit longa conſuet. ex qua deſumptus
eſt textus in d. c. fin. & in c. Conſuetudinis 11.
28 diſt. Ratio eſt, quia in tantum valet conſuetudo,
in quantum nititur tacito conſenſu eius, qui po-
teſt ius condere. l. De quibus verſ. Nam cum ipſe
leges. ff. De legib. & in propoſito obſeruat Dec.
in c. Licet, de vitanda, num. 43. de elect. non
debet autem eſſe minor virtus expreſſi conſenſus
ſtatuentis, quàm taciti, imò maior, arg. l. Cum
ex filio. § Filio, & quod ibi notat Bart. ff. De
vulg. & l. Expreſſa nocent. ff. De regul. iur. c.
Conſtitutionem, verſ. Sed expreſſe de regul. in 6.
Ergo ſi valet conſuetudo Capituli de eligendo
ex certo genere perſonarum, multo magis valet
ſtatutum.
29 Deinde probatur aſſumptum, quia ſtatutum
reſtringens electionem ad certum genus perſona-
rum, quamuis eſſet contra ius; & ideò non va-
leret in præiudicium tertij, vt dictum eſt in primo
& ſecundo arg. contrario: ſuſtinetur tamen qua-
tenus concernit præiudicium ſtatuentis, vt in ſta-
tuto Epiſcopi de electione facienda ex gremio
certi monaſterij tradit gloſſ. hic in ver. Conſtitu-
tus; quod dicit eſſe benè notandum Butr. in 2.
lect. num. 41. quia limitat cap. Quod ſuper his,
de maior. & obed. Et cum gloſſ. conſentiunt hic
Innoc. Abb. Antiq. Compoſtell. Bellam. Car-
din. & alij communiter: ergo cum in hoc ſtatuto
non agatur niſi de præiudicio Capituli ſtatuen-
30 tis, ſequitur vt abſolutè ſit validum. Ratio eſt,
quia Capitulares qui habent ius electionis paſ-
ſiuæ, bene poſſunt huic iuri renunciare. c. In præ-
ſentia ad finem, de renunciat. c. Ad Apoſtolicam,
de regul. c. Si terra, de priuileg. gloſſ. fin. in c.
Cum veniſſet, de teſtib. Dec. in c. Cum acceſſiſ-
ſent, num. 24. de conſt.
31 Tertiò, idem aſſumptum probatur ex doctrina
Abb. in c. Cum terra, num. 3. de elect. vbi tenet
valere electionem factam per metum, ſeu impreſ-
ſionem; quando electores non compelluntur eli-
gere certum, ſed aliquem de certo genere perſo-
narum, nec per hoc tolli libertatem eligendi, &
idem Abb. in c. Licet, num. 12. eod. tit. vbi dicit
electionem validam eſſe, ſi electores compellan-
tur eligere de certo genere perſonam, quia non
amittitur omninò libertas eligendi, ſed reſtrin-
gitur. Et adducit ſimile de conſuetudine, quæ po-
teſt arctare ius eligendi puta ad certum genus
perſonarum, ſed non poteſt tollere libertatem re-
manente poteſtate eligendi, vt probatur in d. c.
Cum terra, & ibi per Io. Andr. iuncto textu
hic.
Et quamuis de hac Abbatis doctrina in caſu
metus, ſeu impreſſionis meritò dubitari poſſit,
& contrarium determinet Bald in l. fin. § Sed
etſi quis, num. 26. C. Communia, de legat. &
fuſiùs in ſuo conſilio ſchiſmatis, quod poſuit poſt
32 rubricam C. De edict. D. Hadrian. tollen. num. 12.
eo quod nihil ſub cælo ſit ita contrarium volun-
tati, ſicut metus, & implicet contradictionem,
& repugnantiam quamdam, vt ſit electio, & non
ſit libera, vt ibi per eum, & in d. c. Cum terra
num. 12. & per eumdem Abb. ibid. num. 1. ta-
men ſi omni metu, & impreſſione ceſſante ijdem-
met electores ſe adſtringant per viam ſtatuti ad
electionem faciendam ex certo genere perſona-
rum, doctrina Abbatis videtur omnino admit-
tenda. Et propterea Dec. in d. c. Licet, dum re-
probat opinionem Abbatis dicit non valere illa-
tionem à conſuetudine Capituli ad ſtatutum
Principis, quia illa habet conſenſum tacitum
illius, de cuius præiudicio agitur. Sentit ergo
Decius ſi Capitulum conſentiat, vt in caſu noſtro,
non eſſe conſtituendam differentiam inter con-
ſuetudinem, & ſtatutum. Et nihilominus Panor-
mitanum eſſe receptum ſimpliciter teſtatur Na-
uarr. conſ. 7. num. 1. de conſt.
33 Quartò, probatur authoritate Innocentij hic
num. 2. vbi reprobans opinionem gloſſæ dicit ſe
non videre quare Epiſcopus cum ſuo Capitulo
non poſſit ordinare, vt Monachi vnius monaſte-
rij eligant ſibi Prælatum de gremio alterius mo-
naſterij, c. Quanto, de his quæ fiu. à Præl. c. Ca-
tholica, 11. diſt. & eſt ſatis expreſſum ſecundum
34 eum in c. Abbate, de verb. ſignif. Et cum Inno-
centio videtur tranſire Abb. Antiq. n. 3. verſ. Ad
gloſſam Licet Epiſcopus, & apertius Bernard.
Compoſtell. num. 1. & 2. dicens non eſſe contra
ius, vt vnum monaſterium de aliquo eligat, licet
ſit præter ius. Quod patet ex eo quia hoc ius
præſcribitur, vt in d. c. Abbate. At non præſcri-
beretur ſi eſſet contra ius. c. Maſſana, de elect. &
ſequitur Cardin. Bellam. num. 3. verſ. Dicit ta-
men Innocentius. Si ergo ſecundum eos valet ſta-
tutum Epiſcopi arctans electionem ad certum
genus

Digitized by Google

genus perſonarum in præiudicium Monachorum
non conſentientium, multo magis valere debet
idem ſtatutum ſi capitulariter fiat ab ipſiſmet re-
gularibus de quorum præiudicio agitur. Nam
Canoniſtæ inter ſe diſcordes in hoc vnanimes
conueniunt in hac decretali, vt ſtatutum valeat
quatenus concernit præiudicium ſtatuentis, vt
dictum eſt.

35 Quinto, quando ſtatutum reſtringens electio-
nem editur ex iuſta cauſa, conſentiunt omnes
eſſe validum, etiamſi fiat ab Epiſcopo, non ob-
ſtante Monachorum præiudicio, in terminis iuris
communis, & circumſcriptis exemptionibus.
gloſſ. Innoc. Compoſtell. Cardinal. Abb. & alij
communiter hic per text. in c. Vt noſtrum. Vt
eccleſ. benef. c. Dudum, de reb. eccleſ. non alie-
nan. lib. 6. & c. Conſtitutis, infra de appellat.
Decretum autem de quo agitur ſupponitur fa-
ctum pro publica quiete, & fuit editum à Capi-
tularibus, quorum intereſt.

36 Sextò, ad idem aſſumptum probandum ad-
ducitur Nauarr. d. conſ. 7. incipien. Capitulum
Generale, de conſt. vbi in his ferè terminis conſu-
luit valere conſtitutionē Capituli Generalis mul-
tarum Nationum, qua cauetur ne in Priores mo-
naſteriorum eligantur plures, quàm tres de vna
natione. Tum quia ex pluribus cauſis poteſt eſſe
rationabilis, vt ibi per eum; tum quia ſtatutis
Collegij Bononienſis, & aliorum multorum in
Hiſpania cautum eſt; ne ex eadem ciuitate eli-
gantur plures collegæ, & ne ex eadem diœceſi
plures, quàm duo. Tum quia valet conſuetudo,
vt Abbas vnius monaſterij eligatur ſolùm, de
gremio alterius. Et ex alijs fundamentis ibi ad-
ductis, ſubdens non reſtringi libertatem electio-
nis ex eo quod reſtringatur electio ad certum
genus perſonarum ex Panormit. ſuperiùs relatò
in verſ. Tertiò, idem aſſumptum, num. 31. Vndè
& Papa ſecundùm eum eligitur tantum de Col-
legio Cardinalium, & in Hiſpania non confe-
runtur beneficia, niſi Hiſpanis, & in Gallia niſi
Gallis.

37 Ac demum probatur aſſumptum ex multarum
religionum obſeruantia. Etenim plura Capitula
Generalia Ordinis Prædicatorum, S. Auguſtini,
& aliorum Ordinum etiam non Mendicantium,
inſtituerunt alternatiuam in prouincijs, ideſt vt
electio prouincialis ſemel fieri debeat de vna na-
tione, & ſemel de alia, & in electione Generalis
hanc alternatiuam inſtituit Congregatio S. Bene-
dicti Hiſpaniarum anno 1559. vt refertur in de-
ciſ. Rotæ 65. nu. 15. par. 1. in recent. Qua etiam
in familia Vltramontana, & Citramontana vtun-
tur in alternis ſexennijs fratres Minores S. Fran-
ciſci in electione Generalis Miniſtri, & Com-
38 miſſarij. Imo quod magis eſt, in aliquibus Reli-
gionibus introductum eſt, vt electio Generalis
fiat ex ſingulis prouincijs per turnum, vt in ſpe-
cie ſeruatur in Congregatione Canonicorum Re-
gularium Lateranenſium. Licet hæc ratio eli-
gendi per turnum videatur minus tuta, quippe
quæ aliquando impingit electores ad conſen-
tiendum in minus dignum, maximè in paruis
Religionibus, vt nos docuit experientia: exceptio
enim quod religioſi illius prouinciæ, in quam
cadit turnus, ſint parum idonei, & in alijs pro-
uincijs multi reperiantur ſanctiores & meliores,
parit iurgia, & inimicitias inter Religioſos, & in-
extricabiles habet difficultates propter quas iura
ſanxerunt, vt ſuſtineatur electio de digno, omiſ-
ſo digniori, vt dictum eſt ſupra in 4. argumento.
Ob quam rationem ſimiliter DD. adnotarunt
collationem zeli ad zelum, & meriti ad meritum,
de qua canones loquuntur ad conſtituendam ma-
iorem, & ſaniorem partem, vt in c. In geneſi,
in c. Dudum, & in c. Eccleſia veſtra, il ſecundo, de
elect. cum concord. vix ad praxim deduci poſſe
ſine diſſidio. Neque verò tanti eſt facienda ratio
æqualitatis ſeruandæ in religione, vt propterea
ad Prælationem totius Ordinis aſſumi debeant
inhabiles. Alternatiua videtur rationabilior, præ-
ſertim in magnis religionibus.

39 Secundum principale fundamentum pro validi-
tate decreti eſt quod quatenus etiam ſtatuta re-
ſtringentia electionem ad certas perſonas, vel na-
tionem non valerent, in quibus terminis loquun-
tur Doctores in contrarium citati, tamen aliud
dicendum eſt in decreto de quo agitur; quia per
illud non arctatur electio ad certum genus per-
ſonarum, ſed tantum excluduntur perſonæ vnius
ſtatus, vel nationis ab electione paſſiua, & re-
linquitur vocalibus libertas eligendi in Genera-
40 lem quem maluerint ex omnibus alijs nationi-
bus. Hoc autem non eſſe contra libertatem ele-
ctionis ſuadetur efficaci exemplo matrimonij
carnalis, quod non ſecus ac matrimonium ſpiri-
tuale omninodam libertatem requirit. c. Gem-
ma, & ibi Hoſt. & Doct. not. de ſponſ. Feder. de
Sen. conſ. 169. Domino Conrado per tot. Et ni-
41 hilominus quamuis conditio ſi puella nupſerit
alicui ex perſonis arbitratu tertij deſignandis
tamquam impediens libertatem matrimonij non
valeat, & habeatur pro non adiecta, l. Cum ta-
le, §. Si arbitratu. ff. De condit. & demonſtr.
aliud tamen dicendum eſt in conditione nega-
tiua, ſi non nupſerit alicui ex certo genere per-
ſonarum, quia valet conditio, dummodo alij
ſuperſint, quibus condignè puella poſſit nube-
re. Caſus eſt in l. Cùm ita legatum. ff. De condit.
& demonſtr. cuius reſponſi verba hæc ſunt: [Cum
ita legatum ſit; ſi Titio non nupſerit, vel ita, ſi
neque Titio, neque Seio, neque Mæuio nupſerit,
& denique ſi plures perſonæ comprehenſæ fue-
rint, magis placuit cuilibet eorum ſi nupſerit,
amiſſuram legatum, nec videri tali conditione
viduitatem iniunctam, cum alij cuilibet ſatis
commodè poſſit nubere. Ex quo contextu ſatis
clarè apparet excluſionem plurium perſonarum
à facultate nubendi non eſſe impeditiuam liberta-
tis matrimonij carnalis, & idem iuris eſt ſi ex-
cludantur perſonæ vnius ciuitatis, vt eſt text. in
l. Hoc modo. §. Si Aritiæ. ff. Eod.

42 Et eodem modo non valet quidem ſtatutum
adigens ad contrahendum cum certo genere per-
ſonarum, ſecundùm opinionem Felini in c. 1. num.
20. verſ. Nec puto procedere, de Sponſal. ideo-
que, ſacra Congregatio Concilij olim conſulta
an ſtatuta locorum, quibus fœminæ poſſidentes
hereditatem prohibentur extra dicta loca nube-
re, ſint valida; cenſuit decretum quidem c. 9.
ſeſſ. 24. de reform. matrim. non decidiſſe hunc
caſum; ſed iure veteri ſecundum communem
ſententiam, de qua per Curtium ſenior. conſ.
207. declarandum ſtatutum eſſe nullum, & ita
referendũ Sanctiſſimo qui generali conſtitutione
43 huiuſmodi ſtatuta nulla declarauit; tamen ſecus
eſt

43 eſt ſi ſtatutum excipiat certum genus perſona-
rum duntaxat, & relinquat libertatem contra-
hendi cum omnibus alijs, vt notabiliter tradit
Bald. in l. 1. §. 1. Ius naturale, num. 10. ff. De
iuſt. & iur. vbi tenet ſtatuto ciuitatis poſſe pro-
hiberi ſub pœna ne quis accipiat Gibellinam in
vxorem, & tale ſtatutum valere reſpectu pœnæ, ſi
factum ſit propter aliquam publicam vtilitatem
Gaſpar Calder. in d. c. Gemma, de Sponſal. Ro-
man. in rubr. ff. Solut. matrim. in 7. col. Cranett.
44 conſ. 610. Lege municipali. in princ. Quinimò
Bart. & Angel. in l. Edicimus. C. De Moſilegui.
lib. 12. dicunt valere ſtatutum prohibens ſub
certa pœna ne inter homines diuerſarum ciuita-
tum contrahatur matrimonium, dummodo poſ-
ſint honeſtè nubere inter homines ſuæ ciuitatis;
& quamuis in ſtatuto ciuitatis verior ſit opinio
Io. Andr. in c. Statutum, in princ. verſ. Facit hæc
decretalis, de hæret. lib. 6. vbi concludit huiuſ-
modi ſtatuta laicorum non valere ex defectu po-
teſtatis, quia cum matrimonium, & eius cauſa,
& dependentia ab illis ſint eccleſiaſtici fori, c.
Tuam, de ord. cognit. c. Lator qui fil. ſint legit.
& eſt hodie diffinitum à Trid. Synodo con. vlt.
ſeſſ. 24. de ſacram. matrim. Si quis dixerit cau-
ſas matrimoniales nõ ſpectare ad iudices eccleſi-
aſticos, anathema ſit; Iudex eccleſiaſticus debet ſe
intromittere, ne talis pœna exigatur, ſicut facit de
pœna conuentionali, vt in d. c. Gemma, de Sponſal.
tamen ſi conditum eſſet à Superiore eccleſiaſtico,
impugnari non poſſet, ex hoc cap. Quod per exclu-
ſionem certi generis perſonarum, vt in caſu Bald.
impediet libertatem matrimonij, vt ex prædictis
conſtat. Quemadmodum ergo conditio, vel ſta-
tutũ excludens à nuptijs perſonas vnius ſectæ non
impedit libertatem matrimonij carnalis, ſi alij ſu-
perſint, &c. ita nec decretum excludens certum
genus perſonarum ab electione paſſiua impedit
libertatem matrimonij ſpiritualis. c. Inter corpo-
ralia, de tranſlat. Epiſcopi. Et quidquid ſit de
veritate prædictarum opinionum, ceſſat omnis
difficultas hoc caſu, in quo ſtatutum fuit editũ ab
ipſiſmet electoribus, de quorum libertate agitur.
45 Accedunt prædictis regularium ordinum in-
ſtituta. Nam nulla ferè eſt religio, in qua ex con-
ſtitutionibus Capituli Generalis non reperiatur
aliquis inhabilitatus ad tempus ad electionem
paſſiuam; in pleriſque enim ſtatutum eſt, vt
Generalis vel Prouincialis poſt expletum tempus
ſui officij non poſſint immediatè eligi ad eam-
dem Prælationem; idemque in multis religioni-
bus conſtitutum eſt de viſitatoribus, & in ſpecie
de diffinitoribus id cauetur conſtitutionibus hu-
ius Congregationis pag. 26. §. In Capitulo, &
pag. 12. excluduntur non habentes ſex annos re-
46 ligionis, & triginta ætatis, & alias qualitates
ibi præſcriptas. Neque vero in hoc dubitari poteſt
de poteſtate Religionum, quia Prælati regulares
ius habent ſuſpendendi, & ſic ad tempus exclu-
dendi ſubditos à gradibus, & dignitatibus ex
quacumque cauſa etiam extraiudicialiter, vt pa-
tet, in c. 1. ſeſſ. 14. Concil. Trid. & alias declara-
uit ſacra Congregatio. Vnde ſicut à Capitulo
Generali excludi poteſt ab electione paſſiua cer-
tus numerus religioſorum, ita excludi poſſunt
religioſi vnius nationis, cum hæc quoad liberta-
tem electionis non differant ſpecie, vt eſt text.
in d. l. Cum ita legatum, iuncta l. Hoc modo. §.
Si Aritiæ. ff. De cond. & demonſtr. vbi quoad li-
bertatem matrimonij carnalis parificantur exclu-
ſio aliquarum perſonarum nominatim, & exclu-
ſio perſonarum vnius ciuitatis.

Nec prædictis obſtant adducta in contrarium.
Ad primum enim reſpondetur negando ſtatutum
aſtringens ad eligendum ex gremio certi mona-
ſterij eſſe contra ius; imò enim eſt tantum præter
ius ſecundum opinionem Compoſtell. & aliorum
quos retuli ſupra in primo fundamento pro hac
parte, verſ. Quarto probatur authoritate Inno-
centij.

Reſpondetur ſecundò huiuſmodi ſtatutum, eſto
ſit contra ius, tamen de iure communi, & cir-
cumſcriptis exemptionibus valere, etiamſi fiat
ab Epiſcopo in præiudicium Monachorum quan-
do editur ex iuſta cauſa, vt hoc caſu quemadmo-
dum ex communi Canoniſtarum ſententia dictum
eſt ſupra in verſ. Quintò quando ſtatutum.

Reſpondetur tertiò, authoritates in contra-
rium adductas loqui in ſtatuto Epiſcopi, qui ſe-
cundum vnam opinionem non poteſt arctare
Monachos non conſentientes ad eligendum ſibi
Prælatum ex gremio alterius monaſterij. Vnde
non procedunt ſi ſtatutum fiat ab eodem Capi-
tulo Monachorum, quorum intereſt, vt hoc ca-
ſu, quia valet ſtatutum etiam contra ius com-
mune in præiudicium Capituli ſtatuentis, vt eſt
de mente gloſſ. hic in ver. Conſtitutus; & eſt
communis opinio, vt patet ex dictis ſupra
num. 29.
47 Ad ſecundum reſpondetur negando ad validi-
tatem huius ſtatuti neceſſarium eſſe conſenſum
omnium, & ſingulorum; imò enim ſufficit con-
ſenſus maioris partis Capituli: nam cum editum
fuerit ex iuſta cauſa, ſufficit maior pars etiamſi
auferat aliquibus ius electionis paſſiuæ, vt de-
clarat Imola, in c. fin. in 12. col. verſ. Circa ſe-
cundam partem, infr. eod. quem refert, & ſe-
quitur Felin. in c. Cum omnes, num. 2. verſ. Sed
iſta limitatio, de conſt. & ibi etiam Dec. nu. 36.
in prima lect. vbi reprobat opinionem Angeli in
contrarium allegati, quod abſque dubio proce-
dit hoc caſu, in quo ex conſtitutionibus Ordinis
pag. 69. & ſeq. vniuerſaliter conſtitutum eſt, vt
in omni conſolatione ſiue in Capitulo, ſiue extra
Capitulum in qua aliquid definiendum fuerit ſe-
creta ſtrantur ſuffragia, & quod maior pars cen-
ſuerit, id definitum intelligatur, & à cæteris om-
nibus etiam contra ſentientibus decreto illi ſub-
ſcribatur; hoc enim caſu factum maioris partis
abſolutè præiudicat minori, vt per Angel. conſ.
269. Punctus eſt, alias incipit, Non eſt dubium, &
Dec. in d. c. Cum omnes, num. 28.
48 Similiter concluſio illa quod non ſufficiat
maior pars quando tractatur de iure alicui aufe-
rendo, procedit tantum in actibus voluntarijs, vt
declarat gl. 1. ad fin. in d. c. Cum omnes, quam
Doctores ibi communiter ſequuntur, vt teſtatur
Dec. num. 29. & in his terminis procedit gloſſ.
in contrarium allegata in d. c. Quia propter in
ver. Vice omnium, de elect. loquitur enim in
promiſſo, qui eſt actus merè voluntarius; vnde
non mirum ſi quilibet poteſt contradicere nè pri-
uetur voce ſua, ſecundum Abb. in c. In cauſis,
de elect. Secus autem eſt ſi actus ſit neceſſarius,
vel ſaltem vtilis, vt hoc caſu in quo decretum fuit
editum ex neceſſitate, vel vtilitate publicæ quie-
tis;

tis; quia ſufficit conſenſus maioris partis. Quæ limitatio eſt etiam Innocentij, & DD. in c. Cum omnes, vt per Dec. d. num. 36. Lap. allegat. 131. infra ſcripta ſunt. Bald. in l. 1. ff. De magiſtr. conuenien. Ad idem eſt gloſſ. in extrau. Prouidè, in ver. Proceſſibus, ad ſit. de ſent. excom. quæ dicit ſic: Vbi agitur de electionibus, & ſimilibus, quod maior pars facit, omnes facere videntur, vt l. Quod maior. ff. Ad municipal. Item vbi factum omnium reſpiceret debitum, vel publicam vtilitatem, quia tunc ſufficeret maior pars cap. final. de iis quæ fi. à maior. part. Cap. Hæc gloſſ. Et ex contrario ſequeretur vt Capitulum Generale ex cauſa quantumuis neceſſaria, vel vtili nunquam poſſet excludere aliquem ab electione paſſiua: eſſet enim in poteſtate eius qui excluditur, illam impedire, ſi omnium, & ſingulorum conſenſus requireretur, quod eſſet valdè abſurdum, & contra bonum publicum religionum.

49 Ad tertium, reſpondetur ex Hoſt. hic num. 4. [hoc ius vt vna eccleſia de alia eligat, non eſſe publicum, ſed commune. c. Nobis, de iurepatr. & c. Sacroſancta, de elect. nam contra publicum non prodeſt conſuetudo, ſed contra commune bene currit, vt notatur hic in ver. Interpres, vnde & hoc ius præſcribitur, vt in c. Abbate, de verb. ſignif. & Epiſcopus bene poteſt facere contra hoc ius c. De cætero, de tranſact. c. At ſi clerici, de iudic.] Hæc Hoſtienſis. Quod ſi hoc poteſt Epiſcopus in præiudicium Capituli Monachorum, multo magis poterit ipſummet Capitulum, de cuius præiudicio agitur.

50 Ad quartum, idest ad l. Scyphi, ff. De opt. legat. reſpondetur ibi electionem legatarij non valere, niſi ſcyphi omnes legati fuerint exhibiti, quia cum propter illorum ignorantiam legatarius non habeat conſenſum liberum, non poteſt ei ab hærede, vel alio in electione præiudicium inferri. At hoc caſu electores, de quorum excluſione agitur, capitulariter conſenſerunt. Vnde ſuccedit limitatio, quæ habetur in ead. l. Scyphi, in fin. ibi: Niſi ex his dumtaxat eligere voluiſſet, cum ſciret & alios eſſe. Præterea ibi agitur de iure ſingulari, à quo non licet arguere ad ius vniuerſitatis, vel Collegij, in quo factum maioris partis præiudicat minori. c. 1. & ibi gloſſ. in ver. Conſtitutum, de his quæ fi. à maior. part. cap. c. In Geneſi, & c. Eccleſia veſtra, de elect. gloſſ. in c. Inter Canonicos, in ver. Capituli, eod. tit. & in d. extrau. Prouide, in ver. Proceſſibus in fin. de ſent. excomm.

51 Ad quintum reſpondet Nauarr. d. conſ. 7. de conſtit. vbi poſtea quam firmauit valere conſtitutionem Capituli Generalis, quod in Priores non poſſint eligi, niſi tres de vna natione, dicit non obſtare quod exinde videantur cogi electores ad eligendos indignos, quia quando non poſſent eligi omnes Priores digni de omnibus nationibus niſi plures, quàm tres eligerentur de vna, tunc poſſent plures eligere de illa, quia nunquam eſt eligendus indignus: ad quod allego textum in c. Abbate, de verb. ſignif. vbi patet obligationem eligendi Abbatem ex certo gremio monaſterij habere locum dummodo ibi reperiatur aliquis idoneus, quod ſi non reperiatur, aliunde fore eligendum, & concordat. c. Nullus, 63. diſt. c. Sacrorum, 63. diſt. & c. In nomine Domini, 23. diſt. ibi: eligatur autem de ipſius eccleſiæ gremio ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſa non inuenitur, ex alia aſſumatur. Nec propterea generabitur monaſterio præiudicium in futuris electionibus, vt ibi not. gloſſ. fin. verſ. Sed pone quod nullus repetiatur idoneus.

52 Ad idem eſt doctrina Ioan. Andr. in d. c. Cum terra num. 4. verſ. Oppones, quem ibi ſequitur Cardin. n. 3. vbi opponens quod non valeat conſuetudo eligendi de certo gremio eò quod libertas electionis poſſit in totum tolli, ſi ibi non eſſet niſi vnus idoneus: nam electores neceſſe haberent illum eligere; Reſpondet hoc non facere conſuetudinem, ſed caſum, ſicut contingeret ſi in orbe non eſſet niſi vnus, vt idem Ioan. Andr. & Card. not. in cap. Conſiderauimus, eod. tit. tales autem euentitios caſus non computamus, l. Iulianus, ff. Qui & quib. c. fin. de homic.

53 Præterea conſiderandum eſt hunc caſum non poſſe contingere vt in natione excluſa reperiatur aliquis, qui ſit cæteris dignior. Ratio eſt quia, vt inquit D. Thom. in quodl. *6.* art. *9.* [Aliquis poteſt dici melior dupliciter, vno modo ſimpliciter qui eſt ſanctior plus habens de charitate: Alio modo dicitur aliquis melior quoad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem eſſe meliorem ſimpliciter, qui tamen non eſt melior quantum ad hoc vt Prælationem ſuſcipiat, quia alius forte poteſt Religionem magis iuuare vel per conſilium ſapientiæ, vel per auxilium potentiæ, &c. Non ergò ſemper eſt præeligendus melior ſimpliciter, ſed quoad aliquid.] Hæc D. Thom. Quamuis autem poſſit dari caſus, vt in illa natione excluſa reperiatur aliquis, qui ſimpliciter & ſecundum ſe ſit cæteris ſanctior, tamen quia per eius electionem deſtruitur illud bonum publicum, quod conſiderauit Capitulum generale in promulgatione illius decreti, non debet cenſeri magis idoneus quantum ad aliquid; ac proinde non

54 eſt præeligendus. Hinc iuramentum in electione Romani Pontificis non fit ſimpliciter de ſanctiore eligendo, ſed in hæc verba: Teſtor Deum qui me iudicaturus eſt, quod eum eligo, quem ſecundùm Deum iudico eligi debere; vt in conſtitutione Gregorij XV. Æterni Patris Filius. Et in hac ipſa Congregatione quamuis electores iurent digniorem eligere in præpoſitum Generalem tamen cum myſterio addita ſunt illa verba, *penſatis circumſtantijs.*

Præterea ex conſtitutionibus eiuſdem Congregationis multi reperiuntur excluſi ad tempus ab electione paſſiua, vt dictum eſt ſupra in vltimo fundamento pro hac parte, verſ. Accedunt prædictis. Et tamen hoc non repugnat iuramento de digniore eligendo, licet aliquis æſtimare poſſit quempiam illorum eſſe cæteris digniorem: ergo eodem modo nec repugnabit decretum de quo agitur, licet aliquis ex natione excluſa dignior cæteris videri poſſit.

55 Ad vltimum ſic reſpondetur. Congregatio S. Benedicti Hiſpaniarum in caſu Rotæ opponebat, quod conſtitutio illa reſtringens electionem Generalis in alterius triennijs ad gremium certi monaſterij, ſubreptitiè edita fuiſſet à Sanctiſſimo ad ſupplicationem ipſius Congregationis, quia Congregatio pro eadem conſtitutione nunquam ſupplicauerat, vt legitur in principio deciſionis. Vnde ſtante defectu conſenſus Congregationis,

Rota reſoluit conſtitutionem eſſe illi præiudicia-
lem, quia quomodocumque reſtringatur electio,
etiam per excluſionem vnius ab electione paſſi-
ua, infertur præiudicium libertati electorum
non conſentientium, iuxta text. in d. l. Scyphi. ff.
De opt. legat.

Hæc autem reſolutio nullatenus applicari po-
teſt caſui noſtro, in quo, vt ſæpius repetitum eſt,
decretum excludens certam nationem editum
fuit ab ipſa Congregatione, de cuius præiudicio
tractatur.

56 Ex quibus omnibus concluditur hoc decretum
eſſe validum, & conſequenter obſeruandum in
proximo generali Capitulo ex diſpoſitione tàm
iuris communis, c. In ſingulis, §. Huiuſmodi,
& §. Si verò, de ſtat. Monach. quàm conſtitutio-
num Congregationis, vt patet pag. 40. §. Quæ,
57 & pag. 89. §. Quicquid, & paſſim alibi; alioquin
ſi in Præpoſitum Generalem eligeretur aliquis de
natione excluſa, electio nulla foret, quia decre-
tum non prohibet ſimpliciter electionem fieri,
ſed ſtatuit vt electio fieri non poſſit: verbum
autem *poſſit* præcedente negatione inducit ne-
ceſſitatem præciſam, & priuat potentia, ſecundùm
gloſſ. ordin. in c. 1. in ver. Non poteſt, de regul.
iur. in 6. quam Bart. & omnes ſequuntur in l.
Gallus, ff. De liber. & poſthum. vt teſtatur ibi
Iaſ. num. 19. & 23. & idem Bart. in l. De his,
num. 4. ff. De tranſact. Abb. in cap. 1. in vlt. not.
de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & in cap. 1. in 2.
not. de fid. inſtr. & reddit actum de iure impoſ-
ſibilem, vt ait Bald. in l. 1. n. 6. C. Qui admitti,
& Iaſ. in d. l. Gallus.

Et propterea quidquid fit ab eo, cui facta eſt
prohibitio per verbum *non poſſit*, eſt irritum
ipſo iure, vt reſpondit Bart. in conſ. 97. In quæ-
ſtione, num. 4. lib. 1. Alex. conſ. 77. in princ. &
58 conſ. 82. Viſo proceſſu, num. 3. lib. 3. Hinc ſi
ſtatuto caueatur vt minor, vel mulier non poſ-
ſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi
aliter vendant, contractus eſt nullus, ita vt nec
naturalem pariat obligationem, vt determinat
Bartol. in d. l. Cum lex, in penult. col. num. 6.
ff. De fideiuſſor. [quia (inquit) dicere quod non
poſsit contrahere, nihil eſt aliud quàm auferre
poteſtatem, & facultatem vendendi:] & ſequitur
Iaſ. in d. l. Gallus, num. 16. verſ. Prima conclu-
ſio; vbi hanc theoricam pluribus exemplis con-
firmat; & num. 19 teſtatur eſſe communem, & ab
omnibus indifferenter approbatam.

59 Ideoque cùm olim dubitatum fuerit in S. Con-
gregatione Concilij an cap. 6. ſeſſ. 23. diſponens
neminem ante decimumquartum annum benefi-
cium obtinere poſſe, comprehendat eum, qui
anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, &
nunc effectus eſt ætatis annorum quatuordecim,
adeò vt nunc non ſit legitimus poſſeſſor, & fru-
ctus ſuos non fecerit: S. Congregatio annexa
doctrinæ Iaſonis in d. l. Gallus, num. 17. cum
ſeq. ff. De liber. & poſthum. vbi quod actus red-
ditur nullus ipſo iure cum quid prohibetur cum
verbo, *non poſſit*; cenſuit collationem ante de-
cimumquartum annum fuiſſe nullam.

60 Neque vero hoc caſu integrum eſt capitulari-
bus ab hoc decreto recedere, quia non fuit ſim-
pliciter editum in fauorem ſingularium perſona-
rum, ſed pro publica quiete. At ſtatutum con-
cernens fauorem publicum, ſtante confirmatione
conſtitutionum, quæ dicta pag. 89. præcipiunt vt
decreta Capituli Generalis obſeruentur, etiam
antequam referantur inter conſtitutiones, à ſta-
tuentibus reuocari non poteſt, etiamſi per reuo-
cationem fiat reditus ad ius commune, vt con-
cludit Abb. in c. Cum acceſſiſſent, num. 2. verſ.
Nota quod ſtatuentes, & verſ. Si vero ſtatutum,
de conſt. Roman. conſil. 37. Viſo puncto, col. fin.
& Angel. in l. Omnium, col. vlt. C. De teſtam.
Ratio eſt ſecundùm eos, quia ex quo Superior
confirmat, videtur diſpoſitionem ſuam facere,
l. 1. §. Sed neque. C. De veter. iur. enucl. c. Si
Apoſtolica de præb. in 6. Idem tenet Cardin. conſ.
130. Ad primam partem, vbi reſpondit ſtatuta
Capituli confirmata per Papam non poſſe tolli
61 per Capitulares, quatenus reſpiciunt fauorem pu-
blicum, & eodem ſpectat quod ſcripſit Nauarr.
conſ. 8. Quæritur primo, in princ. de conſt. vbi
ait, Capitulum Generale non poſſe reuocare de-
creta à ſe priùs edita, eo quod cum habeat ius
condendi decreta ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ,
decreta ipſa non dicuntur Capituli Generalis,
ſed Papæ; & ideo ab inferiori à Papa reuocari
non poſſunt per iura quæ ad hoc citat Felin. in
d. c. Cum acceſſiſſent, num. 9. de conſt.

62 Quinimò non eſt vis aliqua in confirmatione,
quia ſtatutum concernens vtilitatem publicam
etiam abſque confirmatione Superioris reuocari
non poteſt à ſtatuentibus, nec illi tacitè vel ex-
preſſe renunciari, vt determinat Innoc. in c. Cum
olim. il 2. num. 7. verſ. Imo plus dicimus, alias
eſt in c. Accedentibus, de priuil. & ibi Io. Andr.
num. 5. Butr. num. 7. Anchar. num. 4. verſ. Sub-
dit Innocentius, & Dec. in d. c. Cum acceſſiſ-
ſent, num. 13. verſ. Præterea quando ſtatutum
reſpicit vtilitatem publicam, facit ſecundùm eos
c. Si diligenti, de for. competen.

Non obſtat quod ex Bullis dictæ Congregatio-
nis Capitulum Generale ſicut potuit decretum
condere, ita etiam poſſit ante vllam executionem
illud abrogare, vt patet pag. 5. linea 5. & pag.
16. linea, 11. ibi [ſtatuta condere, quoties vide-
bitur, mutare, ac de nouo ſtatuere.] Nam reſpon-
detur hanc facultatem immutandi ſtatuta com-
petere ſtatuentibus etiam de iure communi, vt
notant omnes in c. Cum acceſſiſſent, per illum
textum, vbi in ſpecie Felin. num. 3. & 10. de
conſt. Vnde cum prædictæ Bullæ idem diſponant,
quod ius commune, debent ad inſtar iuris com-
munis declarare, & limitari vt non procedant
in ſtatutis editis ex cauſa publicæ vtilitatis. l. Iu-
ris gentium. §. Si paciſcar, ff. De pact. iuncta l.
Tranſigere vbi gloſ. magn. C. De tranſact. gloſſ.
Bart. & omnes in l. Sciendum. ff. Qui ſatiſd.
cogan.

63 Nec refragatur verbum *videbitur*, in Bullis po-
ſitum, quia refertur ad arbitrium boni viri, & re-
gulatum à iure. l. Si fideicommiſſaria libertas,
la ſecunda in princ. de fideicomm. libert. ibi, [Si
tibi videbitur peto vt manumittas;] quod acci-
piendum eſt ac ſi dictum fuiſſet, Si tibi quaſi bo-
no viro videbitur, & tradunt Gemin. Roman. &
alij copioſè relati à Menoch. de arbitr. iudic.
lib. 1. q. 8. num. 2.

Præterea quatenus Capitulum Generale poſſit
hoc decretum reuocare, hoc tamen intelligi
debet ſeruata forma præſcripta in conſtitutioni-
bus dictæ Congregationis, vt ſcilicet id fiat ele-
ctioni-

ctionibus maiorum officialium abſolutis, vt habetur pag. 67. c. 18.

64 Neque obſtat quod in alia conſtitutione initio relata caueatur vt ſi quid ſtatuendum fuerit circa electiones, id fieri debeat ante electiones maiorum officialium.

Etenim cum hæc conſtitutio generaliter diſponat, vt propoſitiones circa electiones fiant in ſede vacante, & è contra, ſecunda conſtitutio diſponat ſpecialiter vt propoſitiones decretorum Capituli Generalis fiant in ſede plena, prima conſtitutio Generalis non cenſetur loqui, neque diſponere in caſu decretorum Capituli Generalis, de quo ſpecialiter fuit cautum in ſecunda conſtitutione. Ita declarat Angel. conſ. 160. Domina, in princ.

Ratio eſt quia quotieſcunque prouiſio ſpecialis diſcrepat à generali, imo prima fronte illi contradicit, puta ſi vnum ſtatutum diſponat, vt de falſitate poſſit inquiri vſque ad vigeſimum annum, & alio ſtatuto ſpeciali caueatur, vt contra teſtem falſum non poſſit inquiri niſi infra menſem; tunc generali ſtatuto derogatur per ſpeciale, vt decidit Bartol. in l. Sanctio legum, ff. De pœn. quem refert, & ſequitur idem Angel. alia exempla cumulans conſ. 355. Quæſtio prædicta, per totum.

65 Hinc ſi Imperator conceſſerit Cremonenſibus vſum aquarum Padi vſque ad mare, & Parmenſibus conceſſerit omnes aquas in territorio Parmenſi, præualet quoad aquas Padi priuilegium Cremonenſium tamquam magis ſpeciale de aquis Padi, vt ex facto reſpondit Signorol. de Homod. conſ. 70. num. 12.

Hinc etiam ſtatutum ſpecialiter loquens de ſucceſſione certarum perſonarum derogat ſtatuto generali, excludens perſonas in genere, vt conſuluit Bald. conſ. 78. Duo ſunt ſtatuta, lib. 1. quia inquit certum eſt quod ſpecies contraria generi ſiue præcedat genus in eadem diſpoſitione, vel alia, ſiue ſequatur, eximitur à genere, & derogat generi, & reſtringit genus, vt non referatur genus ad illam ſpeciem, cum inter genus, & ſpeciem

66 ſit incompatibilitas, ſiue contrarietas, & idem Bald. conſ. 292. Verba pactorum, n. 3. in fin. verſ. Dictum ſtatutum lib. 2. vbi generaliter docet ſi ſint duo ſtatuta contraria, vnum ſpeciale, & alterum generale, eſſe attendendum ſpeciale etiamſi non habeat verba derogatoria, ſiue ſpecies præcedat genus, ſiue ſequatur, vt in regul. Generi per ſpeciem derogatur; & ſequitur Angel. d. conſ. 355. & Alex. conſ. 141. num. 9. lib. 2.

Quod maximè procedit hoc caſu, in quo ſecunda conſtitutio de proponendis decretis Capituli Generalis poſt abſolutas electiones habet ſpecialem rationem, nimirum vt religio decreta experiatur priuſquam abroget, aut inter conſtitutiones referat, alioquin ſi ante vllam executionem, & experimentum decreta poſſent pro libito voluntatis abrogari à maiori parte Capituli, iam lex eſſet ludibrio poſita, l. Si Prætor. ff. De iudic. ibi, alioquin luſoria erunt huiuſmodi edicta, & decreta Paſtorum. Die 29. Martij 1638. Sanctiſſimus D. N. Vrbanus VIII. per litteras in forma breuis confirmauit ſupradictum decretum Capituli Generalis Congregationis Somaſchæ.

# DE POSTVLAT. PRÆLAT.

## *Cap. Bonæ memoriæ.*

*S V M M A R I V M.*

1 *Poſtulatio per quam priuata, vel minor vtilitas communi, vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori quàm tertia parte Collegij, admitti non debet. & n. ſeq.*

2 *Canonici veniunt clericorum appellatione in materia fauorabili, vel indifferenti.*

*Rauennatenſis eccleſia duplex habet Collegium, id eſt Cardinalium, & Canonicorum. ibid. & n. 14.*

3 *Electio Prælati pertinet ad Canonicos, non autem ad inferiores Beneficiatos.*

4 *Canonicatus comprehenduntur in indulto conferendi beneficia Clericorum.*

5 *Clericorum appellatione an veniant Canonici, & dignitates obtinentes in materia odioſa, & reſtringibili. & n. ſeq.*

6 *Canonici cenſentur exempti per exemptionem Clericis eccleſia conceſſam.*

7 *Exemptionis materia eſt ſtrictè accipienda.*

8 *Clericorum nomen generale eſt, & comprehendit paruos, & magnos.*

9 *Canonici ſunt digniores Clericis.*

10 *Et appellantur Eccleſiæ Senatus.*

11 *Permutationis materia fauorabilis eſt, & largè interpretanda.*

12 *Species vbicunque ponit aliquid vltra genus ſuum, appellatione generis non venit illa ſpecies.*

13 *Parochialis appellatione non venit eccleſia Parochialis Collegiata, ſi materia ſit odioſa.*

14 *Cardinales eccleſiæ Compoſtellanæ, Rauennaten. & Mediolanen. dicuntur Cardinales, ſicut dicitur rex ſcaccorum.*

15 *Et ſunt Cardinales ſine pileo rubro, & ſine ſucco.*

16 *Cardinalis Epiſcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, ſed poſtulatur.*

17 *Et quid in Cardinali non Epiſcopo.*

18 *Cardinales habent alas ligatas, ſicut Epiſcopi.*

19 *Cardinales reſidentes in Curia æquiparantur ſtellis fixis, quæ non mouentur niſi motu orbis.*

20 *Cardinalatus de iure eſt incompatibilis cum Epiſcopatu. & n. ſeq. vſque ad n. 24.*

*Et quid ex Concilio Tridentino. n. 24.*

21 *Et quid de conſuetudine. & n. 23. & 31.*

23 *Cap. De multa de præben. an habeat locum in Cardinalatibus, & Epiſcopatibus.*

23 *Cardinali in Curia reſidenti Epiſcopatus non datur in titulum, ſed in commendam.*

24 *Concilium Tridentinum non habet Cardinalatum pro incompatibili cum Epiſcopatu, & refellitur contraria opinio Alphonſi Heredæ.*

25 *Epiſcopatus plures nemo etiam Cardinalis poteſt ſimul retinere in titulum, ſeu commendam.*

26 *Cardinales quibus caſibus comprehendantur in diſpoſitione generali.*

27 *Epiſcopi etiam Cardinales tenentur præcepto diuino in ſuis epiſcopatibus reſidere.*

28 *Cathedralem vnam in titulum obtinere, & aliam in commendam an aduerſetur Concilio in c. 2. ſeſſ. 7.*

29 *Commenda de iure communi erant temporales, & ideò non erant incompatibiles cum titulis.*

30 *Commendæ noſtri temporis ſunt perpetuæ, & habent rationem tituli, & commendatarius facit fructus ſuos.*
31 *Epiſcopatus non vacat per promotionem ad Cardinalatum.*
32 *Conſuetudo eccleſiæ Romanæ facit ius.*
33 *Cardinales an expediat metropolitanis, vel Cathedralibus eccleſiis præficere.*
34 *Cardinales ſunt coadiutores Papæ.*
35 *Cardinalium conſilio apud Romanum Pontificem vniuerſalis eccleſiæ adminiſtratio nititur.*
36 *Cardinalium inſtantia eſt ſollicitudo omnium eccleſiarum.*
37 *Communis, & maior vtilitas præfertur ſpeciali, & minori.*
38 *Epiſcopatus Cardinales habent in Romana Curia reſidentiam.*
39 *Electio, poſtulatio, & nominatio in quibus conueniant. & n. ſeq. vſque ad n. 57.*
40 *Electio fieri debet à maiori parte Collegij.*
41 *Fallit in electione Papæ, in qua duæ partes requiruntur.*
42 *Poſtulatio facta à non maiori parte Capituli poteſt reſpui, nec vlla fit iniuria poſtulantibus.*
43 *Eligentes ſcienter indignum ſunt ipſo iure priuati pro illa vice poteſtate eligendi.*
44 *Poſtulantes ſcienter impoſtulabilem ſimiliter pro ea vice ſunt priuati.*
45 *Nominantes itidem indignum ſunt priuati pro illa vice poteſtate nominandi, ſi nominatio ſit perfecta, aliàs ſecus.*
46 *Electio, poſtulatio, & nominatio fieri debent collegialiter, aliàs per ſubſequentem conſenſum ſingulorum non conualeſcunt.*
47 *Electo acquiritur ius petendi confirmationem. & num. 77.*
48 *Scrutinio publicato electoribus variare non licet.*
49 *Poſtulato ius acquiritur poſtquam poſtulatio fuit ſuperiori præſentata, nec licet poſtulantibus reſilire. & n. 78.*
50 *Poſtulant, & ſuperior poſſunt ſimul recedere à poſtulatione etiam poſtulato contradicente.*
51 *Nominatio facta ſuperiori tribuit ius nominato vt ea pendente ad electionem non ſit procedendum. & n. 78.*
52 *Nominatio in qua exprimitur conſenſus de præſenti idem eſt quod electio.*
53 *Electio caſſatur ſi electus ſe immiſceat adminiſtrationi eccleſiæ ante confirmationem.*
54 *Poſtulatus qui ante admiſſam poſtulationem ſe adminiſtrationi immiſcuit priuatur omni commodo poſtulationis.*
55 *Et poſtulantes qui eum admiſerunt, eligendi & poſtulandi facultate priuantur.*
56 *Idem in nominato.*
57 *Electio, poſtulatio, & nominatio in quibus differant. & n. ſeq. vſque in finem.*
58 *Electio quid ſit.*
59 *Poſtulatio innititur magis gratiæ, quàm iuſtitiæ.*
60 *Poſtulatio quid ſit.*
61 *Poſtulatio admittitur, electio confirmatur.*
62 *Poſtulatum non cogitur Prælatus concedere.*
63 *Debet tamen compelli per ſuperiorem, ſi iuſta cauſa exigat.*
64 *Prælatus non concedens poſtulatum, tenetur illi prouidere de conſimili beneficio.*
65 *Gratia eſt quidquid facit Papa.*
66 *Poſtulationem concorditer factam ſi ſuperior non admittat, iniuriam infert.*
67 *Nominatio quæ fit per vnum tantum propriè non dicitur electio.*
68 *Nominatio fit de pluribus; poſtulatio verò, & electio de vno tantum.*
69 *Nominatio fieri poteſt alternatiuè, poſtulatio non.*
70 *Nominatus primò cenſetur dignior, maior, & magis dilectus.*
71 *Electio fieri debet de digniori, licet ſuſtineatur de digno.*
72 *Poſtulatio fit de ineligibili puta extraneo, laico, & illegitimo.*
73 *Fratres minores ad Cathedralem non eliguntur, ſed poſtulantur.*
74 *Criminoſus eſt impoſtulabilis.*
75 *Electio debet eſſe canonica.*
76 *Poſtulatio, & nominatio quam ſolemnitatem requirant.*
77 *Electo quale ius acquiratur antequam nominatio fuerit ſuperiori præſentata.*
78 *Nominatio quæ fit ante ſcrutinium non tribuit ius.*
79 *Nominationum tres ſunt ſpecies.*

1 BONÆ MEMORIÆ. il primo. Poſtulatio per quam priuata, vel minor vtilitas communi vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori quam tertia parte Collegij, admitti non debet. Hoc dicit. Diuiditur in tres partes. Prima ponit duas diſcordes poſtulationes. Secunda vtramque repellit, cauſas exprimens, ibi, *nos igitur*. Tertia monet nouam prouiſionem fieri, ibi, *mandantes*.

2 Nota primò, ex ſupraſcriptione iuncto textu Papam aliquando ſcribere Canonicis ſub nomine clericorum, quod fecit hic propter duplex Collegium, quod eſt in eccleſia Rauennate; alterum ſcilicet Cardinalium, alterum Canonicorum ſecundùm Boatinum, quem hic refert Io. Andr. num. 3. Cardin in princ. concordat textus in c. Illud, & 93. diſt. vbi Gregorius Collegium Rauennatis eccleſiæ appellat clerum, ibi, *à clero veſtro*. Et ſic collige clericorum appellatione comprehendi etiam Canonicos: nam Papa hic ſcribit
3 clericis Rauennatis eccleſiæ, & intelligit de Canonicis, ad quos pertinet ius eligendi Prælatum, non autem de clericis Inferioribus, qui licet ibi ſint beneficiati, tamen non ſunt de Capitulo, nec faciunt Collegium, c. Dilecta, cum glo. de exceſſ. Prælator. & notat Compoſt. dicens ita ſeruare eccleſiam Romanam in c. 1. num. 4. vbi etiam
4 Io. Andr. num 11. & ibi dixi num. 31. & ſeqq. inf. tit. proximo. Quæ concluſio abſque dubio procedit in materia fauorabili, vel indifferenti, vt ſenſit Feder. de Sen. conſ. 73. Factum tale eſt. Duo, &c. num. 3. verſ. Verbi gratia, vbi dicit in conceſſione facta per Papam Cardinali, vt poſſit conferre beneficia clericorum cedentium, vel decedentium comprehendi etiam beneficia canonicorum, cum hæc ſit quædam gratia, & priuilegium, allegat. c. Penul. de verb. ſignif. c. Si cui, in 2. reſpon. de præben. in 6. & c. 1. de regul.
5 iur. eod. lib. ſed difficultas eſt quid in materia odioſa ſtricté intelligenda. Cardinalis hic num. 1. in ſecundo notab. concludit etiam in huiuſmodi materia Canonicos venire appellatione clericorum. Mouetur primò per hanc decretalem, quæ tamen

tamen nihil facit quia hic appellatione clerico-
rum veniunt Canonici propter ſubiectam mate-
riam, quia videlicet agitur de poſtulatione &
6 electione, quæ ad ſolos Canonicos pertinet, vt
proximè dictum eſt. Deinde mouetur Cardinalis
per c. Per exemptionem, de priuil. in 6. vbi per
exemptionem conceſſam clericis alicuius eccleſię
7 etiam Canonici intelliguntur exempti; & tamen
materia exemptionis eſt ſtrictè accipienda pro-
pter præiudicium quod infert poteſtati ordina-
rij, arg. c. Peruenit, 11. q. 1. Ad hoc Concilium
Tridentinum in c. 11. ſeſſ. 24. in princ. vbi exem-
ptiones dicuntur perturbationem in Epiſcopo-
rum iuriſdictione excitare, & exemptis præbere
occaſionem laxioris vitæ.

Ad hunc textum qui valde ſtringit reſpondet
Abb. hic num. 2. poſſe contingere, vt priuilegium
illud exemptionis aliàs nihil operaretur, putà ſi
in eccleſia eſſent tantum Canonici, quo caſu fie-
ret lata interpretatio, etiam in materia odioſa, ne
priuilegium aliàs redderetur eluſorium, vt eſt tex-
tus in c. Si ſententia, de ſent. excomm. lib. 6. Me-
lior textus eſt in c. In his infra de priuil. Sed hæc
reſponſio infirma eſt; quia ille textus dum deci-
dit exemptis clericis etiam Canonicos intelligi
exemptos, vtique ſupponit in eccleſia extare
tam Clericos, quam canonicos. Præterea hæc
reſponſio reſtringit deciſionem illius textus ad
caſum, in quo in eccleſia non eſſent niſi Canoni-
ci; quod fieri non debet, tum quia textus gene-
raliter loquitur, tum quia cum hic caſus, vt in
Collegiata eccleſia nullus ſit clericus præter Ca-
nonicos, ſit valdè rarus, non cenſetur ad eum
conditor canonis reſpexiſſe. l. Iura, cum trib. ſeqq.
ff. De leg. Magis ergo placet alia reſponſio quod
idcircò in d. cap. Per exemptionem, appellatione
clericorum veniunt Canonici, quia aliàs abſur-
dum foret vt exemptis clericis inferioribus non
eſſent exempti Canonici, qui ſunt principaliores
in eccleſia.

8 Demum mouetur Cardinalis, quia eſſe canoni-
cum non ponit aliquid ſuper alios clericos, niſi
quatenus à iure ſpecialiter eis conceditur. Igitur
Canonici debent venire appellatione clericorum,
cum nomen clerici ſit nomen generis, & genus
inferat ſuas ſpecies. Quod motiuum deſumpſit ex
Feder. d. conſ. 73. num. 2. vbi dicit nomen cleri-
corum generale comprehendere paucos, & ma-
gnos. c. De perſona 11. q. 1. & tamquam genus
habere ſub ſe ſpecies. Nam aliqui dicuntur Ca-
nonici qui ſunt in eccleſia Colligiata, & faciunt
vnum corpus cum ſuo Prælato. Aliqui dicuntur
clerici, & retinent nomen ſui generis, ſicut dici-
mus arrogatio & adoptio ſunt ſpecies adoptio-
nis, vt not. in c. Vn. de cognat. leg. Et ſtrictè lo-
quendo poteſt dici, Si eſt Canonicus: ergo cleri-
cus, quia ſpecies infert genus, ſed non è conuer-
ſo, Clericus eſt: ergo Canonicus.

9 Sed & huic motiuo patet reſponſio ex dictis In-
nocentij in cap. Sedes, ſupra de reſcript. vbi de-
terminat, vt ſi Papa det reſcriptum contra Titium
clericum, & quoſdam alios, ſub illa clauſula
generali non includantur Canonici, quia ſunt di-
gniores ſimplicibus clericis. Vnde cum Cano-
nicus habeat qualitatem canonicatus vltra alios
clericos, in materia ſtricta non debet venire ap-
10 pellatione clericorum. Ad hoc Concilium Tri-
dentinum in c. 10. in fine, ſeſſ. 24. vbi Canonici
appellantur Eccleſiæ ſenatus, & Feder. de Sen. d.
11 conſ. 73. loquitur in permutatione quæ cum non
fiat, nec fieri præſumatur, niſi beneficiorum vti-
litate exigente. c. Quæſitum, de rer. permut. de-
bemus in ea tamquam fauorabili æquitatem præ-
ferre, & largè interpretari, vt ipſemet declarat,
num. 4. verſ. Item permutatio.

12 Quamobrem concludo in materia reſtringibili,
appellatione clericorum non venire Canonicos,
nec alios in dignitate eccleſiaſtica conſtitutos,
prout etiam concludit Abbas hic num. 2. & in
rubr. infra, de vita, & honeſt. cleric. Felin. in c.
Non dubium, n. 2. de ſent. excom. Dec. in c. Cum
non liceat, n. 28. de præb. quia vbicumque ſpecies
13 ponit aliquid vltra genus ſuum, appellatione ge-
neris non venit illa ſpecies, vt eſt textus valde no-
tabilis in c. Statutum, de elect. in 6. vbi appella-
tione Eccleſiæ Parochialis nõ venit Eccleſia Paro-
chialis Collegiata, quia ſemper habet qualitatem
Collegij vltra Parochiam, & ibi dicit textus hoc
procedere in materia odioſa, ſecus in materia
fauorabili, vel indifferenti: & hoc tenent ibi
Arch. Io. Monach. Io. Andr. Gemin. Franc. &
reliqui interpretes. Vnde cum Canonici habeant
qualitatem canonicatus vltra alios clericos, non
debet venire appellatione clericorum in materia
ſtrictè intelligenda. Quid autem in caſu conuer-
ſo an appellatione clericorum veniant clerici, vi-
14 de per eundem Feder. d. conſ. 73. Aduerte etiam
ad id quod ſuperius diximus de duplici Collegio
Rauennatis eccleſiæ: nam conſimiles Canonici-
Cardinales ſunt etiam in eccleſia Compoſtella-
na, Mediolanenſi, nec tamen ſecundum Abb.
hic num. 3. ſunt verè Cardinales, ſed tales nun-
cupantur honoris cauſa ex priuilegio Papæ, &
dicũtur Cardinales ſicut dicitur Rex ſcaccorum,
vt inquit gloſſ. in c. Pudor. in ver. Principem
15 mundi, 32. q. 2. & Sarnen. in regula de Annali,
quæſt. 47. num. 5. Sunt enim Cardinales ſine pi-
leo rubro, & ſine ſucco, vt concludit Cardinal.
Iacobat. de Concil. lib. 1. art. 1. num. 271.

16 Secundò nota Cardinalem ad Epiſcopatum
non eligi, ſed poſtulari, quod citra controuer-
ſiam procedit in Cardinali Epiſcopo, quia ſicut
ſimplex Epiſcopus ad aliam Cathedralem non
eligitur, ſed poſtulatur, vt hic patet, & in c.
Bonæ memoriæ, & c. fin. inf. eod. ita & Epiſco-
17 pus Cardinalis. Idque indubitanter verum eſſe
affirmat hic Io. de Anan. num. 4. ſed in Cardi-
nali non Epiſcopo DD. non conueniunt. Hoſt.
18 hic num. 1. tenet Cardinalem Presbyterum eſſe
poſtulandum, quia habet alas ligatas, vt in c. 2.
inf. de cler. non reſid. ſicut Epiſcopus, vt in d. c.
fin. inf. eod. & in c. Niſi cum pridem, in fine de
renunc. ſed Abb. Antiq. Ægid. tenuerunt Cardi-
nalem non Epiſcopum poſſe eligi. Et ad hunc tex-
tum reſpondent verbum, *poſtularunt* ſtarè im-
propriè reſpectu Cardinalis, & propriè reſpectu
Epiſcopi, concludentes propterea Cardinalem
hic fuiſſe electum, non poſtulatum. Simile in c.
Plerumque, ſupra de reſcript. Verum hæc ſolutio
deſtruit litteram. Hunc articulum tractant Do-
ctores, & in ſpecie Abb. Sicul. in c. Eccleſia veſtra,
il ſecundo inf. tit. prox. Dic vt ibi.

Tertiò nota argumentum optimum, quod Epi-
ſcopus ad Cardinalatum promotus non debet
retinere Epiſcopatum ſaltem in titulum. Nam
Cardinales tenentur conſulere, & aſſiſtere Papæ

19 c. Fundamenta. §. Decet, de elect. lib. 6. Et vt Bald.
inquit, num. 3. æquiparantur ſtellis fixis, quæ
non mouentur niſi motu orbis, ſic Cardinales
reſidentes in Curia non mouentur, niſi motu
Papæ. Item tenentur in ſuis titulis, & eccleſijs
Vrbis perſonaliter reſidere, ita vt etiam à tantæ
dignitatis faſtigio ſint deponendi ſi ad eas redire
contumaciter detractauerint, vt eſt caſus in d. c.
1. de cler. non reſiden. Epiſcopatus ſimiliter
continuam reſidentiam requirit, cap. Qualiter,
eod. tit. c. Peruenit. cum multis ſeqq. 7. q. 1.
Nam durum eſt dimittere eccleſiam ſine ſponſo,
& paria ſunt non habere ſponſum, vel prorſus
20 inutilem, c. 2. de tranſl. Epiſc. Quamobrem hic
vides Papam noluiſſe admittere poſtulationem
factam de Cardinali ad Archiepiſcopatum Ra-
uennatem, quia oportuiſſet aut Romanam Cu-
riam deſerere, aut moram trahere extra Ar-
chiepiſcopatum. Vtrumque autem erat incon-
ueniens, merito Papa poſtulationem non admi-
ſit. Atque hinc Abb. num. 6. colligit Cardinala-
tum, & Epiſcopatum eſſe incompatibiles in ea-
21 dem perſona; ſubdit tamen nouiſſimis tempo-
ribus ſeruatam eſſe vt Epiſcopus promotus in
Cardinalem non perdat ipſo iure Epiſcopatum,
imo retineat illum titulum, ſicut prius, niſi Papa
aliter diſponat, & ſic teſtatur ſeruatum fuiſſe
in Cardinali Sanctæ Crucis quoad Epiſcopatum
Bonquienſem, & in Cardinali ſancti Marcelli
22 quoad Epiſcopatum Senenſem. Et hoc quia
plerique conſuluerunt c. De multa de præben.
non habere locum in Epiſcopatibus, Cardinala-
tibus, & ſimilibus. Quod tamen ſecundum eum
etſi verum ſit quoad verba literæ, tamen quoad
mentem ſecus dicendum eſt, quia potius debet
vacare ipſo facto vnus Epiſcopatus per adeptio-
nem alterius, vel Cardinalatus, quam vacet vnus
Archidiaconatus per adeptionem alterius digni-
tatis inferioris.

Hanc ipſam opinionem tenet idem Abb. in c.
eccleſia veſtra, il ſecundo num. 3. infra, de elect.
Felin. in c. Quod ſuper his de fide inſtrum. Go-
meſ. in proœm. Regul. Cancell. in verſ. Ex quo
refertur, & in reg. de impetran. benef. vacan.
per obit. familiar. Cardinal. quæſt. 15. Petr.
Duenn. in ver. Beneficium, reg. 71. & Dominic.
Sott. in particulari quæſtione quam fecit de plu-
ralitate beneficiorum, vbi affirmat eſſe legem
prohibitoriam, ne Cardinales qui Romæ reſi-
dent Epiſcopi fiant prout illum refert Alphonſ.
Hoieda, qui pluribus eandem opinionem tue-
tur in tract. de beneſ. incompatib. par. 1. cap. 2.
quibus addo Cardinalem Caietanum in 2. 2.
quæſt. 185. art. 5. vbi notabiliter ait: ſecundum
doctrinam iuris communis falſum aſſumitur
quod Cardinalis de iure poteſt eſſe Epiſcopus
cuiuſcumque eccleſiæ quantumcumque remotæ.
Quoniam vt in dicta decretali patet (loquitur
de hac decretali) propter impoſſibilitatem reſi-
dendi in vtraque eccleſia Romana ſcilicet, &
Rauennenſi, præfertur vtilitas vniuerſalis eccle-
ſiæ, vt Cardinalis præſens ſit Romæ, & non ad-
mittitur poſtulatio ipſius ad Archiepiſcopatum
Eccleſiæ Rauennatis. Et quia textus clarus eſt,
& rationi innititur ſanctæ, ideo dicendum vide-
23 tur, quod Cardinalatus, & Epiſcopatus ſint de
numero incompatibilium de iure, vt Panormita-
nus etiam ibi ſentit, quidquid ſit de conſuetudi-
ne; ſi tamen conſuetudo, & non potius abuſio
appellanda eſt. Hæc Caieta.

Quorum opinioni valde ſuffragatur ſtylus Ro-
manæ Curiæ. Nam Cardinali qui in Vrbe reſide-
re debet Papa non conſueuit Epiſcopatum con-
ferre in titulum, ſed in commendam, vt ex il-
lius fructibus decenter ſuſtentari valeat. Hoc
autem incompatibilitatem arguit, vt in c. Du-
dum, il ſecundo verſ. Cum nullus infra, tit. proxi-
mo. De quo ſtylo teſtantur Sotus, & Hojeda
locis citatis. Et quamuis non deſint qui negent
huiuſmodi incompatibilitatem Cardinalatus
cum Epiſcopatu, & Abb. hic affirmet in facti
contingentia ſe vidiſſe multorum conſilia pro
hac ſententia, eamque conetur defendere Andr.
Barbat. in tract. de præſtan. Cardinal. in prima
parte, quæſt. 12. eius tamen fundamenta infir-
ma ſunt, eiſque ſufficienter reſpondet Hoida
24 in d. c. 2. num. 10. Addit Hoida pro hac ſenten-
tia eſſe textum expreſſum Concilij Tridentini,
in c. 17. ſeſſ. 24. vbi clare dicit probari Cardi-
nalem comprehendi in hac prohibitione,
vt non poſſit obtinere Cardinalatum cum Epiſ-
copatu.

Sed certe Hoieda in hoc decipitur, quia
longe diuerſus eſt ſenſus illius decreti. Nam ibi
ſolum ſtatuitur vt vnum beneficium ſingulis con-
feratur, vel ad ſummum duo, ſi primum ſit
inſufficiens, & dummodo vtramque perſonalem
reſidentiam non requirat, idemque iubetur ob-
ſeruari etiam in S. R. E. Cardinalibus, ibi:
quod in quibuſcumque perſonis, &c. Vnde de-
cretum illud non obſtat quominus Cardinalis
poſſit obtinere vnam eccleſiam etiam Cathe-
dralem, quia in numero beneficiorum Conci-
lium ibi non computat dignitatem ipſam Car-
dinalatus, alioquin ſi illam computaret, Car-
dinalis non poſſet obtinere duo beneficia ſim-
plicia etiam tenuiſſima, quia eſſet triplex; &
ſic Cardinalis eſſet deterioris conditionis quam
alij clerici qui non prohibentur obtinere
ſecundum beneficium, ſi primum ſit inſuffi-
ciens.

Præterea hoc ipſum ſatis clare colligitur ex
eod. c. 17. in §. Hi vero, vbi qui ante Conci-
lium obtinuerunt plures Cathedrales tenentur
vnam dimittere. Ergo ſi decretum illud ſeruari
debet in Cardinalibus vt initio præcipitur;
manifeſte ſequitur, vt ſi quis Cardinalis eo tem-
pore obtineret plures Cathedrales, poſſet alijs
dimiſſis vnam retinere; & ita Concilium non
habuit Epiſcopatum pro incompatibili cum
Cardinalatu.

Et confirmatur ponderando c. 1. ſeſſ. 23. vbi
in decreto de perſonali reſidentia Epiſcopi in
diœceſi S. Synodus declarat comprehendi etiam
S. R. E. Cardinales, & ita non obſcure admit-
tit Cardinales poſſe obtinere Epiſcopatum; alio-
quin non obligaſſet eos ad perſonaliter reſiden-
dum in Epiſcopatu; ſed potius adſtrinxiſſet ad
Epiſcopatum dimittendum, vt fecit de pluribus
Cathedralibus in d. c. 17. & in decreto proxime
citando.

25 Demum apertiſſime deducitur mens Conci-
lij ex c. 2. ſeſſ. 7. vbi ſtatuitur, vt nemo quacum-
que etiam dignitate, gradu, aut præeminentia
præfulgeat plures Cathedrales eccleſias in titu-
lum, ſeu commendam recipere, & ſimul reti-

nere

nere præſumat; & rationem ſubijcit; dum valdè
felix ſit illa cenſendus, cui vnam eccleſiam be-
nè, ac fructuoſè regere contigerit. Qui autem
plures eccleſias tunc detinebant, vna quam
mallent retenta, reliquas infra certum tempus
dimittere tenerentur; alioquin eccleſiæ ipſæ, vlti-
mò obtenta dumtaxat excepta, eo ipſo vacare
26 cenſerentur. Conſtat enim hoc decretum com-
prehendere etiam S. R. E. Cardinales tum pon-
derando rationem ibi expreſſam, cum valdè fe-
lix, &c. tum quia dictio illa vniuerſalis negati-
ua, nemo etiam Cardinales includit, vt notat
Archid. Ioan. Andr. & Gemin. in cap. Nemo,
de elect. lib. 6. præſertim ſtante ſubſequenti clau-
ſula, quacunque etiam dignitate, gradu, aut
præeminantia præfulgens; Felin. in cap. Cum ſi
in iure peritus, de offic. deleg. & in rubr. de
maior. & obed. & Gomez, in reg. de valor. ex
quæſt. 1. num. 5. Tum denique quia in his quæ
reſpiciunt incommodum & periculum anima-
rum, vt eſt retentio plurium Epiſcopatuum in
diſpoſitione generali includuntur etiam Cardi-
nales; vt notat gloſſ. & DD. in cap. [illegible]
cunctis, de elect. lib. 6. Belenzin. poſt Rummanum
& alios quos citat in tract. de charitatiuo ſubſi-
dio, quæſt. 66. & Gomez, in reg. de publican.
reſignat. quæſt. 12. num. 3. Et hanc ſententiam
27 aliàs probauit S. Congregatio Concilij. Nam
conſulta an Cardinales comprehendantur in
decreto dict. cap. 2. ſeſſ. 7. eo quod comprehendi
non dicantur niſi eorum fiat mentio, & præci-
puè in odioſis, reſpondit comprehendi, cum
ſimus in lege correctoria, & in materia peccati
maximus enim inquit abuſus eſt, vt qui vix fru-
ctuoſè vnam eccleſiam regere poſſit alteram ac-
cipere audeat, cum vnuſquiſque in ſua eccleſia
reſidere præcepto diuino teneatur, vt ſeſſ. 23.
cap. 1. & Cardinales ad reſidendum ſint adſtri-
cti. Si igitur in eo decreto Cardinales includun-
tur, neceſſariò ſequitur, vt poſſint vnam Ca-
thedralem obtinere, & retinere licet non plu-
res.
28 Nec vnquam hoc reuocauit in dubium Sacra
Congregatio, ſed tantummodo dubitauit an li-
ceret retinere vnam cathedralem in titulum,
& aliam in commendam cum eo decreto non
videatur prohibitum niſi plures habere in titu-
29 lum, vel plures in commendam, & non abhor-
reat ab antiquis ſacris canonibus vnam in titu-
lum & aliam in commendam obtinere, vt patet
in cap. Relatio, 21. quæſt. 1. & ex Sacr. Con-
gregationis ſententia dictum eſt non licere tum
ex contextu dict. cap. 2. tum ex his quæ tradunt
30 Doctores in regula de triennali poſſeſſ. Nam
commenda in dict. cap. Relatio erat temporalis,
& rationem depoſiti habebat, cap. Nemo, &
ibi gloſſ. in verb. Commendare, de elect. lib. 6.
& commendatarius non faciebat fructus ſuos, vt
apertè colligitur ex epiſt. 13. lib. 2. Beati Grego-
rij. Hodie verò, cum ſit perpetua, & omnino
habeat rationem tituli, & fructus Commendata-
rius faciat ſuos, & nudum commendæ nomen
retineat, non eſt mirum ſi cum alia eccleſia quæ
habeatur in titulum non poſſit ſimul retineri,
cum commendatarij habeantur vt veri Prælati.
De hoc ſcripſi plenius in cap. Dudum, il ſecundo
infra titul. prox.
Ex his patet Cardinales ex Sac. Congregatio-
nis ſententia non prohiberi vnam cathedralem
obtinere etiam in titulum; prohiberi tamen ob-
tinere plures ſiue vtramque in titulum, ſiue
vtramque in commendam ſiue vnam in titulum
31 & aliam in commendam. Et huic interpretatio-
ni multum fauet obſeruantia Romanæ Curiæ.
Videmus enim paſſim Epiſcopos ad Cardinala-
tum promotos retinere Epiſcopatum abſque
vlla diſpenſatione, quod non eſſet ſi Cardinala-
tus, & Epiſcopatus eſſent de numero incompa-
tibilium, cum & Cardinales comprehendantur
in cap. De multa, de præben. vt reſoluit Abb.
in cap. Eccleſia, il ſecundo infra titul. prox. &
Gomez, in reg. de impetran. benef. vacant. per
obit. familiar. Cardinal. quæſt. 2. num. 6. Item
Cardinalibus paſſim conferuntur Epiſcopatus &
quamuis hoc fiat per viam commendæ, tamen
Commendatarij noſtri temporis habentur pro
veris Prælatis, vt proximè dictum eſt, & plenius
ſcripſi in capit. Y, infra de Capell. Monacho-
rum.
32 Conſuetudo autem Eccleſiæ Romanæ facit ius
vt notatur in cap. Ex litteris, in gloſſ. ſuper ver.
Noſtri moris, ſupra de conſtit. & in cap. In
cauſis, inſr. de re iudic. & tenet Hoſtien. ibi
num. 7. verſ. Sed numquid conſuetudo, & præ-
ualet authoritati cuiuſcumque Doctoris, vt ex
33 D. Thoma dixi in cap. Quanto, de conſuet. Fa-
teor tamen conſultius fore, vt aliunde ſuppedi-
tentur S. R. E. Cardinalibus neceſſaria ad eorum
dignitatem decenter ſuſtinendam, & Metropo-
litanis, & Cathedralibus eccleſijs præficiantur
34 Paſtores qui poſſint in illis aſſiduè reſidere ſine
detrimento eccleſiæ vniuerſalis. Nam cum Car-
dinales Romani Pontificis in executione Sacer-
dotalis officij iure leuitico coadiutores exiſtant,
35 cap. Per venerabilem, §. Rationibus, infra
Qui fil. ſint legit. & eorum conſilio apud eum
vniuerſalis eccleſiæ adminiſtratio nitatur, vt ha-
betur in decreto Concilij Tridentini cap. 1. §.
36 Quæ verò, ſeſſ. 25. atque propterea inſtantia
Cardinalium ſit ſollicitudo omnium eccleſiarum
vt hic dicit Innocent. in ver. Generali. Qua de
re plura Gomez, in regul. de impetran. benef.
vacant. per obit. familiar. Cardinal. quæſt. 17.
37 num. 3. & ſeqq. profectò commune hoc bonum
præferri debet bono vnius particularis eccleſiæ.
Qua ratione Innocentius III. in hac decretali
non admiſit poſtulationem Presbyteri Cardina-
lis ad Archiepiſcopatum Rauennatem, quia
inquit Cardinalis præſentia vtilior eſt non ſolum
Romanæ, ſed etiam eccleſiæ generali tam apud
Apoſtolicam Sedem, quàm apud eccleſiam Ra-
uennatem; Vnde non immeritò præferentes ſpe-
ciali vtilitati communem, & minori maiorem,
prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non
duximus concedendum.
38 Porrò in ſex Epiſcopatibus propè Vrbem
exiſtentibus qui optari ſolent à Cardinalibus præ-
ſentibus in Vrbe, nulla ſubeſt difficultas, quia ha-
bent reſidentiam in Curia Romana, vt in con-
ſtitutione S. D. N. de qua multa ſcripſi in cap.
Qualiter, infra de cler. non reſiden. Vnde in
eis nulla conſiderari poteſt cum Cardinalatu in-
compatibilitas, vt per Cardinal. Caietan. in 2. 2.
d. quæſt. 185. art. 5. verſ. Ob hanc rationem ſex
Epiſcopi. Sot. de iuſt. & iur. lib. 10. q. 3. art. 4.
col. 8. verſ. Hac namque ratione.

Vlti-

39 Vltimò nota in verſ. Mandantes, tres modos
prouidendi eccleſiæ vacanti, videlicet per ele-
ctionem, poſtulationem, & nominationem: con-
cordat textus in c. Quod ſicut, in princ. infra, tit.
prox.

QVÆRO, an, & in quibus conueniant, &
differant eiuſmodi modi.

40 Solutio. Conueniunt primò ratione efficien-
tia, quia omnes fieri debent à maiori parte Col-
legij, vt de electione in eccleſijs inferioribus
patet in c. Cumana, & in c. In Geneſi, infra, tit.
41 prox. & paſſim alibi. Dixi in eccleſijs inferiori-
bus propter eccleſiam Romanam, in qua requi-
runtur duæ ex tribus partibus Cardinalium, vt
in c. Licet, eod. tit. & eſt ſimile in electione Ab-
42 batiſſæ, vt in c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6.
De poſtulatione eſt textus in c. Poſtulationem,
inf. eod. vbi patet reſpui poſſe poſtulationem
factam à non maiori parte Capituli, & nullam
fieri iniuriam poſtulantibus, & notat gloſſa in
c. Cupientes. §. Denique, in ver. Gratia, de elect.
lib. 6. plenè Roman. conſ. 330. Circa primum,
num. 20. verſ. Poſtremò, & idem in nomina-
tione cum eadem ſit ratio, vt inferius pa-
tebit.

43 Secundò, conueniunt ratione materiæ, ſeu per-
ſonæ quæ eligitur, poſtulatur, aut nominatur,
quia indignus in omnibus repellitur. Vnde ſicut
eligentes ſcienter indignum ſunt ipſo iure pri-
uati pro illa vice poteſtate eligendi, c. Cum in
cunctis. §. fin. infra, tit. proximo, ita & ſcienter
44 poſtulantes impoſtulabilem c. Bonæ memoriæ,
il primo infra de elect. & c. 1. ſupra eod. vbi hoc
tenet gloſſa communiter approbata in ver. Pri-
45 uare, & in ver. Poſſemus, & idem dicendum
in nominatione, dummodo ſit perfecta, alias
enim nominantes non priuantur poteſtate no-
minandi etiamſi nominauerint indignum, textus
eſt in c. Perpetuo, de elect. lib. 6. & tradit Re-
buff. in repet. c. Poſtulaſtis in quarto notab. de
Cler. excomm. miniſtr. & in tract. nomin. quæſt. 1.
num. 30.

46 Tertiò, conueniunt ratione formæ in hoc,
quia omnes fieri debent collegialiter, ſeu capi-
tulariter; ideoque ſicut electio facta à minori
parte Capituli per ſubſequentem conſenſum
ſingulorum non conualeſcit, vt eſt textus in
c. Audiuis, infra, de elect. ita nec poſtulatio, ſeu
nominatio, vt tenet Roman. dicto conſ. 330. n. 20.
verſ. Nec refragatur.

47 Quartò, & vltimò conueniunt ratione finis,
ſeu effectus, quia ſicut electo acquiritur ius petendi
confirmationem. c. Poſtquam, & c. Nihil, infra,
48 de elect. & c. Super his, de accuſat. ita vt pu-
blicato ſcrutinio non liceat electoribus variare,
c. Publicato, infra tit. proximo gloſſ. 1. in c.
Quanto, 63. diſt. imò compelli poſſint ad ele-
ctionem perficiendam; Gemin. conſ. 84. Quia
iſtud dubium, num. 13. verſ. Et idem dicitur. Ita
49 & poſtulato acquiritur ius ex poſtulatione, po-
ſteaquam fuit Superiori præſentata, ita vt non
liceat poſtulantibus ab ea reſilire, vt in cap.
prox. §. Nec obſtabat, & tenet Innoc. hic num. 1.
verſ. Tamen in hoc credo. Hoſt. n. 18. in ver.
Per electionem. Io. Andr. num. 10. Butr. nu. 48.
Cardin. num. 9. verſ. Ipſe etiam Innocentius, &
50 Abb. num. 8. Subdit tamen Innocentius quod
ſi poſtulans, & Superior, à quo poſtulatur, con-
cordarent, vtique poſſet idem poſtulans recedere,
non obſtante contradictione aliqua poſtulati:
Quod etiam admittunt Hoſtien. & Compoſtell.
cum nec poſtulato ius aliquod ſit quæſitum, &
ſequuntur Io. Andr. nu. 12. Butr. Cardin. & Abb.
locis citatis.

51 Similiter & ex nominatione ius acquiritur
nominato, adeo vt non liceat ab ea reſilire, vbi
facta fuerit Papæ, cap. Contra ſanctorum, 25.
quæſt. vlt. & arg. à contrario ſenſu in cap. Si
qui, §. Diffinitiua, verſ. Nominationes, 2. quæſt. 6.
& ea pendente non procedatur ad electionem,
vt poſt Goffred. notat Archid. in cap. Quanto,
num. 6. 63. diſt. in hoc enim nominatio ſimilis
eſt poſtulationi, cum in vtraque vigeat ratio
ibi aſſignata, videlicet ne illudatur ſedi Apoſto-
licæ ſecundum Innocen. vbi ſupra, Hoſt. num. 19.
verſ. Nominatio verò, Ioan. Andr. num. 11. &
alios prælleg. & reſpondit Ioan. Calderin. conſ.
51. An nominantes, alias 5. de elect. Quod
multo magis procedit ſi in nominatione expri-
52 matur conſenſus de præſenti; talis enim nomi-
natio idem eſt quod electio, quia non refert qui-
bus verbis quis exprimat conſenſum, cap. Hu-
manæ 22. quæſt. 5. Vnde per talem nominatio-
nem abſque dubio ius acquiritur nominato,
præſertim ſi habeat conſuetudo talis eccleſiæ,
vt per talia verba celebretur electio, gloſ. prima
in d. c. Quanto, circa finem, verſ. Sed ſi per de-
53 nominationem. Item conueniunt ratione effe-
ctus, quia quemadmodum ſi electus adminiſtret
ante confirmationem, eius electio caſſatur, cap.
Qualiter, infra tit. proximo, cap. Cum iamdu-
dum, in fine, de præben. niſi in caſu, cap. Nihil
eſt. §. fin. infra, de elect. gloſ. prima in cap. Ho-
54 ſti, eod. tit. ita & poſtulatus ſi ſe immiſceat ad-
miniſtrationi eccleſiæ, ad quam fuit poſtulatus
ante admiſſam poſtulationem priuatur omni
commodo, & iure poſtulationis, textus eſt val-
55 dè notabilis in cap. Bonæ memoriæ, il primo
inf. tit. prox. vbi patet poſtulationem eius, qui
ea nondum admiſſa adminiſtrationem ſuſcepit
ex hoc ipſo irritam effici. Quinimò poſtulantes
qui eum ad eccleſiam receperunt, eligendi, atque
poſtulandi facultate fore priuatos, prouiſione di-
ctæ eccleſiæ facienda ad ſedem Apoſtolicam de-
56 noluta. Et de hoc eſt ibi caſus expreſſus ſecundum
Roman. dicto conſ. 330. num. 21. Et idem di-
cendum in nominato, quia viget eadem ratio
quæ in electo aſſignatur in d. c. Qualiter, vide-
licet quia adminiſtrationi ſe irreuerenter immiſ-
cuit, cum ſecundum Apoſtolum nemo debeat
ſibi honorem aſſumere, ſed qui vocatur à Deo
tamquam Aaron.

57 Differunt autem electio, poſtulatio, & nomi-
natio ſimiliter reſpectu efficientis, quia electio
innititur iuri communi. Vnde ſolet ſic diffiniri
58 ſecundum Abb. ſup. in rubr. num. 2. videlicet,
electio eſt alicuius perſonæ ad prælationem, vel
fraternam ſocietatem canonicè facta vocatio;
59 Poſtulatio verò etiamſi vnanimiter fiat, innita-
tur magis gratiæ, quàm iuſtitiæ, vt eſt textus
hic. Vnde Hoſt. num. 12. verſ. Non tam ex iu-
ſtitia, feſtiuè dicit, plus eſt ibi de aqua, quàm
de vino. Simile in c. Contingit, il primo § primo
infra de ſenten. excomm. Vnde illam ſic diffinit
60 Abb. vbi ſupra, num. 1. videlicet, Poſtulatio
eſt quædam gratiæ petitio à Superiori facta
de

Digitized by Google

de promouendo aliquem ad prælationem, ad
quam de iure communi propter defectum ali-
quem, vel impedimentum eligi, ſeu promoueri
61 non poterat. Et propterea electio dicitur confir-
mari, & poſtulatio admitti, cap. Scriptum, &
62 ibi gloſſ. in ver. Maiorem, infra tit. prox. Et
quia poſtulatio gratia eſt, Prælatua non cogitur
poſtulatum concedere, cap. Litteras 63. diſt. cap.
Admonet, de renunc. in Authen. de Sanctiſſ.
63 Epiſc. §. Nullus. Si tamen iuſta cauſa exigeret,
deberet compelli per Superiorem, vt illum con-
cederet, c. Nullus de iurepatr. ſecundum gloſ hic
in ver. Gratia, & Innoc. in eod. ver. Et Hoſt.
64 num. 15. Quamuis, vt gloſſa ſubdit, per indirectum
quodammodo cogatur illum concedere ſi ſit
idoneus, cum teneatur illi prouidere de conſi-
mili beneficio, cap. Paſtoralis, eod. titulo.

65 Cæterum quamuis poſtulatio admittatur ex
gratia, quia quidquid facit Papa gratia eſt; vt
notatur in cap. Sedes Apoſtolica ſupra, de re-
66 ſcr. & per Hoſt. hic num. 14. tamen ſi concordi-
ter fiat, infertur iniuria, ſi Superior illam non
admittat, c. penult. infra eod. & tradit Alex.
conſ. 80. num. 12. verſ. Ad textum, lib. primo.
Nominatio ſimiliter innititur gratiæ, quia per
eam ſupplicatur Papæ, vt dignetur vni ex no-
minatis prouidere, vt patebit infra, num. 68.

67 Differunt etiam reſpectu efficientis, quia nomi-
natio poteſt dici etiam quæ fit per vnum tantum
quæ propriè non dicitur electio, ſecundùm Hoſt.
hic in fine, verſ. Vel dic quod nominationem,
Io. Andr. num. 12. verſ. Poſſet etiam dici no-
minatio, & Abb. num. 8. verſ. Et quamquam
Innocentius, exemplum patet in nominatione
quam facit Rex Franciæ ad Prælaturas, vt patet
in concordatis in tit. de regia ad Prælaturam
nominatione facienda. §. 1. & ſeq. vt per Rebuff.
in tract. nomin. q. 1. n. 32. & dixi in c. 1. infra tit.
prox.

68 Secundò, differunt reſpectu materiæ primò
in numero, quia nominatio fit de pluribus, cap.
Quod ſicut ibi: Quæ facta eſt de tribus, dicenda
videtur potius nominatio infra, de elect. cum
ſcilicet duo, vel tres excellentiores ſunt in ec-
cleſia, & omnes nominantur Papæ, eique ſup-
plicatur, vt vni ex illis dignetur prouidere, cap.
Archidiaconum Florentinum, 85. diſt. ſecundum
Hoſt. hic num. 19. verſ. Nominatio verò. Ioan.
Andr. num. 10. verſ. Nominatio debet eſſe ſo-
lemnis, Butr. num. 48. verſ. Sed hoc differt.
Cardin. num. 9. verſ. Ipſe etiam Innocentius, &
Abbas vbi ſupra. Archid. in cap. Quanto nu. 6.
63. diſt. & in cap. Nulla, de elect. lib. 6. Rebuff.
in tract. nominat. quæſt. 1. nu. 28. Poſtulatio verò
ſicuti & electio fit de vno tantum, adeò vt ſi vnus
tantum nominetur poſtulatio ſit, vel quaſi, non
autem nominatio, & hanc præcipuam differen-
tiam inter nominationem, & poſtulationem aſ-
ſignat hic Hoſt. num. 21. verſ. Sed hæc eſt dif-
ferentia, cum quo tranſeunt communiter Docto-
res, & præſertim Io. Andr. Butr. & alij proximè
69 citati; & hinc eſt vt nominatio fieri poſſit alter-
natiuè, ſed poſtulatio non, vt hic notat. Io. Andr.
& Imola, in fine. Gemin. & Franc. in cap. 2. de
70 elect. in 6. Rebuff. dicta quæſt. 1. num. 29. & pri-
mo nominatus cenſetur dignior, cap. Quorum-
dam, de elect. lib. 6. Felin. in cap. Cum dilecta,
num. 5. de reſcript. & maior l. 1. ff. De albo ſcri-
bendo, ac magis dilecta. Bald. in rubr. C. Si-
quis, omiſſ. cau. teſtam. col. fin. Rebuff. loco
citato.

71 Deinde differunt reſpectu materiæ in quali-
tate, quia electio fieri debet de digniori, vt notant
omnes in cap. Conſtitutus, infra de appellat.
S. Thomas in 2. 2. quæſt. 63. art. 2. ad tertium,
Couarr. in reg. Peccatum, par 2. §. 7. num. 3.
verſ. Sed hoc in hunc ſenſum, licet ſuſtineatur
de digno, cap. Monaſterium 16. quæſt. 7. cap.
Cum nobis infra, tit. proximo Couarr. vbi ſupra.
Rota deciſ. 65. num. 8. par. 1. In recent. poſtula-
72 tio verò fit de ineligibili, non tamen criminoſo,
ſeu aliàs indiſpenſabili. Dixi de ineligibili, ſeu
73 patiente defectum, vt extraneo, laico, & ille-
gitimo, qui non eliguntur, ſed poſtulantur. §.
Sed aliud, & c. Oſius 61. diſt. c. Innotuit, infra
de elect. gloſſ. 2. in c. Litteras, 63. diſt. ſic etiam
Fratres Minores poſtulari poſſunt ad eccleſiam
Cathedralem, vel Metropolitanam, ſed non eli-
gi, cap. Quorumdam, de elect. in 6. Cardin. conſ.
36. in princ. ſic etiam Cardinalis, vel Epiſcopus
ad Epiſcoparum non eligitur, ſed poſtulatur, vt
eſt textus hic, & dictum eſt ſupra in ſecundo no-
74 tab. num. 16. Dixi, non tamen criminoſo, quia
talis eſt impoſtulabilis, vt in c. 1. ſupra, eod. vbi
poſtulatio facta de Epiſcopo, qui interdictum
non ſeruauit repellitur, vt indigna propter po-
ſtulatam perſonam, quia, vt inquit gloſſ. ibi in
ver. Perſonam vitium fuit materiæ, non artifi-
cis, l. Si ſeruus. §. Si calicem. ff. Ad legem Aquil.
ſed nominatio fit de excellentioribus, vt dictum
eſt ſupra, & ita in hoc conuenit cum electione
quæ fieri debet de digniori, & differt à poſtula-
tione quæ fit de ineligibili. Nam dictum gloſſæ,
& Innocentij, hic in ver. Nominationem, quod
nominatio canonica dicatur quando omnes con-
cordant, de aliquo ineligibili aſſumendo, non
recipitur ab Hoſt. & alijs præalleg.

75 Tertiò, differunt reſpectu formæ, quia electio
debet eſſe canonica, ideſt forma canonis ſeruari
debet, quæ præſcribitur in decretali. Quia pro-
pter, infra, de elect. Poſtulatio autem eam for-
mam non requirit, ſed ſatis eſt vt ſit concors, vt
hic dicit Hoſt. num. 18. verſ. Et nota quod ele-
ctio debet eſſe canonica, & num. 19. Io. Andr.
num. 9. in ver. Canonicam, & idem in nomi-
natione, cum non reperiatur iure cautum, vt
ſupraſcripta forma in ea ſeruari debeat.

76 Et quamuis gloſſ. & Innoc. vbi ſupra, dicant
differentiam eſſe inter poſtulationem, & nomi-
nationem, quia poſtulatio fit cum ſolemnitate,
vt notatur, in cap. In cauſis, infra de elect. No-
minatio verò ſine ſolemnitate, hoc tamen non
placet Hoſtien. num. 21. verſic. Scripſit etiam,
niſi hoc intelligatur de ſolemnitate decreti, quæ,
vt Hoſt. dicit, ſecundum magiſtrum ſuum eſt de
ſubſtantia poſtulationis, vt notatur, in c. Inno-
tuit, eod. tit. & paulo infra idem dicit in nomi-
natione quæ non requirit, niſi ſolemnitatem de-
creti, & cum opinione Hoſt. tranſeunt Io. Andr.
num. 12. Butr. nu. 48. Abb. nu. 8. & communiter
Doctores.

77 Vltimò, differunt reſpectu finis, ſeu effectus
quia electo ius acquiritur etiam ante confirma-
tionem, dummodo conſentiat, vel conſentire
velit, cap. Cum inter canonicos, infra tit. proxi
mo gloſſ. 1. in c. Quanto 63. diſt. Cardin. conſ. 30.
num. 9.

num. 9. & quidem acquiritur ius Prælaturæ, & ius adminiſtrandi, licet non exercitium Prælaturæ, & adminiſtrationis. Nam per confirmationem nihil noui iuris acquiritur, ſed tantum exercitium, cap. Paſtoralis, in fine, de reſcript. §. Ecce, 16. quæſt. 1. electio enim facit Imperatorem, vt in cap. Legimus, 93, diſt. & ita concludit gloſſa prælleg. in d. cap. Quanto, Goffred. in cap. 2. de tranſl. Epiſc. vbi dicit per confirmationem dari quidem poteſtatem adminiſtrandi, cap. Noſti, & c. Tranſmiſſam, de elect. ſed nihil addi quoad ſubſtantiam, ſiue vinculum matrimoniale, vt in d. cap. 2. nam per mutuum conſenſum contrahi debet ſpiritale matrimonium, cap. Licet, eod. tit. poſt quem obligatus eſt ſponſus eccleſiæ, cap. Sicut, 7. quæſt. 1. & ſequitur Archid. in d. cap. Quanto, num. 3. verſ. Vnde dicas, 63, diſt. vbi tamdem reſidet in hoc vt facta canonica electione ſtatim habeat electus adminiſtrationem, ſed non effectum iuriſdictionis, & idem dixit, in cap. 1. 23. diſt, ſuper gloſſ. in alijs, & in addit. hoc videtur falſum, &c. ſubdit tamen quod ſecundum Innocent. & Hoſt. electores numquam dicuntur transferre dominium Prælaturæ, licet dent per quod poſſit prælatura peti, vnde electi ab electoribus non petunt prælaturam, quia eam non habent, nec etiam eam plenè dare poſſunt, imò ipſam prælaturam recipere videntur à confirmatore, qui eis confert plenitudinem ſui officij, cap. Cum in cunctis, cap. Tranſmiſſam, & cap. Nihil eſt, de elect.

78 At vero poſtulato ius non acquiritur ex poſtulatione, cap. penult. infra, eod. Innoc. hic in ver. Et gratia. Niſi ad eum modum quo dictum eſt ſupra num. 49. Similiter & nominato ex ſimplici nominatione nullum ius quæritur, cap. Et qui, verſ. Nominationes, 2. quæſt. 6. ita vt nominantibus liceat à nominatione reſilire, antequam fuerit ſuperiori præſentata, vt patet ex dictis ſupra, num. 51. Quod multo magis procedit in tractatu electionis, quæ fit ante ſcrutinium, vt cum dicitur, talis eſſet bonus; Ex hac enim nullum ius quæritur nominato; cap. Quod ſicut in princ. & ibi gloſſ. 1. infra de elect. & poſt Goffred. not. Hoſt. hic nu. 21. verſ. Ex nuda autem, Calderin. dicto conſ. 51. alias 5. de elect. in fine, gloſſa pragm. ſanction. in §. Volens, in ver. Nominationes, in tit. de collat. Ratio eſt quia per talem nominationē exprimitur conſenſus de futuro; & eſt ſenſus, Nomino talem, ideſt nomino eum eligendum, ſicut etiam aliquis eligitur in poſtulandum vt in cap. Poſt tranſlationem, de renunciat. & c. Valentinianus, 63. diſt. gloſſ. 1. in d. cap. Quanto, verſ. Dico quod ſi nominatio, Rebuff. poſt alios in tract. nomin. q. 1. num. 26. vbi propterea hanc ſpeciem nominationis appellat conſultoriam, ſeu
79 tractatoriam. Et ſic obiter habes tres ſpecies nominationum ad beneficia vacantia. Altera eſt conſultoria quæ fit ante ſcrutinium, de qua proximè dictum eſt. Altera eſt quæ fit in ſcrutinio, & in qua exprimitur conſenſus de præſenti, & hæc coincidit cum electione, vt dictum eſt ſupra n. 52. Tertia demum eſt quæ fit Papæ de pluribus excellentioribus ad hoc vt vni ex illis dignetur prouidere, & in hac procedunt paritates, & diſcrimina, de quibus fusè actum eſt in præcedentibus: & ita has tres ſpecies diſtinguit Rebuff. d. quæſt. 1. num. 26. & ſeq. Aduerte tamen ad id quod obiter dictum eſt; aliquem eligi in poſtulandum, vel è conuerſo; nam hodie hoc eſt correctum, per cap. Vnicum inf. eod. lib. 6.

# DE POSTVL. PRÆLAT.

## *Cap. Etſi vnanimiter.*

*S V M M A R I V M.*

1 *EPiſcopus poſtulandus eſt, non eligendus. Fauet ſi nulli ſit alligatus Eccleſiæ. n. 3.*

2 *Concordia plena non ſupplet defectum modi in eligendo, nec poſtulandum facit eligibilem.*

4 *Electio de perſona poſtulanda non valet.*

5 *Pactum contra legis prohibitionem non valet, quamuis lex non procedat ad annullationem actus.*

6 *Caſſationis cauſa eſt nullitas, & iniquitas, & caſſatur de facto etiam quod nullum eſt.*

7 *Poſtulatio, & electio non valet ſi quis dicat poſtulo, & eligo, vt melius valere poteſt.*

8 *Epiſcopus ſi de facto eligatur ad aliam dignitatem, non debet electio per ſuperiorem confirmari, & n. ſeqq.*

9 *Epiſcopus eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus vinculo matrimoniali, quod diſſolui non poteſt niſi per Papam auctoritate Diuina.*

10 *Epiſcopus non poteſt electioni ſuæ conſentire, c. Cur. & n. ſeqq.*

11 *Conſenſus poſtulantium non eſt liber, cum ab alieno arbitrio dependeat.*

12 *Poſtulatus ſi conſentiat, eo ipſo repellitur tanquam ambitioſus.*

13 *In Patriarcham Antiochiæ Maronitarum Epiſcopus de Nauca more illius nationis electus non confirmatur, ſed è vinculo ſuæ Eccleſiæ abſoluitur, & ad Eccleſiam Patriarchalem transfertur.*

14 *Patriarchalibus ſedibus vacantibus à Canonicis fieri non poteſt electio vel poſtulatio quouſque ad notitiam ſedis Apoſtolicæ perducatur.*

15 *Poſtulatio quid ſit, & in quo differat ab electione. & n. 19.*

16 *Poſtulari non poſſunt qui propter vitium eligi prohibentur, vt criminoſi.*

*Declaratur. n. 18.*

18 *Poſtulandi qui ſint,*

1 ETSI VNANIMITER. Epiſcopus poſtulandus eſt, non eligendus. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. Bald. & reliquos omnes. Diuiditur quoad mentem in quatuor partes. Nam primò factum narrat; Secundò permittit vnam rationem decidendi, ibi, *cum ſua.* Tertiò, decidit, ibi, *electionem*. Quartò aliam decidendi rationem ſubijcit, ibi, *cum eligere.*

2 Nota primò, ibi, *vnanimiter vota veſtra concurrerint.* Plenam concordiam non ſupplere defectum modi in prouidendo. Secundum Ant. de Butr. hic num. 3. Nam iſti Canonici Calaritani cum debuiſſent procedere per viam poſtulationis, proceſſerunt per viam electionis, nemine diſcrepante, hoc enim importat verbum *vnanimiter*

miter, vt cap. Bonæ, il ſecundo, ſuprà eod. & ta-
men Papa irritat electionem: concordia enim
vnanimis vim non habet tollendi defectum po-
ſtulandi, vt eum faciat eligibilem, ut hic per Ab-
batem in ſecundo notab.

3 Secundo nota, ibi, *cum ſuæ alligatus eccleſiæ*.
Idcirco Epiſcopum non eſſe eligendum, quia eſt
eccleſiæ ſuæ alligatus; ex quo deducitur a con-
trario ſenſu ſecundum Ioan. Andr. hic num. 2.
Ant. de Butr. num. 4. Anch. num. 1. col. 2. ante
med. verſ. Primò ergo poſtulandus. Cardin. &
Imol. num. 2. vt ſi non ſit amplius alligatus ec-
cleſiæ, puta quia renunciauit Epiſcopatui, tunc
bene poſſit eligi, quia ceſſat ratio prohibitio-
nis, de quo dic vt per eundem Ioan. Andr. in
cap. Ad ſupplicationem, alias poſt tranſlatio-
nem ſuper gloſſ. 2. infra de renunciat.

4 Tertio, nota ibi, *tanquam contra Canones minus
licitè attentatum*. Non valere electionem de per-
5 ſona poſtulanda, vt hic per Butr. num. 7. Quam-
uis enim Pontifex dicat, duximus irritandam,
tamen præcedentia verba, ibi, *tanquam contra
Canones minus licitè attentatam*, nec non ſubſe-
quentia, ibi, *cum eligi nullo iure potuerit*, apertè
oſtendunt huiuſmodi electionem eſſe irritam
ipſo iure, tum quia actus geſtus contra legis pro-
hibitionem eſt ipſo iure nullus, quamuis lex vl-
terius non procedat ad irritationem actus, vt l.
Non dubium, & ibi Legiſtæ, & maximè Bart.
C. De legib. quæ eſt canonizata in c. Imperiali,
25. quæſt. 2. Cardin. in 4. notab. & Imol. num. 2.
verſ. Nota quod factum. Tum quia illud verbum,
*potuerit*, præcedente negatione, priuat poten-
tiam, & inficit actum ipſo iure. Gloſſa ordina-
ria in cap. Beneficium de regul. iur. lib. 6. & ſcri-
6 pſi plenius in cap. Cauſam, n. 21. 30. & ſeqq.
infra de elect. & uum rex. dicit, duximus irri-
tandam, expone ſcilicet de facto, ſicut de facto
proceſſit, ad notata per Bald. in l. Hi qui ad
Ciuilia num. 6. & 7. C. De appell. vbi dicit du-
plicem eſſe cauſam caſſationis, ideſt nullita-
tem, & iniquitatem; & caſſari etiam quod nul-
lum eſt, quia caſſatio ad factum refertur. Vel dic
irritandam, ideſt irritam denunciandam, & eſt
ſimile in cap. Accedens, il primo iuncta gloſſ.
in verb. Caſſauimus, infra vt lit. non conteſtat. &
7 tradit Bald. dicto num. 7. Antiqui, vt vitarent
periculum nullitatis vtebantur clauſula, de qua
hic in gl. Magna in fine, & per Innoc. in princ. vi-
delicet eligo poſtulandum, & poſtulo eligendum,
vel eligo, & poſtulo vt melius valere poteſt: ſed
hæc practica hodie reprobatur in cap. primo, in-
fra eod. lib. 6.

8 Quartò, nota Epiſcopum non eſſe eligendum
ad aliam dignitatem, ſed poſtulandum; & ſi de
facto eligatur, non debere per ſuperiorem con-
firmari; & ita hic eſt caſus ſecundum Bald. in
9 princip. Rationem habes in littera, quia Epi-
ſcopus eſt eccleſiæ ſuæ alligatus, ſcilicet nexi-
bus præceptorum cap. Niſi cum pridem, in fin.
de renunciat. Hoſt. hic in princ. in verb. Alliga-
tus. Vel ſecundum gloſſam expone verbum,
alligatus, ſcilicet vinculo matrimoniali, vt cap.
Inter corporalia, verſ. Sicut autem infra de tranſl.
Epiſcop. Quod quidem vinculum diſſolui non
poteſt niſi auctoritate diuina, ideſt auctoritate
illius, quem conſtat eſſe vicarium Ieſu Chriſti,
d. cap. Inter corporalia, gloſſ. hic poſt. princ. &
Bald. num. 1. Non enim homo, ſed Deus ſe-
parat quos Romanus Pontifex, qui non puri
hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, ec-
cleſiarum neceſſitate, vel vtilitate penſata, non
humana, ſed Diuina potius auctoritate diſſol-
uit. Quæ ſunt verba tex. in cap. Quanto, de
tranſlat. Epiſcopi, & ideo ſequitur hic in littera,
non habeat ſine noſtra permiſſione volatum. Qua-
10 re cum Epiſcopus non poſſit ſuæ electioni con-
ſentire, conſequens eſt vt nec poſſit eligi, ſed
bene poſtulari à Papa, c. Bonæ memoriæ, il pri-
mo, in princip. ſupra eod. & in hoc magna
eſt vis ſecundum Abb. Antiq. hic num. 2. Nam
cum quis dicit Eligo te, idem eſt ac ſi diceret,
Ego conſentio in te tanquam in ſponſum, vel
prælatum, quod eſſe non poteſt, quia alteri ma-
trimonialiter copulatus eo vinculo perdurante,
in aliam eccleſiam niſi adulterinè conſentire
non poteſt, cap. Sicut vir, 7. quæſt. 1. Vnde delin-
quit eccleſia, quæ in talem conſentit, vt in ſpon-
ſum, vel Prælatum; & idcirco non debet eligi,
11 vt hic. At vbi quis conſentit poſtulando, non
in eum tanquam in ſponſum conſentit, ſed in
voluntate ſuperioris rem totam, & conſenſum
ſuum ponit, & ita eius conſenſus liber non eſt,
cum ab alieno arbitrio, non habito, ſed haben-
do dependeat, cap. Super eo, & cap. Per tuas,
12 infra de condit. appoſit. Poſtulatus verò ſi con-
ſentiat hoc ipſo tanquam ambitioſus caſſatur in
Curia, vt atteſtantur Hoſt. hic in princip. in
verb. Volatum, & Ioan. Andr. num. 2. in eod.
verb. Itaque iure optimo conſtitutum eſt, vt
Epiſcopus ſit poſtulandus, non autem eligendus,
nec eius electio confirmanda.

13 Et ex his cum actum fuerit in S. Congregatio-
ne rerum conſiſtorialium, an ſit confirmanda
electio de perſona R. P. D. Ioannis à Sapa Epi-
ſcopi de Nanca in Patriarcham Antiochenum
nationis Maronitarum ab Archiepiſcopis, Epi-
ſcopis, & clero facta more illius gentis, & ſe-
cundum antiquos Canones, vt cap. Qui Epi-
ſcopus. §. Cum in his 54. diſt. cap. 1. 63. diſt.
cum ſimil. Die 6. Auguſti 1649. ſacra Congre-
gatio cenſuit non eſſe locum confirmationi, ſed
Epiſcopum poſſe per Sanctiſſimum abſolui à
vinculo eccleſiæ de Nanca, quo tenetur, &
transferri ad Eccleſiam Patriarchalem Antio-
chiæ Maronitarum, ita à Sanctitatis ſuæ præde-
ceſſoribus pluries factum fuit.

14 Adde quod Benedictus, XI. in extrauag. San-
cta Romana, de elect. conſiderans ciuitates
omnes quatuor Patriarchalium ſedium, nempe
Conſtantinopolitanæ, Alexandrinæ, Anthio-
chenæ, & Hieroſolymitanæ aut eſſe deſtructas,
aut occupatas ab infidelibus, vel à ſchimaticis
detineri, ipſarum Capitulis, ſeu Canonicis diſ-
perſis, ſtatuit, vt quandiu ciuitates ipſæ ſchiſ-
maticorum, aut infidelium ſubſunt, aut ſuberunt
ditioni, aut detinebuntur per eos, Canonici
dictarum Patriarchalium ſedium, cum earum
aliquam vacare contigerit, ad electionem, po-
ſtulationem, ſeu quamuis prouiſionem de perfi-
ciendo ſibi Patriarcha nullo modo procedant,
quouſque ad Apoſtolicæ Sedis notitiam perdu-
catur, decernens irritum, & inane ſi ſecus factum
fuerit, licet illa extrauagans à quibuſdam intel-
ligatur de Patriarchis Latinis, non autem de
Græcis.

Vlti-

15 Vltimò nota, ex fine tex. aliud eſſe poſtula-
tionem, aliud electionem: nam poſtulatio eſt
quædam gratiæ petitio à ſuperiore facta de pro-
mouendo aliquem ad Prælationem, ad quam
de iure communi propter defectum aliquem, vel
impedimentum eligi, ſeu promoueri non pote-
rat, vt diffinit Abb. ſupra in rubrica, num. 1;
vel ſecundum Hoſt. hic num. 3. Poſtulatio eſt
alicuius perſonæ, quæ eligi prohibetur, non pro-
pter vitium; ſed propter defectum, ad eligendum,
16 ſeu promouendū concors petitio. Et ex hoc patet
criminoſum poſtulari non debere, cum propter
vitium eligi prohibeatur, c. 1. §. Nos igitur ſupr.
eod. & cap. Cum in cunctis, §. 1. ibi; Qui etiam
vita, &c, infra, de elect. Hoſt. hic dicto num. 3.
Butr. num. 16. Imol. num. 4. & alij communi-
ter, & idem Hoſt. in dicto cap. 1. num. 10. licet
ibi Innocent. contrarium ſenſerit, vnde ſicut per-
iurus, inobediens, incontinens eligi prohibetur,
vt cap. Querelam, infra de iureiur. cap. Vt leuio-
rum, de vita & honeſt. clericor. cap. Dudum, &
cap. Cum in cunctis, de elect. ita & poſtulari,
vt in dicto cap. 1. & 2. ſupra eod. & cap. Scri-
ptum, infra de election. ſed quando non propter
17 vitium, ſed propter defectum prohibetur eligi,
tunc poſtulatur, veluti ſi patiatur defectum or-
dinis, quia laicus eſt, vel ſit in minoribus ordi-
nibus conſtitutus, cap. A multis. infra de ætat.
& qualit. vel ſi patiatur defectum natalium, cap.
Innotuit, infra de elect. vel ætat. vt cap. Cum no-
bis olim eod. tit. vel defectum conſenſus, quia
Epiſcopus eſt, vt hic, & in cap. Bonæ 1. & 2.
ſupra eod. & idem in alijs ſicut ſunt ſerui, liberti,
filij familias, adſcriptitij, obligati ex publica ad-
miniſtratione, bigami, corpore vitiati, Chi-
rurgi, Medici, infames, publici pœnitentes, &
alij plurimi, de quibus hic latiſſimè, per Innoc.
à num. 1. vſque in fin. & Petr. de Anch. num. 1.
col. 2. verſ. Quæritur hic communiter, licet
18 permiſceant etiam criminoſos, qui vt prædixi-
mus, ſicut ſunt propter vitium ineligibiles, ita
& impoſtulabiles, vt homicidæ, niſi ſpecialiſ-
ſima gratia, ſecundum Imol. hic num. 4. poſt
med. verſ. Et per hoc poteſt apparere, & dum-
modo pœnitentiam egerint, vt per Anch. col. 3.
in princ. verſ. Et omnes prædicti ſunt poſtulandi
19 ſi egerint pœnitentiam. Circa hoc tamen vide
diſtinctionem Antonij de Butrio num. 16. Electiò
verò eſt alicuius perſonæ ad Prælationem, vel
fraternam ſocietatem canonicè facta vocatio,
ſecundum Abbatem ſupra in rubrica, num. 2.
Atque ita electio innititur iuri communi,
poſtulatio autem gratiæ; Butr. hic numer. 9.
In quibus autem conueniant electio poſtu-
latio, & nominatio, poſui latiſſimè in cap.
Bonæ, il ſecundo ſupra eod. à num. 39. vſque
ad num. 57. & in quibus differant à 57. vſque ad
num. 79.

*Explicit pars prima libri primi Decretalium.*